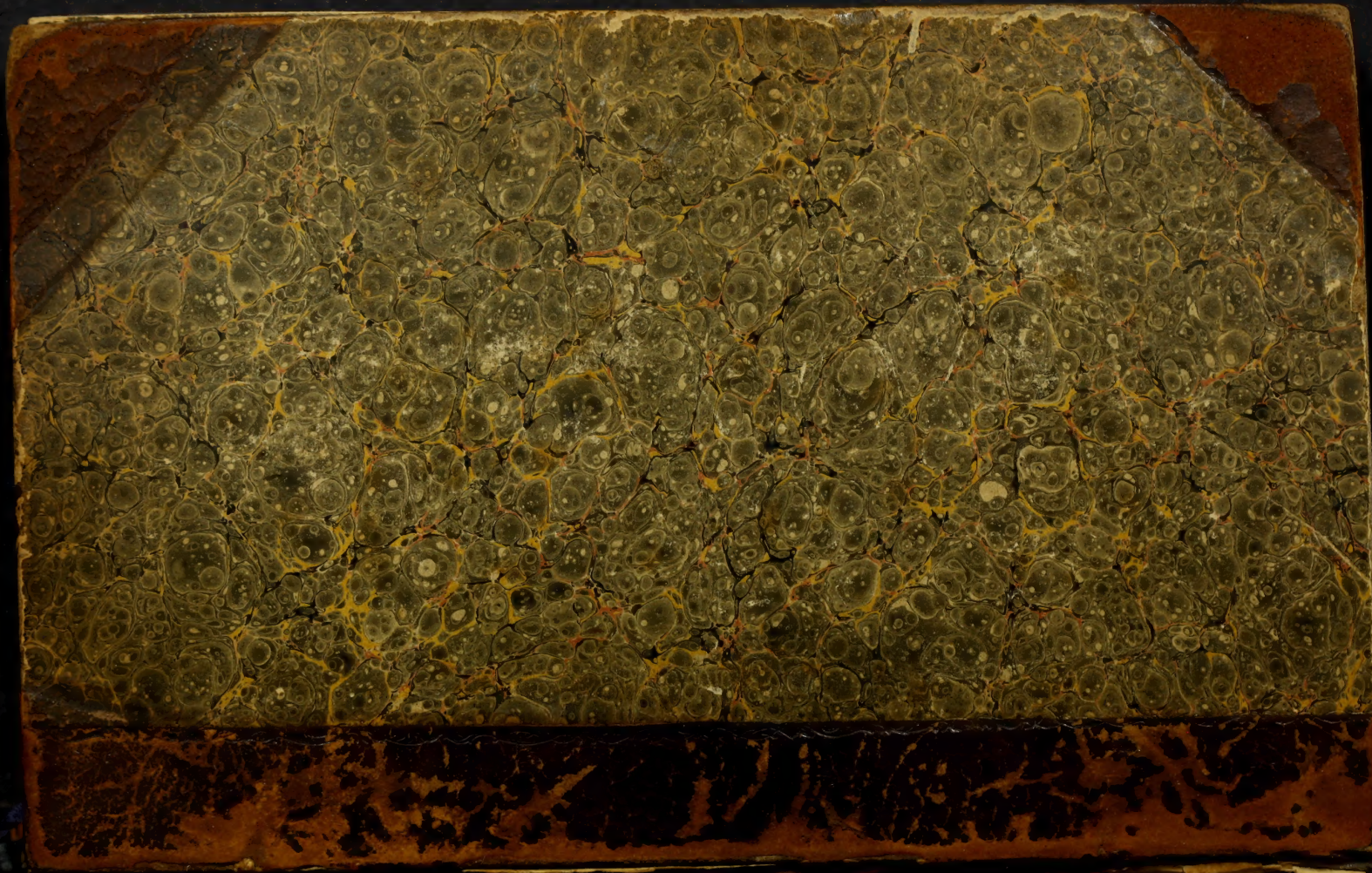

13:1

PUBLII OVIDII NASONIS

METAMORPHOSEON

LIBRI XV.

Interpretatione & Notis

ILLUSTRAVIT

DANIEL CHRISPINUS HELVETIUS

AD USUM

Sereniſſimi Delphini.

In hâc EDITIONE decem notarum pars expungitur, quarum loco adjiciuntur aliæ: Et INTERPRETATIO paſſim emendatur.

LONDINI:

Impenſis W. GINGER & SON, G. G. & J. ROBINSON, R. BALDWIN, J. JOHNSON, F. & C. RIVINGTON, M. POTE & WILLIAMS, T. N. LONGMAN & REES, VERNOR & HOOD, H. BALDWIN, J. SCATCHERD, H. GARDNER, J. SEWELL, RICHARDSON & Co., G. WILKIE, OGILVIE & SON, & C. LAW;

A D. BYE & H. LAW, ST JOHN'S SQUARE, CLERKENWELL.

1800.

INDEX

EORUM QUÆ IN UNOQUOQUE

LIBRO ET FABULA METAMORPHOSEON OVIDII CONTINENTUR.

LIBER I.

METAMORPHOSEOS.

CHAOS in quatuor Elementa FAB. 1
Cœlum & terra quinque distincta zonis 2
Quatuor ventorum regiones
Hominis origo
Quatuor ætatum descriptio 3, 4, 5
Gigantum sanguis in homines crudeles 6
Lycaon in Lupum 7
Lactei circuli descriptio
Jovis oratio de Lycaone
Diluvii descriptio 8
Lapides in homines
Terra in varias animalium figuras 9
Pythonis serpentis cædes
Pythii ludi
Cupidinis sagittarum descriptio 10
Daphne in laurum
Tempes descriptio 11
Io in vaccam
Mercurius ad Argum missus 12
Syrinx nympha in calamum 13
Argus in caudam pavonis
Io vacca in humanum formam 14
Phaëtontis Epaphique contentio

LIBRI II.

REgiæ Solis descriptio FAB. 1
Quatuor anni partes
Solis currûs descriptio
Equorum Solis nomina
Terræ incendium
Telluris querelæ
Phaëtontis casus
Heliades in populos 2
Heliadum lachrymæ in electrum 3
Cygnus rex Ligurum in olorem 4
Calisto Lycaonis filia in ursam 5
Arcas cum Calisto matre in sidera 6
Corvus ex candido niger 7
Coronis in cornicem 8
Erichthonius sine mare natus
Nyctimene in noctuam 9
Ocyroë Chironis filia in equam 10
Apollo in pastorem
Battus in lapidem indicem 11

Agraulos Cecropis filia in saxum Fab. 12
Invidiæ domûs descriptio
——effictio
Jupiter in taurum
Europa ex Phœniciâ in Cretam advecta

Libri III.

Draconis dentes in viros armatos Fab. 1
Cadmus Bœotiæ conditor 2
Actæon in Cervum
Bacchus ex Semele Cadmi filiâ 3
Juno in anum
Bacchi educatio
Tiresias in fœminam 4
——in marem
Echo in vocem 5
Narcissus in florem 6
Pentheus contra Bacchum furens 7
Bacchus in puerum 8
Tyrrheni nautæ in delphinos 10
Penthei mors

Libri IV.

Bacchi nomina Fab. 1.
Dercetis Babylonia in piscem
Semiramis in columbam
Naïs in piscem
Mora ex albis nigra Pyrami & Thisbes sanguine effecta 2
Veneris cum Marte adulterium 3
Leucothoë in thuris arborem
Clytie in heliotrop. herbam 4
Daphnis Idæus in saxum 5
Scython in fœminam 6
Celmis puer in adamantem 7
Crocus cum Smilace in flores 8
Salmacidis fontis natura 9
Hermaphroditus cum Salmacide Nymphâ copulatus
Minyeïdes in vespertiliones 10
Ino Athamantis uxor in Deam 11
Viæ ad inferos descriptio
Juno ad inferos
Melicerta in Deum marinum
Comites Inûs in saxa & aves 12
Cadmus cum uxore in anguem 13
Jupiter in aurum 14
Persei gesta
Guttæ sanguinis Medusæ capitis in serpentes
Atlas in montem 15
Andromeda ceto exposita 16
Vigulta in coralia
Andromedæ Perseique nuptiæ 17
Pegasus equus alatus è sanguine Medusæ
Medusæ capilli in serpentes

Libri V.

Cephenei Perseum oppugnantes in saxa Fab. 1.
Cephenûm tumultûs descriptio
Phineus Cephei frater in statuam
Proteus in lapidem 2
Polydectes in saxum 3
Hippocrenes fontis descriptio 4
Pyrenei sacrilegium
Musæ in aves
Gigantomachiæ descriptio 5
Jupiter in arietem
Apollo in corvum
Bacchus in caprum
Diana in felem
Juno in vaccam
Venus in piscem
Mercurius in ibim 6
Cereris laudes
Proserpinæ raptus
Pergusæ lacûs descriptio
Cyane Nympha in stagnum
Puer temerarius in stellionem 7
Ascalaphus in bubonem 8
Sirenes in aves 9

Arethusa nympha in fontem 10
Lyncus rex Scytharum in lyncem 11
Pierides in picas 12

Libri VI.

ARachnes cum Pallade certamen Fab. 1
Pallas in vetulam
Telarum Palladis Arachneſque deſcriptio 2
Hæmus & Rhodope in montes
Pygmæa in gruem
Antigone in ciconiam
Cinaræ filiæ in ſaxa
Jupiter in taurum
———in aquilam
———in cygnum
———in ſatyrum
———in Amphitryonem
———in aurum
———in ignem
———in paſtorem
———in ſerpentem
Neptunus in juvencum
———in Enipeum fluvium
———in arietem
———in equum
———in delphinem
Apollo in paſtorem
———in accipitrem
———in leonem
Bacchus in uvam
Saturnus in equum
Arachne in araneam 3
Niobes filiorum mors 4
Amphionis exitus
Niobe in marmor
Lycii ruſtici in ranas 5
Marſias in fluvium 6
Eburneus Pelopis humerus 7
Tereus in upupam 8
Procne in hirundinem
Philomela in luſciniam
Orithyiæ raptus 9
Zetes & Calaïs alati

Libri VII.

DRaconis dentes in homines armatos Fab. 1
Jaſonis in Colchos expeditio
Phinei calamitas
Medeæ amores
Tauri ignem efflantes
Pervigilis draconis ſopor
Æſon ex ſene juvenis 2
Aridus olivæ ramus in viridem
Guttæ aquæ in flores
Nutrices Bacchi ex vetulis juvenes 3
Aries ſenio confectus in agnum
Peliæ cædes 4
Cerambus in avem 5 & 6
Draco in ſaxum 7
Juvencus in cervum
Coæ mulieres cornutæ 10
Telchi viſu omnia mutantes 11
Hyries filius in cygnum 13
Hyrie in lacum 14
Combe in avem 15 & 16
Fungi in homines 20
Phineus in avem
Periphas in avem
Polyphemonis filia in avem
Medea ad Ægeum 22
Cerberi ſpuma in aconitum
Theſei geſta 23
Scironis latronis oſſa in ſcopulos
Minois bellum in Athenienſes 24
Sithonis in monedulam
Ægina inſula quæ & Oenona 25
Æaci filii
Peſtis deſcriptio
Formicæ in homines
Cephali & Procridis fabula 26
Vulpes & canis in ſaxa 27
Procridis mors 28

Libri VIII.

Nisus in haliæetum avem Fab. 1
Scylla in Cyrim avem
Labyrinthi Cretensis descriptio 2
Ariadnæ corona in sidus
Dædali volatus 3
Icari mors
Talus puer, ferræ circinique inventor, in perdicem
Dædalus ad Cocalum 4
Apri Calydonii descriptio
Atalantæ Forma
Altheæ fratres à Meleagro cæsi
Stipes in quo Meleagri vita
Meleagri mors
——sorores in aves Meleagridas
Naïades in Echinadas insulas 5
Perimele nympha in insulam 6
Oppidum in stagnum 7
Jupiter cum Mercurio in homines
Caia in templum 8 & 9
Philemon cum Baucide uxore in arbores
Proteus in varias formas 10
Erisichthonis impietas 11
Famis patria
——descriptio 12
Metra Erisichthonis filia in varias figuras
Fœdus Erisichthonis exitus

Libri IX.

Achelois Herculisque lucta Fab. 1
Achelous in anguem
——in taurum
Copiæ cornu
Nessi centauri cædes 2
Tunica à Deianira ad Herculem missa 3
Herculis labores
Lichas in scopulum
Hercules in Deum 4
Galanthis in mustelam 6
Dryope in arborem
Iolaus senex in juvenem 9
Callirrhoës pueri in juvenes 10
Miletus Mileti urbis conditor 11
Byblis Mileti filia in fontem
Caunus Byblidos frater, Cauni urbis conditor
Iphis puella in marem 12

Libri X.

Orphei Euridicesque nuptiæ Fab. 1
——ad inferos descensus
Atys in pinum 2
Cyparissus in cupressum 3
Jupiter in aquilam 4
Hyacinthus puer in florem 5
Cerastæ in tauros 6
Hyacinthia festa
Propetides in saxa 7
Statua eburnea in virginem 8
Myrrha Cinyræ filia in arborem 9
Hippomenes in leonem 10
Atalanta in leænam 11
Adonis in florem 11 & 12
Minthe nympha in mentam 12&13

Libri XI.

Serpens in saxum Fab. 1
Orphei cædes
Bacchæ Thraciæ in arbores 2
Midæ stoliditas 3
Contacta à Midâ in aurum
Arena Pactoli in aurum
Midæ aures in asininas 4
Cannæ vocales 5
Apollo cum Neptuno in homines 6

Heſionæ Laomedontis filiæ liberatio
Thetis in varias formas 7
Dædalion in accipitrem 8
Lupus in ſaxum 9
Alcyone & Ceyx in aves 10
Somni domûs deſcriptio
Dei ſomni affictio
Morpheus in homines
Phobetor in animalia bruta
Phantaſos in inanimata
Morpheus in Ceycem
Æſacus in mergum

Libri XII.

SErpens in ſaxum FAB. 1
Iphigenia Agamemnonis filia in cervam 2
Famæ domûs deſcriptio
Proteſilai cædes 3
Cygnus puer in avem
Cænis in avem 4 & 5
Cænis puella in marem
Pirithoi & Hippodamiæ nuptiæ
Lapitharum Centaurorumque prœlia
Periclymenus Nelei filius in varias figuras 6
Achillis mors 7

Libri XIII.

AJax in hyacinthum florem FAB. 1
Armorum Achillis judicium
Ajacis oratio
Artificioſiſſima Ulyſis oratio
Hecuba in canem 2
Polydori cædes
Polyxenæ immolatio
Polymeſtoris Thraciæ regis excæcatio
Memnonis cineres in aves 3
Æneæ in Latium navigatio 4
Anii filiæ, omnia ſuo tactu in frumentum, vinum, oleumve convertentes, in columbas
Duo juvenes ex rogi favillâ 5
Index in ſaxum 6 & 7
Siciliæ deſcriptio 8
Scylla in monſtrum
Acis in fluvium
Polyphemi cantilena
Glaucus in Deum marinum 9

Libri XIV.

SCyllæ inguina in canes FAB. 1
Cercopes in ſimias 3
Sibylla in vocem 4
Socii Ulyſſis in porcos 5 & 6
——in priſtinam formam
Picus in avem 7
Pici comites in feras 8
Canens Pici uxor loci nomen 9
Apulus paſtor in oleaſtrum 11
Æneæ naves in Nymphas 12
Navis in ſcopulum 13
Ardea in avem 14
Æneas in Deum Indigetem 15
Albani reges 16
Vertumnus in varias figuras
——in vetulam
Anaxarete puella in ſaxum 17
Urbis Romæ conditores 18 & 19
Aquæ frigidæ in calidas
Romulus in Deum
Herſilia, Romuli uxor, in Deam Horam 20

Libri XV.

CAlculi albi in nigros FAB. 2
Numa ad Pythagoram
Pythagoræ dogmata 2
———ſermo
———metempſychoſis 3

Pythagoras in Euphorbum
Omnium rerum viciſſitudinem eſſe
Annus in quatuor partes
Quatuor hominis ætates
Sperma hominis in hominem
Ex quatuor elementis omnia fieri 4
Omnia in quatuor elementa reſolvi
Terra in mare
Mare in terram
Mira Lyci fluminis natura 5
Eriſinus fluvius 6
Caycus fluvius 7
Amaſenus fluvius 8
Anigrus fluvius 9
Hippanis fluvius 10
Inſulæ in continentem 11
Ex continenti inſulæ 12
Helicæ Buraque urbes ſubmerſæ 13
Ex planitie montes 14
Crathis & Sybaris fluvii 18
Salmacidis fontis natura 19
Æthiopiæ lacus 20
Clitorii fluvii natura 21
Lynceſtus fluvius 22
Arcadiæ lacus 23
Ortygia inſula immobilis 24
Symplegades inſulæ olim inſtabiles
Ætnæ montis incendium 25
Homines in aves 26
Scythicæ mulieres in aves 27
Apes ex vitulis 28
Crabrones ex aquis 29
Scorpius ex cancro 30
Tineæ agreſtes in papiliones 31
Limus in ranas 32
Informis caro in urſum 33
Apes ſine pedibus 34
Aves ex ovi medio 35
Hominis ſpinæ medulla in anguem 36
Phœnix ex ſeipſo 37
Hyenam feram modò marem, modò fœminam eſſe 38
Mira chamæleontis natura 39
Lyncurium ex lyncûm urinâ 40
Coralium ex molli durum 41
Gentium viciſſitudines 42
Trojæ ruina
Spartæ
Mycenæ
Athenæ
Thebæ
Romæ origo 43
Numæ regnum 44
Hippolytus in virbium 45
Egeria Numæ uxor in fontem 46
Gleba in puerum 47
Haſta Romuli in arborem 48
Cippi cornua 49
Æſculapius in anguem
——Romam advectus 50
Julius Cæſar in cometem
Auguſti laudes
Metamorphoſeos commendatio.

P. OVIDII NASONIS

METAMORPHOSEON

LIBRI XV.

LIBER I.

ARGUMENTUM.

PRINCIPIO Chaos in elementa quatuor distinguitur. Quibus cùm sui darentur singulis incolæ; homo ex terrâ & aquâ creatus est. Secutæ sunt ætates hominum quatuor. In quarum postremâ de Gigantum sanguine nati sunt homines: qui cùm essent impii, Jupiter, quamvis antea Lycaonem in lupum mutâsset, generali nihilominus supplicio diluvium inducens, omnia in aquam convertit. Hic soli relinquuntur superstites Deucalion & Pyrrha. Qui post redditam terram, jactis post terga lapidibus humanum reparârunt genus. Nam reliqua quidem animalia sponte suâ ex humore & calore prodierunt; interque ea & Pytho serpens. Quem cùm Apollo interemisset, Pythios ludos in rei memoriam instituit. In quibus victores esculeâ coronâ donabantur: nondum enim extiterat laurus, donec in eam Daphne quella fuit conversa. Quod cùm accidisset, tum ad patrem ejus Peneum, cùm reliqui fluvii sive congratulandi, sive etiam consolandi gratiâ convenissent; solus desideratus est Inachus; quod de filiâ suâ Ione sollicitus esset, quam Jupiter post stuprum in juvencam mutârat. Ea cùm ab Argo custodiretur, Mercurius eum, narratâ priùs Nymphæ Syringis in arundinem transformatione, occidit. Cujus oculi deinde à Junone in pavonem collati fuerunt. Tum Io, pristinâ mulieris formâ receptâ, Epaphum parit.

P. Ovidii Nasonis

METAMORPHOSEON

LIBER I.

IN nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dî cœptis (nam vos mutâstis & illas)
Adspirate meis: primâque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

INTERPRETATIO.

Mens mea cupit cantare formas versas in novâ corpora. Dii (nam vos quoque convertistis illas) favete meis ausis, & deducite poëma continuum à primo exordio orbis ad meam ætatem.

NOTÆ.

1. *In nova*] Omnium poëtarum laudatissimo more hîc noster scitè, & brevitèr, totius operis sui proponit argumentum.

Ib. *Formas mutatas*] Hypallage ad scopum aptissima, pro *corpora mutata in novas formas*; consultò & eleganter à poëtâ factum judicat Ger. Vossius; ut qui de corporum conversione esset dicturus, à verborum conversione auspicaretur.

2. *Nam vos*] Conjunctio & vim habit Emphaticam, quæ prorsùs perit, si altera interpretatio admittatur. *Sc. nam mutastis vos, & illas*; quando vos ista *illas* includit, etiam ipsas deorum mutatas formas.

3. *Adspirate*] Metaphora à navigantibus, quibus adspirantes venti maximo sunt auxilio.

Ib. *Ab origine*] A judæis ad Ægyptios, ab Ægyptiis ad Græcos, alias deinde gentes quasi per manus pervenit Patriarcharum traditio; ut, licet variis fabularum involucris obscuratam, ipsissimam tamen veritatem sæpissimè retinuisse etiam ethnicos nullus non possit jure suspicari. Cæterùm haud scio (quanquam ex Platonicis, Hesiodo, aliis, plurima hauserit noster) an non ex Judæis ipsis multa surripuerit.

4. *Perpetuum*] *Continuum, nusquam interruptum.* Quæ summa laus est tum ingenii, tum artificii poëtæ, qui tot fabulas tam reconditas, tam varii argumenti, continuâ serie, & quasi contiguâ structurâ, ad modum annulorum in torque aut catenâ consertorum, ab orbe usque condito, ad Augusti tempora, tam aptè contexuerit.

Ib. *Deducite*] Voci *perpetuum* verbum aptissimè respondens; metaphorâ à lanam trahentibus, seu fila ducentibus, sumptâ.

FABULA I.

I. *Mare & terra, & cœlum, quod involvit cætera, fuerant priùs una facies naturæ in mundo universo, quam vocaverunt Chaos*; quæ quidem fuit *massa crassa & confusa, nec aliud quàm pondus ignavum, & semina dissidentia rerum malè cohærentium in unam coacta. Nullus sol ministrabat adhuc lucem orbi; nec luna renovabat nova cornua crescendo, nec terra pendebat in aëre circumfluo sustensa suâ gravitate; nec mare extenderat brachia, longâ terrarum extremitate: & quâ parte fuit terra, ibidem & mare & aër* fuerunt. *Eo modo terra non erat solida, nec aqua natabilis* aut fluida; *aër* erat *luce carens: nulli sua forma constabat. Atque se invicem impediebant, quia in eâdem mole frigida certabant cum calidis, humida cum aridis; mollia cum duris; gravia cum levibus. Deus & æquior natura, composuit hanc discordiam. Separavit enim terram à cœlo, & aquam à terrâ, & se junxit ætherem puriorem ab aëre crasso. Quæ postquam expedivit, & extraxit obscurâ congerie, ea locis suis distincta & separata amicè composuit.*

ANte mare & tellus, &, quod tegit omnia, cœlum,
Unus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixêre Chaos; rudis indigestaque moles;
Nec quicquam, nisi pondus iners; congestaq; eôdem
Non bene junctarum discordia semina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan;
Nec nova crescendo reparabat cornua Phœbe;
Nec circumfuso pendebat in aëre tellus,
Ponderibus librata suis; nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quáque fuit tellus, illìc & pontus & aër:
Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër. Nulli sua forma manebat.
Obstabatque aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.
Hanc Deus, & melior litem Natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abscidit undas:
Et liquidum spisso secrevit ab aëre cœlum.
Quæ postquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Dissociata locis concordi pace ligavit.

NOTÆ.

6. *Unus*] Antequam mundi partes erant distributæ, latuerunt rerum semina inerti mole promiscuè confusa, quam *Chaos* poëtæ; *primam* autem *materiam* indigitârunt philosophi. Ὁ δ' ἠερνός τε γαία τ' ἦν μορφὴ μία, Euripid. Menalippa. Quæ lucem præfert sequentibus; *Quâque erat et tellus*, &c.

9. *Semina*] Elementa quatuor.

10. *Titan*] Sol est, à patre Hyperione, ex Titanibus uno, sic appellatus.

11. *Phœbe*] Luna est, à fratre Phœbo seu Sole sic dicta.

13. *Librata*] Ita sustentata, ut nullâ ex parte sursum versùs trudi posset. Sed in imo semper sidat. Consule Cartesianos.

Ib. *Brachia*] Aquas oceani intelligit, quibus veluti brachiis universam terram (quæ in *medio* aquarum sita est) amplectitur. Sic noster lib. II. Met. *Æquora medias cingentia terras.*

14. *Amphitrite*] Neptuni uit uxor, quæ hîc pro mari terram circumferente & alluente ponitur, παρὰ τὸ ἀμφιτρίζειν.

16. *Instabilis*] *Mobilis.* Significat enim nulli elementorum in illo Chao propriam fuisse naturam.

18. *Obstabat*] Quia contrariæ qualitates erant in eodem subjecto.

21. *Natura*] Nihil autem aliud est natura, ut Seneca ait, quàm deus & divina quædam ratio toti mundo & partibus ejus inserta. Proinde particulam & expositivè hic accipiunt grammatici; quasi dicas, deus, sive natura, vel, ut vulgò loquuntur, deus, i. e. natura.

23. *Cælum*] Pro æthere posuit, qui purissimus est, & clarissimus.

24. *Cæco*] Chao, &. *Cæcum* παθητικῶς poëtis, quod non cernitur.

25. *Concordi pace ligavit*] Composuit elementorum discordiam; priùs enim dixit.

Frigida pugnabant calidis, &c.

Ignea

Ignea convexi vis & sine pondere cœli
Emicuit, summâque locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi levitate, locoque;
Densior his tellus: elementaque grandia traxit;
Et pressa est gravitate sui. Circumfluus humor
Ultima possedit, solidumque coërcuit orbem.
II. Sic ubi dispositam, quisquis fuit ille deorum,
Congeriem secuit, sectamque in membra redegit;
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffundi, rapidisque tumescere ventis
Jussit, & ambitæ circumdare littora terræ:
Addidit & fontes, immensaque stagna, lacusque;
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diversa locis partim sorbentur ab ipsâ;

Igneus impetue convexi cœli & sine gravitate exiliit, & sibi elegit sedem in parte supremâ. Aër est illi proximus levitate & sede: terra est spissior istis, & sumpsit principia crassiora: & depressa est suo pondere. Aqua circumfusa ultimam sedem obtinuit, & continuit durum terrarum orbem.

II. *Postquam deorum aliquis (quicunque is fuit) eo modo divisit & ordinavit acervum & divisum in partes reduxit, primò rotundavit terram in modum ingentis globi, ne non esset æqualis ab omni parte. Deinde imperavit maria diffluere, & turgescere ventis præcipitibus, & circumcingere oras telluris circumdatæ. Adjecit etiam scaturigines, & vasta stagna, & lacus; & repressit amnes defluentes ripis sinuosis: qui quidem sedibus dissiti partim absorbentur ab ipsâ terrâ.*

NOTÆ.

26. *Convexi*] Eo nomine appellatur corpus in orbem figuratum, cùm extrinsecus consideratur; intrinsecus *Concavum* dicitur.

Ib. *Ignea convexi vis*] Periphrasis est ætheris atque ignis qui supremum propter levitatem sibi locum vendicavit.

28. *Proximus est aër*] Aër, inquit, & levitate & loco proximè ad ignem ætheremque accedit. Nam aër, si terræ, aquæve comparetur, levis est; si ætheri, gravis.

Ib. *Proximus est*] *Jovis* nomine æther, sive ignis; *Junonis* aër μυθολογικῶς significatur. Et quoniam calor ille ætherius agit in aërem, cujus summa pars ad æthereum paritatem propiùs accedit; hinc Junonem Jovis & *sororem & conjugem* dixerunt.

29. *Elementaque grandia traxit*] Hoc est, partes graviores ex illo acervo secum traxit: vi enim naturali omnia gravia & ponderosa deorsum trahuntur.

30. *Humor*] De aquæ elemento loquitur.

31. *Ultima*] Non dixit *infima*, quod Philosophis falsum fuisset; nam secundum eorum opinionem, terra gravissima & in centro posita; quod apertè indicat poëta, cùm humorem dicit *circumfluum*. Per ultima igitur intelligit *extima*, qui sensus congruit sequenti;

——*Solidumque coërcuit orbem.*

32. *Dispositam*] Per sectionem & divisionem, *scilicet*. Non secuit dispositam, sed per sectionem disposuit.

Ib. *Quisquis*] Innuit deum hunc creatorem majorem aliquem potentioremque fuisse iis, qui vulgò pro dîis habiti sunt.

33. *Congeriem*] De chao loquitur.

Ib. *Membra*] Elementa *scilicet*.

35. *Magni glomeravit*] Effecit in similitudinem magni globi & pilæ; ita tamen, ut aqua simul cum terrâ sumatur.

37. *Ambitæ*] Non omni quidem parte, sicuti aëre undiquaque terra simul & aquis cingitur; sed tamen ita, ut in illis quasi fluitet. Cæterûm pleonasmus est in verbis *ambitæ & circumdare*, cujusmodi sæpe utitur Naso.

36. *Obliquis*] Propter terræ flexuosam neque versùs eandem partem continuatam declivitatem; quâve fluenti aquæ serpentis in modum necesse est flexus capere.

40. *Sorbentur*] Talem memorat in Peloponneso Alpheum, Virg. Æn. 3. Talis est in Hispaniâ citeriore Anas; in tali navigavimus nostro Rhodano, quanquam non ita sorbentur à terrâ isti fluvii, quin post aliquod spatium renascantur, & aperto alveo in mare recurrant.

partim in mare devolvuntur, & recepti æquore liberiori, pro ripis obstrepunt littoribus. Imperavit etiam planitiem porrigi, valles ima petere, nemora vestiri foliis, montes saxosos eminere. Et sicuti duo cingula dividunt cœlum à dextra parte, & totidem à sinistrâ, quintum est fervidius illis; ita dei providentia divisit molem inclusam pari numero; & totidem terræ tractus urgentur. Quorum qui medius est, non potest coli propter ardores: nives cumulatæ tegunt duos: posuit totidem inter utrumque: & temperavit calore cum frigore conjuncto: Aër imminet istis, qui tantò est gravior igne, quantò gravitas aquæ est minor gravitate terræ.

In mare perveniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulsant.
Jussit & extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.
Utque duæ dextrâ cœlum, totidemque sinistrâ
Parte secant Zonæ, quinta est ardentior illis;
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura dei: totidemque plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media est, non est habitabilis æstu:
Nix tegit alta duas: totidem inter utramq; locavit;
Temperiemque dedit mistâ cum frigore flammâ.
Imminet his aër, qui, quantò est ponderè terræ
Pondus aquæ levius, tantò est onerosior igni.
Ille & nebulas, illìc consistere nubes
Jussit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoq; non passim mundi fabricator habendum

Voluit etiam nubes & nebulas illìc locum habere, & tonitrua concussura mentes hominum, fulminaque & ventos procreantes frigus. Atque orbis conditor non illis dedit aërem passim pro libitu possidendum.

NOTÆ.

41. *Campo*] Æquor dicit aut mare.

42. *Liberioris*] Quia non angustis ripis in mari aqua coarctatur, prout antea cùm alveo suo retinebatur.

Ib. *Littora*] Distinguit poëta inter littus & ripam, ut hæc sit fluminum, illud maris: quanquam non semper observatur hæc differentia.

45. *Utque duæ dextrâ*] *Dextra* pars mundi hìc accipienda est de Septentrione; *Sinistra* de Meridie. Vide Turneb. lib. XVIII. cap. 35. Dividunt cœlum astronomi secundum latitudinem in quinque zonas, mediam inter tropicos *Torridam* vocant; duas extremas, polis subjectas, hanc ad polum Arcticum *Dextram*, illam ad Antarcticum *Sinistram*. Inter has & *Torridam* alterutrinque *Temperatam* statuunt, cui divisioni & terram subjacentem respondere volunt. Mediam, sive *Torridam* propter solis ardores antiqui credebant inhabitabilem, ut duas extremas propter frigus. Habent autem nomina circuli, vel à regione cœli, ut *Arcticus & Antarcticus*; vel à causis, ut *Tropicus Æstivalis*, *Tropicus Hyemalis*, sive Hybernus, & *Æquinoctialis*: nam sub hoc existente sole æquinoctia fiunt, sub illis, *Solstitia*, quas Græci τρόπας vocant,

Quinque tenent cœlum Zonæ: quarum una coruscо
Semper sole rubens, & torrida semper ab igni;
Quam circùm extremæ dextrâ lævâque trahuntur
Cæruleâ glacie concretæ, atque imbribus atris.
Has inter mediamque, duæ mortalibus ægrè
Munere concessæ Divum.——

47. *Onus*] Terram dicit, cujus partes non imperitè dixerunt astronomi partibus cœli oppositis, & ejus virtutibus respondere: quanquam eâ sapientiâ deus omnia attemperavit, ut etiam sub sole, & in ipsis ardoribus, quod veteres non satis cognoverunt, jucundissimam vitam brutis & hominibus liceat agitare.

Ib. *Numero*] Zonarum *scilicet*.

48. *Cura dei*] Pro deo ipso, Græcorum more venustissimo poëtis familiari.

Ib. *Plagæ*] Quæ cœli respectu dicuntur Zonæ, eæ in se sunt plagæ aut terræ partes, quas cœlum premit.

49. *Quarum*] Ita verò illi crediderunt, qui ventis, terræ situ, aliisque plurimis nesciverunt inexperti temperari solis ardores.

50. *Duas*] Quæ sunt versus polos.

51. *Mista*] Temperatas dicit Zonas ab utroque latere torridæ; quæ solis radiis illustrantur quidem; non ita tamen, ut non polorum frigus participent.

57. *Non passim*] Qui alter ab ortu, alius ab occasu spirat, *&c.*

Aëra permisit. Vix nunc obsistitur illis,
Cùm sua quisque regant diverso flamina tractu,
Quin lanient mundum; tanta est discordia fratrum.
Eurus ad Auroram, Nabathæaque regna recessit,
Persidaque, & radiis juga subdita matutinis.
Vesper, & occiduo quæ littora sole tepescunt,
Proxima sunt Zephyro: Scythiam Septemq; trionem
Horrifer invasit Boreas; contraria tellus
Nubibus assiduis, pluvioq; madescit ab Austro.
Hæc super imposuit liquidum & gravitate carentem
Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ea limitibus dissepserat omnia certis;
Cùm, quæ pressa diu masså latuêre sub illâ,
Sidera cœperunt toto effervescere cœlo.
Neu regio foret ulla suis animantibus orba:
Astra tenent cœleste solum, formæque deorum:
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ:
Terra feras cepit: volucres agitabilis aër.

Ægrè jam illis resistitur, quandoquidem singuli moderentur suos flatus aliâ plagâ, quò minus orbem discerpant, tanta est fratrum dissensio. Subsolanus profugit ad Auroram & regionem Nabathæam & Persidem, & montes subjectos radiis matutinis. Vesper, & oræ quæ calescunt sole occidente, juxta Favonium positæ sunt. Terribilis Aquilo occupavit Scythiam & Septentrionem. Terra opposita humida est à Noto pluviali, & nubibus perpetuis. Collocavit super hæc ætherem fluidum & destitutum pondere, nec tenentem quicquam terrestris sedimenti. Vix disjunxerat ea omnia constitutis terminis, cùm

astra, quæ oppressa diu occultata fuerant sub illâ mole, cœperunt radiare toto cœlo. Et ne ulla ora esset expers suis animalibus, astra & formæ deorum occupant sedes cœlestes: aquæ fuerunt nitidis piscibus frequentandæ: terra excepit feras; aër mobilis alites.

NOTÆ.

60. *Fratrum*] Ventorum, Auroræ, & Astræi gigantis, filiorum. Hes. Theog.

61. *Auroram*] Pro oriente posita est, unde spirat ventus *Eurus* seu *Subsolanus*, dictus.

Ib. *Nabathæaque*] Regio est Arabiæ, quam suo nomine appellâsse volunt filium Ismaelis *Nabath*; quæ regio ad ortum respectu Italiæ est porrecta.

62. *Persidaque*] Est persis Asiæ regio notissima.

Ib. *Radiis*] Periphrasis est terrarum, quæ solem orientem respiciunt, habitâ ratione Græcorum & Italorum, à quibus ad nos pervenerunt scientiæ.

64. *Proxima*] Ita ut ad Zephyri seu Favonii ditionem spectent, qui ab illâ parte spirat.

Ib. *Scythiam*] Scythia Asiæ ferocissimis populis notissima regio est.

Ib. *Septemque trionem*] Borealem plagam, frigore horridam, per signum cœleste describit, quod ursam majorem vocant. *Septentriones* verò aut *septem Trionum* dictum est hoc signum, quia plaustri refert speciem cum septem bobus aratoriis stellarum dispositio, quæ illud signum constituunt; quos quidem boves aratorios *Trionnes* prisca linguâ dixerunt. Gell. lib. II. c. 21.

65. *Contraria*] Meridionalis, Antarctica *scilicet* septentrionali opposita.

66. *Pluvio*] Qui Auster seu Notus, à mari perflans Italiam, Galliamque & ejus tractûs provincias, nubes quæ in aquam solvuntur secum volvit. Cæterùm plurimi sunt venti intermedii, quos ex nautis præsertim licet cognoscere, de quibus poëtam loqui non decuit.

67. *Liquidum*] *Purum & ab omni fæce remotum.*

70. *Massâ*] Chao, *scilicet.*

71. *Sidera*] Sidus est, quod Græci ἄστρον vocant, signum ex multis stellis compositum, ut Aries, Taurus; stellæ enim sunt singulares ac solæ, qui ἀστέρες à Græcis appellantur, ut sunt planetæ.

73. *Astra*] Adeóque in Platonicorum descendit opinionem, qui astra & deos inter animantia recensent.

Ib. *Solum*] Eo nomine dicitur quicquid rem aliquam sustinet; atque ita mare piscium *solum*; cœlum astrorum, &c.

74. *Cesserunt*] *In orbis divisione piscibus obtigerunt, & in jus eorum venerunt.*

Desiderabatur adhuc animal sanctius his, & capacius excelsæ mentis, & quod posset imperium exercere in reliqua. Homo ortus est: seu ille rerum artifex, fons mundi præstantioris, illum genuit divino semine; seu terra nova, & modò à sublimi æthere discreta servabat semina cœli congeniti. Quam dilutam aquis fluvialibus filius Iapeti efformavit ad imaginem deorum omnia gubernantium. Et cùm reliqua animalia inclinata intueantur humum, fecit homini vultum elatum, & imperavit cœlum respicere, & erigere sublimem faciem ad astra. Sic terra quæ nuper fuerat inculta atque informis, immutata sumpsit formas hominum nondum cognitas.

Sanctius his animal, mentisque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset.
Natus homo est. Sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat semina cœli.
Quam satus Iapeto, mistam fluvialibus undis
Finxit in effigiem moderantûm cuncta deorum.
Pronaque cùm spectent animalia cætera terram;
Os homini sublime dedit: cœlumque tueri
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.
Sic, modò quæ fuerat rudis, & sine imagine tellus
Induit ignotas hominum conversa figuras.

III. *Aurea prima fata est ætas, quæ vindice nullo, sponte suâ sine lege fidem rectumq; colebat. Pœna metusque aberant: Nec verba minacia fixo Ære legebantur: nec supplex turba timebant Judicis ora sui: sed erant sine vindice tuti.*

III. Aurea prima sata est ætas, quæ vindice nullo,
Sponte suâ sine lege fidem rectumq; colebat.
Pœna metusque aberant: Nec verba minacia fixo
Ære legebantur: nec supplex turba timebant
Judicis ora sui: sed erant sine vindice tuti.
Nondum cæsa suis, peregrinum ut viseret orbem,
Montibus, in liquidas pinus descenderat undas:
Nullaque mortales, præter sua littora, nôrant.

Nondum abies ex montibus suis desecta descenderat in aquas fluidas, ut terras alienas adiret: & nulla littora nisi sua hominibus perspecta. Mulcta & timor procul erant; nec voces minas intentantes legebantur in æra affixo: nec supplex multitudo metuebant vultum sui judicis; sed securi erant absque ultore.

NOTÆ.

76. *Sanctius*] Hîc ferè pro positivo ponitur comparativus, ut admirandum & suspiciendum dicat hominem.

77. *Deerat*] Cui antè à sapientissimo opifice omnia in usum parata, quàm crearetur.

78. *Divino semine*] Est istud ex Platonis academiâ & Zenonis porticu ortum; quibus philosophis anima humana est scintilla cœlestis, & ut ait Hor.

—— *Divinæ particula auræ.*

79. *Origo*] A quo omnia bona orta sunt.

81. *Cognati*] Simul nati. Nam terra unà cum cœlo ex illo acervo, quod *Chaos* vocârunt nata perhibetur. Vel etiam revera *cognati*, quoniam in eâdem confusione, eâdemque massâ cum illo permixta fuerat.

Ib. *Semina*] *Vim quandam eadem producendi, quæ in cœlo essent.*

82. *Satus Iapeto*] Prometheus est, qui universi generis humani artifex, eo ipso tempore quo alterius filius, à poëtis dicitur. Ridiculè, si fabulam spectes, & in veritatis integumento hæreas; appositè, si agrestes & sævos homines ad humanos mores informâsse, eosdemque ignis inventionem & usum, multa alia insuper docuisse Prometheum, virum à providentiâ sermone Græco sic dictum, satis intelligas.

82. *Mistam*] Terram aquâ temperavit, ut ea in humanam speciem formanda facilius tractaretur.

88. *Conversa*] In figuram, quam habet, commutata.

89. *Aurea*] In quatuor ætates hominum vitam partiti sunt Ethnici, quas metallorum nomine, auri, argenti, æris, & ferri, prout illi à nativâ probitate ad omnem nequitiam desciverunt, non imperitè inscripserunt. Quam fabulam ex statuâ per somnum Nebuchodonosori oblata, de quâ aliquid inaudierant Græci, derivatam volunt; Daniele illam de quatuor imperiis explicante.

Ib. *Vindice*] *Punitore.* Nulli enim tum erant judices, nulli lictores, nulli rerum capitalium vindices, nec ulli carceres.

91. *Minacia*] Intelligit leges æreis tabulis inscriptas & loco conspicuo affixas, ut publicè legerentur: hinc figere & refigere, pro leges ferre, & abrogare.

94. *Orbem*] Pro orbis parte posuit, synecdochicè.

Nondum

Nondum præcipites cingebant oppida fossæ:
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non ensis, erant. Sine militis usu
Mollia securæ peragebant otia gentes.
Ipsa quoque immunis rastroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus:
Contentique cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patulâ Jovis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi stillabant ilice mella.

IV. Postquam, Saturno tenebrosa in Tartara misso,
Sub Jove mundus erat; subiit argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretiosior ære.
Jupiter antiqui contraxit tempora veris:
Perque hyemes, æstusque, & inæquales autumnos,
Et breve ver, spatiis exegit quatuor annum.

Nondum fossæ præaptæ circumdabant urbes; neque tuba æris oblongi, neque cornua æris curvi, neque cassides erant, neque gladius. Animi tranquilli fruebantur almâ pace à militibus liberi. Ipsa quoque terra libera & rastro illæsa, nec ullo aratri dente vulnerata, sponte cuncta præbebat: & læti esculentis natis sine omni culturâ, carpebant fructus arbuteos, & fraga montana, & corna, & mora nascentia in asperis rubetis, & glandes quæ defluxerant vastâ arbore Jovis. Ver erat perpetuum, & Favonii mites statibus temperatis blandiebantur floribus ortis sine semine. Statim etiam terra inculta proferebat fruges; nec requietus ager (novale) albicabat plenis aristis. Fluvii currebant nunc lactis, nunc nectaris; & mella crocea fluebant de virenti quercu.

IV. *Postquam orbis fuit sub Jove, Saturno deturbato in obscura Tartara, progenies argentea successit, pejor aureâ, melior ahenea. Jupiter minuit spatium veteris veris, & divisit annum in quatuor partes per hyemem, æstatem, autumnos varios, & ver contractum.*

NOTÆ.

103. *Cogente*] Qui agros colit, cogere ipsos videtur, ut fructus emittant.

105. *Cornaque*] Poma sunt rubicunda, quæ propter nucleorum duritiem *Lapidosa* à Virgilio dicuntur.

106. *Jovis arbore*] Quercu Jovi sacrâ; sicuti laurus Apollini, Marti fraxinus, Herculi populus, Baccho vitis, Plutoni cupressus, Minervæ olea, Veneri myrtus, &c.

107. *Ver erat*] Nullæ tunc, inquit, erant temporum variationes, sed Zephyri assiduè flantes ita fovebant flores sine ullo semine nascentes, ut *ver æternum* esse videretur.

110. *Renovatus*] Novale dicitur ager qui alternis annis seritur, quo genere nihil opus fuit hominibus, cùm sponte è terrâ nascerentur omnia.

111. *Nectaris*] *Nectar* dicitur deorum potio suavissima perpetuam fovens juventutem, quam ipsa Hebe juventæ dea ministrabat.

113. *Saturno*] Saturnum, qui primam ætatem tam suaviter administraverat, filius Jupiter sequentibus ætatibus imperaturus de solio dejecit; & in Latio, quod Virgilius, ipse etiam Naso alibi scribit, *latere* coëgit. Quæ omnia, quo modo quâve causâ facta fuerint, si tanti est singulatim cognoscere, apud omnes reperias Mythologos.

114. *Proles*] Ætas argenti nomine insignita, aureâ durior.

116. *Antiqui*] Semper ante virentis, & *æterni*.

117. *Inæquales*] Temperie & tempestate incertos, modò calore æstuantes, modò frigore rigentes; atque hinc morbidos.

Tum

Tum primùm aër fervens aridis caloribus ignitus est, & glacies ventis conveta pependit. Tum primùm homines ingressi sunt domos: domus fuerunt spelunceæ, itemque spissi frutices, & rami colligati cortice. Tum primùm frumentaria semina operta sunt longis sulcis, & juvenci jugo oppressi gemuerunt.

Tum primùm siccis aër fervoribus ustus
Canduit: & ventis glacies adstricta pependit.
Tum primùm subière domos. Domus antra fuerunt,
Et densi frutices, & vinctæ cortice virgæ.
Semina tum primùm longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique jugo gemuêre juvenci.

V. Tertia post illas successit ahenea proles, Sævior ingeniis, & ad horrida promptior arma; Nec scelerata tamen. De duro est ultima ferro, Protinus irrumpit venæ pejoris in ævum Omne nefas: fugêre pudor, verumque, fidesque: In quorum subière locum fraudesque dolique: Insidiæque, & vis, & amor sceleratus habendi. Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos Navita: quæque diu steterant in montibus altis, Fluctibus ignotis insultavêre carinæ. Communemqué priùs, ceu lumina solis & auræ, Cautus humum longo signavit limite mensor. Nec tantùm segetes, alimentaque debita, dives Poscebatur humùs; sed itum est in viscera terræ: Quasque recondiderat, Stygiisq; admoverat umbris, Effodiuntur opes irritamenta malorum. Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum

V. Tertia ab illis secuta est ætas ænea crudelior animis, & paratior ad arma terribilia; nec tamen scelesta. Postrema est de ferro rigido. Continùo scelus omne irruit in sæculum venæ deterioris: verecundia, veritas, & fides recesserunt: in quorum locum & fraudes, & doli, & insidiæ, & violentia, & detestandum possidendi studium irrepserunt. Nauta pandebat carbasa ventis, quos nondum bene noverat: & naves, quæ diu erectæ fuerant in excelsis montibus, impetum fecerunt in undas gnotas. Et peritus mensor distinxit productis termino terram antea communem, ceu lumen, sous, & aër. Neque modò fruges & cibi debiti petebantur à terrâ opulentâ: sed ventum est in ejus præcordia: & divitiæ incitamenta scelerum, quas abdiderat, & removerat ad umbras Stygias, eruuntur. Jamque ferrum noxium, & aurum perniciosius ferro exierat:

NOTÆ.

119. *Tum,*] Post expulsum à Jove Saturnum.

Ib. *Fervoribus*] Æstatis veri succedentis.

123. *Longis*] *In longum aratro ductis.*

Ib. *Cerealia*] Quæ, vel quorum usum & serendi modum Ceres docuit, ut ipse postea docebit Ovidius.

125. *Ahenea proles*] Ætas est præcedente adhuc durior, cui ab ære, viliori metallo, nomen inditum.

128. *Venæ*] Metalli deterioris, quod per venas in terræ visceribus distributum invenitur.

131. *Habendi*] Diteſcendi. Sic Phædrus;
Quamvis in ipsâ natus sim pœne schola,
Curamque habendi *penitùs corde eraserim*, &c.

132. *Nec adhuc bene*] Ut hinc hominum corda prorsùs invasisse avaritiam intelligas.

133. *Steterant*] Non naves quidem, sed arbores ex quibus confectæ sunt.

135. *Lumina solis & auræ*] Quibus nihil potest esse communius. Ita Virg.

—Cunctis undæque auræque patentes.

136. *Longo*] Sunt verò agrorum limites seu termini longi; attamen per limites intelligi malim hoc in loco sulcos majores, seu fossas, quibus agri discernuntur.

137. *Debita*] Propter culturam & hominis laborem; cujus causâ debet terra laboranti sudoris præmium.

138. *Itum est*] *Video*, inquit sen. VII. lib. Benef. cap. 10. *ferrum ex iisdem tenebris prolatum, quibus argentum & aurum: ne aut instrumentum in cædes mutuas deesset, aut pretium.*

139. *Stygiisque umbris*] Id est, in terræ profundissimas speluncas abdiderat. Est enim Styx fluvius aut palus inferorum, ubi niger deus habitat, & umbris imperat.

Prodierat:

Prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroque:
Sanguineâque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto. Non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero: fratrum quoque gratia rara est.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti;
Lurida terribiles miscent aconita novercæ;
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet pietas; & virgo cæde madentes
Ultima cœlestûm terras Astræa reliquit.

bellum exit, quod utroque ad pugnam utitur, & ciet arma strepentia cruentâ manu. Prædâ vescuntur. Hospes non est tutus ab hospite; non socer à genero; amor etiam fratrum est rarus. Maritus invigilat perniciei uxoris, illa mariti: sævæ novercæ miscent venena nigricantia: filius scisitatur ante tempus ætatem patris. Pietas neglecta destituitur; & virgo Astræa deseruit postrema terras sanguine infectas.

VI. Neve foret terris securior arduus æther;
Affectâsse ferunt regnum cœleste Gigantas,
Altaque congestos struxisse ad sidera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
Fulmine, & excussit subjecto Pelio Ossam.
Obruta mole suâ cùm corpora dira jacerent,
Perfusam multo natorum sanguine terram

VI. *Et ne æther sublimis esset tutior tellure, aiunt Gigantes appetisse cœleste imperium, & erexisse ad astra montes in cumulum coactos. Tum pater omnipotens protrivit Olympum fulmine intorto, & dejecit Ossam Pelio substrato. Cùm immania* Gigantum *corpora suâ prope mole victa caderent; dicunt terram delibutam multo cruore filiorum.*

NOTÆ.

142. *Utroque*] Acriùs tamen auro; nam ut elegantissimè scripsit Horat. Car. lib. III. Ode 19.

Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo.

147. *Lurida*] *Luridum* dicitur esse, quod eo est colore, qui in corporibus loro vexatis apparet, atque adeò ab effectu aconitum, herba venenosa, *luridum* dicitur; nisi magis ad ipsius plantæ folio sufflava autor respexit.

Ib. *Novercæ*] Quæ plerumque in privignos sæviunt, non tantùm ut suis liberis faveant, sed fortè arcano quodam in illorum matres odio.

148. *Ante diem*] Sortilegos consulit filius, utrum multos annos pater sit victurus, an paucos.

149. *Victa jacet*] Pietas ab impietate superata jacet, i. e. *contemnitur, in nullo est pretio.*

150. *Ultima*] Quia spretis diis, necesse tamen fuit utcunque brutis hominibus aliquam inter se, utilitatis causâ, servare justitiam.

Ib. *Astræa*] Filia fuit Astræi gigantis, vel Jovis, ut aliis placet; quæ propter insignem justitiam pro ipsâ sumitur.

151. *Neve foret*] Transitio est ad gigantum fabulam, quos immensæ molis & similis matri filios Terra produxit, & quorum magnitudinis par exarsit audacia.

152. *Gigantas*] Nati fuerunt gigantes Terrâ & Cœli sanguine à Saturno castrati, ut plurimis visum; omnes staturæ excelsissimæ, draconum pedibus horribiles, qui adversus Jovem etiam bellum ausi movêre. Quorum fabulam alii ad res naturales spiritusque terram concutientes, aut ex terrâ in cœlum ascendentes, à quibus fulgura & tonitrua, referunt; alii de quibusdam impiis hominibus, exponunt; alii alia excogitant. A Nimrodo, seu Nembrotho strenuo venatore, seu potiùs rege belli videtur derivata.

154. *Pater omnipotens*] Jupiter, qui audacissimorum monstrorum frustraneos conatus elusit.

Ib. *Olympum*] Montem in confinio Thessaliæ, & Macedoniæ, quem Pelio & Ossæ, ut ita in cœlum ascenderent, gigantes imposuerant.

155. *Pelio*] Est Pelion mons Thessaliæ, ad Pelasgicum sinum vergens, inter quem & Olympum tertius Ossa porrigitur.

Imma-

Immaduiſſe ferunt, calidumque animâſſe cruorem:
Et, ne nulla feræ ſtirpis monumenta manerent,
Infaciem vertiſſe hominum. Sed & illa propago
Contemptrix ſuperûm, ſævæque avidiſſima cædis,
Et violenta fuit: ſcires è ſanguine natos.
VII. Quæ pater ut ſummâ vidit Saturnius arce,
Ingemit: & facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens convivia menſæ,
Ingentes animo & dignas Jove concipit iras;
Conciliumque vocat. Tenuit mora nulla vocatos.
Eſt via ſublimis, cœlo manifeſta ſereno,
Lactea nomen habet; candore notabilis ipſo.
Hâc iter eſt Superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum. Dextrâ lævâque Deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitant diverſa locis. A fronte potentes
Cœlicolæ, clarique ſuos poſuêre penates.
Hic locus eſt; quem, ſi verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixiſſe palatia cœli.
Ergo ubi marmoreo ſuperi ſedêre receſſu,
Celſior ipſe loco, ſceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concuſſit terque quaterque

immaduiſſe, & animâſſe ſanguinem æſtuantem: & ne nulla ind ſæve ſobolis ſupereſſent, mutâſſe in formam humanam. Verum illa etiam progenies fuit impia, & cupidiſſima feræ ſtragis, & truculenta: cognoſceres ortos fuiſſe ex ſanguine.

VII. *Quæ ut parens Saturnius cognovit ex arce ſupremâ ingemit: & revolvens animo horrendas epulas menſæ Lycaoniæ, nondum in vulgus prolatas, quia modò admiſſum, ciet iras maximas & dignas Jove; & concilium cogit. Nulla cunctatio detinuit accitos. Eſt callis excelſus, apertus cœlo ſereno; Lacteus dicitur, albore ipſo conſpicuus. Hâc patet via divis ad limina magni Jovis, & domum regiam. A dextrâ & ſiniſtrâ frequentantur atria majorum deorum, portis patentibus. Vulgus habent ſedes locis diſſitas. Diî potentes & illuſtres ſtatuerunt ſuas domos à fronte. Hic locus eſt, quem, ſi licentia condonetur vocabulis, non reformidem appellâſſe palatia vaſti cœli. Poſtquam igitur diî conſederunt marmoreo ſeceſſu, ipſe* Jupiter *ſede ſublimior, & incumbens ſceptro eburno, terque quaterque agitavit tremendam comam,*

NOTÆ.

162. *Scires è ſanguine*] Nimirum à crudelitate & barbarie.

163. *Pater Saturnius*] Jupiter Saturni filius.

164. *Facto*] De inſidiis loquitur, quas Lycaon Jovi ipſi paraverat, ſicuti ipſe idem Jupiter mox narraturus eſt.

165. *Convivia*] In quorum ferculis Lycaon Pelaſgi filius, ſæviſſimus rex Arcadiæ, hoſpitum trucidatorum carnes convivis apponebat.

167. *Concilium*] Majorum Gentium deos, quos vocant & ſelectos; vel ex iis Conſentes duodecim in maximis rebus Conſiliarios, Jupiter advocavit.

168. *Via*] Lacteus circulus ſplendorem cepit ex lacte, quod Hercules, cum ſatìs ſuperque ex Junonis mammâ hauſiſſet, totum continere non potuit: quod cecidit, inter ſidera fuſum eſt, ex quo fulgor natus. Ariſtoteles verò è ſtellarum ſplendore ortum ait. Utramque opinionem complexus eſt Manilius lib. I. Aſtronom.

172. *Nobilium*] Majorum Gentium.

173. *Plebs*] Dii minores, adſcriptitii, indigetes.

Ib. *Potentes*] Quales Conſentes duodecim, quos duobus his verſibus comprehendit Ennius:

Juno, Veſta, Minerva, Ceres, Dianā, Venus, Mars,
Mercurius, Jovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Ib. *A fronte*] Intellige quoſdam nobiles deos in aditu hujus viæ habitare. Vide Alex. ab Alex. lib. VI. cap. 4.

176. *Palatia*] Ad imperatorum alludit ædes magnificas, quæ à monte Palatino, Palatii nomen obtinuerunt.

179. *Concuſſit*] Indignationem ſignificans. Deſcriptionem hanc irati Jovis ab Homero expreſſit, Il. α.

Ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρυσὶ νεῦσε Κρονίων,
Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο Ἄνακτος,
Κράτος ἀπ' ἀθανάτοιο, μέγαν δ' ἐλέλιξεν ὄλυμπον.

Cæſariem

Cæsariem; cum quâ terram, mare, sidera movit.
Talibus inde modis ora indignantia solvit:
Non ego pro mundi regno magis anxius illâ
Tempestate fui, quâ centum quisque parabat
Injicere anguipedum captivo brachia cœlo.
Nam, quanquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex unâ pendebat origine bellum.
Nunc mihi, quâ totum Nereus circumtonat orbem,
Perdendum mortale genus. Per flumina juro
Infera, sub terras Stygio labentia luco,
Cuncta priùs tentata: sed immedicabile vulnus
Ense recidendum; ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, sunt rustica numina Nymphæ,
Faunique, Satyrique; & monticolæ Silvani:
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore;
Quas dedimus, certè terras habitare sinamus.
An satis, ô Superi, tutos fore creditis illos,
Cùm mihi, qui fulmen, qui vos habeoque, regoque,

cum quâ concussit terram, mare, astra. Tum aperuit os iratum hoc modo: Ego non fui magis sollicitus pro orbis imperio eo tempore, quo quisque Gigantum *anguipedum conabantur immittere centum lacertos cœlo domito. Quamvis enim hostis ferus esset, tamen illud bellum imminebat ab unâ societate, & ex unâ causâ: Nunc tota progenies humana est mihi delenda, quâ Oceanus concutit universum terrarum ambitum. Juro per fluvios infernos fluentes sub terras, per silvas Stygias, omnia jamdudum experta sunt: sed malum insanabile resecandum est gladio, ne pars integra corrumpatur. Habeo Semideos, habeo Nymphas deas ruricolas, & Faunos & Satyros, & Sylvanos montanos: quos, siquidem nondum cœli gloriam impertimur, certè partiamur incolere terram, quam iis sortiti sumus. An existimatis, ô Dii, illos futuros satis tutos, cùm Lycaon immanitate cognitus paraverit perniciem mihi, qui fulmen, qui vos* etiam *tempero?*

NOTÆ.

184. *Anguipedum*] Gigantibus, ob naturæ & morum pravitatem, draconum, à poëtis, pedes ascribuntur.

Ib. *Captivo*] Quod captivum reddere cupiebant. Affingnat Jupiter rationem, cur magis nunc sollicitus sit, quàm cùm gigantes cœlum affectârunt. Nam quamvis gigantes essent fortissimi, mihi tamen bellum minimè cum toto hominum genere suscipiendum fuit, sed cum unâ solùm gigantum progenie.

186. *Corpore*] Gigantum sodalitio. Ita. Cic. in Phil. 2. ait, *Reip. corpus.*

Ib. *Origine*] Causâ. Alii sic; exponit id, quod *ab uno corpore* dixit; ab unâ enim gigantum *progenie* bellum fuit Jovi indictum.

187. *Nereus*] Deus est marinus, qui sæpe pro oceano ponitur, terram ambiente, undarumque mugitibus illi obstrepente.

188. *Flumina*] Stygem dicit, inferorum fluvium aut paludem, cujus nomen nullo jurejurando, nec diis ipsis violare licet, ut Virg.

Dii cujus jurare timet & fallere numen.

Quia Styx conjuratorum contra Jovem deum, cùm ipsum vincire voluerant, insidias patefecerat, hanc illi dignitatem concessit, ut dii jusjurandum per Stygem sanctissimum haberent.

190. *Vulnus*] Hâc similitudine colligit universum genus humanum, esse perdendum, cùm totum corruptum, ne Satyri, Fauni, &c. (qui sunt *pars sincera*, incorrupta) *trahantur*, in corruptionem ducantur, *scil.* hominum sceleribus inquinati.

192. *Nymphæ*] Terrestres fuerunt nymphæ Dryades & Hamadryades in quercubus, aut cum iis natæ à quibus etiam apud Græcos nomen acceperunt: Oreades seu Montanæ, quæ montium, Napeæ, quæ saltuum convalliumque curam gesserunt. Fuerunt item marinæ & fluviales, ex quibus illæ Nereides à Nereo, & Oceanitides ab Oceano patribus; hæ Naiades à fluendo Græcâ Etymologiâ dictæ sunt.

194. *Nondum dignamur*] Si quis objiceret, si times semideis, &c. ab humano genere in cœlum transferas: at, inquit Jupiter, Nondum censeo dignos, qui in cœlum recipiantur.

Struxerit

cum indignatione assentiunt cuncti; & requirunt flagrantibus desideriis eum qui tam atrocia esset conatus. Eo modo, cum scelesta caterva furore impulsa, ausa est eruere nomen Romanum cæde Cæsaris, gens humana perculsa est tanto pavore repentini exitii; & totus mundus confremuit. Nec, Auguste, pietas tuorum tibi minùs fuit accepta quàm illa fuit Jovi. Qui postquam voce & manu tumultum, omnes præstiterunt silentium. Ut sedatus fuit fremitus, repressus dignitate moderantis, Jupiter frangit denuo silentium his verbis: Ille equidem luit pœnas, ne amplius sitis solliciti: & tamen narrabo quodnam sit flagitium, & quæ sit ultio. Dedecus seculi, pervenerat ad nostras aures;

Struxerit insidias notus feritate Lycaon?
Confremuêre omnes: studiisque ardentibus ausum
Talia deposcunt. Sic, cùm manus impia sævis
Sanguine Cæsareo Romanum extinguere nomen,
Attonitum tanto subitæ terrore ruinæ
Humanum genus est; totusque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minùs pietas, Auguste, tuorum,
Quàm fuit illa Jovi. Qui postquam voce manuque
Murmura compressit; tenuêre silentia cuncti.
Substitit ut clamor pressus gravitate regentis;
Jupiter hoc iterum sermone silentia rumpit;
Ille quidem pœnas (curam dimittite) solvit;
Quod tamen admissum, quæ sit vindicta, docebo.
Contigerat nostras infamia temporis aures:
Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo,
Et Deus humanâ lustro sub imagine terras.
Longa mora est, quantum noxæ sit ubique repertum,
Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero.
Mænala transieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycæi.

quod fictum exoptans, descendo à supremo cœlo, & deus percurro terras sub formâ humanâ. Prolixum esset recensere quantum sceleris sit inventum ubique. Infamia illa quam audivi *minor erat, quàm re ipsâ inveni. Præterieram* montem *Mœnalum terribilem latibulis ferarum & pineta Lycæi frigidi, & Cyllenum.*

NOTÆ.

199. *Confremuêre*] Simul omnes fremuêre, facinoris immanitate commoti, & testantes assensum cum indignatione.

200. *Deposcunt*] Ad supplicium.

Ib. *Manus impia*] Conjurantium in Augustum, quorum meminit Suetonius, c. 19. Neque enim placet intelligere de Julio Cæsare, qui conjurationi non superfuit.

207. *Substitit*] Postquam cessavit clamor, Jovis (omnia *regentis*) auctoritate cohibitus.

210. *Admissum*] Lycaonis crimen dicit.

211. *Infamia temporis*] *Rumor aut fama de perditissimis hominum moribus:* quo propemodum modo non Jovem, sed Jehovam locutum Gen. xviii. legimus; *Descendam*, inquit, *& videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint; an non sit ita, ut sciam.*

212. *Olympo*] Est propriè Olympus mons inter Thessaliam & Macedoniam, qui propter excelsitatem, pro ipso cœlo positus: à quo Jupiter ipse *Olympius* dictus est.

215. *Minor*] Atque adeò in pejori statu omnia reperit Jupiter, quàm fama didicerat.

216. *Mœnala*] Est Mœnalus, seu Mœnala plurali numero, mons Arcadiæ celeberrimus, à Mœnalo Arcadis filio denominatus: à quo & urbs eodem nomine dicta.

217. *Cyllene*] Est Cyllene, seu Cyllenus, mons Arcadiæ Mercurio (unde *Cyllenius* appellatur) dicatus: cujus regem prolepticè *Arcada* poëta nominat; cùm postea ab Arcade filio Callistûs, quæ filia erat Lycaonis, Arcadia (antea Pelasgis, Parrhasia, &c.) cognominata fuerit.

Ib. *Lycæi*] Mons est Arcadiæ, Pani sacer.

Arcad-

Arcados hinc ſedes & inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cùm ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum; vulguſque precari
Cœperat. Irridet primò pia vota Lycaon.
Mox ait, Experiar, Deus hic, diſcrimine aperto,
An ſit mortalis; nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem ſomno nec opinâ perdere morte
Me parat. Hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, miſſi de gente Moloſsâ
Obſidis unius jugulum mucrone reſolvit:
Atque ita ſemineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim ſubjecto torruit igni.
Quos ſimul impoſuit menſis; ego vindice flammâ
In domino dignos everti tecta Penates:
Territus ille fugit: nactuſque ſilentia ruris
Exululat, fruſtráque loqui conatur: ab ipſo
Colligit os rabiem, ſolitæque cupidine cædis
Vertitur in pecudes: & nunc quoq; ſanguine gaudet:
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti;
Fit lupus, & veteris ſervat veſtigia formæ;
Canities eadem eſt, eadem violentia vultu:
Idem oculi lucent: eadem feritatis imago.
VIII. Occidit una domus: ſed non domus una perire

Inde ſubeo regnum & feram domum Arcadici tyranni, quo tempore tardè crepuſcula reducerent noctem. Feci indicium deum adveniſſe; & plebs cœperat orare. Primò Lycaon contemnit religioſa vota: deinde dicit, Experiar, an hic deus ſit, an mortalis, evidenti periculo; nec veritas erit incerta. Aggreditur me per noctem ſomno gravatum inopinâ morte opprimere. Hæc exploratio veri illi arridet. Neque eo expletus, jugulavit cultro unum obſidem miſſum de gente Moloſsâ: atque ita partim concoquit membra ſemiviva aquis bullientibus, partim aſſat igne ſuppoſito. Quæ ut primùm appoſuit menſis, ego flammâ ultrici ſubrui domum in penates tam impio domino dignos. Ille tremefactus exiit; & natus ſolitudinem agrorum exululat, & nequicquam tentat loqui: rictus ſumunt feritatem ab ipſo, & ruit in pecudes deſiderio ſtragis conſuetæ; & nunc etiam lætatur cruore. Amictus mutantur in pilos, brachia in crura; fingitur in lupum, & habet indicia antiquæ naturæ. Canities eſt eadem, eadem ſævitia in ore, iidem oculi rubent, eadem forma immanitatis.

VIII. *Unda domus diruta eſt; ſed non una tantùm domus.*

NOTÆ.

218. *Arcados*] Lycaonis regis Arcadiæ. Genitivus Græcus.

219. *Crepuſcula*] Eo nomine appellatur lux illa dubia, quæ ſolis exortum præcedit, ejuſdemque occaſum ſequitur.

226. *Molaſsâ*] Fuerunt Moloſſi Epiri populi ad Ambracii ſinûs partem orientalem, qui bello victi obſides Lycaoni dederant; quorum unum hic impius mactavit, Jovique epulandum appoſuit. Quam quidem fabulam planè aliter tractant alii; & apud Hyginum, Apollodorum, alioſque legere poteris.

227. *Reſ.avit*] *Aperuit.*

231. *Dignos*] Sunt Penates dii maximè regioni, urbi aut domui cuipiam proprii, qui in penetralibus, id eſt, penitis, & maximè domûs abditis partibus colebantur. In hos Lycaonis pravos, qui tali monſtro faverent, ſe domum evertiſſe teſtatur Jupiter.

232. *Territus*] Ædium ruinâ.

234. *Colligit os*] Lupin oris rubiem à Lycaonis internâ rabie eſſe dicit: ut hinc, ex characteribus externis ad intima cordis aditum eſſe, quivis poſſit colligere.

238. *Canities*] Scilicet in proverbium abiit *Lupi ſenectus, & pravitas.*

240. *Domus*] Lycaonis; cujus & aliorum ejuſmodi monſtrorum causâ terras Jupiter inviſerat, quas poſtea, cognitâ hominum nequitiâ, diluvio perdere conſtituit.

Ib. *Non una*] Imò omnes, quia perditiſſimorum latronum latebræ, & ſpeluncæ.

Digna

meruit occidere. Quatunquè tellus extenditur, vitium & crudelitas dominatur. Credas vovisse in nefas. Exsolvant statim omnes pœnas, quas digni sunt ferre, ita constitui. Pars assentiuntur verbis sententiæ Jovis, & instigant furentem: alii nutibus assensum significant. Interim exitium humanæ gentis molestum est omnibus; & petunt quæ figura, quis status futurus sit terræ, cùm vacua fuerit hominibus; quis sit præbiturus thura altaribus; an velit homines feris devorandos permittere? Rex deorum probibet exquirentes talia metuere, se omnia curaturum dicit, & pollicetur progeniem à priori discrepantem stupendâ procreatione. Jamque erat immissurus fulmina per omnes terras; verùm reformidavit, ne fortè æther incenderetur tot ignibus, & longus mundi axis arderet. Recordatur etiam esse in fatis futurum tempus, quo mare, quo terra, & cœli arces comburerentur, & orbis gravis machina premeretur. Fulmina facta manibus Cyclopum deposita sunt.

Digna fuit. Quà terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus jurâsse putes. Dent ocyùs omnes,
Quas meruêre pati, sic stat sententia, pœnas.
Dicta Jovis pars voce probant, stimulosque frementi
Adjiciunt: alii partes assensibus implent.
Est tamen humani generis jactura dolori
Omnibus: &, quæ sit terræ mortalibus orbæ
Forma futura, rogant; quis sit laturus in aras
Thura; ferisne paret populandas tradere gentes?
Talia quærentes, sibi enim fore cætera curæ,
Rex superùm trepidare vetat; sobolemque priori
Dissimilem populo promittit origine mirâ.
Jamque erat in totas sparsurus fulmina terras;
Sed timuit, ne fortè sacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, longusque ardescerit axis.
Esse quoque in fatis reminiscitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli
Ardeat; & mundi moles operosa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.

NOTÆ.

241. *Erinnys*] *Feritas, impietas, inhumanitas.* Erinnys enim dicitur furia infernalis, discordiâ, bello, contentioneque gaudens. Sunt autem Erinnyes deæ tres (Alecto, Tisiphone, & Megara) ultrices illorum, qui sunt impii erga parentes. Dictæ sunt ϖαρὰ τὸ ἐν τῇ ἔρᾳ νεῖσθαι quòd in *terris habitent*, hominum facta speculantes. Eædem & Eumenides dicuntur Græcis per Antiphrasin; & σεμναὶ Θεαὶ apud Atticos, ubi & ara illarum quædam fuit.

242. *Facinus*] Posses, inquit, putare omnes homines, se mala omnia perpetraturos, conjurâsse.

243. *Stat*] Fixa est, & immota.

244. *Pars*] Deorum: Atque ad curiam Romanum alludisse videtur poëta, in quâ majorum gentium patres, vel à censoribus in senatum lecti, sententiam dicebant; minorum verò, vel nondum in senatum lecti, in aliorum sententias pedibus ire solebant; ex quo, vel eo quòd pedibus in senatum venirent, Pedarii dicti. A. Gel. lib. III. c. 18. Hinc Laberii Versus.

Caput sine linguâ Pedaria sententia est.

252. *Mirâ*] Sc. ex lapidibus.

255. *Longus*] Axem dicunt mathematici lineam rectam, quæ ab unâ orbis extremitate ad aliam per centrum porrigitur: finxerunt etiam circa ejusmodi lineæ extremitates, seu cardines, quibus totus orbis innitatur, eundem verti.

256. *Fatis*] Nihil aliud per fatum intellige, quàm quòd à deo constitutum est, ut necessariò eveniat; vel indeclinabilem rerum seriem & catenam.

258. *Ardeat*] De hâc ultimâ orbis per ignem, priorique per aquam devastatione, non modò multa à patribus ethnici audiverunt, sed & multa fabularum titulo scripserunt: de conflagratione autem extat Sibyllæ carmen.

Ib. *Operosa*] Multi operis.

259. *Cyclopum*] Sunt illi monoculi Vulcani in subigendo ferro, & Jovis fabricandis fulminibus, &c. administri, Neptuno & Amphitrite nati, vel, ut Hesiode placet, Cœli & Terræ filii.

Pœna placet diversa: genus mortale sub undis
Perdere, & ex omni nimbos dimittere cœlo.
Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quæcunque fugant inductas flamina nubes:
Emittitque Notum. Madidis Notus evolat alis,
Terribilem piceâ tectus caligine vultum.
Barba gravis nimbis; canis fluit unda capillis;
Fronte sedent nebulæ; rorant pennæque, sinusque.
Utque manu latâ pendentia nubila pressit,
Fit fragor, hinc densi funduntur ab æthere nimbi.
Nuncia Junonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus adfert.
Sternuntur segetes, & deplorata coloni
Vota jacent; longique labor perit irritus anni.
Nec cœlo contenta suo Jovis ira; sed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes. Qui, postquam tecta tyranni
Intravêre sui, Non est hortamine longo
Nunc, ait, utendum: vires effundite vestras.
Sic opus est. Aperite domos: ac mole remotâ
Fluminibus vestris totas immittite habenas.
Jusserat. Hi redeunt, ac fontibus ora relaxant:
Et defrænato volvuntur in æquora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit: at illa

Supplicium aliud probatur: extinguere scilicet *gentem humanam in aquis, & dimittere imbres ex toto cœlo. Continuò boream cœrcet in speluncis Æoliis, & ventos omnes qui depellunt nubes inductas*(ceu velum)*terræ: & laxat austrum. Auster prorumpit alis humidis, velatus faciem horrendam nigris tenebris. Barba onusta imbribus: aqua decurrit albâ comâ; nebulæ sparguntur per frontem; & pennæ, & amictus exudant. Et postquam compressit vastâ manu nubes suspensas, erumpit sonitus: inde spissi imbres sparguntur ab æthere. Iris, ministra Junonis ornata diversis coloribus haurit aquas, & ministrat pabula nubibus: Sata proteruntur, & spes inanes agricolæ prostigatæ sunt; & opera prolixi anni evanescit sine omni fructu. Neque Jovis indignatio expleta suo cœlo; sed illi frater Neptunus aquas suas in auxilium accommodat. Hic arcessit fluvios; qui postquam subierunt domum sui regis, Nunc, inquit, non est opus prolixâ hortatione: exhaurite opes vestras. Ita expedit. Reserate domos: & sublatis impedimentis laxate tota fræna vestris fluviis. Imperavit. Illi revertuntur, & resolvunt ora scaturiginibus: & ruunt in campos cursu indomito: Ipse impulit terram suo tridente: & illa*

NOTÆ.

260. *Diversa*] Omnino, siquidem non igne, sed aquâ genus mortale delere destinat Jupiter. Quod diluvium, regnante Deucalione, in Thessaliâ, anno mundi 1437, 219 ante universale Noëticum accidit, ut quibusdam placet; nisi, quod probabilius est, per Deucalionem Noam ipsum intelligas, siquidem Lucianus in libro de deâ Syriâ, & Deucalionis arcam, & ejus uxorem, & filios, & columbam nunciam, & bina animalia ex omni genere memoret; quæ omnia vix quisquam de diluvio aliquo particulari possit exponere.

261. *Nimbos*] Eo nomine appellatur pluvia cum impetu ruens.

262. *Æoliis*] Æoli ventorum regis, Jovis filii.

Ib. *Claudit*] Quia nubes depellit, cœlumque serenat ventus ab axe septentrionali furens.

264. *Notum*] Ventum meridionalem Italis, & iis, qui ex illorum parte Mediterraneo mari sunt subjecti, aquæ nuncium.

265. *Tectus vultum*] Phrasis Græca pro *tectum habens vultum*.

268. *Pressit*] Hoc verbum aquarum descendentium copiam exprimit. Nubes enim, veluti spongia ebria compressa, aquam effundebant.

269. *Fragor*] Ex præcipitatis aquis, aut nubibus.

270. *Nuncia*] Pluvias siquidem denunciat, quæ in aëre, quem Juno suo nomine designat, concipiuntur: seu quoniam è nubibus fiunt, quibus Juno præest, ut Servius ait.

279. *Mole*] Obice quocunque.

Ib. *Domos*] *Fontes*, ubi habitant fluviorum Dii.

280. *Habenas*] Metaphora ab equis quâ, ut rapidissimo curru in terras sæviant, flumina hortatur Neptunus.

282. *Æquora*] *Camporum planitiem.*

283. *Tridente*] Est tridens Neptuni sævum gestamen, quo sceptri vice utitur, potest. temque suam exercet. Quâ etiam terram concutit, unde apud Homerum dicitur ἐννοσίγαιος & ἐννοσίχθων.

concussa est, & mota aperuit recessus aquarum. Fluvii vagi impetum faciunt in vastos campos; & auferunt arbusta una cum segetibus, & pecudes & homines, & domos, & penetralia cum suis sacris. Si qua domus stetit, & valuit obniti non obruta tantâ calamitate; nihilominus aqua altior occulit ejus fastigium, & turres submersæ vacillant sub aquarum congerie. Jamque nulla erat differentia inter æquor & terram. Omnia erant mare, & mare carebat littoribus. Hic invadit collem, alter sedet in curvo navigio, & ibi movet remos, ubi nuper araverat. Ille navigat supra sata, aut fastigia villæ absorptæ: hic invenit piscem in supremâ ulmo. Anchora fortè jacitur in prato virente: aut naves aduncæ radunt vineta subjecta. Et quâ parte macilentæ capellæ nuper carpserunt gramen, nunc ibi turpes phocæ demittunt sua corpora. Nereïdes admirantur lucos sub aquâ & oppida, & domos: & delphines possident nemora & feruntur in excelsos ramos, & impingunt in quercus concussas. Lupus natat inter oves: aqua rapit rufos leones: aqua rapit tigres. Nec dentes fulminei juvant aprum, nec pedes celeres cervum undarum impetu *abreptum. Atque avis vaga labitur in mare, alis defessis, postquam diu lustravit terras, ubi liceat quiescere. Immoderata licentia maris texerat colles, & inusitatæ undæ alluebat fastigia montium.*

Intremuit, motuque sinus patefecit aquarum.
Expatiata ruunt per apertos flumina campos;
Cumque satis arbusta simul, pecudesque, virosque,
Tectaque, cumque suis rapiunt penetralia sacris.
Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto
Indejecta malo; culmen tamen altior hujus
Unda tegit, pressæque labant sub gurgite turres.
Jamque mare & tellus nullum discrimen habebant.
Omnia pontus erant. Deerant quoque littora ponto.
Occupat hic collem: cymbâ sedet alter aduncâ,
Et ducit remos illic, ubi nuper arârat.
Ille supra segetes, aut mersæ culmina villæ,
Navigat: hic summâ piscem deprêndit in ulmo.
Figitur in viridi (si Fors tulit) anchora prato:
Aut subjecta terunt curvæ vineta carinæ.
Et, modò quà graciles gramen carpsêre capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocæ.
Mirantur sub aquâ lucos, urbesque, domosque,
Nereïdes: silvasque tenent delphines, & altis
Incursant ramis, agitataque robora pulsant.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones;
Unda vehit tigres. Nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo.
Quæsitisque diu terris, ubi sidere detur,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
Pulsabantque novi montana cacumina fluctus.

NOTÆ.

286. *Satis*] Sata dicuntur frumenta, præsertim postquam in herbam eorum germen erupit.

287. *Sacris*] Penatibus, quos suprà in penetralibus coli diximus.

292. *Omnia pontus erant*] *Egregiè & pro rei magnitudine dixit*, inquit Seneca. Malè autem, redundat altera pars carminis, minùs enim dicit quàm priùs dictum est.

300. *Phocæ*] Vituli sunt marini.

302. *Nereïdes*] Maris nymphæ, Nerei filiæ.

304. *Nat lupus*] Hic pro more suo in diluvii descriptione nimiùm moratur: id tamen iniquè reprehendit Seneca, quod ingenio suo lasciviè & pueriliter indulgeat: non enim, ut illi visum est, nugatur, & *quod oves & lupi faciant, curat*, sed seriò dicit lupum prædæ oblitum, utpote qui de suâ jam vitâ tuendâ magis erat sollicitus. Ita summus poëta in 3 Georg. sæviissimam pestem describens, ait:

Nec lupus insidias explorat ovilia circum, &c. nimirum.

——— *Acrior illum*
Cura domat.———

305. *Fulminis apro*] Utrum ab exertis utrinque dentibus fulminis cuspides referentibus? an quia ut fulmen, *obliquâ præstringit lumina flammâ*; sic & Aper *obliquo latrantes dissipat ictu?* lib. VII. ver. 344.

306. *Ablato*] Alii *alato*.

308. *Vaga*] Tum vaga præsertim: quæ nullos sibi notos nec campos, nec arbores videat.

Maxima

Maxima pars undâ rapitur : quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.
Separat Aonios Actæis Phocis ab arvis,
Terra ferax, dum terra fuit ; sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnassus, superatque cacumine nubes.
Hîc ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum consorte tori parvâ rate vectus adhæsit ;
Corycidas nymphas, & numina montis adorant,
Fatidicamque Themin ; quæ tunc orac'la tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illâ metuentior ulla deorum.
Jupiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,
Et superesse videt de tot modò millibus unum,
Et superesse videt de tot modò millibus unam ;
Innocuos ambos, cultores numinis ambos ;
Nubila disjecit : nimbisque Aquilone remotis,
Et cœlo terras ostendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet. Positoque tricuspide telo
Mulcet aquas rector pelagi, supraque profundum
Extantem, atque humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat ; conchæque sonaci

Maxima pars aufertur aquâ : jejunia illos vincunt cibi indigentiâ, quibus aqua inclusit. Phocis solum fertile, quamdiu solum fuit, sed tunc pars maris, & vastus campus aquarum repentinarum divisit Aonios ab agris Atticis. Ibi mons excelsus, nomine Parnassus, porrigitur ad sidera duobus cacuminibus, & excedit nubes vertice. Postquam Deucalion huc (nam mare obruerat alia omnia) appulit cum uxore, vectus exiguâ navi, venerantur nymphas Corycidas, & deos montanos, & Themin fatidicam, quæ tunc habebat oracula. Nullus vir fuit melior, nec magis addictus justitiæ illo ; aut ulla magis pia, quàm illa fuit. Dum Jupiter videt mundum demersum liquidis paludibus, & unum restare de tot millibus, & unam restare de tot millibus : ambos insontes, ambos pios ; nubes dispersit ; & imbribus à Boreâ fugatis, patefacit terras cœlo, & cœlum terris. Neque æstus maris durat : & moderator ponti mitigat aquas, remoto telo trisulco : & arcessit glaucum Tritonem eminentem super mare, & obductos habentem humeros conchis congenitis ; & conchâm personantem

NOTÆ.

313. *Aonios*] Est Aonia Bœotia regio montana.

Ib. *Actæis*] Atticâ regione, quæ olim Actæa dicta est ab ἀκτη littus.

Ib. *Phocis*] Regio est inter Bœotiam & Atticam, à Phoco denominata, in quâ mons Parnassus.

316. *Verticibus*] Parnassus Mons biceps est, alter vertex *Tichoreum*, alter *Hyampeum* dicitur ; hic Baccho, ille Musis, & Apollini sacer.

——*Gemino petit æthera colle*
Mons Bromio, Phœboque sacer ——

319. *Consorte*] Pyrrhâ, *scilicet*.

320. *Corycidas*] Nymphæ fuerunt antri Corycii, sic dicti à nymphâ Corycià, ex quâ Apollo genuit Lycorum, à quo urbs nominata est Lycorea. Atque hinc Lucianus in Timone ait, Arcam appulisse ad Lycorim montem.

Ib. *Numina montis*] Deos topicos adorare advenis moris erat.

321 *Fatidicamque Themin*] Arcana fatorum prædicentem. Themis Cœli Terræque fuit filia, quam Jupiter nuptias suas fugientem in Macedoniâ assecutus compressit, Minervamque sustulit. Dea fuit, quæ præcipiebat hominibus, ut à diis peterent quod *fas* esset, unde etiam nomen accepit. Nam Θέμις *fas*, ac justum significat. Oracula ante Apollinem Delphis edidit, ut patet ex Sidonio, & Am. Marcellino.

332. *Murice*] Est murex concha ex cujus sanguine purpureus color conficitur, qui sæpe per muricem intelligendus : Tritonis autem humeris ingenitas conchas volunt, pro squamis honoris causâ.

333. *Tritona*] Erat Triton Neptuni filius, comes ejusdem, & tubicen, ore hominem, caudâ piscem referens.

mperat inflare & confestim revocare undas & fluvios signo dato. Ille corripit cornu cavum & intortum, quod auctum est in amplitudinem ab infimo orbe: quod quidem, *ut spiritu inflatum est in medio mari, pervadit sonitu littora porrecta sub utroque sole. Tum etiam, postquam admotum est ad ora dei madidâ barbâ stillanti, & inflatum indicavit jussos regressus, pervasit ad omnes fluctus terræ & maris; & repressit omnes, ad quos penetravit. Nunc mare habet littus: fossa continet fluvios cumulatos, amnes deprimuntur: olivi videntur prodire: Terra apparet: loca augentur aquis defluentibus: Postque dies aliquot, arbores exhibent fastigia spoliata, & habent lutum adhærens ramis. Mundus restitutus erat. Quem ut Deucalion vidit vacuum, & terras afflictas latè silere, hoc modo alloquitur Pyrrham lachrymis prorumpentibus: O soror, ô uxor, ô mulier sola superstes, quam sanguis idem cum meo, & origo patruelis, deinde lectus consociavit; nunc ipsa pericula consociant: nos duo sumus frequentia terrarum, quaqunque oriens & occidens aspicit. Mare absorbuit reliqua. Nunc etiam nondum satis est tuta vita nostra: nubes etiamnum concutiunt animum. Quis nunc tibi sensus esset ô misera, si tuisses liberata fatis sine me? Quomodo posses tolerare metum sola? quo leniente dolores? Namque ego, fidem mihi habe, siquidem jam mare te teneret, te comitarer, & mare me quoque haberet.*

Inspirare jubet; fluctusque & flumina signo
Jam revocare dato. Cava buccina sumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine crescit ab imo:
Buccina, quæ medio concepit ut aëra ponto,
Littora voce replet sub utroque jacentia Phœbo.
Tum quoque, ut ora dei madidâ rorantia barbâ
Contigit, & cecinit jussos inflata receptus,
Omnibus audita est telluris & æquoris undis:
Et quibus est undis audita, coërcuit omnes.
Jam mare littus habet: plenos capit alveus amnes:
Flumina subsidunt: colles exire videntur:
Surgit humus: crescunt loca decrescentibus undis:
Postque diem longam nudata cacumina silvæ
Ostendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat. Quem postquam vidit inanem,
Et desolatas agere alta silentia terras,
Deucalion lachrymis ita Pyrrham affatur obortis:
O soror, ô conjux, ô fœmina sola superstes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus junxit; nunc ipsa pericula jungunt:
Terrarum, quascunque vident occasus & ortus,
Nos duo turba sumus. Possedit cætera pontus.
Nunc quoque adhuc vitæ non est fiducia nostræ
Certa satis: terrent etiamnum nubila mentem.
Quid tibi, si fine me fatis erepta fuisses,
Nunc animi, miseranda, foret? quo sola timorem
Ferre modo posses? quo consolante dolores?
Namque ego, crede mihi, si te modò pontus haberet,
Te sequerer, conjux, & me quoque pontus haberet.

NOTÆ.

334. *Signo dato*] Signo intellige quod det Triton, buccinâ solitus aquas increpare.

336. *Quæ turbine*] Quæ ab ore angusto incipit, & in amplum desinit ad turbinis speciem.

337. *Medio*] Quo possit commodiùs ex omni parte à marinis fluctibus, velut animatis, exaudiri.

Ib. *Cœpecit*] Buccinam eam inflante Tritone.

338. *Sub utroque*] *Oriente & occidente:* quæ hyperbole est; maxima audita est buccina, aquis cunctis receptui.

346. *Longam*] Post multos dies, imò & menses, anni denique spatium, si de diluvio universali intelligas.

Ib. *Nudata*] Scilicet & fructus & folia deciderant.

351. *Soror*] Patruelis, non germana.

352. *Patruelis origo*] Quippe Deucalion Promethei, Pyrrha Epimethei; Prometheus & Epimetheus Iapeti soboles.

358. *Erepta fatis*] Ut sola superstes fuisses.

O utinam

O utinam poſſem populos reparare paternis
Artibus; atque animas formatæ infundere terræ!
Nunc genus in nobis reſtat mortale duobus.
Sic viſum Superis: hominumque exempla manemus.
Dixerat, & flebant. Placuit cœleſte precari
Numen; & auxilium per ſacras quærere ſortes.
Nulla mora eſt; adeunt pariter Cephiſidas undas,
Ut nondum liquidas, ſic jam vada nota ſecantes.
Inde ubi libatos irroravêre liquores
Veſtibus, & capiti; flectunt veſtigia ſanctæ
Ad delubra Deæ; quorum faſtigia turpi
Squallebant muſco; ſtabantque ſine ignibus aræ.
Ut templi tetigêre gradus, procumbit uterque
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oſcula ſaxo.
Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina juſtis
Victa remolleſcunt, ſi flectitur ira deorum;
Dic, Themi, quâ generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit, & merſis fer opem, mitiſſima, rebus.
Mota Dea eſt; ſortemque dedit: Diſcedite templo;
Et velate caput; cinctaſque reſolvite veſtes;
Oſſaque poſt tergum magnæ jactate parentis.
Obſtupuêre diu: rumpitque ſilentia voce
Pyrrha prior: juſſiſque Deæ parere recuſat:
Detque ſibi veniam, pavido rogat ore: pavetque

O utinam mihi liceret renovare humanum genus calliditate patris; atque immittere animas luto effictio! Nunc gens humana ſupereſt in nobis duobus: Sic diis placitum: & ſumus exemplaria hominum. Abſolverat, & lachrymabantur. Libuit orare potentiam divinam; & opem petere per ſacra oracula. Sine cunctatione deſcendunt ſimul ad aquas Cephiſidas, quemadmodum nondum puras, ſic tamen nunc pervadentes notum alveum. Tum poſtquam infuderunt aquas delibatas veſtimentis & capiti, iter inſtituunt ad templum ſacræ deæ; cujus cacumina turpiter muſcoſcebant; & foci erant ſine ignibus. Ut tetigerunt gradus templi, uterque pronus humi ſternitur, & timidus deoſculatus eſt petram frigidam. Atque ita locuti ſunt: Si dii ſuperati flectuntur æquis precibus, ſi ira eorum temperatur; dic, Themi, quomodò exitium noſtræ gentis ſit medicabile, &, ſuaviſſima, ſuccurre rebus obrutis. Dea victa eſt; & reſponſum dedit: Amolimini vos à templo; & tegite caput; & diſcingite amictus adſtrictos; & mittite poſt dorſum oſſa magnæ matris. Diu admirati ſunt: & Pyrrha prior locuta eſt: & negat ſe objecturam mandatis deæ: & precatur ore timido, ſibi ignoſcat: & veretur

NOTÆ.

363. *Paternis*] Promethei, quem antea hominem ex luto finxiſſe, eumque igne cœlitus ſurrepto animâſſe vidimus.

368. *Sortes*] Oracula & deorum reſponſa. Turneb. lib. V. cap. 21.

369. *Cephiſidas*] Cephiſi amnis, ex Parnaſſo manantis, & præterfluentis Delphos. Lucan. lib. III. v. 177.

——*Quos impiger ambit*
Fatidicâ Cephiſos aquâ——

370. *Nondum liquidas*] Imò limo turbidas.

Ib. *Vada nota ſecantes*] Quia intra alveum continebantur.

371. *Irroravêre*] Solemni ſacra facientium more, aquæ vivæ, id eſt, fluentis, & Themidi ſacræ aſpergine ſeſe luſtraverunt. Antiqui enim templum ingreſſuri, deoſque precaturi, priùs ſe aquâ aſpergebant, & lavabant.

373. *Deæ*] Themidis, cui ſacer Cephiſus.

376. *Pavens*] Præſentis numinis horrore correpti ſunt.

381. *Templo*] Templum eſt locus Auguris manu vel lituo deſignatus.

Ib. *Diſcedite*] Iſtud ex veteribus ritibus curioſiùs exponunt nonnulli, quod ſimpliciter accipiendum arbitror.

382. *Velate caput*] Iſtud jam ex diſciplinâ veteri: Nempe velato capite deos adorabant, humiles ſe & indignos confeſſi, aut veriti, ne quid mali ominis ſacra interturbaret, id docente Plutarcho. Unde Helenus Æneid. III. ad Æneam.

Purpureo velare comas adopertus amictu,
Ne quâ inter ſanctos ignes in honore deorum
Hoſtilis facies occurrat, & omina turbet.
Hunc ſocii morem ſacrorum, hunc ipſe teneto:
Hâc caſti maneant in religione nepotes.

Ib. *Cinctaſque*] Piaculum enim in ſacrificio erat aliquid eſſe religatum.

violare manes matris, ossibus jactatis. Interea revolvunt secum voces dati responsi obscuras arcanis mysteriis, & inter se excutiunt. Postea Promethei filius solatur Pyrrham lenibus verbis, & inquit, Aut me animus fallit, aut responsa deæ sunt pia, & nullum nefas suadent. Terra est magna mater; opinor saxa vocari ossa in corpore terræ: jubemur ea mittere pone dorsum. Quamvis Titania tacta est conjecturâ mariti, tamen spes fluctuat: adeò utrique diffidit jussis cœlestibus. Verùm quid obest periculum facere? Descendunt, & caput operiunt, & laxant vestes, & post terga jaciunt saxa præscripta ab oracula ita jacturi. *Lapides (quis istirei fidem adhibeat, nisi antiquitas probet?) cœperunt omittere sucum duritatem, & suum rigorem; & emolliri tempore, & emoliti sumere formam. Mox ubi aucti sunt, & natura lenior illis data est, ut aliqua dignosci possit figura hominis, sic non evidens, sed ut de marmore sumto, non satis accurata, & similima statuis impolitis. Quæ tamen pars ex illis fuit madida aliquo humore; & terrestris, mutata est in substantiam corporis: Quod durum est, & nequit molliri, transit in ossa: quod modò fuit vena, perstitit sub eodem nomine. Atque brevi, deorum dono, lapides jacti manibus viri induerunt formam masculam; & fœmina restituta est jactu fœmineo.*

Lædere jactatis maternas ossibus umbras.
Interea repetunt cæcis obscura latebris
Verba datæ sortis secum, inter seque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet, &, Aut fallax, ait, est solertia nobis:
Aut pia sunt, nullumque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est: lapides in corpore terræ
Ossa reor dici: jacere hos post terga jubemur.
Conjugis augurio quamquam Titania mota est;
Spes tamen in dubio est. Adeo cœlestibus ambo
Diffidunt monitis. Sed quid tentare nocebit?
Descendunt; velantque caput, tunicasque recingunt;
Et jussos lapides sua post vestigia mittunt;
Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duritiem cœpêre, suumque rigorem;
Mollirique morâ, mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit, ut quædam, sic non manifesta, videri
Forma potest hominis; sed utì de marmore cœpto
Non exacta satìs, rudibusque simillima signis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
Et terrena fuit, versa est in corporis usum.
Quod solidum est, flectique nequit, mutatur in ossa:
Quod modò vena fuit, sub eodem nomine mansit.
Inque brevi spatio, Superorum munere, saxa
Missa viri manibus faciem traxêre virilem;
Et de fœmineo reparata est fœmina jactu.

NOTÆ.

387. *Umbras*] *Animas*; quas lædi credebat antiquitas illata cadaveribus, aut tumulis injuriâ.

388. *Latebris*] Latebat verò sensus sub obscurorum verborum ambage.

390. *Promethides*] Deucalion Prometheifilius.

1b. *Epimethida*] Pyrrham Epimethei filiam.

395. *Augurio*] *Interpretatione*, sanè felici.

1b. *Titania*] Pyrrha Iapeti Titanis neptis.

404. *Ut quædam*] Lapides dicit, qui projecti fuerant, quanquam aliquam post moræ tantillum formam induissent, imperfectam tamen habuisse, ut nondum constaret quid essent.

405. *Cœpto*] *Inchoato, & nondum ad simulacri alicujus perfectam formam expolito.*

408. *Corporis*] *Carnis*, quæ tamen propriè de animalibus mortuis dicitur.

410. *Vena*] Habent etiam lapides suo modo venas, quas & oculis licet deprehendere.

413. *Fœmineo*] Pyrrhæ, quæ lapides post terga etiam projecerat.

Inde genus durum sumus, experiensque laborum ;
Et documenta damus, quâ simus origine nati.
IX. Cætera diversis tellus animalia formis
Sponte suâ peperit, postquam vetus humor ab igne
Percaluit Solis ; cœnumque, udæque paludes
Intumuêre æstu ; fœcundaque semina rerum
Vivaci nutrita solo, ceu matris in alvo
Creverunt, faciemque aliquam cepêre morando.
Sic ubi deseruit madidos septemfluus agros
Nilus, & antiquo sua flumina reddidit alveo,
Æthereoque recens exarsit sidere limus ;
Plurima cultores versis animalia glebis
Inveniunt ; & in his quædam modò cœpta sub ipsum
Nascendi spatium : quædam imperfecta suisque
Trunca vident numeris : & eodem in corpore sæpe
Altera pars vivit ; rudis est pars altera tellus.
Quippe ubi temperiem sumsêre humorque, calorque,
Concipiunt : & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cùmque sit ignis aquæ pugnax ; vapor humidus omnes
Res creat, & discors concordia fœtibus apta est.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
Solibus æthereis, altoque recanduit æstu,
Edidit innùmeras species : partimque figuras
Retulit antiquas : partim nova monstra creavit.

Hinc progenies sumus aspera & patiens laborum ; & sumus indicio, quo simus principio orti.

IX. Terra produxit ultro reliqua animalia variis formis, postquam vetus succus incaluit à radiis solis ; & lutum, & humidæ paludes inflatæ sunt calore ; & semina fœcunda rerum in terrâ vegetâ aucta sunt, sicut in utero matris, & induerunt aliquam formam tempore. Sic ubi Nilus septemfluus destituit campos humidos, & reduxit suas undas in veterem fossam, & cœnum novum incaluit sole ; agricolæ reperiunt multa animalia cespitibus inversis ; atque inter ea nonnulla primùm inchoata in ipso generationis tempore : vident alio nondum absoluta, & destituta suis partibus : & in eodem corpore pars altera vivit ; pars altera est terra crassa. Nempe ubi calor & humiditas temperati sunt, concipiunt : & omnia initium habent ab istis duobus. Et cùm calor sit contrarius humiditati ; calor humidus creat res omnes, & discors concordia est idonea ad generationes. Postquam igitur terra cœnosa nuperâ eluvie incaluit sole æthereo, & intensis caloribus, emisit species infinitas : & partim reddidit formas antiquas : partim formavit nova monstra.

NOTÆ.

416. *Cætera*] Falsò quidem hoc dicit ; nam vel de insectis etiam, num sine semine aliquo generentur, non sine causâ dubitant nonnulli : sunt ergo hæc pura poëtarum figmenta.

417. *Vetus*] Ex diluvii aquis.

419. *Intumuêre*] Ut prægnantes solent.

420. *Vivaci solo*] Terrâ vitam submini-strante.

422. *Septemfluus*] Quia per septem ostia præcipua in mare erumpit Nilus, qui singulis annis Ægyptum, regionem alioqui siccam, inundat & fœcundat.

424. *Sidere*] Sole.

425. *Animalia inveniunt*] Quæ per se sine semine, *scil.* natura produxerit ; quod & Mela historicus refert. Cæterùm insecta quidem ex corruptione nasci plerique concedunt ; perfecta animalia sine semine generari posse naturaliter, non is sum qui credam.

427. *Imperfecta*] Inchoatis equidem perfectiora, sed quæ omnibus membris nondum constiterint, terramque inanimatam secum traxerint, nondum numeris omnibus absoluta.

430. *Temperiem*] Quæ est medium siccitatis & frigiditatis participans, ex caloris & humiditatis pugnâ conflatum.

431. *Concipiunt*] Ex humidi & calidi-temperie fieri docet generationem : quam quidem sine illâ dari posse, vix quisquam ausit affirmare.

432. *Vapor*] Pro calore sumiter ; quomodo & Virgilius, aliique sunt locuti.

Illa quidem invita, sed produxit te quoque eo tempore, maxime Python; & eras horror recentibus populis, serpens ignote: tantam tegebas partem montis. Deus arcu insignis, & nunquam usus antea ejusmodi telis, nisi adversus damas & capreas fugaces, interfecit hunc impeditum mille sagittis, pharetrâ, propemodum exinanitâ, tabo exhausto per atra vulnera: Et ne tempus posset oblivioni mandare gloriam facti, instituit sacros ludos claro certamine, dictos Certamina *Pythia à nomine serpentis interfecti. Quicunque adolescentum victor discesserat pugilatu, cursu, aut curru, reportabat coronam ex ramis esculi. Laurus nondum extabat; & Apollo redimibat dequâvis arbore tempora insignia prolixâ comâ.*

Illa quidem nollet, sed te quoque, maxime Python,
Tum genuit: populisque novis, incognite serpens,
Terror eras: tantum spatii de monte tenebas.
Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Antè, nisi in damis, capreisque fugacibus, usus,
Mille gravem telis, exhaustâ penè pharetrâ,
Perdidit effuso per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam posset delere vetustas;
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia de domiti serpentis nomine dictos.
His juvenum quicunque manu, pedibusve, rotâve
Vicerat; esculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum lauris erat; longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

X. Primus amor Phœbi Daphne Peneïa; quem non
Fors ignara dedit, sed sæva Cupidinis ira.

X. *Daphne Pencia fuit primus amor Apollinis, quem non fortuna insicia, sed atrox ira cupidinis movit.*

NOTÆ.

438. *Python*] Serpens fuit miræ magnitudinis, ex terræ corruptione, post diluvium, natus, quem Apollo interfecit. Quâ fabulâ graviſſimas à diluvio exhalationes radiis ſuis ſolem attenuâſſe ſignificare voluerunt Mythologi: quanquam alia alii, ad libitum quiſque, comminiſcuntur.

441. *Arcitenens*] *Apollo* eſt ſeu *Sol*, jaculandi peritiâ, & radiantibus ſuis ſagittis poëtis decantatiſſimus.

443. *Gravem* Al. gravi; *i. e.* gravida, plena. *Gravem telis*] Quæ in ipſum ſerpentem Apollo conjecerat.

444. *Nigra*] Propter circumfuſum ſanguinem nigrum.

446. *Instituit sacros*] Vide Scal. poët. lib. I. cap. 23. A Diomede tamen Pauſanias in Corinthiacis Pythia inſtituta ſcribit; ab Eurylocho Theſſalo. Pindari interpres: ab Apolline, noſter poëta. Apud Græcos nobilitata ſunt quatuor ludorum genera. Olympiaci, Pythii, Iſthmii, Nemeæi; de quibus Pauſanias, lib. II. cap. 3.

448. *Manu*] Id eſt, pugilatu, curſu, pedeſtri, & curuli. Quanquam & certamina, & victorum præmia, & tempora variè immutata fuiſſe, hinc inde, ut eſt fabularum præſertim, & veteris hiſtoriæ, itemque hominum ingenium, apud varios legere poteris.

449. *Esculeæ*] Ex eſculi arboris fronde confectâ coronâ donabantur victores; quæ quidem eſculus ex glandiferarum eſt genere, ita dicta, autore Servio, quòd ejus glandibus, ante fruges inventas, mortales, pro *eſcâ* uterentur.

450. *Longo*] Ira verò pingebatur, & pingi decuit propter radios.

452. *Primus*] Lauri, aut ex eâ arbore confectæ coronæ, quâ donabantur victores, occaſione, ad Phœbi erga Daphnen amores poëta deſcendit, quæ in laurum, ejus nominis arborem, mutata eſt.

Ib. *Daphne*] Penei fuit Theſſaliæ fluvii (vel, ut aliis placet, Ladonis) filia, cujus conſitæ ripæ lauris: unde locus datus fabulæ: nam lauris Græcè Daphne dicitur.

453. *Cupidinis*] *Amoris*, Jovis & Veneris filii, ut nonnullis placet; vel, ut alii volunt, Martis & Veneris; vel Cœli & Terræ, *&c.*

Delius

Delius hunc, nupèr victâ serpente superbus,
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, lascive puer, cum fortibus armis?
Dixerat: ista decent humeros gestamina nostros;
Qui dare certa feræ, dare vulnera possumus hosti;
Qui modò pestifero tot jugera ventre prementem
Stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis.
Tu face nescio quos esto contentus amores
Irritare tuâ: nec laudes assere nostras.
Filius huic Veneris: Figat tuus omnia, Phœbe;
Te meus arcus, ait: quantóque animalia cedunt
Cuncta tibi, tantò minor est tua gloria nostrâ.
Dixit: & elisso percussis aëre pennis,
Impiger umbrosâ Parnassi constitit arce;
Eque sagittiferâ promsit duo tela pharetrâ
Diversorum operum. Fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acutâ:
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum.
Hoc Deus in nymphâ Peneïde fixit; at illo
Læsit Apollineas trajecta per ossa medullas.
Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,
Sylvarum latebris, captivarumque ferarum
Exuviis gaudens, innuptæque æmula Phœbes,
Vitta coercebat positos sine lege capillos.
Multi illam petière: illa aversata petentes,

Apollo, elatus ob nupèr superatam serpentem, viderat hunc curvantem arcum nervo adducto: & dixerat. Quid tibi cum duris armis, puer lascive? Ista gestamina conveniunt nostris humeris: qui possumus certas plagas inferre feris & hostibus: qui nuper occidimus infinitis spiculis Pythonem influtum, tegentem tot jugera ventre venenato. Tibi satis sit incendere nescio quos amores face tuâ: nec tibi arroga nostram gloriam. Filius Veneris huic respondit: Apollo, arcus tuus cætera transverberet, meus te figat: & quantò animalia omnia sunt te minora, tantò minores sunt tuæ laudes nostris. Absolverat, & celer, aëre percusso alis agitatis, pedem posuit in cacumine umbroso Parnassi, & sumsit duas sagittas ex pharetrâ variorum effectuum. Hæc excutit, illa inducit amorem. Quæ inducit aurata est, & splendet mucrone acuminato; quæ excutit est hebes, & habet plumbum sub cannâ. Deus immisit hancce in nymphan Peneïdem; at vulneravit illâ medullas Apollinis per ossa transfixa. Continuò alter amat; altera odit nomen amantis, sese oblectans antris silvarum, & spoliis ferarum captarum, & imitans Dianam virginem, vitta retinebat comam incomtam. Plurimi illam concupiverunt: illa exosa ambientes,

NOTÆ.

454. *Delius*] Apollo est, in Delo Ægæi maris insulâ, unà cum Dianâ sorore natus.

455. *Flectentem cornua*] *Sagittas arcu emittentem.* Cornua autem, quæ ad arcûs extremitatis aptantur, pro ipso arcu posuit.

458. *Qui dare*] Vide annon magnificè hæc omnia, & ut decuit mox superbiâ suâ periturum.

461. *Nescio quos amores*] Cum quodam contemptu hæc dicuntur; ac si diceret, leves, molles, & hominibus negligendos.

Ib. *Face*] Faces videmus in amoribus, sicut & sagittas, arma Cupidinis.

467. *Arce*] Pro cacumine posuit Parnassi.

469. *Diversorum operum*] Id est, quorum contrarius erat effectus.

471. *Arundine*] Est arundo aquaticus frutex, quo fiebant sagittæ: unde pro ipsis persæpe sumitur.

472. *Nympha*] Daphnen plumbo armatâ sagittâ tetigit.

474. *Fugit altera*] Fingitur Daphne Apollinem (seu Solem) fugere, quòd laurus umbram & loca opaca amet.

476. *Phœbes*] *Dianam* dicit Phœbi sororem, quæ virgo incorrupta & venatrix.

477. *Vitta*] Fascia est, quâ matronæ pudicæ, virgines, vestalesque crines coërcebant, & caput ornabant; sæpius pro pudicitiâ indicandâ Ovidius utitur.

478. *Multi*] Proci *sollicet.*

impatiens & expers mariti percurrit loca devia & intercepta silvarum: neque cogitat quid sit Hymen, quid sit amor, quid sint conjugia. Parens dixit sæpe: Nata, debes mihi generum. Parens dixit sæpe: Nata, debes mihi posteros. Illa aversata faces nuptiales, tanquam flagitium erubescit venusto ore; & amplectens collum patris mitibus brachiis, dixit, Concede mihi, pater suavissime, indelibatâ virginitate frui: Parens istud concessit antea Dianæ. Ille equidem annuit: verùm ista elegantia prohibet esse quod voves: & tua pulchritudo facit contra tuum desiderium. Apollo amat; & optat conjugia visæ Daphnes: & sperat quæ optat, & sua responsa illum decipiunt. Et quemadmodum levis culmus comburitur sublatis aristis; quemadmodum sæpes flagrant tædis, quas fortè viator vel nimis admovit, vel jam deseruit sub die; sic deus conflagravit; sic æstuat totis visceribus, & alit sperando vanum amorem. Videt comam incomtam lapsam super collo. Et dicit, Quid si componatur? Videt oculos radiantes luce pares astris. Videt os; quod non est satis vidisse. Probat digitos & manus, & brachia, & lacertos plus dimidiâ parte nudos.

Impatiens, expersque viri, nemorum avia lustrat;
Nec quid Hymen, quid Amor, quid sint connubia curat. 480
Sæpe pater dixit: Generum mihi, filia, debes.
Sæpe pater dixit: Debes mihi, nata, nepotes.
Illa velut crimen tædas exosa jugales,
Pulchra verecundo suffunditur ora rubore;
Inque patris blandis hærens cervice lacertis, 485
Da mihi perpetuâ, genitor carissime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater antè Dianæ.
Ille quidem obsequitur: sed te decor iste, quod optas,
Esse vetat: votoque tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat; visæque cupit connubia Daphnes: 490
Quæque cupit, sperat: suaque illum oracula fallunt.
Utque leves stipulæ demtis adolentur aristis;
Ut facibus sepes ardent, quas fortè viator
Vel nimis admovit, vel jam sub luce reliquit;
Sic deus in flammas abiit: sic pectore toto 495
Uritur, & sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos.
Et, Quid si comantur? ait. Videt igne micantes
Sideribus similes oculos. Videt oscula; quæ non
Est vidisse satis. Laudat digitosque, manusque, 500
Brachiaque, & nudos mediâ plus parte lacertos.

NOTÆ.

480. *Hymen*] Fuit Hymen sive Hymenæus deus nuptiarum præses, Liberi patris & Veneris, vel, ut aliis placet, Uraniæ filius; qui etiam pro ipsis nuptiis sumitur.

483. *Tædas jugales*] *Nuptias.* Novis enim nuptis (quæ in maritorum domum nocte deducebantur) quinque faces præferebantur; ut scribit Plutarchus in Problematicis.

486. *Da mihi perpetuâ*] Ita Diana ipsa apud Callimachum.

Δός μοὶ παρθενίην αἰώνιον, ἄτλα, φυλάσσειν.

487. *Pater*] Jupiter: quod jam sæpe vidimus.

488. *Ille*] Peneus filiæ obtemperans.

1b. *Sed te*] Daphnem ipsam alloquitur poëta, ingenii sui non immemor.

489. *Repugnat*] Quia à multis expetuntur quæ pulchræ sunt.

491. *Suaque*] Notiora sunt Apollinis oracula, quàm ut toties recantata narrare instituamus. Negat Naso sibi potuisse consulere Apollinem, qui aliis ipsorum fata aparuerit.

492. *Demtis*] *Postquam pars major paleæ unà cum aristis collecta est, manente in campo stipulâ.*

494. *Reliquit*] Viatores, adventante luce, facem nullius jam usûs objiciunt negligenter; unde sepibus incendium.

Semustamque facem vigilatâ nocte viator
Ponit.—Fast. lib. IV. ver. 164.

496. *Sterilem*] Vanum, ex quo nullam voluptatem est habiturus.

499. *Non est vidisse*] Quia enim non tantùm parva ora videre, sed ea osculari cupiebat.

Si

Si qua latent, meliora putat. Fugit ocyor aurâ
Illa levi: neque ad hæc revocantis verba resistit:
Nympha, precor, Peneïa, mane: non insequor hostis.
Nympha, mane. Sic agna lupum, sic cerva leonem,
Sic aquilam pennâ fugiunt trepidante columbæ;
Hostes quæque suos. Amor est mihi causa sequendi.
Me miserum! ne prona cadas, indignave lædi
Crura secent sentes; & sim tibi causa doloris.
Aspera, quâ properas, loca sunt. Moderatiùs, oro,
Curre, fugamque inhibe: moderatiùs insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
Non ego sum pastor: non hîc armenta, gregesve
Horridus observo. Nescis, temeraria, nescis
Quem fugias: ideoque fugis. Mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Patareaque regia servit.
Jupiter est genitor. Per me quod eritque, fuitque,
Estque, patet. Per me concordant carmina nervis.
Certa quidem nostra est; nostrâ tamen una sagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum est; opiferque per orbem
Dicor; & herbarum subjecta potentia nobis:
Hei mihi, quòd nullis amor est medicabilis herbis:
Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus, artes!
Plura locuturum timido Peneïa cursu
Fugit; cumque ipso verba imperfecta reliquit:
Tum quoque visa decens. Nudabant corpora venti,

Si quædam occultantur, credit formosiora. Illa celerior vento levi properat: neque remoratur ad hæc verba revocantis: Nympha Peneïa, quæso, expecta, inquit Apollo: *non persequor infensus: Nympha, expecta. Sic agna fugit lupum, sic cerva leonem, sic columbæ sese surripiunt ab aquilâ alis timidis; singulæ suos hostes. Amor est mihi causa insequendi. Me infelicem! ne labaris prona, & vepres lacerent pedes inmeritos vulnerari; & sim tibi causa mœroris. Loca quà festinas, sunt difficilia: curre, quæso, leniùs, & cohibe fugam: ipse persequar leniùs. Quære tamen cui grata sis. Ego non sum monticola, non sum pastor; non hîc custodio hirsutus armenta vel greges. Nescis, inconsulta, quem vites: ideoque vitas. Terra Delphica, & Claros, & Tenedos, & regia Patareæa mihi paret. Jupiter pater est. Quodcunque fuit, est, & erit, apparet per me. Per me versus consonant chordis. Nostrum quidem spiculum certum est; attamen unum certius, quod læsit cor liberum. Medicina est reperta à me, & vocor auxiliaris per mundum; & vires plantarum nobis subjiciuntur. Hei mihi, quòd amor nullis herbis est sanabilis: neque scientia, quæ omnes, juvat magistrum: Daphne fugit cursu pavido plura dicturum; & destituit verba incompleta cum ipso: Tum etiam visa est pulchra: aura detegebat corpus,*

NOTÆ.

505. *Sic agna*] Non minùs Phœbum Daphne fugiebat, quam agna lupum, &c.

507. *Amor*] Verba sunt Phœbi Daphnen fugientem sequentis.

515. *Delphica*] Fuit urbs *Delphi* Phocidis in Achaiâ, ad Parnassum, Apollinis oraculo clarissima.

516. *Claros*] Oppidum fuit Ioniæ, ubi mons & lucus Apollini sacer: itemque insula in mari Myrtoo, de quâ hîc sermonem esse voluerunt nonnulli.

Ib. *Tenedos*] Insula fuit è regione Trojæ, in mari Ægæo.

Ib. *Patareaque*] Sita fuerant Patara juxta mare Lycium in minore Asiâ, ubi delubrum fuit Apollini sacrum oraculorum fide celeberrimum.

518. *Concordant*] Quia musicæ & lyræ inventor.

519. *Certa quidem nostra*] Se peritum quidem sagittarium profitetur; sed Cupidinem, à quo erat percussus, peritiorem esse ait.

520. *Vacuo*] Libero ab amoris affectu.

522. *Herbarum*] Quia medicinæ inventor. Herbas autem in medicinâ potentes sol (seu Apollo) è terrâ elicit. Hinc Apollo dicitur medicinæ inventor.

526. *Imperfecta*] Quæ nondum Apollo plura dicturus, absolverat.

Obviaque

& venti oppositi agitabant amictus reluctantes: & lenia flamina rejiciebant in humeros comam incomtam: & forma speciosior fuit fugâ. Verùm juvenis deus non potest amplius profundere sua blandimenta: & pro impulsu ipsius amoris sequitur vestigia festino gressu. Quemadmodum canis Gallicus, cùm vidit leporem in campo aperto; & hic quærit rapinam pedibus, ille incolumitatem: alter similis correpturo, jam jamque credit apprehendere, & instat vestigiis porrecto rostro: alter dubitat, an sit correptus; & avellitur ipsis morsibus; & destituit rictus pertingentes. Sic deus & puella est: hic spe velox, illa metu. Qui tamen persequitur, sustentatus pennis amoris, celerior est, neque dat spatium respirandi: & instat tergo fugaci: & ventilat spiritu capillos diffusos per collum. Illa expalluit viribus exhaustis, & superata labore celeris fugæ aspiciens aquas Peneïdas, dixit, Genitor succurre; si vos fluvii habetis aliquam potestatem. Vel hisce, ô Terra, in quâ nimis grata fui, vel dele formam, quæ causa est ut offendar, eam transformando. Vix absolutâ oratione, gravis stupor coërcet membra: tenera viscera coarctantur subtili cortice. Capilli augentur in frondes, lacerti in ramos: Pes, modò tam celer, affixus est segnibus radicibus: fastigium habet vultus: solus splendor supereſt in illâ. Apollo amat etiam hanc: & manu admotâ trunco,

Obviaque adversas vibrabant flamina vestes:
Et levis impexos retro dabat aura capillos:
Auctaque forma fugâ est. Sed enim non sustinet ultra
Perdere blanditias juvenis deus: utque movebat
Ipse amor, admisso sequitur vestigia passu.
Ut canis in vacuo leporem cùm Gallicus arvo
Vidit; & hic prædam pedibus petit, ille salutem:
Alter inhæsuro similis, jam jamque tenere
Sperat, & extento stringit vestigia rostro:
Alter in ambiguo est, an sit deprênsus: & ipsis
Morsibus eripitur; tangentiaque ora relinquit.
Sic deus, & virgo est: hic spe celer, illa timore.
Qui tamen insequitur, pennis adjutus amoris
Ocyor est, requiemque negat: tergoque fugaci
Imminet: & crinem sparsum cervicibus afflat.
Viribus absumtis expalluit illa: citæque
Victa labore fugæ, spectans Peneïdas undas,
Fer, pater, inquit, opem; si flumina numen habetis.
[Quâ nimiùm placui, tellus, aut hisce, vel istam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.]
Vix prece finitâ, torpor gravis alligat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro.
In frondem crines, in ramos brachia crescunt:
Pes modò tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen obit: remanet nitor unus in illâ.
Hanc quoque Phœbus amat: positâq; in stipite dextrâ

NOTÆ.

530. *Auctaque forma*] Amantium more, qui omnia putant decere, ut ait Lucret. lib. IV.

Hoc faciunt homines plerumque cupidine capti,
Et tribuunt ea, quæ non sunt his commoda verè.

533. *Vacuo*] *Patente*, ubi nec arbores, nec segetes, in quibus sese lepus occultare posset: non enim vertagi, aut canes Gallici, odore feras investigant.

541. *Tergo*] Fugientis Daphnes.

544. *Peneïdas*] Patris Peneï Thessaliæ fluvii: nam alius fuit Elidis in Peloponneso.

545. *Numen*] *Potestatem & benefaciendi potentiam.*

546. *Quâ nimiùm*] Hi duo versus tollendi sunt, quippe qui non sunt Ovidiani. *Heinsius* legit inverso ordine.

Quæ facis, ut lædar, tellus, aut hisce, vel istam,
Quâ nimiùm placui, mutando perde figuram.

549. *Libro*] *Cortice*: nam ea est primaria vocis significatio; quamvis posteaquam in libris seu arborum tenuissimis corticibus scribi cœptum, frequentiùs pro ipsis voluminibus usurpetur.

553. *Amat*] Atque etiam Apollini dicata est laurus: ut paulo infrà,

Arbor eris certè, dixit, mea. ——

Sentit

Sentit adhuc trepidare novo ſub cortice pectus.
Complexuſque ſuis ramos, ut membra, lacertis,
Oſcula dat ligno: refugit tamen oſculà lignum.
Cui deus, At conjux quoniam mea non potes eſſe,
Arbor eris certè, dixit, mea. Semper habebunt
Te coma, te citharæ, te noſtræ, laure, pharetræ.
Tu ducibus Latiis aderis, cùm læta triumphum
Vox canet; & longæ viſent Capitolia pompæ.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante fores ſtabis; mediamque tuebere quercum.
Utque meum intonſis caput eſt juvenile capillis;
Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores.
Finierat Pæan. Factis modò laurea ramis
Annuit: utque caput, viſa eſt agitâſſe cacumen.

XI. Eſt nemus Hæmoniæ, prærupta quod undique claudit
Silva: vocant Tempe. Per quæ Penëus ab imo
Effuſus Pindo ſpumoſis volvitur undis,
Dejectuque gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, ſummaſque aſpergine ſilvas

ſentit pectus micare adhuc ſub recenti libro. Et amplexus ramos ſuis brachiis, tanquam artus, deoſculatur lignum: lignum tamen oſcula refugit. Quam deus ſic alloquitur, At ſiquidem non potes eſſe uxor, protectò eris mea, arbor mea. Tu, Laure, capillos, citharam, pharetram noſtram ſemper ornabis. Tu comitaberis imperatores Latinos, cùm triumphi cantu celebrabuntur; & productæ pompæ aſcendent in capitolium. Eadem effigeris cuſtodia certiſſima poſtibus Auguſtis ante portam; & defendes mediam quercum. Et quemadmodum caput meum eſt juvenile comâ intonsâ; tu etiam habe ſemper gloriam illibatam foliorum. Apollo finem fecerat. Laurus annuit ramis modò creatis; & viſa eſt movere verticem tanquam caput.

XI. Eſt nemus Theſſaliæ, quod ſilva alta circumdat undique, dicitur Tempe; per quæ Peneus defluens à radicibus Pindi, fluctibus ſpumoſis fertur, & vehementi lapſu devolvit nebulas facientes ſubtilem rorem, & arbores extremas irrigatione

NOTÆ.

556. *Refugit*] Quia magis in locis umbroſis, nec tam ſolis radiis oppoſitis, vireſcit.

558. *Habebunt*] Solebant poëtæ, itemque muſici, & duces, caput, & ſua pleraque lauri ramis decorare.

559. *Te citharæ*] Hinc laureati in ſcenâ citharœdi.

560. *Triumphum*] Mos erat triumphantibus acclamare, cùm in capitolium & Jovis templum ſacrificaturi aſcenderent, *Io Triumphe*, Vide *Alex. ab Alex. lib.* VI. *cap.* 6.

561. *Longæ pompæ*] Captivorum, ac rerum omnium pretioſarum, in bello captarum; imaginem præterea urbium expugnatarum, &c.

562. *Cuſtos*] Quia in veſtibulo ædium Auguſti imperatoris laurus fuit poſita, in quâ corona querna (quæ ob ſervatos cives *Civica* dicebatur) ſuſpenſa eſt. Vid. Dion. lib. LIII. De hâc ita Plinius lib. XV. cap. ult: *Laurus triumphis proprie dicatur, vel gratiſſima domibus janitrix Cæſarum, pontificumque quæ ſola & domos exornat, & ante limina excubat*, &c.

564. *Intonſis*] Fingitur Apollo comatus & imberbis; quâ re radiorum ſolarium vigor nunquam ſenescens ſignificatur.

566. *Pæan*] Eo nomine Græcis dictus eſt Apollo παίων ſagittis, id eſt, radiis feriens; vel παιών ſedans, & coërcens morbos, vel ab acclamatione matris dum Pythonem interficeret ἰὴ παιὰν, *Jace fili.*

Ib. *Laurea*] *Laurus*; quanquam pro ipſis foliis propriè *laurea* ſumitur.

568. *Eſt nemus*] Tempe amœniſſimam Hæmoniæ vallem deſcribit poëta, quo commodiùs Ius, Inachi amnis filiæ, Metamorphoſin in juvencam cum ſuperiore connectat. Nam juxta Tempe eſt ſpelunca Penei fluvii, Daphnes patris, ad quem conſolandum omnes vicini amnes convenerunt, præter Inachum, qui amiſſam filiam lugebat.

Ib. *Hæmoniæ*] *Theſſaliæ*, ab Hæmone Pelaſgi filio ita dictæ.

569. *Tempe*] Cujus loci amœnitas, multis, Æliano præſertim venuſtiſſimè decantata, in proverbium abiit, ut pro locis amœnis ſumatur Tempe.

570. *Pindo*] Pindus mons eſt Theſſaliæ, aut certè eam terminans.

Ib. *Spumoſis*] Exaquæ curſu præcipiti cum multo ſaxorum latentium colliſu.

571. *Fumos*] Minutiſſimas dicit aquæ partes, quæ fluminis impetu diſperſæ nubis aut fumi ſpeciem referunt.

Impluit;

madefacit; & gravis est strepitu pluribus quàm propinquis locis. Hæc regia, hæ sedes, hæc sunt penetralia magni fluvii; habitans hanc speluncam de saxis paratam, aquis imperabat, & nymphis frequentantibus aquas. Fluvii vicinæ regionis illuc concurrunt; dubitantes primò gratulenturne, an consolentur patrem: advenit *multæ populi ferax Spercheus, & concitatus Enipeus, & senex Apidanus, & mitis Amphrysus, & Æas: & statim cæteri fluvii: qui, quà rapiditas illos impulit, devolvunt in æquor aquas lassas flexosis cursibus. Solus Inachus desideratur: & latens specu profundissimâ, crescere facit aquas lacrymis: & infelicissimus deflet filiam Io, tanquam perditum. Ignorat vivatne, an sit apud inferos. Verùm nullibi credit esse quam nullibi reperit; atque secum timet graviora. Jupiter intuitus erat Io venientem à fluvio patrio: & dixerat, O puella digna Jove, & tuo lecto nescio quem felicem redditura, accede ad umbras excelsarum silvarum (& ostenderat umbras silvarum) dum æstus est, & sol est sublimis medio cœlo. Quòd si vereris subire sola latibula ferarum; secura ingredieris recessus silvarum deo duce; nec deo de infimo ordine, sed qui tracto sceptra cœlestia ampla manu; sed qui jacio fulmina vaga.*

Impluit; & sonitu plùs quàm vicina fatigat.
Hæc domus, hæ sedes, hæc sunt penetralia magni
Amnis: in hoc residens facto de cautibus antro,
Undis jura dabat, Nymphisque colentibus undas.
Conveniunt illuc popularia flumina primùm,
Nescia gratentur, consolenturne parentem;
Populifer Spercheos; & irrequietus Enipeus,
Apidanusque senex, lenisque Amphrysos, & Æas:
Moxque amnes alii: qui, quà tulit impetus illos,
In mare deducunt fessas erroribus undas,
Inachus unus abest: imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas: natamque miserrimus Io
Luget, ut amissam. Nescit vitâne fruatur,
An sit apud manes. Sed quam non invenit usquam,
Esse putat nusquam; atque animo pejora veretur.
Viderat à patrio redeuntem Jupiter Io
Flumine: &, O virgo Jove digna, tuoque beatum
Nescio quem factura toro, pete, dixerat, umbras
Altorum nemorum (& nemorum monstraverat umbras)
Dum calet, & medio sol est altissimus orbe.
Quòd si sola times latebras intrare ferarum;
Præside tuta Deo, nemorum secreta subibis;
Nec de plebe Deo, sed qui cœlestia magna
Sceptra manu teneo; sed qui vaga fulmina mitto.

NOTÆ.

574. *Domus*] Habebant aquarum numina, poetarum beneficio, domos suas in ipsis fontibus & scaturiginibus.

576. *Nymphis*] Nymphæ fluminum propriè dicuntur *Naiades*.

578. *Nescia gratentur*] Quia filiam Peneus quanquam amisit. Apollini adamatam, & dei cumulatam beneficiis cognoscit.

580. *Senex*] Quia lenis & tardus ejus lapsus. Sunt verò hæc Thessaliæ fluviorum nomina.

Ib. *Amphrysos*] Juxta hunc Admeti regis armenta pavit Apollo.

Ib. *Æas*] Aliis dicitur *Aous* qui ex iisdem prope montibus cum Peneo prodiens, longè diversissimas terras alluit, ad occasum in Adriaticum mare sese exonerans, cùm ille in Ægæum ad ortum cursum suum dirigat.

582. *Erroribus*] *Errores* vocat flexuosos, & obliquos fluminum cursus. Et cùm *errare* undas dicat, non mirùm si eâdem libertate *fessas* vocat: nam qui erant in itineribus, fatigantur.

583. *Inachus*] Fluvius Achaiæ ab Inacho rege dictus.

584. *Io*] Accusativus est Græcus, ab Io Ûs.

586. *Sit apud manes*] *Sit mortua.* Per Manes enim sæpe dii inferi, itemque animæ è corporibus egressæ intelliguntur.

587. *Animo pejora veretur*] *Gravissima omnia præ timore suspicatur.* Vel fortè, *timet graviora pericula veris*, ut alibi loquitur poëta.

596. *Vaga*] Non quidem sit ad Jovem respicies, cujus ictus certissimi; sed habitâ ratione hominum, quibus fortuiti videntur fulminis tactus.

Ne

Ne fuge me. Fugiebat enim. Jam pascua Lernæ,
Consitaque arboribus Lyrcæa reliquerat arva:
Cùm Deus inductâ latas caligine terras
Occuluit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem.
Interea medios Juno despexit in agros:
Et noctis faciem nebulas fecisse volucres
Sub nitido mirata die, non fluminis illas
Esse, nec humenti sentit tellure remitti:
Atque, suus conjux ubi sit, circumspicit; ut quæ
Deprensi toties jam nôsset furta mariti.
Quem postquam cœlo non reperit; Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait. Delapsaque ab æthere summo
Constitit in terris; nebulasque recedere jussit.
Conjugis adventum præsenserat, inque nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille juvencam.
Bos quoque formosa est. Specimen Saturnia vaccæ,
Quanquam invita, probat: nec non & cujus, & unde
Quove sit armento, veri quasi nescia, quærit.
Jupiter è terrâ genitam mentitur, ut auctor
Desinat inquiri. Petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? crudele, suos addicere amores:
Non dare, suspectum. Pudor est, qui suadeat illinc;
Hinc dissuadet amor. Victus pudor esset amore:
Sed leve si munus sociæ generisque, torique
Vacca negaretur; poterat non vacca videri.
Pellice donatâ, non protinus exuit omnem
Diva metum; timuitque Jovem, & fuit anxia furti,
Donec Aristoridæ servandam tradidit Argo.

Ne vita me. Nam vitabat. Jamque præterierat pascua Lernæ & campos Lircæos plenos arboribus; cùm deus involvit vastas terras tenebris immissis, & repressit fugam, & abstulit pudicitiam. Interea Juno oculos convertit in latam planitiem; & mirata nebulas celeres induxisse speciem noctis sub luce clarâ, cognoscit eas non esse fluvii, nec reddi ab humidâ terrâ: atque exquirit ubi sit suus maritus; ut pote quæ jam perspecta haberet adulteria ejus toties deprehensi. Quem cùm non invenit in cœlo; Vel, inquit, ego decepta, vel injuriâ affecta sum. Et postquam descendisset à supremo cœlo, pedem fixit in terris; & imperavit nubila discuti. Ille præviderat accessum uxoris, & transformaverat faciem filiæ Inachi in nitidam vaccam. Vacca quoque pulchra est. Filia Saturni, quamvis reluctante animo laudat elegantiam vaccæ, & quasi incerta veritatis, petit cujus sit, & unde, & ex quo armento. Jupiter fingit à terrâ ortam esse, ne dominus ulteriùs petatur. Juno hanc poscit dono. Quid agat? Durum in alterius potestatem tradere suos amores; non tradere suspectum. Pudor illinc sollicitat, hinc amor. Pudor fuisset superatus amore; sed si juvenca donum tam exiguum recusaretur & quæ pariter soror est & uxor; videretur non esse juvenca. Pellice traditâ dea non ponit statim omnem timorem; & metuit Jovem, & fuit sollicita de adulterio, usque dum dedit Io custodiendam Argo Aristoris filio.

NOTÆ.

597. *Lernæ*] Fuit Lernæ palus in Peloponnesi agro Argivo, ubi vixit Hydra serpens, quam Hercules occidit juxta Inachum fluvium.

598. *Lyrcæa*] Urbs fuit ejus nominis in Arcadiâ, itemque mons, ex quo Inachus amnis decurrebat. Pausanias scribit in Corinthiacis Δυρκαΐαν opp. unicâ mutatâ literâ, dictam esse postea Lyrcæam, à Lyrco abantis notho, qui eam occupavit.

603. *Fluminis*] Physici aiunt, nebulas aut à fluviis, aut à vaporibus terræ generari.

608. *Lædor*] Mariti perfidiâ, qui furtivos quærat concubitus.

611. *Inachidos*] Ius Inachi filiæ, à quo Inachis dicta.

612. *Saturnia*] Juno Saturni filia.

615. *E terrâ*] *Ignotis parentibus natos, terræ filios nominamus*, Lactant. Sic Pers. Sat. 6. *Progenies terræ*. Contra quorum virtutem miramur, *de cœlo cecidisse dicimus*. Quod & Cicero, *quasi cœlo delapsus*, scribit.

621. *Poterat non vacca*] Quod ne cognosceret Juno, Jovi maximè cautum.

623. *Anxia*] Ne fortè ad simulatæ vaccæ consuetudinem rediret Jupiter.

Centum

Argus habebat caput circumdatum centum oculis: ex quibus duo suo ordine quiescebant; reliqui officio suo invigilârunt. Quocunque modo stetit, conversus erat ad Io: habebat Io præ oculis, quamvis ab eâ faciem averteret. De die ad pastum ducit: cùm sol sub terrâ est, includit, & vinculo cingit collum vinculo *indignum: Vescitur foliis arbuti, & herbâ amarâ: & miserâ sternitur in terrâ non semper herbosâ pro lecto, & bibit undas lutulentas. Illa etiam supplex, cùm vellet porrigere brachia Argo; non habuit brachia quæ porrigeret Argo: & mugivit ore volente conqueri: & metuit sonos: & tremefacta est voce propriâ. Descendit quoque ad ripas, ubi consueverat sæpe sese oblectare; ad ripas Inachidas: &, ut vidit insolita cornua in aquâ, exhorruit, & timore perculsa sese voluit effugere. Naïades nesciunt, ipsa Inachus nescit quæ sit. At illa sequitur patrem & sorores: & sinit se tangi & exhibet se laudantibus. Senex Inachus obtulerat gramina revulsa; illa lambit & deosculatur manus patris; nec reprimit lachrymas: &, si voces prodirent, auxilium peteret, & proferret nomen suum & infortunia. Vice verborum, littera, quam pes signavit in pulvere, dedit mœstum indicium transformati corporis. Me infelicem! exclamat pater Inachus: & ingeminat me infelicem! affixus cornibus & collo vaccæ candidæ conquerentis. Tune es quæsita à me, filia, per omnes terras? tu, nondum inventa, eras mœror tolerabilior, quàm jam cùm reperta es. Siles: nec reddis voces reciprocas nostris. Emittis tantùm suspiria ex imo corde: & quod solum licet, remugis ad mea dicta. At nescius ego tibi nuptias parabam.*

Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
Inde suis vicibus capiebant bina quietem:
Cætera servabant, atque in statione manebant.
Constiterat quocunque modo, spectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamvis adversus, habebat.
Luce finit pasci: cùm sol tellure sub altâ est,
Claudit, & indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arbuteis, & amarâ pascitur herbâ:
Proque toro, terræ non semper gramen habenti
Incubat infelix, limosaque flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cùm brachia vellet
Tendere; non habuit, quæ brachia tenderet Argo:
Conatoque queri mugitus edidit ore:
Pertimuitque sonos: propriâque exterrita voce est.
Venit & ad ripas, ubi ludere sæpe solebat,
Inachidas ripas: novaque ut conspexit in undâ
Cornua, pertimuit, seque externata refugit.
Naïdes ignorant, ignorat & Inachus ipse,
Quæ sit. At illa patrem sequitur, sequiturque sorores:
Et patitur tangi, seque admirantibus offert.
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas;
Illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis;
Nec retinet lachrymas: &, si modò verba sequantur,
Oret opem; nomenque suum, casusque loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in pulvere ducit,
Corporis indicium mutati triste peregit.
Me miserum! exclamat pater Inachus: inq; gementis
Cornibus, et niveæ pendens cervice juvencæ,
Me miserum! ingeminat. Tune es quæsita per omnes,
Nata, mihi terras? Tu non inventa repertâ
Luctus eras levior. Retices: nec mutua nostris
Dicta refers. Alto tantùm suspiria prodis
Pectore; quodq; unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos, tædasque parabam:

NOTÆ.

625. *Centum luminibus*, &c.] Fabulæ hujus sensum quod attinet, alii ad historiam, quidam ad mores, plurimi ad physicam referunt. Vid. Nat. Com. Mythol. lib. VIII. cap. 18.

627. *In statione*] Militum more qui agunt excubias. *Oculi tanquam speculatores in arce collocati.* Cic. de Nat. Deor.

653. *Ingeminat*] Exclamationem illam, *Me Miserum!* duplicat, repetit.

655. *Luctus eras levior*] Quia pejus erat vaccam inveniſſe, quàm omnino non reperiſſe; nec verò filiam invenerat, qui eam in vaccam mutatam cognoverat.

657. *Remugis*] *Reſpondere volens, non hominum, ſed boum more id præſtas.*

Spesque

Spesque fuit generi mihi prima, secunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores;
Sed nocet esse deum; præclusaque janua leti
Æternum nostros luctus extendit in ævum.
Talia mœrenti stellatus submovet Argus,
Ereptamque patri diversa in pascua natam
Abstrahit. Ipse procul montis sublime cacumen
Occupat, unde sedens partes speculetur in omnes.
XII. Nec superûm rector mala tanta Phoronidos ultra
Ferre potest: natumque vocat; quem lucida partu
Pleïas enixa est: letoque det, imperat, Argum.
Parva mora est, alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam sumsisse manu, tegimenque capillis.
Hæc ubi dispposuit, patriâ Jove natus ab arce
Desilit in terras. Illîc tegimenque removit,
Et posuit pennas: tantummodo virga retenta est.
Hâc agit, ut pastor, per devia rura capellas,
Dum venit, abductas: & structis cantat avenis.
Voce novæ captus custos Junonius artis,
Quisquis es, hoc poteras mecum considere saxo,
Argus ait; neque enim pecori fœcundior ullo
Herba loco est; aptamque vides pastoribus umbram.

& spes mihi fuit prior generi, altera nepotum. Nunc maritum habes de armento, nunc filius habendus de armento. Nec mihi concessum est tanto mœrori moriendo finem imponere; sed obstat esse deum; & porta mortis obserata producit nostros planctus in æternùm. Argus oculatus subducit filiam patri querenti talia, & agit abstractam in dissita pascua. Ipse procul verticem excelsum montis insidet, ex quo circumspiciat in omnes partes.

XII. *Neque rex deorum sustinet pati amplius tanta infortunia Phoronidos: & accersit filium, quem Pleïas splendida emisit partu; & jubet ut interficiat Argum. Sine cunctatione accommodat alas pedibus, & caduceum somniferum potenti dextræ, & pilcum comæ. Postquam filius Jovis ista aptavit, delabitur ab arce patris in terras. Ibi deposuit velamen, & sustulit alas: retinuit solùm caduceum. Eo cogit, ut pastor, cùm revertitur, capellas abstractas per campos devios; & canit compositis calamis. Argus pastor Junonius, delinitus sono inauditæ artis, dixit, Quisquis es, licet consistere mecum in hâc rupe: nam neque herba copiosior est ullibi pecori; & cernis umbram utilem pastoribus.*

NOTÆ.

668. *Phoronidos*] Phoronei nepotis. Phoroneus Inachi pater fuit.

669. *Quem*] *Mercurius* est, Jovis ex Majâ filius.

Ib. *Lucida*] Sunt Pleiades seu Virgiliæ stellæ septem in Tauro, ita inter se constipatæ, ut vix distingui possint: quas, priusquam in cœlum reciperentur, plurimi Atlantis & Pleiones volunt fuisse filias. Sunt verò illæ diversa inter se magnitudine, Maia præsertim præclaro lumine illustrata, quia Mercurii mater est.

670. *Leto*] Unde ille nomen Ἀγελειφόντης.

671. *Alas*] Alata talaria; quæ idcirco Mercurio attribuuntur, quia omnium planetarum videtur velocissimus.

Ib. *Virgam*] Quæ *Caduceus* dicitur, duobus implicata serpentibus, quâcum animas ab inferis revocare, somnum inducere, multa alia, de quibus poëtæ, posse creditur.

672. *Tegimen*] Petasum, & pileum alatum, quem *Causiam* dicunt.

673. *Patriâ arce*] *Cœlo*, quo Jovis patris Mercurii sede.

677. *Abductas*] *Mercurius* deus furacissimus.

Ib. *Structis cantat avenis*] Pastoritio more carmen modulatur, calamis inæqualibus simul compactis (ut ipse Ovid. ait, lib. VIII. v. 191.) in alæ formam. Hujusmodi fistula Virg. Ecl. 2. dicitur,

—— *Disparibus septem compacta cicutis,*

& expressius Tibull. lib. II. El. 5.

Fistula cui semper decrescit arundinis ordo,
Nam calamus cerâ jungitur usque minor.

678. *Novæ*] Non modò noviss*i*mè inventæ: sed quâ etiam novo & suaviss*i*mo modo *Mercurius* uteretur.

Mercurius consistit, & fefellit diem labentem confabulationibus, multa narrando; & conatur sopire oculos vigiles cantando calamis cerâ *conjunctis. Ille tamen nititur superare lenem soporem; & quamvis somnus est admissus parte oculorum, parte tamen experrectus est. Petit etiam quomodo fistula sit inventa, namque recens inventa erat.*

Sedit Atlantiades, & euntem multa loquendo
Detinuit sermone diem; junctisque canendo
Vincere arundinibus servantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles evincere somnos:
Et, quamvis sopor est oculorum parte receptus;
Parte tamen vigilat. Quærit quoque, namque reperta
Fistula nuper erat, quâ sit ratione reperta.

XIII. *Tum deus respondit, Una Naïas fuit notissima inter Hamadryadas Nonacrinas in montibus frigidis Arcadiæ. Nymphæ appellabant Syringa. Sæpe illa fefellerat & Satyros persequentes, & quoscunque deos seu nemus opacum, seu campus fertilis habet. Venerabatur deam Ortygiam votis, & ipsâ virginitate; imo cinctu more Dianæ quovis deciperet, & posset fumi pro ipsâ, nisi arcus esset corneus huic, nisi esset aureus illi.*

XIII. Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naïas una fuit. Nymphæ Syringa vocabant.
Non semel & Satyros eluserat illa sequentes,
Et quoscunque Deos umbrosave silva, feraxve
Rus habet. Ortygiam studiis, ipsâque colebat
Virginitate Deam. Ritu quoque cincta Dianæ
Falleret, & credi posset Latonia, si non
Corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lyceo
Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acutâ,
Talia verba refert. Restabat verba referre,
Et precibus spretis fugisse per avia Nymphan;
Donec arenosi placitum Ladonis ad amnem

Ita etiam decipiebat. Pan spectat revertentem monte Lyceo, & redimitus caput pinu aculeatâ hujusmodi habet orationem: supererat voces repetere, & nymphan sese furripuisse per avia precibus neglectis, donec, ad pulchrum fluvium arenosi Ladonis

NOTÆ.

682. *Atlantiades*] *Mercurius*, cui mater Maia, Atlantis filia.

684. *Servantia lumen*] Oculos observantes & custodientes vaccam.

Ib. *Vincere lumina*] Donec cantûs suavitate somno opprimerentur.

689. *Tum Deus*] Artificiosissimè Syringis fabulam præcedenti inserit poëta.

Ib. *Arcadiæ*] Fuit Arcadia Peloponnesi provincia, per quam totam, præsertim verò in Lyceo & Mænalo montibus, Pan deus colebatur.

690. *Hamadryadas*] Sunt propriè Hamadryades nymphæ, simul cum quercubus genitæ, quæ cum iis pariter interire crederentur. Ex ἁμὰ & δρῦς.

Ib. *Nonacrinas*] *Arcadias*: Nonacris enim mons est & oppidum Arcadiæ.

692. *Satyros*] Sunt illi capripedes, agrestes, dii falaciissimi.

693. *Quoscunque*] Faunos dicit, Sylvanos, nomine ferè à Satyris diversos, Terminos, &c.

694. *Ortygiam Deam*] *Dianam* dicit, quæ in Delo insulâ nata: insulâ, inquam, Græcè ob coturnicum copiam, Ortygia dictâ.

Ib. *Studiis*] Quia venatrix, & sylvis gaudens.

696. *Latonia*] *Diana* Latonæ filia.

699. *Pan*] Pastorum fuit ac nemorum deus, semicaper, hirsutus, cornutus, &c. descriptionem ejus vide apud Servium ad Virg. Ecl. 2.

Ib. *Pinuque*] Coronâ è pinu, quæ illi deo arbor sacra.

700. *Restabat*] Supererat, inquit poëta, ut Mercurius verba, quibus Pan nympham allocutus est, & reliquam fabulam Argo narraret; sed is interim obdormivit.

702. *Ladonis*] Ansam fabulæ dedit natura fluvii, quem Dionysius vocat, Εὐκαλάμου ποτάμου. Σύριγξ Græcè significat *fistulam* pastoritiam, à συρίζω sibilo.

Et Zephri cava per calamorum sibila primùm
Agrestes docuêre. —— &c. Lucr. lib. V.

Venerit.

Venerit. Hîc illi curſum impedientibus undis,
Ut ſe mutarent, liquidas oraſſe ſorores:
Panaque, cùm prênſam ſibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuiſſe paluſtres:
Dumque ibi ſuſpirat, motos in arundine ventos,
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemque querenti:
Arte novâ, vociſque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi concilium tecum, dixiſſe, manebit:
Atque ita diſparibus calamis compagine ceræ
Inter ſe junctis nomen tenuiſſe puellæ.
Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
Succubuiſſe oculos, adopertaque lumina ſomno.
Supprimit extemplo vocem; firmatque ſoporem,
Languida permulcens medicatâ lumina virgâ.
Nec mora; falcato nutantem vulnerat enſe,
Quâ collo confine caput: ſaxoque cruentum
Dejicit: & maculat præruptam ſanguine cautem.
Arge, jaces: quodque in tot lumina lumen habebas,
Exſtinctum eſt: centumque oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucriſque ſuæ Saturnia pennis
Collocat; & gemmis caudam ſtellantibus implet.
XIV. Protinus exarſit, nec tempora diſtulit iræ;
Horriferamque oculis animoque objecit Erinnyn
Pellicis Argolicæ, ſtimuloſque in pectora cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenſo reſtabas, Nile, labori:

pervenerit. Hîc rogâſſe ſorores fluidas ut ſe transformarent, fluctibus prohibentibus illi fugam: & Pana, cùm arbitraretur Syringem jam ſibi correptam, apprehendiſſe arundines paluſtres pro corpore nymphæ: & dum ibi ſuſpirat, auras agitatas inter calamos reddidiſſe ſonum humilem & ſimilem mœrenti: Deum motum arte inauditâ & ſuavitate ſoni dixiſſe, Hæc erit mihi conjunctio tecum: atque ita arundinibus inæqualibus inter ſe connexis coagmentatione ceræ, eas ſervâſſe nomen virginis. Mercurius ejuſmodi narraturus advertit cunctos Argi *oculos victos, & lumina clauſa eſſe ſopore. Tacet illicò, & ſomnum aggravat, deliniens oculos ſopore graves ferulâ incantatâ. Et ſine cunctatione ferit nutantem acinace,* ex eâ parte *quâ caput jungitur collo; & devolvit à rupe ſanguine infectum; & tingit cruore ſaxum præceps. Proſtratus es, Argе, & lux, quâ fruebaris per tot oculos, oppreſſa eſt: & una caligo tenet centum oculos. Juno hos colligit, & inſerit pennis ſuæ avis, & plenam reddit caudam gemmis radiantibus.*

XIV. *Continuò excanduit, nec ſpatium concedit excandeſcentiæ; & immiſit furiam terribilem oculis & menti pellicis Argolicæ; & occultavit ignotos aculeos in corde, & metu perculit exulem per univerſum mundum. Nile, poſtremus ſupereras immoderatæ pœnæ.*

NOTÆ.

704. *Sorores*] Nymphas Ladonis incolas.

710. *Concilium*] Hoc me tibi conciliabit. *Concilio* contrarium *diſſidium.* Lucret. lib. II.

Conciliis & diſſidiis exercita crebris.

712. *Nomen*] Græci nam.e fiſtulam *Syringa* vocant.

713. *Cyllenius*] *Mercurius* eſt, à Cyllene Arcadiæ monte, ubi natus, ſic dictus.

716 *Medicatâ*] *Medicaminum vim habente.*

722. *Volucriſque*] De pavone loquitur, Junoni ave ſacrâ.

725. *Erinnyn*] Furia eſt, rabies, aut furoris æſtrum.

726. *Pellicis Argolicæ*] Iûs, Inachi Argivorum regis filiæ.

728. *Nile*] Eſt Nilus Ægypti fluvius, apud quem Jovis commiſeratione formam priſtinam recuperâſſe Ió vaccam, quæ deinceps Api regi nupſerit, & ſub Iſidis nomine pro deâ culta ſit, voluerunt veteres.

Quem cùm primùm attigit, & procubuit genibus flexis ad extremam ripam, & elato collo reflexo, erigens ad astra faciem solam, quam potuit, visa est cum Jove expostulare gemitu, & fletibus, & lugubri mugitu, & poscere finem dolorum. Ille amplexus brachiis collum suæ uxoris, orat ut denique finem imponat supplicio: &, ait, Excute omnem timorem, hæc nunquam tibi erit causa mœroris: & imperat Stygias paludes ista advertere. Postquam placata est dea, illa sumit veteram formam: & fit quod fuit priùs. Villi cadunt ex corpore: cornua evanescunt: globus oculi contrahitur: os coarctatur: humeri & manus renovantur: & ungula divisa in quinque ungues tollitur. Nihil restat in illâ de vaccâ, nisi nitor formæ: & nympha, contento auxilio duorum pedum, assurgit: & timet fari, ne mugiat ad modum bovis: & timidè reiterat voces interruptas. Jam dea clarissima adoratur à turbâ linigerâ. Denique Epaphus, procreatus ex semine magni Jovis, putatur esse huic filius: & habet per urbes delubra conjuncta delubris matris. Phaëton, Solis filius, illi par fuit ferocitate & ætate, quem olim magnifica proferentem, nec sibi concedentem, & elatum patre

Quem simul ac tetigit, positisque in margine ripæ
Procubuit genibus, resupinoque ardua collo,
Quos potuit, solos tollens ad sidera vultus,
Et gemitu, & lachrymis, & luctisono mugitu
Cum Jove visa queri est, finemque orare malorum.
Conjugis ille suæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem, rogat: Inque futurum
Pone metus, inquit, nunquam tibi causa doloris
Hæc erit: & Stygias jubet hoc audire paludes.
Ut lenita Dea est, vultus capit illa priores:
Fitque quod antè fuit. Fugiunt è corpore setæ:
Cornua decrescunt: fit luminis arctior orbis:
Contrahitur rictus: redeunt humerique, manusque:
Ungulaque in quinos dilapsa absumitur ungues.
De bove nîl superest, formæ nisi candor, in illâ
Officioque pedum nymphe contenta duorum
Erigitur: metuitque loqui, ne more juvencæ
Mugiat; & timidè verba intermissa retentat.
Nunc Dea linigerâ colitur celeberrima turbâ.
Huic Epaphus magni genitus de semine tandem
Creditur esse Jovis: perque urbes juncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis æqualis & annis
Sole satus Phaëton: quem quondam magna loquentem,
Nec sibi cedentem, Phœboque parente superbum,
Non tulit Inachides: Matrique, ait, omnia demens
Credis; & es tumidus genitoris imagine falsi.
Erubuit Phaëton, iramque pudore repressit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi convicia matrem.
Quóque magis doleas, genitrix, ait: ille ego liber,
Ille ferox tacui. Pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuisse; & non potuisse refelli.
At tu, si modò sum cœlesti stirpe creatus;
Ede notam tanti generis: meque assere cœlo.

Apolline, Inachides non sustinuit: & inquit, Fidem adhibes matri, in omnibus insane: & superbus opinione ficti patris. Phaëton pudore suffusus est, atque eo coërcuit dolorem: & renunciavit matri Clymene opprobria Epaphi. Et quò magis irascaris, mater, inquit, ego illic effræmus, ille asper obmutui. Erubesco hæc convicia potuisse jaci in nos; & non potuisse redargui. At tu, siquidem saltem sum ortus generi cœlesti, fac indicium tantæ originis, & me vindica de cœlo ortum.

NOTÆ.

731. *Solus*] Quia manus habeat nullas.

737. *Stygias*] Quas diis ipsis perjurio nefas violare: ut jam sæpe diximus.

747. *Linigerâ*] Lino enim, ab Iside invento, omnati Isidis sacerdotes, quam plerique Lunam esse voluerunt: sicuti Osirin seu Apin ipsum Solem. Al *Niligena*.

748. *Epaphus*] Hunc Herodotus in Euterpe Apin esse dicit.

753. *Inachides*] Epaphus Inachi nepos.

756. *Clymenen*] Quæ nympha dicta est Oceani & Tethyos filia.

Dixit;

Dixit; & implicuit materno brachia collo:
Perque ſuum, Meropiſque caput, tædaſque ſororum,
Traderet, oravit, veri ſibi ſigna parentis.
Ambiguum, Clymene precibus Phaëtontis, an irâ
Mota magìs dicti ſibi criminis; utraque cœlo
Brachia porrexit: ſpectanſque ad lumina ſolis,
Per jubar hoc, inquit, radiis inſigne coruſcis,
Nate, tibi juro, quod nos auditque, videtque;
Hoc te, quem ſpectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole ſatum. Si ficta loquor, neget ipſe videndum
Se mihi; ſitque oculis lux iſta noviſſima noſtris.
Nec longus patrios labor eſt tibi nôſſe penates:
Unde oritur, terræ domus eſt contermina noſtræ.
Si modò fert animus; gradere, & ſcitabere ab ipſo.
Emicat extemplo lætus poſt talia matris
Dicta ſuæ Phaëton; & concipit æthera mente.
Æthiopaſque ſuos, poſitoſque ſub ignibus Indos
Sidereis, tranſit; patrioſque adit impiger ortus.

Dixit; & amplexus eſt lacertis collum matris: & rogavit per ſuum caput, & Meropis, & nuptias ſororum, uti ſibi patefaceret verum patrem. Dubium eſt, an Clymene ſit magìs tacta oratione Phaëtontis, an dolore criminis ſibi objecti; ambos lacertos tetendit ad cœlum: & reſpiciens lucem ſolis, Juro tibi, ait, per iſtum ſplendorem ſpectabilem radiis micantibus, qui nos audit & intuetur, te ortum iſto ſole quem vides, te iſto ortum, qui regit mundum. Si vana dico, ipſe prohibeat ſe ſpectandum mibi, & iſte dies ſit ultimus noſtris oculis. Neque eſt tibi difficile certiorem te facere de domo paternâ: Domus unde oritur ſita eſt juxta noſtram terram. Si ſaltem cupis; vade, & ipſum interrogabis. Illico Phaëton hilaris proſilit poſt talia verba matris ſuæ; & cœlum animo præſumit. Et pervadit ſuos Æthiopes, & Indos ſitos ſub caloribus ſidereis; & gnavus pervenit ad ortus patris.

NOTÆ.

763. *Meropiſque*] Qui Merops Clymenen uxorem duxit.

Ib. *Tædaſque ſororum*] Quos matri curæ eſſe noverat.

766. *Dicti ſibi*] Cùm adhuc inupta eſſet, credit ſibi crimen objici, ſi diceretur Epaphum ex alio præter deum habuiſſe.

774. *Domus*] Solis regia, quæ in Oriente, ultra Indos eſſe fingitur.

Ib. *Noſtræ*] Æthiopiæ, non quidem ſtricto ſenſu intellectæ, prout definiverunt recentiores geographi, quibus accuratiùs poſt tam multas navigationes, terrarum ſitus cogniti; ſed lato modo, quo, uſque ad Suſianam etiam Æthiopiæ fines veteres promoverunt.

776. *Emicat*] Exilit. Nam *emicare* cum ſubſiliente corpore lætitiam notat.

——*Juvenum manus* emicat *ardens*
Littus in Heſperium. Virgil.

777. *Æthera*] Maxima quælibet, etiam patris currum aſcendere.

778. *Ignibus ſidereis*] *Sole ipſo*, ſub quo Indi vitam degunt.

LIBER II.

ARGUMENTUM.

QUI cùm aliquando Phaëtonti Apollinem, ut falsum ac suppositium patrem, objecisset; ille currus Solaris imperium ad diem unum à patre in pignus veræ stirpis petit. Quo impetrato, terra ab eo tota accenditur, & inter cætera nigrescunt Æthiopes. Phaëtontem deinde fulmine percussum dum lugent sorores, & unà cognatus Cygnus; illæ in arbores, hic in cygnum mutatur. Tum Jupiter, lustrato terrarum orbe ac pristino vigori restituto, in Callistonem incidit, eamque, sumptâ Dianæ formâ, stupravit. Ob id irata Juno, Callistonem in ursam convertit: quam postea Arcas filius transfixurus fuerat, nisi utrumque Jupiter inter sidera retulisset. Quâ de re cùm apud Oceanum Juno conqueśta esset, in cœlum relata fuit humeris pavonum, qui nuper variegati fuerunt: sicut & corvus nuper ex albo niger erat redditus, cùm Cornicis monitis, quæ illi tum suam in cornicem, tum Nyctimenes in noctuam mutationem explicaret, non obtemperâsset, sed audacter Coronidis adulterium ad Apollinem detulisset. Ejus deinde filio, Æsculapio, cùm futura prædiceret Ocyroë, in aquam irâ divinâ vertitur. Tum Chiron pater, Apollinis auxilium frustrâ invocavit: quòd ille jam inde Elide pastor factus, aliud ageret, neglectis etiam bobus. Id quod Mercurio illos furandi occasionem dedit; qui deinde Batti, cùm is solus esset furti conscius, perfidiâ se commutando deprehensâ, in indicem lapidem eum convertit. Inde in Atticam ingressus, Herce, Cecropis filiâ, potitur. Cui dum invidet soror Aglauros, in saxum obrigescit. Postea Jupiter, cùm ipsum boves Agenoris ad littus advertere jussisset, sumptâ tauri specie, Europam per mare in Cretam transvexit.

P. Ovidii Nasonis

METAMORPHOSEON

LIBER II.

REGIA Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammasque imitante pyropo:
Cujus ebur nitidum fastigia summa tegebat:
Argenti bifores radiabant lumine valvæ.
Materiem superabat opus; nam Mulciber illîc
Æquora cælârat medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, cœlumque quod imminet orbi.
Cæruleos habet unda Deos; Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balænarumque prementem
Ægæona suis immania terga lacertis,
Doridaque, & natas: quarum pars nare videntur,
Pars in mole sedens virides siccare capillos;
Pisce vehi quædam. Facies non omnibus una,

INTERPRETATIO.

Regia Solis erat excelsa columnis altis, insignis auro radiante, & pyropo scintillante: cujus culmen ebur splendidum tegebat: Valvæ duplices micabant splendore argenti. Ars vincebat materiam: nam Vulcanus ibi sculpserat maria ambientia medias terras, & ambitum terrarum, & cœlum quod orbi super impositum est. Aqua habet deos glaucos, Tritonem buccinatorem, & Proteum mutabilem, & Ægæonem urgentem suis brachiis vasta terga balænarum, & Doridem, & filias: quarum pars videntur nare, pars sedens super rupe exsiccare glaucam comam, & aliæ vehi à piscibus. Vultus non est idem omnibus,

NOTÆ.

1. *Regia*] Sunt qui hîc Augusti templum Apollini dicatum, aut Latini regiam describi volunt; sed rectiùs Farn. ait, cum Phaëtonte suo *Æthera concepisse* poëtam, & ex ingenio suo hanc regiæ Solis descriptionem hausisse.

2. *Micante*] *Per intervalla lucente.*

Ib. *Pyropo*] Carbunculum intellige lapillum, eo, quem vocant *Rubinum*, pretiosiorem.

5. *Opus*] Omne id quod artificiosissimè Vulcanus in valvis cælaverat, adeóque artificium ipsum pretiosiùs argento.

7. *Orbi*] Terrarum & aquarum.

8. *Tritona*] Quem antea Neptuni tubicinem fuisse diximus.

9. *Protea*] Antea etiam hunc marinum deum vidimus, phocarum seu vitulorum marinorum pastorem; quem voluerunt poëtæ quascunque libuisset posse formas inducere: adeóque eum *ambiguum* vocat poëta.

10. *Ægæona*] Quem cum Briareo unum & eundem facit Homerus; alii deum marinum Ponti & Terræ dicunt filium: quod quidem hîc secutus est Ovidius.

11. *Doridaque*] Est Doris nympha Oceani & Tethyos filia, Nereï conjux, ex quâ nymphæ ortæ plurimæ, quas de patris nomine Nereïdas vocaverunt.

nec tamen omnino absimilis, qualis debet esse sororum. Tellus fert homines, & urbes, & nemora, & feras, & fluvios, & nymphas, et reliquos deos agrestes. Figura cœli splendentis est constituta super hæc: et sex constellationes valvis dextris, totidemque lævis. Quò statim atque filius Clymenes pervenit arduâ viâ, et subiit domum patris incerti; continuò dirigit gressus versus ejus faciem, et gradum fixit procul: neque enim ferre poterat lucem propiorem. Apollo positus erat in solio radiante pellucidis smaragdis, tectus amictu purpureo: à dextrâ et sinistrâ dies, et Mensis, et Annus, et Sæcula, et Horæ distributæ paribus intervallis: ver etiam novum aderat redimitum sertis florentibus: æstas adstabat nuda, et gestabat coronam spiceam: stabat insuper autumnus turpis uvis pressis: et hyems frigida hispidos gerens et albos capillos. Sol in medio positus inde intuitus est oculis, quibus intuetur omnia, adolescentem perculsum rebus insolitis. Et, inquit, Quænam est tibi causa itineris, fili Phaëton patri non abnegande? quid quæsisti in hâc arce? Ille respondet: O lux communis vasti orbis, Apollo pater si finis me appellare te *eo nomine; neque Clymene tegit crimen mendacio; fac indicia, pater, per quæ ego exsistem verus tuus filius, et tolle hoc dubium ex mente nostrâ. Abjolverat. At pater removit radios splendentes circum totum caput et imperavit adire propius: et postquam complexus esset: Neque, inquit, meritus es a me negari, et Clymene* tibi *nuciavit veram originem. Et ut minùs incertus sis; posce quodvis donum, ut illud*

Nec diversa tamen, qualem decet esse sororum.
Terra viros, urbesque gerit, silvasque, ferasque,
Fluminaque, & nymphas, & cætera numina ruris.
Hæc super imposita est cœli fulgentis imago:
Signaque sex foribus dextris, totidemque sinistris.
Quò simul acclivo Clymeneïa limite proles
Venit, & intravit dubitati tecta parentis;
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus,
Consistitque procul: neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpureâ velatus veste sedebat
In solio Phœbus claris lucente smaragdis:
A dextrâ lævâque, Dies, & Mensis, & Annus,
Sæculaque, & positæ spatiis æqualibus Horæ:
Verque novum stabat cinctum florente coronâ:
Stabat nuda Æstas, & spicea ferta gerebat:
Stabat & Autumnus calcatis sordidus uvis:
Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos.
Inde loco medius, rerum novitate paventem
Sol oculis juvenem, quibus aspicit omnia, vidit.
Quæque viæ tibi causa? quid hâc, ait, arce petîsti,
Progenies, Phaëton, haud inficianda parenti?
Ille refert, O lux immensi publica mundi,
Phœbe pater, si das hujus mihi nominis usum,
Nec falsâ Clymene culpam sub imagine celat:
Pignora da, genitor; per quæ tua vera propago
Credar, & hunc animis errorem detrahe nostris.
Dixerat. At genitor circum caput omne micantes
Deposuit radios, propiùsque accedere jussit:
Amplexuque dato, Nec tu meus esse negari
Dignus es: & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quóque minùs dubites; quodvis pete munus, ut illud

NOTÆ.

15. *Terra*] In valvis cælata.

18. *Signaque*] Sedebat itaque Phœbus in æquatore; hinc inde zodiaci signis divisis; septentrionalibus ad dextram, australibus ad sinistram.

26. *Horæ*] Quæ Homero cœli janitrices, Solis ministræ, &c.

28. *Nuda*] Fortè quia per id tempus terra frugibus spoliatur.

37. *Falsâ sub imagine*] *Falsa imago* est *falsum* nomen patris, sub *quo* illa crimen celare poterat.

41. *Radios*] Quibus propiùs accedere Phaëton prohibeatur.

43. *Veros edidit ortus*] Hoc est, vel *Clymene narravit tibi veram originem*; vel *edidit*, i. e. *peperit* te *veros ortus*, i. e. veram & legitimam prolem.

Me

Me tribuente feras. Promiſſis teſtis adeſto
Dîs juranda palus, oculis incognita noſtris.
Vix bene deſierat: currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum jus & moderamen equorum.
Pœnituit jurâſſe patrem: Qui terque quaterque
Concutiens illuſtre caput, Temeraria, dixit,
Vox mea facta tuâ eſt. Utinam promiſſa liceret
Non dare! confiteor, ſolum hoc tibi, nate, negarem.
Diſſuadere licet. Non eſt tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëton; & quæ nec viribus iſtis
Munera conveniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non eſt mortale quod optas.
Plùs etiam, quàm quod Superis contingere fas ſit,
Neſcius affectas. Placeat ſibi quiſque licebit;
Non tamen ignifero quiſquam conſidere in axe
Me, valet, excepto. Vaſti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextrâ,
Non agat hos currus. Et quid Jove majus habemus?
Ardua prima via eſt; & quâ vix manè recentes
Enitantur equi: medio eſt altiſſima cœlo;
Unde mare & terras ipſi mihi ſæpe videre
Fit timor, & pavidâ trepidat formidine pectus.
Ultima prona via eſt; & eget moderamine certo.
Tunc etiam, quæ me ſubjectis excipit undis,
Ne ferar in præceps, Tethys ſolet ipſa vereri.
Adde, quòd aſſiduâ rapitur vertigine cœlum;

à me conſequaris. Palus juranda diis, ignota noſtris oculis, ſit teſtis noſtris promiſſis. Vix bene abſolverat; ille orat currum patris, et poteſtatem et regimen equorum velocium in unum *diem. Pœnituit genitorem quòd jurâſſet: qui movens ter quaterque caput ſplendidum, dixit, Tuis verbis mea facta ſunt inconſiderata. Utinam concederetur non ſtare policitis! agnoſco, fili, recuſarem tibi hoc unum. Licet aliud tibi ſuadere. Votum tuum eſt periculoſum. Rogas magna, Phaëton, et dona quæ nec apta ſint tuis viribus, nec ætati uſque adeò teneræ. Conditio tua eſt mortalis: quod cupis non eſt mortale. Cupis inſuper ignarus ultra quàm liceat diis conſequi. Concedetur ut* deorum *quiſque ſibi plaudat; interim nullius quiſquam, præter me, poteſt permanere in curru ignifero. Moderator etiam cœli magni, qui mittit terribilia fulmina tremendâ manu, non poſſit regere hos currus. Et quid habemus majus Jove? Primus callis præruptus eſt: et quem manè equi alacres vix ſuperent: medio cœlo eſt excelſiſſimus; undè ipſe paveo aſpicere mare et terras, et cor micat trepido pavore. Extremus callis eſt declivis; et opus habet firmo regimine. Tunc etiam ipſa Tethys, quæ me accipit fluctibus ſubſtratis, ſolet metuere ne ruam. Adjice, quòd cœlum auſertur revolutione continuâ;*

NOTÆ.

46. *Palus*] Styx, Deus Deorum: Orcus; *Dî cujus jurare timent, & fallere numen*, ut loquitur Virgilius. Vide lib. I. v. 188.

Ib. *Oculis*] Quia ad inferos, aut Tartara nullum ſolis lumen penetrat.

48. *Alipedum*] Quos & poſtmodum *volucres* appellat, quibuſque pennas aſſignat.

51. *Tuâ*] Ex tuâ petitione patet mea promiſſa fuiſſe temeraria.

Ib. *Utinam promiſſa liceret*] Sed non licet, ut ipſe infra confitetur; *Ne dubita, dabitur; Stygias juravimus undas.*

59. *Axe*] Synecdochicè axem ſeu lignum circa quod rota vertitur, pro toto curru poſuit cui Sol inſidet.

63. *Manè*] Perinde loquitur, ac ſi revera Sol ipſe nocte quieſceret: atque ita deinceps in aliis.

67. *Ultima prona*] Aſcenſus propter acclivitatem laborioſus; medium propter altitudinem terribile; deſcenſus propter caſum, plena metûs ſunt.

Ib. *Eget moderamine*] Quin ſponte ſuâ verùs ruit, quàm equis trahitur currus.

68. *Quæ me ſubjectis*] Videtur verò Sol in mare ſeſe mergere, cùm occidit.

69. *Tethys*] Quam Cœli & Terræ filiam vidimus antea Oceani uxorem, ponitur pro ipſo mari.

70. *Rapitur*] Spatio nempe 24 horarum dicitur primum mobile ſubjectos orbes ab ortu ad occaſum ſuper mundi polos violento motu rapere.

Sideraque

et rapit excelsa astra, et convertit pernici vortice. Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.
Contendo in partem diversam: nec vis, quæ superat reliqua, me rapit; *et sursum feror contra velocem cœli* motum. Nitor in adversum: nec me, qui cætera, vincit
Impetus: & rapido contrarius evehor orbi.
Suppone concessos tibi *currus.* Finge datos currus. Quid agas? poterisne rotatis
Quid facias? poterisne obviàm ire polis circumactis, ita ut Te cœlum rapidum non abripiat? Obvius ire polis, ne te citus auferat axis? 75
forte animo fingas illic esse lucos et urbes deorum, et templa ditata muneribus: Forsitan & lucos illîc, urbesque deorum
at nil tale est. *Via est per insidias et figuras ferarum.* Concipias animo; delubraque ditia donis
Et quamvis sequaris callem, neque aberres; nihilominus incedes per cornua Tauri oppositi, et arcus Thessalos et Esse. Per insidias iter est, formasque ferarum.
Utque viam teneas, nulloque errore traharis;
Per tamen adversi gradieris cornua Tauri, 80
arcus Thessalos Hæmoniosque arcus, violentique ora Leonis,
et ictus sævi Leonis, et Scorpium flectentem fera brachia vasto ambitu, et Cancrum diverso modo flectentem brachia. Sævaque circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nequit equos feroces ille ignibus, quos gerunt in pectore, & emittunt ore & naribus, tibi Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis
Quos in pectore habent, quos ore & naribus effl-
ant, 85

NOTÆ.

72. *Nitor in adversum*] Cœlum namque ab oriente in occidentem volvitur, secumque trahit & solem, & reliquos planetas. Sol verò cum reliquis planetis, suo ac naturali motu; hoc est, cum quodam nisu & conatu movetur.

Ib. *Nec me*] Neque me sub ecliptică lineâ manentem moratur illa primi mobilis impetuosa rotatio; sicut deviant cæteri planetæ retrogadi, citiùs aut tardiùs moventes, propter apsides.

75. *Axis*] Celerrima illa rotatio cœli, quam hic *citum axem* nominat; ut supra *axem* pro curru. Alioqui *axis* est linea recta, per centrum sphæræ ad illius circumferentiam transiens, circa quam sphæra ipsa volvitur.

78. *Formasque*] Placuit enim astronomis, Scorpionis etiam & Leonis nomine, quædam signa cœlestia posteris inculcare, per quæ soli zodiacum percurrenti transire necesse sit.

80. *Gradieris*] Neque verò ignoravit Ovidius anni spatio, non uno die, omnia zodiaci signa solem percurrere: sed perinde loquentem solem induxit, ac si uno die cuncta illa perlustraret, quia ad ipsius temerarium filium, omni indiscriminatam periculo sese objicientem, verba spectant, si fortè imperitum à proposito valeant revocare.

Ib. *Tauri*] Est Taurus signum in zodiaco orientem spectans; dicitur ergo sol per *adversum* taurum tendere, quia diurno motu tendit ad occasum. Cæterum aspectu terribiliora signa Phœbus enumerat, ut ab improbâ currum suum regendi cupiditate Phaëtonta filium deterreat.

81. *Hæmonios*] Per Hæmonios, Thessalos intellige; per *arcus*, Sagittarium ipsum, signum cœleste in zodiaco; quem Sagittarium, alii, in quibus Ovidius, Centaurum Chironem, Thessalum; alii Crotum seu Crotonem filium Euphemes nutricis Musarum, suo tempore Parnassi aut Heliconis accolam, volunt fuisse.

Ib. *Leonis*] Hic Nemæus creditus, quem Hercules interfecit, Junonis beneficio inter astra relatus.

82. *Longo*] Brachia usque adeò porrigit, ut Libram, aliud signum, comprehendat.

83. *Scorpion*] Signum est cœleste ex Scorpio ortum, quem adversus Orionem Terra immisit, indignata quòd quæcunque ex eâ orirentur se posse interficere, gloriaretur; quem Scorpium Jupiter in cœlum assumsit.

Ib. *Aliter*] Contra quam Scorpius; hic scilicet Occasum versus, ille Orientem spectat. Aut quia Cancer non tam latè divaricat brachia, ac Scorpio.

In

In promptu regere eſt. Vix me patiuntur, ut acres
Incaluêre animi; cervixque repugnat habenis.
At tu, funeſti ne ſim tibi muneris auctor,
Nate, cave: dum reſque ſinit, tua corrige vota.
Scilicet, ut noſtro genitum te ſanguine credas,
Pignora certa petis. Do pignora certa timendo:
Et patrio pater eſſe metu probor. Aſpice vultus
Ecce meos: utinamque oculos in pectora poſſes
Inſerere, & patrias intus deprêndere curas!
Denique quidquid habet dives circumſpice mundus:
Eque tot ac tantis cœli, terræque, mariſque,
Poſce bonis aliquid: nullam patiere repulſam.
Deprecor hoc unum; quod vero nomine pœna,
Non honor eſt: pœnam, Phaëton, pro munere poſcis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Nec dubita; dabitur (Stygias juravimus undas)
Quodcunque optaris: ſed tu ſapientiùs opta.
Finierat monitus. Dictis tamen ille repugnat:
Propoſitumque tenet: flagratque cupidine currûs.
Ergo, quà licuit genitor cunctatus, ad altos
Deducit juvenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axit erat, temo aureus, aurea ſummæ
Curvatura rotæ; radiorum argenteus ordo.
Per jura chryſolithi, poſitæque ex ordine gemmæ,
Clara repercuſſo reddebant lumina Phœbo.
Dumque ea magnanimus Phaëton miratur, opuſque
Perſpicit: ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena roſarum

eſt facile moderari. Ægrè me ferunt, cùm violenti animi ſunt accenſi; & collum reſiſtit habenis. At tu, fili, tibi proſpice, ne ſim tibi cauſſa doni luctuoſi; & dum res patitur, corrige tua deſideria. Nimirum poſcis indubitata indicia, ut ſcias te eſſe ſatum noſtro genere. Do ſigna certa metuendo: & aſſeror pater timore paterno. En contemplare meam faciem; atque utinam liceret immittere lumina in cor, & videre ſollicitudinem paternam intus! Selige tandem quicquid orbis opulentus continet: & pete aliquid ex tot & tanta bonis cœli, terra & maris: nihil denegabitur. Hoc unum averto, quod proprio nomine eſt ſupplicium, non gloria: Phaëton, petis ſupplicium pro dono. Quamobrem, inſcie, implicas meum collum mitibus brachiis? Ne ſis incertus (juravimus aquas Stygias) quodcunque cupiveris concedetur: ſed tu expete ſapientiùs. Abſolverat hortationes. Illè tamen adverſus monita nititur: & perſtat in ſententiâ ſuâ: & ardet deſiderio currûs. Pater igitur moratus quantùm potuit, deducit adoleſcentem ad excelſos currus, quos donavit illi Vulcanus. Axis erat aureus, temo aureus, orbis rotæ extremæ aureus; radii omnes argentei. Chryſolithi diſperſi per juga, & gemmæ ordinatæ remittebant clara lumina ſoli reflexo. Et dum animo elatus Phaëton admiratur, & perluſtrat opus: ecce Aurora experrecta aperit ab ortu rubicundo purpureas fores, & roſis ſparſa

NOTÆ.

92. *Vultus*] Aſpice, inquit, vultum meum (namque antea radios depoſuerat) in quo paterni affectus indicia deprehendes.

109. *Juga*] Cave pro equis accipias, qui nondum aderant. Potiùs per *juga*, ipſam currûs ſellam intelligas; quomodo in navibus tranſtra, ſeu remigum ſedilia, *juga* etiam vocantur. Virg. Æn. VI.

——*per juga longa ſedebat.*

Ib. *Chryſolithi*] Eſt Chryſolithus lapis pretioſus, qui auri colore quia nitet, ab eo apud Græcos nomen illud accepit.

110. *Repercuſſo Phœbo*] *Solis radiis à gemmarum ſolido corpore repulſis.*

112. *Patefecit Aurora*] Aurora ſiquidem dicitur lumen illud quod ſolis ortum antevertit, venuſtiſſimè certè cœlum aperire fingitur.

113. *Roſarum*] Roſeo colore perfuſa eſt Aurora, eique roſas dicavit antiquitas.

Atria.

atria. Stellæ recedunt: quarum Lucifer ante se agit exercitus, & ultimus cœli ſtationem relinquit. At Sol *pater, ut cernit terras & orbem rubere, & extremitates cornuum Lunarium quaſi evaneſcere; jubet Horas celeres admovere equos currui. Citæ Deæ exequuntur mandata, & ducunt ab excelſis ſtabulis quadrupedes effiantes ignem, plenos ſucco Ambroſiæ; & aptant fræna tinnientia. Tum genitor unxit faciem ſui filii ſacro medicamento; & reddidit firmam adverſus flammam fervidam. Et addidit radios capillis: atque ingeminans ex pectore anxio ſuſpiria prænuncia mœroris, dixit: Si jam ſaltem obſequi vis præceptis paternis, omitte, adoleſcens, inſtigare* equos *meos; & attrahe fortiter habenas.*

Atria. Diffugiunt ſtellæ: quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli ſtatione noviſſimus exit.
At pater, ut terras, mundumque rubeſcere vidit,
Cornuaque extremæ velut evaneſcere Lunæ;
Jungere equos Titan velocibus impera. Horis.
Juſſa Deæ celeres peragunt: ignemque vomentes
Ambroſiæ ſucco ſaturos præſepibus altis
Quadrupedes ducunt; adduntque ſonantia fræna.
Tum pater ora ſui ſacro medicamine nati
Contigit; & rapidæ fecit patientia flammæ.
Impoſuitque comæ radios: præſagaque luctûs
Pectore ſollicito repetens ſuſpiria, dixit:
Si potes hîc ſaltem monitis parere paternis,
Parce, puer, ſtimulis; & fortiùs utere loris.
Sponte ſuâ properant: labor eſt inhibere volentes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum eſt lato curvamine limes,
Zonarumque trium contentus fine, polumque
Effugit auſtralem, junctamque aquilonibus Arcton.
Hâc ſit iter: manifeſta rotæ veſtigia cernes.

Ultro feſtinant; difficile eſt coërcere ultro currentes. Neque teneas iter per quinque zonas directas. Callis eſt porrectus in obliquum veſto volumine, qui contentus limite trium circulorum, deflectit à polo auſtrali, & urſa conjuncta Boreæ. Hanc inſiſte viam: videbis ſigna aperta rotæ.

NOTÆ.

114. *Diffugiunt*] Quia, ob majorem ſolis lucem, non apparent.

115. *Lucifer*] Venus ita dicta, quoniam aſſidua ſolis aſſecla prima poſt illius obitum, ultima ante ortum apparet; unde poëta dicit eam cæterarum ſtellarum agmen claudere, & quaſi cogere.

Ib. *Statione*] Tranſlatio à militibus ſtationariis. Videntur enim ſidera noctum vigilare atque excubias agere.

118. *Horis*] Horæ ſuprà ad v. 26. dictæ ſunt ſolis miniſtræ, quippe quæ ex illius motu pendent, ab illo menſurantur, & diſtinguuntur.

120. *Ambroſiæ*] Eſt Ambroſia deorum cibus, ſicuti nectar eorum potus; quanquam confunduntur aliquando. Ambroſiam etiam deſcribit Plinius herbam odore non injucundo.

124. *Radios*] Coronam radios emittentem, quam ſol ipſe ſolet geſtare, ut videre eſt ex v. 40. ſupra.

129. *Nec tibi*] Phaëtontem filium hortatur Sol, ne eat per circulos parallelos, ſed per zodiacum, qui æquatorem obliquè interſecat.

Ib. *Quinque per arcus*] Æquinoctialem dicit circulum, duos Tropicos, Cancri, & Capricorni, cum Arctico & Antarctico.

130. *Limes*] Qui eſt zodiacus.

131. *Zonarum*] Cœlum & terram in quinque partes diviſerunt mathematici, quas *zonas* ſeu *cingula* vocaverunt, prout diverſè ſolaribus radiis ſubjiciuntur.

Ib. *Fine*] Duos Tropicos Cancri & Capricorni, qui fines ſunt duarum zonarum temperatarum, quos ſol non tranſgreditur. Tertiæ autem zonæ limes, quem dicit ſolem attingere, æquator eſt.

132. *Auſtralem*] Quem communiter vocant *Antarcticum*, id eſt, Arctico oppoſitum.

Ib. *Arcton.*] Per Arcton ſeu Urſam, quæ ſignum eſt cœleſte in plagâ ſeptentrionali, vel boreali, polum Arcticum intellige, aut partem cœli quæ ultra Tropicum Cancri porrigitur. Eſt autem Urſa eadem quæ ante Calliſto fuerat Lycaonis filia à Junone in Urſum mutata, deinde à Jove in cœlum tranſlata. Aquilonibus junctam dicit poëta, quia ex eâ cœli parte, quâ poſita eſt Urſa, ſpirant venti Septentrionales.

Utque

Utque ferant æquos & cœlum & terra calores,
Nec preme, nec summum molire per æthera currum.
Altiùs egressus, cœlestia tecta cremabis;
Inferiùs, terras: medio tutissimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet in anguem
Neve sinisterior pressam rota ducat ad aram:
Inter utrumque tene. Fortunæ cætera mando;
Quæ juvet; & meliùs, quàm tu tibi, consulat, opto.
Dum loquor, Hesperio positas in littore metas
Humida nox tetigit. Non est mora libera nobis:
Poscimur. Effulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, si mutabile pectus
Est tibi, consiliis, non curribus, utere nostris,
Dum potes, & solidis etiamnum sedibus adstas;
Dumquè malè optatos nondum premis inscius axes.
Quæ tutus spectes, sine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum:
Statque super; manibusque datas contingere habenas
Gaudet; & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroeis, & Eous, & Æthon
Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusq; repagula pulsant.
Quæ postquam Tethys fatorum ignara nepotis
Reppulit; & facta est immensi copia mundi:
Corripuêre viam, pedibusque per aëra motis
Obstantes findunt nebulas, pennisque levati

Et ut cœlum & terra fruantur æquis caloribus, neque deprime, neque age currum ad supremum cœlum. Sublimiùs si tendas, incendes domos cœlestes; si inferiùs, terras: securiùs veheris medio. Neve rota dextra deveha: te ad serpentem sinuosum; neve lævè trahat ad aram depressum: tende iter inter utrumque. Committo reliqua fortunæ, quæ opem ferat; & meliùs (precor) prospiciat tibi, quàm tu ipse prospicis. *Dum verba facio, nox madida pervenit ad terminos sitos in littore occiduo. Non licet cunctari: vocamur. Aurora splendet, tenebris discussis. Sume habenas manu, vel si cor habes flexile, utere monitis nostris, non curribus, dum licet, & insistis adhuc sedibus firmis: dumque nescius nondum insides currui studiè desiderato. Patere me immittere terris lucem, quâ fruaris securus. Ille prosilit in currum levem corpore alacri: & infidet, & exultat apprehendere manibus concessa lora; deinde gratias agit patri repugnanti. Interea equi Solis alati Pyroeis, & Eous, & Æthon, & quartus Phlegon, implent aërem hinnitibus igniferis, & quatiunt carceres pedibus. Quos ut Tethys nescia fatorum nepotis removit; & apertus est vastus orbis: velocissimè iter carpserunt, & pedibus agitatis per aërem diffindunt nubila opposita, et sustentati pennis*

NOTÆ.

138. *Anguem*] Draconem dicit, signum cœleste, olim Hesperidum aurea mala custodientem, quem Hercules interfecit; Juno inter duas Arctos seu Ursas ita collocavit, ut utramque corporis flexibus comprehendat.

139. *Aram*] Sidus australe, constans 7 stellis non longè à caudâ Scorpii; Latus autem mundi Australinum depressius; Boreale, nobis sublime; zodiacus medius.

142. *Hesperio*] Id est *Atlantico*, ab Hespero Atlantis fratre sic dicto. Cæterùm per Atlanticum littus occidentale intellige, quò cùm nox pervenit, necesse est dies, adeòque sol ad orientale pervenerit.

150. *Occupat*] Celeritatem notat.

153. *Pyroeis & Eous, &c.*] Nomina quatuor equorum à Græcâ origine derivantur. Pyroeis ab igne, Eous ab Aurorâ, Æthon & Phlegon ab urendo sic dicti.

155. *Repagula*] Ad carceres alludit, è quibus, in ludorum celebratione, equi emittebantur.

156. *Tethys*] Oceani conjux, & Clymenes mater, apud quam sol pernoctare creditur, quia in mare, cùm occidit, sese videtur immergere.

Prætereunt

antevertunt subsolanos qui ex eâdem plagâ oriuntur. Sed onus erat parvum, & quod equi solis non potuerunt jenere: & jugum carebat pondere consueto: Et sicuti aduncæ naves sine onere convenienti vacillant, atque incertæ fluctuant nimiâ levitate; sic currus saltat in aëre sine pondere solito, & sursum valde concutitur; & est similis vacuo. Quod statim atque equi quadrijugi advertunt, exiliunt, & deserunt viam calcatam: nec currunt eodem ordine quo antea. Ipse tremit, neque novit quà torqueat lora sibi concredita, neque viam, quâ sit insistendum: neque si cognoscat, regere queat illos. Tum primùm frigidi Triones intepuerunt radiis, & conati sunt incassùm mergi in mari prohibito. Et anguis, qui situs est juxta polum gelidum, antea iners rigore, neque metuendus cuiquam, arsit: & nova ira fervuit per calores. Dicunt etiam, Boote, te trepidum celeriter discessisse: tametsi lentus esses, & tuus currus te remoraretur.

Prætereunt ortos iisdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat; nec quod cognoscere possent
Solis equi: solitâque jugum gravitate carebat.
Utque labant curvæ justo sine pondere naves,
Perque mare instabiles nimiâ levitate feruntur;
Sic onere assueto vacuos dat in aëra saltus,
Succutiturque altè; similisque est currus inani.
Quod simul ac sensêre, ruunt, tritumque relinquunt
Quadrijugi spatium: nec quo priùs, ordine currunt.
Ipse pavet; nec quà commissas flectat habenas,
Nec scit, quà sit iter: nec, si sciat, imperet illis.
Tum primùm radiis gelidi caluêre Triones,
Et vetito frustrà tentârunt æquore tingi.
Quæque polo posita est glaciali proxima serpens,
Frigore pigra priùs, nec formidabilis ulli;
Incaluit: sumsitque novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugisse, Boote;
Quamvis tardus eras, & te tua plaustra tenebant.
Ut verò summo despexit ab æthere terras
Infelix Phaëton, penitùs penitúsque patentes,
Palluit, & subitò genua intremuêre timore:
Suntque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ.
Et jam mallet equos nunquam tetigisse paternos:
Jamque agnôsse genus piget, & valuisse rogando:
Jam Meropis dici cupiens; ita fertur, ut acta
Præcipiti pinus Boreâ, cui victa remisit

Cùm autem miser Phaëton intuitus est à supremo æthere terras usque & usque apertas, expalluit, & repentè genua concussa sunt pavore: & caligo occupavit oculos per tantum lumen. Et jam præoptaret nunquam attigisse equos paternos: & jam pœnitet cognovisse stirpem, & vicisse patrem orando: Jam optans appellari Filius Meropis; perinde agitur, ut navis impulsa ruente Aquilone, cui victam permisit

NOTÆ.

171. *Triones*] Ursa est major, cujus septem Lucidiores stellæ plaustri formam referunt, cum bobus (quos veteres Triones à terendâ terrâ ut Varroni videtur, dixerunt.) Quod signum nunquam occidit: quia, si fabulam spectes, Juno pellicem Callisto cœlo receptam indignata, à Tethye Oceani uxore, impetravit ne aquis ejus tingeretur; si veritatem quæras, quia polo ratione nostri situs elevato vicinior est Ursa, quam ut possit sub horizontem descendere.

173. *Serpens*] Signum est; quod jam antè in Boreali plagâ diximus esse.

176. *Boote*] Signum est; qui & Arctophylax dicitur, signum juxta Ursam majorem, quæ bubulci more palustrum sequi videtur. Plaustrum autem, Triones, & Ursam, unum & idem signum esse diximus.

177. *Tardus*] Utpote polo vicinior, adeóque minor illi ambitus.

179. *Penitùs penitúsque*] Hoc est, valde depressas, ac longe à se remotas. Nam geminatum illud adverbium immensum illud intervallum notat, inter cœlum & terras.

181. *Tenebræ*] Vertigo caligans offusa est oculis & animo in luce mediâ, imo in tantâ.

184. *Meropis*] Mallet se homine natum dici & salvum esse, quàm deo satum & perire.

185. *Pinus*] Pro navi ex pinu factâ, metonymicè.

Fræna

Fræna suus rector, quam Dis votisque reliquit.
Quid faciat? multum cœli post terga relictum:
Ante oculos plus est: Animo metitur utrumque.
Et modò, quos illi fato contingere non est,
Prospicit occasus: interdum respicit ortus.
Quidque agat ignarus, stupet; & nec fræna remittit,
Nec retinere valet: nec nomina novit equorum.
Sparsa quoque in vario passim miracula cœlo,
Vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.
Est locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpios; & caudâ, flexisque utrinque lacertis,
Porrigit in spatium signorum membra duorum.
Hunc puer ut nigri madidum sudore veneni
Vulneri curvatâ minitantem cuspide vidit;
Mentis inops, gelidâ formidine lora remisit.
Quæ postquam summum tetigêre jacentia tergum,
Expatiantur equi: nulloque inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt; quâque impetus egit,
Hâc sine lege ruunt, altoque sub æthere fixis
Incursant stellis, rapiuntque per avia currum.
Et modò summa petunt, modò per decliva, viasque
Præcipites spatio terræ propiore feruntur.
Inferiùsque suis fraternos currere Luna
Admiratur equos: ambustaque nubila fumant.
Corripitur flammis, ut quæque altissima tellus;
Fissaque agit rimas, & succis aret ademtis.
Pabula canescunt: cum frondibus uritur arbos:
Materiamque suo præbet seges arida damno.
Parva queror. Magnæ pereunt cum mœnibus urbes.
Cumque suis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt. Silvæ cum montibus ardent.

nauclerus suus gubernaculum, quam concrediderit dîs & precibus. Quid agat? Magna pars cœli relicta est à tergo: major est præ oculis: mensurat utrumque mente: & nunc è longinquo spectat occasum, quò fata non sinunt illum pervenire: nunc intuetur ortum. Atque nescius quid possit agere, obstupescit: & neque laxat habenas, neque potest tenere: neque scit nomina equorum. Spectat etiam timidus hinc inde prodigia posita in cœlo diversis signis distincto, & imagines magnarum ferarum. Est locus ubi Scorpius flexit lacertos in duos arcus, & extendit artus in spatium duorum siderum, caudâ & brachiis curvatis utrinque. Cùm juvenis intuitus est hunc squalentem sudore veneni atri, intentantem plagas caudâ reflexâ, deficiens animo laxavit habenas frigido timore. Quæ postquam collapsæ sunt equorum *summa in dorsa, equi divagantur: & nemine obstante feruntur per spatia incognitæ plagæ; & quâ furor impulit, hâc currunt sine modo & impetum faciunt in stellas positas sub summo æthere, & abstrahunt currum per avia. Et modò eunt per depressa, & limites præruptos,* aut *loca terræ viciniora. Et Luna stupet equos fratris ire inferiùs suis: & nubes incensæ fumum emittunt. Ut quæque terra sublimior est, accenditur; & divisa hiat, & arida est humore exhausto. Herbæ albicant: arbor ardet cum foliis: & fruges arentes suppeditant pabulum suo incendio. De exiguis* damnis *queror. Vastæ civitates intereunt cum muris: & conflagratio redigit in favillas totas nationes cum suis alumnis. Nemora flagrant cum montibus.*

NOTÆ.

186. *Fræna*] Pro gubernaculo: quod poëtis familiare.

196. *Scorpios*] Signum zodiaci constans stellis 21 duorum penè signorum spatia occupans: Chelæ seu brachia, Libram constituere videntur; Scorpium verò ipsum caudâ recurvâ designat.

197. *In spatium duorum*] Alterum namque brachiis; alterum caudâ facit.

198. *Madidum*] Ex caloris vicinîâ sudantem, æstuantem, fœvientem.

205. *Incursant stellis*] Quippe cum nimiùm jam ascenderent equi.

Ardet

Athos flagrat, & Taurus Ciliciæ mons, & Tmolus, & Œta, & Ida, jam arida, olim nobilissima fontibus; & Helicon virginibus sacer, & Hæmus nondum Œagrius dictus. Ætna flagrat flammis duplicatis sine modo, & Parnassus, in duos vertices divisus, & Eryx, et Cynthus, & Othrys, & tandem Rhodope vacua nivibus, & Mimas, & Dindyma, & Mycale, & Cythæron sacris dicatus. Nec sua frigora opem ferunt Scythiæ: Caucasus flagrat, & Ossa cum Pindo, & Olympus major utroque: & Alpes aëriæ, & Apenninus nubilosus.

Ardet Athos, Tauruſque Cilix, & Tmolus, & Œte;
Et nunc ſicca, priùs celeberrima fontibus, Ide;
Virgineuſque Helicon, & nondum Œagrius Hæmos.
Ardet in immenſum geminatis ignibus Ætne,
Parnaſſuſque biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem Rhodope nivibus caritura, Mimaſque,
Dindymaque, & Mycale, natuſque ad ſacra Cithæron.
Nec profunt Scythiæ ſua frigora: Caucaſus ardet,
Oſſaq; cum Pindo, majorq; ambobus Olympus:
Aëriæque Alpes, & nubifer Apenninus.
Tunc verò Phaëton cunctis è partibus orbem
Aſpicit accenſum: nec tantos ſuſtinet æſtus:
Ferventeſque auras, velut è fornace profundâ,
Ore trahit, curruſque ſuos candeſcere ſentit.
Et neque jam cineres ejectatamque favillam

Tunc verò Phaëton ſpectat undum inflammatum ex omnibus partibus: nec patitur tantos ardores: & haurit ore aërem calidum tanquam ex fornace profundâ, & ſentit ſuos currus igneſcere. Et neque jam poteſt ſuſtinere cineres & favillam jactatam:

NOTÆ.

217. *Athos*] Macedoniæ mons altiſſimus.

Ib. *Taurus*] Mons eſt totius Aſiæ maximus, diverſa nomina apud varias gentes in quas dividitur, ſortitus, à Cilicibus *Taurus* dictus.

Ib. *Tmolus*] Mons eſt Phrygiæ, vino, croco, & melle abundans.

Ib. *Œte*] In Theſſaliâ, Herculis rogo & morte celeberrimus.

218. *Ide*] Mons eſt, qui ad Troadem ſpectat, fontibus ſuis inclytus.

219. *Helicon*] Hic Bœotiæ eſt, Muſis ſacer, ideoque à poëtâ *virgineus* dictus.

Ib. *Hæmus*] Mons Thraciæ altiſſimus, in quo Orpheus, Œagri & Calliopes filius, utì quidem voluerunt nonnulli, à Mænacibus, ſeu furentibus Bacchis diſcerptus eſt: unde mons dictus eſt Œagrius.

220. *Geminatis ignibus Ætne*] Nempe tam ſuis quàm incendii Phaëtontæi ignibus; Ætna enim Siciliæ mons flammas evomit.

221. *Parnaſſuſque*] Mons Phocidis in duos vertices diviſus.

Ib. *Erynx*] Hunc, olim Veneri dicatum, habet Sicilia.

Ib. *Cynthus*] In Delo inſula eſt, ubi Apollinem & Dianam Latona peperiſſe dicitur, à quo ille Cynthius, hæc Cynthia appellata.

222. *Rhodope*] Mons Thraciæ perpetuis nivibus horridus.

Ib. *Mimaſque*] Mons eſt Ioniæ, Icario mari oppoſitus. Itemque Thraciæ continuis obſeſſus imbribus.

223. *Dindyma*] Montes Troadis, matri deorum ſacri; unde Cybele Dindyme dicta.

Ib. *Mycale*] Qui Cariæ eſt, è regione Sami inſulæ.

Ib. *Cithæron*] Hic fuit Bœotiæ, Bacchi ſacrificiis notiſſimus, ubi Pantheum Bacchi contemptorem Bacchæ diſcerpſerunt.

224. *Caucaſus*] Scythiæ, regionis ad Septentrionem frigidiſſimæ, mons eſt, ad quem Promotheus fuit religatus.

225. *Oſſa cum Pindo*] Qui ſunt Theſſaliæ.

Ib. *Olympus*] In confinio eſt Macedoniæ & Theſſaliæ, tam altus ut cœlum ipſum pertingere videatur: quare etiam pro ipſo nonnunquam ſumitur.

226. *Alpes*] Montes ſunt excelſi, Italium à Galliâ diſterminantes.

Ib. *Apenninus*] Longiſſimus eſt montium tractus Italiam dividens. A ſublimitate vocat poëta *nubiferum* quaſi ad nubes pertingeret, ita etiam Alpes *aëriæ*, quia in auras alte ſurgunt.

Ferre poteſt: calidoque involvitur undique fumo.
Quóque eat, aut ubi ſit, piceâ caligine tectus
Neſcit; & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora ſumma vocato,
Æthiopum populos nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye, raptis humoribus æſtu,
Arida: tum Nymphæ paſſis fonteſque, lacuſque
Deflevêre comis. Queritur Bœotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent; mediis Tanaïs fumavit in undis,
Peneoſque ſenex, Theutranteuſque Caïcus,
Et celer Iſmenos, cum Phocaïco Erymantho,
Arſuruſque iterum Xanthus, flavuſque Lycormas,
Quique recurvatis ludit Mæandros in undis;
Mygdoniuſque Melas, & Tænarius Eurotas.
Arſit & Euphrates Babylonius, arſit Orontes,
Thermodonque citus, Gangeſque, & Phaſis, & Iſter:

& circumfunditur undique fumo fervido. Neque intelligit quò vadat, aut ubi ſit, involutus obſcuris tenebris; & aufertur pro libitu alatorum equorum. Credibile eſt populos Æthiopum tunc ſumſiſſe atrum colorem, ſanguine educto ad extremas partes corporis. Tum Libya facta eſt ſicca, humiditate ſublatâ caloribus: tum nymphæ ejulaverunt capillis ſparſis, & fontes, & lacus. Bœotia conqueritur Dircen, Argos Amymonen, Corinthus aquas Pirenidas exſiccatas eſſe. *Neque fluvii nacti ripas loco diſtitas ſunt ſecuri: Tanaïs fumavit in mediis aquis, & ſenex Peneus, & Caïcus Theutranteus, & rapidus Iſmenus cum Erymantho Phocaïco, & Xanthus iterum deflagraturus, & flavus Lycormas, & Mæander, qui ludit in aquis flexuoſis; & Melas Mygdonius, & Eurotas Tænarius. Euphrates etiam Babylonius incenſus eſt, arſit Orontes, & celer Thermodon, & Ganges, & Phaſis, & Danubius:*

NOTÆ.

237. *Libye*] Africæ eſt pars aridiſſima, inter Mauritaniam, & Cyrenaïcam regionem, cui limites accuratè aſſignare errones populi non ſciverunt.

239. *Dircen,*] Fontem, quo, caloribus jam exhauſto, uti non liceret. Atque in hunc fontem non procul à Thebis mutata fuerat Dirce, Lyci, Thebarum regis, uxor.

240. *Amymonen*] Fuit Amymone Danai filia, in fontem, apud Argos, converſa.

Ib. *Ephyre*] *Corinthus*, ubi fons Pirente Muſis ſacer.

241. *Nec ſortita loco*] *Non exigui modò fontes, ſed latiſſimi fluvii exaruerunt.*

242. *Tanaïs*] Fluvius eſt Scythiæ maximus, Europam ab Aſiâ dividens.

243. *Caïcus*] Fluvius eſt Myſiæ, ideo Theutranteus dictus, quòd ex Theutrantiâ Myſiæ parte Myſus fluvius terrâ hauſtus, deinde Caïcum efficiat.

244. *Iſmenos*] Bœotiæ fluvius in Euripum influens.

Ib. *Erymantho*] Phocidis eſt, aut Phocaïcus hic fluvius, in Arcadiâ, ubi & mons ejuſdem nominis.

245. *Xanthus*] Fluvius eſt Trojæ, qui belli Trojani tempore, iterum Vulcani vi arſit & exaruit. Vide II. φ'.

Ib. *Lycormas*] Evenus eſt Ætolia fluvius, flavas volvens arenas; aliis etiam nominibus appellatus.

246. *Mæandros*] Phrygiæ eſt hic, 600, ut numerant gyris, & ſinuoſis flexibus, ita fluens, ut in fontem ſuum ſæpius recurrere videatur.

247. *Melas*] Fluvius eſt Mygdoniæ, quî oves *nigras* efficere dicitur; μέλας enim *niger* ſignificat.

Id. *Tænarius*] Eurotas Laconiæ fluvius, Tænarius dict. à Tænaro, quod Solinus cap. 12. Laconiæ ſpiraculum dicit.

248. *Euphrates*] Nobiliſſimus eſt Aſiæ fluvius ex Armeniâ, per Meſopotamiam, lotâ Babylone urbe, Perſicum ſinum defluens.

Ib. *Orontes*] Hic Syriæ, ex Libano monte decurrens; *Typhon*, à Typhonte gigante illic fulminato, aliis etiam appellatus nominibus.

249. *Thermodon*] Thraciæ eſt; juxta quem ſedes poſuiſſe volunt Amazones, ex Scythiâ in Europam migrantes.

Ib. *Ganges*] Maximus & notiſſimus Indorum fluvius.

Ib. *Phaſis*] Colchorum eſt, qui Medeæ etiam nomen ſuum dedit.

Ib. *Iſter*] Europæ maximus eſt fluvius, qui & Danubius dicitur, in pontum Euxinum influens.

Alpheos fervet: ripæ Sperchëides flagrant: & aurum quod Tagus volvit suo flumine liquescit per ardores. Et aves fluviatiles, quæ nobilitaverunt ripas Mæonias cantu suo, arserunt in medio Caystro. Nilus tremefactus recessit ad ultimum orbem, & abscondit caput, quod adhuc tegitur. Septem ejus ostia pulvere respersa septem evadunt valles absque flumine. Eâdem sorte exaruerunt Hebrus & Strymon Thracii, itemque Rhenus & Rhodanus ad occasum porrecti, & Tybris; cui mundi *imperium fuit assignatum. Universa terra hiat; & lux pervadit usque ad inferos per fissuras, & terrefacit regem inferum cum uxore. Pelagus etiam coarctatur: & quod jam erat mare, esi vastitas constrata glareâ: & montes, quos profundum mare operuerat, apparent, & Cycladum, quæ latè huc illuc sparguntur,* numerum *augent. Pisces se recipiunt in profundum: neque Delphines pandi audent se efferre super mare in aërem assuetum. Corpora Phocarum super extremam maris faciem inversa*

Æstuat Alpheos: ripæ Sperchïedes ardent:
Quodque suo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum.
Et, quæ Mæonias celebrârant carmine ripas,
Flumineæ volucres medio caluêre Caystro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet. Ostia septem
Pulverulenta vacant septem sine flumine valles.
Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccat,
Hesperiosque amnes, Rhenum, Rhodanumque, Padumque,
Cuique fuit rerum promissa potentia, Tybrin.
Dissilit omne solum; penetratque in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum conjuge regem.
Et mare contrahitur: siccæque est campus arenæ,
Quod modò pontus erat: quosq; altum texerat æquor,
Exsistunt montes, & sparsas Cycladas augent.
Ima petunt pisces: nec se super æquora curvi
Tollere consuetas audent Delphines in auras.
Corpora phocarum summo resupina profundo

NOTÆ.

250. *Alpheos*] Arcadiæ est hic in Peloponneso, qui ibi absorptus, intermixtis aquis, ex Græciâ, subter mare & terram currens, se in Siciliâ rursus extollit, ubi Arethusæ fonti immixtus, sese deinde in mare Siculum exonerat. Quam fabulam non modò poëtæ, sed historici etiam scripserunt; de quâ suo loco nostrum quoque audiemus Nasonem.

Ib. *Sperchëides*] Sperchii, Thessaliæ fluvii, qui in Maliacum sinum illabitur.

251. *Tagus*] Hispaniæ fluvius, aureas vehens arenas, quas jam sole liquefactas aquæ ritu devolutas insolenti hyperbole fingit poëta.

252. *Mæonias*] Est Mæonia eadem quæ Lydia, Asiæ minoris regio, in quâ Cayster fluvius cygnis suis à poëtis celebratus.

253. *Volucres*] De cygnis loquitur.

254. *Nilus*] Celeberrimus Ægypti fluvius, cujus fontes quia veteres ignoraverunt, ideo caput condidisse dicit poëta; quod tamen in Lunæ montibus Ptolemæus recentiores ex quibusdam lacubus quos *Zaflan & Zembre* vocant, assignârunt.

256. *Vacant*] Septem dicit alveos, per quos in mare erumpit Nilus, ita exaruisse ut valles apparerent.

257. *Ismarios*] *Thracios*, ab Ismaro, Thraciæ monte. Synecdoche est.

Ib. *Hebrum*] Sunt Hebrus & Strymon duo Thraciæ fluvii in Ægeum mare influentes.

258. *Hesperios*] Id est, qui magis ad occidentalem plagam spectant. Nam Rhenus Germaniæ, Rhodanus Galliæ, Padus seu Eridanus Italiæ, fluvii notissimi.

259. *Cui*] Id est, Romanis, fluminis illius accolis. Metonymia est.

261. *Infernum*] *Plutonem* cum Proserpinâ conjuge.

264. *Cycladas*] Sunt Cyclades Ægæi maris insulæ, in orbem collectæ, quæ hîc pro quibuslibet synecdochicè sumuntur.

Exanimata natant. Ipſum quoque Nerea, fama eſt,
Doridaque, & natas, tepidis latuiſſe ſub antris.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exſerere auſus erat: ter non tulit aëris æſtus.
Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto.
Inter aquas pelagi, contractoſque undique fontes,
Qui ſe condiderant in opacæ viſcera matris,
Suſtulit omniferos collo tenus arida vultus:
Oppoſuitque manum fronti: magnoque tremore
Omnia concutiens paullùm ſubſedit, & infrà,
Quàm ſolet eſſe, fuit: ſiccâque ita voce locuta eſt:
Si placet hoc, meruique, quid ô tua fulmina ceſſant,
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo; clademque auctore levare.
Vix equidem fauces hæc ipſa in verba reſolvo.
(Preſſerat ora vapor.) Toſtos en aſpice crines!
Inque oculis tantum, tantum ſuper ora favillæ.
Hoſne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem,
Officiique refers: quòd adunci vulnera aratri,
Raſtrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quòd pecori frondes, alimentaque mitia, fruges
Humano generi; vobis quòd thura miniſtro?
Sed tamen exitium fac me meruiſſe: quid undæ,
Quid meruit frater? cur illi tradita ſorte
Æquora decreſcunt, & ab æthere longiùs abſunt?
Quòd ſi nec fratris, nec te mea gratia tangit;
At cœli miſerere tui. Circumſpice utrumque;
Fumat uterque polus: quos ſi vitiaverit ignis,
Atria veſtra ruent. Atlas en ipſe laborat!
Vixque ſuis humeris candentem ſuſtinet axem.
Si freta, ſi terræ pereunt, ſi regia cœli;
In chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,

mortua fluitant. Aiunt etiam ipſum Nereum, & Doridem, & filias ſeſe abdidiſſe in cavernis calidis. Neptunus conatus erat ter emittere aquis lacertos, vultu truci: ter non toleravit ardores aëris. Mitis tamen Terra, ut erat cincta mari, inter aquas pelagi, & fontes undique congeſtos, qui ſeſe receperant in præcordia vaſtæ matris, ſicca extulit faciem omnia ferentem collo tenus: & prætulit manum fronti: & percellens cuncta ingenti pavore paullùm ſubſedit & conſtitit inferiùs quàm ſolet eſſe: & hanc orationem habuit voce aridâ: Siquidem hoc gratum eſt, ô maxime deorum, & digna ſum, quamobrem tua fulmina quieſcunt? Concedatur interitura fervore ignis interire igne tuo; & ſolatium habere exitii ab auctore. Ægrè equidem os aperio in hanc ipſam orationem (calor præcluſerat fauces.) En vide capillos aſſos! & nihil niſi cineres in oculis, & in vultum. Præſtaſne mihi hanc mercedem atque *hunc honorem feracitatis, & ſervitii; quòd patior plagas curvi aratri & raſtrorum, & torqueor toto anno? quòd exhibeo folia pecori, & fruges, cibos dulces humanæ genti; quòd vobis* præbeo *thura? Sed pone tamen me dignam eſſe calamitate: aquæ quid* meritæ *ſunt, quid meritus eſt frater? quamobrem maria illi data ſorte minuuntur, & diſtant longiùs à cœlo? Quòd ſi neque favor fratris, neque meus te movet; at miſerearis cœli tui. Intuere utrumque* polum; *uterque polus fumum emittit: quos ſi ignis corruperit, domus veſtræ cadent. Ecce ipſe Atlas nutat! vixque fert ſuis humeris ardentem polum. Si maria, ſi terræ intereunt, ſi baſilica cœli; ruimus in antiquum chaos. Auſer ex igne,*

NOTÆ.

268. *Nerea*] Fuit Nereus deus maris, vates inſignis, in Ægeo mari præcipuè habitans, qui Doridem uxorem habuit, ex quâ 50 ſuſcepit filias, à patre *Nereïdas* dictas.

273. *Contractos*] Intellige vel calore diminutos, & partim exſiccatos, vel potiùs in matris gremium congregatos & coactos, ut patet ex verſu ſequenti.

275. *Omniferos*] Quia omnia alit Terra, unde Græcis παμμήτωρ dicitur, & Virg. Æn. 6. *Omniparens.*

281. *Auctore*] *Si Jovis potiùs quàm Phaëtontis manu periero.*

296. *Atlas*] Mons Mauritaniæ, qui propter altitudinem cœlum ſuſtinere dicitur; vel quia Atlas rex Mauritaniæ, qui in illum montem fertur tranſmutatus, primus omnium de Aſtrologicâ tractâſſe creditus.

si quid adhuc reſtat: & proſpice ſummæ rerum. Terra hæc locuta erat: nec verò potuit pati diutiùs calorem, nec plura narrare: & recepit ſuum caput in ſe, & ſpeluncas vicinores inferis. At pater omnipotens teſtatus deos, & ipſum Phœbum *qui tradiderat currus omnia peritura luctuoſo fato, niſi ſuccurrat; excelſus aſcendit in ſupremam arcem; unde ſolet immittere nubila vaſtis terris: unde ciet tonitrua, & vibrat fulmina miſſa. Sed neque tum habuit nubila quæ poſſet ſpargere in terras: neque imbres quos à cœlo mitteret. Intonat: & jecit in aurigam* Phaëtontem *fulmen libratum ab aure dextrâ: & deturbavit pariter animâ & rotis, & oppreſſit ignes feris ignibus. Equî attoniti ſunt: & ſaltu retrorſum dato, ſubtrahunt colla jugo, & deſerunt habenas laceratas. Frena illic ſunt ſtrata, illic axis à ſuclus temone; ex hâc parte radii rotarum quaſſatarum; & reliquiæ curruſ fractî ſunt latè diſjectæ. At Phaëton flammâ vaſtante comam flavam fuit præceps, & trahitur per aërem longo tramite; ſicut quandoque ſtella de cœlo puro, quanquam non delapſus eſt, tamen potuit videri decidiſſe. Quem Eridanus maximus recipit longe à patriâ diſſito orbe; & lavit faciem æſtuantem.*

Si quid adhuc ſupereſt: & rerum conſule ſummæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem
Ulteriùs potuit, nec dicere plura: ſuumque
Rettulit os in ſe, propioraque Manibus antra.
At pater omnipotens Superos teſtatus, & ipſum,
Qui dederat currus, niſi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi; ſummam petit arduûs arcem;
Unde ſolet latis nubes inducere terris:
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
Sed neque, quas poſſet terris inducere, nubes
Tunc habuit: nec, quos cœlo dimitteret, imbres.
Intonat: & dextrâ libratum fulmen ab aure
Miſit in aurigam: pariterque, animâque, rotiſque,
Expulit, & ſævis compeſcuit ignibus ignes.
Conſternantur equi: &, ſaltu in contraria facto,
Colla jugo excutiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illîc fræna jacent, illîc temone revulſus
Axîs; in hâc radii fractarum parte rotarum:
Sparſaque ſunt latè laceri veſtigia currûs.
At Phaëton, rutilos flammâ populante capillos,
Volvitur in præceps, longoque per aëra tractu
Fertur; ut interdùm de cœlo ſtella ſereno,
Etſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.
Quem procul à patriâ diverſo maximus orbe
Excipit Eridanus: ſpumantiaque abluit ora.

II. Naïdes Heſperiæ trifidâ fumantia flammâ
Corpora dant tumulo; ſignantque hoc carmine ſaxum;
Hic ſitus eſt Phaëton, currûs auriga paterni:

II. *Naïdes Heſperiæ condunt ſepulcro corpus fumans igne triſculo; & inſcribunt hoc epitaphium ſaxo* ſepulchrali: *hic poſitus eſt Phaëton moderator currûs paterni;*

NOTÆ.

300. *Summæ*] Summa rerum, in quâ rerum maxima pars conſiſtit.

306. *Summam petit arcem*] Cùm ſit altiſſimum in naturâ cœlum, eſt tamen in ipſo aliquid altius illo; verticem cœli vocat Virgilius.

311. *Ab aure*] Qui telum vibrant, illud priùs, ut acriùs emittant, ad aurem adducunt.

313. *Ignibus*] Ὀξυμώρον. Ignis ignem potius auget: verùm flamma valentior minùs valentem oppreſſit, ſicut infirmiora à robuſtioribus in naturâ ſubiguntur in eodem genere.

321. *Stella*] Non ſtella quidem, ſed exhalatio quædam incenſa, ſtellæ ſpeciem referens.

323. *Procul*] Multùm enim diſtat Italia ab Æthiopiâ.

324. *Eridanus*] Fluvius Italiæ, qui & Padus dicitur.

325. *Heſperiæ*] Occidentales & Italiæ: *Heſperia* enim ferè pro Italiâ, ſicut *ultima Heſperia* pro Hiſpaniâ ſumitur. Naïades autem Heſperiæ, Phaethuſa, Lampetie, & Phœbe, ſorores erant Phaetontis.

Ib. *Trifidâ*] *Fulmine*, quod trifidâ cuſpide pingitur.

Quem

Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.
Nam pater obductos luctu miserabilis ægro
Conderat vultus: &, si modò credimus, unum
Isse diem sine Sole ferunt. Incendia lumen
Præbebant; aliquisque malo fuit usus in illo.
At Clymene postquam dixit, quæcunque fuerunt
In tantis dicenda malis; lugubris & amens,
Et laniata sinus, totum percensuit orbem:
Exanimesque artus primò, mox ossa requirens,
Repperit ossa tamen peregrinâ condita ripâ.
Incubuitque loco: nomenque in marmore lectum
Perfudit lachrymis, & aperto pectora fovit.
Nec minùs Heliades fletus, & inania morti
Munera, dant lachrymas: & cæsæ pectora palmis
Non auditurum miseras Phaëtonta querelas
Nocte, dieque vocant: adsternunturque sepulchro.
Luna quater junctis implêrat cornibus orbem:
Illæ more suo (nam morem fecerat usus)
Plangorem dederant: è queîs Phaëthusa sororum
Maxima, cùm vellet terræ procumbere, questa est
Diriguisse pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, subitâ radice retenta est.
Tertia cùm crinem manibus laniare pararet;
Avellit frondes. Hæc stipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
Dumque ea mirantur, complectitur inguina cortex;
Perque gradus uterum, pectusque, humerosque, manusque,
Ambit: & exstabant tantùm ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? nisi, quò trahat impetus illam,
Huc eat, atque illuc? &, dum licet, oscula jungat?
Non satìs est: truncis avellere corpora tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpere: at inde

quem si tenere non potuit frustratus est tamen incæptis ingentibus. Nam parens lamentabilis gravi ærumnâ velaverat faciem opertam: & si modò fidem adhibemus, aiunt unum diem præteriisse absque sole. Deflagratio lucem afferebat; & nonnulla fuit utilitas in illo dispendio. At Clymene postquam protulit quæcumque fuerunt proferenda in tantis malis, tristis & furiosa, & scissas vestes habens, perlustravit totum mundum: & exquirens primò membra mortua, mox ossa, invenit ossa quamquam sepulta ripâ exterâ. Et ibi insedit: & irrigavit lachrymis nomen lectum in marmore, & calefecit gremio nudato. Neque minùs solis filiæ præbent morti lachrymas & ejulatus, dena vana: & plangentes pectora manibus explicitis citant nocte & die Phaëtontem non percepturum lamentabiles querimonias: & jacent ad tumulum. Luna quater absolverat orbem cornibus coëuntibus: illæ ex consuetudine suâ (nam usus in consuetudinem abierat) lamentationes continuaverant, è quibus Phaëthusa, grandior natu sororum, cùm cuperet sese in terram mittere, ingemuit pedes induruisse: ad quam cùm alba Lampetie vellet accedere, correpta est radice modò natâ. Cùm tertia vellet lacerare comam manibus; decerpit frondes. Hæc queritur crura correpta esse trunco, illa lacertos suos mutari in productos ramos. Et dum ea stupent, liber involvit inguina; & circumdat paulatim ventrem, & pectus, & humeros, & manus; & supererant tantùm ora citantia matrem. Quid agat mater? nisi feratur huc atque illuc, quo furor illam rapiat; & misceat bestia, dum datur? Non satìs est: nititur eripere corpora stipitibus, & revellere ramos teneros manibus: at inde

NOTÆ.

328. *Excidit*] Magna tamen aggredi ausus est, quod quidem abundè pulchrum atque magnificum est.

329. *Ægro*] Id est, qui ægros facit. Meton.

335. *Percensuit*] Inveniendi filii causâ.

336. *Mox*] Postquam corpus non invenerat.

340 *Heliades*] Solis filiæ, à patre Græcè sic dictæ, quæ & à fratre *Phaëtontiades*. Tres tantùm hîc memorat poëta, alii plures. Hyginus usque ad septem; quæ postquam fratrem per quatuor menses assiduè flevissent, tandem Jovis miseratione in populos, vel, ut aliis placet, in alnos, ipsarum verò lachrymæ in succina seu electra, mutatæ sunt.

344. *Luna quater junctis*] Quatuor menses transierant.

guttæ cruentæ fluunt tanquam de cicatrice. Ignosce, quæso, mater, vociferatur, quæcunque est vulnerata: ignosce, quæso: corpus nostrum discerpitur in arbore. Jamque vale. Liber occupavit os *ultima verba* proferens.

III. *Inde stillant lachrymæ: & electra derivata de novis ramis indurantur sole: quæ fluvius purus excipit, et mittit Italis puellis induenda.*

IV. *Cycnus filius Stheneli adstitit huic prodigio, qui utcumque tibi devinctus sanguine materno, Phaëton, tamen fuit conjunctior* benevolo *animo. Ille neglecto regno (nam imperium tenebat in gentem Ligurum, et amplas civitates) quæstibus impleverat ripas glaucas, et fluvium Eridanum, et nemus amplificatum sororibus cùm vox est imminuta viro: et plumæ candidæ imitantur comam: at collum productum à pectore extenditur, et ligamina committunt* pedum

Sanguineæ manant, tanquam de vulnere, guttæ. 360
Parce, precor, mater, quæcunquæ est saucia, clamat:
Parce, precor: nostrum laniatur in arbore corpus.
Jamque vale. Cortex in verba novissima venit.
III. Inde fluunt lachrymæ: stillataq; sole rigescunt
De ramis electra novis: quæ lucidus amnis 365
Excipit, & nuribus mittit gestanda Latinis.
IV. Adfuit huic monstro proles Stheneleïa Cycnus,
Qui tibi materno quamvis à sanguine junctus,
Mente tamen, Phaëton, propior fuit. Ille, relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat urbes)
Imperio, ripas virides, amnemque querelis 371
Eridanum implerat, silvamque sororibus auctam:
Cùm vox est tenuata viro: canæque capillos
Dissimulant plumæ: collumque à pectore longum
Porrigitur, digitosque ligat junctura rubentes: 375
Penna latus vestit: tenet os sine acumine rostrum:
Fit nova Cycnus avis. Nec se cæloque, Jovique
Credit, ut injustè missi memor ignis ab illo.
Stagna colit, patulosque lacus: ignemque perosus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis. 380
Squallidus interea genitor Phaëtontis, & expers
Ipse sui decoris, qualis, cùm deficit orbem,
Esse solet: lucemque odit, seque ipse, diemque:
Datque animum in luctus: & luctibus adjicit iram:
Officiumque negat mundo. Satis, inquit, ab ævi 385

articulos rubentes. Penna tegit latus, rostrum occupat os sine acumine: Cycnus mutatur in avem novam. Nec se committit cœlo, & Jovi, tanquam recordans fulminis injustè conjecti ab illo. Frequentat stagna, & vastos lacus: & averjatus ignem assumsit flumina contraria flammis, quæ habitet. Interea pater Phaëtontis horridus, & ipse spoliatus sua elegantia, qualis consuevit esse cùm orbem suum *obscuravum habet: & odio habet splendorem, scipsum, & diem; & animum adjicit ad mœrorem: & addit iram mœrori, & recusat officium* suum præstare *orbi. Satis, ait, ab temporum*

NOTÆ.

361. *Parce, precor*] Sic Polydorus apud Virg.

Quid miserum, Æneа, laceras? jam parce sepulto;
Parce pias scelerare manus.——

363. *In verba*] Hoc est, cortex os obducens, verba Heliadum ultima occupavit.

367. *Adfuit huic*] Quo Heliades in arbores populos, & lachrymæ in electra conversæ sunt. Nunca d Cycni Stheneli filii progreditur fabulam qui Phaëtonti sanguine & amicitiâ conjunctus, cùm, relictâ Liguriâ, ad Padi ripas veniisset, multùmque amici casum defleviisset, in avem sui nominis fuit mutatus.

370. *Ligurum*] Sunt Ligures, quibus imperabat Cycnus, Italiæ pópuli, inter Varum & Macram amnes siti, Tuscis ab ortu contermini.

372. *Sororibus*] *Phaëtontis*: Quas ante in populos mutatas vidimus.

375. *Junctura*] Pelliculam dicit rubentem, quâ continentur Cycnorum digiti.

377. *Nec se cæloque*] Naturalem causam petit ex fabulâ.

Ib. *Jovique*] Id est, *aëri.*

382. *Deficit orbem*] Ubi deliquium & eclipsim patitur, opaci lunæ corporis interjectu obscuratus.

385. *Officiumque*] Currum regere, cujus beneficio illustratur orbis.

Sors

Sors mea principiis fuit irrequieta: pigetque
Actorum sine fine mihi, sine honore, laborum:
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo est, omnesque Dei non posse fatentur;
Ipse agat: ut saltem, dum nostras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tum sciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruisse necem, qui non benè rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia Solem
Numina: neve velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant. Missos quoque Jupiter ignes
Excusat, precibusque minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore paventes,
Phœbus equos: stimuloque domans & verbere sævit:
Sævit enim, natumque objectat, & imputat illis.

V. At pater omnipotens ingentia mœnia cœli
Circuit: &, ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat. Quæ postquam firma, suique
Roboris esse videt: terras, hominumque labores
Perspicit. Arcadiæ tamen est impensior illi
Cura suæ: fontesque, & nondum audentia labi
Flumina restituit: dat terræ gramina, frondes
Arboribus; læsasque jubet revirescere silvas.
Dum redit, itque frequens; in virgine Nonacrinâ
Hæsit; & accepti caluêre sub ossibus ignes.
Non erat hujus opus lanam mollire trahendo;
Nec positu variare comas; ubi fibula vestem,
Vitta coërcuerat neglectos alba capillos,
Et modò læve manu jaculum, modò sumpserat ar-
Miles erat Phœbes: nec Mænalon attigit ulla

initio conditio mea fuit laboriosa: et me pœnitet laborum exactorum sine fine, sine honore. Quivis alius regat currus ferentes lucem. Si nullus est, et omnes dii concedunt se esse impares, ipse regat, ut saltem, dum tractat nostra lora, deponat quandoque fulmina quæ privent parentes liberis. *Tum cognoverit, postquam tentaverit impetum equorum ignipedum, non dignum esse morte qui non bene moderatus fuerat illos. Omnes dii circumdant solem talia proferentem: & orant voce supplice ne placeat immittere caliginem mundo. Jupiter etiam excusat flammas à se conjectas, & adjicit pro imperio comminationes precibus. Sol cogit equos attonitos, et trementes adhuc pavore, et compescens eos aculeo, et scuticâ furit: furit enim, et objicit filium, et eos accusat de ejus morte.*

V. *At Pater omnipotens perlustrat vastum ambitum cœli: et prospicit, ne quid corruptum viribus ignis perierit. Quæ postquam invenit integra, et sibi constantia: intuetur terras, et labores hominum. Magis tamen intendit animum ad suam Arcadiam: et renovat fontes et fluvios nondum ausos fluere: decorat terram herbis, arbores foliis, et imperat nemora vastata revirescere. Dum sæpius meat atque remeat, constitit* defixis oculis *in puellâ Nonacrinâ: et amor medullis receptus incaluit. Non erat hujus pensum lanam trahere et mollem reddere, et variâ positurâ capillos distinguere: postquam fibula collegerat amictus, vitta candida comam fluentem, et nunc corripuerat manu expeditum jaculum, nunc arcum; erat miles Dianæ: neque ulla tetigit Mænalon*

NOTÆ.

390. *Ipse*] *Jupiter*, quem tamen iratus dedignatur appellare.

405. *Arcadiæ suæ*] A se amatæ; sive propter Maim, quæ in Cyllene, ipsius Arcadiæ monte, Mercurium peperit. Vel *suæ* ait poëta, quòd Arcades non minùs, quam Cretenses, apud se natum esse Jovem contendunt. Sic Pausanias in Arcadicis.

409. *Nonacrinâ*] *Arcadicâ*; Synecdochicè. Callisto est Lycaonis filia, cui nomen fecit Mons Arcadiæ *Nonacris*.

412. *Positu variare*] Id est, in varias figuras componere.

413. *Vitta alba*] Quæ pudicitiæ symbolum.

415. *Miles erat*] Id est, Venationi erat dedita: nam & talis fuit Diana.

Ib. *Phœbes*] *Dianæ*, Apollinis seu Phœbi sororis.

Ib. *Mænalon*] Arcadiæ montem, ubi Diana venari solita.

magìs *accepta*, quàm *hæc Triviæ. Sed nulla* gratia aut *potentia eſt durabilis. Sol exceſſus tenebat locum ulteriorem medio, cùm illa intrat ſilvam, quæ nullo tempore deciſa erat. Hic depoſuit pharetram humero, et relaxavit arcum flexilem: et ſtrata erat ſuper terrâ, quam gramen veſtiverat: et ſuſtentabat pictâ pharetrâ caput impoſitum. Cùm Jupiter aſpexit defatigatam, et ſine cuſtode; Certè, dicit, uxor mea ignorabit iſtud ſtuprum: aut ſi cognoverit, ſuntne rixæ, ô ſuntne tanti? Continuò aſſumit vultus et ornatum Dianæ: atque inquit, O puella, pars unâ mearum comitum, in quibus collibus es venata? Puella ſurgit, et ait, Salve numen, meâ ſententiâ, majus Jove, quamvis ipſe* me *audiat.* Ipſe *audit et videt; et lætatur ſe ſibi antecponi; et dat ſuavia, nec ſatis modeſta, nec ſicut à puellâ dari oporteat. Implicat amplexu conantem referre quâ ſilvâ venata ſit; et ſe manifeſtat non ſine crimine. Illa equidem (utinam videres, Juno, eſſes lenior!) Illa equidem contrà nititur quantùm ſaltem puella poſſit: ſed quæ puella, quiſve poterat vincere Jovem? Jupiter voti compos aſcendit in ſupremum cœlum. Hæc edit nemus, et ſilvam conſciam. Unde digrediens oblita eſt ferè colligere pharetram cum ſagittis, et arcum quem appenderat. Ecce Dictynna ſtipata ſuis comitibus ambulans per exceſſum Mænalon, et elata nece ferarum videt hanc, et arceſſit viſam: hæc vocata recedit, et metuit primò, ne Jupiter lateret in illâ.*

Gratior hâc Triviæ. Sed nulla potentia longa eſt.
Ulterius medio ſpatium Sol altus habebat;
Cùm ſubit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas.
Exuit hîc humero pharetram lentoſque retendit
Arcus: inque ſolo, quod texerat herba, jacebat;
Et pictam poſitâ pharetram cervice premebat.
Jupiter ut vidit feſſam, & cuſtode vacantem,
Hoc certè conjux furtum mea nefciet, inquit:
Aut ſi reſciverit; ſunt, ô, ſunt jurgia tanti?
Protinus induitur faciem, cultumque Dianæ:
Atque ait, O comitum virgo pars una mearum,
In quibus es venata jugis? de ceſpite virgo
Se levat: &, Salve numen, me judice, dixit,
Audiat ipſe licet, majus Jove. Ridet, & audit;
Et ſibi præferri ſe gaudet; & oſcula jungit:
Nec moderata ſatìs, nec ſic à virgine danda.
Quâ venata foret ſilvâ narrare parantem
Impedit amplexu: nec ſe ſine crimine prodit.
Illa quidem contrà, quantùm modò fœmina poſſit,
(Aſpiceres utinam, Saturnia, mitior eſſes!)
Illa quidem pugnat; ſed quæ ſuperare puella,
Quiſque Jovem poterat? ſuperum petit æthera victor
Jupiter. Huic odio nemus eſt, & conſcia ſilva.
Unde, pedem referens, pœne eſt oblita pharetram
Tollere cum telis, &, quem ſuſpenderat, arcum.
Ecce, ſuo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde ſuperba ferarum,
Aſpicit hanc, viſamque vocat: clamata refugit;
Et timuit primò, ne Jupiter eſſet in illâ.

NOTÆ.

416. *Triviæ*] *Dianæ*; quæ ideo Trivia dicitur, quòd in triviis triformi, & tricipiti ſacra fierent. Vide Faſt. lib. I. Eſt nempe Diana in terris, eadem quæ in cœlo Luna, & inferis Proſerpina, quam in triviis equino, canino, mediòque humano capite repræſentabant.

417. *Ulteriùs ſpatium*] Meridiem jam pertranſiſſe ſignificat.

418. *Quod nullo*] Quod nunquam cæſum erat, adeóque arboribus denſiſſimum, umbrâque gravi ſſima.

424. *Sunt jurgia tanti?*] Suntne tanti momenti, ut me ab hiſce delictis abterreant?

435. *Aſpiceres*] Id eſt, ſi vidiſſes, Juno, quàm reluctanter Jovi ceſſerit, non adeò in immerentem ſævires.

438. *Conſcia*] Stupri à Jove illati.

441. *Dictynna*] Diana ἀπὸ τῶν δικτύων, à retibus, quibus uſa dea venatrix. Quanquam in Britomartis nymphæ & comitis honorem hoc nomen ſibi aſſumiſſe Dianam voluerunt alii. Illa nempe cùm Minoïs amorem fugeret, & ſeſe in mare præcipitem dediſſet, à Cretenſibus, oraculo monitis ut hoc pacto graſſantem peſtem effugerent, retibus ex mari extracta eſt. Qui Cretenſes Dianæ templum, ſub Dictynnæ nomine, extructum dicaverunt.

Sed,

Sed, poſtquam pariter Nymphas incedere vidit,
Senſit abeſſe dolos, numerumque acceſſit ad harum.
Heu quàm difficile eſt crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo: nec, ut antè ſolebat,
Juncta Deæ lateri, nec toto eſt agmine prima,
Sed ſilet; & læſi dat ſigna rubore pudoris.
Et (niſi quod virgo eſt) poterat ſentire Diana
Mille notis culpam. Nymphæ ſenſiſſe feruntur.
Orbe reſurgebant Lunaria cornua nono;
Cùm Dea venatrix, fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum; de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas verſabat rivus arenas.
Ut loca laudavit: ſummas pede contigit undas.
His quoque laudatis, Procul eſt, ait, arbiter omnis:
Nuda ſuperfuſis tingamus corpora lymphis.
Parrhaſis errubuit. Cunctæ velamina ponunt:
Una moras quærit. Dubitanti veſtis adempta eſt:
Quâ poſitâ, nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibuſque uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec ſacros pollue fontes,
Cynthia: deque ſuo juſſit ſecedere cœtu.
Senſerat hoc olim magni matrona Tonantis;
Diſtuleratque graves in idonea tempora pœnas.
Cauſſa moræ nulla eſt: & jam puer Arcas (id ipſum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
Quò ſimul obvertit ſævam cum lumine mentem:
Scilicet hoc unum reſtabat, adultera, dixit,
Ut fœcunda fores: fieretque injuria partu
Nota: Joviſque mei teſtatum dedecus eſſet.
Haud impunè feres: adimam tibi nempe figuram,

Sed poſtquam cognovit Nymphas unà ambulare, intellexit fraudem non eſſe, et ſe addidit earum choro. Heu quàm difficile eſt non indicare crimen ore! vix erigit oculos; neque, ut antea conſueverat, affixa eſt lateri deæ; neque eſt prima toto choro. Verùm tacet; et rubore ſuo indicat pudicitiam violatam. Et, niſi ipſa eſſet virgo, Diana poterat cognoſcere crimen mille indiciis. Nymphæ dicuntur cognoviſſe. Cornua Lunæ renovabantur nono menſe, cùm Diana *dea venatrix languens nimio fervore fratris, devenit in ſilvam opacam; ex quâ manabat rivus fluens cum ſtrepitu, et verrebat ſabulum detritum. Poſtquam probavit loca, attigit pede aquas ſupremas. Illis quoque probatis, Longè abeſt, inquit, omnis veſtes: abluamus nuda corpora aquis ſuperfuſis. Parrhaſis rubore correpta eſt. Omnes exuunt veſtes: ea ſola cunctatur. Amictus dereptus eſt moras nectenti: quo exuto, culpa prodita eſt cum nudo corpore. Diana dixit huic exterritæ, et quærenti tegere ventrem manibus, Fuge hinc, neque contamina ſacros fontes: et imperavit abire à ſuo numero. Conjux magni Tonantis hoc olim adverterat; et demiſerat in tempus opportunum atrox ſupplicium. Non eſt cauſa* diutius *morandi: et jam puer Arcas erat natus de adulterâ: id ipſum Junoni mœrori erat. In quem puerum ſtatim atque conjecit feros oculos, ferumque animum; Scilicet, inquit, hoc unum ſuperaret, pellex, ut fœcunda eſſes: et injuria innoteſceret partu: et crimen mei Jovis eſſet hoc teſtimonio confirmatum. Non diſcedes inulta: namque tibi eripiam formam,*

NOTÆ.

452. *Senſiſſe feruntur*] Adeóque perſpicaciores, minúſque, quàm ipſa Diana, virgines: vel quia cum illâ familiariter magis verſarentur.

453. *Orbe*] *Nonus menſis aderat.*

454. *Fraternis*] *Solis*, qui Dianæ frater.

456. *Attritas*] *Minutas*, quæque adeò pedes non læderent.

460. *Parrhaſis*] *Calliſto*, Arcadica. Memorantur enim Arcadiæ mons Parrhaſius, nemus, oppidum, regiuncula; à Parrhaſo Lycaonis filio.

461. *Adempta*] Puellari protervitate & joco.

464. *Sacros*] Fontes, quibus erat perennis ſcaturigo, numen habere credebantur.

465. *Cynthia*] *Diana*, à Cyntho, Deli monte, ubi cum Apolline nata.

468. *Cauſſa moræ nulla*] Juno non videt cauſam, quare iram ſuam diutius differat.

Ib. *Arcas*] Quem ex Jove peperit Caliſto

Quâ

quâ tibi plaudis, odiosa, et quâ grata es viro nostro. Locuta est: & comâ correptâ à fronte oppositâ, proturbatam projecit in terram. Supplex porrigebat lacertos: lacerti cœperunt rigere pilis atris, & manu flecti, & augeri in ungues hamatos, & vicem pedum præstare: & vultus olim probati à Jove fieri turpes vastis faucibus. Et ne preces, & copia orationis moveat mentem, tollitur potestas loquendi. Vox sæva, infensa, & plena terroris emittitur de rauco gutture. Animus tamen pristinus inest in ursâ factâ, & indicans pœnam suam continuo gemitu, tollit ad cœlum et astra manus qualescunque: & cogitat Jovem ingratum, licet non possit ita predicare. Ah! quoties verita requiescere in nemore deserti, expatiata est ante domum, et in campis olim suis. Ah! quoties agitata est per rupes latratibus canum! Et venatrix effugit tremefacta metu venaturum! Sæpe se abdidit feris conspectis; non recordans quid esset: & ursa expavit ursos visos in collibus, & lupos, quanquam parens esset immixtus illis.

Quâ tibi, quâq; places nostro, importuna, marito. 475
Dixit: &, adversâ prensis à fronte capillis,
Stravit humi pronam. Tendebat brachia supplex:
Brachia cœperunt nigris horrescere villis,
Curvarique manus, & aduncos crescere in ungues,
Officioque pedum fungi: laudataque quondam 480
Ora Jovi, lato fieri deformia rictu.
Neve preces animos, & verba superflua flectant;
Posse loqui eripitur. Vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen factâ quoque mansit in ursâ;
Assiduoque suos gemitu testata dolores, 486
Qualescunque manus ad cœlum & sidera tollit:
Ingratumque Jovem, nequeat cùm dicere, sentit.
Ah quoties, solâ non ausa quiescere silvâ,
Ante domum, quondamque suis erravit in agris! 490
Ah quoties, per saxa canum latratibus acta est!
Venatrixque metu venantum territa fugit!
Sæpe feris latuit visis; oblita quid esset:
Ursaque conspectos in montibus horruit ursos:
Pertimuitque lupos; quamvis pater esset in illis. 495

VI. *Ecce Arcas filius Callistûs nescius incidit in matrem, annos natus propemodum quindecim: et dum persequitur feras, dum eligit saltus idoneos, et circumdat silvas Erymanthidas cassibus intextis, occurrit matri, quæ constitit, Arcade conspecto; et visa est cognoscere* illum. *Ille recessit: et ignorans expavit hærentem semper in se oculis fixis: et jacturus erat telum vulneraturum pectus* matris *cupientis accedere propiùs. Omnipotens* id *vetuit: et simul ipsos* corripuit, *et nefas,*

VI. Ecce Lycaoniæ proles ignara parenti 496
Arcas adest, ter quinque ferè natalibus actis:
Dumque feras sequitur; dum saltus eligit aptos,
Nexilibusque plagis silvas Erymanthidas ambit,
Incidit in matrem; quæ restitit, Arcade viso; 500
Et cognoscenti similis fuit. Ille refugit:
Immotosque oculos in se sine fine tenentem
Nescius extimuit: propiùsque accedere venti
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo.
Arcuit omnipotens; pariterque ipsosque, nefasque

Sustulit;

NOTÆ.

478. *Bracbia*] In ursam mutata est. Cujus fabulæ hanc causam assignat Palæphatus. Ingressa erat Callisto venatrix ursæ cubile, à quâ consumpta est: Exivit deinde ursa, nec deinceps apparuit Callisto: eam ursam esse comites dictitârunt.

487. *Tollit*] Solent nempe ursi posterioribus tantùm pedibus quandoque insistere, more hominum.

493. *Quid esse*] Ejusmodi nempe fera, cui ab aliis nihil timendum esset.

495. *Pater*] Patrem illius Lycaonem antea in lupum Jovis irâ mutatum vidimus, Lib. I.

499. *Erymanthidas*] *Arcadicas*; *Erymanthus* quippe Arcadiæ mons est, apro ab Hercule cæso factus celebris.

Sustulit; & celeri raptos per inania vento
Imposuit cœlo, vicinaque sidera fecit.
Intumuit Juno, postquam inter sidera pellex
Fulsit: & ad canam descendit in æquora Tethyn,
Oceanumque senem: quorum reverentia movit
Sæpe deos: caussamque viæ scitantibus infit:
Quæritis æthereis quare regina Deorum
Sedibus huc adsim? pro me tenet altera cœlum.
Mentiar, obscurum nisi nox cùm fecerit orbem,
Nuper honoratas summo mea vulnera cœlo
Videritis stellas illîc, ubi circulus axem
Ultimus extremum spatioque brevissimus ambit.
Est verò, cur quis Junonem lædere nolit,
Offensamque tremat; quæ prosim sola nocendo?
En ego quantùm egi! quàm vasta potentia nostra est!
Esse hominem vetui: facta est Dea. Sic ego pœnas
Sontibus impono: sic est mea magna potestas!
Vindicet antiquam faciem, vultusque ferinos
Detrahat; Argolicâ quod in antè Phoronide fecit.
Cur non & pulsâ ducat Junone, meoque
Collocet in thalamo, socerumque Lycaona sumat?
At vos si læsæ contemptus tangit alumnæ,
Gurgite cæruleo septem prohibete Triones:
Sideraque in cœlo stupri mercede recepta
Pellite; ne puro tingatur in æquore pellex.
VII. Dî maris annuerant. Habili Saturnia curru

prohibuit; & affixit cœlo ablatos vento rapido per aërem, & astra effecit sibi invicem *vicina. Juno excanduit, postquam adultera micuit inter astra, & devecta est ad veterem Tethyn in mare & senem Oceanum; quorum honos tetigit sæpe deos: &* ita *incipit* verba faciens ad eos *qui caussa itineris interrogaverant: Petitis quamobrem regina deorum huc advenerim ab arcibus cœlestibus? Alia habet cœlum pro me. Sim mendax, nisi, cùm nox induxerit tenebras mundo, aspexeritis* Arcadem & Callistonem, *meos dolores, stellas jam insignes supremo cœlo, illic ubi circulus ultimus & minimus ambitu circumdat polum. Reliquum autem est* aliquid, *quamobrem quisquam metuat offendere Junonem, & metuat læsam, quæ sola juvem officiendo? En quantùm ego profeci! quanta est nostra potestas! prohibui esse hominem, facta est dea. Ita ulciscor noxios: ea est mea vasta potentia! Asserat ei pristinam formam, & tollat faciem belluinam; quod fecit antea Phoronide Argolicâ. Cur non etiam eam uxorem ducat, Junone repudiatâ, & constituat in meo cubiculo, & accipiat Lycaonem in socerum? At si fastidium alumnæ spretæ vos movet, arcete à glauco mari septem Triones; & abigite sidera cœlo, quod iis stupri præmium est, admota; ne adultera mergatur in aquâ purâ.*

VII. *Dii maris assensi erant. Filia Saturni curru agili*

NOTÆ.

506. *Inania*] *Per spatium aërium*, quod vacuum videtur.

507. *Sidera*] Callisto fuit in Ursam majorem mutata, quam Arctophylax, in quem mutatus Arcas, comitatur.

509. *Canam*] Spumis & ætate; nam omnium rerum, etiam deorum nutrix credita.

510. *Quorum reverentia*] Oceanus & Tethys magno sunt in honore apud omnes deos, quia antiquissimi. Alter deorum parens; altera mater, sive nutrix. Vide Natal. lib. VIII. cap. 1.

516. *Circulus*] *Arcticus*, qui minimus est ad polum Septentrionalem.

522. *Sontibus*] Nocentibus, & meis pellicibus.

523. *Vindicet*] Restituat illi priorem formam, sicut & restituit suam Io nepoti Phoronei, quæ, cùm in vaccam Junonis metu fuit conversa, humanæ tandem formæ à Jove fuit restituta.

525. *Ducat*] Callistonem, quam in tanto dolore, multùm cavet ne nominet.

527. *Alumnæ*] Jam antea Junonem à Tethy educatam diximus: cui fabulæ natura ipsa ansam præbuit. Per Junonem enim infimam aëris regionem præsertim intelligunt fabularum consarcinatores, qui quidem aër Tethy seu aquâ rarefactâ gignitur & nutritur.

528. *Septem Triones*] Id est, Ursam majorem.

530. *Ne puro*] Hoc ideo fictum, quòd Ursa, & polo nobis sublato vicina sidera non subeant horizontem, qui quidem poëtis, ut & vulgò, videtur mare.

Ingreditur

pavonibus stellatis: ascendit in cœlum fluidum stellatis inquam, *tam nuper Argo interfecte, quàm tu, corve garrule, nuper eras repentè mutatus in alas atras cùm priùs albus fuisses. Nam hæc avis fuit olim splendida pennis candidis, ut par esset columbis prorsùs sine omni maculâ: neque cederet anseribus custoduris voce experrectâ Capitolium, neque cycno præsequenti fluvios. Lingua nocuit: linguâ garrulâ* id *præstante, ut color qui erat candidus, nunc sit contrarius candido.*

Ingreditur liquidum pavonibus aëra pictis:
Tam nuper pictis cæso pavonibus Argo,
Quàm tu nuper eras, cùm candidus antè fuisses,
Corve loquax, subitò nigrantes versus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales, ut æquaret totas sine labe columbas:
Nec servaturis vigili Capitolia voce
Cederet anseribus, nec amanti flumina cycno.
Lingua fuit damno: linguâ faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.

VIII. *Non fuit* puella *formosior in totâ Hæmonia, quàm Lariſſæa Coronis. Sanè grata tibi fuit, Delphice, dum vel pudica fuit, vel minùs observata. Sed avis Apollinis cognovit stuprum: &, ut index inexorabilis revelaret vitium occultum, gressus dirigebat ad dominum: quem*

VIII. Pulchrior in totâ, quam Lariſſæa Coronis,
Non fuit Hæmoniâ. Placuit tibi, Delphice, certè,
Dum vel casta fuit, vel inobservata. Sed ales
Sensit adulterium Phœbeïus: utque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter: quem garrula motis
Consequitur pennis, scitetur ut omnia, cornix.
Auditâque viæ causâ, Non utile carpis,
Inquit, iter: ne sperne meæ præsagia linguæ.
Quid fuerim, quid simque, vide; meritumque require:
Invenies nocuisse fidem. Nam tempore quodam

indicem cornix loquax persequitur alis agitatis, ut omnia percunctetur. Et cognitâ causâ viæ, Non, ait, iter facis, tibi commodum: ne contemne omnia linguæ meæ. Inspice quid sim, & quid fuerim, et percunctare de merito: reperies fidem mihi *obfuisse. Nam aliquando*

NOTÆ.

532. *Pictis*] Quorum caudas stellantibus gemmis, ex Argi oculis nuper ornaverat Juno. Picti verò pavones propriè trahunt currum Junonis propter diversam & multi colorem aëris naturam: quâ de causâ & Iris eidem nuncia & ministra est.

533. *Tam nuper*] Repetitio est, ut ad sequentem fabulam facilius descendat, & lectoris animum præparet.

534. *Quam tu nuper eras*] Corvus initio fuit candidus; sed quum ejus indicio Apollo cognovisset Coronida amicam cum alio juvene (Ischyde sc.) rem habere, eamque sagittis interfecisse puerumque Æsculapium excisso utero extraxisset; pœnitentiâ ductus, corvum indicem sibi aliquid præmii sperantem, ex albo nigrum feci.

538. *Nec servaturis*] Alludit ad historiam Romanam, quæ Gallos testatur, olim per necessitatis silentia ad summum Capitolini obsessi ascendisse; ita ut non custodes solùm, sed & canes fefellerint: anseres tamen clangore, & alarum strepitu M. Manlium excitâsse, qui cum aliis Gallos de arce Romanâ deturbavit.

542. *Lariſſæa*] Lariſsâ Thessaliæ urbe oriunda; quare ab aliâ Coronide Phocaïca distinguitur.

543. *Hæmonia*] *Thessaliâ*, ab Hæmo vicino monte, ut placet Servio; at potiùs ab aliquo rege, quorum causâ sæpissime nomen mutavit.

Ib. *Delphice*] Apollinem compellat, quia Delphis, Phocidis urbe, ubi celeberrimum habuit templum & oraculum, hoc nomen consecutus est.

545. *Phœbeïus*] Corvus est, propter auguria, vaticinia, & præsagia, Apollini sacer.

546. *Non exorabilis*] Inexorabilis dicitur corvus, quia cornicis monita audire noluerit; vel fortè quia Coronis eum precibus frustrà fatigavit ne rem proferret.

551. *Quid fuerim*] Comes namque fui Minervæ.

Ib. *Quid sim*] Nunc à comitatu Minervæ repulsa contemnor.

Pallas

Pallas Erichthonium, prolem sine matre creatam,
Clauserat Actæo textâ de vimine cistâ:
Virginibusque tribus gemino de Cecrope natis
Hanc legem dederat, sua ne secreta viderent.
Abdita fronde levi densâ speculabar ab ulmo,
Quid facerent. Commissa duæ sine fraude tuentur,
Pandrosos atque Herse. Timidas vocat una sorores
Aglauros; nodosque manu diducit: at intus
Infantemque vident, apporrectumque draconem.
Acta Deæ refero; pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutelâ pulsa Minervæ;
Et ponar post noctis avem. Mea pœna volucres
Admonuisse potest; ne voce pericula quærant.
At puto, non ultro, nec quicquam tale rogantem
Me petiit. Ipsâ licet hoc à Pallade quæras:
Quamvis irata est, non hoc irata negabit.
Nam me Phocaïcâ clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit, fueramque; ego regia virgo:
Divitibusque procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit. Nam dum per littora lentis
Passibus, ut soleo, summâ spatiarer arenâ,
Vidit, & incaluit pelagi Deus: atque precando
Tempora cum blandis absumsit inania verbis:
Vim parat, & sequitur. Fugio, densumque relinquo

Minerva inclusérat Erichthonium filium natum absque matre, capsâ factâ de vimine Actæo: et posuerat hanc legem tribus puellis ortis ex Cecrope biformi, ne intuerentur sua arcana. Ego *tecta foliis observabam quid agerent ab ulmo spissâ. Duæ, Pandrosos et Herse, fideliter servant concredita. Una Aglauros arcessit sorores meticulosas, et resolvat vincula manus; at intuentur intus et puerum, et draconem juxta stratum. Renuncio Deæ quæ facta essent: pro quo hæc mihi gratia refertur, ut dicar rejecta à clientelâ Palladis; et habear post alitem noctis. Meum supplicium potest docuisse alites, ne arcessant damna loquacitate. At* dices, *Credo,* Minerva *non expetivit me sponte suâ, cùm ego ab illâ tale nihil rogarem. Possis istud à Minervâ ipsâ exquirere; tamen si infensa est, infensa non istud diffitebitur. Nam,*

dico quæ passim nota sunt, Coroneus illustris terrâ Phocaïcâ me progenuit; et eram puella regia: et quærebar à procis opulentis; ne me dejpice. Pulchritudo mihi obfuit. Nam dum ambularem in extremâ glareâ tardis gressibus per littora, ut consuevi, deus maris Neptunus *intuitus est me; et amore correptus est: et postquam contrivit orando vanum tempus, et molles voces, vi nititur, et me persequitur. Profilio, et destitus soleam*

NOTÆ.

553. *Erichthonium*] Fuit hic suo tempore rex Athenienſium, ex Vulcani ſemine in terram effuſo, dum vim Minervæ pararet, genitus; quem quidem draconis pedibus natum cistâ incluſit ipſa Minerva, tribuſque Cecropis virginibus commendavit, &c.

554. *Actæo*] *Ex Atticâ regione dicepto.*

555. *Gemino*] Fuit Cecrops Athenienſium rex primus, à quo illi *Cecropidæ*: dictus ideo geminus: vel quòd ex parte ſerpens, vel quòd linguâ duplici, Ægyptiâ, neme Ægypto oriundus, & Attica. Alii alias cauſas afferunt.

562. *Acta*] A Cecropis filiabus.

563. *Ut dicar*] Cornicem ob garrulitatem averſatur prudentiæ dea: cujus generis aves in Minervæ templis luciſque raro, Athenis omnino non conſpici, ſcripſit Plinius, lib. X. cap. 12.

564. *Noctis avem*] *Noctuam*; quæ Minervæ ſacra, qui in tenebris perſpicit; atque in nocte conſilium: ut & propter oculos cæſios, qui illi cùm Minervæ communes.

565. *Voce*] Plurimis nocet avibus, quæ per vocem & propter eam in aucupis manus deveniunt.

566. *At puto*] Tacitæ occurrit objectioni. Dicet enim corvus, *Non ob indicium repulſa fuiſti, ô Cornix, ſed quia nunquam Minervæ grata*; quod omnem cornici ſuaſionis vim adimebat. Atque hanc poſtea ita diſſolvit objectionem, ut ſponte fueris ab ipsâ Minervâ comes petita.

569. *Phocaïcâ*] In Phocide Græciæ regione, Atticæ finitimâ, imperans.

572. *Lentis*] Qui cornicum etiam mos eſt.

Littus,

Littus et fruſtrà defatigor in molli ſabulo. Poſtea precor deos et homines: neque vox mea movit ullum hominem. Virgo tacta eſt pro virgine, et opem tulit. Porrigebam lacertos ad cœlum: lacerti cœperunt obſcurari pennis levibus. Conabar deripere amictum ab humeris; at illa erat pluma, et fixerat radices extremas in cutem. Molibar percutere pectora nuda meis palmis; ſed neque habebam palmas neque pectora nuda. Currebam: neque utì priùs ſabulum coërcebat pedes: et levabar extremâ terrâ. Continuò vecta per aërem tollor, et ſum addita comes illibata Palladi. Quid tamen juvat iſtud ſi Nyctimene, facta ales crimine nefando, occupavit noſtrum honorem?

IX. *An factum, quod vulgatum eſt per totam Leſbon, et tibi inauditum? Nyctimenen violáſſe lectum paternum? Illa quidem eſt ales: ſed conſcia criminis vitat* omnium *conſpectum et diem, et tegit pudorem caligine; et fugatur ab omnibus* avibus *toto cœlo. Corvus dicit proferenti talia, Oro ut iſtæ revocationes ſint tibi exitio; nos contemnimus vanum præſagium. Neque deſiſtit ab incœpto itinere; et refert domino* Apollini *ſe vidiſſe Coronidem cubantem cum juvene Hæmonio. Laurea* corona *excidit deo, audito ſtupro amantis, atque ſimul alacritas, et plectrum, et color. Et cùm mens excandeſceret irâ turgente, ſumit tela conſueta, et curvat arcum tenſum à cornibus; et illa toties connexa cum pectore juo*

Littus, & in molli nequicquam laſſor arenâ.
Inde Deos, hominesque voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem. Mota eſt pro virgine virgo,
Auxiliumque tulit. Tendebam brachia cœlo:
Brachia cœperunt levibus nigreſcere pennis.
Rejicere ex humeris veſtem molibar; at illa
Pluma erat, inque cutem radices egerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam; nec, ut antè, pedes retinebat arena:
Et ſummâ tollebar humo. Mox acta per auras
Evehor, & data ſum comes inculpata Minervæ.
Quid tamen hoc prodeſt, ſi diro facta volucris
Crimine Nyctimene noſtro ſucceſſit honori?

IX. An, quæ per totam res eſt notiſſima Leſbon,
Non audita tibi eſt? patrium temerâſſe cubile
Nyctemenen? avis illa quidem: ſed conſcia culpæ
Conſpectum, lucemque fugit, tenebriſque pudorem
Celat; & à cunctis expellitur æthere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina, corvus,
Sint precor iſta malo: nos vanum ſpernimus omen.
Nec cœptum dimittit iter: dominoque jacentem
Cum juvene Hæmonio vidiſſe Coronida narrat.
Laurea delapſa eſt audito crimine amantis:
Et pariter vultuſque, Deo, plectrumque, colorque
Excidit. Utque animus tumidâ fervebat ab irâ:
Arma aſſueta capit; flexumque à cornibus arcum
Tendit; & illa ſuo toties cum pectore juncta

NOTÆ.

577. *Nequicquam*] Quia plùs poterat Neptunus inſequendo, quàm Coronis fugiendo.

579. *Virgo*] Minerva perpetuâ gaudens virginitate, virginis Coronidis causâ mota eſt.

587. *Et ſummâ*] Jam levior facta eſt, nec, ut antè, mollis arena cedit pedibus, & greſſus retardat.

589. *Diro*] Quia Nyctimene, Nyctæi regis Leſbia filia, patris amore capta, cum eo concubuiſſe dicitur. Hæc miſerante Minervâ, in noctuam mutata eſt: hinc lucifuga ab avibus, interdiu ſi prodeat, inceſſitur.

590. *Noſtro*] Quia Minervæ cariſſima.

591. *Leſbon*] Eſt Leſbos maris Ægæi inſula nobilis, Troadi à meridie oppoſita. Hodie *Metelin.*

596. *Tibi, ait, revocamina*] Id eſt, malè tibi ſit, quæ me ab incepto itinere revocas.

599. *Coronida*] Lariſſæam intellige, quam cum Iſchye, aut Iſchyde concubuiſſe ſuprà diximus.

601. *Plectrum*] Quo citharam percutiebat.

603. *Arma*] Arcum, & ſagittas.

Indevitato

Indevitato trajecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractoque à vulnere ferro,
Candida Puniceo perfudit membra cruore:
Et dixit, Potui pœnas tibi, Phœbe, dedisse:
Sed peperisse priùs. Duo nunc moriemur in unâ.
Hactenus; & pariter vitam cum sanguine fudit.
Corpus inane animæ frigus lethale secutum est.
Pœnitet, heu! sero pœnæ crudelis amantem:
Seque, quòd audierit, quòd sic exarserit, odit.
Odit avem, per quam crimen caussamque dolendi
Scire coactus erat: nervumque, arcumque, manumque
Odit; cumque manu temeraria tela sagittas,
Collapsamque fovet: ferâque ope vincere fata
Nititur; & medicas exercet inaniter artes.
Quæ postquam frustrà tentata, rogumque parari
Sensit, & arsuros supremis ignibus artus;
Tum verò gemitus (neque enim cœlestia tingi
Ora decet lachrymis) alto de corde petitos
Edidit. Haud aliter, quàm cùm spectante juvencâ.
Lactantis vituli, dextrâ libratus ab aure,
Tempora discussit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus, injustaque justa peregit;
Non tulit in cineres labi sua Phœbus eosdem
Semina: sed natum flammis uteroque parentis
Eripuit, geminique tulit Chironis in antrum.
Sperantemque sibi non falsæ præmia linguæ
Inter aves albas vetuit considere corvum.

X. Semifer interea divinæ stirpis alumno

transverberavit pectora ineluctabili sagittâ. Coronis *tacta ingemuit et ferro erepto ex vulnere infecit artus niveos sanguine purpureo: et dixit. Potui ibi pœnas exsolvisse, ô Apollo; sed antea fœtum emisisse. Nunc duo cademus in unâ. Hoc usque* locuta est; *et emisit pariter vitam cum sanguine. Frigus mortiferum corripuit corpus vacuum animâ. Heu! serò pœnitet amantem sævæ vindictæ: et sese odio prosequitur, quòd aurem præbuerit, quòd sic irâ incensus fuerit. Odio habet alitem, per quam necesse fuerat cognoscere vitium, et causam luctûs: et aversatur nervum, et arcum et manum, et cum manu, tela* illa *inconsideratè emissa, sagittas. Et incumbit jacenti, et conatur superare fata auxilio,* jam nimiùm *serò, et nequicquam experitur artes medicas. Quæ postquam vidit incassum admota, et videt rogum adornari, et membra flagratura ultimâ flammâ, tum verò emisit suspiria ducta ex imo corde (neque enim decet vultus cœlestes irrigari lachrymis.) Non aliter, quàm cùm juvencâ intuente malleus impactus ab aure dextrâ* percussoris *perfregit tempora depressa vituli fugentis ictu personanti. Postquam tamen irroravit pectus unguentis ingratis, et amplexus est, et absolvit exequias iniquas: non passus est Apollo prolem suam cadere in cineres eosdem: sed eximit igni & ventre matris filium, et portavit in speluncam Chironis,* qui formæ erat *ambiguæ. Et prohibuit corvum expectantem mercedem linguæ non mendacis consistere inter candidas volucres.*

X. *Interea semiferus* Centaurus Æsculapio *alumno divinæ originis*

NOTÆ.

609. *Duo*] Ipsa cum filio Æsculapio, qui jam in utero erat.

610. *Hactenus*] Id est, pauca dixit, quasi plura dicere volentem vita deseruerit.

626. *Ingratos*] Utpote in re tali. Munus erat flebile & triste ministerium.

627. *Justa*] Exequias *injustas* vocat, quarum se ingratum injustumque damnabat autorem.

629. *Natum*] *Æsculapium*, quem utero Coronis gestabat.

630. *Chironis*] Fuit Chiron centaurus, Saturno & Philyre Oceani filiâ ortus, cujus ideo pars superior hominis, posterior equi dicitur fuisse, quòd pater, ne ab uxore Ope, amoribus interveniente cognosceretur, in equum sese confestim mutaverit. Probitate autem, justitiâ: medicâ arte, aliisque fuit inclytus Chiron; quamobrem Achilles juventæ moderator constitutus.

633. *Semifer*] *Chiron*, semivir & semiequus Æsculapii institutor.

Lætus

oblectabatur; et lætus erat honore conjuncto oneri. Ecce nata Centauri adest, humeros habens velatos crinibus rubentibus, quam Nympha Chariclo cùm peperisset olim ad ripam fluvii impetuosi, appellavit Ocyroën. Huic non satis fuit doctam fuisse artes paternas: aperiebat secreta fatorum. Postquam igitur correpta fuit impetu fatidico, et incaluit Deo, quem habebat conditum in corde, intuetur infantem, et inquit, Adolesce infans, salutifer universo mundo: corpora mortalia sæpe debebunt se tibi: Licebit tibi animas sublatas restituere. Postquam etiam id semel inceperis diis repugnantibus, igne avi tui arceberis posse iterum hac facere: atque ex deo fies corpus inanimum: et deus, qui eras modo corpus: et his mutabis tua fata. Tu etiam pater amabilis, non jam morti obnoxius, et factus lege natalium ut sis superstes omnibus seculis, tunc optabis posse interire, cùm torqueberis veneno crudelis serpentis admisso per artus vulneratos. Et dii fecient te mortalem ex immortali; et tres deæ secabunt tua fila.

Lætus erat; mistoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri; quam quondam nympha Chariclo
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyroën. Non hæc artes contenta paternas
Edidicisse fuit: fatorum arcana canebat,
Ergo ubi fatidicos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clausum pectore habebat;
Aspicit infantem, totique salutifer orbi
Cresce puer, dixit: tibi se mortalia sæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademptas
Fas erit. Idque semel dîs indignantibus ausus,
Posse dare hoc iterum flaminâ prohibebere avitâ:
Eque Deo corpus fies exsangue; Deusque,
Qui modò corpus eras: & bis tua fata novabis.
Tu quoque, care pater, non jam mortalis, & ævis
Omnibus ut maneas, nascendi lege creatus;
Posse mori cupies tum, cùm cruciabere diræ
Sanguine serpentis per saucia membra recepto.
Teque ex æterno patientem numina mortis
Efficient: triplicesque Deæ tua fila resolvent.

NOTÆ.

636. *Chariclo*] Nympha fuit Apollinis, aut Oceani filia, ut alii tradunt, ab illâ diversa, cujus Apollodorus meminit, quæ vatis Tiresiæ mater fuit.

638. *Ocyroën*] Ab eo quòd ad rapidi fluminis ripas nata Græcè nomen habuit: ὠκὺς enim *celer*, & ῥοὴ *fluxus* dicitur.

Ib. *Paternas*] Medicinam, Astronomiam, Musicam.

641. *Deo*] *Afflatu aut spiritu divino correpta est.*

642. *Totique salutifer orbi*] Æsculapius enim adeò præstans in medicinâ fuit, ut etiam Hippolytum ab equis discerptum *Superas revocavit ad auras*, Virgil, propter quod à Jove fulmine fuit extinctus, ac postea deus effectus.

645. *Dîs*] Plutone scilicet querente, & Jove indignante, Hippolytum ab Æsculapio in vitam restitui posse.

646. *Dare hoc*] Mortuum advitam *revocare.*

Ib. *Avita*] Avi Jovis fulmine, quo occisus est Æsculapius.

648. *Bis tua*] Primo è matris morientis utero raptus; secundo, ubi à fulminis conflagratione revivisceus divinitatem consecutus es. Vel quia ex deo evasit corpus mortuum, & deinde deus factus est post mortem.

649. *Tu*] Patrem Chironem compellat Ocyroë, cujus exitium prædicit.

652. *Serpentis*] Lernææ hydræ, cujus veneno Herculis sagittæ tinctæ erant, quas aliquando cùm Chiron attractaret, earum una fortuitò in ejus pedem decidit.

653. *Teque*] Cum intolerandos ferre non posset Chiron ex vulnere cruciatus, mori utroque parente immortali immortalis exoptavit; quod cùm impetrâsset, deorum miseratione in cœlum est translatus, ubi Sagittarii nomine signum in zodiaco efficit.

654. *Triplicesque*] *Parcæ.* Tres dicuntur esse, *Clotho, Lachesis, Atropos:* quarum prima vitæ stamen ducit, & nos in vitam vocat; altera fusum versat, & fortem præfinit; tertia vitæ filum abrumpit. Quâ fabulâ *fatum*, aut quod à deo præfinitum est, intelligitur.

Restabat

Reſtabat fatis aliquid: ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lachrymæque genis labuntur obortæ;
Atque ita, Prævertunt, inquit, me fata; vetorque
Plura loqui; vociſque meæ præcluditur uſus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxêre mihi. Mallem neſcîſſe futura.
Jam mihi ſubduci facies humana videtur:
Jam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus eſt: in equam, cognataque corpora vertor.
Tota tamen quare? pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars eſt extrema querelæ
Intellecta parùm: confuſaque verba fuêre.
Mox nec verba quidem, nec equæ ſonus ille videtur;
Sed ſimulantis equam: parvoque in tempore certos
Edidit hinnitus: & brachia movit in herbas.
Tum digiti coëunt; & quinos alligat ungues
Perpetuo cornu levis ungula; creſcit & oris,
Et colli ſpatium: longæ pars maxima pallæ
Cauda fit. Utque vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiêre jubas: pariterque novata eſt
Et vox, & facies. Nomen quoque monſtra dedêre.
XI. Flebat, opemque tuam fruſtrà Philyreius heros,
Delphice, poſcebat. Sed nec reſcindere magni
Juſſa Jovis poteras, nec, ſi reſcindere poſſes,
Tunc aderas: Elin, Meſſeniaque arva colebas.

Superat aliquid fatis; ducit genitus exalto corde, & lachrymæ irrumpentes fluunt in genas; atque ſic loquitur, Fata me occupant, & prohibeor plura dicere, & uſus meæ vocis eripitur. Artes non fuerant tanti, quæ derivaverunt in me iram dei: optarem ignorâſſe futura. Jam vultus humanus mihi videtur eripi: jam gramen grata eſt eſca: jam percupio proruere in vaſtos agros: mutor in equam, & corpora cognata. Quamobrem tamen tota? quandoquidem parens meus eſt bimembris. Pars ultima querimoniæ Ocyrhoës ejuſmodi proferentis parum audita eſt, & voces fuerunt confuſæ. Mox neque vox humana, neque ille ſonus videtur equæ, ſed imitantis equam, & poſt breve tempus emiſit hinnitus apertos; & movit armos in gramina. Tunc digiti connectuntur, & levis ungula committit quinos ungues cornu continuo: os quoque augetur, itemque collum; pars potior prolixæ pallæ mutatur in caudam: & ſicuti capilli ſparſi fluebant per colla, mutati ſunt in jubas dextras; & vox & vultus ſunt pariter mutati: prodigium dedit quoque illi *nomen novum.*

XI. *Heros Philyreius ejulabat, & implorabat tuum auxilium, ô Apollo; ſed neque poteras mutare decreta magna Jovis; neque ſi poſſes mutare, tunc aderas: frequentabas Elin, & campos Meſſenios.*

NOTÆ.

655. *Fatis*] Patris intelligo: nam nondum ipſum in zodiaci ſignum tranſmutatum iri prædixerat.

657. *Prævertunt*] *Antè me occupant, quàm omnia, quæ dictura eram, effari potuerim.*

669. *Contraxêre*] Se ideo credit transformari, quòd majora, quàm quæ fert ſors humana, attrectaverit.

665. *Cognata*] Quia pater mediâ ſui parte equus fuerat.

664. *Tota tamen quare?*] Vellet ſaltem, ſi mutaretur, aliquâ parte humanam formam retineret, ſicuti pater, qui partim homo erat.

672. *Pallæ*] Veſtimentum eſt, quo palam fœminæ utebantur.

675. *Monſtra*] Metamorphoſin dicit Ocyrhoës ipſius nomen mutâſſe, cùm poſtea equa facta *Evippe*, id eſt, equitatu præſtans, dicta ſit.

676. *Philyreius*] Chiron eſt, Philyræ ex Saturno filius Ocyrrhoës pater.

677. *Delphice*] Id eſt, *ô Apollo*; qui à *Delphis*, ubi templum celeberrimum habuit, *Delphicus* appellatur. Fuit verò ille deus medicinæ, cujus appoſitè hoc in loco meminit poëta, ut ad ſequentem ejus fabulam deſcendat.

679. *Elin*] Eſt Elis & urbs, & regio Peloponneſi.

Ib. *Meſſeniaque*] Eſt Meſſene urbs Peloponneſi, ſicut & Meſſenia ejuſdem regiuncula: ubi Admeti boves paviſſe Apollinem dicit poëta.

Illud erat tempus, quo pellis paſtoria te veſtivit, & baculus ſilveſtris fuit geſtamen lævæ manus, alterius, fiſtula inæqualis ſeptem compacta arundinibus. Et dum amor te ſollicitat; dum tua fiſtula te oblectat, vaccæ inobſervatæ dicuntur abiiſſe in campos Pylios. Filius Maiæ Atlante ſatæ has aſpexit, & in nemus abductas fraude ſuâ abſcondit. Nullus adverterat hoc furtum, præter ſenem cognitum in illo agro. Omnes vicini illum *appellabant Battum. Hic paſtor cuſtodiebat ſaltus & paſcua graminea, & armenta præſtantiſſimarum equarum Nelei. Metuit hunc* Mercurius, *& ſeorſum prehendit malli manu; &, Eia inquit, quiſquis es, amice, ſi forſitan aliquis quærat iſtos greges, dic te non advertiſſe: & ne nullum præmium detur* tibi pro hoc *ſervitio, accipe in mercedem bovem ſplendidam: Atque obtulit. Amicus acceptâ* bove *retulit has voces. Diſcedas ſecurus: iſtud ſaxum priùs proferat tuam fraudem. Et ſaxum indicat. Mercurius fit ſimilis diſcedenti, & ſtatim revertitur; & mutatâ formâ ſimul cum voce; Ruſtice, inquit, ſi advertiſti quaſdam vaccas diſcedentes ex iſtis regionibus, adjuva, & ne prema furtum ſilentio. Merces tibi exhibebitur vacca cum ſuo tauro. At ſenex, poſtquam præmium duplo auctum, Erunt, ait, ſub illis collibus: & erant ſub illis collibus.*

Illud erat tempus; quo te paſtoria pellis
Texit; onuſque fuit baculum ſilveſtre ſiniſtræ:
Alterius, diſpar ſeptenis fiſtula cannis.
Dumque amor eſt curæ, dum te tua fiſtula mulcet;
Incuſtoditæ Pylios memorantur in agros
Proceſſiſſe boves. Videt has Atlantide Majâ
Natus; & arte ſuâ ſilvis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo, niſi notus in illo
Rure ſenex; Battum vicinia tota vocabant.
Divitis hic ſaltus, herboſaque paſcua Nelei,
Nobiliumque greges cuſtos ſervabat equarum.
Hunc timuit, blandâque manu ſeduxit: &, Eia,
Quiſquis es, hoſpes, ait, ſi fortè armenta requiret
Hæc aliquis, vidiſſe nega: neu gratia facto
Nulla rependatur; nitidam cape præmia vaccam:
Et dedit. Acceptâ voces has reddidit hoſpes:
Tutus eas. Lapis iſte priùs tua furta loquatur.
Et lapidem oſtendit. Simulat Jove natus abire.
Mox redit; &, versâ pariter cum voce figurâ,
Ruſtice, vidiſti ſi quas hoc limite, dixit,
Ire boves; fer opem: furtoque ſilentia deme.
Juncta ſuo pretium dabitur tibi fœmina tauro.
At ſenior, poſtquam merces geminata, ſub illis
Montibus, inquit, erunt. Et erant ſub montibus illis.

NOTÆ.

680. *Paſtoria pellis*] Ideo volunt poëtæ cœlo exul fuiſſe Apollinem, & ad paſcendos Admeti greges compulſum fuiſſe, quòd ut Æſculapii filii, à Jove fulmine peremti, necem ulciſceretur, Cyclopas fulminum fabricatores ad unum ſagittis confixiſſet; quâ re offenſus Jupiter ipſum divinitate ſpoliavit.

684. *Pylios*] Tres ſunt in Peloponneſo urbes, quibus nomen *Pylus*, *Eliaca* una in Elide, altera *Meſſeniaca* in Meſſeniâ, & tertia inter duas, Neſtoris patrio, de quâ hîc agitur.

686. *Natus*] *Mercurium* dicit, qui Jovem & Maiam Atlantis filiam, parentes habuit.

Ib. *Arte ſuâ*] Id eſt, furto; quia Mercurius furum deus, quem laudat Horatius,

Callidum, quicquid placuit, jocoſo
Condere furto.

Ib. *Abactas*] Buculas 12, boves 100, taurumque armenti virum abegiſſe Mercurium refert Ant. Liberalis Met. 23.

689. *Nelei*] Qui pater fuit Neſtoris, rex Pyli.

690. *Nobilium*] Palmis in certaminibus: vel communiter *nobilium*, ſenſu quo Horatius,

Eſt in juvencis, eſt in equis patrum
Virtus——

691. *Timuit*] Ne furtum indicaret.

699. *Limite*] Pylios à Meſſeniis diſterminante.

702. *Geminata*] Quia pius unam vaccam duntaxat dederat Mercurius; jam alienâ indutus formâ taurum cum vaccâ pollicetur.

703. *Et erant*] Alluſum volunt ad Battum quendam ineptum poëtam, qui in ſuis verſibus eadem identem iterare ſolebat. Battum eadem verba titubanter repetentem deridet itidem Mercurius. Vide Eraſmi Adag. Βάττολογια.

Riſit

Risit Atlantiades: &, Me mihi, perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait: Perjuraque pectora vertit
In durum silicem: qui nunc quoque dicitur Index:
Inque nihil merito vetus est infamia saxo.

XII. Hinc se sustulerat paribus caducifer alis,
Munychiosque volans agros, gratamque Minervæ
Despectabat humum, cultique arbusta Lycæi.
Illâ fortè die castæ de more puellæ,
Vertice suppositò, festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.
Inde revertentes Deus aspicit ales: iterque
Non agit in rectum; sed in orbem curvat eundem;
Ut volucris visis rapidissima miluüs extis,
Dum timet, & densi circumstant sacra ministri,
Flectitur in gyrum: nec longiùs audet abire:
Spemque suam motis avidus circumvolat alis.
Sic super Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat cursus: & easdem circinat auras.
Quantò splendidior, quàm cætera sidera fulget
Lucifer; & quantò, te, Lucifer, aurea Phœbe;
Tantò virginibus præstantior omnibus Herse
Ibat: eratque decus pompæ, comitumq; suarum.

Risit Atlantiades, & inquit, Prodis me mihi, perfide? Prodis me mihi? & mutavit cor perjurum in rigidum lapidem, qui nunc etiam vocatur Index; & dedecus est in lapide qui nihil dedecoris *meruit.*

XII. *Caducifer se inde subduxerat alis æqualibus, & iis libratus contemplabatur arva Munychia, & terram acceptum Palladi, & arbusta culti Lycæi. Fortè virgines festivæ ferebant de more sacra pura canistris coronatis in templa Minervæ, capite suppositò. Deus alatus videt redeuntes inde, & non dirigit iter rectâ; sed flectit in eundem circulum; quemadmodum milvus avis velocissima, præcordiis visis, dum metuit, & ministri conferti adsunt sacris, movetur in orbem, neque audet longiùs discedere: & rapax circumvolat spem suam alis agitatis. Eo modo velox Cyllenius dirigit volatum super arces Athenienses; & orbes describit per eundem aëris tractum. Quantò Lucifer splendet lucidior quàm reliqua astra; & quantò Luna splendida* lucidior est *te, ô Lucifer, tantò Herse pulchrior cæteris puellis ambulabat & erat honor pompæ, & comitum suarum.*

NOTÆ.

706. *Index*] Via & milliarium, aut etiam, ut quibusdam visum, metallorum: metallorum index *lapis Lydius* sive *Heraclius* dicitur.

708. *Caducifer*] *Mercurius* est, caduceum, seu virgam alatam manus tenens duobus implicitam serpentibus.

709. *Munychios*] *Atticos*, juxta Athenas inter Pyræeum & Sunium promontoria; à promontorio Munychia sic dictos: Munychia dicta est a Munychio, qui ibi templum Munychiæ Dianæ ædificavit.

710. *Humum*] De iisdem Atticis agris loquitur, aut Athenis, Minervæ olim sacris.

Ib. *Culti*] Exculti Aristotelicis disputationibus.

Ib. *Lycæi*] Fuit Lycæus locus amœnus juxta Athenas, à Lyco, Pandionis Atheniensium regis filio, sic dictus; ubi deinde Athenienses gymnasium condiderunt, in quo & deambulans Aristoteles de philosophiâ disputavit.

711. *Illâ fortè*] In celeberrimo Palladis festo, cui hinc nomen Κανηφόρια, virgines nobiles & nubiles canistra ferebant deæ, in quibus inerant ea, quæ ad Panathenæorum, & aliarum pomparum sacra pertinebant. *Suidas.* Nec non Cereris Thesmophoriis aliisque orgiis suæ Κανηφοροι.

713. *Coronatis*] Corollis sertisque redimitis.

Ib. *Sacra*] Quæcumque ad sacra peragenda spectabant.

715. *In orbem*] Ut Herses amatæ visu diutius frui liceret.

717. *Timet*] *In exta victimarum non audet, circumstantibus ministris, irruere.*

719. *Spem*] Pro re speratâ posuit, nempe victimarum extis, quibus inhiat milvus.

720. *Cyllenius*] *Mercurius* est, à Cyllene Arcadiæ monte, ubi educatus, sic dictus.

724. *Herse*] Cecropis fuit filia, Cephali mater, ut placet Apollodoro.

725. *Pompæ*] In festo Minervæ.

Filius Jovis Mercurius *attonitus est specie: & libratus in aëre non aliter incaluit, quàm cùm funda Balearica emittit glandem: Illa volat, & incalescit motu: & reperit in aëre calorem quem* priùs *non habuit. Flectit viam, & remota* loca *petit cœlo relicto, neque se celat: tanta est confidentia suæ elegantiæ. Quæ* fiducia *quamvis non iniqua est, illam tamen* elegantiam *suam auget curâ: & pectit capillos: & accommodat chlamydem ut bene fluat; ut fimbria & totum aurum emineat; ut baculus, quo allicit & subducit soporem, sit expolitus in manu; ut talaria splendeant in pedibus nitidis. Penetralia domûs habuerunt tria cubicula ornata ebore & testudine, quorum tu, Pandrosо, dextrum, Aglauros tenebat sinistrum, Herse medium. Quæ habuit sinistrum observavit prior Mercurium accedentem; neque verita est requirere nomen dei, & causam accessûs: cui nepos Atlantis & Pleïones talia reddit; Ego sum qui fero mandata patris per aërem. Ipse Jupiter est meus pater. Neque dissimulabo causs* adventûs. *Tu modò fidelis esse velis sorori, & appellari matertera meæ progeniei. Herse est causa itineris: precamur indulgeas amanti. Intuetur hunc iisdem oculis, quibus nuper latens*

Obstupuit formâ Jove natus: & æthere pendens
Non secùs exarsit, quàm cùm Balearica plumbum
Funda jacit: volat illud, & incandescit eundo:
Et quos non habuit, sub nubibus invenit, ignes.
Vertit iter: cœloque petit diversa relicto:
Nec se dissimulat: tanta est fiducia formæ.
Quæ quanquam justa est; curâ tamen adjuvat illam:
Permulcetque comas, chlamydemq; ut pendeat aptè,
Collocat: ut limbus, totumque appareat aurum:
Ut teres in dextrâ, quâ somnos ducit, & arcet,
Virga sit: ut tersis niteant talaria plantis.
Pars secreta domûs ebore & testudine cultos
Tres habuit thalamos; quorum tu, Pandrosо, dextrum,
Aglauros lævum, medium possederat Herse.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium: nomenque Dei scitarier ausa est,
Et causſam adventûs. Cui sic respondit Atlantis
Pleïonesque nepos: Ego sum, qui jussa per auras
Verba patris porto. Pater est mihi Jupiter ipse.
Nec fingam causſas. Tu tantum fida sorori
Esse velis, prolisque meæ matertera dici.
Herse causſa viæ: Faveas oramus amanti.
Adspicit hunc oculis iisdem, quibus abdita nuper

NOTÆ.

727. *Balearica*] Sunt Baleares insulæ sub Hispaniâ, hodie *Majorcæ* & *Minorcæ* nomine, quorum incolæ olim peritissimi funditores; quare etiam *Baleares* Græcâ etymologiâ dicti.

Ib. *Plumbum*] Aut ex eo pilam seu glandem factam, quam fervore motûs liquescere quoque hyperbolicè admodum scripsit Virgilius.

732. *Curâ*] Compositis omnibus quæ formam adjuvare possent.

733. *Chlamydem*] Est chlamys vestimentum quod thoraci, ornatûs causâ superinduebatur.

737. *Pars secreta*] Cecropis domûs eam partem describit, quâ erant ejus filiarum thalami.

Ib. *Testudine*] Testudinum crustis, seu squamis ornabantur etiam thalami.

738. *Pandrosо*] Tres habuisse filias Cecropem testatur etiam Apollodorus, qui pariter eas Pandroson, Aglauron, & Herſen nominat.

739. *Aglauros*] Aliis meliùs videtur, ut sicuti Pandrosos & Herse à rore apud Græcos nomen habuerint, Agraulos ab agris pariter suum obtinuerit. *Agraulos* enim, non Aglauros, ab Antigono scribitur.

743. *Pleïoneſque*] Quæ Pleïone Atlantis uxor, Maiæ mater fuit, ex quâ Maiâ ortus Mercurius.

Ib. *Jussa per*] Mercurius, inquit Arnobius, quasi quidem Medicurrius dictus; quòd inter loquentes duos media currat & reciprocetur oratio Sed, nisi Græca etymologia est, Mercurius à mercibus dictus.

748. *Ijdem*] Id est, insidiis.

Viderat Aglauros flavæ ſecreta Minervæ:
Proque miniſterio magni ſibi ponderis aurum
Poſtulat. Interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbem,
Et tantò penitùs traxit ſuſpiria motu,
Ut pariter pectus, poſitamque in pectore forti
Ægida concuteret. Subit, hanc arcana profanâ
Detexiſſe manu tum, cùm ſine matre creatam
Lemnicolæ ſtirpem contra data fœdera vidit:
Et gratamque Deo fore jam, gratamque ſorori:
Et ditem ſumto, quod avara popoſcerit, auro.
Protinus Invidiæ nigro ſquallentia tabo
Tecta petit. Domus eſt imis in vallibus antri
Abdita, ſole carens, non ulli pervia vento,
Triſtis, & ignavi pleniſſima frigoris: & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Huc ubi pervenit belli metuenda virago;
Conſtitit ante domum (neque enim ſuccedere tectis
Fas habet) & poſtes extremâ cuſpide pulſat.
Concuſſæ patuêre fores. Videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Invidiam: visâque oculos avertit. At illa
Surgit humo pigrâ, ſemeſarumque relinquit

Aglauros aſpexerat myſteria flavicomæ Palladis; & petit ſibi pro officio hoc aurum magni ponderis: interea cogit exire domo. Dea belli infenſis oculis hanc intuetur, & ex alto duxit gemitus tanto impetu, ut percelleret pariter pectus & loricam ſtrenuo pectori adhærentem. Meminit hanc tum violâſſe manu impiâ ſecreta, cùm aſpexit ſobolem Lemnicolæ, natam ſine matre, contra fidem datam; meminit etiam fore jam acceptam deo, & acceptam ſorori, & opulentam auro recepto, quod avara petierit. Continuò it domum Invidiæ madidam atrâ ſanie. Domus latet in ultimo receſſu ſpeluncæ, ſole carens, nullâ aurâ recreanda, lugubris, & refertiſſima pigri frigoris, & quæ ſemper deſtituta ſit igne, ſemper ſit tenebris obſita. Poſtquam illuc acceſſit tremenda virago belli, ſubſtitit ante domum (neque enim licet illi *ſubire eam) & concutit poſtes extremâ* parte *cuſpidis. Janua percuſſa aperta eſt: aſpicit intus Invidiam devorantem carnes vipereas, eſcam ſuæ feritatis, & dimovet oculos à viſâ. At illa tollitur humo torpente, & relinquit ſemeſorum*

NOTÆ.

749. *Secreta*] *Erichthonium* nempe, de quo antea.

750. *Miniſterio*] Si illa Mercurio in ejus amoribus faveret.

752. *Torvi*] Quod iræ indicium.

765. *Ægida*] Fuit *Ægis* lorica, ſeu potiùs ſcutum aut clypeus Jovis & Minervæ, deinde deorum, atque etiam nonnunquam heroum, cujuſmodi ex capræ Amaltheæ pelle ſibi Jupiter, ex aliis coriis ſeu pellibus alii ſibi paraverunt, quibus deinde æs aditum. A caprâ illud nomen ortum quæ Græcis αἴξ dicta. De Minervæ Ægide, quam Vulcani juſſu fabricabant Cyclopes, ita Virgilius:

Ægidaque horrificam turbatæ Palladis arma,
Certatim ſquamis ſerpentum, auroque polibant;
Connexoſque angues, ipſamque in pectore divæ
Gorgona, deſecto vertentem lumina collo.

Ib. *Concuteret*] Quare bellum indicere, & terrorem incutere credebatur.

757. *Lemnicolæ*] *Erichthonium* filium Vulcani, qui, ob deformitatem, è cœlo in *Lemnon* Ægæi maris inſulam Septentrionalem præcipitatus, ibi etiam ferrariam exercuit.

Ib. *Contra*] Prohibuerat enim Minerva, ne ciſtulam, quâ Erichthonium Vulcano fatum incluſerat, Cecropis filiæ aperirent.

758. *Gratam fore deo*] *Mercurio*, cujus moribus illa faveret; quam tamen, utpote impiam, felicem eſſe non oportebat.

760. *Invidiæ*] Furiarum furiæ, potiùs quàm deæ, cujus operâ tamen Pallas utitur.

765 *Belli virago*) *Pallas* dea belli.

766. *Neque enim*] Nulli Invidiæ peſtifero afflatui obnoxia eſſe poteſt, Jovis ex cerebro nata, dea ſapientiæ.

771. *Pigrâ*] Quam ſol nullus, ars nulla mulceat, quæ verò pigritiam inſuper Invidiæ foveat.

anguium partes: & ambulat greſſu pigro. Et cùm vidit deam inſignem ſpecie & armis, ſuſpiravit; & ad faciem deæ *duxit gemitum ex imo* corde. *Livor occupat faciem; macies totum corpus: ſemper obliquè intuetur: dentes nigricant rubigine; pectus virat felle: lingua eſt plena veneno. Riſus nullus eſt, niſi quem faciunt ærumnæ cognitæ. Neque dormit impulſa curis pervigilibus: ſed ſpectat lætos eventus hominum cum moleſtiâ, & macreſcit ſpectando; & lædit, & ſimul lædítur: & ſibi ipſa fit pœna. Quanquam tamen Tritonia illam averſabatur, allocuta eſt breviter hujuſmodi verbis: Inquina tabe tuâ unam filiarum Cecropis. Ita neceſſe eſt. Ea eſt Aglauros. Poſtquam ea dixit non plura, diſcedit, & iterum percuſſit terram haſtâ impactâ. Illa aſpiciens deam recedentem torvis oculis ſecretò murmuravit, & ingemuit* iſtud *bene eventurum Palladi: & ſumit baculum, quod totum nodi ſpinarum ambibant; & quàcumque incedit velata nigris nubibus proculcat lætos agros, & torret gramina, & vellit ſumma* ariſtarum *faſtigia; & fœdat contactu ſuo populos, & urbes, & domos; & denique videt arcem Tritoniam, florentem ingeniis, & artibus; & pace amabili; & ægrè compeſcit lachrymas, quia nihil intuetur deflendum. Verùm ut juſſit cubiculum filiæ Cecropis* Aglauri;

Corpora ſerpentum: paſſuque incedit inerti.
Utque Deam vidit formâque, armiſque decoram;
Ingemuit; vultumque ima ad ſuſpiria duxit.
Pallor in ore ſedet: macies in corpore toto:
Nuſquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno:
Riſus abeſt, niſi quem viſi movêre dolores.
Nec fruitur ſomno, vigilacibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabeſcitque videndo,
Succeſſus hominum: carpitque, & carpitur unà:
Suppliciumque ſuum eſt. Quamvis tamen oderat illàm;
Talibus adfata eſt breviter Tritonia dictis:
Infice tabe tuâ natarum Cecropis unam.
Sic opus eſt. Aglauros ea eſt. Haud plura locuta,
Fugit; & impreſsâ tellurem reppulit haſtâ.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens;
Murmura parva dedit: ſucceſſurumque Minervæ
Indoluit: baculumque capit: quod ſpinea totum
Vincula cingebant: adopertaque nubibus atris,
Quacunque ingreditur, florentia perterit arva,
Exuritque herbas, & ſumma cacumina carpit:
Afflatuque ſuo populos, urbeſque, domoſque
Polluit: & tandem Tritonida conſpicit arcem,
Ingeniis, opibuſque, & feſtâ pace virentem:
Vixq; tenet lachrymas: quia nil lachrymabile cernit.
Sed poſtquam thalamos intravit Cecrope natæ;

NOTÆ.

774. *Vultumque*] Ingemuit dolore, cùm conſpexerat decorum Minervæ vultum.

778. *Niſi quem*] Nam alienis malis, tanquam ſuis bonis lætatur.

780. *Ingratos*] *Videt ſucceſſus qui ſibi ſint ingrati.*

781. *Carpit & carpitur*] Quia quod in bonos ſævit invidus, illi ipſi labori & dolori eſt maximo: in ipſius viſceribus fervet, quod in alios effundere ſtudet venenum.

783. *Tritonia*] *Minerva*; vel à Τριτὸν, quod linguâ Cretum *caput* ſignificat: eò quòd ex capite Jovis nata ſit: vel à Tritone palude Libyæ, juxta quam nata & educata eſt.

784. *Infice*] Ut invidiâ contabeſcat. Sed breviter mandata ſua expedit dea, cui moleſtum eſt ad invidiæ domos morari.

788. *Succeſſurumque*] Quia Aglauron tabe ſuâ inficere, Minervâ imperante, cogebatur Invidia.

789. *Quod ſpinea*] Totum *hamatis*, ut infrà, *ſentibus*, vel ſpinis dicit horridum fuiſſe Invidiæ baculum; atque ita vincula pro cortice aut parte exteriori poſuerit poëta, vel pro ipſis nodis baculo innatis.

792. *Summa*] Enimverò quæ præſtantiſſima ſunt veneno ſuo corrumpit Invidia.

794. *Tritonida arcem*] Id eſt, *Athenas*, urbem Palladi Tritoniæ dicatam, omnibuſque artibus & ſtudiis florentem. Patronymicum poſuit pro poſſeſſivo.

Juſſa

Jussa facit: pectusque manu ferrugine tinctâ
Tangit: & hamatis præcordia sentibus implet.
Inspiratque nocens virus: piceumque per ossa
Dissipat, & medio spargit pulmone venenum.
Neve mali spatium causſæ per latius errent;
Germanam ante oculos, fortunatumque sororis
Conjugium, pulchrâque Deum sub imagine ponit:
Cunctaque magna facit. Quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur: & anxia nocte,
Anxia luce gemit; lentâque miserrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto saucia sole:
Felicisque bonis non secius uritur Herses,
Quàm cùm spinosis ignis supponitur herbis;
Quæ neque dant flammas, lenique tepore cremantur.
Sæpe mori voluit; ne quicquam tale videret:
Sæpe velut crimen rigido narrare parenti;
Denique in adverso venientem limine sedit
Exclusura Deum: cui blandimenta, precesque,
Verbaque jactanti mitissima, Desine, dixit:
Hinc ego me non sum nisi te motura repulso.
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, isto:
Cælataque fores virgâ patefecit. At illi
Surgere conanti partes, quascunque sedendo
Flectimur, ignavâ nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem recto pugnat se attollere trunco:
Sed genuum junctura riget, frigusque per ungues
Labitur; & pallent amisso sanguine venæ.
Utque malum latè solet immedicabile cancer
Serpere, & illæsas vitiatis addere partes;

exequitur mandata, & tangit pectus manuimbutâ ferrugine, & implet viscera spinis recurvis. Infundit etiam venenum pestiferum, & spargit per ossa atrum tabum, & immittit in medium pulmonem. Et ne causſæ doloris longiùs abeant, objicit sororem occultis, & felix connubium, & sistit deum sub formosâ specie, & facit omnia ingentia. Quibus Cecropis provocata, cruciatur secreto dolore, & sollicita suspirat nocte, sollicita suspirat de die; & infelicissima absumitur segni tabe, non aliter quàm glacies liquefacta sole vario: & ardet ex commoditatibus beatæ Herses, sicuti cùm ignis subjicitur herbis spinosis, quæ neque immittunt flammas, & uruntur lento calore. Sæpius optavit obire, ne tale quid intueretur sæpius referre tanquam delictum severo patri. Denique sedit in limine adverso prohibitura deum accedentem. Cui proferenti blanditias, & preces, & voces suaviſſimas, Omitte, inquit, ego non sum hinc discessura nisi te prostigato. Consentiamus, ait celer Cyllenus, tuo illo pacto. Et aperuit baculo januam insculptam. At partes, quæcumque curvantur in nobis dum sedemus, non possunt moveri lento pondere, dum illa nititur se attollere. Illa quidem conatur se erigere corpore erecto; sed commissuræ genuum indurverunt, & frigus serpit per ungues, & venæ palleſcunt sanguine deperdito. Et quemadmodum cancer pestis insanabilis consuevit latè obrepere: & adjicere partes adhuc intactas corruptis;

NOTÆ.

798. *Ferrugine*] *Invidiâ*, quæ, ut rubigo ferrum, ita animum exedit.

802. *Neve mali causſæ*] Ne causſæ doloris longiùs absint, efficit ut felicitatem sororis semper ante oculos maximo cum dolore & cruciatu habere videatur.

805. *Magna facit*] Non levis est invidorum cruciatus, quòd sua quæque parva, aliorum maxima vident, aut videre se credunt.

806. *Cecropis*] *Aglauros* Cecrope nata.

808. *Incerto*] Subinde & per vices radios suos vibrante, & proinde lentè glaciem liquefaciente: Acrior verò est doloris, post ejus remissionem impetùs.

813. *Crimen*] Quasi in concubinatum Herse Mercurio se dare pararet; crimen hoc ad Cecropem parentem deferre, sororemque accusare decernit Aglauros. Morosum senem, *rigidum* vocat.

816. *Desine*] *Me blandis precibus sollicitare, & verba inania frustrà jactare.*

818. *Stemus*] Id est, *confirmabo tua illa verba, ut tu hinc non priùs movearis, quàm ego discedam.*

sic frigus mortiferum pedetentim corripuit pectus, & obstruxit meatus vitales, & respirationem. Neque tentavit fari, neque, si tentâsset, haberet transitum vocis: silex jam habebat colla, & os diriguerat, & erat statua exanimata. Neque petra erat candida. Suus animus invidus illam inquinaverat.

Sic lethalis hyems paullatim in pectora venit:
Vitalesque vias, & respiramina clausit.
Nec conata loqui est; nec, si conata fuisset,
Vocis haberet iter. Saxum jam colla tenebat;
Oraque duruerant, signumque exsangue sedebat.
Nec lapis albus erat. Sua mens infecerat illam.

XIII. *Postquam filius Atlantis eo modo ultus est verba & animum impium, deserit terras appellatas à Minervâ & intrat cœlum alis motis. Pater* Jupiter *eum seorsum prehendit, neque aperuit caussam amoris, Fili, inquit, fidelis minister mandatorum meorum, festina, & velox descende motu assueto: & ito in eam terram, quæ aspicit tuam matrem sita à parte lævâ (incolæ appellant Sidonidem) & age ad littus gregem regium quem cernis pasci procul herbâ montanâ. Locutus est*; & ita *juvenci abacti ex monte eunt ad littora Tyriis. Majestas & amor non bene congruunt, nec consistunt in uno loco. Ille pater & rex superûm, cui dextra trisidis*

XIII. Has ubi verborum pœnas mentisque profanæ
Cepit Atlantiades; dictas à Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatis æthera pennis.
Sevocat hunc genitor, nec caussam fassus amoris,
Fide minister, ait, jussorum nate meorum,
Pelle moram, solitoque celer delabere cursu:
Quæque tuam matrem tellus à parte sinistrâ
Suspicit (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete: quodque procul montano gramine pasci
Armentum regale vides ad littora verte.
Dixit: & expulsi jamdudum monte juvenci
Littora jussa petunt: ubi magni filia regis
Ludere virginibus Tyriis comitata solebat.
Non bene conveniunt, nec in unâ sede morantur,
Majestas & amor: sceptri gravitate relictâ,
Ille pater rectorque Deûm; cui dextra trisulcis

præscripta, ubi filia magni regis consueverat se oblectare stipata puellis Tyriis. Majestas & amor non bene congruunt, nec consistunt in uno loco. Ille pater & rex superûm, cui dextra trifidis

NOTÆ.

827. *Lethalis hyems*] *Mortiferum frigus.*

828. *Respiramina*] *Pulmonis respirationes.*

831. *Signum*] *Statua sine sanguine.* In statuam namque lapideam Aglauros fuit conversa. Scripsit verò Pausanias, Aglauron & Hersen, quæ cistam, sibi, & Pandroso à Minervâ concreditam, resignâssent, viso Erichthonio, furiis agitatas sese ex arce præcipites dedisse: quod de unâ saltem, in Diris adversus Ibin, comprobare videtur poëta.

832. *Nec lapus albis*] Dicit eam ob nigrum invidi animi venenum cùm in saxum mutaretur, eundem retinuisse colorem.

834. *Dictas à Pallade*] Antè diximus Pallada seu Minervam, Neptuno victo, qui cum ipsâ disceptaverat, uter novæ civitati nomen daret, cùm munus præstantius oleam, quàm Neptuni equum contulisset, Athenis nomen suum dedisse: Ipsa enim Ἀθηνᾶ dicitur.

839. *Quæque tuam*] Poëta non disertè dicit *Phœnices suspicere Pleïades à sinistrâ parte* (quamquam & hoc defendi utcumque potuit) sed potiùs *sitos ex sinistrâ parte respectu Pleïadum & inde illas suspicere.* Maia autem Mercurii mater una est Pleïadum.

840. *Sidonida*] Fuit Sidon antiquissima & celeberrima Phœniciæ civitas ad maris Mediterranei oram orientalem; à quâ *Sidonis* patronymicum, quod hîc pro terrâ Sidoniâ ponitur.

842. *Regale*] *Agenoris* Phœnicum regis, Beli filii.

844. *Filia*] *Europa* est Agenoris filia.

845. *Tyriis*] Tyro antiquissimâ & Sidonis vicinâ urbe oriundis.

860. *Non bene conveniunt*] Antè emollit poëta quod ridiculum est in Jovis fabulâ, quàm illud exponat.

Ignibus

Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem;
Induitur tauri faciem: mistusque juvencis
Mugit, & in teneris formosus obambulat herbis.
Quippe color nivis est; quam nec vestigia duri
Calcavêre pedis, nec solvit aquaticus Auster.
Colla toris extant: armis palearia pendent:
Cornua parva quidem; sed quæ contendere possis
Facta manu, purâque magìs perlucida gemmâ.
Nullæ in fronte minæ; nec formidabile lumen:
Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
Quòd tam formosus, quòd prælia nulla minetur.
Sed, quamvis mitem, metuit contingere primò.
Mox adit: & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans; &, dum veniat sperata voluptas,
Oscula dat manibus. Vix ah, vix cætera differt.
Et nunc alludit, viridique exsultat in herbâ:
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis.
Paullatimque metu demto, modò pectora præbet
Virgineâ plaudenda manu; modò cornua sertis
Impedienda novis. Ausa est quoque regia virgo,
Nescia quem premeret, tergo considere tauri.
Cùm Deus à terrâ siccoque à littore, sensim
Falsa pedum primis vestigia ponit in undis.
Inde abit ulteriùs, mediique per æquora ponti
Fert prædam. Pavet hæc: littusque ablata relictum
Respicit: & dextrâ cornu tenet; altera dorso
Imposita est: tremulæ sinuantur flamine vestes.

flammis instructa est, qui agitat mundum nutu; deposito sceptri pondere, sumit vultum tauri, & immistus juvencis mugit, & pulcher oberrat in teneris graminibus. Scilicet illi color est nivis, quam neque planta duri pedis pressit, neque notus humidus liquefecit. Colla eminent pulpis: palearia pendent humeris: cornua parva equidem, sed quæ possis asserere manu fabri facta, & splendidiora nitidâ gemma. Nullæ minæ in fronte, neque oculi terribiles; facies est pacifica. Filia Agenoris admiratur quòd tam pulcher sit, quòd nullas pugnas intentet. Sed quamquam docilem, timet primò tangere; mox accedit, & admovit flores ori niveo. Amans lætatur, & deosculatur manus, donec gaudium expectatum veniat: ægrè, ah ægrè prorogat cætera. Et modo alludit, & salit in virenti gramine: modò demittit latus candidum in fabulo nigricante. Et timore paullatim sublato, nunc dat pectus mulcendum manu virgineâ, nunc cornua implicanda novis sertis. Puella regia ausa est quoque insidere dorso tauri, ignorans quem premeret: cùm deus immittit paullatim fictas plantas pedum à terrâ & littore sicco in primas aquas. Inde sese promovet ulteriùs, & fert rapinam per æquora medii maris. Hæc timet, & abrepta oculos vertit ad littus relictum; & dextrâ apprehendit cornu, altera est affixa tergo; amictus fluctantes ventro corrugantur.

NOTÆ.

850. *Tauri faciem*] Herodotus in ipso historiæ suæ limine refert Græcos quosdam, Cretenses postea nominat, raptam Io ulturos, navigâsse in Phœniciam; inde inter alias Europam regis Agenoris filiam rapuisse. Navis insigne fuit *Taurus*; vel ut alii ferunt, dux prædonum *Taurus*, anfam dederunt fabulæ Europæ à Jove Tauro raptæ. Sed vide Seldeni Syntagma de Diis Syris, II. cap. 15.

854. *Toris*] Eo nomine eminentiores intellige musculorum partes, quæ vires & naturæ robur indicant, in tauri collo maximè laudatum.

Ib. *Palearia*] Pelles sunt ex boum collo pendentes, quæ, quò amplæ magis & ad genua productæ, eò pulchriores sunt.

855. *Sed quæ*] Nempe ita pulchra sunt, ut diceres arte elaborata esse & polita.

863. *Oscula dat*] Amanti pariter & tauro istud conveniunt.

867. *Plaudenda*] *Leviter percutiendo mulcenda:* nam eo modo equos & alia bruta mansuefacimus.

871. *Falsa*] Quia tauri videbantur esse, Jovis erant.

LIBER III.

ARGUMENTUM.

HIC Agenor Cadmum jubet filiam amissam investigare. Quod dum ille facit, è dentibus draconis occisi in terrâ satis enascuntur homines; cum quibus ille deinde Thebas condidit. Huic primum valde luctuosa fuit nepotis Actæonis in cervum mutati dilaceratio: quamvis Junoni grata fuerit, quæ Semelen pellicem oderat. Ideoque ad ipsam sub facie Beroës nutricis accedens, mortem illi procuravit. Paulò post Jupiter cum Junone disputans, utra Venus esset suavior, Tiresiam adhibet arbitrum: quandoquidem sexum utrumque fuerat expertus. Is, latâ contra Junonem sententiâ, ab illâ quidem visu privatus, à Jove autem vaticinandi scientiam consecutus est. Primum autem ejus oraculum in Narcisso comprobatum fuit: qui cùm puellas omnes, inter quas & Echo præ amoris impatientiâ in vocem fuerat conversa, contempsisset: sui ipsius denique amore contabescens, in florem mutatus est. Pentheus tamen vatem hunc irridebat, quamquam & ipsi vera prædixerat. Nam cùm Bacchi celebrarentur Orgia, ille famulum quendam sacrorum, postquam nautas in pisces fuisse transformatos ab eo intellexerat, in vincula conjecit: & inde à Bacchis fuit discerptus. Id quod magnam apud omnes fidem sacris conciliavit.

P. Ovidii Nasonis

METAMORPHOSEON

LIBER III.

JAMQUE Deus, positâ fallacis imagine tauri,
Se confessus erat; Dictæaque rura tenebat;
Cùm pater ignarus Cadmo perquirere raptam
Imperat: & pœnam, si non invenerit, addit
Exilium, facto pius & sceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprêndere possit
Furta Jovis?) profugus patriamque iramq; parentis
Vitat Agenorides: Phœbique oracula supplex
Consulit: &, quæ sit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, solis occurret in arvis,
Nullum passa jugum, curvique immunis aratri.
Hâc duce carpe vias: &, quâ requieverit herbâ,
Mœnia fac condas: Bœotiaque illa vocato.
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro:
Incustoditam lentè videt ire juvencam,
Nullum servitii signum cervice gerentem.
Subsequitur, pressoque legit vestigia gressu;

INTERPRETATIO.

Jamque Deus se Jovem esse manifestaverat, depositâ specie ficti tauri, & erat in agris Dictæis; cùm pater nesciens filiam à Jove surreptam, jubet Cadmum perquirere ablatam, & pro supplicio minatur illi exilium, nisi reperiat, pius & scelestus eodem facinore. Filius Agenoris, postquam frustrâ omnes terras lustrâsset (quis enim possit detegere furta Jovis?) exul fugit patriam, & iram patris; & supplex consilium petit ab oraculo Apollinis, & exquirit quæ terra sit sibi incolenda. Bos, inquit, nullum jugum passa, & libera ab aratro curvo, ibit tibi obviàm in campis desertis. Eâ indice sequere iter; & quo gramine procubuerit, fac ponas muros; & illos appellato Bœotios. Vix dum Cadmus digressus erat speluncâ Castaliâ, cernit juvencam absque custode lentè incedere, nullum habentem indicium servitii in collo. Subsequitur, & insistit vestigiis suspenso passu;

NOTÆ.

2. *Dictæa*] *Cretam* insulam, in quâ mons Dicte.

3. *Cadmo*] Qui Europæ frater, Agenoris fuit filius. Cæterùm non Cadmo tantùm, sed Phœnici, qui in Africam profectus, ubi Pœnis nomen dedit, & Cilici, à quo Cilices, fororis investigandæ curam Agenor demandavit. Hygin. Fab. 178.

5. *Facto pius*] Pius erga filiam, sceleratus ergo filios.

11. *Immunis*] Expers: quæ nunquam traxerat aratrum; ἄζυγος.

13. *Bœotiaque*] Bœotia, ita dicta vel ἀπὸ τῆς βόος, vel à *Bœot.* Neptuni & Arnes filio. Quidam etiam Thebes à *Thebe* (quæ linguâ Syriâ *bovem* significat) dici volunt.

14. *Castalio*] Id est, Delphis, ubi erant Apollinis oracula. Nam fons est & mons Castalius inter Delphos & Parnassum, ad cujus Parnassi radices ubi os Delphi posita. Adeóque hîc metonymia est adjuncti.

17. *Presso gressu*] Repressò & tardo, ne anteiret vaccam.

Auctoremque

& tacitus veneratur Apollinem, quo authore iter hoc suscepit. Jam præterierat vada Cephisi, & campos Panopes: juvenca constitit, & erigens ad cœlum caput vastum productis cornibus concussit aërem mugitibus. Atque ita, oculos convertens ad comites tegentes sua vestigia, in terram se demisit, & posuit latus in molli gramine. Cadmus agit gratias Apollini, *& deosculatur terram ignotam, & salutem dicit campis & montibus incognitis. Volebat sacra facere Jovi: imperat famulis discedere, & haurire ex vivis fontibus aquas libandas. Vetus lucus erat, securi intactus. Est antrum in medio obsitum virgis ac vimine, efficiens depressum cameram junctură lapidum, abundans aquis multis. Serpens Martius conspicuus cristis & auro latebat in eâ specu. Oculi radiant igne: totum corpus turgescit tabo: & tres linguæ micant; dentes cohærent triplici ordine. Quam silvam postquam digressi ex natione Tyriâ tetigerunt infelici passu, & fistula projectâ in aquam fecit strepitum, anguis cœruleus emisit caput profundâ spelunca, & sibila emisit terribilia. Situlæ exciderunt manibus & sanguis destituit corpus, & horror repentinus subiit membra stupentia. Ille ducit spiras squameas medis flexilibus, & curvatur in sinus immensos; & sublatus plus parte mediâ in tenuem aërem ex alto aspicit totam silvam; & est tanto corpore, quantò* Serpens *qui dividit duas ursas, si totum simul aspicere possis.*

Auctoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Jam vada Cephisi, Panopesque evaserat arva:
Bos stetit; &, tollens spatiosam cornibus altis
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita, respiciens comites sua terga sequentes,
Procubuit, tenerâque latus submisit in herbâ:
Cadmus agit grates; peregrinæque oscula terræ
Figit; & ignotos montes, agrosque salutat.
Sacra Jovi facturus erat: jubet ire ministros,
Et petere è vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus stabat, nullâ violata securi;
Est specus in medio virgis ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum;
Uberibus fœcundus aquis. Hoc conditus antro
Martius anguis erat, cristis præsignis & auro.
Igne micant oculi; corpus tumet omne veneno:
Tresque vibrant linguæ: triplici stant ordine dentes.
Quem postquam Tyriâ lucum de gente profecti
Infausto tetigere gradu; demissaque in undas
Urna dedit sonitum; longo caput extulit antro
Cæruleus serpens: horrendaque sibila misit.
Effluxêre urnæ manibus: sanguisque relinquit
Corpus, & attonitos subitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet, & immensos saltu sinuatur in arcus:
Ac mediâ plûs parte leves erectus in auras
Despicit omne nemus: tantoque est corpore, quanto,
Si totum spectes, geminas qui separat Arctos.

NOTÆ.

19. *Cephisi*] Bœotiæ est fluvius ex Parnasso fluens.

Ib. *Panopes*] Urbs Phocidis.

22. *Comites*] Cadmum cum sociis, qui bovis vestigiis insistere.

27. *Petere è vivis*] Abesse à sacrificiis aqua non potest.

31. *Uberibus*] Fontem vocaverunt Dircen per anticipationem, cùm multò pòst in fontem Dircen mutata fuerit Dirce Lyci Thebarum regis uxor.

32. *Martius anguis*] Marti dicatus ac bellicosus, Martis filius, ut quibusdam placuit, nomine *Dercyllus*. Ut est videre in comment. Eurip. dis in Phœnissi.

34. *Vibrant*] Neutraliter; id est, celerrimè moventur: tantâ enim celeritate plicatilem linguam serpens vibrat, ut triplex esse videatur; quam fortè & revera trisidem fingit.

35. *Tyriâ*] Phœnices, Cadmi socii; Tyrus enim & Sidon urbes fuerunt vicinæ, quæ à scriptoribus ita conjunguntur, ut prope in multis confundantur.

41. *Ille volubilibus*] Id est, corpus in nodos aut spiras fingit; caudâ orbes describit: Qui serpentum mos est.

44. *Tantoque*] Tam magno erat ille serpens, quantus est is, qui inter duas Ursas in cœlo spectatur. Est autem tantus, ut fluvius esse videatur; ut Virg. scribit.

Nec

Nec mora: Phœnicas (sive illi tela parabant,
Sive fugam; sive ipse timor prohibebat utrumque)
Occupat; hos morsu, longis complexibus illos;
Hos necat afflatos funesti tabe veneni.
Fecerat exiguas jam Sol altissimus umbras;
Quæ mora sit sociis miratur Agenore natus;
Vestigatque viros. Tegimen direpta leoni
Pellis erat: telum splendenti lancea ferro,
Et jaculum: teloque animus præstantior omni.
Ut nemus intravit, lethataque corpora vidit,
Victoremque supra spatiosi corporis hostem
Tristia sanguineâ lambentem vulnera linguâ;
Aut ultor vestræ, fidissima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. Dixit: dextrâque molarem
Sustulit: & magnum magno conamine misit.
Illius impulsu cum turribus ardua celsis
Mœnia mota forent: serpens sine vulnere mansit.
Loricæque modo squamis defensus, & atræ
Duritiâ pellis, validos cute reppulit ictus.
At non duritiâ jaculum quoque vincit eâdem,
Quod medio lentæ fixum curvamine spinæ
Constitit: & toto descendit in ilia ferro.
Ille, dolore ferox, caput in sua terga retorsit:
Vulneraque adspexit, fixumque hastile momordit.
Idque, ubi vi multâ partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit: ferrum tamen ossibus hæret.
Tum verò; postquam solitas accessit ad iras
Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis:
Spumaque pestiferos circumfluit albida rictus:
Terraque rasa sonat squamis; quique halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipse modò immensum spiris facientibus orbem
Cingitur: interdum longâ trabe rectior exit.

Nec mora, (seu Phœnices ad arma se accingebant, seu ad fugam, seu ipse metus impediebat utrumque, serpens illos *invadit, hos morsu, alios longâ* corporis *implicatione: alios perimit afflatos sanie mortiferi veneni. Jam sol sublimis sparserat umbras parvas; filius Agenoris stupet quæ sit cunctatio comitum, & quærit viros. Pellis detracta leoni erat* ei *amictus,* arma erant *lancea ferro radiante, & jaculum, & virtus fortior omnibus armis. Postquam lucum subiit, & spectavit corpora letho data, & hostem vastæ molis victorem insistentem, & lambentem funestas plagas linguâ cruentâ; Aut, inquit, ô carissima pectora, ero vindex, aut comes vestræ mortis. Absolvi; & dextrâ corripit saxum ingens, & jacit summo nisu. Muri alti cum sublimibus turribus illius impetu essent concussi; anguis perstitit invulneratus; & protectus squamis, tanquam thorace, & rigore cutis remisit à se graves ictus. At non superat quoque spiculum eâdem firmitate, quod inhæsit admissum medio flexu dorsi flexibilis, & penetravit ilia toto ferro. Ille furens dolore reflexit caput in suum dorsum, & intuitus est plagas, & dentibus apprehendit immissum jaculum. Et postquam illud in omnem partem versavit magno conatu, vix revellit dorso: ferrum tamen* adhuc *manet in ossibus. Tum vero, postquam vulnus novum augebat iram solitam, colium intumuit plenis venis; & spuma albicans sparsa est per os mortiferum, & terra obtrita squamis edit strepitum; & spiritus ater qui prodit rictu Tartareo polluit aërem peste afflatum. Nonnunquam ipse involvitur nodis describentibus vastissimum circulum: nunc extenditur rectior longo tigno.*

NOTÆ.

50. *Fecerat*] Id est, *meridies* erat.

52. *Tegimen*] Heroum more, qui ejusmodi virtutis suæ symbolum gestabant & ostentabant: leoninam pellem Cadmus gerebat.

59. *Molarem*] *Maximum.* Antiqui heroës, consumptis gladiis, finguntur ad grandia confugere saxa, quibus hostem obterebant. Id quod ubique in Homero.

65. *Vincit*] *Reppulit.* Tunc enim jacula *vinci* dicuntur, cùm repelluntur.

76. *Stygio*] *Venenato,* qualis est Styx inferorum palus.

78. *Cingitur*] Id est, in se ipsum convolvitur, & quasi coarctatur; qui serpentis vulnerati mos est, sese deinde explicantis, atque in varias partes agitantis.

Impete

Interdum rult magno impetu, sicut fluvius æstus aquis pluvialibus, & prosternit pectore arbores oppositas. Filius Agenoris aliquantum cedit, et excipit impetum pelle leonis; et arcet rictus urgentes mucrone opposito. Ille rabiem exercet, et infert plagas frustraneas rigido ferro; et mordet cuspidem. Et jam cruor cœperat fluere ex palato pestifero; et infecerat gramina virentia irrigatione: sed plaga erat exigua, quia se recipiebat ab impressione, & retro agebat collum afflictum, et recedendo prohibebat vulnus ne impingeretur, nec patiebatur ulteriùs progredi: donec Cadmus usque persequens pressit ferrum guttari infixum, quoad quercus restitit retro cedenti, et cervix trajecta est unà cum quercu. Arbor inclinata est onere draconis, et gemitum edidit cùm sua ligna verberarentur parte extremâ caudæ Draconis. *Dum victoriâ positus contemplatur magnitudinem superati hostis, repentè sonus auditus est: (neque erat facile judicare unde; sed auditus est) Quamobrem, fili Agenoris, intuevis anguem interfectum? Tu quoque aspicieris anguis.*

Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obstantes proturbat pectore silvas.
Cedit Agenorides paullum; spolioque leonis
Sustinet incursus, instantiaque ora retardat
Cuspide prætentâ. Furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro: figitque in acumine dentes.
Jamque venenifero sanguis manare palato
Cœperat; & virides aspergine tinxerat herbas.
Sed leve vulnus erat: quia se retrahebat ab ictu;
Læsaque colla dabat retro; plagamque sedere
Cedendo arcebat, nec longiùs ire sinebat.
Donec Agenorides conjectum in gutture ferrum
Usque sequens pressit: dum retro quercus eunti
Obstitit; & fixa est pariter cum robore cervix.
Pondere serpentis curvata est arbor, & imæ
Parte flagellari gemuit sua robora caudæ.
Dum spatium victor victi considerat hostis;
Vox subitò audita est: (neque erat cognoscere promptum
Unde; sed audita est) Quid, Agenore nate, peremptum
Serpentem spectas! & tu spectabere serpens.
Ille diu pavidus, pariter cum mente colorem
Perdiderat; gelidoque comæ terrore rigebant.
Ecce, viri fautrix superas delapsa per auras
Pallas adest: motæque jubet supponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: &, ut presso sulcum patefecit aratro,
Spargit humi jussos, mortalia semina, dentes.

Ille diu territus amiserat simul colorem atque animum; & capilli stabant frigido pavore. Ecce Pallas viro favens devoluta per æthera supremum adest, & imperat mandare terræ exculcæ dentes draconis, incrementa populi futuri. Obtemperat, et postquam aperuit sulcum impacto aratro, in terram (uti jussit Minerva*) mittit dentes, semina hominum.*

NOTÆ.

84. *Figitque*] Aut certè figere nititur; magisque & dentes, & palatum lædit.

92. *Fixa est*] Per hanc draconis mortem alia alii intelligunt, dum vel sensum historicum, aut ad mores spectantum, investigant. Quoad historiam, narrat Palæphatus, Draconem quendam fuisse Martis filium, Thebanorum regem, quem Cadmus interfecit, cujus filii cum amicis unà adversus victorem Cadmum insurrexerunt, donec & ipsi, motâ à Cadmo inter eos discordiâ, ab eodem superarentur.

98. *Spectabere*] Regno pulsus ab Amphione & Zetho ad Illyrios transiit, ubi ipse & uxor Hermione in serpentes transmutati sunt: Quam fabulam Naso ipse lib. IV. enarrabit, & Euripid. in Bacchis.

102. *Motæ*] *Aratæ*, vomere prosciss.

103. *Populi*] Id est, ex quibus homines nascerentur.

Ib. *Incrementa*] Γένναν ὀδοντοφυῆ. Euripid. in Phœniss. farciendo suorum damno.

105. *Mortalia*] Hominum semina, non frugum. Nam homines armati ex illis dentibus orti finguntur. Partem tamen dentium ad Æëten miserunt Pallas & Mars. Vide Apollon. lib. III. v. 1176.

Inde

Inde (fide majus) glebæ cœpêre moveri:
Primaque de sulcis acies apparuit hastæ.
Tegmina mox capitum picto nutantia cono:
Mox humeri, pectusque, onerataque brachia telis
Existunt: crescitque seges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur festis aulæa theatris,
Surgere signa solent; primumque ostendere vultum;
Cætera paullatim: placidoque educta tenore
Tota patent; imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat.
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat; nec te civilibus insere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus ense ferit: jaculo cadit eminus ipse.
Hic quoque, qui letho dederat, non longius illo
Vivit, & exspirat, modò quas acceperat, auras.
Exemploque pari furit omnis turba: suoque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
Jamque brevis spatium vitæ fortita juventus
Sanguineam trepido plangebant pectore matrem;
Quinque superstitibus: quorum fuit unus Echion.
Is sua jecit humi monitu Tritonidis arma;
Fraternæque fidem pacis petiîtque, deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes;
Cùm posuit jussam Phœbæis fortibus urbem.

Postea (incredibile) glebæ cœperunt agitari: et mucro lanceæ primus prodiit ex sulcis: mox galeæ nutantes picto apice; mox humeri, et pectus, et lacerti instructi armis apparent, et seges scutata virorum augetur. Eo modo imagines consueverunt prodire, cùm vela picturata theatri tolluntur festis diebus, atque primò exhibere faciem; reliqua paulatim, donec æquabili motu surgentia tota signa se ostendant, et statuant pedes in extremam aream. Cadmus tremefactus repentino hoste parabat arma sumere: Ne sume, vociferatur unus de populo, quem terra produxerat; nec te immisce bellis civilibus. Atque ita cùm dixerat, percutit cominus duro gladio unum de fratribus terrâ genitis: ipse procumbit spiculo eminus missō. Hic quoque, qui interfecerat, non diutius vitam profert, et emittit spiritum quem paulò antè hauserat. Atque tota turba furit simili exemplo; et fratres repentini perimuntur suo bello per plagas reciprocas. Jamque adolescentes, nacti exiguum tempus vitæ, verberabant terram *matrem cruentam trepido pectore, quinque* solùm *restantibus; quorum unus fuit Echion. Ille in terram abjecit sua arma jussu Minervæ, & popposcit, et dedit fidem pacis fraternæ. Hospes Sidonius habuit hos socios laboris, cùm statuit urbem præstitutam oraculo Apollinis.*

NOTÆ.

108. *Cono*] A coni formâ ita appellatur galeæ apex, ubi variis coloribus pennæ, struthiocamelo præsertim dereptæ, apponi solent.

111. *Sic ubi*, &c.] Ut hæc viris è terrâ surgentibus respondeant, cogitandum est aulæa circumvoluta & plicata lentè evolvi atque in theatri parietes attolli; ita intextæ illis imagines paullatim se spectatoribus ostendunt.

Ib. *Aulæa*] Quibus theatra per ludorum tempus ornantur.

112. *Signa*] Intellige imagines in aulæis pictas.

116. *Unus*] Dicunt alii, Minervæ consilio, lapides aut lapidem inter eos conjecisse Cadmum, qui à se invicem feriri existimantes, mutuam inter se pugnam inierunt. Cadmus fertur ex Phœniciâ primus advexisse litteras in Græciam, unde Erasmus serpentinos dentes interpretatur litteras, quibus digladiantur inter se conficiuntque se invicem seditiosi è litteratis.

123. *Subiti*] Id est, qui ex terrâ subitò nati erant, & subitò iterum perierunt.

125. *Trepido plangebant pectore matrem*] Id est, in *terram palpitantes jacuerunt.*

126. *Echion*] Quatuor alios, Udæum, Ochthonium, Hyperenorum, & Pelorem nominat Apollodorus.

129. *Sidonius hospes*] *Cadmus* Phœnix. Nam Sidon urbs est Phœniciæ.

130. *Jussam Phœbæis*] Apollinis oraculo monitus erat Cadmus Thebas condere.

II. Jam

II. *Jam Thebæ fuerant conditæ; poteras jam credi beatus exſilio, Cadme; Mars et Venus tibi obvenerant ſoceri: adde inſuper ſtirpem de tantâ uxore, tot filios, filiaſque, & nepotes dilecta pignora; hos quoque jam adultos: ſed nimirum noviſſima ſemper dies eſt expectanda homini; & nullus debet prædicari felix ante mortem et ultimas exequias. Nepos, et cornua aliena inducta illius capiti, vos inſuper, canes, expletæ ſanguine domini, fuerunt tibi, Cadme, prima cauſſa mœroris, inter tot res proſperas. At bene ſi ſcruteris, reperies in illo* nepote *vitium fortunæ non flagitium: quod enim flagitium erat in ignorantia? Mons erat tinctus ſanguine diverſarum ferarum; et jam dies breviores fecerat umbras medias rerum, et Sol aberat æqualiter ab utroque termino, cùm juvenis Thebanus ſic alloquitur*

II. Jam ſtabant Thebæ: poteras jam, Cadme, videri
Exilio felix: ſoceri tibi Marſque, Venuſque
Contigerant. Huc adde genus de conjuge tantâ,
Tot natos, nataſque, & pignora cara nepotes:
Hos quoque jam juvenes: ſed ſcilicet ultima ſemper
Expectanda dies homini: dicique beatus
Ante obitum nemo ſupremaque funera debet.
Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, ſecundas
Cauſſa fuit luctûs, alienaque cornua fronti
Addita, voſque, canes, ſatiatæ ſanguine herili.
At bene ſi quæras; Fortunæ crimen in illo,
Non ſcelus invenies. Quod enim ſcelus error habebat?
Mons erat, infectus variarum cæde ferarum:
Jamque dies rerum medias contraxerat umbras;
Et Sol ex æquo metâ diſtabat utrâque;
Cùm juvenis placido per devia luſtra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore:
Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum:
Fortunæque dies habuit ſatis; altera lucem
Cùm croceis invecta rotis Aurora reducet;

ore amico comites laborum errantes per latebras ferarum: Socii, retia et tela ſunt madida ſanguine ferarum, et dies fuit ſatis fauſtus; cùm altera Aurora rediens curru roſeo revehet diem;

NOTÆ.

132. *Marſque*] Quia Harmoniam, vel, ut alii ſcribunt, Hermionem Martis & Veneris filiam, ut plurimis placet, uxorem duxit; in cujus nuptiis diî omnes relicto cœlo adfuerunt, qui ſponſam quoque donis cumulaverunt.

133. *Genus*] Progenies fuit nobiliſſima quæ à Marte & Venere per Harmoniam fluxerit.

134. *Tot natos*] Unicum Pohdorum Apollodorus, Hyginus, aliique memorant.

Ib. *Nataſque*] Quas quatuor dicunt fuiſſe, Ino, Semelen, Agaven, Autonoën.

Ib. *Nepotes*] Quales Bacchus ex Jove & Semele; Pentheus, qui ſuo tempore rex Thebarum, ex Echione, & Agave; Actæon, ex Ariſtæo & Autonoë; Melicerta & Learchus, ex Athamante & Ino.

135. *Ultima ſemper*] Fuit hæc Solonis, ex Græciæ ſapientibus unius, ſententia ad Crœſum, quam prolixè narrat Herodotus in Clio. Plinius, lib. VII. c. 40.

138. *Nepos*] *Actæon*, ad cujus hiſtoriam pronam facilem viam ſibi munivit poëta.

139. *Aliena*] Quæ non ſunt homini deſtinata, ſed brutis propria. Tangit illud poëta, quòd in cervum fuerit mutatus Actæon.

140. *Canes*] Quibus Actæon præda fuit, ut mox videbimus.

141. *Illo*] *Actæone*, qui inſcius Dianam vidit ſine veſtibus.

143. *Mons*] *Cithæron*, ut tradit Apollodorus.

145. *Metâ utrâque*] *Oriente & Occidente* Meridianam horam deſcribit: ut ſuprà v. 50.

147. *Hyantius*] Actæonem dicit Bœotium; nam fuerunt Hyantes veteres Bœotiæ populi.

148. *Lina*] Id eſt, ex iis facta retia, metonymicè.

150. *Croceis*] Quia ut plurimum croceo colore apparet cœlum ſub ipſo lucis adventu, Ἠὼς ροδοπέπλος.

Propo-

Propositum repetamus opus. Nunc Phœbus utrâque
Distat idem terrâ; finditque vaporibus arva.
Sistite opus præsens: nodosaque tollite lina.
Jussa viri faciunt; intermittuntque laborem.
Vallis erat piceis, & acutâ densa cupressu
Nomine Gargaphie; succinctæ sacra Dianæ:
Cujus in extremo est antrum nemorale recessu,
Arte laboratum nullâ: simulaverat artem
Ingenio natura suo: nam pumice vivo,
Et levibus tophis nativum duxerat arcum.
Fons sonat à dextrâ tenui perlucidus undâ,
Margine gramineo patulos incinctus hiatus.
Hic Dea silvarum venatu fessa solebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quò postquam subiit; Nympharum tradidit uni
Armigeræ jaculum, pharetramque, arcusque retentos:
Altera depositæ subjecit brachia pallæ:
Vincla duæ pedibus demunt: Nam doctior illis
Ismenis Crocale, sparsos per colla capillos
Colligit in nodum; quamvis erat ipsa solutis.
Excipiunt laticem Nepheleque Hyaleque Rhanisque
Et Pfecas, & Phiale; funduntque capacibus urnis.
Dumque ibi perluitur solitâ Titania lymphâ;
Ecce nepos Cadmi, dilatâ parte laborum,
Per nemus ignotum non certis passibus errans,

redeamus ad opus incœptum: nunc sol distat æqualiter terrâ utrâque, & dividit terram calore. Intermittite opus præsens, & colligite retia intexta. Viri exequuntur mandata, & ab opere desistunt. Vallis erat consita piceis, & cupressu acutâ, nomine Gargaphie, sacra Dianæ expeditâ veste *cinctæ; in cujus ultimo recessu est spelunca arboribus tecta, nullâ arte parata: Natura imitata erat artem indole: namstruxerat fornicem naturalem vivo pumice & levibus tophis. A dextrâ fons perlucidus strepit aquâ exiguâ, circumdatas habens patentes ripas margine herboso. Hic dea nemorum lassa venatu consueverat lavare aquâ fluente membra virginea. Quò postquam intravit, dedit uni nympharum armigeræ jaculum, & pharetram & arcus remissos: Alia lacertis accepit pallam* vestem à Dianâ *depositam: Duæ tollunt cothurnos pedibus: nam Crocale Ismeni filia peritior illis religat comam diffusam per colla, & ipsa interim erat sparsis* crinibus. *Nephele, & Hyale, & Rhanis, & Pfecas, & Phiale excipiunt aquas, & fundunt ex amplis situlis. Dumque Titania ibi abluitur aquâ consuetâ, ecce* Actæon, *nepos Cadmi, parte operis* venatorii *remissâ* in diem sequentem, *ambulant gressibus incautis per silvam minùs cognitam,*

NOTÆ.

152. *Idem*] Subaudi *spatium*.

156. *Succinctæ*] Qualem esse decet deam venatricem, & deam silvarum, ut magis sit habilis & expedita.

157. *Nemorale*] Id est, nemore amœno tectum.

159. *Pumice vivo*] *Naturali*. Est pumex lapis levis, & perforatus, poliendis rebus, eradendis etiam pilis accommodatus.

162. *Hiatus*] *Patentes* ripas. Hiare enim videntur ripæ, ut fluvii alveum efficiant.

167. *Depositæ subjecit*] Id est, exuit pallam, aut cadentem excepit.

168. *Vincla*] Quibus soleæ, aut calcei pedibus adhærent.

169. *Ismenis*] Ismeni Bœotiæ fluvii filia, cui ex linguâ Græcâ nomen conveniens dedit poëta; quippe κροκάλη calculus est littoralis, vel qui in amnibus volvitur.

171. *Laticem*] *Aquam* ex antro scatentem.

Ib. *Nephele*] *Nubes*. Atque his omnibus Dianæ comitibus ingeniosè nomina ex Græcâ linguâ affinxit poëta.

Ib. *Hyale*] *Vitrea, pellucida*; ab ὕαλος, *vitrum*.

Ib. *Rhanisque*] A ῥαίνω, *aspergo*.

172. *Pfecas*] A ψεκὰς, *guttula roris*.

Ib. *Phiale*] Quasi è φιάλης aut capaci urnâ perfundat dominam.

pervenit in lucum; fata sic illum agebant. Qui statim atque subiit speluncas aquis stillantes, nymphæ nudæ, sicut erant, planxerunt sua pectora, viso conspecto, & implevérunt totam silvam repentinis clamoribus, & circumfusæ velaverunt Dianam suis corporibus. Nihilominus ipsa dea est procerior illis, & appareret suprà omnes collo tenus. Color, qui consuevit esse nubibus tinctis irradiatione solis oppositi, aut Auroræ roseæ, is fuit in facie Dianæ conspectæ sine amictu. Quæ quamvis circumdata choro comitum suarum, tamen stetit latere in obliquum verso & vultum retro vertit; & sicuti optaret habuisse sagittas expeditas, sic sumpsit aquas quas habuit, & sparsit in os hominis, & perfundens capillos aquis ultricibus, adjecit hæc verba præsaga exitii appropinquantis: Jam licet ut renunties me conspectam à te absque amictu; si poteris renuntiare. Neque minata plura affigit capiti aquis *perfuso cornua cervi diu viventis; producit collum; & acuit aures extremas; & vertit manus in pedes, & lacertos in crura producta; & tegit corpus pilis mixti coloris: Adjectus est & metus. Heros Autoneïus vertitur in fugam, & miratur se tam velocem in ipso cursu. Cùm autem aspexit sua cornua in aquis consuetis, Me infelicem! dicturus erat; nullum verbum prolatum est. Suspiravit, ille fuit sonus; & lachrymæ per faciem,*

Pervenit in lucum: sic illum fata ferebant.
Qui simul intravit rorantia fontibus antra;
Sicut erant, viso, nudæ sua pectora Nymphæ
Percussêre, viro, subitisque ululatibus omne
Implevêre nemus, circumfusæque Dianam
Corporibus texêre suis. Tamen altior illis
Ipsa Dea est, colloque tenus supereminet omnes.
Qui color infectis adversi Solis ab ictu
Nubibus esse solet, aut purpureæ Auroræ,
Is fuit in vultu visæ sine veste Dianæ.
Quæ quanquam comitum turbâ stipata suarum,
In latus obliquum tamen adstitit, oraque retro
Flexit: & ut vellet promptas habuisse sagittas;
Quas habuit, sic hausit aquas: vultumque virilem
Perfudit: spargensque comas ultricibus undis,
Addidit hæc cladis prænuncia verba futuræ:
Nunc tibi me posito visam velamine narres,
Si poteris narrare, licet. Nec plura minata,
Dat sparso capiti vivacis cornua cervi:
Dat spatium collo: summasque cacuminat aures:
Cum pedibusque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus: & velat maculoso vellere corpus:
Additus & pavor est. Fugit Autoneïus heros:
Et se tam celerem cursu miratur in ipso:
Ut verò solitis sua cornua vidit in undis,
Me miserum! dicturus erat: vox nulla secuta est.
Ingemuit; vox illa fuit; lachrymæque per ora

NOTÆ.

181. *Corporibus texêre*] Ne dea nuda conspiceretur.

183. *Infectis*] Rubore suffusæ apparent nubes, cùm certo quodam modo solis radiis illustrantur.

187. *In latus*] Ut facilius, quod conspici nollet, occultaret.

Ib. *Oraque retro*] Ut respiceret Actæonem.

188. *Sagittas*] Quibus Actæonem conficeret.

194. *Vivacis*] Quem quadrigentos annos implere nonnunquam scripsit Plinius.

195. *Spatium*] Cervi longius est collum quam hominis.

Ib. *Cacuminat*] In acutum, ut sunt cervi aures, effingit.

198. *Autoneïus*] *Actæon* Autonoës filius.

202. *Illa*] Ingemere. Fabulæ sensum quod attinet, plerique ad mores detorquent: deque minùs scrutandis deorum aut regum consiliis intelligunt (ut Fr. Baconus cap. X. De sapientiâ veterum) quæ cognita vitam suspicionibus implicant; Palæphatus Actæonem canum studio rem suam dicit neglexisse, eôque periisse: quamvis & revera non Actæonem modò pelle circumdatum cervinâ, sed alios etiam venatores furore actis canibus laniatos legimus.

Non sua fluxérunt. Mens tantùm pristina mansit.
Quid faciat? repetatne domum & regalia tecta?
An lateat silvis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, vidêre canes: primusque Melampus,
Ichnobatesque sagax latratu signa dedêre; 207
Gnossius Ichnobates, Spartanâ gente Melampus.
Inde ruunt alii rapidâ velociùs aurâ,
Pamphagus, & Dorceus, & Oribasus, Arcades omnes; 210
Nebrophonosq; valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus utilis Agre,
Hylæusque fero nuper percussus ab apro,
Deque lupo concepta Nape, pecudesque secuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyia duobus, 215
Et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon:
Et Dromas, & Canace, Sticteque, & Tigris, & Alce,
Et niveis Leucon, & villis Asbolus atris.

non suam decurrerunt. Solus animus prior superfuit. Quid agat? Redeatne domum & in tecta regia? An latitet nemoribus? Metus obstat huic rei, pudor illam prohibet. Dum hæret, canes aspexerunt, & primus Melampus, & Ichnobates sagax indicium fecerunt latratu: Ichnobates, inquam, Gnossius, Melampus stirpe Spartanâ. Postea alii incurrunt celerius vento ruente, Pamphagus, & Dorceus, & Oribasus, omnes Arcades; & fortis Nebrophonus, & terribilis Theron cum Lælape, & Pterelas pedibus, & Agre utilis naribus, & Hylæus nuper ictus ab apro sævo, & Nape genita de lupo, & Pœmenis solita sequi pecudes, & Harpyia stipata duobus filiis, & Ladon Sicyonius habens ilia contracta, & Dromas, & Canace, Sticteque, & Tigris, & Alce, & Leucon pilis candidis, & Asbolus nigris,

NOTÆ.

203. *Mens tantùm*] Hoc transformatis omnibus gravissimum erat supplicium, quòd calamitatis suæ essent conscii.

206. *Melampus*] Id est, *pedibus niger*. Nimius verò videtur poëta, in recensendis aut fabricandis canum nominibus: atque etiam contra venatorum legem peccâsse, quibus cautum est paucarum syllabarum nomina, ad pronuntiandum facilia, atque vocalia canibus suis assignare. Columella cap. 12. lib. VIII.

207. *Ichnobatæque*] Id est, *per vestigia vadens*.

Ib. *Signa dedêre*] Reliquos canes feram adesse admonuerunt.

208. *Gnossius*] *Cretensis*: est nempe Gnosus urbs Cretæ.

Ib. *Spartanâ*] *Laconicâ*. Cretenses enim & Laconici canes aptissimi sunt venationibus.

210. *Pamphagus*] *Omnia comedens*.

Ib. *Dorceus*] *Acutè videns*.

Ib. *Oribasus*] *Montes ascendens*.

211. *Nebrophonos*] *Hinnulos interficiens*.

Ib. *Lælape*] Est Lælaps nomen venti procellosi & vorticosi, quem Latini vocant turbinem; unde canis hujus velocitatis atque impetus intelligitur.

Ib. *Theron*] *Ferus*.

212. *Pterelas*] *Alis impulsus, alatus*.

Ib. *Agre*] *Venatrix*.

213. *Hylæus*] *Silvestris*. Quia verò ab Apro percussum dicit, fortè ad Hylæum venatorem allusit, qui cum Ancæo ab apro Calydonio vulneratus interiit, ut scribit Apollodorus.

214. *Nape*] Quòd in *saltibus* erraret.

215. *Pœmenis*] *Pastoralis*.

Ib. *Harpyia*] *Rapax*; & rapacissimus Harpyiis similis.

216. *Substricta*] *Contracta*, qualia habeant vertagi. *Brevis alvus*. Virgil.

Ib. *Sicyonius*] A Sicyone urbe Peloponnesi, ad sinum Corinthiacum.

Ib. *Ladon*] Nomen est fluvii Arcadiæ in Peloponneso à quo huic cani nomen; nisi etymologia Græca est à λάζομαι *capio*.

217. *Dromas*] *Cursor*.

Ib. *Canace*] Hæc vox Græcè *strepitum* significat; quare à *strepitu* & personante *latratu* huic cani nomen inditum.

Ib. *Sticte*] Id est, *Picta*; à στίζω *distinguo, pungo*.

Ib. *Tigris*] *Tigridi velocissimæ feræ similis*.

Ib. *Alce*] *Robusta*.

218. *Leucon*] *Albus*. Etymologiam ipse Naso indicavit.

Ib. *Asbolus*] *Fuliginosus*.

& Lacon fortissimus, & Aëllo velens cursu & Thous, & celer Lycisca cum fratre Cyprio, & Harpalus distinctam habens frontem atram à candido medio, & Melaneus, & Lachne hispido corpore; & Labros, & Agriodos sati patre Dictæo, sed matre Laconicâ, & Hylactor vocis acutæ: & quos longum est memorare. Ea caterva ruunt desiderio prædæ per saxa, & præruptas rupes, & petras inaccessas, quà iter asperum, & quà vix nullum datur. Ille fugit per loca, per quæ sæpe fuerat insecutus cervos. Heu! ipse vitet servos suos. Volebat vociferari, Ego sum Actæon! agnoscite dominum vestrum: Voces desituunt mentem, aër personat latratibus. Prima Melanchætes plagam impegit dorso: dein Theridamas; Oresitrophus corripuit humerum. Hi canes seriùs reliquis prodierant, sed iter præoccupatum est per compendia montis. Dum illi cohibent dominum, cætera turba convenit, & confert dentes in corpore. Jam loca desunt ad plagas. Ille ducit suspiria, & reddit sonum, si non etiam hominis, qualem tamen cervus nequeat reddere; & implet cacumina cognita gemitibus lugubribus: & procumbens in genua flexa, & similis precanti circumflexit faciem silentem, utì solebat sua brachia. At turbam canum *infestam assuetis ululatibus comites*

Prævalidusque Lacon, & cursu fortis Aëllo.
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lycisca:
Et nigram medio frontem distinctus ab albo
Harpalos, & Melaneus, hirsutaque corpore Lachne:
Et patre Dictæo, sed matre Laconide nati,
Labros, & Agriodos, & acutæ vocis Hylactor:
Quosque referre mora est. Ea turba cupidine prædæ
Per rupes, scopulosque, adituque carentia saxa,
Quà via difficilis, quáque est via nulla, feruntur.
Ille fugit, per quæ fuerat loca sæpe secutus:
Heu famulos fugit ipse suos! clamare libebat,
Actæon ego sum! dominum cognoscite vestrum.
Verba animo desunt: resonat latratibus æther.
Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit:
Proxima Theridamas; Oresitrophus hæsit in armo.
Tardiùs exierant; sed per compendia montis
Anticipata via est. Dominum retinentibus illis
Cætera turba coit, confertque in corpore dentes.
Jam loca vulneribus desunt. Gemit ille, sonumque,
Etsi non hominis, quem non tamen edere possit
Cervus, habet: mœstisque replet juga nota querelis:
Et genibus supplex pronis, similisque roganti,
Circumfert tacitos, tanquam sua brachia, vultus.
At comites rapidum solitis latratibus agmen

Ignari

NOTÆ.

219. *Lacon*] *Sonans, orepans*; à λαχέω. Vel à patriâ *Laconiâ*.

Ib. *Aëllo*] A *procellâ*; quòd impetuosè ferretur.

220. *Thous*] *Thos*, is, inquit Plinius, *lupi* est genus cæteris procerius, crurumque levitate dissimile, velox saltu, venatu vivens, innocuum homini, per hyemes hirtum, ætate nudum. Atque ab eo luporum genere huic cani numen videtur datum.

Ib. *Lycisca*] Canis lupo nata.

222. *Harpalos*] *Rapax*.

Ib. *Melaneus*] Niger.

Ib. *Lachne*] *Hirsuta*. Etymologiam poëta ipse ad verbum expressit: *Lachne* enim lanugo est, seu illorum densitas.

223. *Dictæo*] Cretensi.

224. *Labros*] *Avidus, Vorax, Vehemens, Rapidus*.

Ib. *Agriodos*] *Dente agresti, aut feroci*; vel *agrestibus viis* aptus.

Ib. *Hylactor*] *Latrator*.

232. *Melanchætes*] *Pilos habens nigros*.

233. *Theridamas*] *Feras domans*.

Ib. *Oresitrophus*] *In montibus nutritus*.

234. *Compendia*] Id est per vias compendiosas. Contrarium appellavit Lucanus *dispendia silvæ*.

235. *Anticipata*] Al. *Præcipitata*, i. e. præcipiti cursu peracta.

241. *Circumfert*] Ut supplices brachia, ita ille ora extendit, & circumfert.

242. *Comites*] Qui cum Actæone fuerant.

Ib. *Latratibus*] Clamoribus latrantum canum haud absimilibus canes hortantur.

Ignari instigant, oculisque Actæona quærunt,
Et velut absentem certatim Actæona clamant.
Ad nomen caput ille refert, ut abesse queruntur,
Nec capere oblatæ segnem spectacula prædæ.
Vellet abesse quidem; sed adest: velletque videre,
Non etiam sentire canum fera facta suorum.
Undique circumstant, mersisque in corpore rostris
Dilacerant falsi dominum sub imagine cervi.
Nec, nisi finitâ per plurima vulnera vitâ,
Ira pharetratæ fertur satiata Dianæ.

III. Rumor in ambiguo est: aliis violentior æquo
Visa Dea est: alii laudant, dignamque severâ
Virginitate vocant. Pars invenit utraque caussas.
Sola Jovis conjux, non tam culpetne, probetne,
Eloquitur; quàm clade domûs ab Agenore ductæ
Gaudet: & à Tyriâ collectum pellice transfert
In generis socios odium. Subit ecce priori
Caussa recens, gravidamque dolet de semine magni
Esse Jovis Semelen: tum linguam ad jurgia solvit.
Profeci quid enim toties per jurgia, dixit?
Ipsa petenda mihi est: ipsam, si maxima Juno
Ritè vocor, perdam; si me gemmantia dextrâ
Sceptra tenere decet: si sum regina, Jovisque
Et soror & conjux: Certè soror. At puto furto
Contenta: & thalami brevis est injuria nostri.
Concipit; id deerat: manifestaque crimina pleno

nescii irritant & lustrant Actæonem oculis, & vociferantur certatim Actæonem tanquam absentem. Ille reflectit caput ad nomen; dolent tanquam longè esset, & quia tardus non se oblectaret spectaculo prædæ oblatæ. Optaret quidem longè esse, sed præsens est, & cuperet spectare, non etiam sentire sævum impetum canum suorum. Sunt undique circumfusi, & victibus fixis in corpore dilaniant dominum sub specie ficti cervi: Neque ira Dianæ pharetratæ dicitur expleta, nisi vitâ exhaustâ per plurimas plagas.

III. *Fama est dubia: dea credita est à nonnullis ultra modum severa: alii celebrant, & appellant dignam rigidâ virginitate: pars utraque nititur rationibus. Sola uxor Jovis non tam dicit arguatne, an laudet, quàm lætetur damno domûs ortæ ab Agenore; & traducit odium natum ab adulterâ Tyriâ in ipsius cognatos. Ecce nova caussa accedit præcedenti, & iniquo animo patitur Semelen esse prægnantem de semine magni Jovis. Tum os aperit ad rixas. Quid verò, ait, promovi toties per rixas? Ipsa* Semele *est mihi appetenda; ipsam perimam, si verè dicor maxima Juno; si me decet tractare dextrâ sceptra splendentia; si sum regina, & soror & uxor Jovis: Certè soror sum. At credo* Semele *expleta est furto; & injuria nostri lecti citò præterit. Concipit; id* unum dedecori meo *aberat; & culpam apertam intumescente*

NOTÆ.

256. *Sola*] Pertinet istud ad fabulæ sequentis connexionem.

257. *Domûs*] Ex quâ Actæon fuit; nam Autonoën Cadmi filiam matrem habuit, Cadmum verò Agenoris filium antea vidimus.

258. *A Tyriâ pellice*] Ab Europâ, quam è Phœniciâ rapuit Jupiter.

261. *Semelen*] Quam antea Cadmi filiam diximus, Bacchi matrem.

Ib. *Tum linguam*] Primo Jovem jurgio adoriri cupit Juno; quod statim, ut iratorum & sui impotentium mos est, improbat; volens ipsa Semelen dolo perdere.

266. *Certè soror*] Hoc ita à Junone infertur, quasi desierit esse conjux, cùm Jupiter alias amet: Sic quoque apud Senecam ipsa loquitur; *Soror Tonantis? hoc enim solum mihi relictum nomen est.* Herc. Fur.

Ib. *Puto furto*] Id est, *forsitan cum Jove semel concubuisse Semele contenta est.* Quod quidem, ut fortius neget, non sine amarissimâ ironiâ proponit.

268. *Deerat*] Ultimum innuit esse opprobrium Juno, quod sibi oblatæ injuriæ perpetuos indices Semele in lucem proferat.

Ib. *Manifestaque*] Bacchum dicit puerum, quò Jovis & Semeles in lucem manifesta fiebant. Argutè verò manifesta dicit, quæ utero inclusa,

ventre gestat; & tanta est confidentia pulchritudinis, vult esse mater de Jove; quod vix mihi uni evenit. Efficiam ut Jupiter *eam decipiat: nec dicar Saturni filia, si non descendat in aquas infernas deturbata ab Jove suo. Dein descendit solio; & velata flavâ nube accedit ad ædes Semeles. Neque antè discussit nubes, quàm formam induit anûs & affixit temporibus crines albos. Et exaravit cutem rugis, & movit artus inflexos gressu tremulo; finxit insuper vocem anilem. Mutatur in ipsam Beroën, Semeles nutricem Epidauriam. Postquam igitur, colloquio quæsito, & diu confabulando venerunt ad nomen Jovis, gemit; &, Velim, inquit, ut sit Jupiter* qui te vitiavit: *tamen omnia reformido. Plurimi deorum titulo subierunt casta cubilia. Neque etiam satis est esse Jovem: conferat pignus amoris, siquidem saltem is est verus: & orato, ut veniat in tuos amplexus quantus & qualis recipitur ab excelsâ Junone, & induat priùs sua insignia. Juno ejusmodi verbis instruxerat filiam Cadmi nescientem* se deludi. *Illa petit à Jove donum, quod non indicavit. Ad quam Deus respondit, Elige: nullam feres repulsam. Et quò magìs fidem adhibeas, numina fluvii Stygii sint etiam testes, ille* Styx est *terror & deus deorum.*

Fert utero: & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Jove vult fieri. Tanta est fiducia formæ.
Fallat eam faxo: nec sim Saturnia, si non
Ab Jove mersa suo Stygias penetrârit in undas.
Surgit ab his solio, fulvâque recondita nube
Limen adit Semeles. Nec nubes antè removit,
Quàm simulavit anum; posuitque ad tempora canos:
Sulcavitque cutem rugis: & curva trementi
Membra tulit passu: vocem quoque fecit anilem.
Ipsaque fit Beroë, Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi, captato sermone, diuque loquendo,
Ad nomen venêre Jovis; suspirat: &, Optem
Jupiter ut sit, ait: metuo tamen omnia. Multi
Nomine divorum thalamos iniêre pudicos.
Nec tamen esse Jovem satìs est: det pignus amoris:
Si modò verus is est: quantusque & qualis ab altâ
Junone excipitur; tantus talisque rogato
Det tibi complexus: suaque antè insignia sumat.
Talibus ignaram Juno Cadmeïda dictis
Formârat: rogat illa Jovem sine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait: nullam patiere repulsam.
Quoquè magìs credas, Stygii quoq; conscia sunto
Numina torrentis, timor & Deus ille Deorum.

NOTÆ.

269. *Vix*] Martem, Vulcanum, & Heben Jove & Junone, quidem Junone solâ ortas scripserunt. Bene itaque se vix de Jove matrem esse dicit.

Ib. *Uni*] Atqui pluribus de Jove matres esse contigat: adeóque non quod est, sed quod esse deberet, zelotypiâ commota, & pellices, quasi non essent contemnens, superba Juno protulit.

270. *Tanta est*] Exclamatio est ex indignatione.

272. *Suo*] *Tam perditè amato.*

Ib. *Stygias*] Pellici ab ipso Jove ruinam minita ur.

275. *Canos*] Simplicitur cani appellantur albi senum capilli.

276. *Sulcavit*] In sulcorum modum fontem contraxit, ut vetula videretur.

278. *Ipsaque est*] Id est, tam accuratè nutricis, quæcunque essent, omnia imitatur, ut ea ipsa videatur.

Ib. *Epidauria*] Ex Epidauro, Argolidis in Peloponneso, urbe Æsculapii templo nobili.

284. *Si modo*]

Εἰ δὲ καὶ ὡς ἐνεπεῖς σέο νύμφιος ἐςὶ Κρονίων
Ἐλθέτω ἐς σέο λεκτρα σὺν ἡμερόεντι κεραύνῳ,
&c. Nonn. Dionys.

216. *Insignia*] Fulmen, & quæcunque deinceps enumerat poëta.

287. *Cadmëida*] *Semelen* Cadmi filiam.

288. *Formârat dictis*] Id est, ita imbuerat, ut eadem sequi constituisset.

Ib. *Sine nomine*] Rogat à Jove munus, quale sit illud munus nondum dicit, id est, rogat ut ille concederet quodcunque illa tacitè cupierit.

291. *Timor & Deus*] Ille quem diî tantùm timent quantùm homines Deos.

Læta

Læta malo, nimiúmque potens, perituraque amantis
Obsequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te solet amplecti, Veneris cùm fœdus initis;
Da mihi te talem. Voluit Deus ora loquentis
Opprimere. Exierat jam vox properata sub auras;
Ingemuit: neque enim non hæc optâsse, neque ille
Non jurâsse potest. Ergo mœstissimus altum
Æthera conscendit; nutuque sequentia traxit
Nubila: queis nimbos, immistaque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Quà tamen usque potest, vires sibi demere tentat.
Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhœa,
Nunc armatur eo: nimiùm feritatis in illo.
Est aliud levius fulmen; cui dextra Cyclopum
Sævitiæ flammæque minus, minus addidit iræ:
Tela secunda vocant Superi. Capit illa; domumque
Intrat Agenoream. Corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos; donisque jugalibus arsit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener (si credere dignum)
Insuitur femori; maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat. Inde datum nymphæ Nyseïdes antris

Semele gestiens damno, & nimiùm valens, & interitura obsequio amantis, Præbe te, inquit, mihi talem, qualem filia Saturni consuevit te complecti cùm venitis ad gaudia Veneris: Deus voluit occludere os loquentis: Sed *jam vox expedita exierat in aërem. Suspiravit: neque enim* illa *potest non voviſſe ista, neque ille non jurejurando confirmâsse. Igitur tristissimus petit supremum cœlum, & corripuit nutu sequaces nubes, quibus adjecit nimbos, & fulgura immixta ventis, & tonitrua, & fulmen ineluctabile. Nititur tamen vires suas minuere, quantùm potest: neque instruitur eâ flammâ, quâ deturbaverat centimanum Typhœum; nimia* erat *sævitia in illâ. Est aliud fulmen mitius, cui dextra Cyclopum minus apposuit feritatis & ignis & minus excandescentiæ: Dii appellant Secunda fulmina.*

Sumit illa; & subit domum Agenoris. Corpus morti obnoxium non potuit pati tempestatem ætheream, & flagravit muneribus nuptialibus. Fœtus adhuc immaturus extrahitur ab utero matris, & si credere fas est, tener insuitur femori patris, & ibi *absolvit tempora* quæ *in matris utero complenda* erant. *Ino matertera clam* Junone *illum educat primis cunis. Deinde nymphæ Nyseïdes sibi traditum antris*

NOTÆ.

292. *Malo*] Quod quidem boni sub specio intuebatur, sese ideo efferens, quòd votis suis quibuscumque Jupiter indulgeret.

297. *Neque enim*] Præterita est jam & Semeles petitio, & Jovis promissio; adeóque neutra potest revocari.

303. *Typhœa*] Fuit Typhœus gigas immanis, vertice cœlum pertingens, centum draconum capitibus ex humeris pullulantibus, luminibus igneis, ore flammas eructante, aliisque rebus terribilis; quem bello adversus superos congredi ausum Jupiter tandem prostravit, insulâque Siciliâ obruit.

305. *Cyclopum*] Cyclopes sunt Vulcani in fabricandis fulminibus ministri.

308. *Agenoream*] Semeles, cui avus fuit Agenor.

Ib. *Tumultus*] Ex fulmine & reliquo Jovis apparatu.

309. *Donis jugalibus*] Fulmine aliisque supra recensitis, quæ amoris testimonia Semele à Jove expetierat.

310. *Infans*] *Bacchus.*

312. *Materna*] Decem menses lunares: quamdiu in utero materno, ut plurimùm, fœtus fovetur.

313. *Ino*] Quam antè Semeles sororem Cadmi filiam videmus.

314. *Antris suis*] Antrum illud, in quo Bacchus nutritus fuerat. *Dythrytes* vocatur. Unde & Bacchus Dythyrambus vocatur, eò quòd δύθυρος, hoc est, duo januas, antrum habuerit, ut quidem è Græcis narrant. Sed vide infrà, *ver.* 397.

Ib. *Nyseïdes*] Plures Bacchi, plures Nysæ urbes fuerunt; ex quo in unum congestas Græcorum fictiones ad aliquam veritatis speciem difficile sit reducere. Plinius Nysam Indiæ

suis abdiderunt, & præbuerunt lac in alimentum.

IV. *Et dum ea fatorum decreto fiunt per terras, & incunabula Bacchi bis geniti sunt secura; Jovem dicunt delibutum nectare dimisisse curas asperas, & otiosè lusisse cum otiosâ Junone, & dixisse, Sanè vestra gaudia sunt majora quàm quæ eveniunt maribus. Illa diffitetur. Utrique placuit petere, quodnam sit judicium experti Tiresiæ. Utraque voluptas erat ei perspecta. Nam vulneraverat virenti baculo duo corpora cœuntia magnorum anguium, & mutatus in fœminam de masculo (quod mirandum est) traduxerat septem autumnos. Rursus octavo intuitus est eosdem serpentes: &, inquit, Si tanta est vis vestri vulneris, ut vertat sexum vulnerantis in oppositum, nunc iterum vos percutiam. Serpentibus iisdem verberatis, forma pristina rediit, & species nativa successit. Hic ergo judex lectus de jurgio jocoso, confirmat sententiam Jovis. Filia Saturni dicitur tulisse iniquius, nec pro* tam levi *causâ: & addixit oculos sui arbitri tenebris æternis.*

Occuluêre suis; lactisque alimenta dedêre. 315

IV. Dumque ea per terras fatali lege geruntur;
Tutaque bis geniti sunt incunabula Bacchi:
Fortè Jovem memorant diffusum nectare, curas
Sæpositisse graves, vacuâque agitâsse remissos 319
Cum Junone jocos: &, Major vestra profectò est,
Quam quæ contingit maribus, dixisse, voluptas.
Illa negat. Placuit quæ sit sententia docti
Quærere Tiresiæ. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coëuntia silvâ
Corpora serpentum baculi violaverat ictu: 325
Deque viro factus (mirabile) fœmina septem
Egerat autumnos. Octavo rursus eosdem
Vidit: &, Est vestræ si tanta potentia plagæ,
Dixit, ut auctoris sortem in contraria mutet:
Nunc quoque vos feriam. Percussis anguibus
isdem, 330
Forma prior rediit, genitivaque venit imago.
Arbiter hic igitur sumtus de lite jocosâ
Dicta Jovis firmat. Gravius Saturnia justo,
Nec pro materiâ fertur doluisse: suique
Judicis æternâ damnavit lumina nocte, 335
At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquam
Facta Dei fecisse Deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit: pœnamque levavit honore.

V. Ille per Aonias famâ celeberrimus urbes
Irreprehensa dabat populo responsa petenti. 340
Prima fidem vocisque ratæ tentamina sumsit

At pater omnipotens (nam nefas est cuiquam Deo rescindere facta Dei alterius) dedit nôsse futura pro oculis sublatis, & minuit supplicium honore.

V. *Ille notissimus famâ per urbes Aonias reddebat certa oracula populo petenti. Fidem vocis certæ tentavit prima*

NOTÆ.

montem indicat, quem Strabo & Ælianus *Meron*, id est, *femur* vocitant, ad cujus radices urbs Nysa. Cùm verò in illo monte Bacchum nutritum fuisse fabulata sit antiquitas, atque ille Jovi mons sacer fuerit, non abs re hinc Græcos mendendi licentiam traxisse credideris, ut in Jovis *Mero* seu femore Bacchum suum nutritum fuisse dixerint.

317. *Bis*] Semel ex matris utero, deinde ex Jovis femore; unde & *Dithyrambus* dictus.

319. *Remissos*] Id est, qui remissorum sunt otio abundantium.

323. *Tiresiæ*] Tiresiam Mythologi annum interpretantur; propter alternas anni vices, modò marem, modò fœminam.

327. *Autumnos*] Per septem annos mansit fœmina.

329. *Contraria*] *Atque ex mari fœminam, & ex fœmina marem faciat.*

334. *Nec pro materiâ*] Gravius, quàm tam levis & jocosa causa poscereť.

339. *Aonias*] *Bœotias.* Est enim Aonia Bœotiæ regio montana, ab Aone Neptuni filio, qui illic imperavit, sic dicta; quæ pro Bœotiâ totâ persæpe sumitur.

341. *Ratæ*] *Cujus responsa rata & certa essent.* Al. *datæ*, i. e. concessæ artis vaticinandi.

Cærula

Cærula Liriope; quam quondam flumine curvo
Implicuit, clausæque suis Cephisos in undis
Vim tulit. Enixa est utero pulcherrima pleno
Infantem, Nymphis jam tunc qui posset amari;
Narcissumque vocat. De quo consultus, an esset
Tempora maturæ visurus longa senectæ,
Fatidicus vates, Si se non noverit, inquit.
Vana diu visa est vox auguris. Exitus illam,
Resque probat, lethique genus, novitasq; furoris.
Jamque ter ad quintos unum Cephisius annum,
Addiderat: poteratque puer, juvenisque videri.
Multi illum juvenes, multæ cupiere puellæ.
Sed fuit in tenerâ tam dira superbia formâ;
Nulli illum juvenes, nullæ tetigêre puellæ.
Aspicit hunc, trepidos agitantem in retia cervos,
Vocalis Nymphe, quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat; & tamen usum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat;
Reddere de multis ut verba novissima posset.
Fecerat hoc Juno: Quia, cùm deprêndere posset
Sub Jove sæpe suo Nymphas in monte jacentes,
Illa Deam longo prudens sermone tenebat
Dum fugerent Nymphæ. Postquam Saturnia sensit;
Hujus, ait, linguæ, quâ sum delusa potestas
Parva tibi dabitur, vocisque brevissimus usus.

cærula Liriope; *quam* Liriopen *Cephisus olim clausit amne obliquo, ei vitiavit implicitam in suis aquis. Formosissima emisit ventre gravido puerum, qui jam tum posset amari à nymphis, & appellat Narcissum: de quo vates fatidicus interrogatus, an esset venturus ad tempora longa maturæ senectutis, respondit. Si se non viderit. Responsum vatis diu creditum est inane: eventus & res illud confirmat, itemque genus mortis, & novitas amoris. Jamque filius Cephisi adjecerat unum annum ad decimum quintum, & poterat videri puer & adolescens. Multi adolescentes, multæ virgines illum exoptarunt. Verùm fastus fuit usque adèo crudelis in tenerâ pulchritudine, ut nulli adolescentes, nullæ virgines illum moverint. Echo sonora, nympha garrula, quæ neque didicit silere ad loquentem, neque prior loqui, hunc vidit agentem pavidos cervos in plagas. Echo erat adhuc corpus, non sonus tantùm, & tamen loquax nullum alium habebat usum oris quàm nunc obtinet, ut posset repetere ultimas voces de multis. Juno istud fecerat; quia cùm posset sæpe prehendere nymphas cum Jove suo versatas in collibus, illa de industria remorabatur deam prolixâ oratione, donec nymphæ sese subduxerunt. Postquam Saturnia advertit, Potestus, inquit, hujus linguæ, quâ ego sunt decepta, exigua tibi conceditur, & usus vocis brevissimus.*

NOTÆ.

342. *Liriope*] Nympha fuit Oceani & Tethyos filia, à Cephiso Bœotiæ fluvio compressa, unde & Narcissi Cephissi mater facta est. Ἀπὸ τῦ λειρίυ *Lilio* Narcissi matri congruum nomen habuit.

Ib. *Curvo*] Sinuosus verò admodum in tabulis nostris pingitur Cephisus, cujus cursus modò in orientem, deinde septentrionem, omnes denique mundi partes flectitur.

346. *Narcissum*] Ἀπὸ τῦ νάρκαν, quòd citò marcescat: verùm & de flore, & de juvene Narcisso, quòd citò *marcescant*.

348. *Si se non noverit*] Quia postquam se vidit, sui ipsius cæco amore contabuit.

352. *Puer*] Propter pulchritudinem: *Junonis* propter magnitudinem.

359. *Corpus*] Quia illi non corpus, sed vocis usus à Junone ademtus; quod jam narrabit poëta.

Ib. *Non vox*] Echo dicitur sonus repercussus, aut vox quam reddunt loca quædam concava. In ejusmodi vocem nondum transmutatam fuisse dicit Echo nympham, cùm tamen oris non alium usum haberet, quam habet nunc; nec prior loqui, sed ultima verba tantùm referre posset.

363. *Monte*] Sæpissimè verò in montibus Echo resonat.

364. *Prudens*] Terentianum est, *Prudens, sciens*, i. e. deditâ operâ.

Reque

Et certas facit minas re ipsâ. Hæc tamen iterat verba in fine sermonis; & reddit voces acceptas. Cùm vidit igitur Narcissum errantem per silvas invias, & amore correpta est; furtim legit gressus. Et quò magis sequitur, amoris igne ardentiore uritur: non secùs ac cùm viva sulphura circumducta ligni corripiunt ignem appositum. O quoties voluit admovere se suavibus verbis, & addere blandas preces! Natura negat, nec patitur ut incipiat loqui: sed quod fert, illa instituit expectare voces, ad quas reddat suos sonos. Fortè adolescens digressus à turbâ fideli comitum dixerat, Ecquis hîc est? & Echo retulerat, Hîc est. Hic miratur: & postquam oculos vertit in omnes partes, vociferatur voce elatâ, Veni: illa arcessit arcessentem. Respicit; & cum nullus adesset, Quamobrem, ait, me vitas? & remissas accepit tot voces quot protulit. Pergit; & delusus similitudine soni reciprocri, Huc inquit, jungamur; & ipsa obsequitur suæ voci, & egressa silvis ibat, ut immitteret lacertos collo optato. Ille exsilit, & fugiens, Tolle, inquit, manus ab amplexu, priùs peream, quàm me potiaris. Illa nihil respondit, nisi, Me potiaris, Contempta se abdit silvis, & verecunda occulit ora foliis, & ab eo tempore *ætatem agit in speluncis. Sed tamen amor restat, & augetur indignatione repulsæ. Sollicitudo assidua minuit luctuosum corpus; & macies contrahit cutem, & omnis humor corporis vanescit in auras: Sonus tantùm atque ossa sunt reliqua. Sonus restat; dicunt ossa induisse formam saxi.*

Réque minas firmat. Tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces: auditaque verba reportat.
Ergo ubi Narcissum per devia lustra vagantem
Vidit, & incaluit; sequitur vestigia furtim;
Quóque magìs sequitur; flammâ propiore calescit.
Non aliter quàm cùm summis circumlita tædis
Admotam rapiunt vivacia sulphura flammam.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! natura repugnat;
Nec sinit incipiat. Sed quod sinit, illa parata est
Expectare sonos, ad quos sua verba remittat.
Fortè puer, comitum seductus ab agmine fido,
Dixerat, Ecquis adest? &, Adest, responderat Echo.
Hic stupet: utque aciem partes divisit in omnes:
Voce, Veni, clamat magnâ. Vocat illa vocantem.
Respicit: & nullo rursus veniente, Quid, inquit,
Me fugis? & totidem, quot dixit, verba recepit.
Perstat; & alternæ deceptus imagine vocis;
Huc coëamus, ait; nullique libentius unquam
Responsura sono, Coëamus rettulit Echo:
Et verbis favet ipsa suis: egressaque silvis
Ibat, ut injiceret sperato brachia collo.
Ille fugit: fugiensque, Manus complexibus aufer:
Antè, ait, emoriar, quàm sit tibi copia nostri.
Rettulit illa nihil; nisi, Sit tibi copia nostri.
Spreta latet silvis: pudibundaque frondibus ora
Protegit: & solis ex illo vivit in antris.
Sed tamen hæret amor; crescitque dolore repulsæ.
Attenuant vigiles corpus miserabile curæ;
Adducitque cutem macies; & in aëra succus
Corporis omnis abit. Vox tantùm, atque ossa supersunt.
Vox manet. Ossa ferunt lapidis traxisse figuram.

NOTÆ.

379. *Puer*] *Narcissus*, quem potius puerum amatorie nominat.

382. *Vocat illa*] Quia Narcissi verbum repetit, *Veni*.

384. *Et totidem*] Echo ille remisit eadem verba quæ ipse protulerat, nempe *Quid me fugis?*

385. *Alternæ vocis*] Alternatim emissæ primum à Narcisso, deinde ab Echo.

388. *Facit*] Quia ad Narcissum accedit.

394. *Antris*] In illis verò fiunt vocis repercussus, quos *Echo*, id est, sonos vocamus.

399. *Ossa ferunt lapidis, &c.*] Nempe inter saxa, & rupes vox repercussa fortius resilit.

Inde

Inde latet ſilvis, nulloque in monte videtur:
Omnibus auditur. Sonus eſt, qui vivit in illâ.
VI. Sic hanc, ſic alias undis aut montibus ortas
Luſerat hic Nymphas; ſic cœtus antè viriles.
Inde manus aliquis deſpectus ad æthera tollens,
Sic, amet iſte licèt, ſic non potiatur amato,
Dixerat. Aſſenſit precibus Rhamnuſia juſtis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
Quem neque paſtores, neque paſtæ monte capellæ
Contigerant, aliudve pecus: quem nulla volucris,
Nec fera turbârat, nec lapſus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat:
Silvaque, ſole lacum paſſura tepeſcere nullo.
Hic puer, & ſtudio venandi laſſus & æſtu,
Procubuit; faciemque loci, fontemque ſecutus.
Dumque ſitim ſedare cupit; ſitis altera crevit:
Dumque bibit, viſæ correptus imagine formæ,
Rem ſine corpore amat: corpus putat eſſe, quod umbra eſt.
Adſtupet ipſe ſibi: vultuque immotus eodem
Hæret, ut è Pario formatum marmore ſignum.
Spectat humi poſitus geminum, ſua lumina, ſidus,
Et dignos Baccho, dignos & Apolline crines;
Impubeſque genas, & eburnea colla, decuſque
Oris, & in niveo miſtum candore ruborem:
Cunctaque miratur; quibus eſt mirabilis ipſe.
Se cupit Imprudens. Et qui probat, ipſe probatur.
Dumque petit, petitur, pariterque incendit, & ardet,
Irrita fallaci quoties dedit oſcula fonti!
In mediis quoties viſum captantia collum

Inde latitat in nemoribus, nec conſpicitur in ullo monte: Auditur ab omnibus, ſola vox illi ſupereſt.

VI. Iſte ſic fefellerat hanc nympham, ſic fefellerat *alias ortas ex aquis aut collibus; ſic* fefellerat *antea turbas maſculas. Quamobrem aliquis contentus tollens manus ad aſtra dixerat, Pari modo iſte, quamvis diligat, pari modo non potiatur dilecto. Rhamnuſia annuit petitionibus. Fons erat ſine luto, clariſſimus lymphis, quem neque paſtores, neque capræ paſtæ in collibus, aut aliud pecus tetigerant, quem nulla avis nec fera turbaverat, neque ramus ab arbore decidens. Cinctus erat herbâ quam vicina aqua nutriebat; atque nemore, quod non ſinebat ſtagnum ullo ſole caleſcere. Juvenis deſſus & ſtudio venandi, & vehementi calore, hîc ſe in terram projecit, ſecutus ſpeciem* amœnam *loci & fontem. Et dum optat levare ſitim, alia ſitis ducta eſt, & dum potat, tactus ſimulachro pulchritudinis conſpectæ, diligit rem ſine corpore, arbitratur eſſe corpus quod eſt umbra. Ipſemet ſeipſum admiratur, & torpet defixus in eâdem facie, tanquam ſtatua efficta ex marmore Pario. Stratus humi contemplatur ſuos oculos* quaſi *duo aſtra, & comam dignam Baccho, dignam etiam Phœbo, & malas imberbes, & colla nivea, & os pulchrum, & ruborem ſuffuſum niveo candore: & omnia ſuſpicit, ob quæ ipſe eſt admirandus. Inſcius ſe expetat, & ipſe qui laudat, laudatur: Et, dum poſcit, poſcitur: pariterque inflammat & flagrat. Quoties obtulit vana ſuavia fonti doloſo! Quoties tinxit lacertos captantes collum conſpectum*

NOTÆ.

406. *Rhamnuſia*] *Nemeſin* dicit potentem deam, ſcelerum & ſuperbiæ ultricem, Jovis & neceſſitatis filiam, quæ Rhamnunte Atticæ pago templum habuit, unde Rhamnuſia dicta, *Pauſan.* Effigies erat coronata & alata, dextrâ geſtabat haſtam fraxineam, ſiniſtrâ phialam, in quâ incluſi erant Æthiopes; cervo inſidebat. Vide Clariſſ. Baconum in Nemeſi, ſeu vicibus rerum.

407. *Fons erat*] Ad Narciſſi pœnam feſtinat poëta, fonte deſcripto, ubi in ſui amorem incidit.

414. *Secutus*] Oculis. Admirando, amœnitate captus.

415. *Altera*] Amor ſui.

419. *Pario*] Pro quovis marmore candido, quale ex Paro, Ægæi maris inſulâ, exportabatur.

Brachia

Brachia mersit aquis; nec se deprendit in illis:
Quid videat nescit; sed quod videt, uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid frustrà simulacra fugacia captas?
Quod petis, est nusquam: quod amas, avertere, perdes.
Ista repercussæ, quam cernis, imaginis umbra est.
Nil habet ista sui: Tecum venitque, manetque:
Tecum discedet: si tu discedere possis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abstrahere inde potest. Sed opacâ fusus in herbâ
Spectat inexpleto mendacem lumine formam:
Perque oculos perit ipse suos. Paulùmque levatus,
Ad circumstantes tendens sua brachia silvas:
Ecquis, Io silvæ, crudeliùs, inquit, amavit?
Scitis enim, & multis latebra opportuna fuistis.
Ecquem, cùm vestræ tot agantur sæcula vitæ,
Qui sic tabuerit, longo meministis in ævo?
Et placet, & video: sed quod videoque placetque,
Non tamen invenio. Tantus tenet error amantem.
Quodq; magìs doleam, nec nos mare separat ingens,
Nec via, nec montes, nec clausis mœnia portis:
Exiguâ prohibemur aquâ. Cupit ipse teneri:
Nam quoties liquidis porreximus oscula lymphis;
Hic toties ad me resupino nititur ore.
Posse putes tangi. Minimùm est, quod amantibus obstat.
Quisquis es, huc exi. Quid me, puer unice, fallis?
Quóve petitus abis? certè nec forma, nec ætas
Est mea, quam fugias: & amârunt mequoq; Nymphæ.
Spem mihi nescio quam vultu promittis amico:
Cúmque ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro:
Cùm risi, arides: lachrymas quoque sæpe notavi
Me lachrymante tuas: nutu quoque signa remittis:
Et, quantùm motu formosi suspicor oris,
Verba refers aures non pervènientia nostras.

in aquis; neque cognoscit seipsum esse, qui in aquis illis apparet! Ignorat, quid cernat; cæterùm amat illud quod cernit: atque error, qui fallit oculos, idem etiam eos movet. Credule, quamobrem captas incassum vanas imagines? Nullibi est quod cupis: Tu modò abi, & quod amas, dilabetur. Ista quam vides est umbra imaginis reflexæ. Ista nihil habet sui: accedit & perstat tecum. Tecum abibit, si tu abire possis. Neque cibi appetentia, neque desiderium somni potest illum inde avellere: sed stratus in gramine umbroso contemplatur oculis avidis falsam adolescentis speciem, & ipse marcescit per oculos suos, & paulùm erectus, porrigens sua brachia ad nemora circumfusa, Ecquis ait, Io nemora, iniquiùs amavit? Novistis etenim, & fuistis plurimis latibula commoda: cùm tot sæcula vestræ vitæ pretereant, in longo illo *ævo ecquem recordamini, qui ita macerratus fuerit? Et gratum est, & intueor; sed quod intueor & gratum est, non tamen reperio: tantus error implicat amantem. Et quò magìs urar, neque vastam mare nos disjungit, neque via, neque montes, neque muri valvis obserati: Separamur pauculâ aquâ: ipse etiam exoptat comprehendi: Nam quoties obtulimus labra fluidis aquis, hic toties ad me contendit ore reflexo. Credas posse tangi; tenuissimum est, quod prohibet amantes. Quisquis es, huc prodi: quare me decipis, puer excellens? vel quò fugis arcessitus? profectò neque pulchritudo mea, neque ætas ejusmodi est quam spernere debeas; & nymphæ me quoque dilexerunt. Spem mihi facies nescio quam facie amicâ; & cùm tetendi tibi lacertos, tendis sponte; cùm risi, arrides; observavi insuper fletus tuos, me flente; reddis etiam indicia nutu; & quantùm conjicio agitatione pulchri oris, reddis voces non pertingentes aures nostras.*

NOTÆ.

433. *Avertere*] *Recede*, & nulla erit umbra quæ te fallat. Lasciviit poëta, & ingenio indulget forte nimiùm in hoc Narcisso.

437. *Cereris*] *Panis edendi cupiditas.*

439. *Inexpleto lumine*] Oculis, qui satiari non poterant.

448. *Magìs doleam*] Vehementior est cupiditas, quò propitiùs objectum.

454. *Unice*] Unicus quem amo, vel qui amari dignus est, *unus multorum.*

In te ego sum, sensi: nec me mea fallit imago.
Uror amore mei: flammas moveoque, feroque.
Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum est. Inopem me copia fecit.
O utinam nostro secedere corpore possem!
Votum in amante novum; vellem, quod amamus, abesset.
Jamque dolor vires adimit: nec tempora vitæ
Longæ meæ superant: primoque extinguor in ævo;
Nec mihi mors gravis est posituro morte dolores.
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior esset.
Nunc duo concordes animâ moriemur in unâ.
Dixit, & ad faciem rediit malè sanus eandem:
Et lachrymis turbavit aquas: obscuraque moto
Reddita forma lacu est: Quam cùm vidisset abire:
Quò fugis? oro, mane; nec me, crudelis, amantem
Desere, clamavit; liceat, quod tangere non est,
Adspicere; & misero præbere alimenta furori.
Dumque dolet, summâ vestem deduxit ab orâ,
Nudaque marmoreis percussit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem
Non aliter quàm poma solent: quæ candida parte,
Parte rubent: Aut ut variis solet uva racemis
Ducere purpureum, nondum matura, colorem:
Quæ simul aspexit liquefactâ rursus in undâ;
Non tulit ulteriùs: sed, ut intabescere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæve pruinæ
Sole tepente solent: sic attenuatus amore
Liquitur: & cæco paullatim carpitur igni.

Ego sum in te, adverti; neque mea species me decipit. Ardeo mei ipsius amore: idem incendia moveo, & patior. Quid agam? Poscar, an poscam: quid verò orem? Quod opto, mecum est: abundantia me reddit egenum. O utinam liceat sejungi à nostro corpore! Desiderium inusitatum amantis; optarem ut, quod amo, longiùs abesset. Jamque mœror vires consumit. Neque spatium meæ vitæ longum restat; & morior in flore juventæ. Neque tamen *obitus est mihi molestus, qui obitu ab ærumnis absolvar, Optarim* ut *hic, qui amatur, esset ævi longioris. Nunc duo consentientes extinguemur in unâ animâ. Dixit, & insanus revertitur ad eandem imaginem; & lachrymis misit aquas & species repræsentata est confusa agitato stagno: quam cùm vidisset evanescere: Quò te surripis, exclamat, consiste obsecro, neque me amentem destitue, rigida. Concedatur intueri quod non licet tangere, & suppeditare fomenta infelici amori. Et dum queritur, dilacerat amictum ab orâ supremâ, & planxit pectora nuda palmis candidis. Pectora verberata induerunt exiguum ruborem; non aliter quàm poma consueverunt, quæ parte alba, parte sunt rubra: velut uva nondum matura consuevit contrahere colorem purpureum racemis versicoloribus. Quæ statim atque rursus vidit in aquâ quietâ & compositâ, non pati potuit amplius: sed quemadmodum ceræ rubicundæ solent liquescere igne modico, vel pruinæ matutinæ sole levi, sic maceratus amore diffluit; & paullatim absumitur secreto igne.*

NOTÆ.

463. *Nec me mea fallit imago*] *Nec latet me mei ipsius esse imaginem, quam ita perditè amo.* Agnoscit demum errorem, sed frustrâ.

466. *Inopem me*] Optimè inopem definiverunt nonnulli philosophi, non cui parum esset, sed cui non esset quod cuperet.

474. *Faciem*] De sui loquitur imagine, quæ in lacu repræsentabatur.

480. *Deduxit*] Ut nudaretur pectus; qui gestus est dolentium vehementissimè.

468. *Liquefactâ*] *Turbatam* dixit suprà *lachrymis*, ver. 475.

Et lachrymis turbavit aquas: obscuraque moto
Reddita forma lacu est ——

Unde aqua crassior facta est; quæ *liquescere* quodammodo videntur, dum sedatur & componitur: Ut non modo bene, contra quam opinatus est Clariss. Heinsius, sed elegantur locutum poëtam crediderim.

Et neque jam color est albus confujus cum rubore; neque vigor & vires, & quæcunque nuper conjecta grata erant; neque corpus restat, quod Echo olim dilexerat. Quæ tamen cùm aspexit, quamquam infensa & memor, ingemuit; & quoties deflendus adolescens, Eheu! dixerat, hæc repetebat verbis repercussis, Eheu! Et cùm ille planxerat lacertos suos manibus, hæc etiam referebat eundem sonum percussionis. Hæc novissima fuerunt verba inventis in aquam consuetam, Heu juvenis nequicquam amate! & cavitas loci reddidit totidem voces; & prolato Vale, Vale etiam respondit Echo. Ille posuit caput lassum in virente gramine. Mors pressit oculos admirantes pulchritudinem domini sui. Tum etiam, postquam est admissus in sedes Stygias, aspiciebat se in stagnis infernis. Sorores Naïades percusserunt fratri crines detonsos. Dryades quoque percusserunt pectora: Echo simili sono respondet plangentibus. Jamque parabant rogum & tædas quassatas, & feretrum: Corpus nullibi erat: & reperiunt florem puniceum pro corpore, cujus medium folia alba circumdant.

Et neque jam color est misto candore rubori,
Nec vigor, & vires, & quæ modò visa placebant;
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata memorque
Indoluit: quotiesque puer miserabilis, Eheu,
Dixerat; hæc resonis iterabat vocibus, Eheu.
Cùmque suos manibus percusserat ille lacertos,
Hæc quoque reddebat sonitum plangoris eundem.
Ultima vox solitam fuit hæc spectantis in undam,
Heu frustrà dilecte puer! totidemque remisit
Verba locus: dictoque, Vale, Vale inquit & Echo.
Ille caput viridi fessum submisit in herbâ.
Lumina nox claudit domini mirantia formam.
Tum quoque se, postquam est infernâ sede receptus,
In Stygiâ spectabat aquâ. Planxêre sorores
Naïades: & sectos fratri posuêre capillos.
Planxêre & Dryades. Plangentibus assonat Echo.
Jamque rogum, quassasq; faces, feretrumq; parabant:
Nusquam corpus erat. Croceum pro corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

VII. *Cognita res meritam vati per Achaidas urbes Attulerat famam: nomenque erat auguris ingens. Spernit Echionides tamen hunc, ex omnibus unus Contemptor superum Pentheus: præsagaque ridet Verba senis: tenebrasque & cladem lucis ademtæ Objicit. Ille movens albentia tempora canis,*

VII. Cognita res meritam vati per Achaidas urbes
Attulerat famam: nomenque erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hunc, ex omnibus unus
Contemptor superum Pentheus: præsagaque ridet
Verba senis: tenebrasque & cladem lucis ademtæ
Objicit. Ille movens albentia tempora canis,

VII. *Res vulgata comparaverat famam meritam auguri Tiresiæ per urbes Græcas; & gloria vatis erat maxima. Attamen Pentheus Echionis filius maximus contemptor deorum hunc ex omnibus solus despicit; & irridet voces prænuncias senis; & exprobrat cæcitatem, & damnum luminis sublati. Ille concutiens tempora cana candidis* cupillis,

NOTÆ.

504. *Tum quoque*] Dicit Plato in Gorg. quascumque curas aut studia à naturâ, aut affectibus, in hâc vitâ contraxerimus, eadem retinemus etiam cùm corpus exuerimus. Ita Virg. Æn. 9.

——*Quæ curæ nitentes*
Pascere equos, eadem sequitur tellure repostas.

507. *Naïades*] Cephisi & Liriopes nymphæ vidimus antea filium fuisse Narcissum; ejus sorores adeóque fuerunt fontium & fluviorum nymphæ.

Ib. *Sœtis*] Usque ab Homero ad Romanos, in acerbissimo luctu mos ille manavit, ut mulieres saltem crines detonderent, atque etiam in defuncti corpus deponerent.

508. *Quassasque*] Noctu verò quia afferebatur corpus, facibus ad funera utebantur.

509. *Croceum florem*] *Narcissum. Florem.* Flos hic diis inferis sacer fingitur, ut qui floreat tantùm, & transeat, neque ilium ex se fructum edat. Ita & ingenia præcocia haud facilè perveniunt ad frugem.

513. *Echionides*] *Pentheus* est Echionis & Agaves filius, ad cujus fabulæ narrationem artificiosè descendit poëta.

Quàm

Quàm felix eſſes, ſi tu quoque luminis hujus
Orbus, ait, fieres: ne Bacchia ſacra videres!
Jamque dies aderit, jamque haud procul auguror eſſe;
Quâ novus huc veniat proles Semeleïa Liber.
Quem niſi templorum fueris dignatus honore;
Mille lacer ſpargere locis: & ſanguine ſilvas
Fœdabis, matremque tuam, matriſque ſorores.
Evenient: neque enim dignabere numen honore:
Meque ſub his tenebris nimiùm vidiſſe quereris.
Talia dicentem proturbat Echione natus.
Dicta fides ſequitur; reſponſaque vatis aguntur.
Liber adeſt; feſtiſque fremunt ululatibus agri.
Turba ruunt: miſtæque viris matreſque nutruſque,
Vulguſque, procereſque, ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor, anguigenæ, proles Mavortia, veſtras
Attonuit mentes? Pentheus ait, Ærane tantùm
Ære repulſa valent? & adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? ut quos non belliger enſis,
Non tuba terruerint, non ſtrictis agmina telis;
Fœmineæ voces, & mota inſania vino,
Obſcœnique greges, & inania tympana vincant?
Voſne ſenes, mirer? qui longa per æquora vecti

Quam beatus eſſes, inquit, ſi tu etiam hâc luce privareris, ne ſacra Bacchi cernere! Jamque dies adventat, jamque prædico non longe abeſſe, quâ Bacchus novus hoſpes *filius Semeles huc pergat: quem niſi colueris honore templorum, dilaniatus in mille loca disjicieris, & inficies ſilvas cruore, & matrem tuam & matertéras. Hæc fient: neque enim honorabis dei potentiam: & dolebis me nimium intuitum eſſe in hâc caligine. Filius Echionis profligat talia proferentem. Fides ſequitur vocem, & oracula auguris exitum ſortiuntur, & re* comprobantur. *Bacchus venit; campi perſonant feſtis clamoribus. Agmen cum impetu feruntur, & matres, & nurus, confuſæ cum maribus, & plebs, & primores concurrunt ad ſacra inuſitata. Quæ veſania, inquit Pentheus, perculit veſtros animos; ſerpente orti, progenies Martia? Tantúmne poſſunt ære percuſſa ære, & tibia cornu curvo, & incantationes ſortilegæ; ut quos non gladius bellicus, non tuba, non acies expeditis miſſilibus moverint, ululatus fœminei, & furor excitus mero, turba infamis, & tympana vacua ſuperent? demirerne vos ſenes, qui adducti per voſtum mare*

NOTÆ.

520. *Novus*] Nondum ſcilicet fatis cognitus.

Ib. *Proles Semeleïa*] Huic Jovis & Semeles filio quæcumque ab aliis Bacchis facta, attributa ſunt.

523. *Matrem*] *Agaven*, cujus ſorores fuerunt Ino & Autonoë.

524. *Evenient*] Quæcumque prædico.

525. *Quereris*] Quia vellet omnino Pentheus cæcus fuiſſe, nec Bacchum vidiſſe, cujus causâ diſcerptus fuit: Adeóque acutiſſimè adverſario invidendum proponit Tireſias illud ipſum, quod ſibi vitio & damno objicerat.

527. *Sequitur*] Quia eventu firmantur quæ prædixerat vates.

Ib. *Aguntur*] *Suo ordine geruntur quæcumque dicta fuerant.*

528. *Feſtis*] In his Sacris Bacchantes, quæ Thyrſos gerebant, pampinis hederâque coronatæ, geſtabant vites, hircos, cophinos, phallos; per ſylvas, montes, nemora furibundæ ſaltabant; diſſono clamore ululatu, tibiarum cantu, & cymbalorum tinnitu omnia replebant. Hinc ſtupra promiſcua, & cædes nefandæ.

530. *Ignota*] Quippe quibus nunquam interfuerant.

531. *Anguigenæ*] Thebanos compellat Pentheus; quos vidimus antea ex draconis Marti dicati dentibus, à Cadmo ſeminatis, ortos. Optimè verò, quamquam infeliciter, generis eorum commemoratione, prudentes & Martios viros, à turpi mollium & ebrioſorum homuncionum, aut certè mulierculârum conſortio ſtudet retrahere.

532. *Ærane tantùm Ære*] *Tympana ærea æreis bacillis pulſata.*

537. *Obſcœnique greges*] *Turpis & libidine corrupta multitudo*; in quâ & Satyri. Bacchi ſacerdotes, obſcœniſſimum genus.

Hâc

ſtatuiſtis Tyrum & Penates exules in his locis; nunc patimini ſuperari ſine pugnâ? annos, ô Juvenes, ætas violentior, & propior meæ, quos decorum erat tractare arma, non thyrſos, & velari galeâ, non frondibus? Mentem veſtram ſubeat, quæſo, qui genere ſitis ſati: & induite iras illius araneis, qui ſolus peremit multos. Ille periit pro fontibus & ſtagno: at vos vincite pro veſtrâ gloriâ. Ille morti dedit ſtrenuos; vos fugate effœminatos: & reparate laudem patriam. Si fata prohibebant Thebas diu manere, utinam machinæ bellicæ, & viri muros dejicerent, & ferrum & flamma ſtreperent! Eſſemus infelices ſine culpâ, & ſors eſſet deflenda, non tegenda, & fletus eſſent ſine dedecore. At nunc Thebæ capientur à puero armis diſtituto, quem neque acies, neque arma, aut uſus equorum delectat, ſed coma delibuta myrrha, & effœminata ſerta, & purpura, & aurum implicitum verſicoloribus indumentis. Quem quidem ego confeſtim adigam (vos tantum quieſcite) agnoſcere & patrem

Hâc Tyron, hâc profugos poſuiſtis ſede Penates:
Nunc ſinitis ſine Marte capi? voſne, acrior ætas,
O juvenes, propiorque meæ? quos arma tenere,
Non thyrſos; galeâque tegi, non fronde decebat?
Eſſe, precor, memores, quâ ſitis ſtirpe creati:
Illiuſque animos, qui multos perdidit unus,
Sumite ſerpentis. Pro fontibus ille lacuque
Interiit: at vos pro famâ vincite veſtrâ.
Ille dedit letho fortes: vos pellite molles,
Et patrium revocate decus. Si fata vetabant
Stare diu Thebas; utinam tormenta virique
Mœnia diruerent, ferrumque igniſque ſonarent!
Eſſemus miſeri ſine crimine: ſorſque querenda,
Non celanda foret: lachrymæque pudore carerent.
At nunc à puero Thebæ capientur inermi:
Quem neque bella juvant, nec tela, nec uſus equorum:
Sed madidus myrrhâ crinis, molleſque coronæ,
Purpuraque, & pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modo vos abſiſtite) cogam
Aſſumtumque patrem, commentaque ſacra fateri.
An ſatis Acriſio eſt animi, contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas;
Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi (famulis hoc imperat) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum. Juſſis mora ſegnis abeſto.
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cætera turba ſuorum

fictum & ſacra per dolum excognita. An ſatis eſt virtutis Acriſio ſpernere futilem Deum, & obſerare valvas Argolicas accedentis, peregrinus tremefaciet Pentheum cum totis Thebis? Properate (hoc jubet miniſtris) properate, & huc per vim adducite ducem catenis conſtructum: nulla pigra cunctatio differat mandata. Avus hunc, hunc coarguit Athamas, & reliquum agmen ſuorum

NOTÆ.

539. *Tyron*] Tyro aut Sidone antiquiſſimis Phœniciæ urbibus oriundum vidimus antea Cadmum, qui cum ſociis Thebas Bœoticas condidit; adeóque verè nunc Pentheus ad illos ſenes, *Hâc Tyron*, &c. Dictum verò, ut illud Virgilii;

Illum in Italiam tranſfer, victoſque penates.

545. *Fontibus*] Ex quibus aquam ſocii Cadmi hauriæ juſſi ſunt.

549. *Tormenta*] Inſtrumenta ſunt aut machinæ bellicæ, lapidibus, aliiſque torquendis miſſilibus aptæ.

558. *Aſſumtum*] Jovem dicit, quem falsò ſuum patrem Bacchus jactaret, utì quidem ipſe Pentheus prædicabat.

559. *Acriſio*] Fuit Acriſius Abantis Argivorum regis filius, pater Danaës, qui neque Bacchum Deum, neque ejus ſacra admiſit, occluſis portis.

561. *Advena*] Bacchus, quem non civem agnoſcit Pentheus, nedum deum.

564. *Avus*] Cadmum intellige, namque ejus filia fuit Agave Penthei mater: Scripſitque Euripides in Bacchis, neque Cadmum, neque Tireſiam audire voluiſſe Pentheum.

ib. *Athamas*] Æoli fuit filius, Cadmi gener.

Corripiunt

Corripiunt dictis: fruſtráque inhibere laborant.
Acrior admonitu eſt; irritaturque retenta
Et creſcit rabies: ramoraminaque ipſa nocebant.
Sic ego torrentem, quà nîl obſtabat eunti,
Leniùs, & modico ſtrepitu decurrere vidi:
At, quàcunque trabes obſtructaq; ſaxa tenebant,
Spumeus, & fervens, & ab objice ſævior ibat.
Ecce cruentati redeunt: &, Bacchus ubi eſſet,
Quærenti domino Bacchum vidiſſe negârunt.
Hunc, dixêre, tamen comitem, famulumq; ſacrorum
Cepimus: & tradunt manibus poſt terga ligatis,
(Sacra Dei quondam Tyrrhenâ gente ſecutum.)

VIII. Aſpicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat: & quanquam pœnæ vix tempora differt,
O periture, tuâque aliis documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam; moriſque novi cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit, Acœtes;
Patria Mœonia eſt: humili de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent pater arva juvenci;
Lanigeroſve greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper & ipſe fuit: linoque ſolebat, & hamis
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces.
Ars illi ſua cenſus erat. Cùm traderet artem;
Accipe, quas habeo, ſtudii ſucceſſor & hæres,
Dixit, opes; morienſque mihi nihil ille reliquit
Præter aquas. Unum hoc poſſum appellare paternum.
Mox ego, ne ſcopulis hærerem ſemper in îſdem,
Addidici regimen, dextrâ moderante, carinæ
Flectere: & Oleniæ ſidus pluviale capellæ,

coarguunt verbis, & conantur fruſtrà abſterrere. Violentior eſt hortatu, & veſania correpta acuitur & augetur, & retardatio ipſa oberat. Sic ego adverti torrentem defluere leniùs & exiguo murmure, quâ parte nihil impediebat ruentem: At quàcunque tigna, & lapides congeſti obſtabant, ſpumeus & æſtuoſus ruebat fervidior ab impedimentis. Ecce ſanguinolenti revertuntur, & abnuerunt ſe vidiſſe Bacchum interrogati à domino ubi is eſſet. Nihilominus, inquiunt, apprehendimus hunc comitem ſacrorum, natione Tyrrhenum, ſecutum olim ſacra Dei: & illum offerunt manibus revinctis à tergo.

VIII. *Pentheus illum intuetur oculis, quos furor horrendos reddiderat: & quamvis ægrè dimittit momenta ſuæ pœnæ, O, inquit, moriture, & exhibiture aliis exempla tuâ morte, dic tuum nomen, & nomen parentum, & patriam, & quamobrem colas ſacra nuperorum rituum. Ille timoris expers, nomen, inquit, Acœtes: patria eſt Mœonia; parentes de plebe infimâ. Mihi non reliquit pater campos, quos fortes juvenci ſubigerent, vel greges lanigeros, neque ulla armenta. Ipſe etiam fuit pauper, & conſueverat fallere piſces filo & hamis, & extrahere ſaltantes virgâ. Sua ars erat illi reditus. Cùm me doceret artem ſuam; Sume, ait, divitias, quas conſecutus ſum, ſucceſſor & hæres ſortis meæ; & moriens ille nihil mihi reliquit præter aquas: poſſum vocare hoc ſolum patrium. Ego deinde, ne ſemper manerem affixus iiſdem rupibus, doctus ſum moderari clavum navis, dextrâ miniſtrante: & ſidus pluviale capræ Oleniæ,*

NOTÆ.

572. *Cruentati*] Vulnerati à comitibus Bacchi, dum Bacchum & Bacchas prehendere tentarent.

574. *Hunc, dixêre*] Aliter tamen Euripides in Bacchis, qui Bacchum ſimpliciter dicit adductum, quem hic noſter ſub Acœtis imagine fingit latentem.

576. *Tyrrhenâ*] Hetruſcum aut Thuſcum dicit fuiſſe hunc Acœten. Notiſſima eſt autem Hetruria Italiæ regio, à quâ Hetruſcum ſeu Tyrrhenum mare nomen habuit.

583. *Mœonia*] Qui ex Mœoniâ ſeu Lydiâ prodierant coloni, qui Hetruriam tenuerunt.

594. *Oleniæ*] Amaltheam dicit; Jovis nutricem Oleniam ob Oleno Bœotiæ urbe, ubi nutrita, ſic appellatam; vel ab eo quòd in Aurigæ ulnas ὠλένας cœlo recepta ſit. Ortu verò & occaſu pluvias inducere voluerunt.

Taygetenque, Hyadasque, oculis Arctonque notavi,
Ventorumque domos, & portus puppibus aptos.
Fortè petens Delon, Diæ telluris ad oras
Applicor, & dextris adducor littora remis:
Doque leves saltus: udæque immittor arenæ.
Nox ubi consumta est; Aurora rubescere primùm
Cœperat: exsurgo, laticesque inferre recentes
Admoneo; monstroque viam, quæ ducat ad undas.
Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio: comitesque voco, repetoque carinam:
Adsumus en, inquit, sociorum primus Opheltes:
Utque putat, prædam deserto nactus in agro,
Virgineâ puerum ducit per littora formâ.
Ille, mero, somnoque gravis, titubare videtur;
Vixque sequi. Specto cultum, faciemque, gradumq;
Nil ibi, quod posset credi mortale, videbam.
Et sensi, & dixi sociis, Quod numen in isto
Corpore sit dubito: sed corpore numen in isto est.
Quisquis es, ô faveas, nostrisque laboribus adsis:
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,
Dictys ait: quo non alius conscendere summas
Ocyor antennas, prênsoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus proræ tutela Melanthus,
Hoc probat Alcimedon: & qui requiemque, modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus:

& Taygeten, & Hyadas, & Ursam, & sedes ventorum, & portus idoneos navibus observavi oculis. Fortè cùm cursus mihi esset versus Delon, appello ad littus Diæ insulæ, & promoveor in arenam remis ad dextram flexis, & leviter exsilio, & me immitto in terram humidam. Postquam tenebræ sunt discussæ, Aurora cœperat primùm rubere: excitor, & hortor apportare novas aquas, & extendo iter, quod ducat ad eas. Ipse speculor ab excelso colle quid ventus mihi polliceatur; & arcesso socios, & denuo conscendo navem. Ecce, Adsumus, ait primus comitum Opheltes; & sicuti arbitratur, nactus prædam in campo vacuo, trahit per littora juvenem specie virgineâ. Ille tardus somno & vino videtur vacillare & vix sequi. Aspicio ornatum, & vultum, & incessum: Nihil in eo inveniebam quod posset credi mortale. Et adverti, & indicavi comitibus, Nescio quæ Deorum potestas sit in isto corpore; sed potestas Deorum est in isto corpore. Quisquis es, ô propitius sis, & nostros labores adjuves: ignosce etiam istis. Desine orare pro nobis, inquit Dictys, quo non alius velocior scandere supremas antennas, & descendere fune correpto. Libys hoc laudat, flavus Melanthus proreta hoc probat, *itemque Alcimedon, & Epopeus portisculus, qui incendens animos jussu suo dabat remigibus requiem & modum* remigandi.

NOTÆ.

595. *Taygeten*] Una est ex Pleïadibus, Atlantis filiis, in cœlum translatis.

Ib. *Hyadas*] Stella sunt 7 in capite Tauri ἀπὸ τῦ ὑειν à pluendo. Nutrices volunt fuisse Bacchi, *Dodonides* nomine, quas Jupiter in cœlum transtulerit. Alii aliter.

Ib. *Arctonque*] *Ursam*, quam præsertim nautas, cursus suos dirigendi causâ, observare diximus; Cynosuram, vel Helicen.

596. *Domos*] Mundi dicit quatuor partes, Orientem, Occidentem, Meridiem, & Septentrionem, unde flant quatuor, prout vocantur, venti cardinales.

597. *Delon*] Ægæi maris insulam, Apollini sacram, è regione Articæ.

Ib. *Diæ*] Eadem est quæ Naxus, Baccho sacra insula, juxta Delon ad meridiem.

598. *Dextris*] *Ad dextram partem navem inflectentibus*; fuit nempe Dia insula, seu Naxus, Delon eunti ad dextram.

611. *Quod numen*] Ἢ γὰρ Ζεὺς ὅδε γ' ἐσίν, ἢ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων, Ἦε Ποσειδάων, &c. Gubernator ad socios in Hymno Homeri, Διόνυσος ἢ λῃσταὶ.

614. *His*] Qui Bacchum ceperunt.

615. *Dictys*] Nomen est unius ex Acœtis sociis, quem alii malunt Prothin dictum; 20 autem hic noster, Hyginus tantùm 12 memorat, Fab. 134.

618. *Qui requiemque*] Portisculus, κελευστὴς. moderator remigum. Gall. *le Comite.*

Hoc

Hoc omnes alii. Prædæ tam cæca cupido eſt.
Non tamen hanc ſacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hîc mihi maxima juris.
Inque aditu obſiſto. Fuit audaciſſimus omni
De numero Lycabas: qui Thuſcâ pulſus ab urbe
Exſilium dirâ pœnam pro cæde, luebat.
Is mihi, dum reſto, juvenili guttura pugno
Rupit: & excuſſum miſiſſet in æquora, ſi non
Hæſiſſem, quamvis amens, in fune retentus.

IX. Impia turba probat factum. Tum denique Bacchus,
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore ſolutus
Sit ſopor, eque mero redeant in pectora ſenſus;
Quid facitis? quis clamor, ait? quâ, dicite, nautæ,
Huc ope perveni? quò me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, & quos contingere portus
Ede velis, dixit. Terrâ ſiſtêre petitâ.
Naxon, ait Liber, curſus advertite veſtros:
Illa mihi domus eſt: vobis erit hoſpita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina jurant
Sic fore: meque jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextrâ Naxos erat. Dextrâ mihi lintea danti,
Quid facis, ô demens? quis te furor, inquit, Acœte,
Pro ſe quiſque, tenet? lævam pete: maxima nutu
Pars mihi ſignificat: pars, quid velit, aure ſuſurrat.
Obſtupui: Capiatque alius moderamina, dixi:
Meque miniſterio ſceleriſque, artiſque removi.
Increpor à cunctis; totumque immurmurat agmen.
E quibus Æthalion, Te ſcilicet omnis in uno
Noſtra ſalus poſita eſt? ait, & ſubit ipſe: meumque
Explet opus, Naxoque petit diverſa relictâ.

Cæteri idem faciunt; tam cæcum eſt deſiderium prædæ. Non tamen dixi, ſinam violari hanc navem ſacro onere: hujus pars maxima mei juris eſt: & contrà nitor ingreſſu. Lycabas, qui ejectus ab urbe Thuſcâ, pro crudeli homicidio exſilium patiebatur, omnium violentiſſimus rabiem exercebat. Is, dum repugno, fregit mihi collum forti pugno; & me proturbatum ejeciſſet in mare, niſi ut examinis adhæſiſſem retentus in rudente.

IX. *Perfidum agmen laudat hæc facta. Tum denique Bacchus (is enim erat) tanquam ſomnus ſit excuſſus clamore, & ſenſus ebrietate ſoluti redeant in pectus, Quid agitas? inquit. Quis fremitus, quo auxilio huc perveni, dicite nautæ, quò me vultis vehere? Omitte timorem, inquit ille qui proræ præerat, & dic quos portus cupias intrare: duceris in terram optatam. Dirigite, inquit Bacchus, curſus veſtros Naxon. Illæ ſunt meæ ſedes, & vobis etiam terra erit amica. Mendaces jurant per æquor, & per omnes Deos ſic futurum, & imperant me pandere carbaſa pictæ navis. Naxus erat dextrâ: cùm ego ad dextram vela expedirem, Quid agis, inſane, quæ veſania te habet, Acœte? exclamant pro ſe ſinguli. Verte ad ſiniſtram. Pars maxima mihi indicat ſigno quid cupiat, pars in aurem obmurmurat. Hæſi, &, inquam, alius regat navem: & me ſubduxi officio ſcelerato & doloſo. Arguor ab omnibus, & tota turba contra me murmurat; è quibus Æthalion, Nimirum, inquit, omnis noſtra ſalus à te ſolo pendet? & ipſe ſuccedit; & officio meo fungitur; & in partem diverſam abit, Naxo relictâ.*

NOTÆ.

622. *Pars hîc*] Navis bona pars ad illum pertinebat; atque adeò gubernator erat, ut Homerus hymno modò citato.

631. *Sopor*] Ebrietas quam ille ſimulaverat.

632. *Quid facitis?*] Homerus & Nonnus lib. 45. ferunt Baccham à prædonibus vinculis ligatum fuiſſe, vincula autem ultro excidiſſe mandibus, & pedibus.

634. *Proreus*] Ille eſt qui proræ præeſt, nempe Melanthus.

642. *Pro ſe quiſque*] *Cavens*, intellige, ne Naxon veheretur.

644. *Obſtupui*] Quia perfidos videbat aliud præſtare: atque adeò cum illis operis particeps eſſe noluit.

647. *Scilicet*] Increpantis eſt & irridentis.

X. Tum deus illudens, tanquam modò denique fraudem
Senserit, è puppi pontum prospectat aduncâ,
Et flenti similis, Non hæc mihi littora, nautæ,
Promisistis, ait: non hæc mihi terra rogata est.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria vestra est,
Si puerum juvenes, si multi fallitis unum?
Jamdudum flebam. Lachrymas manus impia nostras
Ridet: & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipsum (nec enim præsentior illo
Est Deus) adjuro, tam me tibi vera referre,
Quàm veri majora fide. Stetit æquore puppis
Haud aliter, quàm si siccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant:
Velaque deducunt; geminâque ope currere tentant,
Impediunt hederæ remos, nexuque recurvo
Serpunt; & gravidis distringunt vela corymbis.
Ipse, racemiferis frontem circumdatus uvis,
Pampineis agitat velatam frondibus hastam.
Quem circa tigres, simulacraque inania lyncum,
Pictarumque jacent fera corpora pantherarum.
Exsiluêre viri; sive hoc insania fecit,
Sive timor: primusque Medon nigrescere pinnis
Corpore depresso, & spinæ curvamina flecti
Incipit. Huic Lycabas, In quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat, squammamque cutis durata trahebat.
At Libys, obstantes dum vult obvertere remos,
In spatium resilire manus breve vidit; & illas
Jam non esse manus, jam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit; truncoque repandus in undas

X. *Tum deus* nautis *imponens, sicuti nunc denique dolum cognoverit, prospicit mare puppi curvâ, & similis lachrymanti, Non, inquit, nautæ, polliciti estis mihi hæc littora; hæc terra non est exoptata à me. Quare dignus sum hâc injuriâ? quænam est laus vestra, si adulti decipitis puerum, si multi unum? Jamdiu lachrymabar. Turba sceleſta irridet meos fletus; & pulsat aquas remis festinantibus. Nunc tibi juro per ipsum* Bacchum *(neque verò est Deus illo magis propitius) me tibi certa narrare, quanquam supra fidem* videntur. *Non aliter repressa est navis in mari, quàm si esset in sicco navali. Illi stupentes perstant insistere remis, & expandunt carbasa, & nituntur currere duplici auxilio. Hæderæ implicant remos, & diffunduntur nodis aduncis, & impediunt lintea ponderosis corymbis. Ipse redimitam habens frontem uvis racemiferis hastam quatit obductam frondibus teneræ vitis: & circa illum tigres, & vanæ imagines lyncum, & maculatarum pantherarum ferocia corpora sternuntur. Viri emicuerunt, seu hoc præstitit vesania, seu pavor; & Medon cœpit prior nigrescere pinnis corpore submisso, & flexu spinæ* dorsi *incurvari: ad quem Lycabas, In quæ monstra mutaris, dixit? & os vastum, & patulæ evadebant nares loquentis, & cutis rigens induebat squammas. At dum Libys, tentat convertere remos obstantes, advertit manus reflecti in exiguum spatium, & jam non esse manus, jam posse dici pinnas. Alius nitens manibus apprehendere funes implicitos, non habuit lacertos, & curvatus mutilato in aquas*

NOTÆ.

661. *Navale*] Navalia dicuntur loca, in quibus stant aut reponuntur naves.

663. *Deducunt*] Vela priùs collecta & antennis adstricta jam solvunt, & explicant.

Ib. *Gemina*] Remis velisque.

664. *Impediunt*] Ne moveri possent.

665. *Corymbis*] Eo nomine appellantur uvæ quas fert hedera.

667. *Pampineis*] Thyrsum qualis.

Ib. *Agitat*] Concutit ad terrorem nautis incutiendem.

668. *Quem circa tigres*] Tigres & lynces sunt feræ Baccho dictæ, quas ideo nautarum oculis objecit Bacchus, ut earum aspectu territi in mare desilirent.

672. *Curvamina flecti*] Græcismus est.

674. *Panda*] *Recurva*, qualis est Delphini.

680. *Trunco*] Quia brachiis mutilatum.

Corpore

Corpore desiluit. Falcata novissima cauda est,
Qualia dividuæ sinuantur cornua lunæ.
Undique dant saltus: multâque aspergine rorant:
Emerguntque iterum; redeuntq; sub æquora rursus:
Inque chori ludunt speciem: lascivaque jactant
Corpora: & acceptum patulis mare naribus efflant.
De modò viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Restabam solus. Pavidum, gelidumque trementi
Corpore, vixque meum firmat Deus, Excute, dicens,
Corde metum, Diamque tene. Delatus in illam,
Accensis aris Baccheïa sacra frequento.
Præbuimus longis, Pentheus, ambagibus aures,
Inquit: ut ira morâ vires absumere posset.
Præcipitem famuli rapite hinc: cruciataque diris
Corpora tormentis Stygiæ dimittite nocti.
Protinus abstractus solidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis: & dum crudelia jussæ
Instrumenta necis ferrumque, igneſque parantur;
Sponte suâ patuisse fores, lapsasque lacertis
Sponte suâ, fama est, nullo solvente, catenas.
Perstat Echionides: nec jam jubet ire, sed ipse
Vadit, ubi electus facienda ad sacra Cithæron
Cantibus & clarâ bacchantum voce sonabat.
Ut fremit acer equus, cùm bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæque assumit amorem:
Penthea sic ictus longis ululatibus æther
Movit: & audito clangore recanduit ira.
Monte ferè medio est, cingentibus ultima silvis,
Purus ab arboribus, spectabilis undique campus.
Hîc oculis illum cernentem sacra profanis
Prima videt, prima est insano concita motu,
Prima suum misso violavit Penthea thyrso
Mater: Io, geminæ, clamavit, adeste sorores.

corpore exsiliit: ultima cauda est in modum falcis figurata: quomodo cornua lunæ dimidiæ curvantur. Undiquaque prosiliunt, & multo rore aspergunt: Erumpunt iterum: & sese rursus immergunt aquis: & ludunt in modum chori, & concutiunt luxuriantia corpora, & emittunt aquam haustam patentibus naribus. Solus supereram de viginti (nam illa navis tot habebat) qui modò in nave erant. Deus erigit me tremefactum, torpentem, corpore tremente, & vix mei compotem; dicens, Ejice metum animo, & Naxum pete. Illîc appulsus celebro Bacchi festa aris incensis. Commodavimus, inquit Pentheus, aures prolixis verborum anfractibus; ut ira posset exhaurire suas *vires cunctatione. Famuli tollite hinc sublimem ocyùs; & deturbate corpora punita horrendis cruciatibus ad tenebras infernas. Continuò Acœtes Tyrrhenus abreptus coërcetur firmis carceribus; & dum sæva instrumenta constituta mortis, & ferrum & flammæ adornantur, rumor invaluit portas ultro apertas esse, & ultro vincula soluta esse brachiis, nullo expediente. Pentheus obfirmat animum; neque nunc imperat* alicui servorum *ire, sed ipse it ubi Cithæron delectus ad sacra peragenda fremebat cantibus & elatâ voce bacchantum. Quemadmodum generosus equus fremit, cum bellicus tubicen fecit indicia ære personante, & ducitur clamore certaminis; sic aër concussus repetitis clamoribus perculit Pentheum; & furor iterum inflammatus est auditis ululatibus. Planities est ex omni parte patens ferè in monte medio, vacua arboribus quæ circumdant extremas partes* montis. *Hîc mater prima cernit illum spectantem sacra oculis profanis, prima est impulsa furore insano, prima appetit suum Pentheum thyrso jaculato: Io vociferata est, accurrite ambæ sorores.*

NOTÆ.

683. *Multâque*] Delphinorum describit naturam, qui ludere, sese in gyrum versare, aquam etiam solent non agitare modò, sed etiam emittere.

701. *Perstat*] Obstinatè Bacchum ejusque sacra contemnit Pentheus Echionis filius.

702. *Cithæron*] Mons Bœotiæ, Bacchi sacris inclytus.

706. *Ululatibus*] Bacchantum & Orgia celebrantium clamoribus.

707. *Movit*] Ad iram concitavit.

708. *Monte*] Cithærone.

713. *Geminæ*] Ino & Autonoë.

Ille aper vastissimus, qui vagatur in nostris campis, ille aper est mihi mactandus. Totum agmen rabiosum irruit in unum Penthea: *omnes concurrunt, & omnes sequuntur nunc parentem, nunc proferentem voces minùs feroces* quàm modò protulerat, *nunc se arguentem, nunc se male fecisse confitentem. Ille tamen vulneratus, Veni, inquit, in auxilium matertera Autonoë; manes Actæonis flectant corda. Illa ignorat quid sit Actæon, & abripuit dextram oranti: altera est avulsa raptu Inûs. Miser non habet lacertos quos porrigat matri, sed exhibens corpus mutilatum artubus discerptis: Vide, mater, inquit. Agave ululavit, cùm videret* lacerados filii artus. *Et excussit collum, & jactavit comam per aërem, & tenens caput abstractum digitis sanguinolentis, Io comites, exclamat, hæc victoria est opus nostrum. Ventus non citiùs deripit arbore excelsâ folia usta frigore per autumnum, & tunc leviter affixa: quàm artus viri sunt dilaniati manibus impiis. Thebanæ doctæ ejusmodi exemplis celebrant nova sacra* Bacchi, *& thura præbent, & venerantur sacra altaria.*

Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens. Cunctæ coëunt, cunctæque sequuntur
Jam trepidum, jam verba minùs violenta locutum,
Jam se damnantem, jam se peccâsse fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
Autonoë: moveant animos Actæonis umbræ.
Illa quid Actæon nescit; dextramque precanti
Abstulit: Inoo lacerata est altera raptu.
Non habet infelix quæ matri brachia tendat:
Trunca sed ostendens disjectis corpora membris;
Adspice, mater, ait. Visis ululavit Agave;
Collaque jactavit, movitque per aëra crinem:
Avulsumque caput digitis complexa cruentis,
Clamat, Io comites, opus hæc victoria nostrum est.
Non citiùs frondes autumno frigore tactas,
Jamque malè hærentes altâ rapit arbore ventus;
Quàm sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ nova sacra frequentant,
Thuraque dant, sanctasque colunt Ismenides aras.

NOTÆ.

714. *Aper*] Pentheum aprum esse credit mater, Bacchi & furoris plena.

718 *Jam se damnantem*] Pentheus agnoscit tandem se peccâsse, eò quòd Bacchum & illius sacra contempserat.

720. *Moveant*] *Ad misericordiam tuum animum flectant.* Fuit verò Autonoë soror Agaves & Actæonis mater, quam filii non absimilis casus mitiorem præstare debuisset, nisi tum ebrietas omnem rationem & memoriam sustulisset.

722. *Inoo*] Manum itaque alteram Autonoë, alteram Ino abstulit.

733. *Ismenides*] Thebanæ mulieres, ab Ismeno Bœotiæ fluvio, sic dictæ.

LIBER IV.

ARGUMENTUM.

ALcithoë tamen, unà cum ſororibus, conſtanter ea contemnebat. Adeò ut in feſto varias ad colum hiſtorias illæ ſibi invicem narrare cœperint. Partim de moris denigratis, partim de Apolline in Eurynomen verſo, ut cum Leucothoë concumberet: quamobrem Clytie zelotypa in Heliotropium fuerit mutata: partim de Hermaphrodito & Salmacide nymphâ in unum corpus concretis. Quo facto, ſorores ipſæ in veſpertiliones, earumque telæ in vitem & pampinos transformatæ ſunt. Hâc de re cùm Agave lætaretur, magnus ei dolor oblatus eſt: quando Ino & Athamas in mare per inſaniam proſiluerunt, & facti ſunt dii marini. Quos dum mulieres Thebanæ pro mortuis deplorant, in ſaxa & volucres commutantur. Cadmus quoque hâc calamitate commotus, relictis Thebis, in Illyriam cum uxore profectus eſt. Ubi uterque anguineam formam accepit. Solus itaque reſtabat è Bacchi contemptoribus Acriſius, avus Perſei, qui Gorgonis caput amputavit. E cujus guttis in terram delapſis angues exorti ſunt, & Atlantem in montem, virgaſque, poſt Andromedam liberatam, in lapides convertit. Orto deinde in nuptiis tumultu, Phineum cum ſuis, unàque Prœtum & Polydectem, ſaxeos reddidit.

P. Ovidii Nasonis

METAMORPHOSEON

LIBER IV.

INTERPRETATIO.

I. *Alcithoë Minyæ filia non opinatur orgia Dei esse admittenda; sed insana profitetur adhuc Bacchum non esse filium Jovis: & habet sorores participes ejusdem impietatis. Sacerdos monuerat frequentare festum, & dominas, & ancillas vacantes à suis operibus velari pectora pellibus, solvere vittas crinales, impedire capillos coronis, & manus thyrsis frondosis; & prædixerat indignationem Dei spreti fore violentam. Et matres, & nurus obtemperant, & omittunt telas, & quasos, & pensa imperfecta; & immittunt thura; & citant Bacchum, & Bromium, & Lyæum, & Ignigenam, iterumque genitum, & solum bimatrem.*

AT non Alcithoë Minyeïas orgia censet
Accipienda Dei: sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Jovis: sociasque sorores
Impietatis habet. Festum celebrare sacerdos,
Immunesque operum dominas, famulasque suorum
Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,
Serta comâ, manibus frondentes sumere Thyrsos,
Jusserat; & sævam læsi fore numinis iram
Vaticinatus erat. Parent matresque, nurusque;
Telasque, & calathos, infectaq; pensa reponunt;
Thuraque dant: Bacchumque vocant, Bromiumque, Lyæumque,
Ignigenamque, satumque iterum, solumq; bimatrem.

NOTÆ.

1. *Minyeïas*] Ex Minyâ filio Orchomeni prognata.

Ib. *Orgia*] Bacchi sacra fuerunt alio nomine Dionysia; temque Bacchanalia dicta.

2. *Sed adhuc*] Etiam post funestum illud Penthei exemplum.

3. *Sorores*] Antoninus lib. II. tres numerat sorores, Leucippam (quæ Ovidio Leuconoë) Arsippam, quam alii Aristippen, alii Arsinoën vocant, & Alcithoën.

4. *Sacerdos*] Fortasse Tiresias.

6. *Pelle tegi*] Νεβρῶν hinnulorum, & βασσάρων vulpium. *Crinales*] Quod in omnibus sacris fieri solet.

7. *Serta*] Ex pampinis.

10. *Infecta*] Imperfecta, opera per festa intermissa.

11. *Bacchumque*] Omnibus nominibus Deos religiosè appellare solebant, eorumque acta recensere, quod illis gratissimum arbitrabantur.

Ib. *Bromium*] Id est, *frementem*, ἀπὸ τῦ βρέμειν.

Ib. *Lyæum*] Ἀπὸ τῦ λύειν, à solvendo, quòd vinum curas solvat: unde etiam Latinis *Liber pater*.

12. *Ignigenam*] Quia fulminis ictu editus, ut vidimus antea.

Ib. *Iterum*] Quia Jovis femori inclusus, quòd illi alterius matris loco fuit, unde & *bimater*, & Dithyrambus.

Additur

Additur his Nyſeus indetonſuſque Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis conſitor uvæ,
Nycteliuſque Eleleuſque parens, & Iacchus, & Evan:
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina, Liber, habes. Tibi enim inconſumpta Juventas.
Tu puer æternus, tu formoſiſſimus alto
Conſpiceris cœlo: tibi, cùm ſine cornibus adſtas,
Virgineum caput eſt: Oriens tibi victus, aduſq;
Decolor extremo quæ cingitur India Gange.
Penthea, tu venerande, bipenniferumque Lycurgum
Sacrilegos mactas: Tyrrhenaque mittis in æquor
Corpora. Tu bijugum pictis inſignia frænis
Colla premis lyncum: Bacchæ, Satyriq; ſequuntur:

Adjicitur his Nyſeus, & Thyoneus intonſus, & Lenæus, & inventor genialis uvæ, & Nycteliius, & pater Eleleus, & Iacchus, & Evan: & inſuper nomina plurima, quæ conſecutus es inter nationes Græcas, ô Liber. Tibi enim integra Juventus: Tu puer æternus, tu es pulcherrimus in excelſo cœlo: tibi eſt caput puellæ, cùm te offers ſine cornibus. Oriens à te ſuperatus, uſque ad Indiam, quæ fuſca circumdatur ultimo Gange. Tu, venerande, perdis Pentheum & impium Lycurgum, qui in vites bipennem tulit; & deturbas in mare corpora Thuſca. Tu urges colla lyncum bijugum ſpecioſa pictis frænis: Bacchæ & Satyri te comitantur;

NOTÆ.

13. *Nyſeus*] A Nysâ nutrice, vel Nysâ monte, apud quem educatus, vel Nysâ Indiæ urbe, quam Bacchus ædificavit.

Ib. *Indetonſus*] Quippe Apollini & Baccho perpetuam eſſe juventutem voluerunt.

Ib. *Thyoneus*] A matre Semele, quæ etiam *Thyone* dicta. Macr. Saturn. l. 18.

14. *Lenæo*] A torculari ſeu lacu, qui λῆνος Græcis dicitur.

Ib. *Genialis*] Genio & voluptati maximè accommodatæ.

15. *Nyctelius*] A nocturnis feſtis.

Ib. *Eleleuſque*] A clamore Orgia celebrantium, & hortantium voce ἐλελεῦ, quâ in hymnis Pæanibus itemque hortationibus bellicis utebantur.

Ib. *Iacchus*] Ἀπὸ τῆς ἰαχῆς, hoc eſt, à clamore.

Ib. *Evan*] Vox fuit Bacchantium, quâ ipſe Bacchus intelligitur.

17. *Juventas*] Quæ Hebe eſt juventutis Dea; quam pro ipsâ juventute poſuit.

18. *Formoſiſſimus alto*] Quibuſdam videtur Bacchus pro ſole à poëtis accipi, & eo more Virg. locutum volunt in 1. Georg.

——— *Vos ô clariſſima mundi*
Lumina———
Liber & alma Ceres———

19. *Cornibus*] An à truculentiâ ebriorum? an quòd cornua veteribus in uſum poculorum? an quod boves primus junxit Bacchus, unde & Olim eſt Ægyptiis? An ob galeam capitis arietini formâ (qualem Turno *rubra cornua criſtæ* tribuit Virg.) inſignem, in honorem patris ſui Jovis Ammonis, cui & ipſe templum & aram ſub arietis ſpecie erexit? an denique à cincinnis, utrinque in cornuum formam acuminatis atque retortis?

20. *Oriens*] Primus creditus Indiam cædibus vexâſſe Bacchus, & victoriis peragrâſſe; ubi columnas ſtatuit, ſicuti Hercules in Hiſpaniâ.

21. *Decolor*] Quia fuſco ſunt colore Indi.

Ib. *Gange*] Fluvius eſt Indiæ citeriorem ab ulteriore dividens.

22. *Lycurgum*] Rex fuit Thraciæ, quem bipenni, quâ vites in Bacchi contemptum cædebat, ſibi corporis extremas partes abſcidiſſe fabulatus eſt Apollodorus.

23. *Sacrilegos*] Dicitur Bacchus orbem terrarum ſacrilegis & Deorum contemtoribus purgâſſe.

Ib. *Tyrrhenaque*] Nautas dicit, de quibus libro ſuperiori.

24. *Bijugum lyncum*] Sunt lynces animalia Africæ familiaria, maculatâ pelle, & mirâ oculorum acie prædita, à quibus Bacchi currum trahi voluerunt.

25. *Satyrique*] Satyri, ut refert Plinius nihil aliud hominis quàm figuram habent. In Æthiopiâ naſcuntur, aduncis naribus, aſperâ cornibus fronte, pedes caprinos habentes. Non ſunt verò illi aliud quàm poëtarum opus, ad brutorum & ferorum hominum imaginem effictum.

Quique

& senex vini plenus, qui sustentat membra vacillantia ferulâ, & non bene infidet curvo asello. Quâcunque te confers, clamor juvenilis, & simul voces muliebres, & tympana percussa palmis & æra concava obstrepunt, itemque buxus producto foramine. Ismenides orant ut adsis propitius, & suavis; & frequentant sacra indicta. Solæ Minyeïdes domi violantes festa operibus parum convenientibus, aut trahunt lanas, aut torquent stamina pollice, aut insistunt telæ, & premunt ancillas operibus. Quarum aliqua trahens filum agili pollice, Dum, inquit, aliæ opus intermittunt & celebrant festa fictitia, nos quoque, quas Minerva Dea venerabilior detinet, leniamus opus utile manuum diverso sermone; & alternâ vice auribus otiosis aliquid narremus quod non patiatur tempora videri longa. Sorores laudant ejus verba, & imperant ut illa prior incipiat aliquid referre. Illa secum perpendit quid narret è multis (nam multa sciebat) & incerta est, an loquatur de te, Derceti Babylonia, quam Palæstini arbitrantur frequentâsse lacus mutatâ figurâ squamis tegentibus membra: an potiùs loquatur quomodo filia illius adoptatis pennis

Quique senex ferulâ tibubantes ebrius artus
Sustinet; & pando non fortiter hæret asello.
Quácunque ingrederis; clamor juvenilis, & unà
Fœmineæ voces, impulsaque tympana palmis,
Concavaque æra sonant, longoque foramine buxus.
Pacatus, mitisque, rogant Ismenides, adsis: 31
Jussaque sacra colunt. Solæ Minyeïdes intus,
Intempestivâ turbantes festa Minervâ,
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
Aut hærent telæ, famulaque laboribus urgent. 35
E quibus una levi deducens pollice filum,
Dum cessant aliæ, commentaque sacra frequentant,
Nos quoque, quas Pallas melior Dea detinet, inquit,
Utile opus manuum vario sermone levemus:
Perque vices aliquid, quod tempora longa videri 40
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant; primamque jubent narrare sorores.
Illa, quid è multis referat (nam plurima norât)
Cogitat; & dubia est, de te, Babylonia, narret,
Derceti, quam versâ squamis velantibus artus 45
Stagna Palæstini credunt celebrâsse figurâ:
An magìs ut sumtis illius filia pennis

NOTÆ.

26. *Quique senex*] Silenum dicit Bacchi nutritum, pædagogum, & comitem assiduum semper ebrium, cujus gestamen baculus ex ferulâ arbore. Atque illum tanquam parentem satyri observabant, qui & ipsi senes facti, Sileni dicebantur.

30. *Concava*] Cymbala dicit ærea, quibus & furentes ad insanum strepitum utebantur.

Ib. *Buxus*] Pro tibiâ, quam etiam ex buxo conficiebant.

31. *Rogant Ismenides*] Thebanæ matres, ut felix faustusque sis, precantur.

Ib. *Pacatus*]——*Parce, Liber,*
Parce gravi metuende Thyrso,
inquit Horat. Carm. Lib. II. Ode 19.

33. *Minerva*] Id est, *artibus à Minervâ inventis*, quas Bacchi festo die exercere nefas esset.

42. *Sorores*] Minyeïdes.

45. *Derceti*] Veneris filia, aut Venus ipsa; cujus imago supernè mulierem, infernè piscem referebat, ita mutatam illam variis de causis fabulati sunt, unde & Atergatis dicta. Ab Assyriis, aliisque populis culta fuit.

46. *Palæstini*] Palæstina Syriæ provincia.

Ib. *Celebrâsse*] Juxta Ascalonem Syriæ urbem Dio stagnum esse scripsit seu lacum, in quem Dercetis, pudoris amissi dolore, ab adolescente quodam, Veneris instinctu, compressâ, postquam filiam Semiramidem peperisset, sese conjecit. Cujus rei causâ Syri piscibus illius stagni (in piscem juxta illorum opinionem mutata dea) abstinuisse, templumque illi juxta lacum ædificâsse scripsit Diodorus. Vide, si tanti videtur, Lucianum de deâ Syriâ.

47. *Pennis*] Hanc Semiramidem Dercetis filiam, quæ Babylonem ampliavit, in columbam fuisse mutatam nonnulli tradiderunt, quos se-

Extremos

Extremos albis in turribus egerit annos.
Naïs an ut cantu, nimiúmque potentibus herbis,
Verterit in tacitos juvenilia corpora piſces,
Donec idem paſſa eſt. An, quæ poma alba ferebat,
Ut nunc nigra ferat contactu ſanguinis arbor.
Hæc placet; hanc, quoniam vulgaris fabula non eſt,
Talibus orſa modis, lanâ ſua fila ſequente:

II. Pyramus & Thiſbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis,
Contiguas tenuêre domos: ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxiſſe Semiramis urbem.
Notitiam primoſque gradus vicinia fecit;
Tempore crevit amor: tædæ quoq; jure coïſſent;
Sed vetuêre patres. Quod non potuêre vetare,
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conſcius omnis abeſt. Nutu, ſigniſque loquuntur.
Quóque magìs tegitur, tectus magìs æſtuat ignis.
Fiſſus erat tenui rimâ, quam duxerat olim,
Cùm fieret, paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per ſæcula longa notatum
(Quid non ſentit amor?) primi ſenſiſtis amantes,
Et voci feciſtis iter, tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo tranſire ſolebant.

trajecerit ævum ultimum in candidis turribus: an quomodo Naïs cantu, & graminibus nimiùm efficacibus corpora juvenilia mutaverit in mutos piſces, donec ipſa eandem experta eſt metamorphoſin: *an quomodo arbor, quæ quondam producebat poma alba, nunc emittat atra contactu cruoris. Hæc arridet: hanc, ſiquidem fabula non eſt trita, ſic narrare* occœpit, *dum lana filo* inter nendum *continuò juccedit.*

II. *Pyramus & Thiſbe, alter elegantiſſimus juvenum, altera formoſiſſima virginum quas oriens habuit, incoluerunt domus conterminas, ubi Semiramis dicitur circumdediſſe excelſam urbem lateribus excoctis. Proximitas* domuum *cauſa fuit primæ conſuetudinis. Amor auctus eſt morâ; etiam nuptiarum ritibus conveniſſent, ſed patres prohibuerunt. Quod non potuerunt prohibere, Uterque pariter incenſi erant animis correptis. Omnis teſtis abeſt; verba faciunt nutu & notis: & quò magis ignis obducitur, magìs obductus incaleſcit. Murus medius inter utramque domum hiabat exiguâ fiſſurâ, quam quondam traxerat, cùm ſtrueretur. Ille defectus à nemine obſervatus per diutina tempora (quid non animadvertit amor?) à vobis amantibus primò fuit animadverſus; & feciſtis viam voci, & ſecuræ blanditiæ ſolebant tranſire per eam, tenuiſſimo ſtrepitu.*

NOTÆ.

cutus eſt Ovidius. Illam quidem primò à matre expoſitam à columbis nutritam voluerunt, ex quo illi nomen Semiramis, quod linguâ Siriâ columbam montanam ſignificat. Habuerunt præterea Columbam in ſuis vexillis Babylonii, Diodoro Siculo teſte, lib. III.

48. *In turribus*] Ubi nidificare ſolent columbæ. Quò, ſi ad hiſtoriam referas, Semiramidem ſeſe recepiſſe, vel filium ejus eandem concluſiſſe, haud abſurdè crederis.

49. *Naïs*] Nympha hæc Solis inſulam, cui & nomen *Noſala*, & *Nympharum cubile*, inter Taprobanam & Carmaniam ſitam, incoluit; quæ juvenes advenas quibuſcumrem habuiſſet, veneficiis in piſces mutabat. Deinde & ipſa à Sole, terræ ſibi ſacratæ vindice, in piſcem verſa eſt.

52. *Arbor*] *Morem* arborem intelligit, quam ante Pyrami & Thiſbes fata dicit alba poma tuliſſe.

58. *Altam urbem*] Ad murorum, & ædium magnificentiam reſpexit, quâ facilè Babylon alias urbes ſuperabat.

Ib. *Urbem*] Babylonem dicit urbem maximam ad Euphratem ſitam, inter ſeptem orbis miracula numeratam; hanc Semiramis Nini Aſſyriorum regis uxor muro lateritio cinxit.

59. *Primoſque gradus*] *Ad amorem.*

60. *Tædæ*] Nuptiæ; in quibus, cùm aquæ & ignis ſacramenta adhiberentur, faces quinque è tædâ arbore, à totidem pueris patrimis & matrimis præferebantur.

61. *Quod non potuêre*] Quia tametſi corporum, non tamen animorum poterant prohibere conjugium.

Sæpe

Sæpe postquam convenissent, hinc Thisbe, Pyramus illinc; & spiritus oris esset utrobique captatus; Livide mure, dicebant, quamobrem prohibes amantes? Quàm parum esset, ut patereris nos convenire toto corpore? Aut si hoc nimium, saltem apertus esses ad jungenda suavia! non tamen sumus ingrati: Agnoscimus tibi nos hoc debere, quòd via facta est vocibus ad aures amicas. Postquam ejusmodi frustra è diverso loco dixissent, adventante nocte dixerunt Vale; & quisque obtulerunt basia muro *qui ex suâ parte fuit, non prætercuntia in alteram. Sequens Aurora fugaverat sidera nocturna, atque sol radiis exsiccaverat gramina pruinâ conspersa; convenerunt in eundem locum. Tum priùs conquesti plurima voce summissâ secum decernunt, ut nocte intempestâ conentur fallere janitores, & valvis egredi; & postquam domo prodierint, egrediantur insuper urbe; & ne opus sit vagari per vastos agros, cœant ad tumulum Nini, & latitent sub umbrâ arboris. Ibi erant morus arbor procera, fœcundissima pomis candidis, proxima fonti frigidissimo. Conditiones probantur, & dies serò credita transire præcipitatur in aquas, & nox excitatur ab iisdem acquis. Solers Thisbe erumpit per opaca noctis, cardine dimoto, & suos domesticos decipit, & velatum os habens pervenit ad sepulchrum, & substitit sub præstitutâ arbore. Amor præstabat eam audentem. Ecce leæna adest infectum habens os æstuans recenti cæde boum, sedatura sitim aquâ fontis proximi. Quam Thisbe Babylonia intuita est è longinquo ad lucem lunæ, & pede tremente tendit in tenebrosam spelunçam: & fugiendo omittit à tergo lapsa velamina. Postquam crudelis leæna sedavit sitim multâ aquâ, dum revertitur in nemus, forte discerpit rictu sanguinolento subtilem vestem repertam sine Thisbe. Pyramus, qui tardiùs exierat, aspexit in ultimo*

Sæpe ut constiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc;
Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris;
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obstas?
Quantum erat, ut sineres nos toto corpore jungi!
Aut hoc si nimium, vel ad oscula danda pateres!
Nec sumus ingrati: tibi nos debere fatemur,
Quòd datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diversâ nequicquam sede locuti;
Sub noctem dixêre Vale: partique dedêre
Oscula quisque suæ, non pervenientia contrà.
Postera nocturnos Aurora removerat ignes,
Solque pruinosas radiis siccaverat herbas:
Ad solitum coïere locum. Tum murmure parvo
Multa priùs questi, statuunt ut nocte silenti
Fallere custodes, foribusque excedere tentent:
Cùmq; domo exierint, urbis quoq; tecta relinquant:
Neve sit errandum lato spatiantibus arvo;
Conveniant ad busta Nini: lateantque sub umbrâ
Arboris. Arbor ibi niveis uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: & lux tardè discedere visa
Præcipitatur aquis, & aquis nox surgit ab îsdem.
Callida per tenebras, versato cardine, Thisbe
Egreditur, fallitque suos; adopertaque vultum
Pervenit ad tumulum: dictâque sub arbore sedit:
Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
Cæde leæna boum spumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in undâ.
Quam procul ad lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit: & obscurum timido pede fugit in antrum.
Dumque fugit, tergo velamina lapsa relinquit.
Ut lea sæva sitim multâ compescuit undâ,
Dum redit in silvas, inventos fortè sine ipsâ
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Seriùs egressus vestigia vidit in alto

NOTÆ.

74. *Quantùm*] Quasi dicat *minimum*.

78. *Diversa*] Quia hinc Thisbe, illinc Pyramus sedebat.

84. *Questi*] De parentibus suis, aut fati iniquitate.

88. *Busta*] Ad Nini sepulchrum seu locum ubi ustus & sepultus fuerat, ubique, Diodoro teste, moles erat instar arcis cujusdam multis stadiis distans ab urbe.

93. *Versato cardine*] *Apertâ januâ.*

Pulvere

Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore
Pyramus. Ut verò veſtem quoque ſanguine tinctam
Repperit: Una duos nox, inquit, perdet amantes:
E quibus illa fuit longâ digniſſima vitâ.
Noſtra nocens anima eſt. Ego te, miſeranda, peremi.
In loca plena metûs qui juſſi nocte venires:
Nec prior huc veni. Noſtrum divellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu,
O quicunque ſub hâc habitatis rupe, leones.
Sed timidi eſt optare necem. Velamina Thiſbes
Tollit, & ad pactæ ſecum fert arboris umbram.
Utque dedit notæ lachrymas, dedit oſcula veſti:
Accipe nunc, inquit, noſtri quoq; ſanguinis hauſtus;
Quoque erat accinctus, demittit in ilia ferrum.
Nec mora; ferventi moriens è vulnere traxit.
Ut jacuit reſupinus humi; cruor emicat altè,
Non aliter, quàm cùm vitiato fiſtula plumbo
Scinditur, & tenues ſtridente foramine longè
Ejaculatur aquas; atque ictibus aëra rumpit.
Arborei fœtus aſpergine cædis in atram
Vertuntur faciem: madefactaque ſanguine radix
Puniceo tingit pendentia mora colore.
Ecce, metu nondum poſito, ne fallat amantem,
Illa redit: juvenemque oculis, animoque requirit:
Quantaque vitârit narrare pericula geſtit.
Utque locum, & verſam cognovit in arbore formam;
(Sic facit incertam pomi color) hæret an hæc ſit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum; retroque pedem tulit: oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris inſtar,
Quod fremit, exiguâ cùm ſummum ſtringitur aura.
Sed poſtquàm remorata ſuos cognovit amores;
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas; amplexaque corpus amatum,

pulvere indubitata veſtigia feræ, & toto vultu expalluit. Poſtquam autem invenit amictum infectum etiam cruore; Una nox, inquit, conficiet duas amantes, è quibus illa fuit digniſſima longiore vitâ. Anima noſtra eſt in culpâ. Ego te perdidi, deflenda, qui monui ut venires noctu in loca pavore obſita, neque primus huc adfui. O leones quicunque incolitis hæc ſaxa, convellite impia præcordia ſævo morſu. Sed meticuloſi eſt animi mortem cupere. Colligit velum Thiſbes, & portat ſecum ad umbram arboris conſtitutæ. Et ſicuti dedit lachrymas, dedit quoque ſuavia amicti; deinde, inquit, Habeas nunc etiam undas noſtri ſanguinis; & infigit gladium, quo erat inſtructus, in ſuum latus; & ſine cunctatione, moriens educit è vulnere exæſtuante. Cùm ſtratus fuit humi reſupinus, ſanguis exilit in altum, non aliter quàm cùm tubus aperitur rupto plumbo, & longè expuit ſubtiles aquas, foramine ſtrepente, atque impetu aërem verberat. Fructus arboris mutantur rore ſanguinis in nigrum colorem, & radix cruore imbuta inficit mora pendentia colore rubro. Ecce illa, ne decipiat amantem, revertitur, pavore nondum ſedato, & veſtigat juvenem oculis & mente, & lætatur quòd mox referat quantum diſcrimen effugerit. Et poſtquam cognovit locum, & formam mutatam in arbore, dubitat an hæc ſit, ita color fructûs facit incertam. Dum hæret, aſpicit artus trementes quatere terram ſanguinolentam; & greſſum repreſſit, & vultus habens pallidiores buxo, exhorruit ſicut mare quod ſtrepit, cùm ſuperficies impellitur levi vento. Sed poſtquam per temporis ſpatium ſuum amatorem agnoviſſet, plangit immerita brachia magnis ictibus; & diſcerpens capillos, & complexa corpus dilectum;

NOTÆ.

114. *Leones*] A quibus nempe occiſam credit Thiſben.

115. *Timidi*] Qui ex ſtoicorum ſententiâ in manu eſt cujuſque.

137. *Amores*] Amatum Pyramum.

138. *Claro*] Id eſt, cum magno ejulatu, & planctu. Mota eſt, cùm nondum nôrat cujus erat, quod vidit cadaver; quam primùm novit eſſe Pyrami, in apertos planctus erumpit.

Vulnera

applevit plagas lachrymis, & miscuit fletum sanguini: & deosculans os frigidum, Pyrame, clamavit, quod infortunium te mihi fustulit? Pyrame, responde; tua Thisbe te vocat, suavissime, exaudi & erige vultus languentes. Pyramus aperuit oculos jam morte pressos ad nomen Thisbes, & eâ conspectâ iterum clausit. Quæ postquam & agnovit velum suum, & vidit eburneam vaginam inanem gladio, Manus tua, inquit & amor te mactavit, miser. Manus est etiam mihi strenua ad hoc unum; est etiam amor; hic sufficiet vires ad plagas. Prosequar mortuum, & infelicissima dicar caussa & socia tuæ mortis; & qui, heu! poteras sejungi à me solâ morte, neque poteris sejungi morte. Attamen, ô parentes mei & illius valde infelices, estote rogati amborum nomine, ut non prohibeatis nos condi eodem sepulchro, quos hora ultima non divisit. At tu, arbor quæ nunc operis ramis corpus luctuosum unius, mox es opertura duorum corpora, *habe indicia necis, & serva fructus nigros & idoneus luctibus, in memoriam sanguinis à duobus* effusi. *Dixit, & cuspide accommodato ad infimum pectus immisit se gladio, qui âdhuc calidus erat à sanguine* Pyrami. *Cæterùm preces moverunt Deos, moverunt parentes. Nam color est niger in fructu* morì, *ubi ad maturitatem pervenit; & quod ex amborum pyris reliquum est, compositum est in unam urnam.*

Vulnera supplevit lacrymis; fletumque cruori
Miscuit: & gelidis in vultibus oscula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi casus ademit?
Pyrame responde. Tua te, carissime, Thisbe
Nominat. Exaudi: vultusque attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos jam morte gravatos
Pyramus erexit, visâque recondidit illâ.
Quæ postquam vestemque suam cognovit, & ense
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amorq;
Perdidit, infelix. Est & mihi fortis in unum
Hoc manus: est & amor: dabit hic in vulnera vires.
Persequar extinctum: lethique miserrima dicar
Caussa, comesque tui: quique â me morte revelli
Heu solâ poteras, poteris nec morte revelli.
Hoc tamen amborum verbis estote rogati,
O multùm miserique mei illiusque parentes,
Ut, quos certus amor, quos hora novissima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu, quæ ramis arbor miserabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum;
Signa tene cædis: pullosque & luctibus aptos
Semper habe fœtus gemini monumenta cruoris.
Dixit: & aptato pectus mucrone sub imum
Incubuit ferro; quod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigêre Deos, tetigêre parentes.
Nam color in pomo est, ubi permaturuit, ater:
Quodque rogis superest, unâ requiescit in urnâ.

III. Desierat, mediumque fuit breve tempus; & orsa est
Dicere Leuconoë. Vocem tenuêre sorores.
Hunc quoque, fidereâ qui temperat omnia luce,
Cepit amor solem. Solis referemus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur

III. *Absolverat; & temporis interstitium fuit breve; & Leuconoë incepit narrare; sorores conticuerunt. Amor corripuit etiam hunc Solem, qui cuncta moderatur lumine fidereo; narrabimus Solis amores. Primus furtum Martis cum Venere creditur*

NOTÆ.

147. *Vestem*] Velamina, quæ suprà lapsa reliquisse Thisbea poëta memoravit; ex quibus à Pyramo collectis concludit eum in propria viscera sævîsse quia Thisben suam laniatam crediderat.

148. *Ebur*] Pro vaginâ ex ebore.

150. *Hoc*] Ut nempe, me meâ manu perdam, siquidem & amo.

167. *Desierat*] Aliqua è sororibus quæ Pyrami & Thisbes fabulam narravit.

Ib. *Medium*] Breve tempus intercessit, inter fabulam quam altera soror, & illam, quam Leuconoë narravit.

Hic

Hic vidisse Deus. Videt hic Deus omnia primus.
Indoluit facto: Junonigenæque marito
Furta tori, furtique locum monstravit. At illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. Extemplo graciles ex ære catenas,
Retiaque, & laqueos, quæ lumina fallere possint,
Elimat. Non illud opus tenuissima vincant
Stamina, non summo quæ pendet aranea tigno.
Utque leves tactus momentaq; parva sequatur,
Efficit: & lecto circumdata collocat aptè.
Ut venêre torum conjux & adulter in unum;
Arte viri, vinclîsque novâ ratione paratis,
In mediis ambo deprênsi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas:
Admisitque Deos. Illi jacuêre ligati
Turpiter. Atque aliquis de Dîs non tristibus optet
Sic fieri turpis. Superi risêre: diuque
Hæc fuit in toto notissima fabula cœlo.
Exigit indicii memorem Cythereïa pœnam:
Inque vices illum, tectos qui læsit amores,
Lædit amore pari. Quid nunc, Hyperione nate,
Forma, calorque tibi, radiataque lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,

hîc Deus conspexisse: Hic Deus primus intuetur omnia. Tristis fuit ob id quod factum fuit, & indicavit marito Junone genito stupra & locum adulterii. Illi autem animus, & opus quod dextra fabricandi perita tractabat, excidit. Continuò limâ perficit ex ære vincula tenuissima, & retia, & laqueos, qui possint decipere oculos. Neque filum subtilissimum, neque tela aranearum quæ pendet summâ trabe possit superare illud opus. Atque dat operam ut cedat minimo tractui, & re levissimâ flectatur; & toro circumfusa commodò locat. Cùm mœchus & uxor coiverunt in unum lectum, uterque manent correpti in mediis complexibus industriâ mariti, & catenis intextis novo modo. Continuò Vulcanus aperuit fores eburneas, & introduxit Deos. Illi concubuerunt indecorè vincti: atque non nullus Deorum minùs se-

verorum cupiat ita dedecorari. Dii irriserunt, & hæc fabula fuit diu vulgatissima in toto cœlo. Cythereïa repetit supplicium insigne accusationis, & vicissim urit simili amore illum qui violavit amores occultos. Quid nunc te juvant, fili Hyperionis, species, & ignes, & splendidi radii? Tu nimirum, qui incendis totum orbem tuis flammis,

NOTÆ.

173. *Junonigenæque*] Vulcanum dicit Veneris maritum, quem solum Junonis & Jovis nonnulli, alii Junonis unius filius fabulati sunt.

175. *Fabrilis*] Est nempe Vulcanus Deorum faber.

180. *Leves*] Flexibilia admodum retia, ut ne sentiri possent, aut facilè rebus omnibus cederent: ita ut iis teneantur amatores, nescii interim quâ vi retenti sint. Alibi de hâc catenâ ait,

——*Lumina fallet opus.*

185. *Lemnius*] *Vulcanus*, qui dum matris auxilio occurreret adversus Jovem ῥιφθεὶς ποδὸς, ut ipse narrat Iliad. ά, precipitatus à Jove de cœlo in Lemnum decidit, ubi eum Sinties exceperunt.

187. *Turpiter*] Mythologiam hujus fabulæ ita explicat Farnabius: *Ignea Martis stella*, inquit, *significat calorem, Veneris autem stella humorem temperatum; ex horum conjunctione constat generatio: Quos Sol aspectu suo elicit detegitque: Vulcani immodicus calor impedit. Neptunus, ut habet Homerus* 8 *Odyss. ligatos solvit: aquâ scilicet extinguit calorem.*

Ib. *Aliquis*] Mercurium eum fuisse jocatus est Lucianus: quod fortè non temerè jocatus.

190. *Memorum*] Quam Venus in memoriâ habeat. Sic Virg.

——*Sævæ memorem Junonis ob iram.*

Ib. *Cythereïa*] Venus à Cytheris insulâ contra Cretam, quo primùm appulsam eam è mari egredientem nonnulli fabulati sunt.

192. *Quid nunc*] Apostrophe ad solem, quæ sequentem fabulam inducit.

Ib. *Hyperione*] Hunc Hyperionem Cœli filium, Hesiodus & Apollodorus scripserunt quoque Solis patrem, quem pro sole ipso positum non semel reperias.

Ureris

ardes recenti flammâ: & qui debes cuncta intueri, vides solam *Leucothoën: & intentos habes oculos in unâ puellâ, quos debes orbi. Nunc oreris maturiùs in cœlo orientali; nunc tardiùs te immergis aquis; & producis horas hyemales, dum diu in illius obtuta hæres. Deliquium pateris nonnunquam; & defectus mentis porrigitur ad lucem; caliginosus terrorem incutis animis hominum. Neque expallescis, quòd Luna vicinior terris obfuerit: hic amor parit hunc colorem. Amas hanc solam: neque Clymene, neque Rhodus, neque formosissima mater Circes Æææ te movet, quæ quantumvis neglecta optabat tuos complexus; illo ipso tempore graviter* amore alio *vulneratus eras. Leucothoë delevit ex animo* amicas *multas; quam Eurynome pulcherrima nationis odores ferentis peperit; sed posiquam nata adolevit, tantùm filia superarat matrem, quantùm mater* superat *cæteras. Orchamus parens imperium tenuit in urbes Achæmenias, atque is censetur septimus à primo* atque *antiquo Belo. Pascua equorum sunt sub regione occidentali: habent Ambrosiam pro pabulo. Ea alit artus lassos laboribus diurnis, & restituit* crastinum *laborem. Et dum quadrupedes pascuntur cibis cœlestibus, & nox vicem absolvit, Deus subit cubiculum amicæ mutatus in vultus matris Eurynomes; &*

Ureris igne novo: quique omnia cernere debes,
Leucothoën spectas: & virgine figis in unâ,
Quos mundo debes, oculos. Modò surgis Eoo
Temperiùs cœlo; Modò seriùs incidis undis;
Spectandique morâ brumales porrigis horas.
Deficis interdum: vitiumque in lumina mentis
Transit; & obscurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quòd Lunæ terris propioris imago
Obstiterit, palles. Facit hunc amor iste colorem.
Diligis hanc unam: nec te Clymeneque, Rhodosq;
Nec tenet Æææ genitrix pulcherrima Circes,
Quæque tuos Clytie, quamvis despecta, petebat
Concubitus: ipsoque illo grave vulnus habebas
Tempore. Leucothoë multarum oblivia fecit;
Gentis odoriferæ quam formosissima partu
Edidit Eurynome; sed postquam filia crevit,
Quàm mater cunctas, tam matrem filia vincit.
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus: isque
Septimus à prisci numeratur origine Beli.
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum:
Ambrosiam pro gramine habent: ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes cœlestia pabula carpunt;
Noxque vicem peragit; thalamos Deus intrat amatos
Versus in Eurynomes faciem genetricis, & inter

cæteras. Orchamus parens imperium tenuit in urbes Achæmenias, atque is censetur septimus à primo atque *antiquo Belo. Pascua equorum sunt sub regione occidentali: habent Ambrosiam pro pabulo. Ea alit artus lassos laboribus diurnis, & restituit* crastinum *laborem. Et dum quadrupedes pascuntur cibis cœlestibus, & nox vicem absolvit, Deus subit cubiculum amicæ mutatus in vultus matris Eurynomes; &*

NOTÆ.

196. *Leucothoën*] Orchami Babyloniorum regis filiam, Soli adamatam.

198. *Temperiùs*] *Maturiùs, Citiùs.* Adverbium est ab adverbio *Tempori.*

199. *Brumales*] Breviores horas, adeóque & dies.

202. *Nec, tibi*] Solem negat ex interpositione lunæ passum deliquium pallere, quod illi quandoque accidit: sed obnubilari, quia Leucothoës amore teneatur. Pallere propriè est amantum: unde alibi.

Palleat omnes amans, color hic est aptus amanti.

204. *Clymene*] Phaëtontis mater, de quâ jam sæpe, Oceani filia.

Ib. *Rhodos*] Puella fingitur fuisse Rhodia, Neptuni, &, secundum aliquos, Veneris filia, Phœbo in primis adamata, ex quâ septem genuit filios.

205. *Æææ genitrix*] Persa Oceani filia. Dicitur verò Circe Ææa ab Æâ, urbe seu Peninsulâ Colchidis; quamquam alii aliter.

206. *Clytie*] Una ex Oceani nymphis, Phœbe amore correpta, quam deinde odio maximo prosecutus est, ut infrà videbimus.

209. *Odoriferæ*] Odores ferentis; hoc est, Arabicæ.

210. *Eurynome*] Oceani & Tethyos filia, uxorque Orchami.

212. *Achæmenias*] Persicus, Arabiæ finitimas, quibus imperavit Achæmenes, à quo pars Persidis Achæmenia dicta est.

213. *Septimus*] A Belo; Abas, Acrisius, Danaë, Perseus, Bochæmon, Achæmenes, Orchamus.

214. *Axe*] Pro cœli seu mundi parte occidentali posuit.

Bis ſex Leucothoën famulas ad limina cernit
Lævia verſato ducentem ſtamina fuſo.
Ergo ubi, ceu mater, caræ dedit oſcula natæ:
Res, ait, arcana eſt: famulæ, diſcedite; neve
Arripite arbitrium matri ſecreta loquenti.
Paruerunt; thalamoque Deus ſine teſte relicto,
Ille ego ſum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video: per quem videt omnia tellus;
Mundi oculus. Mihi crede, places. Pavet illa; metuque
Et colus & fuſus digitis cecidêre remiſſis.
Ipſe timor decuit. Nec longiùs ille moratus,
In veram rediît faciem, ſolitumque nitorem.
At virgo, quamvis inopino territa viſu,
Victa nitore Dei, poſitâ vim paſſa querelâ eſt.
Invidit Clytie (neque enim moderatus in illâ
Solis amor fuerat) ſtimulataque pellicis irâ
Vulgat adulterium: diffamatumque parenti
Indicat. Ille ferox immanſuetuſque precantem,
Tendentemque manus ad lumina Solis, &, Ille
Vim tulit invitæ, dicentem, defodit altâ
Crudus humo: tumulumq; ſupèr gravis addit arenæ.
Diſſipat hunc radiis Hyperione natus: iterque
Dat tibi, quo poſſis defoſſos promere vultus.
Nec tu jam poteras enectum pondere terræ
Tollere, Nympha, caput: corpuſq; exangue jacebas.
Nîl illo fertur volucrum moderator equorum
Poſt Phaëtonteos vidiſſe dolentius ignes.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in vivum tentat revocare calorem.
Sed quoniam tantis fatum conatibus obſtat,
Nectare odorato ſpargit corpuſque, locumque:

inter duodecim ancillas vidit ad januam Leucothoën trahentem filia tenuia fuſo verſato. Poſtquam igitur obtulit ſuavia, tanquam mater dilectæ filiæ. Rem, ait, habeo ſecretam, ancillæ, abite, neve velitis eſſe teſtes matri aperienti arcana. Obtemperaverunt, & Deus, arbitris è cubiculo remotis, dixit, Ego ſum ille, qui menſuro longum annum, qui cuncta intueor, per quem terra cuncta cernit; orbis lumen: mihi fidem adhibeas, mihi *amata es. Illa metuit; & colus, & fuſus exciderunt digitis timore laxatis. Ipſe metus decorus fuit; neque ille diutius hærens induit veros vultus, & conſuetum ſplendorem. At puella, quanquam tremefacta inſperato viſu, ſuperata ſplendore Dei, vim tulit ſine querimoniâ. Clytie invidit (neque enim amor Solis fuerat mediocris in illam) & incitata irâ in adulteram propagat adulterium, & vulgatum patri aperit. Ille crudelis & inhumanus, & ferus tegit altâ terrâ orantem, & porrigentem manus ad lumina Solis, & dicentem, ille violavit* me *repugnantem; & ſuperinjecit cumulum ponderoſæ arenæ.* Sol *filius Hyperionis* arenam *hanc diſcutit radiis; & tibi,* Leucothoë, *viam facit, quâ poſſis emittere faciem terrâ obrutam. Tu verò, Nympha, jam non poteras erigere caput interfectum onere terræ: & jacebas corpus examine. Nihil Sol rector equorum alatorum dicitur vidiſſe iniquius poſt flammas Phaëthontis. Ille quidem nititur virtute radiorum reducere, ſi poſſit, ad vivum calorem membra frigida. Sed quia fatum impedit tantus niſus, imbuit nectare odorato & corpus, & locum:*

NOTÆ.

234. *Neque enim*] Immoderatus erat, adeóque nimis apertus; dicit hoc, ne quis fortaſſe Apollinis furta Clytiæ cognita miretur.

235. *Pellicis irâ*] Irâ, quâ in Leucothoën pellicem flagrabat, vel potiùs irâ quâ pellices ardere ſolent, cùm rivalem invenerint; conſtat enim Clytien etiam fuiſſe Apollini quondam amatam ex v. 257, ſeq. *non amplius author lucis adit, &c.*

240. *Crudus*] *Crudelis*, immitis. Alluſum fortè ad ſupplicia veſtalium corruptarum.

246. *Ignes*] *Fulmina* quibus à Jove miſſis Phaëton periît.

& priùs multa conqueſtus, nihilominus inquit, penetrabis cœlum. Continuò corpus delibutum cœleſti nectare emollitum eſt, & imluit terram ſuo odore; & ſurculus thurifer prodit, radicibus porrectis paulatim per ceſpitem, & per arenæ aggerem vertice ſuo erupit.

IV. *At Sol pater luminis non ampliùs accedit ad Clytien (quanquam amor poterat excuſare invidiam, & invidia indicium) & abſtinuit à Venere cum illâ.* Clytie *inſaniſſimè uſa amoribus conſumta eſt ab illo* tempore; *Nymphas fugiens; & comam gerens inornatam atque nudam, jacet humi ſub dio, & nocte & die; & per novem Dies ſine aquâ & ſine alimentis fovit jejunia ſolo rore & ſuis lachrymis: neque ſe movit à terrâ: intuebatur ſolummodo vultus Dei prætereuntis, & convertebat ſuam faciem ad illum. Dicunt artus* ejus *adhæſiſſe terræ; & pallor mutavit in herbas exſangues partem coloris. Eſt rubor in parte; & flos ſimillimus violæ occulit os. Illa, tametſi impeditur radicе, flectitur ad ſolem ſuum; mutata adhuc tuetur ſuum amorem.*

Multaque præqueſtus, Tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cœleſti nectare corpus
Delicuit, terramque ſuo madefecit odore:
Virgaque per glebas ſenſim radicibus actis
Thurea ſurrexit; tumulumque cacumine rupit.
IV. At Clytien (quamvis amor excuſare dolorem,
Indiciumque dolor poterat) non ampliùs auctor
Lucis adit: Veneriſque modum ſibi fecit in illâ.
Tabuit ex illo dementer amoribus uſa,
Nympharum impatiens; & ſub Jove nocte dieque
Sedit humo nudâ nudis incompta capillis.
Perque novem luces expers undæque cibique,
Rore mero, lachrymiſque ſuis jejunia pavit:
Nec ſe movit humo. Tantùm ſpectabat euntis
Ora Dei: vultuſque ſuos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæſiſſe ſolo: partemque coloris
Luridus exſangues pallor convertit in herbas.
Eſt in parte rubor: violæque ſimillimus ora
Flos tegit. Illa ſuum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad Solem: mutataque ſervat amorem.

V. *Abſolverat fabulam: & factum ſtupendum demulſerat aures. Pars diffitentur fieri potuiſſe, pars dicunt veros Deos omnia poſſe: ſed non eſt etiam Bacchus ex eo numero. Alcithoë petitur, poſtquam ſorores conticuerunt; quæ telam pendentem radio texens, Tritos, inquit, prætereo amores Daphnidis paſtoris Idæi, quem Nympha irata ob pellicem* rivalem

V. Dixerat: & factum mirabile ceperat aures.
Pars fieri potuiſſe negant; pars omnia veros
Poſſe Deos memorant: ſed non & Bacchus in illis.
Poſcitur Alcithoë, poſtquam ſiluêre ſorores:
Quæ radio ſtantis percurrens ſtamina telæ,
Vulgatos taceo, dixit, paſtoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphe pellicis ira

NOTÆ.

253. *Delicuit*] Præteritum à deliqueſco, *Molle & liquidum factum eſt corpus.*

Ib. *Odore*] Quia in arbuſculam mutata eſt, ex cujus inciſo cortice thus exſudat, quod foco admotum Diis gratiſſimum præbet odorem atque adeò *æthera tangit.*

257. *Indiciumque*] Quod Orchamo Leucothoës patri fecerat.

259. *Dementer uſa*] Dolore amens, quòd ſe ab Apolline prorsùs derelictam ſentiret.

260. *Nympharum impatiens*] Commercium alariarum nympharum fugiens.

269. *Flos tegit*] *Heliotropium* deſcribit, quod ſe cum ſole circumagere, illumque ſequi creditum, in quod mutata eſt Clytie.

271. *Ceperat*] Occupaverat, delectârat.

273. *Sed non & Bacchus*] Non imperitè profectò iſtud a poëtâ additum, ut Bacchi refricetur memoria, ad quem tandem redeundum, ut aptè inter ſe cohæreant hæ fabularum narrationes.

274. *Poſcitur*] Ut etiam fabellam aliquam narret.

277. *Idæi*] *Phrygii*, vel *Cretenſis*; quippe & in Phrygiâ & in Cretâ mons Ida. Siculum hunc fecerant alii, niſi fortè plures fuerunt.

Contulit

Contulit in ſaxum. Tantus dolor urit amantes.
VI. Nec loquor, ut quondam naturæ jure novato
Ambiguus fuerit modò vir, modò fœmina, Scython.
VII. Te quoque, nunc adamas, quondam fidiſſime parvo,
Celmi, Jovi: largoque ſatos Curetas ab imbri:
VIII. Et Crocon in parvos verſum cum Smilace flores
Prætereo. Dulcique animos novitate tenebo.
IX. Unde ſit infamis; quare malè fortibus undis
Salmacis enervet, tactoſque remolliat artus;
Diſcite. Cauſſa latet: vis eſt notiſſima fontis.
Mercurio puerum divâ Cythereïde natum
Naïdes Idæis enutrivêre ſub antris.
Cujus erat facies, in quâ materque paterque
Cognoſci poſſent: nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cùm primùm fecit quinquennia; montes
Deſeruit patrios: Idâque altrice relictâ
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat; ſtudio minuente laborem.
Ille etiam Lycias urbes, Lyciæque propinquos
Caras adit. Videt hic ſtagnum lucentis ad imum
Uſque ſolum lymphæ. Non illîc canna paluſtris,
Nec ſteriles ulvæ, nec acutâ cuſpide junci.
Perſpicuus liquor eſt. Stagni tamen ultima vivo

mutavit in lapidem. Tanta ira inſtigat amantes.

VI. *Neque dico, ut olim Scython fuerat ambiguus, nunc mas, nunc fœmina, naturæ conditione mutatâ.*

VII. *Omitto te etiam Celmi, jam adamas, olim fideliſſime parvo Jovi*; omitto *etiam Curetas ortos ex ubere pluviâ.*

VIII. *Et Crocon mutatam in tenues flores cum Smilace: & morabor mentes gratâ novitate.*

IX. *Audite quamobrem Salmacis ſit dedecorata, quare vires auferat effœminatis aquis, & enervat membra contacta. Cauſſa ignoratur: potentia fontis eſt vulgata. Naïdes aluerunt ſub ſpeluncis Idæis puerum natum Mercurio ex divâ Cythereïde, cujus vultus erat, in quo pater & mater poſſent dignoſci: habuit etiam nomen ab illis. Is, ſtatim atque implevit annum decimum quintum, deſtituit montes paternos, & Idâ nutrice deſertâ geſtiebat vagari per ignota loca, & cernere fluvios ignotos, dum interim alacritas levaret laborem. Ille etiam inviſit urbes Lycias, & Caras conterminos Lyciis. Hîc aſpicit lacum aquæ perſpicuæ uſque ad ultimum fundum. Illîc neque arundo paluſtris, neque ulvæ inutiles, neque junci acutâ cuſpide ſuccreverunt. Aqua eſt pellucida. Margo tamen ſtagni virente*

NOTÆ.

282. *Celmi*] Unus ex Idæis Dactylis, Jovis nutritius, cui parvulo multùm dilectus, à quo poſtea, quòd mortalem eum vulgaviſſet, in adamantem mutatus eſt.

Ib. *Curetas*] Diomedes ait, Opem in Idam Cretenſem delatam ex fugâ, cùm puerperii tempus inſtaret, primam montis partem manibus prehendiſſe, atque in partu ſolutam. Ex impreſſione verò palmarum Curetas prodiiſſe, quos ab effectu Græci nominis *Dactylos*, i. e. digitos, & *Idæos* à monte nominaverunt. Strabo ait ἀπο τῆς κυρᾶς, id eſt, à tonſurâ *Curetas* appellatos, quòd detonſi eſſent. Jovis fuerunt nutritii, & Cybeles ſacerdotes. Dicti ſunt item *Corybantes*.

283. *Smilace*] Puella eſt, quæ Crocon amavit, quo cùm potiri non poſſet, in Smilacis, quæ hederæ ſimilis eſt, florem mutata eſt, ficuti & Crocus in Crocum.

285. *Infamis*] Fuit Salmacis fons Cariæ, in quem quicunque vir deſcenderet, ita mollis fiebat, & fœminæ naturam induebat, ut inde *Hermaphroditus*, hoc eſt, utrumque ſexum habens, exiret: quâ re fons infamis factus. Unde verò illi tanta vis, meliùs erit ex ipſo poëtâ cognitum.

291. *Nomen*] Ἑρμαῦ καὶ Ἀφροδίτης.

296. *Lycias*] Eſt Lycia Aſiæ minoris provincia, ad mare Mediterraneum, aut ejus partem, quod à Lydiâ *Lycium* dicitur.

297. *Caras*] Accuſativus Græcus. Sunt autem Cares Cariæ incolæ, juxta Lyciam.

glebâ circumdatur, & gramine semper viridi. Nympha frequentat; sed neque apta venationi, nec quæ consueverit curvare arcus, nec certare cursu, & sola Naïadum non cognitâ veloci Dianæ. Fama est suas sorores sæpe illi dixisse, Salmaci, cape jaculum, vel pharetras versicolores; & misce tua otia cum laboriosis venatibus. Neque illa capit jaculum, neque pictas pharetras, neque miscet sua otia cum laboriosis venatibus. Sed tantùm lavat pulchra membra in forte suo: sæpe pectit capillos pectine buxeo; & consulit aquas spectatas, quid sibi conveniat: interdum induta corpus vestitu pellucido sternitur vel in teneris frondibus, vel in teneris graminibus. Sæpe colligit flores; & tum quoque fortè colligebat, cùm aspexit juvenem, & cupivit frui conspecto. Neque tamen prius accessit, quanquam festinabat accedere, quàm se ornavit, quàm circumspexit vestitus, & composuit faciem, & digna sibi videri pulchra. Tunc sic occæpit loqui, O Juvenis dignissime haberi deus; sive tu deus es, videris esse Cupido: seu es mortalis, qui te produxerunt sunt felices, frater est quoque beatus, & sanè soror, si quam habes, est felix, & nutrix quæ tibi admovit mammam. Sed si quam habes sponsam, si quam dignam credideris face, ea longè multóque fortunatior illis omnibus. Seu aliquam habes, voluptas sit mihi secreta: seu nullam habes, ego sim tibi sponsa, & conveniamus in unum cubiculum. Post hæc Naïs siluit: rubor tinxit vultus adolescentis ignorantis quid sit amor: sed etiam decorum erat pudore suffusum fuisse. Hic est color pomis adhærentibus arbori soli expositæ aut ebori calore infecto, aut lunæ rubenti sub albedine, cùm æra opifera ne quidem obstrepunt.

Cespite cinguntur, semperque virentibus herbis.
Nympha colit: sed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu:
Solaque Naïadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe suas illi fama est dixisse sorores:
Salmaci, vel jaculum, vel pictas sume pharetras,
Et tua cum duris venatibus otia misce.
Nec jaculum sumit, nec pictas illa pharetras;
Nec sua cum duris venatibus otia miscet.
Sed modò fonte suo formosos perluit artus:
Sæpe Citoriaco deducit pectine crines;
Et quid se deceat, spectatas consulit undas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Sæpe legit flores. Et tunc quoque fortè legebat,
Cùm puerum vidit: visumque optavit habere.
Nec tamen antè adiit, etsi properabat adire,
Quàm se composuit, quàm circumspexit amictus,
Et finxit vultum; & meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui: Puer ô dignissime credi
Esse Deus; seu tu Deus es, potes esse Cupido;
Sive es mortalis; qui te genuêre beati:
Et frater felix, & fortunata profectò
Si qua tibi soror est, & quæ dedit ubera nutrix.
Sed longè cunctis, longéque potentior illis;
Si qua tibi sponsa est; si quam dignabere tædâ.
Hæc tibi sive aliqua est; sit furtiva voluptas:
Seu nulla est; ego sim: thalamumq; ineamus eundem.
Naïs ab his tacuit: pueri rubor ora notavit
Nescia quid sit amor: sed & erubuisse decebat.
Hic color apricâ pendentibus arbore pomis:
Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti,
Cùm frustrà resonant æra auxiliaria, lunæ.

NOTÆ.

311. *Citoriaco*] *Buxeo*; à Citoro Galatiæ monte buxo celebri.

319. *Et finxit vultum*] Sumsit vultum blandum, amantique aptum.

333. *Æra*] Mulieres astrologiæ peritæ, eclipseos lunæ præsciæ, quò sibi fidem apud vulgus facerent, simulabant se carmine magico, veneficiis, & rhombo posse lunam rubore suffusam deducere. Quod cùm vulgò persuasum esset, laboranti lunæ auxiliari se credebant, si pelvium tinnitu, & turbarum strepitu obstreperent carminibus veneficarum, ne exaudiantur à lunâ.

Poscenti

Poscenti Nymphæ sine fine sororia saltem
Oscula, jamque manus ad eburnea colla ferenti,
Desinis? an fugio, tecumque, ait, ista relinquo?
Salmacis extimuit; Locaque hæc tibi libera trado,
Hospes, ait; simulatque gradu discedere verso.
Tum quoque respiciens, fruticumque recondita silvâ
Delituit; flexumque genu submisit. At ille
Ut puer, & vacuis ut inobservatus in herbis
Huc it; & hinc illuc: & in alludentibus undis
Summa pedum, taloque tenus vestigia tingit.
Nec mora; temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum verò obstupuit, nudæque cupidine formæ
Salmacis exarsit: Flagrant quoque lumina Nymphes;
Non aliter, quàm cum puro nitidissimus orbe
Oppositâ speculi referitur imagine Phœbus.
Vixque moram patitur: vix jam sua gaudia differt.
Jam cupit amplecti: jam se malè continet amens.
Ille, cavis velox applausо corpore palmis,
Desilit in latices: alternaque brachia ducens
In liquidis translucet aquis: ut eburnea si quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus, en meus est, exclamat Naïs: &, omni
Veste procul jactâ, mediis immittitur undis:
Pugnacemque tenet; luctantiaque oscula carpit:
Subjectatque manus, invitaque pectora tangit:
Et nunc hàc juveni, nunc circumfunditur illàc.
Denique nitentem contrà, elabique volentem
Implicat, ut serpens, quam regia sustinet ales;
Sublimemque rapit: pendens caput illa, pedesque
Alligat; & caudâ spatiantes implicat alas.
Utve solent hederæ longos intexere truncos;

Nymphæ petenti indesinenter saltem suavia sororia, jamque manus ad candidum collum injicienti, dixit Puer, *desine me sollicitare, aut discedam, & tibi soli loca hæc relinquam. Salmacis expavit: & inquit, Hospes, tibi loca hæc libera relinquo; & fingit abire gressu aversо. Tum etiam respectans, & tecta in fruticetis se occultavit, & se inflexit poplite curvato: At ille, utpote puer, & tanquam non esset visus in gramine* jam à Salmace *relicto, huc vadit, & deinde illuc, & mergit ultimam partem pedum & plantam usque ad talos in aquis alludentibus. Et sine cunctatione delinitus tepore ablandientium aquarum, exuit tenues amictus à molli corpore. Tum verò Salmacis mirata est, & incaluit amore nudæ formæ. Oculi etiam nymphæ ardent; non aliter quàm cùm Sol splendidus in sereno cœlo repercutitur à speculo sibi objecto. Vixque moram tolerat, vix jam prorogat suam voluptatem. Jam aptat complecti, vix jam furens se reprimit. Ille celer prorumpit in aquam corpore leviter percussо palmis; & movens lacertos per vices in nitidis aquis translucet; quemadmodum si quis operiat imagines ex ebore factas vel alba lilia vitro pellucido. Vicimus, exclamat Naïs. Ecce meus est, & omni amictu procul depositо, sese injicit in medias aquas; & urget reluctantem, & deosculatur nolentem, & subjicit manus, & tangit pectora invita, & modò hàc circumcingit puerum, modò illàc. Denique impedit reluctantem, & cupientem evadere, sicut anguis, quem avis regia tenet, & aufert sublimem: ille pendens implicat caput & pedes* avis, *& caudâ suâ involvit alas* illius *extensas. Vel ut hederæ consueverunt implicare productos stipites;*

NOTÆ.

334. *Sororia*] Qualia sorori frater honestè dare potest.

347. *Flagrant*] Ex incendio amoris, qui in oculis se maximè prodit.

353. *Alternaque*] Nutantium more, qui brachia viciſſim movent.

362. *Ut serpens*] Αἰετὸς ὑψιπετὴς —— φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον, &c. Hom. Il. 12. 201.

Ib. *Regia ales*] *Aquila*, Jovis armiger.

& ut polypus coërcet hostem correptum sub aquis, cirris seu pedibus *flagella imitantibus hic inde sparsis. Atlantiades perseverat, & recusat nymphæ voluptatem expectatam. Illa urget & conjuncta toto corpore quemadmodum affixa erat, Quamvis, inquit, reluctaris, pessime, non tamen dilaberis: ita velitis dii, neque ulla dies hunc disjungat à me, nec me ab eo. Preces invenerunt deos propitios: nam corpora confusa duorum connectuntur, atque unus vultus illis tribuitur: quemadmodum, si quis videat ramos coalescere crescendo cortice connexo, & simul augeri. Sic postquam artus coaluerunt firmo complexu, neque duo sunt, & forma duplex, neque possint appellari fœmina neque mas, & videntur neutrum & utrumque. Cùm igitur Hermaphroditus cernit aquas fluidas, in quas vir intraverat, ipsum reddidisse semivirum, & artus esse effœminatos in illis, porrigens manus dixit, sed non jam sono masculo, O pater & mater facite in gratiam filii, qui habet nomen utriusque* vestrum, *ut quicumque mas descenderit in hos fontes, egrediatur inde semivir; & emolliatur in aquis, quàm primùm eas tetigerit. Parens uterque annuens firmavit preces filii ambigui, & infecit fontem ignoto veneno.*

Utque sub æquoribus deprênsum polypus hostem
Continet, ex omni dimissis parte flagellis.
Perstat Atlantiades; sperataque gaudia Nymphæ
Denegat. Illa premit; commissaque corpore toto
Sicut inhærebat, Pugnes licet, improbe, dixit,
Non tamen effugies. Ita Dî jubeatis, & istum
Nulla dies à me, nec me seducat ab isto.
Vota suos habuêre Deos: nam mista duorum
Corpora junguntur, facieſque inducitur illis
Una. Velut si quis conductâ corlice ramos
Crescendo jungi, pariterque adolescere cernat.
Sic ubi complexu coïerunt membra tenaci,
Nec duo sunt, & forma duplex, nec fœmina dici,
Nec puer ut possint; neutrumque, & utrumque videntur.
Ergo ubi se liquidas, quò vir descenderat, undas
Semimarem feciſſe videt, mollitaque in illis
Membra: manus tendens, sed jam non voce virili
Hermaphroditus ait, Nato date munera vestro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti:
Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semivir; & tactis subitò mollescat in undis.
Motus uterque parens nati rata vota biformis
Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.

X. Finis erat dictis; & adhuc Minyeïa proles
Urget opus, spernitque Deum, festumque profanat:
Tympana cùm subitò non apparentia raucis
Obstrepuêre sonis: & adunco tibia cornu,

X. Absolverant suas narrationes, & adhuc Minyeïa progenies promovet opus, & aspernatur deum & violat festum, cùm repentè tympana illis non visa personant rauco strepitu; & tibia curvo cornu,

NOTÆ.

366. *Polypus*] Piscis est à pedum multitudine, quos Plinius crines & cirros, noster flagella appellat, ut dictus; quibus quamlibet prædam, aut hostem, præcipuè autem Conchylia, implicat. De eo Plinius, Ælianus, alii.

368. *Atlantiades*] *Hermaphroditus* pronepos Atlantis: Hic nempe Majam, Maja Mercurium, Mercurius genuit Hermaphroditum.

388. *Tinxit*] Falsò creditum esse Venereâ mollitie implicare Salmacidem eos, qui ex suo fonte bibissent, scripsit Vitruvius; atque ait idem fabulæ locum dedisse, quòd ab Argis sedibus pulsi Cares, cùm ex montibus, ubi latrocinia exercebant, ad notum fontem descenderent, ibi in Græcorum consuetudinem & suavitatem suâ voluntate reducti fuerint.

389. *Minyeïa*] *Alcithoë, Arsinoë, & Leucothea:* vel, ut Ant. Liberalis, Leucippe, Arsippa, & Alcathoë.

390. *Opus*] Telam die Baccho sacrâ nectit, lanificium exercet; quod antè vidimus.

391. *Non apparentia*] Quæ Minyeïdes mente captæ sibi visæ sunt audire.

Tinnulaque

Tinnulaq; æra ſonant: redolent myrrhæq; crocique:
Reſque fide major, cœpêre vireſcere telæ,
Inque hederæ faciem pendens frondeſcere veſtis.
Pars abit in vites: & quæ modò fila fuerunt,
Palmite mutantur: de ſtamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Jamque dies exactus erat, tempuſque ſubibat,
Quod tu nec tenebras, nec poſſes dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repente quati, pingueſque ardere videntur
Lampades, & rutilis collucere ignibus ædes:
Falſaque ſævarum ſimulacra ululare ferarum.
Fumida jamdudum latitant per tecta ſorores;
Diverſæque locis ignes ac lumina vitant.
Dumque petunt latebras, parvos membrana per artus
Porrigitur; tenuique inducit brachia pennâ.
Nec quâ perdiderint veterem ratione figuram
Scire ſinunt tenebræ. Non illas pluma levavit:
Suſtinuêre tamen ſe perlucentibus alis.
Conatæque loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt; peraguntque leves ſtridore querelas.
Tectaque, non ſilvas, celebrant: lucemque peroſæ
Nocte volant, ſeroque trahunt à veſpere nomen.

XI. Tum verò totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat; magnaſque novi matertera vires
Narrat ubique Dei: de totque ſororibus expers
Una doloris erat, niſi quem fecêre ſorores.
Aſpicit hanc natis thalamoque Athamantis habentem

& æra ſtridula obſtrepunt; & myrrhæ & croci exhalant; reſque incredibilis, telæ cœperunt virere & veſtes pendulæ frondeſcere in modum hederæ. Pars mutatur in vites; & quæ modò fuerunt fila vertuntur in palmitem: pampinus prodit ex ſtamine; purpura dat ſplendorem uvis rubro colore diſtinctis. Jamque dies effluxerat & tempus aderat, quod neque tu poſſis vocare caliginem, neque lucem, ſed tamen conjunctionem incertæ noctis cum luce: ſubitò tecta videntur concuti, & pingues lampades lucere, & domus ſplendeſcere rutilis flammis, & fictas imagines crudelium ferarum ululare. Jam diu ſorores ſeſe abdunt per domum fumo plenam, & in varia loca diſperſæ effugiunt flammas atque lucem. Et dum quærunt latibula, cuticula extenditur per exilia membra, & involvit brachia ſubtili pennâ. Neque tenebræ patiuntur cognoſcere quomodo amiſerint priorem formam. Pluma illas non ſuſtulit: attamen ſuſtentatæ ſunt alis perlucidis: & cum tentent loqui, efferunt exiguum ſonum pro corporis ſui modulo; & queruntur tenui ſtridore; & frequentant tecta, non ſilvas; & exoſæ lucem nocte volunt, & ducunt nomen à veſpere.

XI. Tum verò poteſtas Bacchi erat celebris totis Thebis; & matertera refert ubique magnam potentiam novi dei; & ſola de tot ſororibus erat ærumnâ omni *vacua, niſi* illius *quam ſorores illi attulerant. Juno hanc videt animo elatam ob filios, & conjugium Athamantis,*

NOTÆ.

393. *Myrrhæque*] Quibus fingitur Bacchus delibutus, ut ſuprà lib. III. v. 555.

395. *Veſtis*] Lana in fuſis & telis, quod innuunt verſus ſequentes.

398. *Purpura*] Color lanarum purpureus, vel ſimpliciter color inſitis uvis purpureus.

400. *Quod tu*] *Crepuſculum.*

404. *Ferarum*] Tigres dicit & Lynces, quæ Bacchi dicuntur currum trahere.

407. *Parvos*] Quia in veſpertiliones ſorores mutatæ, qui alarum loco membranam quandam habent, quæ illis etiam pedum uſum præbet.

408. *Pennâ*] Duriter admodum per pennas membranam illam intelligas, quâ inſtructos diſcit veſpertiliones alarum loco.

415. *Nomen*] Νυκτερίδες dictæ.

417. *Matertera*] *Ino*, ſoror Semeles.

418. *Expers una*] Sola erat inter tot ſorores, quæ nullum adhuc infortunium paſſa eſt; quippe Semele extinctâ, Autonoë filium Actæonem in cervum mutatum viderat, filium Penthea Agave diſcerpſerat.

420. *Athamantis*] Fuit Athamas Æoli filius, rex Thebarum.

& deum alumnum: & ægrè hoc tulit; & secum dixit; ortus ex adulterâ potuit transformare nautas Mæonios in delphinos, *& immergere mari, & tradere præcordia filii discerpenda suæ genetrici, & tegere tres Minyeïdas novis alis; Juno nihil poterit, nisi plorare inultas ærumnas? Atque id mihi satis est? hæc est sola potentia, quam nos habemus? Ipse docet quid faciam; licet etiam doceri ab hoste; & jàm supérque monstrat nece Penthei quid furor possit. Quamobrem Ino non incitetur furore, & sequatur exempla sororum suarum simili dementiâ affecta? Esi iter deprssum obductum taxo pestiferâ: ducit ad sedes Stygias muto silentio. Pigra palus Stygia emittit nebulas; & umbræ novæ & manes sepulchris functi descendunt illuc. Horror & frigus obsident latè loca squalida: Et recentes umbræ nesciunt quæ sit via quæ ducit ad urbem infernam,*

Sublimes animos, & alumno numine Juno;
Nec tulit; & secum, Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoque immergere, nautas,
Et laceranda suæ nati dare viscera matri,
Et triplices operire novis Minyeïdas alis: 425
Nil poterit Juno, nisi inultos flere dolores?
Idque mihi satis est? hæc una potentia nostra est?
Ipse docet quid agam. Fas est & ab hoste doceri.
Quidque furor valeat, Pentheâ cæde satisque
Ac supèr ostendit. Cur non stimuletur, eatque 430
Per cognata suis exempla furoribus Ino?
Est via declivis funestâ nubila taxo:
Ducit ad infernas per muta silentia sedes.
Styx nebulas exhalat iners; umbræque recentes
Descendunt illâc, simulacraq; functa sepulchris. 435
Pallor Hiemsque tenent latè loca senta: novique,
Quà sit iter, manes, Stygiam quod ducit ad urbem,
[Ignorant, ubi sit nigri fera regia Ditis.]
Mille capax aditus, & apertas undique portas
Urbs habet. Utque fretum de totâ flumina terrâ, 440
Sic omnes animas locus accipit ille; nec ulli
Exiguus populo est, turbamve accedere sentit.
Errant exsangues sine corpore & ossibus umbræ:
Parsque forum celebrant, pars imi tecta Tyranni;
Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ 445

aut ubi sit palatium atri Plutonis. Urbs magna habet mille aditus, & fores undique patentes: & quemadmodum mare recipit amnes totius terræ, sic ille locus omnes animas: neque nimis est parvus ad continendam *ullam multitudinem, aut sentit agmina venire. Umbræ exsangues vagantur sine corpore & ossibus; & pars frequentat forum, pars curiam inferni regis; pars studia aliqua exercent ad imitationem prioris vitæ in terris actæ*

NOTÆ.

421. *Alumno numine*] *Baccho*, cujus Ino erat nutrix.

422. *Natus*] *Baccbus* Semeles ex Jove filius.

423. *Mæonios*] *Tyrrhenos*, de quibus suprà, qui à Mæoniâ Asiæ minoris provinciâ erant oriundi.

424. *Nati*] De quo jam sæpe: nam de Pentheo à matre lacerato loquitur.

428. *Ipse*] *Bacchus.*

431. *Cognata*] His similia, quibus correptæ, & Ino & Agave Pentheum laniaverunt.

435. *Functa*] Non enim insepultorum umbris Stygem fas erat transire. Unde apud Virg. Æn. 6. Sibylla ità alloquitur Palinurum

Tu Stygias inhumatus aquas, &c.

436. *Senta*] Quippe inertia & squalida, quò nullus solis radius pervadere potest.

438. *Ignorant*] Versum hunc ut ineptum tollit Heinsius. Si retineas, sensus se habet uti interpretati sumus.

441. *Nec ulli exiguus*] Quantacunque adveniat umbrarum multitudo, facilè omnes recipit, nec sentit numerum augeri; quia vel locus ipse vastè patet, vel animæ nullum occupant spatium.

444. *Forum*] Ubi causas audit Minos.

445. *Pars aliquas artes*] Iisdem studiis tenentur apud inferos, quæ vivi in terris exercebant. Secutus est Virg. Æn. VI.

Pars in gramineis exercent, &c.

Exercent;

Exercent; aliam partem ſua pœna coërcet.
Suſtinet ire illuc, cœleſti ſede relictâ,
(Tantùm odiis, iræque dabat) Saturnia Juno.
Quò ſimul intravit, ſacroque à corpore preſſum
Ingemuit limen; tria Cerberus extulit ora:
Et tres latratus ſimùl edidit. Illa ſorores
Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen.
Carceris ante fores clauſas adamante ſedebant:
Deque ſuis atros pectebant crinibus angues.
Quam ſimul agnôrunt inter caliginis umbras;
Surrexêre Deæ. Sedes Scelerata vocatur.
Viſcera præbebat Tityos lanianda; novemque
Jugeribus diſtentus erat. Tibi, Tantale, nullæ
Deprehenduntur aquæ: quæq; imminet, effugit arbos.
Aut petis, aut urges ruiturum, Siſyphe, ſaxum.
Volvitur Ixion; & ſe ſequiturque, fugitque,
Molirique ſuis lethum patruelibus auſæ,
Aſſiduæ repetunt, quas perdant, Belides undas.

exercet; alia pars ſupplicîs urgetur. Juno Saturnia non veretur illuc deſcendere cœleſti domo deſtitutâ (tantùm indulgebat dolori atque odiis.) Quò ſtatim atque ſubiit, & fores impulſæ à ſacro corpore ſtrepitum fecerunt. Cerberus erexit tria capita, & ſimul tres emiſit latratus. Illa arceſſit ſorores nocte ortas, quæ numina ſunt ſæva & inexorabilia. Sedebant ante januam carceris obſeratam adamante, & pectebant nigros ſerpentes ex ſuis capillis. Quam cùm primùm deæ agnoverunt inter tenebras opacas, ſurrexerunt. Locus appellatur Sceleratus. Ibi *Tityus dabat præcordia diſcerpenda, & extenſus erat per novem jugera. Tantale, nullæ aquæ à te inveniuntur, & arbor quæ impendet, à te recedit. Aut petis lapſum aut ſurſum moves lapidem ſtatim relapſurum, Siſyphe. Ixion rotatur, & ſe fugit & inſequitur. Et Belides non veritæ parare necem ſuis patruelibus, intentæ repetunt aquas, quas* neceſſe eſt ſtatim *perdant.*

NOTÆ.

448. *Dabat*] Juno, quæ majeſtatis oblita, ad inferos deſcendere non dedignata eſt.

450. *Cerberus*] Ditis aulæ janitor canis centiceps, ut Horatio viſum, triceps ſecundum alios, leonis, lupi, & canis ora gerens.

452. *Nocte genitas*] *Furias* dicit Acherontis & Noctis filias. Tres fuiſſe dicuntur, Tiſiphone, Alecto, & Megæra.

Ib. *Grave*] Poteſt hoc referri ad Junonem, ſed potiùs ad furias, quas quaſi ſub uno numine comprehenſas dicit.

453. *Adamante*] Id eſt, ſeris firmiſſimis: ut nullâ vi pœnam effugere valeant, qui intus clauſi ſunt.

456. *Scelerata*] Quia ibi plectuntur ſcelerati. *Sceleratum limen*, Virg. VI. Æn.

457. *Tityos*] Jovis fuit & Elaræ filius, quem ob corporis immenſam magnitudinem Terrâ genitum fuiſſe fabulati ſunt. Hic Latonam de ſtupro appellare auſus, ſagittis Apollinis ad inferos deturbatus eſt, ubi jecur perpetuò renaſcens vulturi aſſiduè præbet exedendum,

458. *Tantale*] Tantalus Jovis, ex Plote nymphâ filius, qui propter garrulitatem, deorum ſecretis in vulgus prolatis, vel quia Pelopem filium diſ epulandum appoſuit, hâc pœnâ apud inferos eſt multatus, ut inter epulas fame, in mediis aquis ſiti torqueatur; cui etiam lapis imminet jamjam cadenti ſimilis.

460. *Siſyphe*] Æoli fuit filius latrocinio infamis, quem Theſeus detruſit ad inferos, ubi ſaxum habet ad montis verticem ſubvolvendum quod ſimul ac in aſcendendo elapſum eſt, cogitur repetere.

461. *Ixion*] Qui à Jove in cœlum elatus, auſus eſt Junonem ſollicitare, cujus ſub imagine nubem illi objecit Jupiter, & deinde ad inferos dejecit, ubi rotæ alligatus æternùm volvitur.

Ib. *Et ſe ſequiturque*] Nempe rotæ circumactæ affixus.

463. *Quas perdant*] Quia vas, in quos aquas fundunt, perforatum eſt.

Ib. *Belides*] *Beli nepotes*. Nam Belus duos habuit filios Danaum & Ægyptum. Is quinquaginta Danai filias totidem filiis ſuis deſponſavit. Sed Danaus, cùm Apollinis oraculo didiciſſet, ſe quandoque ab uno filiorum Ægypti, ſuo genero occiſum iri, filiabus mandavit, ut primâ nocte quæque ſuos maritos occiderent. Quæ quidem omnes, præter unam Hypermneſtram natu minimam, quæ Lynceo ſponſo pepercit, à quo poſtea Danaus fuit interfectus, patri ſunt obſecutæ. Quare eâ pœnâ apud inferos damnatæ ſunt, ut cribris aquam haurire nunquam deſiſtant.

Quos

Quos omnes postquam Saturnia aspexit infensis oculis, & ante omnes Ixionem; rursus detectens oculos *ab illâ, & spectans Sisyphon, Quamobrem, ait, iste solus ex fratribus luit pœnas æternas? regia opulenta tenet ferocem Athamantem, qui semper me despexit cum uxore; & narrat causas & odii & itineris, & quid cupiat. Quod optaret, erat, ne regia Cadmi maneret, & sorores urgerent Athamantem in flagitium. Simultitur jussis, pollicitationibus, precibus, & urget deas. Postquam Juno ita hæc protulisset, Tisiphone confusam gerens comam albam,* eam *concussit, & dimovit ab ore serpentes molestos atque ita incipit, Non opus est prolixis verborum anfractibus: credito peracta quæcumque imperas: relinque regnum odiosum, & redi in aërem cœli melioris. Juno revertitur bilaris; & eam Iris Thaumantias purgavit aquis aspersis, cùm cœlum subire vellet. Sine cunctatione gravis Tisiphone corripit tædam imbutam cruore, & tegitur pallâ quæ sanguine liquido rubebat, & circumdatur serpente intorto: & domo exit, Dolor, & Pavor, & Terror, & Vesania timidâ facie sequuntur discedentem. Ad fores pervenerat: postes Æolii dicuntur fuisse concussi, & pallor fœdavit portam ex acerno ligno factam. Sol etiam vitat locum. Athamas expavit prodigiis, ejus uxor expavit, & quærebant egredi domo. Pestifera furia prohibuit, & occupavit introitum; & porrigens brachia implicita nodis vipereis, comam agitavit. Serpentes agitati strepitum, fecerunt: & pars in humeros sparsi, pars fluentes circum tempora sibila edunt, & tabum eructant, & emicant linguis.*

Quos omnes acie postquam Saturnia torvâ
Vidit, & ante omnes Ixiona; rursus ab illo
Sisyphon aspiciens. Cur hic è fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta superbum
Regia dives habet: qui me cum conjuge semper
Sprevit; & exponit causas odiique, viæque,
Quidque velit. Quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret; & in facinus traherent Athamanta sorores.
Imperium, promissa, preces confundit in unum;
Sollicitatque Deas. Sic hæc Junone locutâ,
Tisiphone canos, ut erat, turbata capillos
Movit: & obstantes rejecit ab ore colubras.
Atque ita, Non longis opus est ambagibus, infit.
Facta puta, quæcumque jubes. Inamabile regnum
Desere: teque refer cœli melioris ad auras.
Læta redit Juno: quam cœlum intrare parantem
Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora; Tisiphone madefactam sanguine sumit
Importuna facem: fluidoque cruore rubentem
Induitur paliam; tortoque incingitur angue:
Egreditur domo. Luctus comitantur euntem,
Et Pavor, & Terror, trepidoque Insania vultu.
Limine constiterat: postes tremuisse feruntur
Æolii, pallorque fores infecit acernas:
Solque locum fugit. Monstris exterrita conjux,
Territus est Athamas: tectoque exire parabant.
Obstitit infelix, aditumque obsedit, Erinnys:
Nexaque vipereis distendens brachia nodis,
Cæsariem excussit. Motæ sonuêre colubræ.
Parsque jacens humeris, pars circum tempora lapsæ
Sibila dant, saniemq; vomunt, linguasque corusçant.

NOTÆ.

456. *Ante omnes*] Propter oblatum stuprum.

468. *Conjuge*] *Ino*, quam Athamas, Sisyphi frater, duxerat uxorem.

471. *Sorores*] *Furiæ*, quibus Athamas in rabiem actus nefas aliquod patraret.

475. *Colubras*] Quas partim pro capillis gerunt furiæ.

480. *Lustravit*] Purgavit ab Inferorum contactu.

Ib. *Thaumantias Iris*] Thaumantis & Electræ filia, deorum nuncia, Junonis præsertim famula.

487. *Æolii*] *Athamantis* Æoli filii.

488. *Conjux*] *Ino*.

Inde

Inde duos mediis abrumpit crinibus angues;
Pestiferâque manu raptos immisit. At illi
Inoósque sinus, Athamanteosque pererrant;
Inspirantque graves animas: nec vulnera membris
Ulla ferunt. Mens est, quæ diros sentiat ictus.
Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni,
Oris Cerberei spumas, & virus Echidnæ;
Erroresque vagos, cæcæque oblivia mentis,
Et scelus, & lachrymas, rabiemque, & cædis amorem;
Omnia trita simul: quæ sanguine mista recenti
Coxerat ære cavo, viridi versata cicutâ.
Dumque pavent illi; vertit furiale venenum
Pectus in amborum: præcordiaque intima movit.
Tum face jactatâ per eundem sæpius orbem,
Consequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, jussique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis; sumtumque recingitur anguem.
Protinus Æolides mediâ furibundus in aulâ
Clamat, Io, comites, his retia pandite silvis:
Hîc modò cum gemina visa est mihi prole leæna;
Utque feræ, sequitur vestigia conjugis amens;
Deque sinu matris ridentem & parva Learchum
Brachia tendentem rapit, & bis terque per auras
More rotat fundæ: rigidoque infantia saxo
Discutit ossa ferox. Tum denique concita mater
(Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni,)
Exululat, passisque fugit malè sana capillis;
Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis;
Evohe, Bacche, sonat. Bacchi sub nomine Juno

Postea revellit ex mediis capillis duos serpentes, & revulsos conjecit lethali manu. At illi serpunt per gremium Inûs & Athamantis, & immittunt pestiferos halitus: nec corpus lædunt ullo modo: animus est, qui patiatur crudeles plagas. Apportaverat etiam secum horrendum virus fluidum, spumas ex ore Cerberi fluentes, & toxicum Echidnæ; & incertas fluctuationes, & oblivia caliginosæ mentis, & nefas, & fletus, & furorem, & desiderium flagris, omnia simul mixta; quæ confusa cum cruore recenti coxerat aheno capaci mixta cicutâ virescente. Et dum illi tremunt, immittit tetrum toxicum in sinus amborum; & percukt ultima viscera. Tum tædâ motâ sæpius per eundem circuitum, flammas vibratas celeriter persequitur aliis flammis. Sic voti compos, & Junonis mandato peracto, revertitur ad sedes exiles magni Plutonis, & solvit iterum à crinibus serpentem quo cincta erat. Continuò filius Æoli sæviens in aulâ vociferatur, Io, socii, tendite plagas his silvis: leænam hîc conspexi modò cum duobus catulis; atque rabidus insistit vestigiis uxoris tanquam feræ: & vellit ex gremio matris Learchum ridentem & porrigentem teneras ulnas; & crudelis bis terque in orbem jactat per aërem in modum fundæ, & disjicit ossa infantis illisa duræ petræ. Tum denique mater furiata, (seu dolor hoc præstitit, seu diffusum virus insaniæ causa fuit) exululat; & vejana prorumpit sparsâ comâ; & gestans te pusillum, Melicerta, brachiis nudis; Evohe, Bacche, clamat. Juno ad nomen Bacchi

NOTÆ.

498. *Inspirant graves*] Mentem pestifero afflatu turbabant, quod pejus adhuc fuit quàm si morsibus miseros vexassent.

501. *Echidnæ*] Latinè vipera est fœmina. Sumitur verò sæpius pro Hydrâ Lernea, quæ virgo partim, partim serpens fuit, Typhone gigante unà cum Cerberò, aliisque monstris genita: deinde etiam pro quovis maximè venenato serpente usurpatur.

507. *Movit*] In furorem dedit.

509. *Consequitur*] Vibrat flammam circumrotatam, ut flammæ altera statim flamma succedere videatur. Reos autem perterrefaciendi causâ faciem in orbem jactabat Tisiphone.

510. *Jussi potens*] Postquam perfecisset quod jusserat Juno.

512. *Æolides*] *Athamas*, Æoli filius.

514. *Cum gemino*] *Ino* uxor est illi visa leæna: ut filii duo, Learchus & Melicerta, catuli seu leunculi.

522. *Melicerta*] Alter filius.

523. *Evohe*] Vox Bacchantium.

Risit:

risit: & inquit, Alumnus tuus referat tibi hunc fructum. Promontorium impendet mari: pars infima excavatur undis, & tuetur fluctus à pluviâ: suprema pars prærupta est, & promovet verticem in profundum mare. Ino illuc celeriter ascendit (dederat vesania vires) & nullo mecu repressa injicit & se & suum onus in mare. Aqua impulsa albicavit. At Venus miserata dolores neptis nihil tale merentis, ita demulsit patruum suum; O Neptune, numen aquarum, cui potestas proxima sorte data est potestati in cœlum, rogo equidem ingentia; sed tu miserere meorum, quos vides agitari in vasto mari Ionio; & adjice dîs tuis marinis. Est etiam mihi aliqua gratia in mari; si tamen olim nata in divo ponto spuma fui, & Græcum nomen mihi est ab illâ. Neptunus assensus est precanti, & illis ademit quod fuit morti obnoxium, & addidit majestatem tremendam, & mutavit simul nomen & vultus; & vocavit Deum Palæmonem cum matre Leucothoë.

Risit: &, Hos usus præstet tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus scopulus: Pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas:
Summa riget, frontemque inapertum porrigit æquor.
Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino:
Seque super pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onusque suum. Percussa recanduit unda.
At Venus immeritæ neptis miserata labores.
Sic patruo blandita suo est: O numen aquarum,
Proxima cui cœlo cessit, Neptune, potestas;
Magna quidem posco: sed tu miserere meorum,
Jactari quos cernis in Ionio immenso:
Et Dîs adde tuis. Aliqua & mihi gratia ponto est;
Si tamen in dio quondam concreta profundo
Spuma fui, Graiumque manet mihi nomen ab illâ.
Annuit oranti Neptunus; & abstulit illis
Quod mortale fuit, majestatemque verendam
Imposuit: nomenque simul, faciemque novavit:
Leucothoëque Deum cum matre Palæmona dixit.

XII. Sidoniæ comites, quantùm valuêre, secutæ
Signa pedum, primo vidêre novissima saxo:
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeïda palmis
Deplanxêre domum scissæ cum veste capillos.
Utque parum justæ, nimiumque in pellice sævæ
Invidiam fecêre Deæ. Convicia Juno

XII. Comites Sidoniæ sequentes vestigia quantùm potuerunt, viderunt ultima in extremâ rupe: & credentes nullo modo de eorum morte dubitandum esse, laceratis crinibus & vestibus, deflevêrunt palmis percussis domum Cadmeïam. Et odium excitarunt in Junonem tanquam parum æquam, & nimiùm crudelem in aduleteram: Juno probra

NOTÆ.

524. *Hos usus*] Ut tanquam Baccho plena, hâc rabie tenearis.

Ib. *Alumnus*] *Bacchus*, quem jam antea Inûs alumnum vidimus.

525. *Scopulus*] *Molaris petra* à Pausaniâ appellatur, qui Athamantis insaniam ad Phryxi & Helles exilium transfert.

530. *Onus*] *Melicertam* filium, qui autore Pausaniâ, à Delphinis exceptus, & in Isthmum Corinthium expositus, in Deorum marinorum numerum relatus est, dictusque Palæmon seu Portunus.

531. *Neptis*] Quia Inûs mater fuit Harmonia Cadmi uxor, quam Venus ex Marte genuerat.

532. *Patruo*] *Neptuno*, Jovis fratri, quem Jovem Venus pro patre agnoscit.

535. *Ionio*] Mare est Ionium ad occasum Epiri & Peloponnesi.

538. *Manet*] Ἀφροδίτη enim dicitur Græcis à maris spumâ.

541. *Nomenque simul*] Hoc est, figuram & nomen Inûs & Melicertæ commutavit. Nam Ino *Leucothea* Græcè; Latinè *Matuta* fuit appellata. Melicerta verò à Græcis *Palæmon*, à Latinis *Portunus*, fuit nuncupatus. Hominibus enim in Deos relatis nomina nova indebantur.

543. *Sidoniæ*] *Matronæ Thebanæ*, quæ Cadmi Sidoni oriundi sociis nupserant.

545. *Cadmeïda*] *Ino* Cadmi filiam.

546. *Deplanxêre*] *Deflevêre* palmis pectora plangentes & percutientes.

547. *Pellice*] *Semele*, Bacchi matre, cujus causâ universam Bacchi familiam infestissimo odio prosequebatur.

Non

Non tulit: &, Faciam vos ipſas maxima, dixit,
Sævitiæ monumenta meæ. Res dicta ſecuta eſt.
Nam quæ præcipuè fuerat pia, Perſequar, inquit,
In freta reginam, Saltumque datura, moveri
Haud uſquam potuit: ſcopuloque affixa cohæſit.
Altera, dum ſolito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos ſentit riguiſſe lacertos.
Illa, manus ut fortè tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in eaſdem porrigit undas:
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos ſubitò digitos in crine videres.
Quo quæque in geſtu deprènditur, hæſit in illo.
Pars volucres factæ; quæ nunc quoque gurgite in illo
Æquora diſtringunt ſumptis Iſmenides alis.

XIII. Neſcit Agenorides natam, parvumque nepotem
Æquoris eſſe Deos. Luctu, ſerieque malorum
Victus, & oſtentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe ſuâ; tanquam fortuna locorum,
Non ſua ſe premeret: longiſque erratibus actus
Contigit Illyricos profugâ cum conjuge fines.
Jamque malis, anniſque graves, dum prima retractant
Fata domûs, releguntque ſuos ſermone labores;
Num ſacer ille meâ trajectus cuſpide ſerpens,
Cadmus ait, fuerit: tum, cùm Sidone profectus,
Vipereos ſparſi per humum nova ſemina dentes?
Quem ſi cura Deûm tam certâ vindicat irâ,
Ipſe, precor, ſerpens in longam porrigar alvum.

non paſſa eſt: &, inquit, Reddam vos ipſas maximæ documenta meæ crudelitatis. Res, utì dixit, evenit. Nam una è ſociis *quæ fuerat præſertim pia, Proſequar, ait, reginam in mare: & cùm voluiſſet ſe immittere, nuſquam potuit moveri, & manſit alligata ſaxo: Altera nitens plangere pectus ictu conſueto, videt brachia, quibus conata eſt* ſe ferire, *obduruiſſe. Illa, ut fortè porrexerat manus in fluctus maris, mutata in rupem extendit manus* jam ſaxeas *in eoſdem fluctus. Cerneres digitos hujus, ut diſcerpebat comam dereptam à vertice, diriguiſſe repentè in comâ. Singulæ manſerunt in eodem geſtu, in quo eas tum invenerat* Juno. *Pars Iſmenidum mutatæ ſunt in alites, quæ nunc etiam alis indutæ radunt aquas in illo mari.*

XIII. *Filius Agenoris ignorat filiam & parvum nepotem eſſe deos marinos, Superatus ærumnis, & numero malorum, & prodigiis, quæ viderat plurima, ædificator egreditur urbe ſuâ, quaſi loci ipſius fortunâ non ſuâ urgeretur, & preſſus longis erroribus venit ad cras Illyricas cum* Hermione *uxore exule. Et jam feſſi ætate & ærumnis, dum ſecum revolvunt primam fortunam domûs ſuæ, & recolunt oratione ſuos labores: Anne, inquit Cadmus, ſacer fuit ille draco transfixus meo mucrone, tum cùm Sidone egreſſus mandavi terræ dentes vipereos novum ſeminis genus? Si illum cura deorum ulciſcitur tam certâ irâ, ipſe, oro, anguis fiam, & extendar in productum ventrem.*

NOTÆ.

562. *Iſmenides*] *Thebanæ*, ut jam diximus, ab Iſmeno fluvio ſic dictæ.

563. *Agenorides*] *Cadmus* Agenoris filius.

Ib. *Natam, parvumque nepotem*] *Ino & Melicertam.*

565. *Viderat*] Vidimus nos quoque ſuprà, poëtâ ipſo illa referente.

566. *Urbe ſuâ*] *Thebis*, quas condidit Cadmus.

568. *Illyricos*] Illyridis accolas, quæ regio eſt ad mare Adriaticum Italiæ appoſita, ab Illyrio Polyphemi filio ita dicta, ut ſcribit Appian.

571. *Num ſacer*] Sacrum fuiſſe draconem ſuſpicatur Cadmus, quem olim interfecit, cujus causâ deorum iram ſit expertus.

575. *In longum*] Qualem ſerpentes gerunt. Cur verò in ſerpentem dicatur mutatus Cadmus, hanc rationem reddit ſummus Bochartus; Cadmonæi ſeu orientales, de quibus Gen. xv. 19. qui ut ex Joſhuæ, cap. xi. 3. Chanaam terræ partem maximè orientalem occupaverant, ad montem Hermonem (à quo Harmonia Cadmi uxor) & cum Hevæis una gens fuerunt; *Hevæus* verò Syris eſt *ſerpens*.

Dixit:

Dixit, & tanquam anguis porrigitur in productum ventrem; & advertit squamas innasci rigenti cuti; & corpus atrum distingui notis cæruleis; & dejicitur in ventrem, & pedes in unum concreti paullatim curvantur acumine tereti. Supersunt jam lacerti: porrigit lacertos qui supersunt: & lacrymis currentibus per faciem adhuc humanam, Ades, ô uxor infelicissima, ades, inquit: & quamdiu aliquid restat de me, me tange, & tene manum, dum manus est, dum non adhuc totus evado cerpens. Ille quidem cupit plura proferre; sed lingua subitò est divisa in duas partes; nec verba succurrunt cupienti; & quoties aggreditur emittere aliquam querimoniam, ducit sibila: natura illi permisit eum tantùm *sonum. Uxor plangens nuda pectora manu vociferatur, Siste, Cadme, & miser exime te his monstris. Quid istud, Cadme? Ubi pes? ubi sunt & humeri, & manus, & color, & omnia, dum te alloquor? Quamobrem dii non mutatis me etiam in eundem Serpentem? Absolverat. Ille linguâ demulcebat vultus juæ uxoris, & serpebat in dilectus sinus tanquam cognosceret; & amplectebatur; & ferebatur in collum consuetum. Quisquis adstat (adstabant socii) expavescit. At dracones gerentes colla lubrica cristis insignita permulcent illos, & repentè duo evadunt serpentes, & obrepunt spiris concordibus, donec intraverunt in cavernas silvæ vicinæ. Nunc etiam neque vitant hominem, neque mordent, & mites serpentes recordantur quid antea fuerint.*

Dixit: &, ut serpens, in longam tenditur alvum,
Duratæque cuti squamas increscere sentit,
Nigraque cæruleis variari corpora guttis:
In pectusque cadit pronus: commissaque in unum
Paullatim tereti sinuantur acumine crura.
Brachia jam restant: quæ restant brachia tendit;
Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, ô conjux, accede, miserrima, dixit:
Dumq; aliquid superest de me, me tange: manumq;
Accipe, dum manus est; dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: sed lingua repente
In partes est fissa duas. Nec verba volenti
Sufficiunt: quotiesque aliquos parat edere questus,
Sibilat. Hanc illi vocem natura relinquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora conjux,
Cadme, mane: teque his, infelix, exue monstris.
Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi sunt humerique, manusque?
Et color, & facies, & dum loquor, omnia? cur non
Me quoque, cœlestes, in eundem vertitis anguem?
Dixerat. Ille suæ lambebat conjugis ora:
Inque sinus caros, veluti cognosceret, ibat;
Et dabat amplexus, assuetaque colla petebat.
Quisquis adest (aderant comites) terretur; at illos
Lubrica permulcent cristati colla dracones,
Et subitò duo sunt: junctoq; volumine serpunt;
Donec in appositi nemoris subiêre latebras.
Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere lædunt:
Quidque priùs fuerint, placidi meminêre dracones.

NOTÆ.

578. *Guttis*] Maculis sub viridibus, quales in quorundam serpentum squamis conspiciuntur.

585. *Totum*] Heinsius malit *totam*, scil. manum.

587. *Duas*] Usque adeò plicatilis est serpentum lingua, tantâque eam celeritate vibrant, ut bifida, aut etiam trifida videatur.

593. *Dum loquor omnia*] Inceperat loqui dum aliquid hominis restabat, sed priùs quàm absolverat, totus evasit serpens.

598. *At illos*] Comites. Nam ut sequitur,

—*Nec fugiunt hominem, nec vulnera lædunt.*

600. *Duo sunt*] Intellige igitur jam Cadmi uxorem in anguem mutatam.

XIV. Sed tamen ambobus vērſæ ſolatia formæ
Magna nepos fuerat; quem debellata colebat
India: quem poſitis celebrabat Achaïa templis.
Solus Abantiades ab origine cretus eâdem
Acriſius ſupereſt, qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ; contraque Deum ferat arma; genuſque
Non putet eſſe Jovis. Neque enim Jovis eſſe putabat
Perſea; quem pluvio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acriſium (tanta eſt præſentia veri)
Tam violâſſe Deum, quàm non agnôſſe nepotem
Pœnitet. Impoſitus jam cœlo eſt alter: & alter
Viperei referens ſpolium memorabile monſtri,
Aëra carpebat tenerum ſtridentibus alis.
Cúmque ſuper Libycas victor penderet arenas;
Gorgonei capitis guttæ cecidêre cruentæ;
Quas humus exceptas varios animavit in angues.
Unde frequens illa eſt infeſtaque terra colubris.

XV. Inde per immenſum ventis diſcordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquoſæ,

XIV. *Sed tamen nepos fuerat utrique magna conſolatio mutatæ figuræ; quem India victa venerabatur; quem Achaïa colebat extructis delubris. Solus reſtat Acriſius Abantis filius ductus ab eâdem ſtirpe, qui prohibeat Deum à muris urbis Argolicæ, & induat arma adverſus* illum, *nique credat eſſe ſobolem Jovis. Neque etiam arbitrabatur Perſeum eſſe Jovis* filium, *quem Danaë conceperat auro pluviali. Brevi tamen Acriſium pœnitet (tanta eſt vis veritatis) ſe tam læſiſſe Deum, quàm non agnoviſſe nepotem. Jam unus* (Bacchus) *receptus eſt cœlo; at alius* (Perſeus) *reportans inſignes exuvias monſtri viperei agitabat mollem aërem alis ſtrepentibus. Cúmque voti compos immineret arenis Libycis, guttæ cruoris defluxerunt ex capite Gorgonis, quas exceptas terra excitavit in diverſos ſerpentes: ex quo illa terra eſt infeſta multis ſerpentibus.*

XV. *Inde vectus ventis diſſentientibus per vaſtum* aërem, *nunc huc, nunc illuc, ſicut nubes aquoſa,*

NOTÆ.

605. *Nepos*] *Bacchus*, ex Semele.

606. *Achaïa*] Quæ pars eſt Græciæ, in quâ Bœotia ſita eſt: niſi mavis pro Græciâ ipsâ poſitam eſſe, ut ſæpe alibi.

607. *Abantiades*] *Acriſius* eſt Abantis filius, rex Argivorum, illius Danaës pater, quæ à Jove gravida Perſeum peperit, â quo poſtea ipſe Acriſius diſco per imprudentiam interfectus eſt.

Ib. *Origine eâdem*] Voluerunt quippe nonnulli Abantem, Acriſii patrem, Beli fuiſſe filium, cui Belo Jupiter pater fuit, utì etiam & Baccho.

608. *Arceat*] Bacchum nempe Deum eſſe negabat.

Ib. *Urbis Argolicæ*] Eſt *Argos* ipſum, urbs Peloponneſi, quæ interdum plurali numero *Argi* dicitur, & pro totâ Græciâ ponitur.

611. *Perſea*] Cognoverat oraculo Acriſius ſe à nepote aliquando occiſum iri; quamobrem filiam Danaën aheneâ turri ſubterraneâ incluſit. Illuc in imbrem aureum converſus Jupiter penetravit; qui puellam gravidam fecit. Re cognitâ in Jovem facti culpam rejecit Danaë, aſt durus & ſibi metuens pater illi fidem non habuit, qui eam cum filio Perſeo unâ in arcâ ligneâ incluſam in mare dejecit; quæ tamen à piſcatore quodam extracta Pilumno regi data eſt, cui nupſit.

614. *Pœnitet*] Quia Bacchum, cœlo receptum, nepotem Perſeum, Jove digna geſſiſſe accipiebat.

615. *Monſtri ſpolium*] Caput dicit Meduſæ, vipereis capillis formidabile, quod Plutonis galeâ, Minervæ ægide & falce adamantinâ inſtructus Perſeus amputavit, Minervæ ſcuto deinde aptavit, cujus obtutu plurimos in ſaxa convertit. Fuerunt autem Meduſa, Sthenio, & Euryale, Phorci Cetûſque filiæ, de quibus ſi plura cupis, paſſim invenies.

616. *Aliis*] *Talaribus*, quæ à nymphis, ut ſcribit Apollodorus, aut à Mercurio, ut placet aliis, Perſeus acceperat.

619. *Animavit*] Fictum ex eo videtur iſtud, quòd plurimis ſerpentibus infeſta ſit Africa.

Fertur;

trahitur; & ex sublimi aëre despicit terras longè dissitas, & volat super totum terrarum ambitum. Ter conspexit frigidas ursas, ter lacertos Cancri. Sæpe abreptus est sub occasus, sæpe in ortus. Jamque die occidente metuens se committere tenebris, requievit in parte orbis occiduâ, regnis Atlantis; & quærit brevem somnum, donec Lucifer arcessat lumen Auroræ; Aurora currus diei. Hic Atlas Iapeti filius præcelluit omnibus hominibus proceritate corporis. Terra extrema & mare ultimum, *quod subjicit aquas equis Solis exhaustis, & excipit currus lassos, fuit sub hoc rege. Mille greges & totidem armenta illi vagabantur per gramina: & nullas habuit vicinos qui terræ quicquam juxta colebant. Folia arborum splendentia auro micante tegebant aureos ramos, & aurea poma. Hospes, inquit illi Perseus, seu gloria magnæ originis te movet,*

Fertur; & ex alto seductas æthere longè
Despectat terras; totumque supervolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit;
Sæpe sub occasus, sæpe est ablatus in ortus.
Jamque cadente die veritus se credere nocti,
Constitit Hesperio regnis Atlantis in orbe;
Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
Evocet Auroræ; currus Aurora diurnos.
Hîc hominum cunctos ingenti corpore præstans
Iapetionides Atlas fuit. Ultima tellus
Rege sub hoc & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora subdit equis, & fessos excipit axes.
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebant.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes
Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit
Te generis magni: generis mihi Jupiter auctor:
Sive es mirator rerum; mirabere nostras.
Hospitium requiemque peto. Memor ille vetustæ
Sortis erat (Themis hanc dederat Parnassia sortem)
Tempus, Atla, veniet, tua quo spoliabitur auro
Arbor, & hunc prædæ titulum Jove natus habebit.
Id metuens, solidis pomaria clauserat Atlas

Jupiter est auctor mea originis; seu es admirator rerum gestarum, admiraberis nostras: posco hospitium & quietem. Ille recordabatur antiqui fati (nam Themis Parnassi hoc fatum aperuerat.) Atla, dies aderit, quo arbor tua destituetur auro: & filius Jovis consequetur laudem rapti. Atlas id pavens pomaria firmis muris

NOTÆ.

625. *Gelidas*] *Septentriones gelidos*, ad quos sol nunquam pervenit.

628. *Atlantis*] Hîc fuit Atlas Promethei frater, Iapeti filius, rex Mauritaniæ, qui sibi à quodam Jovis filio exitium imminere à Themide monitus, neminem prorsùs hospitio accipiebat. Hunc objecto clypeo Perseus ædibus exclusus in montem mutavit, qui propter altitudinem cœlum pertingere, atque adeò sustinere creditus: Cui fabulæ locum dedit rerum Astronomicarum peritia, quâ Atlas ille excelluit.

Ib. *Regnis*] In appositione cum *orbe*.

629. *Dum Lucifer*] Id est, donec dies illucescat. Est autem Lucifer Veneris stella, quæ prima post solis occasum apparet, tumque dicitur Hesperus, ultima ejus ortum, atque adeò Auroram antegreditur, diciturque Phosphorus seu Lucifer.

632. *Iapetionides*] *Atlas* Iapeti filius, rex Mauritaniæ ad oceanum occiduum, qui ab illo *Atlanticus* dicitur.

Ib. *Ultima tellus*] Mauritaniæ cum reliquo occidente.

634. *Subdit*] Quia in illud sol sese recondere videtur.

638. *Poma*] *Hesperidum*, quæ Hesperi filiæ fuerunt fratris Atlantis; fuisse & poma hæc, & hortum plerique tradiderunt.

643. *Themis*] Cœli & terræ filia, quam ante Apollinem Delphis oracula edidisse, quodque fas fuerit præcepisse fabulati sunt.

645. *Et hunc*] Hercules verò Jovis filius poma illa rapuit, ut ex fabulis notissimum.

Mœnibus,

Mœnibus, & vasto dederat servanda draconi:
Arcebatque suis externos finibus omnes.
Huic quoque, Vade procul, ne longè gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longè tibi Jupiter absit.
Vimque minis addit: foribusque expellere tentat
Cunctantem, & placidis miscentem fortia dictis.
Viribus inferior (quis enim par esset Atlanti
Viribus?) At quoniam parvi tibi gratia nostra est
Accipe munus, ait. Lævâque à parte Medusæ
Ipse retroversus squallentia prodidit ora.
Quantus erat, mons factus Atlas. Jam barba comæq;
In silvas abeunt; juga sunt humerique, manusque;
Quod caput antè fuit, summo est in monte cacumen,
Ossa lapis fiunt. Tum partes auctus in omnes
Crevit in immensum (sic Dî statuistis) & omne
Cum tot sideribus cœlum requievit in illo.

XVI. Clauserat Hippotades æterno carcere ventos:
Admonitorque operum cœlo clarissimus alto
Lucifer ortus erat. Pennis ligat ille resumtis
Parte ab utrâque pedes; teloque accingitur unco:
Et liquidum motis talaribus aëra findit.
Gentibus innumeris circúmque infraque relictis,
Æthiopum populos, Cepheïa conspicit arva.
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedam pœnas injustus jusserat Ammon.

cinxerat & tradiderat custodienda ingenti draconi; & prohibebat omnes peregrinos à suis finibus. Dixit quoque huic Perseo, Discede, ne cùm à me oppressus fis, gloria rerum, quas fingis, te destituat, & ne Jupiter tibi longè abesse videatur. Atque vi auget minas, & nititur ejicere valvis hærentem, & miscentem verba aspera mitibus. Viribus impar fuit (nam quis æqualis esset Atlanti viribus?) At quandoquidem inquit, gratia nostra tibi est parvi, hoc pro dono habe: & ipse retro aspiciens ostendit à parte sinistrâ vultus horridos Medusæ. Atlas quantus erat, mutatus est in montem. Jam barba & capilli fiunt silvæ: humeri & manus sunt clivi: Quod fuit ante caput, est fastigium in supremo monte. Ossa mutantur in saxa: Tum auctus in omne latus surrexit in immensum (ita voluistis Dî) & totum cœlum cum tot astris requievit super illum.

XVI. *Hippotades obstruxerat omnes ventos carcere æterno: & Lucifer hortator operum surrexerat splendidissimus in sublimi cœlo. Ille pennas resumtas pedibus nectit ab utraque parte, & accingitur ense falcato; & dividit aërem fluidum talaribus agitatis. Nationibus plurimis cùm & infrà omissis, intuetur campos Cephæos & populos Æthiopum. Illic iniquus Ammon cõgerat Andromedam insontem exsolvere pœnas jactantiæ maternæ.*

NOTÆ.

647. *Draconi*] Ladonis nomine, quem fluvium seu fossam circum hortos in serpentis modum ductam interpretantur.

656. *Retroversus*] Ne pariter in saxum, viso, monstro, mutaretur.

662. *Requievit in illo*] Propter astronomiæ scientiam sphæramque ab illo inventam, fingitur Atlas cœlum sustinere.

663. *Hippotades*] Æolus Jovis ex Arcestâ filius, Hippotæ nepos. Αἴολον Ἱπποτέω παῖδα κλύτον. Apol. lib. IV. Qui quum naturam ventorum adverteret, atque ex ortu & occasu siderum, statisque anni temporibus, ut & regionem marisque æstus reciproci ventos prædiceret, ταμίαν τῶν ἀνέμων καὶ βασιλέα vocârunt & crediderunt, inquit Strab. II. & VI. lib. Virg. Æn.

Ib. *Æterno*] Firmissimo, quo olim solitus est illos coërcere.

665. *Pennis*] Talaribus (de quibus suprâ) quæ per noctem deposuerat.

666. *Telo unco*] Ense facalto, seu harpe.

669. *Cepheïa*] Cephei Phœnicis filii, Andromedæ patris, regis Æthiopum.

670. *Linguæ*] Quippe ausa erat Cassiope, Andromedæ mater, de pulchritudine cum Nereïdibus contendere.

671. *Ammon*] Jupiter est, quem *arenarium* Græculi vocaverunt, qui in Libyæ desertis templo celeberrimo sub arietis formâ, ideo colebatur, ut visum iisdem, quòd eâ formâ sitientia Baccho apparuerit, eidemque pedis ictu frontem aperuerit. Ille, de marino monstro, quod Nereïdum precibus, Neptunus adversus Æthiopas immiserat, consultus, Cephei, Cassiopesque progeniem monstro objiciendam responderat: quod quidem jam, non sine causâ, poëtæ injustum videtur; cùm

Quam ſtatim atque Perſeus *Abantis prognatus, conſpexit vinctos habentem lacertos ad rigidam rupem, arbitratus eſſet ſtatuam* fuiſſe *marmoream, niſi quòd parvus ventus agitaverat comam, & oculi emiſerant lachrymas trepidè* defluentes. *Incautus concipit flammas; & hæret, & percuſſus ſpecie pulchritudinis conſpeciæ, propemodum non meminit agitare alas in aëre. Poſtquam adſtitit, O, inquit, non ejuſmodi vinculis digna, ſed quibus amantes avidi inter ſe copulantur; dic petenti nomen patriæ & tuum, & quamobrem geras catenas. Primò illa obticuit, neque,* quia *virgo* erat, *audet alloqui virum; & velâſſet faciem verecundam manibus, ſi non fuiſſet vincta. Quod licuit, opplevit oculos lacrymis crumpentibus. Ne crederetur nolle agnoſcere ſua peccata, profitetur nomen patriæ & ſuum, & quanta fuerit confidentia pulchritudinis maternæ: &, nondum omnibus enarratis, aqua ſtrepitum edidit; & monſtrum accedens ex alto mari apparet, & occupat vaſtum ſpatium maris ſub pectore. Puella exclamat: Pater miſtis, & mater inſana præſens eſt; uterque miſeri, ſed æquiùs illa. Neque opem ferunt ſecum, ſed lacrymas congruas tempeſtati, & planctus; & arctè amplectuntur ligatum corpus. Cùm ſic hoſpes loquitur: Poterit vobis longum dari ſpatium flendi; exigua eſt mora ad opem præſtandam. Si ego Perſeus Jovis filius, atque* Danaës *illius, quam incluſam Jupiter gravidam fecit auro fœcundo. Perſeus* qui *vici Gorgonem anguicomam, nec alis*

Quam ſimul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades; niſi quòd levis aura capillos
Moverat; & trepido manârant lumina fletu;
Marmoreum ratus eſſet opus. Trahit inſcius ignes;
Et ſtupet: &, viſæ correptus imaginæ formæ,
Pœnè ſuas quatere eſt oblitus in aëre pennas.
Ut ſtetit, O, dixit, non iſtis digna catenis;
Sed quibus inter ſe cupidi junguntur amantes;
Pande requirenti nomen terræque, tuumque;
Et cur vincla geras. Primò ſilet illa: nec audet
Appellare virum virgo: manibuſque modeſtos
Celâſſet vultus; ſi non religata fuiſſet.
Lumina, quod potuit, lachrymis implevit obortis.
Sæpius inſtanti, ſua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræque, ſuumque,
Quantaque maternæ fuerit fiducia formæ,
Indicat. Et, nondum memoratis omnibus, unda
Inſonuit: venienſque immenſo bellua ponto
Eminet; & latum ſub pectore poſſidet æquor.
Conclamat virgo: Genitor lugubris, & amens
Mater adeſt; ambo miſeri, ſed juſtiùs illa.
Nec ſecum auxilium, ſed dignos tempore fletus,
Plangoremq; ferunt, vinctoque in corpore adhærent.
Cùm ſic hoſpes ait: lacrymarum longa manere
Tempora vos poterunt: ad opem brevis hora ferendam eſt.
Hanc ego ſi peterem Perſeus Jove natus, & illâ
Quam clauſam implevit fœcundo Jupiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perſeus ſuperator, & alis

NOTÆ.

mater, non filia, in culpâ fuiſſet.

675. *Trahit inſcius*] Andromedam neſcius quæ eſſet, amavit.

682. *Appellare*] Dubitat Heinſius, an *Appellare virum* rectè dicatur, cùm illa reſpondeat *appellanti*. Reponit igitur *Aſpectare*, quod ſequentia confirmant.

685. *Suave*] Atque adeò ipſa ſibi conſcia videretur.

689. *Bellua*] Cujus oſſa Romam ex oppido Judææo Joppe allata oſtendit M. Scaurus, longitudine pedum 40. altitudine coſtarum Indicus Elephantes excedente, ſpinæ craſſitudine ſeſquipedali; ut Plinius & Solinus referunt.

697. *Illâ*] Danaë, Perſei matre, de quâ ſuprà. Optimè verò Perſeus virtutes ſuas apud ignotos expoſuit, quò facilius id, quod cupit, accipiat; & breviſſimâ uſus eſt oratione, utpote monſtro & tempore urgente.

Æthereas

Æthereas ausus jactatis ire per auras;
Præferrer cunctis certè gener. Addere tantis
Dotibus & meritum (faveant modò numina) tento:
Ut mea sit, servata meâ virtute, paciscor.
Accipiunt legem (quis enim dubitaret?) & orant,
Promittuntque super regnum dotale, parentes.
Ecce velut navis præfixo concita rostro
Sulcat aquas, juvenum sudantibus acta lacertis;
Sic fera dimotis impulsu pectoris undis
Tantùm aberat scopulis, quantùm Balearica torto
Funda potest plumbo medii transmittere cœli:
Cùm subitò juvenis pedibus tellure repulsâ
Arduus in nubes abiit. Ut in æquore summo
Umbra viri visa est, visam fera sævit in umbram.
Utque Jovis præpes, vacuo cùm vidit in arvo
Præbentem Phœbo liventia terga draconem,
Occupat aversum: neu sæva retorqueat ora,
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
Sic celeri fissum præpes per inane volatu
Terga feræ pressit; dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere læsa gravi modò se sublimis in auras
Attollit: modò subdit aquis: modò more ferocis
Versat apri, quem turba canum circumsona terret.
Ille avidos morsus velocibus effugit alis:
Quáque patent, nunc terga cavis super obsita conchis,
Nunc laterum costas, nunc quà tenuissima cauda
Desinit in piscem, falcato vulnerat ense.
Bellua puniceo mistos cum sanguine fluctus
Ore vomit. Maduêre graves aspergine pennæ;

agitatis veritus sum iter facere per aëra; si inquam *istam poscerem in matrimonium, anteponerer gener sine dubio cunctis. Conor adjicere tantis virtutibus etiam beneficium, modò dii annuant. Pactum facio ut mea fit, defensa meâ fortitudine. Probant conditionem parentes (quis enim abnueret?) & precantur & potentur insuper regnum in dotem, Ecce, sicuti velox navis findit aquas rostro præfixo, impulsa brachiis sudantibus juvenum; sic bellua, aquis repulsis motu pectoris, tantùm distabat à rupe, quantum* spatii *in medio aëre* pila plumbea *ex fundâ Balearicâ contorta pertransire potest: cùm repentè juvenis, terra repressâ pedibus sublimis exilit in aërem. Cùm umbra viri conspecta est in supremo mari, bellua furit in umbram conspectam. Et sicut Jovis ales, cùm intuitus est serpentem obversantem subnigrum dorsum soli, in vasto agro, corripit aversum; & ne reflectat fera ora, immittit acres ungues collo squamifero: Sic velox Inachides præcipiti volatu per aërem divisum irruit in dorsam belluæ, & usque ad capulum condidit ensem in armo dextro furentis. Illa graviter vulnerata, interdum se excelsa erigit in aërem, interdum mergitur aquis; interdum versatur in modum asperi apri, quem multitudo allatrantium canum tremefacit. Ille vitat morsus asperos citis alis; & modò lædit recurvo gladio dorsum tectum testis cavis, quà apertum est; modò costas laterum, modò quà cauda subtilior terminatur in piscem. Fera exput ore undas mistas cum sanguine purpureo. Pennæ irroratæ graves factæ sunt* undarum *respersione;*

NOTÆ.

709. *Balearica*] A Balearium insularum Hispaniæ in Mediterraneo mari objectarum incolis, qui peritissimi habiti sunt funditores.

Ib. *Torto*] In orbem acto: qui mos est funditorum.

714. *Præpes*] Aquilam dicit, Jovis alitem, serpentibus, uti quidam volunt, maximè infestam. Præpetes verò majores dicuntur aves, quarum ex volatu auguria colliguntur.

715. *Præbentem Phœbo*] Apricantem se ad solem.

716. *Præpes*] Id est, velociter, opportunè & facili lapsu ex superiori loco involans.

720. *Inachides*] Perseus, ab Inacho prisco Argivorum rege, quibus Acrisius avus imperabat, sic dictus.

729. *Pennæ*] Alarum Perseï.

atque Perseus non ausus ampliùs confidere talaribus jam *madefactis, intuitus est saxum, quod supremo cacumine eminet in aquas tranquillas,* at *fluctibus obruiter cùm mare agitatur. Stans ibi,& apprehendens supremum cacumen saxi sinistrâ, ter quaterque* feræ *ilia* ferro *sæpe petita transegit. Vociferatio cum applausu impleverunt littora & supremas domos deorum: Cassiope & pater Cepheus lætantur, & salutant generum, & agnoscunt columen & servatorum domûs. Puella liberata vinculis exspatiatur,* Perseo *præmium* pariter *& causa laboris. Ipse lavat manus victrices aquâ sumptâ, & sternit terram frondibus, ne caput anguibus fœtum prematur nudâ glareâ; & supponit virgas natas in mari, super quas deponit caput Medusæ Phorcynidos. Virga recens atque viva traxit vim monstri adhuc medullâ facile sorbenti, & dirigunt hujus contactu; & accepit novam duritiem in ramis & frondibus. At Nymphæ maris periculum faciunt facti mirabilis in pluribus virgis, & lætantur idem omnibus evenire; & renovant ex illis semina sparsa per aquas. Nunc quoque eadem natura est curalii, ut rigescat ab aëre tacto, & quod erat vimen in mari lapidescat, quamprimum in aërem attollitur.*

Nec bibulis ultra Perseus talaribus ausus
Credere: conspexit scopulum, qui vertice summo
Stantibus extat aquis; operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupisque tenens juga prima sinistrâ,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Littora cum plausu clamor, superasque Deorum
Implevêre domos. Gaudent generumque salutant,
Auxiliumque domûs servatoremque fatentur
Cassiope, Cepheusque pater. Resoluta catenis
Incedit virgo, pretiumque & caussa laboris.
Ipse manus hausta victrices abluit undâ,
Anguiferumque caput nudâ ne lædat arenâ,
Mollit humum foliis: natasque sub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Medusæ.
Virga recens, bibulâque etiamnum viva medullâ
Vim rapuit monstri, tactuque induruit hujus;
Percepitque novum ramis & fronde rigorem.
At Pelagi nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, & idem contingere gaudent:
Seminaque ex illis iterant jactata per undas.
Nunc quoque curaliis eadem natura remansit,
Duritiem tacto capiant ut ab aëre; quodque
Vimen in æquore erat, fiat super æquora saxum.

XVII. Dîs tribus ille focos totidem de cespite ponit:
Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo;
Ara Jovis media est. Mactatur vacca Minervæ;
Alipedi vitulus; taurus tibi, summe Deorum.
Protinus Andromedan, & tanti præmia facti

XVII. *Ille statuit tribus dîs totidem altaria de glebis, sinistrum Mercurio, dextrum tibi,* Pallas, *virgo bellica; altare Jovis medium est. Junix immolatur Palladi; vitulus alipedi; taurus tibi,* Jupiter, *maxime Deorum. Et continuò Andromedan, mercedem tanti facinoris*

NOTÆ.

743. *Phorcynidos*] Phorci filiæ.

745. *Monstri*] Medusæ capitis, cui innata vis erat viventia pleraque indurandi.

746. *Percepit*] Ad curalii naturam alludit, quod in mari molle, extractum non multò post durescit. Plin. lib. xxxii. c. 2.

749. *Seminaque*] Id est, nymphæ pluribus virgis vim monstri gaudent experiri, ut cùm illæ virgæ in curalium mutatæ fuerint, semina loco illud idem per vastum mare propagent.

755. *Lævam*] Primus honoris locus medius, proximus sinister, inquit Lipsius.

756. *Alipedi*] Mercurio alas in pedibus habenti, ut qui & velocissimus sit planetarum, & cum talaribus alatis pingatur.

Ib. *Taurus*] Jovi mactari taurum negat Servius ad III. Æn. & Macrob. Sat. III. c. 10. Asserit Xenophon. Cyropæd. & Julian. ad Libanium.

Indotata rapit. Tædas Hymenæus, Amorque
Præcutiunt: largis fatiantur odoribus ignes.
Sertaque dependent tectis: lotique, lyræque,
Tibiaque, & cantus, animi felicia læti
Argumenta, ſonant. Reſeratis aurea valvis
Atria tota patent, pulchroque inſtructa paratu
Cepheni proceres ineunt convivia regis.
Poſtquam epulis functi, generoſi munere Bacchi
Diffudêre animos: cultuſque, habituſque locorum
Quærit Abantiades: quærenti protinus unus
Narrat Lyncides, moreſque, habituſque virorum.
Quæ ſimul edocuit, Nunc, ô fortiſſime, dixit,
Fare precor, Perſeu, quantâ virtute, quibuſque
Artibus abſtuleris crinita draconibus ora.
Narrat Abantiades; gelido ſub Atlante jacentem
Eſſe locum, ſolidæ tutum munimine molis:
Cujus in introitu geminas habitâſſe ſorores
Phorcydas, unius partitas luminis uſum:
Id ſe ſolerti furtim, dum traditur, aſtu
Suppoſitâ cepiſſe manu: perque abdita longè,
Deviaque, & ſilvis horrentia ſaxa fragoſis
Gorgoneas tetigiſſe domos: paſſimque per agros,

indotatam abripit. Hymenæus & amor prætulerunt faces nuptiales: foci implentur multis odoribus: & corollæ dependent tectis: & loti, & lyræ, & tibia, & cantus, indicia feſtivi animi, perſonant, Tota atria aurea aperta ſunt, foribus patentibus. Et optimates Cepheni frequentant convivia regis ſpecioſo apparatu ornata. Poſtquam epulati eſſent, exhilararunt corda beneficio præſtantiſſimi vini: & Abantiades ſciſcitatur ritus & mores locorum: continuò quidem Lyncides refert ſciſcitanti ritus & mores hominum. Quæ ſtatim atque enarravit, Nunc, inquit, ô ſtrenuiſſime Perſeu, narra, quæſo, quantâ fortitudine, & quibus dolis abripueris caput Meduſæ *hiſpidum draconibus. Abantiades memorat locum eſſe porrectum ſub frigido Atlante, ſecurum ſepto vaſti muri: in cujus ingreſſu ſedem habuiſſe duas ſorores Phorcydas, quæ unius oculi uſum inter ſe viciſſim partitæ ſunt, ſe eum oculum corripuiſſe clanculum callido dolo, manu ſubmiſſa, dum* ab unâ ſorore ad alteram *traditur; & ſubiſſe ſedes Gorgoneas per* loca *longè ſemota, & devia, & rupes horridas ſilvis ſonoris: & hinc inde per campos,*

NOTÆ.

758. *Præmia indotata*] Andromedam, quam ſine dote popoſcerat, ut virum fortem, atque adeò heroëm decuit.

Ib. *Rapit*] Alluſum fortè ad Rom. morem, ubi virgines è gremio matris *rapi* ſolitæ, in memoriam & omen *raptarum* Sabinarum, quòd Romulo & ſuis feliciter ceſſit.

Ib. *Hymenæus*] Nuptiarum deus.

759. *Largis*] De apparatu, ritibus, & feſtivitate celebri nuptiarum, vide Alex. ab Alex. lib. ii. cap. 5.

Ib. *Largis*] Non ſine ſacrificiis nuptiarum ceremoniæ abſolvebantur.

760. *Lotique*] Id eſt, tibiæ ex loto frutice, de quo in Amoribus; quanquam malìem *citharæ* quod in quibuſdam reperitur, niſi Heinſio & Gronovio viris clariſſimis aliter videretur.

764. *Cepheni*] Qui Cephei aulam frequentabant.

766. *Diffudêre*] Id eſt, Cor dilataverunt, exhilarârunt; nam lætitiæ auctor Bacchus, qui curis aut mœſtitiâ obtractos reſolvit.

768. *Lyncides*] Lyncei filius, niſi nomen eſt proprium.

771. *Ora*] Meduſæ caput ſerpentibus horridum, ut ſuprà vidimus.

775. *Phorcydas*] Gorgonas dicit Pephredo & Enyo quibus addunt nonnulli Dino, Phorci filias; quas, quòd canæ natæ fuerint *Græas* vocitaverunt; quarum ſorores fuerunt aliæ Meduſa, Sthenyo, & Euryale.

Ib. *Unius luminis*] *Oculi*, quo per vices utebantur; atque equidem eum *Conſiliarium* volunt fuiſſe, qui fabulam ad hiſtoriam referunt; *Prudentiam* verò, qui ad mores.

779. *Gorgoneas*] In quibus Meduſa, Sthenyo, & Euryale degebant. Conſulendus omnino Natalis Comes, qui hanc fabulam egregiè ad mores accommodat.

& per vias inverisse imagines virorum & beluarum mutatas ex ipsis in saxa, conspectâ Medusâ: se tamen vidisse speciem terribilis Medusæ ære reflexo clypei, quem ferebat sinistrâ: & dum sopor altus haberet & ipsam & serpentes, abstulisse caput collo: & Pegason celerem pennis, & fratrem Chrysaorem *genitos de sanguine matris. Adjecit etiam non ficta discrimina prolixi itineris; quæ maria, quas terras intuitus esset sub se ab excelso cœlo; & quibus sideribus admotus fuisset pennis agitatis. Siluit tamen citiùs quàm illi expectârunt. Unus ex primoribus interrogat, exquirens, quamobrem* Medusa *sola procerum habuerit serpentes immistos pilis ceteris. Hospes, inquit, quandoquidem petis quæ digna sunt memorari, habe rationem rei quam postulas. Illa fuit insignis pulchritudine, & spes invidiosa multorum procorum: neque pars ulla fuit speciosior in* illâ *totâ crinibus. Vidi, qui dicerent se aspexisse. Deus maris dicitur hanc violâsse in templo Minervæ.* Minerva *filia Jovis sese avertit, & operuit pudicum os ægide: & ne hoc esset multum, vertit comam Gorgonis in horrendos serpentes. Nunc etiam, ut tremefaciat hostes stupidos, gerit in pectore oppositos serpentes, quos produxit.*

Perque vias vidisse hominum simulacra ferarumque,
In silicem ex ipsis visâ conversa Medusâ:
Se tamen horrendæ, clypei, quod læva gerebat,
Ære repercusso, formam aspexisse Medusæ:
Dumque gravis somnus colubrosq; ipsamq; tenebat,
Eripuisse caput collo: pennisque fugacem
Pegasον, & fratrem matris de sanguine natos.
Addidit & longi non falsa pericula cursûs:
Quæ freta, quas terras sub se vidisset ab alto:
Et quæ jactatis tetigisset sidera pennis.
Ante expectatum tacuit tamen. Excipit unus
E numero procerum, quærens, cur sola sororum
Gesserit alternis immistos crinibus angues.
Hospes ait, Quoniam scitaris digna relatu,
Accipe quæsiti caussam. Clarissima formâ
Multorumque fuit spes invidiosa procorum
Illa: nec in totâ conspectior ulla capillis
Pars fuit. Inveni, qui se vidisse referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiâsse Minervæ
Dicitur. Aversa est, & castos ægide vultus
Nata Jovis texit. Neve hoc impunè fuisset;
Gorgoneum turpes crinem mutavit in hydros.
Nunc quoque ut attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in adverso, quos fecit, sustinet angues.

NOTÆ.

783. *Ære repercusso*] Ne se ipsam Medusam sine clypeo, quo speculi loco usus est, incautè aspexisset, in saxum obrigaisset.

786. *Pegasον*] Equus fuit alatus, quem cum Chrysaore fratre, ex Medusæ sanguine in terram delapso natum voluerunt.

787. *Non falsa*] Quippe fugientem persecutæ sunt Sthenyo & Euryale alatæ, manibusque ferreis à naturâ instructæ: sed illum Plutonis obscurâ galeâ protexit.

790. *Ante expectatum*] Ut hinc gratissimam credas fuisse Persei orationem.

799. *Ægide*] Ægis thorax est & scutum Palladis, ita dicta παρὰ τὸ ἀίσσω, quod est, *irruo*, & *impetum facio*; quòd illâ munita Pallas in hostes impetum faciat.

802. *Nunc quoque*] Jam diximus supra Medusæ caput Minervæ scuto aptatum quo hostes in saxa transformet. Explicationem hujus fabulæ, quid per caput Medusæ, quid per homines in saxa conversos intelligunt poëtæ, reperies apud Mythologos.

P. Ovidii Nasonis

METAMORPHOSEON

LIBER V.

ARGUMENTUM.

TUM Pallas, quæ illi hactenus comes fuerat, ipso relicto, in Heliconem se confert, ut Hippocrenen inspiciat. Ibi narrant illi Musæ de Pyreneo, & Pieridibus in picas conversis, postquam, cantu de variis transformationibus instituto, cum ipsis contendissent.

I. DUmque ea Cephenum medio Danaëius heros
Agmine commemorat; fremidâ regalia turbâ
Atria complentur; nec conjugialia festa
Qui canat, est clamor; sed qui fera nuntiet arma.
Inque repentinos convivia versa tumultus
Assimilare freto possis; quod sæva quietum
Ventorum rabies motis exasperat undis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
Fraxineam quatiens æratæ cuspidis hastam:
En, ait, en adsum præreptæ conjugis ultor.

INTERPRETATIO.

I. *Et dum heros Danäëius ea refert in medio cœtu Cephenum, atriæ regia implentur turbâ furente: neque vociferatio est, quæ indicit festa connubilia; sed quæ ferat sæva arma. Atque licet comparare convivia, mutata in subitos tumultus, mari, quod tranquillum terribilis impetus ventorum turbat,* atque erult *undis agitatis. Inter hos prior Phineus, inconsideratus excitator tumultûs, agitans hastam fraxineam mucrone ærato, Ecce, inquit, ecce hic sum vindex antè ablatæ uxoris.*

NOTÆ.

1. *Cephenum*] Procerum Æthiopieorum qui ad celebritatem nuptialem convenerant.

Ib. *Danäëius*] Perseus *Danaës filius.*

2. *Regalia*] Cephei Æthiopum regis.

8. *Phineus*] Hic Cephei fuit frater, cui desponsata erat Andromeda, antequam Ceto exponeretur. Fuit & alius celeberrimus Argonautarum hospes, de quo postea.

10. *Præreptæ*] Andromedæ, quem quidem stultè veluti suam reposcebat Phineus postquam à Perseo monstro, atque adeò certissimæ morti erepta esset.

Neque alæ, neque Jupiter mutatus in fictum aurum eripiet te mihi. Cepheus exclamat tentanti jacere telum, *Quid agis? quis animus tradit in flagitium te vesanum, ô frater? An hæc gratia refertur tantis beneficiis? Compensasne hâc dote vitam servatæ Andromedæ? quam, si veritatem spectas, non Perseus tibi præripuit, sed infensa potestas Nereïdum; sed Ammon corniger, sed fera maris, quæ aderat expienda meâ natâ. Tibi ablata est illo tempore, quo fuit interitura: nisi si id ipsum crudelis, petis, ut intereat: & solatium habebis ex luctu nostro. Nimirum parum est, quòd relegata est te intuente, & quòd tu patruus, simul & sponsus, nullum auxilium præbuisti: Grave tibi erit insuper, quòd sit servata à quoquam; & auferes mercedem? quam, si tibi ampla videtur, debuisses quærere ex illis rupibus, ubi erat posita: jam sine* eum *qui quæsivit, & per quem senectus* mea *non est destituta, habere* Andromedam *quam pactus est & beneficiis & sermone: & eum scias non tibi præpositum esse; sed morti indubitatæ. Ille* (Phineus) *nihil contrà* respondet: *sed hunc aspiciens & Perseum alternis oculis, nescit an ictum in hunc intentet, an in illum: & aliquantisper commoratus, intorsit frustrà in Perseum hastam libratam viribus, quantas ira suppeditabat. Postquam illa affixa est lecto, tum denique Perseus* emicat *ex mensâ, & sævus penetrasset pectus inimicum jaculo rejecto, nisi Phineus effugisset pone aram; & (indignum) altare servavit scelestum,*

Nec mihi te pennæ, nec falsum versus in aurum
Jupiter, eripient. Conanti mittere Cepheus,
Quid facis, exclamat? quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritisne hæc gratia tantis
Redditur? hâc vitam servatæ dote rependis?
Quam tibi non Perseus, verum si quæris, ademit;
Sed grave Nereïdum numen, sed corniger Ammon,
Sed quæ viscеribus veniebat bellua ponti
Exsaturanda meis. Illo tibi tempore rapta est,
Quo peritura fuit. Nisi si, crudelis, id ipsum
Exigis, ut pereat: luctuque levabere nostro.
Scilicet haud satis est, quòd, te spectante, revincta est;
Et nullam quod opem patruus sponsusve tulisti:
Insuper, à quoquam quòd sit servata, dolebis;
Præmiaque eripies? quæ si tibi magna videntur;
Ex illis scopulis, ubi erant affixa, petîsses:
Nunc sine, qui petiit, per quem non orba senectus,
Ferre, quod & meritis & voce est pactus: eumque
Non tibi, sed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contrà: sed & hunc, & Persea vultu
Alterno spectans, petat hunc, ignorat, an illum.
Cunctatusque brevi, contortam viribus hastam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Persea misit.
Ut stetit illa toro, stratis tum denique Perseus
Exsiluit: teloque ferox inimica remisso
Pectora rupisset, nisi post altaria Phineus
Issset: & (indignum) scelerato profuit ara.

NOTÆ.

11. *Falsum*] Spurium innuit fuisse Perseum, qui matris suæ Danaës crimina falso Jovis nomine obtenderet, eumque fingeret aureo imbre descendisse.

12. *Mittere*] Hastam, quâ Perseum occideret.

14. *Meritisne*] Persei, intellige, qui Andromedam liberaverat, ut suprà vidimus.

15. *Hâc vitam*] Fratrem damnat, qui pro vitæ auxilio Andromedæ allato. Perseo mortem pro præmio offert.

17. *Nereïdum*] Quæ, ut suprà dictum, propter formam à Cassiope spretam, monstrum à Neptuno immiserant, cui Cephei & Cassiopes prolem exponendam Jupiter Ammon responderat.

18. *Viscеribus*] Sunt certè nati parentum suorum viscera. Sed emphasis est, quæ Cepheum excusat; quòd alteri, Phineo desponsatam, puellam tradiderit.

22. *Scilicet*] Ironia, quâ Phineo insultat frater Cepheus. Cùm enim & patruus & sponsus esset Andromedæ, aliquid certe auxilii debuit: cùm verò nihil prorsùs tulerit, immeritò eam repetit, quam tutari non est ausus.

34. *Stratis*] Lectis, in quibus cibum sumturi veteres discumbebant.

35. *Remisso*] Rejecto: eandem namque hastam in Phineum Perseus rejecit.

36. *Altaria*] Nuptiis adhibebantur aræ & sacra, & Dii advocati erant.

Fronte

Fronte tamen Rhœti non irrita cuſpis adhæſit.
Qui poſtquam cecidit, ferrumq; ex oſſe revulſum eſt,
Calcitrat, & poſitas aſpergit ſanguine menſas.
Tum verò indomitas ardeſcit vulgus in iras:
Telaque conjiciunt. Et ſunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. Sed limine tecti
Exiêrat Cepheus, teſtatus juſque, fidemque,
Hoſpitiique Deos, ea ſe prohibente moveri.
Bellica Pallas adeſt, & protegit ægide fratrem:
Datque animos. Erat Indus Athis, quem flumine Gange
Edita Limnate vitreis peperiſſe ſub antris
Creditur, egregius formâ: quam divite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis;
Indutus chlamydem Tyriam, quam lymbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum;
Et madidos myrrhâ curvum crinale capillos.
Ille quidem jaculo quamvis diſtantia miſſo
Figere doctus erat, ſed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perſeus
Stipite, qui mediâ poſitus fumabat in arâ,
Perculit; & fractis confudit in oſſibus ora.
Hunc ubi laudatos jactantem in ſanguine vultus
Aſſyrius vidit Lycabas, junctiſſimus illi
Et comes, & veri non diſſimulator amoris:
Poſtquam exhalantem ſub acerbo vulnere vitam

Attamen mucro non inutilis infixus eſt fronti Rhœti: qui poſtquam proſtratus eſt, & ferrum extractum eſt ex oſſe, tundit humum, & inficit cruore menſas juxta *ſtantes. Tum verò cætera turba incenditur irâ effrœnâ, & ſimul mittunt jacula: & ſunt qui dicant Cepheum debere mortem obire* ſimul *cum genero. Sed Cepheus prodiêrat extra limen domûs, obteſtatus & jus, & fidem, & Deos hoſpitales, ea turbata* eſſe *ſe invito. Minerva bellica intervenit, & defendit fratrem ægide: & incendit animos. Erat Athis Indus, quem Limnate orta fluvio Gange dicitur peperiſſe ſub ſpeluncis perſpicuis, pulchritudine conſpicuus; quam elegantiorem faciebat ornatu ſplendido, florens ætate, annis ſedecim, tectus chlamyde Tyriâ, quam faſcia aurea circumdabat: aurea monilia decorabant collum, & curvum crinale comam delibutam myrrhâ. Ille quidem didicerat attingere telo jaculato* ea quæ erant maxime *remota; ſed peritior* erat *curvare arcus. Perſeus percuſſit* eum, *curvantem quoque manu flexibilia cornua* arcûs, *trunco, qui admotus fumabat in medio altari; & fœdavit vultus in oſſibus contritis. Cùm Lycabas Aſſyrius ſocius ejus amicitiâ devinctiſſimus, neque tegens ſincerum amorem,* eum *aſpexit agitantem pulchram faciem in ſanguine poſtquam vitam ſub crudeli plagâ efflantem*

NOTÆ

38. *Rhœti*] Qui Phinei ſocius fuit.

40. *Calcitrat*] Ex more cadentium in pugnâ & acie, qui λὰξ aut ὀδὰξ apud poëtas, terram indignanter petunt.

45. *Hoſpitiique Deos*] Jovem præſertim hoſpitii violati vindicem, de quo Virg.

Jupiter, hoſpitibus nam te dare jura loquuntur, &c.

Hoſpites enim nefas erat violari.

46. *Bellica*] Opportunè fortitudini auxilio adeſt prudentia. Atque hoc ſibi volunt poëtæ, cum Deos introducunt auxiliares.

Ib. *Fratrem*] Perſeum, cujus ut & ipſius Palladis pater fuit Jupiter.

47. *Athis*] Unus ex ſociis Phinei. *Indus* eſt appoſitus ob differentiam Phrygii à Cybele adamati,

Ib. *Gange*] Fluvius Indorum maximus.

48. *Limnate*] Nympha paluſtris, à palude, ἀπὸ τῆς λιμνῆς, Græce ſic dicta.

51. *Tyriam*] Purpuream; Tyro enim laudatiſſima purpura petebatur.

53. *Myrrhâ*] Liquor è Myrrhâ ſtillans: capillis unguendis adhibebatur, quo niterent & ſpirarent odorem ſuaviſſimum.

Ib. *Crinale*] Faſcia aliqua cohibendis & ornandis crinibus, ne in frontem defluant.

57. *Ara*] Quæ Hymenæo nuptiarum Deo extructa fuit.

58. *Confundit*] Hypallage: hoc enim voluit, *confudit in ore fracta oſſa*, ut poëta ipſe interpretatur lib. XII. v. 250.

———*Et oſſa*
Non agnoſcendo confuſa reliquit in ore.

Deploravit

Deploravit Athin; quos ille tetenderat, arcus
Arripit: &, Mecum tibi sint certamina, dixit:
Nec longùm pueri fato lætabere; quò plus
Invidiæ, quàm laudis, habes. Hæc omnia nondum
Dixerat: emicuit nervo penetrabile telum;
Vitatumque, tamen sinuosâ veste pependit.
Vertit in hunc harpen spectatam cæde Medusæ
Acrisioniades, adigitque in pectus. At ille
Jam moriens, oculis sub nocte natantibus atrâ,
Circumspexit Athin; seque acclinavit in illum;
Et tulit ad manes junctæ solatia mortis.
Ecce Syenites genitus Methione Phorbas,
Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo tellus latè madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis,
Alterius cœstis, jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perseus petit ense: sed altis
Exstantem signis, multæque in pondere massæ,
Ingentem manibus tollit cratera duabus;
Infligitque viro. Rutilum vomit ille cruorem:
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Inde Semiramio Polydæmona sanguine cretum,
Caucasiumque Abarin, Sperchionidenque Lycetum,
Intonsumque comas Elycen, Phlegianque, Clytumq;
Sternit: & exstructos morientûm calcat acervos.
Nec Phineus ausus concurrere cominus hosti,
Intorquet jaculum; quod detulit error in Idan,
Expertem frustrà belli, & neutra arma secutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, abstrahor, accipe, Phineu,

Athin deflevit, corripit arcus, quos ille sinuaverat; &, inquit, Tibi mecum pugnandum erit: neque diu gaudebis morte adolescentis, ex quâ plus reportas odii, quàm gloriæ. Nondum hæc omnia absolverat, cùm sagitta acuta emissa est nervo; & affixa est amictui sinuoso, quamvis ictus illuderetur. Nepos Acrisii in hunc movet ensem falcatum, insignem morte Medusæ, & immittit in pectus. At ille jam moriens oculis fluctuantibus in caliginosâ morte, circumspexit Athin; & se rejecit in illum; & tulit ad inferos consolationem sociæ necis. Ecce Phorbas Syenites, ortus Methione, & Amphimedon Libys, cupidi certamen inire, ceciderant, lapsi in sanguine, quo humus latè delibuta tepebat. Gladius Persei immissus jugulo Phorbantis, & lateri alterius, prohibuit eos jam sese erigentes. At Perseus non invadit gladio intentato Erithon Actoris filium, qui pro armis gerebat hastam bipennem; sed sumit utrâque manu craterem maximum prominentem signis & magnæ molis & ponderis, & illidit in virum. Ille eructat sanguinem rubrum, & resupinus plangit terram capite moribundo. Postea proterit Polydæmonem ortum sanguine reginæ *Semiramidis, & Abarin Caucasium, & Lycetum Sperchioniden, & Elycen habentem capillos intonsos, & Phlegian & Clytum: & premit pedibus cumulos coacervatos obeuntium. Neque Phineus ausus committere certamen propiùs cum hoste, vibrat telum, quod incerta manus detorsit in Idan, nequicquam abstinentem à pugnâ, & neutrum certamen tuentem. Ille aspiciens oculis acerbis ferum Phineum, Quandoquidem, inquit, cogor in factiones, Phineu, habeas*

NOTÆ.

69. *Harpen*] Harpe ensis est falcatus, quo Perseus Medusæ caput amputavit.

74. *Syenites*] Syene, urbs Ægypti ad Nilum, oriundus. Optimè verò hos omnes Patronymico aliquo, aut re quâpiam distinguit, ne cum aliis cognominibus imperitè confundantur.

75. *Libys*] Ex Africâ quæ & Libya dicta est, oriundus.

80. *Altis signis*] Altè eminentibus signis, & cælaturis.

86. *Caucasium*] A Caucaso Scythiæ monte.

Ib. *Sperchioniden*] Sperchei, fluminis Thessaliæ, filium.

91. *Expertem*] Quia neutras secutus partes, telo tamen appetitus est.

Quem

Quem feciſti hoſtem: penſaque hoc vulnere vulnus.
Jamque remiſſurus tractum de corpore telum
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
Hîc quoque Cephenum poſt regem primus Odites
Enſe jacet Clymeni: Protenora perculit Hypſeus:
Hypſea Lyncides. Fuit & grandævus in illis
Emathion, æqui cultor, timiduſque Deorum:
Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat; & inceſſit, ſceleratâque devovet arma.
Huic Chromis amplexo tremulis altaria palmis
Demetit enſe caput, quod protinus incidit aræ:
Atque ibi ſemanimi verba execrantia linguâ
Edidit, & medios animam expiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteaſque & ceſtibus Ammon
Invicti (vinci ſi poſſent ceſtibus enſes)
Phineâ cecidêre manu: Cereriſque ſacerdos
Ampycus, albenti velatus tempora vittâ.
Tu quoque, Japetide, non hos adhibendus in uſus;
Sed qui pacis opus citharam cum voce moveres:
Juſſus eras celebrare dapes, feſtumque canendo.
Cui procul aſtanti, plectrumque imbelle tenenti,
Pettalus, I, ridens, Stygiis cane cætera, dixit,
Manibus; & lævo mucronem tempore figit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ; caſuque canit miſerabile carmen.
Non ſinit hunc impunè ferox cecidiſſe Lycormas:
Raptaque de dextro robuſta repagula poſti
Oſſibus illidit mediæ cervicis. At ille

hoſtem, quem tu ipſe hoſtem tibi *conciliâſti, Phineu; & compenſa plagam hâc plagâ. Et jam remiſſurus jacultum revulſum ex corpore cecidit collaſſus in membra deſtituta ſanguine. Hic etiam Odites ſecundus regi Cepheno proſtratus eſt gladio Clymeni: Hypſeus proſternit Protenorem; Lyncides Hypſeum. Emathion ſenex fuit etiam inter illos, ſautor juſtitiæ, & vir pius; quem quia ſenectus non ſinit arma movere, verbis certat; & damnat arma nefaria, & illis malè precatur. Chromis amputat caput hujus complexi aras manibus trementibus, quod ſtatim concidit in altare: atque ibi protulit voces deteſtantes linguâ ſemivivâ; & efflavit ſpiritum in medios ignes. Deinde Broteas, & Ammon fratres gemelli, invicti ceſtibus (ſi gladii poſſent ſuperari ceſtibus) procubuerunt dextrâ Phinei, unà cum Ampyco Cereris ſacerdote, cujus tempora redimita erant vittâ candidâ: Tu etiam, Japetide, non admovendus ejuſmodi rebus;*

Sed qui pulſares citharam opus pacis cantando, juſſus eras cohoneſtare convivium ludendo. Cui procul adſiſtenti, & tractanti plectrum pacificum, Pettalus irridens, Abi, inquit, canta reliqua umbris inferis: & immittit cuſpidem in ſiniſtram capitis partem. Procumbit ille, & pulſat digitis morientibus chordas lyræ, & fortè canit carmen lugubre. Sævus Lycormas non patitur hunc procubuiſſe inultum: & impingit validum vectem avulſum ex dextro poſte oſſibus mediæ cervicis. At ille

NOTÆ.

94. *Penſaque*] Compenſa & quaſi in vicem illius quod tu mihi intulifti; hoc vulnus, quod ego tibi illaturus ſum accipe.

97. *Poſt regem*] *Secundus à rege; dignitate ſeu autoritate proximus.*

102. *Sceleratâque*] In Perſeum ſceleratè ſumpta.

103. *Amplexo*] Quaſi ad deorum præſidium confugienti. In capitis enim diſcrimine ſolebant ad aras confugere, illaſque prênſare, ac deorum quoque ſtatuas & ſimulacra complecti.

107. *Ceſtibus*] Chirothecæ ſpecies quædam eſt è loris bubulis, plumbo etiam ac ferro interdum inſuto; his pugiles muniebant manus, eoſque cubito atque humero, ne excuterentur, alligabant. Quidam deducunt à *cædo*, & ſcribunt cum (æ) meliùs vero à κεστὸν *cingulum, lorum:* cui congruunt illa Virgilii Æn. V. v. 364.

Evinctis attollat brachia palmis.

& verſ. 408.

Vinctorum immenſa Volumina.

110. *Vittâ*] Faſcia linea, quâ vinciebantur frontes ſacerdotum & victimarum.

111. *Hos*] Bellicos.

114. *Plectrum*] Inſtrumentum, quo lyra pulſatur.

117. *Retentat*] *Iterum tangit, & denuo experitur.*

120. *Repagula*] Vectem dicit, ſeu obicem, qui valvis ſolet apponi.

Procubui

cecidit in terram, sicuti juvencus mactatus. Pelates Cyniphius conabatur etiam revellere obicem ferreæ januæ; sed dum hoc conaretur, Manus *dextra transverberata est mucrone Corythi Marmaridæ filii; & affixa est ligno. Dum ibi hæsit, Abas transfixit latus: neque ille cadit; sed obiens pependit è poste, qui manum transfixam retinuit. Melaneus, qui defenderat partes Persei, cecidit etiam; itemque Dorylas ditissimus agri Nasamoniaci, Dorylas dives agri, quo alter non habuit* agros *latiùs patentes, aut cogebat totidem cumulos frumenti. Jaculum vibratum udhæsit hujus obliquo inguini; quæ pars est mortifera. Quem cùm Haicyoneus Bactrius auctor plagæ advertit emittentem animam & torquentem oculos, Possideas, inquit, hoc terræ quod tegis de tot jugeribus, quot possidebas; & deseruit corpus inane. Perseus vindex immittit in hunc hastam avulsam de vulnere tepente; quæ inducta per mediam narem prodit cervice, & apparet ex utrâque parte. Et fortunâ favente manu, Clytium & Clanin unâ matre genitos, interficit diversâ plagâ. Nam jaculum adactum validò brachio transfixit femur utrumque Clytii: Clanis recepit hastam ore. Celadon Mendesius etiam procubuit: Astreus editus matre Palæstinâ ortus patre incerto, procubuit. Æthion etiam olim callidus cognoscere futura, nunc delusus ave mendaci; & Thoactes armiger regis, & Agyrtes famosus ob patrem interfectum.*

Procŭbuit terræ mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoque robora postis
Cinyphius Pelates: tentanti dextera fixa est
Cuspide Marmaridæ Corythi, lignoque cohæsit. 125
Hærenti latus hausit Abas: nec corruit ille;
Sed retinente manum moriens è poste pependit.
Sternitur & Melaneus Perseïa castra secutus,
Et Nasamoniaci Dorylas ditissimus agri;
Dives agri Dorylas: quo non possederat alter 130
Latiùs, aut totidem tollebat farris acervos.
Hujus in obliquo missum stetit inguine ferrum:
Letifer ille locus. Quem postquam vulneris auctor
Singultantem animam, & versantem lumina vidit
Bactrius Haicyoneus, Hoc quod premis, inquit, habeto 135
De tot agris, terræ: corpusque exsangue reliquit.
Torquet in hunc hastam calido de vulnere raptam
Ultor Abantiades: mediâ quæ nare recepta
Cervice exacta est, in parteisque eminet ambas.
Dumque manum Fortuna juvat, Clytiumque Claninque, 140
Matre satos unâ, diverso vulnere fudit.
Nam Clytii per utrumque gravi librata lacerto
Fraxinus acta femur: jaculum Clanis ore momordit.
Occidit & Celadon Mendesius: occidit Astreus,
Matre Palæstinâ, dubio genitore creatus. 145
Æthionque sagax quondam ventura videre;
Nunc ave deceptus falsâ: regisque Thoactes
Armiger, & cæso genitore infamis Agyrtes.

NOTÆ.

123. *Robora*] Vectem ex robore seu quercu durissimâ.

124. *Cinyphius*] A Cinypho Africæ propriæ fluvio.

126. *Latus hausit*] Et latere confosso sanguinem elicuit. *Per tunicam squalentem auro latus hausit apertum.* Æn. 10.

129. *Nasamoniaci*] Fuerunt Nasamones populi Libyæ juxta Syrtes naufragis admodum infesti, furto viventes.

135. *Bactrius*] A Bactris urbe, quæ Bactrianæ, regioni Indiæ, contermina, nomen quoque dedit.

138. *Abantiades*] Perseus Abantis pronepos. Acrisius ĕnim Danaës pater erat filius Abantis.

143. *Fraxinus*] Pro hastâ ex fraxino per Metonymiam.

144. *Mendesius*] Fuit Mendes urbs Ægypti, ubi Pana & hircos coluerunt, de quâ Plinius; unde hic Celadon nomen videtur habuisse.

145. *Palæstinâ*] Palæstinâ Syriæ regione oriundâ.

Ib: *Dubio genitore*] Adeóque spurius.

147. *Deceptus*] Qui instans fatum non præviderat, hoc dixit. Pari modo Virgil. de Rhamnete cæso augure,

Sed non augurio potuit depellere pestem.

Plùs

Plùs tamen exhausto superest; namq; omnibus unum
Opprimere est animus. Conjurata undique pugnant
Agmina pro caussâ meritum impugnante fidemque,
Hâc pro parte socer frustrà pius, & nova conjux,
Cum genetrice, favent; ululatuque atria complent.
Sed sonus armorum superat, gemitusque cadentum:
Pollutosque semel multo Bellona Penates
Sanguine perfundit; renovataque prælia miscet.
Circumeunt unum Phineus, & mille secuti
Phinea. Tela volant hibernâ grandine plura
Præter utrumque latus, præterq; & lumen & aures.
Applicat hinc humeros ad magnæ saxa columnæ,
Tutaque terga gerens, adversaque in agmina versus,
Sustinet instantes. Instabant parte sinistrâ
Chaonius Molpeus, dextrâ Nabathæus Ethemon.
Tigris ut, auditis diversâ valle duorum
Extimulata fame mugitibus armentorum,
Nescit utro potius ruat, & ruere ardet utroque:
Sic dubius Perseus, dextrâ, lævâne feratur,
Molpea trajecti submovit vulnere cruris;
Contentusque fugâ est. Neque enim dat tempus Ethemon;
Sed furit; &, cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumspectis exactum viribus ensem
Fregit: & extremâ percussæ parte columnæ
Lamina dissiluit; dominique in gutture fixa est.
Non tamen ad lethum caussas satis illa valentes
Plaga dedit. Trepidum Perseus, & inermia frustrà

supersunt tamen plures, quàm sustulit: namque consilium est omnium, ut unum illum *interficiant; turba conjurata certant undique pro caussâ,* quæ erat *contra meritum & fidem. Socer nequicquam pius, & uxor recens* nupta *cum matre stant ab hâc parte, & implent aulas clamoribus. Verùm strepitus armorum, & gemitus morientium vincit; & Bellona imbuit multo cruore domum semel infectam; & auget certamina renovata. Phineus atque mille secuti Phineum claudunt unum* Persea: *plura jacula grandine hiemali volant ab utroque latere, & præter aures & oculos. Dein* Perseus *admovit humeros ad molem vastæ columnæ; & tutus à tergo, & conversus in turbam hostilem stat contra urgentes. Molpeus Chaonius premebat à lævo latere, Ethemon Nabathæus à dextra. Quemadmodum Tigris pressa fame auditis mugitibus duorum armentorum diversâ valle dubitat, in quam partem impetum faciat; & flagrat impetum facere in utrumque; sic incertus Perseus ruatne dextrâ, aut sinistrâ, sustulit Molpeum plagâ cruris transfixi: contentus est quòd fugeret: nam Ethemon spatium* persequendi *non concedit: & furit & parans infligere plagam excelso collo, fregit gladium impactum viribus incautis; & lamina disjecta est ultimâ parte columnæ ictæ; & adhæsit jugulo domini. Illud tamen vulnus non fuit caussa satìs potens ad mortem. Perseus* Ethemona *turbatum, & incassum inermes*

NOTÆ.

149. *Plùs*] Hostes Perseo interficiendi plures supersunt, quàm adhuc mactavisset.

151. *Pro caussâ*] Hoc est, pro Phineo, qui & meritum Persei, quo Andromedam servaverat & fidem ipsi à rege datam impugnabat.

152. *Hâc*] Persei, cui perversè litem moverat Phineus.

155. *Bellona*] Belli Dea.

163. *Chaonius*] Sunt Chaones populi Arabibus contermini.

Ib. *Nabathæus*] Ex Nabathæâ, *Felicis* Arabiæ regione, oriundus.

164. *Diversâ valle*] Diversâ vallis parte.

169. *Contentus*] Quia Perseum Ethemon urgebat, illi satis fuit quod Molpeus fugeret, cùm alias non nisi peremptum dimisisset.

171. *Non circumspectis*] Cùm incautè in Perseum irruisset Ethemon, non ipsum, sed columnam cui adstabat, attigit; quâ re fracta est lamina.

Brachia

lacertos transfixit acinace Cyllenio. Verum postquam Perseus advertit fortitudinem suam *impavem esse agmini, Siquidem vos sic impellitis, inquit, advocabo hostem in opem: si quis benevolus hic est, demoveat oculos suos: & deprompsit vultus Gorgonis. Quare alium, inquit Thescelus, quem tua monstra percellant; & cùm vellet manu jacere telum mortiferum,* evasit statua *marmorea, & constitit in hoc gestu. Ampyx proximus huic insurgit ense contra pectus Lyncidæ plenissimum ingentis animi; atque insurgendo dextera obduruit, neque citra neque ultra movebatur. At Nileus, qui falsò jactaverat se ortum Nilo septemfluo, atque etiam insculpserat clypeo septem ostia Nili, partim argento, partim auro; Vide, inquit, Perseu, initia nostri generis: Portabis apud manes quietos magnifica consolationem necis, quòd occisus fueris à tanto viro. Pars novissima vocis intercluso est in medio sono: & arbitreris os apertum optare fari, neque illud esse pervium vocibus. Eryx ob furgat istos, atque ait, Hæretis culpâ animi, non capillis Gorgoneis: irruite mecum, & in terram date adolescentem tractantem arma incantata. Parabat irruere: terra compescuit pedes; & hæsit saxum immobile & signum armatum. Atque hi dederunt pœnas pro merito; sed unus Aconteus stabat à partibus Persei, pro quo dum certat, Gorgone visâ, obduruit petrâ immotâ. Quem cùm Astyages crederet adhuc vivere, percutit longo gladio: gladius sonum edidit tinnitibus acutis. Dum Astyages miratur, induit eandem naturam:*

Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe:
Verùm ubi virtutem turbæ succumbere vidit,
Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit, ab hoste petam: vultus avertite vestros,
Si quis amicus adest: & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
Thescelus: utque manu jaculum fatale parabat
Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu.
Proximus huic Ampyx animi pleniſſima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota, nec ultra.
At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
Mentitus erat, clypeo quoque flumina septem
Argento partim, partim cœlaverat auro,
Aspice, ait, Perseu, nostræ primordia gentis:
Magna feres tacitas solatia mortis ad umbras,
A tanto cecidisse viro. Pars ultima vocis
In medio suppressa sono est: adapertaque velle
Ora loqui credas; nec sunt ea pervia verbis.
Increpat hos, Vitioque animi, non crinibus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum:
Et prosternite humi juvenem magica arma moven-
Incursurus erat, tenuit vestigia tellus: [tem.
Immotusque silex, armataque mansit imago,
Hi tamen ex merito pœnas subiêre. Sed unus
Miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conspectâ saxo concrevit oborto:
Quem ratus Astyages etiamum vivere, longo
Ense ferit: sonuit tinnitibus ensis acutis.
Dum stupet Astyages, naturam traxit eandem:

NOTÆ.

176. *Cyllenide harpe*] Falcato ense, quem à Mercurio in Cyllene, Arcadiæ monte, nato, acceperat.

179. *Hoste*] Medusæ capite.

183. *In hoc*] In statuam marmoream ita convertus est, ut jaculum emittere velle videatur.

187. *Septemplice*] Qui per septem ostia majora subire mare dicitur.

191. *Tacitas umbras*] Animas voce carentes & mutas.

192. *A tanto*] Ita Virgilius lib. Æneid. 10. de Lauso ab Æneâ interfecto:

Hoc tamen infelix miseram solabere mortem,
Æneæ magni dextrâ cadis.——

195. *Vitio animi*] Ad historiam alludit fortè: Tantâ enim dicitur formâ, præsertim verò crinium pulchritudine, Medusa præcelluisse, ut ad ejus conspectum stupidi amantes quasi obrigescerent.

102. *Conspectâ*] Contra quam monuerat Perseus supra vers. 179.

Marmo-

Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora est mediâ de plebe virorum
Dicere. Bis centum restabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum riguerunt corpora visâ.
Pœnitet injusti nunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? simulacra videt diversa figuris;
Agnoscitque suos: & nomine quemque vocatos
Poscit opem; credensque parum, sibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. Avertitur; atq; ita supplex,
Confessasque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perseu: remove fera monstra: tuæque
Saxificos vultos, quæcunque ea, tolle Medusæ.
Tolle, precor. Non nos odium, regnive cupido
Compulit ad bellum: pro conjuge movimus arma.
Causa fuit meritis melior tua; tempore nostra.
Non cessisse piget. Nihil, ô fortissime, præter
Hanc animam concede mihi: tua cætera sunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Respicere audenti; Quod, ait, timidissime Phineu,
Et possum tribuisse, & magnum munus inerti est;
Pone metum, tribuam: nullo violabere ferro.
Quin etiam mansura dabo monumenta per ævum;
Inque domo soceri semper spectabere nostri:
Ut mea se sponsi soletur imagine conjux.
Dixit: & in partem Phorcynida transtulit illam:
Ad quam se trepido Phineus obverterat ore.
Tum quoque conanti sua flectere lumina cervix
Diriguit, saxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultusque in marmore supplex,
Submissæque manus; faciesque obnoxia mansit.

& idem faciei stupor bæret in ore jam *marmoreo. Longum est recensere nomina virorum de vulgo. Ducenti homines supererant ex certamine; ducenti obduruerunt conspectâ Gorgone. Nunc denique Phineum piget iniqui certaminis. Verùm quid faciat? aspicit imagines diversis figuris; & agnoscit suos socios. & auxilium petit à singulis nominatim citatis; & minàs credens oculis tangit corpora sibi proxima; erant marmor. Detorquet faciem, atque supplex, & porrigens manus* quasi *confitentes & brachia obliqua, sic loquitur, Superiores, Perseu, tolle sæva monstra, atque amolire faciem tuæ Medusæ (quæcumque ea est) omnia in saxa convertentem. Summove, oro. Non aversatio, aut desiderium regni me traxit in certamen: sumpsimus arma pro uxore. Causa tua fuit potior meritis, nostra tempore. Me pœnitet* tibi Andromedam *non permisisse. Nihil, oro, præveas, mihi ô sævissime, præter meam vitam: alia omnia sint tua. Dixit illi proferenti talia, neque audenti convertere oculos in eum quem precabatur voce, dabo quod possum dare, &*

magnum videtur donum timido: nullo ferro læderis. Quin etiam præbebo monumenta duratura per ævum, & semper conspicieris in domo nostri soceri, ut mea uxor se soletur specie sponsi. Absolvit, & transmovit caput Medusæ in illam partem, ad quam Phineus converterat se vultu timido. Tum etiam caput obduruit, cùm tentaret detorquere suos oculos, & humor oculorum diriguit in silicem. Sed tamen os pavidum, & vultus supplex, & manus demissæ; & facies dejecta mansit in saxo.

NOTÆ.

214. *Avertitur*] A Persei conspectu oculos avertit.

215. *Obliqua*] Quia aversus, ne in Medusæ caput oculi incurrerent, loquebatur.

217. *Quæcunque ea*] Ignorat Phineus, quænam fuerit Medusa.

220. *Tempore*] Quia primùm Phineo desponsata Andromeda, postea Perseo in meriti præmium cessit.

226. *Ferro*] Monstrum reformidâsse se testatus erat Phineus: Perseus ferrum reformidandum innuit, ut ille virtute superiorem hostem confiteatur.

230. *Phorcynida*] Medusam Phorci filiam.

235. *Obnoxia*] Dejecta, qualis est hominis sibi conscii, culpam agnoscentis, pœnamque deprecantis.

II. *Perseus potitus victoriâ tendit ad mœnia patria cum uxore, & ultor matris Danaës immerita passæ, bellum indicit Prœto. Nam ille fratre Acrisio expulso per arma obtinuerat arces Acrisioneas. Sed neque auxilio armorum, neque arce, quam iniquè insederat, vicit oculos infestos monstri colubros ferentis.*

II. Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat: & immeritæ vindex ultorque parentis
Aggreditur Prœtum. Nam fratre per arma fugato
Acrisioneas Prœtus possederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam malè ceperat, arce
Torva colubrifero superavit lumina monstro.

III. *Attamen neque virtus juvenis probata per tot labores, neque mala delenierant te, ô Polydecta rex exiguæ insulæ Seriphi, sed crudelis exerces odium infractum; neque finis datur injustæ iræ. Minis etiam laudes; atque* conaris *probare cædem Medusæ esse falsam. Exhibebimus tibi, inquit Perseus testimonia veri: avertite oculos; &, objecto Medusæ vultu, fecit vultus regii saxum sine sanguine.*

III. Te tamen, ô parvæ rector Polydecta Seriphi,
Nec juvenis virtus per tot spectata labores,
Nec mala mollierant: sed inexorabile durus
Exerces odium: nec iniquâ finis in ira est.
Detrectas etiam laudes: fictamque Medusæ
Arguis esse necem. Dabimus tibi pignora veri;
Parcite luminibus, Perseus ait: oraque regis
Ore Medusæo silicem sine sanguine fecit.

IV. *Hactenus Tritonia se præbuit comitem fratri, qui ex auro factus erat: inde velata nube opacâ destituit Seriphon:*

IV. Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit. Inde cavâ circumdata nube Seriphon
Deserit; à dextrâ Cythno Gyaroque relictis.
Quáque super pontum via visa brevissima, Thebas,
Virgineumque Helicona petit: quo monte potita
Constitit; & doctas sic est affata sorores:
Fama novi fontis nostras pervenit ad aures,
Dura Medusæi quem præpetis ungula rupit.
Is mihi causa viæ. Volui mirabile monstrum

Cythno Gyaroque omissis à dextrâ: & proficiscitur Thebas, & Heliconem virgineum, quâ iter visum compendiosissimum super mare: in quem montem cùm pervenisset, constitit, atque sic ipse allocuta doctas sorores: Fama nuperi fontis delata est ad nostras aures, quem rigida ungula volucris equi *Medusæi aperuit. Is mihi causa itineris: optavi monstrum stupendum*

NOTÆ.

236. *Patrios*] Argos.

238. *Prœtum*] Filium Abantis, Acrisii fratrem.

242. *Polydecta*] Fuit Polydectes rex Seriphi, insulæ ex Sporadibus, ad quem inclusus arcâ pervenerat Perseus, unà cum matre. Hanc ille amavit; qui propter Perseum juvenem, cujus etiam virtus sibi erat suspecta, æternæ gloriæ consequendæ titulo ad superandam Gorgonem impulit, ut illius matre liberè potiretur. A quo contumeliosè post expeditionem exceptus Perseus, ostendit Medusæ caput, & eum in saxum convertit.

248. *Parcite luminibus*] Ut suprà, ver. 179.

——*Vultus avertite vestros,*
Si quis amicus adest——

250. *Aurigenæ*] Perseo, quem Jupiter in imbrem aureum conversus, inque Danaës gremium delapsus, genuit.

Ib. *Tritonia*] Pallas, quæ à Tritone Africæ palude, ubi educata & primùm apparuit, hoc nomen habuit.

252. *Cythno Gyaroque*] Quæ insulæ sunt ex Cycladibus in mari Ægæo ad dextram Seriphi, Minervæ habitâ ratione quæ ad occasum, Bœotiam versus, iter dirigeret.

254. *Virgineumque*] Musis virginibus sacrum Heliconem Bœotiæ montem, sicuti & alios jam sæpe dictum.

255. *Sorores*] Musas, Jovis & Mnemosynes filias.

256. *Fontis*] Hippocrene dictus est, quem ad Heliconis radices pedis percussu aperuisse Pegasum alatum equum fabulati sunt poëtæ.

Cernere:

Cernere: vidi ipsum materno sanguine nasci.
Excipit Uranie: Quæcunque est causa videndi
Has tibi, Diva, domos, animo gratissima nostro es.
Vera tamen fama est: & Pegasus hujus origo
Fontis: & ad latices deducit Pallada sacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas,
Silvarum lucos circumspicit antiquarum,
Antraque, & innumeris distinctas floribus herbas:
Felicesque vocat pariter studiique, locique
Mnemonidas. Quam sic affata est una sororum:
O, nisi te virtus opera ad majora tulisset,
In partem ventura chori Tritonia nostri,
Vera refers; meritóque probas artesque, locumque:
Et gratam sortem, tutæ modò simus, habemus.
Sed (vetitum est adeò sceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes: dirusque ante ora Pyreneus
Vertitur: & nondum me totâ mente recepi.
Daulia Threicio Phoceaque milite rura
Ceperat ille ferox, injustaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnassia. Vidit euntes:
Nostraque fallaci veneratus numina cultu;
Mnemonides (cognôrat enim) consistite, dixit:
Nec dubitate, precor, tecto grave sidus, & imbrem
(Imber erat) vitare meo: subiêre minores
Sæpe casas Superi. Dictis & tempore motæ
Annuimusque viro, primasque intravimus ædes.
Desiêrant imbres; victoque Aquilonibus Austro,
Fusca repurgato fugiebant nubila cœlo.
Impetus ire fuit. Claudit sua tecta Pyreneus:

videre: vidi ipsum exoriri è sanguine matris. Urania respondet; Quæcunque est tibi causa cernendi has sedes, Diva, es acceptissima nostro animo. Cæterùm indubitata est fama; atque Pegasus est causa hujus fontis: & perducit Minervam ad sacras aquas. Quæ diu admirata aquas eductas percussu pedis, circumlustrat lucos nemorum antiquorum, & speluncas, & gramina exornata innumeris floribus: & dicit beatas Memoriæ filias quoad sedes & studia. Quam sic est allocuta una sororum; O Tritonia accessura in partem nostri cœtûs, nisi virtus genuisset te ad majora, vera prædicas, & jure laudas & studia, & sedes: & conditione fruimur lautâ, modò simus securæ. Verùm (usque adeò nihil est prohibitum nequitiæ) omnia sunt pavori virgineis animis: atque crudelis Pyreneus adhuc *obversatur* mihi *ante oculos, & nondum ad me redîi toto animo. Ille sævus invaserat campos Daulios & Phocæos milite Thracio, & possidebat regna iniqua. Ibamus in templa Parnassia: advertit euntes; & postquam coluisset nostra numina honore doloso, Musæ, inquit (nam cognoverat) gradum sistite; neque quæso, vereamini vitare nebulosum diem, & pluviam, (pluebat* enim) *sub meâ domo: sæpe dii intraverunt exiliores casas. Impulsæ verbis & tempestate, obsecutæ sumus viro, & subîimus primam domum. Pluvia cessaverat, & Noto superato à Boreâ, nubes opacæ deturbabantur cœlo serenato. Voluimus abire: Pyreneus obserat suam domum:*

Vimque

NOTÆ.

259. *Vidi ipsum*] Adfuit Minerva, cùm ex Medusæ sanguine in terram delapso natus est Pegasus.

260. *Uranie*] Quæ Musarum una.

261. *Mnemonidas*] Musas, Mnemosynes nymphæ; seu potius Memoriæ filias.

274. *Pyreneus*] Thrax fuit Tyrannus, qui Daulida Phocidis urbem occupavit; ubi cùm quodam die pluvioso Musas ad Parnassum euntes vidisset, ut tecta sua subirent, dum pluvia cessaret, invitavit: cùm verò jam cessante pluviâ, Musæ discedere vellent. Pyreneus clausis foribus vim illis inferre parabat. Sed Musæ in aves conversæ evolaverunt, quas cùm persequi Pyreneus vellet, ex arce se præcipitem dans, caput terræ illisit, & expiravit.

275. *Nondum me*] Quia exterrita.

278. *Templa*] Quæ Delphis Apollini sacra.

284. *Primas*] *Vestibulum.*

285. *Aquilonibus*] Qui à septentrione flantes Austrum pluvium ad meridiem suum repulerant: serenum inducit Aquilo.

& vim intentat, quam nos vitavimus alis sumtis. Ipse similis secuturo excelsus constitit arce, &, inquit, quâ iter est vobis, erit & mihi eâdem viâ; & vesanus se mittit è fastigio suprenæ turris, & ruit in faciem, & moriens ferit terram infectam cruore scelesto ossibus oris fracti.

V. *Musa referebat. Pennæ per aërem sonabant; & vox salutantium veniebat à summis ramis. Sursum intuetur, & quærit ex quâ parte linguæ tam disertè loquentes sonent; & filia Jovis arbitratur hominem* esse *locutum. Erant volucres, atque picæ novem numero imitantes omnia insederant ramis dolentes suam sortem. Dea sic occæpit Deam* alloquens *quæ mirebatur: Nupèr istæ etiam amplior em fecerunt numerum avium superatæ certamine. Pierus opulentus in agris Pellæis has genuit. Mater fuit Evippe, Pæoniâ oriunda. Illa novies fœtus enixura supplevit novies potenti Lucinæ. Agmen stultarum sororum* superbiâ *eiatum est ob numerum: & huc accesserunt per tot Hæmonias, & per tot Achaïdas urbes, & certamen indicunt hujusmodi verbis. Omittite decipere vulgus ignarum inani suavitate. Deæ Thespiades, siquidem audetis, certamen inite nobiscum: neque superabimur cantu, neque arte; quin & numero pares. Vel* vos si *superatæ* estis, *cedite fonte Medusæo, & Aganippe Hyanteâ; vel nos,* si vestrûm fuerit victoria, *cedamus agris Emathiis usque ad Pæonas hybernos. Litem dijudicent nymphæ. Indecorum erat quidem certamen inire; sed cedere videbatur turpius. Nymphæ* judices *electæ jurant per flumina;*

Vimque parat, quam nos sumtis effugimus alis,
Ipse secuturo similis stetit arduus arce:
Quâque via est vobis, erit & mihi, dixit, eâdem;
Seque jacit vecors è summæ culmine turris:
Et cadit in vultus, discussique ossibus oris
Tundit humum moriens scelerato sanguine tinctam.
V. Musa loquebatur. Pennæ sonuêre per auras:
Voxque salutantûm ramis veniebat ab aliis.
Suspicit; & linguæ quærit tam certa loquentes
Unde sonent: hominemq; putat Jove nata locutum.
Ales erant; numeroque novem sua fata querentes
Institerant ramis imitantes omnia picæ.
Miranti sic orsa Deæ Dea: Nupèr & istæ
Auxerunt volucrum victæ certamine turbam.
Pieros has genuit Pellæis dives in arvis:
Pæonis Evippe mater fuit. Illa potentem
Lucinam novies, novies paritura, vocavit.
Intumuit numero stolidarum turba sororum:
Perque tot Hæmonias, & per tot Achaïdas urbes
Huc venit: & tali committunt prælia voce:
Definite indoctum vanâ dulcedine vulgus
Fallere. Nobiscum, si qua est fiducia vobis,
Thespiades certate Deæ. Nec voce, nec arte
Vincemur, totidemque sumus. Vel cedite victæ
Fonte Medusæo, & Hyanteâ Aganippe;
Vel nos Emathiis ad Pæonas usque nivosos
Cedamus campis. Dirimant certamina Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat; sed cedere visum
Turpius. Electæ jurant per flumina Nymphæ;

NOTÆ.

295. *Salutantûm*] Experimentum Salutationis vocem χαῖρε, χαῖρε. *Quis expedivit Psittaco suum χαῖρε, Picaque docuit verba nostra conari?* Pers. Prolog.

300. *Deæ Dea*] Palladi Musa.

302. *Pellæis*] Fuit Pella Macedoniæ oppidum, in Emathiâ regione, Philippi & Alexandri Magni natalibus clara.

303. *Pæonis*] Ex Pæoniâ regione Macedoniæ montanâ, Emathiæ finitimâ.

304. *Lucinam*] Juno Lucina, Diana seu Luna, parturientibus favens Dea, sic appellata à *luce* quòd in lucem educere infantes credebatur.

306. *Hæmonias*] Thessalicas, ab Hæmone Thessaliæ rege.

Ib. *Achaïdas*] Græcas.

310. *Thespiades*] A Thespiis Bœotiæ urbe Musis sacri.

312. *Medusæo*] Hippocrenen dicit, quam Pegasus equus, Medusæ sanguine cretus, unguiâ aperuit.

Ib. *Hyanteâ*] *Bœoticâ*; Dicti enim Bœoti antiquitus *Hyantes*.

Ib. *Aganippe*] Qui fons fuit Bœotiæ Musis sacer, juxta Helicona.

316. *Electæ*] Quæ litem dirimerent.

Factaque

Factaque de vivo preſsêre ſedilia ſaxo.
Tunc, ſine ſorte prior quæ ſe certare profeſſa eſt,
Bella canit Superûm: falſoque in honore Gigantas
Ponit, & extenuat magnorum facta Deorum:
Emiſſumque imâ de ſede Typhoëa terræ
Cœlitibus feciſſe metum, cunctoſque dediſſe
Terga fugæ: donec feſſos Ægyptia tellus
Ceperit, & ſeptem diſcretus in oſtia Nilus.
Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoëa narrat,
Et ſe mentitis Superos celâſſe figuris:
Duxque gregis, dixit, fit Jupiter; unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys eſt cum cornibus Ammon.
Delius in corvo, proles Semeleïa capro,
Fele ſoror Phœbi, niveâ Saturnia vaccâ,
Piſce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.
Hactenus ad citharam vocalia moverat ora:
Poſcimur Aonides. Sed forſitan otia non ſint;
Nec noſtris præbere vacet tibi cantibus aurem.
Ne dubita, veſtrumq; mihi refer ordine carmen,
Pallas ait, nemoriſque levi conſedit in umbrâ.
Muſa refert: Dedimus ſummam certaminis uni.
Surgit, & immiſſos hederâ collecta capillos

& inſtiterunt ſedilibus paratis de vivâ rupe. Tunc una ex illis ſororibus, non expectato *ſortis* decreto ultra pars *prior* caneret, *quæ ſese dixit velle contendere, cantat certamina Deorum, & falsè extollit gigantes, & detrahit factis magnorum Deorum*; & narrat *Typhoëum* eductum *de ſede infimâ terræ* incuſſiſſe *pavorem cœleſtibus, & omnes in fugam verſos* eſſe, *donec terra Ægyptia, & Nilus divisus in ſeptem flumina* acceperat eos *laſſos. Dicit inſuper Typhoëum terrâ ortum huc acceſſiſſe, & Deos ſe occultâſſe, figuris ſimulatis: atque, inquit, Jupiter mutatur in arietem; ex quo nunc etiam Ammon Libycus effictus eſt cum cornibus recurvis.* Apollo *Delius delituit in corvo*, Bacchus *filius Semeles in capro*, Diana *ſoror Apollinis in fele*, Juno *Saturnia in vaccâ albâ, Venus in piſce, Cyllenius in alis Ibidis. Hactenus* illa *pulſaverat citharam, voce* interim *accinente; nos Aonides vocamur. Sed fortè non detur ſpatium, neque tibi liceat accommodare aurem noſtris cantibus. Ne hæreas, inquit Pallas, quin mihi memora carmen veſtrum ordine; & ſedit in levi umbrâ ſilvæ. Muſa narrat: credidimus uni totum certamen. Surgit Calliope, & habens comam religatam hederâ*

NOTÆ.

319. *Gigantes*] De gigantomachiâ, vide Lib. I. Fab. 6.

321. *Typhoëa*] Hic omnium fuit terribilis, quem Terrâ & Erebo ſatum Heſiodus, Homerus terrâ Junonis juſſo ortum fabulatus eſt. Centum draconum capita illius humeris poëtæ affixerunt, ore flammas eructante; caput ad cœlum uſque ſuſtulerunt, manuum aſteriam ad orientem, ad occidentem alteram porrexerunt; impexum crimen, lumina ignea, omnia denique illi ad terrorem tribuerunt. Scribendum eſt *Typhoeus* non *Typhœus*; *eu* enim non *oe* hîc eſt diphthongus. Quippe Græcè ſcribitur Τυφόευς.

323. *Donec*] Gigantes Titanum filii Typhoëo duce, impetum in Deos fecerunt, ac eos in Ægyptum uſque fugere coëgerunt, ubi ſe Typhoëi metu in varia animalia, ut perſpicuè deſcribit noſter, converterunt; inde factum eſt, ut Ægypti multa animalia pro diis colant.

327. *Duxque gregis*] *Aries:* Nam Jupiter ſe in arietem mutavit; quare Jupiter Hammon in Libyâ ſub figurâ arietis colitur.

331. *Piſce*] De Veneris in piſcem mutatione vide noſtrum in 2 Faſtor. *Terribilem quondam*, &c.

Ib. *Cyllenius*] Mercurius, à Cyllene Arcadiæ monte, ubi educatus.

Ib. *Ibidis*] Eſt Ibis avis immunda, utpote roſtro anum purgans; Ciconiæ ſimilis, Ægypto peculiaris, ſerpentibus infeſta.

333. *Poſcimur*] Ut ſi quid voce poſſemus, illud proferremus. Nota verò Muſarum Modeſtiam, per oppoſitionem ad Pieridum impudentiam, quæ ne jactis quidem ſortibus priores auſæ canere.

Ib. *Aonides*] Muſæ, quæ à Bœotiæ parte montanâ, Aoniâ dictâ, hoc nomen ſortitæ.

336. *Levi*] Suavi ac jucundâ.

337. *Umi*] *Calliope.*

priùs experitur pollice nervos ſtridul. : atque ſubjicit hos verſus chordis tactis.

VI. *Prima Ceres fidit glebam curvo aratro; prima præbuit fruges terris, & cibos ſuaves: prima ſanxit leges. Cuncta ſumus domum Cereris, illa eſt mihi celebranda: utinam tantùm poſſem proferre verſus dignos Deâ! profectò Dea digna eſt carmine. Ampla inſula Trinacris impoſita eſt artubus gigantum, & premit ingenti pondere Typhœum ſubſtratum, non veritum appetere ſedes cæleſtes. Ille quidem conatur, & tentat ſæpe exſurgere; ſed dextra manus eſt ſuppoſita Peloro Auſonio; ſiniſtra tibi, Pachyne; tibiæ urgentur Lilybæo. Ætna premit caput, ſub quâ reſupinus eructat arenas, atque emittit ignem ore ſævo. Sæpe nititur amoliri molem terræ, & corpore removere urbes, & vaſtos montes. Inde Terra tremit: & Deus ipſe umbrarum metuit ne biet ſolum & aperiatur vaſtâ rimâ; & lux introducta metum incutiat timidis manibus. Rex* inferorum *reformidans hanc calamitatem prodêrat domo obſcurâ; & vectus curru equorum nigrorum providus circuibat fundamenta telluris Siculæ. Ut proviſum eſt abundè, nulla loca labare, & tumor omiſſus, Erycina ſtans in*

Calliope querulas prætentat pollice chordas;
Atque hæc percuſſis ſubjungit carmina nervis.
VI. Prima Ceres unco glebam dimovit aratro:
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris:
Prima dedit leges. Cereris ſumus omnia munus.
Illa canenda mihi eſt. Utinam modò dicere poſſem
Carmina digna Deæ! certè Dea carmine digna
eſt.
Vaſta giganteîs ingeſta eſt inſula membris
Trinacris; & magnis ſubjectum molibus urget
Æthereas auſum ſperare Typhoëa ſedes.
Nititur ille quidem, pugnatque reſurgere ſæpe:
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubjecta Peloro:
Læva, Pachyne, tibi: Lilybæo crura premuntur:
Degravat Ætna caput: ſub quâ reſupinus arenas
Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhoeus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ;
Oppidaque & magnos evolvere corpore montes.
Inde tremit tellus: & Rex pavet ipſe ſilentûm,
Ne pateat, latoque ſolum retegatur hiatu;
Immiſſuſque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebrosâ ſede tyrannus
Exierat: curruque atrorum vectus equorum
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Poſtquam exploratum fatìs eſt, loca nulla labare,
Depoſitique metus, videt hunc Erycina vagantem

NOTÆ.

339. *Calliope*] Muſarum præſtantiſſima, cui a *pulchritudine & vocis ſuavitate* nomen inditum.

341. *Ceres*] Frugum Dea, Saturno & Ope procreata.

343. *Leges*] Inde ipſa Ceres *legifera*, Virg. Æneid. 4. Et quædam ejus ſacrâ ob leges de agrorum terminis latas, emptionibus, alliſque, *Theſmophoria* Græcis appellata.

346. *Giganteîs*] Typhœi; quem bello giganteo Jupiter proſtravit, Siciliâ inſulâ illi ſuperpoſitâ, ne quando poſſet reſurgere.

347. *Trinacris*] *Siciliæ* eſt cui à tribus promontoriis, quæ mox indicaturus eſt poëta, hoc nomen inditum.

349. *Nititur*] Hoc ideo fingitur, quia Siciliæ terræ motu ſæpe quatitur.

350. *Auſonio*] *Italo*, quippe quòd ad Italiam ſpectat, quam ab Auſonibus, qui Italiæ extrema littora Siciliam versùs olim coluerunt, eò nomine poëtæ appellaverunt. Pelorus dictus eſt à *Peloro*, claſſis Hannibalis gubernatore, quem interfectum Hannibal, cùm crederet ſe in inſidias adductum, ibi ſepeliendum curavit.

351. *Pachyne*] Pachynus in Græciam, Lilybæus in Africam vergit.

352. *Ætna*] Qui mons eſt Siciliæ notiſſimus flammas eructans.

356. *Rex ſilentûm*] *Pluto*, ad quem demitti creduntur fato functi.

363. *Erycina*] Venus, cui ab Eryce Siciliæ monte, in quo Eryx ejus filius templum nuncupavit, hoc datum nomen. Narraturus poëta

Monte

Monte suo residens, natumque amplexa volucrem;
Arma, manusque meæ, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Inque Dei pectus celeres molire sagittas,
Cui triplicis cessit fortuna novissima regni.
Tu Superos, ipsumque Jovem, tu numina ponti
Victa domas, ipsumque, regit qui numina ponti.
Tartara quid cessant? cur non matrisque, tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cœlo quoque tanta potentia nostro
Spernitur: ac mecum vires minuuntur Amoris.
Pallada nonne vides, jaculatricemque Dianam
Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiemur, erit: nam spes affectat easdem.
At tu, pro socio si qua est mea gratia regno,
Junge Deam patruo. Dixit Venus. Ille pharetram
Solvit, & arbitrio matris de mille sagittis
Unam sepositi. Sed quâ nec acutior ulla,
Nec minùs incerta est, nec quæ magis audiat arcum.
Oppositoque genu curvavit flexile cornu:
Inque cor hamatâ percussit arundine Ditem.
Haud procul Hennæis lacus est à mœnibus altæ,
Nomine Pergus, aquæ. Non illo plura Caystros

monte suo aspicit hunc errantem, & complexa filium alatum; arma, inquit, & manus meæ, mea potentia, fili Cupido, sume illas sagittas, quibus vincis cunctos, atque dirige tela velocia in pectus Dei, cui fors ultima regni triplicis evenit. Tu superas Deos, & Jovem ipsum, tu superas numina debellata maris, atque ipsum Neptunum *qui temperat numina maris. Cur inferi, morantur? quamobrem non extendis tuum & matris regnum?* de *parte tertiâ orbis agitur. Et tamen tantum numen contemnitur etiam in cœlo nostro, & potentia Amoris frangitur mecum. Annon cernis Minervam, & Dianam venatricem defecisse à me? filia Cereris erit etiam virgo, si indulgeamus: nam & hoc animo præsumit. At tu, si quid valeo apud te pro regno socio, connecte Deam patruo. Finierat Venus. Ille expedivit pharetram; & selegit unum de mille spiculis, ex voluntate matris; sed quo neque ullum acutius, neque minùs incertum, neque quod magis obsequatur arcui; atque genu oppositio sinuavit lenium cornu, & vulneravit Ditis præcordia calamo hamato. Lacus est profundæ aquæ nomine Pergus, non longe à muris Hennæis. Caystrus non audit plures*

NOTÆ.

Cyanes Nymphæ transformationem in stagnum, priùs Proserpinæ raptam elegantissimè describit.

367. *Dei*] *Plutonis.*

368. *Triplicis*] In tres partes nempe regnum fuit divisum; ita ut Jovi cœlum. Neptuno maria, Plutoni Tartara, vel, ut aliis placet, Terra cesserit.

372. *Agitur*] Hoc est, tertia pars mundi in periculo versatur, parumque abest, quin & ea à nobis amittatur.

373. *Tamen*] Correctio est, quâ etiam Cupidinem magnis ad id quod cupit, Venus hortatur.

376. *Abscessisse*] Quia non amoribus indulgent, sed virginitatem colunt.

Ib. *Cereris filia*] *Proserpina* est, cujus fabulam maximo cum artificio hîc inseruit.

379. *Patruo*] *Plutoni*, qui Proserpinæ patruus, siquidem illa Jovis filia, hic Jovis ejusdem frater.

382. *Minùs incerta*] Id est, quæ rectiùs ad scopum festinet; nam vacillant nonnullæ, & obliquo motu feruntur, alarum vitio. *Audire arcum* dicuntur sagittæ, quæ quod arcus designavit certò feriunt. Virg. Georg. I. sub finem,

——— *Audit currus habenas.*

384. *Hamatâ*] Ferro armatâ & hamo, quæ è corpore difficulter extrahi potest. Angl. *a barbed Arrow.*

385. *Hennæis*] Henna urbs Siciliæ.

386. *Pergus*] Lacus ad Hennam, circa quem Proserpinam unà cum æqualibus flores legentem Pluto rapuit.

Ib. *Caystros*] Est hic Cayster seu Cayster Ioniæ fluvius, cygnorum copiâ celebris.

——Κύκνων δηλιχοδείρων
Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι, Καυστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα, &c.
Hom. Iliad, B. 460.

cantilenas cygnorum in aquis defluentibus. Nemus cingit aquas, claudens omne latus; & abarcet radios solares suis foliis, tanquam velo. Rami creant frigus, terra humida flores purpureos. Ver est perenne. Quâ silvâ dum Proserpina sese oblectat, & legit aut violas, aut alba lilia; & dum implet puerili desiderio & quasillos, & sinum, & studet vincere comites capiendo, propemodum simul conspecta est, & amata, & ablata à Plutone: usque adeò Amor accelerat. Dea tremefacta vocat tristiore & matrem, & æquales, sed matrem, sæpius: & cum lacerâsset amictum ab extremâ orâ, flores collecti delapsi sunt tunicis laxatis. Et tanta fuit simplicitas annis juvenilibus, hoc etiam damnum fecit dolorem virgini. Prædo agitat currus, & instigat equos appellatos singulos suo nomine, per quorum colla & jubas movet lora infecta ferrugine subnigrâ. Atque ebullientia terrâ apertâ:

Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas, cingens latus omne, suisque
Frondibus, ut velo, Phœbeos submovet ignes.
Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores.
Perpetuum ver est. Quo dum Proserpina luco
Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit;
Dumque puellari studio calathosque, sinumque
Implet, & æquales certat superare legendo,
Pæne simul visa est, dilectaque, raptaque Diti.
Usque adeò properatur amor. Dea territa mœsto
Et matrem, & comites, sed matrem sæpius, ore
Clamat: & ut summâ vestem laniârat ab orâ,
Collecti flores tunicis cecidêre remissis.
Tantaque simplicitas puerilibus adfuit annis:
Hæc quoque virgineum movit jactura dolorem.
Raptor agit currus: & nomine quemque vocatos
Exhortatur equos. Quorum per colla, jubasque
Excutit obscurâ tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos, & olentia sulphure fertur
Stagna Palicorum ruptâ ferventia terrâ:

vehitur per profundas lacus, & stagna Palicorum fœtentia sulphure

NOTÆ.

387. *Carmina*] Placuit etiam fabularum artificibus poëtis mirificam, ne quid plumæ decori abesset, rauciſſimis cygnis vocem tribuere.

390. *Tyrios*] Puniceï coloris, qualem in violis conſpicimus.

Ib. *Humida*] Heinſius meliùs cenſet eſſe *uvida*.

395. *Pæne simul*] Similis Climax. *Mars videt hanc, visamque cupit, potiturque cupitâ.*

Ib. *Diti*] Quoniam è terrâ, cujus Deus eſt Pluto, effodiuntur divitiæ. Ut noſter,

——*Itum est in viscera terræ,*
Quasque recondiderat, stygiisque admoverat umbris,
Effodiuntur opes. ——

397. *Comites*] Earum nomina habes apud Pauſaniam, ex Homero in Meſſeniacis.

400. *Tantaque*] Elegantiſſimè hîc, ut ubique, poëta exprimit τὸ πάθος puellæ, ut quæ collectos floſculos anxiè ſtudeat ſervare.

401. *Hæc quoque jactura*] Quia amiſerat flores.

402. *Nomine*] Orphnæus, Æthon, Nycteus, & Alaſtor recenſentur à Claudiano.

404. *Obscurâ ferrugine*] Ferrugineo colore, qui fuſcus eſt, ac ferro ſimilis.

406. *Palicorum*] Fuerint Palici fratres duo, Jovis & Thaleæ nymphæ filii, ut quibuſdam placet, ἀπὸ τῦ πάλιν ἰέσθαι, hoc eſt *ubi iterum veniendo in vitam* ſic dicti: optavit enim mater gravida, quò Junonis iram effugeret, ſibi terram dehiſcere, quæ maturi partûs tempore aperta eſt, ex quâ Palici illi eruperunt; qui dii fuerunt indigenæ, extra Siciliam nullibi noti. Duos verò oſtentabant lacus accolæ, ex quibus emerſiſſe fratres mentirentur, tantâ quidem veneratione habitos, ut ad illos jurejurando controverſias dirimerent, perjuris in iis pereuntibus, cum illæſi inde innoxii reverterentur. Alia lege apud Macrobium Saturnal. 5.

Et quà Bacchiadæ bimari gens orta Corintho
Inter inæquales posuerunt mœnia portus.
Est medium Cyanes, & Pisææ Arethusæ,
Quod coït angustis inclusum cornibus æquor.
Hic fuit, à cujus stagnum quoq; nomine dictum est,
Inter Sicelidas Cyanè celeberrima nymphas;
Gurgite quæ medio summâ tenus exstitit alvo,
Agnovitque Deum: nec longiùs ibitis, inquit.
Non potes invitæ Cereris gener esse. Roganda,
Non rapienda fuit. Quòd si componere magnis
Parva mihi fas est; & me dilexit Anapis.
Exorata tamen; nec, ut hæc, exterrita nupsi.
Dixit: &, in partes diversas brachia tendens,
Obstitit. Haud ultrà tenuit Saturnius iram:
Terribilesque hortatus equos, in gurgitis imâ
Contortum validò sceptrum regale lacerto
Condidit. Icta viam tellus in Tartara fecit:
Et pronos currus medio crateræ recepit.
At Cyane, raptamque Deam, contemptaq; fontis
Jura sui mœrens, inconsolabile vulnus
Mente gerit tacitâ; lachrymisque absumitur omnis;
Et, quarum fuerat magnum modò numen, in illas
Extenuatur aquas. Molliri membra videres;

& quà Bacchiadæ natio orta Corintho bimari, condiderunt muros inter portus inæquales. Est mare medium, Cyanes & Arethusæ Pisææ, quod conjungitur comprehensum cornibus angustis. Cyane notissima inter nymphas Siculas, à nomine cujus stagnum etiam appellatum est, hic fuit, quæ exstitit medio mari suprema parte ventris tenus, & agnovit Deum; neque, ait, longiùs ibitis. Non potes esse gener Cereris repugnantis. Fuit oranda, non auferenda. Quòd si mihi licet conferre parva cum magnis; Anapis me quoque amavit. Nupta sum nihilominus precibus delinita, neque tremefacta ficuti ipsa. Dixit; & porrigens ulnas in partes contrarias obnixa est. Saturnius non diutius compescuit iram, & hortatus sævos quadrupedes immisit sceptrum regium impactum strenuo brachio in profundissimâ abyssi. Terra percussa aperuit iter in inferos, & recepit currus sponte ruentes medio gurgite. At Cyane dissens jura suæ scaturiginis neglecta, & Deum abreptam, fert animo silente plagam immedicabilem, & tota extenuatur fletibus, & desiit in illas aquas, quarum modò fuerat Dea. Cerneres artus emolliri:

NOTÆ.

407. *Bacchiadæ*] Archias est, bacchiadum unus, bacchia, Dionysii filio oriundus, qui Corintho pulsus Syracusas in Siciliâ condidit. Thucyd. lib. VI.

Ib. *Bimari*] Quia Ionio simul & Ægæo mari alluitur, in Isthmo Peloponnesiaco sita Corinthus.

468. *Inæquales*] Duos habuerunt portus Syracusæ, majorem alterum, alterum minorem.

469. *Est medium*] Locum describit, ubi Cyane nympha Plutonem inhibere voluit, ne Proserpinam raperet; cæterùm à Plutone contempta dolore in fontem sui nominis fuit conversa, qui Anapi fluvio commixtus, juxta Ortygiam insulam in mare labitur.

Ib. *Est medium*] Inter Cyanes fontem, & Ortygiam ponte Syracusis junctam, est pars æquoris quæ portum efficit ab alterâ parte Syracusarum.

Ib. *Arethusæ*] Nympha fuit Arethusa, Diana comes, quam cùm Alpheus Peloponnesi fluvius juxta Pisas amore incensus persequeretur, Diana in fontem ejusdem nominis mutavit. Hujus aquis cùm suas Alpheus miscere vellet, illa à terrâ absorpta in Siciliam delata est, quò & per cuniculos subterraneos, eandem secutum fuisse Alpheum, Pisæum, & assecutum fabulæ voluerunt. Hinc Arethusa Pisæa. Atque huic fabulæ locum dedit, quod, ut scripsit Plinius, quæ apud Pisam in Alpheum projiciuntur, eadem in Siciliâ ab Arethusâ ejiciuntur. Vide plura in 10 Fab. hujus libri.

417. *Anapis*] Fluvius est Siciliæ, qui ideo Cyanem amare fingitur, quod juncti unà in mare defluant.

423. *Condidit*] Jecit tantis viribus, ut totum sceptrum occultaretur.

424. *Cratere*] Eo nomine voraginem aut terræ, hiatum appellat, quo Pluto cum Proserpinâ absorptus est. Ut Lucretius, lib. IV. de faucibus Ætnæ.

In summo sunt ventigeni crateres, ut ipsi
Nominitant, nos quas fauces perhibemus & ora.

Ossa flecti, ungues amisisse auritiem. Atque subtilissima quæque ex illâ primâ solvuntur, capilli glauci, & articuli, & tibiæ, & pedes; nam levis est mutatio in aquas frigidas artibus tenuibus: ab his, & dorsum, & humeri, & latera, & pectora defluentia solvuntur in subtiles undas. Denique aqua pura irrepit in venas corruptas pro vivo sanguine, neque quicquam superest quod possis arripere.

VII. *Interea filia frustrà est pervestigata omnibus terris & omnibus aquis, à matre turbatâ. Aurora comâ flavâ exoriens non invenit illam quiescentem, non Vesterugo. Illa accendit utràque manu tædas ab Ætnâ igniferâ; & anxia gestavit per noctes pruinosas. Rursus, postquam amabilis dies obscuraverat stellas, pervestigabat filiam ab ortu solis ad occasum. Defatigata labore contraxerat sitim, neque ulli fontes irrigaverant ora, cùm fortè aspexit tugurium apertum ulmo; atque percussit tenuem januam: At inde vetula exit; atque aspicit Deam, & obtulit, petenti aquam, quidquam suave quod antè coxerat polentâ tostâ. Dum illa potat quod oblatum fuerat, puer impudens & temerarius stetit coram Deâ atque irrisit, & appellavit voracem. Indignata est; neque adhuc exhaustâ parte, Dea perfudit loquentem polentâ intritâ cum liquore. Vultus contrahit maculas: & fert crura quâ parte modò tulit lacertos: cauda est superinducta artubus transformatis: atque cogitur in parvam figuram, ne sit magna potestas lædendi; & mensura est minor brevi lacertâ, stupentem, & lacrymantem, & volentem tractare prodigium*

Ossa pati flexus; ungues posuisse rigorem: 430
Primaque de totâ tenuissima quæque liquescunt;
Cærulei crines, digitique, & crura, pedesque:
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Transitus est: post hæc tergumque, humerique, latusque,
Pectoraque in tenues abeunt evanida rivos. 435
Denique pro vivo vitiatas sanguine venas
Lympha subit: restatque nihil, quod prendere possis.
VII. Interea pavidæ nequicquam filia matri
Omnibus est terris, omni quæsita profundo.
Illam non rutilis veniens Aurora capillis 440
Cessantem vidit, non Hesperus. Illa duabus
Flammiferâ pinus manibus succendit ab Ætnâ;
Perque pruinosas tulit irrequieta tenebras.
Rursus, ubi alma dies hebetârat sidera, natam
Solis ad occasus, solis quærebat ab ortu. 445
Fessa labore sitim collegerat; oraque nulli
Colluerant fontes: cùm tectam stramine vidit
Fortè casam: parvasque fores pulsavit: at inde
Prodit anus; Divamque videt, lymphamque roganti,
Dulce dedit, tostâ quod coxerat antè polentâ. 450
Dum bibit illa datum; duri puer oris & audax
Constitit ante Deam; risitque, avidamque vocavit.
Offensa est: neque adhuc epotâ parte loquentem
Cum liquido mistâ perfudit Diva polentâ.
Combibit os maculas; & quà modo brachia gessit, 455
Crura gerit: cauda est mutatis addita membris:
Inque brevem formam, ne sit vis magna nocendi,
Contrahitur: parvâque minor mensura lacertâ est.
Mirantem, flentemque, & tangere monstra parantem

NOTÆ.

441. *Hesperus*] Stella Veneris vespertina.

442. *Succendit*] Unde & in sacrificiis Cereris, quæ *Mysteria* & *Initia* vocantur, faces accensas jactare solebant ad imitationem ipsius filiam inquirentis.

444. *Hebetârat*] Lumen siderum *retuderat & occultaverat*; nam adveniente die siderum Fulgor non videtur. *Metaphora.*

447. *Coluerant*] *Nihil aquæ biberat.* Proprie autem *os collui* dicitur, quando abluitur.

449. *Anus*] Videtur hæc esse Banbo Arnobii, lib. V. Nicandro in Theriacis, v. 488. Μεταφέρα: *Mismam* appellat Ant. Liberalis: noster verò 4. Fast. *Melaninam.*

451. *Duri*] Id est, impudens.

455. *Maculas*] Quales habet Stellio, in quem hic puer mutatus. Abas nonnullis, aliis Ascalaphus, id est, stellio, dictus.

Fugit

Fugit anum; latebramque petit: aptumque colori
Nomen habet, variis ſtellatus corpora guttis.
VIII. Quas Dea per terras, & quas erraverit undas,
Dicere longa mora eſt: quærenti defuit orbis.
Sicaniam repetit. Dumque omnia luſtrat eundo;
Venit & ad Cyanen: ea, ni mutata fuiſſet,
Omnia narrâſſet. Sed & os & lingua volenti
Dicere non aderant: nec, quo loqueretur, habebat.
Signa tamen manifeſta dedit: notamque parenti
Illo forte loco delapſam gurgite ſacro
Perſephones zonam ſummis oſtendit in undis.
Quam ſimul agnovit, tanquam tum denique raptam
Scîſſet, inornatos laniavit Diva capillos:
Et repetita ſuis percuſſit pectora palmis.
Nec ſcit adhuc ubi ſit: terras tamen increpat omnes;
Ingrataſque vocat, nec frugum munere dignas:
Trinacriam ante alias, in quâ veſtigia damni
Repperit. Ergo illîc ſævâ vertentia glebas
Fregit aratra manu: parilique irata colonos
Ruricolaſque boves letho dedit; arvaque juſſit
Fallere depoſitum, vitiataque ſemina fecit.
Fertilitas terræ latum vulgata per orbem
Caſſa jacet: primis ſegetes moriuntur in herbis:
Et modò ſol nimius, nimius modò corripit imber.
Sideraque, ventique nocent: avidæque volucres
Semina jacta legunt: lolium, tribulique fatigant
Triticeas meſſes, & inexpugnabile gramen.

vitat vetulam; & quærit latibulum: & conſecutus eſt nomen idoneum colori; habens corpus diſtinctum diverſis guttis, quaſi ſtellis.

VIII. *Prolixum eſt narrare per quas terras, & per quas aquas, Dea* Ceres *vagata ſit. Ambitus* terrarum *perveſtiganti non reſtabat. Redit in Siciliam, & dum ſcrutatur omnia incedendo, acceſſit quoque ad Cyanen. Ea niſi transformata fuiſſet, cuncta memorâſſet: ſed & os & lingua deerat cupienti loqui, neque aderat quo verba funderet. Attamen fecit indicia aperta: atque monſtrat cingulum Perſephones in aquis ſupremis cognitum matri, quod fortè ceciderat ibi in ſacris aquis. Quod ſtatim atque Dea agnovit, ſicuti tum denique cognoviſſet abreptam* filiam, *diſcerpſit comam incompoſitam, & planxit pectora iterum ſuis manibus. Nec novit etiamnum ubi ſit; cæterùm objurgat omnes locos, & immemores appellat, neque meritos donum frumenti: Ante cæteros Siciliam, in quâ invenit ſigna damni.*

Atque adeò illîc rapuit manu terribili aratra ſubigentia glebas, atque infenſa morti eidem oppoſuit agricolas, & tauros ruricolas; & coëgit agros intercipere depoſitum, & corrupit ſemina. Feracitas terræ celebrata per vaſtum mundum jacet inutilis: ſegetes pereunt in primis herbis: & modò ſol ardentior, modò imber denſior lædit. Et ſidera, & venti officiunt; & aves rapaces auferunt ſemina ſparſa: lolium, tribulique, & herbæ nullâ arte eradicandæ urgent meſſes triticeas.

NOTÆ.

461. *Nomen*] *Stellionis:* Animal eſt lacerto ſimile.

Ib. *Stellatus*] Quia lucidis habet tergum diſtinctum maculis, quaſi tot *Stellis.*

463. *Quærenti*] Nam cùm Ceres totum perluſtrâſſet orbem, ubi filiam quæreret, nihil ei loci reſtabat; quare in Siciliam eſt reverſa.

470. *Perſephones*] *Proſerpinæ*, quæ à Græcis illo appellatur nomine.

Ib. *Zonam*] Virginis raptæ & delibatæ indicium proprium, *Zona ſoluta*, quam Colythus vocat.

Μελίφρονα δεσμὸν ἐρύτων.

476. *Trinacriam*] *Siciliam*, cui à tribus promontoriis illud nomen, ut dictum antea: in quâ quidem inſulâ, quæ aliquando *Romanorum horreum* dicta, primò ſuâ ſponte natum triticum; ex quâ verò Triptolemum ſerendi artem petiſſe, & per totum orbem hominis docuiſſe ferunt.

476. *Veſtigia damni*] *Zonam.*

479. *Arva*] Hoc eſt, arvis mandavit, ne ederent ſemina ſibi credita, & *depoſita.*

481. *Terræ*] Siciliæ.

486. *Inexpugnabile*] Quia ubique naſcitur, radicibus circumquaque ſerpentibus foliis triticeis ſimilibus.

Cùm

Cùm caput Eleis Alpheïas extulit undis:
Rorantesque comas à fronte removit ad aures:
Atque ait: O toto quæsitæ virginis orbe,
Et frugum genetrix, immensos siste labores:
Neve tibi fidæ violenta irascere terræ.
Terra nihil meruit: patuitque invita rapinæ.
Nec sum pro patriâ supplex: huc hospita veni.
Pisa mihi patria est: & ab Elide ducimus ortum.
Sicaniam peregrina colo: sed gratior omni
Hæc mihi terra solo est. Hos nunc Arethusa penates,
Hanc habeo sedem; quam tu, mitissima, serva.
Mota loco cur sim, tantique per æquoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempestiva meis, cùm tu curisque levata,
Et vultûs melioris eris. Mihi pervia tellus
Præbet iter: subterque imas ablata cavernas
Hîc caput attollo: desuetaque sidera cerno.
Ergo, dum Stygio sub terris gurgite labor,
Visa tua est oculis illîc Proserpina nostris.
Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu;
Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi;
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas stupuit, ceu faxea, voces:
Attonitæque diu similis fuit: utque dolore
Pulsa gravi gravis est amentia, curribus auras
Exit in ætherias: ibi toto nubila vultu
Ante Jovem passis stetit invidiosa capillis:
Proque meo veni supplex tibi, Jupiter, inquit,
Sanguine, proque tuo. Si nulla est gratia matris,
Nata patrem moveat: neu sit tibi cura precâmur
Vilior illius, quòd nostro est edita partu.
En quæsita diu tandem mihi nata reperta est:

Cùm Alpheïas protulit caput ex aquis Eleis, & rejecit in aures capillos madidos, atque inquit: O mater puellæ pervestigatæ per totum mundum, & mater frugum, finem impone immodicis laboribus: & ne sæva irâ exæstues adversus terram tibi fidelem. Terra nihil deseivit, atque nolens aperta est furto. Neque precor pro patriâ; huc adsum peregrina. Pisa est mihi patria; & originem habemus ab Elide. Advena colo Siciliam: sed hæc tellus mihi est magìs accepta quàm omnis locus. Ego Arethusa habeo nunc hanc domum, habeo has sedes; quas tu, alma mater, tutas præsta: Quamobrem solum verterem, & appulsus fuerim Ortygiæ per aquas tanti maris, tempus mihi dabitur narrandi opportunum, cùm tu eris libera à curis & faciei alacrioris. Terra mihi permeabilis dat viam; & fluens per antra inferna hîc caput effero, & video astra desueta. Dum igitur fluo sub terris per abyssum infernam, tua Proserpina conspecta est illîc nostris oculis. Illa quidem mœsta, neque adhuc vultu tranquillo, sed tamen regina, sed maxima vasti orbis, sed tamen potens uxor regis Stygii. Mater hæsit tanquam statua *marmorea ad verba audita, & diu par fuit attonitæ: atqui ubi magna dolore magna insania amota est, tollit se in auras ætherias curru: ibi turbata toto vultu invidiam* motura *constitit coram Jove sparsâ comâ: atque ait, Jupiter, Adsum tibi supplex pro meo sanguine, & pro tuo. Si nullus est favor matris, filia tangat patrem; & oramus ne amor sit tibi minor erga illam, quòd in lucem venerit nostro partu. Ecce diu quæsita filia denique à me est inventa.*

NOTÆ.

487. *Alpheïas*] Arethusam dicit, Elidis fontem; quâcum Alpheum fluvium suas in Siciliâ, aquas miscere, suprà diximus.

491. *Fidæ*] Quia feracissima Sicilia.

494. *Pisa*] Urbs Peloponnesi & Alpheum fluvium.

499. *Ortygiam*] Insula fuit juxta Syracusas; olim ponte, deinde aggere juncta continenti, alia à Deo, quæ & Ortygia dicta.

503. *Desuetoque*] Non visa mihi sub terris labenti, dum sub terrâ fui.

510. *Pulsa dolore*] Insania gravis erat, cùm nesciret ubi esset filia; dolor jam gravis est, quia nescit quomodo inventam recuperet.

516. *Nata patrem*] Proserpina enim Jovis ex Cerere filia fuit.

Si

Si reperire vocas, amittere certiùs; aut si
Scire ubi sit, reperire vocas. Quòd rapta, feremus,
Dummodo reddat eam. Neq; enim prædone marito
Filia digna tua est, si jam mea filia digna est.
Jupiter excepit: Commune est pignus, onusque
Nata mihi tecum: sed, si modò nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria factum,
Verum amor est: neque erit nobis gener ille pudori.
Tu modò, Diva, velis. Ut desint cætera, Quantum
est
Esse Jovis fratrem! quid quòd nec cætera desunt,
Nec cedit nisi sorte mihi? sed tanta cupido
Si tibi dissidii; repetat Proserpina cœlum;
Lege tamen certâ; si nullos contigit illîc
Ore cibos. Nam sic Parcarum fœdere cautum est.
Dixerat. At Cereri certum est educere natam.
Non ita fata sinunt. Quoniam jejunia virgo
Solverat, & cultis dum simplex errat in hortis,
Puniceum curvâ decerpserat arbore pomum:
Sumtaque pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo. Solusque ex omnibus illud
Viderat Ascalaphus; quem quondam dicitur Orphne
Inter Avernales haud ignotissima nymphas,
Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris.
Vidit: & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi, testemque profanam
Fecit avem: sparsumq; caput Phlegethontide lymphâ
In rostrum, & plumas & grandia lumina vertit.

si appellas invenire, certiùs perdere; aut si appellas invenire, cognoscere ubi sit. Patiemur quòd subiata fuerit, dummodo eam restituat: neque enim filia tua meruit virum prædonem, si jam mea filia meruit. Jupiter respondit: filia est mihi tecum commune pignus & cura: sed si modo velimus imponere propria nomina rebus, hoc inceptum non est injuria, sed amor: neque ille gener nobis erit infamia, modò tu Dea annuas. Quinquam alia desiderentur, quantum est esse fratrem Jovis! quid quòd neque alia desiderantur, neque cedit sorte nisi mihi soli? Verùm si tantum tibi desiderium divortii, Proserpina repetat cœlum, attamen conditione firmâ, si nullam escam illîc tetigit ore: nam sic statutum est legibus fati. Absolverat. At Ceres decrevit abducere filiam. Fata non sic patiuntur: quia puella non servâsset jejunia, sed dum incauta vagatur in hortis cultis, avulserat pomum punicеum ab arbore curvatâ fructu, *& presserat ore suo septem grana excerpta de cortice pallido: atque solus Ascalaphus ex omnibus illud adverterat, quem Orphne non ignobilis inter nymphas infernas dicitur olim genuisse ex Acheronte suo sub cavernis nigris. Aspexit; & sævus prohibuit facultatem reditûs detatione suâ. Regina Orci ingemuit, & mutavit indicem in alitem infamem, & transformavit caput irrigatum aquâ Phlegethontide in rostrum, & plumas, & magnos oculos.*

NOTÆ.

519. *Amittere*] Ac si diceret, *Hoc est potiùs amittere quàm reperire.*

529. *Sonte*] Quâ Jupiter cœli, Pluto inferni rex factus, & Deus.

535. *Solverat*] Quia septem grana mali Punicei *presserat ore suo*, ver. 538.

Ib. *Simplex*] *Rerum imperita.*

539. *Ascalaphus*] Archerontis ex Orphone nymphâ (gorgyran vocat Apollod. lib. I.) filius; qui cùm testatus esset Proserpinam in Plutonis hortis septem grana mali Punicei comedisse, ab ipsâ in Bubonem, pessimi omnis avem, fuit commutatus.

540. *Avernales*] *Infernas.* Est nempe Avernus Campaniæ lacus prope Baias, quem inferorum limen esse poëtæ fabulati sunt; unde & pro ipsis inferis ponitur.

543. *Regina Erebi*] *Proserpina.* Erebus enim, qui inferorum Deus ex Chao & Caligine ortus, pro ipsâ inferorum sede sæpius sumitur.

544. *Phlegethontide*] Phlegethon unus est ex inferorum fluviis, ἀπὸ τῦ φλεγεθεῖν (i. e.) ab *ardendo dictus*: Flammis enim æstuat.

Ille

Ille suâ formâ spoliatus, tegitur alis fulvis, & augetur in caput, & replicatur in prolixos ungues: atque ægrè agitat pennas ortas per pigros lacertos; & fit turpis avis, præsaga futuri doloris, bubo iners, crudele præsagium hominibus.

Ille sibi ablatus fulvis amicitur ab alis;
Inque caput crescit; longosque reflectitur ungues;
Vixque movet natas per inertia brachia pennas:
Fœdaque fit volucris, venturi nuncia luctûs,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.

IX. *Cæterùm hic potest videri dignus pœnâ, delatione & linguæ garrulitate. Unde vobis plumæ & pedes volucrum, Acheloïdes, cùm habeatis vultus puellarum? An quia cùm Proserpina colligeret flores vernos,* vos *Sirenes eratis mistæ in agmine comitum? Quam postquam pervestigâstis incassum per comes terras, repentè ut maria cognoscerent vestram solicitudinem, cupîstis posse ire super undas remigio alarum: & inventis Deos faventes, & vidistis vestra membra flavescere pennis repentinis. Ne tamen illa cantandi peritia à naturâ concessa ad capiendas aures, & tanta facultas oris amitteret usum linguæ, facies puellaris, & sonus humanas superfuit.*

IX. Hic tamen indicio pœnam linguâque videri
Commeruisse potest. Vobis, Acheloïdes, unde
Pluma, pedesque avium, cùm virginis ora geratis?
An quia, cùm legeret vernos Proserpina flores,
In comitum numero mistæ, Sirenes, eratis?
Quam postquam toto frustrà quæsistis in orbe;
Protinus ut vestram sentirent æquora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis: facilesque Deos habuistis, & artus
Vidistis vestros subitis flavescere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguæ deperderet usum:
Virginei vultus, & vox humana remansit.

X. *At Jupiter arbiter inter fratrem suum & tristem sororem, partitus est æqualiter annum currentem.*

X. At medius fratrisque sui, mœstæque sororis
Jupiter ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea regnorum numen commune duorum
Cum matre est totidem, totidem cum conjuge menses.
Vertitur extemplo facies & mentis & oris:
Nam, modò quæ poterat Diti quoque mœsta videri,
Læta Deæ frons est; ut sol, qui tectus aquosis
Nubibus ante fuit, victis ubi nubibus exit.
Exigit alma Ceres, natâ secura repertâ,
Quæ tibi causa viæ: cur sis, Arethusa, sacer fons?

Nunc Dea numen commune duorum regnorum est totidem menses cum matre, & totidem cum marito. Statim species animi & vultûs mutatur: nam facies Deæ quæ poterat videri tristis etiam Plutoni, est alacris; tanquam sol, qui priùs obductus nebulis humidis, cùm prodit dissectis nebulis. Ceres frugum *altrix quieta, filiâ inventâ, requirit, quæ tibi causa itineris, Arethusa, quamobrem sis fons sacer?*

NOTÆ.

547. *Crescit*] Quippe capite est *Bubo*, magnumque gerit caput.

550. *Dirum*] Ex opinione Veterum.

Sic. Lib. 6. v. 432.

——Tectoque profanus—incubuit Bubo.

Et Virgil. Æneid. 4.

——Ferali carmine Bubo—sæpe queri.

552. *Acheloïdes*] *Sirenes* sunt, Acheloï fluvii & Calliopes Musæ, Melpomenes aut Terpsichores, filiæ; de quarum insidiosis cantibus voluptatum naturam declarantibus, notior fabula quàm ut huc referatur.

561. *Canor*] Id est, cantûs elegantia à naturâ insita.

564. *Medius*] Id est, qui utriusque rationem haberet, nec tamen alterutri in totum faveret.

567. *Cum matre*] Ut per sex menses, quibus sol in signis est Australibus, apud maritum sit infra terram: sex alios quibus visit Borealia signa, emergant, matureſcant, in horrea deportentur fruges. Vel etiam, quòd Luna eadem est quæ Proserpina & Diana, ex æquo utrumque hemisphærium, superius atque inferius illustrans.

571. *Victis ubi nubibus*] *Nubes* dicuntur *vinci* à sole, cum illius calore resolvuntur atque depelluntur.

573. *Sacer fons*] Omnes fontes nymphis sacri esse dicuntur.

Conticuêre

Conticuêre undæ; quarum Dea ſuſtulit alto
Fonte caput: viridesque manu ſiccata capillos,
Fluminis Elei veteres narravit amores.
Pars ego nympharum, quæ ſunt in Achaïde, dixit,
Una fui: nec me ſtudioſiùs altera ſaltus
Legit, nec poſuit ſtudioſiùs altera caſſes.
Sed quamvis formæ nunquam mihi fama petita eſt,
Quamvis fortis eram, formoſæ nomen habebam:
Nec mea me facies nimiùm laudata juvabat.
Quâque aliæ gaudere ſolent, ego ruſtica dote
Corporis erubui; crimenque placere putavi.
Laſſa revertebar (memini) Stymphalide ſilvâ.
Æſtus erat: magnumque labor geminaverat æſtum.
Invenio ſine vortice aquas, ſine murmure euntes,
Perſpicuas imo; per quas numerabilis alto
Calculus omnis erat: quas tu vix ire putares.
Cana ſalicta dabant, nutritaque populus undâ
Sponte ſuâ natas ripis declivibus umbras.
Acceſſi, primúmque pedis veſtigia tinxi:
Poplite deinde tenus. Neque eo contenta, recingor:
Molliaque impono ſalici velamina curvæ:
Nudaque mergor aquis. Quas dum ferioque trahoq;
Mille modis labens, excuſſaque brachia jacto;
Neſcio quod medio ſenſi ſub gurgite murmur:
Territaque inſiſto propioris margine ripæ.
Quò properas, Arethuſa? ſuis Alpheüs ab undis,
Quò properas? iterum rauco mihi dixerat ore.

Fluctus ſiluerunt; ex quorum profundo fonte Dea (Arethuſa) *extulit caput; & poſtquam exſiccâſſet comam glaucam retulit amores antiquos fluvii Elei. Ego, inquit, fui una ex nymphis, quæ ſunt in Achaiâ: neque alia perluſtravit majori affectu nemora, neque alia tetendit plagas majori ſtudio. Sed tametſi nunquam quæſivi laudem pulchritudinis, tametſi ſtrenua eſſem, conſecuta fui tamen famam pulchræ: nec mea forma nimium probata mihi grata erat. Atque ego agreſtis rubore ſum perfuſa dote quâ aliæ ſolent lætari; atque credidi crimen eſſe placere. Defeſſa, (recordor,) rediebam è ſilvâ Stymphalide. Calor erat intenſus, & labor auxerat magnum calorem. Reperio latices ſine voragine, fluentes ſine ſtrepitu, ad imum perlucidos, per quos omnis lapillus erat numerabilis in profundo; quos tu ægrè crederes currere. Salicta alba, & populus nutrita aquâ præbebant ripis declivibus umbras ultro exortas. Adii, atque primò merſi plantam pedis; deinde uſque ad poplitem; neque eo expleta, exuo veſtes; atque impono tenues amictus curvæ ſalici: atque nuda tingor aquis: quas cum plango, moveoque, mille modis me flectens, atque agito meos lacertos, audivi neſcio quod murmur ſub aquis, & tremefacta recipio me ad marginem ripæ proximæ. Quo feſtinas, Arethuſa? Quo feſtinas? iterum dixerat mihi Alpheus rauco ore, ex ſuis aquis.*

NOTÆ.

577. *Siccata*] Eorum more, qui ex aquis emergentes, capillos ad exprimendam aquam in unum cogunt, quos deinde in humeros rejiciunt.

576. *Elei*] *Alphei* nempe, quem Elidem Peloponneſi provinciam rigare vidimus.

577. *Achaïde*] *Achaiâ*; quo nomine non Græciam hoc in loco, ſed Peloponneſi regionem intellige Elidi proximam, cui & illud datum nomen.

578. *Nec me*] Adeóque venatrix fuit, & Dianæ comes fidiſſima.

583. *Ruſtica*] Simplex, neglecto formæ cultu; quod aliæ ſibi honori, hoc mihi crimini duxi, ut formam, quâ placere poſſem, adſtruerem.

585. *Stymphalide*] Eſt *Stymphalus* urbs, fluvii, & montis Arcadici nomen, in Peloponneſo, juxtà Elidem & Achaiam.

590. *Cana*] Quia ſalictis ſolita, ex unâ parte præſertim, non tam ad viriditatem quàm ad lboremm accedunt.

Ib. *Populus*] Abor eſt notiſſima locis hùmidis gaudens, cujus generis hæc alba, alia nigra, foliorum habitâ ratione, appellatur.

Sicut

Aufugio ſine amictu ſicut eram. Altera ripa habuit mea velamina. Tantò magis urget, & uritur: & quia fui nuda, ſum illi viſa paratior. Ego ſic currebam, ille fœtus me ſic urgebat, ut columbæ ſolent fugere accipitrem pennis timidis, ut ſolet accipiter inſequi timidas columbas. Ego volui fugere uſque Orchomenon, & Pſophidem, & Cyllenen, & receſſus Mænalios, & frigidum Erimanthon, & Elin: neque ille adhuc me celerior fuit. Sed ego minor viribus non poteram diu ſuſtinere curſus; ille erat firmus ad longum laborem. Nihilominus cucurri per agros, per colles conſitos arboribus ſaxa etiam, & rupes, & quà nullum erat iter. Sol erat à tergo; aſpexi longam umbram antecedere ante pedes, niſi ſi metus illa cernebat. Sed certè expaveſcebam etiam ſtrepitu pedum, & fortis ſpiritus oris afflabat vittas crinales. Laſſa labore fugæ, corripimur, dixi, Dictynna ſuccurre armigeræ tuæ, cui ſæpe tradidiſti tuos arcus portandos, & ſagittas incluſas pharetrâ. Dea tacta eſt, & admovens unam ex atris nubibus immiſit ſuper me. Fluvius quærit me obductam nebulâ, & neſcius luſtrat circum inanem nubem: & ignarus hic circuit locum quo Dea me occultaverat, & his clamavit.

Sicut eram fugio ſine veſtibus. Altera veſtes
Ripa meas habuit. Tantò magìs inſtat, & ardet:
Et quia nuda fui, ſum viſa paratior illi.
Sic ego currebam; ſic me ferus ille premebat:
Ut fugere accipitrem pennâ trepidante columbæ, 605
Ut ſolet accipiter trepidas agitare columbas.
Uſque ſub Orchomenon, Pſophidaque, Cyllenenque,
Mænalioſque ſinus, gelidumque Erimanthon, & Elin
Currere ſuſtinui. Nec me velocior ille,
Sed tolerare diu curſus ego viribus impar 610
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, per opertos arbore montes,
Saxa quoque & rupes, & quà via nulla, cucurri.
Sol erat à tergo: vidi præcedere longam
Ante pedes umbram: niſi ſi timor illa videbat. 615
Sed certè ſonituque pedum terrebar; & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris,
Feſſa labore fugæ; Fer opem, deprèndimur, inquam,
Armigeræ, Dictynna, tuæ; cui ſæpe dediſti
Ferre tuos arcus, incluſaque tela pharetrâ. 620
Mota Dea eſt: ſpiſſiſque ferens è nubibus unam
Me ſuper injecit. Luſtrat caligine tectam
Amnis; & ignarus circum cava nubila quærit.
Biſque locum, quo me Dea texerat, inſcius ambit:
Et bis, Io Arethuſa, Io Arethuſa, vocavit. 625
Quid mihi tunc animi miſeræ fuit? anne quod agnæ eſt,
Si qua lupos audit circum ſtabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hoſtilia cernit
Ora canum, nulloſque audet dare corpore motus?
Non tamen abſcedit: neque enim veſtigia cernit 630
Longiùs ulla pedum. Servat nubemque, locumque.
Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus:
Cœruleæque cadunt toto de corpore guttæ.

Io Arethuſa, Io Arethuſa. Quid tunc fuit animi mihi miſeræ? anne quod agnæ eſt, ſi quà audit lupos rabidos circum exceſſa ſtabula? Aut lepori qui tectus dumetis videt victus inimicos canum, neque ullo modo audet movere corpus? Non tamen abiit longiùs; nam nulla cernit ſigna pedum longiùs. Cuſtodit & nubem & locum. Sudor gelidus corripit mea membra nube circumcluſa, & guttæ cæruleæ fluunt de toto corpore.

NOTÆ.

603. *Paratior*] Ad vim patiendam.

607. *Orchomenon*] Urbem Arcadiæ, non procul à Mantinuâ. Sed & alia eſt cognominis in Bœotiâ, inter Thoſpiam & Coroneam.

Ib. *Pſophidaque*] Plures fuerunt eo nomine urbes: Arcadiam intellige.

Ib. *Cyllenenque*] Cyllenen, Mænalon, & Erimanthon, Arcadiæ montes eſſe jam ſæpe diximus.

619. *Dictynna*] *Diana*; quæ unde hoc nomen habuerit, vide ſuprà lib. II. verſu 441.

625. *Amnis*] Alpheus.

Quáque

Quáque pedem movi, manat lacus: éque capillis
Ros cadit: & citiùs, quàm nunc tibi fata renarro,
In laticem mutor. Sed enim cognoscit amatas
Amnis aquas, positoque viri, quod sumserat ore,
Vertitur in proprias, ut se mihi misceat, undas.
Delia rumpit humum. Cæcis ego mersa cavernis
Advehor Ortygiam: quæ me cognomine Divæ
Grata meæ superas eduxit prima sub auras.
XI. Hàc Arethusa tenus. Geminos Dea fertilis angues
Curribus admovit; frænisque coërcuit ora:
Et medium cœli, terræque per aëra vecta est:
Atque levem currum Tritonida misit in arcem
Triptolemo; partimque rudi data semina jussit
Spargere humo, partim post tempora longa recultæ.
Jam super Europen sublimis & Asida terras
Vectus erat juvenis: Sythicas advertitur oras:
Rex ibi Lyncus erat. Regis subit ille penates.
Quà veniat, causamque viæ, nomenque rogatus,
Et patriam: Patria est claræ mihi, dixit, Athenæ,
Triptolemus nomen. Veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius æther.
Dona fero Cereris: latos quæ sparsa per agros
Frugiferas messes, alimentaque mitia reddant.
Barbarus invidit: tantique ut muneris auctor
Ipse sit, hospitio recipit: somnoque gravatum

Et quà pedem intuli, stagnum oritur; atque ros fluit ex comâ; & velocibus quàm nunc tibi refero fata, vertor in aquam. Sed enim fluvius cognoscit latices dilectos, & formâ virili, quam induerat, depositâ, mutatur in suas aquas, ut misceat, se mihi. Diana aperit terram: ego absorpta nigris antris appello ad Ortygiam, quæ grata cognomine Deæ meæ prima eduxit me sub auras superas.

XI. *Huc usque Arethusa. Dea frugum adjunxit gemines dracones curruì, & compescuit eorum ora frænis, & ablata est per aërem medium cœli & terræ, & misit Triptolemo levem currum in arcem Tritonidem; & imperavit mandare data semina partim terræ incultæ, partim post longum spatium renovatæ. Jam adolescens excelsus præterierat Europam & Asiam, appulit ad terras Scythicas. Ibi regnabat Lyncus. Ille ingreditur domum regis. Interrogatus unde veniat, & quæ sit causa itineris, & quid sit nomen, & quæ sit patria: Patria, inquit, est mihi celebres Athenæ, nomen Triptolemus. Neque accessi navi per aquas, neque pede per terras: aër mihi apertus est. Porto munera Cereris, quæ jacta per magnos campos producant messes frugiferas, & cibos dulces. Lyncus barbarus invidit, & ut ipse sit auctor tanti boni, excipit illum hospitio, & dormientem*

NOTÆ.

639. *Delia*] *Diana*, in Delo insulâ nata.

640. *Ortygiam*] Quam supra insulam diximus, primò ponte, deinde aggeribus Siciliæ commissam.

Ib. *Cognomine*] Dicta est nempe Diana *Ortygia* ab insulâ Delo; cui quidem insulæ, à coturnicum copiâ, Ortygiæ nomen apud Græcos.

642. *Dea*] Ceres, quæ frugum Dea.

Ib. *Angues*] Dracones, quibus currum ejus trahi volunt poëtæ. Sic Claud. de raptu Proserpinæ, *Sinuosa draconum membra regunt volucrique per avia nubila tractu signant.*

645. *Tritonida*] Athenas dicit quæ à Pallade Tritoniâ, seu ad Tritonem paludem natâ, hoc nomen acceperunt.

646. *Rudi humo*] Non antea cultæ, indomitæ.

Ib. *Triptolemo*] Hic Eleusii cujusdam, vel ut aliis placet, Celei fuit filius, quam sationis, & totam panificii artem Cererem ideo voluit docuisse, quòd ab ejus patre, dum Proserpinam, filiam quæreret, benignè hospitio excepta fuisset.

647. *Partim post*] Postquam nempe per annî spatium ager requieverat, & denuo cultus fuerit.

648. *Asida*] Asiam dicit minorem; nam majoris partem tenent Scythæ.

649. *Juveneis*] *Triptolemus*, cui ideo currum suum Ceres tradiderat, ut per varias gentes artem, quam ab eâ didicerat, clarem faceret.

Aggre-

invadit enſe. Ceres mutavit illum in Lyncem, dum aggreditur ferro penetrare Triptolemi pectus: & denuo juſſit Mopſopium adoleſcentem agere jacros dracones per aërem.

XII. *Maxima è nobis abſolverat cantus memoratos. At nymphæ dixerunt unâ voce Deas incolentes Heliconem viciſſe. Cùm victæ maledictis inſurgerent; Quandoquidem, inquit, leve eſt vobis dignas eſſe pœnâ per certamen, & augetis delictum conviciis, neque ſecuræ ſumus à vobis, vos penis afficiemus, & ibimus quà iracundia ſuadet. Emathides irrident, & contemnunt minas; & cùm niterentur loqui, & immittere manus petulantes cum ingenti vociferatione, viderunt plumas prodire per ungues ſuos, & lacertos*

Aggreditur ferro. Conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit: rurſuſque per aëra miſit
Mopſopium juvenem ſacros agitare jugales.
XII. Finiêrat dictos è nobis maxima cantus.
At nymphæ viciſſe Deas Helicona colentes
Concordi dixêre ſono. Convicia victæ
Cùm jacerent; Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaque culpæ
Additis, & non eſt patientia libera nobis;
Ibimus in pœnas; &, quà vocat ira, ſequemur.
Rident Emathides, ſpernuntque minacia verba;
Conatæque loqui, & magno clamore protervas
Intentare manus, pennas exire per ungues
Aſpexêre ſuos, operiri brachia plumis.
Alteraque alterius rigido concreſcere roſtro
Ora vident, volucreſque novas accedere ſilvis.
Dumque volunt plangi; per brachia mota levatæ
Aëre pendebant nemorum convicia picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucaque garrulitas, ſtudiumque immane loquendi.

tegi pennis, & cernunt invicem vultus extendi in durum roſtrum, & accedere novas aves ſilvis. Et dum cupiunt percutere pectora, ſublatæ per lacertos agitatos pendebant picæ in aëre, convicia & jurgia ſilvarum. Nunc etiam antiqua eloquentia ſuperſt in avibus, & aſpera loquacitas, & deſiderium pertinax loquendi.

NOTÆ.

660. *Lynca*] Accuſativus Græcus eſt: Lynx enim dicitur genus quoddam cervi, viſu acuriſſimo, & maculis diſtincto tergore, cujuſmodi Bacchi currum trahunt.

661. *Mopſopium*] Athenienſem, Mopſopiæ enim à Mopſopo rege Athenæ dictæ, quæ & à aliis alia nomina acceperunt.

Ib. *Jugales*] Dracones, eidem jugo ſubjectos, quibus Triptolemi currus trahebatur.

662. *Nobis*] Muſis, quos ſuprà verſu 37, pro ſe reſpondendi curam adverſus Pieri filias, Calliopæ Muſarum maximæ & præſtantiſſimæ commiſiſſe vidimus.

663. *Nymphæ*] Quas judices elegerant Muſæ, itemque Pieri filiæ.

669. *Emathides*] *Pieri filiæ*, ab Emathiâ regione oriundæ.

675. *Plangi*] Dolentium more; qui pectus manibus percutiunt.

676. *Nemorum convicia*] Quia jam procul à Muſis convicia jactabant, jactare tamen etiamnum videntur.

P. Ovidii Nasonis
METAMORPHOSEON
LIBER VI.

ARGUMENTUM.

QUO exemplo mota Dea, anum se fecit. Itaque inito cum Arachne texendi certamine, postquam utriusque tela varias transformationes repræsentavit, ipsam in araneam mutavit. Nihil tamen hac Nioben movit, quò minùs amissis liberis in saxum obduresceret. Quo quidem cognito, vulgus Lycios rusticos in ranas à Dianâ versos, & Marsyam ab Apolline excoriatum, in memoriam revocavit. Cùm verò ad consolandos Thebanos urbes finitimæ convenissent, soli defuerunt Athenienses: quoniam à Tereo rege infestabantur. Qui deinde stupratâ Philomelâ in upupam transformatus fuit: quemadmodum & Philomela in luscíniam, ac Progne in hirundinem. Quæ res Pandioni socero intellecta, mortem attulit. Huic in regno successit Erechtheus, è cujus filiâ Orithyiâ, Boreas Calaim procreavit & Zethen; qui in Argonautarum numero quondam fuerunt, cùm Jason, seminatis serpentis dentibus, è quibus homines armati prodiêrunt, & dracone sopito, vellum aureum retulit.

I. PRæbuerat dictis Tritonia talibus aurem;
Carminaque Aönidum, justamque probaverat iram.
Tum secum, laudare parum est; laudemur & ipsæ:
Numina nec sperni sine pœnâ nostra sinamus:
Mæoniæque animum fatis intendit Arachnes,

INTERPRETATIO.

I. *Tritonia admoverat aurem ejusmodi sermonibus, & laudaverat versus Musarum, & justam iram. Tum apud se* dixit, *parum est* aliorum vindictam *laudare*; *Nos etiam ob* similem *laudemur*; *neque patiamur po-*
testatem nostram contemni sine vindictâ. Atque recordatur fatorum Arachnes Mæoniæ;

NOTÆ.

1. *Tritonia*] *Minerva*, à Tritone fluvio Bœotiæ; alii autem Bœotiorum linguâ Τρίτων *caput* significare volunt; quod si ita sit, conveniet fabula de Minervâ ex Jovis capite prognatâ.

5. *Arachnes*] Hæc filia fuit Idmonis Colophonii, lanificii peritissima.

Ib. *Mæoniæ*] *Lydiæ*, à Mæone fluvio, vel à rege.

quam didicerat sibi non cedere laudibus artis lanificæ. Illa non fuit illustris genere, neque origine familiæ, sed arte. Idmon Colophonius ejus pater imbuebat murice Phocaïco lanas bibulas. Mater mortua erat: sed illa quoque fuerat de vulgo, & marito suo æqualis. Ille tamen comparaverat magnam famam suâ arte per urbes Lydiæ; tametsi orta domo exiguâ; & incoleret exiguas Hypæpas. Nymphæ destituerunt sæpe vineta sui Tymoli, ut viderent opus mirandum; Nymphæ Pactolides destituerunt suas undas. Neque gratum erat tantùm inspicere vestes perfectas, tum etiam gratum erat *cùm fierent; tanta fuit artis elegantia. Sive ageret crudam lanam in primos globos: seu emolliret opus digitis, & sæpius pecteret vellera imitantia nebulas diffuso tractu; seu verteret teretem fusum agili pollice; seu pingeret acu, cognosceres eruditam fuisse à Minervâ. Quod tamen ipsa diffitetur: & ægrè ferens tantam magistram, contendat, inquit, mecum: nihil est quod abnuam, si quidem discedam inferior. Minerva imitatur anum: atque annectit fictos canos temporibus, & fulcit quoque debilia membra bacillo. Tum sic occæpit loqui. Ætas provectior non habet omnia quæ odio habeamus. Experientia oritur ab annis senilibus. Ne contemnas meum monitum. Quære tibi laudem maximam in subigendâ lanâ inter mortales: sed cede Deæ: & nimiùm audax ora verbis supplicibus, ut ignoscat tuis sermonibus: Illa ignoscet oranti. Contuetur hanc infensis* oculis, *atque omittit fila inchoata;*

Quam sibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audîerat. Non illa loco, nec origine gentis
Clara, sed arte, fuit. Pater huic Colophonius Idmon
Phocaïco bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: sed & hæc de plebe, suoque
Æqua viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
Quæsîerat studio nomen memorabile: quamvis
Orta domo parvâ, parvis habitabat Hypæpis.
Hujus ut aspicerent opus admirabile, sæpe
Deseruêre sui Nymphæ vineta Tymoli;
Deseruêre suas Nymphæ Pactolides undas.
Nec factas solùm vestes spectare juvabat;
Tum quoque, cùm fierent; tantus decor affuit arti.
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes:
Seu digitis subigebat opus, repetitaque longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu;
Sive levi teretem versabat pollice fusum;
Seu pingebat acu: scires à Pallade doctam.
Quod tamen ipsa negat: tantâque offensa magistrâ,
Certet, ait, mecum: nihil est quod victa recusem.
Pallas anum simulat: falsosque in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque fustinet artus.
Tum sic orsa loqui: Non omnia grandior ætas,
Quæ fugiamus, habet. Seris venit usus ab annis.
Consilium ne sperne meum. Tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima lanæ.
Cede Deæ: veniamque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga. Veniam dabit illa roganti.
Aspicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit;

NOTÆ.

6. *Non cedere*] Quanquam non belli tantùm, sed artium Dea est ipsa Pallas.

7. *Loco*] *Locus* sæpe est genus, parentes, avi; hinc quemplam *clare loco natum* dicimus. *Gens* totius familiæ, seu stemmatis est. Priori respondet, quod statim de patre, & matre subjicit; posteriori, quod ait, *orta domo parvâ: domus* enim est gens, & familia.

8. *Colophonius*] Ex Colophone, Lydiæ urbe, Apollinis oraculo clara.

9. *Murice*] Est enim Murex piscis ex cujus sanguine purpureus conficitur color.

Ib. *Phocaïco*] Fuit Phocæa Æolidis civitas quæ purpura claruit.

11. *Illa*] Arachne Idmonis filia.

13. *Hypæpis*] Oppidulo Lydiæ in descensu Tymoli montis ad Caystri pratum.

16. *Pactolides*] Fuit Pactolus Lydiæ fluvius aureas arenas volvens, à quo Nymphæ Pactolides.

20. *Repetita*] Id est, Iterum atque iterùm carminata, & in floccos protractos pexa, ut nubis speciem præberent.

Vixque

Vixque manum retinens, confessaq; vultibus iram,
Talibus obscuram resecuta est Pallada dictis:
Mentis inops, longâque venis confecta senectâ:
Et nimiùm vixisse diu nocet. Audiat istas,
Si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia, voces.
Consilii satìs est in me mihi: Neve monendo
Profeciſſe putes; eadem sententia nobis.
Cur non ipsa venit; cur hæc certamina vitat?
Tum Dea, Venit, ait; formamque removit anilem;
Palladaq; exhibuit. Venerantur numina Nymphæ,
Mygdonidesque nurus. Sola est non territa virgo.
Sed tamen erubuit, subitusque invita notavit
Ora rubor, rursusque evanuit. Ut solet aër
Purpureus fieri, cùm primùm Aurora movetur;
Et breve post tempus candescere Solis ab ictu.
Perstat in incepto, stolidæque cupidine palmæ
In sua fata ruit. Neque enim Jove nata recusat:
Nec monet ulteriùs: nec jam certamina differt.
Haud mora; constituunt diversis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt stamine telas.
Tela jugo vincta est: stamen secernit arundo:
Inseritur medium radiis subtemen acutis;
Quod digiti expediunt, atque inter stamina ductum
Percusso feriunt insecti pectine dentes.
Utraque festinant: cinctæque ad pectora vestes
Brachia docta movent, studio fallente laborem.
Illîc & Tyriam quæ purpura sensit ahenum

& ægrè compescens manus, & prodens iram vultu, prosecuta est Minervam sub vetulæ larvâ *latentem hujusmodi oratione, Amens ades, & exhausta nimiâ senectâ, & obest* tibi *diutius vixisse. Si quam habes nurum, si quam habes filiam,* ea *audiat ista verba. Satis est mihi consilii in me: & ne credas promovisse* quicquam *hortando; idem est nobis animus. Quamobrem ipsa non adest; quamobrem fugit has contentiones? Tum Dea, Adest, inquit; & deposuit figuram anilem; & ostendit* se esse *Minervam. Nymphæ & puellæ Mygdonides colunt Deam, sola virgo non est commota. Sed tamen pudore suffusa est, & rubor repentinus invasit vultus invitos, rursusque discussus est. Si uti aër consuevit fieri rubicundus, cùm primum surgit Aurora, & post aliquod spatium albescere ab irradiatione Solis. Obfirmat se incepto, & properat ad exitium suum stulto desiderio victoriæ. Neque enim filia Jovis refugit; neque hortatur ampliùs; neque jam protrahit certamen. Sine cunctatione utraque statuit duas telas diverso loco; atque intexunt tenus stamine. Tela est alligata jugo: juncus dividit stamen: subtemen medium intexitur radiis oblongis; quod digiti* celeriter *jaciunt; atque dentes inserti percutiunt diffusum inter stamina, pectine icto. Ambæ properant: & habentes amictus collectos ad pectora, agitant peritos lacertos, affectu decipiente laborem. Ibi & purpura, quæ sensit ahenum Tyrium,*

NOTÆ.

38. *Nocet*] Deliram dicit vetulam.

Ib. *Istas*] Ineptas, quibus mihi opus non est.

45. *Mygdonidesque*] Quæ ex Mygdoniâ, Phrygiæ regiuncula Lydiæ vicinâ, ad Arachnen convenerant.

Ib. *Non territa*] Reverentiæ significationem nullam dedit Arachne.

46. *Sed tamen*] Non ita pudorem, & verecundiam penitùs decoxerat, quin rubor, vel invitæ offusus fuerit.

54. *Stamine*] Fila quæ in longum ducta alligantur liciis (quæ sunt prima fila, jugo juncta, telumque ordientia) & subinde attolluntur deprimunturque, dicuntur *Stamina.*

55. *Jugo*] Jugum dicitur in lanificio lignum illud teres, quo telæ stamen alligatur & volvitur.

Ib. *Arundo*] Instrumentum quo deprimitur attolliturque stamen.

56. *Radiis*] *Radius* instrumentum quo subtemen inseritur.

Ib. *Subtemen*] Fila quæ inter stamina transversim inseruntur, alternâ staminum depressione & sublatione; sub *subtemina* dicta, quasi *sub stamina.*

58. *Pectine*] Instrumentum quo addensatur subtemen, cum stamine, dicitur *Pecten.*

61. *Ahenum*] In quo lana purpureo colore imbuebatur.

inseritur, & umbræ leves minimæ differentiæ; qualis arcus facit colorare longam aciem partem vasto ambitu, solis radiis fractis à pluviâ: in quo cùm mille colores varii splendeant, tamen ipsa junctura decipit oculos intuentes: usque adeò quod contiguum est idem est, tamen extrema differunt. Ibi etiam ductile aurum inseritur, & antiqua fabula effingitur in telâ.

II. *Pallas describit collem Martis in arce Cecropiâ, & vetus dissidium de nomine terræ. Duodecim dii sedent cum augustâ majestate in sedibus excelsis, Jove medio. Suus vultus exprimit unumquemque Deorum. Facies Jovis est regia. Facit Deum maris stantem & percutientem longo tridente duram rupem & equum prodeuntem ex mediâ fissurâ rupis, quo munere sibi asserat nomen urbis. At aptat sibi scutum, aptat hastam mucrone acuto, aptat galeam capiti: pectus tegitur ægide. Atque fingit terram ictam suâ hastâ edere fœtum albæ olivæ unà cum baccis: & Deos admirari. Victoria sua finis operis. Ut tamen invida honoris sui cognoscat exemplis quam mercedem possis animo præsumere pro inceptis tam insanis, adjecit in quatuor angulos quatuor certamina*

Texitur, & tenues parvi discriminis umbræ:
Qualis ab imbre solet percussis solibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cœlum:
In quo diversi niteant cùm mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit:
Usq; adeò quod tangit idem est; tamen ultima distant.
Illìc & lentum filis immititur aurum,
Et vetus in telâ deducitur argumentum.
II. Cecropiâ Pallas scopulum Mavortis in arce
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis sex cœlestes, medio Jove, sedibus altis
Augustâ gravitate sedent. Sua quemque Deorum
Inscribit facies. Jovis est regalis imago.
Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente
Aspera saxa facit, medioque è vulnere saxi
Exsilûisse ferum; quo pignore vindicet urbem.
At sibi dat clypeum, dat acutæ cuspidis hastam:
Dat galeam capiti: defenditur ægide pectus.
Percussamque suâ simulat de cuspide terram
Prodere cum baccis fœtum canentis olivæ:
Mirarique Deos. Operi victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis.
Quatuor in partes certamina quatuor addit

NOTÆ.

62. *Tenues parvi*] Umbræ, inquit, gradatim per colorum levia discrimina declinantes, faciunt ut imagines surgere ac extare videantur: non secùs ac radii solis in roridam cavamque nubem se fundentes, refractique fallunt visum, varioque repræsentant Iridis colores.

66. *Transitus*] Unius coloris ad alium.

70. *Cecropiâ*] *Athenienſi*, à Cecrope Athenarum rege.

Ib. *Scopulum*] Per Martis scopulum Areopagum intellige, (nam illa est hujus vocis interpretatio) quo in loco Mars apud 12 Deos de cæde Halirrhothii causam dixit, accusante hujus patre Neptuno.

71. *Antiquam*] Quæ inter Neptunum & Palladem mota, utri Cecropiæ orbi nomen imponere jus esset, decreta antè à diis, ut qui humano generi rem commodiorem invenisset illi urbi nomen imponeret: in quo quidem certamine vicit Minerva, utpote quæ olivam, equo à Neptuno producto, munus hominibus magis acceptum protulit; unde & Athenis nomen suum indidit.

72. *Cœlestes*] Dii majorum Gentium, [mes, *Vulcanus, Mars, Sol, Neptunus, Jupiter, Hercules, Vesta, Diana, Ceres, Juno, Minerva, Venus.*

73. *Suaquemque*] Hoc est, unusquisque Deorum propriâ effingitur figurâ.

77. *Ferum*] *Equum* Ita Virgilius 2 Æn. de equo Trojano.

In latus, inque feri curvam compagibus alvum.

78. *At sibi*] Ita se Pallas effingit in telâ.

82. *Operi*] Opus clausit olivâ, pacis symbolum, in suffragiis victoria.

Clara

Clara colore suo, brevibus distincta sigillis.
Threïciam Rhodopen habet angulus unus, & Hæmon;
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina summorum sibi qui tribuêre Deorum.
Altera Pygmææ fatum miserabile matris
Pars habet. Hanc Juno victam certamine jussit
Esse gruem; populisque suis indicere bellum.
Pingit & Antigonen ausam contendere quondam
Cum magni consorte Jovis; quam regia Juno
In volucrem vertit; nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, sumptis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui supereſt solus Cinyran habet angulus orbum:
Isque gradus templi natarum membra suarum
Amplectens, saxoque jacens, lacrymare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus est, operique suâ facit arbore finem.
XX. Mæonis elusam designat imagine tauri
Europen: verum taurum, freta vera putares.
Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas, tactumque vereri
Assilientis aquæ: timidasque reducere plantas.

conspicua colore suo, effecta parvis figuris: Una pars habet Rhodopen Thraciam, & Hæmum; nunc montes frigidos, olim corpora mortalia, qui sibi dederunt nomina suprèmorum Deorum. Alter angulus refert fatum luctuosum matris Pygmææ. Juno jussit hanc superatam certamine esse gruem; & inferre bellum suis populis. Fingit quoque Antigonen non veritam certare olim cum conjuge magni Jovis, quam Juno regia mutavit in alitem: neque Troja illiopem tulit, neque pater Laomedon, quin acceptis pennis ipsa alba Ciconia sibi plaudat rostro crepitante. Solus angulus, qui restat, habet Cinyran filiabus privatum: atque is amplectens gradus templi qui antè fuerunt *artus suarum filiarum, & stratus in petrâ videtur flere. Cingit ultimas oras oleis pacif.ris. Is fuit finis; atque absolvit opus suâ arbore.*

XX. *Mæonia* Arachne *pingit Europam deceptam formâ tauri: arbitraveris verum* esse *taurum, crederes vera* esse *maria. Ipsa videbatur respicere terras desertas, & invocare suas æquales, & timere tactum aquæ affluentis, & retrahere plantas pavidas.*

NOTÆ.

86. *Sigillis*] In telæ quatuor angulis, quasi appendicis loco, minoribus figuris pinxerat Pallas quæ recenset poëta.

87. *Rhodopen*] Strymonis fuit filia, quam Æmus rex Thraciæ duxit uxorem. Hanc verò ille Junonem suam; Jovem suum illa Æmum appellabat: quare in montes mutati sunt.

89. *Summorum Deorum*] Jovis & Junonis.

90. *Pygmææ*] Gerana matrona à popularibus suis Pygmæis pro numine culta Deos præ se contemsit, Junonem maximè & Dianam; quarum indignatione in gruem est conversa, infestissimam Pygmæis hostem, qui illam venerati fuerant. Pygmos quod attinet, alii in Indiâ, in Arabiâ alii, alii alibi collocaverunt, homunculos non ultra duos pedes altos, quos cum gruibus bellum gerere voluerunt poëtæ.

93. *Antigonen*] Laëmedontis filiam, ob spretam Junonis formam, mutatam in Ciconiam.

98. *Cinyran*] Fuit hic Assyriorum rex, (ab illo diversus quem suprà vidimus Myrrhæ parentem,) qui filias habuit pulcherrimas, atque adeò de more superbiâ elatas, cum Junone de formâ contendere ausas. Eas indignata Dea in sui templi gradus, patrem frigida filiarum corpora amplectentem in saxum mutavit.

101. *Circuit*] Mansit hodieque mos idem, ut ad aulæorum seu peristromatum oras, serta & corollæ, aut ejusmodi leviora adjiciantur.

Ib. *Pacalibus*] *Pacem significantibus, & conciliantibus*, quam quidem Pallas sapientiâ suâ magis quàm armis inter furentes solet constituêre.

104. *Europen*] Quam Agenoris filiam suprâ in Taurum mutatum Jovem rapuisse, & in Cretam avexisse legimus.

Finxit quoque Asterien corripi ab aquilâ certante: finxit Ledam strictam sub alis cygni. Adjecit, ut Jupiter tectus specie Satyri gravidam fecerit formosam Nyctei filiam gemello fœtu: ut fuerit Amphitryon, cùm Tirynthia, te cepit: ut aureus fefellerit Danaën, igneus Asopi filiam; pastor Mnemosynen, anguis versicolor Proserpinam. Finxit te etiam, Neptune, versum in juvencum ferum pro virgine Æoliâ. Tu visus Enipeus gignis Aloïdas: aries ludis Bisaltida. Alma mater frugum

Fecit & Asterien aquilâ luctante teneri;
Fecit olorinis Ledam recubare sub alis:
Addidit, ut Satyri celatus imagine pulchram
Jupiter implêrit gemino Nycteïda fœtu:
Amphitryon fuerit, cùm te, Tirynthia, cepit;
Aureus ut Danaën, Asopida luserit igneus:
Mnemosynen pastor, varius Deoïda serpens.
Te quoque mutatum torvo, Neptune, juvenco
Virgine in Æoliâ posuit. Tu visus Enipeus
Gignis Aloïdas; aries Bisaltida fallis:
Et te, flava comas, frugum minissima mater,
Sensit equum; te sensit avem crinita colubris
Mater equi volucris: sensit Delphina Melantho.
Omnibus his faciemque suam faciemque locorum

comam gerens flavam sensit te equum: mater equi alati comam gerens serpentibus horridam te sensit alitem: Melantho sensit Delphinum. His omnibus & imaginem suam & imaginem locorum

NOTÆ.

108. *Aquilâ*] Jove aquilæ formam assumente, ut Asterien in *coturnicem* mutatam raperet.

109. *Olorinis*] Jovis in Cygnum mutati, qui ut Ledam Tyndari uxorem violaret, eam formam induisse dicitur.

111. *Nycteïda*] Antiopen dicit, Nyctei filiam.

112. *Amphitryon*] Jupiter Alcmenæ amore captus, in Amphitryonem illius maritum conversus cum eâ concubuit, Herculemque ex eâ suscepit.

Ib. *Tirynthia*] Alcmena est, quæ à Tirynthe urbe Argis vicinâ, in quâ natus & educatus Hercules, hoc nomen habuit.

113. *Aureus*] Danaë, Acristi Argivorum Regis filia, à Jove in aureum imbrem mutato compressa, Perseum peperit; ut lib. IV.

Ib. *Asopida*] Ægina est Asopi Bœotiæ regis filia, quam in ignem mutatus Jupiter compressit; ex quâ Æacum suscepit.

114. *Mnemosynen*] Nympha fuit quam Latinè *Memoriam* dixeris, ex quâ novem Musas suscepisse Jovem ideo voluerunt poëtæ, quòd memoriæ beneficio scientiæ omnes comparentur & conserventur.

Ib. *Varius*] Utpote qui maculis distinctus.

Ib. *Deoïda*] *Proserpina* est Cereris filia, quæ à Græcis Δηὼ nominatur, unde fœmininum patronymicum Deois. Ceres autem appellata est Δήω (ut Græci tradunt) παρὰ τῦ δήω, *invenio*. Quando enim Ceres quærens filiam vario loco circuibat, omnes bene illi ominantes dicebant δήεις, *invenies*.

116. *Æolia*] Arne Æoli filia, de quâ Diodorus, lib. V.

Ib. *Enipeus*] Fluvius est Thessaliæ, cujus sub specie Neptunus, Othum & Ephialten, ex Iphimediâ Aloëi gigantis conjuge genuit.

117. *Bisaltida*] Theophane est Bisaltidis filia (de quâ Hyginus fab. 188.) arietis illius mater, cui Phryxum in Colchos vexit.

118. *Frugum*] Ceres est, quæ Neptuni fugiens insidias, in equam mutata, ab ipso equo facto, vim passa est: quo ex concubitu equumne, nomine Arionem, an filiam, quam nominare nefas erat, Ceres pepererit, incertum. Pausan. in Arcad.

119. *Crinita*] Medusa est, quam in Palladis templo Neptunus compressit; quamobrem irata Dea, crines quibus maximè placuerat, in angues transmutavit. Atque hinc natum Pegasum alatum equum nonnulli tradunt quanquam ex ejusdem Medusæ sanguine cretum volunt alii, quo tempore ejus caput Perseus abscidit.

120. *Melantho*] Hanc alii Protei, Deucalionis alii filiam scriptitârunt, ex quâ Neptunus in Delphinum versus, suscepit filium nomine Delphum.

Reddidit.

Reddidit. Est illic agrestis imagine Phœbus:
Utque modò accipitris pennas, modò terga leonis
Gesserit: ut pastor Macareïda luserit Issen.
Liber ut Erigonem falsâ deceperit uvâ:
Ut Saturnus equo geminum Chirona creârit.
Ultima pars telæ, tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.

III. Non illud Pallas, non illud carpere livor
Possit opus. Doluit successu flava virago:
Et rupit pictas cœlestia crimina vestes.
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter quater Idmoniæ frontem percussit Arachnes:
Non tulit infelix: laqueoque animosa ligavit
Guttura. Pendentem Pallas miserata levavit:
Atq; ita, Vive quidem, pende tamen, improba, dixit:
Lexque eadem pœnæ, ne sis secura futuri,
Dicta tuo generi, serisque nepotibus esto.
Post ea discedens succis Hecateïdos herbæ
Spargit. Et extemplo tristi medicamine tactæ
Defluxere comæ: cumque his & naris & auris.
Fitque caput minimum toto quoque corpore parvæ.
In latere exiles digiti pro cruribus hærent.
Cætera venter habet: de quo tamen illa remittit
Stamen; & antiquas exercet aranea telas.

IV. Lydia tota fremit: Phrygiæque per oppida facti
Rumor it, & magnum sermonibus occupat orbem.

Dedit. Ibi est Apollo specie rusticus: atque fictus est, *ut habuerit modò pennas accipitris, modò dorsum leonis; ut pastor sefellerit Issen Macarei filiam. Ut Bacchus luserit Erigonem fictâ uvâ: ut Saturnus genuerit Chironem dupli-cem* sub *equi* formâ. *Extrema pars telæ cincta subtili fasciâ continet flores insertos hederis flexibus.*

III. *Neque Minerva, neque invidia possit improbare illud opus. Flava virago ingemuit* ob *successum, & laceravit telam pictam,* quæ *cœlestia crimina* continuit. *Atque ut tractabat radium de monte Cytoriaco* petitum, *percussit ter & quater frontem Arachnes Idmoniæ.* Ea *misera non passa est; & superba pressit* suum *jugulum laqueo. Minerva miserata sublevavit pendentem: atque, inquit, Vitâ fruere quidem, attamen pende: & ne sis secura futuri, lex sit eadem tuæ progeniei & ultimis nepotibus. Dein proficiscens inficit* eam *succo herbæ Hecateïdos: & statim capilli infecti noxio veneno, cumque his nasus & auris deciderunt: atque caput fit minimum,* licet *etiam* ipsa valdè *parva* sit *toto corpore. Digiti tenues manent in latere pro pedibus. Alvus habet reliqua: ex quâ tamen illa educit stamen, & in araneam* mutata *texit veteres telas.*

IV. *Tota Lydia fremit, & fama rei currit per urbes Phrygiæ, & invadit magnum orbem rumoribus.*

NOTÆ.

122. *Illic*] In Arachnes telâ depictum.

Ib. *Agrestis*] Cùm Admeti pavit armenta: quod suprà lib. II. vidimus.

124. *Issen*] Hanc Lesbiam fuisse ejus Macarei filiam, de quo Diodorus, qui Jovis & Cyrenes fuit filius, Micyllus arbitratus est.

125. *Erigonen*] Videtur de eâ Erigone hîc intelligendum, quæ Icari fuit filia, & postea inter sidera relata, ut ab Hygino dicitur. Nam hujus patri Icaro vitis propagationem Bacchus dedit, ipsius puellæ mortem contra rusticos Atticos pestilentiâ ultus.

126. *Equo*] Cujus formam Saturnus assumpsit; unde & filius Chiron parte anteriore hominis, posteriore equi formam referebat.

130. *Flava*] *Formosa*; quòd *flavi* crines pulcherrimi haberentur.

131. *Cœlestia*] Id est, quæ Deorum adulteria, ab Arachne picta, haberet.

132. *Cytoriaco*] Pro buxeo posuit, à Cytoro Galatiæ monte buxo abundante.

139. *Hecateïdos*] Aconiti, ab Hecate filiâ Perſæ, quæ mater erat Medeæ, inventi; quod alias tamen è spumâ Cerberi natum dicitur.

Niobe cognoverat illam ante nuptias suas, tum cùm virgo habitabat Sipyli & in Mæoniâ. Neque tamen est dicta pœna popularis suæ Arachnes cedere Diis, & loqui modestiùs. Multa augebant fastus. Verùm neque artes mariti, neque stirps utriusque, & vires magni regni tam placuerunt illi, quamvis ea omnia placebant, quàm sua soboles: & Niobe dicta fuisset beatissima matrum nisi sic visa fuisset sibi. Manto enim filia Tiresiæ fatidica, impulsa afflatu divino prædixerat per medias vias, Ismenides, ite omnes, & offerte pia thura Latonæ, & duplici ejus proli, cum prece; atque inserite laurum comæ. Latona hoc *imperat meo ore. Obsequuntur omnes Thebaïdes, & decorant sua tempora ramis, & thura imponunt sacris focis & preces fundunt. En Niobe adest stipata comitum catervâ, insignis auro inserto vestibus Phrygiis, & pulchra quantùm ira patitur, & agitans cum specioso capite comam sparsam per utrumque humerum. Constitit; & postquam excelsa circumjecit oculos superbâ elatos: Quæ vesania, inquit, præferre Deos rumore* tantùm *cognitos iis quos* quotidie *videtis; aut quamobrem Latona honoratur per altaria; numen meum est adhuc sine thure? Tantalus est mihi pater; cui soli concessum fuit accedere ad epulas deorum:*

Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam,
Tum cùm Mæoniam virgo Sipylumque colebat.
Nec tamen admonita est pœnâ popularis Arachnes
Cedere cœlitibus, verbisque minoribus uti.
Multa dabant animos. Sed enim nec conjugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuêre illi, quamvis ea cuncta placebant,
Ut sua progenies: & feliciſſima matrum
Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.
Nam fata Tiresiâ venturi præscia Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Ismenides, ite frequentes,
Et date Latonæ, Latonigenisque duobus
Cum prece thura piâ: lauroque innectite crinem.
Ore meo Latona jubet. Paretur: & omnes
Thebaïdes jussis sua tempora frondibus ornant:
Thuraque dant sanctis, & verba precantia flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turbâ,
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro:
Et, quantùm ira sinit, formosa: movensque decoro
Cum capite immissos humerum per utrumq; capillos;
Constitit: utque oculos circumtulit alta superbos;
Quis furor auditos, inquit, præponere visis
Cœlestes? aut cur colitur Latona per aras;
Numen adhuc sine thure meum est? mihi Tantalus auctor;
Cui licuit soli Superorum tangere mensas:

NOTÆ.

148. *Illam*] Arachnen popularem suam, quandoquidem Phrygiæ & Lydiæ imperitabat Tantalus Niobe pater.

149. *Sipylumque*] Fuit Sipylus montis & urbis nomen in Lydiâ.

152. *Artes*] Intelligit *artes* Lyræ Amphioniæ, per quas Thebani muri sunt extructi. Alii legunt *arces*, sed de regno Amphionis statim agitur.

153. *Nec genus*] Nam ab Jove ambo ducebant genus. Amphion enim Jove ex Antiopâ filius fuisse dicitur: Niobe verò neptis ipsius Jovis, cùm Tantali filia fuerit.

156. *Si non*] Niobe, quis æquo sibi plùs visa est felix, evasit infeliciſſima.

157. *Tiresia*] Qui insignis vates fuit Thebanus, Everi filius.

159. *Ismenides*] Thebanæ fœminæ, ab Ismeno Bœotiæ fluvio sic dictæ.

173. *Superorum*] Illos verò hospitio acceptos ad convivium invitavit, in quo Pelopen filium membratim discerptum, eorum divinitatem explorans, admovit: quâ re ad Tartara detrusus est, ubi æternâ fame & siti in mediis aquis & epulis torquetur.

Pleïadum

Pleïadum ſoror eſt genitrix mihi: maximus Atlas
Eſt avus, ætherеum qui fert cervicibus axem:
Jupiter alter avus. Socero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ: me regia Cadmi
Sub dominâ eſt: fidibuſque mei commiſſa mariti
Mœnia cum populis à meque viroque reguntur.
In quamcumque domûs adverto lumina partem,
Immenſæ ſpectantur opes. Accedit eodem
Digna Deâ facies. Huc natas adjice ſeptem,
Et totidem juvenes; & mox generoſque nuruſque.
Quærite nunc, habeat quam noſtra ſuperbia cauſam:
Neſcio quoque audete ſatam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi: cui maxima quondam
Exiguam ſedem parituræ terra negavit.
Nec cœlo, nec humo, nec aquis Dea veſtra recepta eſt.
Exul erat mundi; donec miſerata vagantem,
Hoſpita tu terris erras, ego, dixit, in undis,
Inſtabilemque locum Delos dedit. Illa duobus
Facta parens: uteri pars eſt hæc ſeptima noſtri:
Sum felix. Quis enim neget hoc? felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
Major ſum, quàm cui poſſit Fortuna nocere;
Multaque ut eripiat, multò mihi plura relinquet.

Soror Pleïadum eſt mea mater: maximus Atlas eſt avus, qui fulcit colle axem cœli: Jupiter alius avus. Glorior etiam quod ille meus ſocer ſit. Nationes Phrygiæ me timent: regia Cadmi eſt ſub me dominâ: & muri conſtructi lyrâ mei conjugis, populique reguntur à me & conjuge. In quamcunque partem domûs conjicio oculos, infinitæ divitiæ conſpiciuntur. Eſt mihi quoque forma digna Deâ. Huc adde ſeptem filias, & totidem adoleſcentes: & mox generos & nurus. Petite jam quam rationem habeat noſtro gloriatio; & vereamini præponere Latonam Titanidem, filiam neſcio cujus Cæi; cui quidem Latonæ *parituræ vaſtiſſima Tellus olim denegavit parvum locum. Veſtra Dea neque recepta eſt cœlo, neque terrâ, neque aquis.* A toto *exulabat mundo, donec Delos, miſerata errantem, dixit, Tu vagaris per terras, ego per aquas, & obtulit ſedem fluctuantem. Illa facta eſt mater duorum: hæc eſt pars ſeptima noſtra ſtirpis. Sum beata. Quis enim iſtud diffitetur? & perſtabo beata. Quis etiam iſtud inficiatur? Numerus me fecit ſecurum. Major ſum quàm cui fortuna queat obeſſe. Et tametſi multa auferat, relinquet mihi multò plura.*

NOTÆ.

174. *Pleïadum ſoror*] Taygete, una ex Pleïadibus, Atlantis filia. *Pleïades* verò dictæ ſunt Græcis à navigando, quas ſtellas Latini *Vergilias*, à verni temporis indicatione, appellaverunt.

Ib. *Atlas*] Mauritaniæ rex: Dictus eſt cœlum humeris ſuſtentare Atlas, ideo quòd rerum cœleſtium peritiſſimus fuerit ſcrutator.

176. *Alter*] Jupiter enim Tantali pater.

Ib. *Socero*] Quippe patrem habuit Jovem Amphion Niobes maritus.

182. *Septem*] Tzetzes dicit fuiſſe duodecim quos nominat lib. IV. chil. 141. Sed vide Angell. lib. XX. c. 7. Nat. Com. lib. VI. c. 13. & Hegin. fab. 9.

185. *Quoque*] Ordo eſt, *& audete præferre mihi Latonam genitam neſcio quo Cæo?*

Ib. *Neſcio quo*] Per contemptum loquitur. Latona filia fuit Cæi Gigantis. quæ à Jove compreſſa, Apollinem ſimul & Dianam concepit: quod quidem adeò ægrè tulit Juno, ut ſerpentem Pythonem immiſerit, qui eam per totum terrarum orbem inſectaretur, nec uſquam parere permitteret. Ubi autem Apollo & Diana nati ſunt, Pythonem ſagitis confixerunt, & Delon, in quâ nati ſunt, immobilem reddiderunt.

187. *Negavit*] Quippe terras omnes jurejurando obſtrinxerat Juno, ne parturienti Latonæ locum concederent: latuit tum ſub aquâ Delos, quam emergere juſſit Neptunus, & locum parturienti præbere.

191. *Delos*] Dicta eſt *Delos*, ſeu *Manifiſta*, quòd cùm ſub aquis diu latuiſſet, tandem apparuit; vel potiùs quòd Græcis ortum verſus reſpicientibus maximè appareat. Unde fabula nata eſt, quod Apollo (ſeu Sol) & Diana (ſeu Luna) in ea cunabula habuerunt: cùm inde oriri quotidie viderentur, vario eorum motu per zodiacum ad inſulæ fluctuationem attributo.

Exceſsêre

Mea bona jam superaverunt timorum. Ponite aliquid posse subtrahi huic numero meorum filiorum; nihilominus defituta non reducar ad numerum duorum Latonæ; quo exiguo numero quantulùm distat ab iis *quæ orbæ sunt! Discedite à sacris, festinate; & avellite laurum à comis. Diripiunt, & omittunt sacra imperfecta: &, quod* solùm *conceditur, colunt numen murmure secreto. Dea iniquè tulit; & sic affata est duplicem* suam *soboiem in cacumine Cynthi. Ecce ego mater vestra, magnifica vobis genitis, neque cessura cuiquam Dearum nisi Junoni, arguor an sim Dea; & proterreor ab altaribus honoratis per omne ævum, nisi vos opem fertis, ô filii. Neque hic solus* est *dolor. Tantalis addidit probra sævis factis: neque verita est vobis præferre suos filios: neque injuper, quod in ipsam redundet, appellavit* prole *destitutum; & scelesta* specimen *dedit linguæ paternæ. Latona parabat addere preces cùm hæc retulisset: Omitte, inquit Apollo, conqueri (supplicii spatium longum.) Phœbe idem dixit: & obducti nubibus pervenerant ad arcem Cadmeïda celeri descensu per aërem.*

Excesse metum mea jam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum;
Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum
Latonæ: Turbâ quo quantum distat ab orbâ!
Ite sacris, properate sacris; laurumque capillis
Ponite. Deponunt; infectaque sacra relinquunt;
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea est: summoque in vertice Cynthi
Talibus est dictis geminâ cum prole locuta:
En ego vestra parens, vobis animosa creatis,
Et nisi Junoni, nulli cessura Dearum,
An Dea sim, dubitor: perque omnia sæcula cultis
Arceor, ô nati, nisi vos succurritis, aris.
Nec dolor hic solus. Diro convicia facto
Tantalis adjecit: vosque est postponere natis
Ausa suis; & me (quod in ipsam recidat) orbam
Dixit; & exhibuit linguam scelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Desine, Phœbus ait (pœnæ mora longa) querelas.
Dixit idem Phœbe. Celerique per aëra lapsu
Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat latéque patens propè mœnia campus,
Assiduis pulsatus equis; ubi turba rotarum,
Duraque molliêrant subjectas ungula glebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt; auroq; graves moderantur habenas.
E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
Prima suæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedes cursus, spumantiaque ora coërcet;
Hei mihi! conclamat; medioque in pectore fixus
Tela gerit; frænisque manu moriente remissis,

Erat planities vasta non longè à mœnibus proculcata assiduo equorum cursu, ubi numerus rotarum, & rigida ungula in pulverem resolverant glebas suppositas. Ibi pars septem filiorum Amphionis fatigant equos, & urgent terga rubentia purpura Tyriâ; & tractant habenas auro intextas. E quibus Ismenus, qui olim primum uteri *onus fuerat suæ matri, dum agit in certum gyrum cursus equi sui, & reprimit ora spumantia; Hei mihi! vociferatur, & trajectus per medium pectus fert sagittas, & habenis elapsis manu moriente,*

NOTÆ.

204. *Cynthi*] Qui Deli mons fuit, à quo Apollo *Cynthus*, Diana *Cynthia* dicta est.

211. *Tantalis*] Niobe Tantali filia.

213. *Paternam*] *Linguam Paternam* dicit, quòd Deorum secreta mortalibus effutiisse dictus Tantalus.

216. *Phœbe*] *Diana*, quæ & Luna dicitur.

217. *Cadmeïda*] Thebanam à Cadmo extructam.

218. *Campus*] Hippodromus.

222. *Rubentia*] Quia purpureis ephippiis & phaleris equi instructi & instrati.

223. *Terga*] Equorum ostro instratorum.

224. *Sarcina prima*] Maximus natu.

In

In latus à dextro paulatim defluit armo.
Proximus, audito ſonitu per inane pharetræ,
Fræna dabat Sipylus: veluti cùm præſcius imbris
Nube fugit visà, pendentiaque undique rector
Carbaſa deducit, ne quà levis effluat aura.
Fræna dabat. Dantem non evitabile telum
Conſequitur; ſummâque tremens cervice ſagitta
Hæſit; & exſtabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per colla admiſſa, jubaſque
Volvitur; & calido tellurem ſanguine fœdat.
Phædimus infelix, & aviti nominis hæres
Tantalus, ut ſolito finem impoſuêre labori,
Tranſiêrant ad opus nitidæ juvenile palæſtræ:
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus; cùm tento concita cornu,
Sicut erant juncti, trajecit utrumque ſagitta.
Ingemuêre ſimul; ſimul incurvata dolore
Membra ſolo poſuêre; ſimul ſuprema jacentes
Lumina versârunt; animam ſimul exhalârunt.
Aſpicit Alphenor, laniataque pectora plangens
Advolat, ut gelidos complexibus allevet artus:
Inque pio cadit officio. Nam Delius illi
Intima fatifero rumpit præcordia ferro.
Quod ſimul eductum, pars eſt pulmonis in hamis
Eruta: cumque animâ cruor eſt effuſus in auras:
At non intonſum ſimplex Damaſichthona vulnus
Afficit. Ictus erat, quà crus eſſe incipit, & quà
Mollia nervoſus facit internodia ples.
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per jugulum pennis tenus acta ſagitta eſt.
Expulit hanc ſanguis; ſeque ejaculatus in altum
Emicat, & longè terrebratâ proſilit aurâ.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia ſuſtulerat: Dîque ô communiter omnes,
Dixerat, (ignarus non omnes eſſe rogandos)

decidit paulatim in latus à dextro humero. Sipylus proximus relaxabat habenas, auditò ſtrepitu pharetræ per aërem; veluti cùm nauclerus præcognoſcens tempeſtatem fugit. nube conſpectâ, & explicat vela pendentia undique, ne quà levis ventus elabatur. Laxabat habenas. Sagitta ineluctabilis pertingit laxantem, & tremens adhæſit ſummitati cervicis; & ferrum nudum prominebat ex gutture. Ille, ut erat pronus, deſſuit per colla equi *concitati, & jubas; & inficit terram cruore tepido. Miſer Phædimus, & Tantalus hæres nominis avi, poſtquam deſiiſſent à labore ſolito, tranſierant ad opus juvenile ſplendidæ palæſtræ: & jam commiſerunt pectora luctantia pectoribus, ſtricto amplexu, cùm ſagitta impulſa arcu adducto tranſfixit utrumque, ſicut erant connexi. Unà conqueſti ſunt; unà demiſerunt in terram artus portritos dolore; unà proſtrati torſerunt oculos ultimos; unà ſpiritum efflaverunt. Alphenor intuetur, & percutiens pectus apertum accurrit, ut ſoletur membra frigida complexibus, & ſternitur in pia ſeaulitate; nam Delius perrumpit illi intima viſcera ferro mortifero. Quod cùm extractum eſt, pars pulmonis eſt abſtracta,* unà *cum* telo *hamato, & ſanguis eſt ejectus in aërem cum ſpiritu. At una plaga non conficit juvenem Damaſichthonem. Percuſſus fuerat quâ* parte *tibia incipit eſſe, & quâ poples nervoſus nectit mollia internodia. Et dum conatur eripere fatale telum manu alia ſagitta eſt impacta per jugulum uſque ad pennas. Cruor hanc ejecit; cumque in altum prorumperet, exilit & longè fertur aëre diviſo. Ultima Ilioneus tetenderat in cœlum lacertos, nihil promoturos orando: & dixerat, ô dii omnes, communiter (neſcius non omnes eſſe orandos,)*

NOTÆ.

229. *Armo*] Equi.
231. *Fræna dabat*] Ut fugeret.
237. *Colla admiſſa*] Equi colla in fugam concitati, laxatis illi frænis.
240. *Labori*] Agitationi equorum.
241. *Nitidæ*] Quia oleo perungebantur luctaturi.
255. *Quà crus*] Adeóque in genu, ab eo enim crus incipit, & protenditur uſque ad talos, è ſurâ & tibiâ conſtans.
263. *Non omnes*] Sola enim Latona cum Apolline & Dianâ placanda erat.

Parcite.

gnoſcite. Apollo *Arcitenens* miſericordiâ *tactus fuerat, cùm jam ſagitta non fuit revocabilis. Ille tamen procubuit leviſſimo ictu, corde afflicto non profundo vulnere. Rumor damni, & dolor plebis, & fletus ſuorum fecerunt matrem certam cladis repentinæ, quæ ſtupebat Deos potuiſſe* tot filios ſuos interficere, *& indignabatur non veritos eſſe hoc, & quòd tantùm haberent poteſtatis. Nam pater Amphion, ferro trajecto per pectus, obiens ſimul finem impoſuerat vitæ & dolori. Heu! quantum hæc Niobe diſpar erat ab illâ Niobe, quæ modò arcuerat populum ab altaribus Latonæ; & ſuperba ambulaverat per urbem mediam, ſuorum invidiam* in ſe concitans; *at nunc ſtenda etiam inimicis! Devolvitur in corpora frigida, & poſtrem dat oſcula ultima omnibus* ſuis *filiis. A quibus porrigens lacertos* planctu *lividos ad ſidera, Paſcere ſæva Latona, inquit, noſtro dolore, paſcere, & exple cor tuum meâ ærumnâ: & exple ſævâ viſcera: efferor per ſeptem* natorum *obitus: exſili, & triumphâ hoſtis ſuperior. Quamobrem verò ſuperior & plus ambi reſtant infelici, quàm tibi beatæ. Superior ſum etiam poſt tot obitus.*

Parcite. Motus erat, cùm jam revocabile telum
Non fuit, Arcitenens. Minimo tamen occidit ille
Vulnere; non altâ percuſſo corde ſagittâ.
Fama mali, populique dolor, lacrymæque ſuorum
Tam ſubitæ matrem certam fecere ruinæ,
Mirantem potuiſſe; iraſcentemque quòd auſi
Hoc eſſent Superi, quòd tantum juris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finiêrat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu! quantùm hæc Niobe, Niobe diſtabat ab illâ,
Quæ modò Latoïs populum ſubmoverat aris,
Et mediam tulerat greſſus reſupina per urbem,
Invidioſa ſuis: at nunc miſeranda vel hoſti!
Corporibus gelidis incumbit; & ordine nullo
Oſcula diſpenſat natos ſuprema per omnes.
A quibus ad cœlum liventia brachia tendens,
Paſcere, crudelis, noſtro, Latona, dolore;
Paſcere, ait; ſatiaque meo tua pectora luctu:
Corque ferum ſatia, dixit: per funera ſeptem
Efferor: exulta; victrixque inimica triumpha.
Cur autem victrix? miſeræ mihi plura ſuperſunt.
Quàm tibi felici. Poſt tot quoque funera vinco.
Dixerat: inſonuit contento nervus ab arcu:
Qui, præter Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo eſt audax. Stabant cum veſtibus atris
Ante toros fratrum demiſſo crine ſorores.
E quibus una, trahens hærentia viſcere tela,
Impoſito fratri moribunda relanguit ore.
Altera, ſolari miſeram conata parentem,
Conticuit ſubitò; duplicataque vulnere cæco eſt.
[Oraque non preſſit, niſi poſtquam ſpiritus exit.]
Hæc fruſtrà fugiens collabitur; illa ſorori
Immoritur; latet hæc; illam trepidare videres.

Finiêrat, nervus ſtrepuit ab arcu adducto, qui tremefecit omnes exceptâ Niobe. Illa eſt audax ob dolorem. Sorores aderant cum pullis veſtibus comâ projectâ ad lectos fratrum: è quibus una avellens ſagittas infixas cordi, moriens deſecit ore impoſito ori *fratris. Altera agreſſa delinire dolorem infelicis matris repentè ſiluit, & eſt incurvata ad* terram *improviſâ plagâ; neque clauſit os niſi dum anima receſſit. Hæc nequicquam fugiens cadit; illa procumbit moriens in ſororem: hæc ſeſe occultat, cernores illam tremere.*

NOTÆ.

273. *Hæc*] Mœrens; non jam, prole extinctâ, ſuperbiens.

275. *Reſupina*] Id eſt, quæ elato & ſuperbo vultu per urbem inceſſerat. V. 168.

283. *Efferor*] *Feror ad ſepulchrum ferox, filiorum morte.* Videtur enim Niobe unà cum filiis ſepties quaſi *efferri. Efferor* vox ſepulturæ propria eſt.

284. *Plura*] Hæc Niobe furioſa idcirco jactat, quòd ſeptem ei filiæ ſupererant.

289. *Demiſſo crine*] Diſſolutis capillis, ut in luctu fieri ſolet.

Ib. *Toros*] Lectulos in quibus erant ad funus compoſiti.

Sexque

Sexque datis leto, diverſaque vulnera paſſis,
Ultima reſtabat; quam toto corpore mater,
Totâ veſte tegens, Unam, minimamque relinque,
De multis minimam poſco, clamavit, & unam. 300
Dumque rogat, pro quâ rogat, occidit. Orba reſedit
Exanimes inter natos, nataſque, virumque:
Diriguitque malis. Nullos movet aura capillos:
In vultu color eſt ſine ſanguine; lumina mœſtis
Stant immota genis: nihil eſt in imagine vivi. 305
Ipſa quoque interiùs cum duro lingua palato
Congelat; & venæ deſiſtunt poſſe moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere geſtus,
Nec pes ire poteſt. Intra quoque viſcera ſaxum eſt.
Flet tamen, & validi circumdata turbine venti 310
In patriam rapta eſt. Ibi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymas etiamnum marmora manant.

V. Tum verò cuncti manifeſtam numinis iram
Fœmina, virque timent: cultuque impenſiùs omnes
Magna gemelliparæ venerantur numina Divæ. 315
Utque fit, à facto propiore priora renarrant.
E quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Haud impunè Deam veteres ſprevêre coloni.
Res obſcura quidem eſt ignobilitate virorum;
Mira tamen. Vidi præſens ſtagnumque lacumque, 320
Prodigio notum. Nam me jam grandior ævo,
Impatienſque viæ genitor deducere lectos
Juſſerat inde boves; gentiſque illius eunti
Ipſe ducem dederat: cum quo dum paſcua luſtro,
Ecce lacûs medio ſacrorum nigra favillâ 325
Ara vetus ſtabat, tremulis circumdata cannis.

Et ſex interfectis & paſſis variis plagas, ultima ſuperverat: quam mater operiens toto corpore, tota amictu, vociferata eſt, concede unam & natu minimam; peto de multis minimam, & unam. Et dum precatur, obit ea pro quâ precatur. Orba reſedit inter filios mortuos, & filias & maritum: & indurata eſt ærumnis. Nullus ventus agitat comam. Color eſt exſanguis in facie; oculi hærent rigidi in genis triſtibus; nihil eſt vivi in ſtatuâ. Ipſa quoque lingua intus diriguit cum duro palato; & venæ non amplius poſſunt palpitare. Neque collum poteſt flecti, neque lacerti agitare, neque pes incedere. Eſt lapis etiam intra præcordia. Luget tamen, & correpta impetu potentis venti ablata eſt in patriam. Ibi liqueſcit impoſita vertici montis, & ſaxum exſtillat etiamnum lacrymas.

V. Tunc verò omnes & viri & fœminæ metuunt iram numinis: & omnes magis colunt ingentem poteſtatem Deæ gemelliparæ. Atque, ut meos ſic recenſent præterita a facto recentiore. E quibus unus inquit: Incolæ etiam fe-

recis Lyciæ non contempſerunt inulti Divam. Factum eſt quidem minùs cognitum contemptu vatorum, ſed tamen ſtupendum. Vidi ipſe cùm ibi *adeſſem & ſtagnum, & lacum nobilem miraculo. Nam pater* meus *jam ætate provectior, & impar itineri faciundo imperaverat* me *deducere inde boves electos; & ipſe dederat* mihi *proficiſcenti ducem ex illâ natione: quocum dum circumeo paſcua, ecce antiquum altare erectum erat in medio ſtagni, fuſcum atro cinere, cinctum arundinibus tremulis.*

NOTÆ.

303. *Diriguit*] Petrefacta eſt, quia ſtupefacta.

311. *In patriam*] Thebis, inquit Apollodorus, lib. III. relictis, vidua jam atque orba in Sipylum ad patrem Tantalum rediit, &c.

312. *Lacrymas*] Utrum hoc propter ſudorem marmoris? an à rupis, & metalli vapore falſo? Namque Sipylum, referente Plinio, lib. V. c. 29. quod antè Tantalis vocabatur, caput eſt Mæoniæ, ubi nunc eſt ſtagnum fatis abundans. An denique quòd in liberorum ſepulchro ſtatuam lapideam quæ lacrymari videbatur, ſibi Niobe erexerit?

315. *Gemelliparæ*] Latonæ, quæ Apollinem & Dianam uno partu edidit.

317. *Lyciæ*] Regio eſt minoris Aſiæ ad mare Mediterraneum protecta, infra Lydiam.

323. *Gentiſque*] Mihi itineris ducem addidit Lycium.

Reſti-

Dux meus ſubſtitit, & dixit murmure tumido, Adſis Dea: & ego dixi patri murmure, Adſis. Nihilominus exquirebam an altare eſſet Naïadum, an Faunt an Dei alicujus *indigenæ: cùm hoſpes reſpondit talia: ô Juvenis, non Deus monticola huic altari præeſt. Illa dicit hoc ſuum, quam olim regia Juno orbe expulit: quam precantem vix Delos incerta excepit, tum cùm inſula levis circùm fluctuabat. Latona innixa palmæ ſimul & (olivæ) arbori Minervæ, peperit gemellos, novercâ nolente.* Et *cùm peperiſſet, dicitur etiam hinc fugiſſe Junonem, & tuliſſe in ſuo ſinu duo numina exſe orta. Etjam, cùm ſol ardens incenderet agros, Dea oppreſſa longo labore in campis Lyciæ Cbimæras ferentis, exhauſta contraxit ſitim à calore ſolis; & filii avidi exſuxerant mammas lac emittentes. Fortè vidit è longinquo ſtagnum aquæ dulcioris in infirmis vallibus: ruſtici ibi colligebant fruticoſa vimina cum juncis, & ulvam naſcentem in paludibus. Titania audivit, & genu flexo demiſit ſe in terram; ut hibitura traheret frigidam aquam. Agreſtis multitudo prohibent. Deaſic eſt allocuta prohibentes: Quamobrem arcetis ab aquis? uſus aquarum eſt publicus: neque natura privatum fecit cuiquam ſolem, neque aërem neque aquas ſubtiles. Acceſſi ad dona communia. Quæ tamen ero ſupplex ut concedatis. Ego non volebam hîc lavare artus, & membra defeſſa, ſed ſedare ſitim. Os loquentis eſt exſiccatum, & guttura areſcunt; & vix datur tranſitus vocis ab illis. Hauſtus aquæ erit mihi* loco *nectaris: atque agnoſcam ſimul accepiſſe vitam. Præbueriris vitam in aqua. Iſti etiam vos molliant, qui porrigunt parvos lacertos è noſtro gremio: & fortè filii porrigebant lacertos.*

Reſtitit, & pavido, Faveas mihi, murmure dixit,
Dux meus: & ſimili Faveas, ego murmure dixi.
Naïadum, Faunine foret tamen ara rogabam,
Indigenæne Dei: cùm talia reddidit hoſpes:
Non hâc, ô juvenis, montanum numen in arâ eſt.
Illa ſuam vocat hanc, cui quondam regia Juno
Orbe interdixit: quam vix erratica Delos
Orantem accepit, tum cùm levis inſula nabat.
Illîc, incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit invitâ geminos Latona novercâ.
Hinc quoque Junonem fugiſſe puerpera fertur;
Inque ſuo portâſſe ſinu duo numina natos.
Jamque Chimæriferæ, cùm Sol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciæ, longo Dea feſſa labore,
Sidereo ſiccata ſitim collegit ab æſtu;
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Fortè lacum melioris aquæ proſpexit in imis
Vallibus: agreſtes illîc fruticoſa legebant
Vimina cum juncis, gratamq; paludibus ulvam.
Acceſſit, poſitoque genu Titania terram
Preſſit; ut hauriret gelidos potura liquores.
Ruſtica turba vetant. Dea ſic affata vetantes:
Quid prohibetis aquis? uſus communis aquarum:
Nec Solem proprium Natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas. Ad publica munera veni.
Quæ tamen ut detis ſupplex peto. Non ego noſtros
Abluere hîc artus, laſſataque membra parabam:
Sed relevare ſitim. Caret os humore loquentis;
Et fauces arent; vixque eſt via vocis in illis.
Hauſtus aquæ mihi nectar erit: vitamque fatebor
Accepiſſe ſimul. Vitam dederitis in undâ.
Hi quoque vos moveant, qui noſtro brachia tendunt
Parva ſinu: Et caſu tendebant brachia nati.

NOTÆ.

330. *Indigenæne*] Qui non aliunde venerit, ſed ibi ortus ſit ubi colitur: quaſi in eodem ſolo degens.

336. *Novercâ*] Junone Jovis conjuge, quæ adeò Apollinis & Dianæ noverca.

339. *Cbimæriferæ*] Fuit poëtis Chimæra monſtrum caput habens leonis, ventrem capræ, & caudam draconis; revera autem mons Lyciæ ignivomus, cujus cacumen leones, medium capræ, radices autem ſerpentes frequentabant.

341. *Sidereo*] *Sidus* aliquando κατ' ἐξοχὴν pro ſole ponitur.

343. *Lacum*] Fontem Melam vocat Prob. ad Virg. Georg. 2. 1. & paſtorem, qui prohibebat, Neoclem.

358. *Hi*] Infantes, Apollo & Diana.

Quem

Quem non blanda Deæ potuissent verba movere? 360
Hi tamen orantem perstant prohibere: minasque,
Ni procul abscedat, conviciaque insuper addunt.
Nec satìs hoc: Ipsos etiam pedibusque, manuque
Turbavêre lacus: imoque è gurgite mollem
Huc illuc limum saltu movêre maligno. 365
Distulit irâ sitim. Neque enim jam filia Cœi
Supplicat indignis; nec dicere sustinet ultrà
Verba minora Deâ: tollensque ad sidera palmas,
Æternùm stagno, dixit, vivatis in isto.
Eveniunt optata Deæ. Juvat îsse sub undas, 370
Et modò tota cavâ submergere membra palude;
Nunc proferre caput; summo modò gurgite nare:
Sæpe super ripam stagni considere; sæpe
In gelidos resilire lacus. Et nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas: pulsoque pudore, 375
Quamvis sint sub aquâ, sub aquâ maledicere tentant.
Vox quoq; jam rauca est, inflataque colla tumescunt;
Ipsaque dilatant patulos convicia rictus.
Terga caput tangunt: colla intercepta videntur:
Spina viret: Venter, pars maxima corporis, albet: 380
Limosoque novæ saliunt in gurgite ranæ.

VI. Sic ubi nescio quis Lyciâ de gente virorum
Rettulit exitium; Satyri reminiscitur alter,
Quem Tritoniacâ Latous arundine victum
Affecit pœnâ. Quid me mihi detrahis? inquit. 385
Ah piget: ah non est, clamabat, tibia tanti!
Clamanti cutis est summos derepta per artus: [nat:
Nec quicquam, nisi vulnus, erat. Cruor undiq; ma-

Quem non potuisset flectere lenis oratio Deæ? Isti tamen pertinaciter arcent precantem: atque insuper adjiciunt minas, nisi procul eat, & probra. Neque istud satis: lutulenta fecerunt insuper ipsa stagna pedibus & manibus; & huc illuc agitaverunt cœnum ex ultimo gurgite saltu protervo. Ira pauliſper *remisit sitim: neque verò jam filia Cœi precatur* rusticos *indigna* hæc patrantes; *neque potest amplius proferre voces humiliores Deæ: & porrigens manus ad astra, in omne ævum, inquit, vivatis in isto stagno. Vota Deæ absolvuntur. Gaudent se condere sub aquas, & nunc tingere totum corpus profundo stagno: nunc exerere caput; nunc natare in supremo lacu: sæpe requiescere ad ripam ejus; sæpe resilire in frigida stagna. Et nunc etiam utuntur contumeliosis linguis ad jurgia: & pudore amisso, quanquam sint sub undis, sub undis* tamen *nituntur convicia jactare. Vox etiam est rauca, & colla tumida inflantur; & ipsa probra diducunt ora hiantia. Dorsum junctum est capiti; collum videtur* quasi *de medio recisum: tergum est viride: alvus, pars maxima corporis, alba est; & recentes ranæ sese jactant in palude lutulentâ.*

VI. *Postquam nescio quis sic narravit interitum hominum de natione Lyciâ; alius commemorat* Marsyam *Satyrum quem* Apollo *Latonæ filius mulctavit supplicio, postquam illum vicisset calamo Tritoniaco. Quamobrem, ait, meam* pellem *mihi deripis? Ah pœnitet: ah, vociferabatur fistula non est tanti,* ut hâc pœnâ affici debeam! *Cutis est ablata vociferanti ab extremis membris: neque erat quicquam, nisi plaga. Sanguis fluit ex omni parte;*

NOTÆ.

376. *Sub aquâ*] Repetitio hæc immediata *sub aquâ, sub aquâ,* ranarum coaxationem exprimere videtur.

383. *Satyri*] Marsyas fuit, qui certamine victus, pelle privatus est ab Apolline; ex ejus verò corpore tantus defluxit sanguis, ut in fluvium fuerit commutatus, qui dicebatur *Marsyas.* Cujus elegantem descriptionem vide apud Q. Curtium lib. 4. sub initio.

384. *Tritoniaca*] Tibiam dicit, quam Pallas ad Tritonem paludem nata invenit: Sed oris sui deformitate dum eam inflaret, indignata, eam abjecit. Reperit Marsyas, & usque adeò sibi placuit ejus sono, ut Apollinem ipsum ad musicæ certamen provocare ausus fuerit.

Detectique

Detectique patent nervi; trepidæque ſine ullâ
Pelle micant venæ. Salientia viſcera poſſis,
Et pellucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ, ſilvarum numina, Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphæ flêrunt: & quiſquis montibus illis
Lanigeroſque greges, armentaque bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
Concepit lacrymas, ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquam, vacuas emiſit in auras.
Inde patens rapidum ripis declivibus æquor,
Marſya nomen habet, Phrygiæ liquidiſſimus amnis.

VII. Talibus extemplò redit ad præſentia dictis
Vulgus; & extinctum cum ſtirpe Amphiona lugent.
Mater in invidiâ eſt. Tamen hanc quoq; dicitur unus
Flêſſe Pelops: humeroque ſuas ad pectora poſtquam
Deduxit veſtes, ebur oſtendiſſe ſiniſtro.
Concolor hic humerus, naſcendi tempore, dextro,
Corporeuſque fuit. Manibus mox cæſa paternis
Membra ferunt junxiſſe Deos; Aliiſque repertis,
Qui locus eſt juguli medius, ſummique lacerti,
Defuit. Impoſitum eſt non comparentis in uſum
Partis ebur: factoque Pelops fuit integer illo.

VIII. Finitimi proceres coëunt: urbeſque propinquæ
Oravêre ſuos ire ad ſolatia reges,
Argoſque, & Sparte, Pelopeïadeſque Mycenæ,
Et nondum torvæ Calydon inviſa Dianæ,

& nervi nudati apparent: & venæ trementes ſine ullâ cute palpitant. Liceat numerare præcordia micantia, & fibras penitùs conſpectas in pectore. Fauni agreſtes, Dii nemorum, & fratres Satyri, & Olympus tunc etiam illuſtris, & nymphæ luxerunt eum: *& quiſquis pavit greges* ovium *lanas ferentium, & armenta boum cornuta in illis montibus. Terra ferax irrigata eſt, & irrigata excepit lacrymas cadentes, ac abſorbuit profundis meatibus: Quas ubi fecit aquam, ejicit in aërem inanem. Inde deſcendens in mare æſtuoſum per pronas ripas, nomen conſecutus eſt Marſya, fluvius limpidiſſimus Phrygiæ.*

VII. *Talibus narratis, ſtatim plebs revertitur ad præſentia* infortunia, *& deflent Amphionem mortuum* unà *cum prole. Invidiam* omnem *in matrem* conjiciunt. *Cæterùm unus Pelops fertur etiam luxiſſe hanc: atque exhibuiſſe ebur in humero lævo, poſtquam deripuit amictus ſuos ad pectus. Hic humerus fuit ex carne & ejuſdem coloris ac dexter quando natus eſt. Dein dicunt Deos conſeruiſſe artus diſſectos manibus parentis; cæteriſque inventis, pars quæ eſt inter collum & extremum lacertum deſiderata eſt. Ebur affixum eſt in locum ejus partis quæ non inveniebatur: & eo* Deorum *beneficio Pelops fuit reſtitutus.*

VIII. *Optimates proximi conveniunt: & oppida vicina Argos, & Sparta, & Mycenæ, Pelopeïades, & Calydon nondum odio habitu Dianæ iratæ,*

NOTÆ.

393. *Olympus*] Satyrus etiam, qui Marſyæ fuit diſcipulus, aliis frater.

397. *Venis*] Venas terræ puta eſſe meatus aquarum & ſpirituum.

404. *Pelops*] Tantali filius, Niobes frater.

405. *Deduxit*] Lugentium more veſtes divellit.

Ib. *Ebur oſtendiſſe*] Pelopem diſcerptum Tantalus Diis epulantibus obtulerat, quod illi nefas cùm advertiſſent, Pelopis membra iterum compoſuerunt, niſi quòd humeri ſiniſtri loco, quem Ceres comederat, eburneum oppoſuerunt.

409. *Qui locus*] Humerus qui medius eſt inter jugulum & brachii ſummitatem.

414. *Argos*] Urbs eſt clariſſima Peloponneſi, ſicut & Sparta, itemque Mycenæ, quas Pelops vel certè ejus poſteri auxiſſe feruntur.

415. *Calydon*] Urbs Ætoliæ, à Calydone Endymionis filio cognominata, ad Pelopon-

Orcho-

Orchomenoſque ferox, & nobilis ære Corinthos,
Meſſeneque ferax, Patræque, humileſque Cleonæ,
Et Nelêa Pylos, neque adhuc Pittheïa Trœzen;
Quæque urbes aliæ bimari clauduntur ab Iſthmo,
Exteriúſque ſitæ bimari ſpectantur ab Iſthmo.
Credere quis poſſit? ſolæ ceſſatis Athenæ.
Obſtitit officio bellum; ſubvectaque ponto
Barbara Mopſopios terrebant agmina muros.
Threïcius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat: & clarum vincendo nomen habebat.
Quem ſibi Pandion opibuſque, viriſque potentem,
Et genus à magno ducentem forte Gradivo,
Connubio Progne junxit. Non pronuba Juno,
Non Hymenæus adeſt, non illi Gratia lecto.
Eumenides tenuêre faces de funere raptas;
Eumenides ſtravêre torum; tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine ſedit.

& Orchomenus ſæva, & Corinthus celebris ære, & Meſſene fertilis, & Patræ, & exiguæ Cleonæ, & Pylus Nelea, & Trœzen nondum Pittheïa dicta; *& urbes aliæ quæ clauduntur ab Iſthmo bimari, quæque extra Iſthmum ſitæ ab illo conſpiciuntur, rogaverunt ſuos reges ut accederent conſolandia* gratiâ. *Quis poſſit fidem adhibere? Solæ Athenæ deeſtis* humanitatis officio: Cui *bellum impedimento fuit, & exercitus barbarus adductus per mare imminebat muris Mopſopiis: Tereus Thracius hunc* exercitum *fugaverat armis auxiliaribus; & habebat nomen magnum ex victoriâ. Quem potentem divitiis & viris, & trahentem genus clarum à magno Marte, Pandion ſibi divinxit conjugio Progne. Juno pronuba non favit illo toro, neque Hymenæus, neque Gratia. Furiæ prætulerunt tædas* novæ nuptæ, *quas de funebribus* rogis *rapuerunt: Furiæ adornaverunt lectum; & bubo obſcœnus inſedit tecto, & ſtetit in faſtigio thalami.*

NOTÆ.

neſi Septentrionem, cujus agris irata Diana, quòd ab Oeneo rege primitias diîs omnibus reliquis offerente prætérita eſſet, aprum ferociſſimum immiſit, quem Meleager interemit.

416. *Orchomenos*] Arcadiæ urbs; alia eſt & Bœotiæ.

Ib. *Ære*] Æs Corinthium magno in pretio fuit, & ad vaſa expetitum. Captâ à L. Mummio & incensâ Corintho, incendio permiſtis plurimis ſtatuis atque ſimulacris, æris, auri argentique venæ in communé fluxêre.

417. *Humiles*] Non à ſitu, ſed incolarum paucitate.

Ib. *Meſſene*] Meſſene eſt in Peloponneſo, cujus incolæ bellis plurimis adverſus Lacedæmonios claruerunt.

Ib. *Patræ*] Sunt in Achaiâ, ad Septentrionem.

Ib. *Cleonæ*] Oppidulum Argolidis.

418. *Nelea*] A Neleo Neſtoris patre regnata in Meſſeniâ ſita.

Ib. *Neque adhuc*] Nondum Pittheus, Theſei avus matermus, ibi regnavit. Trœzen urbs eſt Peloponneſi.

419. *Bimari*] Iſthmus dicitur terra inter duo maria coarctata, atque adeò *bimaris*; quo modo hic Corinthiacus Ægeo & Ionio alluitur. Intra Iſthmum ſunt Peloponneſi urbes, extra vero Achaiæ.

Ib. *Clauduntur*] Iſthmo clauſas intellige urbes quas habet Peloponneſus.

421. *Credere*] *Quis crederet urbem humanitatis, ſtudiis adeò, claram officio defuturam? Sed excuſanda erat, quippe obſidione preſſa à Barbaris, fortè Amazonum, copiis.*

423. *Mopſopius*] Athenienſes, à Mopſopo rege ſic dictos, in quos Amazones illo tempore, auxilio aſſumtis Scythis, incurſârunt, quâ de re Juſtinus.

424. *Tereus*] Thraciæ rex fuit, Martius filius.

426. *Pandion*] Rex Athenarum.

427. *Gradivo*] Mars eſt à *gradiendo*, vel ab haſtæ vibratione Græcè ſic dictus, viz. à κραδάω vel κραδαίνω.

428. *Progne*] Quæ Pandionis fuit filia.

Ib. *Juno*] Quæ Juga & pronuba dicta, ſine cujus numine nullum poſſet feliciter coaleſcere conjugium.

429. *Hymenæus*] Quem jam ſæpe ad nuptias invocatum deum diximus.

Ib. *Gratia*] Tres fuerunt, perpetuæ Veneris comites, Aglaïa, Thalia, Euphroſyne.

430. *Eumenides*] Hæc omnia inauſpicatas nuptias prædicunt. Vide ſimilia de Didonis & Æneæ conjugio, Virg. Lib. Æn. 4.

Progne & Tereus commissi sunt hoc augurio; facti sunt parentes hoc augurio.

Hâc ave conjuncti Progne, Tereusque parentes
Hâc ave sunt facti. Gratata est scilicet illis
Thracia: Dîsque ipsi grates egêre: diemque,
Quâque data est claro Pandione nata tyranno,
Quâque erat ortus Itys, festam jussêre vocari.
Usque adeò latet utilitas! Jam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni:
Cùm blandita viro Progne, Si gratia, dixit,
Ulla mea est, vel me visendæ mitte sorori,
Vel soror huc veniat. Redituram tempore parvo
Promittes socero. Magni mihi numinis instar
Germanam vidisse dabis. Jubet ille carinas
In freta deduci; veloque & remige portus
Cecropios intrat; Piræaque littora tangit.
Ut primùm soceri data copia, dextraque dextræ
Jungitur; infausto committitur omine sermo.
Cœperat, adventûs causam, mandata referre
Conjugis; & celeres missæ spondere recursus.
Ecce venit magno dives Philomela paratu:
Divitior formâ: quales audire solemus
Naïdas & Dryadas mediis incedere silvis;
Si modò des illis cultus, similesque paratus.
Non secùs exarsit conspectâ virgine Tereus,
Quàm si quis canis ignem supponat aristis:
Aut frondem, positasque cremet fœnilibus herbas.
Digna quidem facies, sed & huc innata libido
Exstimulat: pronumque genus regionibus illis
In Venerem est. Flagrat vitio gentisque, suoque.
Impetus est illi, comitum corrumpere curam,
Nutricisque fidem; nec non ingentibus ipsam
Sollicitare datis; totumque impendere regnum;
Aut rapere, & sævo raptam defendere bello.
Et nihil est, quod non effrœno captus amore
Ausit; nec capiunt inclusas pectora flammas.
Jamque moras malè fert; cupidoque revertitur ore

Progne & Tereus commissi sunt hoc augurio; facti sunt parentes hoc augurio. Scilicet Thracia gratulata est illis; & ipsi gratias egerunt diis; & voluerunt appellari diem festatum, quo filia Pandionis nupta est regi illustri, & quo Itys natus est. Usque adeò ignoratur quod bonum est! Jam Titan vexerat tempora per quinque Autumnos anni renovati; cùm Progne demulcens maritum, Si quid apud te possum, inquit, vel mitte me sorori visendæ, vel soror huc accedat. Pollicearis socero eam brevi reversuram. Concedes mihi instar numinis si vidisse me feceris sororem. Ille imperat naves provehi in mare, atque ingreditur portus Athenienses velis & remigibus, atque appellit ad littora Attica. Ut primùm licuit videre socerum, & dextram dextræ conjungere, oratio inchoatur infelici præsagio. Cœperat narrare causam itineris & jussa uxoris, & promittere veloces reditus Philomelæ, siquidem *missa* fuerit. *Ecce Philomela adest splendida superbo ornatu, splendidior pulchritudine; & quales solemus audire Naïadas & Dryadas ambulare in mediis silvis; si modò addas illis ornatus & similes apparatus. Tereus non aliter incensus est visâ puellâ, quàm si quis subjiciat ignem flavis aristis, aut incendat raniculos & herbas impositas fœnilibus. Vultus quidem insignis, sed ingenita libido etiam hunc excitat; & in illis terris hominis sunt* maximè *propensi in Venerem. Uritur vitio gentis, & suo. Impensùs stimulatur corrumpere custodiam comitum, & fidem nutricis, aut etiam delinire illam magnis muneribus, atque insumere totum regnum; vel auferre, & tueri ablatam crudeli bello. Neque quicquam est quod non audeat irretitus immoderato amore: neque pectus est capax reconditi ignis. Jamque iniquè fert moras, & ore cupido redit*

NOTÆ.

437. *Itys*] Terei & Progne filius.

446. *Cecropios*] Athenienses, à Cecrope rege Athenarum.

Ib. *Piræaque*] Fuit Piræum navale & portus Athenienſis, à Themistocle instructus.

453. *Dryadas*] Nymphæ inter silvestres formosissimæ, quæ tamen Philomelæ speciem non æquarent, nisi pari etiam ornatu indutæ.

Ad

Ad mandata Prognes; & agit sua vota sub illis.
Facundum faciebat amor. Quotiesque rogabat
Ulteriùs justo, Prognen ita velle ferebat.
Addidit & lachrymas, tanquam mandâsset & illas.
Prò Superi, quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent! ipso sceleris molimine Tereus
Creditur esse pius: laudemque à crimine sumit.
Quid quod idem Philomela cupit? patriosque lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat visura sororem,
Perque suam, contraque suam, petit usque salutem.
Spectat eam Tereus; præcontrectatque videndo:
Osculaque, & collo circumdata brachia cernens,
Omnia pro stimulis, facibusque, ciboque furoris
Accipit. Et quoties amplectitur illa parentem,
Esse parens vellet; neque enim minùs impius esset.
Vincitur ambarum genitor prece. Gaudet, agitque
Illa patri grates; & successisse duabus
Id putat infelix, quod erit lugubre duabus.
Jam labor exiguus Phæbo restabat; equique
Pulsabant pedibus spatium declivis Olympi:
Regales epulæ mensis, & Bacchus in auro
Ponitur. Hinc placido traduntur sua corpora somno.
At rex Odrysius, quamvis secessit, in illâ
Æstuat: & repetens faciem, motusque, manusque,
Qualia vult fingit, quæ nondum vidit: & ignes
Ipse suos nutrit, curâ removente soporem.
Lux erat: &, generi dextram complexus euntis
Pandion, comitem lachrymis commendat obortis:
Hanc ego, care gener, quoniam pia causa coëgit,
[Et voluêre ambæ, voluisti tu quoque, Tereu,]
Do tibi: perque fidem, cognataque pectora supplex,
Per Superos oro, patrio tuearis amore:
Et mihi sollicitæ lenimen dulce senectæ

Prognes ad commemoranda *jussa; & promovet sua vota sub* simulatione *desiderii* quo flagrabat Progne. *Amor reddebat disertum: & quoties orabat plùs quàm justum esset, dicebat Prognem sic optare. Adjecit etiam lacrymas, quasi etiam imperâsset illas. Proh dii, quantum corda hominum habent obscuræ ignorantiæ! Tereus creditur esse pius ipso conatu facinoris & habet laudem à crimine. Quid quòd Philomela idem optat? & blandè amplectens ulnis humeros patris, petit usque & per suam, & contra suam salutem, ut discedat visura* suam *sororem. Tereus eam intuetur, & antè eam contrectat videndo: & cernens ora, & lacertos circumductos collo, sumit omnia pro aculeis, & tædis, & escâ furoris. Et quoties illa complectitur patrem, optaret esse pater; neque enim esset minùs impius. Pater superatur prece utriusque. Ille lætatur & gratias agit patri, & misera arbitratur bene id cessisse duabus, quod erit luctuosum duabus. Jam parvus labor supererat Soli, & ejus equi feriebant pedibus spatium cœli deorsum vergentis* (i. e. occidui) *Dapes regiæ, & vinum in vasis deauratis apponitur mensis: inde suæ corpora committunt somno suavi. At rex Odrysius, quanquam seorsim se receperat, ardet tamen in Philomelâ; & revolvens mente vultum, & motus, & manus, putat qualia vult* ista *quæ nondum vidit: & ipse alit suas flammas, amore impediente somnum. Dies advenerat, & Pandion amplexus dextram generi abituri, commendat* illi *comitem lachrymis prorumpentibus. Ego, (siquidem utraque exoptavit, & tu* quoque *cupivisti, Tereu) committo tibi hanc, dilecte gener, quoniam pia causa suasit: & precor supplex per fidem, & corda cognata, & per Deos, ut protegas* eam *amore patrio: & mihi amabile solatium senectutis anxiæ* de reditu filiæ

NOTÆ.

377. *Contraque suam*] Quia à Tereo non solùm stuprata, sed etiam linguâ fuit privata.

478. *Præcontrectat*] Tanto libidinis ardore Philomelam intuetur, ut oculis antequam manibus contrectare videatur.

486. *Equi*] Soli trahentes currum.

Ib. *Exiguus*] Penè erat diei finis.

490. *Odrysius*] Tereum dicit, ab Odrysis Thraciæ populis, sic dictum.

Quamprimum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quamprimum (ſatìs eſt procul eſſe ſororem,)
Si pietas ulla eſt, ad me, Philomela, redito.
Mandabat; pariterque ſuæ dabat oſcula natæ:
Et lacrymæ mites inter mandata cadebant.
Utque fide pignus dextras utriuſque popoſcit;
Inter ſeque datas junxit; natamque nepotemque
Abſentes memori pro ſe jubet ore ſalutent:
Supremumque vale, pleno ſingultibus ore,
Vix dixit: timuitque ſuæ præſagia mentis.
At ſimul impoſita eſt pictæ Philomela carinæ;
Admotumque fretum remis, telluſque repulſa eſt;
Vicimus, exclamat: mecum mea vota feruntur.
Exſultatque, & vix animo ſua gaudia differt
Barbarus: & nuſquam lumen detorquet ab illâ.
Non aliter, quàm cùm pedibus prædator obuncis
Depoſuit nido leporem Jovis ales in alto:
Nulla fuga eſt capto: ſpectat ſua præmia raptor.
Jamque iter effectum; jamque in ſua littora feſſis
Puppibus exiêrant: cùm rex Pandione natam
In ſtabula alta trahit, ſilvis obſcura vetuſtis:
Atque ibi pallentem, trepidamq; & cuncta timentem,
Et jam cum lacrymis, ubi ſit germana, rogantem,
Includit: faſſuſque nefas, & virginem, & unam
Vi ſuperat; fruſtrà clamato ſæpe parente,
Sæpe ſorore ſuâ, magnis ſuper omnia Divis.
Illa tremit, velut agna pavens, quæ ſaucia cani
Ore excuſſa lupi, nondum ſibi tuta videtur:
Utque columba, ſuo madefactis ſanguine plumis,
Horret adhuc, avidoſque timet, quibus hæſerat, ungues.
Mox ubi mens rediit; paſſos laniata capillos,
Lugenti ſimilis, cæſis plangore lacertis,
Inuendens palmas, Prô diris, Barbare, factis,
Prô crudelis, ait! nec te mandata parentis
Cum lacrymis movêre piis, nec cura ſororis,
Nec mea virginitas, nec conjugialia jura?
Omnia turbaſti. Pellex ego facta ſorori:
Tu geminis conjux. Non hæc mihi debita pœna.

ocyùs remittat (omne ſpatium erit nobis longum). Tu quoque, Philomela, ſi pietas eſt aliqua, reverte ad me ocyùs: (ſatìs eſt, quòd ſoror tua Progne *longè* à me *abeſt.)* Hujuſmodi *mandata dedit: atque ſimul baſia præbebat ſuæ filiæ: & molles lacrymæ fluebant inter jubendum. Et poſtquam petivit dextras utriuſque in teſtimonium fidei, & conſeruit junctas inter ſe, mandat ut ſalutem inpertiantur ore memori, & filiæ ſuæ* Progne, *& nepoti* Ity, qui *abfuerant: Et vix potuit dicere extremùm vale,* ita *vox impediebatur ſuſpiriis: & reformidavit divinationes ſuæ mentis. At cùm primùm Philomela eſt impoſita pictæ navi, & mare percuſſum remis, & terra relicta, Vicimus vociferatur: mea deſideria avehuntur mecum. Atque barbarus triumphat, & ægrè differt animo ſua gaudia, & nuſquam dimovit oculos ab illâ. Non ſecùs ac cùm avis Jovis capax* aquila *unguibus acutis depoſuit leporem in excelſo nido;* lepus *correptus non poteſt effugere;* illa autem *avida intuetur ſuam prædam. Jamque itinere confecto deſcenderant in ſua littora de navibus jactatis, cùm rex ducit filiam Pandionis in excelſa ſtabula, tecta annoſis arboribus; atque ibi includit pallidam, trementem, & omnia tuentem, & jam lacrymantem, & petentem ubi ſit* ſua *ſoror; & poſtquam profeſſus eſſet amorem infandum, vi vincit puellam, & unam, patre ſæpe nequicquam citato, ſæpe ſorore ſuâ, maximè verò diis magnis. Illa trepidat tanquam agna timida, quæ vulnerata erepta faucibus veteris lupi, nondum ſibi videatur ſecura; & tanquam columba, plumis ſuis infectis ſuo ſanguine, timet adhuc atque horret ungues aſperos quibus incluſa erat. Mox ubi animus rediit, diſcerptam comam habens, ſimilis lugenti, brachiis contuſis plangendo, porrigens manus. Proh, inquit, Barbare, nefando facinore, proh inhumane! neque juſſa patris cum lachrymis piis te tetigerunt, neque me virginitas, neque fœdera connubialia? Omnia confudiſti. Ego ſum facta adultera ſorori, tu maritus utrique. Non ſum digna hoc ſupplicio.*

Quin

Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide, reſtet)
Eripis? atque utinam feciſſes ante nefandos
Concubitus! vacuas habuiſſem criminis umbras.
Si tamen hæc Superi cernunt; ſi numina Divûm
Sunt aliquid; ſi non periêrunt omnia mecum;
Quandocunque mihi pœnas dabis. Ipſa pudore
Projecto tua facta loquar. Si copia detur,
In populos veniam: ſi ſilvis clauſa tenebor,
Implebo ſilvas, & conſcia ſaxa movebo.
Audiat hæc æther, & ſi Deus ullus in illo eſt.
Talibus ira feri poſtquam commota tyranni;
Nec minor hâc metus eſt: causâ ſtimulatus utrâque;
Quo fuit accinctus, vaginâ deripit enſem:
Arreptamque comâ, flexis poſt terga lacertis,
Vincla pati cogit. Jugulum Philomela parabat;
Spemque ſuæ mortis viſo conceperat enſe.
Ille indignanti, & nomen patris uſque vocanti,
Luctantique loqui comprênſam forcipe linguam
Abſtulit enſe fero. Radix micat ultima linguæ.
Ipſa jacet, terræque tremens immurmurat atræ.
Utque ſalire ſolet mutilatæ cauda colubræ,
Palpitat: & moriens Dominæ veſtigia quærit.
Hoc quoque poſt facinus (vix auſim credere) fertur
Sæpe ſuâ lacerum repetîſſe libidine corpus.
Suſtinet ad Prognen poſt talia facta reverti:
Conjuge quæ viſo germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat.
Et lacrymæ fecêre fidem. Velamina Progne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato:
Induiturque atras veſtes: & inane ſepulcrum
Conſtituit: falſiſque piacula manibus infert:
Et luget non ſic lugendæ fata ſororis.

Quamobrem non eripis hanc animam, ne quod nefas tibi maneat perpetrandum, *perfide*; *atque utinam eripuiſſes ante ſceleſtos concubitus*; *crimine caruiſſem moriens. Si tamen Dîi hæc vident, ſi poteſtas eorum eſt aliquid, ſi omnia non interîerunt mecum, aliquando exſolves mihi pœnas. Ego ipſa propalabo tua facinora pudore depoſito. Siquidem mihi liceat accedam ad homines*; *ſi tenebor clauſa in nemoribus, implebo nemora, & movebo lapides conſcios. Cœlum & ſi quis Deus eſt in illo iſtud audiat. Poſtquam ira crudelis tyranni eſt excita ejuſmodi* vocibus, *neque timor eſt irâ levior, impulſus utrâque causâ* irâ & timore, *educit vaginâ gladium quo fuit inſtructus, & cogit correptam capillis ferre vincula, brachiis retortis in tergum. Philomela parabat jugulum, & conceperat ſpem ſuæ necis gladio conſpecto. Ille abſcidit duro gladio linguam correptam forcipe, dum* illa interim *indignatur, & uſque citat nomen parentis, & conatur loqui. Ultima radix linguæ movetur. Ipſa* lingua *jacet; & palpitans murmurat ſuper terram,* ſanguine ipſius *nigrantem. Atque ut cauda ſerpentis interciſi conſuevit micare, vibrat; & moriens* videtur *quærere veſtigia Dominæ. Dicitur etiam iterum tentâſſe ſuâ libidine corpus* linguâ *mutilatum poſt hoc ſcelus: (O rem penè incredibilem?) Audet redire ad Prognen poſt talia facinora: quæ marito conſpecto rogat de ſorore; at ille emittit gemitus ſimulatos, & refert mortem fictam* Philomelæ. *Et lacrymæ* Terei *perſuaſerunt* ei ut ſororis mortem veram eſſe crederet. *Progne lacerat ab humeris veſtes micantes lato auro: & tegitur pullo amictu: & ſtruit vacuum ſepulcrum: & infert piacula fictis umbris: & deflet ſortem ſororis non ita deflendæ,*

NOTÆ.

560. *Dominæ*] *Philomelæ*, ad quam modò quaſi dominam pertinebat.

568. *Inane*] Cadavere vacuum, quod Græci κενοτάφιον, Latini *Tumulum Honorarium* vocant, quale ad eorum manes qui peregrè interîerant placandos, tranſitumque Stygium impetrandum, ſolebant extruere.

569. *Falſis*] Quia nondum mortua erat Philomela.

570. *Non ſic*] Quia potiùs erat ulciſcenda.

Signa Deus bis sex acto lustraverat anno.
Quid faciat Philomela? fugam custodia claudit:
Structa rigent solido stabulorum mœnia saxo:
Os mutum facti caret indice. Grande dolori
Ingenium est: miserisque venit solertia rebus.
Stamina barbaricâ suspendit callida telâ:
Purpureasque notas filis intexuit albis,
Indicium sceleris: perfectaque tradidit uni:
Utque ferat dominæ, gestu rogat. Illa rogata
Pertulit ad Prognen: nec scit quid tradat in illis.
Evolvit vestes sævi matrona tyranni:
Germanæque suæ carmen miserabile legit;
Et (mirum potuisse!) silet. Dolor ora repressit:
Verbaque quærenti fatis indignantia linguæ
Defuerant: nec flere vacat. Sed fasque nefasque
Confusura ruit: pœnæque in imagine tota est.
Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus. Nox conscia sacris.
Nocte sonat Rhodope tinnitibus æris acuti:
Nocte suâ est egressa domo regina: Deique
Ritibus instruitur, furialiaque accipit arma.
Vita caput tegitur: lateri cervina siniſtro
Vellera dependent: humero levis incubat hasta.
Concita per silvas, turbâ comitante suarum,
Terribilis Progne, furiisque agitata doloris,
Bacche, tuas simulat. Venit ad stabula avia tandem:
Exululatque, Evoëque sonat, portasque refringit:

Apollo Deus Lucis percurrerat duodecim signa exacto anno. Quid facere posset Philomela? Custodes obstant effugio; muri stabulorum alte sunt edificati duris lapidibus: os mutum sceleris indicare non potest. Magna sagacitas oritur ex anxietate: & calliditas adest rebus afflictis. Illa astuta telæ barbaricæ inseruit licia, & implicuit rubras literas filis candidis, indicium facinoris; & postquam absoluta essent, dedit uni ex ancillis, & precatur gestis ut portet ad dominam. Illa portavit ad Prognen quæ rogata fuerat portare, neque novit quid afferat in illis. Conjux crudelis tyranni explicat telam, & legit literas luctuosas suæ sororis, & (mirum potuisse eam tacere) tacet: dolor occlusit os; & voces satis infensæ destituerunt linguam quærentem: neque spatium datur lugendi. Sed perturbatura omne fas & nefas prorumpit; & tota versatur in imaginatione supplicii quo maritum afficiat. Tempus erat quo mulieres Thraciæ consuverunt celebrare sacra Trieterica Bacchi. Nox conscia sacris. Rhodope fremit nocte tinnitibus æris acutè sonantis: regina egressa domo suâ nocte: & ornatur more Bacchantium; & sumit arma furialia. Caput obducitur pampinis: pellis cervina pendet à lævo latere; hasta levis imponitur humero. Progne furens per silvas, agmine comitante suarum, terribilis, & impulsa furiis iræ, imitatur tuas furias, Bacche: Pervenit denique ad stabula devia: atque exululat, Evoëque perstrepit, & proterit portas:

NOTÆ.

571. *Lustraverat*] *Irradiaverat, aut circumierat.*

576. *Barbaricâ*] Telam Phrygio more texuisse dicit, quâ fati sui iniquitatem perscripserit.

581. *Vestes*] A Philomelâ missas.

582. *Carmen*] Narrationem indicium.

583. *Mirum potuisse*] Siquidem fœmina, & vehementer dolens.

Ib. *Dolor*] Quia maximus, quique ad certam vindictam attentus.

587. *Trieterica*] Festa Græcè *à tribus annis* dicta, tertio quoque anno, in triennalis expeditionis memoriam, quam in Indiam Bacchus suscepit.

588. *Sithoniæ*] Thraciæ; nam Sithonia pars est Thraciæ.

Ib. *Nox conscia*] Quia sacra Bacchi nocte solebant celebrari.

589. *Rhodope*] Mons Thraciæ.

Ib. *Æris acuti*] Id est, tympanorum ex ære acutè sonantium, quibus insanientes etiam utebantur.

593. *Vellera*] Nebrides dicit, seu damarum aut cervorum pelles, quas in Bacchi sacris adhibebant.

Ib. *Hasta*] Thyrsum dicit, quod gestamen erat Bacchantium, hasta pampinis vel hederâ involuta.

597. *Evoëque*] Vide suprà, lib. IV. v. 522.

Germa-

Germanamque rapit: raptæque insignia Bacchi
Induit: & vultus hederarum frondibus abdit:
Attonitamque trahens intra sua limina ducit.
Ut sensit tetigisse domum Philomela nefandam,
Horruit infelix: totoque expalluit ore.
Nacta locum Progne, sacrorum pignora demit,
Oraque develat miseræ pudibunda sororis:
Amplexuque petit. Sed non attollere contrà
Sustinet hæc oculos; pellex sibi visa sororis:
Dejectoque in humum vultu, jurare volenti,
Testarique Deos, per vim sibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. Ardet & iram
Non capit ipsa suam Progne, fletumque sororis
Corripiens, Non est lacrymis hîc, inquit, agendum,
Sed ferro: sed si quid habes, quod vincere ferrum
Possit. In omne nefas ego me, germana, paravi.
Aut ego, cum facibus regalia tecta cremâro,
Artificem mediis immittam Terea flammis:
Aut linguam, aut oculos, aut quæ tibi membra pudo-
Abstulerunt, ferro rapiam: aut per vulnera mille [rem
Sontem animam expellam. Magnum quodcunq; paravi:
Quid sit, adhuc dubito. Peragit dum talia Progne,
Ad matrem veniebat Itys. Quid possit, ab illo
Admonita est: oculisque tuens immitibus, Ah quàm
Es similis patri! dixit. Nec plura locuta,
Triste parat facinus; tacitâque exæstuat irâ.
Ut tamen accessit natus, matrique salutem
Attulit, & parvis adduxit colla lacertis,
Missaque blanditiis puerilibus oscula junxit:
Mota quidem est genitrix, infractaque constitit ira:
Invitique oculi lacrymis maduêre coactis.
Sed simul ex nimiâ matrem pietate labare

& aufert sororem, & aptat ablatæ habitus Bacchi, & tegit faciem foliis hederarum, & ducens stupefactam trahit ad domum suam. Cùm misera Philomela advertit se intrâsse domum scelestam horrore extimuit, & expalluit toto vultu. Progne adepta locum secretum, *deponit ornamenta sacrificiorum, & aperit vultus verecundos infelicis sororis; & illam amplectitur. Verùm hæc non audet contrà erigere oculos, cùm sibi visa esset adultera sororis: atque facie in terram demissâ, cùm vellet jurare & Deos in testimonium vocare, illud opprobrium sibi oblatum fuisse per vim, manu* illud significat quod *voce* indicare non poterat. *Progne ipsa æstuat, neque continet iram suam, & reprehendens lacrymas sororis: non, ait, hic est faciendum fletibus sed ferro, sed si quid habes quod possit superare ferrum. O soror! ego me instituí ad omne nefas* perpetrandum. *Aut postquam ego incendero domum regiam tædis, injiciam perfidum Tereum in medios ignes: aut exsecabo cultro linguam, aut oculos, aut membra quæ tibi rapuerunt pudicitiam; aut exturbabo* corpore *animam scelestam per mille plagas. Quodcunque instituí magnum est*; *nescio* tamen *adhuc quale fit* futurum. *Dum Progne talia exequitur, Itys properabat ad matrem: docta est ab illo* malo *quo posset* Tereum afficere: *atque* illum *adspiciens torvis oculis, Ah, inquit, quàm similis es genitori; nec plura locuta luctuosum factum meditatur, & exardet secretâ irâ. Postquam tamen filius adiit, atque matrem salutavit, & implicuit collo parva brachia, & dedit suavia juncta adulationibus puerilibus, mater tacta est quidem, & ira imminuta est: atque oculi cœpti humidi facti sunt lacrymis* obortis. *Sed cùm primùm ex nimio amore* se *genitricem* ad misericordiam flecti

NOTÆ.

603. *Pignora*] Hederâs, cervinas pelles, hastam.

615. *Artificem*] Auctorem & nefandi incestûs actorem.

618. *Magnum*] *Supplicium scilicet, vel malum.*

619. *Quid sit*] Nondum decrevi, quo malo Tereum affectura sim.

Ib. *Peragit talia*] Dum talia loquitur, & minatur.

620. *Ab illo*] Quia illo præsente, eundem in dapibus patri apponendum Progne excogitavit.

627. *Infractaque constitit ira*] Hoc est, ira quam conceperat in filium Progne, ipsius blanditiis *infracta*, i. e. penitùs, aut multùm fracta.

629. *Matrem*] *Matrem* hic pro *affectu materno* Prognes ponit poëta.

advèrtit: rursus deflexit oculos à filio ad faciem sororis: & intuens ambos alternis vocibus, quamobrem, ait, unus me demulcet blandimentis, altera tacet sublatâ linguâ? Quamobrem illa non appellat germanam quam hic dicit genitricem? Cogitâ, ô filia Pandionis, cui viro sis nupta. Desciscis à pristinâ claritate. *Scelus est pietate* uti *in maritum Tereum. Et sine omni cunctatione, corripuit Ityn; veluti cùm tigris Gangetica* rapit *fœtum lactentem cervæ per obscuras silvas. Cùmque essent in vastæ domûs parte secretiore. Progne percutit gladio* puerum *porrigentem manus, & jam cognoscentem suam mortem, & jam vociferantem: Eja genitrix; & insilientem in collum;* percutit eum *quâ parte pectus committitur lateri. Neque deturquet oculos. Unus ictus satis erat illi ad necem: Philomela aperit ejus jugulum gladio. Atque discerpunt artus adhuc vivos, & habentes adhuc aliquid animæ. Pars ejus fervet in amplis cacabis; pars crepitat in verubus: pars domûs secreta infecta est sanie. Conjux admovet his mensis Tereum* cœdis filii *nescium; cùmque simulâsset sacrificium ritu patrio, ad quos sit fas soli marito accedere, amandavit comites & servos. Ipsa Tereus positus in excelso atque in solio avito epulatur, & demittit in suum ventrem filium suum. Et tanta erat cæcitas mentis, Adducite huc Ityn, inquit. Progne nequit occultare inhumanam lætitiam; & jam exoptans esse nuncia exitii à se facti, Habes, inquit, intra* teipsum *quod petis. Ille oculos versat in omnes partes & petit ubi sit. Cùm illum quæreret, atque citaret, Philomela, sicut habuit crines solutos nefandâ cæde, prorupit, & jecit caput sanguinolentum Ityos in faciem genitoris: neque unquam magis optavit posse fari, atque indicare lætitiam dignâ oratione. Tereus* Rex *Thracius evertit mensas magno clamore,*

Sensit: ab hoc iterum est ad vultus versa sororis; 630
Inque vicem spectans ambos, Cur, admovet, inquit,
Alter blanditias; raptâ silet altera linguâ;
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide, Pandione nata, marito.
Degeneras. Scelus est pietas in conjuge Tereo. 635
Nec mora: traxit Ityn: veluti Gangetica cervæ
Lactentem fœtum per silvas tigris opacas.
Utque domûs altæ partem tenuêre remotam;
Tendentemque manus, & jam sua fata videntem,
Eja, & jam, mater, clamantem, & colla petentem
Ense ferit Progne, lateri quà pectus adhæret: 641
Nec vultum avertit. Satìs illi ad fata vel unum
Vulnus erat; jugulum ferro Philomela resolvit.
Vivaque adhuc, animæq; aliquid retinentia membra
Dilaniant. Pars inde cavis exsultat ahenis: 645
Pars verubus stridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea mensis:
Et patrii moris sacrum mentita, quod uni
Fas sit adire viro, comites, famulosque removit.
Ipse sedens solio Tereus sublimis avito 650
Vescitur: inque suam sua viscera congerit alvum.
Tantaque nox animi est, Ityn huc arcessite, dixit.
Dissimulare nequit crudelia gaudia Progne:
Jamque suæ cupiens exsistere nuncia cladis,
Intus habes, quod poscis, ait. Circumspicit ille, 655
Atque ubi sit, quærit. Quærenti, iterûmque vocanti,
Sicut erat sparsis furiali cæde capillis,
Prosiliît, Ityosque caput Philomela cruentum
Misit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Posse loqui, & meritis testari gaudia dictis. 660
Thracius ingenti mensas clamore repellit,

NOTÆ.

634. *Cui sis*] Seipsam alloquitur. *Ego sum nata à Pandione viro generosissimo, omnique virtute prædito rege: nupta tamen conjugi turpissimo.*

635. *Degeneras*] *A tuis degeneras, si tantum scelus inultum patiaris:* hoc ideo dicit; quòd materno affectu sese ab ulciscendâ injuriâ revocari sentiret.

636. *Gangetica*] Indica, à Gange maximo Indiæ fluvio.

648. *Patrii*] Athenienses.

660. *Meritis*] *Appositis, convenientibus* ei quæ tantum gaudium seu vindictæ solatium expoſceret.

Vipe-

Vipereasque ciet Stygiâ de valle sorores;
Et modò, si possit, reserato pectore diras
Egerere inde dapes, semesaque viscera gestit.
Flet modò, seque vocat bustum miserabile nati: 665
Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares;
Pendebant pennis. Quarum petit altera silvas:
Altera tecta subit. Neque adhuc de pectore cædis
Excessere notæ; signataque sanguine pluma est. 670
Ille dolore suo, pœnæque cupidine velox,
Vertitur in volucrem; cui stant in vertice cristæ:
Prominet immodicum pro longâ cuspide rostrum.
Nomen Epops volucri: facies armata videtur.
Hic dolor ante diem longæque extrema senectæ 675
Tempora Tartareas Pandiona misit ad umbras.

IX. Sceptra loci, rerumque capit moderamen Erechtheus;
Justitiâ dubium, validisne potentior armis.
Quatuor ille quidem juvenes, totidemque creârat
Fœmineæ sortis; sed erat par forma duarum. 680
E quibus Æolides Cephalus te conjuge felix,
Procri, fuit: Boreæ Tereus, Thracesque nocebant:
Dilectâque diu caruit Deus Orithyïâ,
Dum rogat, & precibus mavult quàm viribus uti.

atque vocat sorores vipereas de valle infernâ; & nititur, modò ut possit, evomere ex aperto pectore cibos, & viscera dimidiâ parte comesa. Nunc luget, & se appellat triste sepulcrum filii, nunc persequitur stricto ense filias Pandionis. Arbitrares harum corpora tolli pennis: & revera sublata erant pennis: quarum una it in nemora: altera se recipit in domicilia. Neque adhuc signa necis abierunt à pectore, & pluma est maculata cruore. Ille celer suâ irâ, & desiderio vindictæ mutatur in avem; in cujus summo capite cristæ eminent. Rostrum nimiùm extenditur vice longi mucronis, quo fugientes sequebatur. *Avis vocatur Upupa: vultus videtur armis instructus. Hæc ærumna deturbavit Pandionem ad Manes inferos ante tempus & ultimos dies productæ senectutis.*

VIII. *Erechtheus sumit imperium loci, & regni gubernationem*; atque *incertum est* fueritne *major æquitate, an armis potentibus. Ille quidem genuerat quatuor mares & totidem conditionis fœmineæ: sed pulcritudo duarum erat æqualis: è quibus Cephalus Æolides fuit beatus te uxore, Procri: Tereus & Thraces oberant Boreæ*; & hic *Deus desideravit amatam Orithyïam, dum orat, & satiùs credit orare quàm vim facere.*

NOTÆ.

662. *Vipereas*] Furias vocat Tereus, quas antea colubris, capillorum loco, horridas vidimus.

664. *Viscera*] Ityn dicit: Sunt namque nati parentum *viscera*.

667. *Cecropidum*] *Athenienſium*, Prognes & Philomelæ.

Ib. *Pennis*] Ita velociter à Tereo fugerunt ut volare crederes.

668. *Altera silvas*] Philomela in luscíniam mutata.

669. *Altera tecta*] Progne in hirundinem transfigurata.

672. *Volucrem*] Upupam, quæ à Græcis *Epops* dicitur; quam quidem Terei Tempore primò in Daulide, & quidem in Terei tumulo visam scriptitârunt.

674. *Armata*] Ita pennæ circa oculos sunt dispositæ, ut eos *galea* ferè habere videatur.

677. *Erechtheus*] Qui rex fuit Athenis ante Pandionem posteriorem, Prognes & Philomelæ patrem: ut regum Athenienſium seriem turbâsse poëta videatur, quam Pausanias & Eusebius tradiderunt. Ita enim illa se habet. *Actæus*, ut nonnullis placet, primus Atticam tenuit, deinde *Cecrops, Cranaus, Amphictyon, Erichthonius, Pandion, Erechtheus, Cecrops* II. *Pandion* II. *Ægeus* Thesei pater.

680. *Duarum*] Procris & Orithyïæ.

681. *Æolides*] Cephalus erat filius Deioneï cui pater fuit Æolus, juxta Pausaniam; Deionei gener juxta Strabonem, lib. XX.

682. *Boreæ*] Hoc est facinus recens Terei, & Thracum nota fævitia nocebant Boreæ (qui Thrax, & Strymonis fl. filius,) Orithyïæ nuptias ambienti.

Ast

At poſtquam nihil profecerat lenibus verbis, terribilis indignatione, quæ familiaris eſt & nimiùm frequens illi vento; & jure, inquit, quamobrem enim omiſi mea arma, feritatem, & potentiam, & iram, & ſpiritus minaces atque adhibui blandas voces, quibus mihi turpe eſt uti? Violentia me decet; fugo per vim opacas nubes; commoveo mare pervim, & dejicio nodoſas quercus, & facio duras nives, & verbero tellurem grandine. Ego idem, cùm incurri in fratres in aëre patente, nam is mihi eſt campus, tantis viribus certo, ut aër medius perſonet noſtris certaminibus, & flammæ erumpant eliſæ ex amplis nubibus. Ego idem cùm intravi cavas ſpeluncas terræ & turbidus ſubmiſi meum dorſum infimis antris, perterrefacio Umbras & totum mundum. Oportuit me ambire nuptias his auxiliis; & Erechtheus erat parandus ſocer per vim, non rogandus. Poſtquam Boreas hæc dixiſſet; aut non minora iſtis, agitavit pennas, quarum motibus tota terra eſt agitata, &

Aſt ubi blanditiis agitur nihil, horridus irâ,
Quæ ſolita eſt illi nimiúmque domeſtica vento;
Et meritò, dixit: quid enim mea tela reliqui,
Sævitiam, & vires, iramque, animoſque minaces,
Admovique preces; quarum me dedecet uſus?
Apta mihi vis eſt: Vi triſtia nubila pello:
Vi freta concutio, nodoſaque robora verto,
Induroque nives, & terras grandine pulſo.
Idem ego cùm fratres cœlo ſum nactus aperto,
(Nam mihi campus is eſt) tanto molimine luctor,
Ut medius noſtris concurſibus intonet æther;
Exiliantque cavis eliſi nubibus ignes.
Idem ego, cùm ſubii convexa foramina terræ,
Suppoluſque ferox imis mea terga cavernis;
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem.
Hâc ope debueram thalamos petiiſſe: ſocerque
Non orandus erat, ſed vi faciendus Erechtheus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus,
Exeuſſit pennas: quarum jactatibus omnis
Afflata eſt tellus; latumque perhorruit æquor.
Pulvereamque trahens per ſumma cacumina pallam,
Verrit humum, pavidamque metu caligine tectus
Orithyïan amans fulvis amplectitur alis.
Dum volat, arſerunt agitati fortiùs ignes.
Nec priùs aërii curſûs ſuppreſſit habenas,
Quam Ciconum tenuit populos, & mœnia, raptor.
Illîc & gelidi conjux Actæa tyranni,

atque ducens pallam pulverulentam per ſuprema faſtigia, radit terram, & obductus tenebris amans comprehendit nigris alis Orithyïam timore exſanguem. Dum volat, amor concuſſus validiùs æſtuavit; neque antè præ dolore traxit aut cohibuit curſum aërium, quàm pervenerat ad populos & muros Ciconum. Ibi & Athenienſis uxor Borcæ frigidi tyranni

NOTÆ.

687. *Et meritò*] *Dilecta*, ſupple, *careo Orithyia.* Sed terribilis & indignantis venti impetum oportuit præcipiti illâ oratione exprimere.

694. *Campus*] *In aëre libero campus meus eſt, in quo pro arbitrio volito ac diſcurro.*

695. *Intonet*] Ex phyſicorum mente, qui ex colliſione nubium tonitru aiunt commoveri, fulmina emitti.

696. *Eliſi*] Excuſſi è nubibus, earum explosione.

697. *Idem ego*] Hoc etiam ex eorum ſententiâ: volunt enim terræ motus fieri per ventos in cavernis terræ clauſos, unde ſine magno impetu exire non poſſint.

697. *Convexa*] Pro *concava*, ut paſſim apud poëtas: *convexus* enim propriè de exteriore globi rotunditate dicitur: *concavus* de interiore.

703. *Pennas*] Quas ventis affigere ob celerem motum placet poëtis.

705. *Pulveream*] Eleganter, & ex naturâ ficci venti: unde Boreas vocatur *Scopæ viarum*, & verſu ſequenti *verrit humum.*

710. *Ciconum*] Qui populi ſunt Thraciæ, juxta Hebrum.

711. *Actæa*] Athenienſis Orithyïa.

Et

Et genitrix facta eſt: partus enixa gemellos;
Cætera qui matris, pennas genitoris haberent.
Non tamen has unà memorant cum corpore natas:
Barbaque dum rutilis aberat ſubnixa capillis,
Implumes Calaïſque puer, Zetheſque fuerunt.
Mox pariter ritu pennæ cœpêre volucrum
Cingere utrumque latus; pariter flaveſcere malæ.
Ergo, ubi conceſſit tempus puerile juventæ,
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo
Per mare non motum primâ petiêre carinâ.

& mater facta eſt; cum emiſiſſet gemellos, qui habebant pennas patris, reliqua matris. Dicunt tamen has pennas *non fuiſſe ortas ſimul cum corpore: & Calais & Zethes fuerunt implumes, dum barba prolixa rubicundæ comæ deerat. Mox pennæ cœperunt ſimul tegere utrumque latus in modum avium, & malæ ſimul flaveſcere. Ergo ubi ætas puerilis locum dedit juventuti, iverunt primâ navi cum Minyis ad vellera petenda fulgentia ſplendente lanâ, per mare non* priùs *agitatum.*

NOTÆ.

712. *Gemellos*] Calain & Zethen.

720. *Vellera*] De aureo illo arietis vellere loquitur, qui Phryxum in Colchos portavit; quod ille, immolato ariete, in luco Martis ſuſpendit; Argonautæ, Jaſone duce, ſurripuerunt. De quibus deinceps.

Ib. *Minyis*] Argonautas dicit, qui à Minyis, omnium præſtantiſſimis, id nomen habuerunt. Fuerunt autem Minyæ Theſſaliæ populi, quibus Minyas, Orchomeni fluvii filius, nomen impoſuit.

721. *Per mare*] Pelias, quò ſibi retineret Theſſaliæ regnum, quod tutelæ ſuæ commiſſum fuerat Æſone patre Jaſonis ſub hâc fide, ut reſtitueretur Jaſoni adulto; ſimul oraculo montis, ut ſibi caveret ab Æolidis, ùm ex his multos de medio ſuſtuliſſet, neque idem in Jaſone liceret, ſub prætextu ſpecioſo immortalis gloriæ ex repetito vellere aureo, quod Phryxus in Colchidem portaverat, in certum mortis diſcrimen illum mandavit qui tamen victor rediit. Iſ. Tzetzes ad Lycophronem ibi: τῆς ξεινοβάκχης ἐν τοῖ Οἰνώνης φύγας.

Ib. *Non motum*] Quia primam longam navem fuiſſe volunt Argo, quam Argos quidam à nonnullis dicitur texuiſſe, qui illi nomen impoſuit. Quanquam alii aliter; non primam, ne quidem apud Græcos voluerunt multi: plures denique ad expeditionem Colchicam profectas non pauci arbitrantur.

P. Ovidii Nasonis
METAMORPHOSEON
LIBER VII.

ARGUMENTUM.

POſtquam Jaſon domum cum Medeâ rediit, Æſoni ſocero ſuo illa juventutem reddidit. Eandemque & Peliæ pollicita, præmiſſo arietis in agnum tranſmutati ſpecimine, dolo eum occidit. Inde per varia loca multis inſignia transformationibus delata, poſt occiſos liberos, Ægeo nupſit. Contra hunc poſtea bellum movit Minos, collectis undique copiis; ut & è Paro. Æacus verò ab Ægeo ſtetit, & ad eum Myrmidones ſuos, è formicis ortos, auxilio miſit, duce Cephalo; qui aliquando uxorem ſuam, mutatâ ſibi formâ, in adulterium pellexerat, canemque ſuum ſimul cum vulpe in ſaxa converti viderat.

INTERPRETATIO.

1. *Et jam Minyæ ſulcabant mare navi Pagaſæâ; & Phineus viſus erat agens miſeram ſenectutem in cæcitate continuâ; & juvenes Boreâ ſati abegerant aves virgineas ab ore infelicis ſenis;*

JAmque fretum Minyæ Pagaſæâ puppe ſecabant,
Perpetuâque trahens inopem ſub nocte ſenectam
Phineus viſus erat; juveneſque Aquilone creati
Virgineas volucres miſeri ſenis ore fugârant;

NOTÆ.

1. *Minyæ*] Argonautæ; vide verſ. 720. libri ſuperioris.

Ib. *Pagaſæâ*] Argo eſt à Pagaſis Theſſaliæ urbe, non procul à Pelio monte, juxta quam fabricata eſt navis ſic dicta.

2. *Perpetuâ ſub nocte*] Quia occæcatus; hæc eſt enim Phinei fabula. Agenoris ſeu Phœnicis fuit filius, rex Arcadiæ, vel potiùs Thraciæ, qui Cleopatrâ, Boreæ filiâ, in uxorem ſumptâ, duos quos ex eâ ſuſceperat filios Harpalices vel Ideæ ſuperinductæ novercæ conſilio, oculis privavit, quamobrem à diis eo ſupplicio, affectus, ut cæcus ipſe harpyïas aſſiduas haberet ſceleris vindices, quæ menſam deprædarentur. Argonautas verò cùm benignè accepiſſet, tanto malo ab illis liberatus eſt; quippe qui adverſus harpyïas Calain & Zethen alatos fratres immiſerunt, à quibus uſque ad Strophadas inſulas profugatæ ſunt.

3. *Juvenes*] Calain dicit & Zethen, quos Boreâ ſatos antè diximus.

4. *Virgineas*] Harpyïas dicit, quæ vultu virgineo, auribus urſinis, corpore vulturino, manibus uncis, volatiles fictæ, Ponti ac Terræ filiæ. Vide Virg. Æn. v. 212.

Multaque

Multaque perpeſſi claro ſub Iäſone, tandem
Contigerant rapidas limoſi Phaſidos undas.
Dumque adeunt regem, Phryxeaque vellera poſcunt;
Lexque datur numeris magnorum horrenda laborum:
Concipit interea validos Æëtias ignes,
Et luctata diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non poterat: Fruſtrà, Medea, repugnas,
Neſcio quis Deus obſtat, ait. Mirumque, niſi hoc eſt,
Aut aliquid certè ſimile huic, quod amare vocatur.
Nam cur juſſa patris nimiùm mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. Cur, quem modò denique vidi,
Ne pereat, timeo? quæ tanti cauſa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix. Si poſſem, ſanior eſſem.
Sed trahit invitam nova vis; aliudque Cupido,
Mens aliud ſuadet. Video meliora, proboque;
Deteriora ſequor: Quid in hoſpite, regia virgo,
Ureris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoque terra poteſt, quod ames, dare. Vivat, an ille
Occidat, in Diîs eſt. Vivat tamen; idque precari
Vel ſine amore licet. Quid enim commiſit Iäſon?
Quam niſi crudelem non tangat Iäſonis ætas,
Et genus, & virtus? quam non, ut cætera deſint,

& perpeſſi plurima ſub illuſtri Jaſone, appulerant denique ad fluctus impetuoſos lutulenti Phaſidis. Et dum inviſunt regem, atque petunt pellem Phryxi, & conditio tremenda proponitur numero ingentium certaminum, interea Æëtias admittit violentum amorem: Et poſtquam diu reſtitiſſet, neque poſſet ſuperare amoris æſtum ratione; Necquicquam, dicit, reſiſtis, Medea, neſcio quis Deus prohibet: mirumque niſi hoc eſt quod appellatur amare, aut certè aliquid ſimile huic. Nam quamobrem mandata parentis mihi videntur nimiùm aſpera? Sunt etiam nimiùm aſpera. Quamobrem metuo, ne is, quem modò denique ſum intuita, occidat? quæ cauſa tanti metûs? Miſera expelle ignes ferventes corde virgineo, ſi queas. Siquidem liceret, ſapientior eſſem. Sed vis nova rapit nolentem; atque amor aliud inſinuat, ratio aliud: Video potiora, atque iis aſſentior, in pejora ruo. Quamobrem ardes in advenâ, puella regia; atque cupis nuptias peregrinæ regionis? Hæc quoque regio poteſt dare quod diligas. Penes Deos eſt, an ille vivat, an intereat. Vivat nihilominus; atque licet id orare ſine amore. Nam quid patravit Jaſon? quam niſi immitem non moveat juventus Jaſonis, & nobilitas, & virtus? quam non poſſit tangere ejus elegantia,

NOTÆ.

5. *Jaſone*] Qui Argonautarum dux, Æſonis filius. Adi notas in verſ. 721, libri ſuperioris.

6. *Phaſidos*] Phaſis fluvius eſt Colchidis.

7. *Regem*] Æëten Medeæ patrem.

Ib. *Phryxeaque*] Pellem dicit arietis, quo Phryxus in Colchos vectus; quem quidem arietem pædagogum fuiſſe nomine *Crium*, Latinè Arietem nonnulli: Alii navem volunt fuiſſe, cujus in prorâ inſigne Aries. Phryxum quod attinet: Athamantis fuit & Nepheles filius, cui per multas ambages cùm Ino, ſuperinductâ noverca, inſidias ſtrueret, mater arietem vellere aureo Neptuno & Theophane natum, ut nonnullis placet, tradidit, quo per æëra unà cum ſorore Helle aſportaretur. Atque ille quidem incolumis in Colchicam terram pervenit, ſorore tamen amiſsâ, quæ periculi magnitudine exterrita in mare decidit, quod ab eâ *Helleſpontus* dictum.

8. *Numeris laborum*] Plurimos ſuperandos eſſe labores, priuſquam vellus aureum deriperet. Æëta Jaſoni, illud poſcenti, reſponderat.

9. *Concipit*] Juno & Pallas de Jaſone ſollicitæ, propter certamina tam periculoſa illi ab Æëtâ propoſita, Veneri perſuaſerunt, ut Cupidinem ad Medeam mitteret, qui Jaſonis amore ipſam inflammaret.

Ib. *Æëtias*] Medea eſt Æëtæ filia, quæ amore flagrans, quo conſilio pericula vitare poſſet, Jaſonem perdocuit.

19. *Nova vis*] Magna amoris potentia mihi nunquam antehac experta.

Forma movere poteſt? certè mea pectora movit.
At, niſi opem tulero, taurorum afflabitur ore:
Concurretque ſuæ ſegeti, tellure creatis
Hoſtibus: aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego ſi patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum & ſcopulos geſtare in corde fatebor.
Cur non & ſpecto pereuntem? oculoſque videndo
Conſcelero? cur non tauros exhortor in illum,
Terrigenaſque feros, inſopitumque draconem?
Dî meliora velint. Quanquam non iſta precanda,
Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis,
Atque ope neſcio quis ſervabitur advena noſtrâ,
Ut, per me ſoſpes, ſine me det lintea ventis,
Virque ſit alterius; pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamve poteſt præponere nobis,
Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ea gratia formæ,
Ut timeam fraudem, meritique oblivia noſtri.
Et dabit antè fidem: cogamque in fœdera teſtes
Eſſe Deos. Quid tuta times? accingere; & omnem
Pelle moram. Tibi ſe ſemper debebit Iaſon,
Te face ſolenni junget ſibi; perque Pelaſgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turbâ.
Ergo ego germanam, fratremque, patremque, Deoſq;
Et natale ſolum ventis ablata relinquam?

quanquam reliqua deſiderentur? Certè tetigit meum cor. At, niſi juvero, inficietur ſpiritu taurorum, & dimicabit cum ſuâ ſegete: nempe *cum hoſtibus terrâ genitis; aut objicietur fera præda rapaci draconi. Si ego hoc tulero, tum me agnoſcam ortam ex tigride, & gerere ferrum & ſilices in corde. Quamobrem etiam non video procumbentem, & reos facio oculos ſpectando? Quamobrem non inſtigo tauros adverſus illum, & crudeles homines terrâ genitos, & draconem pervigilem? Dii lætiora concedant. Quanquam non iſta mihi oranda, ſed facienda. Egone verò tradam regna genitoris, & neſcio quis peregrinus incolumis erit noſtro auxilio, ut, per me ſalvus, tamen ſine me navem ſolvat, & ſit maritus alterius,* ego interim *Medea tradar ſupplicio? Si poteſt tale facinus admittere, vel præferre nobis aliam, ingratus pereat. Verùm non ea eſt illius facies, non ea generoſitas in ingenio, aut elegantia pulchritudinis, ut metuam dolum, & contemptum noſtri beneficii. Atque priùs* quam eum juvero, *promittet* me ſibi uxorem futuram; *& vocabo Deos teſtes ad fœdera. Quid metuis cùm ſis certa? Aggredere, & ſubmove omnem cunctationem. Jaſon ſe debebit ſemper tibi, Te ſibi adjunget tædâ ſolemni, & cantaberis à populo per urbes Græcas Servatrix matrum. Ergo ego deſeram ſororem, & fratrem, & patrem, & Deos, & terram patriam avecta ventis?*

NOTÆ.

29. *Taurorum*] Hi erant labores quos Jaſoni Æëta impoſuit, verſ: 8. ut ignivomos boves jugo ſubjiceret; homines armatos è terrâ ortos, & draconem ſuperaret.

30. *Suæ ſegeti*] De armatis hominibus loquitur, qui ex ſatis draconis dentibus exſurgentes, Jaſonis fatoris ſeges dicuntur.

31. *Draconi*] Immanis ille erat & pervigil, qui vellus aureum cuſtodiebat.

34. *Cur non & ſpecto*] Ingenioſiſſimè ſeipſam à crudelitate dehortatur Medea, qui ad uſque crudelitatis metas ultimas pervadit, quibus terreatur.

37. *Quanquam non*] Quaſi dicat, Sed non opus eſt precari me, at Dii hæc avertant infortunia, cùm ipſa poſſim avertere.

38. *Prodamne*] Statim retrahit ſe, & memînit quantum ſcelus ſit patrem & ipſius regnum prodere; deinde in priorem ſententiam iterum iterumque relabitur, huc illuc varie impulſa.

41. *Pœnæ*] Aut dolori, quo afficiar ex illius amore; aut potiùs ſupplicio, quod mihi infliget pater.

49. *Pelaſgas*] *Græcas*; antiqui enim fuerunt Græciæ populi, qui Pelaſgi dicti ſunt, creandi, à Pelaſgo Jovis filio nonnullis denominati, qui & Pelaſgiæ provinciæ infra Macedoniam nomen dederunt.

51. *Germanam*] Chalciopen, quæ Phryxo nupſerat.

Ib. *Fratrem*] Abſyrtum.

Nempe

Nempe pater sævus, nempe est mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: stant mecum vota sororis.
Maximus intra me Deus est. Non magna relinquam;
Magna sequar: titulum servatæ pubis Achivæ,
Notitiamque loci melioris, & oppida, quorum
Hîc quoque fama viget, cultusque, artesque virorum:
Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
Æsonidem mutâtîe velim: quo conjuge felix
Et Dîs cara ferar, & vertice sidera tangam.
Quid, quòd nescio qui mediis concurrere in undis
Dicuntur montes, ratibusque inimica Charibdis
Nunc sorbere fretum, nunc reddere; cinctaque sævis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioq; in Iasonis hærens,
Per freta longa ferar. Nihil illum amplexa verebor:
Aut, si quid metuam, metuam de conjuge solo.
Conjugiumne vocas, speciosaque nomina culpæ
Imponis, Medea, tuæ? quin aspice quantum
Aggrediare nefas: &, dum licet, effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectum pietasque, pudorque
Constiterant; & victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perseïdos aras,
Quam nemus umbrosum, secretaq; silva tegebant.
Et jam fortis erat, pulsusque resederat ardor.

Scilicet genitor est terribilis, scilicet mea terra est barbara frater adhuc infans; desideria sororis faciunt mecum. Deus maximus est in me: non deseram magna; sequar magna: laudem liberatæ juventutis Achivæ, & cognitionem terræ humaniores, & urbes, quarum his etiam laus est clara; & cultus, & artes virorum: & Æsonis filium, pro quo ego optarim commutare opes quas universus mundus continet; quo marito dicar beata, & Dîs accepta, & tangam astra capite. Quid si montes, nescio quo, dicuntur congredi in mediis aquis, & Charibdis infensa navibus nunc haurire æquor, nunc egerere; & Scylla vorax circumdata feris canibus latrare in mari Siculo? Nimirum amplectens quod amo, & hærens in sinu Jasonis, vehar per vastum mare: illum tenens nihil timebo; aut si quid vereor, verear de solo marito. At verò hoc appellas connubium, Medea, & obumbras pulchris nominibus crimen tuum? Imò vide quantum scelus incipias, & dum datum, evita crimen. Absolvit: & æquum, & pietas, & pudor hæserant præ oculis; & amor jam discedebat victus. Ibat ad vetera altaria Hecates Perseïdos, quæ silva opaca, & arbores occultæ velabant. Et jam firma erat ad resistendum amorem, *& amor extrusus remissus erat.*

NOTÆ.

54. *Sororis*] Quæ de filiorum salute anxia, quos Argonautæ naufragium passos, cùm in Græciam patrimonii repetendi causâ navigârent, opportunè servaverant, Medeæ sororis implorabat. Atque adeò rationes omnes dissolvit Medea, quæ suo amori officiebant.

55. *Maximus*] Videor mihi à Deo quodam intus moveri, & vehementiùs ad hoc impelli: fortè intelligit deum Cupidinem.

56. *Pubis Achivæ*] Argonautas dicit ex omni juventute Græcâ delectos.

59. *Quem*] Jasonem.

61. *Sidera tangam*] *Tangere sidera* dicuntur, qui sibi felices videntur.

63. *Montes*] Cyaneas dicit seu Symplegades insulas, vel potiùs scopulos, in ipso ponti Euxini ostio, non magno intervallo distantes, qui longè navigantibus modò coïre, modò disjungi videntur.

Ib. *Charybdis*] Gurges est in freto Siculo, obvia quæque absorbens, iterumque removens.

65. *Scylla*] Scopulus est in freto Siculo è regione Charybdis; de quo antè.

74. *Hecates*] Tam multa & tam diversa tradunt de Hecate istâ, ut vix certi quicquam de eâ dici possit. Quidam, cum quibus facit poëta noster, illam Persæ faciunt filiam, quæ Æëtæ patruo, Solis filio nupserit, cui Circen, Medeam, & Absyrtum pepererit; atque eam cum Dianâ, Lunâ, & Proserpinâ confundunt.

Cùm

Cùm aspicit Æsonidem; tum ignis oppressus recanduit. Malæ sunt pudore suffusæ, & erubuit toto vultu. Quemadmodum exigua scintilla, & quæ tecta est sub injecto cinere, solet capere escam ab aurâ; & augeri & mota renovari in antiquos calores; sic jam segnis amor, quem jam credares marcescere, excitatus est formâ præsentis juvenis, postquam aspexit illum. Et fortè filius Æsonis fuit speciosior solito, illâ die. Posses veniam dare amanti. Intuetur, & habet oculos intentos in ejus faciem, quasi nunc primum vidisset: Et arbitratur insana se cernere vultum plusquam humanum; neque deflectit ab illo. Postquam autem cœpit loqui, & manum corripuit, & quatenus hospes fuit petivit opem verbis supplicibus, & pollicitus est lectum: Illa dicit non sine lacrymis prorumpentibus. Quid agam scio, neque, ignorantia illius quod æquum est me fallet, sed amor. Tutus eris auxilio nostro; sospes memineris stare promissis. Ille jurat per sacra Deæ triformis, & divinitatem quæ erat in illo luco, & per parentem soceri futuri intuentem omnia, & per successus suos, & per tanta discrimina.

Cùm videt Æsoniden; extinctaque flamma revixit.
Erubuere genæ; totoque recanduit ore.
Ut solet à ventis alimenta assumere, quæque
Parva sub inductâ latuit scintilla favillâ,
Crescere, & in veteres agitata resurgere vires:
Sic jam lentus amor, jam quem languere putares,
Ut vidit juvenem, specie præsentis inarsit.
Et casu, solito formosior Æsone natus
Illâ luce fuit. Posces ignoscere amanti.
Spectat; & in vultu, veluti nunc denique viso,
Lumina fixa tenet: nec se mortalia demens
Ora videre putat; nec se declinat ab illo.
Ut verò cœpitque loqui, dextramque prehendit;
Hospes & auxilium submissâ voce rogavit,
Promisitque torum: lacrymis ait illa profusis,
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor. Servabere munere nostro:
Servatus promissa dato. Per sacra triformis
Ille Deæ, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem soceri cernentem cuncta futuri,
Eventusque suos, per tanta pericula jurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas,
Edidicitque usum; lætusque in tecta recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes:
Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvum;
Consistuntque jugis. Medio Rex ipse resedit
Agmine purpureus, sceptroque insignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripedes tauri; tectæque vaporibus herbæ
Ardent. Utque solent pleni resonare camini,
Aut ubi terrenâ silices fornace soluti

Verbis suis fidem inveniens continuò accepit gramina incantata & perdoctus est eorum usum; atque hilaris domum rediit. Sequens Aurora disparcrè fecerat sidera radiantia; populi concurrunt in campum sacrum Martis, & hærent in colibus. Rex ipse purpurâ indutus, & conspicuus sceptro eburno, sedit in mediâ turba. Ecce tauri ahenipedes exspirant ignem naribus adamantinis: & gramina afflata incenduntur. Et sicuti camini referti consueverunt strepere, aut cum saxa excocta fornace terrenâ

NOTÆ.

88. *Nec se declinat*] Nec oculos suos ab illo avertit spectando.

94. *Triformis*] Hecaten dicit, quæ cùm una sit, triplex vulgò putatur. Luna in cœlis, Diana in terris, & Hecate inferis; quam etiam triplici capite, equi, canis, & hominis, nonnulli fixerunt. Vide infrà, vers. 194.

96. *Soceri*] Solem dicit Æëtna patrem; quanquam propriè Æëtem ipsum socerum Jason appellare debuisset.

97. *Eventus*] Quos in tantis periculis perinde sibi lætos optat, ut fidem servabit.

101. *In arvum*] Campum dicit Marti sacrum, ubi Æripedes tauri domandi, draconis dentes seminandi, terrigenæ priùs delendi, quàm ad lucum Jason pergeret, & ex fago vellus aureum deriperet.

104. *Adamanteis*] Quas ignis efflatus non posset destruere.

105. *Æripides*] Habentes pedes ex ære, à Vulcano factos.

107. *Silices*] Periphrasis est calcis.

Concipiunt

Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum:
Pectora sic intus clausas volventia flammas,
Gutturaque uita sonant. Tamen illis Æsone natus
Obvius it. Vertêre truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaque cornua ferro;
Pulvereumque solum pede pulsavere trisulco;
Fumificisque locum mugitibus implevêre.
Diriguêre metu Minyæ. Subit ille; nec ignes
Sentit anhelatos: tantum medicamina possunt.
Pendulaque audaci mulcet palearia dextrâ:
Suppositosque jugo pondus grave cogit aratri
Ducere, & insuetum ferro proscindere campum.
Mirantur Colchi; Minyæ clamoribus implent,
Adjiciuntque animos. Galeâ tum sumit ahenâ
Vipereos dentes; & aratos spargit in agros.
Semina mollit humus valido prætincta veneno;
Et crescunt, fiuntque sati nova corpora dentes.
Utque hominis speciem maternâ sumit in alvo,
Perque suos intus numeros componitur infans,
Nec nisi maturus communes exit in auras:
Sic ubi viscerjbus gravidæ telluris imago
Effecta est hominis, fœto consurgit in arvo:
Quodque magis mirum, simul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt præacutæ cuspidis hastas
In caput Hæmonii juvenis torquere parantes;
Demisêre metu vultumque, animumque Pelasgi.
Ipsa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum:
Utque peti vidit juvenem tot ab hostibus unum,
Palluit; & subitò sine sanguine frigida sedit.
Neve parum valeant à se data gramina, carmen

æstuant irrigatione aquarum fluentium, sic pectora volventia intus ignes, & fauces ardentes perstrepunt. Nihilominus filius Æsonis obviàm procedit. Tauri truculenti arrexerunt horrendos oculos, & cornua ferro instructa ad vultus venientis: & percusserunt terram pulverulentam pede bifido, & implevcrunt locum mugitibus fumantibus. Minyæ obstupuerunt pavore. Ille accedit, neque tangitur flammis efflatis: tantum valent incantamenta. Atque palpat manu pendentia palearia, & cogit tauros submissos jugo trahere ponderosum vomus aratri, & findere agrum insolitum. Colchi stupent; Minyæ acclamationibus hortantur atque addunt animos. Tum Jason *capit ex galeâ æneâ dentes draconis; & jacit in arvum subactum. Terra emollit semina antè imbuta potenti medicamine; quæ statim augentur; & dentes sparsi mutantur in nova corpora. Et quemadmodum puerulus induit formam hominis in ventre matris, atque fingitur intus per suas* omnes *particulas: neque prodit in aërem publicum nisi maturus; sic ubi absoluta est species hominis in visceribus terræ prægnantis, erigitur in campo fœcundo; & quod magis stupendum* erat, *movet arma unà nata. Quos ubi Græci conspexerunt nitentes jaculari hastas mucrone acuto* præfixas *in caput juvenis Hæmonii, dejecerunt faciem & cor pavore. Ipsa* Medea *etiam quæ illum securum præstiterat, exterrita atque exanimata est, cùm advertit juvenem solum impugnari à tot hostibus: & statim gelida facta est & exsanguis. Et ne herbæ à se oblatæ parum possint, cantat carmen*

NOTÆ.

120. *Colchi*] Scythiæ sunt populi, Ægyptiorum coloni.

Ib. *Implent*] Pro *hortari* hîc & aliis in locis apud poëtas sumitur. Ut Virg. in Æn. 7.

——*Turnus Rutulos animus audacibus implet.*

122. *Vipereos*] Partem dentium serpentis â Cadmo interfecti ad Æetem miserunt Pallas & Mars.

123. *Valido*] Quippe quod armatos homines ex dentibus educeret.

132. *Hæmonii*] Jasonem dicit Thessalum; nam aut ab Hæmo monte Thessaliæ vicino, aut Hæmone Deucalionis filiâ Thessalia *Hæmonia* seu *Æmonia* dicta.

133. *Pelasgi*] Minyæ, Thessali.

opiferum; & acceſſit artes arcanas. Poſtquam ille projeciſſet magnum lapidem in hoſtes medios, convertit in ipſos bellum à ſe ſummotum. Fratres terrâ ſati procumbunt per plagas reciprocas, & intereunt bello ſociali. Græci gratulantur, & amplectuntur victorem, & manent in amplexibus. Tu etiam, barbara Medea, cuperes tenere victorem: Verecundia impedivit incœptum: at amplexa eſſes; ſed cura famæ compeſcuit te, ne faceres. Quod conceditur, gaudes ſecreto amore, & gratias agis incantamentis, & diis auctoribus eorum. Reſtat ſopire graminibus draconem inſopitum, qui quidem criſtâ & tribus linguis conſpicuus, atque acutis dentibus terribilis, cuſtos erat velleris aurei. Poſtquam in hunc injecit herbas ſucci Lethæi, terque protulit voces inducentes quietum ſoporem, quæ poſſint pacare æquor citum, & flumina agitata; ſopor illabitur in oculos ſomni neſcios: & heros Æſonius potitur vellere aureo; atque elatus ſpolio, & ferens ſecum altera ſpolia, auctorem doni, voti compos appulit ad portus Iolciacos cum uxore.

Auxiliare canit; ſecretaſque advocat artes.
Ille, gravem medios ſilicem jaculatus in hoſtes,
A ſe depulſum Martem convertit in ipſos.
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres;
Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi:
Victoremque tenent; avidiſque amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles;
Obſtitit incepto pudor; at complexa fuiſſes:
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris: agiſque
Carminibus grates, & Diis auctoribus horum.
Pervigilem ſupereſt herbis ſopire draconem.
Qui criſtâ linguiſque tribus præſignis, & uncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arietis aurei.
Hunc poſtquam ſparſit Lethæi gramine ſucci;
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina ſiſtant:
Somnus in ignotos oculos ſubrepit: & auro
Heros Æſonius potitur: ſpolioque ſuperbus,
Muneris auctorem ſecum ſpolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.

II. Hæmoniæ matres pro natis dona receptis,
Grandævique ferunt patres; congeſtaque flammâ
Thura liquefiunt, inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. Sed abeſt gratantibus Æſon,
Jam propior leto, feſſuſque ſenilibus annis.
Cùm ſic Æſonides: O cui debere ſalutem
Confiteor, conjux, quanquam mihi cuncta deciſti,
Exceſſitque fidem meritorum ſumma tuorum;

II. *Matres Hæmoniæ, & patres ætate provecti* ad templa *portant munera pro filiis receptis, & thura cumulata liquefcunt in igne, & victima devota habens cornua illita auro mactatur. Sed Æſon jam vicinior morti, & confectus ſenio deeſt gratulantibus: Cùm ita Æſonides,* ait, *O uxor, cui agnoſco me debere ſalutem, tametſi mihi omnia indulſiſti, & numerus tuorum beneficiorum ſuperat fidem:*

NOTÆ.

138. *Auxiliare*] Reſervârat ſibi Medea carmen magicum potentiſſimum, quod adjuvandis veneficiis adhiberet. Hoc ab affectu *auxiliare* & *ſecretas artes* optimè vocat poëta.

148. *Diis*] Inferis, Hecatæque imprimis.

150. *Tribus*] Triſulca videtur ſerpentum lingua quia eam celerrimè vibrant.

152. *Lethæi*] Id eſt, oblivionem inducentis, ſomniferi.

155. *Oculos*] Draconis pervigiliis, qui nunquam antea dormire conſueverat.

157. *Muneris auctorem*] Medeam, quæ noctu ad velleris aurei cuſtodes per dolum admiſſa, ſimul Argonautas introduxit, raptoque vellere cum Jaſone aufugit.

158. *Iolciacos*] *Theſſalicos:* Fuit enim Iolcus urbs Theſſaliæ, non longè à mari, Jaſonis patriâ.

161. *Inducta*] De more ſacrorum, in quibus majorum hoſtiarum cornua inaurabantur.

Si

Si tamen hoc possunt; quid enim non carmina possunt?
Deme meis annis, & demptos adde parenti.
Nec tenuit lacrymas. Mota est pietate rogantis:
Dissimilemque animum subiit Æëta relictus.
Non tamen affectus tales confessa: Quod, inquit,
Excidit ore pio, conjux, scelus? ergò ego cuiquam
Posse tuæ videar spatium transcribere vitæ?
Nec sinat hoc Hecate; nec tu petis æqua: sed isto,
Quod petis, experiar majus dare munus, Iäson.
Arte meâ soceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis. Modò Diva triformis
Adjuvet; & præsens ingentibus annuat ausis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coïrent,
Efficerentque orbem; Postquam pleniſſima fulsit,
Ac solidâ terras spectavit imagine Luna;
Egreditur tectis vestes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos:
Fertque vagos mediæ per muta silentia noctis
Incomitata gradus. Homines, volucresque, feraque
Solverat alta quies: nullo cum murmure sepes,
Immotæque silent frondes; silet humidus aër;
Sidera sola micant: ad quæ sua brachia tendens
Ter se convertit; ter sumtis flumine crinem
Irroravit aquis; ternis ululatibus ora
Solvit: &, in durâ submisso poplite terrâ,
Nox, ait, arcanis fidissima, quæque diurnis
Aurea cum Lunâ succeditis ignibus astra;
Tuque triceps Hecate, quæ cœptis conscia nostris
Adjutrixque venis, cantusque, artesq; magarum;
Quæque magas, Tellus, pollentibus instruis herbis;
Auræque, & venti, montesque, amnesque, lacusque,

si tamen carmina hoc possunt; quid enim carminæ non possunt? tolle de meis annis, & adjice eos sublatos meo patri. Neque compescuit fletus. Tacta est Medea *pietate orantis: &* pater *Æëta, quem deseruit, venit in mentem non simili* affectu motam: *Non tamen agnoscit ejusmodi affectos. Quid, ait, nefas erupit ex ore tuo, marite? Ego igitur credar posse transponere in quemquam tempus vitæ tuæ? Neque Hecate hoc concedat, neque tu poscis justa: Verùm Jason, nitar largiri donum majus isto quod poscis: Enitemur nostrâ scientiâ producere ætatem soceri, non demere ex annis tuis:* Hecate *Dea triformis faveat, & propitia adsit magnis conatibus. Tres decrant noctes, ut cornua integra lunæ concurrerent, & implerent orbem. Postquam pleniſſima splenduit, ac vidit terras totâ formâ, prodit domo* Medea *tecta amictu soluto, nuda uno pede, sparsam habens comam per humeros nudos; & sola dirigit gressus incertos per alta silentia mediæ noctis. Sopor tranquillus tenuerat homines, & aves, & feras: sepes sine omni strepitu, & folia quieta tacent: aër madidus tacet, sola astra splendent: ad quæ porrigens suos lacertos ter se convertit; ter asperſit aquis hausſis ex fluvio comam; ternis clamoribus aperuit os; atque genu posito in solo arido, Nox, inquit, certissima secretis, atque sidera splendida, quæ succenturiata estis luci diurnæ* pariter *cum lunâ, Tuque triceps Hecate, quæ conscia nostris ausis & opifera ades, & incantamenta, & artes magarum, & Terra, quæ illis præbes potentia gramina, & auræ & venti, & montes, & fluvii, & stagna,*

NOTÆ.

171. *Tales*] Quales ex pio Jasonis pectore in patrem erumpebant.

173. *Transcribere*] Metaphora ab iis, qui nomina aut pecuniam aliis creditoribus *transcribunt*.

179. *Tres aberant*] A plenilunio tres aberant dies. Luna autem veneficiorum præses, quæ plena efficaciùs *despumat in herbas*, & largiùs *virus lunare ministrat*, Lucan. 6.

183. *Nuda pedem*] Ex solenni ritu. Magarum Nudipedalia, Nyctelia, & ritus cæteros habes apud Theoc. Idyll. 2. Virg. Ecl. 4. & Æn. 4. aliosque.

Ib. *Nudos*] Legendum potiùs *nudis*.

194. *Triceps*] Cui caput dextrum equinum, sinistrum caninum, medium humanum vel nullum.

& Dî omnes silvarum, & Dii omnes noctis adeste: quorum beneficio, quando libuit fluvii recurrerunt in suas scatarigines, ripis stupentibus; cohibeo maria quæ mota sunt, & cieo quieta carmine, fugo nebulas, & nubes immitto, expello & arcesso ventos, elido vocibus & cantu guttura serpentum, & quatio vivas rupes, & quercus erutas suo solo, & cogo montes trepidare, & terram boare, & umbras prodire ex sepulchris. Duco te etiam, Luna, quamvis æra Temesæa leniant tuos labores. Currus etiam avi pallet nostro carmine; Aurora fit pallida nostris succis. Vos, ô succi, mihi oppressistis ignes taurorum, & coëgistis collum impatiens jugi ferre curvum aratrum. Vos incendistis invicem anguigenas in sæva certamina: & somnum induxistis custodi pervigili, & misistis aurum in urbes Græcas custode eluso. Nunc opus est venenis, per quæ senecta reparata revertatur ad florem ætatis, & denuo sumat primos annos. Atque hoc concedetis; nam neque astra incassùm nicuerunt, neque currus adductus cervice draconum gladiatorum frustrà adest.

Diîque omnes nemorum, Diîque omnes noctis adeste:
Quorum ope, cùm volui, ripis mirantibus amnes
In fontes rediêre suos; concussaque sisto,
Stantia concutio cantu freta; nubila pello;
Nubilaque induco: ventos abigoque, vocoque:
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces:
Vivaque saxa, suâ convulsaque robora terrâ,
Et silvas moveo; jubeoque tremiscere montes;
Et mugire solùm, manesque exire sepulchris.
Te quoque, Luna, traho, quamvis Temesæa labores
Æra tuos minuant. Currus quoque carmine nostro
Pallet avi; pallet nostris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetâstis; & unco
Haud patiens oneris collum pressistis aratro.
Vos serpentigenis in se fera bella dedistis:
Custodemque rudem somni sopîstis: & aurum
Vindice decepto Graïas misistis in urbes.
Nunc opus est succis; per quos renovata senectus
In florem redeat, primosque recolligat annos.
Et dabitis; neque enim micuerunt sidera frustrà;
Nec frustrà volucrum tractus cervice draconum
Currus adest. Aderat demissus ab æthere currus,
Quo simul ascendit; frænataq; colla draconum
Permulsit, manibusque leves agitavit habenas,
Sublimis rapitur: subjectaque Thessala Tempe
Despicit, & creteis regionibus applicat angues:
Et quas Ossa tulit, quas altus Pelion herbas,
Othrysque, Pinduque, & Pindo major Olympus,

Currus devolutus ab aëre aderat. In quem statim atque insilit; atque delinit colla frænata draconum, & concussit manibus levia lora, in altum tollitur, & ex sublimi intuetur Thessala Tempe subjecta, & admovit dracones regionibus cretosis; diligenter inspicit gramina, quæ Ossa, quæ excelsus Pelion, & Othrys, & Pindus, & Olympus major Pindo protulerunt;

NOTÆ.

204. *Temesæa æra*] Pro quibusvis ex ære ad tinnitum paratis instrumentis potuit; quorum sono vim carminum, quæ audire non posset Luna, frangere se veteres arbitrabantur. Est verò Temesa Bruttiorum oppidum ære clarum.

209. *Avi*] *Solis* nempe, quem curru vehi volucrum.

212. *Serpentigenis*] De armatis hominibus loquitur, qui ex draconis à Jasone seminatis dentibus nati erat.

213. *Custodem*] Draconem pervigilem.

214. *Vindice*] Custode dracone.

222. *Tempe*] Eo nomine appellabatur locus Thessaliæ amœnissimus juxta Peneum, suprà à poëtâ descriptus.

223. *Creteis*] Cretâ abundantibus; qualis quidem est Thessalia. Duæ posteriores syllabæ in *creteis* contrahuntur.

224. *Ossa & Pelion*] Sunt hi omnes montes Thessaliæ.

Perspicit:

Perſpicit: & placitâ partim radice revellit;
Partim ſuccidit curvamine falcis ahenæ,
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphryſi: neque eras immunis, Enipeu:
Nec non Peneæ, nec non Spercheïdes undæ
Contribuêre aliquid, juncoſaque littora Bœbes.
Carpit & Euboïcâ vivax Anthedone gramen,
Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.
Et jam nona dies curru, penniſque draconum,
Nonaque nox omnes luſtrantem viderat agros;
Cùm rediit: neque erant paſti, niſi odore, dracones;
Et tamen annoſæ pellem poſuêre ſenectæ.
Conſtitit adveniens citra limenque, foreſque;
Et tantùm cœlo tegitur: refugitque viriles
Contactus; ſtatuitque aras è ceſpite binas,
Dexteriore Hecates, at lævâ parte Juventæ.
Quas ubi verbenis, ſilvâque incinxit agreſti,
Haud procul egeſtâ ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultroſque in guttura velleris atri
Conjicit, & patulas perfundit ſanguine foſſas.
Tum ſuper invergens liquidi carcheſia Bacchi,
Æneaque invergens tepidi carcheſia lactis,
Verba ſimul fundit, terrenaque numina poſcit:
Umbrarumque rogat raptâ cum conjuge regem,
Ne properent artus animâ fraudare ſeniles.

& partim revellit radice probatâ: partim ſuccidit curvamine falcis æreæ. Multæ etiam herbæ probatæ ſunt in ripis Apidani, multæ etiam Amphryſi; neque eras inutilis, Enipeu; fluvius etiam Peneus atque Sperçheus aliquid contulerunt, nec non littora juncoſa Bœbes. Colligit etiam herbam ex Anthedone Eubœicâ, cujus virtus, Glauci corpore nondum transformato, non vulgò cognita eſt. Et jam nona dies & nona nox conſpexerat Medeam *percurrentem campos curru & pennis draconum; cùm rediit; neque dracones erant refecti niſi odore, & tamen exuerunt pellem longevæ ſenectutis. Adveniens ſubſtitit citra limen & januam; & nullum habet tectum præter cœlum, atque ſecubat à marito, & ponit duo altaria ex ceſpite, dexteriore Hecates, at parteſiniſtrâ Juventæ. Quæ poſtquam circumdedit verbenis, & frondibus ſilveſtribus, non longe erutâ terrâ ſacra facit duabus foſſis: atque immittit cultros in jugula ovium nigrarum, & ſpargit ſcrobes apertas cruore. Tum ſuper invertens pocula liquidi vini, atque invertens ærea pocula calidi lactis, unà voces profert, & vocat Deos terreſtres, & precatur Deum umbrarum cum uxore quam rapuit, ne feſtinent privare animâ membra ſenilia.*

NOTÆ.

227. *Curvamine*] Falce æreâ curvâ.

Ib. *Ahenæ*] Æris, utpote purioris metalli, quàm ferri uſus in herbis ſecandis, ſpectris fugandis, lunæ laboribus ſublevandis. Macrob. Stat. lib. V. c. 9. Cœl. Rhod. lib. X. cap. 20.

228. *Apidani*] Theſſaliæ eſt fluvius; utì etiam & Amphryſus.

229. *Immunis*] Apoſtrophe ad fluvium, quem non *immunem*, i. e. ſine munere, fuiſſe ait, quia Medea in illius æquè ac cæterorum fluminum ripis herbas collegit.

231. *Bœbes*] Bœbeidis Theſſaliæ lacus juxta Bœben, cujus meminit Strabo.

232. *Anthedone*] Urbs fuit Bœotiæ ad Euripum ſeu Euboicum ſinum poſita.

233. *Glauci*] Qui piſcator in Deum marinum mutatus; de cujus metamorphoſi infrà lib. XIII. v. 904.

241. *Juventæ*] Quæ alio nominæ *Hebe* dicitur, juventutis Dea.

242. *Verbenis*] Eſt verbena herba notiſſima, in ſacris aſſidua, cujus nomine quælibet aris adhibitæ ſæpe intelliguntur.

244. *Atri*] Ritè hæc omnia; Sacrificium nempe diis inferis nigræ pecudes, nocturno tempore ſub terrâ nempe in ſcrobe depreſsâ victimæ capite, latice & omnibus inverſis immolabantur.

246. *Invergens*] *Vergere*, inquit Servius, *eſt converſâ in ſiniſtram partem manu ita fundere, ut patera convertatur, quod in ſacris inferis fit: fundere autem eſt ſupinâ manu libare, quod fit ſacris ſupernis.*

Ib. *Carcheſia*] Pocula ſunt, quæ Græcis tantùm nota eſſe ſcripſit Macrobius.

249. *Raptâ cùm*] Plutonem dicit cum Proſerpinâ ab eo raptâ.

250. *Seniles*] Æſonis, cujus causâ hæc omnia Medea paraverat.

Quos postquam delinivit precibus & longo murmure, imperavit exhaustum corpus Æsonis produci ad altaria, & extendit in graminibus passis altè sopitum Æsonem & similem mortuo. Cogit Jasonem, & servos hinc procul recedere, atque hortatur arcere oculos profanos à mysteriis. Admoniti abeunt. Medea fluente comâ incedit circum altaria incensa more Bacchantium, & imbuit tædas in mille partes fissas in nigrâ cruoris scrobe, & imbutas accendit super duo altaria. Atque ter purgat senem igne, ter aquâ, ter sulphure. Interea potens medicamen bullit in admoto cacabo, & salit, & albicat spumis turgescentibus. Illîc excoquit radices excisas valle Hæmoniâ, & semina, & flores & succos acres. Addit lapides allatos ex ultimo oriente, & arenas quas aquæ recurrentes Oceani abluerunt. Adjicit insuper pruinas collectas cùm luna totâ nocte luceret, & alas turpes strigis, cum ipsis carnibus, & intestina lupi dubii soliti mutare faciem feram in hominem. Neque ibi defuit squameum tenuis Chelydri Ciniphii, aut jecur longævi cervi: quibus adhuc adjicit rostrum & caput cornicis passæ novem secula. Postquam peregrina paravit mortali Æsoni medicamen inceptum his & mille aliis rebus sine nomine; omnia miscet ramo jam diu arido mitis olivæ, atque confudit quæ in profundo erant cum iis quæ erant in summo. Ecce virga immersa ferventi lebeti

Quos ubi placavit precibusque, & murmure longo;
Æsonis effœtum proferri corpus ad aras
Jussit: & in plenos resolutum carmine somnos
Exanimi similem stratis porrexit in herbis.
Hinc procul Æsoniden, procul hinc jubet ire ministros:
Et monet arcanis oculos removere profanos
Diffugiunt jussi. Passis Medea capillis
Bacchantûm ritu flagrantes circuit aras:
Multifidasque faces in fossâ sanguinis atrâ
Tingit; & intinctas geminis accendit in aris.
Terque senem flammâ, ter aquâ, ter sulphure lustrat.
Interea validum posito medicamen aheno
Fervet, & exsultat; spumisque tumentibus albet.
Illîc Hæmoniâ radices valle resectas,
Seminaque, & flores, & succos incoquit acres.
Adjicit extremo lapides oriente petitos,
Et, quas Oceani refluum mare lavit, arenas,
Addit & exceptas lunâ pernocte pruinas,
Et strigis infames, ipsis cum carnibus, alas;
Inque virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi. Nec defuit illîc
Squamea Cinyphii tenuis membrana Chelydri,
Vivacisque jecur cervi: quibus insuper addit
Ora caputque novem cornicis sæcula passæ.
His & mille aliis postquam sine nomine rebus
Propositum instruxit mortali barbara munus;
Arenti ramo jampridem mitis olivæ
Omnia confudit; summisque immiscuit ima.
Ecce vetus calido versatus stipes aheno

Neque ibi defuit spolium

NOTÆ.

256. *Profanos*] Non initiatos.

268. *Pruinas*] Illud est proculdubio, quod *spumam lunæ*, & *lunare virus* Lucanus vocitat, apud quem magicæ hujusmodi farraginis plurima invenies.

269. *Strigis*] Quæ avis est nocturna, mali ominis magno capite, rostro adunco; in cujus generis volucres fagas vetulas infantibus, quorum sanguinem fugerent, vel quibus ubera admoverent, insidiantes, sese vertere fabulati sunt; quam ob rem præsertim infames.

271. *Ambigui*] Quia luporum induere formam, quos lycanthropos dixerunt, crediderunt veteres.

Ib. *Profecta*] Eo nomine, itemque *proficia* appellabantur viscera seu intestina, quæ in sacrificiis *profecuissent*.

272. *Cinyphii Chelydri*] Testudinis aquaticæ, cujus generis habet Cinyps Africæ propriæ fluvius.

274. *Novem*] Ætatem hominum novies superat cornix: Aratus in Phænom. vocat ἐννεάκρηα κορώνη.

Fit

Fit viridis primò: nec longo tempore frondem
Induit; & subitò gravidis oneratur olivis.
At quàcunque cavo spumas ejecit aheno
Ignis, & in terram guttæ cecidêre calentes:
Vernat humus: floresque, & mollia pabula surgunt.
Quod simul ac vidit, stricto Medea recludit
Ense senis jugulum: veteremque exire cruorem
Passa, replet succis. Quos postquam combibit Æson
Aut ore acceptos, aut vulnere, barba, comæque
Canitie positâ nigrum rapuêre colorem.
Pulsa fugit macies: abeunt pallorque, situsque;
Adjectoque cavæ supplentur sanguine venæ;
Membraque luxuriant. Æson miratur, & olim
Ante quater denos hunc se reminiscitur annos.

III. Viderat ex alto tanti miracula monstri
Liber; & admonitus juvenes nutricibus annos
Posse suis reddi, capit hoc à Tethye munus.

IV. Neve doli cessent; odium cum conjuge falsum
Phasias assimulat: Peliæque ad limina supplex
Confugit, atque illam (quoniam gravis ipse senectâ)
Excipiunt natæ. Quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ mendacis imagine cepit.
Dumque refert, inter meritorum maxima, demptos
Æsonis esse situs, atque hâc in parte moratur,
Spes est virginibus Peliâ subjecta creatis,
Arte suum parili revirescere posse parentem,
Idque petunt: pretiumque jubent sine fine pacisci.

fit primò viridis: nec multò post emittit folia, & statim tegitur gravibus olivis. At quàcunque flamma eructavit spumas ex profundo cacabo, & guttæ calidæ ceciderunt in terram, ea viret, & ibi flores & tenera grămina succrescunt. Quod statim atque Medea advertit, evaginato gladio aperuit guttur senis, & morata dum vetus sanguis esset exhaustus implet illud succis. Quos postquam Æson absorbuit aut acceptos ore aut plagâ, barbâ & capilli celeriter *acceperunt atrum colorem, candore deposito. Macies expulsa abiit: pallor & squalor excedunt, & venæ capaces turgescunt cruore injecto, & artus pinguescunt. Æson stupet, & se talem recordatur fuisse antè cùm quadraginta annos natus esset.*

III. *Bacchus conspexerat ex cœlo prodigia tanti miraculi, & videns ætatem juvenilem posse reponi suis nutricibus, accipit hoc beneficium à Tethye.*

IV. *Neve fraudes omittantur Phasias fingit odium falsum cum marito; atque fugit supplex ad domum Peliæ: & ejus filiæ, quoniam ipse tardus fuit senio, illam excipiunt: quas brevi astuta Colchis delusit specie fictæ benevolentiæ. Dumque narrat atque recenset in numero maximorum beneficiorum, senium Æsonis esse sublatum, atque insistit in hâc parte* orationis, *spes est injecta filiabus Peliæ, patrem suum posse juvenilibus annis restitui pari artificio. Atque id poscunt; & hortantur eam mercedem proponere quantam vellet.*

NOTÆ.

284. *Vernat*] Ut veris tempore salet, virescit.

288. *Barba*] Medea, inquit Palæphatus, invenit quæ canos capillos in nigros verteret. Prima quoque lavacrum calidum repperit, cujus vis medica vegetiores redderet homines, & sanitati restitueret. Eam quoque testatur Diogenes apud Stobæum, rationem inveniisse quâ molles & inertes fortes & prudentes fierent. Atque hinc locus datus fabulæ.

295. *Nutricibus*] Quas lib. III. v. 314. *Nysiidas* dixit; sed Fast. 5. *Hyadas:* Pherecydes apud Homeri Comment. *Dodonæas.*

296. *Tethye*] Apud quam (Oceani uxorem) latuisse Bacchum, dum Lycurgum fugeret, fabulæ tradiderunt.

297. *Dolî*] Medeæ fraudibus assuetæ.

298. *Phasias*] Medea ipsa, à Phasi Colcharum fluvio sic dicta.

Ib. *Peliæ*] Qui Pelias, Æsonis frater, Thessaliæ regnum sibi à fratre commissum quod Jasoni adulto restitueret, per fraudem retinebat: quamobrem, dolis quoque, & simulato Jasonis odio, Medea illum de medio tollere aggreditur.

302. *Meritorum*] Quibus ingratum Jasonem sibi maximè devincire studuerat.

303. *Situs*] Squalores, & Senium.

Ib. *Moratur*] Ut puellis illis suum quoque patrem ad juveniles annos revocandi studium injiceret.

306. *Pretium sine fine*] Maximum & immensum.

Illa aliquantulùm tacet; & videtur hærere, atque incertas facit mentes precantium simulatâ vultûs *gravitate. Mox postquam promisit, ut fides, inquit, hujus beneficii sit certior;* Aries *dux gregis, qui est provectior ætate inter ovis vestras, fiet agnus medicamento. Continuò villosus* aries, *qui jam exhaustus fuit multis annis, adducitur, cornu sinuato circum vacua tempora: cujus postquam venefica aperuit flaccidum jugulum cultro Hæmonio, & tinxit ferrum pauculo cruore, misceat simul artus pecudis & potentes succos in profundo cacabo. Membra corporis contrahuntur, atque spoliatur cornibus; & annis* simul *cum cornibus; & teneri* agni *balatus auditur in medio aheno. Nec mora agnus erumpit, dum rimantur balatum; & exsultat fugâ; & sequitur ubera lactea. Filiæ Peliæ admirando hæserunt, & postquam promissa fecerunt fidem, tum verò acrius urgent. Sol ter exuerat jugo equos ingressos Oceanum occidentalem, & astra splendentia radiabant quartâ nocte, cùm Æëtias fallendi perita*

Illa brevi spatio silet; & dubitare videtur
Suspenditque animos, fictâ gravitate, rogantes.
Mox ubi pollicita est, Quò sit fiducia major
Muneris hujus, ait: qui vestras maximus ævo est
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effœtus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu:
Cujus ut Hæmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit sanguine ferrum;
Membra simul pecudis, validosque venefica succos
Mergit in ære cavo. Minuuntur corporis artus:
Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus annos;
Et tener auditur medio balatus aheno.
Nec mora, balatum mirantibus exilit agnus:
Lascivitque fugâ; lactantiaque ubera quærit.
Obstupuêre satæ Peliâ: promissaque postquam
Exhibuere fidem, tum verò impensius instant.
Ter juga Phœbus equis in Ibero gurgite mersis
Demserat, & quartâ radiantia nocte micabant
Sidera; cùm rapido fallax Æëtias igni
Imponit purum laticem, & sine viribus herbas.
Jamque neci similis, resoluto corpore, regem,
Et cum rege suo custodes somnus habebat,
Quem dederant cantus, magicæque potentia linguæ.
Intrârant jussæ cum Colchide limina natæ:
Ambiêrantque torum; Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios: veteremque haurite cruorem,
Ut repleam vacuas juvenili sanguine venas.

imponit igni puram aquam, & gramina inutilia. Jamque somnus morti similis oppresserat regem, corpore resoluto, atque custodes cum rege suo, quem quidem somnum *incantamenta & vis magica linguæ creaverat. Filiæ admonitæ subiêrant cubiculum cum Colchide, atque circumsteterant lectum; Quid nunc hæretis pigræ? Nudate enses, atque extrahite sanioſum sanguinem, ut repleam inanes venas sanguine juvenili.*

NOTÆ.

308. *Fictâ gravitate*] Quia difficile fuisset tantum beneficium impetrare; quod quidem eò Medea simulabat, ut magis rogantium accenderet desiderium, ipsa verò proditionis suspicione liberetur.

Ib. *Animos rogantes*] Sic *dextram precantem* dixit Virgilius.

309. *Quò sit*] Quò firmiùs credatis me largiri vobis posse quod rogaris.

315. *Exiguo*] Non enim sanguine abundant animalia senio confecta.

323. *Exhibuêre fidem*] Quandoquidem aries Medeæ operâ agni lasciviam recipisset.

324. *Ter juga*] Hoc est; *tres dies transiêrant.* Nam Phœbus, adveniente nocte, fingitur demere jugà equis, qui currum ejus trahunt.

Ib. *Ibero*] Mari occiduo seu Atlantico, in quod Iberus fluvius Hispaniæ se exonerat. Ex sensu vulgi sol dicitur se in æquore Hesperio mergere, ibique diurnum emensus iter, equos reficere.

328. *Resoluto*] In somno partes corporis dissolvi videntur.

In

In manibus vestris vita est, ætasque parentis.
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes,
Officium præstate patri; telisque senectam
Exigite: & saniem conjecto emittite ferro.
His, ut quæque pia est, hortatibus impia prima est,
Et ne sit scelerata, facit scelus. Haud tamen ictus
Ulla suos spectare potest; oculosque reflectunt;
Cæcaque dant sævis aversæ vulnera dextris.
Ille, cruore fluens, cubito tamen allevat artus:
Semilacerque toro tentat consurgere: & inter
Tot medios gladios pallentia brachia tendens;
Quid facitis, gnatæ? quid vos in fata parentis
Armat, ait? cecidêre illis animique, manusque.
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidis laniatum mersit ahenis.
V, VI. Quòd nisi pennatis serpentibus îsset in auras;
Non exempta foret pœnæ: fugit alta superque
Pelion umbrosum Philyreïa tecta, superque
Othryn, & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope nympharum sublatus in aëra pennis,
Cùm gravis infuso tellus foret obruta ponto,
Deucalioneas effugit inobrutus undas.
VII. Æoliam Pitanen à lævâ parte relinquit,
Factaque de saxo longi simulacra draconis:
Idæumque nemus, quo raptum furta juvencum

Vita atque anni vestri patris sunt in vestris manibus. Si pietas est aliqua, nec spes concepistis frustraneas, bene meremini de parente; atque expellite senium cultris, atque tabum educite immisso ferro. His monitis, ut quæque maximè est pia, prima est impia; & ne sit nefaria, admittit nefas. Nulla tamen potest intueri suos ictus; & detorquent oculos, atque aversæ infligunt plagas incertas crudelibus manibus. Ille tamen in sanguine mersus sustinet membra cubito, & semilacer conatur exilire lecto atque medius inter tot ensis, porrigens lacertos exsangues, Quid agitis, filiæ, inquit; quid vos ad arma compellit contra vitam vestri *patris? Animi & manus earum elanguerunt. Medea præscidit jugulum & voces* illius *plura locuturi, & discerptum projecit in ferventem cacabum.*

V, VI. *Quòd nisi in aërem se evexisset alatis draconibus non impunè id facinus tulisset: sublimis evasit & super Pelion opacum, & domum Philyreïam, & super Othryn, & sedes antiqui Cerambi, eventu inclytas. Hic raptus in aërem alis, auxilio nympharum, cum gravis terra fuit oppressa mari immisso, vitavit intactus aquas Deucalionei diluvii.*

VII. *Deserit à sinistrâ parte Pitanen Æoliam, & imaginem oblongi serpentis factam de lapide, & silvam Idæam, quâ juvencum furtivum*

NOTÆ.

339. *Ut quæque*] Quò magìs quæque pia erat, eò magis festinat patris sanguinem emittere, quod revera erat impium.

342. *Cæca vulnera*] Quæ non videbant.

352. *Philyreïa tecta*] Quia in illis Thessaliæ montibus versatus est Chiron, Saturni & Philyræ filius.

353. *Othryn*] Qui mons Thessaliæ.

Ib. *Cerambi*] Hic in avem à nymphis mutatus, ut alii in Scarabæum, in Parnassum (quam intelligit per *loca nota*) sublatis superfuit diluvio Deucalioneo.

Ib. *Veteris*] Antiquissimi, quippe qui ante diluvium vixerit.

356. *Deucalioneas*] Quæ Deucalionis tempore terram obruerunt.

357. *Pitanen*] Urbs est Æoliæ haud procul à Caici fluminis ostio, in minore Asiâ.

358. *Draconis*] De Lesbio illo loqui videtur, de quo postea Metam. XI. qui quod Orphei caput in Hebron abjectum, & ad Lesbum inde delatum, morsu violare tentâsset, ab Apolline in saxum mutatus fuit. Atque ita optimè locorum ratio se habebit, siquidem juxta Lesbum, vel saltem ex hujus insulæ adverso, sita est Pitane, quæ loca unà cum dracone ad sinistram reliquerit.

359. *Idæumque nemus*] Phrygium dicit, nam & alius in Cretâ fuit mons Ida, qui non à sinistrâ Medeæ iter faciendi parte cum Lesbo & Pitane stare potuisset.

Ib. *Juvencum*] Fuit Thyoneus Bacchi filius, ut scripsit Acro ad Horatii Carmin. lib. I. Od. 17. quem Phrygiis pastoribus juvencum

Occuluit

Sub ſpecie cervi Bacchus celavit.

VIII. *Et quâ genitor Corythi ſepultus eſt exiguâ arcâ.*

IX. *Itemque campos quos Mæra tremefecit novo latratu.*

X. *Deſerit inſuper urbem Eurypili, quâ matres Coæ induerunt cornua, quo tempore exercitus Herculis abiret.*

XI. *Et Rhodon Phœbæam, & Thelchinas Iälyſios, quorum oculos inficientes omnia aſpectu Jupiter exoſus, ſubjecit aquis fraternis.*

XII. *Prætervît etiam muros Cartheïos antiquæ Ceæ, quâ pater Alcidamas erat admiraturus mitem columbam potuiſſe oriri de corpore filiæ.*

Occuluit Liber falſi ſub imagine cervi.
VIII. Quáque pater Corythi parvâ tumulatur arenâ.
IX. Et quos Mæra novo latratu terruit agros.
X. Eurypylique urbem, quâ Coæ cornua matres
Geſſerunt, tum cùm diſcederet Herculis agmen.
XI. Phœbeamque Rhodon, & Iälyſios Thelchinas,
Quorum oculos ipſo vitiantes omnia viſu
Jupiter exoſus, fraternis ſubdidit undis.
XII. Tranſit & antiquæ Cartheïa mœnia Ceæ,
Quâ pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat naſci potuiſſe columbam.
XIII. Inde lacus Hyries videt, & Cycneïa Tempe,
Quæ ſubitus celebravit olor. Nam Phyllius illic
Imperio pueri volucreſque, ferumque leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere juſſus
Vicerat; & ſpreto toties iratus amore,

XIII. *Poſtea intuetur ſtagna Hyries, & Tempe Cycneïa, quæ cycnus repentinus ſi frequentavit. Nam Phyllius illîc obtulerat alites, & crudelem leonem ſuperatos juſſu pueri: domuerat etiam taurum, quem juſſus erat domare; atque amore toties contempto indignans,*

NOTÆ.

volunt abegiſſe, cujus causâ ab illis requireretur: ipſum verò, ne furtum pateſceret, in venatorem, juvencum in cervum à Baccho mutatum fuiſſe.

361. *Quáque*] Cebrenam dicit Troadis oppidulum, ubi Paris, (Strabo, lib. XIII.) qui ex Oenone ſuſcepit Corythum, ſepultus fuit.

362. *Mæra*] Icarii fuit canis, nomine Mærâ, quæ Erigonæ patrem à paſtoribus peremtum ululatibus ſuis indicavit: unde & deorum voluntate in cœlum tranſlata, & communiori nomine Canicula dicta. Verum de eâ hîc agi non eſt veriſimile, ſi quidem in Atticâ Mæram illam fuiſſe conſtat, cùm jam quæ ad Medeæ ſiniſtram eſſent loca, Naſo percurrat.

363. *Eurypili*] Hic fuit Herculis filius, qui in inſula Co regnavit, augur peritiſſimus.

Ib. *Quâ Coæ cornua matres*] Cos inſula eſt in Ægeo mari. Mulieres autem Coæ, cùm ægrè ferrent ab Hercule armenta Geryoni erepta per agros ſuos fuiſſe acta, Junonem dicuntur conviciari: quare Juno eas omnes in vaccas transformavit.

364. *Herculis*] In Co inſulâ urbem cognomen expugnavit Hercules, cæſo Eurypylo, abductâque filiâ ejus Chalciope.

365. *Rhodon*] Quæ inſula eſt Mediterranei maris, Soli ſacra, ejus Coloſſo olim nobiliſſima.

Ib. *Iälyſios*] Qui laſum unam ex Rhodi urbibus tenuerunt.

Ib. *Thelchinas*] Fuerunt Thelchines Iälyſi incolæ ex Cretâ profecti, periti artifices, ſed faſcinatores, quos Jupiter perdidit.

368. *Cartheïa*] A Carthea Ceæ inſulæ urbe, quæ quidem Cea Atticæ ob oriente eſt oppoſita in mari Ægæo.

371. *Lacus Hyries*] Id eſt, quem fecit Hyrie Cygni mater, amiſſi filii dolore in illum ſoluta.

Ib. *Cycneïa Tempe*] Non Theſſalica illa celeberrima dicit, ſed Bœotica *Teumeſſa*, à vicino Teumeſo monte appellata, quæ à Cycni caſu poëta jam videtur denominâſſe.

373. *Pueri*] *Cycni*, cujus amore Phyllius ille tenebatur.

Ib. *Volucres*] Vultures, quos amoris præmium Cycnus quoque petiverat, ut ex Antonini Liberalis Metam. didicimus.

Præmia poſcenti taurum ſuprema negabat.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit; & alto
Deſiluit ſaxo. Cuncti cecidiſſe putabant:
Factus olor niveis pendebat in aëre pennis.
XIV. At genitrix Hyrie ſervari neſcia flendo
Delicuit; ſtagnumque ſuo de nomine fecit.
XV, XVI. Adjacet his Pleuron: in quâ trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe. [arva
XVII, XVIII. Inde Calaureæ Latoïdos aſpicit
In volucrem verſi cum conjuge conſcia regis.
Dextera Cyllene eſt; in quâ cum matre Menephron
Concubiturus erat, fævarum more ferarum.
XIX. Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis,
Reſpicit in tumidam Phocen ab Apolline verſi;
Eumelique domum lugentis in aëre natam.
XX. Tandem vipereis Ephyren Pyrenida pennis
Contigit. Hîc ævo veteres mortalia primo
Corpora vulgârunt pluvialibus edita fungis.
XXI. Sed poſtquam Colchis arſit nova nupta venenis,

nolebat tradere taurum petenti cum *pro ultimâ mercede. Ille dolens, Voles, inquit, præbere: atque ſe præcipitem dedit de rupe. Omnes arbitrantur dejectum eſſe: at ille mutatus in cygnum tollebatur in aërem pennis candidiſſimis.*

XIV. *At mater Hyrie, ignara* ejus *ſalutis exhauſta eſt lacrymando, & fecit lacum de ſuo nomine.*

XV, XVI. *Pleuron ſita eſt juxta illam; in quâ Combe Ophias vitavit plagas filiorum agitatis alis.*

XVII, XVIII. *Inde videt campos Calaureæ Latoïdos conſcios regis mutati in avem cum uxore. Cyllene eſt dexterâ: in quâ Menephron erat concubiturus cum genetrice, pro conſuetudine crudelium ferarum.*

XIX. *Hinc procul ſpectat Cephiſum lugentem fata nepotis mutati ab Apolline in grandem vitulum marinum; & domum Eumeli, qui filiam in aëre morientem lugebat.*

XX. *Denique* Medea *pervenit Corinthum Pirenida pennis draconum. Antiqui dixerant corpora humana hîc orta primis temporibus ex fungis pluvialibus.*

XXI. *Sed poſtquam nova nupta flagravit venenis Medeæ,*

NOTÆ.

377. *Ille*] Puer *Cycnus*.

382. *Pleuron*] Ætoliæ eſt urbs multùm ab Hyries lacu & Bœotiâ diſſita; quamobrem *Brauron* reponendum cum viris doctis arbitror, qui Atticæ, vicus eſt Geographis notiſſimus Bœotiæ vicinus.

383. *Ophias*] Ophii filia.

384. *Calaureæ*] Quæ inſulæ eſt ſinûs Argolici inter Creſam & Peloponneſum Demoſthenis morte nota.

Ib. *Latoïdos*] Quam Latona pro Delo dicitur cum Neptuno permutâſſe.

385. *In volucrem*] Hic fuiſſe videtur Ceyx rex Trachinis, qui cùm tempeſtate, in mari periiſſet; poſtea unà cum uxore Halcyone in aves halcyonidas converſi ſunt, ut in lib. XI. fusè deſcribitur.

386. *Cum matre*] Cum Bliade matre ſuâ, & Cyllene filiâ in Arcadiâ (ubi Mons Cyllene) concubuit. Hygin. fab. 253.

388. *Cephiſon*] Plures fuerunt Cephiſi; ſed hîc de Bœotico agi veriſimile eſt.

389. *Phocen*] Vitulum dicit marinum.

390. *Eumeli domum*] Patres dicit Achaiæ urbem maritimam, in quâ regnavit Eumelus; cujus filius Antheas, Triptolemi à patre hoſpitio accepti currum, dormiente illo, conſcendit, ex quo dejectus interiit. Atque adeò pro *natam*, *natum* legendum eſſe autumant. Antheam inſuper Eumeli filiam fuiſſe dicunt nonnulli quam in avem mutatum Eumelum ploraviſſe conjiciunt.

391. *Ephyren*] Corinthum dici, ab Ephyre Oceani filiâ, quæ ibi prima habitavit, ſic dictam.

Ib. *Pirenida*] A Pirene fonte, qui ad Acrocorinthi montis radices ſitus.

394. *Nova nupta*] Creüſa, Creontis Corinthiorum regis filia; ad quem Medea, dolens ſibi eam à Jaſone præpoſitam, veſtem venenis imbutam miſit; per quam non Creüſa, ſed Creontis regia deflagravit.

Fla-

& mare utrumque ſpectavit domum regis incenſam. Medea gladium impium tingit ſanguine ſuorum fi-ſiorum: Et ſic mater in-iquam de patre vindictam ſumens, vitavit arma Jaſonis. Hinc abrepta draconibus Titaniacis ſubit arces Athenienſes, quæ conſpexerunt pariter te, æquiſſime Phineu, teque ſenem Peripha volantes, & neptem Polypemonis ſuſtentatam novis alis.

XXII. *Ægeus hanc hoſpitio ſuſcipit, vituperandus in* hoc *uno facinore; neque hoſpitium eſt ſatis, jungit* eam *ſibi etiam jure connubii. Jamque Theſeus adoleverat filius incognitus patri, qui pacem firmaverat in Iſthmo bimari ſuâ virtute. Medea parat in hujus cladem venenum, quod olim advexerat ſecum à regionibus Scythicis. Illud dicunt ſatum ex denti-bus canis Echidneæ. Eſt antrum obſcurum caligi-noſo aditu; eſt iter devexum per quod heros Tyrin-thius abſtraxit vinculis ſrmiter & quaſi adamante complicatis Cerberum reluctantem, & detorquentem oculos à die & adiis ſplendidis qui impulſus irâ rabioſâ ſimul replevit aërem latratu triplicis oris; & infecit virentes campos ſpumis albis. Has credunt coactas, & nactas ſuccum feracis & fœcundæ terræ aſſumſiſſe potentiam nocendi. Quæ vivacia, quæ progerminant in durâ rupe,*

Flagrantemque domum regis mare vidit utrumque.
Sanguine natorum perfunditur impius enſis;
Ultaque ſe malè mater, Jaſonis effugit arma.
Hinc Titaniacis ablata draconibus, intrat
Palladias arces; quæ te, juſtiſſime Phineu,
Teque, ſenex Peripha, pariter vidêre volantes.
Innixamque novis neptem Polypemonis alis.
XXII. Excipit hanc Ægeus, facto damnandus in uno:
Nec ſatis hoſpitium eſt, thalami quoq; fœdere jungit.
Jamque aderat Theſeus proles ignara parenti:
Qui virtute ſuâ bimarem pacaverat Iſthmon.
Hujus in exitium miſcet Medea quod olim
Attulerat ſecum Scythicis aconiton ab oris.
Illud Echidneæ memorant è dentibus ortum
Eſſe canis. Specus eſt tenebroſo cæcus hiatu:
Eſt via declivis, per quam Tyrinthius heros
Reſtantem, contraque diem, radioſque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis,
Cerberon abſtraxit: rabidâ qui concitus irâ
Implevit pariter ternis latratibus auras,
Et ſparſit virides ſpumis albentibus agros.
Has concrêſſe putant: nactaſque alimenta feracis
Fœcundique ſoli, vires cepiſſe nocendi.
Quæ, quia naſcuntur durâ, vivacia, caute,

NOTÆ.

395. *Utrumque*] Ionium & Ægeum inter quæ poſita eſt Corinthus.

396. *Natorum*] Mermeri & Pheretis, quos ex Medeâ Jaſon ſuſceperat; ipſe dolore amens in patris vindictam mactavit. Quanquam à Corinthiis trucidatos alii voluerun..

398. *Titaniacis*] Ex Titani ſanguine ortis; vel quos à Titane ſeu ſole Medea cum curru acceperat.

399. *Palladias*] Athenas à Pallade, quæ ibi præcipuè colebatur, ita dictas.

401. *Polypemonis*] Cui & *Procruſtes* nomen fuit, quem quidem latronem Theſeus occidit: De nepti, utì de Periphâ & Phineo, non habeo quod referre poſſim.

402. *Ægeus*] Qui Theſei pater.

404. *Ignara*] Quia Ægeus Æthram uxorem apud Pittheum patrem ſuum commorantem juſſerat non priùs ad ſe filium mittere quàm ſaxum, cui calceos & enſem ſubjecerat, per ſe adultus revolvere poſſet.

405. *Iſthmon*] Corinthiacum, quem latrones infederant à Theſeo peremti.

407. *Aconiton*] Herba veneni, ut aiunt, præſentiſſimi, quam quidem ex Cerberi canis, ad ſuperos ab Hercule tracti, bile natam fuiſſe volunt. Plin. I. II. c. 27.

408. *Echidneæ*] Quia ex Echidnâ monſtro ortus Cerberus.

409. *Specus*] Apud Heracleam Ponticam ubi monſtratur is ad inferos aditus, copioſè, naſcitur. Plin. ibid.

410. *Tirynthius heros*] Herculem dicit à Tirynthe, ubi natus eſt.

411. *Contraque diem*] Quam non conſuevit intueri inferorum canis.

Agreſtes

Agreſtes aconita vocant. Ea conjugis aſtu
Ipſe parens Ægeus nato porrexit, ut hoſti.
Sumſerat ignarâ Theſeus data pocula dextrâ;
Cùm pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa ſui generis; facinuſque excuſſit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
XXIII. At genitor, quanquam lætatur ſoſpite nato;
Attonitus tantum leti diſcrimine parvo
Committi potuiſſe nefas, fovet ignibus aras,
Muneribuſque Deos implet; feriuntque ſecures
Colla toroſa boum vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxiſſe dies. Agitant convivia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. Te, maxime Theſeu,
Mirata eſt Marathon Cretæi ſanguine tauri:
Quodque ſuis ſecurus erat Cromyona colonus,
Munus, opuſque tuum eſt. Tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem:
Vidit & immitem Cepheſias ora Procruſten:
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleuſis.

ruſtici appellant Aconita. Ipſe pater Ægeus illa tulit filia tanquam hoſti, uxoris dolo. Theſeus ne ſcius acceperat oblata pocula dextrâ; cùm parens cognovit in capulo eburno enſis indicia ſuæ ſtirpis, & depulit ſceleſtum venenum ab ore. Illa vitavit mortem, incantatione ſuâ nebulas ſibi inducens.

XXIII. *At pater Ægeus, quamvis gaudet filio incolumi, ſtupens tantum facinus potuiſſe patrari, levi intervallo mortis incendit ignem ſuper altaria; & cumulans dona diis offert; ſecures percutiunt colla nervoſa taurorum habentium cornua religata tæniis. Nullus dies dicitur illuxiſſe majori cultu ab Erechthidis celebratus. Patres & ipſa plebs frequentant epulas; atque, Baccho ſtimulante ingenium, cantant verſus. Te mirata eſt Marathon, maxime Theſeu, ſanguine tauri Cretæi; & tuum eſt donum atque opus, quòd agricola tutus ab apro Cromyonios colit agros. Terra Epidauria vidit progeniem Vulcani clavam gerentem à te obrutam: Regio Cepheſias vidit quoque ferum Procruſten* peremptum; *Eleuſis Cerealis vidit mortem Cercyonis.*

NOTÆ.

419. *Aconita vocant*] Ἀπὸ τῆς Ἀκόνης, à Cote; quòd in cotibus naſcatur.

Ib. *Conjugis*] Medeæ, quæ ut regni ſucceſſionem ad filium Medum derivaret, advenientem Theſeum è medio tollere properabat.

423. *Signa ſui generis*] Id eſt, quibus prolem ſuam cognoſcere antè inſtituerat, cùm ſaxo enſem cum calceis ſuppoſuit.

Ib. *Facinus*] Aconitum, quod ipſe Theſeo propinaverat.

424. *Nebulis*] Quibus illi delituit.

426. *Diſcrimine*] Differentiâ. Parum enim abfuit, quin Theſeus venenum hauriret.

430. *Erechthidis*] *Athenienſibus*, ab Erechtheo ſic dictis.

433. *Te, maxime Theſeu*] Hoc pro carmine eſt, quod in Theſei laudem cecinerunt Athenienſes.

434. *Marathon*] Urbs eſt agri Attici.

Ib. *Cretæi*] Taurum dicit efferatum, Cretam infeſtantem, quem domandum Euryſtheus Herculi propoſuit. Illum verò ad ſe perductum Euryſtheus dimiſit, quem, cùm Atticam devaſtaret, Theſeus mactavit.

435. *Suis*] Cromyoniam dicit ſuem à Theſeo interfectam, quæ Crommeonem agri Corinthiaci vicum infeſtabat.

436. *Tellus Epidauria*] Fuit Epidaurus Peloponneſi oppidum, Æſculapii templo clarum.

437. *Prolem*] Periphetam dicit circà Epidaurum latrocinia ſua exercentem, qui à κορύνη ſeu clavâ, *Corynetas* dictus eſt.

438. *Cepheſias*] Quà Cephiſus præterfluit Eleuſin, urbem Atticæ.

Ib. *Procruſten*] Hic hoſpites in lecto quodam proſtratos, longiores decurtabat, breviores extendebat.

439. *Cercyonis*] Qui viatores in palæſtrâ victos, aut etiam certare recuſantes interficiebat. Pauſan. in Atticis.

Ib. *Cerealis*] Quia in illo Atticæ vico *majora* Cereris myſteria celebrabantur.

Occidit

Ille Sinis interiit, perversè usus ingentibus viribus; qui poterat flectere firmas arbores; & cogebat à fastigio ad terram pinus latè dejecturas corpora hominum. Iter ad Alcathoën & muros Lelegeïos est securum & apertum Scirone occiso: Et terra, & aqua recusat locum ossibus dissecti latronis, quæ diu agitata tempus dicitur mutâsse in petras: & nomen Scironis illic manet. Si velimus recensere laudes tuas, & annos tuos, præclara gesta superent annos. Concipimus vota publica pro te, ô invicte; in tui gratiam indulgemus Baccho. Regis domus *personat acclamationibus populi, & precibus benevolentium; neque locus ullus lugubris est in totâ urbe.*

Occidit ille Sinis, magnis malè viribus usus;
Qui peterat curvare trabes; & agebat ab alto
Ad terram latè sparsuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoën Lelegeïa mœnia limes
Compositò Scirone patet; sparsique latronis
Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda:
Quæ jactata diu fertur durâsse vetustas
In scopulos. Scopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos, annosque tuos numerare velimus,
Facta premant annos. Pro te, fortissime, vota
Publica suscipimus: Bacchi tibi sumimus haustus.
Consonat assensu populi, precibusque faventûm
Regia: nec totâ tristis locus ullus in urbe est.

XXIV. Nec tamen (usque adeò nulli sincera voluptas;
Sollicitique aliquid lætis intervenit) Ægeus
Gaudia percepit nato secura recepto.
Bella parat Minos; qui quanquam milite, quanquam
Classe valet, patriâ tamen est firmissimus irâ:
Androgeïque necem justis ulciscitur armis.
Ante tamen bellum vires acquirit amicas:
Quâque potens habitus, volucri freta classe pererrat.
Hinc Anaphen sibi jungit, & Astypaleïa regna;
Promissis Anaphen, regna Astypaleïa bello:

XXIV. *Neque tamen (usque adeò nulli lætitia pura est, atque aliquid tristitiæ objicitur festivis) Ægeus sensit voluptatem tutam, filio recuperato. Minos vocat ad arma; qui tametsi potens est militibus, & navibus, irâ tamen paternâ* ob filii mortem *fortior evadit, & vindicat mortem Androgei æquis armis. Tamen ante bellum comparat copias auxiliares, & quâ classe creditus est valere, percurrit maria celeri classe. Hinc sibi adjungit Anaphen & regna Astypaleïa, Anaphen pollicitis, regna Astypaleïa minis:*

NOTÆ.

440. *Sinis*] Latro fuit Isthmum obsidens, qui obvios quosque ad pinus vi maximâ inflexas alligabat, quibus emissis miseri distraherentur, Pari verò supplicio à Theseo affectum fuisse eum refert Pausanias.

443. *Alcathoën*] Megares ab Alcathoo restauratæ, postquam sublato Niso vastatæ fuissent à Mincë. Pausan. in Att.

Ib. *Lelegëïa*] A Lelege ædificatâ.

444. *Compositò Scirone*] Quia hunc Scironem in illis locis grassantem, quæ ab eo *Scironia* saxa dicta sunt, ex iisdem scopulis Theseus in mare deturbavit: unde alios latro ille pedibus, quos sibi lavari jubebat, præcipites dare solitus fuerat.

446. *Scopulis*] *Scironides petræ* dicuntur.

449. *Facta premant*] Id est, *Annos numero facta superabunt.*

Ib. *Vota*] *Theseïa* festa significat, Athenienfibus in Thesei honorem instituta.

456. *Minos*] Jovis filius est Europâ, rex Cretæ, qui Athenienfibus pestem imprecatus, quòd filium Androgeum per invidiam occidissent: grave quoque adversus eosdem bellum excitavit.

457. *Patriâ irâ*] Patri conveniente ob cædem filii Androgei.

461. *Anaphen*] Cretici pelagi est insula.

Ib. *Astypaleïa*] Ab Astypalæâ insulâ Carpathii muris.

Hinc

Hinc humilem Myconon, cretoſaque rura Cimoli,
Florentemq; Cythnon, Scyron, planamq; Seriphon,
Marmoreamque Paron, quâque impia prodidit arcem
Sithonis accepto, quod avara propoſcerat, auro.
Mutata eſt in avem, quæ nunc quoque diligit aurum;
Nigra pedem, nigris velata monedula pennis.
XXV. At non Oliaros, Didymæque, & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitidæque ferax Peparethos olivæ,
Gnoſſiacas juvêre rates; latere inde ſiniſtro
Oenopiam Minos petît Æacidëia regna.
Oenopiam veteres appellavêre; ſed ipſe
Æacus Æginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæque virum cognoſcere famæ
Expetit. Occurrunt illi Telamonque, minorque
Quam Telamon, Peleus, & proles tertia Phocus.
Ipſe quoque egreditur tardus gravitate ſenili
Æacus; &, quæ ſit veniendi cauſa, requirit.
Admonitus patrii luctûs ſuſpirat, & illi
Dicta refert rector populorum talia centum:
Arma juves oro pro gnato ſumpta; piæque
Pars ſis militiæ. Tumulo ſolatia poſco.

hinc parvam Myconon, & campos cretoſos Cimoli, & Cythnon claram, Scyron, & Seriphon planam, & Paron marmore abundantem, & quà impia Sithonis prodicit arcem, auro accepto, quod avara expetîerat. Verſa eſt in avemquæ etiam num, amat aurum; atra pedibus monedula, tecta atrit pennis.

XXV. *At non Oliaros, & Didymæ, & Tenos, & Andros, & Gyaros, & Peparethos fertilis ſplendidæ olivæ opem tulerunt navibus Cretenſibus. Poſtea Minos venit Oenopiam, regna Æacidëia à parte lævâ, Antiqui dixerunt Oenopiam; ſed ipſe Æacus vocavit Æginam, nomine matris. Populus accurrit, & cupit cernere virum tantâ laude* celebratum. *Telamon, & Peleus junior quàm Telamon, & Phocus tertius filius, obviàm illi procedunt. Ipſe etiam Æacus gravatus tarditate ſenili ex ædibus prodîit; & petit quæ ſit cauſa adventûs. Rex centum civitatum recordatus luctûs paterni ſuſpirat, & illi narrat talia: Precor, ut tuearis arma capta pro ulciſcenda* filii *nece, & venias in ſocietatem belli piâ* causâ ſuſcepti: *Peto* ultionem, *quæ ſepultos* manes *placet.*

NOTÆ.

463. *Myconon*] Eſt Mycone, ſeu Myconus, Ægæi maris inſula, una ex Cycladibus.

Ib. *Cimoli*] Quæ inſula eſt in Cretico mari, inter Sporadas.

464. *Cythnon*] Hæc, cum tribus ſequentibus, inter Cycladas recenſetur.

465. *Quâque*] Locus hic proculdubio corruptus: Nec ſatis ſequentia inter ſe cohærent.

466. *Sithonis*] Thracia aliqua mulier, à Sithoniâ Thraciæ parte.

468. *Nigra*] Rubris pedibus eſſe monedulas, quibus monetæ amor & furacitas nomen dedit, ſcripſerunt alii.

469. *At non Oliaros*] Inſulæ ſunt Ægæi ex Cycladibus, quæ Minoïs auxilium adverſus Athenienſes non tulerunt.

Ib. *Didymæ*] Ita dictæ à figurâ; *gemellæ* namque videntur.

Ib. *Tenos*] Neptuni templo celebris fuit.

Ib. *Andros*] Ab Andro Anii filio cognominata.

470. *Gyaros*] Hanc inter Sporadas recenſent nonnulli, quæ ad Cycladas referri debet. Steriliſſima fuit inſula; quòd etiam noxios Romani deportabant.

Ib. *Peparethos*] Inter Cycladas etiam numeratur, oleo abundans.

471. *Gnoſſiacas*] Naves Minoïs, cui Gnoſſius urbs Cretica regia fuit.

472. *Oenopiam*] Æginam dicit inſulam in Sinu Saronico, Æacidarum origine mariſque imperio olim nobilem, cujus nomen mutavit Ægina Aſopi filia, Æaci mater, illuc à Jove tranſlata.

Ib. *Æacidëia*] Ubi Æacus Jovis filius regnavit.

474. *Nomine*] Hinc orta Junonis invidia, immiſſaque peſtilentia.

476. *Telamon*] Æaci filius, ut & Peleus & Phocus.

480. *Luctûs*] Propter Androgeum Minoïs filium interfectum.

481. *Rector*] Minos Cretæ inſulæ, centum urbibus olim celebris, rex ipſe celeberrimus.

Huic

Ad quem Asopiades respondit, Poscis impossibilia, & non admittenda meæ civitati: neque enim ulla est terra magis amica, quam hæc Cecropidis: Ea sunt fœdera inter nos. Ille *mœstus discedit, atque inquit. Magno tibi constabunt tua fœdera; & satiùs ducit esse bellum minitari quàm gerere, atque ibi antè perdere suas opes. Classis Lyctia poterat videri ex mœnibus Oenopiis; cùm navis Attica impulsa pleno velo appellit, & subit portus amicos, quæ vehebat Cephalum, atq; unà jussa patriæ Æacidæ: juvenes agnoverunt Cephalum, quamvis non visum longo tempore, & dextras junxerunt, & duxerunt ad domum genitoris. Heros* corpore *præstans, & habens etiamnum judicia pristinæ formæ ingreditur; & gerens ramum olivæ domesticæ, ætate provectior, habet à dextrâ & sinistra, duos juniores Clyton & Buten Pallante satos. Postquam primi congressus exhauserunt suam orationem, Cephalus exponit* mandata *quæ ab* Athenienſibus *acceperat, & petit auxilium; & memorat fœdus, & jura majorum; ante adjicit imperium totius Achaiæ affectari. Postquam ita defendisset causam concreditam eloquio, Æacus, lævâ positâ in capulo sceptri, Ne, inquit, opem petite, Athenæ, sed accipite. Neque parum fidenter existimatæ opes, quas hæc insula habet,* esse *vestras; immo omnis iste splendor rerum mearum discedat. Non careo viribus; superest mihi miles, atque in hostem. Dîs gratia, tempus est prosperum, & quod excusationem* negandi auxilii *non patitur. Immo, inquit Cephalus, ita eveniat, voveo ut tuæ opes augeantur civibus*

Huic Asopiades, Petis irrita, dixit, & urbi
Haud facienda meæ: neque enim conjunctior ulla
Cecropidîs hâc est tellus. Ea fœdera nobis.
Tristis abit: Stabuntque tibi tua fœdera magno,
Dixit; & utiliùs bellum putat esse minari,
Quàm gerere, atque suas ibi præconsumere vires.
Classis ab Oenopiis etiamnum Lyctia muris
Spectari poterat; cùm pleno concita velo
Attica puppis adest, in portusque intrat amicos:
Quæ Cephalum, patriæque simul mandata ferebat.
Æacidæ longo juvenes post tempore visum
Agnovêre tamen Cephalum, dextrasque dedêre,
Inque patris duxêre domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiamnum pignora formæ,
Ingreditur: ramumque tenens popularis olivæ
A dextrâ, lævâque duos ætate minores
Major habet, Clyton & Buten, Pallante creatos.
Postquam congressus primi sua verba tulerunt:
Cecropidum Cephalus peragit mandata, rogatque
Auxilium; fœdusque refert, & jura parentum:
Imperiumque peti totius Achaïdos addit.
Sic ubi mandatam juvit facundia causam;
Æacus in capulo sceptri nitente sinistrâ,
Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenæ:
Nec dubiè vires, quas hæc habet insula, vestras
Ducite, & omnis eat rerum status iste mearum.
Robora non desunt. Superest mihi miles, & hosti.
Gratia Diîs, felix & inexcusabile tempus.
Immo ita sit, Cephalus, crescat tua civibus opto

NOTÆ

484. *Asopiades*] Æacus, ex Æginâ Asopi filia ortus.

490. *Lyctia*] Cretenſis, in quâ quidem classe Lyctus etiam urbs Cretæ suos habeat milites.

495. *Cephalum*] Dejonis, vel, ut alii volunt, Mercurii & Herses, quam Cecrops genuit, filium, virum formosissimum, quem etiam Aurora amavit.

498. *Olivæ*] Pacis signi.

500. *Major*] Cephalus natu grandior.

Ib. *Pallante*] Qui Pallas Pandionis Athenarum regis fuit filius.

503. *Fœdus*] Quod Æginetas inter & Athenienſes percussum fuerat.

504. *Peti*] A Minoë: Quod, ut causæ suæ faveret, Æacumque periculi metu moveret, Cephalus addebat.

509. *Omnis eat*] In vestrum auxilium. Malo legere cum Heinsio, *Communis rerum status iste mearum est*, mihi scilicet cum Athenis.

510. *Mihi*] Hoc est, *Supersunt mihi milites, & adjuvandos, & repellendos hostes.*

Res, ait. Adveniens equidem modò gaudia cepi;
Cùm tam pulchra mihi, tam par ætate juventus
Obvia processit. Multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi vestrâ priùs urbe receptus.
Æacus ingemuit; tristique ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna sequetur.
Hanc utinam possem vobis memorare! sine ullo
Ordine nunc repetam. Neu longâ ambage morer vos;
Ossa, cinisque jacent, memori quos mente requiris.
Et quota pars illi rerum perière mearum!
Dira lues irâ populis Junonis iniquæ
Incidit exosæ dictas à pellice terras.
Dum visum mortale malum, tantæque latebat
Causa nocens cladis: pugnatum est arte medendi.
Exitium superabat opem; quæ victa jacebat.
Principio cœlum spissâ caligine terras
Pressit; & ignavos inclusit nubibus æstus.
Dumque quater junctis implevit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem,
Letiferis calidi spirârunt flatibus Austri.
Constat & in fontes vitium veniisse, lacusque;
Milliaque incultos serpentum multa per agros
Errâsse; atque suis fluvios temerâsse venenis.
Strage canum primâ, volucrumq; oviumq; boumq;
Inque feris subiti deprênsa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros; medioque recumbere sulco.
Lanigeris gregibus balatus dantibus ægros
Sponte suâ lanæque cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæque in pulvere famæ,
Degenerat palmas: veterumque oblitus honorum,
Ad præsepe gemit, morbo moriturus inerti.

Equidem modò applellens lætatus sum, cùm tam elegans juventus, tam similis ætate mihi occurrit: attamen multos inde exquiro, quos vidi olim cùm *exceptus* essem in *vestrâ urbe. Æacus suspiravit, atque sic locutus est lugubri sono: Lætior fortuna sequetur triste principium. Utinam possem vobis hanc referre! nunc narrabo sine ullo ordine: & ne vos detineam prolixo verborum circuitu; quos expetis mente memori, jacent* nîl nisi *ossa & cinis: & cùm illi occiderunt, quota pars occidit rerum mearum! Crudelis pestis immissa est populis irâ Junonis infensæ* atque *odio persequentis tellurem appellatam ab adulterâ. Quamdiu strages credita terrestris, & prava causa tanti mali* nos *fugit, medicâ arte utebamur.* Atqui *Clades vincebat auxilium, quod nihil profuit. Initio aër incubuit terris opacâ caligine, & inclusit calores inertes nubibus. Et dum luna quater implevit orbem cornibus concurrentibus & quater diminuta dissolvit orbem plenum, noti tepentes flaverunt auris pestiferis. Certum est* corruptionem aëris *irrepsisse in fontes, & flagna, atque multa millia anguinum serpsisse per campos desertos, & infecisse flumina suis venenis. Vis mali præcipitis primò nota est interritu canum & avium, & ovium, & boum, itemque ferarum. Miser agricola stupet fortes tauros procumbere inter* arandum, *atque cadere in medio sulco. Vellera ultro defluunt ovium gregibus emittentibus balatus languidos, & corpora extenuantur. Equus nuper generosus, multâ laude* nobilis *in campo contemnit victoriam; atque immemor honorum præteritorum gemit ad præsepe periturus morbo ignavo.*

NOTÆ.

518. *Melior*] Quia postquam suorum jacturam enarraverit Æacus, Jovis beneficium memorabit.

523. *Lues*] Pestem dicit, cujus descriptionem plerique omnes poëtæ ex Thucydide, qui pestem Athenienses elegantissimè expressit, desumpserunt.

524. *Exosæ*] Æginam insulam, à pellice quam odit denominatam.

536. *Strage canum*] Hæc ex primo Iliad. sumpta videntur. Pecudes enim ad terram pronæ, & cerebro minùs frigidæ quam homines, τῆς νοσωδεὶς ἀτμῆς, *hauriebant, & ex his primùm quibus* odora vis.

Aper oblitus est frendere: Cerva non credit cursui; neque ursi invadunt valida armenta. Morbus retinet omnia; atque corpora turpia strata sunt per nemora, per campos, & per vias. Aër est infectus odoribus. Stupenda dico. Neque canes, neque aves rapaces, neque lupi villis *candentes illa* cadavera *gustaverunt: liquefacta diffluunt, atque efflant halitu, & spargunt latè contagia. Lues dimanavit ad infelices agricolas clade majore, atque grassatur intra muros magnæ urbis. Primò præcordia æstuant, atque rubor & difficilis respiratio sunt signa ardoris inclusi. Lingua aspera turget, atque ora exsiccata hiant venis exsultantibus; & aër infectus attrahitur per hiatum. Nequeunt tolerare suppositas vestes, aut ullos amictus: sed immittunt pectora inflata in humum: neque corpus refrigeratur terrâ sed terra ardet ex corpore* imposito. *Neque medicus opem ferre potest, & ipsa fera lues invadit eos; atque artes nocent iis qui illas profitentur. Quò quisque propiùs accedit, & fidentiùs fert opem morbido, celeriùs mortem incurrit. Et cùm spes salutis recessit, & cognoscunt finem contagii in obitu, obsequuntur libidini; neque ullo modo sunt solliciti de eo quod juvet; nihil enim juvat. Hinc inde, pudore abjecto consistunt ad fontes, & flumina, & amplos puteos: neque antè est sitis adempta potando, quàm vita. Multi ibi oppressi non possunt inde sese tollere; atque pereunt in ipsis aquis: nonnullus tamen etiam illas bibit. Et, adeò tædet odiosi tori infelices, ut inde prorumpant; vel si vires impedunt stare, devolvant corpora in terram, & quisque vitet suas domos; suæ sedes cuique videntur exitiales. Et quia causa ignoratur, locus causa creditur vitii. Cerneres semimortuos vagari per vias, dum poterant consistere; alios lugentes & humi stratos & torquentes oculos ultima motu.*

Non aper iraſci meminit; non fidere curſu
Cerva; nec armentis incurrere fortibus urſi.
Omnia languor habet; Silviſque, agriſque, viiſque
Corpora fœda jacent. Vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor. Non illa canes, avidæve volucres,
Non cani tetigêre lupi: dilapſa liqueſcunt,
Afflatuque nocent; & agunt contagia latè.
Pervenit ad miſeros damno graviore colonos
Peſtis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis.
Viſcera torrentur primò; flammæque latentis
Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus ægrè.
Aſpera lingua tumet; trepidiſque arentia venis
Ora patent; auræque graves captantur hiatu.
Non ſtratum, non ulla pati velamina poſſunt;
Dura ſed in terrâ ponunt præcordia: nec ſit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore fervet.
Nec moderator adeſt: inque ipſos fæva medentes
Erumpit clades; obſuntque auctoribus artes.
Quò propior quiſque eſt, ſervitque fideliùs ægro,
In partem leti citiùs venit. Utque ſalutis
Spes abiit, finemque vident in funere morbi;
Indulgent animis: & nulla, quid utile, cura eſt:
Utile enim nihil eſt. Paſſim poſitoque pudore,
Fontibus, & fluviis, puteïſque capacibus hærent:
Nec priùs eſt extincta ſitis, quàm vita, bibendo.
Inde graves multi nequeunt conſurgere, & ipſis
Immoriuntur aquis: aliquis tamen haurit & illas.
Tantaque ſunt miſeris inviſi tædia lecti;
Proſiliunt; aut, ſi prohibent conſiſtere vires,
Corpora devolvunt in humum; fugiuntque penates
Quiſque ſuos: ſua quiq; domus funeſta videtur.
Et quia cauſa latet, locus eſt in crimine notus.
Semianimes errare viis, dum ſtare valebant,
Aſpiceres; flentes alios, terræque jacentes;
Laſſaque verſantes ſupremo lumina motu.

NOTÆ.

550. *Dilapſi*] Cadavera intacta à canibus & vulturibus tabes abſumerat.

551. *Afflatuque nocent*] Expirant enim odoris fœditatem intolerabilem.

561. *Moderator*] Medicum dicit.

562. *Obſunt*] Quia dum apud ægros verſantur, peſte quoque corripiuntur.

[Membraque

[Membraque pendentis tendunt ab sidera cœli,
Hîc, illîc ubi mors deprênderat exhalantes.]
Quid mihi tunc animi fuit? an, quod debuit esse,
Ut vitam odissem, & cuperem pars esse meorum?
Quò se cunque acies oculorum flexerat, illîc
Vulgus erat stratum. Veluti cùm putria motis
Poma cadunt ramis, agitatâque ilice glandes.
Templa vides contrà gradibus sublimia longis:
Jupiter illa tenet. Quis non altaribus illis
Irrita thura tulit? quoties pro conjuge conjux,
Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
Non exoratis animam finivit in aris,
Inque manu thuris pars inconsumpta reperta est!
Admoti quoties templis, dum vota sacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum,
Haud expectato ceciderunt vulnere tauri!
Ipse ego sacra Jovi pro me, patriâque, tribusque
Cùm facerem natis, mugitus victima diros
Edidit; & subitò collapsa sine ictibus ullis
Exiguo tinxit subjectos sanguine cultros.
Fibra quoq; ægra notas veri, monituſq; Deorum
Perdiderat. Tristes penetrant ad viscera morbi.
Ante sacros vidi projecta cadavera postes:
Ante ipsas, quò mors foret invidiosior, aras.
Pàrs animam laqueo claudunt; mortisque timorem
Morte fugant: ultroque vocant venientia fata.
Corpora missa neci nullis de more feruntur
Fûneribus: neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos. Et jam reverentia nulla est:
Deque rogis pugnant; alieniſque ignibus ardent.

Atque hinc inde ubi mors corripuerat efflantes animam, tollunt artus ad astra cœli imminentis. Quid mihi fuit tunc mentis? an, quod oportuit esse, ut vitam odio haberem, & optarem esse pars meorum qui occubuerunt? *In quamcunque partem lumen oculorum se obverterat, ibi erat plebs jacens: quemadmodum cùm poma corrupta defluunt ramis agitatis, aut glandes quercu concussâ. Cernis è regionè templa excelsa longis gradibus; Jovi dicata sunt. Quis non immisit thura inutilia illis aris? Quoties dum consors tori fundit preces pro consorte, pater pro filio, efflavit spiritum ad altaria* Deorum vota *non audientium? Atque pars thuris inventa est integra in manu. Quoties boves adducti ad templa procubuerunt non expectato ictu, dum sacerdos fundit preces, & spargit vinum purum inter cornua. Cùm ipse ego sacra facerem Jovi pro me, pro patriâ, atque tribus filiis, victima emisit horrendos mugitus; atque statim procumbens sine ullis ictibus, infecit cultros immissos pauco sanguine. Fibra etiam morbida amiserat signa quibus verum* cognoscitur *& voluntas Deorum: fera lues grassatur in præcordia: Conspexi cadavera prostrata ad sacra* templorum *limina*; immo *ad altaria ipsa, ut mors esset magis odiosa. Pars suffocant spiritum fune, atque depellunt metum obitûs obitu; & arcessunt fata sponte accidentia. Corpora morti tradita nullis exsequiarum* honoribus *efferuntur pro more, neque enim valvæ erant capaces exsequiarum. Vel sternuntur humi absque sepulturâ; vel inhonorata tolluntur in excelsos rogos. Neque jam ulla est veneratio: atque certant de rogis, & comburuntur alienis flammis.*

NOTÆ.

580. *Pendentis*] Undique suspensi, convexi.

587. *Vides*] Hoc dicit Æacus, digito templum demonstrans.

594. *Fundit*] Post libatam, avulsus setis, post immolatam, sale & farre fronti interspersis, probata est hostia, vino, eoque mero, inter cornua fuso.

595. *Haud expectato*] Lue, non securi ceciderunt.

600. *Fibra*] Per viscerum patres extremas futurorum veritatem rimari solebant Haruspices; quæ quidem partes cùm morbo absorptæ & vitiatæ essent, nullum indicium habebant.

606. *Nullis de more*] Nullo exequiarum honore honestata dicit cadavera, cùm ea *ne quidem* portæ capere potuissent quæ efferre studuissent. *Funus* est pompa exequiarum.

609. *Indotata*] Nec thure in rogum ingesto, nec ab amicis collatis muneribus contra quàm vulgò fiebat.

Nulli sunt qui lugeant; atque animæ nullis lacrymis honoratæ liberorum & virorum, & juvenum, & senum errant. Neque locus est satis vastus ad sepulchra, neque ligna satis copiosa ad ignes. Stupens tantâ perturbatione rerum miserarum, ô Jupiter, dixi, siquidem non falsò dicunt te venisse in amplexus Æginæ Asopidos, Neque te pudet esse nostrum patrem, magne pater; vel restitue mihi meos, vel compone me etiam tumulo. Ille favoris indicium fecit fulgure, & tonitru prospero. Accipio, inquam, atque oro ista sint lætæ indicia tuæ voluntatis: propignore felici accipio præsagium quod mihi offers. Fortè adstitit quercus de semine Dodonæo, Jovi sacra rarissima amplis ramis. Nos ibi vidimus formicas grana colligentes & trahentes parvo ore longo ordine magnum pondus, atque tenentes suam semitam per asperum corticem quercûs. Cùm coptam admirarer, Totidem, inquam, concede mihi cives, Parens optime, atque imple urbem hominibus vacuam. Quercus excelsa concussa est atque strepitum edidit ramis agitatis sine vento. Artus tremuerunt mihi timido, & capilli erant erecti horrore. Nihileminus deosculatus sum terram atque quercum: neque testabar me sperare, sperabam tamen, atque servabam mente mea desideria. Nox subsequitur: atque sopor invadit corpora defatigata sollicitudinibus. Eadem quercus visa est mihi adesse coram oculis, totidem habens ramos, & totidem animalia ramis; atque tremere eâdem agitatione; atque diffundere in proximos campos turbam formicarum grana ferentium. Quæ repentè visa est augeri, & major atque major fieri.

Qui lacryment, desunt: indefletæque vagantur
Natorumq; virûmq; animæ, juvenumq; senumque.
Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miserarum turbine rerum,
Jupiter ô, dixi, si te non falsa loquuntur
Dicta sub amplexus Æginæ Asopidos îsse:
Nec te, magne pater, nostri pudet esse parentem;
Aut mihi redde meos: aut me quoque conde sepul-
Ille notam fulgore dedit, tonitruque secundo. [chro.
Accipio, sintque ista precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi: quod das mihi, pigneror, omen.
Fortè fuit juxtà patulis rarissima ramis
Sacra Jovi quercus de semine Dodonæo.
Hic nos frugilegas aspeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugosoque suum servantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem, pater optimè, dixi,
Tu mihi da cives: & inania mœnia reple.
Intremuit, ramisque sonum fine flamine motis
Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
Horruerant, stabantque comæ. Tamen oscula terræ,
Roboribusque dedi: nec me sperare fatebar;
Sperabam tamen; atque animo mea vota fovebam.
Nox subit: & curis exercita corpora somnus
Occupat. Ante oculos eadem mihi quercus ad-
esse, 635
Et ramos totidem, totidemque animalia ramis
Ferre suis visa est; parilique tremiscere motu:
Graniferumque agmen subjectis spargere in arvis.
Crescere quod subitò, & majus majusque videri,

NOTÆ.

611. *Vagantur*] Ex veterum opinione, qui insepultorum vel minùs splendidè compositorum umbras errare dictitabant.

616. *Asopidos*] Filiæ Asopi, qui Bæotiæ fluvius in finum Corinthiacum labens.

623. *De semine Dodonæo*] Id est, ex illarum quercuum genere, quæ apud Dodonam crevere. Dodona autem est civitas Chaoniæ reg. Epiri, sic dicta à Dodone Jovis & Europæ filiâ; huic propinquum erat nemus Jovi sacrum, ubi templum Jovis Dodonæi fuisse dicitur. Columbas in hâc silvâ vaticinantes fingunt, quid Thessali mulieres fatidicas περιστερὰς, i. e. *columbas* vocârunt: alii autem quercus ipsas vocales volunt, & consulentibus edere oraculo solitas.

629. *Intremuit*] Firmandi ominis causâ, exauditis precibus.

Ac

Ac se tollere humo; rectoque adsistere trunco:
Et maciem numerumque pedum, nigrumq; colorem
Ponere: & humanam membris inducere formam.
Somnus abît. Damno vigilans mea visa; querorq;
In Superis opis esse nihil. At in ædibus ingens
Murmur erat: vocesque hominum exaudire videbar,
Jam mihi desuetas. Dum suspicor has quoque somni,
Ecce venit Telamon properus: foribusque reclusis,
Speque, fideque, pater, dixit, majora videbis.
Egredere. Egredior: qualesque in imagine somni
Visus eram vidisse viros: ex ordine tales
Aspicio, agnoscoque. Adeunt; regemque salutant.
Vota Jovi solvo, populisque recentibus urbem
Partior, & vacuos priscis cultoribus agros,
Myrmidonasque voco; nec origine nomina fraudo.
Corpora vidisti. Mores, quos ante gerebant,
Nunc quoque habent: parcumque genus, patiensque laborum,
Quæsitique tenax, & qui quæsita reservent.
Hi te ad bella pares annis, animisque sequentur,
Cùm primùm, qui te feliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Austros.
XXVI. Talibus atque aliis longum sermonibus illi
Implevêre diem. Lucis pars ultima mensæ
Est data, nox somnis. Jubar aureus extulerat sol:
Flabat adhuc Eurus; redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior ætas;
Ad regem Cephalus, simul & Pallante creati
Conveniunt. Sed adhuc regem sopor altus habebat.

& se efferre supra terram & stare erecto corpore, & deponere gracilitatem, & copiam pedum & colorem atrum, & induere figuram humanam per artus. Sopor excussus est. Experrectus condemno mea insomnia; atque doleo nihil esse auxilii à Diis. At murmur magnum erat in regiâ meâ, atque videbar audire sonitum virorum cui jamdiu non fueram assuetus. Dum dubito ne & de hoc sono somniavi tantùm, ecce Telamon adest festinans atque januâ apertâ, Genitor, inquit, comperies majora spe atque fide tuâ. Prodi quæso. Prodeo, atque video & cognosco tales viros singulatim, quales credideram vidisse per simulacra soporis. Accedunt, & salutant me tanquam *suum regem. Rependo vota Jovi, & distribuo urbem atque arva orba antiquis colonis in novos populos: atque appello Myrmidonas; neque spolio eos nativo nomine. Aspexisti corpora. Iisdem vivunt moribus quibus priùs imbuti erant: gens parsimoniæ studens, & labori addicta, & servans quod lucrifecit, & reponens parta in futurum. Hi annis atque fortitudine similes comitabuntur te ad pugnas, statim atque subsolanus, qui te feliciter adduxit, (subsolanus enim adduxerat) fuerit versus in Notos.*

XXVI. *Illi consumserunt longum diem hujusmodi atque aliis colloquiis. Pars diei novissima concessa est epulis, nox soporis. Sol splendidus advexerat lucem; Subsolanus adhuc spirabat, atque impediebat carbasa reversura. Filii Pallantis cœunt ad Cephalum, qui provectior erat ætate; Cephalus & filii Pallantis unà adeunt regem Æacum: sed somnus gravis adhuc illum tenebat.*

NOTÆ.

640] *Recto*] Qualis est hominum.

646. *Desuetas*] Quia omnes prope tabe interîerant.

Ib. *Somni*] Quia res videbatur incredibilis.

654. *Myrmidonasque*] Μύρμηξ nempe Græcis formica dicitur: Revera autem illum ideo nomen Æginetis impositum, quòd formicarum more, prædonum metu in antris degerent, terram foderent & agriculturam exercerent qui Æaci precibus in homines mutati finguntur, quòd docente illo, naves ædificare hostibus resistere, in hominum denique conspectum prodire inceperint. Strabo lib. VIII.

660. *Austros*] Quibus ex Æginâ ad Athenas navigatio opportuna.

662. *Pars ultima mensæ*] Prandia enim vetustiori ævo prorsùs ignota.

665. *Pallante sati*] Pallantis Athenienſis filii duo Clytus & Butes.

Excipit Æacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon fraterque viros ad bella legebant.
Phocus in interius ſpatium pulchroſque receſſus
Cecropidas ducit. Cum queis ſimul ipſe reſedit,
Aſpicit Æoliden ignotâ ex arbore factum
Ferre manu jaculum, cujus fuit aurea cuſpis.
Pauca priùs mediis ſermonibus ille locutus,
Sum nemorum ſtudioſus, ait, cædiſque ferinæ:
Quâ tamen è ſilvâ teneas haſtile reciſum,
Jamdudum dubito: certè, ſi fraxinus eſſet,
Fulva colore foret: ſi cornus, nodus ineſſet.
Unde ſit ignoro: ſed non formoſius iſto
Viderunt oculi telum jaculabile noſtri.
Excipit Actæis è fratribus alter: & uſum
Majorem ſpecie mirabere, dixit, in iſto.
Conſequitur quodcunque petit: Fortunaque miſſum
Non regit; & revolat nullo referente cruentum.
Tum verò juvenis Nereïus omnia quærit;
Cur ſit, & unde datum; quis tanti muneris auctor,
Quæ petit, ille refert; ſed, quæ narrare pudori eſt,
Quâ tulerit mercede, ſilet: tactuſque dolore
Conjugis amiſſæ, lacrymis ita fatur obortis:
Hoc me, nate Deâ, (quis poſſit credere?) telum
Flere facit, facietque diu; ſi vivere nobis
Fata diu dederint. Hoc me cum conjuge carâ
Perdidit. Hoc utinam caruiſſem munere ſemper!
Procris erat (ſi fortè magìs pervenit ad aures
Orithyïa tuas) raptæ ſoror Orithyïæ.
Si faciem moreſque velis conferre duarum,
Dignior ipſa rapi. Pater hanc mihi junxit Erechtheus:

Phocus excipit illos ad fores: nam Telamon atque ejus frater Peleus *habebant delectum virorum pro militiâ. Phocus ducit Athenienſes in penetralia, atque ornatos ſucceſſos regiæ, cum quibus ſtatim atque ſedit, videt Æoliden gerere manu telum fabricatum ex ligno ignoto, cujus mucro fuit aureus. Ille priùs pauca præfatus ex uſu communi, inquit, gaudeo ſilvis & ferarum interitu; quo tamen ex ligno ſit deſumptum jaculum, quod tractas, jam diu incertus ſum; certè ſi eſſet ex fraxino, eſſet colore flavo; ſi ex corno, nodus ineſſet. Neſcio ex quo ligno ſit: ſed noſtri oculi non aſpexerunt haſtile pulchrius iſto. Unus ex fratribus Athenienſibus reſpondet: Atque, inquit, miraberis in iſto utilitatem majorem formâ. Attingit quicquid appetit; & nulli ſubjicitur fortunæ; & redit ſanguine infectum nemine referente. Tum* vero *juvenis Nereïus percunctatur cuncta; quamobrem, & unde ſit ablatum; quis auctor tanti doni. Ille reddit quæ poſcit; ſed tacet quæ indecorum eſt referre, & quâ mercede acceperit; atque mœrore commotus propter uxorem perditam, ſic incipit, lacrymis profluentibus. Hoc jaculum, nate Deâ (quis poſſit fidem adhibere?) mihi movet fletus, & movebit diu, ſi fata nobis conceſſerint vivere diu. Hoc me prodidit cum dilectâ uxore: utinam caruiſſem ſemper iſto dono! Procris (ſi fortè potiùs Orithyïa pervenit ad aures tuas) erat ſoror Orithyïæ ablatæ.* Atque equidem *ipſa Procris dignior abripi; ſi velis comparare formam & mores utriuſque. Pater Erechtheus mihi hanc dedit conjugem;*

NOTÆ.

672. *Æoliden*] Cephalum Dionis filium Æoli nepotem, ſiquidem Deionem Apollodorus inter Æoli liberos recenſet.

674. *Mediis*] Id eſt, quæ in medium ſine omni peculiari ſcopo proferri ſolent.

681. *Alter*] Clytus nempe, ſeu Butes, de quibus ſuprà.

683. *Conſequitur*] Videtur ex Aquifoliâ factum; de quâ vide Plin. lib. xxiv. cap. 13.

685. *Nereïus*] Phocus, quem ex Pſamathe Nereï filiâ Æacus ſuſtulit.

688. *Mercede*] Procri nempe uxore pro communicato lecto jaculum ab ipsâ Cephalus accepit; cùm ſeſe illa in hoſpitam mutâſſet; ſuum verò eſſe Cephalum non cognoviſſet.

690. *Deâ*] Pſamathe nymphâ, quam Phoci matrem diximus.

695. *Orithyïa*] Erechthei Athenienſium regis filia, quam ob formam Boreas rapuiſſe dicitur.

Hanc

Hanc mihi junxit Amor. Felix dicebar, eramque:
(Non ita Diis visum est) ac nunc quoq; forsitan essem.
Alter agebatur post pacta jugalia mensis:
Cùm me cornigeris tendentem retia cervis
Vertice de summo semper florentis Hymetti
Lutea manè videt pulsis Aurora tenebris:
Invitumque rapit. Liceat mihi vera referre,
Pace Deæ; quòd sit roseo spectabilis ore,
Quòd teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quòd alatur aquis; ego Procrin amabam:
Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore.
Sacra tori, coïtusque novos, thalamosque recentes,
Primaque deserti referebam fœdera lecti.
Mota Dea est: &, Siste tuas, ingrate, querelas,
Procrin habe, dixit. Quòd si mea provida mens est,
Non habuisse voles. Meque illi irata remisit.
Dum redeo, mecumque Deæ memorata retracto,
Esse metus cœpit, ne jura jugalia conjux
Non bene servâsset. Faciesque, ætasque jubebant
Credere adulterium: prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram: sed & hæc erat, unde redibam,
Criminis exemplum: sed cuncta timemus amantes.
Quærere, quo doleam, studeo; donisq; pudicam
Sollicitare fidem. Favet huic Aurora timori:
Immutatque meam (videor sensisse) figuram.
Palladias ineo non cognoscendus Athenas:
Ingrediorque domum. Culpâ domus ipsa carebat;
Castaq; signa dabet: dominoque erat anxia rapto.
Vix aditu per mille dolos ad Erichthida facto;
Ut vidi, obstupui: meditataque pœnè reliquî
Tentamenta fide: malè me, quin vera faterer,
Continui; malè quin, ut oportuit, oscula ferrem.

Amor hanc mecum sociavit. Beatus credebar, & beatus *eram: (Non ita placitum erat diis) & nunc essem fortè si modò iis placuisset. Secundus mensis incipiebat post sponsalia, cùm Aurora crocea me conspicit manè dejectis tenebris ex fastigio Hymetti semper florentis, struentem plagas cervis cornutis; atque* me *aufert repugnantem. Concedatur mihi narrare vera, sine odio Deæ: quòd sit pulcherrima facie roseâ, quòd* media sit *inter confinia diei, & noctis, quòd vivat liquore nectareo; Ego amabam Procrin; Procris erat semper mihi in corde, Procris erat in ore. Repetebam sacra lecti, & recentes concubitus, & nuptias nuperas, & prima jura tori derelicti. Dea est accensa; atque, inquit, reprime tuas querimonias, ingrate, Procrin obtineas. Quòd si meus animus aliquid prospicit, optabis non habuisse* eam: *atque irata me illi reddidit. Dum revertor, atque revolvo mecum Deæ monita, occœpi timere, ne uxor non bene custodivisset fœdera connubialia: atque pulchritudo & anni suadebant mihi credere* eam *adulterium commisisse: mores dehortabantur credere. Verùm tamen discesseram: verùm & hæc* Aurora *à quâ revertebar, erat exemplum adulterii; verùm* nos *amantes omnia reformidamus. Nitor fingere quod me sollicitet; atque tentare muneribus fidem pudicitiæ. Aurora favit huic pavori; atque vertit meam formam: (videor sensisse.) Subeo Athenas Palladias nulli cognoscendus, atque intro domum. Ipsa domus vacabat crimine, & indicia faciebat castitatis, atque erat sollicita ob dominum ablatum. Accessu vix dato ad Erechthei filiam per mille artes, cùm intuitus sum, obstupui: atque propemodum deserui fidei experimenta animo instituta: ægrè me repressi, quin agnoscerem vera; ægrè quin, ut decuit, suavia darem.*

NOTÆ.

702. *Hymetti*] Qui Atticæ mons est, thymo, melle, apibus, & marmore nobilis.

704. *Rapit*] Formosissimi juvenis amore incensa.

710. *Prima*] Nam Procridi dederat fidem se cum aliâ muliere non coiturum.

Ib. *Deserti lecti*] Derelictæ uxoris.

719. *Criminis*] Aurora enim exemplo monstravit, quàm facilè mulieres in adulterium incidant.

720. *Quærere*] Tzetzes 1 Chil. 20. narrat deprehensam à Cephalo cum Pteleonte juvene, à quo acceperat auream coronam.

726. *Erechthida*] Quæ ipsa Procris est Erichthei filia.

728. *Fidê*] Pro *fidei*, antiquè.

Triſtis erat: ſed nulla tamen formoſior illâ
Eſſe poteſt triſti; deſiderioque calebat
Conjugis abrepti. Tu collige, qualis in illâ,
Phoce, decor fuerit: quam ſic dolor ipſe decebat.
Quid referam, quoties tentamina noſtra pudici
Reppulerint mores? quoties, Ego, dixerit, uni
Servor, ubicunque eſt: uni mea gaudia ſervo?
Cui non iſta fide ſatìs experientia ſano
Magna foret? non ſum contentus: & in mea pugno
Vulnera; dum cenſus dare me pro nocte paciſcor.
Muneraque augendo tandem dubitare coëgi.
Exclamo: Malè tectus ego en, malè pactus adulter
Verus eram conjux: me, perfida, teſte teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
Inſidioſa malo cum conjuge limina fugit;
Offensâque mei genus omne peroſa virorum
Montibus errabat ſtudiis operata Dianæ.
Tum mihi deſerto violentior ignis ad oſſa
Pervenit: orabam veniam; peccâſſe fatebar,
Et potuiſſe datis ſimili ſuccumbere culpæ
Me quoque muneribus; ſi munera tanta darentur:
Hoc mihi confeſſo, læſum priùs ulta pudorem,
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tanquam ſe parva dediſſet
Dona, canem munus; quem cùm ſua traderet illi
Cynthia, Currendo ſuperabit, dixerat, omnes.
Dat ſimul & jaculum; manibus quod (cernis) habemus.

Mœſta erat: verùm tamen nulla poteſt eſſe pulchrior quàm illa etiam dum mœſta fuit; atque flagrabat deſiderio mariti ſublati. Tu, Phoce, conjice, qualis fuerit in illâ venuſtas, quam ærumna ipſa ſic decebat. Quamobrem dicam, quoties honeſti mores coarguerint noſtros conatus? quoties dixerit, Ego ſervor uni, ubicunque eſt; ſervo meam voluptatem uni? Cui ſapienti iſtud periculum fidei non ſit ſatìs tutum? Non ſum expletus; & tendo in meum exitium, dum ſpondeo pretium pro nocte, atque cumulando dona ſubegi eam *denique vacillare. Vociferor; Ecce ego malè occultus, male promiſſus adulter, eram verus maritus: coargueris me teſte, infida. Illa nihil* reſpondit: *ſed tantùm ſuperata ſecreto pudore vitat domum, in quâ ſibi inſidiæ erant ſtructæ, cum perverſo conjuge: atque odio habens totam gentem virorum ob meam injuriam, per montes vagatur dedita miniſteriis Dianæ. Tum amor vehementior pervadit oſſa* mea *cùm derelictus eſſem; precabar ut ignoſceret, & agnoſceham me in culpâ eſſe: & potuiſſe etiam in ejuſmodi crimen venire oblatis donis, ſiquidem tanta dona offerrentur. Redit ad me poſtquam ea agnoviſſem antè ulta pudorem offenſum; atque unanimis tranſigit annos amabiles. Dat mihi inſuper, (ſicuti dediſſet ſe* tanquam *exiguum munus,) canem, quem cùm ſua Diana illi daret, dixerat, antevertet cunctus curſu. Tradit* mihi *unà telum, quod,* ut *vides, tractamus manibus.*

NOTÆ.

732. *Conjugis*] Mariti Cephali, quem putabat ab Aurorâ fuiſſe raptum.

737. *Fide*] Pro *fidei*, iterum; niſi mavis eum uno Vaticano, *Cui non iſta ſatìs fidei*, ut obſervavit Cioſanus.

739. *Cenſus*] Amplas ſuas divitias pro concubitu.

744. *Fugit*] Atque tum ad Minoëm Cretæ regem pervenit, à quo jaculum inevitabile & canem Lælapa accepit, quem nulla fera poſſet evitare; quibus quidem muneribus ipſa quoque ſpecie mutata Cephalum maritum ad nictum adulterium pellexit, quod & pariter deprehenſo exprobavit. Quanquam aliter Hyginus, itemque Ovidius noſter.

745. *Offensâque mei*] *Quòd me offendiſſet*, nam activè vox illa plerumque ſumitur *offenſi* paſſivè.

746. *Studiis*] *Venationi.*

751. *Hoc*] Non tamen ſatìs apertè, neque utì ſuprà indicavimus, ſeſe à Procri deceptum, ut obſcurè fatetur.

755. *Cynthia*] Diana, à Cyntho Deli inſulæ monte, ubi nata dicitur.

XXVII. Muneris alterius quæ sit fortuna requiris?

Accipe. Mirandi novitate movebere facti.
Carmina Laïades non intellecta priorum
Solverat ingeniis: & præcipitata jacebat
Immemor ambagum vates obscura suarum.
Scilicet alma Themis non talia linquit inulta.
Protinus Aöniis immittitur altera Thebis
Pestis; & exitio multi pecorumque, suoque
Rurigenæ pavere feram. Vicina juventus
Venimus: & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox superabat retia saltu:
Summaque transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quos illa sequentes
Effugit, & volucri non secius alite ludit.
Poscor & ipse meum consensu Lælapa magno;
Muneris hoc nomen. Jamdudum vincula pugnat
Exuere ipse sibi, colloque morantia tendit.
Vix bene missus erat; nec jam poteramus, ubi esset,
Scire; pedum calidus vestigia pulvis habebat:
Ipse oculis ereptus erat. Non ocior illo
Hasta, nec excussæ contorto verbere glandes,

XXVII. *Posisne quæ sit fors alterius dona? Audi. Tangeris novitate facti: stupendi. Laïades explicuerat ænigmata quæ majores non poterant comprehendere, atque vates ambigua dicta sui procubuit oblita ænigmatum suorum. Nimium alma Themis non sinit talia impunita. Extemplo aliud monstrum excitatur in Thebas Aonias; atque plurimi coloni aluerunt feram damno pecorum atque suo. Proxima juventus accurrimus; atque circumdedimus vastos campos indagine. Illa agilis superabat plagas facili saltu; atque transgrediebatur supremos funes retium extensorum. Canes solvuntur, quos insequentes illa prævertit, neque aliter eos frustratur quàm avis volatilis. Meus Lælaps petitur à me unanimi voto; Hoc* erat *nomen dono. Jam diu ipse nititur se expedire loris & collo* ea detrahere *quæ morabantur* eum inter currendum. *Vix bene solutus erat, neque jam poteramus nôsse ubi esset; Pulvis calidus retinebat impressionem pedum; ipse erat sublatus ab oculis. Jaculum non fertur velocius illo, neque globi emissi funda contortâ,*

NOTÆ.

757. *Alterius*] *Canis* nempe.

759 *Carmina*] Quibus Sphingis monstri ex Typhone & Echidnâ nati, ænigma continebatur: montem Sphingium juxta Thebas Sphinx ille infederat, unde in viatores impetum facere solebat. *Quodnam illud esset animal, quod manè quadrupes, meridie bipes, vesperi tripes esset?* interrogabat: cui rei cùm nullus posset satisfacere, imperitos laniabat. Ænigma verò dissolvit Oedipus, qui *Hominem animal illud esse dixit*, de quo Sphinx loquebatur; *siquidem ille in infantiâ manibus & pedibus repens veriùs quàm incedens quadrupes videretur, cùm adolescens bipes, senio confectus & baculo nitens tripes dici mereretur.* Atque hujus solutionis dolore sese Sphinx de saxo præcipitem dedit.

759. *Laïades*] *Oedipus* Laii Thebanorum regis filius.

761. *Vates obscura*] Sphinx monstrum capite & vultu puellam, alis avem, reliquo corpore leonem referens; à Junone adversus Thebanos immissum.

762. *Themis*] Cœli ac Terræ filia, quæ hominesquod fas sit servare docebat, cujus vetustissimum fuit in Bœotiâ oraculum.

Ib. *Talia*] (i. e.) Cædem Laii & nuptias Oedipi cum matre suâ Jocastâ.

763. *Aöniis*] *Bœotiis*; est enim Aonia Bœotiæ pars montana.

764. *Pestis*] De vulpe intelligit: quomodo & alibi *pestis Nemæa* pro Leone sumitur.

765. *Pavere*] Non modò eam feram pueros rapuisse, sed ei trigesimo quoque die unum expolitum fuisse, quem ablatum devorabat, narrant Ant. Liberalis.

766. *Indagine*] Hoc est, hominum, plagarum, retium, formidinum circumducto. Venationi vox propria.

770. *Ludit*] Deludit, decipit. Vulpes enim circumcurrendo maximè canes eludunt.

771. *Lælapa*] Qui canis fuit Cephalo à Procri datus, ab impetu & velocitate sic dictus.

772. *Vincula*] Vinculum, quo tenebatur.

Nec

neque levis fugitta ab arcu Gortyniaco. Culmen montis medii tollitur super campos subjectos: Illuc ascendo, atque specto novos cursus: undefera conspecta est interdum corripi, nunc se subtrahere ab ipso vulnere. Neque vasra fugit recto calle, & in campum, sed eludit rictus insequentis: & recurrit in circulum, ne hostis Lælaps *utatur suis viribus. Hic urget, & sequitur* eam in cursu sibi *æqualem, atque similis corripienti non corripit, atque intentat morsus inanes in aërem. Confugiebam ad auxilium teli: quod dum dextera vibrat, dum conor inserere digitos in amenta, dimovi oculos; atque reflexeram rursus reductos ad eundem locum, video (monstrum) duo marmorea* signa *in mediâ planitie: crederes hoc fugere, illud latrare. Nempe Deus voluit utrumque indomitum esse in contentione cursûs: si quis Deus auxilio fuit illis.*

Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii subjectis imminet arvis:
Tollor eò, capioque novi spectacula cursûs:
Quà modò deprendi, modò se subducere ab ipso
Vulnere visa fera est. Nec limite callida recto,
In spatiumque fugit; sed decipit ora sequentis:
Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
Imminet hic, sequiturque parem: similisque tenenti
Non tenet, & vacuos exercet in aëra morsus.
Ad jaculi vertebar opem: quod dextera librat
Dum mea, dum digitos amentis indere tento,
Lumina deflexi: revocataque rursus eódem
Rettuleram, medio (mirùm) duo marmora campo
Adspicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invectos ambo certamine cursûs
Esse Deus voluit; si quis Deus adfuit illis.

XXVIII. Hactenus: & tacuit. Jaculo quod crimen in ipso?
Phocus ait. Jaculi sic crimina reddidit ille.
Gaudia principium nostri sint, Phoce, doloris.
Illa priùs referam. Juvat ô meminisse beati
Temporis, Æacida, quo primos ritè per annos
Conjuge eram felix; felix erat illa marito.
Mutua cura duos, & amor socialis habebat.
Nec Jovis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, non si Venus ipsa veniret,
Ulla erat. Æquales urebant pectora flammæ.
Sole ferè radiis feriente cacumina primis,
Venatum in silvis juveniliter ire solebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres

XXVIII. *Hucusque* locutus est Cephalus: *dein siluit. Quâ in culpâ fuit telum, inquit Phocus? Ille sic exposuit culpam tesi. Lætitia sit initium nostræ ærumnæ, Phoce: eam priùs narrabo. Gratum est, ô Æacida, recordari felicis temporis, quo eram perfectè beatus uxore primis annis: illa erat beata viro. Sollicitudo reciproca, atque amor conjugalis tenebat ambos; neque illa anteponeret lectum Jovis meo amori; neque ulla erat, quæ me amore incenderet, non si Venus ipsa adesset. Par amor flagrabat in corde* utriusque. *Quamprimum ferè sol illustraverat* montium *fastigia radiis suis, consueveram profisci ad venationem in nemora more juvenum: neque patiebar servos, neque equos, neque canes odoros mecum*

NOTÆ.

778 *Gortyniaco*] *Cretenſi. Gortyn* enim, quæ & *Gortys* dicitur, Cretæ inſulæ urbs eſt, ſagittariâ arte celeberrima.

782. *Fera*] Vulpem hanc Teumeſſiam, à Teumeſſo Thebanorum vico, vocat Pauſanias in Bœoticis. Palæphatus verò & Tzetzes 1 Chil. 20. virum fuiſſe aiunt, cui nomen Alopex, &c.

784. *Ne ſit ſuus*] Non enim poſſunt toto impetu currere canes, cùm tergiverſantem perque varios orbes ſeſe morſibus ſubtrahentem feram perſequuntur.

788. *Amentis*] *Amenta* ſunt lora, quibus jacula faciliùs longiuſque emittuntur.

790. *Marmora*] In quæ fera & canis mutati ſunt, uti quidem Naſoni placuit; nam illi aliter.

792. *Ambo*] Pro *ambos* antiquè.

798. *Æacida*] Phocum Æaci filium alloquitur.

Ire

Ire canes, nec lina sequi nodosa sinebam.
Tutus eram jaculo. Sed cum satiata ferinæ
Dextera cædis erat; repetebam frigus, & umbras,
Et, quæ de gelidis halabat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æstu:
Auram expectabam; requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare solebam;
Meque juves, intresque sinus, gratissima, nostros;
Utque facis, relevare velis, quibus urimur, æstus.
Forsitan addiderim (sic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: &, Tu mihi magna voluptas,
Dicere sim solitus, tu me reficisque, fovesque:
Tu facis, ut silvas, ut amem loca sola; meoque
Spiritus iste tuus semper captatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Nescio quis: nomenque auræ tam sæpe vocatum
Esse putans nymphæ, nympham mihi credit amari.
Criminis extemplò ficti temerarius index
Procrin adit; linguâque refert audita susurra.
Credula res amor est. Subito collapsa dolore,
Ut sibi narratur, cecidit; longoque refecta
Tempore, se miseram, se fati dixit iniqui:
Deque fide questa est. Et crimine concita vano,
Quod nihil est, metuit; metuit sine corpore nomen:
Et dolet infelix veluti de pellice verâ.
Sæpe tamen dubitat, speratque miserrima falli;
Indicioque fidem negat; &, nisi viderit ipsa,
Damnatura sui non est delicta mariti.
Postera depulerant Auroræ lumina noctem;
Egredior, silvasque peto: victorque per herbas,
Aura veni, dixi, nostroque medere labori.
Et subitò gemitus inter mea verba videbar
Nescio quos audîsse. Veni, tamen, optima, dixi.
Fronde levem rursus strepitum faciente caducâ,
Sum ratus esse feram; telumque volatile misi.
Procris erat; medioque tenens in pectore vulnus,

venire, neque retiâ nodosa apportari. Securus eram telo. Sed cùm manus expleta erat nece ferinâ, me recipiebam ad frigus & umbras atque auram, quæ oriebatur ex frigidis vallibus. Aura à me requirebatur in medio calore: expectabam auram; illa erat recreatio labori. Consueveram canere, (nam memini) accedas aura; atque mihi sis salatio, subeas gremium nostrum, amabilis; atque ut soles, velis lenire calores quibus ardemus. Fortè adjecerim plura lenocinia: (ita me fata cogebant) atque consueverim dicere, Tu mihi summa voluptas, tu me restituis, atque solaris, tu facis ut diligam nemora, & loca deserta; & tuus halitus semper captatur ab ore meo. Nescio quis adhibuit aures falsas sonis ancipitibus; atque credens nomen auræ toties citatum esse nymphæ, arbitratur nympham à me diligi. Continuò inconsultus delator falsi criminis adoritur Procrin, atque narrat quæ audierat linguâ trepidâ. Amantes omnia facilè credunt. Cùm sibi referretur, procubuit oppressa dolore repentino; & recreata post longum tempus, se infelicem, se perversi fati fœminam prædicavit, atque conquesta est de fide meâ; atque impulsa falso delicto, timet quod nihil est, timet nomen sine re; atque misera sollicita est tanquam de certâ adultera. Attamen sæpe hæret, atque infelicissima sperat decipi, & non adhibet fidem accusationi, & nisi ipsa conspexerit, non est damnatura crimina sua viri. Cùm sequens Auroræ lumen fugaverat tenebras, discedo, atque me confero in nemora: & voti compos, atque stratus in herbâ, Aura ades, dixi, atque succurre nostri labori. Atque repentè videbar audîsse nescio quæ suspiria inter meas voces: Accede tamen optima, dixi. Cùm denuo folia cadentia levem strepitum ederent, credidi adesse feram aliquam; atque contorsi jaculum volatile. Procris erat; atque habens plagam in medio pectore,

NOTÆ.

814. *Sinus*] Qui æstuant, pectus captandæ auræ aperiunt; ibi enim potissimùm calores sentiuntur.

836. *Victor*] Ferarum cæde satiatus.

Hei mihi! exclamat, Postquàm ego cognovi vocem fidæ uxoris, accurri festinans atque exanimis ad vocem. Infelix reperio semivivam, & inficientem amictus suo cruore, atque evellentem jaculum, quod mihi dono dederat, ex plagâ; & sublevo corpus mihi carius meo manibus scelestis; & amictu derepto à pectore curavi crudele vulnus; atque nitor reprimere sanguinem, & precor ne me scelestum destituat suo obitu. Illa exhaustâ viribus, & jam obiens, sibi vim fecit, ut hæc pauca proferret: Precor humilis per Deos cœlestes, & meos, per si quid bene sum merita de te, & per amorem causam meæ necis, nunc etiam perseverantem cùm morior, ne sinas Auram succedere nostris thalamis. Sic ait, & tum denique & cognovi, & admonui eam erravisse de nomine. Verùm quid proderat admonuisse? Deficit, & exiguæ vires abeunt cum cruore. Et dum licet aliquid intueri, me intuetur, atque exspirat miseram animam in me, & in nostro ore. Secura verò facta videtur obire facie minùs inquietâ. Lugens Cephalus *narrabat ista lugentibus; & ecce Æacus intrat cum duobus filiis, atque nelite recenter conscripto; quem Cephalus accipit cum strenuis viris armatis.*

Hei mihi! conclamat. Vox est ubi cognita fidæ
Conjugis, ad vocem præceps amensque cucurri.
Semianimem, & sparsas fœdantem sanguine vestes,
Et sua (me miserum!) de vulnere dona trahentem
Invenio; corpusque meo mihi charius ulnis
Sontibus attollo, scissâque à pectore veste
Vulnera sæva ligo; conorque inhibere cruorem:
Neu me morte suâ sceleratum deserat, oro.
Viribus illa carens, & jam moribunda, coëgit
Hæc se pauca loqui: per nostri fœdera lecti,
Perque Deos supplex oro, superosque, meosque;
Per si quid merui de te bene: perque manentem
Nunc quoque, cùm pereo, causam mihi mortis, amorem;
Ne thalamis Auram patiare innubere nostris.
Dixit; & errorem tum denique nominis esse
Et sensi, & docui. Sed quid docuisse juvabat?
Labitur: & parvæ fugiunt cum sanguine vires.
Dumque aliquid spectare potest, me spectat; & in me
Infelicem animam nostroque exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori secura videtur.
Flentibus hæc lacrymans heros memorabat; & ecce
Æacus ingreditur duplici cum prole, novoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

NOTÆ.

850. *Nomen*] Auræ, quod non minùs illi fatale, quàm Auroræ priùs. Namque Procris timens Auroram, ut habet Hygin. fab. 189. matutino tempore secuta eum, ut observaret, inter virgulta delituit: quæ cùm Cephalus moveri vidit, jaculum inevitabile misit, & Procrin conjugem suam interfecit.

853. *Meos*] Inferos dicit, ad quos descendebat.

857. *Errorem nominis*] Credidit nempe Procris Auram, Amicæ nomen esse, quæ sibi suum Cephalum subtraheret.

861. *Nostroque*] Ad veterum alludit morem, quibus, prout quisque moribundo charissimus, solemne fuit expirantis fugientem animam & extremum halitum excipere, & oculos claudere. *Et extremus si quis super halitus errat, ore legam*

——Anna Didoni, soror. Æn. 4.

862. *Secura*] Pellicis curâ liberata. Jam enim ex Cephalo cognoverat *auram* non esse nympham, ut ipsa putabat, sed levem ventorum flatum.

Ib. *Meliore*] *Ante diem morior, sed nullâ pellice læsa: Hoc faciet positum te mihi, terra, levem.* Hæc eadem Procris, L. III. de Arte amandi.

864. *Duplici*] Telamone & Peleo, qui copias, Athenienſibus auxilium, conscripserant.

P. Ovidii Nasonis
METAMORPHOSEON
LIBER VIII.

ARGUMENTUM.

Minos interim Alcathoën obsidit. Quâ captâ, Nisus in Haliætum, & Scylla in Cirin fuerunt translati. Hinc in Cretam ille reversus est, ubi Minotaurus labyrintho erat inclusus: Quem cùm Theseus deinde de medio sustulisset, cum Ariadne in patriam rediens, eam in itinere dereliquit. Hinc eam Bacchus assumpsit, ejusque coronam inter sidera collocavit. Icarus verò, cùm ex insulâ conaretur post patrem evolare, submersus est; ejusque exsequias celebrantem patrem vidit perdix, è Talo nupèr transformata. Theseus interea, cùm valde celebris jam esset, ad aprum Calydonium (cujus interfectore sublato, sorores ejus in Meleagrides aves Mutatæ sunt,) fuit convocatus. Inde ad Acheloum divertitur, & Echinades insulas conspicit, in quas Naiades erant conversæ. Quod ita fieri potuisse, Lelex primum Baucidis & Philemonis probat exemplo, qui in arbores fuerint commutati; sicut & domus ipsorum in templum, ac pagus ipse in stagnum. Achelous deinde Protei & Mestræ transformationes adjicit, ac suas denique, quibus usus quondam fuerat, cùm ipsum premeret Hercules gratiâ Deianiræ.

JAM nitidum retegente diem, noctisque fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus; & humida surgunt
Nubila. Dant placidi cursum redeuntibus Austri
Æacidis, Cephaloque; quibus feliciter acti

INTERPRETATIO.

I. *Lucifero jam aperiente clarum diem, atque depellente tempora noctis subselanus flare desinit; atque nubes humidæ ingruunt. Noti lenes permittunt reditum Æacidis revertentibus, atque Cephalo; à quibus feliciter impulsi*

NOTÆ.

2. *Cadit Eurus*] Qui Cephalo, ex Æginâ insulâ, Athenas redituro adversus erat.

1b. *Lucifero*] Lucifer stella est Veneris, quinque errantium infima terræque proxima.

4. *Æacidis*] Militibus ab Æaco in auxilium Athenas missis, & Cephalo datis. *Nam Telamon fratrique cures ad bella parabant*, v. 676. lib. 7.

Ante

appulerunt ad portus Athenienſes optatos priuſquam expectarentur. Interea Minos depopulatur oras Lelegeïas, periculum facit virium ſuarum bellicarum in urbe Alcathoë, quam Niſus poſſidet: cui pilus inſignis colore purpureo de medio vertice inter venerandos canos erat firmamentum potentis regni. Sexta cornua lunæ reſurgentis renovabantur, & belli eventus erat adhuc incertus; & victoria diu fertur inter utrumque incertis pennis. Turris regia erat adjuncta muris reſonatibus, in quibus Apollo, filius Latonæ, dicitur depoſuiſſe lyram: Sonus ejus marſit in lapidibus. Nata Niſi conſueverat illuc ſæpe aſcendere, atque percutere vocales lapides parvo filice, dum eſſet tempus pacis, Conſueverat quoque ſæpe inde intueri exercitus, & pugnas duri Martis. Jamque etiam didicerat per diuturnitatem belli nomina ducum, & arma & equos, & cultus & pharetras Cretenſes. Noverat præſertim vultus ducis Europæi, plus etiam quàm noſſe expediit. Ejus arbitrio, ſeu Minos texerat caput galeâ criſtis ornatâ, in galeâ pulcher erat; ſeu corripuerat clypeum radiantem auro, pulchrum erat corripuiſſe clypeum. Vibraverat longa jacula brachiis ictum librantibus, puella probabat ſolertiam additam viribus. Adduxerat arcus curvatos aptatâ ſagittâ, jurabat Apollinem ſic conſiſtere ſagittis correptis.

Ante expectatum portus tenuêre petitos.
Interea Minos Lelegeïa littora vaſtat;
Prætentatque ſui vires Mavortis in urbe
Alcathoë, quam Niſus habet; cui ſplendidus oſtro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.
Sexta reſurgebant orientis cornua Phœbes;
Et pendebat adhuc belli fortuna; diuque
Inter utrumque volat dubiis Victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris;
In quibus auratam proles Latoïa fertur
Depoſuiſſe lyram: ſaxo ſonus ejus inhæſit.
Sæpe illuc ſolita eſt aſcendere filia Niſi,
Et petere exiguo reſonantia ſaxa lapillo;
Tum cùm pax eſſet. Bellum quoque ſæpe ſolebat
Spectare, éque illâ rigidi certamina Martis.
Jamque morâ belli procerum quoque nomina nôrat,
Armaque, equoſque, habituſque, Cydoneaſque pharetras.
Noverat ante alios faciem ducis Europæi;
Plùs etiam, quam nôſſe ſat eſt. Hâc judice Minos,
Seu caput abdiderat criſtatâ caſſide pennis,
In galeâ formoſus erat; ſeu ſumſerat auro
Fulgentem clypeum, clypeum ſumſiſſe decebat.
Torſerat adductis haſtilia lenta lacertis;
Laudabat virgo junctam cum viribus artem.
Impoſito patulos calamo ſinuaverat arcus,
Sic Phœbum ſumtis jurabat ſtare ſagittis:

NOTÆ.

6. *Lelegïa*] *Megarenſia* dicit. Atticis proxima, à Lelege Ægyptio advenâ, qui Megara inſtauravit, incolaſque à ſe Lelegas nominari voluit; cujus nepotes, Scirones & Niſus, de regno diſceptantes arbitrum delegerunt Æacum; is regnum Niſo adjudicavit. Pauſan. in Atticis. *Vide Farnab.*

8. *Alcathoë*] Megara dicit, ab Alcathoo, Pelopis filio, reſtaurata & munita.

Ib. *Niſus*] Pandionis, Athenarum regis filius, cui in diviſione regni à patre facta Megara obtigerunt. Strabo. l. IX.

10. *Fiducia*] Si quidem quàm diu illum crinem Niſus haberet, in fatis erat ut regno privari non poſſet.

11. *Sexta*] Adeóque ſextus menſis erat ab inceptâ obſidione.

13. *Dubiis*] Quibus modò in hanc, modò in adverſam partem inclinare ſolet.

14. *Vocalibus*] Alcathoo Megara mœnibus cingenti operam navans Apollo lyram depoſuit; ſonus autem lyræ in ſubjectos lapides tranſiit, ita ut ſi quis calculo eos percuſſerit, ſonum redderent. Pauſan. in Att.

17. *Filia Niſi*] *Scylla* eſt.

22. *Cydoneaſque*] *Cretenſes*, à Cydone Cretæ urb.

23. *Europæi*] *Minois*, Europæ ex Jove filii.

24. *Plùs*] Quia ejus amore correpta, ad patriæ proditionem pellecta fuit.

Cùm

Cùm verò faciem demto nudaverat ære,
Purpureusque albi stratis insignia pictis
Terga premebat equi, spumantiaque ora regebat:
Vix sua, vix sanæ virgo Niseïa compos
Mentis erat. Felix jaculum, quod tangeret ille,
Quæque manu premeret, felicia frœna vocabat.
Impetus est illi, (liceat modò) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi,
Turribus è summis in Gnossia mittere corpus
Castra: vel æratas hosti recludere portas;
Vel si quid Minos aliud velit. Utque sedebat
Candida Dictæi spectans tentoria regis:
Læter ait, doleamne geri lacrymabile bellum,
In dubio est. Doleo quòd Minos hostis amanti est.
Sed nisi bella forent, numquid mihi cognitus esset?
Me tamen acceptâ poterat deponere bellum
Obside: me comitem, me pacis pignus habere.
Si, quæ te peperit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es ipse, fuit, meritò Deus arsit in illâ.
O ego ter felix, si pennis lapsa per auras
Gnossiaci possem castris insistere regis:
Fassaque me, flammasque meas, quâ dote, rogarem,
Vellet emi! tantùm patrias ne posceret arces.
Nam pereant potiùs sperata cubilia, quàm sim
Proditione potens. Quamvis sæpe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Justa gerit certè pro nato bella perempto:
In causâque valet, causamque tuentibus armis.
Ut puto, vincemur. Qui si manet exitus urbem,
Cur suus hæc illi referabit mœnia Mavors,
Et non noster amor? melius sine cæde, moràque,

Cùm verò retexerat vultus depositâ æreâ galeâ, utque purpurâ indutus insidebat dorso equi candidi decorato phaleris, & coërcebat ora frementia, vix puella Niseïa erat in suâ potestate, vix sani animi. Dicebat telum beatum quod ille tractaret, & habenas beatas, quas manu teneret. Optat, modò concedatur, inferre gressus virgineos in exercitum hostilem; optat impellere corpus suum ex culmine turris in castra Gnossia, vel aperire valvas æreas munitas hosti; vel si Minos aliquid aliud cupiat. Cúmque sederet aspiciens alba tentoria regis Dictæi: Nescio, inquit, an lætandum mihi potiùs sit quàm dolendum quòd hoc bellum luctuosum geratur. Molestum est quòd Minos est hostis amanti: Verùm, nisi bellum esset, anne mihi esset notus? Nihilominus poterat bello finem imponere me acceptâ obside, poterat *habere me comitem & pignus pacis. Si* illa *quæ te genuit, formosissime* omnium *rerum, fuit talis qualis tu es, jure Deus illam perdité amavit. O ego ter beata, si vecta pennis per aërem, possim pervenire ad castra regis Gnossiaci, & confessa quæ ego sim, & qualis sit meus amor, rogarem* ipsum *quâ dote vellet emi! Tantùm ne peteret arces patrias. Nam excidam potiùs thalamis expetitis, quam votis potiar prodendo* patrem: *quamquam clementia victoris modesti causa est ut bonum fuerit multis subigi. Profectò arma infert justa pro filio occiso; atque potentior est in causâ, & in armis, quibuscum defendit causam. Credo equidem superabimur: Qui finis si destinetur urbi; quamobrem sua vis bellica aperiet illi istos muros, & non noster Amor? Melius poterit vincere sine strage,*

NOTÆ.

40. *Gnossia*] Minoïs, cui Gnossus, Cydon, Gortyn, centum denique, ut volunt, Cretæ urbes serviebant, à quibus poëtæ sua sumpserunt insulæ epitheta.

43. *Dictæi*] *Minoïs* iterum, à Dicte Cretæ monte sic dicti.

48. *Obside*] Et sanè regum liberi *obsides* plerumque pacis & fœderum poscebantur olim & dabantur.

49. *Quæ*] *Europa*, ex quâ Jupiter Minoën cum Rhadamantho & Sarpedone suscepit.

53. *Me*] Quòd nisi regis essem filia.

54. *Vellet emi*] Alludit fortè poëta ad consuetudinem veterum, apud quos tribus modis nuptiæ fiebant, *usu, confarreatione & coëmptione.*

58. *Nato*] *Androgeo*, ab Athenienſibus ex invidiâ cæso, lib. VII. ver. 671.

& cunctatione, & dispendio sui sanguinis. Quàm timeo certè, ne aliquis temerarius lædat tuum cor, Minos! quis enim tam crudelis, ut nisi ignarus, non vereatur intendere in te sævum hastile? Impensâque sui poterit superare cruoris.
Quàm metuo certè, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens! quis enim tam dirus, ut in te
Dirigere immitem, nisi nescius, audeat hastam?
Cœpta placent, & stat sententia tradere mecum
Dotalem patriam, finemque imponere bello.
Verùm velle parum est. Aditus custodia servat;
Claustraque portarum genitor tenet. Hunc ego solùm
Infelix timeo; solus mea vota moratur.
Dii facerent, sine patre forem! sibi quisque profectò
Fit Deus. Ignavis precibus fortuna repugnat.
Altera jamdudum succensa cupidine tanto
Perdere gauderet, quodcunque obstaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Per gladios ausim. Neque in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus est: opus est mihi crine paterno.
Illa mihi est auro pretiosior, illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.
Talia dicenti, curarum maxima nutrix,
Nox intervenit; tenebrisque audacia crevit.
Prima quies aderat, quâ curis fessa diurnis
Pectora somnus habet. Thalamos taciturna paternos
Intrat; & (heu facinùs!) fatali nata parentem
Crine suum spoliat; prædâque potita nefandâ
Fert secum spolium sceleris; progressaque portâ
Per medios hostes (meritis fiducia tanta est)
Pervenit ad regem, quem sic affata paventem:
Suasit amor facinus. Proles ego regia Nisi,
Scylla, tibi trado patriosque meosque penates:
Præmia nulla peto, nisi te. Cape pignus amoris,
Purpureum crinem. Nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput. Sceleratæque dextrâ

Subit cubiculum patris sine strepitu; & (heu nefas) filia revellit patri pilum fatalem; & compos rapinæ nefariæ secum portat prædam festinans & egressa portâ (tanta est spes beneficii) per medios hostes accedit ad regem; quem novitate rei obstupefactum, sic allocuta est: Amor auctor fuit facinoris. Ego Scylla, filia regis Nisi, tibi prodo Deos patrios & meos, nullam opto mercedem præter te. Sume pilum rubrum, pignus amoris; neque arbitreris me nunc tibi offerre pilum, sed vitam paternam. Atque manu

NOTÆ.

72. *Sibi quisque*] Ut apud Virg. *Sua cuique Deus fit dira cupido.*

75. *Fatali crine*] In quo urbis fata continebantur. Crinis hic fatalis significat secretum Nisi consilium, quod in capite summo fuit: hoc autem hostibus prodito, nil superest, nisi urbis expugnatio.

88. *Meritis*] Cùm Minoï patrem patriamque perfida proderet.

Munera

Munera porrexit. Minos porrectâ refugit:
Turbatusque novi respondit imagine facti:
Dii te submoveant, ô nostri infamia sæcli,
Orbe suo: tellusque tibi pontusque negentur.
Certè ego non patiar Jovis incunabula Creten,
Quæ meus est orbis, tantum contingere monstrum.
Dixit: &, ut leges captis justissimus auctor
Hostibus imposuit, classis retinacula solvi
Jussit; & æratas impelli remige puppes.
Scylla, freto postquam deductas nare carinas,
Nec præstare ducem sceleris sibi præmia vidit,
Consumptis precibus violentam transit in iram:
Intendensque manus, passis furibunda capillis,
Quò fugis, exclamat, meritorum auctore relictâ,
O patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quò fugis, immitis? cujus victoria nostrum
Et scelus & meritum est. Nec te data munera, nec te
Noster amor movit; nec quòd spes omnis in unum
Te mea congesta est; nam quò deserta revertar?
In patriam? superata jacet. Sed finge manere:
Proditione meâ clausa est mihi. Patris ad ora,
Quæ tibi donavi? Cives odêre merentem:
Finitimi exemplum metuunt. Obstruximus orbem
Terrarum nobis, ut Crete sola pateret.
Hâc quoque sic prohibes? sic nos, ingrate, relinquis?
Non genitrix Europa tibi, sed inhospita Syrtis,
Armeniæve tigres, Austrove agitata Charybdis.
Nec Jove tu natus: nec mater imagine tauri
Ducta tua est. Generis falsa est ea fabula vestri.

sua dona nefanda. Minos adversatur oblata: atque territus cogitatione inauditi sceleris, Dii inquit, te tollant suo polo, ô dedecus nostro ævi; terraque & aqua tibi interdicantur. Profectò, inquit, ego non sinam tantum monstrum tangere Creten cunas Jovis, quæ meum est regnum. Sic ait; & postquam legislator æquissimus dedisset leges devictis hostibus, imperavit vincula classis solvi, & naves ære instructas agi. Cùm Scylla advertit puppes immissas pelago natare, neque ducem sibi reddere mercedem flagitii; exhaustis precibus erumpit in acrem iram; & vesana porrigens manus, sparsâ comâ, vociferatur. Quo fugis, ô præpositе patri, me, quæ beneficii illius auctor fui, derelictâ? Quò fugis, barbare? cujus victoria fuit per nostrum flagitium & beneficium. Neque oblata dona, neque noster amor tetigit te; neque quòd omnis spes mea posita est in te solo? Nam quò redeam destituta? In patriam? Illâ victa jacet. At pone eam stare: mihi est denegata ob meam proditionem. In conspectum patris, quem tibi tradidi? Cives odio prosequuntur me, *quæ* id *merita sum; Vicini reformidant exemplum. Exulamus orbe; ita ut sola Crete ex toto mundo nobis aperta esset. Sic arces etiam ab eâ? Sic nos deseris ingrate? Europa non te genuit, sed Syrtis inhospita, & tigres Armeniæ, vel Charybdis vento vexata. Neque tu Jove satus; neque mater deluса est specie tauri, ea fabula vestræ stirpis est ficta.*

NOTÆ.

95. *Refugit*] Quippe Justitiæ famâ apud inferos constitutum judicem denique, tantum scelus admittere dedecuisset. Neque verò poëtarum fuit commentum ejusmodi ethnicorum virtus: illius exempla plurima habent historici.

97. *Dii te*] Supplicium, quo olim afficiebantur parricidæ, Scyllæ Minos imprecatur. Corio namque insuebantur cum simiâ, gallo, & serpente, ac in mare aut fluvium projiciebantur, ne aut cœlum aspicere, aut in terrâ, aquâve quiescere possent.

100. *Monstrum*] Quod contra naturam, monstrum vocatur, patrem autem prodi à filiâ maximè contra naturam est.

111. *Scelus*] Qui prodidit patrem.

Ib. *Meritum*] Quia victorem effecit Minoëm.

120. *Syrtis*] Syrtes dicuntur loca illa vadosa & scopulosa littoris Africi, cujus accolæ feri & peregrinis infestissimi habiti sunt.

121. *Armeniæve tigres*] Quæ in Armeniâ Asiæ regione ferocissimæ inveniuntur.

122. *Tauri*] Pulcherrimi tauri formam induisse Jovem, quâ Europam delusit & rapuit, suprà vidimus.

Et ferus, & captus nullius amore juvencæ,
Qui te progenuit, taurus fuit. Exige pœnas,
Nise pater. Gaudete malis modò prodita nostris
Mœnia: nam fateor, merui; & sum digna perire.
Sed tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat. Cur, qui vicisti crimine nostro,
Insequeris crimen? scelus hoc patriæq; patríq;
Officium tibi sit. Te verè conjuge digna est,
Quæ torvum ligno decepit adultera taurum;
Dissortemque utero fœtum tulit. Ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas, an inania venti
Verba ferunt, îdemque tuas, ingrate, carinas?
Jam jam Pasiphaën non est mirabile taurum
Præposuisse tibi: tu plus feritatis habebas.
Me miseram! properare juvat; divulsaque remis
Unda sonat. Mecum simul ah mea terra recedit.
Nil agis, ô frustrà meritorum oblite meorum.
Insequar invitum; puppimque amplexa recurvam
Per freta longa trahar. Vix dixerat, insilit undis;
Consequiturque ratem, faciente Cupidine vires,
Gnossiacæque hæret comes invidiosa carinæ.
Quam pater ut vidit (nam jam pendebat in auras
Et modò factus erat fulvis Halyæëtos alis)
Ibat, ut hærentem rostro laniaret adunco,
Illa metu puppim dimittit: at aura cadentem
Sustinuisse levis, ne tangeret æquora, visa est.
Pluma fuit. Plumis in avem mutata vocatur
Ciris; & à tonso est hoc nomen adepta capillo.
II. Vota Jovi Minos taurorum corpora centum
Solvit; ut egressus ratibus Curetida terram

Taurus qui te genuit & fuit ferus, & nullius juvencæ amore tactus. Pater Nise, repete pœnas. Muri modò à me *traditi exultate gaudio ex nostris ærumnis: agnosco enim, merui, & sum digna mori. Cæterùm aliquis ex illis, quos offendi impia, me interficiat: quamobrem* tu, *qui victoriâ potitus es nostro scelere, scelus ulcisceris? Hoc flagitium in patriam atque parentem sit tibi beneficium. Adultera quæ ferum taurum fefellit ligneâ* vaccæ formâ *atque fœtum dissimilis naturæ gestavit ventre, verè digna est te marito. Pertinguntne tuas aures mea verba? an venti auferunt ea irrita, iidemque tuas naves ingrate? Jam jam non est mirum Pasiphaën pluris fecisse taurum quam te: tu plus habebas ferocitatis. Me infelicem! festinare* tibi *est gratum; atque fluctus eruti remis strepitum edunt; ah meum solum recedere* videtur *unà mecum. Frustrà laboras, ô incassùm immemor beneficiorum meorum. Persequar nolentem; atque correptâ curvâ navi, abripiar per vastum mare. Vix desiêrat; sese immittit in aquas: & pertingit naves, amore præbente vires; & comes odiosa affixa est navi Gnossiacæ. Quam postquam parens intuitus est, (nam jam sese librabat in aëre, & modò mutatus fuerat in Halyæëton rufis alis) accedebat, ut discerperet* navi *affixam rostro recurvo. Illa remittit puppim timore: at levis aër visus est sustentâsse* eam *ruentem, ne in mare decideret. Pluma fuit: facta avis per plumas appellatur Ciris; atque illud nomen habuit à tonsâ comâ.*

II. *Postquam Minos egressus navibus appulit ad terram Curetum, persolvit Jovi vota centum corpora*

NOTÆ.

132. *Quæ torvum*] *Pasiphaë* est, Minoïs conjux, cui, Tauri amori incensæ, vaccam ligneam Dædalus fabricavit, cujus ope cum bruto corpus commiscuit; unde Minotaurus, monstrum mediâ parte hominem, reliquo taurum referens, procreatus est.

133. *Dissortem*] Nam vir & taurus videbatur Minotaurus.

139. *Recedit*] Videtur recedere terrâ, abeuntibus navibus, ex opinione vulgi.

146. *Halyæëtos*] Quoddam genus est aquilæ, Ciri, cujus formam induit Scylla, maximè infensus.

151. *Tonso*] Ἀπὸ τοῦ κείρειν, *à tondendo*, quòd patris crinem purpureum totondisset. Ipsam quod attinet, plurimi alaudam esse volunt; alii solitariam avem, vertice in medio cristam habentem purpuream, cæteris plumis variè coloratis, quæ in rupibus, scopulis, itemque solis littoribus ævum exigat.

153. *Curetida*] *Cretam* dicit, quam incoluerunt olim Curetes nutritii Jovis.

Con-

Contigit; & ſpoliis decorata eſt regia fixis.
Creverat opprobrium generis: fœdumque patebat
Matris adulterium monſtri novitate biformis.
Deſtinat hunc Minos thalamis removere pudorem;
Multiplicique domo, cæciſque includere tectis.
Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus; turbatque notas, & lumina flexum
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecùs ac liquidus Phrygiis Mæandros in arvis
Ludit, & ambiguo lapſu refluitque, fluitque:
Occurrenſque ſibi venturas aſpicit undas:
Et nunc ad fontes, nunc in mare verſus apertum,
Incertas exercet aquas. Ita Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipſe reverti
Ad limen potuit: tanta eſt fallacia tecti.
Quo poſtquam tauri geminam juveniſque figuram
Clauſit; & Actæo bis paſtum ſanguine monſtrum
Tertia ſors annis domuit repetita novenis:
Utque ope virgineâ nullis iterata priorum
Janua difficilis filo eſt inventa relecto;

taurorum; atque baſilica ornata eſt appoſitis ſpoliis. Dedecus gentis auctum erat; & turpe adulterium matris manifeſtum erat novitate monſtri bimembris. Minos conſtituit tollere illud probrum ex cubiculis, atque coërcere domo ſinuosâ, & occultis tectis. Dædalus inſignis peritiâ artis fabrilis ſtruit opus & confundit indicia, & inducit oculos in errorem ancipitem flexu diverſarum viarum. Quemadmodum fluidus Mæander ludit in campis Phrygiis, atque currit & recurrit flexu dubio, & modò flexus ad ſcaturigines, modò ad mare agit aquas ambiguo curſu fluentes: *ita Dædalus intexit infinitas vias fallaciis; atque ipſe ægre potuit redire ad januam; tantus eſt error domûs. Quo poſtquam conjecit duplicem formam tauri & hominis; & tertia ſors iterata poſt novem annos ſuperavit monſtrum bis refectum ſanguine Athenienſi; & porta abſtruſa nullis repetita priorum reperta eſt auxilio puellæ filo relecto;*

NOTÆ.

154. *Spoliis*] Ex more victoris. Hoſtium enim ſpoliis poſtes, ædium limina, atria, ut enſibus, clypeis, galeis, navium roſtris condecorare Romani conſueverunt; quibus antiquitus venerationem & majeſtatem augebant. Eorum quippe aſpectus ad ſimilia facinora intuentes hortabatur.

155. *Opprobrium*] *Minotaurus*, ſupernè homo, infernè bos, filius ſanè fuit Paſiphaës ex Tauro Minoïs duce, vel ſcribâ. De quo fusè Natal. Com. lib. 6. cap. 3.

158. *Multiplici*] De labyrintho loquitur, plurimis ſinuoſis erroribus viarumque irremeabilibus ambagibus, à Dædalo conſtructo, in quem Minotaurum monſtrum Minos concludi juſſit.

159. *Dædalus*] Faber fuit Athenienſis, qui ſtatuas etiam uſque adeò mirabilis ſtructuræ dicitur feciſſe, ut ſpirare & ambulare viderentur.

160. *Notas*] *Signa*, quibus aliquis, labyrinthum ingreſſus, iter relegere poſſit, ſeu exitum invenire.

162. *Mæandros*] Fluvius eſt Phrygiæ in minore Aſiâ, qui ita ſinuoſus, ut ſæpe ad caput recurrere videatur: unde & pro perplexis & involutis rebus ſignificandis, quas *Mæandro* dicimus uſurpatur.

163. *Ambiguo*] Quia quorſum fluat, ambigitur.

170. *Actæo*] *Athenienſi*. Duriſſimâ enim lege tenebantur Athenienſes, Androgei Interfecti causâ, quotannis, ut quibuſdam placet, ſeptem puberes mares ſorte delectos, à Minotauro vorandos, totidemque virgines, ex nonnullorum ſententiâ, tributi loco in Cretam mittere.

171. *Annis novenis*] *Nono quoque anno*: Quanquam quotannis repetitum fuiſſe tributum alii ſcripſerunt.

172. *Virgineâ*] Poſteaquam, inquit, auxilio *Virginis* Ariadnes è labyrintho Theſeus eſt egreſſus, navem conſcendit. *Nullis iterata*] Ad quàm nemo eorum qui priùs ab Athenienſibus miſſi fuerunt, in Cretam redire potuit.

173. *Relecto*] Ad limen filum alterâ extremitate alligare doctus fuerat, quod continuum progrediendo evolvens, regreſſus indicem ſequeretur.

ſtatim Ægides carbaſa expliciti verſus Dian, abductâ Minoïde, atque ferus deſtituit ſociam in illo littore; Bacchus auxilium atque amplexus tulit deſtitutæ, & multa dolenti; atque ut eſſet illuſtris immortali ſidere, intulit cœlo coronam decerptam fronte. Illa volat per ſubtilem aërem; & dum volat, uniones mutantur in ſtellas repentinas & figurâ coronæ remanente, ſtant in loco qui medius eſt inſiſtentis genu, & tractantis ſerpentem.

III. *Interea Dædalus exoſus Creten & longum exilium, & tactus amore terræ patriæ, retentus erat mari. Quamvis, ait, claudat Minos terram & aquam, aër eſt apertus. Diſcedemus illâc. Minos imperet* licet *cunctis, non imperium obtinebit in aërem. Dixit; & convertit ingenium ad artes inauditas, & novitatem excogitat in naturâ; Nam concinnat pennas cœptas à minimâ, breviore ſequente longum; ut credas in modum collis* paulatim *auctas eſſe. Pari modo fiſtula agreſtis ſenſim fuit olim compoſita inæqualibus arundinibus. Tum connectit mediam* pennarum partem *lino, & infimam ceris; atque ita conſtructas curvat exiguo flexu;*

Protinus Ægides, raptâ Minoïde, Dian
Vela dedit: comitemque ſuam crudelis in illo
Littore deſeruit. Deſertæ, & multa querenti
Amplexus & opem Liber tulit. Utque perenni
Sidere clara foret, ſumptam de fronte coronam
Immiſit cœlo. Tenues volat illa per auras:
Dumque volat, gemmæ ſubitos vertuntur in ignes,
Conſiſtuntque loco, ſpecie remanente, coronæ,
Qui medius nixique genu eſt, anguemque tenentis.
III. Dædalus interea Creten longumque peroſus
Exilium, tactuſque ſoli natalis amore,
Clauſus erat pelago. Terras licet, inquit, & undas
Obſtruat, at cœlum certè patet. Ibimus illâc.
Omnia poſſideat; non poſſidet aëra Minos.
Dixit; & ignotas animum dimittit in artes:
Naturamque novat. Nam ponit in ordine pennas,
A minimâ cœptas, longam breviore ſequenti:
Ut clivo creviſſe putes. Sic ruſtica quondam
Fiſtula diſparibus paulatim ſurgit avenis.
Tum lino medias, & ceris alligat imas;
Atque ita compoſitas parvo curvamine flectit,

NOTÆ.

174. *Ægides*] *Theſeus*, Ægei filius, qui juvenes liberandi causâ in Cretam cum illis navigaverat.

Ib. *Minoïde*] *Ariadne*, Minoïs filia.

Ib. *Dian*] Inſula eſt una ex Cycladibus, quæ & *Naxus* dicitur, multis itemque aliis nominibus inſignita; in quâ Ariadno, Bacchi admonitu ut nonnullis placet, à Theſeo relicta.

176. *Deſertæ*] In patris domo à Baccho vitiatam, quo tempore ad Minoa pervenit, coronæ pretio illectam, quidam prodidit, qui conſcripſit Cretica.

178. *Sidere*] Corona eſt ſignum, Boötæ ab humero ſiniſtro proximum, novem in orbem diſpoſitis ſtellis lucidum. Illam verò dicitur Vulcanus ex auro & gemmis Indicis fabricâſſe, quarum ſplendore dicitur Theſeus labyrinthi tenebras diſcuſſiſſe. De quâ alia alii ſcripſerunt.

Ib. *Fronte*] Ariadnes.

182. *Qui*] Locus, in quo Corona eſt, inter Herculem & Ophiuchum.

Ib. *Medius*] Inter *Engonaſin* & *Ophiuchum*.

Ib. *Nixi*] De Hercule loquitur, qui dextero genu nixus in cœlo figuratur, (ideo ἐν γόνασι dicitur) draconem Heſperidum cuſtodem interficere tentans. Quâ de re vide Hyginum.

Ib. *Anguemque*] Ophiuchus Græcis dicitur, ſidus cœleſte, quam nonnulli Æſculapium, alium alii in cœlum tranſlatum comminiſcuntur.

184. *Exilium*] Athenis enim profugerat cædis reus, ob interfectum per invidiam diſcipulum quem nonnulli ſororis filium ſcripſerunt.

185. *Pelago*] Nam in Cretâ inſulâ erat, clauſus inſuper labyrinthi ſui cuſtodiâ quo, propter navatam Paſiphaæ in amoribus operam, à Minoë detruſus erat.

189. *Novat*] Quia, ut inquit Horatius,

Expertus vacuum Dædalus aëra
Pennis non homini datis.

Ib. *Ponit*] Quomodo alitibus natura aptavit, ut aërem validè poſſint impellere.

Ut

Ut veras imitentur aves. Puer Icarus unà
Stabat: &, ignarus sua se tractare perîcla,
Ore renidenti, modò quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modò pollice ceram
Mollibat: lusuque suo mirabile patris
Impediebat opus. Postquam manus ultima cœptis
Imposita est; geminas opifex libravit in alas
Ipse suum corpus: motâque pependit in aurâ.
Instruit & natum: Medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo. Ne, si demissior ibis,
Unda gravet pennas: si celsior, ignis adurat.
Inter utrumque vola; nec te spectare Boöten,
Aut Helicen jubeo, strictumque Orionis ensem.
Me duce carpe viam. Pariter præcepta volandi
Tradit; & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus monitusque genæ maduêre senîles:
Et patriæ tremuêre manus. Dedit oscula nato
Non iterum repetenda suo: pennisque levatus
Antè volat; comitique timet, velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aëra nido.
Hortaturque sequi; damnosasque erudit artes:
Et movet ipse suas, & nati respicit alas.
Hos aliquis, tremulâ dum captat arundine pisces,
Aut pastor baculo, stivâve innixus arator,
Vidit, & obstupuit, quique æthera carpere possent,
Credidit esse Deos. Et jam Junonia lævâ
Parte Samos fuerant, Delosque, Parosque relictæ:
Dextra Lebynthos erat, fœcundaque melle Calymne.

ut simulent veras aves. Puer Icarus unà adstat; & nescius se tenere sua discrimina nunc læto vultu corripiebat pennas, quas ventus mobilis abstulerat; nunc subigebat flavam ceram pollice, atque morabatur opus admirandum parentis suo ludo. Postquam novissima manus addita est incœptis, ipse artifex commisit suum corpus in alas, & sustentatus est aëre agitato. Accommodat etiam alas filio; atque inquit, hortor te, Icare, ut voles medio spatio; ne, si inferior eas, aqua impediat pennas; si altior, ignis inflammet: Vola inter utrumque. Neque impero te intueri Boöten aut Ursam, aut gladium evaginatum Orionis: tene iter me duce. Docet similiter leges volandi, & aptat humeris alas ignotas. Genæ senîles humidæ sunt factæ inter opus, & præcepta; atque manus patriæ trepidârunt. Obtulit suavia filio suo non iterum renovanda, atque pennis sustentatus antè volat, & metuit comiti; sicut avis, quæ protulit mollem progeniem in aërem ab excelso nido. Admonet sequi; & docet artes noxias; &

ipse agitat suas, & respicit alas nati. Dum aliquis piscator virgâ tremulâ, aut pastor fultus scipione, vel arator stivâ, intuitus est ipsos, & miratus est, atque arbitratus est esse Deos, qui possunt tenere aërem. Et jam Samos Junonia, & Delos, & Paros fuerunt præteritæ à parte sinistrâ; Lebynthos, & Calymne melle affluens, erant à dextrâ:

NOTÆ.

201. *Libravit*] Alligatis namque sibi illis factitiis alis, se agitatu illarum in aërem sustulit, iisque expansis aliquandiu pependit.

206. *Nec te*] Neque ad sinistram declina, neque ad dextram.

Ib. *Boöten*] Signum cœleste, sicut & Helice seu Ursa, de quibus antea: quibus quidem nautæ inter suum solebant dirigere.

207. *Orionis*] Orion ἀπὸ τῦ ὄυρου hoc est, ab *urinâ* fuit cognominatus, quòd ex Jovis & Mercurii urinâ fingitur natus.

210. *Maduêre*] Lacrymavit periculi novitate exterritus, quod puero præsertim imminere sentiebat.

212. *Non iterum*] Quod quidem nesciebat pater Dædalus, sed ex ingenio est poëtæ.

215. *Damnosas*] Quia per illas Icarum filium perdidit Dædalus.

220. *Junonia*] Junoni ibi natæ, educatæ, & Jovi in uxorem traditæ fama; Cariæ adjacens.

221. *Delos, Paros*] Ægæi insulæ Cyclades, ut sæpe dictum.

222. *Lebynthos*] Hanc cum sequente alii inter Cycladas inter Sporadas alii recensent.

cùm adoleſcens cœpit exultare volatu temerario, & reliquit ducem, atque impulſus deſiderio cœli, carpſit viam ſublimiùs. Propinquitas ſolis fervidi liquefacit ceras odoratas, quæ erant vincula pennarum. Ceræ tacuerant: ille movet brachia nuda, & deſtitutus remigio, nullo ſuſtentatur aëre: & ora citantia nomen patrium excipiuntur aquâ cœruleâ, quæ habuit nomen ab illo. At miſer parens, neque jam parens, Icare, inquit, Icare, inquit, Ubi es? quâ orâ te veſtigem, Icare, dicebat? videt pennas inter fluctus, & maledixit ſuis artibus; & ſepulturæ mandavit corpus; atque terra appellata eſt à nomine Icari ibi *inhumati. Perdix loquax proſpexit ab ilice frondosâ hunc ſepelientem corpus infelicis filii; & alas concuſſit, & indicia fecit lætitiæ canendo:* Perdix quidem *tunc avis ſola neque conſpecta ſuperiore ætate, & nuper facta avis, tibi magnum probrum, Dædale. Namque ſoror ejus, fati neſcia, huic dederat ſuum filium inſtituendum, puerum natum annos duodecim, ingenio diſcendi avido. Ille etiam imitatus eſt ſpinas, quas obſervabat in medio piſce: atque incidit ferro acuto dentes continuos; & invenit uſum ferræ. Primus etiam junxit duo brachia ferrea ex uno nodo; ut illis diſſitis æquali ſpatio, pars altera hæreret, pars altera deſcriberet circulum. Dædalus livore tactus eſt, atque* illum *disjecit ex ſacrâ arce Minervæ.*

Cum puer audaci cœpit gaudere volatu;
Deſeruitque ducem: cœlique cupidine tactus
Altiùs egit iter. Rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras.
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos:
Remigioque carens non ullas percipit auras.
Oraque cœruleâ patrium clamantia nomen
Excipiuntur aquâ: quæ nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec jàm pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? quâ te regione requiram,
Icare, dicebat? Pennas aſpexit in undis;
Devovitque ſuas artes; corpuſque ſepulchro
Condidit; & tellus à nomine dicta ſepulti.
Hunc miſeri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramosâ proſpexit ab ilice perdix:
Et plauſit pennis: teſtataque gaudia cantu eſt;
Unica tunc volucris; nec viſa prioribus annis:
Factaque nupèr avis, longum tibi, Dædale, crimen.
Namq; huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
Progeniem germana ſuam, natalibus actis
Bis puerum ſenis, animi ad præcepta rapacis.
Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas
Traxit in exemplum: ferroque incidit acuto
Perpetuos dentes; & ferræ repperit uſum
Primus: & ex uno duo ferrea brachia nodo
Vinxit; ut, æquali ſpatio diſtantibus illis,
Altera pars ſtaret, pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit; ſacrâque ex arce Minervæ

NOTÆ.

223. *Puer*] *Icarus*, Dædalum patrem, ſequi contemnens.

228. *Remigio*] *Alarum remigio* uſus quoque Virgilius: non eos re profectò, ſiquidem non alis, ſed navi, velis novi cujuſdam artificii inſtructa, regiam Minoïs claſſem Dædalus effugerit, quæ tamen Icarum, ſcopulo cum navi impactum, corripuit.

230. *Aquâ*] *Mari*, quod ab Icaro *Icarium* dictum eſt, ſicuti & inſula Samo proxima ab eodem Icariæ nomen accepit.

237. *Ab ilice*] Quanquam rariſſimè arboribus perdices inſident.

240. *Longum*] Quippe perdicem, quem alii Colum, diverſis itemque nominibus nonnulli appellant, ſororis filium, Dædalus per invidiam, quòd multo ingenio valeret, de tecto dejecit; quem quidem excipiens Minerva, in *perdicem* avem mutavit.

245. *Traxit*] Qui ad ſpinæ exemplum ferram invenit.

247. *Ex uno*] Illum circini quoque inventorem fuiſſe ait.

Præ-

Præcipitem misit, lapsum mentitus. At illum,
Quæ favet ingeniis, excepit Pallas; avemque
Reddidit: & medio velavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis, in alas,
Inque pedes abiit: Nomen, quod & antè, remansit.
Non tamen hæc altè volucris sua corpora tollit,
Nec facit in ramis altoque cacumine nidos;
Propter humum volitat; ponitque in sepibus ova,
Antiquique memor, metuit sublimia, casûs.
IV. Jamque fatigatum tellus Ætnea tenebat
Dædalon: & sumtis pro supplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Jam lamentabile Athenæ
Pendere desiêrant Theseâ laude tributum.
Templa coronantur: bellatricemque Minervam
Cum Jove Diisque vocant aliis, quos sanguine voto,
Muneribusque datis, & acerris thuris honorant.
Sparserat Argolicas nomen vaga fama per urbes
Theseos: & populi, quos dives Achaïa cepit,
Hujus opem magnis imploravêre periclis:
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Sollicitâ supplex petiit prece. Causa petendi
Sus erat, infestæ famulus, vindexque Dianæ.
Oenea namque ferunt, pleni succesſibus anni
Primitias frugum Cereri, sua vina Lyæo,
Palladios flavæ latices libâsse Minervæ.
Cœptus ab agricolis Superos pervenit ad omnes

falsò prædicans eum *incautè cecidisse. At Pallas, quæ amplectitur ingenio præditos, illum excepit, & mutavit in alitem, & induit pennis in medio aëre, Sed vis ingenii olim celeris conceſſit in alas atque pedes; nomen, quod etiam antè* illi erat, *remansit. Et tamen avis non effert ſuum corpus in ſublime, neque ſtruit nidos in ramis, & excelſo faſtigio; volitat juxta terram & ponit ova in ſepibus, & recordans veteris lapſus timet excelſa.*

IV. *Jamque terra Ætnæa hubebat Dædalum defeſſum: & Cocalus habebatur lenis, armis captis in gratiam ſuppliciis* Dædali: *Jam Athenæ omiſerant ſolvere luctuoſum tributum, virtute Theſei. Templa* coronis *decorantur; atque invocant Palladem belli præſidem cum Jove & cæteris Diis, quos honorant ſanguine promiſſo, & donis oblatis & acerris thuris. Fama velox impleverat urbes Argolicas laudibus Theſei: & populi, quos dives Achaia habuit, ejus petiverunt auxilium in urgentibus diſcriminibus: Calydon ſupplex imploravit prece anxiâ ejus auxilium, quamvis haberet Meleagrum. Aper miniſter & ultor Dianæ infenſæ erat cauſa implorandi. Namque aiunt Oeneum ob fertilitatem anni copiâ redundantis obtuliſſe primitias, frumentum Cereri, ſua vina Baccho, oleum flavæ Minervæ. Honor* ſacrificiorum *invidioſus ortus ab ruricolis permanavit ad omnes* reliquos.

NOTÆ.

255. *Nomen quod & antè*] Nomen Talus Perdix quoque fuit cognominatus.

260. *Tellus*] *Sicilia*, ubi Mons Ætna.

261. *Cocalus*] Siciliæ rex, ad quem Dædalus confugit, quique Minoëm dicitur fustuliſſe.

262. *Mitis habebatur*] Quanquam interfecerat Minoa.

263. *Theſeâ*] Theſei enim virtute interfectus eſt Minotaurus. Hoc verò ad connectendas fabulas narrantur. *Tributum*] Ob cædem Androgei Athenienſibus â Minoë impoſitum.

265. *Voto ſanguine*] Victimarum, quas vovérent, ſi Theſeus victor ex Cretâ reverteretur.

270. *Calydon*] Urbs Ætoliæ, contra quam Aprum ferociſſimum, ſeu potiùs latronem immitiſſimum Diana, in ſacrificio quodam ab Oeneo rege neglecta immiſit.

270. *Meleagron*] Oenei regis filium.

273. *Succeſſibus*] De frugum copiâ loquitur.

274. *Lyæo*] Latinè *Libero* patri, Baccho: cui vinum dicatum, ſicuti Minervæ oleum, frumenta prima matura Cereri.

275. *Palladios latices*] Oleum dicit ex baccis, quas fert arbor à Pallade producta, expreſſum. Sic *laticemque lyæum* pro vino Virg.

276. *Agricolis*] Agricolas vocat Deos agriculturæ, aut certè earum rerum, quæ per agriculturam comparantur, tutores, quales Bacchus, Ceres, Minerva.

Deos: aiunt sola altaria Dianæ filiæ Latonæ neglecta vacua fuisse, sine sacrificio. Dii etiam moventur irâ. At, ait, non inultæ patiemur; & quæ contemptæ, non appellabimur etiam sine vindice: atque contempta excitavit per campos Oeneos suum ultorem, quantò Epirus herbosa non habet tauros majores; sed agri Siculi habent minores. Oculi rubent sanguine & igne, cervix horrenda fiat erectis setis, & illæ rigent pares spissis spiculis: & sunt sicuti excelsæ lanceæ. Spuma bulliens currit per vastos armos cum magno strepitu, dentes sunt pares dentibus Indis. Fulmen erumpit ex ore: folia incendi videntur anhelitu. Is modò proterit segetes in herbâ crescente; & resecat spes agricolæ ploraturi nondum maturas: atque præoccupat segetem in spicis. Area & granaria expectant incassùm messes promissas. Racemi uvis pleni proteruntur cum longis frondibus, atque bacca cum ramis olivæ semper virescentis. Rabiem etiam exercet in pecora. Neque pastor, neque canes, neque torvi tauri possunt tueri armenta. Populi diffugiunt: neque sese securos arbitrantur nisi intra muros urbis, donec Meleager atque simul delecta cohors juvenum convenerunt desiderio gloriæ. Ambo Tyndaridæ, alter insignis cestibus, alter equo; & Jason auctor primæ navis, & Theseus amicitiâ conjunctissimus cum Pirithoö,

Invidiosus honos: solas sine thure relictas
Præteritæ cessasse ferunt Latoïdos aras.
Tangit & ira Deos. At non impunè feremus;
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oeneos ultorem spreta per agros
Misit aprum; quantò majores herbida tauros
Non habet Epirus; sed habent Sicula arva minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix,
Et setæ densis similes hastilibus horrent,
Stantque velut vallum, velut alta hastilia setæ.
Fervida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit: frondes afflatibus ardent.
Is modò crescenti segetes proculcat in herbâ:
Nec matura metit fleturi vota coloni,
Et Cererem in spicis intercipit. Area fustrà,
Et fustrà expectant promissas horrea messes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite fœtus.
Baccaque cum ramis semper frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes. Non has pastorve, canesve,
Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec se, nisi mœnibus urbis,
Esse putant tutos: donec Meleagros, & unà
Lecta manus juvenum coïêre cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini, spectatus cestibus alter,
Alter equo; primæque ratis molitor Iäson,
Et cum Pirithoö felix concordia Theseus,

NOTÆ.

277. *Invidiosus*] Qui Dianæ spretæ invidiam in alios Deos, qui sibi præferebantur, pareret.

283. *Epirus*] Regio ab ortu est Græciæ finitima, quæ & Chaonia dicta.

288 *Dentibus*] *Elephantinis*, Calydonii apri dentes adportavit Cæsar Augustus, devicto Antonio. Pausan. in Arcad. è quibus unus in templo Liberi patris suspensus, in hortis Cæsaris, erat unius pedis & quadrantis. Natal. Com. lib. 7. cap. 4.

284. *Fulmen*] De dentibus loquitur ex apri ore prominentibus, quibus, fulminis in modum, obvia quælibet frendens proterit.

291. *Fleturi*] Postquam perditam messem cognoverit.

301. *Tyndaridæ*] *Castor & Pollux*, qui vulgò Tyndari filii crediti; erant tamen Jovis, qui, in Cycnum mutatas, Lædæ, Tyndari uxori, vitium obtulit.

Ib. *Cestibus*] Κάστορα δ' Ἱππόδαμον, καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα. Homer. Iliad, 3. De cestibus, vid. lib. 5. 107.

392. *Ratis molitor*] *Argo*, cujus extruendæ auctor fuit Jason.

303. *Pirithoö*] Ixionis fuit filius firmissimo amicitiæ fœdere cum Theseo conjunctus.

Et

Et duo Theſtiadæ, proleſque Apharei Lynceus,
Et velox Idas; & jam non fœmina Cæneus,
Leucippuſque ferox, jaculoque inſignis Acaſtus,
Hippothoöſque, Dryaſque, & cretus Amyntore Phœnix,
Actoridæque pares, & miſſus ab Elide Phyleus.
Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis:
Cumque Pheretiade, & Hyanteo Iolao
Impiger Eurytion, & curſu invictus Echion,
Naryciuſque Lelex, Panopeuſque, Hyleuſque, feroxque
Hippaſus, & primis etiamnum Neſtor in annis.

& duo Theſtiadæ, & Lynceus filius Apharei, & citus Idas, & Cæneus nunc non fœmina, & ſævus Leucippus, & Acaſtus ſpectatus jaculo, & Hippothoös, & Dryas, & Phœnix filius Amyntoris, & Actoridæ æquales, & Phyleus miſſus ab Elide. Neque Telamon aberat, & pater magni Achillis, & acer Eurytion cum Pheretiade & Iolao Hyanteo, & Echion invictus curſu, & Lelex Narycius, & Panopeus, & Hyleus, & ferox Hippaſus, & Neſtor adhuc in primus annis.

NOTÆ.

304. *Theſtiadæ*] Toxeum dicit & Plexippum, Theſtii filios, Althææ fratres, Meleagri avunculos, quos ipſe poſtea interfecit: quemadmodum in ſequentibus videbimus.

Ib. *Lynceus*] Apharei fuit filius, qui propter eximiam rerum cœleſtium terreſtrium, aſtrorum præſertim & metallorum notitiam, trans æthera terræque barathra viſu penetrâſſe dicitur. Argonauta etiam fuit.

305. *Idas*] Lyncei fuit frater.

Ib. *Cæneus*] Fuit Cæneus Elati filia, in marem à Neptuno, pro dereptæ virginitatis pretio, mutata: cujus fusè hiſtoriam Metam. 12. à 176. verſu refert poëta.

306. *Leucippus*] Apharei fuit frater, Perierei ſeu Perieris filius, pater Phœbes, & Elariæ, quas Caſtor & Pollux rapere conati ſunt.

Ib. *Acaſtus*] Peliæ Theſſalorum regis fuit filius.

307. *Hippothoös*] Hujus ut & Dryantis 173. capite meminit Hyginus. Illum autem Geryonis facit filium, cùm *Cercyonis*, ex Pauſaniâ legendum ſit.

Ib. *Phœnix*] Hic, poſtquam matris ſuaſu, cum patris pellice rem habuiſſet, ejus iram effugiens ad Peleum pervenit, à quo perbenignè acceptus, Achillis inſtitutioni præfectus fuit.

308. *Actoridæ*] Actoris Elienſis par fratrum dicit Eurytum & Creatum, ab Hercule poſtea occiſos.

308. *Phyleus*] Augeæ fuit filius, quem Hercules, patre occiſo, quòd purgati ſtabuli mercedem denegaret, ejus loco regnare juſſit.

309. *Telamon*] Rex fuit Salaminis, Æaci filius, Ajacis pater.

Ib. *Creator*] Peleum dicit Telamonis fratem.

310. *Pheretiade*] Admetum intellige, Pheretis filium, Alceſtis maritum.

Ib. *Iolao*] Hunc Iphicli filium Hercules in interficiendâ hydrâ ſocium habuit. *Hyanteus* dicitur quia Bœoticus. Hyantes enim Bœotiæ populi.

311. *Eurytion*] Argonauta, Iri filius, qui filius fuit Actoris ut ex Apollonio colligitur.

Ib. *Echion*] Hujus etiam meminit idem Apollonius, qui eum Mercurii facit filium.

312. *Lelex*] Locrenſes, qui Narycem urbem antiquiſſimam obtinuerunt, à Plinio & Strabone *Leleges* etiam dicuntur: & nomine forſitan, ut conjecit commentator, ab iſto Lelege mutuato.

Ib. *Panopeus*] Phoci videtur eſſe filius, à quo *Panopæa* urbs Phocidis nomen habuit, ut notat Pauſanias.

Ib. *Hyleus*] Hic unà cum Rhœto ab Atalantâ, cui vim afferre paraverat, occiſus.

313. *Hippaſus*] Hunc quoque Euryti filium Hyginus inter Apri venatores recenſet.

Ib. *Primis Neſtor*] Primam jam, ex tribus quas vixit, ætatem agens: & ex his nonnullos ipſe recenſet, Iliad 1.

Et

& quos Hippocoön misit antiquis Amyclis, & socer Penelopes, cum Ancæo Parrhasio & callidus Ampycides, & Oeclides adhuc securus ab uxore, & Tegeæa honos nemoris Lycæi. Fibula expolita huic connectebat extremam vestis partem; Capillus erat simplex coactus in unum nodum. Pharetra eburnea pendens ex humero sinistro strepebat; sinistra etiam tractabat arcum. Hujusmodi erat ornatus: vultus quem verò posses appellare virgineum. Heros Calydonius hanc simul intuitus est, & simul cupivit, Deo aversо: atque amorem occultum concepit & ait, O beate, si ista aliquem virum respexerit! neque tempus & pudor patiuntur plura proferre: opus majus ingentis pugnæ illum *impellis. Silva spissa arboribus, quam nullum ævum recideràt; incipit à plano, & prospicit declives campos. Quò postquam viri adventárunt, pars ponunt plagas, pars tollunt vincula canibus, pars legunt vestigia pedum, atque optant invenire id quod sibi futurum est periculum. Vallis erat curva, quo cogebantur rivi aquæ pluvialis. Salix flexilis, & leves ulvæ, & junci paluſtres, & vimina, & parvæ cannæ sub longâ arundine sunt in parte infimâ lacunæ. Sævus aper inde excitatus ruit in hostes confertos, tanquam ignis excussus nubibus disjectis.*

Et quos Hippocoön antiquis misit Amyclis;
Penelopesque socer, cum Parrhasio Ancæo,
Ampycidesque sagax, & adhuc à conjuge tutus
Oeclides, nemorisque decus Tegeæa Lycæi.
Rasilis huic summam mordebat fibula vestem:
Crinis erat simplex nodum collectus in unum:
Ex humero pendens resonabat eburnea lævo
Telorum custos: arcum quoque læva tenebat.
Talis erat cultus: facies, quam dicere verè
Virgineam in puero, puerilem in virgine posses.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit renuente Deo: flammasque latentes
Hausit, &, O felix, si quem dignabitur, inquit,
Ista virum! nec plura sinunt tempusque, pudorque
Dicere; majus opus magni certaminis urget.
Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas,
Incipit à plano: devexaque prospicit arva.
Quò postquam venêre viri; pars retia tendunt;
Vincula pars adimunt canibus: pars pressa sequuntur
Signa pedum: cupiuntque suum reperire periclum.
Concava vallis erat: quâ se demittere rivi
Assuerant pluvialis aquæ. Tenet ima lacunæ
Lenta salix, ulvæque leves, juncique paluſtres,
Viminaque, & longâ parvæ sub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hostes
Fertur, ut excussis elisi nubibus ignes.

NOTÆ.

314. *Hippocoön*] Lacedæmonius fuit, cujus filios Enæsimum Alcona, Amycum & Dexippum, (priore excepto, qui ab apro interiit,) Hercules unà cum patre occidit.

Ib. *Amyclis*] Fuerunt Amyclæ urbs Laconiæ, ab Amyclâ Lacedæmonis filio ædificatæ & cognominatæ.

315. *Penelopesque socer*] *Laertes* est Ulyssis pater.

Ib. *Ancæo*] Huic Lycurgum patrem assignaverunt Apollonius & Hyginus in venatorum catalogo. Arcas fuit; nam Parrhasia urbis est & Arcadiæ regiuncula.

316. *Ampycides*] *Melampus* est Ampyci filius, ideo sagax quòd vates fuit.

317. *Oeclides*] Amphiaraum intellige Oeclei filium; qui vaticinandi peritissimus, cùm à Thebano bello se non rediturum cognovisset, ita (ne eò proficisceretur,) latitavit, ut tamen uxori Eriphylæ, quam fidissimam credebat, omnia indicaverit. Illa verò, aureo monili ab Adrasto corrupta, maritum prodidit; qui Thebanum agrum ingressus, unà cum curru à tellure fuit absorptus.

317. *Tegeæa*] *Atalantam* dicit, formosissimam puellam, Tegeâ Arcadiæ urbe oriundam.

Ib. *Lycæi*] Qui Arcadiæ est.

324. *Calydonius heros*] *Meleagrum* intellige, Calydone oriundum, ut suprà dictum.

325. *Renuente*] Ille enim malè suus amor cessit, ut infra patebit.

333. *Sum periculum*] Aprum nempe, à quo sibi periculum immineret.

Sternitur incursu nemus; & propulsa fragorem
Silva dat. Exclamant juvenes; prætentaque forti
Tela tenent dextrâ, lato vibrantia ferro.
Ille ruit; spargitque canes, ut quisque ruenti
Obstat; & obliquo latrantes dissipat ictu.
Cuspis Echionio primùm contorta lacerto
Vana fuit, truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima, si nimiis mittentis viribus usa
Non foret, in tergo visa est hæsura petito;
Longiùs it: auctor teli Pagasæus Iäson.
Phœbe, ait Ampycides, si te coluique, coloque;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Quà potuit, precibus Deus annuit. Ictus ab illo est,
Sed sine vulnere aper: ferrum Diana volanti
Abstulerat jaculo; lignum sine acumine venit.
Ira feri mota est; nec fulmine leniùs arsit;
Lux micat ex oculis, spiratque è pectore flamma.
Utque volat moles adducto concita nervo,
Cùm petit aut muros, aut plenas milite turres;
In juvenes certo sic impete vulnificus sus
Fertur; & Eupalamon, Pelagonaque dextra tuentes
Cornua prosternit. Socii rapuêre jacentes.
At non letiferos effugit Enæsimus ictus
Hippocoönte satus. Trepidantem, & terga parantem
Vertere succiso liquerunt poplite nervi.
Forsitan & Pylius citra Trojana perisset
Tempora; sed sumpto posità conanime ab hastâ,
Arboris insiluit, quæ stabat proxima, ramis:
Despexitque loco tutus, quem fugerat, hostem.
Dentibus ille ferox in querno stipite tritis

Arbores proteruntur impetu, & impulsæ personant. Juvenes vociferantur, & tenent strenua manu venabula opposita, radiantia amplo ferro. Ille ruit, & proturbat canes, ut quisque sese opponit ruenti; & prævertit latrantes ictu obliquo. Mucro primò impulsus brachio Echionio fuit inutilis, & leviter vulneravit stipitem acernum. Proximus, nisi impulsus esset nimiis viribus jaculantis, visus fuit hæsurus in tergo apri petito: fertur longiùs. Jason Pagasæus illum *jaculatus fuerat. Phœbe, inquit, Ampycides, si te honoravi, atque honoro, concede mihi ferire certo jaculo quod petitur. Deus favit precibus quà licuit. Aper fuit tactus ab ille, sed sine vulnere: Diana revellerat ferrum telo volanti: hastile sine mucrone accessit. Ira feri excitata est, neque moderatiùs efferbuit quàm fulmen. Ignis splendet ex oculis, & æstus prodit ex pectore: Et quemadmodum glans impulsa nervo circumacto volat, cùm petit aut mœnia, aut turres confertas militibus, sic aper vulnera intentans, ruit in juvenes certo impetu, atque proterit Eupalamon & Pelagonem defendentes dextrum cornu* agminis sui. *Commilitones abstulerunt protritos: At Enæsimus, filius Hippocoöntis, non vitavit ictus mortiferos. Nervi destituerunt trementem & conantem fugere poplite reciso. Fortè etiam Pylius occidisset ante tempora Trojana, sed capto impetu ab hastâ impactâ, immisit se in ramos arboris quæ erat proxima; atque securus in* arboris *cacumine, deorsum aspexit hostem quem fugerat. Ille sævus dentibus exacuatis in trunco querno*

NOTÆ

345. *Echionio*] Echionis.

349. *Pagasæus*] Pro *Thessalo*; à Pagasis Thessaliæ urbe, haud procul à monte Pelio.

350. *Ampycides*] *Mopsus* Ampyci filius, Apollinis sacerdos.

357. *Moles*] Saxa intelligit, vel ejusmodi alia, balistâ aut simili machinâ emissa.

360. *Eupalamon*] Ignobiliores fuerint hi duo verisimile est, siquidem non aliter quam suâ morte, quod quidem sciam, cogniti.

361. *Cornua*] Aciem nempe in aprum instruxerant, in cujus dextro cornu duo isti fato iniquo reperti sunt.

365. *Pylius*] *Nestor*, qui Pylo imperavit. Quod Nestori hîc poëta, commentator Homeri tribuit Thessalitæ, qui ut Agri itidem, Meleagri patruelis, huic venationi interfuit.

minatur cladem, & confidens armis recentibus, laceravit femur magni Othriadæ dente recurvo. Ac fratres gemelli, nondum astra cœlestia, ambo insignes vehebantur equis candidioribus nive albâ; ambo librabant agitatione tremulâ, hostilium mucrones asper aërem. Inflexissent plagas, nisi jus setis horridus transisset inter obscuras arbores, & loca invia telis & equis. Telamon persequitur; & improvidus desiderio currendi, cecidit pronus, correptus radice arboris. Dum Peleus hunc tollit, Atalanta *Tegeæa aptavit nervo expeditam sagittam, & contorsit arcu curvato. Sagitta affixa sub aure feræ, leviter vulneravit corpus extremum, & rubefecit setas pauco cruore. Neque tamen illa erat alacrior successu sui ictûs quam Meleager. Creditur advertisse primus & primus monstrâsse sociis sanguinem aspectum; & dixisse, Reportabis gloriam quâ digna est* tua *virtus. Viros puduit,* Aprum à virgine primò percussum fuisse; *seque exhortantur, & incendunt animos cum vociferatione, & vibrant jacula sine ordine. Numerus obest* jaculis *immissis, & prohibet ictus, quos studet figere.*

Imminet exitio, fidensque recentibus armis
Othriadæ magni rostro femur hausit adunco.
At gemini, nondum cœlestia sidera, fratres,
Ambo conspicui, nive candidioribus albâ
Vectabantur equis; ambo vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
Vulnera fecissent; nisi setiger inter opacas,
Nec jaculis isset nec equo loca pervia, silvas.
Persequitur Telamon: studioque incautus eundi,
Pronus ab arboreâ cecidit radice retentus;
Dum levat hunc Peleus, celerem Tegeæa sagittam
Imposuit nervo, sinuatoque expulit arcu.
Fixa sub aure feri summum distrinxit arundo
Corpus; & exiguo rubefecit sanguine setas.
Nec tamen illa sui successu lætior ictus,
Quàm Meleagros erat. Primus vidisse putatur:
Et primus sociis visum ostendisse cruorem:
Et, meritum, dixisse, feres virtutis honorem.
Erubuêre viri; seque exhortantur, & addunt
Cum clamore animos: jaciuntque sine ordine tela.
Turba nocet jactis, &, quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas,
Discite fœmineis quàm tela virilia præstent,
O juvenes, operique meo concedite, dixit.
Ipsa suis licèt hunc Latonia protegat armis;
Hunc tamen invitâ perimet mea dextra Dianâ.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore;
Ancipitemque manu tollens utrâque securim,
Institerat digitis primos suspensus in artus;
Occupat audacem, quâque est via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.

Ecce Arcadius Ancæus, *bipenni instructus, & incensus contra sua fata, Cognoscite, inquit, ô juvenes, quantùm arma virilia antecellent fœmineis; & locum date meæ virtuti. Quamvis ipsa Diana hunc tueatur suis armis, tamen manus mea hunc mactabit nolente Dianâ, Talia inflatus protulerat ore superbo; & tollens bipennem ambabus manibus, innitebatur elatus in primas partes digitorum* pedem. *Trux* aper *prævertit audentem, & quâ iter est morti proximum, immisit geminos dentes in extrema inguina.*

NOTÆ.

370. *Recentibus armis*] Quæ modò *in stipite querno* exacuerat.

371. *Othriadæ*] Quis sit, incertum.

372. *Nondum cœlestia*] Gemini, qui unum ex Zodiaci signis constituunt: Castor ac Pollux esse dicuntur.

391. *Arcas*] Vide suprà ver. 515.

397. *Ancipitem*] Ἀμφίτομον.

398. *Digitis*] Ita verò in illos solent insurgere, qui totis viribus ictum nituntur impingere.

Con-

Concidit Ancæus; glomerataque sanguine multo
Viscera lapsa fluunt: madefactaque terra cruore est.
Ibat in adversum proles Ixionis hostem
Pirithous, validâ quatiens venabula dextrâ.
Cui procul Ægides, O me mihi carior, inquit,
Pars animæ consiste meæ; licet eminus esse
Fortibus: Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit; & æratâ torsit grave cuspide cornum:
Quo bene librato, votique potente futuro,
Obstitit esculeâ frondosus ab arbore ramus.
Misit & Æsonides jaculum; quod casus ab illo
Vertit in immeriti fatum latrantis, & inter
Ilia conjectum, tellure per ilia fixum est.
At manus Oenidæ variat; missisque duabus,
Hasta prior terrâ, medio stetit altera tergo.
Nec mora: dum sævit, dum corpora versat in orbem,
Stridentemque novo spumam cum sanguine fundit,
Vulneris auctor adest, hostemque irritat ad iram;
Splendidaque adversos venabula condit in armos.
Gaudia testantur socii clamore secundo;
Victricemque petunt dextræ conjungere dextram;
Immanemque ferum multâ tellure jacentem
Mirantes spectant; neque adhuc contingere tutum
Esse putant: sed tela tamen sua quisque cruentat.
Ipse pede impositio caput exitiabile pressit;
Atque ita, Sume mei spolium, Nonacria, juris,
Dixit; & in partem veniat mihi gloria tecum.
Protinus exuvias rigidis horrentia setis
Terga dat, & magnis insignia dentibus ora.
Illi lætitiæ est cum munere muneris auctor:
Invidêre alii; totoque erat agmine murmur.
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone, age, nec titulos intercipe, fœmina, nostros,
Thestiadæ clamant: neu te fiducia formæ

Ancæus lapsus est; & intestina involuta multo cruore loco mota sparguntur, atque humus infecta est sanguine. Pirithous, filius Ixionis, ferebatur in hostem oppositum agitans spicula forti manu. Ad quem Theseus è longinquo, ô, ait, pars animæ meæ, mihi carior me, mane: Non decet strenuos longè abesse: Virtus imprudens obfuit Ancæo. Dixit; & jaculatus est hastile cornum instructum mucrone æneo. Cui fortiter jacto, aprumque percussuro, ramus frondosus ejculi impedimento fuit, Jason *Æsonis filius jaculatus est etiam telum, quod fors ab illo detorsit in exitum canis,* tale fatum *non meriti, & auctum inter ilia, impingebatur per ilia in terram. At dextra Oenidæ diversum* habuit eventum; *&, duobus jaculis liberatis, priùs adhæsit solo, alterum tergo medio* feri; *& sine cunctatione, dum furit, dum torquet corpus in gyrum, & emittit spumam stridentem cum novo cruore, qui plagam inflixit, adest, atque provocat hostem ad iram; & immittit coruscantem hastam in armos oppositos. Comites indicant lætitiam fervente vociferatione: atque appetunt conferere dextram cum dextrâ victrice; & stupentes intuentur ingentem aprum porrectum vasto spatio: neque arbitrantur* eum *adhuc securè tangi posse; sed tamen singuli cruore inficiunt sua jacula. Ipse calcavit caput horrendum pede impositio; atque ita: Accipe, inquit, Nonacria, exuvias, quæ jure mihi* ipsi debentur, *& mihi sit laus communis tecum. Continuò porrigit spolia, viz. tergora rigentia setis horridis, & caput conspicuum magnis dentibus. Auctor doni illi gratus est, pariter ac* ipsum *donum. Cæteri livore tacti sunt & murmur erat per totum cœlum. E quibus Thestiadæ porrigentes brachia cum magno clamore, Depone, age, mulier; neque præripe nostram gloriam; neve confidentia pulchritudinis tibi*

NOTÆ.

405. *Ægides*] *Theseus*, Ægei filius.
408. *Cornum*] Hastile, ex cornо arbore.
414. *Oenidæ*] *Meleagri*, Oenei filii.
418. *Auctor vulneris*] Meleager.
426. *Nonacria*] *Atalanta*, à Nonacri, Arcadiæ monte.
Ib. *Juris mei*] Quia aprum occiderat.
427. *Tecum*] Quæ primò vulnerâsti.
434. *Thestiadæ*] *Plexippus & Toxeus*, Thestii filii Meleagri avunculi.

Deci-

inponat; & auctor muneris *tactus tuo amore procul erit. Atque* ita Atalantæ *auferunt donum, & jus illud offerendi* Meleagro Vir *bellicosus non passus est, & fremens irâ ardente, Discite,* inquit, *prædones gloriæ alienæ quantùm differant acta à minis: Atque percussit exitiali ense pectus Plexippi, nihil ejusmodi reformidantis. Non sinit hærere* diu *Toxeum dubitantem quid agat, atque cupientem ulcisci fratrem, simul & metuentem cladem eandem, quâ frater* modò ereptus est, *atque recalefecit ferrum, quod nece priori erat calidum, cruore fraterno. Althæa Deorum altaribus accumulabat munera pro filio victoriâ potito, cùm statim intuetur fratres mortuos. Quæ,* his visis, pectus *plangit, & implet urbem tristibus clamoribus; & induit vestes pullas, positis iis quæ auro erant intextæ. At statim atque auctor* eorum *mortis nunciatus est, omnis mœror amissus est, & mutatus est à fletibus in desiderium vindictæ. Cauaex erat, quem, cùm Thestias esset puerpera, tres sorores injecerunt in ignem, atque trahentes fila fatalia admoto pollice, dixerunt, ô modò in lucem edite, præstamus eadem tempora & tibi & stipiti. Quâ sententiâ prolatâ postquam Deæ abierunt, mater abstulit lignum ardens à flammâ, atque irrigavit aquis fluentibus. Ille stipes fuerat diu occultus in intimis penetralibus; atque* ibi *custoditus defenderat tuam vitam, ô adolescens. Mater hunc depromsit, atque jussit ligna scindi in ussulas, & supponit flammam infensam:* iis in foco *compositis. Tum quatèr aggressa immittere stipitem in ignem, quatèr ab incæpto destitit.* Affectus *matris & sororis* in animo Althææ inter se *certant, & duo nomina in diversum trahunt eumum unum. Sæpe vultus expallescebant timore facinoris futuri:*

Decipiat; longéque tuo sit captus amore
Auctor; & huic adimunt munus, jus muneris illi.
Non tulit, & tumidâ frendens Mavortius irâ,
Discite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantùm distent. Hausitque nefando
Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Ulcisci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu; calidumque priori
Cæde recalfecit consorti sanguine telum.
Dona Deûm templis nato victore ferebat;
Cùm videt extinctos fratres Althæa referri.
Quæ plangore dato, mœstis ululatibus urbem
Implet; & auratas mutavit vestibus atris.
At simul est auctor necis editus; excidit omnis
Luctus: & à lacrymis in pœnæ versus amorem est.
Stipes erat, quem, cùm partus enixa jaceret
Thestias, in flammam triplices posuêre sorores;
Staminaque impresso fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignoque, tibique,
O modò nate, damus. Quo postquam carmine dicto
Excesêre Deæ; flagrantem mater ab igne
Erripuit torrem: sparsitque liquentibus undis.
Ille diu furat penetralibus abditus imis;
Servatusque tuos, juvenis, servaverat annos.
Protulit hunc genetrix, tædasq; in fragmina poni
Imperat; & positis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum
Cœpta quater tenuit. Pugnat materque, sororque,
Et diversa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpe metu sceleris pallebant ora futuri:

NOTÆ.

435. *Longè*] Id est: ne interficiaris, sitque longè ab amatore tuo separeris.

437. *Mavortius*] *Bellicosus*, vel ex Marte genitus; siquidem unâ & eâdem nocte, referente Hygino, Mars & Oeneus cum Althæâ concubuerunt.

439. *Nefando*] Quia eo avunculum suum Meleager appetiit.

444. *Consorti sanguine*] Toxei; qui Plexippi frater fuit.

452. *Thestias*] *Altheâ*, Thestii filia.

463. *Pugnant*] Suadebat dolor, ut Meleagrum, fratrum interfectorem, soror ulciscereture: dolor obstabat, quòd in filium mater sæviret.

Sæpe

Sæpe ſuum fervens oculis dabat ira ruborem,
Et modò neſcio quid ſimilis crudele minanti
Vultus erat; modò quem miſereri credere poſſes:
Cúmque ferus lachrymas animi ſiccaverat ardor;
Inveniebantur lachrymæ tamen. Utque carina
Quam ventus, ventoque rapit contrarius æſtus,
Vim geminam ſentit, paretque incerta duobus:
Theſtias haud aliter dubiis affectibus errat,
Inque vices ponit, poſitamque reſuſcitat iram.
Incipit eſſe tamen melior germana parente;
Et, conſanguineas ut ſanguine leniat umbras,
Impietate pia eſt. Nam poſtquam peſtifer ignis
Convaluit. Rogus iſte cremet mea viſcera, dixit.
Utque manu dirâ lignum fatale tenebat;
Ante ſepulchrales infelix adſtitit aras.
Pœnarumque Deæ triplicis furialibus, inquit,
Eumenides, ſacris vultus advertite veſtros.
Ulciſcor, facioque nefas. Mors morte pianda eſt;
In ſcelus addendum ſcelus eſt, in funera funus:
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Oeneus nato victore fruetur;
Theſtius orbus erit? meliùs lugebitis ambo.
Vos modò, fraterni manes, animæque recentes,
Officium ſentite meum; magnoque paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora noſtri.
Hei mihi! quò rapior? fratres ignoſcite matri.
Deficiunt ad cœpta manus. Meruiſſe fatemur
Illum, cur pereat: mortis mihi diſplicet auctor.

Sæpe ira ardens ſtargebat ſuum ruborem in oculos. Et nunc facies erat ſimilis minanti neſcio quid atroci; nunc verò eam poſſes arbitrari tangi miſericordiâ. Et poſtquam vehemens animi indignatio ſiccaverat lachrymas, tamen lachrymæ reperiebantur: Et quemadmodum navis quam aura, atque fluctus contrarius auræ, aufert, patitur duplicem violentiam, atque fluctuans viciſſim obſequitur duobus; ſimiliter Theſtias vagatur huc illuc *incertis animi motibus; atque alternis vicibus omittit iram, & excitat omiſſam. Nihilominus ſoror incipit eſſe fortior matre, & ut mulceat fratrum manes* filii *ſanguine, pia eſt impietate. Nam poſtquam exitiales flammæ auctæ ſunt, Pyraiſta, inquit, depaſcat mea præcordia. Utque tractabat ſtipitem fatalem ſævâ manu, miſera ſtetit ad altaria ſepulchralia, atque, inquit, Tres furiæ, Deæ pœnarum, convertite veſtros oculos ad ſacra feralia. Punio atque admitto ſcelus: Funus eſt expiandum funere; facinus augendum eſt facinore, mors morte. Domus nefaria diſjiciatur per mœrores cumulatos. An beatus Oeneus gaudebit filio victore: Theſtius erat filiis privatus? Uterque juſtiùs flebitis. Vos tantùm umbræ fraternæ, atque animæ recens in orcum admiſſæ, experimini meum officium; atque ſumtis inferias magno pretio comparatas, mala pignora noſtri ventris, Hei mihi! quò aufero: fratres parcite matri. Manus non ſufficiunt ad auſus* meos *peragendos. Agnoſcimus illum dignum eſſe, qui occidat*; hoc tamen mihi *diſplicet* ut ego nato meo forem *funeris cauſa.*

NOTÆ.

472. *Vim geminam*] Duplicem violentiam, & venti & æſtûs maris.

475. *Melior*] Qui filium perdere ſtatuit.

477. *Impietate pia*] *Pia*, in ulciſcendo fratrum cædem. *Impia*, necando filium.

480. *Sepulchrales aras*] *Rogum* dicit, in quem, ſtipitem quo filii fata continebantur, conjectura erat: quem quidem rogum venuſtè *aram* dicit, ubi, occiſis fratribus, viſcera ſua *immolabat.*

482. *Eumenides*] *Furiæ*, Alecto, Tiſiphone, & Megæra, Nocte & Acheronte ſatæ, malefactorum infernales ultrices.

483. *Mors morte*] Cædes fratrum morte filii, purganda eſt. *Nefas*] Quod Meleager in interficiendis avunculis nefas patraverat dum Althæa ulciſcitur, aliud in occidendo filio admittit.

487. *Theſtius*] Althææ, itemque Plexippi & Toxei, quos Meleager interfecerat, pater.

488. *Recentes*] Novi Orci incolæ, recens ad inferos depulſi.

489. *Magno*] Filii ſc. mei nece.

490. *Inferias*] Eo nomine appellantur, quæ Manibus fiebant, ſacrificia.

491. *Ignoſcite*] Ita loquitur mater, quæ fratribus filium immolare veretur.

Ergo

Adeóque inultus discedet, atque vivus, & victor, & inflatus læto eventu, obtinebit regnum Calydonis? Vos jacebitis cinis paucus & manes frigidi? Non equidem feram. Occidat iste sceleſtus; atque ſecum trahat ſtem patris, & ſimul cladem regni & patriæ. Ubi eſt animus maternus? ubi ſunt pia jura parentum, & labores decem menſium quos tuli? O utinam infans combuſtus fuiſſes primis ignibus, atque ego id permiſiſſem! Vixiſti noſtro beneficio: jam obibis tuo delicto? Sume mercedem facinoris, atque redde ſpiritum bis datum, primo partu, deinde torre ablato, vel me adjice buſtis fraternis. Et voveo, & nequeo. Quid faciam? Nunc plagæ fratribus impactæ, & ſimulacbrum tantæ ſtragis obverſatur meis oculis. Nunc pietas & nomina materna molliunt mentem. Me infelicem! modo calamitoſo vincetis: ſed vincite, fratres; dummodo, inquit, ego ad mortem ſequar vos, & ſolatia quæ vobis præbuero; atque averſa immiſit in flammas medias manu trepidâ ſtipitem funeſtum. Ille aut

Ergo impunè feret: vivuſque, & victor, & ipſo
Succeſſu tumidus regnum Calydonis habebit? 495
Vos cinis exiguus, gelidæque jacebitis umbræ?
Haud equidem patiar. Pereat ſceleratus; & ille
Spemque patris, regnique trahat, patriæq; ruinam.
Mens ubi materna eſt; ubi ſunt pia jura parentum?
Et, quos ſuſtinui, bis menſûm quinque labores? 500
O utinam primis arſiſſes ignibus infans;
Idque ego paſſa forem! vixiſti munere noſtro:
Nunc merito moriêre tuo. Cape præmia facti;
Biſque datam, primùm partu, mox ſtipite rapto,
Redde animam; vel me fraternis adde ſepulchris. 505
Et cupio, & nequeo. Quid agam: modo vulnera fratrum
Ante oculos mihi ſunt, & tantæ cædis imago;
Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt
Me miſeram! malè vincetis, ſed vincite, fratres:
Dummodo, quæ dedero vobis ſolatia, voſque 510
Ipſe ſequar, dixit: dextrâque averſa trementi
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut viſus gemitus eſt ille dediſſe
Stipes; & invitis correptus ab ignibus arſit.
Inſcius atque abſens flammâ Meleagros ab illâ 515
Uritur: & cæcis torreri viſcera ſentit
Ignibus: at magnos ſuperat virtute dolores.
Quòd tamen ignavo cadat, & ſine ſanguine leto,
Mœret; & Ancæi felicia vulnera dicit,
Grandævumque patrem, fratremque, piaſque ſorores
Cum gemitu, ſociamq; tori vocat ore ſupremo; 521

ingemuit, aut ſaltem viſus eſt ingemiſcere, atque correptus ab ignibus cunctantibus flagravit. Meleager ignarus atque abſens, abſumitur eo igne, atque ſentit præcordia uri ſecretâ flammâ; at vincit ingentes cruciatus virtute. Dolet tamen quòd pereat morte ſegni & ſine vulnere; atque ait plagas Ancæi eſſe beatas. Et appellat patrem, ætate provectum, cum gemitu, & fratrem, & pias ſorores, & Cleopatram conſortem tecti, ultimâ voce;

NOTÆ.

497. *Ille*] Alios quidem filios habuit Oeneus ſed Meleagro longè diſpares; quippe in bello ob Plexippi & Toxei mortem orto periêrunt.

500. *Bis quinque*] Lunares.

501. *Primis*] Quo tempore torrem, ſubmonentibus Parcis, Althæa flammis ſubtraxerat.

502. *Munere noſtro*] Quæ ſtipitem, ſeu torrem, in hunc uſque diem ſervavi.

506. *Cupio*] Fratres ulciſci, & vice versâ filium ſervare. Neutrum poteſt, qui utrumque per alterum impeditur.

509. *Malè vincetis*] Malè fratres dicit vincere, quos ut ulciſcatur, filium perdere ſtatuit.

511. *Averſa*] Dolens, & invita ex more funebri. *Averſi tenuêre facem.* En. 6.

512. *Funeſtum*] Funereum, funeriſque & mortis Meleagri cauſam.

516. *Cæcis*] Maximis, internis, occultis, quorumque cauſam ignorabat.

520. *Fratrem*] Tydeum intelligo, quanquam alios Oenco aſſignat Anton. Liberalis.

For-

Forsitan & matrem. Crescunt ignisque dolorque;
Langueſcuntq; iterum. Simul est extinctus uterque,
Inque leves abiit paulatim spiritus auras:
Alta jacet Calydon. Lugent juveneſque, seneſq;
Vulguſque, procereſque gemunt: sciſſæque capillos
Planguntur matres Calydonides Eveninæ.
Pulvere canitiem genitor, vultuſque seniles
Fœdat humi fuſus; ſpatioſumque increpat ævum.
Nam de matre manus diri ſibi conſcia facti
Exegit pœnas, acto per viſcera ferro.
Non mihi ſi centum Deus ora ſonantia linguis,
Ingeniumque capax, totumque Helicona dediſſet;
Triſtia perſequerer miſerarum dicta ſororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt
Dumq; manet corpus, corpus refoventque foventque:
Oſcula dant ipſi, poſito dant oſcula lecto.
Poſt cinerem, cineres hauſtos ad pectora verſant:
Affuſæque jacent tumulo: ſignataque ſaxo
Nomina complexæ, lacrymas in nomina fundunt:
Quas, Parthaoniæ tandem Latoïa clade
Exſatiata domûs, præter Gorgenque nurumque
Nobilis Alcmenæ, natis in corpore pennis,
Allevat: & longas per brachia porrigit alas,
Corneaque ora facit, verſaſque per aëra mittit.

V. Interea Teſeus ſociati parte laboris
Functus, Erechtheas Tritonidos ibat ad arces.

fortaſſe & matrem. Flamma & cruciatus augentur; minuuntur denuo, ambo unà ſunt exhauſti, & ſpiritus paulatim diſſipatus eſt in tenuem aërem. Excelſa Calydon luctu proſtrata eſt. Juvenes & ſenes mœrent: plebs & primores gemunt: matres Calydonides Eveninæ laceras habentes comas ſe tundunt. Pater Oeneus humi jacens dehoneſtat vanos & faciem ſenilem pulvere; atque damnat longam ætatem. Namque matrem quod attinet, manus ſibi conſcia repetivit pœnas facinoris, enſe trajecto per præcordia. Si Deus præbuiſſet mihi ora loquentia centum linguis, & ingenium capax, & univerſum Heliconem, non enarrarem lugubres ſermones infelicium ſororum. Illæ oblitæ decoris plangunt livida pectora: & quamdiu corpus ſupereſt, fovent atque reforvent corpus: Illud corpus deoſculantur, deoſculantur lectum oppoſitum. Poſtquam in cinerem redactum eſſet cadaver, *preſſant cinerem collectum ad pectora, atque jacent proſtratæ ad ſepulchrum: & complexæ nomen* Meleagri *inſculptum lapidi fundunt lachrymas in nomen. Quas tandem Latona expleta exitio domûs Parthaoniæ* tollit, *pennis genitis in corpore, præter Gorgen & nurum celebris Alcmenæ; atque extendit prolixas alas per lacertos, & ora in roſtra vertit; & ablegat* eas in aves *mutatas per aërem.*

V. *Interea Theſeus, defunctus parte laboris* ſibi cum multis *communis, revertebatur ad arces Erechtheas Minervæ.*

NOTÆ.

527. *Eveninæ*] Eveni, Ætoliæ fluvii, accolæ.

528. *Pulvere canitiem*] Quod in magnis mœroribus fieri conſuevit.

529. *Spatioſum*] Quia, ſi maturiùs obiiſſet, filii mortem non vidiſſet.

531. *Ferro*] Laqueo vitam finivit, inquit Diodor. Sic. lib. 5.

537. *Lecto*] *Funebri feretro.*

541. *Parthaoniæ*] *Oenei* eſt à patre Parthaone ſic dicti.

542. *Nurum*] *Deianira* eſt, uxor Herculis.

544. *Porrigit*] In aves ſunt mutatæ, quas à Meleagro fratre Meleagrides dixerunt, Ideo verò Meleagri nomine inſignitæ illæ aves, quòd certis quibuſdam temporibus in Bœotiam ex Africâ circa Meleagri tumulum convolarent. Vide Plin. lib. 10. cap. 26.

546. *Laboris*] In interficiendo apro.

547. *Erechtheas*] *Athenienſes*; in quibus olim Erechtheus regnaverat.

Ib. *Tritonidos*] *Palladem* dicit, cui à Tritone Libyæ palude, ubi primùm apparuit & educata eſt, hoc nomen impoſitum. Athenis verò ſuum dediſſe illam nihil eſt opus toties repetere.

Achelous auctus pluviâ obſtruxit viam, & remoratus eſt redeuntem. Subi domum meam, inquit, illuſtris Cecropida; neque te objice unais furentibus. Conſueverunt abripere tigna integra, & devolvere moles tranſverſas cum magno ſonitu. Vidi excelſa ſtabula propinqua ripæ avelli cum gregibus: neque illîc profuit quicquam *armenti quòd eſſent valida, neque equis quòd eſſent celeres. Hic etiam torrens, nivibus liquefactis de monte, abſorbuit multa corpora juvenilia vortice in modum turbinis* ſe volvente. *Securior eſt mora, donec fluenta ferruntur intra conſuetas ripas: donec ſua foſſa contineat paucas aquas. Theſeus aſſenſus eſt, &, inquit, utar, Acheloe, & domo & ſuaju tuo: atque uſus eſt utroque. Intrat atria exſtructa pumice multùm concavo, & tophis aſperis, Terra erat madida lento muſco. Conchæ diſtinguebant ſupremum lacunar alterno murice. Jamque Sole permenſo duas partes diei, Theſeus & ſocii laborum ſeſe compoſuerunt in lectos; hâc parte Ixionides, illâ Lelex heros Trœzenius jam diſtincta habens tempora paucis* crinibus *canis; aliique quos fluvius Acarnanum, feſtiviſſimus ob tantum hoſpitem, dignos judicaverat eo honore. Continùo nymphæ nudos pedes habentes appoſuerunt dapes menſis admotis, & epulis ſublatis fuderunt vinum in gemmeum* poculum. *Tum heros maximus procul videns maria oculis obverſa, Quis, ait, ille locus? & indicat digito: atque aſſigna nomen,*

Clauſit iter, fecitque moras Acheloïs eunti,
Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte, tectis,
Cecropida: nec te committe rapacibus undis.
Ferre trabes ſolidas, obliquaque volvere magno
Murmure ſaxa ſolent. Vidi contermina ripæ
Cum gregibus ſtabula alta trahi: nec fortibus illîc
Profuit armentis, nec equis velocibus eſſe.
Multa quoque hic torrens nivibus de monte ſolutis
Corpora turbineo juvenilia vortice merſit.
Tutior eſt requies, ſolito dum flumina currant
Limite; dum tenues capiat ſuus alveus undas.
Annuit Ægides: utarque, Acheloë, domoque
Conſilioque tuo, reſpondit: & uſus utroque eſt.
Pumice multicavo, nec lævibus atria tophis
Structa ſubit. Molli tellus erat humida muſco.
Summa lacunabant alterno murice conchæ.
Jamque duas lucis partes Hyperione menſo,
Diſcubuêre toris Theſeus comiteſque laborum:
Hâc Ixionides, illâ Trœzenius heros
Parte Lelex, raris jam ſparſus tempora canis:
Quoſque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, lætiſſimus hoſpite tanto.
Protinus appoſitas nudæ veſtigia Nymphæ
Inſtruxêre epulis menſas: dapibuſque remotis
In gemmâ poſuêre merum. Tum maximus heros
Æquora proſpiciens oculis ſubjecta, Quis, inquit,
Ille locus? digitoque oſtendit, &, Inſula nomen

NOTÆ.

548 *Archeloïs*] Fluvius Acarnaniam ab Ætolia dividens. Vel igitur multum ad occaſum expatiatus erat aper, nec à Calydone venire Theſeum eſt arbitrandum; vel circa locorum ſitum multùm errâſſe poëtam eſt confitendum: nam Calydoni Athenas petenti nullo modò obſtare poteſt Achelous qui hinc longè magis ad occaſum aquas ſuas devolvit.

550. *Cecropida*] *Athenienſis*; à Cecrope primo Athenienſium rege.

561. *Nec lævibus*] Tophus nempe lapis aſper & cavernoſus.

563. *Lacunabant*] Laquear muricibus, (qui conchicæ ſunt genus) itemque conchis diſtinctum, & teſſelatum erat.

564. *Duas*] Ut tertia reliqua eſſet, quâ ferè Romani, cibum ſumpturi, ad quorum mores videtur alludere poëta, ſolebant diſcumbere.

Ib. *Hyperione*] *Sole*, qui à patre Hyperione Cœli filio illud etiam nomen habuit.

566. *Ixionides*] *Pirithous* Ixionis filius, Theſei perpetuus comes.

Ib. *Trœzenius*] Sic dictus Lelex à Trœzene ubi Pittheus regnavit, ille verò habitavit.

572. *Gemmâ*] Phialâ gemmeâ potiùs quàm gemmatâ, ut quæ fluviatili Deo magis conveniat.

Quod

Quod gerat illa, doce. Quanquam non una videtur.
Amnis ad hæc, Non est, inquit, quod cernimus unum.
Quinque jacent terræ: spatii discrimine fallunt.
Quóque minùs spretæ factum mirere Dianæ;
Naiades hæ fuerant: quæ, cùm bis quinque juvencos
Mactâssent, rurisque Deos ad sacra vocâssent,
Immemores nostri festas duxêre choreas.
Intumui: quantusque feror, cùm plurimus, unquam,
Tantus eram: pariterque animis immanis & undis,
A silvis silvas, & ab arvis arva revelli.
Cumque loco Nymphas, memores tum denique nostri
In freta provolvi. Fluctus nostrerque, marisque
Continuam diduxit humum; partesque resolvit
In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis.
VI. Ut tamen ipse vides, procul, en procul una recessit
Insula grata mihi. Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi.
Quod pater Hippodamas ægrè tulit: inq; profundum
Propulit è scopulo parituræ corpora natæ.
Excepi; nantemque ferens, O proxima cœlo
Regna vagæ, dixi, sortite, tridentifer, undæ,
In quo desinimus, quo sacri currimus amnes,
Huc ades, atque audi placidus, Neptune, precantem.
Huic ego, quam porto, nocui. Si mitis, & æquus,
Si pater Hippodamas, aut si minùs impius esset;
Debuit illius misereri; ignoscere nobis.
Affer opem; mersæque præcor feritate paternâ

quod illa insula habeat, quanquam non videtur unica. Ad hæc fluvius. Non est, inquit, unum, quod vidimus. Quinque terræ sunt porrectæ, decipiunt oculos parvâ *differentiâ intervalli. Atque, ut minùs stupeas vindictam Dianæ neglectæ; hæ* insulæ *fuerunt Naides: quæ, cùm immolâssent decem juvencos, atque invitâssent Deos ruris ad sacra, agitaverunt choreas festus nostri oblitæ. Inflatus sum, atque tantùm intumescens excurro, quantùm cùm maxime exundo: & æqualiter terribilis irâ & fluctibus abripui nemora à nemoribus, & campos à campis. Et protraxi in mare Nymphas, tum denique nos reveritas, cum loco. Unda nostra & freti divellit solum conjunctum, atque divisit in totidem partes, quod vides Echinadas in mediis fluctibus.*

VI. *Cæterùm, uti cernis ipse procul, ecce una insula mihi accepta procul abiit. Nautæ vocant Perimelen. Ego sustuli huic amatæ nomen virgineum. Quod parens Hippodamas iniquo animo passus est: & deturbavit ex caute corpus filiæ fœtum enixuræ. Excepi, & sustentans natantem, ô dixi, Tridentifer, qui consecutus est sorte imperium in aquas incertas proximum cœlo, in quo nos fluvii sacri subsistimus, in quem fluimus, huc adsis, atque æquus ausculta oranti, Neptune. Ego obfui huic, quam fero. Si parens Hippodamas esset lenis & justus, aut minùs impius, debuit illius misereri, & nobis parcere.* Neptune, *subveni, & præbe, quæso, submersæ* sævitiâ paternâ *locum* habitationis:

NOTÆ.

577. *Spatii discrimine*] Quia parvum, vixque è longinquo prospicientibus conspicuum.

578. *Factum*] *Vindictam*, quô sui contemptum ulta est in Oeneo & suis.

581. *Immemores*] Non enim rivulos suos, ut priùs, in Acheloum devexerunt.

582. *Intumui*] Optimè & fluvii iram, & ejus erumpentem impetum ob oculos ponit.

585. *Memores tum*] Tum demum intellexerunt, quem, per ludibrium, de diis agrestibus inhonoratum præterii sient.

588. *Echinadas*] Quæ insulæ sunt ad Acheloï Ætoliæ fluvii ostium, ex limo ab eo devecto conflatæ; quibus quidem, vel ab Echinis quibus abundare dicuntur, vel ab Echino quodam vate, ut sensit Apollodorus, nomen illud impositum.

590. *Perimelen*] Est una Echinadum ante os finûs Corinthiaci.

591. *Virgineum*] Illam vitiavi.

595. *Tridentifer*] *Neptunum* dicit, cui tridens pro sceptro attributum.

597. *Huc ades*] Ex precantium formulâ Deos orantium, ut adsint.

Da, Neptune, locum: vel, sit locus ipsa, licebit.
Hanc quoque complectar. Movit caput æquoreus rex:
Concussitque suis omnes assensibus undas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen. Ipse natantis
Pectora tangebam trepido salientia motu:
Dumque ea contrecto, totum duresc̃ere sensi
Corpus; & inductâ condi præcordia terrâ.
Dum loquor: amplexa est artus nova terra natantes,
Et gravis increvit mutatis insula membris.

VII. Amnis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
Moverat. Irridet credentes, utque Deorum
Spretor erat, mentisque ferox Ixione natus;
Ficta refers, nimiùmque putas, Acheloë, potentes
Esse Deos, dixit, si dant, adimuntque figuras.
Obstupuêre omnes, nec talia dicta probârunt:
Ante omnesque Lelex, animo maturus & ævo,
Sic ait: Immensa est, finemque potentia cœli
Non habet: & quicquid Superi voluêre, peractum est.
Quóque minùs dubites; tiliæ contermina quercus
Collibus est Phrygiis, modico circumdata muro.
Ipse locum vidi: nam me Pelopeïa Pittheus
Misit in arva, suo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc stagnum; tellus habitabilis olim;
Nunc celebres mergis, fulicisque palustribus undæ.
Jupiter huc, specie mortali, cumque parente
Venit Atlantiades positis caducifer alis.
Mille domos adiêre, locum, requiemque petentes:
Mille domos clausêre feræ. Tamen una recepit,

vel concedatur ut ipsa sit locus. Complectar hanc etiam. Deus maris capite annuit, atque movit omnes aquas juo nutu. Nympha exterrita est: natabat tamen; egomet tangebam pectus natantis palpitans motu timido: & dum illud tango, adverti universum corpus indurari, & viscera premi terrâ appositâ: Dum verba facio; nova terra complexa est membra nantia, & in insulam ponderosam aucta est versis artubus.

VII Post hæc fluvius siluit. Factum mirandum omnes tetigerat. Filius Ixionis exsibilat fidem adhibentes; atque ut erat Deorum contemptor, & superbo animo, vana memoras, inquit, atque credis Deos nimiùm posse, Acheloë, siquidem præbent atque tollunt formas. Omnes mirati sunt; neque ejusmodi verbis faverunt: & Lelex ante omnes, mente sapiens atque ætate, sic dicit: Potestas Deorum est infinita: neque terminis ullis comprehenditur; & quodcumque Dii cupierunt, absolutum est. Et ut minùs hæsites, quercus est proxima tiliæ in valibus Phrygiis cincta parvo muro. Ego vidi locum: nam Pittheus misit me in agros Pelopeïos, qui olim sub potestate fuerant Pelopis sui patris. Non longè inde lacus; terra olim hospitalis: Nunc aquæ frequentatæ à mergis & fulicis palustribus. Jupiter figurâ humanâ & caducifer Atalantiades descendit cum patre, omissis alis. Accesserunt ad mille domos, rogantes hospitium & requiem. Obices obserârunt mille domos. Tamen una accepit illos;

NOTÆ.

603. *Hanc quoque complectar*] Huc est, postquam in insulam erit conversa. Perimelen enim, vel insulas Echinadas Achelous alluit.

Ib. *Movit caput*] Annuendi causâ.

605. *Nabat tamen*] Modum quo insulæ nonnunquam ex advectis varii generis quisquilis, lignis, &c. intermixto fluctuante limo formantur, planissimè sub fabulæ titulo descripsit poëta.

613. *Ixione natus*] *Pirithous* ex centaurorum, superûm contemptorum, genere.

622. *Pelopeïa*] *Phrygiam* dicit, Asiæ minoris, regionem, Tantalo Pelopis patri regnatam, in quam à Pittheo Pelopis filio Lelex dimissus.

625. *Fulicis*] Aves sunt aquaticæ. *Coots.*

626. *Parente*] Maiâ Atlantis filiâ, à quo Mercurius dicitur Atlantiades.

Parva

Parva quidem, ſtipulis & cannâ tecta plauſtri:
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
Illâ ſunt annis juncti juvenilibus, illâ
Conſenuêre casâ: paupertatemque fatendo
Effecêre levem, nec iniquâ mente ferendam.
Nec refert, dominos illîc, famuloſne requiras;
Tota domus duo ſunt: îdem parentque, jubentque.
Ergo ubi Cœlicolæ parvos tetigêre penates;
Submiſſoque humiles intrârunt vertice poſtes;
Membra ſenex poſito juſſit relevare ſedili:
Quo ſuperinjecit textum rude ſedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit: & ignes
Suſcitat heſternos: foliiſque & cortice ſicco
Nutrit: & ad flammas animâ producit anili:
Multifidaſque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, & minuit, parvoque admovit aheno.
Quodque ſuus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis. Furcâ levat ille bicorni
Sordida terga ſuis, nigro pendentia tigno:
Servatoque diu reſecat de tergore partem
Exiguam; ſectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt ſermonibus horas:
Sentirique moram prohibent. Erat alveus illîc
Fagineus, curvâ clavo ſuſpenſus ab ansâ:
Is tepidis impletur aquis; artuſque fovendos
Accipit. In medio torus eſt de mollibus ulvis
Impoſitus lecto, ſpondâ pedibuſque ſalignis.
Veſtibus hunc velant, quas non niſi tempore feſto
Sternere conſuêrant: ſed & hæc viliſque vetuſque
Veſtis erat, lecto non indignanda ſaligno.
Accubuêre Dei. Menſam ſuccincta tremenſque
Ponit anus. Menſæ ſed erat pes tertius impar:
Teſta parem fecit. Quæ poſtquam ſubdita clivum

exigua quidem, tecta ſtipulis & arundine paluſtri. Verùm Baucis pia vetula, atque Philemon in illo tugurio convenerunt ætate integrâ, illo ſenectutem concraxerant; & inopiam agnoſcendo reddiderunt eam facilem, neque tolerandam averſo animo. Neque intereſt ibi utrum voces heros an ſervos: univerſa familia duo ſunt; iidem & imperant & obtemperant. Poſtquam igitur Dii adiêrunt exiguam caſam, atque jubiêrunt parvam januam capite inclinato, ſenex hortatus eſt quietem præbere artubus, oblato ſedili, quod officioſa Baucis ſternit craſſo texto. Deinde abſtulit calidum cinerem foco, atque excitat ignes heſternos, atque fovet frondibus & cortice arido: & perducit ad flammas ſpiritu anili; & attulit ligna in multa jegmenta diviſa, & ramuſculos ſiccos tecto dereptos, & fregit, & admovit exiguo cacabo; & concidit olera quæ ſuus conjux collegerat in horto riguo. Ille deripit furcâ bicorni turpia terga porci pendentia trabe fumidâ; atque abſcindit de tergo diu ſervato parvam partem; & mollit abſciſſam aquis bullientibus. Interea tædium tollunt temporis interjecti colloqui, & faciunt ne cunctatio moleſta ſit. Ibierat crater fagineus ſuſpenſus clavo ab ansâ curvâ: is impletur aquis calidis, atque accipit membra lavanda. In medio erat torus de lentis ulvis impoſitus lecto, ſponda & pedibus ſaliginis. Hunc ſternunt veſte quam non niſi tempore feſto ſoliti erant depromere: ſed & illa veſtis & vilis & vetus erat, non erubeſcenda lecto ſaligno. Dii accubuerunt. Anus accincta & tremens admovet menſam; verùm pes tertius menſæ erat inæqualis, later fecit æqualem: qui poſtquam ſubjectus dempſit

NOTÆ.

631. *Philemon*] Hunc poëtæ villicum fuiſſe nonnulli volunt.

641. *Dimovit*] Eâ curâ mores, totamque tuniculæ rationem ob oculos ponit, ut ipſam coram cernere videaris.

643. *Animâ*] Spiritu & flatu utens pro folle.

651. *Medias*] Donec fumoſum & durum lardum domitum & coctum eſſet.

654. *Artus*] Priſcus ille mos fuit lavandi hoſpites. Athen. lib. 15 cap. 9.

662. *Teſta*] Fragmentum aliquod teſtæ quod, ne menſa titubaret, pedis brevitati opitulatur.

Ib. *Clivum*] Inæqualitatem meniæ.

Sustulit, æquatam mentæ tersêre virentes.
Ponitur hîc bicolor sinceræ bacca Minervæ,
Conditaque in liquidâ corna autumnalia fæce,
Intubaque, & radix, & lactis massa coacti:
Ovaque non acri leviter versata favillâ;
Omnia fictilibus. Post hæc cælatus eâdem
Sistitur argillâ crater; fabricataque fago
Pocula, quà cava sunt, flaventibus illita ceris.
Parva mora est; epulasque foci misêre calentes:
Nec longæ rursus referuntur vina senectæ;
Dantque locum mensis paulùm seducta secundis.
Hîc nux, hîc mista est rugosis carica palmis,
Prunaque; & in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus est. Super omnia vultus
Accessêre boni: nec iners pauperque voluntas.
Interea, quoties hausum cratera repleri
Sponte suâ, per seque vident succrescere vina,
Attoniti novitate pavent, manibusque supinis
Concipiunt Bauciscque preces, timidusque Philemon:
Et veniam dapibus, nullisque paratibus orant.
Unicus anser erat, minimæ custodia villæ:
Quem Dis hospitibus domini mactare parabant:
Ille celer pennâ tardos ætate fatigat:
Eluditque diu: tandemque est visus ad ipsos
Confugisse Deos. Superi vetuêre necari;

inæqualitatem, mentæ virides deterserunt æquatam. Tum appenitur bacca bicolor integumentæ Palladis & corna autumnalia desuper condita, & cichoreum & raphanus, & caseus rigens & ova leviter versata in levi cinere; atque hæc omnia in vasibus ex argillâ factis. Postea sculptus urceus exactum luto apponitur in mensâ, & pocula facta ex fago abducta intus ceris flavis. Breve est tempus, & foci dederunt dapes calidas: & rursus apponitur vinum novum: atque hæc paulisper sposita vicem præstant bellarius. Tum nux, tum ficus aridæ junctæ sunt corrugatis dactylis, itemque pruna & mala fragrantia in corbibus cum racemis collectis ex rubris vitibus. Favus albus est in medio. Lætæ facies additæ sunt super omnia, & voluntas neque segnis neque parca. Interea quum advertunt urceum repleri per se quoties evacuatus esset, atque utro vina augeri, stupentes novitate timent, & Baucis & pavidus Philemon ad preces confugiunt manibus in cœlum sublatis & veniam implorant epulis, atque exiguo apparatui. Unicus anser erat, custos vilissimæ villæ, quem domini volebant occidere in gratiam Deorum hospitum. Ille velox pennis lassat lentos annos, & diu effugit; atque tandem visus est confugisse ad Deos ipsos. Illi prohibuerunt occidi:

NOTÆ.

663. *Mentæ*] Quæ attritu gratum odorem emitterent.

664. *Bicolor*] Aliâ parte virescentibus, alterâ nigricantibus.

Ib. *Sinceræ*] Quia Minerva, in cujus tutelâ erat oliva, virgo est castissima.

665. *Fæce*] Quæ condita servantur. *Pickle.*

Ib. *Autumnalia*] Quæ autumno maturescunt: tunc etiam, sicuti alia musto condiuntur.

666. *Intuba*] Est intubus seu intubum genus herbæ, sub quo cichoreum etiam intelligitur. *Succory.*

Ib. *Radix*] Raphanus à Græcis dicitur. *Radish.*

667. *Non acri*] Ut paulatim & moderato calore præparentur.

670. *Ceris*] Multus est nimirum in ligno illinendo ceræ usus.

671. *Epulas*] Lardum nempe cum oleribus.

673. *Secundis*] Cœnæ apud Romanos tres fuisse missus nemini non notum, 1. Ante cœnam Promulsidem, sive Gustum. 2. Cœnæ caput, ex cibis firmis & præcipuis. 3. Bellariâ, sive mensas secundas.

674. *Carica*] Eo nomine appellantur ficus, cujus generis in Syriâ esse Plinius meminit.

Ib. *Palmis*] *Dactylos* Vulgò vocitant. *Dates.*

678. *Nec iners*] Voluntas est, quæ apud nos beneficium ponit.

684 *Custodia*] Anseres etiam in capitolio, quòd sopitos custodes ad arcis detensionem adversus Gallos excitavissent, publicè ali ex Plutarcho discimus.

Dîque

Dique sumus; meritasque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt. Vobis immunibus hujus
Esse mali dabitur: modò vestra relinquite tecta;
Ac nostros comitate gradus; & in ardua montis
Ite simul. Parent ambo, baculisque levati
Nituntur longo vestigia ponere clivo.
Tantùm aberant summo, quantùm semel ire sagitta
Missa potest: flexêre oculos, & mersa palude
Cætera prospiciunt, tantùm sua tecta manere.
VIII, IX. Dumque ea mirantur; dum defient fata suorum:
Illa vetus dominis etiam casa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas subiêre columnæ:
Stramina flavescunt; adopertaque marmore tellus,
Cœlatæque fores, auratæque tecta videntur.
Talia cùm placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juste senex, & fœmina conjuge justo
Digna, quid optetis? Cum Baucide pauca locutus,
Consilium Superis aperit commune Philemon:
Esse sacerdotes, delubraque vestra tueri
Poscimus: & quoniam concordes egimus annos;
Auferat hora duos eadem; nec conjugis unquam
Busta meæ videam; neu sim tumulandus ab illâ.
Vota fides sequitur. Templi tutela fuêre,
Donec vita data est. Annis, ævoque soluti,
Ante gradus sacros cùm starent fortè, locique
Narrarent casus; frondere Philemona Baucis;
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Jamque super geminos crescente cacumine vultus;
Mutua, dum licuit, reddebant dicta; Valeque,
O conjux, dixêre simul: simul abdita texit
Ora frutex. Ostendit adhuc Tyaneïus illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos

Dique sumus, inquiunt; & vicini inhospitales dabunt pœnas quas meruerunt: concedetur vobis esse expertibus hujus cladis: Deserite tantùm vestras sedes, atque sequimini nostra vestigia, & venite unà in cacumen montis. Uterque obsequuntur, & sustentati scipionibus conantur ascendere excelsum montem. Tantùm distabant à cacumine quantum jactus sagittæ potest comprehendere: convertunt oculos, & prospiciunt suam domum solum superesse, alia omnia absorpta lacu.

VIII, IX. *Et dum ea stupent; dum lugent sortem suorum, illud antiquum tugurium, etiam angustum duobus dominis, mutatur in ædem: columnæ vices præstiterunt furcarum, tectum flavescit, & solum* templi *conspicitur stratum marmore, janua sculpta, & domus auro oblita: cum Jupiter ejusmodi verba protulit amico ore. Dicite juste senex, & fœmina digna justo marito, quid vovcatis? Postquam Philemon paucis locutus esset cum Baucide, diis patefacit commune desiderium; Petimus esse sacerdotes, & servare vestra templa; & quoniam ætatem transegimus unanimes, eadem hora utrumque tollat; neque unquam aspiciam funera meæ uxoris, neve sim sepeliendus ab illâ. Eventus respondet desideriis: fuerunt æditui quamdiu vita concessa est. Confecti annis atque senio cùm fortè essent ante gradus sacros, & referrent ea quæ loco illi evenerant; Baucis vidit Philemonem frondescere; Philemon senex* pariter vidit *Baucidem. Jamque fastigio crescente super utriusque faciem mutuos commutabant sermones, dum licuit; & dixerunt simul, Vale conjux; simul arbor obduxit ora condita. Incola quidam ex Tyanâ oppido tibi adhuc monstrat stipites propinquos* factos *ex duobus corporibus.*

NOTÆ.

692. *Comitate*] Pro *Comitamini.*

700. *Furcas*] Furcæ in columnas fuerunt commutatæ.

701. *Flavescunt*] Quia in aurum mutata.

719. *Frutex*] Mutatus enim est Philemon in quercum; Baucis in tiliam.

Ib. *Tyaneïus*] Ex Tyanâ Cappadociæ urbe in Phrygiam advectus.

Senes nequaquam mendaces mihi ista retulerunt: neque erat cur vellent mentiri. Equidem vidi corollas pendentes ex ramis; atque affigens novas, dixi, Pii sunt cura Diis, & qui eos honorant, honorantur.

Hæc mihi non vani (neque erat cur fallere vellent;)
Narravêre senes. Equidem pendentia vidi
Serta super ramos: ponensque recentia, dixi,
Cura pii Dîs sunt, &, qui coluêre, coluntur.

X. *Absolverat; & factum, & ejus causa omnes tetigerat: præsertim Theseum; quem cupientem audire miracula à Diis exhibita, fluvius Calydonius cubito incumbens ita affatur. Sunt, ô generose, quorum figura mutata est semel, atque persistit in hâc mutatione. Sunt quibus est potestas concedere in plures formas; quemadmodum tibi, Proteu, habitator æquoris cingentis tellurem. Nunc enim te conspexerunt hominem, nunc leonem: modò eras sus ferus, modò serpens quem metuerent tangere: quandoque propter cornua fusti taurus: sæpe poteras speciem induere saxi, sæpe etiam arboris. Nonnunquam simulans vultus fluidarum aquarum eras fluvius; nonnunquam ignis contrarius aquis.*

X. Desiêrat: cunctosque & res & moverat auctor;
Thesea præcipuè: quem facta audire volentem
Mira Deûm, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt, ô fortissime, quorum
Forma semel mota est, & in hoc renovamine mansit.
Sunt, quibus in plures jus est transire figuras:
Ut tibi, complexi terram maris incola, Proteu:
Nam modò te juvenem, modò te vidêre leonem:
Nunc violentus aper, nunc, quem tetigisse timerent,
Anguis eras: modò te faciebant cornua taurum.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque sæpe videri.
Interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum,
Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.

XI. *Nec minùs Autolyci conjux Erisichthone nata*
Juris habet. Pater hujus erat, qui numina Divûm
Sperneret; & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violâsse securi
Dicitur; & lucos ferro temerâsse vetustos.
Stabat in his ingens annoso robore quercus;
Una nemus: vittæ mediam, memoresque tabellæ,

XI. *Neque Autolici uxor, filia Erisichthonis, minori gaudet potestate. Parentem habebat, qui negligeret Deorum imperia, neque præberet ulla thura* eorum *altaribus. Ille quoque creditur violâsse silvam Cereri sacram bipenni: atque vastâsse lucos antiquos securi. Quercus vasta antiquo ligno in his erat, sola instar silvæ: vittæ, & tabulæ grati animi indicia, & corollæ,*

NOTÆ.

727. *Calydonius amnius*] *Achelous.*

731. *Complexi*] Nam terra omnium elementorum infima, quam aqua ambit.

Ib. *Proteus*] Quis fuerit Proteus iste formam identidem immutans, haud facile est assequi: Deum marinum Neptuni & Phœnices filium faciunt nonnulli; alii Oceani & Tethyos; Herodotus regem dicit fuisse Egypti, qui Trojani belli temporibus floruerit. Quisquis ille fuerit, non modò varias formas induisse, se aliis alias induxisse videtur. Proteum deinde mimum artificiosissimè quosvis imitantem; vel nautam ventis omnibus utentem, sophistam, præterea Philosophum, magum, politicum, præsertim rebus omnibus sese accommodantem hic aut illic scripserunt.

738. *Nec minùs*] Non minorem habet potentiam se in varias figuras mutandi.

Ib. *Autolyci*] Fuit Autolychus Anticleæ, quæ Ulysse peperit, genitor; furandi scientiâ à Mercurio donatus; cujus quidem uxor, nomine *Metra*, Erisichthonis filia varias quoque indueret formas.

744. *Memores*] Gratum eorum animum significantes, qui, nymphæ, in quercu habitantis, seu magis, Cereris beneficio, votorum compotes facti fuerant. De Platano à Xerxe torquibus et armillis ornatâ, Ælian lib. 2. cap. 14. Qui mos quidem memores tabellas Diis ex arboribus suspendendi ex poëtis passim cognoscitur.

Ser-

Sertaque cingebant voti argumenta potentis:
Sæpe sub hâc Dryades festas duxêre choreas:
Sæpe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci
Circuière modum: mensuraque roboris ulnas
Quinque ter implebat. Nec non & cætera tantò
Silva sub hâc, silvâ quantò jacet herba sub omni.
Non tamen idcirco ferrum Triopeïus illâ
Abstinuit: famulosque jubet succidere sacrum
Robur, &, ut jussos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc raptâ sceleratus verba securi:
Non dilecta Deæ solùm, sed & ipsa licebit
Sit Dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: &, obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit Deoïa quercus:
Et pariter frondes, pariter pallescere glandes
Cœpêre; ac longi sudore madescere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus,
Haud aliter fluxit discussâ cortice sanguis,
Quàm solet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abruptâ cruor è cervice profusus.
Obstupuêre omnes: aliquisque ex omnibus audet
Deterrere nefas, sævamque inhibere bipennem.
Aspicit hunc, Mentisque piæ cape præmia, dixit
Thessalus: inque virum convertit ab arbore ferrum:
Detruncatque caput; repetitaque robora cædit.
Editus è medio sonus est cum robore talis:
Nympha sub hoc ego sum Cereri gratissima ligno:
Quæ tibi factorum pœnas instare tuorum
Vaticinor moriens, nostri solatia leti.
Persequitur scelus ille suum: labefactaque tandem
Ictibus innumeris, adductaque funibus arbor
Corruit, & multam prostravit pondere silvam.
Attonitæ Dryades damno nemorisque suoque,

quæ signa erant desideriorum expletorum complectebantur mediam. Dryades agitaverunt sæpe festivas choreas sub eâ. Sæpe etiam, manibus conjunctis ex ordine, complexæ sunt ambitum stipitis; & mensura ejus exæquabat quindecim ulnas: atque reliquæ arbores non minùs hâc inferiores erant, quam herba est infra omnes arbores. Non tamen ideo Triopeïus avertit securim ab illâ quercu: atque servis imperat exscindere sacrum lignum: atque ut viâit eos, postquam jussi essent, morari, correptâ securi ab uno protulit has voces: Quanquam non modò sit Deæ nympha *cara, sed & ipsa etiam Dea, jam feriet solum frondoso culmine. Dixit: &, dum tollit bipennem in ictus obliquos, quercus Deoïa contremuit; & foliis simul & glandes cœperunt pallescere, & rami protensi humescere sudore. In cujus stipitem postquam manus impia impegit plagam, non aliter cruor manavit disjecto cortice, quam solet sanguis emissus ex collo abscisso, cùm taurus magnus procubuit victima ante altaria. Omnes admirati sunt; atque aliquis inter cæteros non veretur dehortari flagitium, atque removere securim. Thessalus hunc intuitu, atque inquit, Sume mercedem animi pii; & convertit bipennem ab arbore in virum, & abscindit caput, & quercum iterum* ictu petitam *sternit. Vox ejusmodi prodiit è medio arboris. Ego sum nympha carissima Cereri sub hoc ligno, quæ obiens tibi prædico pœnas tuorum scelerum imminere, quæ sunt consolatio nostræ mortis. Ille perficit facinus suum, atque arbor denique evulsa ictibus innumeris, & attracta funibus collapsa est, & in terram dejecit multas arbores pondere. Dryades exterritæ strage silvæ & suâ,*

NOTÆ.

746. *Dryades*] *Nymphæ silvas incolentes* quarum vita in *quercubus* præfertim, à quibus nomen acceperunt.

751. *Triopeïus*] *Erisichthon* Triopæ filius. Alii *Driopeius*, i. e. Thessalus.

755. *Deæ*] *Cereri.*

758. *Deoïa*] *Cerealis*; ἀπὸ τῆς Δηοῦς, a Cerere. Vid. lib. 6. 114.

765. *Aliquis*] E servis, quanquam aliter Callimachus

768. *Thessalus*] *Erisichthon.*

771. *Nympha*] Fuit ex Hamadryadibus quæ cum arboribus nascuntur & pereunt.

Omnes

omnes sorores accedunt ad Cererem lugentes cum pullis vestimentis, atque rogant supplicium Erisichthonis. Illis assentitur, & formosissima agitavit campos graves messibus cæsis nutu sui capitis: atque parat genus mortis miserandum, nisi ille nulli esset deflendus ob sua flagitia; parat *cruciare eum Fame crudeli. Quæ quia non conveniendа ipsi Divæ, (neque enim fata patiuntur Cererem & Famem convenire,) alloquitur ejusmodi verbis Oreadem agrestem, unum numen montanum: Est locus in ultimis regionibus gelidæ Scythiæ, solum lugubre, terra infœcunda, sine segete, sine arboribus, frigus ignavum, & Pallor & Tremor illic sedes habent cum vacuâ fame: fac ea se abscondat in viscera impii. Neque bonorum affluentia eam superet; & vincat meam potentiam contentione. Ne verò loci distantia te moveat, sume currus, sume dracones, quos per aërem regas frænis: atque dedit* dracones. *Illa vecta curru donato per aërem pervenit in Scythiam: atque juga ademit cervicibus draconum in vertice montis prærupti* (quem *Caucason nominant:*) *atque intuita est Famem quam quæsivit in campo saxis obsito, quæ carpebat unguibus & dentibus rara gramina. Capillus erat hispidus, oculi depressi, pallor in vultu, labia albicantia squallore, fauces asperæ rubigine, pellis dura, per quam præcordia possent cerni; ossa exsiccata eminebant sub tumbis gibbosis. Locus* tantum *alvi erat pro alvo: crederes pectus esse suspensum, & teneri tantùm à texto spinæ* dorsi. *Macies amplificaverat nodos* artuum, *& orbis genuum tumebat.*

Omnes germanæ Cererem cum vestibus atris
Mœrentes adeunt, pœnamque Erisichthonis orant.
Annuit his: capitisque sui pulcherrima motu
Concussit gravidis oneratos messibus agros:
Moliturque genus pœnæ miserabile, si non
Ille suis esset nulli miserabilis actis,
Pestiferâ lacerare fame. Quæ quatenus ipsi
Non adeunda Deæ, (neque enim Cereremque Famemque
Fata coïre sinunt) montani numinis unam
Talibus agrestem compellat Oreada dictis:
Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore, tellus;
Frigus iners illîc habitant, Pallorque, Tremorque;
Et jejuna Fames: ea se in præcordia condat
Sacrilegi scelerata jube. Nec copia rerum
Vincat eam: superetque meas certamine vires.
Neve viæ spatium te terreat: accipe currus:
Accipe quos frænis altè moderere, dracones:
Et dedit. Illa dato subvecta per aëra curru
Devenit in Scythiam: rigidique cacumine montis
(Caucason appellant) serpentum colla levavit:
Quæsitamque Famem lapidoso vidit in agro,
Unguibus & raras vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
Labra incana situ, scabræ rubigine fauces:
Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
Ossa sub incurvis exstabant arida lumbis:
Ventris erat pro ventre locus. Pendere putares
Pectus, & a spinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque rigebat

NOTÆ.

782. *Miserabile*] Quod ad misericordiam quosvis commoveret.

787. *Oreada*] *Montanam nympham*, Ἀπὸ τῦ ὄρους, à monte enim quosdam cognominavit superstitiosa antiquitas.

788. *Scythiæ*] Quæ Europæ est regio in Asiam vastissime prorumpens.

792. *Sacrilegi*] *Erisichthonis.*

793. *Meas*] Quæ in alendo & exsaturando sitæ sunt.

795. *Altè moderere*] Per aërem nempe, ut ad Scythiam altissimam regionem perveniret.

Ib. *Dracones*] *Cereres jugales.* Sic & Triptolemo dedit currum, quo vectus mortales agriculturam doceret.

798. *Caucason*] Qui Scythiæ mons est altissimus, perpetuis nivibus horridus.

806. *Spinæ crate*] Pro ipsâ dorsi spinâ, in cratis modùm compacta.

807. *Auxerat*] Aucti videntur, cùm sine adjunctis carnibus plures conspiciuntur.

Orbis,

Orbis,& immodico prodibant tubera talo.
Hanc procul ut vidit, (neque enim est accedere juxtà
Ausa) refert mandata Deæ, paulùmque morata
Quanquam aberat longè, quanquam modò venerat
Visa tamen sensisse Famem; retroque dracones[illuc,
Egit in Hæmoniam versis sublimis habenis.
XII. Dicta Fames Cereris (quamvis contraria semper
Illius est operi) peragit; perque aëra vento
Ad jussam delata domum est: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altoque sopore solutum
(Noctis erat tempus) geminis amplectitur alis:
Seque viro inspirat, fauceque, & pectus, & ora
Afflat; & in vacuis spargit jejunia venis.
Functaque mandato fœcundum deserit orbem:
Inque domos inopes assueta revertitur arva.
Lenis adhuc somnus placidis Erichthona pennis
Mulcebat. Petit ille dapes sub imagine somni;
Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat:
Exercetque cibo delusum guttur inani;
Proque epulis tenues nequicquam devorat auras.
Ut verò est expulsa quies; furit ardor edendi;
Perque avidas fauces, immensaque viscera regnat.
Nec mora; quod pontus, quod terra, quod educat aer,
Poscit, & appositis queritur jejunia mensis;
Inque epulis epulas quærit. Quodque urbibus esse,
Quodque satis populo poterat, non sufficit uni.
Plùsque cupit, quò plura suam demittit in alvum.
Utque fretum recipit de totâ flumina terrâ,
Nec satiatur aquis, peregrinosque ebibit amnes:
Utque rapax ignis non unquam alimenta recusat,
Innumerasque trabes cremat, & quò copia major
Est data, plura petit, turbâque voracior ipsâ est;

& tubera extabant immenso talo. Cùm advertit eam procul, (neque enim ausa est propius accedere) memorat jussa Deæ; & cum paululùm subsitisset, tametsi longè stabat, tametsi modò venerat illuc, visa tamen sensisse Famem; & excelsa retro flexit serpentes in Thessaliam mutatis habenis.

XII. *Fames exequitur jussa Cereris, quanquam semper solet esse opposita illius actionibus, atque vecta est vento per aërem ad domum* Erisichthonis *præscriptum, & statim subit cubiculum scelesti, & fovet ambabus alis virum pressum profundo somno; (tempus erat noctis) & se insinuat in illum, & inficit anhelitus & gulam, & pectus & ora; & effundit famem per inanes venas; & postquàm jussa perfecisset, recedit ab orâ fertili, & redit ad sedes vacuas & campos solitos. Placidus sopor reficiebat adhuc Erisichthonem mitibus pennis. Ille flagitat epulas per simulachra soporis, & agitat os vacuum, & lassat dentem in dente, & negotium facessit gutturi decepto escâ vanâ, & fruſtrà absorbet subtilem ventum pro dapibus. Postquam verò sopor excussus est, desiderium vorandi sævit; & imperium habet & in gulam famelicam & in viscera inexplebilia. Et sine cunctatione, petit quod mare, quod tellus, quod aër pascit; & queritur de fame mensis stratis; & quærit dapes in dapibus. Atque illi unico non est satis quod poterat esse satis civitatibus & plebi. Et quò plura devolvit in ventrem, plura optat. Atque ut mare recipit amnes de universâ terrâ neque cumulatur aquis, & absorbet fluvios dissitos; & sicut ignis vorax nunquam respuit escam, & consumit infinita ligna, & quò major abundantia est concessa, plura poscit, & est rapacior ipso numero;*

NOTÆ.

813. *Hæmoniam*] *Thessaliam*, quæ à suis regibus Pelasgicum Argos, Hellas, Driopis, Græcia, & Hellenis nominatur.

814. *Quamvis*] Assiduum enim est famis opus Cereris fruges, quibus alma Dea voracem profligat, avidè consumere, illarumque vires infringere.

825. *Dentemque*] Unum dentem in alterum conterit.

839. *Turbâ*] Ipsâ rerum copiâ.

Sic

Ita os impii Erisichthonis capit omnes dapes, atque simul petit. Omnes epulæ sunt illi causa cur alias epulas cupiat; & spatium sit semper cibi vacuum vorando. Jamque minuerat divitias à patre acceptas fame & ingluvie immensi abdominis; sed fames crudelis tum quoque integra superat, & ardor ventris impatientis vigebat. Denique consumpto patrimonio, nata supererat merita patrem minus impium. Egenus hanc etiam vendit. Ingenua servitutem pati noluit; atque porrigens suas manus super maria proxima, ô inquit, qui gaudes præmio virginitatis nobis ereptæ, vindica me à domino. Neptunus eam rapuerat. Qui, prece nequaquam neglectâ, quanquam paulo ante conspecta esset à domino sequente, & mutat figuram & faciem virilem tradit, & cultus idoneos piscatoribus. Herus hanc aspiciens, O, inquit, gubernator virgæ, qui regis hamos *æreos pendentes exiguâ escâ, sic æquor* sit tibi *placidum, sic sit piscis facilis in aquâ, neque ullos uncos sentiat nisi correptus: Aperi ubi sit* puella, *quæ modò erat in hoc littore cum amictu tenui, comâ incondità (namque intuitus sum stantem in littore) neque enim pedum signa longiùs apparent. Illa animadvertit Dei donum in bonum sibi cedere, atque lætans se a se expeti, ita respondit petenti: Quisquis es, veniam concedas; in nullam partem detorsi oculos ab isto mari, atque penitùs intentus sum huic operi. Et quò minùs diffidas, ita Deus maris faveat isti* meo *studio, ut nullius jam diu, neque ulla puella consistit in isto littore, si me excipias. Herus fidem adhibuit, & calcavit arenam pede reflexo, & deceptus excessit.* Virginis *propria figura est illi restituta. At postquam parens advertit suam* filiam *habere corpus quod possit transmutare in varias formas,*

Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
Accipiunt, poscuntque simul. Cibus omnis in illo
Causa cibi est; semperque locus fit inanis edendo.
Jamque fame patrias altique voragine ventris
Attenuârat opes; sed inattenuata manebat
Tum quoque dira fames; implacatæque vigebat
Flamma gulæ. Tandem, demisso in viscera censu,
Filia restabat, non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops. Dominum generosa re-
Et vicina suas tendens super æquora palmas, [cusat;
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. Hæc Neptunus habebat.
Qui prece non spretâ, quamvis modò visa sequenti
Esset hero, formamque novat, vultumque virilem
Induit, & cultus piscem capientibus aptos:
Hanc dominus spectans, O qui pendentia parvo
Æra cibo celas, moderator arundinis, inquit,
Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in undâ
Credulus, & nullos, nisi fixus, sentiat hamos:
Quæ modò cum vili turbatis veste capillis
Littore in hoc steterat, (nam stantem in littore vidi)
Dic ubi sit; neque enim vestigia longiùs extant.
Illa Dei munus bene cedere sentit; & à se
Se quæri gaudens, his est resecuta rogantem;
Quisquis es, ignoscas; in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi, studioque operatus inhæsi.
Quòque minus dubites, sic has Deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum littore in isto,
(Me tamen excepto) nec fœmina constitit ulla.
Credidit, & verso dominus pede pressit arenam;
Elusitque abiit. Illi sua reddita forma est.
Ast ubi habere suam transformia corpora sentit,

NOTÆ.

842. *Fit inanis*] i. e. Tantùm abest ut edendo impletus sit Erisichthon, ut potius inde magis vacuus videretur.

851. *Hæc*] Exponit poëta id quod puella tacuerat, eam à Neptuno fuisse raptam.

853. *Hero*] *Domino*, cui à patre Erisichthone vendita.

861. *Vestigia*] Significat eam non longiùs processisse, cum pedum vestigia non appareant.

866. *Artes*] Ambiguè dictum; nam & artem piscandi, & fraudes quibus utebar, intelligere possumus.

Sæpe

Sæpe pater dominis Triopeïda vendit. At illa
Nunc equa, nunc ales, modò bos, modò cervus abibat:
Præbebatque avido non justa alimenta parenti.
Vis tamen illa mali postquam consumserat omnem
Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo;
Ipse suos artus lacero divellere morsu
Cœpit; & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi sæpe novândi
Corporis, ô juvenes, numero finita potestas.
Nam modò quod nunc sum, videor; modò flector in anguem:
Armenti modò dux vires in cornua sumo.
Cornua, dum potui. Nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipse vides. Gemitus sunt verba secuti.

sæpe vendit Metram dominis; & illa nunc equa nunc avis, vacca nonnunquam, interdum cervus discedebat, & exhibebat cibos injustos famelico patri. Postquam tamen illâ morbi rabie exhausserat omnem copiam, atque tulerat ultimos cibos diro morbo, ipse occæpit discerpere sua membra morsu voraci: & miser sustentabat corpus destruendo. Quamobrem hærco in alienis transformationibus? Mihi quoque est vis numero statuta sæpe mutandi corporis. Nam aliquando conspicior quod nunc sum, nunc vertor in serpentem, nunc dux armenti, induo vires in cornua: Cornua, quamdiu licuit; nunc pars una frontis spoliata est armis suis, ut ipse cernis. Gemitus sunt secuti voces.

NOTÆ.

871. *Transformia*] Hoc idcirco fictum est, quòd Metra adeò pulchra fuit, ut qui illam aspicerent, statim amore ipsius caperentur. Cùm autem illius temporis homines pecuniâ non uterentur, alii quidem ex Metræ procis boves, alii equos, alii oves, alii capras ei largiebantur. Quod quidem cùm viderent Thessali, ac undique Erisichthoni victum viderent congregatum, aiebant Metram, patri fuisse, & bovem, & equum, & ovem, & capram, & quæcumque ea dono accepisset. Inde natum est proverbium, quod in leves à Græcis dicitur Μεταξλητότερος Μετρας, hoc est *mutabilior Metrâ.*

872. *Triopeïda*] *Metram*, Triopæ neptem, nam Metræ pater fuit Erisichthon, qui Triopæ filius.

874. *Non justa*] Quia dolo malo & furtis quæsita.

879. *Moror*] Achelous Theseum & Lelegem aloquitur.

880. *Numero finita*] Non infinita, ut Proteo & Metræ: sed numero præscripto, ternario sc. hominem, taurum, anguem.

883. *Telo*] *Cornu* nimirum, quod Acheloo Hercules eripuit, in sequentibus videbimus.

P. Ovidii Nasonis
METAMORPHOSEON
LIBER IX.

ARGUMENTUM.

Hæc illi postea vestem misit, quâ periit (postquam Lichas in scopulum fuit transiatus, & in cœlum traductus est.) Tum verò Alcmena ad Iolen se contulit; eique Galanthidem in mustelam, & illa vicissim sororem suam in arborem conversam narravit. Interim supervenit ipsis Iolaüs, reparatâ per Heben juventute. Id quod non posset omnibus contingere, Jupiter Æaci exemplo docet. Hunc fugiens Miletus, in Asiam discessit, & Byblidem procreavit atque Caunum, cujus illa amore tabefacta, in fontem periit. Quæ quidem res magis mira omnibus visa fuisset; nisi paulò antè Iphis, ipso nuptiarum die, virilem sexum accepisset.

INTERPRETATIO.

1. *Heros Neptunius petit quæ sit Deo causa gemitûs & frontis mutilatæ: cùm fluvius Calydonius sic orsus est, cinctos habens crines incomptos junco. Poscis lugubre officium: Quis enim superatus velit narrare sua certamina? Tamen narrabo ordine neque tantum dedecus fuit superari, quanta gloria certâsse:*

QUÆ gemitùs truncæque Deo Neptunius heros
Causa rogat frontis; cùm sic Calydonius amnis
Cœpit, inornatos redimitus arundine crines:
Triste petis munus. Quis enim sua prælia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine, nec tam
Turpe fuit vinci, quam contendisse decorum est:

NOTÆ.

1. *Truncæ*] Quia cornu altero carebat.
1b. *Neptunius*] *Theseus* est Neptuni, ab Ægæò patre, nepos.
2. *Calydonius*] *Achelous* nempe.
3. *Arundine*] Coronâ ex arundinibus, quibus ferè fluviorum ripæ abundant. Sic Virg. *Crines umbrosa tegebat arundo.*

Mag-

Magnaque dat nobis tantus solatia victor.
Nomine si quâ suo tandem pervenit ad aures
Deïanira tuas, quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit spes invidiosa procorum.
Cum quibus ut soceri domus est intrata petiti;
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit & Alcides: Alii cessêre duobus.
Ille Jovem socerum dare se, famamque laborum,
Et superata suæ referebat jussa novercæ.
Contrà ego: (turpe Deum mortali cedere duxi;
Nondum erat ille Deus) Regem me cernis aquarum
Cursibus obliquis inter tua regna fluentem:
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum.
Tantùm ne noceat, quòd me nec regia Juno
Odit, & omnis abest jussorum pœna laborum.
Nam quòd te jactas Alcmenâ matre creatum;
Jupiter aut falsus pater est, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis. Elige, fictum
Esse Jovem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem jamdudum lumine torvo
Spectat: & accensæ non fortiter imperat iræ:
Verbaque tot reddit: melior mihi dextera linguâ:
Dummodo pugnando superem; tu vince loquendo.
Congrediturq; ferox. Puduit modò magna locutum
Cedere. Rejeci viridem de corpore vestem;

Et tantus victor nobis præbet magnam consolationem. Si nomen cujusdam Deïanira aliquando pervenit ad aures tuas, fuit illa olim puella formosissima, & spes invidiosa multorum amatorum. Cum quibus ut subiit domum soceri expetiti: Habeto me generum, dixi, fili Parthaonis. Alcides idem etiam *dicebat. Cæteri cesserunt* nobis *duobus. Ille dicebat se offerre Jovem socerum. & gloriam laborum, & mandata suæ novercæ evicta. Ego contrà:* (quia *indecorum credidi Deum cedere mortali:* nam *ille nondum erat Deus) Vides me moderatorem aquarum, currentum flexu obliquo per tuum regnum: neque ero gener peregrinum tibi missus à regionibus exteris, sed popularis, & pars una rerum tuarum. Solummodo ne obsit, quòd neque regina Juno me odio habet, & omnis pœna laborum præscriptorum abest. Nam quod gloriaris te natum Alcmenâ matre, aut Jupiter est pater fictus, aut verus per flagitium. Asseris* nunc *patrem* quia *matrem fecit adulteram. Despice an malis Jovem esse fictum* patrem *an te natum per opprobrium. Aspicit* me *jam diu talia proferentem infensis oculis, neque satis reprimit ardentem iram; atque paucis hasce voces reponit: Manus mihi est fortior linguâ; dummodo vincam certando, tu prior esto dicendo. Atque sævus* me *adoritur. Puduit modò professum magna, cedere. Deripui amictum glaucum à corpore,*

NOTÆ.

7. *Tantus*] Quantus fuit Hercules, à quo superatus Achelous

9. *Deïanira*] Oenei Ætoliæ regis filia, deinde Herculis uxor.

12. *Parthaone nate*] *Oeneus*, cui tamen Homerus Portheum patrem assignat. Πορθεῖ δὲ τρεῖς παῖδες, &c. τρίτατος δ' ἦν ἵππότα Οἰνεύς Il. 18.

13. *Cessêre*] Ut jam Deïaniram uxorem non peterent.

14. *Socerum*] Siquidem Jupiter, Herculis genitor, Deïaniræ socer fuisset.

15. *Laborum*] Decantatos illos in sequentibus videbimus.

15. *Novercæ*] *Junonis*, quæ Jovis conjux, cujus jussu per Euristheum tot labores subivit Hercules.

17. *Nondum*] Nam postea in cœlum relatum videbimus.

18. *Tua*] Achelous nempe Ætoliæ est fluvius, quam ab Acarnaniâ dividit.

21. *Tantùm ne*] Acutissimè excusat quæ sibi laudi, Herculi probro ducenda videbantur.

22. *Pœna*] Junonis enim odium tantis laboribus Herculem objecit, ut postea videbimus.

23. *Alcmena*] Cum quâ Electryonis filiâ Amphytryonis verò uxore Jupiter mariti formam indutus rem habuit: unde natus Hercules.

32. *Viridem*] Qui color fluvio convenientissimus.

atque oppoſui lacertos; & tenui in loco ad reſiſtendum apto ulnas incurvatas à pectore: & inſtitui artus & prælium. Ille me tegit pulvere ſuſcepto manibus capillis; & viciſſim flaveſcit jactu flavæ arenæ. Atque jam inſurgit in colum, jam corripit crura lubrica, aut velle corripere credas; & adoritur omni ex parte. Meum pondus me tutabatur, & incaſſum appetebar. Non aliter, quàm moles, quæ undis pulſatur cum magno ſono: illa ſtat, & ſecura eſt ſuâ gravitate. Divellimur paululùm; & rurſum concurrimus ad certamen, & ſtetimus invicti, obfirmati neu cedere; Atque pes erat connexus cum pede; & ego incumbens toto pectore, & urgebam digitos digitis, & frontem fronte. Non aliter aſpexi validos tauros congredi, cùm vacca petitur pulcherrima toto nemore, præmium certaminis. Armenta intuentur, atque timent, ignara ad quem ſpectet victoria tanti regni. Alcides ter nixus eſt fruſtrà à ſe dimovere mea pectora contrà luctantia. Quartò ſe expedit ab amplexu, & avellit lacertos affixos; atque continuò me avertit à ſe impulſa manûs, (decrevi agneſcere vera) atque ponderoſus dorſo incubuit. Si quà

Brachiaque oppoſui; tenuique à pectore varas
In ſtatione manus; & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hauſto ſpargit me pulvere palmis:
Inque vicem fulvæ jactu flaveſcit arenæ.
Et modò cervicem, modo crura micantia captat;
Aut captare putes: omnique à parte laceſſit.
Me mea defendit gravitas; fruſtràque petebar.
Haud ſecùs ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant; manet illa, ſuoque eſt pondere tuta.
Digredimur paulùm; rurſumque ad bella coïmus;
Inque gradu ſtetimus, certi non cedere; eratque
Cum pede pes junctus: totoque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter fortes vidi concurrere tauros,
Cùm pretium pugnæ toto nitidiſſima ſaltu
Expetitur conjux. Spectant armenta, paventque
Neſcia quem maneat tanti victoria regni.
Ter ſine profectu voluit nitentia contrà
Rejicere Alcides a ſe mea pectora; quartò
Excutit amplexus, adductaque brachia ſolvit:
Impulſumque manu (certum mihi vera fateri)
Protinus avertit; tergoque oneroſus inhæſit.
Si quà fides, (neque enim fictâ mihi gloria voce
Quæriter) impoſito preſſus mihi monte videbar.
Vix tamen exſerui ſudore fluentia multo
Brachia; vix ſolvi duros à corpore nexus.
Inſtat anhelanti: prohibetque reſumere vires,
Et cervice meâ potitur. Tum denique tellus
Preſſa genu noſtro eſt: & arenas ore momordi.
Inferior virtute meas devertor ad artes,
Elaborque viro longum formatus in anguem.
Qui poſtquam flexos ſinuavi corpus in orbes,
Cumque fero movi linguam ſtridore biſulcam,

fides (neque enim honorem aucupor falſis ſermonibus) mihi videbar oppreſſus monte. Vix tamen exſolvi lacertos ſtillantes multo ſudore; vix explicui arctos nodos à corpore, urget me ægre reſpirantem, atque impedit reſumere vires; & corripit meum collum. Tum denique terra impulſa eſt genu noſtro, & tetigi pulverem ore. Minor viribus recurro ad proprias artes, atque viri manibus effugio mutatus in oblongum ſerpentem. Qui ut contraxi corpus in gyros, & linguam biſidam agitavi cum terribili ſibilo,

NOTÆ.

35. *Spargit*] Solebant luctaturi, ut corpus ægile & lubricum fieret, firmaretur cutis adverſus æeres injurias, pori, roboris causâ, ſtiparentur, oleo ſeu ceromate ſe perungere. Inſperſerant ſibi arenam, quam ἀφὴν vocabant, ut firmiùs tenerent corpora oleo lubrica: magis tamen glorioſum erat ἀκονιτὶ vincere. Plin. 35. c. 11.

36. *Flaveſcit*] Quia & Achelous arenâ Herculem ſparſit.

52. *Adducta*] Quibus Herculem Achelous complectebatur, premebatque.

Riſit

Risit; & illudens nostras Tirynthis artes;
Cunarum labor est angues superare meorum,
Dixit: & ut vincas alios, Acheloë, dracones,
Pars quota Lernææ serpens eris unus Echidnæ:
Vulneribus fœcunda suis erat illa: nec ullum
De centum numero caput est impunè recisum,
Quin gemino cervix hærede valentior esset.
Hanc ego ramosam natis è cæde colubris,
Crescentemque malo, domui: domitamque peremi.
Quid fore te credas, falsum qui versus in anguem
Arma aliena moves, quem forma precaria celat?
Dixerat; & summo digitorum vincula collo
Injicit. Angebar, seu guttura forcipe pressus:
Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto restabat tertia tauri
Forma trucis; tauro mutatus membra, rebello.
Induit ille toris à lævâ parte lacertos;
Admissumque trahens sequitur: deprènsaque durâ
Cornua figit humo; meque altâ sternit arenâ.
Nec satìs id fuerat; rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit; truncâque à fronte revellit.
Naiades hoc, pomis & odoro flore repletum,
Sacrârunt; divesque meo bona Copia cornu est.

risit Tyrinthius, atque contemnens nostras artes; Labor est, ait, infantiæ meæ elidere serpentes: & quamvis superes cæteros angues Acheloë, tu qui unu es anguis quota pars eris Echidnæ Lernææ? Illa erat aucta suis plagis; neque ullum ex centum capitibus est abscissum frustrà, quin collum esset fortius duplici capite succrescente. Ego hanc superavi multiplicem serpentibus ortis ex mutilatione, & validiorem ob detrimentum; atque occidi superatum. Quid speres futurum de te, qui mutatus in falsum serpentem tractas arma aliena; quem figura emendicata tegit? Dixerat; & immittit nodos articulorum suorum gutturi meo. Urgebar quasi habuissem collum constrictum forcipe: & nitebar exsolvere meam cervicem ex digitis ejus. Tertia figura sævi tauri supereras mihi sic etiam superato. Transformatus in artus tauri bellum redintegro. Ille injicit brachia in toros à parte sinistrâ; & trahens me sequitur fugere conantem, atque affigit duræ terræ cornua correpta, & me dejicit in supremâ arenâ. Neque id satìs fuerat, sæva manus rumpit durum cornu dum tractat, & abripit à fronte mutilatâ. Naiades dicaverunt hoc cornu repletum pomis & floribus odoriferis, & bona Abundantia est opulenta meo cornu.

NOTÆ.

66. *Tirynthius*] *Hercules* est à Tirynthe Argis urbe vicinâ, in quâ educatus, sic dictus.

67. *Cunarum*] Duos à Junone immissos dracones infantem Herculem elisisse ferunt.

68. *Vincas*] *Astutiâ, viribus, &c. sis metuendus.*

69. *Echidnæ*] Quæ *vipera* Latinè. De illâ autem hoc in loco agitur ab Hercule sublatâ, quæ Lernæam Argivi agri paludem infestabat.

71. *Centum*] Septem, novem, quinquaginta capita alii hydræ assignant, centum plerique quod non mirum est; siquidem ex uno amputato duo renascerentur, donec, ne de novo crescerent, candenti ferro usus est Hercules.

88. *Copia*] Non hoc Acheloï, sed Altheæ capræ cornu, Copiæ dicatum fingit noster idem poëta Fastor. Acheloï, fabulam quod attinet sensum habet prorsùs historicum. Illum nempe Ætoliæ regem volunt fuisse, qui Thoanti fluvio, in quo submersus erat, nomen suum imposuerit. Unà cum Hercule, Deïaniræ nuptiâ nonnullis dicitur ambivisse, cùm homo esset; atque ex eo mutationem suarum famam consecutum, quòd non vi apertâ, sed dolis uteretur: qui tandem tamen bonam regni sui partem quam Cornu Copiæ vocitârunt, amiserit. Alii Acheloum fluvium ideo Deïaniram dicunt cupivisse, quòd in ejus regna frequens irrumperet: Hominis formam illi attributam quòd aliquando leniter flueret; Serpentis quòd, obliquo cursu, Tauri, quòd cum mugitu tumidus ferretur. Ab Hercule præterea faciunt superatum, quòd ab illo in multos rivos divisus ab agrorum vastatione fuerit prohibitus. Cornu denique ablatum, Copiæ vòlunt dicatum, quòd agri aquâ ex Acheloö derivatâ irrigui fertiliores esse multò quàm antè cœperint.

Abſolverat: at Nympha una famularum collectas habens veſtes more Dianæ: comâ utrimque ſparsâ venit, & portavit totum Autumnum cornu copioſiſſimo, & poma optima pro bellariis. Dies ſuccedit, & juvenes abeunt, ſole primulùm illuſtrante vertices montium: *neque verò expectant donec torrentes ſubſidant & placidè fluant, & aquæ rapidæ quieſcant. Acheloüs occultavit ora deformia, & mutilum caput in mediis aquis. Attamen movebatur* ſolo *diſpendio laudis ſublatæ; quoad cætera erat incolumis: vitium etiam capitis tegitur foliis ſalignis, aut Coronâ junceâ ſuperſtratâ.*

II. *At, Neſſe improbe, amor ejuſdem puellæ te perdiderat, cùm gereres dorſum transfixum levi arundine. Namque filius Jovis revertens ad patria mœnia cum novâ nuptâ, devenerat ad aquas furentes Eveni. Fluvius erat tumidior ſolito imbribus hyemalibus, exundans voraginibus, atque invius. Neſſus corpore ſtrenuus, & peritus locorum* tranſitum præbentium *accedit ad* Herculem *nihil ſibi timentem,* ſed *de uxore anxium; atque, inquit, Hæc tibi redditur meâ operâ ad illam ripam. Alcide, tu utere viribus natando.*

Dixerat: at Nympha ritu ſuccincta Dianæ
Una miniſtrarum, fuſis utrimque capillis,
Inceſſit, totumque tulit prædivite cornu
Autumnum, & menſas felicia poma ſecundas.
Lux ſubit; &, primo feriente cacumina Sole
Diſcedunt juvenes. Neq; enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapſus, motæque reſidant,
Opperiuntur, aquæ. Vultus Acheloüs agreſtes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris;
Cætera ſoſpes erat. Capitis quoque fronde ſalignâ,
Aut ſuper impoſitâ celatur arundine damnum.

II. At te, Neſſe ferox, ejuſdem virginis ardor
Perdiderat volucri trajectum terga ſagittâ.
Namque, novâ repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eveni rapidas Jove natus ad undas.
Uberiùs ſolito nimbis hyemalibus auctus,
Vorticibuſque frequens erat, atque impervius amnis.
Intrepidum pro ſe, curam de conjuge agentem
Neſſus adit, membriſque valens, ſcituſque vadorum;
Officioque meo ripâ ſiſtetur in illâ
Hæc, ait, Alcide: tu viribus utere nando.
Pallentemque metu, fluviumque ipſumque timentem
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Neſſo.
Mox, ut erat, pharetrâque gravis, ſpolioque leonis,
[Nam clavam, & curvos trans ripam miſerat arcus]
Quandoquidem cœpi, ſuperentur flumina, dixit.
Nec dubitat; nec quâ ſit clementiſſimus amnis,
Quærit: & obſequio deferri ſpernit aquarum.
Jamque tenens ripam, miſſos cùm tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Neſſoque parante
Fallere depoſitum, Quò te fiducia, clamat,

Aonius credidit Neſſo timidam Calydonidem, pallidam pavore, atque metuentem & torrentem & ipſum Neſſum. *Dein ſicuti erat, onuſtus pharetrâ, & exuviis leonis (nam jecerat clavam & ſinuantes arcus trans ripam) ſiquidem cœpi, dixit, pergam fluenta tranſnare. Neque hæſitat, neque curat quâ fluvius ſit placidiſſimus: & negligit tranſmitti obſequio aquarum. Jamque ad ripam appulſus, cùm colligeret arcus trajectos, agnovit vocem uxoris: atque Neſſo ſtudente retinere depoſitum, Quo vociferatur, inutilis confidentia*

NOTÆ.

92. *Autumnum*] Fructus quoſcunque fert Autumnus.

94. *Juvenes*] *Pirithous, Theſeus,* &c.

96. *Agreſtes*] *Deformes,* cornu altero avulſo.

101. *Neſſe*] Unus fuit ex Centauris, Ixionis filius, adeòque biformis, parte alterâ homo, alterâ equus.

104. *Eveni*] Qui Æoliæ eſt fluvius, antè *Lycormas* dictus.

112. *Aonius*] *Hercules,* Thebis Bœotiæ, cujus montana pars *Aonia* dicitur, oriundus.

Ib. *Calydonida*] *Deïaniram,* Calydone oriundam.

120. *Fallere depoſitum*] Hoc eſt Herculem concreditâ Deïanirâ fraudare.

Vana

Vana pedum, violente, rapit? tibi, Neſſe biformis,
Dicimus; Exaudi: nec res intercipe noſtras.
Si te nulla mei reverentia movit; at orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quam vis ope fidis equinâ
Vulnere, non pedibus te conſequar. Ultima dicta
Re probat: & miſsâ fugientia terga ſagittâ
Trajicit. Exſtabat ferrum de pectore aduncum.
Quod ſimul evulſum eſt, ſanguis per utrumque foramen
Emicuit, miſtus Lernæi tabe veneni.
Excipit hunc Neſſus: Neque enim moriemur inulti,
Secum ait: & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.
III. Longa fuit medii mora temporis: actaque magni
Herculis implêrant terras, odiumque novercæ.
Victor ab Oechaliâ Cenæo ſacra parabat
Vota Jovi, cùm Fama loquax præceſſit ad aures,
Deïanira, tuas, (quæ veris addere falſa
Gaudet, & è minimâ ſua per mendacia creſcit)
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.
Credit amans: Veneriſque novæ perterrita famâ
Indulſit primò lachrymis; flendoque dolorem
Diffudit miſeranda ſuum: mox deinde, Quid autem
Flemus, ait? pellex lachrymis lætabitur iſtis:

pedum te abripit? Te alloquor, Neſſe ambigue; reſponde; neque ſeſſurator res noſtras. Si nullus mei timor te retinuit: at rota cui pater tuus affixus eſt, poterat dehortari te à ſtupro. Nequaquam tamen elaberis, quanquam confidis viribus equinis. Te corripiam non pedibus ſed plagâ: Confirmat noviſſima verba reipsâ; & transfigit dorſum fugientis ſagittâ impulsâ. Ferrum recurvum prominebat ex pectore. Quod ſtatim atque extractum eſt cruor exſilit per utrumque foramen & tergi & pectoris, confuſus cum veneno Lernææ ſerpentis. Neſſus illum excipit. Neque apud ſe dicit occidemus inulti: & offert in donum Deïaniræ ſublatæ induſium infectum ſanguine tepido, tanquam philtrum amatorium.

III. *Spatium temporis medii longum fuit; & facta magni Herculis vulgata fuerant per orbem, ſicut & odium novercæ. Domitor Oechaliæ adornabat ſacra promiſſa Jovi*

Cenæo, cùm Fama garrula, (quæ amat adjicere falſa veris, & ex parvulâ augetur per ſua mendacia) antevenit ad aures tuas, ô Deïanira, Amphitryoniadem correptum eſſe amore Ioles. Amans fidem adhibuit, atque exterrita famâ novi amoris, primò convertit ſe ad lachrymas, atque miſerabilis amplificat mœſtitiam ſuum lachrymando: mox deinde, Quamobrem verò, inquit, lachrymas diffundimus? adultera gaudebit iſto fletu;

NOTÆ.

123. *Orbes*] Rota, cui pater tuus Ixion affixus, verſatuſque eſt aſſiduè ob interpellatam Junonem, te moneat.

130. *Veneni*] Quo tinctæ Herculis ſagittæ, ut earum vulnera immedicabilia eſſent.

133. *Irritamen*] Quod ad amandum poſſet pellicere.

134. *Medii*] Longum tempus interceſſit, ex quo mortuus eſt Neſſus, ad diem illum quo Hercules vota hæc fecit.

135. *Novercæ*] *Junonis*, quæ pellicibus omnibus infenſa, Jovis quoque adulterio ortam ſobolem perdere, quoad licuit, nunquam deſtitit. Cæterùm, utut Herculem per Euryſtheum, cui illum per dolum ſubjecit, in primis vexaverit, non aliud conſequuta, quàm ut ab Hercule ſuperatis omnibus difficultatibus, & exantlatis laboribus major illi novercalibus odiis gloria accreverit.

136. *Cenæo Jovi*] Jupiter dictus eſt *Cenæus* à Cenæo promontorio Eubœæ; ubi ab Oechaliæ expugnatione Hercules reverſus Jovi aram extruxit.

Ib. *Victor*] Eurytum Oechaliæ Euboïcæ regem (quòd Iolem filiam ſibi uxorem negaverat) cum filiis interfecit Herculés, Iolem captivam ſecum abducens.

141. *Veneris*] Amorum, quibus Herculem indulgere audiêrat.

Quæ quoniam accedit, festinandum est, atque aliquid inexpertum quamdiu concessum est, neque adhuc alia regnat in nostris conclavibus. Quæstum eloquar. an, taceam? redeamne Calydonem, an maneam? Egrediarne domo, an, si nihil amplius, obnitar? Quid, si recordans me esse tuam germanam, Meleager, virile decerno factum, & indico quantùm injuria & mœror fœmineus possit, mactatâ adulterâ? Mens fertur in diversus cogitationes. Præposuit omnibus ad Herculem *mittere amictum tinctum sanguine Nessæo; qui redintegret vires amoris languentis: atque imprudens quid det, ipsa dat quod sibi mœrori futurum est, inscio Lychæ; atque jubet lenibus verbis ut tradat marito suo illa infelicissima munera. Heros ignarus sumit atque aptat humeris venenum Echidnæ Lernææ. Immittebat thura primis ignibus; & fundebat preces, atque spargebat vinum paterâ in altaria marmorea: Illa potentia veneni excitata est & per ignem soluta est & sparsa latè fluxit per membra Herculis: Quatenus licuit, cohibuit gemitum virtute consuetâ. Postquam patientia superata* erat *doloribus, deseruit altaria, atque implevit Oetem frondosum suis clamoribus. Et continùo nititur lacerare amictum fatalem. Ille, quâ* parte *discerpitur, discerpit simul pellem, atque, dictu horrendum, aut affixus est artubus nequicquam tentatus exscindi, aut nudat membra discerpta, & magna ossa. Ipse sanguis crepitat, sicut aliquando bractea ignita mersa stagno frigido, & torretur furente tabo.*

Quæ quoniam adventat, properandum, aliquidque novandum est,
Dum licet; & nondum thalamos tenet altera nostros.
Conquerar, an fileam? repetam Calydona, morerne?
Excedam tectis? an, si nihil amplius, obstem?
Quid si, me, Meleagre, tuam memor esse sororem,
Forte paro facinus: quantùmque injuria possit,
Fœmineusque dolor jugulatâ pellice testor?
In cursus animus varios abit. Omnibus illis
Prætulit imbutam Nessæo sanguine vestem
Mittere; quæ vires defecto reddat amori.
Ignaroque Lichæ, quid tradat nescia, luctus
Ipsa suos tradit: blandisque miserrima verbis
Dona det illa viro, mandat. Capit insscius heros:
Induiturque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Thura dabat primis, & verba precantia, flammis;
Vinaque marmoreas paterâ fundebat in aras:
Incaluit vis illa mali; resolutaque flammis
Herculeos abiit latè diffusa per artus.
Dum potuit, solitâ gemitum virtute repressit.
Victa malis postquam patientia, reppulit aras;
Implevitque suis nemorosum vocibus Oeten.
Nec mora: letiferam conatur scindere vestem:
Quâ trahitur, trahit illa cutem: fœdumque relatu,
Aut hæret membris frustrà tentata revelli;
Aut laceros artus, & grandia detegit ossa.
Ipse cruor, gelido seu quondam lamina candens,
Tincta lacu, stridit; coquiturque ardente veneno.

NOTÆ.

147. *Repetam, &c.*] Id est, *An revertar ad patrem, maneamve in domo Herculis? An Meleagri sororem me approbans, ulciscar conjugem meum, & pellicem?*

148. *Obstem*] Pellicis præsertim, tum etiam Herculis voluptatibus.

151. *Fœmineus*] Qui tantò gravior & impotentior, quantò fœminis animis imbecillior & levior.

152. *In cursus*] Verba sunt poëtæ.

Ib. *Omnibus*] *Quæ animo volverat.*

153. *Lichæ*] Herculis servo; quem ille ad Deïaniram miserat, ut sibi vestem, quâ in sacris uti consueverat, afferret.

156. *Suos*] Siquidem per indusium, quod marito mittebat, illum perdidit.

158. *Virus*] Quo imbuta tunica.

161. *Vis illa*] De veneno loquitur, quod cum tunicâ induerat.

165. *Oeten*] Qui mons est Thessaliæ, ubi Hercules Apollinis jussu, quem de morbi remedio per Iölaum & Lycimnium interrogaverat, pyram Jovis voluntate struxit, in quâ quicquid mortale habuit, reliquit, & ipse in Deorum numerum relatus est.

Nec

Nec modus eſt: ſorbent avidæ præcordia flammæ:
Cœruleuſque fluit toto de corpore ſudor:
Ambuſtique ſonant nervi: cœcâque medullis
Tabe liquefactis, tendens ad ſidera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia, paſcere noſtris:
Paſcere: & hanc peſtem ſpecta, crudelis, ab alto;
Corque ferum ſatia. Vel ſi miſerandus & hoſti:
(Hoſtis enim tibi ſum) diris cruciatibus ægram,
Inviſamque animam, natamque laboribus auſer.
Mors mihi munus erit. Decet hæc dare dona novercam.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Buſirin domui? fævoque alimenta parentis
Antæo eripui? nec me paſtoris Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, movit?
Voſne, manus, validi preſſiſtis cornua tauri?
Veſtrum opus Elis habet, veſtrum Stymphalides undæ,

Neque menſura eſt: ignis rapax exhaurit viſcera: & ſudor ater manat ex toto corpore; & nervi toſti ſtrident; & medullis fluentibus latente peſte, tollens manus ad aſtra exclamat, Gaude, Juno, noſtris infortuniis, atque ſæva contemplare hanc rabiem ab excelſo; & exple cor crudele. Vel ſi miſerandus ſum etiam hoſti, (namque ſum tibi hoſtis) tolle animam exhauſtam crudelibus doloribus, atque tibi odioſam & factam ad labores. Letum erit mihi beneficium. Pulchrum eſt novercæ ejuſmodi præbere munera. Ego igitur ſuperavi Buſirim polluentem? atque crudeli Antæo abſtuli auxilium matris? neque triplex corpus paſtoris Iberi, neque figura tua triformis me perculit, Cerbere? Voſne ô manus meæ *ligâſtis cornua fortis tauri? An Elis ſentit veſtrum laborem, an æquæ Stymphalidis inſuper,*

NOTÆ.

176. *Saturnia*] Juno nocitura ut plurimùm Saturnia à poëtis appellatur.

178. *Si miſerandus & hoſti*] Quæ extrema eſt miſeria.

183. *Buſirin*] Ægypti rex fuit Buſiris, Neptuni ex Libyâ filius, quid ad provocandam Nili inundationem, hoſpites aris admovebat; hâc unâ in parte juſtus, quòd Thraſium quendam tam atrocis facinoris autorem primùm immolavit. Illum atem ſuper iiſdem aris, quibus ſceleſtus ſolebat peregrinos, Hercules jugulavit.

Ib. *Parentis*] *Terræ Matris.*

Ib. *Alimenta*] *Vires renovatas* ex tactu terræ.

184. *Antæo*] Hunc volunt fuiſſe gigantem in Libyâ, qui peregrinos quoſlibet ad luctam provocatos, dein victos interficiebat. Cùm terræ eſſet filius, vires ab illâ, quotieſcunque ſterneretur, accipiebat; quamobrem gravis quoque Herculi fuit cum illo pugna. Dolo tamen cognito è terrâ ſublatum invictus heros ſuffocavit.

184. *Paſtoris*] *Geryonem* dicit, ideo tricorporem à poëtis dictum, quod tria in Iberiâ aut Hiſpaniâ regna, ſeu adjacentibus inſulis, cum duobus fratribus concordiſſimè adminiſtraret.

185. *Cerbere*] Quis canis fuit triceps, nonnullis centiceps, inferorum cuſtos, Euryſthei juſſu ad ſuperos pertractus.

186. *Tauri*] Ignivomum illum dicit Neptuni irâ adverſus Minoëm immiſſum, quem ad ſe adducere Herculem juſſit Euryſtheus.

187. *Veſtrum*] Augeæ nempe regis Elidis in Peloponneſo ſtabulum, in quo tria bovum millia per annos triginta, nunquam egeſto ſimo ſtabulata fuerant, uno die, immiſſo Alpheo, ab Hercule expurgatum.

Ib. *Stymphalides*] Fuit Stymphalus ſeu Stymphalis, agri Arcadici lacus & fluvius, ubi aves fuerunt miræ magnitudinis, roſtro, unguibus, & pennis ferreis, humanis veſcentes carnibus, quas Hercules occidit partim, partim æris tinnitu fugavit.

& silva Parthenia? Balteus distinctus auro Thermodontiaco reportatus est vestrâ virtute, itemque poma à pervigili serpente male servata? Neque Centauri valuerunt stare contra me: neque fui populator Arcadiæ? Neque utile fuit Ecbidnæ augeri per dispendia, & geminare virus? Quid? quòd intuitus sum equos Diomedis saginatos sanguine humano, & stabula referta corporibus discerptis atque dirui ea conspecta, atque illos cum hero jugulavi? Ingens Leo Nemeæus humi sternitur suffocatus meis brachiis? fusi cœlum hoc collo! Crudelis uxor Jovis defatigata est imperando; ego verò sum indefatigatus laborando. Verùm inauditum malum me urget, contra quod neque licet stare fortitudine neque jaculis neque armis. Ardor rapax volvitur per intimum pulmonem, atque fovetur per omnia membra. At Eurystheus prosperâ fruitur valetudine. Et consiciuntur, inquit, qui possunt credere Deos esse? Atque afflictus haud aliter fertur per excelsum Oeten, quàm si Tigris ferat jacula impacta corpori, & auctor vulneris sese subduxerit.

Partheniumque nemus? vestrâ virtute relatus
Thermodontiaco cœlatus balteus auro,
Pomaque ab insomni malè custodita dracone?
Nec mihi Centauri potuêre resistere, nec mî
Arcadiæ vastator aper? nec profuit Hydræ
Crescere per damnum, geminasque resumere vires?
Quid? cum Thracas equos humano sanguine pingues,
Plenaque corporibus laceris præsepia vidi,
Visaque dejeci, dominumque ipsosque peremi?
His elisa jacet moles Nemeæa lacertis?
Hâc cœlum cervice tuli? defessa jubendo est
Sæva Jovis conjux: ego sum indefessus agendo.
Sed nova pestis adest: cui nec virtute resisti,
Nec telis, armisve potest. Pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes pascitur artus.
At valet Eurystheus. Et sunt, qui credere possint
Esse Deos? dixit, Perque altum saucius Oeten
Haud aliter graditur, quàm si venabula tigris
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.

NOTÆ.

188. *Parthenium*] Quod etiam Arcadiæ est, in quo eximiæ velocitatis cervam Dianæ sacram pedibus æreis, aureis cornibus, Hercules tandem currendo est assecutus.

189. *Thermodontiaco*] Id est quod Amazonum esset, juxta Thermodonta Scythiæ fluvium habitantium. Herculem enim jusserat Eurystheus, ut Hippolytæ Amazonum reginæ balteum ad se adferret; quamobrem illas debellavit.

190. *Poma*] *Hesperidum*, quæ Hesperi, Atlantis fratris, filiæ fuerunt, à dracone pervigili servata; quo occiso, ab Hercule rapta sunt, & ad Eurystheum delata.

191. *Centauri*] Qui Thessaliæ populi anteriore parte viri, posteriore equi adeò crediti, quod primi equos domare, & ex illis pugnare cœperunt, quos Hercules superavit.

192. *Aper*] Quem in Erymanthe Arcadiæ monte latentem, magnitudine & feritate terribilem Hercules vinctum ad Eurystheum deduxit.

Ib. *Hydræ*] De eâ suprà 70 v.

194. *Thracas*] Diomedis fuerunt Thraciæ regis, quos ille hospitum carnibus alebat; quem quidem tyrannum Hercules iisdem equis discerpendum objecit.

197. *Moles Nemeæa*] Leonem illum ingentem dicit, ferro omnique telo inviolabilem, qui Argivi agri Nemæam silvam infestabat. Illum autem in spelunca, cujus alterum aditum obstruxerat, Hercules comprehendit & suffocavit; cujus detractam pellem deinceps corpori munimentum, & insigne gestavit.

198. *Cœlum*] Illud in gratiam Atlantis Mauritaniæ regis, à quo hospitio exceptus fuerat, humeris sustentavit. Quod quidem idcirco fictum est, quòd ab Atlante Astrologiam Hercules didicerit.

Ib. *Jubendo*] Per Eurystheum, Sthenelli filium, Mycenarum regem, qui Junonis odio obsequens, Herculem ad difficillima quæque coëgit: cùm ille Jovis edicto & Apollinis monitu persuasus libens labores omnes exhauriret.

206. *Refugerit*] Quod præsertim exacerbatam iram reddit.

Sæpe illum gemitus edentem, sæpe frementem,
Sæpe retentantem totas infringere vestes,
Sternentemque trabes, iraſcentemque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce Lichan trepidum, & latitantem rupe cavatâ
Adſpicit; utque dolor rabiem collegerat omnem;
Tune, Licha, dixit, feralia dona tuliſti?
Tune meæ necis auctor eris? tremit ille, pavetque
Palidus; & timidè verba excuſantia dicit.
Dicentem, genibuſque manus adhibere parantem,
Corripit Alcides; & terque quaterque rotatum
Mittit in Euboïcas, tormento fortiùs, undas.
Ille per aërias pendens induruit auras;
Utque ferunt imbres gelidis concreſcere ventis;
Inde nives fieri; nivibus quoque molle rotatis
Adſtringi, & ſpiſsâ glomerari grandine corpus;
Sic illum validis actum per inane lacertis,
Exſanguemque metu, nec quicquam humoris habentem,
In rigidos verſum ſilices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboïco ſcopulus brevis emicat altè
Gurgite, & humanæ ſervat veſtigia formæ.
Quem, quaſi ſenſurum, nautæ calcare verentur;
Appellantque Lichan. At tu, Jovis inclyta proles,
Arboribus cæſis, quas ardua geſſerat Oete.
Inque pyram ſtructis, arcus, pharetramque capacem,
Regnaque viſuras iterum Trojana ſagittas,
Ferre jubes Pœante ſatum: quo flamma miniſtro

Sæpe illum cernere gementem, ſæpe fremebundum, ſæpe itcrum conantem diſcerpere amictum totum, & proterentem arbores, & objurgantem montes, vel tollentem lacertos ad cœlos patrios. En videt Lychan trementem & ſeſe tegentem rupe arcuatâ: atque ut dolor cõgerat omnem furorem, Tune, Lycha, ait, obtuliſti munera fatalia? tunc eris cauſa meæ mortis? Ille exanguis tremit & timet, & pavidus profert voces ſupplices. Hercules tollit loquentem, & conantem admovere manus genibus, & jacit illum fortiùs quàm machina bellica terque quaterque circumactum in mare Euboïcum. Ille ſublatus diriguit per Aërem. Atque ut dicunt nimbos coaleſcere ventis frigidis; inde nives procreari; nivibus inſuper circumactis, per gravitatem, coarctari, & corpus conglobari densâ grandine; ita veteres dixerunt, illum miſſum per vacuum aërem fortibus brachiis ſanguine per timorem exhauſto, neque habentem quicquam humiditatis, mutatum fuiſſe in durum ſaxum. Nunc etiam extat parvus ſcopulus in mare Euboïco, atque retinet ſigna figuræ humanæ; quem, quaſi ſentire poſſit, nautæ timent tangere, & vocant Lychan. At tu clare Jovis fili, arboribus exciſis, quas excelſa Oete produxerat, iiſque compoſitis in rogum, imperas filio Pœantis tollere arcum & vaſtam pharetram, & ſpicula viſura denuo regna Trojana: cujus adminiſtratione ignis ſuppoſitus;

NOTÆ.

216. *Genibus*] Quæ, quia iis advolvuntur ſupplices, miſericordiæ ſedes dicta ſunt.

218. *Eubœicas*] Quæ inter Cenæum promontorium, ubi Hercules facturus ſacrum, & Oeten montem ubi cremandus, extendebantur, De Euboïco mari loquitur.

Ib. *Tormento*] Inſtrumentum eſt bellicum, à torquendis ſaxis.

221. *Rotatis*] Conglobatis, validiùs flante Boreâ aut frigido aliquo vento.

228. *Quaſi ſenſurum*] Imò quia ſenſuri ipſi: *Lychas* enim Græcis abruptum dicitur ſeu truncum; ut ſcopulum fuiſſe Lichan intelligamus à reliquo Cenæo diviſum.

232. *Viſuras iterum*] Namque fine illis Trojam capi non poſſe erat in ratis quapropter Philoctetem unà cum ſagittis ad bellum Græci perduxerunt. Illas autem Troja antè ſenſerat, cum Laomedontis perfidiâ accenſus eſſet Hercules; qui tùm ab illo ſibi promiſſam filiam Heſionem à Ceto liberatam non poſſet impetrare, urbem totam diripuit.

233. *Pœante*] *Philoctetem* dicit Herculis comitem, Pœantis filium, qui illius rogo flammam ſuppoſuit.

Subdita: Dumq; avidis comprênditur ignibus agger,
Congeriem silvæ Nemeæo vellere summam
Sternis: & imposità clavæ cervice recumbis,
Haud alio vultu quàm si conviva jaceres
Inter plena meri redimitus pocula sertis.

IV. Jamq; valens, & in omne latus diffusa sonabat,
Securosque artus, contemptoremque petebat
Flamma suum. Timuêre Dei pro vindice terræ.
Quos ita (sensit enim) læto Saturnius ore
Jupiter alloquitur: Nostra est timor iste voluptas,
O Superi: totoque libens mihi pectore grator,
Quòd memoris populi dicor rectorque paterque,
Et mea progenies vestro quoque tuta favore est.
Nam quanquam ipsius datur hoc immanibus actis;
Obligor ipse tamen. Sed enim, ne pectora vano
Fida metu paveant, Oetœas spernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes:
Nec nisi maternâ Vulcanum parte potentem
Sentiet. Æternum est, à me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullâque domabile flammâ.
Idque ego defunctum terrâ cœlestibus oris
Accipiam, cunctisque meum lætabile factum
Dîis fore confido. Si quis tamen Hercule, si quis
Fortè Deo doliturus erit, data præmia nollet;
Sed meruisse dari sciet; invitusque probabit.
Assensêre Dei. Conjux quoque regia visa est
Cætera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tulisse Jovis; seque indoluisse notatâm.
Interea, quodcunque fuit populabile flammæ,
Mulciber abstulerat; nec cognoscenda remansit

& dum strues corripitur flammis rapacibus; imponis summitati pyræ lignorum pellem Nemeæi leonis, & capite in clavam demisso non minùs læto vultu decumbis, quàm si accumberes convivio ornatus coronis inter crateras vino plenos.

IV. *Et jam flamma fortis atque spersa in omnes partes strepebat, & ferebatur in membra minimè anxia, & suum contemptorem. Dîi metuerunt pro ultore terræ. Quos (nam advertit) Jupiter Saturnius sic compellat vultu hilari: Hic metus nobis est gratissimus, ô cœlicolæ, atque ultra gaudeo toto corde, quod perhibeor & rex & pater populi haud ingrati, & mea soboles secura quoque est vestrâ benevolentiâ. Nam siquidem istud conceditis ejus factis incredibilibus, ego tamen me vobis debere fateor: cæterùm ne cara pectora extimescant sine causâ, contemnite ignes Oetæos: qui superavit omnia, superavit etiam flammas, quos videtis. Neque nisi ex eâ parte, quam à matre habuit* mortali, *experietur validum ignem: Quod habuit à me est æternum & intactum atque inaccessum morti, & nullo igne superandum. Atque ego illum* laboribus *suis in terrâ defunctam admittam in cœlum: & credo meum facinus futurum gaudii omnibus Dîis: Si quis tamen, siquis, inquam, Deorum erit ægrè passurus Herculem Deum; nollet mercedem collatam; iste sciet meruisse conferri, & nolens assentietur. Dîi annuerunt. Uxor etiam regia visa est accepisse alia omnia verba Jovis facie satis placidâ, postrema tamen facie parum placidâ: atque ægrè tulisse se tactam. Interea Vulcanus rapuerat quicquid fuit igni corruptibile; neque forma Herculis remansit cognoscenda;*

NOTÆ.

234. *Agger*] Pro lignorum strue posuit, quanquam propriè terræ est congeries.

235 *Silvæ*] Lignorum, ex quibus rogus constabat, super quæ Nemeæi leonis pellem in quâ morituus decumberet, Hercules stravit.

236. *Clavæ*] Clava Herculis insigne, ut fulmen Jovis, tridens Neptuni, &c.

241. *Vindice*] *Hercule* nimirum, qui omnes terras à monstris, latronibus, & nefariis hominibus purgabat.

243. *Nostra*] Jovi nempe gratum fuit Deos Herculi filio faventes, & erga se benevolos cernere.

259. *Conjux*] Juno est Herculi semper infensa, quam obliquè tetigit Jupiter.

263. *Mulciber*] *Vulcanus* est, à *mulcendo* ferro, qui pro igne sæpissimè ponitur.

Her-

Herculis effigies; nec quidquam ab imagine ductum
Matris habet; tantùmque Jovis vestigia servat.
Utque novus serpens, positâ cum pelle senectâ,
Luxuriare solet, squamâque nitere recenti:
Sic, ubi mortales Tyrinthius exuit artus,
Parte sui meliore viget; majorque videri
Cœpit, & augustâ fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens inter cava nubila raptum,
Quadrijugo curru radiantibus intulit astris.
V. Sensit Atlas pondus. Neq; adhuc Stheneleïus iras
Solverat Eurystheus; odiumque in prole paternum
Exercebat atrox. At longis anxia curis
Argolis Alcmene, questus ubi ponat aniles,
Cui referat nati testatos orbe labores,
Cuive suos casus, Iölen habet. Herculis illam
Imperiis, thalamoque animoque receperat Hyllus:
Implêratque uterum genirosо germine. Cui sic
Incipit Alcmene: Faveant tibi numina saltem:
Corripiantque moras, tum cùm matura vocabis
Præpositam timidis parientibus Ilithyïam;
Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
Namque laboriferi cùm jam natalis adesset
Herculis, & decimum premeretur sidere signum,
Tendebat gravitas uterum mihi: quodque ferebam,
Tantum erat, ut posses auctorem dicere tecti
Ponderis esse Jovem. Nec jam tolerare labores
Ulteriùs poteram; quin nunc quoq; frigidus artus,
Dum loquor, horror habet; parsque est meminisse doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,

neque habet quidquam ortum à formâ matris; & servat tantùm imaginem Jovis. Atque ut anguis novus consuevit exsilire senio depositо cum exuviis, & micare squammâ novâ; ita postquam Tirynthius deposuit membra morti obnoxia, viget parte sui potiore; cœpit videri major, & fieri colendus venerandâ gravitate. Quem pater omnipotens sublatum curru quadrijugo inter opacas nubes collocavit inter splendentia sidera.

V. *Atlas sensit onus. Neque adhuc Eurystheus Stheneleïus odium explevеrat; & sævus iram, quam olim in patrem, in filium exercuit. At Alcmene Argolica sollicita assiduis curis, habet Iolem cui credat querimonias aniles, cui narret labores filii* toto *orbe cantatos, vel sua infortunia. Hyllus illam benevolè accepeрat lecto, jussa Herculis; & impleverat alvum semine nobili. Cùm Alcmene sit incipit; Dii tibi nunc saltem sint auxilio & non morentur, cùm parturiens appellabis Ilithyïam jus habentem in pavidas puerperas, quam Junonis potentia mihi reddidit minùs æquam. Namque, cùm jam natalis Herculis laborem ferentis appropinquaret, & decimum sidus à sole teneretur,* infantis *gravitas tendebat mihi ventrem: & quod gestabam erat tantum ut pronum esset dicere auctorem tantæ sarcinæ esset Jovem. Neque jam poteram ampliùs pati labores; quin nunc etiam gelidus timor habet membra, dum verba facio, & ipsa recordatio est pars laboris. Ego torta per septem noctes, atque totidem dies,*

NOTÆ.

265. *Vestigia*] Animam à Jove ortam.

272. *Quadrijugo*] Innuit Herculem, triumphantium more, in cœlum sublatum.

273. *Sensit pondus*] Quasi Hercules, novus hospes cœlis, illius pondus auxerat.

278. *Iölen*] Quæ Euryti Oechaliæ regis filia, ab Hercule adamata, deinde Hyllo filio suo in uxorem tradita.

283. *Ilithyïam*] *Dianam* volunt esse, & *Junonem* Lucinam, quæ parturientibus opifera adveniat.

284. *Gratia*] Ironicè.

285. *Laboriferi*] Laboribus nati, ut suprà, v. 180. quem consule.

286. *Decimum*] Sol singulis mensibus Zodiaci signum perlustrat; unde per decimum signum, decimus mensis intelligitur.

Fessa

defatigata doloribus, & tendens brachia ad cœlum vocabam magno clamore Lucinam & duos Deos partus. Illa quidem accessit, sed ante à Junone *corrupta, & quæ cuperet meam vitam prodere infestæ Junoni. Et cùm audivit meos gemitus, constitit ad illud altare præ foribus; & imposuit dextrum poplitem sinistro genu, atque digitis inter se connexis ad modum pectinis, remorata est partus; protulit quoque carmina voce summissâ; atque carmina cohibuerunt partus inchoatos. Contendo, & amens jacio nihil profutura convicia in Jovem immemorem, & opto obire, & conqueror vocibus tacturis rigida saxa. Matronæ Cadmeïdes adstant, & concipiunt preces, & animos augent laborantis. Una famularum, Galanthis nomine, ex mediâ plebe flavos habens capillos, sedula in mandatis exequendis, amata suis officiis, adstabat: Ea intellexit nescio quid agi Junone aversâ; & dum prodit sæpius, atque subit januam, advertit Deam sedentem super altari, atque habentem lacertos genibus commissos digitis. Et, quæcunque es, inquit, gratulare Dominæ. Alcmene Argolica est levata, & fœtum enixa fruitur voto. Dea ventri præpositа emicuit, atque exterritâ solvit manus connexas: ego absolvor vinculis solutis.*

Fessa malis, tendensque ad cœlum brachia, magno
Lucinam Nixosque pares clamore vocabam.
Illa quidem venit, sed præcorrupta, meumque
Quæ donare caput Junoni vellet iniquæ.
Utque meos audit gemitus, subsidit in illâ
Ante fores arâ; dextroque à poplite lævum
Pressa genu, digitis inter se pectine junctis,
Sustinuit partus: tacitâ quoque carmina voce
Dixit; & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio convicia demens
Vana Jovi; cupioque mori, moturaque duras
Verba queror silices. Matres Cadmeïdes adsunt,
Votaque suscipiunt, exhortanturque dolentem.
Una ministrarum mediâ de plebe Galanthis,
Flava comas, aderat, faciendis strenua jussis;
Officiis dilecta suis. Ea sensit iniqua
Nescio quid Junone geri; dumque exit, & intrat
Sæpe fores, Divam residentem vidit in arâ;
Brachiaque in genibus digitis connexa tenentem:
Et, quæcunque es, ait, dominæ gratare; levata est
Argolis Alcmene; potiturque puerpera voto.
Exsiluit, junctasque manus pavefacta remisit
Diva potens uteri. Vinclis levor ipsa remissis.

VI. Numine decepto risisse Galanthida fama est,
Ridentem, prensamque ipsis Dea sæva capillis
Traxit, & è terrâ corpus relevare volentem
Arcuit: inque pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet; nec terga colorem
Amisêre suum; forma est diversa priori.
Quæ, quia mendaci parientem juverat ore,
Ore parit; nostrasque domos, ut & antè, frequentat.

VI. *Aiunt Galanthida risisse numine elusо. Dea crudelis* prostravit *ridentem, & traxit correptam ipsâ comâ, atque prohibuit conantem tollere corpus ex terra: & convertit brachia in pedes anteriores. Vetus agilitas superest; neque dorsum deposuit suum colorem: Figura alia est à priore. Quæ quia opem tulerat parienti ore fallaci, fœtus emittit ore: atque colit nostras domos, ut & priùs* colebat.

NOTÆ.

294. *Nixos*] Duos fratres nixuum seu partuum adjutores, de quibus Festus, qui tres tamen fuisse scribit.

299. *Pectine junctis*] *Pectinatim, decussatim.*

300. *Sustinuit*] Pro *retardavit.* Tali autem gestu impediri partus scripsit quoque Plinius.

304. *Cadmeïdes*] *Thebanæ,* à Cadmo Thebarum ædificatore.

310. *Divam*] *Lucinam* seu *Ilithyïam.*

315. *Potens uteri*] *Lucinam* dicit, quæ parturientibus adest.

320. *Nec terga*] Mustela nempe, cujus formam induit Galanthis, sicuti ipsa flava comas, colore est flavo.

323. *Ore parit*] Hoc ideo fictum, quòd ore catulos suos subinde ex uno loco in alium transferat.

VII.

VII. Dixit; & admonitu veteris commota miniſtræ,
Ingemuit. Quam ſic nurus eſt affata dolentem:
Te tamen, ô genitrix, alienæ ſanguine veſtro
Rapta movet facies: quid ſi tibi mira ſororis
Fata meæ referam? quanquam lachrymæque dolorq;
Impediunt, prohibentque loqui. Fuit unica matri
(Me pater ex aliâ genuit) notiſſima formâ
Oechalidum Dryope; quam virginitate carentem
Vimque Dei paſſam, Delphos Delonque tenentis,
Excipit Andræmon; & habetur conjuge felix.
Eſt lacus, acclivi devexo margine formam
Littoris efficiens; ſummum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope, fatorum neſcia; quoque
Indignere magis, Nymphis latura coronas.
Inque ſinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus; tepidique ope lactis alebat.
Haud procul à ſtagno, Tyrios imitata colores,
In ſpem baccarum florebat aquatica lotos:
Carpſerat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret, flores: & idem factura videbar;
Namque aderam. Vidi guttas è flore cruentas
Decidere, & tremulo ramos horrore moveri.
Scilicet ut referunt tardi nunc denique agreſtes.
Lotis in hanc Nymphe, fugiens obſcœna Priapi,
Contulerat verſos ſervato nomine vultus.

VIII. Neſciêrat ſoror hoc: quæ cùm perterrita retro
Ire, & adoratis vellet diſcedere Nymphis;
Hæſerunt radice pedes. Convellere pugnat:

VII. *Abſolvit; & tacta recordatione veteris famulæ, condoluit; quam gementem nurus ſic alloquuta eſt: Attamen, ô mater, figura oblata illius quæ aliena eſt à veſtro ſanguine, te tangit. Quid ſi tibi narrem ſtupendam ſortem meæ ſororis! Tametſi fletus & mæror obſtant, & impediunt ſermonem. Dryope pulchritudine notiſſima Oechalidum* puellarum *fuit ſola* filia *genitrici, pater me ſuſcepit ex aliâ. Andræmon illam duxit ſpoliatam virginitate, & violatam à Deo obtinente Delphos & Delon; atque creditur beata fuiſſe marito. Eſt ſtagnum præbens figuram littoris acclivis margine declivi: myrteta cingunt extremam partem. Dryope ignara infortunii huc appulerat, &, quò magis doleas, portatura ſerta nymphis. Atque geſtabat ulnis gratum onus puerum, qui nondum abſolverat annum; & nutriebat auxilio lactis tepidi. Non longè à lacu lotos aquatica, exhibens colores Tyrios, florebat in ſpem baccarum: Dryope inde diripuerat flores quos offerret filio ad oblectationem; atque videbar idem factura, nam adſtabam. Adverti guttas ſanguinolentas defluere ex flore, & ramos agitari horrore trepido. Nempe, uti ruſtici nunc denique ſerò memorant, Nympha Lotis vitians pudenda Priapi, faciem in hanc* arborem *mutaverat, nomine* adhuc *ſervato.*

VIII. *Soror* mea *iſtud ignoraverat; quæ tremefacta, cùm niteretur refugere; & diſcedere à Nymphis venerandis, pedes correpti ſunt radice. Tentat avellere;*

NOTÆ.

325. *Nurus*] Iöle, uxor Hyłli, qui Herculi filius ex Deianirâ.

327. *Rapta*] De Galanthide loquitur, quæ in Muſtelam converſa.

331. *Dryope*] Quæ Euryti Oechaliæ regis filia.

332. *Delphos*] In hâc enim Phocidis urbe ad Parnaſſum montem commune humani generis oraculum tenuit Apollo.

Ib. *Delon*] Quæ Cycladum omnium inſula clariſſima, ubi Apollinem & Dianam Latona enixa; quamobrem & Diis illis ſacra.

341. *Lotos*] Quæ arbor eſt Africæ familiaris, baccas ferens tam grati ſaporis, ut hoſpitibus patriæ oblivionem injicere dicatur. A quo fabula non abludit.

346. *Tardi*] Qui arborem ſacram fuiſſe antè admonere debuiſſent.

347. *Priapi*] Qui Bacchi & Veneris fuit filius, inguine famoſus, ob fœcunditatem. Hortorum Deus.

Nec

neque quicquam movet, niſi ſupremas partes; *cortex mollis adnaſcitur ab imâ parte, & paulatim tegit tota inguina. Poſtquam advertit tentans diſcerpere comam manu, implevit manum foliis: folia occupabant totum caput. At puer Amphiſſus (namque avus Eurytus illi impoſuerat hoc nomen) ſentit mammam maternam indureſcere, neque ſuccus lacteus ſequitur* ubera *lactentem. Adſtabam ſpectatrix duræ ſortis; neque tibi poteram auxilio eſſe, ſoror: atque amplexo retardabam ſtipitem creſcentem & ramos quantùm poteram; & agnoſco, optavi velari ſub eodem cortice. Ecce Andræmon* illius *maritus, & pater infeliciſſimus adveniunt, & quærunt Dryopen; cùm quærerent Dryopen, oſtendi illis* eam *in loton* converſam. *Præbent ſuavia ligno calido; & manent porrecti ad radices ſuæ arboris. Nihil jam tibi ſupererat, quod non eſſet arbor præter vultus, dilecta ſoror. Lachrymæ deſluunt in frondes natas ex corpore mutato; & dum poteſt, atque os præbet viam voci, emittit ejuſmodi querimoniam in auras: Si aliqua* eſt *fides miſeris, juro per Deos me non meruiſſe hoc nefarium* ſupplicium.

Nec quicquam, niſi ſumma, movet. Succreſcit ab imo,
Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
Ut vidit; conata manu laniare capillos,
Fronde manum implevit; frondes caput omne tenebant.
At puer Amphiſſos (namque hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigeſcere ſentit
Ubera; nec ſequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis; opemque
Non poteram tibi ferre, ſoror: quantumq; valebam,
Creſcentem truncum ramoſq; amplexa, morabar:
Et (fateor) volui ſub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorq; miſerrimus, adſunt:
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Oſtendi loton. Tepido dant oſcula ligno;
Affuſique ſuæ radicibus arboris hærent.
Nil niſi jam faciem quod non foret arbor, habebas,
Cara ſoror. Lachrymæ verſo de corpore factis
Irrorant foliis; ac, dum licet, oraque præſtant
Vocis iter, tales effundit in aëra queſtus:
Si quà fides miſeris, hoc me, per numina juro,
Non meruiſſe nefas. Patior ſine crimine pœnam.
Viximus innocuæ: ſi mentior, arida perdam,
Quas habeo, frondes; & cæſa ſecuribus urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici: noſtrâque ſub arbore ſæpe
Lac facitote bibat; noſtrâque ſub arbore ludat;
Cùmque loqui poterit, matrem facitote ſalutet;
Et triſtis dicat, Latet hoc ſub ſtipite mater.
Stagna tamen timeat, nec carpat ab arbore flores;
Et frutices omnes corpus putat eſſe Dearum.
Care, vale, conjux, & tu germana, paterque;

Do pœnas ſine crimine. Vitam egimus innocentem: Si falſum loquar, exſiccata ſim, & amittam folia quæ gero; atque exciſa ſecuribus incendar. Cæterùm tollite ex ramis maternis puerum, & committite nutrici, atque curate, ut bibat ſæpe lac ſub noſtrâ arbore, & ſub eâdem ſeſe oblectet: Et cùm didicerit fari, facite ut ſalutet matrem; & mœſtus dicat, Genitrix conditur ſub hoc trunco. Revereatur tamen locus, neque diripiat flores ab arbore; atque arbitretur omnes frutices eſſe corpus Dearum. Valeas, dilecte marite, & tu ſoror, atque genitor:

NOTÆ.

332. *Niſi ſumma*] Inferiùs enim in arborem dudum mutata ſit.

363. *Genitor*] *Eurytus*, qui Dryopes pater.

366. *Suæ*] Eadem nimirum Dryope Euryti filia, & Andræmonis conjux, utriuſque, quanquam jure diverſo, erat.

380. *Stagna tamen timeat*] Meo ſcilicet monitus exemplo.

Ib. *Timeat*] Revereri nempe debuit loca, ubi mater habitavit.

Queis

Queis si quâ est pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morsu frondes defendite nostras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non est;
Erigite huc artus, & ad oscula nostra venite,
Dum tangi possunt, parvumque attollite natum.
Plura loqui nequeo. Nam jam per candida mollis
Colla liber serpit; summoque cacumine condor.
Ex oculis removete manus. Sine munere vestro
Contegat inductus morientia lumina cortex.
Desiêrant simul ora loqui, simul esse; diuque
Corpore mutato remi caluêre recentes.

IX. Dumque refert Iöle fatum miserabile, dumq;
Eurytidos lachrymas admoto pollice siccat
Alcmene, flet & ipsa tamen; compescuit omnem
Res nova tristitiam. Nam limine constitit alto
Pœne puer, dubiâque tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Iölaüs in annos.

X. Hoc illi dederat Junonia muneris Hebe,
Victa viri precibus. Quæ cùm jurare pararet
Dona tributuram posthac se talia nulli,
Non est passa Themis. Nam jam discordia Thebæ
Bella movent, dixit: Capaneusq; nisi ab Jove vinci
Haud poterit; ibuntque pares in vulnera fratres:

quibus si qua est pietas tuta præstate nostra folia à plagâ acutæ falcis, & amorsu pecoris. Et siquidem mihi non licet ad vestros amplexus flecti, tollite huc membra, atque accedite ad nostra suavia, dum possunt sentiri, atque admovete parvum filium. Non possum plura proferre; nam jam lentus cortex currit per collum album, & tegor summo fastigio. Tollite manus ab oculis: liber adnatus sine vestro officio, oculos morientes ultro condat. Os simul desiêrat verba fundere, atque esse; & rami novi diu calidi fuerunt corpore verso.

IX. *Et dum Iöle narrat sortem lugubrem, & dum Alcmene abstergit lachrymas Eurytidos pollice admoto, & ipsa tamen lachrymatur, res nova submovit omnem mœstitiam: Namque Iölaüs propemodum adolescentulus velans maxillas lanugine vix videndâ, vultus habens restitutos in primos annos, sese obtulit ad excelsos fores.*

X. *Hebe Junonia, pellecta precibus mariti, illi præbuerat hoc beneficium; quæ cùm vellet sacramento sese obstringere, se nulli præbituram posthac ejusmodi munera, Themis non sivit. Nam jam Thebæ, inquit, cient bella discordia; & Capaneus non poterit superari, nisi à Jove; & fratres æquales ruent in plagas;*

NOTÆ.

390. *Sine munere*] Pietatis fuisse officium, quod ab sanguine vel affinitate proximos spectarit, morientium claudere oculos, jam aliquoties vidimus.

395. *Eurytidos*] *Iöles* Euryti filiæ.

399. *Iölaüs*] Qui Iphicli Herculis fratris fuit filius, ideo juvenili ætati restitutus, quòd in senectâ, multa egregia facinora præstiterit.

400. *Hebe*] Quæ Junonis filia, juventutis Dea, Junone etiam assentiente, Herculi in cælum recepto nupsit.

402. *Talia*] Ut quempiam juventuti restitueret.

403. *Themis*] *Justitiæ Dea*, quæ fas jubet, nefas vetat, nihil impunitum finit, vaticiniis & religioni præest.

Ib. *Nam*] Multa vaticinatur Themis quæ futura erant, ut ad rem possit descendere, cujus causâ à jurando Heben absterruerat.

Dona tributuram posthac se talia nulli:
Ut lectorem ad versum usque 416 antè pervenire oporteat, quàm Dea scopum assequatur.

404. *Movent*] Autores ejus fuerunt Eteocles & Polynices, Oedipi ex Jocastâ matre & uxore filii; qui se cùm ex nefariis nuptiis ortus cognoscerent, regnum eo fœdere diviserunt ut alternis annis imperarent. Prior Eteocles natu major solium occupat; verùm exacto anno fratri regnum reposcenti non tradit. Polynices ad Adrastum Argivorum regem confugit; hinc bellum conflatur.

Ib. *Capaneus*] Unus è septem ducibus ad Thebas, Deorum contemptor maximus, qui cùm mœnia scalis conscendere tentâsset, lapidibus à propugnantibus est obrutus; quapropter fulmine tactum fabulati sunt.

405. *Fratres*] *Eteocles* nempe, & *Polynices*, qui mutuis tandem vulneribus cecidérunt.

Se-

& vates etiam vivus ad spiciet suos manes terra subtractâ; ut filius ulciscetur patrem matre, pius & scelestus eodem facinore: Et stupefactus malis, demens, & domo fugiens, vexabitur facie furiarum & manibus genitricis: donec uxor ab eo petiverit aurum pestiferum, & gladius Phegeïus transfixerit latus consanguineum. Tum denique Callirhoë Acheloïa supplex poscet summum Jovem hanc ætatem filiis infantibus. Jupiter tactus his precibus jubet munera privignæ & nurûs, & præstabit viris ætatem puerilem.

Seductâque suos manes tellure videbit
Vivus adhuc vates; ultusque parente parentem
Natus erit facto pius & sceleratus eodem:
Attonitusque malis, exul mentisque domûsque,
Vultibus Eumenidum, matrisque agitabitur umbris;
Donec eum conjux fatale poposcerit aurum,
Cognatumque latus Phegeïus hauserit ensis.
Tum demum magno petet hos Acheloïa supplex
Ab Jove Callirhoë natis infantibus annos.
Jupiter his motus, privignæ dona, nurûsque
Præcipiet; facietque viros impubibus annis.

XI. Hæc ubi faticano venturi prescia dixit
Ore Themis, vario Superi sermone fremebant:
Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. Queritur veteres Pallantias annos
Conjugis esse sui, queritur canescere mitis
Iäsiona Ceres: repetitum Mulciber ævum

XI. *Postquam Themis prudens futuri hæc dixit ore fatidico, Dû murmurabant diversâ oratione; & fremitus erat quamobrem non fas esset præbere aliis eadem munera. Pallantias queritur ætatem sui mariti esse exhaustam; alma Ceres queritur Iäsonem canescere: Vulcanus petit annos*

NOTÆ.

406. *Videbit*] *Amphiaraüs.* Oeclei filius, vates ille de quo hîc agitur, vivus ad manes, hiatu terræ absorptus, descendit.

407. *Ultus*] Præviderat Amphiaraüs se à bello Thebano non reversurum, quamobrem nullis precibus à Polynice adduci poterat, ut ad illud proficisceretur. Eriphyle verò ab Adrasto aureo monili corrupta, quod Hermione à Venere acceperat, maritum & prodidit & ad bellum compulit: quâ re ab Amphiarao intellectâ, Alcmæoni filio mandavit ut suæ mortis autorem Eriphylem occideret, Patri obsequens Alcmæon matrem sustulit.

408. *Pius*] Ulciscendo patrem.

Ib. *Sceleratus*] Occidendo matrem.

409. *Exul mentis*] *Demens*, furens.

410. *Eumenidum*] *Furiarum*, quibus vexatus fuit Alcmæon parricida.

411. *Donec*] Furiis agitatus Alcmæon ad Phegeum confugit, à quo purgaretur, filiamque ejus Alphesibœam duxit uxorem, cui monile matri detractum obtulit. Cum autem apud Phegeum furoris remedium non invenisset, consulto oraculo se ad Acheloum contulit: Ubi pariter Callirhoës Acheloï filiæ amore captus, fatale aurum, de quo hoc in loco agitur, ab eo poscitur. Ille se monile daturum pollicetur, atque eâ causa ad Alphesibœam repetiturus illud contendit; verum à Phegei filiis est occisus.

413. *Hos*] *Juveniles* nempe, ad quos reductus fuerat Solaüs, ut, præproperatâ illis juventute, patris necem ulcisci possent.

415. *Privignæ*] *Hebes*, quæ Junonis cùm fuerit filia, Pallantias Jovis privigna dicitur: nurus verò, siquidem, ejusdem filio Herculi nupserit.

Ib. *Dona*] *Juventutem.* Alcmæonis filiis.

416. *Præcipiet*] *Ante capiet.*

420. *Pallantias*] *Auroram* dicit Hyperionis filiam, Pallantis, gigantis Creosati sororem patruelem.

421. *Conjugis*] *Tithoni*, Laomedontis Trojanorum regis filii, cui à parcis immortalitatem, oblita perpetuam juventutem poscere Aurora impetraverat; qui senio confectus, in cicadam mutatus est.

422. *Iäsiona*] Jovis ex Electrâ filium, Cereri adamatum, cui Plutum divitiarum Deum cæcum, claudum, timidumque peperit.

Ib. *Mulciber*] *Vulcanus*; ex cujus semine in terram prolapso, cum Minervæ castitatem temerare intentâsset, Erichthonius, puer draconis pedibus horribilis, natus est.

Poscit

Poscit Erichthonio. Venerem quoque cura futuri
Tangit, & Anchisæ renovare pacisci tur annos.
Cui studeat, Deus omnis habet; crescitque favore
Turbida seditio, donec sua Jupiter ora
Solvit: &, O, nostri si quâ est reverentia, dixit,
Quò ruitis? tantùmne sibi quis posse videtur,
Fata quoque ut superet? fatis Iölaüs in annos,
Quos egit, rediit: satis juvenescere debent
Callirhoë geniti; non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis,
Me quoque fata regunt: quæ si mutare valerem,
Nec nostrum seri curvarent Æacon anni;
Perpetuumque ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoë meo: qui propter amara senectæ
Pondera despicitur; nec, quo priùs, ordine regnat.
Dicta Jovis movêre Deos. Nec sustinet ullus,
Cùm videant fessos Rhadamanthon & Æacon annis
Et Minoa queri; qui, dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas ipso quoque nomine gentes.
Tunc erat invalidus: Deïonidemque juventæ
Robore Miletum, Phœboque parente superbum,
Pertimuit; credensque suis insurgere regnis,
Haud tamen est patriis arcere penatibus ausus.
Sponte fugis, Milete, tuâ, celerique carinâ
Ægeas metiris aquas; & in Aside terrâ
Mœnia constituis, positoris habentia nomen.
Hîc tibi, dum sequitur patriæ curvamina ripæ,
Filia Mæandri toties redeuntis eòdem,

renovatos Erichthonio: sollicitudo de futuro movet etiam Venerem, & spondet reparare annos Anchisæ. Quilibet Deus habet cui faveat; & tumultuosa seditio augetur favore, donec Jupiter os suum aperuit: Atque, ô inquit, si quis est metus nostri, quid sine ullâ ratione affectatis? Tantùmne posse aliquis sibi videtur, ut vincat etiam fata? Iölaüs repetivit per fata annos quos exegit: Filii Callirhoës debent revirescere per fata; non per ambitionem, neque arma. Fata imperant quoque vobis, &, ut patiamini æquiore mente, mihi etiam; quæ si possem mutare, neque ætas senilis incurvum redderet nostrum Æacum, & Rhadamanthus frueretur flore ætatis minimè marcescente, cum Minoë meo, qui propter triste onus senectutis contemnitur, neque imperium obtinet eâ dignitate quâ antè valebat. *Verba Jovis tetigerunt Deos: neque quisquam audet conqueri cùm cernant Rhadamanthon, & Æacon, ætate defatigatos, Minoëm insuper, qui dum vixit, ætate integrâ, metu percussit validas nationes vel solâ formâ. Tunc erat infirmus & extimuit Miletum Deïonidem, elatum viribus juventutis & patre Apolline: atque suspicatus* eum *aspirare ad suum regnum, non tamen sustinuit prohibere sedibus patriis. Discedis ultro, Milete, atque transis mare Ægeum veloci navi, & ponis muros in terrâ Asiâ obtinentes nomen conditoris. Hic Cyanea nata Mæandri toties recurrentis eòdem, tibi cognita, dum sequitur flexus ripæ patriæ,*

NOTÆ.

424. *Anchisæ*] Quem Æneæ patrem Venerem amasse Virgiliano carmine notius est quàm ut sit exponendum.

425. *Favore*] Dum quisque huic aut illi favet, & juventutem poscit.

434. *Nostrum*] *Filium* supplet. Tres verò suos Jupiter memorat, post fata ob justitiam apud inferos constitutos judices.

442. *Tunc*] Cùm Jupiter loqueretur.

Ib. Deïonidem] Deïones filium, ut suspicari licet; namque huic aliam matrem patre eodem Apolline, alii assignant. Cretæ regnum invadere molitus fuerat; sed à Jove Minoïs patre deterritus in Asiam navigavit, ubi Miletum Cariæ urbem celeberrimam condidit.

447. *Ægeas*] *Mare Ægeum*, quod Mileto Asiam petenti trajiciendum erat.

450. *Mæandri*] Qui Phrygiæ sinuosus fluvius, de quo jam sæpe.

Cognita

reperit Byblidem atque Caunum geminam sobolem, æquè corpora eximiâ formâ. Byblis exemplo est, ut puellæ ament licita. Byblis flagrans desiderio fratris, Apollinis, ex Mileto nepotis, non dilexit fratrem ut soror, nec quo amore *decebat. Illa quidem primò nullum amorem cognoscit, neque arbitratur malè facere, quòd sæpius præbeat suavia; quòd amplectatur collum fraternum suis lacertis, & diu decipitur specie fictæ pietatis. Amor paulatim flectitur in fratrem, atque* eum visura *adest exornata, & perditè optat videri pulchra; & si quâ est ibi pulchrior, illi invidet. Sed nondum est sibi perspecta, neque, quanquam amore taciè correpta est, ullum votum* illicitum *fovet: verumtamen torretur intus. Jam dominum vocat: jam refugit nomine consanguinitatis, jam mavult ille appellat se Byblidem quàm sororem. Verita est tamen dum vigilaret vota turpia objicere menti suæ; cernit sæpe quod amat superata leni somno. Visa est etiam jungere corpus fratri; & pudore suffusa est, quanquam dormiens jacebat. Sopor discutitur: illa diu obmutescit, atque revolvit imaginem sui somni, atque*

Cognita Cyaneë, præstanti corpora formâ,
Byblida cum Cauno prolem est enixa gemellam.
Byblis in exemplo est, ut ament concessa puellæ;
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non soror ut fratrem, nec quâ debebat, amavit. 455
Illa quidem primò nullos intelligit ignes;
Nec peccare putat, quòd sæpius oscula jungat;
Quòd sua fraterno circumdet brachia collo:
Mendacique diu pietatis fallitur umbrâ.
Paulatim declinat amor: visuraque fratrem 460
Culta venit; nimiúmque cupit formosa videri:
Et, si quâ est illîc formosior, invidet illi.
Sed nondum manifesta sibi est; nullumque sub illo
Igne facit votum; veruntamen æstuat intus. 464
Jam dominum appellat; jam nomina sanguinis odit;
Byblida jam mavult, quàm se vocet ille sororem.
Spes tamen obscœnas animo dimittere non est
Ausa suo vigilans. Placidâ resoluta quiete
Sæpe videt, quod amat. Visa est quoque junge fratri
Corpus; & erubuit, quamvis sopita jacebat. 470
Somnus abit: silet illa diu; repetitque quietis
Ipsa suæ speciem; dubiâque ita mente profatur:
Me miseram! tacitæ quid vult sibi noctis imago?
Quàm nolim rata sit. Cur hæc ego somnia vidi?
Ille quidem est oculis quamvis formosus iniquis: 475
Et placet, & possum, si non sit frater, amare;
Et me dignus erat. Verûm nocet esse sororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem,
Sæpe licet simili redeat sub imagine somnus.
Testis abest somno; nec abest imitata voluptas. 480
Proh Venus, & tenerâ volucer cum matre Cupido,
Gaudia quanta tuli: quàm me manifesta libido

ita loquitur animo incerto. Me infelicem! quid portendit simulachrum noctis tranquillæ? quod nolim sit verum. Quamobrem ego intuita sum hæc somnia? Ille quidem videtur pulcher, etiam inimicorum oculis; & gratus est & nisi germanus sit, possum amare; & me dignus erat: at obest esse germanam. Dummodo nihil ejusmodi conor admittere dum vigilo, licet somnus recurrat sæpe sub ejusmodi specie. Testis nullus est sopori: neque deest simulata voluptas. Proh Venus, & Amor alate cum matre molli, quantam sensi voluptatem! Quàm aperta libido.

NOTÆ.

451. *Cyaneë*] Aliam alii: Eidotheam Carum regis filiam, Cauni & Byblidis matrem fecit Antonius Liberalis.

460. *Declinat*] Augetur; ad nefandam flectitur libidinem.

463. *Sed nondum*] Nondum, inquit, se amore esse captam intelligit.

Ib. *Nullâmque sub illo*] Quòd nondum tam magnus erat is amor, ut propterea votum aliquod susciperet, quod facere solent, qui vehementer amant.

Ib. *Illo*] Amore nondum satis amanti manifesto.

Con-

Contigit! ut jacui totis resoluta medullis?
Ut meminisse juvat! quamvis brevis illa voluptas,
Noxque fuit præceps, & cœptis invida nostris.
O ego, si liceat mutato nomine jungi,
Quàm bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti!
Quàm bene, Caune, meo poteras gener esse parenti!
Omnia, Dî facerent, essent communia nobis,
Præter avos. Tu me vellem generosior esses.
Nescio quam facies igitur, pulcherrime, matrem:
At mihi, quæ malè sum, quos tu, sortita parentes,
Nil nisi frater eris. Quod obest, id habebimus unum.
Quid mihi significant ergo mea visa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & somnia pondus?
Dî meliùs! Dî nempe suas habuêre sorores.
Sic Saturnus Opim junctam sibi sanguine duxit,
Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.
Sunt Superis sua jura. Quid ad cœlestia ritus
Exigere humanos, diversaque fœdera tento?
Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor:
Aut, hoc si nequeo, peream precor ante; toroque
Mortua componar; positæque det oscula frater.
Et tamen arbitrium quærit res ista duorum.
Finge placere mihi: scelus esse videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuêre sororum.
Unde sed hos novi? cur hæc exempla paravi?
Quò feror? obscœnæ procul hinc discedite flammæ.

me delectat! ut jacui resoluta totis medullis! ut delectat recordari! quantum illa gaudia momentanea, atque nox fuit velocissima, & invida nostris cœptis. O, si fas sit convenire nomine mutato, quàm bene poteram esse nurus tuo patri, Caune! Quàm bene poteras esse gener meo patri, Caune! utinam Dii annuerent, ut omnia essent nobis communia, præter avos. Optarem tu me esses stirpe nobiliori oriundus. *Nescio igitur quænam per te mater fiet, formosissime; at mihi, quæ malè habui eosdem parentes quos tu sortitus es, nihil eris nisi frater. Habebimus id unum quod nocet. Quid ergo mihi designant mea visa? Quam vim autem habent somni imagines? an & somni imagines vim habent? Dii melius! Dii nimirum duxerunt suas sorores. Sic Saturnus habuit Opim sibi conjunctam sanguine, Oceanus Tethyn, moderator Olympi Junonem. Dii habent sua jura; quamobrem comparo consuetudines humanas cum cœlestibus: atque ambio aliena fœdera? Vel amor prohibitus abjicietur ex nostro corde; vel, si istud non licet, oro prius inteream, & mortua lecto condar, & frater afferat suavia compositæ. Et tamen res ista indiget voluntate duorum. Puto placere mihi: videbitur illi nefas. At Æolidæ non metuerunt connubia sororum. Sed unde hos novi? quamobrem ista exempla ante me statui? Quò ruo? Turpes amores vos hinc procul amolimini.*

NOTÆ.

490. *Generosior*] Nobiliori, atque adeò aliâ stirpe, oriundus: ut nullum conjugii, quod optabat Byblis, esset per sanguinem impedimentum.

496. *Dî nempe*] Mirè fluctuantis & æstuantis animum expressit poëta, cùm ita presse annuentem & abnuentem excogitavit. Sed in descriptione nimius est.

497. *Opim*] Quæ Cœli filia, aliis nominibus *Cybele*, *Rhea*, *Magna Mater* vocata, fratri Saturno nupsit.

498. *Tethyn*] Quæ Cœli & Vestæ filio Oceano fratri nupsit.

499. *Sunt Superis*] Deos sibi exemplo esse debere negat. An ex animo mox patebit.

500. *Diversa*] Alia enim Deorum, alia hominum.

504. *Et tamen*] *i. e.* quanquam ego huic amori indulgeam, eo tamen potiri penès me non est, nisi frater etiam idem sentiat.

506. *Æolidæ*] Plures equidem memorat Æoli filios Homerus; attamen ex illis Macareum solùm cum sorore Canacre rem habuisse novimus, ex quâ filium habuit qui seipsum vagitu prodidit: ut videre est in hujusce authoris Epist. Verùm puellæ criminibus auctoritatem quærenti pronum fuit numero uti multitudinis.

neque frater ametur, nisi quantùm licet fœnori. Si tamen ipse esset prior correptus mei amore, fortè possem favere illius ardori. Ego igitur ipsa requiram, quem non eram repulsura, si posceret? Poterisne fari? Poterisne confiteri? Amor impellet; Potero: vel si pudor os comprimet, litera secreta agnoscet amores occultos. Hæc sententia arridet animo, hæc superat mentem incertam; exsurgit in latus, atque recumbens in lævum cubitum, Quicquid sit, inquit, profiteamur violentos ardores. Hei mihi! quò ruo! quem ardorem concipit mens mea! Atque ordinat voces conquisitas trepidante manu. Dextra manus tractat stylum, altera tabulam vacuam. Incipit, & hæret: scribit, & corrigit quod tabellis mandaverat: & signat, & abstergit: invertit, & damnat, & laudat: atque vicissim deponit acceptas, & denuo capit depositas. Nescit quid cupiat: quicquid videtur factura displicet: est audacia in facie confusa cum pudore. Scripta soror fuerat exarata in tabellis: placuit expungere fororem, atque insculpere ejusmodi verba ceris correctis. Amans tibi mittit hanc salutem, quam non est habitura nisi tu dederis. Pudet ah! pudet proferre nomen! Atque si poscis, quod velim: optarem mea causa posset defendi sine nomine: neque essem Byblis priùs cognita, quàm spes votorum fuisset tuta. Et color, & macies, & facies, & oculi sæpe madidi, & gemitus ducti causa latente, & frequentes amplexus, & suavia, quæ, si forsitan observassi, possint sentiri non esse à sorore, poterant quidem tibi esse signa cordis vulnerati. Quanquam tamen ego graviter animo læsa eram, quanquam intus erat ardor ingens, omnia tentavi. Dii sunt conscii ut denique essem sanior: atque miseræ diu conata sunt evitare sæva arma

Nec, nisi quà fas est germanæ, frater ametur.
Si tamen ipse mei captus prior esset amore,
Forsitan illius possem indulgere furori.
Ergo ego, quem fueram non rejectura petentem,
Ipsa petam? poterisne loqui? poterisne fateri?
Coget amor; potero. Vel, si pudor ora tenebit,
Litera celatos arcana fatebitur ignes.
Hæc placet, hæc dubiam vincit sententia mentem.
In latus erigitur; cubitoque innixa sinistro,
Viderit; insanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi! quò labor! quem mens mea concipit ignem!
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram.
Incipit, & dubitat: scribit, damnatque, tabellas:
Et notat, & delet: mutat, culpatque, probatque:
Inque vicem sumptas ponit, positasque resumit.
Quid velit, ignorat: quicquid factura videtur.
Displicet. In vultu est audacia mista pudori.
Scripta soror fuerat: visum est delere sororem,
Verbaque correctis incidere talia ceris:
Quam, nisi tu dederis, non est habitura salutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet ah! pudet edere nomen!
Et, si quid copiam, quæris; sine nomine vellem
Posset agi mea causa meo: nec cognita Byblis
Antè forem, quam spes votorum certa fuisset.
Esse quidem læsi poterant tibi pectoris index,
Et color, & macies, & vultus, & humida sæpe
Lumina, nec causâ suspiria mota latenti;
Et crebri amplexus; & quæ, si fortè notâsti,
Oscula sentiri non esse sororia possent,
Ipsa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam,
Quamvis intus erat furor igneus, omnia feci,
[Sunt mihi Dî testes] ut tandem sanior essem:
Pugnavique diu violenta Cupidinis arma

NOTÆ.

518. *Viderit*] i. e. faciat Caunus quicquid sibi visum fuerit; certum est me amores profiteri, quicunque sequatur eventus.

521. *Ceram*] *Tabellam ceream*, in quâ siquid delendum erat, obtusâ styli parte eam lævigabant: hoc erat *stylum vertere*.

Effugere

Effugere infelix; & plùs quàm ferre puellam
Posse putes, ego dura tuli. Superata fateri
Cogor, opemque tuam timidis exposcere votis.
Tu servare potes, tu perdere solus amantem.
Elige utrum facias. Non hoc inimica precatur:
Sed quæ, cùm tibi sit junctissima junctior esse
Expetit; & vinclo tecum propiore ligari.
Jura senes nôrint: & quid liceatque, nefasque,
Fasque sit, inquirant; legumque examina servent.
Conveniens Venus est annis temeraria nostris.
Quid liceat, nescimus adhuc: & cuncta licere
Credimus: & sequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famæ,
Aut timor impedient; tantùm absit causa timendi.
Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus:
Est mihi libertas tecum secreta loquendi.
Et damus amplexus; & jungimus oscula coram.
Quantum est, quod desit! miserere fatentis amorem,
Et non fassuræ, nisi cogeret ultimus ardor:
Neve merere meo subscribi causa sepulchro.
Talia nequicquam perarantem plena reliquit
Cera manum, summusque in margine versus adhæsit,
Protinus impressâ signat sua crimina gemmâ;
Quam tinxit lachrymis: linguam defecerat humor.
Deque suis unum famulis pudibunda vocavit:
Et pavidum blandita, Fer has, fidissime, nostro,
Dixit, & adjecit post longo tempore, fratri.
Cùm daret, elapsæ manibus cecidere tabellæ;
Omine turbata est: misit tamen. Apta minister
Tempora nactus adit; traditque latentia verba.
Attonitus subitâ juvenis Mæandrius irâ,
Projicit acceptas, lectâ sibi parte, tabellas.
Vixq; manus retinens trepidantis ab ore ministri;

Amoris; atque ego plùs passa sum; quàm credas puellam posse pati. Victa cogor confiteri, & petere tuum auxilium votis dubiis. Tu solus potes incolumen præstare, tu solus perdere amantem. Elige utrum facias. Non hostis istud orat, sed quæ, cùm sit tibi conjunctissima, optat tibi esse conjunctior, atque connecti tibi copulâ arctiore. Senes cognoscant jura, atque perscrutentur quid liceat, quid sit fas, aut nefas; & observent decreta legum. Venus inconsiderata apta est nostræ ætati. Ignoramus adhuc quid fas sit. Atque existimamus omnia esse concessa; & sequimur exempla magnorum Deorum. Neque aut pater severus, aut pudor famæ, aut metus obstabunt: absit tantùm causa timendi. Velabimus jucunda furta sub nomine fraterno. Licet mihi tecum arcanæ communicare. Et nos amplectimur, & conferimus suavia palam. Quantum est quod desideratur! miserere agnoscentis amorem, neque agnituræ, nisi extremus æstus impelleret. Neve merearis subscribi meo tumulo causa mortis. Plena tabella destituit frustrà scribentem talia: atque novissimus versus inscriptus est margini. Continuò sigillum apponit suo crimini gemmâ impressâ: quam madefecit lachrym's: humor destituerat linguam. Atque verecunda accessivit unum ex servis; & blandita timido, Porta, inquit, fidissime, nostro, & longo post tempore addidit, fratri. Cùm offerret, tabellæ elapsæ exciderunt manibus. Turbata est præsagio: attamen misit. Famulus nactus tempus opportunum accedit, & porrigit verba secreta. Juvenis Mæandrius stupens repentinâ irâ abjecit tabellas acceptas, parte à se lectâ: atque ægrè compescens manus à facie trementis famuli,

NOTÆ.

554. *Deorum*] Quorum modò meminit.

556. *Tantùm absit*] i. e. fingamus modò nullam esse timendi causam.

560. *Quantùm est*] Quantulum est quod desideria nostra impedit, quo sensu priùs e Pyramo & Thisbe dixerat.

——*Minimum est quod amantibus obstat.*

568. *Blandita*] Ut mos est illis qui alienâ operâ indigent.

573. *Mæandrius*] Caunus Mæandri nepos, ut ex superioribus patet.

Dum licet, inquit, proripe te, ô auctor nefandæ libidinis prohibitæ; qui, nisi mors tua dedecus mihi allatura esset, morte exsolvisses pœnas. Ille prorumpit timidus, atque reportat ad dominam sæva verba Cauni. Expallescis, Bybli, cognitâ repulsâ, atque cor oppressum frigore gelido pavet. Postquam tamen mens rediit, simul amor rediit: atque lingua ægrè protulit hos sonos ære percusso: Atque jure, inquit, repulsam, tuli; quamobrem enim inconsiderata professa sum istud vulnus? Cur credidi tam citò voces, quæ non erant proferendæ acceleratis tabellis? Mens ejus erat mihi antè cognoscenda verbis ancipitibus. Debueram observare parte aliquâ veli qualis esset ventus, ne non sequeretur discedentem; atque ire certo mari quæ nunc implevi vela non prætentatis ventis. Abstrahor ergo in cautes, atque submersa obruor toto mari; neque mea carbasa habent reditus. Quid quòd etiam absterrebar favere meo amori indubitatis præsagiis, tum cùm tabellæ exciderunt mihi imperanti eas deferre, & fecerunt spes nostras inanes. Annon vel illa dies fuerat mutanda? vel omne votum? sed potiùs dies mutanda: Deus ipse hortabatur, atque præbebat fida indicia; nisi fuissem vecors. Et tamen ipsa debueram loqui, neque me credere tabellis, atque præsens indicare meos amores. Vidisset fletus, vidisset faciem amantis. Poteram plura dicere quàm quæ tabellæ continere potuerunt. Potui amplecti collum invitum bracbiis, atque comprehendere pedes, atque ibi projecta petere vitam; &, si repellerer, potui videri mortem obitura. Omnia feciſsem; quorum si singula non poterant mollire asperum animum, omnia certè potuissent. Fortè & aliquod esse possit peccatum famuli missi. Non accessit opportunè, credo non dispexit

Dum licet, ô vetitæ scelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, si nostrum tua fata pudorem
Non traherent secum, pœnas mihi morte dedisses.
Ille fugit pavidus: dominæque ferocia Cauni
Dicta refert. Palles auditâ, Bybli, repulsâ;
Et pavet obsessum glaciali frigore pectus.
Mens tamen ut rediit, pariter redière furores;
Linguaque vix tales icto dedit aëre voces:
Et meritò; quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? quid, quæ celanda fuerunt,
Tam citò commisi properatis verba tabellis?
Antè erat ambiguis animi sententia dictis
Prætentanda mihi. Ne non sequeretur euntem,
Parte aliquâ veli, qualis foret aura, notare
Debueram; tutoque mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Auferor in scopulos igitur, submersaque toto
Obruor Oceano: neque habent mea vela recursus.
Quid quòd & ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tum cùm mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit spes nostras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potiùs mutanda dies? Deus ipse monebat;
Signaque certa dabat: si non malè sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere ceræ
Debueram; præsensque meos aperire furores.
Vidisset lachrymas: vultus vidisset amantis.
Plura loqui poteram, quàm quæ cepêre tabellæ.
Invito potui circumdare brachia collo:
Amplectique pedes: affusaque poscere vitam:
Et, si rejicerer, potui moritura videri.
Omnia feciſsem. Quorum si singula duram
Flectere non poterant, potuissent omnia, mentem.
Forsitan & missi sit quædam culpa ministri.
Non adiit aptè; non legit idonea, credo,

NOTÆ.

584. *Meritò*] Vim habet ellipsis, quæque adeò Byblidis affectum & furorem manifestiorem facit.

589. *Veli*] Metaphora à navigantibus sumpta, qui antequam pandant vela, solent notare quales venti sunt flaturi.

Ib. *Aura*] *Qualis foret Cauni voluntas.*

592. *Auferor*] Prolixè lascivit poëta, materiam sequacem nactus, & suo ingenio accommodatam.

Tempora;

Tempora: nec petiit thoramq; animumq; vacantem.
Hæc nocuêre mihi. Neque enim de tigride natus;
Nec rigidas silices, solidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit: nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur. Repetendus erit. Nec tædia cœpti
Ulla mei capiam; dum spiritus iste manebit.
Nam primum (si fata mihi revocare liceret)
Non cœpisse fuit: cœpta expugnare secundum est.
Quippe nec ille potest (ut jam mea vota relinquam)
Non tamen ausorum semper memor esse meorum;
Et, quia desîrim, leviter voluisse videbor:
Aut etiam tentâsse illum, insidiisque petîsse.
Vel certè non hoc, qui plurimus urit & ussit
Pectora nostra. Deo, sed victa libidine credar.
Denique jam nequeo nîl commisisse nefandum:
Et scripsi, & petiî; temerata est nostra voluntas.
Ut nihil adjiciam, non possum innoxia dici.
Quod supereſt, multum est in vota, in crimina parvum;
Dixit: & (incertæ tanta est discordia mentis)
Cùm pigeat tentâsse, libet tentare: modumque
Exit; & infelix committit sæpe repelli.
Mox ubi finis abest, patriam fugit ille, nefasque;
Inque peregrinâ ponit nova mœnia terrâ.
Tum verò mœstam totâ Miletida mente
Defecisse ferunt. Tum vero à pectore vestem
Deripuit: planxitque suos furibunda lacertos.
Jamque palam est demens; inconcessamque fatetur
Spem Veneris. Sine quâ patriam, invisosque penates
Deserit; & profugi sequitur vestigia fratris.
Utque tuo motæ, proles Semeleïa, thyrso
Ismariæ celebrant repetita triennia Bacchæ;
Byblida non aliter latos ululâsse per agros

Tempora apta: neque petit horam & animum aliis curis *vacuum. Ista mihi obfuerunt. Neque enim ille ortus ex tigride, neque habet dura saxa aut ferrum rigidum aut adamantem in pectore: neque suxit lac leænæ. Flectetur. Repetendus erit. Neque me tædebit unquam mei incœpti, dum anima ista supererit. Nam primum fuit non incepisse, si fas esset mihi revocare fata: alterum est absolvere institutum. Namque, tametsi nunc mea desideria omittam, neque ille potest tamen non recordari incepiorum meorum; & quia omiserim, videbor levi* amore *esse impulsa, vel etiam illum tentâsse, & fraudibus adortam esse; vel certè non credar superata Deo amoris, qui violentissimus torruit & torret, verùm libidine. Denique nunc non possum nihil patrâsse nefandum, Et scripsi, & popposci: corruptus est meus animus, & quamvis nihil addam* iis quæ commisi, *non possum* tamen *dici innocens. Quod restat multum est ad desideria* explenda, *exiguum in crimina. Absolvit: & tanta est fluctuatio mentis dubiæ, cùm pœniteat tentâsse, libet tentare, & modum transgreditur, & misera committit sæpe ut repellatur. Dein ubi finis nullus* Byblidos amori, *ille fugit patriam & nefas, & statuit novam urbem in terrâ extraneâ. Tum verò aiunt tristem Mileti filiam defecisse animo. Tum verò detraxit amictum à pectore, atque furore correpta percussit sua brachia. Jamque apertè est vesana, atque agnoscit spem illegitimam amoris; quâ ereptâ destituit patriam atque domum infestam; atque sectatur vestigia fratris exulis. Et quemadmodum, ô nate Semeles, Bacchæ Thraciæ tactæ tuo thyrso frequentant trieterica renovatu; sic puellæ Bubasides viderunt Byblidem vociferantem*

NOTÆ.

633. *Mœnia*] *Caunum*, Cariæ urbem.

634. *Miletida*] *Byblida* Mileti filiam.

640. *Proles Semeleïa*] *Bacchus* est, cui à Semele matre illud datum nomen.

Ib. *Thyrso*] Per quem thyrsum, quæ hasta erat hederâ seu pampino vestita, Bacchi, Bacchantiumque gestamen, vini furor intelligitur.

641. *Ismariæ*] *Thraciæ*, ab Ismaro Thraciæ monte sic dictæ.

Ib. *Triennia*] *Trieterica*, festa quæ tertio quoque anno recurrebant; de quibus suprà lib. 6.

Bubasides vidêre nurus; quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamque pererrat.
Jam Cragon, & Lymiren, Xanthique reliquerat undas,
Quoque Chimæra jugo mediis in partibus ignem,
Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat.
Deficiunt silvæ: cùm tu lassata sequendo
Procidis; &, durâ positis tellure capillis,
Bybli, taces; frondesque tuo premis ore caducas.
Sæpe etiam Nymphæ teneris Lelegeïdes ulnis
Tollere conantur: sæpe, ut moderetur amori,
Præcipiunt; surdæque adhibent solatia menti.
Muta jacet; virideque suis terit unguibus herbas
Byblis: & humectat lachrymarum gramina rivo.
Naïdas his venam, quæ nunquam arescere posset,
Supposuisse ferunt. Quid enim dare majus habebant?
Protinus, ut secto piceæ de cortice guttæ,
Utve tenax gravidâ manat tellure bitumen;
Utve sub adventum spirantis lene Favoni
Sole remollescit, quæ frigore constitit unda,
Sic lachrymis consumpta suis Phœbeïa Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ; nigrâque sub ilice manat.
XII. Fama novi centum Cretæas forsitan urbes
Implêsset monstri; si non miracula nupèr
Iphide mutatâ Crete propiora tulisset.
Proxima Gnossiaco nam quondam Phæstia regno

per vastos campos: quibus omissis percurrit Cariæ incolas & Lelegas bellicosos, & Lyciam. Jam præterierat Cragon, & Lymiren, & aquas Xanthi, & montem, quo Chimæra habebat ignem in mediis partibus, pectus & vultum leænæ, & caudam draconis. Bybli, atque obmutescis, crinibus demissis in terrâ rigidâ; atque incumbis tuo ore super folia jacentia. Sæpe etiam nymphæ Lelegum terram incolentes nituntur erigere mollibus brachiis: sæpe hortantur ut minuat amorem, & præbent solatia animo ea non recipienti. Muta Byblis prostrata est, atque vellit virentia gramina suis unguibus, atque ea irrigat torrente lacrymarum. Dicunt Naïades bis subjecisse venam, quæ nunquam posset exsiccati. Quod enim majus dare poterant? Continuò, sicuti guttæ piceæ fluunt de cortice scisso, vel glutinosum bitumen ex terrâ tumidâ, vel aqua, quæ congelata est frigore, liquescit sole sub adventum Favonii leniter flantis, sic Byblis Phœbeia exhausta suis lachrymis mutatur in fontem, qui hodie etiam habet nomen dominæ in illis vallibus, atque fluit sub atrâ quercu.

XII. Fama recentis prodigii implevisset urbes Cretenses; nisi Creta nupèr tulisset monstra propiora Iphide transmutatâ. Num terra Phæstia vicina regno Gnossiaco

NOTÆ.

643. *Bubasides*] *Cariæ*; Bubasus enim Cariæ est regio, cujus etiam Plinius meminit.

644. *Lelegas*] Qui Cariæ populi bellicosissimi ex Græciâ illùc advecti.

Ib. *Lyciam*] Quæ provincia est minoris Asiæ, Cariæ adjacens, ad ortum sita.

645. *Cragon*] Qui Lyciæ mons est.

Ib. *Lymiren*] Lyciæ urbem juxta Cragon.

Ib. *Xanthi*] Qui fluvius est Lyciæ maximus.

649. *Chimæra*] Mons fuit Lyciæ ignivomus in cujus cacumine leones; in medio, ubi pascua, capræ; in radicibus serpentes frequentes erant; unde locus datus fabulæ.

656. *Venam*] In fontem mutata est.

657. *Quid enim*] Nimirum fiere volent maximum fuit beneficium ministrare lachrymas.

659. *Bitumen*] Limus videtur esse tenax quanquam sulphurei odoris, de quo prolixè Plinius lib. 35. cap. 15.

665. *Cretæas*] Unde Miletus excesserat.

668. *Gnossiaco*] Fuit Gnossus una ex centum præstantissimis Cretæ urbibus.

Ib. *Phæstia*] Phæstus, urbs quoque fuit Cretæ à Minoë ædificata.

Progenuit

Progenuit tellus, ignoto nomine Ligdum
Ingenuâ de plebe virum. Nec census in illo
Nobilitate suâ major: sed vita fidesque
Inculpata fuit. Gravidæ qui conjugis aures
Vocibus his movit; cùm jam prope partus adesset:
Quæ voveam duo sunt: minimo ut relevere labore;
Utque marem parias. Onerosior altera sors est;
Et vires Natura negat. Quod abominor, ergo
Edita fortè tuo fuerit si fœmina partu;
[Invitus mando: pietas ignoscе] necetur.
Dixerat: & lachrymis vultum lavêre profusis,
Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur.
Sed tamen usque suum vanis Telethusa maritum
Sollicitat precibus, ne spem sibi ponat in arcto.
Certa sua est Ligdo sententia. Jamque ferendo
Vix erat illa gravem maturo pondere ventrem,
Cùm medio noctis spatio sub imagine somni
Inachis ante torum, pompâ comitata suorum,
Aut stetit, aut visa est. Inerant lunaria fronti
Cornua, cum spicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus; cum quâ latrator Anubis,
Sanctaque Bubastis, variusque coloribus Apis;
Quique premit vocem, digitoque silentia suadet;
Sistraque erant, nunquamque satis quæsitus Osiris,

progenuit olim Ligdum, e nomine ignobili, virum à plebe honestâ. Neque illi opes majores suâ stirpe; sed vita & fides fuit integra. Qui perculit aures uxoris gravidæ his verbis, cùm jam prope partus adesset: Duo sunt quæ votis poscam; ut parias minimo labore, & ut marem in lucem omittas. Sors altera est molestior, cui natura vim non concedit. Ergo, si forsitan fœmina (quod omen Dii avertant oro,) fuerit prodita tuo partu, (jubeo invitus: Pietas da veniam) morti tradatur. Dixerat, & tam qui jubebat quàm illi cui jussa dabantur, tinxerunt faciem lachrymis prorumpentibus. Sed tamen Telethusa usque pellicit maritum suum inutilibus precibus, ne sibi spem figat in angusto: Sua est sententia firma Ligdo. Jamque illa vix par *erat gestando gravidam alvum onere maturo, cùm medio noctis tempore Inachis stipata pompâ suorum aut stetit, aut visa est* consistere *ante lectum, Jub specie somni. Cornua lunaria erant affixa fronti cum spicis flaventibus puro auro, & bonos regius; cum quâ Anubius latrator, & sacra Bubastis, & Apis distinctus coloribus, & qui compescit vocem, & mandat silentia digito: Sistra insuper aderant, & Osiris nunquam satis quæsitus,*

NOTÆ.

675. *Altera sors*] Fœminea nempe.

686. *Inachis*] De Io Inachi filiâ vide Met. lib. 1. fab. x. quæ Isidis nomine apud Ægyptios pro Deâ culta est. Eam verò nonnulli Cererem, plerique Lunam, alii aliam fuisse scripserunt.

689. *Anubis*] Hunc semicanem Deum, Mercurium volunt fuisse, quem canino capite ideo ab Ægyptiis coli quidam scriptitârunt, quôd canibus ad Osiridis à Tryphone fratre interfecti corpus investigandum, Isis ejus conjux & soror usa fuerit. Quanquam alii Anubim, Osiridis filium volunt fuisse, patrem ad bella secutum, qui, cum galeam cane insignem gestaret, canino capite fingi meruerit.

690. *Bubastis*] Dianam esse scripsit Herodotus: quanquam pro ipsâ quoque Iside accipitur, ut ex Diodoro patet.

Ib. *Apis*] Osiris ipse esse à multis creditur, cujus sepulto cadavere, cùm præstanti specie Ægyptiis bos quidam apparuisset, illum Osirim rati pro Deo coluerunt & *Apim*, hoc est eorum linguâ *Bovem*, appellârunt. Epaphum Isidis filium facit Herodotus; cui cætera nigro, in fronte maculam albam formæ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in caudâ pilos tribuit. Aliter eum describit Plinius itemque Solinus; variusque à variis habitus, quem Bacchum, Plutonem, Ammonem, Solem, Jovem quoque fecerunt.

691. *Quique*] *Harpocrates* Deus taciturnitatis, quid digito ori admoto indicere videbatur, ne quis homines fuisse argueret, quos tam turpi idolatria venerabantur.

& anguis extranea turgida veneno soporifero. Cum Dea sic alloquuta est veluti experrectam, atque intuentem evidentia: ô Telethusa, pars mearum, omitte molestias solicitudines, atque elude jussa viri: neque cunctetur educere quicquid erit, cùm Lucina te absolverit à partu. Sum Dea opifera, atque auxilium præbeo propitia: neque indignaberis te honorâsse ingratam Deam. Monuit & excessit cubiculo. Cretensis læta exsurgit lecto, atque supplex porrigens innocentes manus ad astra, orat sua visa sint firma. Ut dolor auctus est, atque ipsum onus sese protudit in aërem, & puella nata est nescio parenti, genitrix imperavit tolli, mentita marem esse: atque res credita est: neque erat quisquam conscius facti nisi nutrix. Pater exsolvit vota, & dat nomen avitum. Iphis fuerat avus. Mater lætata est nomine, quod esset ambiguum, nec quemquam per illud deciperet. Mendacia incognita tegebantur pio dolo. Cultus erat matris, vultus quem

Plenaque somiferi serpens peregrina veneni.
Cùm velut excussam somno, & manifesta videntem
Sic affata Dea est; pars, ô Telethusa, mearum,
Pone graves curas; mandataque falle mariti.
Nec dubita, cùm te partu Lucina levârit,
Tollere quicquid erit. Dea sum auxiliaris, opemque
Exorata fero. Nec te coluisse quereris
Ingratum numen. Monuit, thalamoque recessit.
Læta toro surgit, purasque ad sidera supplex
Cressa manus tollens, rata sint sua visa precatur.
Ut dolor increvit, seque ipsum pondus in auras
Expulit, & nata est ignaro fœmina patri,
Jussit ali mater, puerum mentita: fidemque
Res habuit: neque erat facti nisi conscia nutrix.
Vota pater solvit, nomenque imponit avitum,
Iphis avus fuerat. Gavisa est nomine mater,
Quod commune foret, nec quenquam falleret illo.
Impercepta piâ mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam sive puellæ,
Sive dares puero, fieret formosus uterque.
Tertius interea decimo successerat annus:
Cùm pater, Iphi, tibi flavam despondet Ianthem:
Inter Phœstiadas quæ laudatissima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Teleste.
Par ætas, par forma fuit: primasque magistris
Accepêre artes elementa ætatis ab îsdem.
Hinc Amor ambarum tetigit rude pectus: & æquum

sive dares fœminæ, sive puero, uterque esset pulcher. Interea tertius annus supervenerat decimo, cùm parens despondet tibi flavum Ianthen, Iphi; quæ puella fuit dote formæ pulcherrima inter Phœstiadas, sata Teleste Dictæo. Anni pares, forma fuit æqualis, atque habuerunt ab iisdem magistris elementa artium quæ primæ ætati erant congrua. Hinc amor permulsit pectus utriusque & inussit

NOTÆ.

692. *Sistra*] Crepitacula erant ænea, quorum agitatione strepitum in sacris Isidis edebant.

Ib. *Nunquam*] A Triphonte fratre occisum Osirim jam suprâ diximus. Illum autem diu quæsivit Isis conjux, quem tandem canum sagacite usa invenit, & monumento intulit. Atque hinc apud Ægyptios sacerdotes ritus manavit, ut singulis sacris cum fletu amissum Osirim quæsituri prodirent, mox cum letitiâ tanquam recuperato Deo redirent: ut sic nunquam satis quæsitus esset.

693. *Serpens*] Micyllus crocodilum Ægypti indigenam suspicatur intelligendum: alii autem aspidem eidem regioni familiarem, cujus morsus letiferum somnum inducit.

698. *Quicquid erit*] Seu mas seu fœmina.

Ib. *Auxiliaris*] Talem verò prædicabant Isidem, quæ plurima bona in hominum genus contulerit, per somnos etiam multis opem tulerit.

703. *Dolor*] *Qui partum comitatur.*

Ib. *Pondus*] *Infans.*

709. *Commune*] Quod pariter masculis & fœminis imponi posset.

716. *Dictæo*] *Cretensi*; à Dicte Cretæ monte.

Vulnus

Vulnus utrique tulit: Sed erat fiducia dispar.
Conjugii pactæque expectat tempora tædæ,
Quamque virum putat esse, suum fore credit Iänthe.
Iphis amat, quâ posse frui desperat, & auget
Hoc ipsum flammas; ardetque in virgine virgo.
Vixque tenens lachrymas, Quis me manet exitus inquit,
Cognita quam nulli, quam prodigiosa novæque
Cura tenet Veneris? si Dî mihi parcere vellent,
[Perdere debuerant: si non & perdere vellent;]
Naturale malum saltem, & de more dedissent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum.
Urit oves aries; sequitur sua fœmina cervum.
Sic & aves coëunt, interque animalia cuncta
Fœmina fœmineâ correpta cupidine nulla est.
Vellem nulla forem. Ne non tamen omnia Crete
Monstra ferat, taurum dilexit filia Solis,
Fœmina nempe marem. Meus est furiosior illo,
Si verum profitemur, amor. Tamen illa secuta est
Spem Veneris: tamen illa dolis & imaginæ vaccæ
Passa bovem est; & erat, qui deciperetur, adulter.
Huc licèt, ê toto solertia confluat orbe,
Ipse licèt revolet ceratis Dædalus alis,
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit, Iänthe?
Quin animum firmas, teque ipsa recolligis, Iphi;
Consiliique inopes & stultos excutis ignes?
Quid sis nata vide (nisi te quoque decipis ipsam:)
Et pete quod fas est; & ama, quod fœmina debes.
[Spes est quæ capiat, spes est quæ pascat amorem.]
Hanc tibi res adimit: non te custodia caro

eandem plagam ambabus. Sed spes erat dissimilis. Iänthe exspectat tempus connubii & facis promissæ, & credit Iphin *suum fore* maritum, *quam credit esse virum. Iphis amat quâ desperat posse potiri, atque hoc ipsum irritat ignem, & puella flagrat in puellâ. Atque ægrè compescens lachrymas, Quæ sors, inquit mihi futura est, quam cura inaudita Veneris, nulli cognita, & monstrosa tenet? Si Dii mihi vellent parcere; [debuerunt perdere; si non & vellent perdere:] dedissent saltem impetum naturalem, atque solitum. Neque amor vaccæ incendit vaccam, neque* amor *equarum* incendit *equas. Aries incendit oves; sua fœmina sequitur cervum. Aves etiam sic junguntur: atque inter omnia animalia nulla fœmina est tacta amore fœmineo. Optarem nulla essem. Ne tamen Creta non habeat monstra omnis generis, filia Solis amavit taurum; nempe fœmina marem. Amor meus est insanior illo, si verum agnoscimus. Tamen illa secuta est spem Veneris: tamen illa tulit taurum fraudibus, & specie vaccæ, & erat adulter qui deluderetur. Tametsi astutia huc concurrat ex toto mundo, quanquam ipse Dædalus revolet ceratis alis, quid agat? Num me doctis artibus præstet marem de puellâ? num te mutet Iänthe? Quin robores mentem, atque ipsa te recolligas, Iphi, atque abjicias amores insanos & expertes consilii? Adspice qualis sit nata, nisi etiam teipsam ludis; atque posce quod licitum est, & dilige puella quod debes. Spes est quæ concipiat, spes est quæ alat amorem. Res tibi hanc tollit; non custodia te prohibet*

NOTÆ.

720. *Dispar*] Quæ se viri partes tueri posse Iphis diffidebat; viro verò maturam se Ianthe sentiebat.

729. *Naturale malum*] Naturalem amorem; ut viri non virginis amore caperetur.

735. *Filia Solis*] *Pasiphaë*, Minoïs uxor, cujus fabulam libro superiore vidimus.

739. *Adulter*] Taurus nempe, quem ligneæ vaccæ, à Dædalo fabricatæ ope inclusâ Pasiphaë delusit.

741. *Dædalus*] Faber Athenienſis qui in labyrintho suo à Minoë conclusus, unà cum Icaro filio, alarum beneficio fugæ exercuit.

744. *Quin animum*] Stultam increpat Iphis & à vano amore revocat.

746. *Nisi te*] Non solùm alios, qui te masculum essem credunt.

759. *Hanc tibi*] Necessitas & sexûs qualitas hanc tibi eripit, quam uxorem ducere cupis.

Arcet

ab amplexo caro, neque sollicitudo callidi viri. Non parentis duritas, non ipsa se recusat oranti. Neque tamen est potiunda tibi, neque potes esse beata, tametsi omnia eveniunt, atque Dii & homines in id *incumbant. Nunc etiam nulla pars meorum desideriorum est inanis, & Dii mihi propitii indulserunt, quicquid potuerunt. Et quod ego* cupio, *pater cupit, ipsa cupit & socer futurus: at Natura fortior istis omnibus, quæ sola mihi obest, non patitur. Ecce tempus amabile appropinquat, & dies nuptiis dictus instat, ut Ianthe jam fiat mea. Neque tamen fiat mea; arcessemus in mediis aquis. Juno pronuba,* tuque *Hymenæe, cur acceditis ad hæc sacra; quibus abest qui ducat, ubi utraque caput obvelamus? Postea conticuit. Neque altera puella minùs uritur; & orat, ut velox accedas, Hymenæe. Telethusa metuens quod hæc poscit, nunc prorogat tempus, nunc nectit moras simulato morbo. Sæpe auguria & somnia causam* moræ *esse ait. Sed jam contriverat omnem causam simulationis: atque tempora protracta nuptiarum appropinquabant, & unus dies supererat: At illa sibi deripit vittam crinalem & capiti filiæ; & complexa altare, crinibus solutis; Isi, ait, quæ tenes Parætonium, & campos Mareoticos, & Pharon, & Nilum divisum in septem ostia, succurre, oro, atque solatium præbe nostro pavori. Vidi te olim, ô Dea, atque hæc tua signa, & agnovi omnia, & comites, & tædas, & strepitum sistrorum: atque observavi tua jussa mente attentâ.*

Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti.
Non patris asperitas, non se negat ipsa roganti.
Nec tamen est potiunda tibi: nec, ut omnia fiant,
Esse potes felix; ut Dîque, hominesque laborent.
Nunc quoque votorum pars nulla est vana meorum:
Dîque mihi facies, quicquid valuêre, dederunt.
Quodque ego, vult genitor, vult ipsa, socerq; futurus:
At non vult Natura, potentior omnibus istis;
Quæ mihi sola nocet. Venit ecce optabile tempus;
Luxque jugalis adest, ut jam mea fiat Ianthe.
Nec mihi continget. Mediis sitiemus in undis.
Pronuba quid Junò, quid ad hæc, Hymenæe, venitis
Sacra; quibus qui ducat abest, ubi nubimus ambæ?
Pressit ab his vocem. Nec leniùs altera virgo
Æstuat; utque celer venias, Hymenæe, precatur.
Quod petit hæc, Telethusa timens, modò tempora differt,
Nunc ficto languore moram trahit. Omina sæpe,
Visaque causatur. Sed jam consumserat omnem
Materiam ficti: dilataque tempora tædæ
Institerant: unusque dies restabat: at illa
Crinalem capiti vittam natæque sibique
Detrahit: & passis aram complexa capillis,
Isi, Parætonium, Mareoticaque arva, Pharonque
Quæ colis, & septem digestum in cornua Nilum,
Fer, precor, inquit, opem; nostroq; medere timori.
Te Dea, te quondam, tuaque hæc insignia vidi,
Cunctaque cognovi; comitesque, facesque, sonumq;
Sistrorum; memorique animo tua jussa notavi.

NOTÆ.

754. *Nulla est*] Sensus est, etiam nunc ea, quæcumque votis expetivi, mihi contingunt, & Dîi faciles dant quæcunque optavi; sc. ut Ianthem, & patrem illius, & item meum faventes habeam. *At non vult Natura*, &c.

761. *Pronuba*] Quæ nuptiis præsidebat, quæque cum Hymenæo invocabatur.

771. *Detrahit*] Luctus testificandi causâ.

772. *Parætonium*] Oppida, ubi potissimùm Isis colebatur, commemorat supplex Telethusa. Fuit autem Parætonium Ægypti urbs ampla, cum portu vastissimo.

Ib. *Mareotica*] Quæ Mareotidi lacui juxta Alexandriam proxima.

Ib. *Pharon*] Alexandriæ objectam insulam dicit, ubi celeberrima fuit turris illa & specula lucernis instructa, quarum beneficio nautæ portum ingressuri, iter suum noctu inter cautes & brevia dirigebant.

773. *Cornua*] Ostia. Nam Nilus septem ostiis mare influit. *Cornua* dicit, propter obliquum cursum fluvii.

775. *Hæc*] Quæ jam in aræ appositæ, supplex Telethusa intuebatur, olim per somnum viderat.

Quòd

Quòd videt hæc lucem, quòd non ego punior ipsa;
Concilium, monitumque tuum est: miserere duarum,
Auxilioque juva. Lachrymæ sunt verba secutæ.
Visa Dea est movisse suas, (& moverat) aras:
Et templi tremuêrè fores. Imitataque Lunam
Cornua fulserunt, crepuitque sonabile sistrum.
Non secura quidem, fausto tamen omine læta,
Mater abit templo. Sequitur comes Iphis euntem,
Quàm solita est, majore gradu: nec candor in ore
Permanet; & vires augentur; & acrior ipse est
Vultus: & incomptis brevior mensura capillis.
Plusque vigoris adest, habuit quàm fœmina. Jam quæ
Fœmina nupèr eras, puer es. Date munera templis:
Nec timidâ gaudete fide. Dant munera templis:
Addunt & titulum; titulus breve carmen habebat:
Dona puer solvit, quæ fœmina voverat, Iphis.
Postera lux radiis latum patefecerat orbem;
Cùm Venus, & Juno, sociosque Hymenæus ad ignes
Conveniunt; potiturque suâ puer Iphis Iänthe.

Quòd hæc fruitur luce, quòd ego ipsa non malè mulctor; est consilium & jussum tuum. Miserere duarum, atque tuere nos tuâ ope: lachrymæ comites fuerunt verborum. Dea visa est concussisse suum altare, (atque revera concusserat.) Atque valvæ templi tremuerunt, & cornua similia lunæ micuerunt, sistrum etiam tinnulum strepuit. Mater quidem non sine curâ, sed tamen hilaris felici præsagio, discedit à templo. Iphis comes sequitur discedentem passu majore quàm consuevit; neque albus color perstat in vultu, & vires crescunt, & facies est ferocior, & longitudo minor impexæ comæ. Atque plus nunc *habet vigoris, quàm habuit puella: jam quæ modò eras puella, es puer. Afferte dona templis, & lætamini non dubiâ fide. Afferunt dona templis: Adjiciunt quoque inscriptionem. Inscriptio habebat brevem versum, Iphis puer præbet munera quæ promiserat cùm fuit puella. Sol alter manifestum fecerat vastum mundum radiis; cùm Venus, & Juno, & Hymenæus coëunt ad amores conjugiales; & puer Iphis fruitur suâ Iänthe.*

NOTÆ.

778. *Quòd videt hæc lucem*] Quòd hæc vivit. Digito enim puellam offendit.

Ib. *Punior*] A marito; qui fœminei sexûs prolem tollendam prohibuerat.

782, 783. *Imitataque Lunam Cornua*] Ita suprà. V. 689. *Inerant lunaria fronti Cornua.* Colebatur Isis sub specie vaccæ, cujus cornicus ita forma lunam referret. Vide quæ ibi annotavimus.

783. Sistrum] *Dextra ferebat* (Sistrum) *æreum crepitaculum; cujus per angustam laminam, in modum Balthei recurvatam, trajectæ mediæ paucæ virgulæ, crispante brachio tergeminos jactus reddebant argutum sonorem.* Apul. de Isíde, lib. 2. Metamorph.

786. *Majore*] Quia in marem mutata.

795. *Socios ignes*] Qui Diis illis conjugalibus, de more in aris, accendebantur.

P. Ovidii Nasonis METAMORPHOSEON LIBER X.

ARGUMENTUM.

His porrò nuptiis qui interfuerat Hymenæus, ad Orpheum inde se contulit! sed malo omine. Quandoquidem mox obiit Eurydice, & posteà secundò. Cùm quidem non aliter obstupuit Orpheus, quàm qui Cerbero conspecto saxeus est effectus. Posteà cùm in monte quodam varias transformationes lyrâ exprimeret, accurrerunt ad eum arbores omnes, & inter cæteras pinus ex Aty, & cupressus è Cyparisso mutata.

INTERPRETATIO. 1. *Hymenæus tectus veste flavâ, inde abit per vastum aërem, & petit regionem Ciconum; atque frustrà invocatur voce Orphei. Ille quidem adfuit; ast neque attulit voces solennes, neque lætum præsagium. Tæda etiam quam tractavit, crepitans fumo lachrymas ciente; & sicuti fuit, nullam flammam concepit concussione. Eventus tristior fuit quàm omen; nam dum nova nupta stipata cœtu Naïadum ambulat per gramina,*

INDE per immensum croceo velatus amictu
Aëra digreditur, Cyconumque Hymenæus ad oras
Tendit; & Orpheâ nequicquam voce vocatur:
Adfuit ille quidem; sed nec solennia verba,
Nec lætos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lachrymoso stridula fumo,
Utque fuit, nullos invenit motibus ignes.
Exitus auspicio gravior: nam nupta, per herbas,
Dum nova Naïadum turbâ comitata, vagatur,

NOTÆ.

1. *Croceo*] Qui concolor flammeo, quo nova nupta pudoris, & ominis boni gratiâ velatur.

2. *Ciconum*] Populi fuerunt Thraciæ ad Hebrum lacumque Bistonidem.

3. *Orpheâ*] Orphei, Apollinis ex Calliope Musâ filii, qui à patre lyrâ acceptâ mira, quæ deinceps videbimus, fecit.

Ib. *Nequicquam*] Quia infeliciter cesserunt nuptiæ.

4. *Solennia*] Quis faustitatis gratiæ ab Hymenæo proferrentur; qualia hæc essent, *faustæ felicesque sint hæ nuptiæ*, &c.

6. *Fax quoque*] Quinque faces ante novam nuptam preferri solebant. Vid. Alex. ab. Alex. 1. 2. c. 5.

Ib. *Lachrymoso*] Qui Orpheo præsertim lachrymas excuteret.

7. *Nullos*] Concussionem non sequebatur flamma. *Pineam quale tædam.* Catull.

Occidit,

Occidit, in talum ſerpentis dente recepto.
Quam ſatis ad ſuperas poſtquam Rhodopeïus auras
Deflevit vates; ne non tentaret & umbras,
Ad Styga Tænariâ eſt auſus deſcendere portâ:
Perque leves populos ſimulacraq; functa ſepulchris
Perſephonen adiît, inamœnaque regna tenentem
Umbrarum Dominum; pulſiſque ad carmina nervis,
Sic ait: O poſiti ſub terrâ numina mundi,
In quem recidimus quicquid mortale creamur;
Si licet, & falſi poſitis ambagibus oris,
Vera loqui ſinitis; non huc, ut opaca viderem
Tartara, deſcendi; nec utì villoſa colubris
Terna Meduſæi vincirem guttura monſtri.
Cauſa viæ conjux: in quam calcata venenum
Vipera diffudit; creſcenteſque abſtulit annos.
Poſſe pati volui; nec me tentâſſe negabo.
Vicit amor. Superâ Deus hic bene notus in orâ eſt:
An ſit & hîc, dubito; ſed & hîc tamen auguror eſſe:
Famaque ſi veteris non eſt mentita rapinæ,
Vos quoque junxit amor. Per ego hæc loca plena timoris;
Per Chaos hoc ingens, vaſtique ſilentia regni,
Eurydices oro properata retexite fila.
Omnia debemur vobis; paulùmque morati,
Seriùs aut citiùs ſedem properamus ad unam.
Tendimus huc omnes. Hæc eſt domus ultima; voſq;
Humani generis longiſſima regna tenetis.
Hæc quoque, cùm juſtos matura peregerit annos,
Juris erit veſtri. Pro munere poſcimus uſum.

interîit, dente anguis illiſo in talum. Quam ubi vates Rhodopëius ſatis deploravit in regione ſuprà, ne non exploraret etiam Manes, auſus eſt deſcendere ad Stygem per portam Tænariam. Atque acceſſit ad Proſerpinam, & regem umbrarum, habentem imperia triſtia per exiles populos, & imagines potitas tumulis; atque chordis tactis ad verſus, ſic inquit; O Dîi mundi ſiti ſub terrâ, in quem recidimus, quicquid producimur morti obnoxium, ſi conceditur, & patimini dicere vera, omiſſis anfractibus fictì oris, non huc deſcendi ut cernerem atra Tartara, neque ut conſtringerem tres fauces monſtri Meduſæi hiſpidas anguibus. Uxor eſt cauſa itineris, in quam vipera preſſa ſparſit venenum, atque rapuit annos venientes. Cupivi poſſe ſufferre, neque diffitebor me conatum eſſe: Amor fuit valentior. Hic Deus eſt bene notus in regionibus ſuperis: neſcio an ſit etiam hîc, ſed conjicio tamen etiam hîc eſſe. Et ſi fama antiqui raptûs non eſt falſa, Amor etiam vos ſociavit. Ego oro per loca plena pavoris, per hoc vaſtum Chaos & ſilentium ampli imperii, revolvite fila accelerata Eurydices. Cuncta ad vos venire neceſſe eſt; & paululùm morati feſtinamus tardiùs aut maturiùs ad unam hanc *domum. Omnes huc collimamus; hæ ſunt ſedes noviſſimæ, voſque habetis imperia generis humani max me diuturna. Hæc etiam, cùm matura abſolverit annos debitos, erit ſub veſtrâ ditione: petimus uſum* Eurydices *pro beneficio.*

NOTÆ.

11. *Rhodopeïus*] Orpheus Thracius; nam Thraciæ mons eſt Rhodope altiſſimus.

13. *Styga*] Quæ inferorum palus, pro inferis ipſis poſita

Ib. *Tænariâ*] A Tænaro littore, de quo ſic Probus, in 4 Georg. Tænaros eſt Laconiæ littus, in quo eſt ſpecus, per quem Hercules exiſtimatur ad inferos deſcendiſſe, & Orpheus.

14. *Leves*] Umbras, ſeu manes corporibus carentes.

15. *Perſephonen*] *Proſerpina* eſt, inferorum regina. Ditis ſeu Plutonis conjux.

16. *Umbrarum Dominum*] *Plutonem.*

22. *Meduſæi*] Cerberum dicit inferorum canem tricipitem, anguibus villorum loco horridum, Echidnæ ex Typhaone progeniem, à Meduſæ ſanguine ortum.

24. *Creſcentes*] Significat Eurydicen in juventutis flore è vitâ exceſſiſſe.

28. *Rapinæ*] Suprà, lib. 5. v. 386. Proſerpinam vidimus a Plutone raptam.

32. *Morati*] Heinſius cenſet ſcribendum *morata*; qui ab initio verſûs dixit. *Omnia debemur*; & paulò antè, *quicquid mortale creamur.*

36. *Juſtos*] Hominum opinione *injuſti* ſunt anni eorum, qui citiùs de vitâ demigrant diuturque ante diem rapi ſeu emori.

Quod

Quòd si fata negant veniam pro conjuge, certum est
Nolle redire mihi. Leto gaudete duorum.
Talia dicentem, nervosque ad verba moventem,
Exsangues flebant animæ. Nec Tantalus undam
Captavit refugam; stupuitque Ixionis orbis;
Nec carpsêre jecur volucres; urnisque vacàrunt
Belides; inque tùo sedisti, Sisyphe, saxo.
Tum primùm lachrymis victarum carmine fama est
Eumenidum maduisse genas; nec regia conjux
Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare;
Eurydicenque vocant. Umbras erat illa recentes
Inter; & incessit passu de vulnere tardo.
Hanc simul, & legem Rhodopeïus accipit heros,
Ne flectat retro sua lumina, donec Avernas
Exiêrat valles; aut irrita dona futura.
Carpitur acclivus per muta silentia trames,
Arduus, obscurus, caligine densus opacâ.
Nec procul abfuerant telluris margine summæ.
Hic, ne deficeret, metuens, avidusque videndi,
Flexit amans oculos; & protinus illa relapsa est.
Brachiaq; intendens, prêndique & prêndere certans,
Nîl nisi cedentes infelix arripit auras.
Jamque iterum moriens non est de conjuge quicquam
Questa suo: quid enim sese quereretur amatam?
Supremumque Vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit; revolutaque rursus eodem est.
Non aliter stupuit geminâ nece conjugis Orpheus,
Quàm tria qui timidus, medio portante catenas,

Quòd si fata recusant hoc *beneficium pro uxore* petitum, *constitui non reverti: fruimini mortem duorum. Animæ pallidæ lugebant talia proferentem, & pulsantem* citharæ *chordas inter dicendum. Neque Tantalus captavit aquam effluentem, & rota Ixionis constitit. Neque aves laniárunt jecur* Titii, *& Belides abstinuerunt urnis; & tu Sisyphe requievisti super tuâ silice. Tum primùm aiunt vultus furiarum delinitarum versibus, irrigatos fuisse lacrymis: neque uxor regia, neque qui imperat inferis, potest repellere precantem; & arcessunt Eurydicen. Illa erat inter novas Umbras, atque accessit gressu lento propter* recentem *plagam. Heros Rhodopeïus simul recipit hanc, & legem, ne retrorsùm ferat suos oculos, donec egressus sit ex vallibus Avernis vel munera fore inania. Collis acclivis, arduus, caliginosus, plenus densis tenebris, calcatur per tacita silentia. Neque longè distabant ab extremitate supremæ terræ. Tum timens* Orpheus *ne illa deesset, atque cupidus videndi, retorsit oculos, & continuo illa revoluta est: atque porrigens brachia, & nitens corripere atque corripi, miser nihil capit nisi mobilem aërem. Jamque iterum fato fungens, nihil quicquam est questa de suo marito: quamobrem enim quereretur sese dilectam? atque dixit ultimum Vale, quod jam vix ille apprehenderet auribus: rursumque ad eundem, in quo jam fuit, locum relapsa est. Orpheus non aliter attonitus est duplici morte uxores, quàm qui pavidus intuitus est canem tria colla habentem, quorum medium catenis*

NOTÆ.

41. *Flebant*] Vide Virgil. Georg. 4. *Quin ipsæ stupuêre domus*, &c. Ubi elegantissimè describitur Orphei descensus ad inferos, & quomodo manes musica demulserit.

Ib. *Tantalus*] Vide lib. 4. v. 457.

42. *Ixionis*] De eo suprâ Metam. 4. v. 46.

43. *Volucres*] Quæ Titii jecur exedunt; de quo etiam Metam. 4. v. 456.

44. *Belides*] Vide iterum Met. 4. v. 462.

Ib. *Sisyphe*] Metam. 4. v. 459.

46. *Eumenidum*] Met. 4. v. 451.

Ib. *Regia conjux*] Proserpina Plutonis uxor.

51. *Avernas*] Fuit avernus lacus Campaniæ, quem Plutoni vetustas fabulosa, propter sulphureas quas emittit exhalationes, dicatum credidit.

65. *Qui timidus*] Vir quidam fuit, qui cùm metu Herculis in speluncam sese rece-

Colla

Colla canis vidit: quem non pavor antè reliquit,
Quàm natura prior, saxo per corpus oborto:
Quique in se crimen traxit, voluitque videri
Olenos esse nocens: tuque, ô confisa figuræ,
Infelix Lethæa, tuæ; junctissima quondam
Pectora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide.
Orantem, frustràque iterum transire volentem,
Portitor arcuerat. Septem tamen ille diebus
Squallidus in ripâ Cereris sine munere sedit.
Cura, dolorque animi, lachrymæque alimenta fuêre.
Esse Deos Erebi crudeles questus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulsumque Aquilonibus Hæmon.
Tertius æquoreïs inclusum Piscibus annum
Finiêrat Titan; omnemque refugerat Orpheus
Fœmineam Venerem; seu quòd malè cesserat illi;
Sive fidem dederat. Multas tamen ardor habebat
Jungere se vati, multæ doluêre repulsæ.
Ille etiam Thracûm populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares; citraque juventam
Ætatis breve ver, & primos carpere flores.

II. Collis erat, collemque super planissima campi
Area; quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco deerat. Quâ postquam parte resedit
Dîs genitus vates, & fila sonantia movit;

est ligatum; quem timor non priùs omisit, quàm natura prior, silice per membra exortâ: vel Olenus, qui in se derivavit culpam, & voluit videri reus: tuque, ô misera Lethæa, confisa formæ tuæ; olim junctissima pectora, nunc saxa, quæ Ide aquosa sustinet. Portitor prohibuerat precantem, & frustrà denuo transire nitentem. Ille tamen sedit septem diebus ad ripam, sordidus, sine pane. Sollicitudo & mœror animi, atque lachrymæ fuerant illi in escam. Postquam questus esset Deos inferorum esse sævos, se recipit in excelsam Rhodopen & Hæmon agitatum Boreâ. Sol tertio absolverat annum comprehensum piscibus æquoreis; & Orpheus sibi temperaverat ab omni fœmineâ Venere, sive quòd male illi verterat, sive quod fidem obstrinxerat. Multæ tamen maximoopere cupiebant copulari cum vâte, multæ ab illo neglectæ agrè illud passæ sunt, & deripere primos flores

Ille etiam suasit Thracibus populis amorem transmittere in molles pueros, & citra juventutem, & breve ver ætatis.

II. *Mons erat, & super montem spatium campi planissimum, quod graminibus virescebat. Umbra ibi erat nulla; ubi postquam Dîs ortus vates concedit, & pulsavit nervos sonoros*

NOTÆ.

pisset, unde capite inclinato prospiceret, viso Cerbero, quem ille trahebat, diriguit. De hoc proverbium extat δειλότερος παρακυπτοντος. Vide Suidam.

65. *Medio*] Cerberi collo.

68. *Quique*] Olenus est Lethææ conjux; Uxoris crimen, quæ se pulchritudine Deabus præponere ausa fuerat, non veritus suum facere; unà cum illâ in lapidem versus est.

69. *Confisa*] Turneb. lib. 1. c. 23. legit *Tuque ô confixa figuræ* atque interpretatur. Tu, ô Lethæa, cum figurâ tuâ in lapidem obriguisti.

71. *Ide*] Mons Phrygiæ plurimis fontibus scatens.

73. *Portitor*] *Charon* inferorum portui præest.

74. *Ripâ*] Stygis.

76. *Erebi*] Ex Chao & Caligine progenitus fuit hic Lethipater, qui sæpissime pro ipsâ inferorum sede à poëtis sumitur.

77. *Hæmon*] Mons Thraciæ. Boreæ maximè obnoxius.

78. *Inclusum piscibus*] Piscibus terminatum. Nam pisces zodiaci ultimum sunt signum, annumque terminant. Significat igitur tres annos transisse à morte Euridices.

Ib. *Æquoreis*] Ita veteres. Scribe nihilominus *æthereis*; de signo enim cœlesti hîc agitur. *Heins.*

82. *Fidem dederat*] Sive, inquit poëta, infelicis conjugii dolore; sive quòd ita uxori pollicitus esset, nullam fœminam mortuâ Euridice Orpheus attŭgerat.

89. *Dîs genitus*] Apolline scilicet & musâ Calliope, ut plurimis placet.

Umbra

umbra adfuit loco. Non arbor Chaonia defuit, non silva Heliadum, non esculus excelsis foliis, nec tiliæ molles, nec fagus, & casta laurus, & coryli fragiles, & fraxinus idonea jaculis, & abies enodis, & ilex sinuata glandibus, & platanus genialis, & acer discolor, & simul salices juxta fluvios, et lotos juxta aquas florens, & buxus semper virens, & exiles myricæ, & myrtus bicolor, & tinus cærulea baccis. Vos etiam hederæ flexipedes adfuistis, & unà vites pampineæ, & ulmi maritatæ vitibus, & orni, & piceæ, & arbutus onusta pomo rubenti, & palmæ flexiles præmia victoris, & pinus succincta comâ atque bisfidâ in fastigio, placens matri Deorum. Siquidem Attis Cybeleïus spoliatus hominis figurâ, in hanc mutatus erat, & diriguit illo stipite.

III. *Cupressus speciem exhibens pyramidum,*

Umbra loco venit. Non Chaonis abfuit arbos,
Non nemus Heliadum, non frondibus esculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus,
Et coryli fragiles, & fraxinus utilis hastis,
Enodisque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,
Amnicolæque simul salices, & aquatica lotos,
Perpetuòque virens buxus, tenuesque myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula tinus:
Vos quoque flexipedes hederæ venistis, & unà
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi:
Ornique, & piceæ, pomoque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ:
Et succincta comas, hirsutaque vertice pinus;
Grata Deûm matri. Siquidem Cybeleïus Attis
Exuit hâc hominem, truncoque induruit illo.
III. Adfuit huic turbæ metas imitata cupressus,

NOTÆ.

90. *Umbra*] Quia arbores, cantûs dulcedine illectæ illuc confluxerunt.

Ib. *Chaonis*] *Quercum* dicit, cujus generis arboribus Chaonia Epiri provincia, in quâ etiam vocalibus quercubus celeberrima silva Dodonæa, imprimis abundat, à Chaone fratre Heleni dicta.

91. *Nemus Heliadum*] *Populos* dicit, in quas Heliades seu Solis filias Phaetontis sorores mutatas fuisse supr. lib. 2. vidimus.

Ib. *Esculus*] Arbor est glandifera, Jovi sacra, cujus glandibus, nondum inventis frugibus, primi mortales pro escâ utebantur.

92. *Innuba*] Quia Daphne, quæ in laurum mutata est, nunquam Apollinis amoribus aurem præbere voluit.

95. *Genialis*] Genio & voluptati dicata. Virg. 4. Georg. *Ministrantem platanum potantibus umbram.*

Ib. *Coloribus impar*] *Acer* arbor est variis coloribus distincta, unde *acernæ* mensæ post citreas in pretio apud priscos fuerunt.

96. *Lotos*] Arbor est Africæ familiaris fructum ferens adeò gratum, ut hospitibus patriæ oblivionem inducere dicatur.

98. *Myrtus*] Arbuscula est Veneri dicata, cujus altera parte folia paulò ad nigritiem vergunt.

Ib. *Tinus*] Laurus est silvestris, cæruleâ baccâ, ut refert Plinius.

99. *Flexipedes*] Hedera verò, quæ Baccho sacra, nodosis, & errabundis flagellis, tanquam flexis & curvis pedibus serpit.

100. *Amictæ*] Quia vites ulmis fulcire consueverant.

101. *Orni*] Eo nomine montanæ arbores quælibet intelliguntur, in specie tamen fraxinus sylvestris.

102. *Lentæ*] Flexiles equidem palmæ rami, attamen oneri cedere nescii: unde & victoribus, honoris causâ, tribuebantur.

103. *Succincta*] Quia in vertice tantùm frondes pinus emittit.

104. *Deûm matri*] Quæ Cybele est, seu Rhea, plurimis itemque aliis nominibus insignita.

Ib. *Attis*] Qui puer Cybele adamatus, facrisque suis eâ lege præpositus, ut castitatem servaret, cum in Sagarithide Nymphâ peccâsset, in furorem versus sese exsecuit. Sibi insuper manus violentas parabat; verùm Deæ miseratione in pinum mutatus. Vide Cap. *Super alta vectus Attys*, &c.

106. *Metas*] Ejusmodi etiamnum hodie pyramidatâ formâ in hortis conspicimus.

Nunc

Nunc arbor, puer antè Deo dilectus ab illo,
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcus.
Namque sacer Nymphis Carthæa tenentibus arva
Ingens cervus erat: latèque patentibus altas
Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro: demissaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla super frontem parvis argentea loris
Vincta movebatur: parilique ex ære nitebant
Auribus in geminis circum cava tempora baccæ.
Isque metu vacuus, naturalique pavore
Deposito, celebrare domos, mulcendaque colla
Quamlibet ignotis manibus præbere solebat.
Sed tamen ante alios, Ceæ pulcherrime gentis,
Gratus erat, Cypariſſe, tibi. Tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
Tu modò texebas varios per cornua flores:
Nunc, eques in tergo resîdens, huc latus & illùc
Mollia purpureis frænabas ora capistris.
Æstus erat, mediusque dies, solisque vapore
Concava littorei fervebant brachia Cancri.
Fessus in herbosâ posuit sua corpora terrâ
Cervus, & arboreâ ducebat frigus ab umbrâ.
Hunc puer imprudens jaculo Cypariſſus acuto
Fixit: &, ut sævo morientem vulnere vidit,
Velle mori statuit. Quæ non solatia Phœbus
Dixit? & ut leviter, pro materiâque doleret,
Admonuit. Gemit ille tamen: munusque supremum,
Hoc petit à Superis, ut tempore lugeat omni.
Jamque, per immensos egesto sanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem,

nunc arbor, priùs puer amatus ab illo Deo, qui aptat citharæ nervos, & aptat arcui nervos, fuit ex eo numero. Namque vastus cervus erat dicatus Nymphis tenentibus agros Carthæos; atque ipse præstabat excelsas umbras suo capiti vastis cornibus. Cornua radiabant auro, atque torques gemmati pendebant ex collo tereti defluentes in armos: Bacca argentea alligata fronti tenuibus loris agitabatur: atque bullæ ex eodem ære fulgebant in ambabus auribus circum depressa tempora. Atque is expers timoris, & omisso naturali metu, consueverat colere domus, & exhibere collum palpandum, etiam manibus ignotis. Sed tamen tibi placebat præ cæteris, Cypariſſe formosissime ex natione Ceâ. Tu agebas cervum ad intacta pabula, & ad aquas puri fontis. Tu modò intexebas varios flores cornibus: modò eques sedens in dorso, huc & illùc vectus fræna adhibebas ori facili capistris purpureis. Calor erat intensus, & dies medius atque brachia sinuosa Cancri littorei æstuabant. Cervus lassus demisit corpus suum in terram gramineam: & captabat frigus ab umbrâ arboreâ. Puer Cypariſſus nescius hunc transfixit telo acuto; atque ut vidit obeuntem crudeli plagâ, decrevit velle obire. Quam consolationem Apollo non insinuavit? & portatus est ut parcè lugeret, & prout tam levis causa poscit. Tamen suspirat, & posuit hoc ultimum donum a Diis, ut semper fleat. Jamque sanguine exhausto per immoderatas lachrymas, artus cœperunt mutari in viridem colorem:

NOTÆ.

107. *Nunc arbor*] Fuit Cypariſſus puer formosissimus, Apollini gratus, qui cervum quem in deliciis habebat cùm imprudens occidisset, tanto est affectus dolore, ut mori omnino vellet; quamobrem in cupressum ab Apolline mutatus.

109. *Carthæa*] Id est, quæ ad Carthæam urbem spectarent. Fuit autem Carthæa una ex quatuor Ceæ insula urbibus, Cypariſſi patria.

116. *Baccæ*] Margaritæ uniones.

120. *Ceæ*] Quæ Cycladum est una in mari Ægæo.

127. *Cancri*] Syderis cœlestis, quod postquam sol est ingressus, excitantur æstus vehementissimi.

133. *Pro materiâ*] Cervo nimirum, cui non absimilem reperire, cujus insuper amissi dolorem plurimis aliis rebus lenire posset.

& crines, qui modò pendebant ex fronte candidâ, mutari in comam biſpidam, atque duritie indutâ ferri verſus cœlum ſidereum tenui faſtigio. Deus mœſtus indoluit, atque, inquit, Deploraberis à nobis & deplorabis alios, & aderis lugentibus.

IV. *Poeta allexerat ejuſmodi ſilvam; & ſedebat medius in conſeſſu ferarum, & turbæ avium. Poſtquam ſatìs tentavit nervos percuſſòs pollice atque cognovit ſonos diverſos convenire, quanquam variè ſonarent, hoc carmen voce modulatus eſt. Muſa mater, fac initium noſtris verſibus ab Jove: omnia cedunt Jovis imperio. Jovis numen ſæpe cantatum eſt à me antehac. Cantavi plectro ſublimiori gigantas & fulmina victricia disjecta per campos Phlegræos. Nunc opus eſt lyrâ molliore; atque dicamus pueros amatos à Diis, atque puellas correptas amoribus nefandis meruiſſe pœnam libidine. Rex Deorum olim flagravit deſiderio Ganymedis Phrygii: atque aliquid eſt repertum, quod Jupiter mallet ſe eſſe, quàm id quod erat. In nullam tamen avem vult mutari, niſi quæ poſſit geſtare ſua fulmina. Nec mora, aëre acto ſimulatis* aquilæ *pennis aufert Iliaden: qui nunc etiam temperat pocula, atque offert nectar Jovi, nolente Junone.*

Et modò, qui niveâ pendebant fronte capilli,
Horrida cæſaries fieri: ſumtoque rigore
Sidereum gracili ſpectare cacumine cœlum.
Ingemuit, triſtiſque Deus, Lugebere nobis,
Lugebiſque alios, aderiſque dolentibus, inquit.
IV. Tale nemus vates attraxerat: inque ferarum
Concilio medius, turbæ volucrumque ſedebat.
Ut ſatìs impulſas tentavit pollice chordas;
Et ſenſit varios, quamvis diverſa ſonarent,
Concordare modos; hoc vocem carmine movit:
Ab Jove, Muſa parens (cedunt Jovis omnia regno,)
Carmina noſtra move. Jovis eſt mihi ſæpe poteſtas
Dicta priùs. Cecini plectro graviore Gigantas,
Sparſaque Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus eſt leviore lyrâ: pueroſque canamus
Dilectos Superis: inconceſſiſque puellas
Ignibus attonitas meruiſſe libidine pœnam.
Rex Superûm Phrygii quondam Ganymedis amore
Arſit: & inventum eſt aliquid, quod Jupiter eſſe,
Quàm quod erat, mallet. Nullâ tamen alite verti
Dignatur; niſi quæ poſſit ſua fulmina ferre.
Nec mora: percuſſo mendacibus aëre pennis
Abripit Iliaden. Qui nunc quoque pocula miſcet,
Invitâque Jovi necta Junone miniſtrat.

NOTÆ.

142. *Lugebis*] **Hoc ex** Romanâ conſuetudine dictum eſt. Nam (ut Servius ſcribit) cupreſſi rami ante fores domûs, in quâ cadaver eſſet, ponebantur; ne quis per imprudentiam ingrediens pollueretur, unde illam inferis conſecratam, i. e. lacrymis & luctibus; vel quòd cæſa nunquam revireſcit. Plinius Diti ſacram cupreſſum ſcribit, eoque funebri ſigno ante domos poni ſolitam: eamque rogis adhiberi ſcribit. *Varro* propter graveni Uſtrinæ odorem; tetri ex cadavere odoris amovendi causâ. Plin. lib. 16. cap. 33.

148. *Parens*] Calliopen Muſam Orphei matrem fuiſſe ſupra diximus.

150. *Graviore*] Quali bella cantari decet.

Ib. *Gigantas*] Qui adverſus Deos bellum movere non ſunt veriti, ſicuti in primo vidimus.

151. *Phlegræis*] Quos alii in eâ Macedoniæ parte quæ *Pallene* poſtea dicta eſt, in peninſulâ, ad ſinum Thermaïcum; alii in Theſſaliâ, in Thraciâ, in Companiâ denique collocant, ubi forum Vulcani.

152. *Leviore*] Amoribus convenienti ſono molliore.

153. *Puellas*] Qualis fuit Myrrha.

155. *Ganymedis*] Qui Troïs Phrygiæ regis fuit filius.

158. *Quæ poſſit*] Aquila eſt, quæ in volucrum diviſione Jovi ceſſit, altiùs quam cæteræ aves volat, ſolem fixis oculis audet intueri, fulmine non tangitur; imò Jovi fulmina miniſtrâſſe dicitur cùm adverſus Titanas proficiſceretur, quæ denique in cœlum relata fulmen unguibus tenere fingitur; hinc Jovis armiger dicitur.

160. *Iliaden*] Ganymedem dicit Ili fratrem Ilio oriundum.

161. *Invitâ*] Tum propter filiam Heben à Jovis poculis, Ganymedis causâ remotam; tum propter amores.

V. Te

V. Te quoque, Amyclide, posuisset in æthere Phœbus,
Tristia si spatium ponendi fata dedissent.
Quà licet, æternus tamen es: quotiesque repellit
Ver hiemem, Piscique Aries succedit aquoso,
Tu toties oreris, viridique in cespite flores.
Te meus ante alios genitor dilexit, & orbis
In medio positi caruerunt præside Delphi,
Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten; nec citharæ, nec sunt in honore sagittæ.
Immemor ipse sui non retia ferre recusat;
Non tenuisse canes; non per juga montis iniqui
Isse comes: longâque alit assuetudine flammas.
Jamque ferè medius Titan venientis & actæ
Noctis erat, spatioque pari distabat utrimque:
Corpora veste levant, & succo pinguis olivi
Splendescunt, latique ineunt certamina disci.
Quem priùs aërias libratum Phœbus in auras
Misit, & oppositas disjecit pondere nubes.
Recidit in solidam longo post tempore terram
Pondus: & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actusque cupidine ludi,
Tollere Tænarides orbem properabat; at illum
Dura repercussum subjecit in aëra tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit æquè,

V. *Apollo te etiam statuisset in cœlo, Amyclide, si fata tristia tempus indulsissent statuendi. Tamen immortalis es, quantùm licet; & quoties ver fugat hiemem; atque Aries subsequitur piscem aquosum, tu toties appares, & flores in viridi glebâ. Meus pater* Apollo *te amavit præ cæteris, & Delphi siti in medio orbe destituti sunt rectore, dum Deus celebrat Eurotan, & Spartam nullis muris cinctam; neque citharæ, neque sagittæ illi curæ sunt: Ipse suæ divinitatis oblitus non renuit portare plagas aut tenere canes, aut ire comes per cacumina montis asperi: atque fovet amorem longâ consuetudine. Jamque sol erat ferè medius noctis præteritæ & subsequentis, & distabat utrimque æquali intervallo. Tollunt amictum à corpore, & fulgent humore pinguis olei, atque veniunt in certamen vasti disci. Quem antè libratum Apollo jecit in aërem & discussit nubes objectas pondere. Pondus recidit in duram terram longo post tempore, & ostendit illius peritiam, simul & vires. Continuò temerarius Tænarides, impulsus desiderio ludi, festinabat tollere discum: at solida terra sursum jecit repercussum in aërem super faciem tuam, Hyacinthe. Ipse Deus æquè expalluit;*

NOTÆ.

162. *Amyclide*] Hyacinthus est Amyclæ, Amyclarum in Laconiâ conditoris, filius.

165. *Aries*] Qui sydus est in zodiaco, quod, relictis piscibus, postquam sol est ingressus, benigniùs radios suos ad nos transmittit, vernalemque tempestatem inchoat.

166. *Flores*] Quia in florem mutatus Hyacinthus.

168. *Medio*] Lutatius exponens illud Statii lib. 1. Thebaid. *Audiit & medius cœli Parnassius*, sic scribit; Bene *medius*; nam cùm Jupiter medium mundi locum velle tagnoscere, duas aquilas ab ortu & occasu dimisisse fertur, quæ volatu lassæ in Parnassi vertice quieverunt quem *Strabo* τον τῆς γῆς ὀμφαλὸν appellat; Vel quòd cataclysmi tempore, *Terræ fuerat discrimen & astris*, Lucan.

169. *Eurotan*] Qui fluvius est Laconiæ, Amyclas Hyacinthi patriam præterfluens.

Ib. *Immunitatem*] Quippe quam satis civium virtute custoditam Lacedæmonii diu arbitrati sunt.

170. *Citharæ & sagittæ*] Quæ sunt Apollinis insignia.

174. *Medius Titan*] Meridies erat.

177. *Disci*] Qui orbis fuit ex ferro, ære, lapide, ligno etiam; quem medium loro, amenti vice trajectum ita in sublime jaci oportebat, ut intra præscriptos fines decideret.

183. *Tænarides*] Hyacinthus Lacon, à Tænaro Laconiæ promontorio sic dictus.

184. *Dura*] Zephyrum Apollinis rivalem & sibi in amore prælati vehementer flantem divertisse discum in pueri caput, scribunt Palæphatus lib. 1. & Tzetzes 1. Chil. 11. & Lucianus in Dialogo Apollinis & Martis.

ac puer; & tollit membra collapsa: & modò te reficit: modò abstergit luctuosas plagas: modò retinet spiritum erumpentem medicinis adhibitis. Artes nullius sunt auxilia. Vulnus erat insanabile. Quem admodum si quis atterat violas; vel papaver in horto riguo, aut lilia juncta sub nigris caulibus; illa flaccida statim demittant caput grave, neque se sustineant, & capite demisso *respiciant terram; sic facies moribunda languet, & cervix destituta viribus ipsa est sibi oneri, & recidit in humerum. Cadis Oebalide, private primâ juventute, inquit Apollo, atque intueor tuam plagam,* quod est *meum crimen. Tu es dolor & flagitium meum: mea manus est, insimulanda de morte tuâ: ego sum tibi causa obitûs. Quod tamen est meum flagitium? nisi si potest dici flagitium luisse: nisi si etiam potest dici flagitium dilexisse. Atque utinam mihi concessum esset mori pro te, vel tecum! sed quoniam* nos Dii *prohibemur lege fatali* ne unquam moriamur, *semper eris mecum atque manebis in ore non oblivioso. Lyra tacta manu, versus nostri te laudabunt, & flos novus repræsentabis literis* in folio tuo *scriptis nostros gemitus. Tempus etiam erit, quo heros strenuissimus se adjiciat in hunc florem, & legatur eodem folio. Dum talia referuntur ore veridico Apollinis, ecce sanguis, qui sparsus per terram infecerat herbam, cessat esse sanguis, & flos splendidior purpurâ Tyriâ nascitur, atque induit formam similem ei, quam habent lilia; nisi color esset purpureus huic, niveus esset in illis.*

Ac puer, ipse Deus: collapsosque excipit artus:
Et modò te refovet, modò tristia vulnera siccat;
Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
Nîl prosunt artes. Erat immedicabile vulnus,
Ut si quis violas, riguove papaver in horto,
Liliaque infringat, fulvis hærentia virgis;
Marcida demittant subitò caput illa gravatum;
Nec se sustineant; spectentque cacumine terram,
Sic vultus moriens jacet; & defecta vigore
Ipsa sibi est oneri cervix; humeroque recumbit.
Laberis, Oebalide, primâ fraudate juventâ,
Phœbus ait: videoque tuum, mea crimina, vulnus.
Tu dolor es, facinusque meum. Mea dextera leto
Inscribenda tuo est: Ego sum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? nisi si lusisse, vocari
Culpa potest: nisi culpa potest, & amâsse, vocari.
Atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
Reddere! sed quoniam fatali lege tenemur;
Semper eris mecum, memorique hærebis in ore.
Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt.
Flosque novus scripto gemitus imitabere nostros.
Tempus & illud erit, quo se fortissimus heros
Addat in hunc florem; folioque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fusus humi signaverat herbam,
Desinit esse cruor: Tyrioque nitentior ostro
Flos oritur, formamque capit, quam lilia; si non
Purpureus color huic, argenteus esset in illis.

NOTÆ.

185. *Deus*] Apollo, qui mactatum puerum vidit.

196. *Oebalide*] Hyacinthum compellat, cui ab Oebalia Laconiæ urbe nomen illud.

199. *Inscribenda*] Ut mortis causa habeatur.

203. *Tenemur*] Dii enim cùm naturâ sunt immortales, nullâ ratione vitam possunt deponere.

206. *Flosque*] Videtur namque syllaba *ai*, seu interjectio gemitum significans in Hyacintho flore, quodammodo inscripta.

207. *Heros*] Ajax Telamonius; è cujus sanguine natus flos Hyacinthus, in cujus foliis prima syllaba, τὰ αἰαῖ; inscripta videtur, lib. 13. v. 396.

209. *Vero*] Quippe qui Delphis oracula tenebat.

211. *Tyrio*] Id est, pulcherrimo, cujusmodi à Tyro Phœniciæ urbe celeberrimâ olim petebatur.

Non

Non satis hoc Phœbo est: is enim fuit auctor honoris.
Ipse suos gemitus foliis inscribit; & ai, ai,
Flos habet inscriptum: funestaque littera ducta est.
Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon; honorque
Durat in hoc ævi: celebrandaque more priorum
Annua prælatâ redeunt Hyacinthia pompâ.
VI. At si fortè roges fœcundam Amathunta metalli,
An genuisse velit Propœtidas; abnuat æquè,
Atque illos, gemino quondam quibus aspera cornu
Frons erat; unde etiam nomen traxêre Cerastæ.
Ante fores horum stabat Jovis hospitis ara,
Lugubris sceleris: quam si quis sanguine tinctam
Advena vidisset, mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathusiacasve bidentes:
Hospes erat cæsus. Sacris offensa nefandis,
Ipsa suas urbes, Ophiusiaque arva parabat
Deserere alma Venus. Sed quid loca grata, quid urbes
Peccavêre meæ? quod crimen, dixit, in illis?
Exilio pœnam potiùs gens impia pendat,
Vel nece; vel si quid medium mortisque fugæque.
Idque quid esse potest, nisi versæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos; ad cornua vultum
Flexit; & admonita est hæc illis posse relinqui:
Grandiaq; in toryos transformat membra juvencos.

Non satis est istud Apollini: namque is fuit causa honoris. Ipse inscribit suos gemitus foliis, & flos habet inscriptum ai, ai, & tristis litera exarata est. Neque Sparten pudet tulisse Hyacinthon; & gloria perstat usque ad hoc tempus: atque Hyacinthia annua, celebranda ritu veterum, recurrunt præcedente pompâ.

VI. At si fortè exquiras ab Amathunte metallis abundante, an cupiat produxisse Propœtidas, perinde neget ac negat *illos, quibus olim frons erat scabra duplici cornu, unde etiam nomen habuerunt Cerastæ. Altare Jovis hospitalis erat ante horum ostia, lugubre* causâ *sceleris; quod si quis peregrinus vidisset infectum cruore, arbitraretur vitulos lactentes, vel oves Amathusiacas illic cæsas: sed advena erat jugulatus. Ipsa alma Venus infensa sacris horrendis volebat destituere campos Ophiusios & suas urbes. Verùm, ait, quid loca dilecta, quid urbes meæ deliquerunt, quod vitium est in illis? Gens scelesta exsolvat potiùs pœnas exilio, vel morte, vel si quid medium est inter mortem & exilium. Atque id quid potest esse, nisi pœna mutatæ formæ? Dum incerta est, in quam figuram eos vertat, detorquet faciem ad cornua, atque admonita est hæc posse illis relinqui: & mutat vastos artus in truces juvencos.*

NOTÆ.

216. *Funesta*] Quâ in funeribus utuntur.

217. *Sparten*] Quod nomen non modò Hyacinthi patriæ seu urbi Spartæ, sed ejusdem aviæ Lacedæmonis uxori, ut Pausanias tradit.

219. *Hyacinthia*] In Hyacinthi honorem quotannis celebrata.

220. *Amathunta*] Cypri urbem.

223. *Cerastæ*] *Cerastis* dicta est olim insula Cyprus ob multa κέρατα seu promontoria: ex quo forte datus locus fabulæ. Quanquam alii ex incolarum feritate, vel etiam ex tumoribus quos illi in capite cornuum vice gerebant, tractum crediderunt.

224. *Jovis*] Qui hospitibus, quos in tutela habet, jura dare creditus: unde & Hospitalis dictus à Græcis Ξένιος.

225. *Lugubris sceleris*] Hæc mendosa esse dicit Heinsius, sed in tribus MSS. invenit, *lugubris sceleri*, i. e. ara lugens, seu luctum ferens propter scelus in ea commissum. Si legatur *sceleris* subaudi *causâ*, eodem prorsus sensu.

227. *Amathusiacas*] *Cyprias.* Nam Cyprus *Amathusia* etiam fuit appellata.

229. *Ophiusia*] Cypria. Cujus tamen nominis, Cypro competentis, neque mentio ulla apud geographos, neque ratio apud interpretes.

232. *Gens impia*] Cerastæ.

VII. *Tamen turpes Propœtides non sunt veritæ inficiari Venerem esse Deam: quamobrem ejus irâ dicuntur primæ prostituisse corpora cum pulchritudine. Postquam autem pudor ejectus est, & sanguis oris diriguit, mutatæ sunt in durum saxum levi differentiâ.*

VII. Sunt tamen obscœnæ Venerem Propœtides ausæ
Esse negare Deam: pro quo sua numinis irâ
Corpora cum formâ primæ vulgâsse feruntur,
Utque pudor cessit, sanguisque induruit oris,
In rigidum parvo silicem discrimine versæ.

VIII. *Quas quia Pygmalion ævum per crimen agentes viderat, offensus vitiis, quæ plurima menti fœmineæ natura dedit, sine conjuge cœlebs vivebat: thalamique diu consorte carebat. Interea niveum mirâ feliciter arte sculpit ebur: formamque dedit, quâ fœmina nasci nulla potest: operisque sui concepit amorem. Virginis est veræ facies: quam vivere credas: et, si non obstet reverentia, velle moveri: ars adeò latet arte suâ. Miratur, & haurit pectore Pygmalion simulati corporis ignes. Sæpe manus operi tentantes admovet, an sit corpus, an illud ebur: nec ebur tamen esse fatetur. Oscula dat, reddique putat; loquiturque, tenetque; et credit tactis digitos insidere membris: et metuit, pressos veniat ne livor in artus. Et modò blanditias adhibet: modò grata puellis munera fert illi conchas, teretesque lapillos, et parvas volucres, & flores mille colorum, liliaque, pictasque pilas, & ab arbore lapsas Heliadum lachrymas. Ornat quoque vestibus artus: dat digitis gemmas; dat longa monilia collo. Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent. Cuncta decent; nec nuda minùs formosa videtur.*

VIII. Quas quia Pygmalion ævum per crimen agentes
Viderat, offensus vitiis, quæ plurima menti
Fœmineæ natura dedit, sine conjuge cœlebs
Vivebat: thalamique diu consorte carebat.
Interea niveum mirâ feliciter arte
Sculpit ebur: formamque dedit, quâ fœmina nasci
Nulla potest: operisque sui concepit amorem.
Virginis est veræ facies: quam vivere credas:
Et, si non obstet reverentia, velle moveri:
Ars adeò latet arte suâ. Miratur, & haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Sæpe manus operi tentantes admovet, an sit
Corpus, an illud ebur: nec ebur tamen esse fatetur.
Oscula dat, reddique putat; loquiturque, tenetque;
Et credit tactis digitos insidere membris:
Et metuit, pressos veniat ne livor in artus.
Et modò blanditias adhibet: modò grata puellis
Munera fert illi conchas, teretesque lapillos,
Et parvas volucres, & flores mille colorum,
Liliaque, pictasque pilas, & ab arbore lapsas
Heliadum lachrymas. Ornat quoque vestibus artus:
Dat digitis gemmas; dat longa monilia collo.
Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent; nec nuda minùs formosa videtur.

accepta puellis, itemque aviculas, & flores diversorum colorum, & lilia, & pilas pictas, & guttas lapsas ab arbore Heliadum. Decorat quoque membra vestibus, inserit gemmas articulis, aptat amplos torques collo. Expolitæ margaritæ pendent ex auribus, redimicula ex pectore. Omnia sunt decori, neque minùs pulchra videtur nuda.

NOTÆ.

238. *Sunt tamen*] Quamvis Cerastas in juvencos converterit Venus, Propœtides tamen ausæ sunt eam negare Deam esse.

240. *Vulgâsse*] Fabulæ locum dedit Cypriarum puellarum turpitudo, quæ, ut Herodotus & Justinus referunt, corporis quæstu dotem comparare solitæ erant.

241. *Induruit*] Ut nihil erubescerent.

251. *Si non obstet*] Argute profecto, & ad hujus simulachri statuendam elegantiam apositè, quod non naturâ, sed pudore immotum facit.

253. *Simulati*] Ad virginis similitudinem sculpti.

263. *Heliadum*] Armillas & lineas ex electro seu succino stillante à populis, in quas Phaëthontis sorores versæ sunt.

Collocat

Collocat hanc ſtratis conchâ Sidonide tinctis;
Appellatque tori ſociam: acclinataque colla
Mollibus in plumis, tanquam ſenſura, reponit.
Feſta dies Veneri, totâ celeberrima Cypro,
Venerat; & pandis inductæ cornibus aurum
Conciderant ictæ niveâ cervice juvencæ;
Thuraque fumabant: cùm munere functus ad aras
Conſtitit, & timidè, Si, Dî, dare cuncta poteſtis;
Sit conjux opto, non auſus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion, ſimilis mea, dixit, eburneæ.
Senſit, ut ipſa ſuis aderat Venus aurea feſtis,
Vota quid illa velint; & amici numinis omen
Flamma ter accenſa eſt, apicemque per aëra duxit.
Ut rediît, ſimulachra ſuæ petit ille puellæ;
Incumbenſque toro dedit oſcula. Viſa tepere eſt.
Admovet os iterum; manibus quoque pectora tentat:
Tentatum molleſcit ebur, poſitoque rigore
Subſidit digitis, ceditque, ut Hymettia ſole
Cera remolleſcit, tractataque pollice multas
Flectitur in facies, ipſoque fit utilis uſu.
Dum ſtupet, & timidè gaudet, fallique veretur;
Rurſus amans, rurſuſque manu ſua vota retractat.
Corpus erat: ſaliunt tentatæ pollice venæ.
Tum verò Paphius pleniſſima concipit heros
Verba: quibus Veneri grates agat; oraque tandem
Ore ſuo non falſa premit; dataque oſcula virgo
Senſit, & erubuit; timidumque ad limina lumen
Attollens, pariter cum cœlo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adeſt Dea. Jamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit; de quo tenet inſula nomen.

IX. Editus hâc ille eſt, Qui, ſi ſine prole fuiſſet,
Inter felices Cinyras potuiſſet haberi.
Dira canam. Procul hinc natæ, procul eſte parentes:

Hanc componit in ſtratis infectis conchâ Sidoniâ, & vocat conſortem lecti, atque collocat collum demiſſum in mollibus plumis, tanquam poſſit ſentire. Dies Veneri ſacra, celeberrima totâ Cypro aderat; & vaccæ candido collo habentes cornua curva circumdata auro, percuſſæ procubuerant: Et thura fumabant, cùm donis exhibitis; conſtitit Pygmalion ad altaria, atque pavidè. Si diû poteſtis omnia præbere, cupio ſit uxor, non auſus eſt dicere, puella eburnea, dixit ſimilis eburneæ. Cùm Venus ſplendida adeſſet ſuis ſacris, cognovit quid illa vota ſignificant; atque in præſagium benevoli numinis flamma ter emicuit, & impulit verticem per auras. Poſtquam ille rediît, adit effigiem ſuæ virginis, atque devolutus in lectum, obtulit ſuavia. Viſa eſt tepere. Denuo os admovet; explorat etiam pectus manibus: ebur manu tractatum molleſcit, atque omiſſâ duritie flectitur & cedit digitis, ſicut cera Hymettia remolleſcit ſole, atque facta pollice ducitur in multas figuras, & fit doctilis ipſo uſu. Dum hæret & cunctanter lætatur, & timet decipi; iterum amans, iterum manu tractat ſua deſideria. Statim evaſit corpus, vena exploratæ pollice micant. Tum vero heros Paphius excogitavit ornatiſſimas voces, quibus gratias agat Veneri; & denique tangit ora non jam ultra *facta ore ſuo: Atque puella ſenſit ſuavia oblata, & erubuit; & erigens oculos timidos verſus oſtium, eodem tempore ſpectavit amantem, quo* primùm ſpectavit *cœlum. Dea* Venus *adeſt connubio, quod* ipſa *paravit; atque illa, ornibus lunaribus jam novies coactis in plenum orbem, peperit Paphon, dequo inſula habet nomen.*

XI. *Ille eſt hôc genitus, qui, ſi fuiſſet ſine prole, Cinyras potuiſſet reputari inter beatos. Horrenda referam. Filiæ, hinc longè* ſtate, *longe eſte parentes:*

NOTÆ.

267. *Conchâ*] Purpurâ Sidoniâ, ſeu Tyriâ.

273. *Munere*] Sacrificio.

279. *Flamma*] Felicis utique ominis erat, ubi in ſacris & libaminibus crebriùs, & altiùs emicarent ignis ſcintilli & flammæ. 4 Georg. v. 385.

Ter flamma ad tecti ſummum, ſubjecta reluxit,
Omine quo firmans animum, &c.

284. *Hymettia*] Ab Hymetto Atticæ monte, optimi & laudatiſſimi mellis feraciſſimo, dicta cera *Hymettia.*

290. *Paphius*] Pygmalion, Cyprus per Prolepſim ita appellatur.

298. *Editus hoc*] Mycillas legit. *Editus ex illo eſt*, aut *editus hinc ille eſt*; ut Cinyras non Pygmalionis, ſed Paphi filius accipiatur.

Vel, si mei versus tangunt vestros animos, ne mihi credite in hâc parte, neque fidem habete facto: vel si fidem habeatis, credite etiam pœnam quæ secuta est factum. Si tamen natura patitur hoc videri patratum, gratulor populis Thracibus & nostris oris, gratulor huic terræ, quòd distat ab illis regionibus, quæ protulerunt tantum monstrum. Terra Panchaïa sit opulenta amomo, & producat Cinnama; & costum suam, & thura stillata ex ligno, & flores alios, modò producat etium Myrrham: Nova arbor non fuit tanti. Ipse amor diffitetur sua spicula tibi hoc amoris *vulnus dedisse, Myrrha, atque immunes præstat suas tædas ab isto scelere. Altera ex tribus sororibus tetigit te torre Stygio & viperis turgidis. Nefas est odio habere patrem: hic amor* patris *est majus flagitium, quàm si* patrem *oderis. Nobiles undique lecti te optant; atque juventus concurrit ad pugnam pro* tuo *thalamo ex toto oriente. Dispice unum tibi ex omnibus, Myrrha, modò ne sit pater unus inter omnes. Illa quidem cognoscit, atque restitit turpi amori; atque apud se, inquit, Quorsum abeo votis? quid coner! Dii, oro, atque Pietas, & jura sacra parentum, avertite hoc nefas. Verùm enim pietas dicitur minimè improbare hanc amorem: aliaque omnia animantia junguntur nullo discrimine: Neque videtur fœdum juvencæ sustinere patrem tergo, sua filia fit uxor equo; atque caper insilit in pecora quæ genuit; & volucris*

Aut, mea si vestras mulcebunt carmina mentes,
Desit in hâc mihi parte fides; nec credite factum:
Vel, si credetis, facti quoque credite pœnam.
Si tamen admissum sinit hoc natura videri,
Gentibus Ismariis, & nostro gratulor orbi,
Gratulor huic terræ, quòd abest regionibus illis,
Quæ tantum genuêre nefas. Sit dives amomo,
Cinnamaque, costumque suam, sudataque ligno
Thura ferat, floresque alios Panchaïa tellus,
Dum ferat & Myrrham. Tanti nova non fuit arbos.
Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido,
Myrrha: facesque suas à crimine vindicat isto.
Stipite te Stygio tumidisque adflavit Echidnis
E tribus una soror. Scelus est odisse parentem:
Hic amor est odio majus scelus. Undique lecti
Te cupiunt proceres, totoque oriente juventus
Ad thalami certamen adest. Ex omnibus unum
Elige, Myrrha, tibi, dum ne sit in omnibus unus.
Illa quidem sentit; fœdoque repugnat amori:
Et secum, Quo mente feror? quid molior? inquit.
Dî precor, & Pietas, sacrataque jura parentum,
Hoc prohibete nefas: scelerique resistite tanto;
Si tamen hoc scelus est. Sed enim damnare negatur
Hanc Venerem pietas: coëuntque animalia nullo
Cætera delectu. Nec habetur turpe juvencæ
Ferre patrem tergo; fit equo sua filia conjux;
Quasque creavit, init pecudes, caper: ipsaque cujus

NOTÆ.

305. *Nostro orbi*] Thraciæ. Nam Orpheus Thrax fuit.

Ib. *Gentibus*] Thraciæ nostræ gelidæ, quæ non calet amore incesto.

306. *Abest*] Quantùm enim Thracia Orphei. qui hæc loquitur, patria à Cypro, Arabia deinde quò confugit Myrrha, distita est?

307. *Amomo*] Qui frutex exoticus laudatissimi odoris.

308. *Costum*] Frutex est etiam gratissimi odoris.

309. *Panchaïa*] Arabiæ est felicis pars felicissima, non procul à sinus Arabici ostio.

310. *Tanti*] Ut per nefandam libidinem in arborem Myrrha mutaretur.

313. *Stipite*] Face infernali.

Ib. *Echidnis*] Viperis, quibus furiæ caput præsertim habent horridum.

314. *Soror*] Tisiphone, Alecto, seu Megæra.

318. *Unus*] Pater.

Semine

Semine concepta est, ex illo concipit ales.
Felices, quibus ista licent! humana malignas
Cura dedit leges; & quod Natura remittit,
Invida jura negant. Gentes tamen esse feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur; & pietas geminato crescit amore.
Me miseram, quod non nasci mihi contigit illîc,
Fortunâque loci lædor! quid in ista revolvor?
Spes interdictæ discedite. Dignus amari
Ille, sed ut pater, est. Ergo si filia magni
Non essem Cinyræ; Cinyræ concumbere possem.
Nunc quia tam meus est, non est meus; ipsaq; damno
Est mihi proximitas. Aliena potentior essem.
Ire libet procul hinc, patriosque relinquere fines,
Dum scelus effugiam. Retinet malus error amantem;
Ut præsens spectem Cinyram, tangamq; loquarque,
Osculaque admoveam, si nîl conceditur ultrà.
Ultra autem sperare aliquid potes, impia virgo?
Nec, quot confundas & jura & nomina, sentis?
Tune eris & matris pellex, & adultera patris?
Tune soror gnati, genitrixque vocabere fratris?
Nec metues atro crinitas angue sorores,
Quas facibus sævis oculos atque ora petentes
Noxia corda vident? at tu, dum corpore non es
Passa, nefas animo ne concipe: neve potentis
Concubitu vetito Naturæ pollue fœdus.
Velle puta: res ipsa vetat. Pius ille, memorque
Juris. Et ô vellem similis furor esset in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, scitatur ab ipsâ,
Nominibus dictis, cujus velit esse mariti.
Illa silet primò; patriisque in vultibus hærens,
Æstuat: & tepido suffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens esse timoris,
Flere vetat; siccatque genas; atque oscula jungit.

concipit ex illo, cujus semine creata est. Beati quibus ista sunt concessa! Solicitudo humana invexit leges perversas: & jura maligna prohibent quod natura concedit. Dicuntur tamen esse nationes, inter quas & mater rem habet cum filio, & filia cum patre, atque pietas augetur duplici amore. Me infelicem, quòd mihi non obvenit illic gigni, atque malè mihi est sorte loci! quamobrem ea cogito? Spes prohibitæ procul abite. Ille est dignus diligi, sed tanquam genitor. Adeoque nisi essem nata magni Cinyræ, possem jungi cum Cinyrâ. Nunc quia tam meus est pater, non potest esse meus maritus: atque ipsa propinquitas est mihi dispendio. Magìs valerem si essem aliena. Fert animus hinc longè discedere, atque deserere fines patrios, modo ut vitem nefas. Turpis amor retinet amantem, ut adstans videam Cinyram, & tangam, & colloquar, & adhibeam suavia, si nihil præterea permittitur. Potes autem sperare aliquid aliud, puella scelestâ? Neque sentis, quot perturbes jura & nomina? Tune eris & pellex genetricis, & adultera patris? Tune soror filii, atque diceris mater fratris? Neque reformidabis sorores comatas nigris serpentibus, quas pectora conscia vident irruentes in oculos, atque vultus tædis feralibus! At, tu, dum non admisisti scelus corpore, ne admitte animo; neve fœda jura naturæ invictæ coitu prohibito. Finge te cupere: rei ipsius turpitudo prohibet. Ille sanctus, & servantissimus æqui; & ô cuperem, par esset vesania in illo. Absolverat: & Cinyras, quem magnus numerus procorum cogit ambigere, quod agat, exquirat ab ipsâ, prolatis nominibus, cujus viri optet esse. Illa primò tacet, atque stupens in facie paternâ, ardet, & opplet oculos calidis lachrymis. Cinyras putans hæc esse signa metûs puellaris, jubet à lachrymis temperare, & abstergit genas, atque suavia dat.

NOTÆ.

331. *Gentes*] Hi sunt Troglodytæ Æthiopes qui & uxores habent communes, & brutorum more vivunt.

339. *Meus*] Pater nempe.

Ib. *Meus*] Conjux.

340. *Proximus*] Sanguinis & generis propinquitas.

349. *Sorores*] Furias, scelerum ultrices.

Myrrha

Myrrha effusa lætatur datis osculis atque interrogata qualem maritum cupiat habere; Tibi parem, ait. At ille probat verba non intellecta; atque, inquit. Esto semper tam pia. Puella sibi conscia flagitii, dejecit oculos in terram, ad prolatum nomen pietatis. Nox erat media; atque sopor optresserat sollicitudines & pectora hominum. *At puella Cinyrëia experrecta æstuat amore, quem vincere non poterat, & revolvit desideria insana. Et modò despondet animo, modò vult periculum facere, & pudet, & cupit; neque reperit quod incipiat. Atque ut alta pinus percussa bipenni, incerta est in quam partem ruat, cùm ictus ultimus supereſt; atque metuitur ab omni latere: Ità mens incerta, vario affectu emota, huc atque illùc vacillat, & impellitur utroque. Neque finis aut requies amoris invenitur, nisi obitus. Obitus placet: Exsurgit, atque parat gulam premere laqueo: & cingulo ad supremum postem alligato, Dilecte Cinyra, vale, inquit; atque scias te causam esse necis, atque accommodabat laqueum collo pallenti. Aiunt strepitum vocum permeâsse ad fideles aures nutricis custodientis fores alumnæ. Exilit anus, atque aperit januam, & intuens instrumenta necis decretæ, eodem tempore vociferatur, seque plangit, & vestes discerpit, atque frangit laqueos dereptos collo. Tum denique spatium fuit ejulandi, & amplectendi, atque petendi causam suspendii. Puella tanquam muta tacet, atque hærens spectat terram, & dolet conatus tardæ mortis à nutrice deprehensos esse. Urget vetula* ut revelet; *atque detegens capillos suos albos, & vacuas mammas, orat per incunabula & prima nutrimenta, ut sibi credat quicquid molestum est. Illa repellens orantem, suspirat. Nutrix obfirmata est scisciturì; neque modò promittere fidem sed etiam auxilium. Indica, ait, atque patere me tibi succurrere: Mea senectus non est iners.*

Myrrha datis nimiùm gaudet: consultaque qualem
Optet habere virum, Similem tibi dixit. At ille
Non intellectam vocem, collaudat; &, Esto
Tam pia semper, ait. Pietatis nomine dicto,
Demisit vultus, sceleris sibi conscia, virgo.
Noctis erat medium, curaque, & pectora somnus
Solverat. At virgo Cinyreïa pervigil igni
Carpitur indomito: furiosaque vota retractat.
Et modò desperat, modò vult tentare; pudetque;
Et cupit; &, quod agat, non invenit; utque securi
Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima restat,
Quò cadat, in dubio est; omnique à parte timetur;
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illùc; momentaque sumit utroque.
Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.
Mors placet. Erigitur; laqueoque innectere fauces
Destinat; & zonâ summo de poste revincta,
Care, vale, Cinyra, causamque intellige mortis,
Dixit: & aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniſſe ferunt, limen servantis alumnæ.
Surgit anus, reseratque fores: mortisque paratæ
Instrumenta videns, spatio conclamat eodem,
Seque ferit, scinditque sinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat. Tum denique flere vacavit;
Tum dare complexus, laqueique requirere causam.
Muta silet virgo, terramque immota tuetur;
Et deprensa dolet tardæ conamina mortis.
Instat anus; canosque suos, & inania nudans
Ubera, per cunas alimentaque prima precatur,
Ut sibi committat, quicquid dolet. Illa rogantem
Adversata gemit. Certa ex exquirere nutrix;
Nec solam spondere fidem. Dic, inquit; opemque
Me sine ferre tibi. Non est mea pigra senectus.

NOTÆ.

365. *Non intellectam*] Non eo quidem sensu, quod dicebat Myrrha.

380. *Cinyra*] Amatoriè, nam patris nomen amanti invidiosum.

382. *Nutricis*] Nutricem hanc Liberalis 24, Fab. appellat Hippolyten.

385. *Instrumenta*] Zonam laquei vice summo de poste vinctam.

Seu

Seu furor est, habeo quæ carmine sanet, & herbis:
Sive aliquis nocuit, magico lustrabere ritu.
Sive est ira Deûm, sacris placabilis ira.
Quid rear ulteriùs? certè fortuna, domusque
Sospes, & in cursu est: vivunt genitrixque, paterque.
Myrrha, patre audito, suspiria duxit ab imo
Pectore. Nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas; aliquemque tamen præsentit amorem.
Propositique tenax, quodcunque sit, orat, ut ipsi
Indicet; & gremio lachrymantem tollit anili;
Atque ita complectens infirmis colla lacertis,
Sensimus, inquit, amas; & in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas erit apta tibi, nec sentiet unquam
Hoc pater. Exsiluit gremio furibunda, torumque
Ore premens, Discede, precor; miseroque pudori
Parce, ait. Instanti, discede, aut desine, dixit,
Quærere quid doleam: scelus est, quod scire laboras.
Horret anus: tremulasq; manus annisque, metuque
Tendit; & ante pedes supplex procumbit alumnæ.
Et modò blanditur; modò, si non conscia fiat,
Terret; & indicium laquei, cœptæque minatur
Mortis, & officium commisso spondet amori.
Extulit illa caput, lachrymisque implevit obortis
Pectora nutricis; conataque sæpe fateri,
Sæpe tenet vocem; pudibundaque vestibus ora
Texit: &, O dixit, felicem conjuge matrem!
Hactenus; & gemuit. Gelidos nutricis in artus,
Ossaque (sensit enim) penetrat tremor: albaque toto
Vertice canities rigidis stetit hirta capillis.
Multaque, ut excuteret diros, si posset, amores,
Addidit. At virgo scit se non falsa moneri;
Certa mori tamen est; si non potiatur amato.
Vive, ait hæc; potiere tuo, non ausa, parente,

Sive est amor, habeo medicinam, quæ carmine & graminibus tibi medeatur. Sive aliquis læserit te, purgaberis ritu magico. Sive est ira Deorum, ira est mollienda sacris. Quid amplius conjiciam? Certè fortuna & domus est integra, atque florens; pater & mater vivunt. Myrrha trahit genitus ab imo pectore, audito patre. Neque nutrix adhuc intelligit animo ullum scelus; nihilominus prævidet aliquem amorem: atque obfirmatâ mente precatur, ut sibi confiteatur quodcunque sit, atque tollit flentem sinu vetulo; & sic complectens collum debilibus brachiis, Advertimus, ait, amore correpta es; &, omitte metum: mea industria tibi erit utilis ad hanc rem. Neque parens unquam istud advertit. Vesana sese proripuit ex sinu, & urgens lectum facie, Quæso, inquit, egredere, & ignosce deflendo pudori. Eg edere, inquit, cum magis illa urgeret, aut omitte scisciari quamobrem mihi ægrè sit: quod cupis cognoscere, est nefas. Vetula exhorrescit, & tollit manus trementes ætate & timore; & supplex devolvitur ante pedes alumnæ. Et nunc blanditur, nunc metum injicit, nisi fiat conscia; & miratur indicium suspendii & necis tentatæ; atque pollicetur obsequium amori concredito. Illa erexit cervicem, & implevit gremium nutricis lachrymis prorumpentibus; & cùm sæpe tentâsset confiteri, sæpe oppressit vocem, & velavit vultus verecundos amictu; & ô inquit, beatam matrem marito! Hactenus; & suspiravit. Pavor currit per membra frigida, & per ossa nutricis, namque rem cognovit; & candida coma stetit attracta toto capite rigidis crinibus. Atque plurima subjecit, ut, si liceret, depelleret nefandos amores. At puella conscia est non falsa esse quæ nutrix monet; tamen constituit mori, nisi potiatur dilecto. Vive inquit hæc, potieris tuo, verita, dicere, patre;

NOTÆ.

401. *In cursu est*] *Fortuna domûs tuæ adhuc salva est, & manebit.* Locutio nostra perquam familiaris. Sic Pont. 4 Eleg. 11.

Dum dolor in cursu est, dum petit æger opem.

407. *Colla*] Al. *Natæ*. Alumnæ enim à nutricibus appellabantur *natæ*; & illæ contra ab alumnis *matres*. Et passim apud tragicos.

417. *Indicium laquei*] Minatur se indicaturam patri, quòd se suspendere voluerit Myrrha.

Dicere;

obmutuit, & confirmat promissa sacramento. Matres celebrabant solemnia illa sacra piæ Cereris, quibus indutæ corpus candido amictu, offerunt coronas spiceas primitias suarum frugum; atque recensent inter prohibita Venerem & tactus viriles per novem noctes. Cenchreïs regis uxor adest in solenni hoc cœtu, atque celebrat festa secreta. Dum igitur torus vacuus legitimâ conjuge, perversè officiosa nutrix nacta Cinyram vino oppressum, indicat illi veros filiæ amores nomine fictо alterius; & prædicat formam. Ætate puellæ ab eo petitâ, inquit similis est Myrrhæ. Quam postquam jussa est adducere, atque rediit domum; Lætare, ait, mea alumna: Vicimus. Misera puella non sentit gaudium per totum corpus, & pectus eminosum luget. Sed tamen etiam gaudet. Tanta est dissensio animi. Tempus erat quo omnia conticescunt, & Bootes verterat currum temone obliquo inter boves septentriones. Illa accedit ad flagitium suum. Luna aurea discedit ex cœlo: Nubes atræ condunt astra latitantia: nec caret luce suâ. Icare, jam primùm velas vultus: tuque, Erigone, ob tuum amorem patris morti devoto. Ter fuit repressa omne pedis lapsi: ter bubo feralis præsagio fuit cantu funereo. Nihilominus abit; & tenebræ atque nox caliginosa minuunt pudorem. Atque tenet manum nutricis suæ; altera tentat viam obscuram manûs agitatione. Jam tangit ostium cubiculi,

Dicere; conticuit, promissaque numine firmat.
Festa piæ Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus niveâ velatæ corpora veste
Primitias frugum dant spicea serta suarum:
Perque novem noctes Venerem tactusque viriles
In vetitis numerant. Turbâ Cenchreïs in illâ
Regis adest conjux; arcanaque sacra frequentat.
Ergo legitimâ vacuus dum conjuge lectus,
Nacta gravem vino Cinyram malè sedula nutrix,
Nomine mentito, veros exponit amores;
Et faciam laudat. Quæsitis virginis annis,
Par, ait, est Myrrhæ. Quam postquam adducere jussa est,
Utque domum rediit, Gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus. Infelix non toto corpore sentit
Lætitiam virgo; præsagaque pectora mœrent.
Sed tamen & gaudet. Tanta est discordia mentis.
Tempus erat quo cuncta silent; interque Triones
Flexerat obliquo plaustrum temone Boötes.
Ad facinus venit illa suum. Fugit aurea cœlo
Luna: tegunt nigræ latitantia sidera nubes;
Nox caret igne suo. Primos tegis, Icare, vultus;
Erigoneque pio sacrata parentis amore.
Ter pedis offensi signo est revocata; ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen; & tenebræ minuunt, noxq; atra pudorem.
Nutriciſque manum lævâ tenet; altera motu
Cæcum iter explorat. Thalami jam limina tangit;

NOTÆ.

432. *Illa*] Nam & alia fuerunt.

436. *Adest*] Heinsius vult *abest*; atque ita plerique omnes, & tunc *arcana* exponas *privata* sc. domi. Sed quia in Cereris sacris (quæ Græcis *Eleusinia* & *Thesmophoria*, Romanis *Cerealia* appellantur) tanta erat taciturnitas, ut quidpiam evulgare nefas duceretur, ideo noster ea vocat *arcana*, atque his Cenchreïs *adest*.

446. *Triones*] Redi ad lib. 2. v. 171.

447. *Boötes*] De eo etiam l. 2. v. 176. Mediæ autem noctis tempus hâc periphrasi indicatur.

448. *Fugit*] Quia, ne tantum Myrrhæ scelus videret, inter nubes sese occultavit.

450. *Icare*] Icarius ab aliis dicitur pater Erigones, qui à pastoribus occisus huic tam asperi doloris fuit causa, ut sibi laqueo mortem conscierit. Ille autem Jovis miseratione in cœlum translatus signum effecit quem Boöten appellamus, Erigone verò virginem. Nota autem quòd pios & castos pœta elegit, qui tantum nefas Myrrhæ perhorrescerent.

452. *Offensi*] Ter enim, cùm ad cubiculum patris duceretur, offendit pedes, quod eam à tanto scelere revocare videretur.

Jamque fores aperit; jam ducitur intus: at illi
Poplite succiduo genua intremuêre; fugitque
Et color, & sanguis: animusque relinquit euntem.
Quòque suo propior sceleri, magìs horret, & ausi
Pœnitet; & vellet non cognita posse reverti.
Cunctantem longæva manu deducit: & alto
Admotam lecto cùm traderet, Accipe, dixit,
Ista tua est, Cinyra: devotaque corpora junxit.
Accipit obscœno genitor sua viscera lecto;
Virgineosque metus levat, hortaturque timentem.
Forsitan ætatis quoque nomine, Filia dicat:
Dicat & illa, Pater: sceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excecìt; & impia diro
Semina fert utero, conceptaque crimina portat.
Postera nox facinus geminat: Nec finis in illâ est.
Cùm tandem Cinyras, avidus cognoscere amantem
Post tot concubitus, illato lumine vidit
Et scelus, & natam. Verbisque dolore retentis,
Pendenti nitidum vaginâ deripit ensem.
Myrrha fugit, tenebris & cæcæ munere noctis
Intercepta neci; latosque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchæaque rura relinquit.
Perque novem erravit redeuntis cornua Lunæ,
Cùm tandem terrâ requievit fessa Sabæâ;
Vixque uteri portabat onus. Tum nescia voti,
Atque inter mortisque metus, & tædia vitæ,
Est tales complexa preces: O si quà favetis
Numina confessis; merui, nec triste recuso
Supplicium. Sed, ne violem vivosque superstes,
Mortuaque extinctos, ambobus pellite regnis;
Mutatæque mihi vitamque, necemque negate.
Numen confessis aliquod favet. Ultima certe
Vota suos habuêre Deos: nam crura loquentis
Terra supervenit; ruptosque obliqua per ungues
Porrigitur radix longi firmamina trunci:

jamque aperit januam, jam introducitur: at genua illi tremuerunt poplite vacillante; atque color & sanguis evanescit, & animus destituit accedentem. Et quò vicinior flagitio magìs timet, & pœnitet incœpti, & cuperet posse redire non cognita. Anus perducit dubitantem manu; & cùm illam patri daret admotam sublimi lecto, Accipe, inquit, ista tua est, Cinyra, & junxit corpora execranda. Pater excipit turpi toro sua præcordia, atque minuit timorem puellarem, & animos addit metuenti. Fortè & vocet filiam ratione ætatis, atque illa appellet patrem: ne desiderentur nomina flagitio. Gravida ex patre discedit ex cubiculo, & gestat alvo semina refanda, atque fert flagitia concepta. Nox sequens iterat flagitium; neque est finis in illâ; Cùm denique Cinyras cupidus cognoscere amantem post tot congressus, admoto lumine, spectavit & nefas & filiam; atque sermone represso per dolorem, deripit gladium coruscum vaginâ pendentis: Myrrha prorumpit, mortem vitans & beneficio tenebrarum & caliginosæ noctis, atque errans per vastos campos, præterit Arabas palmiferos, & agros Panchæos. Atque vagata est per novem menses lunares, cùm denique lassa requievit in tellure Sabæa. Vixque gestabat pondus alvi. Tum ignara quid optet, atque inter pavores mortis & tædia vitæ, hujusmodi concepit preces: O si qui Dii estis propitii confitentibus, digna sum atroci supplicio, neque detrecto: Verùm ne & offendam vivos vitâ fruens, & mortua fato functos, excludite utroque regno, atque tollite mibi transformatæ & vitam & mortem. Aliquis Deus favet iis qui crimen confitentur. Certè novissimæ preces natæ sunt propitios Deos: Nam terra inducta est pedibus loquentis; & radix tortuosa, quæ est firmitas proceri stipitis, serpit per ungues divisos;

NOTÆ.

478. *Arabas*] Asiæ sunt populi Cypro oppositi, apud quos palmarum copia.

Ib. *Panchæa*] Arabica. Est enim Panchaia regio Arabiæ Felicis.

480. *Sabæa*] Quæ Asiæ est regio, ad sinum Arabicum, thuris, myrrhæ, aliorumque odorum fertilis.

486. *Ambobus*] Et vivorum, & mortuorum.

Ossaque

Et ossa protrudunt lignum; medullâ permanente mediâ sanguis mutatur in humorem, lacerti in vastos ramos, digiti in tenues; cutis induratur cortice. Jamque arbor crescens coarctaverat plenum ventrem & oppresserat pectus, atque festinabat obvolvere collum. Illa non est passa retardationem, atque se demisit occurrens ligno succrescenti, & occultit suam faciem in libro. Quæ tametsi perdidit antiquos sensus cum corpore, nihilominus lachrymatur, & guttæ calidæ exsudant ex arbore. Lachrymæ quoque sunt in honore; & succus Myrrhæ expressus per librum retinet nomen dominæ, neque silentio premetur ullâ ætate.

X. *At puer flagitiosè conceptus auctus erat sub ligno, & quærebat iter, quo prorumperet, & matrem relinqueret. Plenus uterus turgescit in mediâ arbore. Sarcina instat matrem; neque dolores habent suas voces; neque Lucina potest appellari verbis parturientis. Similis est tamen enitenti, & arbor curvata frequenter gemit, & irrigatur lachrymis defluentibus. Lenis Lucina adfuit ramis pressis, & adhibuit manus, & pronunciavit voces fœtum expellentes. Arbor dissinditur, & diviso libro profert sarcinam: atque infans vagit, quem Naïades imbuerunt lachrymis matris, postquam collocâssent in molli gramine. Ipsa invidia non potuit non laudare vultûs pulchritudinem. Nimirum talis erat, qualia corpora nudorum amorum exhibentur in tabulâ pictâ. Sed ne ornatus pariat differentiam, vel adjice huic leves pharetras aut tolle illis, & erunt omnino similes. Anni volucres tacitè effluunt nobis non cogitantibus, neque est quicquam illis celerius. Ille ortus sorore atque avo suo, qui nuper abditus arbore, nuper erat in lucem editus, modò puer pulcherrimus, nunc juvenis, nunc vir, nunc pulchrior est seipso:*

Ossaque robur agunt: mediâque manente medullâ
Sanguis it in succos; in magnos brachia ramos;
In parvos digiti: duratur cortice pellis. 494
Jamque gravem crescens uterum perstinxerat arbor;
Pectoraque obruerat, collumque operire parabat;
Non tulit illa moram: venientique obvia ligno
Subsedit; mersitque suos in cortice vultus.
Quæ, quanquam amisit veteres cum corpore sensus,
Flet tamen; & tepidæ manant ex arbore guttæ. 500
Est honor & lachrymis; stillataque cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nullique tacebitur ævo.
X. At malè conceptus sub robore creverat infans;
Quærebatque viam; quâ se, genitrice relictâ,
Exsereret. Mediâ gravidus tumet arbore venter. 505
Tendit onus matrem; nec habent sua verba dolores;
Nec Lucina potest parientis voce vocari.
Nitenti tamen est similis; curvataque crebros
Dat gemitus arbor, lachrymisque cadentibus humet.
Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes; 510
Admovitque manus, & verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas; & fissâ cortice vivum
Reddit onus: vagitque puer: quem mollibus herbis
Naïades imposítum lachrymis unxêre parentis.
Laudaret faciem livor quoque: Qualia namque 515
Corpora nudorum tabulâ pinguntur Amorum,
Talis erat. Sed, ne faciat discrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occultè, fallitque volatilis ætas;
Et nihil est annis velocius. Ille sorore 520
Natus avoque suo, qui conditus arbore nuper,
Nuperè erat genitus; modò formosissimus infans,
Jam juvenis, jam vir, jam se formosior ipso est:

NOTÆ.

492. *Ossaque robur agunt*] Hoc est, Ossa in lignum crassius convertuntur.

498. *Subsedit*] Moræ impatiens, seipsam Myrrha præ dolore sub corticem occultavit.

500. *Flet*] Ad Myrrhæ arboris naturam alludit, quæ arbor sponte etiam & illæsa guttas, quas *Stactas* vocant, preciosissimamque Myrrham emittit. Plin.

Jam placet & Veneri, matrisque ulcisci tur ignes.
Namque pharetratus dum dat puer oscula matri,
Insciius exstanti destrinxit arundine pectus.
Læsa manu natum Dea reppulit. Altius actum
Vulnus erat specie; primòque fefellerat ipsam.
Capta viri formâ non jam Cythereïa curat
Littora; non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piscosamque Cnidon, gravidamve Amathunta metalli.
Abstinet & cœlo; cœlo præfertur Adonis.
Hunc tenet; huic comes est; assuetaque semper in umbrâ
Indulgere sibi, formamque augere colendo,
Per juga, per silvas; dumosaque saxa vagatur
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ:
Hortaturque canes; tutæque animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celsum in cornua cervum,
Aut agitat damas; à fortibus abstinet apris,
Raptoresque lupos, armatosque unguibus ursos
Vitat, & armenti saturatos cæde leones.
Te quoque, ut hos timeas (si quid prodesse monendo
Possit,) Adoni, monet. Fortisque fugacibus esto,
Inquit; in audaces non est audacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius esse periclo:
Neve feras, quibus arma dedit Natura, lacesse;
Stet mihi ne magno tua gloria. Non movet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movêre, leones,
Setigerosque sues, oculosque, animosque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri;
Impetus est fulvis & vasta leonibus ira:
Invisumque mihi genus est. Quæ causa, roganti,

nunc etiam gratus est Veneri, atque vindicat amores genitricis. Namque dum puer pharetratus præbet suavia parenti, imprudens vulneravit ejus pectus sagittâ prominente. Dea vulnerata manu rejecit filium. Plaga erat profundior quàm videbatur, atque primò ipsam latuerat. Correpta pulchritudine viri, jam contemnit oras Cythereïas: non revertitur Paphon circumdatam profundo mari; aut Cnidon piscosam, aut Amathunta abundantem metallo. Relinquit etiam cœlum. Adonis antefertur cœlo. Hunc tenet; hunc comitatur: & quæ solita erat semper sibi placere in umbrâ, & otio, atque augere pulchritudinem colendo, errat per cacumina montium *per nemora, & rupes sentibus hispidas, nuda genu, atque habens vestes collectas ad modum Dianæ. Atque instigat canes, & persequitur animalia quæ sine magno periculo possint capi, aut veloces lepores, aut cervum cornibus sublimem, aut damas. Recedit à trucibus apris. Effugit lupos rapaces, & ursos instructos unguibus, & leones expletos cæde armenti. Hortatur te etiam, Adoni, ut hos metuas, si quid possit promovere hortando. Atque, inquit, Esto acer in timidas feras: Fortitudo non est secura adversus audaces. Noli esse imprudens meo damno, juvenis; neve irrita feras, quibus natura præbuit tela; ne tua laus mihi magno veniat. Neque anni, neque forma, neque ea quæ Venerem demulserunt, tangunt leones, & apros setosos, & oculos & ferocitatem ferarum. Sues asperi gerunt fulmen in obliquis dentibus: Est impetus & acris ira fulvis leonibus; atque genus est mihi odiosum. Quamobrem, afferam rationem petenti,*

NOTÆ.

524. *Ignes*] Quod ut refert Apollodorus, Venus Myrrhæ, à quâ contemnebatur, immiserat.

525. *Puer*] Amor Veneris.

529. *Cythereïa*] Cythera insula juxta Cretam, Veneri dicata, quòd è spumâ maris nata, ad eam primùm conchâ perveniisse fertur.

531. *Cnidon*] Urbs fuit in Cariæ promontorio, Veneri sacra, quò ad videndum Deæ signum, quod sculpserat Praxiteles, undique olim confluebant.

538. *Pronos*] *In fugam properantes*; quibus etiam natura pedes anteriores finxit breviores.

550. *Fulmen*] Quia vis fulminea esse videtur, ita obvia quæque dentibus apri proterunt. Vide l. 1. v. 305.

Dicam

inquit: & miraberis prodigium ex antiquo scelere ortum. Verùm labor insuetus jam me defatigavit: atque ecce populus idonea invitat nos *suâ umbrâ, & cespes præbet lectum. Placet requiescere tecum in hoc solo, atque requievit; & in herbam atque in ipsum recubuit. Atque festiva demisso capite, in gremium juvenis sic ait; ac interponit suavia mediis verbis.*

Dicam, ait; & veteris monstrum mirabere culpæ.
Sed labor insolitus jam me lassavit; & ecce
Opportuna suâ blanditur populus umbrâ;
Datque torum cespes. Libet hâc requiescere tecum,
Et requievit, humo: prestitque & gramen, & ipsum.
Inque sinu juvenis positâ cervice renidens
Sic ait, ac mediis interserit oscula verbis.

XI. *Fortè audieris quandam* puellam *vicisse viros celeres certamine cursûs. Ille rumor non fuit falsus, nam* Hercule *vicit. Neque posses cognoscere essetne melior virtute pedum, an laude pulchritudinis. Cùm interrogaret Deum de marito; nihil, inquit tibi opus est marito, Atalanta. Vita usum mariti. Neque tamen vitabis; atque* adhuc *viva tuâ formâ privaberis. Attonita responso Dei, vitam agit cœlibem per obscura nemora; atque sæva* à nuptiis suis, *deterret importunum numerum procorum* duram illis proponendo *legem; neque, ait, sum obtinenda, nisi antè superata sim cursu. Certate mecum pedibus. Uxor & thalami cedent in mercedem ei qui me cursu vicerit: mors* erit *præmium lentis; ea fit conditio contentionis.*

XI. Forsitan audieris aliquam certamine cursûs
Veloces superâsse viros. Non fabula rumor
Ille fuit; superabat enim. Non dicere posses,
Laude pedum, formæne bono præstantior esset.
Scitanti Deus huic de conjuge, Conjuge, dixit,
Nil opus est, Atalanta, tibi. Fuge conjugis usum;
Nec tamen effugies; teque ipsâ viva carebis.
Territa sorte Dei per opacas innuba silvas
Vivit; & instantem turbam violenta procorum
Conditione fugat: Nec sum potiunda, nisi, inquit,
Victa priùs cursu. Pedibus contendite mecum.
Præmia veloci conjux thalamique dabuntur;
Mors pretium tardis. Ea lex certaminis esto.
Illa quidem immitis: sed (tanta potentia formæ est:)
Venit ac hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes cursûs spectator iniqui;
Et, Petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnârat amores.
Ut faciem, & posito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, si fœmina fias,
Obstupuit: tollensque manus, Ignoscite, dixit,
Quos modò culpavi; nondum mihi præmia nota,
Quæ peteretis, erant. Laudandi concipit ignem,
Et, ne quis juvenum currat velociùs, optat,
Invidiâque timet. Sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.

Illa quidem crudelis: sed tanta est vis pulchritudinis, caterva imprudens procorum accessit eâ lege. Hippomenes sederat spectator cursûs iniqui, atque dixerat, Et uxor à quoquam expetitur per tanta discrimina? atque arguerat immodicos amores juvenum. Postquam spectavit vultus, & corpus derepto amictu, quale meum esse, vel quale tuum, si muteris in puellam, attonitus est: & tendens manus, Parcite, inquit, quos modo damnavi: Merces, quam cuperetis, nondum erat mihi perspecta. Laudando incidit in amorem atque cupit ne quis juvenum celeriùs currat, & metuit præ livore. Verùm, ait, quamobrem, sors hujus à me omittitur inexperta,

NOTÆ.

565. *Atalanta*] Hæc Schœnei fuit filia, quanquam eum aliâ Jasii ita confuderunt autores, ut utrius fuerit difficile sit cognoscere.

566. *Teque ipsâ viva carebis*] Quia in leænam mutata est.

567. *Sorte Dei*] Apollinis responso.

579. *Fias*] Adonin Venus alloquitur.

Audentes

Audentes Deus ipse juvat. Dum talia secum
Exigit Hippomenes; passu volat alite virgo.
Quæ quanquam Scythicâ non secius ire sagittâ
Aönio visa est juveni; tamen ille decorem
Miratur magìs: & cursus facit ipse decorem.
Aura refert oblata citis talaria plantis:
Tergaque jactantur crines per eburnea, quæque
Poplitibus suberant picto genualia limbo:
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat. Haud aliter, quàm cùm super atria velum
Candida purpureum simulatas inficit umbras.
Dum notat hæc hospes; decursa novissima meta est:
Et tegitur festâ victrix Atalanta coronâ.
Dant gemitum victi; penduntque ex fœdere pœnas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum
Constitit in medio; vultuque in virgine fixo,
Quid facilem titulum superando quæris inertes?
Mecum confer, ait. Seu me fortuna potentem
Fecerit; à tanto non indignabere vinci.
Namq; mihi genitor Megareus, Onchestius illi;
Est Neptunus avus; pronepos ego regis aquarum:
Nec virtus citra genus est. Seu vincar, habebis.
Hippomene victo magnum & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneïa vultu
Aspicit: & dubitat, superari an vincere malit.
Atque ita; Quis Deus hunc formosis, inquit, iniquus
Perdere vult? charæque jubet discrimine vitæ
Conjugium petere hoc? Non sum me judice tanti.
Nec formâ tangor. Poteram tamen hâc quoque tangi.

Deus ipse auxilio est audacibus, Dum Hippomenes talia secum volvit, puella transcurrit gressu alato. Quæ quamvis videbatur Aönio Juveni non aliter ferri, quàm telum Scythicum; tamen ille magis stupet in formâ, & cursus ipse reddit formam, Ventus occurrens levibus pedibus retrofert talaria; & capilli fluitant per dorsum eburneum, itemque genualia quæ subêrant poplitibus versicolori fasciâ; atque corpus contraxerat ruborem virgineocandore mixtum: non secùs ac cùm linteum purpureum tingit imagines pictas super atria alba. Dum hospes hæc observat, ultima meta est præterita: & Atalanta superior velatur coronâ solenni. Superati suspirant, atque exsolvunt pœnas ex pacto. Hippomenes tamen in medio stans, non hæsit repulsus exitio horum juvenum: atque oculis fixis in puellâ, Quamobrem, ait, sectaris facilem gloriam vincendo ignavos? Mecum congredere. Sive fortuna me præstiterit superiorem, non dolebis à tanto viro superari. Namque mihi pater est Megareus, illi Onchestius. Neptunus est avus; ego pronepos Dei aquarum: neque virtus est inferior: reportabis magnam & æternam laudem, Hippomene superato. Schœneïa intuetur talia proferentem languentibus oculis, & incerta est malit vinci an vincere. Atque ita, inquit, Quis Deus inferius pulchris cupit ipsum perimere, atque cogit quærere connubium periculo vitæ? Non sum tanti, meo judicio. Neque moveor pulchritudine: attamen poteram etiam moveri ipsâ.

NOTÆ.

588. *Scythicâ*] Quam Scythæ, Europæ itemque Asiæ populi Septentrionales, maximis viribus & summâ arte solent emittere.

589. *Aönio*] *Bœotico*: namque *Aönia* dicta est Bœotiæ regio montana, Bœoticum autem fuisse Hippomenem in sequentibus patebit.

591. *Talaria*] Ut alatos calceos intelligas.

595. *Haud aliter*] Non aliter, inquit, candidum Atalantæ corpus ruborem contraxerat, quàm cùm aulæum purpureum in dealbatis atriis extentum solet umbrâ rubicandâ parietes inficere.

597. *Hospes*] Hippomenes in Scyron delatus.

605. *Onchestius*] Megareo tamen Hyginus Neptunum patrem assignat.

611. *Atque ita*] *Et secum loquuta est.*

Verùm quòd adhuc est adolescens; ipse non me tangit, sed illius adolescentia. Quid quòd virtute est præditus, & animus mortis contemptor? Quid quòd recensetur quartus à stirpe æquoreâ? Quid quòd amat, & tanti ducit nostra conjugia, ut intereat, si crudelis fortuna me ab eo abstulerit? Discede dum potes, ô peregrine, atque desere thalamos sanguinolentos. Meum connubium est ferale. Nulla puella *non cupiet tibi nubere; & potes desiderari à prudente virgine. Quamobrem tamen sim de te solicita, tot jam ante occisis: Cogitet* ipse; *pereat: siquidem non est deterritus nece tot procorum; atque fertur in odium vitæ. Adeòque hic mactabitur, quia cupivit vitâ frui mecum? Atque immeritam patietur mortem præmium amoris; Victoria nostra non poterit sustinere invidiam. At vitio non sit meo. Utinam velles incæptum omittere! Vel siquidem es insanus, utinam esses celerior! At quàm virgini conveniens est vultus in facie puerili! Ah infelix Hippomene, nollem à te conspecta fuissem! Meritus eras vivere. Quòd si essem beatior, neque sors difficilis me prohiberet à nuptiis, unus eras cum quo possem communes habere thalamos.*

Sed quòd adhuc puer est; non me movet ipse, sed
ætas.
Quid, quòd ineſt virtus, & mens interrita leti?
Quid, quòd ab æquoreâ numeratur origine quartus?
Quid, quòd amat, tantique putat connubia noſtra,
Ut pereat; ſi me ſors illi dura negarit?
Dum licet, hoſpes, abi; thalamoſq; relinque cruentos.
Conjugium crudele meum eſt. Tibi nubere nulla
Nolet: & optari potes à ſapiente puellâ.
Cur tamen eſt mihi cura tui, tot jam antè peremptis?
Viderit: intereat: quoniam tot cæde procorum
Admonitus non eſt; agiturque in tædia vitæ.
Occidit hic igitur, voluit qui vivere mecum?
Indignamque necem pretium patietur amoris?
Non erit invidiæ victoria noſtra ferendæ.
Sed non culpa mea eſt. Utinam deſiſtere velles!
Aut, quoniam es demens, utinam volocior eſſes!
At quàm virgineus puerili vultus in ore eſt!
Ah, miſer Hippomene, nollem tibi viſa fuiſſem!
Vivere dignus eras. Quòd ſi felicior eſſem;
Nec mihi conjugium fata importuna negarent;
Unus, eras, cum quo ſociare cubilia poſſem.
Dixerat; utque rudis, primoque Cupidine tacta,
Quid facit ignorans, amat, & non ſentit amorem.
Jam ſolitos poſcunt curſus populuſque, paterque;
Cùm me ſollicitâ proles Neptunia voce
Invocat Hippomenes: Cythereïa, comprecor, au-
ſis
Adſit, ait, noſtris; & quos dedit, adjuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non invida blandas:
Motaque ſum, fateor, nec opis mora longa dabatur.
Eſt ager, indigenæ Tamaſenum nomine dicunt;

Absolverat; atque tanquam amandi imperita, & primo Amore correpta, nesciens quid agat, amat, neque sentit amorem. Jam populus & porens flagitant cursus consuetos, cùm Hippomenes filius Neptuni me precatur verbis anxiis. Cythereïa, quæso, adjuvet nostra incæpta; & tueatur amores quos mihi injecit. Ventus benignior pertulit ad me humilem orationem; atque tacta sum, agnosco. Neque longum tempus concedebatur ad auxilium ferendum. Est arvum pars optima terræ Cypriæ,

NOTÆ.

617. *Æquoreâ*] Neptuni, Hippomenis avi.

629. *Dum licet, hospes*] Apostrophe est ad Hippomenem, quem etsi amicè videtur admonere Atalanta, ne tecum currendo certet, secum tamen ipsa hæc loquitur.

639. *Me*] Me Venerem. Venus enim hæc refert Adonidi.

644. *Tamasenum*] Tamasenum in quindecim Cypri oppidis à Plinio, itemque aliis recensetur. Verùm non inde, sed ex Hesperidum hortis Theocriti interpres hæc mala allata scripsit.

Telluris

Telluris Cypriæ pars optima: quem mihi prisci
Sacravêre senes; templisque accedere dotem
Hanc jussêre meis. Medio nitet arbor in arvo,
Fulva comam, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria fortè meâ veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu; nullique videnda, nisi ipsi,
Hippomenen adii; docuique, quis usus in illis.
Signa tubæ dederant; cùm carcere pronus uterque
Emicat, & summam celeri pede libat arenam.
Posse putes illos sicco freta radere passu,
Et segetis canæ stantes percurrere aristas.
Adjiciunt animos juveni clamorque, favorque,
Verbaque dicentum, Nunc, nunc incumbere tempus:
Hippomene, propera. Nunc viribus utere totis.
Pelle moram: vinces. Dubium Megareïus heros
Gaudeat, an virgo magìs his Schœneïa dictis.
O quoties, cùm jam posset transire, morata est:
Spectatosque diu vultus invita reliquit!
Aridus è lasso veniebat anhelitus ore:
Metaque erat longè. Tum denique de tribus unum
Fœtibus arboreis proles Neptunia misit.
Obstupuit virgo; nitidique cupidine pomi
Declinat cursus: aurumque volubile tollit.
Præterit Hippomenes. Resonant spectacula plausu.
Illa moram celeri, cessataque tempora cursu
Corrigit: atque iterum juvenem post terga relinquit.
Et rursus pomi jactu remorata secundi,
Consequitur, transitque virum. Pars ultima cursûs
Restabat: Nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor.
Inque latus campi, quò tardiùs illa rediret,
Jecit ab obliquo nitidum juveniliter aurum.
An peteret, virgo visa est dubitare: coëgi

accolæ appellant Tamasenum; quod antiqui Senes mihi sacrum fecerunt, atque voluerunt hoc donum jungi meis templis. In medio campo splendet arbor flavas habens frondes, ramis strepentibus fulvo auro. Inderediens fortè portabam tria poma aurea directa meâ manu, atque nemini inspicienda, nisi ipsi, ad Hippomenem accessi; atque indicavi quæ eorum esset utilitas. Tubæ indicium fecerant, cùm uterque parati evolant repagulo atque leviter tangunt supremam arenam veloci pede. Crederes illos posse percurrere æquora sicco passu, atque incedere super spicas flavæ segetis erectas. Clamor & favor addunt animos juveni, itemque voces dicentium, Nunc, nunc tempus instandi, Hippomene, festina. Nunc, utere totis viribus. Tolle moras, victor eris. Incertum est heros Megareïus, an puella Schœneïa magìs lætetur his verbis. O quoties distulit, cùm jam posset præterire, atque ægrè deseruit faciem diu spectatam! Siccus spiritus prodibat ex defesso ore; atque meta procul stabat. Tum denique pronepos Neptuni abjecit unum ex fructibus arboreis, Puella mirata est, atque correpta *desiderio pulchri pomi, deflectit à cursu & colligit rotundum aureum malum. Hippomenes antevertit.*

Circus personat plausu. Illa reparat moram, & tempora omissa velocitate cursus; atque iterum deserit juvenem à tergo: atque rursus retardata jactu secundi pomi assequitur & præterit virum. Pars novissima cursûs supererat; Jam, inquit, propitia esto Dea auctor doni: atque ut illa serius reverteretur, misit strenuè splendidum pomum ab obliquo. Puella visa est ambigere an peteret: coëgi

NOTÆ.

652. *Signa*] Quibus currendi tempus significaretur.

Ib. *Carcere*] Pro *Carceribus*. Carceres enim sunt funes illi, qui prætenduntur equis cursuris, ut omnes unà emittantur.

663. *Aridus*] Siccus & difficillis. Significat Hippomenem lassum fuisse.

699. *Cessataque*] Quibus Atalanta ab instituto cursu cessaverat.

colligere; atque eddidi gravitatem pomo correpto: atque cohibui cursum *pariter pondere oneris, & morâ. Neve mea oratio sit longior illo cursu, puella est ponè relicta: victor duxit* Atalantam *successus sui præmium. Dignane fui, cui gratias ageret, cui præberet honorem thuris, Adoni? Neque ingratus egit gratias, neque mihi thura obtulit. Continuò iratscor, atque indignans me esse neglectam, caveo exemplo ne contemnar à posteris; atque meipsam incendo adversus utrumque. Præteribant delubra, quæ olim inclytus Ecbion posuerat ex voto matri Deorum in nemore opaco; atque longa via coëgit eos requiescere. Ibi importunum desiderium concubitûs, immissum à nostrâ potentiâ, invadit Hippomenen.* Locus *secessui aptus antro erat similis, & pauco lumine illustratus prope templum, obductus nativo pumice, sacer antiquâ religione: quò Sacerdos comportaverat plurimas effigies ligneas antiquorum Deorum. Hunc ingreditur, atque violat sacraria coitu prohibito. Simulacra Deorum reflexerunt oculos, mater turrita incerta fuit an deturbaret nocentes ad inferos. Supplicium visum est parvum*

Tollere; & adjeci sublato pondera malo:
Impediſque oneris pariter gravitate, morâque.
Neve meus sermo cursu sit tardior illo;
Præterita est virgo; duxit sua præmia victor.
Dignane, cui grates ageret, cui thuris honorem
Ferret, Adoni, fui? nec grates immemor egit:
Nec mihi thura dedit. Subitam convertor in iram:
Contemnique dolens, ne sim spernenda futuris,
Exemplo caveo; meque ipsam exhortor in ambos.
Templa Deûm Matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemorosis abdita silvis,
Transibant: & iter longum requiescere suasit.
Illîc concubitûs intempestiva cupido
Occupat Hippomenen, à numine concita nostro.
Luminis exigui fuerat prope templa recessus,
Speluncæ similis, nativo pumice tectus;
Religione sacer priscâ: quò multa sacerdos
Lignea contulerat veterum simulacra Deorum.
Hunc init; & vetito temerat sacraria probro.
Sacra retorserunt oculos; turritaque Mater,
An Stygiâ fontes, dubitavit, mergeret undâ.
Pœna levis visa est, Ergo modò lævia fulvæ
Colla jubæ velant: digiti curvantur in ungues;
Ex humeris armi fiunt: in pectora totum
Pondus abit. Summæ caudâ verrunter arenæ.
Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt;
Pro thalamis celebrant silvas: aliisque timendi
Dente premunt domito Cybeleïa fræna leones.
Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum,
Quæ non terga fugæ, sed pugnæ pectora præbent,

Adeòque fulvæ jubæ tegunt cervicem paulò antè mollem & sine pilis, digiti sinuantur in ungues: armi fiunt ex humeris: tota moles ducitur in pectus: ultima terra trahitur caudâ. Facies præ se fert iram: emittunt murmura pro vocibus; pro cubiculis colunt nemora: atque leones aliis metuendi mandunt fræna quæ Cybele imponit *dente manſueto. Tu,* Adoni, *mihi dilecte, hos vita, & cum his omne genus ferarum, quæ non fugiunt, sed repugnant;*

NOTÆ.

686. *Deûm matri*] Cybele.

Ib. *Ecbion*] Unus fuit ex Cadmi sociis.

696. *Turrita*] Cybele est, quam turrigeram, seu turritâ coronâ ideo ornatam, voluerunt; quòd, cùm sit terra ipsa, turribus munitas urbes sustineat; vel, ut in Fastis ipsa docet Ovid. *Quòd primis turres urbibus illa dedit.*

701. *Caudâ*] Caudam leonem animi esse indicem, ut aures equorum, scribit *Plinius*. Nam immota placidum, mota iratum significat.

704. *Premunt*] Hoc ideo dicit, quòd Cybeles currum a leonibus trahi antiqui voluerint.

Effuge:

Effuge: ne virtus tua sit damnosa duobus.
XII, XIII. Illa quidem monuit; junctisque per aëra cygnis
Carpit iter: sed stat monitis contraria virtus.
Fortè suem latebris vestigia certa secuti
Excivêre canes; silvisque exire parantem
Fixerat obliquo juvenis Cinyreïus ictu.
Protinus excussit pando venabula rostro,
Sanguine tincta suo: trepidumque, & tuta petentem
Trux aper insequitur: totosque sub inguine dentes
Abdidit: & fulvâ moribundum stravit arenâ.
Vecta levi curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis;
Agnovit longè gemitum morientis; & albas
Flexit aves illuc. Utque æthere vidit ab alto
Exanimem, inque suo jactantem sanguine corpus;
Desiluit: pariterque sinus, pariterque capillos
Rupit; & indignis percussit pectora palmis.
Questaque cum fatis, At non tamen omnia vestri
Juris erunt, inquit: luctûs monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget simulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Fœmineos artus in olentes vertere menthas,
Persephone, licuit? nobis Cinyreïus heros
Invidiæ mutatus erit? Sic fata, cruorem
Nectare odorato spargit: qui tactus ab illo
Intumuit; sic, ut pluvio perlucida cœlo
Surgere bulla solet. Nec plenâ longior horâ
Facta mora est, cùm flos è sanguine concolor ortus.

ne tua virtus sit luctuosa utrique nostrûm.

XII, XIII. *Illa quidem sic hortata est; atque cygnis currui admotis viam ingreditur per aërem: sed virtus* Adonidis *adversatur monitis. Fortè canes insistentes certis vestigiis exciverunt aprum latibulis; & juvenis Cinyreïus vulneraverat illum ictu obliquo volentem egredi silvis. Continuò sævus aper excussit venabula infecta suo sanguine rostro adunco; atque persequitur pavidum & quærentem locum securum, & infixit totos dentes sub inguine; & prostravit moribundum in flavam arenam. Nondum Cytherea vecta levi curru per medium aërem alis cygnorum appulerat Cyprum: agnovit longè gemitum morientis; atque illuc flexit candidas volucres; & cùm videt exsanguem ab excelso aëre, & volventem corpus in suo cruore, properè descendit; atque simul discerpsit vestes & comam, & planxit pectus manibus immeritis. Atque objurgans fata, At tamen, ait, cuncta non erunt vestræ ditionis? semper supererunt indicia mei doloris; atque annua celebratio mortis exhibita referet imaginem nostri luctûs. At sanguis verteter in florem. Potuistine olim, Proserpina, mutare membra muliebria in fragrantes menthas? Et invidebit aliquis Cinyreïum puerum transformari? Sic loquuta, injecit nectar odoratum in sanguinem; qui ab illo tinctus inflatus est, quemadmodum bulla pellucida consuevit excitari cœlo pluvio. Neque spatium longius fuit integrâ horâ, cùm flos ejusdem coloris natus est ex cruore.*

NOTÆ.

708. *Cygnis*] Quibus, ut & columbis, Veneris currus trahitur.

715. *Aper*] Cujus formam Martem volunt induisse; ut puerum, sibi in amoribus importunum, insciâ Venere, occideret.

723. *Indignis*] Id est, indignè.

727. *Simulamina*] *Adonia* vocabantur sacra, quæ in Adonidis honorem quotannis celebrabantur.

730. *Persephone*] *Proserpina* est Ditis conjux, quæ pellicem Mentham in cognominem herbam mutavit.

Ib. *Nobis invidiæ erit*] In nos invidiam concitabit.

Qualem punica consuevérunt producere, quæ tegunt granum sub molli cortice: cæterùm brevis est ejus usus: namque venti idem, qui illi *præbent nomen, dejiciunt parum firmum, fragilem nimiâ levitate.*

Qualem, quæ lento celant sub cortice granum,
Punica ferre solent: brevis est tamen usus in illo.
Namque malè hærentem, & nimiâ levitate caducum
Excutiunt idem, qui præstant nomina, venti.

NOTÆ.

737. *Punica*] Quæ & mala granata dicuntur.

739. *Nomina*] In Anemonem Adonis conversos fuit, cujus *flos*, ut inquit Plinius, lib. 1. cap. 23. *nunquam se aperit, nisi vento spirante, unde & nomen accepit*, ἄνεμος enim significat *ventus*.

P. Ovidii Nasonis

METAMORPHOSEON

LIBER XI.

ARGUMENTUM.

HINC tùm Thraciæ mulieres illum discerpsissent, in arbores mutatæ sunt. Tum Bacchus è Thraciâ recessit, & Midæ pro Sileno restituto auri copiam fecit. Cujus cùm illum pœniteret, in Pactolo lotus, arenas ejus aureas reddidit. Postea Phœbus pro iniquo judicio aures illi asininas tribuit. Quo facto, Trojæ mœnia, humanam indutus formam, exstruxit. Hanc urbem postquam cepit Hercules, Hesionem Telamoni uxorem dedit: quandoquidem Peleus jam Thetidem post multas ejus transformationes duxerat; & ad Ceycem postea profectus, Dædalionem in accipitrem, & lupum in lapidem conversum, partim intellexerat, partim ipse viderat. Accidit deinde, ut Alcyone, marito post naufragium sub Morphei figurâ per somnum conspecto, in avem sicut & maritus, mutaretur. Quos in aëre volantes cùm animadvertissent quidam, Æsacum quondam in mergum, qui tum fortè aderat, meminerunt transformatum.

I. CArmine dum tali silvas, animosque ferarum,
Threïcius vates, & saxa sequentia ducit;
Ecce nurus Ciconum tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percussis sociantem carmina nervis.

INTERPRETATIO.

I. *Dum poëta Thracius trahit ejusmodi carmine nemora, atque ferocitatem brutorum, cum silicibus obsequentibus; ecce Cicones mulieres habentes pectora insana velata pellibus ferinis, advertunt Orpheum jungentem versus chordis tactis è cacumine colli.*

NOTÆ.

1. *Animosque ferarum*] Intelligamus ferorum hominum animos ab Orpheo fuisse excultos.

2. *Vates*] *Orpheus* Thracius.

3. *Nurus Ciconum*] Pro bacchantibus Thraciis mulieribus: positi sunt enim Cicones Thraciæ populi ad Ismarum montem.

Ex quibus una, capillis agitatis leni vento, Ecce, inquit, ecce, hic est nostri contemptor; atque intorsit jaculum in os sonorum poëtæ Apollinei. Quod tectum frondibus inussit signum sine plagâ. Alteri fuit saxum pro telo, quod jactum superatum est in ipso aëre concentu vocis & lyræ, ac veluti supplex pro talibus inceptis jacuit ante pedes. Verùm tumultus audax augetur; & modus nullus est; atque vesanæ furiæ inter illas dominantur. Atque omnia jacula essent superata cantu, sed insana vociferatio, & tibia Berecynthia cornu inflato, & tympana, & plausus, & Bacchei ululatus obstiterunt sono citharæ. Tum denique lapides rubuerunt cruore poëtæ non exauditi. Ac primùm Bacchæ disjecerunt aves innumeras, & serpentes, & turbam ferarum, etiamnum admirantium vocem cantantis, quæ gloria erant theatri Orphei, inde vertuntur in Orpheum manibus sanguinolentis, atque concurrunt ut aves, si quando vident noctuam errantem de die: atque ut in amphitheatro utrinque repleto cervus mane periturus in arenâ, est præda canum; ita Bacchæ invadunt poëtam, & simul jaciunt in illum thyrsos foliis virentibus, neutiquam paratos in hunc usum. Hæ jaciunt cespites, illæ ramos excisos ex arboribus, pars saxa. Et ne arma desint vesaniæ, fortè tauri arabant agros vomere impacto; nec longè hinc fortes agricolæ eruebant terram asperam, parantes fructum multo sudore:

E quibus una, levem jactato crine per auram,
En, ait, en hic est nostri contemptor: & hastam
Vatis Apollinei vocalia misit in ora.
Quæ foliis præsuta notam sine vulnere fecit.
Alterius telum lapis est: qui missus, in ipso
Aëre concentu victus vociscque, lyræque est;
Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis,
Ante pedes jacuit. Sed enim temeraria crescunt
Bella: modusque abiit: insanaque regnat Erynnis.
Cunctaque tela forent cantu mollita: sed ingens
Clamor, & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, plaususque, & Bacchei ululatus
Obstrepuêre sono citharæ. Tum denique saxa
Non exauditi rubuerunt sanguine vatis.
Ac primùm attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguesque, agmenque ferarum,
Mænades Orpheï titulum raguêre theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris:
Et coëunt, ut aves; si quando luce vagantem
Noctis avem cernunt: structoque utrinque theatro
Cen matutinâ cervus periturus arenâ,
Præda canum est: vatemque petunt; & fronde virenti
Conjiciunt thyrsos, non hæc in munera factos.
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,
Pars torquent silices. Neu desint tela furori;
Fortè boves presso subigebant vomere terram:
Nec procul hinc multo fructum sudore parantes
Dura lacertosi fodiebant arva coloni:

NOTÆ.

9. *Foliis*] Thyrsos seu hastas Baccharum hederâ vel pampino vestitas.

11. *Victus*] Ut hinc quantùm ad mitigandos ferorum hominum animos valeat eloquentia, liceat colligere.

16. *Berecynthia*] Cujusmodi in sacris Cybeles, quæ Berecynthia à Berecyntho Phrygiæ monte dicitur, ut consueverant.

22. *Mænades*] Bacchæ, quibus ἀπὸ τῦ μαίνεσθαι, à *furendo*, illum datum nomen.

Ib. *Raguêre*] Solent verò seditiosi homines in illos primùm furere, qui sapientibus aurem præbent facilem, ut tandem hos quoque rescindant.

25. *Noctis avem*] Noctuam, bubonem, aut hujus generis aliquam.

Ib. *Utrinque*] Amphitheatro, in quo spectacula matutina, ubi cum bestiis pugnabant; & meridiana, ubi qui superfuerunt ex bestiarum pugnâ, inter se dimicabant. Lipsi. Saturn. Lib. 3. Cap. 15.

28. *Non hæc*] Sed magis ad lætitiæ usus.

Agmine

Agmine qui viso fugiunt, operisque relinquunt
Arma sui; vacuosque jacent dispersa per agros
Sarculaque, rastrique graves, longique ligones.
Quæ postquam rapuêre feræ, cornuque minaci
Divellêre boves, ad vatis fata recurrunt:
Tendentemque manus, atque illo tempore primùm
Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem,
Sacrilegæ perimunt. Perque os (proh Jupiter!) illud,
Auditum saxis, intellectumque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
Te mœstæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi silices, tua carmina sæpe secutæ
Fleverunt silvæ: positis te frondibus arbos
Tonsa comam luxit: lachrymis quoq; flumina dicunt
Increvisse suis: obscuraque carbasa pullo
Naïades, & Dryades, passosque habuêre capillos.
Membra jacent diversa locis. Caput, Hebre, lyramque
Excipis; & (mirùm) medio dum labitur amne,
Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: respondent flebile ripæ.
Jamque mare invectæ flumen populare relinquunt;
Et Methymnææ potiuntur littore Lesbi.
Hîc ferus expositum peregrinis anguis arenis
Os petit, & sparsos stillanti rore capillos.
Tandem Phœbus adest: morsusque inferre parantem
Arcet; & in lapidem rictus serpentis apertos
Congelat; & patulos, (ut erant) indurat hiatus.
Umbra subit terras: &, quæ loca viderat antè,
Cuncta recognoscit. Quærensque per arva piorum

Qui visâ turbâ evadunt, & abjiciunt instrumenta sui facinoris: atque sarculo & ponderosa rastra, & longi ligones jacent sparsi per latos campos. Quæ postquam sævæ Bacchæ abstulerunt, atque sustulerunt cornua minacia tauris, recurrunt ad necem poëtæ; atque scelestæ mactant porrigentem manus, & tunc primùm vana verba proferentem; nec quicquam promoventem voce; & (proh Jupiter!) Spiritus emissus in auras abiit per illud os quod etiam silices secuta sunt, & quod erat intellectum sensibus ferarum. Tristes aves, agmina ferarum, dura saxa, nemora sæpe flexa tuis versibus, te luxerunt, Orpheu: Arbores habentes comam tonsam te fleverunt foliis amissis: ferunt etiam amnes auctos fuisse tuis fletibus, & Naïades & Dryades gestaverunt vela obscura nigro colore, & comam squalidam. Artus jacent locis dispersi. Hebre, excipis caput & citharam: atque (mirùm,) dum cithara fertur medio flumine, queritur nescio quid lugubre, lingua exsanguis murmurat lugubre: ripæ redduut lugubre. Jamque pervectæ ad mare deserunt annem patrium, & fruuntur littore Lesbi Methymnææ. Hîc savus serpens Orphei vultum appetit porrectum in littore exteto, & comam madentem defluente aquâ. Apollo adest denique, atque prohibet nitentem admovere dentes: & inserat in siccam os apertum anguis, & congelat rictus (uti tum erant) apertos. Orpheus jam *umbra pervadit terras, & recognoscit omnia loca quæ antè conspexerat: atque lustrans campos piorum*

NOTÆ.

38. *Divellêre*] Ritus fuit discerpendi tauros in sacris Bacchicis.

49. *Naïades*] Fontium & fluvium Nymphæ, ut Dryades sylvarum.

50. *Membra*] *Membra* tamen Orphei discerpti à musis collecta; & in Dio Macedoniæ condita refert Pausanias in Bœoticis; Caput in Lesbum Lyram in fidus novem insignitum stellis relatam ferunt.

54. *Flumen populare*] Fluvium patrium: Hebrus enim Thraciæ fluvius.

55. *Methymnææ*] Fuit Methymna urbs Lesbi optimo vino celebris.

56. *Lesbi*] Est Lesbos Ægei insula clarissima Thraciæ opposita, quam hodie Mitylenen ab urbis nomine appellant.

58. *Phœbus*] Apollo Orphei pater, qui filii curam post fata suscepit.

61. *Umbra*] Imago, animæ & corporis simulachrum.

62. *Arva piorum*] Campos Elysios.

reperit Eurydicen, & amplectitur avidis brachiis. Hîc modò utrque ambulant æquis gressibus; modò sequitur antecedentem, modò præcedens antevercit; atque Orpheus jam retorquet visum in suam Eurydicen securè.

Invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulnis.
Hîc modò conjunctis spatiantur passibus ambo:
Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit:
Eurydicenque suam jam tutò respicit Orpheus. 66

II. *Non tamen Bacchus patitur hoc flagitium esse multum; atque indignans vate sublato sacrorum suorum, repentè compescuit sinuosâ radice in silvis omnes mulieres Thracias, quæ admiserunt scelus. Namque corripuit digitos pedum, sicuti quælibet secuta est, & immisit in terram duram pedum extremitates. Et sicuti avis cùm implicuit suum pedem laqueis, quos subdolus auceps texit, & advertit se ereptum esse; sese torquet, & sese agitans coarctat laqueos motu; sic, ut quælibet harum terræ affixa cohæserat, attonita incassùm meditabatur fugam: quippe radix flexilis illam impedit, & reprimit sese jactantem. Et dum scrutatur ubi sint articuli, ubi pedes, & ungues, advertit lignum supervenire in suras & pedes politos. Cùmque tristis tentâsset percutere femur manu, percussit lignum: humeri sunt lignum: & credas lacertos extensos esse veros ramos; neque decipiaris credendo.*

II. Non impunè tamen scelus hoc sinit esse Lyæus;
Amissoque dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in silvis matres Edonidas omnes,
Quæ fecêre nefas, tortâ radice ligavit. 70
Quippe pedum digitos, in quantum quæque secuta est,
Traxit; & in solidam detrusit acumine terram.
Utque suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commisit volucris, sensitque teneri,
Plangitur; ac trepidans adstringit vincula motu: 75
Sic, ut quæque solo defixa cohæserat harum,
Exsternata fugam frustrà tentabat: at illam
Lenta tenet radix, exsultantemque coërcet.
Dumque ubi sint digiti, dum pes ubi quærit, & ungues,
Aspicit in teretes lignum succedere suras. 80
Et conata femur mœrenti plangere dextrâ;
Robora percussit, pectus quoque robora fiunt:
Robora sunt humeri. Porrectaque brachia veros
Esse putes ramos; & non fallare putando.

III. *Neque istud satis est Baccho: destitait etiam ipsos Thraciæ campos; atque concedit cum agmine meliore in vineta sui Tymoli & ad Pactolum; quanquam neque tunc erat aureus, neque invidiosus preciosis arenis. Hunc celebrant turba solita Satyri, & Bacchæ.*

III. Nec satis hoc Baccho est. Ipsos quoque deserit agros: 85
Cumque choro meliore, sui vineta Tymoli,
Pactolonque petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidiosus arenis.
Hunc assueta cohors Satyri, Bacchæque frequentant:

NOTÆ.

66. *Tutò*] Cùm vivus eandem vivendi desiderio perdidisset.

67. *Lyæus*] Liber est Pater seu Bacchus, qui curas solvit: ἀπὸ τῦ γύειν, à *solvendo*.

68. *Vate*] Orpheus enim plurimos in Bacchum pulcherrimos hymnos conscripserat; atque insuper sacra ejus in Græciam invexerat.

69. *Edonidas*] Thracias; Edones namque populi sunt Thraciæ.

86. *Meliore*] Quàm qui Orpheum discerpsit, *Sui*] *Ase amati*.

Ib. *Tymoli*] Qui mons est Lydiæ optimi vini fertilis.

87. *Pactolon*] Fluvius est Lydiæ arenis notissimus.

At

At Silenus abeſt. Titubantem anniſque meroque
Ruricolæ cepêre Phryges; vinctumque coronis
Ad regem traxêre Midan: cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui ſimul agnovit ſocium comitemque ſacrorum,
Hoſpitis adventu feſtum genialiter egit
Per bis quinque dies, & junctas ordine noctes.
Et jam ſtellarum ſublime coëgerat agmen
Lucifer undecimus, Lydos cùm lætus in agros
Rex venit; & juveni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optandi gratum, ſed inutile, fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille malè uſurus donis, ait, Effice, quicquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis: nocituraque munera ſolvit
Liber; & indoluit, quòd non meliora petîſſet.
Lætus abit; gaudetque malo Berecynthius heros:
Pollicitamque fidem tangendo ſingula tentat.
Vixque ſibi credens, non altâ fronde virentem
Ilice detraxit virgam; virga aurea facta eſt.
Tollit humo ſaxum: ſaxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Maſſa fit. Arentes Cereres decerpſit ariſtas:
Aurea meſſis erat. Demtum tenet arbore pomum:
Heſperidas donâſſe putes. Si poſtibus altis
Admovit digitos; poſtes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis Danaën eludere poſſet.

At Silenus deſideratur. Agreſtes Phryges comprehenderunt vacillantem ætate & vino; atque duxerunt coronatum ſertis ad regem Midan; quem Orpheus Thracius docuerat Orgia cum Eumolpo Athenienſi. Qui ſtatim atque cognovit ſodalem & conſcium ſacrorum, feſtum celebravit voluptuosè ad hoſpitis adventum, decem diebus: & continuis noctibus. Et jam Phoſphorus undecimus congregaverat excelſum chorum ſtellarum, cùm rex hilaris intrat agros Lydiæ, & reſtituit Silenum Baccho *juveni alumno. Deus lætus* Sileno *nutricio recuperato poteſtatem dedit gratam, ſed fruſtraneam, petendi* quodvis *domum. Ille malè collocaturus beneficium, fac, inquit, ut quicquid attigero corpore mutetur in flavum aurum. Bacchus favet votis, atque præſtitit dona obfutura; atque indoluit, quòd non popoſciſſet potiora. Heros Berecynthius diſcedit hilaris, & lætatur malo, & periculum facit veritatis promiſſæ quæhibet tangendo. Atque ægrè ſibi confidens, deripuit quercu humili virgam virentem foliis; virga facta eſt aurea. Tollit humo ſilicem; ſilex etiam flavet auro. Tetigit etiam ceſpitem; ceſpes mutatur in maſſam* auream *potenti contactu. Detraxit ſpicas aridas frumenti, meſſis erat aurea. Tractat pomum decerptum ex arbore, credas Heſperidas id dediſſe. Si admovit digitos excelſit poſtibus, poſtes videntur fulgere. Cùm ille inſuper abluerat manus aquâ liquidâ, aqua liquida poſſet decipere Danaën.*

NOTÆ.

90. *Silenus*] Bacchi fuit nutritius & pædagogus, ejuſdem comes aſſiduus, ſemper ebrius, pando aſello vehi ſolitus: de quo jam ſuprà lib. 4.

91. *Phryges*] Qui populi fuerunt Minoris Aſiæ Lydis finitimi.

92. *Midan*] Phrygiæ rex fuit per avaritiam factus opulentiſſimus, auri pretio jura omnia exæquare ſolitus: ex quo locus datus fabulæ.

1b. *Cui Thracius*] Midan ſacrorum ſolennibus ab Orpheo initiatum, Phrygiam religione excoluiſſe, ſcribit *Juſtin.* lib. 2.

93. *Cecropio*] Athenienſi; Muſæi filio, Orphei diſcipulo, ad differentium Thracenſis, qui filius Neptuni & Chiones.

97. *Coëgerat*] Id eſt, undecimus dies advenerat. Fingitur autem ſtellas cogere Lucifer ſeu Veneris ſtella, quòd ultima, adventante die, luceat.

102. *Malè uſurus*] *In ſuam perniciem*; parum enim abfuit, quin fame periret Midas.

106 *Berecynthius*] Midas rex Phrygiæ à Berecyntho monte ſic dictus.

114. *Heſperidas*] Heſperi filiæ hortos aureis pomis pretioſos, habuiſſe dicuntur.

117.] *Danaën*] Quæ Acriſii filia imbre aureo, in quem Jupiter ſe mutaverat, eluſa fuit: ut dictum in ſuperioribus.

Vix

Vix ſpes ipſe ſuas animo capit, aurea fingens
Omnia. Gaudenti menſas poſuêre miniſtri
Exſtructas dapibus, nec toſtæ frugis egentes.
Tum verò, ſive ille ſuâ Cerealia dextrâ
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant.
Sive dapes avido convellere dente parabat,
Lamina fulva dapes admoto dente nitebant.
Miſcuerat puris auctorem muneris undis,
Fuſile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, diveſque, miſerque
Effugere optat opes; &, quæ modò voverat, odit.
Copia nulla famem relevat: ſitis arida guttur
Urit, & inviſo meritus torquetur ab auro.
Ad cœlumque manus, & ſplendida brachia tollens,
Da veniam, Lenæe pater; peccavimus, inquit:
Sed miſerere, precor, ſpecioſoque eripe damno.
Mite Deûm numen Bacchus peccâſſe fatentem
Reſtituit, pactamque fidem data munera ſolvit.
Neve malè optato maneas circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem:
Perque jugum montis labentibus obvius undis
Carpe viam; donec venias ad fluminis ortus.
Spumiferoque tuum fonti, quà plurimus exit,
Subde caput: corpuſque ſimul, ſimul elue crimen.
Rex juſſæ ſuccedit aquæ: vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore ceſſit in amnem.
Nunc quoque jam veteris percepto ſemine venæ
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.
IV. Ille peroſus opes, ſilvas & rura colebat,
Panaque montanis habitantem ſemper in antris.
Pingue ſed ingenium manſit: nocituraque, ut antè
Rurſus erant domino ſtolidæ præcordia mentis
Nam ſreta proſpiciens latè riget arduus altò

Vix ipſe continet mente ſpes ſuas, fingens omnia aurea. Famuli admoverunt lætanti menſas congeſtas epulis, neque vacuas panis. Tum verò, ſive ille attigerat ſuâ manu panem, panis durus fiebat. Sive cupiebat mandere epulas dente famelico, epulæ radiabant flava lamina dente appoſito. Temperaverat Bacchum *auctorem doni aquis limpidis, cerneres aurum liquefactum per os currere. Exſternatus novitate mali, & opulentus, & infelix, cupit vitare divitias atque averſatur quæ modò expetiverat. Nulla affluentia minuit famem: Sitis urens inflammat fauces, & meritus cruciatur ab auro* nunc *inviſo. Atque tendens palmas & ſplendida brachia ad cœlum, Ignoſce, ait, pater Lenæe, deliquimus. Sed oro, miſerere, atque ſubtrahe* me huic *ruinæ, quæ præ ſe fert* pulchritudinis *ſpeciem. Bacchus lene Deorum numen* in priſtinum ſtatum *reduxit agnoſcentem deliquiſſe, & irritam facit fidem promiſſam donaque exhibita. Neque, inquit, ſis obductus auro pravè deſiderato, ite ad fluvium proximum claris Sardibus atque incede occurrens aquis fluentibus per cacumen montis, uſquedum pervenias ad fontes fluvii: & ſubmitte tuum caput ſcaturigini ſpumanti quà uberrima erumpit: & ablue ſimul corpus & crimen. Rex adit aquam* ad quam *juſſus erat* ire: *vis aurea infecit fluvium, & tranſit à corpore humano in flumen. Nunc etiam campi pallidi glebis auro indureſcunt, ſemine admiſſo venæ jam veteris.*

IV. *Ille odio habens divitias, frequentabat ſilvas & arva, & Pana degentem ſemper in ſpeluncis montanis, Sed ſtupida indoles permanſit: & cor fatuum denuo obfuturum erat domino, ut prius. Nam Tmolus excelſus difficili adſcenſu riget latè*

NOTÆ.

118. *Aurea*] Aqua hæc igitur erat inſtar aurei illius imbris.

122. *Rigebant*] Quia in aurum mutabantur.

125. *Auctorem muneris*] *Bacchum*, per quem vinum intelligitur.

127. *Miſer*] Quia auro frui non poſſet.

132. *Lenæe*] *Bacche*: nam id illi apud Græcos à torculare datum nomen.

135. *Fidem data munera*] Elegans appoſitio, *Heinſ.*

137. *Sardibus*] Sardes urbs Lydiæ, Cræſi regia, quam Pactolus præterfluebat.

147. *Panaque*] Pan paſtorum Deus, ſemicaper & cornutus, de quo Metam. 1.

Tmolus

Tmolus in aſcenſu: clivoque extentus utroque,
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat ſua carmina Nymphis,
Et leve ceratâ modulatur arundine carmen;
Auſus Apollineos præ ſe contemnere cantus,
Judice ſub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte ſuo ſenior judex conſedit; & aures
Liberat arboribus. Quercu coma cærula tantùm
Cingitur; & pendent circum cava tempora glandes.
Iſque Deum pecoris ſpectans, In judice, dixit,
Nulla mora eſt. Calamis agreſtibus inſonat ille;
Barbaricoque Midan (aderat nam ſortè canenti)
Carmine delinit. Poſt hunc ſacer ora retorſit
Tmolus ad os Phœbi: vultum ſua ſilva ſecuta eſt.
Ille caput flavum lauro Parnaſſide vinctus
Verrit humum Tyrio ſaturatâ murice pallâ:
Inſtructamque fidem gemmis & dentibus Indis
Suſtinet â læva; tenuit manus altera plectrum.
Artificis ſtatus ipſe fuit. Tum ſtamina docto
Pollice ſollicitat: quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharæ ſubmittere cannas.
Judicium ſanctique placet ſententia montis
Omnibus. Arguitur tamen, atque injuſta vocatur
Unius ſermone Midæ. Nec Delius aures
Humanam ſtolidas patitur retinere figuram;
Sed trahit in ſpatium. Villiſque albentibus implet;
Inſtabileſque imo facit: & dat poſſe moveri:
Cætera ſunt hominis: partem damnatur in unam:
Induiturque aures lentè gradientis aſelli.

proſpiciens maria, & porrectus colle duplici hinc terminatur Sardibus, illinc exiguis Hypæpis. Dum Pan ibi gloriosè commendat ſuos verſus mollibus Nymphis, & canit tenuem cantilenam fiſtulâ cerâ compactâ, non veritus eſt ſpernere carmina Apollinea præ ſuis: deſcendit ad iniquum certamen Tmolo arbitro. Arbiter ætate provectior ſedit ſuper ſuo monte, & removet arbores ab auribus: Capilli cærulei tantùm ſunt redimiti quercu, & glandes pendent circum depreſſa tempora. Iſque intuens Deum pecoris, Nulla, inquit, eſt cunctatio in arbitro. Ille ſonum inſpirat arundinibus compoſitis, atque demulcet Midæ aures, (nam forte præſens erat cantanti) cantu inculto. Poſt hunc Tmolus ſacer convertit vultus ad ora Apollinis, ſua ſilva ſecuta eſt vultus. Ille habens caput aureum redimitum lauro ex Parnaſſo petitâ radit terram pallâ imbutâ murice Tyrio: atque tenet à ſiniſtrâ citharam decorum gemmis & ebore: manus altera tractavit plectrum. Illa fuit poſtura artificis. Tum tangit chordas perito pollice; quarum ſuavitate delinitus Tmolus, Pan cogitur ſubjicere fiſtulam ſuam Apollinis lyræ; atque judicium & arbitrium ſancti montis probatur omnibus. Improbatur tamen, & dicitur iniquum oratione ſolius Midæ, ergo Delius prohibet aures fatuas ſervare formam humanam; ſed amplas facit, atque implet pilis albis; & reddidit mobiles ab infimâ parte, & facit ut poſſint agitari. Reliqua ſunt hominis: punitus in uno membro, & oneratur auribus aſini tardi incedentis.

NOTÆ.

152. *Hypæpis*] Hypæpæ, ſeu Hypæpa, fuit urbs Lydiæ Veneri ſacra.

156. *Tmolo*] Deo montis Tmoli. Nam montibus ſua fuerunt numina æquè ac fontibus.

157. *Liberat*] Ab auribus removet: vel aures removet ab arboribus, quibus cingebatur, quò commodius audiat litigatores.

165. *Parnaſſide*] Ex Parnaſſo, Apollini ſacrò monte decerpta.

166. *Saturatâ*] Dibapham, ſeu bis tinctam purpuram intelligit; quam precioſiſſimam Tyro Phœnitiæ urbe peti jam ſæpe diximus.

171. *Cannas*] Ex quibus conſtabat victi Dei fiſtula.

174. *Delius*] Apollo in Delo natus.

175. *Stolidas*] Hæc Midæ aurium metamorphoſis, vel ex earum naturali proceritate, vel ex eo quòd hinc inde & ubique Corycæos haberet omnia ſubauſcultantes, quæ ſibi referrent, nata videtur. Cæterùm appoſitiſſimè eâ parte multatus Midas, quâ deliquerat.

V. *Ille quidem occultat caput, atque conatur tegere tiaris purpureis tempora gravata pudendo probro. Ast servus ejus, qui consueverat ferro tondere prolixos crines, istud spectaverat: qui cùm veretur propalare spectatum probrum, cupiens illud in publicum proferre: neque tamen possit silentio premere seorsum abit, & erudit terram & narrat exiguo sono quales viderit aures domini, & immurmurat terræ erutæ: atque regit indicium suæ vocis terrâ iterum congestâ, & fossis tectis, silens abit. Silva spissa mobilibus cannis ibi cœpit crescere; atque, ubi primùm maturuit exacto anno indicavit eum qui terram effoderat: namque agitata à miti Noto reddit voces defossus, & culpat aures domini.*

VI. *Latoïus postquam ultus esset Midam, discedit à Tmolo, atque sustentatus aëre fluido subsistit citra angustum mare Helles Nepheleïdos in campis Laomedonteis. Vetus est altare dicatum Jovi Panomphæo inter promontorium Sigæum à dextrâ, & altum Rhœtæum à sinistrâ. Inde aspicit Laomedontem primùm statuentem muros novæ Trojæ: atque videt magna incœpta tolli labore immenso; neque requirere exiguas divitias. Atque assumit figuram humanam cum rege tridentifero turgidi maris: & struunt mœnia regi Phrygio, auro promisso pro muris. Opus absolutum erat: tyrannus recusat mercedem, atque cumulat*

V. Ille quidem celat, turpiq; onerata pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed, solitus longos ferro resecare capillos,
Viderat hoc famulus. Qui, cùm nec prodere visum
Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
Nec posset reticere tamen, secedit; humumque
Effodit: &, domini quales aspexerit aures,
Voce refert parvâ; terræque immurmurat haustæ;
Indiciumque suæ vocis tellure regestâ
Obruit; & scrobibus tacitus discedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Cœpit; &, ut primùm pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam. Leni nam motus ab Austro
Obruta verba refert; dominique coarguit aures.

VI. Ultus abit Tmolo; liquidumque per aëra vectus
Angustum citra pontum Nepheleïdos Helles
Laomedonteïs Latoïus adstitit arvis.
Dextera Sigæi, Rhœtæi læva profundi
Ara Panomphæo vetus est sacrata Tonanti.
Inde novæ primùm moliri mœnia Trojæ
Laomedonta videt; susceptaque magna labore
Crescere difficili; nec opes exposcere parvas.
Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam; Phrygioque tyranno
Ædificant muros, pacto pro mœnibus auro.
Stabat opus: pretium rex inficiatur; & addit

NOTÆ.

192. *Agricolam*] Tonsorem, & simul Midam, quem ille asini aures habere terræ immurmuraverat.

193. *Obruta verba*] Sc. *Rex Midas aures asini habet.*

194. *Ultus*] Apollo, qui Midæ aures protraxerat.

195. *Helles*] Quæ Athamantis & Nepheles fuit filia, Phryxi soror, quocum novercæ insidias fugiens in mare decidit, quod ab eâ Hellespontus dictum est.

196. *Laomedonteis*] Quæ Laomedontis erant Trojanorum regis.

Ib. *Latoïus*] Apollo Latonæ filius.

197. *Sigæi*] Sigæum & Rhœtæum notissima sunt Trojæ promontoria, inter quæ Ara Jovi Panomphæo fuerat erecta.

198. *Panomphæo*] Id est, Eustathio interprete, qui omnium voces audiat, vel omnium voce collatur; ex παν & ὁμφη.

202. *Tridentigero*] Neptuno, cujus insigne tridens.

203. *Phrygio*] Qui Phrygiæ minori, quæ & Troas dicitur, imperavit.

204. *Ædificant*] Herodotus scribit. Laomedontem templa Apollinis & Neptuni depeculatum, thesauros Deorum sacris dicatos, ad extruenda Trojæ mœnia convertisse. Quamvis verò similius est, lutea vel etiam lateritia mœnia, aquâ Neptuniâ primum mista, Phœbæâ deinde face aruisse.

Perfidiæ

Perfidiæ cumulum falsis perjuria verbis.
Non impunè feres, rector maris inquit: & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ littora Trojæ.
Inque freti formam terras convertit; opesque
Abstulit agricolis; & fluctibus obruit arva.
Pœna neque hæc satìs est: Regis quoque filia monstro
Poscitur æquoreo. Quam dura ad saxa revinctam
Vindicat Alcides; promissaque munera doctos
Poscit equos: tantique operis mercede negatâ.
Bis perjura capit superatæ mœnia Trojæ.
Nec pars militiæ Telamon sine honore recessit:
Hesioneque datâ potitur. Nam conjuge Peleus
Clarus erat Divâ. Nec avi magìs ille superbit
Nomine, quàm soceri. Siquidem Jovis esse nepoti
Contigit haud uni: conjux Dea contigit uni.

VII. Namque senex Thetidi Proteus, Dea, dixerat, undæ,
Concipe; mater eris juveni, qui fortibus actis
Acta patris vincet; majorque vocabitur illo.
Ergo ne quicquam mundus Jove majus haberet,
Quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes;
Jupiter æquoreæ Thetidis connubia vitat:
In suaque Æaciden succedere vota nepotem
Jussit; & amplexus in virginis ire marinæ.
Est sinus Hæmoniæ curvos falcatus in arcus:
Brachia procurrunt; ubi, si foret altior unda,
Portus erat: summis inductum est æquor arenis.

perfidiam fictis vocibus & perjurio. Non discedes inultus, inquit, moderator æquoris: atque impulit omnes aquas ad littora fordidæ Trojæ. Et mutat solum in speciem æquoris, & rapuit divitias colonis; & opprimit campos undis. Neque hæc vindicta satis est, filia etiam tyranni petitur ceto marino. Quam rupi rigidæ alligatam Hercules liberat; atque petit equos pactos quos illi *mercedis loco promiserat* Laomedon; *& præmio negato tanti operis, potitur muris Trojæ victæ bis perjuræ. Neque Telamon unus ex exercitu abiit sine gloriâ: & fruitur Hesione* ab Hercule *traditâ. Nam Peleus inclytus erat Deâ uxore: neque ille magìs gloriatur nomine avi quàm soceri: siquidem non soli* Peleo *evenit esse nepoti Jovis. Dea uxor evenit soli.*

VII. *Namque senex Proteus dixerat Thetidi, ô Dea æquoris, concipe; eris genitrix juvenis, qui superabit facinora* [*et*] *patris strenuis facinoribus: & dicetur major illo. Adeòque ne mundus quicquam haberet majus Jove, quanquam Jupiter corde arsisset flammâ violentâ fugit conjugium Thetidis marinæ, & imperavit Æacidem nepotem suum succedere suis votis, & venire in amplexus puellæ æquoreæ. Est sinus in Thessaliâ curvis flexibus arcuatus in similitudinem falcis: eminentia* promontoria in mare *protenduntur; ubi si fluctus essent tumidiores, erat portus: mare est extensum super extremis arenis.*

NOTÆ.

211. *Filia*] Hesione est.

214. *Equos*] Quos quidem ex Solis equorum progenie esse dicebant.

215. *Bis*] In Deos, Neptunum, viz. & Apollinem primò, deinde in Herculem.

216. *Sine honore*] Huic namque Æaci filio, Hercules Hesionem, ob rem præclarissimè gestam præmii loco dedit: ex quâ Ajacem & Teucrum suscepit.

217. *Peleus*] Qui Telamonis frater, Jovisque nepos. Thetidi, Nerei & Doridis filiæ, matrimonio est conjunctus.

219. *Socri*] Nerei, Oceani & Tethyos filii, vatis Deique antiquissimi.

221. *Proteus*] Deus marinus fuit, Neptuni filius. Phocarum seu vitulorum marinorum pastor.

225. *Haud tepidos*] Nam Thetidis amore Jupiter vehementer correptus fuerat.

226. *Vitat*] Jovi, inquit Fulgentius, qui ignis est, cum Thetide, i. e. aquâ, coire non licet.

227. *Nepotem*] Peleum Æaci filium, quem quidem Æacum Jupiter ex Æginâ Asopi filiâ suscepit.

229. *Hæmoniæ*] Thessaliæ.

Littus

Habet littus firmum, quod neque accipiat pedum signa, neque impediat incessum, neque sit molliter sectum algâ. Silva Myrtea illud cingit consita baccis bicoloribus. Est antrum in medio: dubium paratumne arte an naturâ, magis arte tamen: quò sæpe venire consueveras nuda, Theti, vecta delphino frænato. Peleus illic te invadit cùm strata esses, & sopore devincta: & quoniam precibus delicita recusas, vim intentat, complectens colla amborum brachiis. Quod nisi confugisses ad consuetas artes formis sæpe mutatis, ille concubitu appetito potitus esset. Verùm tu nunc avis; tamen ille premebat avem; nunc magna eras arbor: Peleus tenebat arborem. Tertia figura fuit tigridis maculatæ: Æacides illâ tremefactus tollit lacertos à corpore. Tum sacrum facit Diis maris, mero sparso supernata, & fibris pecudum, & fumo thuris: donec vates Carpathius dixit de mediâ abyssò. Æacide, frueris optatis thalamis. Tu tantùm, cùm illa dormiens jacebit in speluncâ frigidâ, ligato nesciam funibus, & firmis vinculis. Neque te fallat mutata in mille formas: sed urge quicquid erit, donec restituit priùs se in eam formam, quam primò vidisti eam habuisse. Proteus hæc fatus erat; & abdidit faciem in mari; & recipit se in suas undas statim post verba ultima. Sol vergebat ad occasum, & tenebat mare occiduum curru prono, cùm formosa Nereïs; (Thetis Nereï filia) mari deserto, subit lectos solitos.

Littus habet solidum, quod nec vestigia servet,
Nec remoretur iter; nec opertum pendeat algâ.
Myrtea silva subest bicoloribus obsita baccis.
Est specus in medio; naturâ factus, an arte,
Ambiguum; magis arte tamen: quò sæpe venire
Frænato delphine sedens, Theti, nuda solebas.
Illîc te Peleus, ut somno vincta jacebas,
Occupat: & quoniam precibus tentata repugnas,
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quòd nisi venisses variatis sæpe figuris
Ad solitas artes; auso foret ille potitus.
Sed modò tu volucris (volucrem tamen ille tenebat;
Nunc gravis arbor eras: hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculosæ tigridis: illâ
Territus Æacides à corpore brachia solvit.
Inde Deos pelagi, vino super æquora fuso,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat:
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Æacide, dixit, thalamis potiere petitis.
Tu modo, cùm gelido sopita quiescet in antro,
Ignaram laqueis vincloque innecte tenaci.
Nec te decipiat centum mentita figuras:
Sed preme quicquid erit: dum, quod fuit antè, reformet.
Dixerat hæc Proteus: & condidit æquore vultum;
Admisitque suos in verba novissima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Hesperium temone fretum: cùm pulchra relicto
Nereïs ingreditur consueta cubilia ponto.

NOTÆ.

233. *Pendeat*] Pendere videtur littus cùm algâ opertum est, quæ pedibus cedit.

238. *Vincta*] Rectiùs quàm *Victa*. Sic enim passim loquuntur poëtæ, & somnus Δεσμὸς Græcis dicitur. Sic Orpheus Hymno in somnum; Σώματα δεσμεύων: &c.

247. *Vino*] Sicut Diis aliis in arâ, mensâ, foco, aut terrâ libatum est. Sic Virgil.

——*Extaque salsos*
Projiciam in fluctus, & vina liquentia fundam.

248. *Pecoris fibris*] Sacrificiis nempe marinorum Deorum favorem sibi conciliare studuit.

249. *Carpathius*] Proteus est, qui in Carpathio mari, à Carpatho insulâ dicto, habitat: de quo Virg. Georg. 4.

Est in Carpathio Neptuni gurgite Vates
Cæruleus Proteus.

252. *Vinclo*] Ad imitationem Homerici Protei, à Menelao constricti. Odyss. δ.

258. *Fretum*] Atlanticum mare, in quod condi videtur sol vespertinus.

Vix

Vix bene virgineos Peleus invaserat artus;
Illa novat formas; donec sua membra teneri
Sentit: & in partes diversas brachia tendi.
Tum demùm ingemuit: Neque, ait, sine numine vincis:
Exhibita est; Thetis. Confessam amplectitur heros,
Et potitur votis: ingentique implet Achille.
VIII. Felix & nato, felix & conjuge Peleus;
Et cui, si demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. Fraterno sanguine sontem,
Expulsumque domo patriâ Trachinia tellus
Accipit: Hîc regnum sine vi, sine cæde, tenebat
Lucifero genitore satus, patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx; illo qui tempore mœstus,
Dissimilisque sui, fratrem lugebat ademtum.
Quò postquam Æacides fessus curâque, viâque
Venit; & intravit paucis comitantibus urbem;
Quosque greges pecorum, quæ secum armenta trahebat,
Haud procul à muris sub opacâ valle reliquit;
Copia cùm facta est adeundi prima tyranni,
Velamenta manu prætendens supplice, qui sit,
Quoque satus, memorat. Tantùm sua crimina celat.
Mentitusque fugæ causam, petit urbe vel agro
Se juvet. Hunc contrâ placido Trachinius ore
Talibus alloquitur: Mediæ quoque commoda plebi

Vix Peleus bene occupaverat membra virginea, illa mutat figuras, donec sentit suos artus esse ligatos, & lacertos in partes varias esse porrectos. Tum demum ingemuit: Neque, inquit, es fortior sine Dei auxilio: atque cùm reddita erat ad formam, fuit Thetis. Heros amplectitur confessam, & fruitur desiderio, & gravidam fecit magno Achille.

VIII. *Peleus & beatus filio, & beatus uxore; & cui, si tollas flagitium Phoci mactati, omnia bene cesserant. Terra Trachinia excipit reum necis fraternæ, atque exulem domo patriâ: Ceyx genitus patre Phosphoro, atque vultu referens splendorem paternum, hîc habebat imperium sine vi, sine cæde: qui eo tempore tristis, atque sibi dispar flebat fratrem sublatum. Quò postquam Æacides lassus solicitudine & itinere accessit, atque subiit urbem paucis stipantibus, & relictis gregibus pecudum, & armentis quæ secum ducebat non longè à mœnibus in obscurâ valle, cùm primùm datus est locus conveniendi regis, porrigens velamina manu supplici, quis sit refert, & quo* patre *genitus: tantum obticet sua flagitia: atque fingens causam exilii petit ut sibi auxilium præbeat urbis vel agri. Trachinius* Ceyx *huic vicissim respondet leni vultu; infimo populo etiam bona*

NOTÆ.

260. *Peleus*] Peleus, inquit Fulgentius, est Πηλὸς lutum, terra, i. e. caro: Thetis aqua. i. e. humor; Jupiter qui utrâque gignit, & conjungit, est ignis, i. e. anima. Hinc natus Achilles, i. e. homo perfectus.]

267. *Phoci*] Quem Æaci filium fuisse lib. 7. vidimus: atque adeò, quanquam aliâ matre, Psamathe nimirum Nerei filia, Pelei fratrem esse constat. Sævus fuit; quamobrem disco per quinquertii ludum à Peleo, matri suæ gratificato, occisus.

269. *Trachinia*] Thessaliæ regio, in qua urbs Trachin ab Hercule condita, infrâ v. 627. Apollodorus tamen lib. 3. refert, Peleum non Trachin sed Phthiam exulatum pervenisse.

271. *Nitorem*] Luciferi enim stella valde clara & radians.

273. *Dissimilis*] Nam præ se antea animi quandam hilaritatem ferre consueverat; at nunc mœstus.

Ib. *Fratrem*] Dædalionem hominem violentem, in accipitrem mutatum, cujus mox fata poëta enarrabit.

279. *Velamenta*] Pacem aut veniam petentes præferebant Oleæ ramos, laneis vittis obvolutos, qui repræsentarent manus vinctas & se dedentes.

280. *Crimina*] Phoci fratris cædem.

285. *Mediæ*] Ut multò magis Peleo ejusque comitibus Ceycis regnum patere intelligatur.

nostræ concessa sunt, Peleu neque possidemus imperium barbarum. Adde huic nostræ voluntati validas orationes, nomen illustre, & Jovem avum: neque abutere tempore orando; habebis quodcunque poscis: atque credas hæc qualiacunque cernis tua esse pro parte: utinam potiora cerneret: Atque lachrymabatur. Peleus & socii exquirunt quæ causa sit tantos mœrores. Quibus ille respondet: Fortè existimetis hanc avem quæ vescitur prædâ, & persequitur omnes aves, semper tectam fuisse plumis. Homo fuit, nomine Dædalion, & tantùmest mentis robur quantùm sævus erat, & bello acer, atque expeditus ad cædem, genitus illo patre qui præcedit Auroram, & ultimus egreditur cœlo. Ego pacem amavi, solicitus mihi ipsi pacis servandæ atque connubii: crudelia bella grata erant fratri. Illius virtus vicit reges & nationes, quæ nunc transformata vexat columbas Thisbeas. Filia & fuit Chione: quæ cum esset pulcherrima placuit mille rivalibus, viro matura quatuordecim annis.

Noſtra patent, Peleu; nec inhoſpita regna tenemus.
Adjicis huic animo momenta potentia, clarum
Nomen, avumque Jovem. Nec tempora perde precando:
Quod petis, omne feres. Tuaque hæc pro parte videto,
Qualiacunque vides. Utinam meliora videres!
Et flebat. Moveat quæ tantos cauſa dolores,
Peleuſque, comiteſque rogant. Quibus ille profatur:
Forſitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves, ſemper pennas habuiſſe putetis.
Vir fuit: & tanta eſt animi conſtantia quantùm
Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus,
Nomine Dædalion; illo genitore creatus
Qui vocat Auroram, cæloque noviſſimus exit.
Culta mihi pax eſt; pacis mihi cura tenendæ,
Conjugiique fuit; fratri fera bella placebant.
Illius virtus reges, genteſque ſubegit,
Quæ nunc Thiſbeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione: quæ dotatiſſima formâ
Mille procis placuit, bis ſeptem nubilis annis.
Fortè revertentes Phœbus, Maïâque creatus,
Ille ſuis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
Vidêre hanc pariter, pariter traxêre calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo;
Non tulit ille moras: virgâque movente ſoporem
Virginis os tangit. Tactu jacet illa potenti;

Fortè Apollo, & filius Maiæ redeuntes, ille suis Delphis, hic cacumine Cyllenes, hanc simul adspexerunt, simul amore correpti sunt. Apollo producit spem Veneris in tempus noctis; ille non passus est cunctationem, atque tangit os puellæ baculo inducente somnum. Illa sternitur tactu potenti;

NOTÆ.

285. *Huic animo*] Noſtro animo per ſe benigno & liberali.

291. *Volucrem*] De accipitre loquitur, in quem Ceycis frater Dædalion mutatus.

296. *Qui vocat*] Periphraſis eſt Luciferi, qui, appropinquante Aurorâ, quam vocare videtur, *cæli ſtatione noviſſimus exit*, ut ait noſter lib. 2. v. 115. Utpote ſphærâ terræ propiore vectus.

300. *Thiſbeas*] Thiſbe eſt urbs Bœotiæ, à Thiſbe Aſopi filiâ cognominata, columbis abundans, unde Thiſbeus. Hîc autem per ſynecdochen pro quibuſvis columbis.

Ib. *Mutata*] In accipitrem mutatum Dædalionem Ceycis fratrem diximus.

303. *Maïæ*] Mercurius eſt Jovis, ex Maïa Atalante fatâ, filius.

304. *Delphis*] Urbs ad Parnaſſi radices ſita, Apollinis oraculo clariſſima.

Ib. *Cyllenæo*] Cyllene Arcadiæ monte, in quo Mercurius natus dicitur.

305. *Traxêre calorem*] Chionen ambo unà amare cœperunt.

307. *Virgâque*] Alata ea fuit, duobuſque implicata ſerpentibus, quam *Caduceum* vocitârunt.

Vimque

Vimque Dei patitur. Nox cœlum sparserat astris;
Phœbus anum simulat; præceptaque gaudia sumit.
Ut sua maturus complevit tempora venter:
Alipedis de stirpe Dei versuta propago
Nascitur Autolycus, furtum ingeniosus ad omne:
Qui facere assuêrat patriæ non degener artis,
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Nascitur è Phœbo (namque est enixa gemellos)
Carmine vocali clarus, citharâque Philammon.
Quid peperisse duos, & Diîs placuisse duobus;
Et forti genitore, & progenitore Tonanti
Esse satam prodest? an obest quoque gloria multis?
Obfuit huic certè. Quæ se præferre Dianæ
Sustinuit; faciemque Deæ culpavit. At illi
Ira ferox mota est: Factisque placebimus inquit.
Nec mora: curvavit cornu; nervoque sagittam
Impulit: & meritam trajecit arundine linguam.
Lingua tacet: nec vox tentataque verba sequuntur:
Conantemque loqui cum sanguine vita reliquit.
Quem (misera ô pietas!) ego tum patruoque dolorem
Corde tuli, fratrique pio solatia dixi.
Quæ pater haud aliter, quàm cautes murmura ponti,
Accipit; & natum delamentatur ademtam.
Ut verò ardentem vidit; quater impetus illi
In medios fuit ire rogos, quater inde repulsus
Concita membra fugæ mandat: similisque juvenco

& violatur à Deo. Nox sparserat cœlum sideribus. Apollo fingit se anum, atque capit gaudia præcepta. Postquam uterus maturus absolvit sua tempora, Autolycus, nascitur proles astuta de stirpe Dei alipedis, versutus ad omne furtum, qui, non alienus ab arte paternâ, solitus erat vertere alba in atra atque atra in alba. Philammon insignis carmine sonoro, atque lyrâ, nascitur ex Apolline. (Namque emisit geminos.) Quid juvat genuisse duos, & gratum fuisse duobus Diis, & esse genitum strenuo patre, & avo Jove? An etiam gloria multis nocet? Nocuit certè huic; quæ non verita est se anteponere Dianæ; atque reprehendit vultus Deæ. At illa incensa est irâ crudeli: atque inquit, Placebimus factis. Nec mora: sinuavit arcum, atque emisit sagittam nervo, & transfixit calamo linguam meritam. Lingua silet; neque vox, neque verba, quæ emittere conabatur Chione, *sequuntur; & vita & sanguis desituit nitentem loqui. Quem dolorem (ô infelix pietas!) ego tum passus sum animo patruo & consolationes obtuli pio fratri. Quas pater non secùs audit quàm rupes* audiunt *strepitum maris: atque usque valdè lamentatur filiam sublatam. Cùm verò adspexit eum flagrantem, quater ille conatus est sese immittere in medios rogi* ignes; *quater inde prohibitus in fugam vertit celeres pedes; atque similis juvenco*

NOTÆ.

410. *Anum*] Similiter lib. 6. 26. *Pallas anum simulat falsoque ad tempora canos Addit*, &c.

Ib. *Præcepta*] Hoc est vel *priùs capta* à Mercurio, vel *gaudia præcepta* sunt, quæ Apollo *priùs* animo *conceperat*; quippe ver. 306. poëta ait:

Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo.

312. *Alipedis*] Mercurii, cujus talaria ideo alata finguntur, quòd omnium planetarum sit velocissimus.

314. *Patria*] Patris Mercurii, qui Deus furacissimus. Κακῦ κέρδεος κακὸν ἄνδρα.

317. *Philammon*] Huic, ut & fratri alium alii patrem assignavêre.

319. *Progenitore*] *Jove*, qui Luciferi pater, Dædalionis avus, Chiones fuit proavus, quanquam progenitorem, seu avum, licentiâ familiari dixit poëta.

323. *Factisque*] Sarcasmus est, ac si Diana irata diceret, *Si non formâ, certè factis placebo.*

328. *Patruo*] Id est, *forti vel duro*, ut exponit Heinsius, Sic Horatius ait, *Ne sis patruus mihi.*

329. *Dixi*] Flentem eum suprà vidimus, cùm primo Peleum est alloquutus.

ferenti cervice onustâ aculeos vesparum, qua nullum ferè est iter, prorumpit. Jam tum mihi visus est currere plùs quàm homo posset; atque crederes pedes induisse alas. Adèoque sese subtraxit omnibus; & celer mortis desiderio, pervenit ad cacumen Parnassi. Cùm Dædalion se dedisset præcipitem ab excelsâ rupe, Apollo miseratus mutavit in accipitrem, & lævavit cadentem alis subitò natis; atque rostrum aduncum fecit, adjecit uncos hamatos unguibus, præbuit quidem fortitudinem pristinam, vires verò amplìores quàm ut illi tam parvo corpori convenirent. Atque nunc accipiter nulli non inimicus feritatem exercet in omnes; & dolens est causa dolendi aliis.

Spicula crabronum pressâ cervice gerenti
Quà via nulla, ruit. Jam tum mihi currere visus
Plus homine est: alasque pedes sumsisse putares.
Effugit ergo omnes; veloxque cupidine leti
Vertice Parnassi potitur. Miseratus Apollo,
Cùm se Dædalion saxo misisset ab alto,
Fecit avem, & subitis pendentem sustulit alis;
Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc accipiter, nulli satìs æquus, in omnes
Sævit aves; aliisque dolens fit causa dolendi.

IX. *Quæ monstra dum filius Phosphori refert de suo fratre; Anetor Phocæus pastor armenti festino cursu anhelans adcurrit. Heu Peleu, Peleu, inquit, hìc jam tibi nuncius magni damni! Peleus hortatur aperire quodcunque habeat. Ipse heros Trachinius solicitus est & tremit ex timore. Ille narrat: Egeram tauros lassos ad obliquæ littora, cùm sol excelsissimus medio orbe, tantùm retro cerneret, quantum videret superesse. Atque pars juvencorum genua flexerat in flavis arenis, & recubans prospiciebat æquor vastarum aquarum: pars huc & illuc vagabatur lentis passibus: alii natant, & eminent altis cervicibus super aquas. Templum adjacet mari, neque marmore insigne, neque auro; sed opacum spissis arboribus & antiquo luco. Nereïdibus & Nerco sacrum. Nauta qui siccat retia in littore dixit hos esse Deos templi. Palus consita spissis solictis est huic proximæ, quam aqua maris æstuantis facit. Hic lupus ingens fera, cujus fauces, fulminis instar, omnia proterentes infectæ erant spumis & crasso tabo;*

IX. Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De consorte suo; cursu festinus ánhelo
Advolat armenti custos Phocæus Anetor.
Heu Peleu, Peleu, magnæ tibi nuncius adsum
Cladis, ait? quodcunque ferat, jubet edere Peleus:
Pendet, & ipse metu trepidat Trachinius heros.
Ille refert: Fessos ad littora curva juvencos
Appuleram, medio cùm sol altissimus orbe
Tantùm respiceret, quantùm supereße videret.
Parsque boum fulvis genua inclinârat arenis,
Latarumque jacens campos spectabat aquarum:
Pars gradibus tardis illùc errabat & illùc:
Nant alii, celsoque exstant super æquora collo.
Templa mari subsunt, nec marmore clara, nec auro;
Sed trabibus densis, lucoque umbrosa vetusto.
Nereïdes, Nereusque tenent. Hos navita templi,
Edidit esse Deos, dum retia littore siccat.
Juncta palus huic est densis obsessa salictis,
Quam restagnantis fecit maris unda paludem.
Inde fragore gravi strepitans loca proxima terret
Bellua vasta lupus, silvisque palustribus exit,

Et Sol ex æquo metâ distabat utrâque.

NOTÆ.

347. *Consorte*] Dædalione fratre.

348. *Phocæus*] Ex Phocide Achaiæ regiuncolâ oriundus.

352. *Littora*] Aquatum, aut ad refrigeratum.

353. *Medio cùm*] Periphrasis est meridiei. Sic. lib. 3.

Jamque dies medium rerum contraxerat umbras.

356. *Campos aquarum*] Uti campus maris dicitur, sic & æquor soli, ut Juvenal, de equo —Qui fervet in *æquore* primus.

363. *Palus*] Locum luporum latebris accommodatissimum describit.

Oblitus

Oblitus & ſpumis & ſpiſſo ſanguine rictus
Fulmineos; rubrâ ſuffuſus lumina flammâ.
Qui, quanquam ſævit pariter rabieque, fameque,
Acrior eſt rabie, neque enim jejunia curat
Cæde boum, diramque famem ſatiare, ſed omne
Vulnerat armentum, ſternitque hoſtiliter omne.
Pars quoque de nobis funeſto ſaucia morſu,
Dum defenſamus, leto eſt data. Sanguine littus
Undaque prima rubent, demugitæque paludes.
Sed mora damnoſa eſt, nec res dubitare remittit.
Dum ſupereſt aliquid, cuncti coëamus, & arma,
Arma capeſſamus, conjunctaque tela feramus.
Dixerat agreſtis. Nec Pelea damna movebant:
Sed memor admiſſi Nereïda colligit orbam
Damna ſui inferias extincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaque ſumere tela
Rex jubet Oetæus; cum queis ſimul ipſe parabat
Ire. Sed Halcyone conjux excita tumultu
Proſilit, &, nondum totos ornata capillos,
Disjicit hos ipſos: colloque infuſa mariti,
Mittat ut auxilium ſine ſe, verbiſque precatur,
Et lachrymis; animaſque duas ut ſervet in unâ.
Æacides illi, Pulchros, regina, pioſque,
Pone metus: plena eſt promiſſi gratia veſtri.
Non placet arma mihi contra nova monſtra moveri.
Numen adorandum pelagi eſt. Erat ardua turris;
Arce focus ſummâ; feſſis loca grata carinis.
Adſcendunt illùc, ſtratoſque in littore tauros
Cum gemitu aſpiciunt, veſtatoremque cruento

atque *oculi erant pleni rutilante igne, erumpit ſilvis paluſtribus cum ingenti ſtrepitu, atque frendens terrorem incutit locis proximis. Qui licet ſimul furit propter famem atque rabiem, vehementior eſt tamen propter rabiem. Neque enim intendit explere jejunia & acrem famem morte taurorum, ſed mactat totum armentum, & proterit hoſtiliter. Pars etiam noſtrûm vulnerata letali morſu dum conamur arcere, interfecta eſt. Littus & prima aqua, & paludes mugitu* boum *repletæ rubent ſanguine. Sed cunctatio eſt pernicioſa, neque res ſinit hæſitare. Quamdiu aliquid reſtat, omnes conveniamus, & arma, arma induamus, & feramus jacula ſecid. Ruſticus abſolverat. Neque clades tangebat Peleum: Verùm recordans facinoris patrati, ratiocinatur Nereïdem filio privatam mittere Phocom actato inferias ex ſuis diſpendiis. Rex Oetæus imperat viros ſumere arma; & capere ſæva miſſilia; cum quibus ipſe volebat proficiſci. Sed uxor Halcyone evocata ſtrepitu, prorumpit* ex Gynæceo, *& nondum compoſitos habens omnes capillos diſturbat hos ipſos, atque projecta in collum conjugis, orat voce atque lachrymis ut mittat auxilium, & ipſe non proficiſcatur, ſed* ut præſens *tueatur duas animas in unâ. Æacides illi* dixit, *Omitte, regina, honeſtos & pios timores: gratia veſtri promiſſa eſt integra. Mihi non eſt animus arma parare adverſus nova monſtra. Nympha maris eſt adoranda. Erat turris excelſa* atque *focus* in *ſuprema arce; loca jucunda navibus fatigatis. Illùc ſcandunt, & vident cum dolore boves mactatos in littore, atque populatorem ſanguinolento*

NOTÆ.

368. *Fulmineos*] Sic ſæpe de apri dentibus noſter, ut Lib. 8. 289. & Lib. 550, quod ardenti afflatu ſint rictus, & omnia proterant inſtar fulminis.

380. *Sed memor*] Conſcius ſibi parricidii Peleus ſuſpicatur Pſamathen, Nereï filiam, quæ in templo illo colebatur, ſibi infenſam boum cæde filio ſuo phoco inferias referre velle; reprimit ergo ſe ſuoſque ab armis & vindictâ, atque ad placandum numen ſe convertit.

381. *Damni ſui*] Id eſt *cædem boum. Sui* pro *ſuâ*.

383. *Rex Oetæus*] Ceyx rex Trachinis, quam urbem Hercules ſub Oetâ monte condidit.

388. *Unâ*] Halcyones vitam à Ceycis vitâ pependiſſe exitus declarat: illo enim in mari ſubmerſo, ipſa quoque dolore vitam finit.

389. *Pulchros*] *Laudabiles*; utpote pro mariti ſalute.

392. *Numen*] *Pſamathe* Nympha marina.

393. *Focus*] Pharos ſeu ignita turris, noctu lucens, cujus beneficio nautæ iter ſuum ad portum dirigerent.

Sævum ritu ferentem prolixos pilos inquinatos sanguine. Peleus porrigens manus versus littora vastissima maris, precatur glaucam Psamathen, ut ponat iram, atque præbeat auxilium. Neque illa movetur precibus Æacidæ orantis. Thetis supplex impetravit hanc veniam, pro marito. At enim lupus imperterritus perstat in violentâ ferâ, dulcedine sanguinis irritatus; donec vertit in saxum lupum affixum collo dilaniatæ juvencæ: atque corpus retinuit omnia præter colorem. Color saxi declarat illum jam non esse lupum, jam non debere reformidari. Neque tamen fata patiuntur Peleum manere in hâc terrâ. Ergo profugus pergit ad Magnetas, atque ibi expiationem accipit ab Acasto Thessalico.

Ore ferum, longos infectum sanguine villos.
Inde manus tendens in aperti littora ponti.
Cæruleam Peleus Psamathen, ut finiat iram,
Orat; opemque ferat. Nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge supplex
Accepit veniam. Sed enim irrevocatus ab acri
Cæde lupus perstat, dulcedine sanguinis asper;
Donec inhærentem laceræ cervice juvencæ
Marmore mutavit. Corpus, præterque colorem
Omnia servavit: lapidis color indicat illum
Jam non esse lupum, jam non debere timeri.
Nec tamen hâc profugum consistere Pelea terrâ
Fata sinunt: Magnetas adit vagus exsul, & illic
Sumit ab Hæmonio purgamina cædis Acasto.

X. Interea fratrisque sui, fratremque secutis
Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
Consulat ut sacras hominum oblectamina sortes,
Ad Clarium parat ire Deum: nam templa profanus
Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Consilii tamen ante sui, fidissima, certam
Te facit, Halcyone, cui protinus intima frigus

X. Interea Ceyx attonitus, & habens pectus solicitum monstris fratris sui, & iis quæ secuta sunt fratrem, constituit proficisci ad Deum Clarium, ut consulat sacra oracula, quæ solatia afferunt hominibus anxiis; nam impius Phorbas reddebat templa Delphica inaccessa cum Phlegyis. Attamen, Halcyone fidelissima, is tibi antea indicat sententiam suam, cujus statim tremor

NOTÆ.

400. *Æacidæ*] Pelei *Conjuge*] Peleo, cui Thetis nupta.

404. *Marmore*] Hoc ideo fictum: quòd vel lupus, vel aliquis parricidii ultor, quod in fratrem Peleus admiserat, placatâ Psamathe, ab eo persequendo desierit.

408. *Magnetas*] Fuerunt Magnetes Thessaliæ populi equorum domitores clarissimi, Magnesiæ regionis incolæ.

409. *Acasto*] Qui Peliæ filius, uxorem Hippolyten duxit: illa Pelei amore capta est: spreta autem illum marito accusavit, quòd se de stupro interpellâsset. Atque eâ causâ quasi ad venationem eductum, dein armis spoliatum in monte Pelio feris lacerandum Peleum reliquit Acastus. Sed illi Mercurius, seu Chiron, opem tulit, ensemque à Vulcano fabricatum præbuit, quo Acastum unâ cum uxore interfecit. Hinc illud Horatii Od. 7. lib. 3.

Narrat penè datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hypolyten dum fugit abstinens.

410. *Fratris*] *Dædalionis* qui in accipitrem mutatus.

Ib. *Fratrem secutis*] Interfectâ utpote à Dianâ Chione, fratris filiâ; quibus adde quæ Pelei causâ evenerant, lupum, viz. in lapidem mutatum.

413. *Clarium*] Ad Apollinis Clari oraculum. Fuit namque Claros Ioniæ civitas juxta Colophonem, Apollinis oraculo nobilis.

Ib. *Templa*] Quæ quidem, cùm propriora essent, breviori tempore & minori labore, nisi Phorbas obstitisset, Ceyx adire potuisset.

414. *Phlegyis*] Populi fuerunt Thessaliæ sacrilegi, templum etiam Delphicum spoliare aggressi, qui tandem ab irato Neptuno diluvio sunt perditi.

Ib. *Phorbas*] Thessalus, Lapithæ filius, latro ferox qui obvios ad pugillatum cogebat, & interficiebat. Deos quoque provocare ausus, donec ab Apolline superatus morte est mulctatus. Pausan.

Ossa

Ossa receperunt; buxoque simillimus ora
Pallor obit: lachrymisque genæ maduêre profusis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, carissime, mentem
Vertit? ubi est, quæ cura mei priùs esse solebat?
Jam potes Halcyone securus abesse relictâ?
Jam via longa placet? Jam sum tibi carior absens?
At (puto) per terras iter est, tantùmque dolebo;
Non etiam metuam; curæque timore carebunt.
Æquora me terrent, & ponti tristis imago.
Et laceras nuper tabulas in littore vidi;
Et sæpe in tumulis sine corpore nomina legi.
Neve tuum fallax animum fiducia tangat,
Quòd socer Hippotades tibi sit; qui carcere fortes
Contineat ventos; & cùm velit, æquora placet.
Cùm semel emissi tenuerunt æquora venti,
Nîl illis vetitum est; incommendataque tellus
Omnis, & omne fretum. Cœli quoque nubila vexant:
Excutiuntque feris rutilos concursibus ignes.
Quò magìs hos novi (nam novi, & sæpe paternâ
Parva domo vidi) magìs hoc reor esse timendos.
Quòd tua si flecti precibus sententia nullis,
Care, potest, conjux, nìmiùmque es certus eundi;
Me quoque tolle simul. Certè jactabimur unà:
Nec, nisi quæ patiar, metuam: pariterque feremus

occupavit ima præcordia; pallor simillimus buxo vultum invasit; & genæ irrigatæ sunt fletibus perfluentibus. Ter conata fari, ter madefecit faciem lachrymis; & singultu intermittente questus ex pio amore provenientes. Quodnam meum crimen, inquit, dilectissime, mutat animum tuum? Ubi est solicitudo de me, quæ antea esse consueverat? Nunc potes absens esse sine ulla anxietate, Halcyone destitutâ? Nunc longum iter est gratum? Nunc sum tibi dilectior, cùm absens fuero? At, credo, via est per tellurem carpenda, & tantum tristis ero: non insuper timebo: & solicitudines erunt sine metu. Maria & aspera facies æquoris me terrefaciunt. Atque nuper spectavi dissectas tabulas in littore; & legi sæpe nomina in sepulcbris inanibus. Neve spes mendax moveat tuam mentem, quòd Hippotades sit tibi socer, qui reprimit ventos vehementer claustris, & componit maria quandocumque liber. Postquam venti semel laxati invaserunt maria, nihil illis est sacrum; neque ulla terra aut ullum mare illis *curæ est. Agitant etiam nubes cæli atque elidunt coruscta fulmina sævis certaminibus. Quò magìs eos novi (nam novi, & cùm parva essem, spectavi, sæpe in domo paternâ) eò magis credo esse metuendos. Quòd si mens tua nullâ oratione moveri potest, dilecte marite; & certò decrevisti proficisci, me etiam tecum arcebo. Nempe agitabimur unà; neque timebo, nisi quæ feram* etiam; *& simul patiemur*

NOTÆ.

425. *Per terras*] Dicit Alcyone Ceycem per continentem posse, si voluerit, proficisci: quod si fecerit, se interea, propter mariti absentiam, tristem quidem fore; non autem timidam adeò atque anxiam de salute, ac si mare transisset.

429. *Tumulis*] Cenotaphia dixerunt tumulos inanes seu imaginarios, quos honoris causâ illis struebant quorum corpora inveniri non possent. Invaluerat enim apud Ethnicos opinio, eorum animas, quorum corpora omni exequiarum honore caruissent, per 100 annis ad inferorum paludem, quam trajicere non possent, non sine dolore maximo errare, *Tumulum inanem* vocat. Vir.

431. *Hippotades*] *Æolus*, rex ventorum Hippotæ Trojani ex filiâ Segestâ, quam Jupiter compressit, nepos: quem quidem Æolum Halcyone patrem habuit, siquidem Nasoni nostro fides; Si Luciano, Æolum Hellenem, Deucalionis nepotem.

434 *Incommendataque*] Ut passim sine omni respectu & curâ, obvia quæque venti proterant & perturbent.

442 *Nisi quæ patiar*] Siquidem absens fictis etiam periculis terreretur.

Quicquid erit: pariter ſuper æquora lata feremur:
Talibus Æolidos dictis, lachrymiſque movetur
Sidereus conjux: neque enim minor ignis in ipſo eſt.
Sed neque propoſitos pelagi dimittere curſus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere periclî;
Multaque reſpondet timidum ſolantia pectus:
Nec tamen idcirco cauſam probat. Addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo ſolo flexit amantem:
Longa quidem nobis omnis mora: ſed tibi juro
Per patrios ignes (ſi me modò fata remittant)
Ante reverſurum, quam Luna bis impleat orbem.
His ubi promiſſis ſpes eſt admota recurſûs:
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptarique ſuis pinum jubet armamentis.
Quâ rurſus viſâ, veluti præſaga futuri,
Horruit Halcyone: lachrymaſque emiſit obortas:
Amplexuſque dedit: triſtique miſerrima tandem
Ore, Vale dixit: collapſaque corpore toto eſt.
Aſt juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
Æqualique ictu ſcindunt freta. Suſtulit illa
Humentes oculos; ſtantemque in puppe recurvâ,
Concuſsâque manu dantem ſibi ſigna maritum
Prima videt: redditque notas. Ubi terra receſſit

quicquid erit; ſimul vehemur ſuper vaſta maria. Maritus ſidereus flectitur talibus verbis & fletibus Halcyones Æolidos: neque enim minori amore tenetur. Sed neque vult omittere navigationem deſignatam: neque vult admittere Halcyonem in ſocietatem diſcriminis, atque retulit multa lenientia cor pavidum. Neque tamen ideo approbat cauſam quâ uxori perſuadet, ut ſe diſcedere permittat. *Addicit illis hoc quoque ſolamen, quo ſolo movet amantem: Omnis quidem cunctatio nobis erit prolixa; ſed tibi juro per ignes patris (ſi modò fata me reducant) priùs rediturum, quàm luna bis coëat pleno orbe. Poſtquam ſpes eſt facta* velocis *reditûs his promiſſis, ſtatim imperat navem extractam navalibus in æquore deduci, atque inſtrui ſuis inſtrumentis. Quâ viſâ rurſus Halcyone, quaſi præſentiens futurum malum, expavit, atque emiſit fletus erumpentes: & amplexa eſt;*

& infeliciſſimâ, denique Vale, dixit mæſto ore: & ſemimortua in terram decidit. Aſt remiges, Ceyce fingente impedimenta, attrahunt remos geminis ordinibus ad valida pectora, et frangunt fluctus pari impulſu. Illa levavit oculos madidos, atque adſpicit conjugem ſtantem in puppe pandâ, & facientem ſibi prima indicia manu agitatâ: atque reddidit ſigna. Poſtquam tellus eſt

NOTÆ.

445. *Sidereus*] *Ceyx Luciferi filius*, per cujus ſtellam mox jurabit; ver. 452.

452. *Si me*] Niſi fatis reverti prohibear, & cogar in peregrinâ regione mori.

461. *Quærenti*] Lachrymis enim uxoris motus, diſcedit invitus.

Ib. *Reducunt*] Geſtus exprimit remigantium.

462. *Geminis*] Nam biremis erat navis; quod ſit autem in navibus *ordo* remorum duplex, triplex, quadruplex, &c. unde *biremes*, *triremes*, *quadriremes*, &c. appellantur, ambiguum eſt. Sed quis dicit Virgilius Æn. 4. 120.

—*Tris ilicî pubes quam Dardana verſu*
Impellunt, terno conſurgunt ordine Remi:

Conſtat in utroque navis latere remigum ordines ſurrexiſſe, alios aliis ſuperpoſitos: non ita tamen, ut ſuperiorum remigum pedes inferiorum capitibus impenderent, perpendiculari, ut fiunt, rectâque lineâ ſic enim latera navium extruenda altiùs fuiſſent; ſed ita, ut *tranſtris* oblique à ſummo ad imum inſtar graduum diſpoſitis inſiſterent remiges quorum ſuperior ordo ibi figebat pedes, ubi ordo inferior inſidebat. Porro ſeries illæ remigum, à ſummo latere ad imam carinam obliquè numeratæ, *ordines* dicebantur: & pro multiplici *ordine* navis erat *biremis*, *triremis*, &c. at eadem ſeries à prorâ ad puppim numeratæ, dicebantur *verſus*.

463. *Æquali*] Concordes enim remiges remos & tingunt & tollunt.

466. *Receſſit*] Navigantibus terræ urbeſque videntur *recedere*, ipſi autem *ſtare*.

Longiùs,

Longiùs, atque oculi nequeunt cognoscere vultus:
Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
Hæc quoque ut haud poterat spatio submota videri;
Vela tamen spectat summo fluitantia malo.
Ut nec vela videt; vacuum petit anxia lectum;
Seque toro ponit. Renovat lectusque, locusque
Halcyones lachrymas: & quæ pars admonet absit.
Portubus exiêrant; & moverat aura rudentes;
Obvertit lateri pendentes navita ramos:
Cornuaque in summâ locat arbore; totaque malo
Carbasa deducit, venientesque accipit auras.
Aut minùs, aut certè medium non ampliùs æquor
Puppe secabatur; longèque erat utraque tellus;
Cùm mare sub noctem tumidis albescere cœpit
Fluctibus; & præceps spirare valentiùs Eurus.
Ardua, jamdudum, demittite cornua, rector
Clamat; & antennis totum subnectite velum.
Hic jubet; impediunt adversæ jussa procellæ;
Nec finit audiri vocem fragor æquoris ullam.
Sponte tamen properant alii subducere remos:
Pars munire latus; pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus, æquorque refundit in æquor:
Hic rapit antennas. Quæ dum sine lege geruntur;
Aspera crescit hyems: omnique è parte feroces
Bella gerunt venti; fretaque indignantia miscent.
Ipse pavet; nec se, qui sit status, ipse fatetur
Scire ratis rector; nec quid jubeatve, vetetve:
Tanta mali moles, tantoque potentior arte est.
Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes,
Undarum incursu gravis unda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cœlumque æquare videtur
Pontus; & inductas aspergine tangere nubes.

remotior, atque oculi non possunt cognoscere faciem: quatenus licet insequitur oculis navem obeuntem. Cùm hæc etiam submota non posset dignosci propter distantiam; attamen intuetur carbasa mota in extremo malo. Postquam neque cernit carbasa, solicita secedit in inanem torum, seque in eo collocat. Et torus & locus revocat fletus Halcyonæ, atque indicio est, quæ pars desideretur. Exierant portu; & ventus agitaverat crassos funes, & nautæ vertunt in latus remos pendentes; & statuunt antennarum extrema in supremo malo, & detrahunt ab eo tota vela, atque excipiunt ventos afflantes. Aut minùs, aut certè non amplius quàm medium mare navi sulcabatur, atque utraque terra erat remota, cùm æquor cœpit album fieri circa noctem fluctibus turgidis, & Eurus vehemens flare violentiùs. Jamduduin nauclerus vociferatur: Deorsùm trahite excelsa cornua, atque alligate tota carbasa antennis. Hic imperat; ventorum impetus contrarii obstant mandatis, neque maris strepitus patitur ullam vocem audiri. Alii tamen ultro festinant retrahere remos, alii defendere latus, parscomplicare lintea. Hic haurit aquam atque rejicit eam in mare; hic celeriter detrahit antennas. Quæ cùm sine ordine fiunt, sæva tempestas augetur, & venti ex omni mundi parte vehementes certant, & turbant æquora tumentia. Ipse navis gubernator terrore concutitur, & fatetur se nescire qui sit rerum status, nec quid imperare aut prohibere debeat; tanta est magnitudo tempestatis, & fortior est totâ arte. Namque viri obstrepunt vociferationibus, rudentes stridore, vasti fluctus collisione fluctuum, aër tonitribus. Mare tollitur undis, & videtur par esse cœlo; atque tangere nubila superstrata aspersione.

NOTÆ.

473. *Quæ pars*] Ceyx maritus lecti, *pars* optima.

474. *Rudentes*] *Funes nauticos*: dict. quòd venti agitari *rudere* (i. e.) *strepere* videntur.

475. *Obvertit*] In latus convertit; quod quidem inter remigandum fieri solet.

476. *Cornua*] *Antennarum*,

Ibid. *Summa*] Ut majorem ventum accipiat vela.

479. *Utraque*] Et à quâ discesserat Trachinia; & quam Ceyx petebat, Ionia.

484. *Procellæ*] Ventorum impetus.

488. *Fluctus*] Qui in naves per tempestatem solent insilire.

Et

Et nunc, cùm truit flavas arenas ex imo fundo, eundem cum ipsis habet colorem, nunc nigrior est aquâ Stygiâ: nonnunquam stratum videtur, & æquale, atque albicat spumis stridentibus. Ipsa etiam navis Trachinia jactatur his agitationibus, & nunc excelsa videtur, deorsum aspicere valles & infimum Acheronten, veluti de apice montis; nunc, ubi mare sinuatum circumfluit eam depressam, suspicere supremum cœlum de abysso inferorum. Sæpe verberata undis à latere reddit magnum sonitum; neque impulsa minùs sonat, quàm cùm aliquando ferreus aries, vel balista quatit arces ruinosas. Et quemadmodum sævi leones, viribus impetu auctis, consueverunt ruere pectore in arma & venabula opposita; sic ubi fluctus prorumpunt ventis conflictantibus, ferebantur adversus armamenta navis; atque erant multò altiores illis. Jamque subscudes solvuntur; & hiatus destituti linimine picis apparent: & aditum faciunt fluctibus mortiferis. Ecce densi imbres decidunt ex nubibus solutis; atque arbitreris totum cœlum ruere in mare, & mare tumidum adscendere in regionem cœli. Lintea stillant imbribus, & aquæ marinæ confunduntur cum cœlestibus. Aër nullis sideribus illustratur; & nox opaca obscuratur caligine suâ & procellâ. Tamen fulgura splendentia hanc dispellunt, & fœnerantur lucem: fluctus incenduntur ignibus fulmineis. Toti etiam fluctus insiliunt intra concavitatem carinæ: atque, ut miles fortior totâ multitudine, cùm sæpe impetûs muros defensæ urbis, sit voti compos denique, & flagrans desiderio gloriæ inter mille viros, tamen solus invadit mœnia; sic postquam violentæ undæ vexârunt excelsa latera,

Et modò, cùm fulvas ex imo vertit arenas,
Concolor est illis; Stygiâ modò nigrior undâ:
Sternitur interdùm, spumisque sonantibus albet.
Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et modò sublimis veluti de vertice montis
Despicere in valles, imumque Acheronta videtur:
Nunc ubi demissam curvum circumstetit æquor.
Suspicere inferno summum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
Nec levius pulsata sonat, quàm ferreus olim
Cùm laceras aries balistave concutit arces.
Utque solent, sumtis in cursu viribus, ire
Pectore in arma feri, prætentaque tela leones:
Sic ubi se ventis admiserat unda coörtis,
Ibat in arma ratis; multoque erat altior illis.
Jamque labant cunei, spoliataque tegmine ceræ
Rima patet; præbetque viam lethalibus undis.
Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres:
Inque fretum credas totum descendere cœlum:
Inque plagas cœli tumefactum ascendere pontum.
Vela madent nimbis: & cum cœlestibus undis
Æquoreæ miscentur aquæ. Caret ignibus æther;
Cæcaque nox premitur tenebris hyemisque, suisque.
Discutiunt tamen has, præbentque micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardescunt ignibus undæ.
Dat quoque jam saltus intra cava texta carinæ
Fluctus: &, ut miles numero præstantior omni,
Cùm sæpe assiluit defensæ mœnibus urbis,
Spe potitur tandem; laudisque accensus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat unus;
Sic ubi pulsârunt acres latera ardua fluctus,

NOTÆ.

504. *Acheronta*] *Infernum:* Ex ejus enim fluviis Acheron est unus.

509. *Aries*] Instrumentum bellicum, ad diruendos muros; uti etiam & balista.

513. *Arma*] Quæ suprà armamenta dixit, instrumenta etiam nominantur.

514. *Cunei*] *Subscudes*, quibus navium tabulæ inter se committuntur.

Ib. *Ceræ*] *Picis*; quâ navium rimæ obducuntur.

520. *Ignibus*] *Stellis*, quæ nubibus obductæ.

524. *Dat saltus*] Non per rimas tantum, ut priùs, illabebatur aqua in navem; sed toti fluctus insiliebant.

Vastiùs

Vastiùs insurgens decimæ ruit impetus undæ;
Nec priùs absistit fessam oppugnare carinam,
Quàm velut in captæ descendat mœnia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum;
Pars maris intus erat. Trepidant haud segniùs omnes;
Quàm solet urbs, aliis murum fodientibus extra,
Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars; animique cadunt: totidemque videntur,
Quot veniunt fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lachrymas: stupet hic: vocat ille beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat:
Brachiaque ad cœlum, quod non videt, irrita tollens,
Poscit opem: subeunt illi fratresque, parentsque;
Huic cum pignoribus domus, & quod cuique relictum est.
Halcyone Ceyca movet: Ceycis in ore
Nulla nisi Halcyone est: & cum desideret unam,
Gaudet abesse tamen. Patriæ quoque vellet ad oras
Respicere, inque domum supremos vertere vultus:
Verùm ubi sit nescit. Tantâ vertigine pontus
Fervet: & inductâ piceis è nubibus umbrâ
Omne latet cœlum: duplicataque noctis imago est.
Frangitur incursu nimbosi turbinis arbos:
Frangitur & regimen: spoliisque animosa superstans
Unda, velut victrix, sinuatas despicit undas:
Nec leviùs, quàm si quis Athon, Pindumve revulsos
Sede suâ totos in apertum everterit æquor,
Præcipitata ruit; pariterque, & pondere, & ictu

vehementiùs incurrens furit impetus. fluctûs decumani: neque antè omittit appetere oppressam navem, quàm defluit velut in muros navis subditæ. Pars ergo maris nitebatur adhuc opprimere navem. Pars erat intus. Non minùs tremunt omnes, quàm urbs consuevit tremere, cùm hostes alii suffodiunt mœnia extrinsecus, atque alii occupant mœnia intrinsecus. Ars succumbit tempestati, & animus deficit: & quot undæ incurrunt, totidem mortes videntur impetere & irruere. Hic non temperat à fletibus, hic stupet; hic dicit felices, quì exequiarum honore non priventur; hic Deum veneratur precibus, atque porrigens lacertos inutiles ad cœlum, quod non cernit, petit auxilium. Pater & germani veniunt in mentem illius; domus & filii in animum *hujus, & quicquid à quoquam relictum est. Halcyone tangit Ceycem; nulla est in ore Ceycis nisi Halcyone; & cùm eam cupiat solam, tamen lætatur abesse. Optaret etiam convertere oculos ad littora patriæ & dirigere ultimos adspectus domum versus: verum ubi sit ignorat: tantâ perturbatione mare turbatur & omne cœlum subducitur caligine immissâ ex nebulis: & nox facta est. Malus rumpitur impetu vorticis nimbosi: clavus etiam rumpitur: & fluctus ferox eminens, quasi victoriâ potitus, despicit undas quasi in sinum convolutas: Neque* ventis *impulsus minori impetu ruit, quàm si quis dejecerit in vastum mare Athon & Pindum sedibus suis erutos: & deturbat incursu & gravitate*

NOTÆ.

530. *Decimæ*] Quæ & decumana nominatur, id est, maxima; quomodo & ova, poma aliaque scuta, decumana dicimus. Denarium quippe numerum volebant esse perfectissimum, ut qui constet ex uno, duobus, tribus, & quatuor. Unde ad numerum denarium progressi, redimus ad unitatem. Sic Noster Trist. lib. 1. Eleg. 2.

Qui venit hic fluctus, fluctus supereminet omnes,
Posterior nono est, undecimoque prior.

540. *Funera*] In mari interire acerbè tulerunt fortes, ubi virtuti suæ non erat locus, ut pulchrè exirent vitâ. Adde quòd animam censebant veterum plerique igneam esse quam in aquis extingui naturæ contrarium videbatur. Super omnia exequiarum honore destitui horrebant: sine quibus Styga transvehi per 100 annos desperabant. Vide vers. 429.

524. *Athon*] Hunc montem Macedoniæ esse, Pindum Thessaliæ jam sæpe diximus.

Mergit

navem in profundum: cum quâ bona pars hominum absorpta aliis aquis, neque remissa in aërem, mortem appetiit. Alii navis innituntur partibus & fruſtis lacertis. Ceyx ipſe tenet fragmentum navis dextrâ, quâ conſueverat tractare ſceptrum; atque, heu! incaſſùm orat & ſocerum & patrem. At nomen uxoris Halcyones ſæpius recurrit in os natantis. Ejus recordatur atque illam memorat; deſiderat ut undæ vehant ſuum corpus ante oculos illius, & exſanguis ſepeliatur manibus amicis. Dum nat, quoties unda ſpatium concedit os aperiundi, nominat Halcyonem, & immurmurat ipſis fluctibus. Ecce ater fluctus ſinuatus inſtar arcus rumpitur ſuper medias undas, & involvit & ſubmergit caput aquâ diffractâ. Lucifer caliginoſus fuit eâ nocte, nec potuit cognoſci, & quandoquidem non conceſſum fuerit illi deſcendere cœlo, velavit ſuam faciem opacis nubilis. Interea Æolis neſcia tantæ cladis dinumerat noctes: & jam feſtinanter texit amictus, quos ille aſſumat; jam quos ipſa induat, ubi ille redierit; & ſibi pollicetur recurſos vanos. Illa quidem efferebat pia thura ſingulis Diis, celebrabat tamen præ aliis templa Junonis; & ibat ad altaria pro marito, qui jam nullus erat. Atque vovebat ut maritus eſſet incolumis, & ut reverteretur ſuus, nullamque ſibi præponeret. At hoc ſolum poterat illi evenire de tam multis. At Dea non poteſt ampliùs orari pro mortuo; & ut prohibeat ab altaribus manus funere pollutas, Iri, ait, nuncia certiſſima juſſorum, adi properè ſedes Dei ſomni ſoporem inducentis;

Mergit in ima ratem: cum quâ pars magna virorum
Gurgite preſſa gravi, neque in aëra reddita, fato
Functa ſuo eſt. Alii partes & membra carinæ
Trunca tenent. Tenet ipſe manu, quâ ſceptra ſolebat,
Fragmina navigii Ceyx: ſocerumque, patremque
Invocat (heu!) fruſtrà. Sed plurima nantis in ore
Halcyone conjux. Illam meminitque, refertque:
Illius ante oculos ut agant ſua corpora fluctus,
Optat; & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat; abſentem, quoties ſinit hiſcere fluctus,
Nominat Halcyonem, ipſiſque immurmurat undis.
Ecce ſuper medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur: & ruptâ merſum caput obruit undâ.
Lucifer obſcurus, nec quem cognoſcere poſſis,
Illâ nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
Non licuit, denſis texit ſua nubibus ora.
Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & jam, quas induat ille,
Feſtinat veſtes; jam quas, ubi venerit ille,
Ipſa gerat: redituſque ſibi promittit inanes,
Omnibus illa quidem Superis pia thura ferebat;
Ante tamen cunctos Junonis templa colebat:
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Utque foret ſoſpes conjux ſuus, utque rediret,
Optabat; nullamque ſibi præferret. At illi
Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.
At Dea non ultra pro functo morte rogari
Suſtinet; utque manus funeſtas arceat aris;
Iri, meæ, dixit, fidiſſima nuncia vocis,
Viſe ſoporiferam Somni velociter aulam:

NOTÆ.

561. *Socerum*] Æolum.

Ib. *Patrem*] Luciferum.

568. *Niger arcus*] Nubes atra aquis gravida: ſeu potiùs unda decumana ex imo gurgite cum limo ſublata, atque inſtar arcûs triumphalis advoluta.

571. *Olympo*] Cœlo: ex quo ſiquidem Lucifero non licuit deſcendere, ut filio Ceyci opem ferret, vultus ſaltem, ne ejus caſus cerneret, nubibus obduxit.

573. *Æolis*] *Halcyone* Æoli filia.

575. *Feſtinat*] Non patronis tantùm purpuras trahebant clientæ plebeiæ, ut Hor. 18. Ode. lib 2. Sed & nobiliſſimæ fœminæ, viris, fratribus, ſibi, liberiſque veſtes ſuâ manu texebant. Imò Auguſtus ipſe non aliâ eſt uſus, quàm quæ ab uxore, ſorore, filiâve confecta eſſet. *Suet. Auguſt.* Cap. 73.

594. *Funeſtus*] Funere & mariti morte pollutas.

Extinctique

Extinctique jube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Halcyonen veros narrantia casus.
Dixerat. Induitur velamina mille colorum
Iris, & arquato cœlum curvamine signans,
Tecta petit jussi sub rupe latentia regis.
Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni;
Quò nunquam radiis oriens, mediusve, cadensve
Phœbus adire potest. Nebulæ caligine mistæ
Exhalantur humo: dubiæque crepuscula lucis.
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Evocat Auroram: nec voce silentia rumpunt
Sollicitive canes, canibusve sagacior anser.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve sonum reddunt convicia linguæ.
Muta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes: per quem cum murmure labens
Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte soporem
Nox legit, & spargit per opacas humida terras.
Janua, quæ verso stridorem cardine reddat,
Nulla domo totâ; custos in limine nullus.
At medio torus est, ebeno sublimis in atrâ,
Plumeus, atricolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipse Deus, membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana jacent totidem, quot messis aristas,
Silva gerit frondes, ejectas littus arenas.

atque hortare mittat sub specie Ceycis oppressi somnia ad Halcyonem exhibentia veros eventus. Dixerat. Iris tegitur amictu mille colorum, & imprimens arcum in aëre proficiscitur domum regis assignati sub rupe conditam. Est juxta Cimmerios antrum remoto recessu mons cavus, aula & adytum inertis Somni; quo nunquam sol oriens, meridianus, vel occidens potest accedere radiis. Nebulæ confusæ cum caligine exhalant ex terrâ; & crepuscula incerti luminis. Ales experrectus cristati capitis non ibi arcessit Aurorum cantibus: neque canes custodes, aut anser sagacior canibus turbant silentia voce. Non fera, non frondes agitatæ ventis, vel probra linguæ humanæ edunt strepitum. Quies muta permanet, Nihilominus rivus aquæ Lethes, per quam aqua fluens cum susurro, lapillis strepentibus, conciliat soporem. Papavera fertilia & innumera gramina, de quorum lacte nox humida parat somnum, & spargit per caliginosus terras, florent in aditu speluncæ. Nullæ valvæ in totâ domo, quæ strideant moto cardine; nullæ excubiæ ad fores. At in medio est lectus sublatus super nigrâ ebeno, plumeus, ater, stratus nigris vestibus; super quem ipse Deus decumbit, artubus oppressis languore. Circa hunc somnia inania exhibentia diversas species, tot hinc inde sunt strata, quot messis habet spicas, silva folia, littus arenas expulsas.

NOTÆ.

592. *Cimmerios*] Populi fuerunt Sarmatiæ ad paludem Mæoticam & Bosphorum, quod ab ipsis *Cimmerium* appellatur. Accommodatissimè autem Somni regiam in frigidam, tenebrosam & humidam regionem poëta removit.

597. *Ales cristati*] *Gallus*, qui adventantem diem cantu prænunciare solet.

599. *Sagacior*] Hanc præcipuè laudem meruerunt anseres, qui clangore suo sopitos Capitolii custodes excitârunt, deque ingruentibus Gallis admonuerunt.

602. *Saxo tamen*] Quia somnos quoque inducere solet aquarum murmur.

603. *Lethes*] Id est, oblivionis: per somnum enim vitæ videmur oblivisci. Ad inferorum verò fluvium Lethen respexit poëta, cujus aquam si quis gustâsset, præteritorum omnium statim oblivisci voluerunt.

605. *Ante fores*] Elegantissimè apponit poëta, quæ somnium concilient; movet, quæ somnum impediant.

Ib. *Papavera*] Quorum vis est soporifera.

Quò

Quò simul intravit, manibusque obstantia virgo
Somnia dimovit; vestis fulgore reluxit
Sacra domus: tardâque Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens; iterumque iterumque relabens,
Sumnaque percutiens nutanti pectora mento,
Excussit tandem sibi se: cubitoque levatus,
Quid veniat (cognôrat enim) scitatur. At illa:
Somne, quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corda diurnis
Fessa ministeriis mulces, reparasque labori;
Somnia, quæ veras æquent imitamine formas,
Herculeâ Trachine jube, sub imagine regis,
Halcyonen adeant; simulachraque naufraga fingant.
Imperat hoc Juno. Postquam mandata peregit
Iris, abit. Neque enim ulteriùs tolerare vaporis
Vim poterat; labique ut Somnum sensit in artus:
Effugit: & remeat per quos modò venerat arcus.
At pater è populo natorum mille suorum
Excitat artificem, simulatoremque figuræ
Morphea. Non illo jussos solertius alter
Exprimit incessus, vultumque, modumq; loquendi,
Adjicit & vestes, & consuetissima cuique
Verba. Sed hic solos homines imitatur; at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens.
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. Est etiam diversæ tertius artis
Phantasos. Ille in humum, saxumque, undamque, trabemque,
Quæque vacant animâ feliciter omnia transit.
Regibus hi, ducibusque suos ostendere vultus
Nocte solent; populos alii, plebemq; pererrant.

Quò statim atque Dea accessit, & discussit manu somnia obstantia, sacra domus fulsit splendore amictûs: atque Deus ægrè aperiens oculos gravatos segni languore, iterum atque iterum recidens, & percutiens supremum pectus nutanti mento, tandem expergefactus est; atque sustentatus cubito, petit quamobrem accesserit; nam cognoverat quæ esset. *At illa, Somne, pax rerum, Somne mitissime Deorum, solatium mentis, quem solicitudo vitat, qui lenis pectora fatigata laboribus diurnis, atque restituis ad munus; fac somnia, quæ imitentur veras figuras* rerum, *accedant ad Halcyonem,* quæ nunc est *in Trachine Herculeâ, sub formâ regis, atque exhibeant imaginem naufragam. Juno hoc jubet. Iris discedit, postquam jussa perfecit; neque enim poterat sufferre amplius vim vaporis: & ut advertit soporem influere in membra, prorumpit, & revertitur per arcus, per quos modo accesserat. At pater excutit ex turbâ mille suorum filiorum Morpheum artificem & imitatorem figurarum. Alius non imitatur accuratiùs præscriptos incessus, & faciem, & modum loquendi. Addit & amictus & voces cuique usitatissimas. Atque hic exhibit solos homines: & alius fit fera, fit ales, fit anguis longo corpore. Dii hunc appellant Icelon, gens humana Phobetorem. Phantasos est tertius diversæ etiam artis. Ille mutatur facilè in terram, lapidem, aquam, arborem atque omnia, quæ sunt inanimata. Isti consueverunt exhibere suam faciem tyrannis & imperatoribus de nocte: alii vagantur per populos & vulgus.*

NOTÆ.

616. *Virgo*] *Iris* Junonis nuncia.

624. *Cura fugit*] Qui enim curis premuntur dormire non possunt.

627. *Regis*] *Ceycis*, quem Trachine ab Hercule ædificatâ regnâsse diximus.

631. *Labique*] Ita & Cereris Nympha, lib. 8. ver. 184. fame affecta.

633. *Pater*] Somnus somniorum pater.

Ib. *E populo*] Ex numero innumero somniorum evocat Morphea.

634. *Simulator*] Morphei nomen hæ voces interpretantur.

640. *Icelon*] *Similem* interpretaberis.

Ib. *Phobetora*] *Perterrefacientem.*

642. *Phantasos*] *Imaginatorem* diceres, nisi prohibuerunt grammatici. Pro triplici autem rerum naturâ, quæ phantasiam per somnos turbare solent, appositè poëta tres Somni filios fecit.

Præterit hos senior: cunctisque è fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit: & rursus molli languore solutum
Deposuitque caput, stratoque recondidit alto.
Ille volat, nullos strepitus facientibus alis,
Per tenebras: intraq; moræ breve tempus in urbem
Pervenit Hæmoniam: positisque è corpore pennis
In faciem Ceycis abit: formâque sub illâ
Luridus, exanimi similis, sine vestibus ullis,
Conjugis ante torum miseræ stetit. Uda videtur
Barba viri, madidisque gravis fluere unda capillis.
Tum lecto incumbens, fletu super ora refuso,
Hæc ait: Agnoscis Ceyca, miserrima conjux?
An mea mutata est facies nece? respice; nosces,
Invenieque tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
Occidimus. Falsæ tibi me promittere noli.
Nubilus Ægæo deprêndit in æquore navim
Auster, & ingenti jactatam flamine solvit:
Oraque nostra tuum frustrà clamantia nomen
Implêrunt fluctus. Non hæc tibi nunciat auctor
Ambiguus: non ista vagis rumoribus audis;
Ipse ego fata tibi præsens mea naufragus edo.
Surge, age: da lachrymas; lugubriaq; indue: nec me
Indeploratum sub inania Tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet esse sui. Fletus quoque fundere veros
Visus erat: gestumque manus Ceycis habebant.
Ingemit Halcyone lachrymans, motatque lacertos
Per somnum, corpusque petens amplectitur auras:

Senex Somnus hos omittit, atque eligit unum Morpheum ex cunctis fratribus, qui exequatur jussa Thaumantidos: & rursus demisit caput oppressum suavi sopore, & texit densis altis vestibus. Ille volat per caliginem, alis nullum sonum reddentibus, & intra exiguum spatium temporis pervenit in urbem Hæmoniam; & pennis ex corpore sublatis induit vultus Ceycis, & sub illâ specie lividus, inanimi similis, sine omni amictu constitit ad lectum infelicis uxoris. Barba viri videtur madida, & gravis aqua stillare ex udis crinibus. Tum super torum stratus, lachrymis expressis super ora, hæc dicit, Cognoscis Ceycem, uxor infelicissima? an meus vultus est deformatus morte? Intuere; agnosces; atque reperies pro tuo marito umbram mariti. Tuæ preces, Halcyone, nobis nullo auxilio fuerunt. Perimus. Nemo speres decepta. Auster pluvius corripuit navem in mari Ægæo, & disjecit agitatum spiritu vehementi, & undæ implêverunt os nostrum citum frustrà nomen tuum. Nuncius incertus non tibi hæc refert; non accipis ista per dubios rumores. Ego ipse naufragus tibi adfiam, tibi narro meam sortem. Erige te, quæso, exhibe fletus, atque assume vestes pullatas; neque me mitte non defletum sub exilia Tartara. Morpheus his addidit vocem, quam illa arbitraretur esse sui mariti. Visus erat etiam mittere veras lachrymas; & manus imitabantur gestum Ceycis. Halcyone flens suspirat, & movet brachia dormiendo, & quærens corpus amplectitur aërem:

NOTÆ.

646. *Senior*] Somnus.

647. *Thaumantidos*] *Iridis*, Thaumantidis illæ jussa.

Ib. *Somnus*] Deus somni.

651. *Urbem*] Trachinem, ubi Halcyone habitat: ut suprà, ver. 269.

653. *In faciem*] Ceycis figuram induit: atque ita, ut si modò attendas, ipsum esse tibi fingas.

663. *Ægæo*] Cui mari sq. Trachine in Ioniam iturus, Ceyx crediderat.

670. *Indeploratum*] Multæ etiam utilitatis credebant esse apud inferos, plurimos habuisse in superis qui sublatum flevissent.

675. *Corpus*] Ceycis sui, quem per somnum Morphei ope viderat.

Exclamatque

atque vociferatur, Mane: quo profugis? proficiscemur una. Tremefacta suâ voce, & imagine mariti, excutit somnum: atque primò circumspicit, num is adsit, qui modò erat visus: nam famuli excitati illius *clamore admoverant luminaria. Cùm nusquam inveniret, percutit faciem manu, & discerpit amictus à pectore, & plangit ipsum pectus, neque meminit solvere comam; dilaniat: atque inquit nutrici petenti causam doloris, Halcyone nulla est, nulla est; interiit cum Ceyce suo. Abstinete sermonibus consolatoriis. Naufragas obiit. Adspexi, atque cognovi, & obtuli manus abeunti, volens retinere. Umbra fugit; sed umbra tamen clara & vera mei mariti. Si exquiras, ille quidem non habebat faciem solitam, neque lucebat eodem vultu, quo antea. Misera intuita sum pallidum, nudumque, & comâ adhuc madidâ. Ecce constitit flebilis hoc ipso loco: atque lustrat si quæ supersint indicia. Hoc erat hoc quod metuebam mente præsagâ; atque orabam ne me fugiens te crederes ventis. At certè optarem, siquidem discedebas interiturus, me etiam duxisses. Mihi bonum fuit tecum, tecum proficisci. Neque enim quicquam non unà transmisissem de tempore vitæ, neque mors fuisset divisa; nunc remota intereo, nunc remota agitor undis; & mare me habet sine me. Meus animus sit mihi sævior ipso mari, si cupiam vivere diutus, & : oner superesse tanto dolori. Verùm neque conabor neque te destituam, ô destende: saltem nunc te comitabor; atque in tumulo si urna non copulet nos, attamen epitaphium* id præstabit: *si non tangam ossa meis ossibus, at* tangam *nomen nomine. Maror obstat pluribus & se percutit ad singulas*

Exclamatque, Mane. Quò te rapis? ibimus unâ.
Voce suâ, specieque viri turbata soporem
Excutit: & primo si sit, circumspicit, illìc
Qui modò visus erat. Nam moti voce ministri
Intulerant lumen. Postquam non invenit usquam;
Percutit ora manu: laniatque à pectore vestes:
Pectoraque ipsa ferit. Nec crinem solvere curat;
Scindit: & altrici, quæ luctûs causa, roganti,
Nulla est Halcyone, nulla est, ait: occidit unà
Cum Ceyce suo. Solantia tollite verba.
Naufragus interiît. Vidi, agnovique; manusque
Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi.
Umbra fugit: sed & umbra tamen manifesta, virique
Vera mei. Non ille quidem, si quæris, habebat
Assuetos vultus: nec quo priùs ore nitebat.
Pallentem, nudumque, & adhuc humente capillo
Infelix vidi. Stetit hoc miserabilis ipso
Ecce loco: & quærit vestigia, si qua supersint.
Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam:
Et, ne me fugiens, ventos sequerere, rogabam.
At certè vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxisses. Tecum fuit utile, tecum
Ire mihi. Neque enim de vitæ tempore quicquam
Non simul egissem: nec mors discreta fuisset.
Nunc absens pereo, jactor nunc fluctibus absens:
Et sine me, me pontus habet. Crudelior ipso
Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
Longiùs; & tanto pugnem superesse dolori.
Sed neque pugnabo: nec te, miserande, relinquam:
Et tibi nunc saltem veniam comes. Inque sepulchro,
Si non urna, tamen junget nos littera: si non
Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet; verboque intervenit omni

NOTÆ.

690. *Vultus*] Heinsius legit *Cultus*, ne bis idem dicat atque ita hæc respondebunt sequentibus. *Pallentem nudumque*, &c.

698. *Neque enim*] Tecum omne vitæ tempus exegissem; tecumque fuissem.

706. *Si non urna*] Qui Ceycis corpus desiderabatur.

Ib. *Littera*] *Epitaphium.*

Plan-

Plangor; & attonito gemitus è corde trahuntur.
Manè erat: egreditur tectis ad littus; & illum
Mœsta locum repetit, de quo spectârat euntem,
Dumq; moratus ibi; dumque, Hic retinacula solvit,
Hoc mihi discedens dedit oscula littore, dicit:
Dumque notata oculis reminiscitur acta, fretumque
Prospicit: in liquidâ spatio distante tuetur
Nescio quid, quasi corpus, aquâ; primòque, quid illud
Esset, erat dubium. Postquam paulò appulit unda;
Et quamvis aberat, copus tamen esse liquebat;
Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est;
Et, tanquam ignoto lachrymam daret, Heu, miser, inquit,
Quisquis es, & siqua est conjux tibi! fluctibus actum
Fit propriùs corpus. Quod quò magìs illa tuetur,
Hoc minùs, & minùs est mentis. Jam jamque propinquæ
Admotum terræ, jam quod cognoscere posset,
Cernit; erat conjux. Ille est, exclamat: & unà
Ora, comas, vestem lacerat: tendensque trementes
Ad Ceyca manus, Sic, ô carissime conjux,
Sic ad me, miserande, redis? ait. Adjacet undis
Facta manu moles: quæ primas æquoris iras
Frangit; & incursus quæ prædelassat aquarum.
Insilit huc: mirumque fuit potuisse, volabat:
Percutiensque levem modò natis aëra pennis,
Stringebat summas ales miserabilis undas.
Dumque volat, mœsto similem, plenumque querelæ
Ora dedêre sonum tenui crepitantia rostro.
Ut verò tetigit mutum & sine sanguine corpus,
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oscula rostro.
Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere sit visus, populus dubitabat: at ille

voces; & gemitus ducuntur è corde stupefacto. Manè erat; domo profici-scitur ad littus, & tristis redit ad illum locum, de quo intuita erat descendentem: atque, inquit: Dum ibi cunctatus, dum hic solvit vincula, proficiscens mihi obtulit suavia hoc littore. Et dum relegit oculis facta quæ observaverat, atque prospicit mare, videt longè in aquâ fluidâ nescio quid quasi corpus, atque primò incertum erat, quid esset. Postquam fluctus paulùm appulit; & tametsi longè erat, constabat tamen esse corpus, nesciens quis esset, quia naufragus, præsagio tacta est, & quasi peregrino fletus indulgeret. Heu, infelix, ait, quisquis es, & si qua uxor est tibi! Corpus vectum undis accedit propiùs. Quod quò magìs illa adspicit, hôc minùs atque minùs est animi. Jam jamque appulsum terræ proximæ, jam spectat quod posset cognoscere; maritus erat. Ille est, vociferatur; atque simul dilaniat faciem, capillos, amictum: & porrigens manus pavidas ad Ceycem. Ita, inquit, ô marite dilectissime, ita reverteris ad me deflende? Agger arte structus junctus est fluctibus, qui minuit primam vim maris, quique frangit impetum aquarum. Huc adscendit; atque volabat: & verberans tenues auras pennis modò ortis, luctuosa radebat extremas aquas. Et dum volat, os stridulum emisit sonum exiguo rostro similem lugubri, & plenum querimoniæ. Cùm verò tetigit corpus mutum & exangue, amplexa novis alis membra carissima, fruſtrâ obtulit gelida suavia rigido rostro. Vulgus incertum erat, an Ceyx istud adverterit, an sit visus erigere faciem agitatione fluctuum: at ille

NOTÆ.

712. *Moratus ibi*] Verba sunt Halcyones, quæ extra narrationis seriem ex ejus personâ interferuntur.

730. *Prædelassat*] Lassos & debiles reddit, antequam in portum preveniant.

732. *Modò natis*] Nam in Halcyonem avem mutata est.

ſenſerat: & denique Diis miſereſcentibus, uterque vertuntur in aves. Amor ſuperfuit tunc etiam ſubditus iiſdem fatis: neque fœdus connubiale diremtum in avibus. Junguntur fiuntque parentes: atque Halcyone incubat per ſeptem dies quietos tempore hyemis, nidis natantibus ſuper mari. Tum navigatio ſecura per æquor: Æolus compeſcit auras, & prohibet exſpatiari, atque concedit mare nepotibus.

Senſerat. Et tandem, Superis miſerantibus, ambo
Alite mutantur. Fatis obnoxius iſdem
Tunc quoque manſit amor: nec conjugiale ſolutum
Fœdus in alitibus: coëunt, fiuntque parentes:
Per que dies placidos hiberno tempore ſeptem
Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos cuſtodit, & arcet
Æolus egreſſu: præſtatque nepotibus æquor.

XI. Senex aliquis adſpicit volantes circum vaſta maria; atque laudibus extollit amores inviolatos. Proximus, aut fortè idem, Hic etiam, inquit quem vides ſtringentem æquor, atque habentem tibias exiles, (oſtendens mergum qui habet fauces amplas) eſt ex prole regiâ, & ſi cupis devenire ad ipſum ſerie continuâ, ſunt hujus majores. Ilus, & Aſſaracus, & Ganymedes ſublatus à Jove, & ſenex Laomedon, & Priamus, ultimus rex Trojæ. Germanus iſte fuit Hectoris: qui niſi expertus eſſet ſortem in auditam primâ juventute, ſortè non conſequutus eſſet minorem famam quam Hector:

XI. Hos aliquis ſenior circum freta lata volantes
Spectat: & ad finem ſervatos laudat amores.
Proximus, aut idem, ſi ſors tulit, Hic quoq; dixit,
Quem mare carpentem ſubſtrictaq; crura gerentem
Aſpicis (oſtendens ſpatioſum guttura mergum)
Regia progenies. Et, ſi deſcendere ad ipſum
Ordine perpetuo quæris, ſunt hujus origo
Ilus, & Aſſaracus, raptuſque Jovi Ganymedes,
Laomedonque ſenex, Priamuſque noviſſima Trojæ
Tempora ſortitus. Frater fuit Hectoris iſte:
Qui, niſi ſenſiſſet primâ nova fata juventâ,
Forſitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamvis eſt illum proles enixa Dymantis.
Æſacon umbroſâ furtim peperiſſe ſub Idâ
Fertur Alexirhoë Granico nata bicorni;
Oderat hic urbes, nitidâque remotus ab aulâ
Secretos montes, & inambitioſa colebat
Rura: nec Iliacos cœtus, niſi rarus, adibat.
Non agreſte tamen, nec inexpugnabile Amori
Pectus habens, ſilvas captatam ſæpe per omnes
Aſpicit Heſperien patriâ Cebrenida ripâ,

illum peperit. Alexirhoë filia bicornis Granici dicitur Æſacon furtim peperiſſe ſub Idâ opacâ. Hic odio habuit urbes, atque diſſitus à ſplendidâ regiâ ſequebatur remotos montes, & campos ab umbitione alienos; neque accedebat frequens ad turbas Trojanas. Non gerens tamen cor aſperum, neque Amori inacceſſum, videt Heſperien Cebreni filiam quæſitam ſæpe per omnes ſilvas, quæ in patriâ ripâ

NOTÆ.

745. *Septem*] Simonides undecim eſſe ait. Philochorus novem, Demagoras verò ſeptem, cujus opinioni adhæret Ovidius.

746. *Pendentibus nidis*] Halcyonum nidi admirationem habent, ut refert Plinius. Pilæ figura paulùm eminentiores, ore perquam anguſto, grandium ſpongiarum ſimilitudine; intercidi non queunt; franguntur ictu valido, ut ſpuma maris arida: nec unde confinguntur, invenitur; putant ex ſpinis aculeatis.

748. *Nepotibus*] Ex Halcyone filiâ procreatis.

753. *Guttura*] Quoad. Græciſmus.

755. *Sunt hujus*] Ilus, Aſſaracus, & Ganymedes fratres fuerunt filii Troïs. Ex Ilo natus Laomedon, ex Laomedonte Priamus, qui Æſaci ſeu mergi, de quo nunc agitur, fuit pater.

761. *Proles*] Hecuba, Priami uxor, quam Dymantis, filiam facit Homerus, Erupides filiam Ciſſei regis Thracûm, peperit Priamo 17 liberos.

763. *Alexirhoë*] Nympha Granici filia ex quâ Priamus Æſacum ſuſcepit.

769. *Cebrenida*] Cebreni ignobilis Troadis rivuli filiam.

Injectos humeris siccantem sole capillos.
Visa fugit Nymphe: veluti perterrita fulvum
Cerva lupum, longèque lacu deprênsa relicto
Accipitrem fluvialis anas. Quam Troïus heros
Insequitur: celeremque metu celer urget amore.
Ecce latens herbâ coluber fugientis adunco
Dente pedem stringit: virusque in corpore linquit.
Cum vitâ suppressa fuga est. Amplectitur amens
Exanimem: clamatque, Piget, piget esse secutum:
Sed non hoc timui: nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miseram nos te duo. Vulnus ab angue,
A me caussa data est. Ego sim sceleratior illo,
Ni tibi morte meâ mortis solatia mittam.
Dixit: & è scopulo, quem rauca subederat unda,
Se dedit in pontum. Tethys miserata cadentem
Molliter excepit: nantemque per æquora pennis
Texit: & optatæ non est data copia mortis.
Indignatur amans invitum vivere cogi;
Obstarique animæ miserâ de sede volenti
Exire. Utque novas humeris assumserat alas,
Subvolat: atque iterum corpus super æquora mittit.
Pluma levat casus. Furit Æsacos: inque profundum
Pronus abit, letique viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
Longa manet cervix: caput est à corpore longè.
Æquor amat: nomenque manet, quia mergitur illo.

exsiccabat ad solem comam sparsam per humeros. Nympha visa prorumpit tanquam cerva extrita à flavo lupo, aut ut anas fluviatis correpta procul à stagno relicto fugit accipitrem. Quam heros Trojanus persequitur, & velox amore premit velocem timore. Ecce anguis tectus gramnibus vulnerat dente recurvo pedem fugientis, atque spargit venenum in corpus. Fuga repressa est cum vitâ. Insanus complectitur exsanguem, atque clamat, Pœnitet, pœnitet esse persequutum: verùm istud non reformidavi; neque mihi erat tanti superiorem esse. Nos duo te infelicem perdidimus. Plaga impacto est à serpente, ego occasionem præbui. Ego sim facinorosior illo, nisi tibi efferam consolationem necis meo interitu. Dixit, & immisit se in mare ex promontorio, quod aqua sonora corroserat. Tethys miserata labentem excepit leniter, operuit pennis natantem per mare: neque concessa est facultas moriendi, quemadmodum optaverat. Amans irascitur quòd invitus cogitur vitam ducere, quodque anima prohibeatur cupiens excedere misero corpore. Atque ut induerat recentes alas humeris, sursum volat, atque denuo præcipitat corpus in mare. Pluma sustentat casum. Æsacus indignatur, & præceps in altum fertur, atque mortem experitur indesinenter. Amor induxit maciem: intern dia crurum sunt longa, collum est longum: caput longè est à corpore. Amat æquor, & nomen habet qui in illud mergitur.

NOTÆ.

772. *Lacu*] Ad quem, ut se aquis immergat, non segniter anas confugit.

777. *Amens*] Æsacus.

786. *Et optatæ*] Heinsius autem legit;
——*Ut optatæ non est data copia mortis,*
Indignatur amans, &c.

788. *Miseræ de sede*] Corpore, carcere, custodiâ. ergastulo corporis animæ sepulchro. Lege quæ Seneca in consolatione ad Helviam, cap. 11. & quæ Macrobius lib. in somn. Scrip. cap. 11.

792. *Pronus*] Elegantur hujus avis naturam pœta describit.

P. Ovidii Nasonis METAMORPHOSEON LIBER XII.

ARGUMENTUM.

HUIC tum Priamus pater, tanquam mortuo, exequias fecit unâ cum filiis, excepto tamen Paride, qui in Græciam profectus erat; quemque deinde persecuti Græci, draconem Aulide lapideum viderunt redditum. Inde Cygnus ab Achille occisus in avem vertitur, cùm invulnerabilis fuisset. Sicut & Cœnis olim in Cænæum, & postea in avem, commutata. Quod cum narrâsset Nestor, Periclymeni quoquè transformationes adjunxit.

INTERPRETATIO.

I. *Priamus ignorans Æsacon vitâ frui alis indutis, mœrebat: Hector etiam præbuerat inferias inutiles, cum consortibus sepulchro nomen ejus habenti. Paris non adfuit luctuoso honori, qui paulò pòst advexit in patriam longum bellum cum uxore raptâ: & conjuratæ sequuntur.*

I. NESCIUS assumtis Priamus pater Æsacon alis
Vivere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præsentia tristi:
Postmodo qui raptâ longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam: conjuratæque sequuntur

NOTÆ.

2. *Tumulo*] *Cenotaphio*, in quo Æsaci nomen sine corpore erat.

3. *Inferias*] Χοὰς. Tumulis enim lac, mel, vinum, lachrymas, sanguinem, flores, thura, alia insuper honoris causâ vel etiam ad lætiorem defuncti statum apud inferos, ingerere solebant. Atque hæc de mortuis sacrificia *Inferiæ* dicebantur.

4. *Paridis*] Priami quoque filii, qui ad rapiendam Helenam in Græciam profectus fuerat.

5. *Conjuge*] Helenâ.

6. *Conjuratæ*] In Aulide enim bellum adversus Trojam conjuraverant Græciæ principes.

Mille

Mille rates, gentisque simul commune Pelasgæ.
Nec dilata foret vindicta; nisi æquora sævi
Invia feciſſent venti: Bœotaque tellus
Aulide piscosâ puppes tenuiſſet ituras.
Hìc patrio de more Jovi cùm sacra parassent;
Ut vetus accensis incanduit ignibus ara;
Serpere cæruleum Danaï vidêre draconem
In platanum: cœptis quæ stabat proxima sacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore summâ:
Quas simul, & matrem circum sua damna volantem,
Corripuit serpens; avidâque recondidit alvo.
Obstupuêre omnes. At veri providus augur
Theſtorides, Vincemus, aït; gaudete, Pelasgi.
Troja cadet, sed erit nostri mora longa laboris.
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille, ut erat, virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis: & servat serpentis imagine saxum.

II. Permanet Aöniis Nereus violentus in undis:
Velaque non transfert: & sunt, qui parcère Trojæ
Neptunum credant, quia mœnia fecerit urbi.
At non Theſtorides. Nec enim nescitve, tacetve
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Esse Deæ. Postquam pietatem publica causa,
Rexque patrem vicit; castumque datura cruorem
Flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris:

mille naves atque unà populus ex omni Græciâ. Neque ultio longius abiſſet, nisi venti terribiles reddidiſſent maria inacceſſa; & terra Bœotia retinuiſſet naves diſceſſuras in Aulide piſcoſâ. Cùm Græcia ibi obtuliſſent ſacra Jovi ritu patrio, cùm vetus altare micuit ignibus accenſis, viderunt ſerpentem cæruleum repere in platanum, quæ erat proxima ſacrificiis incœptis, Nidus erat octo pullorum ſupremâ arbore, quos anguis corripuit unà cum matre volitante circum ſuam cladem, & abdidit in rapacem ventrem. Omnes obſtupuerunt. At Theſtorides vates veri præſcius, Vincemus, inquit, exultate Græci, Ilium ruet; ſed ſpatium noſtri laboris erit longum: atque ſtatuit novem volucres pro annorum numero, *qui in bello* forent conterendi. *Ille ſicuti erat, amplexus ramos virides in arbore, mutatur in petram & manet petra ſpecie anguis.*

II. *Nereus ſtat acer in fluctibus Aöniis; neque transfert naves; & ſunt qui arbitrentur Neptunum ignoſcere Trojæ, quòd illam muris cinxerat. Theſtorides tamen non ita arbitratur. Neque enim aut ignorat, aut tegit iram Deæ virginis eſſe mulcendam ſanguine virgineo. Poſtquam cauſa communis ſuperavit pietatem, rexque patrem, atque Iphigenia conſtitit præ altari, famulis mœrentibus;*

NOTÆ.

7. *Mille*] Numero, ut loqui amant, rotundo: namque Homero 1186, Dycti, 1225. Dareti Phrygio, 1140 dicitur.

Ib. *Commune*] Pro populo universo: quo sensu Cicero, ver. 4. *Statuæ à communi Siciliâ datæ.*

Ib. *Pelasgæ*] Pro Græcis universis sæpissime venit gens Pelasga, quæ Thessaliam, cui & Pelasgiæ datum nomen, incoluit.

9. *Bœota*] Bœotia, Græcis regio, in quâ urbs Aulis Chalcida finitima, ubi non parvo tempore per tempestatem Græcorum naves manserunt.

15. *Volucrum*] Passeres dixit Homerus; ex cujus Iliad. 2. tota hæc desumpta fabula. Passer hieroglyphicè annum denotat.

16. *Circum*] Circum sua pignora, quæ cum maximo suo damno devorari a Dracone, videbat.

19. *Theſtorides*] *Calchas* est Theſtoris filius Græcorum vates, genus ducens ab Apolline.

24. *Permanet*] Id est sævit mare quod Bœotiæ adjacet, Aoniam namque Bœotiæ montanam partem; Nereum maris Deum sæpe diximus.

29. *Deæ*] *Dianæ*, cujus cervam Agamemnon imprudens occiderat: quæ et tempestatis & pestis causa fuit.

30. *Rex*] *Agamemnon*, qui Iphigeniæ patrem se esse quodam modo oblitus est, cum illam aris addixit, ut regis nomine Græcis omnibus consuleret.

Victa Dea est: nubemque oculis objecit, & inter
Officium turbamque sacri, vocesque precantum,
Suppositâ fertur mutâsse Mycenida cervâ.
Ergo ubi, quâ decuit lenita est cæde Diana;
Et pariter Phœbes, pariter maris ira recessit;
Accipiunt ventos à tergo mille carinæ:
Multaque perpessæ Phrygiâ potiuntur arenâ.
Orbe locus medio est inter terrasque, fretumque,
Cœlestesque plagas, triplicis confinia mundi;
Unde, quod est usquam, quamvis regionibus absit,
Inspicitur; penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, summâque domum sibi legit in arce:
Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis inclusit limina portis.
Nocte, dieque patent. Tota est ex ære sonanti:
Tota fremit: vocesque refert: iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullâque silentia parte.
Nec tamen est clamor, sed parvæ murmura vocis,
Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis
Esse solent: qualemve sonum, cùm Jupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenent: veniunt leve vulgus, euntque:
Mistaque cum veris passim commenta vagantur
Millia rumorum: confusaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus auras:
Hi narrata ferunt alio: mensuraque ficti
Crescit; & auditis aliquid novus adjicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Lætitia est, consternatique Timores,
Seditioque repens, dubioque auctore Susurri.
Ipsa quid in cœlo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure, videt; totumque inquirit in orbem.

III. Fecerat hæc notum, Graïas cum milite forti
Adventare rates: neque inexpectatus in armis
Hostis adest. Prohibent aditu, littusque tuentur

Dea lenita est: velavit oculos nube et dicitur transformasse Mycenam, cervâ aabibitâ, inter ministerium et turbam sacri, et voces precantium. Postquam igitur Diana est placata nece, quâ par fuit, et simul furor ejus et æquoris compositus est, mille naves accipiunt ventos à tergo; et plurima passæ appellunt ad littora Phrygia. Locus est in medio mundo inter tellurem et mare et oras sidereas, finis tripicis orbis, unde spectatur quodcumque est usquam, tametsi distet regionibus; et omnis sonus permeat ad sinuosas aures. Fama illum obtinet, atque posuit sibi sedem in supremo fastigio: et dedit innumeros ingressus, ac mille ostia domui: nullisque portis obturavit aditus. Pervii sunt die et nocte. Tota est ex sonanti ære; tota fremit et reddit sonos, et repetit quod audit. Nulla quies intus, et nullibi silentium. Neque tamen est vociferatio, sed susurri submissæ vocis: qualis solet esse fremitus fluctuum æquoris, si quis ex longi quo accipiat; vel qualem strepitum ultima tonitrua reddunt, cùm Jupiter percutit nebulas, multitudo occupat atria; plebi inrat atque prodit. Mille rumores fasi hinc inde errant unà cum veris, et voces permissæ volvuntur. Atque ex omnibus, hi referciunt inanem aërem sermonibus: alii portant aliò quæ prolata sunt, et modus falsi augetur; atque aliquis auctor aliquid addidit acceptis. Illi est Credulitas, illic Error imprudens, et inanè Gaudium, et Pavores attoniti, & Seditio subrepens, et Susurri incerto auctore. Ipsa cernit quid rerum agatur in cœlo, in mari, & solicita est de toto mundo.

III. *Hæc vulgaverat, naves Græcas adisse cum strenuâ manu: neque hostis accedit non exspectatus in armis. Prohibent* eum *accessu, & defendunt littus.*

NOTÆ.

34. *Mycenida*] *Iphigeniam* Mycenis oriundam: quam in Tauricam regionem avectam scripsit Eurypides; alii Scythicæ Dianæ immolatam asserunt.

40. *Triplicis*] In tres partes divisi cœlum mare & terram.

Troës

Troës: & Hectoreâ primus fataliter haſtâ,
Proteſilaë, cadis: commiſſaque prælia magno
Stant Danaïs, forteſq; animæ, neq; cognitus Hector.
Nec Phryges exiguo, quid Achaïa dextera poſſet,
Sanguine ſenſerunt. Et jam Sigæa rubebant
Littora: jam leto proles Neptunia Cygnus
Mille viros dederat. Jam curru iſtabat Achilles:
Troaque Peliacæ ſternebat cuſpidis ictu
Agmina: perque acies aut Cygnum aut Hectora quærens,
Congreditur Cygno: decimum dilatus in annum
Hector erat. Tum colla jugo candentia preſſos
Exhortatus equos, currum direxit in hoſtem:
Concutienſque ſuis vibrantia tela lacertis,
Quisquis es, ô juvenis, ſolatia mortis habeto,
Dixit, ab Hæmonio quòd ſis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides. Vocem gravis haſta ſecuta eſt.
Sed quanqam certâ nullus fuit error in haſtâ;
Nîl tamen emiſſi profecit acumine ferri:
Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate Dea (nam te famâ prænovimus) inquit
Ille, quid à nobis vulnus miraris abeſſe?
(Mirabatur enim.) Non hæc, quam cernis, equinis
Fulva jubis caſſis, neque onus cava parma ſiniſtræ
Auxilio mihi ſunt: decor eſt quæſitus ab iſtis.
Mars quoque ob hoc capere arma ſolet. Removebitur omne

Trojani: atque primus occumbis fataliter jaculo Hectoreo, Proteſilaë; & prælia incœpta & ſtrenuæ animæ, necdum cognitus Hector magno conſtant Græcis. Neque Trojani ſenſerunt pauco ſanguine quid Græca manus poſſet. Et jam littora Sigæa rubebant ſanguine: jam Cygnus filius Neptuni morti oppoſuerat mille viros. Achilles jam urgebat curru, & conficiebat catervas Trojanas ictu mucronis Peliaci: atque luſtrans per agmina aut Cygnum, aut Hectorem, incurrit in Cygnum: Hector erat ſervatus in annum decimum. Tum mulcens equos habentes albas cervices onuſtas jugo, dirigens currum in hoſtem; atque librans tremens haſtile ſuis brachiis, Quiſquis es, inquit, ô Juvenis, habeto ſolamen obitûs, quòd ſis mactatus ab Achille. Hactenus Æacides. Ponderoſum haſtile ſecutum eſt vocem. Sed quamvis nullum vitium fuerit in telo inerranti, nihil tamen promovit mucrone ferri impulſi; atque ut percuſſit tantûm pectus ictu vano, Fili Deæ, ait ille, nam te antè cognovimus famâ, cur ſtupes quòd intacti ſimus? (Namque ſtupidus hærebat) Non hæc galea flava, quam vides equinis jubis, neque ſcutum curvum onus ſiniſtræ ſunt mihi ad utilitatem; ſed tantùm ornamenti gratiâ geruntur. Mars etiam eâ gratiâ conſuevit induere arma. Tolletur omne

NOTÆ.

67. *Hectoreâ*] Alii tamen Æneæ, alii Achatæ mane cecidiſſe eum autumant.

Ibid. *Fataliter*] Oraculo monitus fuerat, ne ad Trojanum bellum proficiſceretur, ibi namque periturum. Atque in fatis erat occubiturum illum, qui primus ex Græcis in littus Trojanum deſcenderet.

68. *Proteſilaë, cadis*] Proteſilaus Laodamiæ Acaſti filiæ maritus. Hujus pater Iphiclus, curſûs velocitate celebris.

70. *Phryges*] Seu *Trojani*, qui Phrygiam minorem ſeu Troadem incolebant.

71. *Sigæa*] Promontorium Trojæ.

74. *Peliacæ*] Ex Pelio monte reciſæ; quæ *Pelias* ideo dicitur; &,

Ipſe ſuas quamvis vires inhiberet Achilles,
Miſſa graves ictus Pelias haſta dabat.

76. *Decimum*] Decennalis fuit Trojæ obſidio.

79. *Vibrantia*] Al. Vulcania; ut ad arma ejus à Vulcano fabricata alludat.

82. *Æacides*] *Achilles* Pelei & Thetidis filius: *Æacides*, ab avo Æaco dictus.

88. *Equinis jubis*] Iis verò galearum criſtas decorare quoque ſolebant heroës: hinc illud Virgil.

——*Criſtâque hirſutus equinâ.*

auxilium armorum; tamen defectam invulneratus. Est aliquid non esse natum Nereide sed qui regat Nereum, & ejus filias, & universum mare. Dixit, & intorsit in Æacidæ jaculum adhæsurum umboni clypei; quod penetravit & æs, & coria novem boum: decimo tamen tegmine repressum heros illud excutit, rursusque impulit strenua dexterâ vibrans hastile; rursus corpus fuit integrum sine plagâ, neque tertius mucro potuit vulnerare Cygnum pectus suum exhibentem. Non aliter exanduit, quàm taurus Circo spatioso, cùm incurrit cornu fulmineo in vestes purpureas sua irritamenta, & sensit impetum deceptum. Respicit tamen num ferrum hastæ lapsum sit. Ligno affixum erat. Mea igitur dextra ait est infirma: atque vires, quibus pollebat, amisit, dum unum hunc Cygnum petit. Nam profectò fortis fuit; vel cùm primus dirui muros Lyrnæsios; vel cùm sparsi Tenedon, & Thebas Ëtioneas suo sanguine; vel cùm Caycus fluxit ruber cruore populi sui: & Telepheus bis expertus est vim meæ lanceæ. Manus mea etiam hîc potens fuit, tot interfectis, quorum feci cumulos per littus, & cerno; atque fortis est. Dixit & quasi parum consideret antè factis, impulit hastam in adversum Menœten, ex gente Lyciâ:

Tegminis officium: tamen indestrictus abibo.
Est aliquid, non esse satum Nereide, sed qui
Nereaque, & natas, & totum temperet æquor.
Dixit: & hæsurum clypei curvamine telum
Misit in Æaciden; quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum: decimo tamen orbe moratum
Excutit hoc heros: rursusque trementia forti
Tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus,
Sincerumque fuit, nec tertia cuspis apertum,
Et se præbentem valuit destringere Cygnum.
Haud secùs exarsit, quàm Circo taurus aperto,
Cùm sua terribili petit irritamina cornu
Phœniceas vestes, elusaque vulnera sentit.
Num tamen exciderit ferrum considerat hastæ,
Hærebat ligno. Manus est mea debilis ergo;
Quasque, ait, antè habuit vires effudit in uno.
Nam certè valuit, vel cum Lyrnesia primus
Mœnia disjeci; vel cum Tenedonque, suoque
Ëtioneas implevi sanguine Thebas.
Vel cùm purpureus populari cæde Caycus
Fluxit; opusque meæ bis sensit Telephus hastæ.
Hîc quoque tot cæsis, quorum per littus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetque.
Dixit: &, ante actis veluti malè crederet, hastam
Misit in adversum Lycîâ de plebe Menœten:

NOTÆ.

93. *Nereïde*] Qualis fuit Thetis Achillis mater, quam gloriam Cycnus, qui Neptunum ipsum patrem haberet, quamquam modestè, extenuat tamen.

Ibid. *Sed qui*] Neptuno, cui famulatur Nereus, matris tuæ pater, *Nereïde*] *Thetide* nymphâ, Nerei filiâ.

97. *Terga*] Id est, novem terga quibus clypeus constabat.

102. *Circo*] In quo venationes exhibebantur.

104. *Phœniceas*] Effigies hominum coccineis indutes vestibus, quas stramento aut fœno farciebant, tauris in arenâ objectare sunt soliti, quò eos ad pugnam irritarent Sen. 3, 1. de Irâ.

108. *Lyrnesia*] Fuit Lyrnessus urbs Troadis Hippodamiæ Briseidos patria.

109. *Tenedon*] Quæ insula Trojano littori opposita, decennali illo bello cum multis aliis à Græcis fuit direpta.

110. *Ëtionéas*] *Thebas* Ciciliæ, in quibus regnavit Ëetion Andromaches pater: pro Trojanis enim arma sumserunt.

111. *Caycus*] Fluvius Musiæ; nam & hanc regionem Græci cum multis aliis, ne Trojanis auxilio essent, devastârunt.

112. *Opus*] *Vulnus, & auxilium.*

Ibid. *Telephus*] Herculis fuit filius ex Auge nymphâ, Mysorum rex, qui cùm Græcos ad Trojam proficiscentes transitu prohiberet, ab Achille est vulneratus. Insanabile erat vulnus; quamobrem ille ad oraculum confugit, à quo, eâdem quâ vulneratus fuerat hastâ sanandum esse vulnus edoctus, Achilli reconciliatus, cuspidis ærugine, pristinæ valetudini restitutus est.

116. *Lyciâ*] Nam & Lycii, tametsi in diversâ orâ, & ad Mediterraneum siti, Trojanis auxilio erant.

Loricamque

Loricamque simul, subjectaque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo vertice terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum:
Atque ait; Hæc manus est, hæc, quâ modò vicimus, hasta.
Utar in hunc iisdem: sit in hoc precor exitus idem.
Sic fatus, Cygnumque petit, nec fraxinus errat:
Inque humero sonuit non evitata sinistro,
Inde, velut muro, solidâve à caute, repulsa est.
Quâ tamen ictus erat, signatum sanguine Cygnum
Viderat, & frustrâ fuerat gavisus, Achilles.
Vulnus erat nullum: sanguis fuit ille Menœtæ.
Tum verò præceps curru fremebundus ab alto
Desilit, & nitido securum cominus hostem
Ense petens, parmam gladio, galeamq; cavari
Cernit, & in duro lædi quoque corpore ferrum.
Haud tulit ulterius: clypeoque adversa reducto
Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulsat.
Cedentique sequens instat: turbatque, ruitq;
Attonitoq; negat requiem. Pavor occupat illum;
Ante oculosque natant tenebræ: retroque ferenti
Aversos passus medio lapis obstitit arvo.
Quem super impulsum resupino pectore Cygnum
Vi multâ vertit, terræque affixit Achilles.
Tum, clypeo genibusque premens præcordia duris,
Vincla trahit galæ; quæ presso subdita mento
Elidunt fauces; & respiramen, iterque
Eripiunt animæ. Victum spoliare parabat:
Arma relicta videt. Corpus Deus æquoris albam
Contulit in volucrem; cujus modò nomen habebat.

atque transfixit simul thoracem & pectus subjectum. Quo obeunte & percutiente durum solum capite, eripit illud idem hostile ex vulnere calido, atque inquit. Hæc est dextra, hæc est lancea, quâ modò vicimus: Utar in hunc iisdem, ora idem sit successus contra hunc. Sic loquutus est, & petit Cygnum, neque hastâ aberrat, atque non elusa strepitum edidit in sinistro humero. Inde repulsa est tanquam à muro aut rupe firmâ. Achilles tamen adverterat Cygnum infectum sanguine, quâ parte tactus fuerat, & incassùm tactus erat. Plaga nulla erat, ille fuit sanguis Menœtæ. Tum verò furens præceps desiluit de excelso curru, atque petens cominus gladio conjecto hostem tutum, videt scutum atque cassidem penetrari gladio, & ferrum etiam retundi in rigido corpore. Non ampliùs passus est: & clypeo repetito ter quater percutit vultum viri, & depressa tempora capulo. Atque persequens urget cedentem, atque turbat, & agit, & non permittit quietem exterrito. Pavor illum corripit, & caligo observatur oculis: & saxum in medio campo obstitit retro ferenti aversos gressus. Super quem Achilles dejecit magno nisu impulsum Cygnum pectore resupino, atque in terram prostravit. Tum urgens pectus clypeo & validis genibus, trahit retinacula cassidis, quæ subjecta mento pressò frangunt gulam, atque tollant spiritum & viam anhelitûs. Volebat victum exuere armis, advertit arma relicta. Deus maris mutavit corpus in avem candidam, cujus modò habebat nomen.

NOTÆ.

129. *Securum hostem*] Cygnum nihil timentem, qui erat toto corpore invulnerabilis, excepto capite.

132. *Clypeoque adversa reducto*] Innuit os Cygni adversùm clypeo impacto identidem ab Achille fuisse pulsatum. Sic *reducta hasta* apud Virgil. lib. X. Æneid.

136. *Natant tenebræ*] Attonitus enim nihil prospicere poterat.

145. *Volucrem*] Cygnum, cujus alitis Cygnum alium Stheneli filium lib. 2. formam quoque induisse vidimus. Ex hâc autem transmutatione, post fata maximè vivere bonos, quorum virtutibus nihil ampliùs aut invidia aut inimicorum impetus possint detrahere, pronum est mente consequi.

IV. V. Hic

IV. V. *Hic labor, hoc certamen, cauſſa fuit induciarum multorum dierum; & pars utraque requievit, amiſſis armis. Et dum vigil præſidium cuſtodit mœnia Trojana; & vigil cuſtodia ſervat munitiones Græcas; feſta dies erat, quâ Achilles victoriâ potitus adverſus Cygnum ſævum faciebat Minervæ ſanguine vaccæ vittatæ. Cujus poſtquam impoſuit exta calidis altaribus, & nidor Diis gratus pervenit in cœlum, ſacra habuerunt ſuam diei partem: reliqua eſt exhibita epulis. Accubuerunt exceliis lectis: & ſatiaverunt corpora carnibus aſſis, & leniunt mero & ſolicitudines & ſitim. Nequelyræ, neque carmina cantata, vel longa tibia buxi multifori illos oblectat: ſed tranſigunt noctem colloquiis; atque virtus eſt materia conſulationis. Narrant certamina hoſtium atque ſua. Atque gratum eſt viciſſim narrare diſcrimina crebrò tentata atque exacta. Quid enim dicaret Achilles! vel quid potius memorarent apud magnum Achillem? Ultima victoria præſertim victo Cygno commemorata fuit. Viſum mirabile omnibus, quòd corpus juvenis nullo telo violari potuit, neque plagis erat obnoxium, atque ferrum retunderet. Æacides hoc mirabatur, Græci hoc admirabantur; cùm ita Neſtor loquitur, Cygnus fuit ſolus veſtrâ ætate ſecurus ferri, & nullo ictu penetrabilis. At ego quondam aſpexi Cæneum Perrhæbum ferentem mille ictus corpore illæſo:*

IV. V. Hic labor, hæc requiem multorum pugnadierum
Attulit: & poſitis pars utraque ſubſtitit armis.
Dumque vigil Phrygios ſervat cuſtodia muros;
Et vigil Argolicas ſervat cuſtodia foſſas:
Feſta dies aderat; quâ Cygni victor Achilles
Pallada vittatæ placabat ſanguine vaccæ:
Cujus ut impoſuit profecta calentibus aris;
Et Dîs acceptus penetravit in æthera nidor:
Sacra tulêre ſuam: pars eſt data cætera menſis.
Diſcubuêre toris proceres: & corpora toſtâ
Carne replent: vinoque levant curaſque, ſitimque.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longave multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem ſermone trahunt, virtuſque loquendi
Materia eſt. Pugnam referunt hoſtiſque ſuamque,
Inque vices adita atque exhauſta pericula ſæpe
Commemorare juvat. Quid enim loquereter Achilles?
Aut quid apud magnum potiùs loquerentur Achillem?
Proxima præcipuè domito victoria Cygno
In ſermone fuit. Viſum mirabile cunctis;
Quòd juveni corpus nullo penetrabile telo,
Invictumque ad vulnera erat, ferrumque terebat.
Hoc ipſum Æacides, hoc mirabantur Achivi.
Cùm ſic Neſtor ait; Veſtro fuit unicus ævo
Contemptor ferri, nulloque forabilis ictu
Cygnus. At ipſe olim patientem vulnera mille
Corpore non læſo Perrhæbum Cænea vidi:

NOTÆ.

149. *Argolicas*] Fuit Argolis regio Peloponneſi, quæ pro totâ Græciâ, ſicuti & ejus populi pro omnibus Græcis, nonnunquam ſumitur.

152. *Profecta*] Carnes hoſtiarum, quas profecabant, i. e. primum ſecabant; Diiſque adolebant partem, ſacerdotibus partem dabant, partem ſibi apponebant. Turneb. lib. 15. cap. 17.

155. *Toſtâ*] Namque elixa heroïcis temporibus non veſcebantur. Servius.

157. *Non illos*] Lepidiſſimum, inquit Plutarchus, eſt illud convivium, in quod non intrat tibicen. Quibus de rebus in convivio diſſerendum ſit, docet A. Gellius, lib. 13. cap. 11. & Macrob. 7. lib. Saturn. 1. cap. Hic duces de virtute bellicâ, & pugnis.

168. *Achivi*] Græci, qui & Achæi dicti, ſunt ab Achaiâ, quam incoluerunt.

169. *Neſtor*] Nelei fuit filius, rex Pyli, ætate, eloquentiâ & prudentiâ clarus.

172. *Perrhæbum*] Fuerunt Perrhæbi Theſſaliæ, populi, qui à Lapithis devicti, in Pindi montana confugerunt.

Ibid. *Cænea*] Cænis Elati Lapitharum regis fuit filia, in virum mutata; cujus ex poëta jucundiùs poteris cognoſcere hiſtoriam.

Cænea

Cænea Perrhæbum; qui factis inclytus Othryn
Incoluit. Quòque id mirùm magìs esset in illo,
Fœmina natus erat. Monstri novitate moventur,
Quisquis adest: narretque rogant. Quos inter Achilles,
Dic age (nam cunctis eadem est audire voluntas)
O facunde senex, ævi prudentia nostri;
Quis fuerit Cæneus, cur in contraria versus;
Quâ tibi militiâ, cujus certamine pugnæ
Cognitus; à quo sit victus, si victus ab ullo est.
Tum senior: Quamvis obstet mihi tarda vetustas;
Multaque me fugiant primis spectata sub annis;
Plura tamen memini: nec, quæ magìs hæreat illâ,
Pectore res nostro est, inter bellique, domique
Acta tot. Ac si quem potuit spatiosa senectus
Spectatorem operum multorum reddere, vixi
Annos bis centum; nunc tertia vivitur ætas.
Clara decore fuit proles Elateïa Cænis,
Thessalidum virgo pulcherrima; perque propinquas,
Perque tuas urbes (tibi enim popularis, Achille)
Multorum frustrà votis optata procorum.
Tentàsset Peleus thalamos quoque forsitan illos;
Sed jam aut contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promissa, tuæ. Nec Cænis in ullos
Denupsit thalamos; secretaque littora carpens
Æquorei vim passa Dei est. Ita fama ferebat.
Utque novæ Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, secura repulsæ:
Elige quid voveas. Eadem hoc quoque Fama ferebat.
Magnum, Cænis ait, facit hæc injuria votum,
Tale pati nîl posse mihi. Da fœmina ne sim,
Omnia præstiteris. Graviore novissima dixit

qui celeberrimus facinoribus frequentavit Othryn, & ut illud magìs esset stupendum in eo: natus erat fœmina. Quicunque adest tanguntur novitate prodigii, atque orant ut referat. Inter quos Achilles, Narra, quæso, ô diserte senex, prudentia nostri sæculi (nam omnes cupiunt cognoscere eadem) quis fuerit Cæneus; quamobrem in aliam formam mutatus; quo bello; cujus contentionis discrimine tibi cognitus, à quo sit domitus; si modò à quoquam est domitus. Tum senex. Quamvis mihi obstet longa senectus, multorum sim oblitus quæ vidi primâ ætate, recordor tamen plurimorum: neque est quicquam quod tenaciùs affixum sit memoriæ nostræ inter tot facta pace & bello, quàm illud. Et si longa vetustas potuit præstare aliquam testem multorum factorum, vixi annos ducentos; nunc tertia ætas agitur. Cænis Elati filia inclyta fuit formâ puella pulcherrima Thessalarum: & frustrà fuit petita vocis multorum procorum per urbes vicinas, & per tuas, Achille. (Namque tua fuit populares) Fortè etiam Peleus petiisset illos thalamos; sed aut jam illi obtigerant conjugia genetricis tuæ, aut fuerant concessa. Neque Cænis rupta est in ullos thalamos, atque ambulans in littore remoto compressa est à Deo maris potenti. Sic rumor increbuerat. Est postquam Neptunus potitus est voluptate novæ Veneris, Conceditur, iniquit, ut tua desideria sint tuta ab omni repulsâ, elige quid cupias. Idem rumor etiam istud prædicabat. Hoc dedecus inquit Cænis, facit magnum votum, scilicet, ut nihil simile pati possim. Fac ne sim fœmina, omnia feceris. Protulit ultimas majore

NOTÆ.

173. *Othryn*] Qui mons est Thessaliæ.

179. *Contraria*] In marem ex fœminâ.

188. *Bis centum*] Ut ita falsos liqueat, qui tres Nestoris ætates per 300 annorum secula minora metiuntur; siquidem Ovidio fides.

201. *Injuria*] Quâ mihi virginitatem eripuisti, effecit, ut magna petere audeam.

203. *Graviore*] Quia in marem mutat; hoc est, quia effœminatus qui erat, graviores viri mores induit.

Verba

ſono voces, atque ille ſonus poterat viderimajor, qualis erat. Nam jam Deus profundi maris audierat vota: atque inſuper fecerat, ne poſſet vulnerari ullo modo, vel occidi ferro. Hilaris dono diſcedit Atracias: atque tranſigit ætatem ſtudiis virilibus, & exſpatiatur per campos Peneïos. Filius temerarii Ixionis duxerat Hippodamen, atque juſſerat ſævos nubigenas diſcumbere menſis ex ordine conſtitutis in ſpeluncâ velatâ arboribus. Theſſali principes coïerant; nos quoque aderamus: atque aula feſta perſonabat confuſâ turbâ. Ecce cantant Hymenæum, atque atria fumant ignibus: & puella vultu pulcherrima accedit ſtipata turbâ matronarum & puellarum. Beatum prædicavimus Pirithoum illâ uxore: quod præſagium propè falſum fuit. Namque Euryte, crudeliſſime crudelium Centaurorum, tam tibi coruritur puellâ conſpectâ, quàm mero: & ebrietas duplicata libidine dominatur. Continuò menſæ disjectæ fædant convivia; atque recèns nupta trahitur per vim capillis correptis. Eurytus abripit Hippodamen, alii quam quiſque laudaverant; aut poterant rapere; *atque erat ſpecies urbis direptæ. Domus perſonat ululatibus muliebribus. Confeſtim omnes exſurgimus; atque prior Theſeus, Quæ, inquit, veſania te urget, Euryte, qui me vivo lædas Pirithoum, atque neſcius duos violes in uno? Neve heros fortiſſimus nequicquam ea dixit;*

Verba ſono: poteratque viri vox illa videri,
Sicut erat. Nam jam voto Deus æquoris alti
Annuerat: dederatque ſuper: ne ſaucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere poſſet.
Munere lætus abit: ſtudiiſque virilibus ævum
Exigit Atracides, Peneïaque arva pererrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus;
Nubigenaſque feros, poſitis ex ordine menſis,
Arboribus tecto diſcumbere juſſerat antro.
Hæmonii proceres aderant; aderamus & ipſi,
Feſtaque confuſâ reſonabat regia turbâ.
Ecce canunt Hymenæon; & ignibus atria fumant:
Cinctaque adeſt virgo matrum nuruumque caterva
Præſignis facie. Felicem diximus illâ
Conjuge Pirithoum: quod pœnè feſellimus omen.
Nam tibi, ſævorum ſæviſſime Centaurorum
Euryte, quàm vino pectus, tam virgine viſâ
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus everſæ turbant convivia menſæ:
Raptaturque comis per vim nova nupta prehenſis.
Eurytus Hyppodamen, alii, quam quiſq; probârant,
Aut poterant, rapiunt; captæque erat urbis imago.
Fœmineo clamore ſonat domus. Ociùs omnes
Surgimus: & primus, Quæ te vecordia, Theſeus,
Euryte, pulſat, ait; qui, me vivente, laceſſas
Pirithoum, violeſque duos ignarus in uno?
Neve ea magnanimus fruſtrà memoraverit heros;

NOTÆ.

209. *Atracides*] *Cæneus Theſſaleus:* fuit enim *Atrax* ſeu *Atracia* Theſſaliæ oppidum, apud Peneum fluvium.

Ib. *Peneia*] Per quæ Peneus Theſſaliæ fluvius volvitur.

210. *Hippodamen*] Iſchomachen nominat Propert. l. 2. El. 2. Deidamiam. Plut. in Theſeo.

Ib. *Audaci*] Pirithoum dicit Ixionis filium; qui quidem Ixion Junonem etiam de ſtupro interpellare eſt auſus; quâ re à Jove intellectâ, nubem illi Junonis ſpecie ſuppoſuit, unde nati Centauri.

211. *Nubigenas*] Centauros nube genitos.

215. *Hymenæon*] Nuptiale carmen frequentabant: Hymenæumque nuptiarum Deum celebrabant.

Ib. *Ignibus*] Nuptiis non faces modò ſed & aræ, & ſacra adhibita, Diique advocati.

218. *Feſellimus*] Propter ortam rixam deinde & pugnam.

221. *Geminata*] Nam Baccho & Venere inebriati ſunt.

229. *Pirithoum*] Proverbio etiam cognita Theſei & Pirithoi mutua amicitia.

Submovet

Submovet instantes; raptamque furentibus aufert.
Ille nihil contrà: neque enim defendere verbis
Talia facta potest: sed vindicis ora protervis
Insequitur manibus, generosaque pectora pulsat.
Fortè fuit juxtà signis extantibus asper
Antiquus crater, quem vastum vastior ipse
Sustulit Ægides; adversaque misit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque, merumque,
Vulnere & ore vomens, madidâ resupinus arenâ
Calcitrat. Ardescunt germanâ cæde bimembres:
Certatimq; omnes uno ore, Arma, arma, loquuntur.
Vina dabant animos: & primâ pocula pugnâ
Missa volant, fragilesque cadi, curvique lebetes:
Res epulis quondam, nunc bello & cædibus, aptæ.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit spoliare suis: & primus ab æde
Lampadibus densum rapuit funale coruscis:
Elatumque altè, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrificâ molitur colla securi;
Illisit fronti Lapithæ Celadontis; & ossa
Non agnoscendo confusa relinquit in ore.
Exsiluêre oculi; disjectisque ossibus oris,
Acta retro naris, medioque infixa palato est.
Hunc pede convulso mensæ Pellæus acernæ
Stravit humi Belates, dejecto in pectora mento:
Cumque atro mistos sputantem sanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, utimur istis?
Cumque suis Gryneus immanem sustulit aram

nam repellit violentos, atque avellit sublatam furentibus. Ille nil dixit *contrà: neque enim potest tueri vocibus ejusmodi facinora: sed insurgit in vultum ultoris manibus temerariis & impetum facit contra magnanimum pectus. Fortè prope fuit vetus crater, durus signis promientibus, quem magnum ipse major Ægides corripuit, atque jecit in faciem adversam. Ille eructans simul spissam saniem & cerebrum, & vinum per os atque per plagam, resupinus percutit terram humidam calcibus. Omnes biformes* Centauri *incensi nece fratris certatim uno ore clamant, Ad arma, ad arma. Merum augebat animos: atque primo certamine pocula jacta, & cadi fragiles & cavi lebetes, res olim idoneæ convivis, nunc bello & cædibus, volant. Amycus Ophionis filius primus non veritus est tollere munera sua ex penetralibus; atque primus sustulit ex sacrario candelabrum instructum lucernis splendentibus: & misit altè sublatum in frontem Lapithæ Celadonis, veluti qui conatur frangere cervicem albam tauri sacrificâ bipenni: atque relinquit ossa quassata facie non agnoscendâ. Oculi sunt eruti, & ossibus oris sparsis naris retro pressa est, atque infixa medio palato. Belates Pellæus, pede mensæ acernæ extracto, hunc dejecit in terram, mento delapso in pectus: atque ictu repetito dimittit ad Manes inferos, exspuentem dentes confusos cum nigro sanguine. Gryneus, cùm proximus esset, adspiciens aram fumantem oculis atrocibus, Quamobrem, inquit, non utimur istis? atque sustulit ingens altare cum suis*

NOTÆ.

233. *Vindicis*] *Thesei*, qui novam nuptam à Centaurorum injuriâ liberat: pugnos in faciem & pectus Thesei ingerit.

237. *Ægides*] *Theseus* Ægei filius.

240. *Bimembres*] Centauri biformes, mediâ parte homines, alterâ equi.

243. *Fragiles*] Ex cretâ confecti.

245. *Penetralia*] Sacrarium dicit, seu locum ubi sacra reponerentur; sacrificia etiam peragerentur.

247. *Funale*] Lychnuchum intelligo, de laqueari fortè pendentem.

250. *Lapithæ*] Thessaliæ populi, Pindum & Othryn montes præsertim incolentes, Pirithoi olim imperio parentes.

254. *Pellæus*] Pellâ Thessaliæ urbe, ut verò simile est, oriundus: quanquam plures Pellæ fuerant.

ignibus, & immisit in mediam turbam Lapitharum; & protivit duos, Broteam & Orion. Orius matrem habebat Mycalen; quam certum erat crebrò subtraxisse incantationibus cornua Lunæ resistenti. Non discedes inultus, modò inveniam aliquod telum, dixerat Exadius: atque pro telo arripuit cornua cervi Dianæ *consecrati, quæ pendebant ab excelsâ pinu. Gryneus figitur ab eo duplici ramo in oculos; atque iis privatur; quorum pars hæret cornibus, pars fluit in barbam, & coagulata sanguine pendet. Ecce Rhœtus tollit ex medio altari magnum stipitem ardentem; & à dextrâ parte penetrat tempora Charaxi obducta flavis crinibus. Coma incensa igne fervido flagravit sicuti messis sicca: & sanguis adductus ictu strepitum fecit horrendum crepitando, qualem ferè ferrum candens consuevit reddere, quod, cùm faber extraxit forcipe aduncâ, injicit in lacum. At illud mersum crepitat, atque sibilat in aquâ tremente. Vulneratus excutit ignem rapacem de comâ bispidâ; atque tollit in humero saxum ex terrâ extractum, onus* magnum satis *plaustro, quod ne penitùs jaciat in hostem, ipsa gravitas prohibet. Pondus lapidis oppressit etiam Cometem propius stantem. Neque Rhœtus dissimulat lætitiam. Ita oro, ait, sit validum reliquum agmen tuorum sociorum, atque geminat plagam renovatam torre semiusto: perfregit terque quaterque commissuras capitis servo ictu, & ossa manserunt in fluido cerebro. Victor transit ad Evagrum, Corythumque, atque Dryantem; è quibus postquam Corythus, velatas habens maxillas primâ lanugine, humi stratus est, Quæ laus adolescente prostrato*

Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen;
Depressitque duos, Brotean, & Orion. Orio
Mater erat Mycale: quam deduxisse canendo
Sæpe reluctanti constabat cornua Lunæ.
Non impunè feres, teli modò copia detur,
Dixerat Exadius. Telique habet instar, in altâ
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo:
Fruiturque oculos. Quorum pars cornibus hæret:
Pars fluit in barbam; concretaque sanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem: dextrâque à parte Charaxi
Tempora perfringit fulvo protecta capillo.
Correpti rapidâ, veluti seges arida, flammâ.
Arserunt crines: & vulnere sanguis inustus
Terribilem stridore sonum dedit; ut dare ferrum
Igne rubens plerumque solet, quod forcipe curvâ
Cùm faber eduxit, lacubus demittit: At illud
Stridet: & in trepidâ submersum sibilat undâ.
Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
Excutit: inque humeros limen tellure revulsum
Tollit, onus plaustri: quod ne permittat in hostem,
Ipsa facit gravitas. Socium quoque saxea moles
Oppressit spatio stantem propiore Cometem:
Gaudia nec retinet Rhœtus: Sic comprecor, inquit,
Cætera sit fortis castrorum turba tuorum;
Semicremoque novat repetitum stipite vulnus:
Terque, quaterque gravi juncturas verticis ictu
Rupit: & in liquido sederunt ossa cerebro.
Victor ad Evagrum, Corythumque, Dryantaque transit:
E quibus ut primâ tectus lanugine malas
Procubuit Corythus: Puero quæ gloria fuso

NOTÆ.

263. *Quam*] Veneficiis & incantationibus infames præsertim mulieres Thessaliæ.

267. *Quæ fuerat*] Virgil. Eclog. 7. *Dianæ vovet ramosa Micon vivacis cornua cervi.* Cornibus itaque pinu, in quâ figebantur votiva Dianæ, direptis, subitorum vice armorum utitur Exadius.

285. *Sic*, &c.] Utinam cæteri Cometis socii tam audacter accederent, ut eâdem cum illo fortunâ utantur.

Parta

Parta tibi est? Evagrus ait. Nec dicere Rhœtus
Plura finit; rutilasque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os in pectora flammas.
Te quoque, sæve Drya, circum caput igne rotato
Insequitur: sed non in te quoque constitit idem
Exitus. Assiduæ successu cædis ovantem,
Quà juncta est humero cervix, sude figis obustâ.
Ingemuit, duroque sudem vix osse revellit
Rhœtus; & ipse suo madefactus sanguine fugit.
Fugit & Orneus, Lycabasque, & saucius armo
Dexteriore Medon, & cum Pisenore Thaumas:
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermerus; accepto nunc vulnere tardiùs ibat:
Et Pholus, & Melaneus, & Abas prædator aprorum:
Quique suis frustrà bellum dissuaserat augur
Astylos. Ille etiam metuenti vulnera Nesso,
Ne fuge: ad Herculeos, inquit, servaberis, arcus.
At non Eurynomus, Lycidasque, & Areos & Imbreus
Effugêre necem: quos omnes dextra Dryantis
Perculit adversos. Adversum tu quoque, quamvis
Terga fugæ dederas, vulnus, Crenæe, tulisti.
Nam grave respiciens inter duo lumina ferrum,
Quà naris fronti committitur, accipis, imæ.
In tanto fremitu ductis sine fine jacebat
Sopitus vinis & inexperrectus Aphidas;
Languentique manu carchesia mista tenebat,
Fusus in Ossææ villosis pellibus ursæ.
Quem procul ut vidit frustrà nulla arma moventem,
Inserit amento digitos, Miscendaque, dixit,

tibi comparata est? inquit Evagrus. Neque Rhœtus patitur plura proferre: atque sævus immisit ignes coruscos in os apertum viri loquentis, & per os in pectus. Persequitur te etiam, crudelis Drya, flammâ circum caput actâ: verum successus non fuit etiam idem in te: vulneras stipite præustâ triumphantem successu cædis continuæ, quâ putare *collum commissum est humero. Rhœtus ingemuit, vixque evellere potuit stipitem ex osse rigido, & ipse conspersus suo sanguine profugit: Recedit etiam Orneus atque Lycabas, & Medon vulneratus humero dextro, itemque Thaumas cum Pisenore, atque Mermerus, qui nuper superaverat omnes certamine pedum, jam plagâ impactâ segniùs incedebat; & Pholus, & Melaneus, & Abas venator aprorum, & Astylus vates, qui nequicquam dehortatus erat suos Centauros à pugnâ. Ille quoque dixit Nesso sibi caventi à vulneribus, Ne aufugias, servaberis, ab arcu Herculeo* occidendus. *At Eurynomus, & Lycidas, & Areus, & Imbreus, non vitaverunt mortem, quos omnes oppositos dextra Dryantis prostravit. Tu quoque, Crenæe, quanquam terga verteras in fugam, accepisti plagam in parte anteriore; nam retro spectans accipit ferrum inter duos oculos, quà nasus jungitur infimæ fronti. Aphidas mero hausto sine modo, stratus erat, somno victus, neque excitatus tanto strepitu, atque tractabat manu sopitâ carchesia temperata porrectus super pelle hispidâ ursæ Ossææ. Quem Phorbas ut adspexit procul, nequicquam bello carentem, aptat amentum digitis, atque, inquit, mittendum*

NOTÆ.

296. *Circum caput*] Quo motu gravior & paratior fit ictus.

299. *Figis*] Dryantem alloquitur, cujus quoque Homerus meminit.

309. *Servaberis*] Jam Nessum illum Deianiræ vim parantem ab Hercule interfectum vidimus.

314. *Respiciens*] Ad historiam fortè alludit, quam refert Quintilianus. Pomponius quidam vulnus in ore acceperat, quod Cæsari ostentabat: *Ne unquam igitur*, inquit, *fugiens respexeris.*

318. *Carchesia*] Eo nomine appellantur pocula procera, & circa mediam partem compressa, quorum ansæ à summo ad imum pertinent. Carchesium autem hoc in loco pro vino ipso positum.

319. *Ossææ*] In Ossâ monte nutritæ, aut etiam captæ.

320. *Amento*] Lorum erat, quo jaculum medium, seu hasta, ut jaci posset, religabatur.

Cum

Cum Styge vina bibas, Phorbas. Nec plura moratus
In juvenem torsit jaculum: ferrataque collo
Fraxinus, ut casu jacuit resupinus, adacta est.
Mors caruit sensu; plenoque è gutture fluxit
Inque toros, inque ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petræum conantem evellere terrâ
Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit;
Et quatit huc illùc, labefactaque robora jactat,
Lancea Pirithoï costis immissa Petræi
Pectora cùm duro luctantia robora fixit.
Pirithoï virtute Lycum cecidisse ferebant:
Pirithoï cecidisse Chromin. Sed uterque minorem
Victori titulum, quàm Dictys, Helopsque dederunt.
Fixus Helops jaculo: quod pervia tempora fecit;
Et missum à dextrâ lævam penetravit in aurem.
Dictys ab ancipiti delapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixione natum,
Decidit in præceps: & pondere corporis ornum
Ingentem fregit: suaque induit ilia fractæ.
Ultor adest Aphareus: saxumque è monte revulsum
Mittere conatur. Conantem stipite querno
Occupat Ægides: cubitique ingentia frangit
Ossa: nec ulteriùs dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat: tergoque Bianoris alti
Insilit, haud solito quenquam portare, nisi ipsum.
Oppositque genu costis: prênsamque sinistrâ
Cæsariem retinens, vultum, minitantiaque ora
Robore nodoso, præduraque tempora fregit.
Robore Nedymnum, jaculatoremque Lycotan
Sternit, & immissâ protectum pectora barbâ
Hippason, & summis exstantem Riphea silvis;
Tereaque, Hæmoniis qui prênsos montibus ursos
Ferre domum vivos, indignantesque solebat.
Haud tulit utentem pugnæ successibus ultra
Thesea Demoleon: solidoque revellere dumo

haurias merum cum Stygе, neque diutiùs cunctatus, jecit hastile in virum; cùmque forte stratus esset resupinus, jaculum infixum est collo. Mors fuit sine sensu; tque cruor ater manavit ex pleno collo in lectos, inque ipsa pocula. Ipse vidi Petræum nitentem revellere solo quercum glandiferam; quam dum complectitur, & huc illùc impellit, atque agitat arborem concussam, hasta Pirithoï impacta costis Petræi, penetravit pectora pugnantia rigido ligno. Aiebant Lycum peremptum viribus Pirithoï, Pirithoï quoque Chromin: sed uterque minorem laudem attulerunt, quàm Dictys & Helops. Helops fossus fuit hastili, quod transegit tempora, & impulsum à dextrâ pervasit in aurem sinistram. Dictys delapsus à dubio vertice montis, dum pavidus vitat filium Ixionis urgentem, pronus cecidit; & rupit vastam ornum gravitate corporis; atque latera sua transfixa injecit super illam raptum: Apharеus vindex adest, atque nititur jacere lapidem ex monte extractum, Ægides prævertit nitentem vellequercu, atque conterit vasta ossa cubiti; neque amplius moratur, aut cupit mittere Orco corpus mutilum: atque sese immittit dorso excelsi Bianoris, non assueto quemquam vehere præter ipsum: & pressit costas genibus, atque comprimens jubas sinistra correptas, vulneravit faciem atque vultum minitantem, & tempora rigida clavâ nodosâ. Prosternit clavâ Nedymnum, & Lycotan jaculatorem, & Hippasum habentem pectus velatum barbâ promissâ, & Riphеum manentem in altis silvis; & Tereum, qui consueverat portare domum ursos vivos atque rigentes, correptos in montibus Thessalis. Demoleon non passus es ulteriùs Theseum prosperam fortunam in certamine habentem; atque è spissâ silvâ extrahere

NOTÆ.

325. *Mors caruit sensu*] Propter altum soporem *Aliis* (Hiatris sc.) *mors somno continuata est.* Liv. Dec. 5. lib. 1.

346. *Haud solito*] In duplici Centaurorum naturâ ludit Naso.

349. *Robore*] Clavâ nodis plenâ.

Annosam

Annosam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit, præfractam misit in hostem.
Sed procul à telo Theseus veniente recessit,
Pallados admonitu. Credi sic ipse volebat.
Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
Abscidit jugulo pectusque, humerumque sinistrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille:
Quem Dolopum rector bello superatus Amyntor
Æacidæ dederat pacis pignusque, fidemque.
Hunc procul ut fœdo disjectum vulnere Peleus
Vidit, At inferias, juvenum gratissime Crantor,
Accipe, ait. Validoque in Demoleonta lacerto
Fraxineam misit, mentis quoque viribus, hastam:
Quæ laterum cratem perrupit: & ossibus hærens
Intremuit. Trahit ille manu sine cuspide lignum:
Id quoque vix sequitur. Cuspis pulmone retenta est.
Ipse dolor vires animo dabat. Æger in hostem
Erigitur: pedibusque virum proculcat equinis.
Excipit ille ictus galeâ, clypeoque sonantes,
Defensatque humeros: prætentaque sustinet arma:
Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
Antè tamen leto dederat Phlegræon, & Hylen
Eminus: Hiphinoum collato Marte, Claninque.
Additur his Dorylas: qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, sævique vicem præstantia teli,
Cornua vara boum multo rubefacta cruore.
Huic ego, nam vires animus dabat, Aspice, dixi,
Quantùm concedant nostro tua cornua ferro:
Et jaculum torsi. Quod cùm vitare nequiret,
Opposuit dextram passuræ vulnera fronti:
Affixa est cum fronte manus. Fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit ense sub alvum.

magno conatu veterem pinum nititur. Quod quia non potuit, jecit partem illius *ruptam in hostem. Ast Theseus vitavit telum è longinquo veniens hortatu Minervæ. Ipse volebat sic credi. Arbor tamen non cecidit inutilis; nam revulsit pectus & humerum sinistrum à collo excelsi Crantoris. Achille, ille fuerat armiger tui patris, quem Amyntor, rex Dolopum bello victus, dederat Æacidæ in obsidem & fidem pacis. Cùm Peleus illum procul adspexit lacerum horrendo vulnere. At, inquit, inferias accipe, Crantor dilectissime juvenum: atque intorsit hastile fraxineum in Demoleontem forti brachio, atque etiam animi impetu: quod perfregit texturam laterum, atque ossibus infixum contremuit. Ille eripit manu lignum sine mucrone; atque* lignum ipsum *ægrè* trahenti *cedit. Ferrum retentum est pulmone. Ipse dolor dabat vires animo. Vulneratus insurgit in hostem, & proterit virum* Peleum, *pedibus equinis. Ille eludit ictus strepentes casside & clypeo, & tegit humeros, & sustinet arma opposita: & transfigit uno ictu duo pectora per armos. Nihilominus priùs morti oppo-*

suerat eminus Phlegræum & Hylen; atque Hiphinoum & Clanin cominus. Adjicitur Dorylas qui habebat tempora velata pelle lupi, atque cornua panda taurorum, quæ illi erant vice duri teli multo sanguine tincta. Ego huic dixi, Vide, quantùm tua cornua sint inferiora nostro ferro: atque immisi telum; quod cùm non posset effugere, objecit dextram fronti accepturæ plagam. Manus simul cum fronte perfossa est. Exclamat; at Peleus (nam erat proximus) percutit gladio sub medio ventre illum stantem & domitum sævâ plagâ.

NOTÆ.

364. *Dolopum*] Dolopes Thessaliæ populi, in Phthiotidis extremis finibus: qui nonnunquam pro Græcis sumuntur.

365. *Pacis*] Significat Crantora Peleo obsidem ab Amyntore fuisse datum.

369. *Mentis*] *Mentis indignatione*, nonnunquam enim sine odio, aut omni etiam animâ perturbatione certatur.

374. *Virum*] *Peleum.*

377. *Duo*] *Equi, & bominis:* nam Centaurus fuit.

Dorylas *emicuit, atque ferus humi raptavit sua intestina: & protrivit raptata, & discerpsit protrita: atque in illis etiam impedivit pedes: tum procubuit vacuo ventre. Neque, Cyllare, tua pulchritudo servavit te certantem, si modò tribuimus pulchritudinem illi* monstrosæ *naturæ. Barba habebat lanuginem; lanuginis color erat flavus: flavi insuper capilli fluebant ex humeris in armos medios. Jucunda alacritas in vultu, collum, humeri, manus, pectora & partes, quibus est homo, haud absimiles erant statuis probatis artificum: neque equi species culpanda sub illâ* formâ, *aut pejor homine. Adjice collum & caput: dignus erit Castore; ita dorsum* latum *& sedi aptum, ita elata pectora consistunt toris; totus nigrior pice atrâ. Attamen cauda alba; color est etiam albus pedibus. Plurimæ de gente suâ illum optaverunt; sed sola Hylonome illum devinxit: quâ nulla fœmina formosior mansit inter semibrutos* Centauros, *in excelsis silvis. Ista & lenibus verbis, & amando, & amorem agnoscendo sola tenet Cyllaron* sibi devictum. *Ornatum etiam habuit, quantus esse licet in istiusmodi artubus; ut capilli sint pectine nitidi, ut nunc se impediat rore marino, nunc violâ aut rosâ; nonnunquam feras lilia alba; bisque die abluat faciem ad fontes fluentes: ex cacumine silvæ Pegasææ, bis lavet corpus flumine: neque tegat aut humeros aut latus sinistrum nisi pellibus ferarum delectarum. Est illis amor æqualis; vagantur unà per montes: unà etiam intrant speluncas; atque tum simul venerant in ædes Lapithicas, & pariter sæva bella exercebant. Auctor* vulneris *est dubius: Telum actum est à parte sinistrâ;*

Prosiluit, terrâque ferox sua viscera traxit;
Tractaque calcavit; calcataque rupit: & illis
Crura quoque impediit; & inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
Si modò naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens: barbæ color aureus; aureaque
Ex humeris medios coma dependebat in armos.
Gratus in ore vigor: cervix, humerique, manusque,
Pectoraque artificum laudatis proxima signis;
Et quâ parte viri est: nec equi mendosa sub illâ
Deteriorque viro facies: da colla, caputque;
Castore dignus erit. Sic tergum sessile, sic stant
Pectora celsa toris; totus pice nigrior atrâ.
Candida cauda tamen: color est quoque cruribus albus.
Multæ illum petiêre suâ de gente; sed una
Abstulit Hylonome: quâ nulla decentior inter
Semiferos altis habitavit fœmina silvis.
Hæc & blanditiis, & amando, & amare fatendo
Cyllaron una tenet. Cultus quoque quantus in illis
Esse potest membris, ut sit coma pectine lævis:
Ut modò rore maris, modò se violâve, rosâve
Implicet: interdum candentia lilia gestet:
Bisque die lapsis Pegasææ vertice silvæ
Fontibus ora lavet: bis flumine corpora tingat.
Nec, nisi quæ deceant electarumque ferarum,
Aut humero aut lateri prætendat vellera lævo.
Par amor est illis: errant in montibus unà;
Antra simul subeunt: & tum Lapitheïa tecta
Intrârant pariter; pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto est: jaculum de parte sinistrâ

NOTÆ.

393. *Cyllare*] Fuit & istud nomen equi Castore domiti, ad quem etiam poëta alludit, ut mox videbimus. Vers. 406.

402. *Toris*] Tori sunt carnes eminentiores.

410 *Rore Maris*] Rosmarinus & rosmarinum quoque dicitur: qui frutex est nullibi non obvius.

412. *Pegasææ*] Pegasis Thessaliæ urbi, fontibus abundanti, vicina.

415. *Vellera*] *Pelles*, quibus sinistrum latus velasse fingit poëta.

417. *Lapitheïa*] In antro arboribus tecto Pirithoi Lapitharum regis celebratæ sunt nuptiæ, suprà Vers. 212.

419. *Auctor*] *Hæc viro stridens alis allapsa sagitta est:*
Incertum quâ pulsa manu, quo turbine adacta. Virgil.

Venit;

Venit; & inferiùs, quàm collo pectora subsunt,
Cyllare, te fixit; parvo cor vulnere læsum
Corpore cum toto post tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus:
Impositâque manu vulnus fovet: oraque ad ora
Admovet: atque animæ fugienti obsistere tentat.
Ut videt extinctum: dictis, quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo, quod inhæserat illi,
Incubuit: morienſque ſuum complexa maritum est.
Ante oculos ſtat & ille meos; qui ſena leonum
Vinxerat inter ſe connexis vellera nodis
Phæocomes; hominemque ſimul protectus equumque.
Codice qui miſſo, quem vix juga bina moverent
Juncta, Phonoleniden à ſummo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latiſſima: perque os,
Perque cavas nares, oculoſq; aureſq; cerebrum
Molle fluit. Veluti concretum vimine querno
Lac ſolet: utve liquor rari ſub pondere cribri
Manat; & exprimitur per denſa foramina ſpiſſus.
Aſt ego, dum parat hunc armis nudare jacentem,
(Scit tuus hoc genitor) gladium ſpoliantis in ima
Ilia dimiſi. Chthonius quoque Teleboaſque
Enſe jacent noſtro. Ramum prior ille bifurcum
Geſſerat; hic jaculum. Jaculo mihi vulnera fecit.
Signa vides; apparet adhuc vetus ecce cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti: 445
Tunc poteram magni, ſi non ſuperare, morari
Hectoris arma meis. Illo ſed tempore nullus,
Aut puer, Hector erat. Nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti?

& te vulneravit, Cyllare inferiùs quàm pectora ſubjecta ſunt collo: Cor deſtrictum levi plagâ dirigit cum toto corpore, poſtquam jaculum eſſet extractum. Continuò Hylonome excipit membra cadentia, atque contrectat plagam manu admotâ, & jungit os ori, et nititur retinere ſpiritum effluentem. Poſtquam cognoſcit eſſe mortuum, et dixit ea quæ confuſa vociferatio prohibuit pervenire ad aures meas, jecit ſe in jaculum, quod illum transfoderat, et moriens amplexa eſt ſuum virum. Ille etiam Phœocomes meis oculis obſervatur, qui junxerat nodis inter ſe complicatis ſex pelles leonum, velatus ſimul quâ parte homo et quâ parte equus erat, qui jacto ſtipite, quem non facilè quatuor boves traherent, diviſit Phonoleni filium à ſummo capite. Rotunditas vaſta capitis quaſſata eſt; et tenerum cerebrum emittitur per os, perque cavum najum, et oculos, et aures; ut lac coagulatum conſuevit exce ni vimine querno; vel utì liquor fluit preſſus ſub onere rari cribri, et craſſus exſudat per ſpiſſa foramina. At ego cum conatur ſpoli re armis hunc proſtratum, abdidi gladium in extrema latera ſpoliantis. Pater tuus ſcit iſtud. Chthonius etiam, et Teleboas occubuerunt noſtro gladio. Ille prior inſtructus erat ſude bifidâ, alter jaculo. Me vulneravit jaculo. Cernis veſtigia: ecce antiqua cicatrix adhuc conſpicitur. Tunc ego debueram mitti ad Trojam eruendam; tunc poteram, ſi non vincere, at detinere arma fortis Hectoris meis. Verùm illâ tempeſtate, aut Hector nondum natus erat, aut puer erat. Nunc mei anni me diſtituunt. Cur tibi narrem Periphantem domitorem duplicis Pyreti?

NOTÆ.

434. *Fracta volubilitas*] Latiſſimum ſeu maximum, & volubile ſeu rotundum caput fractum eſt eâ plagâ.

440. *Tuus genitor*] *Pelcus.* Nam Achillem alloquitur Neſtor.

445. *Tunc ego*] Quia jam nihil poſſunt ſenes, jactantiâ ſui contemptum, quem maxime metuunt, ſolent terrè amoliri.

449. *Gemini*] Quia centaurus bimembris.

Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oëcli
Fixit in adverſo cornum ſine cuſpide vultu.
Vecte Pelethronium Macareus in pectus adacto
Stravit Erigdupum. Memini & venabula condi
Inguine, Neſſeïs manibus conjecta, Cymeli.
Nec tu credideris tantùm ceciniſſe futura
Ampyciden Mopſum: Mopſo jaculante biformis
Occubuit, fruſtràque loqui tentavit Odites,
Ad mentum linguâ, mentoque ad guttura fixo.
Quinque neci Cæneus dederat, Stiphelumque, Bromumque,
Antimachumque, Helimumque, ſecuriferumque Pyracmon.
Vulnera non memini: numerum, nomenq; notavi.
Provolat Emathii ſpoliis armatus Haleſi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus
Maximus. (Huic ætas inter juvenemq; ſenemq;
Vis juvenilis erat: variabant tempora cani)
Qui clypeo, galeâque, Macedoniâque fariſſâ
Conſpicuus, faciemque obverſus in agmen utrumq;
Armaque concuſſit, certumque equitavit in orbem:
Verbaque tot fudit vacuas animoſus in auras:
Et te, Cæni, feram? nam tu mihi fœmina ſemper,
Tu mihi Cænis, eris. Nec te natalis origo
Comminuit? mentemque ſubit, quo prœmia facto
Quâque viri falſam ſpeciem mercede pararis?
Vel quid nata vide, vel quid ſis pâſſa: columque,
I, cape cum calathis; & ſtamina pollice torque:
Bella relinque viris. Jactanti talia Cæneus
Extentum curſu miſſâ latus eruit haſtâ,
Quâ vir equo commiſſus erat. Furit ille dolore,

cur narrem Amphycem? qui fixit in faciem oppoſitam Oëcli quadrupedantis baſtile ſine mucrone. Macareus interfecit Erigdupum Pelethronium ſtipite fixo in pectus. Recordor etiam jaculum miſſum manibus Neſſi abditum fuiſſe in inguine Cymeli. Neque arbitreris Mopſum Ampyciden tantùm prædixiſſe ventura: nam *& Mopſo jaculum mittente Odites bimembris proſtratus eſt, & fruſtrà conatus eſt loqui linguâ cum mento commiſſâ, & mento cum fauceibus. Cæneus morti tradiderat quinque, Stiphelum, et Bromum, et Antimachum, et Helimum, et Pyracmum bipenni armatum. Non recordor quali plagâ ceciderunt; obſervavi tamen eorum numerum et nomina. Latreus vaſtiſſimus artubus, atque corpore, inſtructus exuviis Haleſi, quem mactaverat, accurrit. Huic ætas inter juvenem et ſenem, vires erant juveniles. Capilli albi diſtinguebant tempora. Qui inſignis clypeo, & caſſide, et Macedoniâ haſtâ, & vultus habens converſos in utrumque exercitum, et agitavit arma, et equitavit in certum gyrum, atque ferox emiſit has voces in inanem aërem; Te inſuper feram, Cæni? Namque tu ſemper mihi fœmina, tu mihi eris Cænis. Neque natalis origo tibi animum infregit? aut in mentem venit, quo facinore mercedem, aut quo præmio fictam formam maris retuliſti? Adſpice vel qualis ſis nata, vel quid ſis à Neptuno paſſa; atque abi, ſume colum cum quaſillis, et ducas fila pollice, Concede arma viris. Cæneus effodit jaculo intorto latus jactantis talia extentum curſu, quâ parte homo conjunctus erat equo. Ille furit dolore,*

NOTÆ.

450. *Quadrupedantis*] Equorum more quatuor pedibus currentis.

451. *Cornum*] Telum ex cornu arboreo.

452. *Pelethronium*] Lapitha Pelethronium Theſſaliæ montem incolens; *Fræna Pelethronii Lapithæ.* Georg. 3.

453. *Erigdupum*] Erigdupus ſignificat *gravitor ſtrepens.* Epitheton Homero frequens.

457. *Mopſum*] Qui vates Ampyci filius Lapitha fuit, cum aliis duobus non confundendus,

462. *Emathii*] Propriè Emathia Macedonia eſt; ſed ſuo quondam jure poëtæ pro Theſſaliâ vicinitatis ſpecie ſumunt.

466. *Macedoniâque fariſſâ*] Haſtâ Macedonicâ. *Macedo juſta arma ſumpſerat, æreum clypeum, haſtam, quam* fariſſam *vocant,* &c. Curtius, lib. 9.

468. *Equitavit*] Quippe Centaurus.

474. *Quid ſis nata*] Nam fœmina. *Quid ſis paſſa.* Namque Neptuni vim paſſa es.

Nudaque

Nudaque Phylleï juvenis ferit ora fariſſâ,
Non ſecùs hæc reſilit, quàm tecti à culmine grando:
Aut ſi quis parvo feriat cava tympana ſaxo.
Cominus aggreditur: laterique recondere duro
Luctatur gladium. Gladio loca pervia non ſunt.
Haud tamen effugies: medio jugulaberis enſe,
Quandoquidem mucro eſt hebes, inquit; & in latus enſem
Obliquat: longâque amplectitur ilia dextrâ.
Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti:
Fractaque diſſiluit percuſſo lamina collo.
Ut fatìs illæſos miranti præbuit artus:
Nunc age, ait Cæneus, noſtro tua corpora ferro
Tentemus; capuloque tenus dimiſit in armos
Enſem fatiferum, cæcamque in viſcera movit,
Verſavitque manum: vulnuſque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vaſto rabidi de more bimembres:
Telaque in hunc omnes unum mittuntque, feruntque.
Tela retuſa cadunt. Manet imperfoſſus ab omni,
Inque cruentatus Cæneus Elateïus ictu.
Fecerat attonitos nova res. Heu dedecus ingens!
Monychus exclamat: populus ſuperamur ab uno,
Vixque viro. Quanquam ille vir eſt; nos ſegnibus actis,
Quod fuit ille, ſumus. Quid membra immania profunt?
Quid geminæ vires? quid, quòd fortiſſima rerum
In nobis natura duplex animalia junxit?
Nec nos matre Deâ, nec eos Ixione natos
Eſſe reor, qui tantus erat, Junonis ut altæ
Spem caperet. Nos ſemimari ſuperamur ab hoſte.
Saxa trabeſque ſuper, totoſque involvite montes:
Vivacemque animam miſſis elidite ſilvis.

atque vibrat haſtam in faciem apertam juvenis Phylleï. Haſta ea non aliter repercuſſa eſt, quàm grando à faſtigio tecti; vel ſi quis percutiat cava tympana exiguo lapide. Cominus invadit, atque nititur abdere enſem in rigido latere. Loca non ſunt penetrabilia enſi. Non tamen evades, ait, mactaberis medio gladio, ſiquidem cuſpis eſt retuſa; atque adigit tranſverſum gladium in coſtas, & amplectitur ilia longâ dextrâ. Ictus ſtrepitum facit, tanquam à corpore marmoris percuſſi; et lamina fractâ eſt percuſſo collo. Poſtquam ſatìs corpus ſuum Latreo percutiendum *exhibuerat, qui miratur* illud non vulnerari. *Nunc age, inquit Cæneus, tentemus tuum corpus noſtro enſe; atque abdidit gladium letiferum capulo tenus in humeros; et agitavit et verſavit manum cæcam per præcordia, et fecit plagam in plagâ. Ecce* Centauri *biformes cum impetu feruntur ſuo impetuoſo more, atque omnes jaciunt et ferunt arma in hunc unum. Jacula obtuſa cadunt. Cæneus Elateïus ſit illæſus atque incruentatus ab omni ictu, Nova res rapuerat illos in admirationem. Heu ingens opprobrium! exclamat Monychus, nos tota gens vincimur ab uno viro, qui vix vir eſt. Tametſi ille eſt vir, nos ſumus inertibus factis, quod ille fuit. Quid juvant artus ingentes? Quid proſunt duplices vires* hominis & equi? *Quid quòd natura duplex commiſit in nobis validiſſima animalia omnium? Neque arbitror nos natos matre Deâ nec Ixione, qui tantus erat, ut ſpem conciperet Junonis excelſæ. Nos vincimur ab hoſte ſemiviro. Dejicite ſuper* illum *lapides, arbores, et montes integros, atque opprimite animam vivacem immiſſis ſilvis.*

NOTÆ.

479. *Phylleï*] *Cænei*, Phyllo Theſſaliæ oppido oriundi.

488. *Percuſſo*] In Centauri collum lamina reſiluit.

493. *Vulnus*] Manum enim verſando, nova vulnera faciebat.

497. *Inque cruentatus*] Pro et incruentatus, per Tmeſin.

500. *Quanquam*] Centaurorum magis arguit turbam hac correctione quàm Cæneum laudat.

501. *Quod fuit ille, ſumus*] *Fœmina.* Nam Cæneus antea fœmina fuit.

504. *Deâ*] Junone, quam ſtultè gloriabantur matrem, quoniam eam Ixion auſus eſſet ſollicitare.

Silva opprimat jugulum, et onus erit pro vulnere. Dixit; et casu nactus arborem prostratam impetu furentis Austri, misit in strenuum hostem: atque sociis exemplo fuit; et stetum Othrys erat spoliatus arboribus; neque Pelion habebat umbras. Cæneus oppressus vastâ congerie assuat sub onere arboreo, et fert fortibus humeris ligna congesta. Verùm enimvero, postquam pondus additum est super os atque caput, neque anima habet aërem quem hauriat, nonnunquam deliquium patitur, interdum incassùm tentat sese erigere in aërem, atque excutere immissas arbores. Atque interdum movit se, tanquam Ide ille, quam en videmus, si agitetur motibus terræ. Eventus incertus est. Nonnulli dicebant corpus ejus cæcum ad inferos exiles pondere arborum. Ampycides diffitetur; atque videt illum mutatum in olitem pennis subflavis mittere se in aërem fluidum ex medio cumulo, quæ à me tum primò, tum ultimò est visa. Cùm Mopsus eam vidit obeuntem sua tentoria lento volatu, et circum strepentem magnâ voce, prosequutus simul oculis et mente, ô inquit, salve Cæneu, gloria nationis Lapithææ, olim vir maxime, sed nunc avis unica. Res fidem invenit ab illo qui illius author erat. Dolor adjecit iram, atque iniquo animo passi sumus unum obrutum à tot hostibus. Neque antè omisimus ferro sanguinem profundere, quam pars interfecta erat, et nox et fuga dissipavit alium partem.

Silva premat fauces: & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & insani dejectam viribus Austri
Fortè trabem nactus, validum conjecit in hostem.
Exemplumque fuit: parvoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat; nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo, sub pondere Cæneus
Æstuat arboreo; congestaque robora duris
Fert humeris. Sed enim postquam superora caputq;
Crevit onus; neq; habet, quas ducat, spiritus auras;
Deficit interdum: modò se super aëra frustrà
Tollere conatur, jactasque evolvere silvas.
Interdumque movet. Veluti, quam cernimus (ecce,)
Ardua si terræ quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio est. Alii sub inania corpus
Tartara detrusum silvarum mole ferebant.
Abnuit Ampycides; medioque ex' aggere fulvis
Vidit avem pennis liquidas exire sub auras:
Quæ mihi tunc primùm, tunc est conspecta suprem-
mùm.
Hanc ubi lustrantem leni sua castra volatu
Mopsus, & ingenti circum clangore sonantem
Adspexit, pari erque o ulis animoque secutus;
O salve, dixit, Lapithæ gloria g ntis
Maxime vir quondam, sed nunc avis unica, Cæneu.
Credita res auctore suo est. Dolor addidit iram:
Oppressumque ægrè tulimus tot ab hostibus unum
Nec priùs abstitimus ferrum exercere cruore,
Quàm data pars leto, partem fuga, noxque diremit.

VI. Hæc inter Lapithas, & semihomines Centauros
Prælia Tlepolemus Pylio referente dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore;

VI. *Pylio narrante hæc certamina inter Lapithas et semiferos Centauros, Tlepolemus non tacitè quem concepit, passus est dolorem, quoniam Hercules non erat memoratus:*

NOTÆ.

521. *Ide*] Mons Phrygiæ.

524. *Ampycides*] *Mopsus* Ampyci filius.

Ibid. *Fuisse*] In aquilam mutatum fuisse volunt Cæneum.

527. *Castra*] Quæ fixerant Lapithæ ad Pirithoi nuptias venientes.

531. *Unica*] Propter virtutem, & peculiarem metamorphosium. Quanquam in aquilam mutatum fuisse Cæneum minùs constat.

532. *Auctore*] Mopso ita vaticinante.

537. *Tlepolemus*] Filius Herculis ex Astioche, iniquè ferens silentio præteriti paris sui laudatam operam in Centaurorum devictorum gloriâ.

Atque

Atque ait; Herculeæ mirum est oblivia laudis
Acta tibi, senior. Certè mihi sæpe referre
Nubigenas domitos à se Pater ipse solebat,
Tristis ad hæc Pylius: Quid me meminisse malorum
Cogis; & obductos annis rescindere luctus?
Inque tuum genitorem odium, offensasque fateri?
Ille quidem majora fide (Dî!) gessit: & orbem
Implevit meritis: quod mallem posse negari:
Sed neq; Deïphobum, nec Pulydamanta, nec ipsum
Hectora laudamus. Quis enim laudaverit hostem?
Ille tuus genitor Messenia mœnia quondam
Stravit; & immeritas urbes Elinque, Pylonque
Diruit: inque meos ferrum, flammamque penates
Impulit. Utque alios taceam, quos ille peremit;
Bis sex Nelidæ fuimus conspecta juventus:
Bis sex Herculeïs ceciderunt, me minùs uno,
Viribus. Atq; alios vinci potuisse ferendum est.
Mira Periclymeni mors est: cui posse figuras
Sumere quas vellet, rursusque reponere sumtas
Neptunus dederat, Neleï sanguinis auctor.
Hic, ubi necquicquam est formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris: quæ fulmina curvis
Ferre solet pedibus, Divûm gratissima Regi.
Viribus usus avis, pennis, rostroque redunco,
Hamatisque viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hunc nimiùm certos Tirynthius arcus:
Atque inter nubes sublimia membra ferentem,
Pendentemque ferit, lateri quà jungitur ala.
Nec grave vulnus erat: sed rupti vulnere nervi

atque inquit, Mirum est, senex, te oblivioni tradidisse gloriam Herculeam. Sanè pater consueverat mihi dicere nube genitos à se fuisse victos. Ad hæc Pylius mœstus, Quamobrem cogis me recordari malorum, & refricare dolores sopitos tempore? atque agnoscere odium in tuum patrem, & ejus injurias? Ille quidem (Dii) patravit facinora, quæ exsuperant fidem; atque cumulavit mundum beneficiis; quod mallem posse dissimulari: sed neque laudibus extollimus Deïphobum, nec Pulydamantem, nec ipsum Hectorem: quis enim laudaverit hostem? Ille tuus pater olim diruit muros Messenos, atque delevit urbes immeritas & Elin, & Pylon, atque immisit ferrum & ignem in meam domum. Atque ut silentio prætermittam cæteros, quos ille leto dedit; duodecim fuimus Neleï filii, juventute conspicui: duodecim occubuerunt viribus Herculeïs, me excepto. Atque tolerandum est cæteros potuisse superari. Mors Periclymeni est admiranda, cui Neptunus auctor Neleæ familiæ concesserat posse induere quas formas vellet, rursusque exuere indutas. Hic postquam frustrà est immutatus in omnes figuras, induit vultum vis, quæ dilectissima consuevit gerere aduncis unguibus fulmina Regis Deorum. Usus viribus avis, pennis, & rostro curvo, & unguibus uncinatis discerpserat vultum viri. Tyrinthius in hunc dirigit arcus nimiùm certos, atque attingit agentem excelsa membra inter nubes, & librat, quà ala committitur lateri. Neque plaga erat alta; sed nervi fracti vulnere illum

NOTÆ.

540. *Senior*] Nestorem appellat.

543. *Obductos*] Temporis diuturnitate quasi callo obductos & sopitos.

547. *Deïphobum*] Qui Priami fuit filius.

Ib. *Pulydamanta*] Nobilis fuit Trojanus inter fortissimos, Priami gener.

549. *Messenia*] *Messene* & urbs est, & regio adjacens Arcadiæ: à quâ non multùm distabat Pylus Nestoris.

550. *Elin*] Quæ urbs fuit Elidis, etiam in Peloponneso, Pylus vero Messeniæ.

553. *Nelidæ*] Neleï Neptuni fati, *filii*.

556. *Periclymeni*] Qui unus erat è fratribus Nestoris.

560. *Quæ fulmina*] *Apuilam* dicit; quanquam in musæum mutatum Periclymenum scripsit Apollonii interpres, ad vers. 159. lib. 1.

564. *Tyrinthius*] *Hercules*; à Tyrinthe patria urbe Peloponneso non longè ab Argis.

desituunt atque subtrahunt motum & vires volandi. Decidit in terram, pennis debilibus non capientibus aërem; & calamus qui leviter inflexus fuerat alæ, intactus est ponderc corporis afflicti, & eductus est juguli sinistrâ parte per supremum latus. Non videor debere laudes factis tui Herculis, ô dux spectatissime classis Rhodiæ? Ne tamen ulciscar fratres amplius quàm tacendo pulchra facinora, gratia est mihi integra tecum. Postquam Neleïus hæc protulit suavi linguâ, dono Bacchi repetito ab oratione senioris, à mensâ recesserunt. Reliqua nox est concessa sopori.

Deficiunt, motumque negant vireſque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: & qua levis hæſerat alæ,
Corporis affixi preſſa eſt gravitate ſagitta;
Perque latus ſummum jugulo eſt exacta ſiniſtro.
Num videor debere tui præconia rebus
Herculis, ô Rhodiæ ductor pulcherrime claſſis?
Ne tamen ulteriùs, quàm fortia facta ſilendo,
Ulciſcar fratres, ſolida eſt mihi gratia tecum.
Hæc poſtquam dulci Neleïus edidit ore;
A ſermone ſenis repetito munere Bacchi,
Surrexêre toris. Nox eſt data cætera ſomno.

VII. *At Deus, qui moderatur tridente fluctus marinos, dolet animo paterno corpus filii mutatum in avem Sthenelëiam; atque exosus crudelem Achillem exercet hostiliter iras quas in memoriâ habebat. Jamque bello ferè producto per decem annos, affatur Sminthëum intonsum hujusmodi verbis: O mihi carissime omnium fratrum meorum qui mecum statuisti muros inutiles Trojæ; ecquid doles cùm vides has arces jam jam ruituras? vel ecquid luges*

VII. At Deus, æquoreas qui cuſpide temperat undas,
In volucrem corpus nati Stheneleïda verſum
Mente dolet patriâ: ſævumque peroſus Achillem
Exercet memores, plùs quàm civiliter, iras.
Jamque ferè tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonſum compellat Sminthea dictis:
O mihi de fratris longè gratiſſime natis,
Irrita qui mecum poſuiſti mœnia Trojæ;
Ecquid, ut has jam jam caſuras aſpicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæſa doles? ecquid (ne perſequar omnes)
Hectoris umbra ſubit circum ſua Pergama tracti?
Cùm tamen ille ferox, belloque cruentior ipſo,
Vivit adhuc operis noſtri populator Achilles.
Dèt mihi ſe: faxo, triplici quid cuſpide poſſim,
Sentiat. At quoniam concurrere cominus hoſti

tot mille homines mactatos qui tuebantur muros? Ecquid (ne omnes recenseam) umbra Hectoris raptati circum muros patrios in mentem recurrit? cùm tamen ille sævus Achilles, & truculentior ipso bello vastator nostri operis adhuc fruitur vitâ. Occurrat mihi: faxo sentiat, quid valeam tridente. At siquidem congredi cominus cum hoste

NOTÆ.

457. *Rhodiæ*] In Rhodum inſulam, interfectu Licymnio matris germano, Telepolemus unà cum multis comitibus profugerat, ubi imperium adeptus eſt; atque adeò inde cum novem navibus ad bellum Trojanum eſt profectus à Sarpedone interficiendus.

582. *Cuſpide*] *Tridente*, qui Neptuni erat ſceptrum.

581. *Volucrem Sthenelëïda*] *Cygnum* dicit, in quem mutatus Cygnus Sthenelis filius; cujus etiam volucris Cygnum Neptuni filiam formam induiſſe ſupra vidimus.

585. *Sminthea*] *Apollinem* dicit, cui à muribus, qui Cretenſium linguâ σμινθεὺς appellantur, illud nomen impoſitum. Sed ejus cognominis rationes ſeu fabulas, quas piget exſcribere, apud Lil. Giraldum Syntagm. 7. habes.

586. *Fratris*] *Jovis.*

591. *Tractis*] Bigis raptatum, & circum muros Iliacos ab Achille tractum Hectorem in ſuperioribus vidimus.

593. *Operis*] *Murorum Trojanorum*; de quibus lib. ſuperiore.

564. *Det mihi*] Naviget, modò ſeque mihi credat, ſentiat faxo ultorem.

Non

Non datur; occultâ nec opinum perde ſagittâ.
Annuit: atque animo pariter patruique, ſuoque,
Delius indulgens, nebulâ velatus in agmen
Pervenit Iliacum; mediâque in cæde virorum
Rara per ignotos ſpargentem cernit Achivos
Tela Parin: faſſuſque Deum, Quid ſpicula perdis
Sanguine plebis? ait. Siqua eſt tibi cura tuorum;
Vertere in Æaciden, cæſoſque ulciſcere fratres.
Dixit: & oſtendens ſternentem Troïa ferro
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum:
Certaque letiferâ direxit ſpicula dextrâ.
Quo Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet,
Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor, Achille,
Vinceris à timido Grajæ raptore maritæ?
At ſi fœmineo fuerat tibi Marte cadendum;
Thermodontiacâ malles cecidiſſe bipenni.
Jam timor ille Phrygûm, decus & tutela Pelaſgi
Nominis Æacides, caput inſuperabile bello,
Arſerat; armârat Deus idem, idemque cremârat.
Jam cinis eſt: & de tam magno reſtat Achille
Neſcio quid, parvam quod non bene compleat urnam.
At vivit, totum quæ gloria compleat orbem.
Hæc illi menſura viro reſpondet: & hâc eſt
Par ſibi Pelides: nec inania Tartara ſentit.
Ipſe etiam, ut cujus fuerit cognoſcere poſſis,

non licet: confice eum, nihil tale metuentem, calamo occulto. Aſſentitur: atque Delius obſequens ſimul iræ & patrui, tectus nube deſcendit in caſtra Trojana, & videt Paridem in mediâ ſtrage virorum plebeios ac viles Græcos interficientem: atque indicans ſe Deum, Quamobrem, inquit, tela ſpargis in funera plebis? Si ſollicitus es pro tuis, converte te in Æaciden, atque ulciſcere fratres peremptos. Dixit, & monſtrans Peliden proterentem ferro viros Trojanos, intendit arcum in illum, & direxit certam ſagittam manu fatiferâ. Hoc fuit, quo Priamus ſenex poſſet lætari poſt Hectorem cæſum. Tu igitur Achilles domitor tantorum heroum, cadis per timidum pædonem puellæ Græcæ? At ſi tibi fuerat occumbendum manu fœmineâ, malles occubuiſſe ſecuri Thermodontiacâ. Jam ille terror Trojanorum Æacides, honor & præſidium gloriæ Græciæ, vir bello invictus crematus erat:

idem Deus armis inſtruxerat, atque idem uſſerat. Jam cinis eſt, & de tanto Achille ſupereſt neſcio quid, quod non ſatis impleat parvam urnam. At laus permanet, quæ impleat totum mundum. Hæc menſura convenit, gloriæ illius viri; atque eâ Achilles eſt ſibi æqualis, neque damnatur exilibus inferis. Ipſe etiam clypeus, ut pronum ſit cognoſcere cujus fuerit,

NOTÆ.

596. *Non datur*] Quia tum Achilles non navigabat.

597. *Patrui*] Cycni enim Neptuni filii patruelis fuit Apollo; qui iræ indulgens ob Hectorem clienteſque Trojanos occiſos, patrui Neptuni animum quoque induit, cùm Achillem ulciſcitur.

598. *Delius*] *Apollo*, quem toties in Delo inſulâ natum diximus.

606. *Direxit*] Ut Ita non tamen à Paride, quàm ab Apolline ipſo, ut Calaber indignator, occiſus videatur Achilles. Cæterùm per inſidias in Apollinis Thymbræ templo, quòd ad Polyxenæ nuptias invitatus fuerat; ab eodem tamen Paride poſt ſimulachrum latente, alii interfectum ſcripſerunt. Deo verò, ſagittam dirigente opus fuit, ſiquidem ille calcaneum duntaxat vulnerabile habuit, quâ parte intantem Stygiis undis immergens mater Thetis prehenderat.

609. *Grajæ*] *Helenæ*.

611. *Thermodontiacâ*] *Qualem gerebat Penthefilea Amazonum, Thermodontis Scythiæ fluvii accolarum, regina. Bipennis* erat Amazonum Telum.

614. *Deus*] *Vulcanus*, qui Thetidis rogatu Achilli arma fabricaverat.

618. *Hæc Menſura*] Totus terrarum orbis videtur *Menſura* gloriæ Achillis.

Bella

ciet certamina, atque bella excitantur ob arma Achillis. Tydides non audet ea petere, non etiam Oïlei filius Ajax: non Atrides minor, non major ætate & belli peritiâ, non alii: spes tantæ gloriæ movit solum filium Telamonis, atque Laërtæ. Tantalides à se rejulit onus & odium: atque voluit duces Græcos sedere in mediis castris, & transmisit in omnes judicium litis.

Bella movet clypeus: deque armis arma feruntur,
Non ea Tydides, non audet Oïleos Ajax,
Non minor Atrides, non bello major & ævo
Poscere, non alii: soli Telamone creato
Laërtäque fuit tantæ fiducia laudis. 625
A se Tantalides onus, invidiamque removit:
Argolicosque duces mediis considere castris
Jussit: & arbitrium litis trajecit in omnes.

NOTÆ.

621. *Bella movet*] Gravissimæ enim inter Ajacem Telamonis filium & Ulyssem de Achillis armis contentiones ortæ.

622. *Tydides*] *Diomedes* est Tydei filius, unus ex Græcis principibus.

Ib. *Oïleos*] *Oïlei Locrorum regis filius.*

623. *Minor*] *Menelaüs*, Atrei filius.

Ib. *Major*] *Agamemnon*, frater Menelai.

624. *Telamone creato*] *Ajaci*, qui patrem habuit Telamonem, Æaci filium.

625. *Laërtâ*] Sc. creato, *Ulyssi*. Nam Ulysses fuit Laërtæ filius.

Ib. *Tantæ*] *Ut Achillis armis potirentur.*

626. *Tantalides*] *Agamemnon* Atrei filius à proavo Tantalo Pelopis patre sic dictus: qui prudentissimè judex inter tantos dissidentes solus sedere noluit.

627. *Argolicosque duces*] Menelaum, Diomedem, Idomeneum, &c.

682. *Trajecit*] Sunt inter Græcos, qui judicium armorum captivis Trojanis delegatum, ab Agamemnone tradunt, quò ille invidiam à se derivaret, idque Nestoris consilio. Vide Calabrum, lib. 5. & Odyss. 11.

P. Ovidii Nasonis METAMORPHOSEON

LIBER XIII.

ARGUMENTUM.

NEPTUNUS deinde Achilli mortem procurat. De cujus armis Ajax & Ulysses post mortem contendunt. Ajace verò hâc de causâ mortuo, sanguis ejus in hyacinthum convertitur. Captâ postea Trojâ, Hecuba in canem mutata est. Cujus fortunam cùm Dii omnes deplorarent, Aurora sola Memnonem duntaxat, avem jam factum, lugebat. Æneas autem profugus ad Anium, cujus filiæ in columbas erant conversæ, aliaque deinceps loca transformationibus celebrata, delatus est. In Latium, denique ut venit, bellum cum Turno suscepit.

I. COnsedêre duces: & vulgi stante coronâ,
Surgit ad hos clypei dominus septemplicis Ajax.
Utque erat impatiens iræ, Sigeïa torvo
Littora respexit, classemque in littore, vultu:
Intendensq; manus, Agimus, prô Jupiter! inquit,

INTERPRETATIO.

I. Duces consederunt: atque multitudine circumstante, Ajax dominus clypei se, templicis ad hos surgit. Atque siquidem iræ non temperavit, respexit littora Sigæia et classem quæ erat in littore oculis indignantibus; atque porrigens manus, Prob! Jupiter, inquit, dicimus

NOTÆ.

1. *Duces*] Agamemnon, Menelaüs, Nestor, Diomedes, &c.

2. *Sep emplicis*] *Ex taurorum septem tergis facti.* Σάκος ἑπτάβοειον

Ibid. *Ajax*] *Telamonius*, homo vehemens, quem primum causam suam dicere prudens voluit poëta. Utrique personæ affingit pro decoro orationem aptam & moribus convenientem. Ajacis oratio militaris est, incitata, plena jactantiæ, plena indignationis: è contra Ulyssis, oratio est urbanâ & lenis, & quodammodo etiam veteratoria, Vicit equidem, nec immeritò, Ulyssis facundia; at certè, ut videtur, non magis facundia ipsa quàm causa.

3. *Sigeïa*] A Sigæo Trojæ promontorio.

5. *Agimus*] Exordium acre est & abruptum, maximè ex personæ militaris, ejusdemque non sine causâ indignantis decorum, atque idem causæ convenientissimum. Orditur à re præsenti: nam in eo loco causa agitur, unde conspiceret Græcorum classem, quam paulò ante virtute suâ servaverat.

Ante

causam in conspectu navium, & Ulysses mecum componitur! At non puduit illum cedere ignibus Hectoreis, quos ego sustinui, quos ego depuli ab hâc classe. Adeòque magis expedit certare fucatis verbis quàm dimicare dextrâ. Sed neque mihi facile est, orationem instituere; neque isti rem gerere: & quantùm ego possum sævo bello, atque certamine, tantùm iste potest dictis. Neque tamen opinor, Græci, mea facinora vobis esse referenda; namque ipsi ea spectâstis. Ulysses memoret sua, quæ gessit sine spectatore, quorum nox sola est testis. Agnosco ingentem mercedem posci: sed competitor Ajacis tollit laudem. Quantumvis hoc præmium sit magnum, non est gloriosum id consequi, siquidem Ulysses illud speravit. Iste jam nunc mercedem reportavit hujus contentionis, ex quâ cùm superatus discesserit, dicetur mecum contendisse.

Ante rates causam, & mecum confertur Ulysses!
At non Hectoreïs dubitavit cedere flammis,
Quas ego sustinui; quas hâc à classe fugavi.
Tutiùs est igitur fictis contendere verbis,
Quàm pugnare manu. Sed nec mihi dicere promptum;
Nec facere est isti. Quantùmque ego Marte feroci,
Quantùm acie valeo, tantùm valet iste loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,
Esse reor: vidistis enim. Sua narret Ulysses;
Quæ sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
Præmia magna peti fateor: sed demit honorem
Æmulus Ajaci. Non est tenuisse superbum,
Sit licèt hoc ingens, quicquid speravit Ulysses.
Iste tulit pretium jam nunc certaminis hujus;
Quo cùm victus erit, mecum certâsse feretur.
Atque ego, si virtus in me dubitabilis esset,
Nobilitate potens essem, Telamone creatus,
Mœnia qui forti Trojana sub Hercule cepit:
Littoraque intravit Pagasæâ Colcha carinâ.
Æacus huic pater est: qui jura silentibus illîc
Reddit, ubi Æoliden saxum grave Sisyphon urget.
Æacon agnoscit summus, prolemque fatetur
Jupiter esse suam. Sic ab Jove tertius Ajax.

Atque ego, si virtus mea esset incerta, valerem genere, ortus ex Telamone, qui potitus est muris Iliacis sub strenuo Hercule, atque adùt littora Colcha navi Pagasæâ. Æacus est hujus pater, qui jus dicit mortuis illic, ubi saxum ingens exercet Sisyphum Æoliden. Supremus Jupiter confitetur Æacum esse filium suum. Atque ita Ajax est tertius à Jove.

NOTÆ.

6. *Rates*] A quibus ego solus Hectoris faces repuli, cùm alii Græci, imprimisque Ulysses illius viri impetum non sustinentes, eas deseruerint. Vide infra v. 92. *Ego mille meo protexi pectore puppes.*

8. *Hâc*] Δειξικῶς: manum enim ad classem intendit, & sic illam Græcis monstrat.

9. *Fictis*] *Ut solet veterator Ulysses*, supple.

11. *Isti*] Sæpe usurpat Ajax cum contemptu maximo.

15. *Nox*] Ut aut nulla sint Ulyssis facta, aut qualia tantùm ab ignavis approbari possint.

16. *Magna*] Quippe arma Achillis a Vulcano fabricata.

17. *Æmulus*] *Ulysses.*

23. *Cepit*] Telamon Ajacis pater primùm Trojæ muros superavit, quo tempore ab Hercule expugnata est.

24. *Pagasæâ*] *Thessalicâ*; à Pagasis Thessaliæ urbe.

Ibid. *Colcha*] In Colchos enim cum Jasone profectum Telamonem notum ex superioribus.

25. *Huic*] *Telamoni.*

Ibid. *Qui jura*] Apud inferos judicem constitutum fuisse Æacum sæpius monuimus.

26. *Sisyphon*] Latro fuit Sisyphus, à Theseo occisus, cui in inferis id supplicii datum, ut ingens saxum ad excelsi montis verticem provolvat, quod simul ac cacumen attigit continuò deorsum revolvitur. Hujus autem hoc in loco Ajax meminit in Ulyssis opprobrium; namque ejus matrem Anticleam compressisse Sisyphum priusquam ad Laërtem duceretur, nonnulli scripserunt.

28. *Sic ab Jove tertius*] Jove excluso tertius. Priamus enim ab Jove Æacus, secundus Telamon, tertius Ajax: ita Ajax Jovis pronepos, Telamon nepos.

Nec

Nec tamen hæc ſeries in cauſâ profit, Achivi;
Si mihi cum magno non eſt communis Achille.
Frater erat: fraterna peto. Quid ſanguine cretus
Siſyphio, furtiſque, & fraude ſimillimus illi,
Inſerit Æacidis alienæ nomina gentis?
An quòd in arma prior, nulloque ſub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorque videbitur ille,
Ultima qui cepit; detrectavitque furore
Militiam ficto: donec ſolertior iſto,
Sed ſibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitataque traxit in arma?
Optima nunc ſumat, qui ſumere noluit ulla.
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus qui nos ad prima pericula, ſimus,
Atque utinam aut verus furor ille, aut creditus, eſſet;
Nec comes hic Phrygias unquam veniſſet ad arces
Hortator ſcelerum! non te, Pœantia proles,
Expoſitum Lemnos noſtro cum crimine haberet.

Neque tamen hic ſtemmatis ordo cauſam juvet, ô Græci, niſi mihi ſit communis gens cum illuſtri Achille. Erat patruelis: poſco patruelia. Quamobrem ortus ex ſanguine Siſyphi, atque illi ſimillimus dolis & furtis, annumerat Æacidis genti nomina diverſæ gentis. An arma mihi auferenda ſunt, quia prior acceſſi, atque nullo indicante? Atque ille dignior videbitur, qui cepit noviſſima, atque vitavit bellum ſimulatâ inſaniâ, donec callidior illo, ſed ſibi improvidus: Naupliades prodidit figmenta ingenii meticuloſi atque rapuit in arma, quæ vitaverat. Nunc conſequatur præſtantiſſima arma, qui recuſavit capere ulla: nos contempti ſimus, atque ſpoliati muneribus patruelibus, qui nos objecimus primis diſcriminibus. Atque utinam, aut hæc inſania vera fuiſſet, aut credita; neque hic ſuaſor flagitiorum unquam acceſſiſſet ſocius ad arces Trojanas! fili Pœantis, Lemnos non te haberet expoſitum per noſtrum flagitium.

NOTÆ.

31. *Frater*] *Patruelis*: fratres namque erant Telamon Ajacis, & Peleus Achillis pater. *Patrueles* autem *fratres* dicuntur, qui è fratribus oriuntur.

33. *Inſerit*] Ille verò in familiam aliquam cooptari videtur, qui ejus bona appetit.

34. *Indice*] Ulyſſi tacitè exprobrat, quòd coactus ad bellum Trojanum venerit. Is enim, ut ſcripſerunt tragici, uxoris amore detentus, inſaniæ ſimulatione littus, diverſi generis junctis animalibus, proſcindens, ſalemque frugum loco ſpargens, militiam ſubterfugere voluit. Quæ fraus Palamedem virum prudentiſſimum nequaquam latuit: qui inſuper doloſum virum in ſuis ipſius dolis, vomeri in ſulcum objecto Telemacho, corripuit. Ille enim aratrum à filii corpore avertit; quo argumento facilè viri ſimulatam eſſe inſaniam deprehenſum eſt. Vide Lucian, de Domo.

38. *Sibi inutilior*] Solertiâ enim ſuâ Ulyſſem contra ſe irritavit Palamedes, qui illius deinde dolis hoc modo ſublatus eſt. Literas finxit Ulyſſes à Priamo ad Palamedem, quibus ob præſtitam operam huic tranſmiſſum auri pondus commemorabat; illudque idem Ulyſſes per ſervos corruptos in Palamedis tentorio defodi curaverat. Perlatis ad Agamemnonem litteris, Palamedis proditionis arguitur. Ibi tum reo adeſſe ſimulans Ulyſſes, hoſti fidem non habendam eſſe contendit, reipſâ fraudem poſſe coargui ſiquidem aurum nullum apud Palamedem inveniretur, &c. Miſſi itaque qui ejus tentorium perſcrutarentur, à quibus aurum inventum; quamobrem Palamedes, utcumque immeritus, lapidibus obrutus eſt.

39. *Naupliades*] *Palamedes* eſt Nauplii Neptuni filii, Eubœæ regis filius.

43. *Atque utinam*] Hactenus in contemptum, nunc in odium Ajax Ulyſſem adducere nititur.

45. *Pœantia*] *Philoctetem* dicit Pœantis filium, cui Hercules in Oëtâ arſurus Lernææ hydræ felle tinctas ſagittas, ſine quibus Troja capi non poſſet, dederat. Ille autem unius ſagittæ caſu, vulnere penè immedicabili pede ſaucius, cùm propter fœtorem à Græcis ferri, aut propter dolorem navigare non poſſet, in Lemno inſulâ, Ulyſſis præſertim ſuaſu, eſt relictus.

46. *Lemnos*] Inſula eſt è regione Thraciæ, Vulcano dicata; una ex Cycladibus.

Qui

Qui nunc, (ut referunt) occultus speluncis silvestribus tangis silices questibus; atque optas eu Laërtiadæ, quibus dignus est: quæ Dii, Dii faciant non frustrà voveas. Et nunc ille, qui nobiscum juraverat in eadem arma, heu! pars una ducum, qui successor est sagittarum Herculis, confectus morbo et fame, et tegitur & nutritur avibus; atque alites jaculando utitur sagittis excidio Trojano destinatis. Ille tamen vitâ fruitur, quia non comitatus est Ulyssem. Miser Palamedes mallet etiam esse destitutus. Viveret; aut certe mortem oppetiisset sine proditionis insimulatione. Quem iste, nimiùm memor vesaniæ infeliciter detectæ commentus est prodere rem Græcam, atque confirmavit inventum crimen: & monstravit aurum quod ipse antè humo texerat. Adeòque subtraxit vires Græcis aut exilio, aut morte. Ulysses sic certat, sic est reformidandus. Quamvis superet etiam fidelem Nestorem eloquentiâ, non tamen præstiterit, ut credam nullum esse illi flagitium destituisse Nestorem. Qui lentus vulnere equi, & confectus ætate provectâ, cùm opem peteret ab Ulysse, destitutus est à comite. Tydides novit certo hæc probra à me non excogitari; qui exprobravit illum sæpe citatum nomine suo, atque coarguit fugam timidi amici. Dii vident terrestria oculis justis. Ecce qui Nestori opem non tulit, ipse caret auxilio: atque ut destituit, ita erat destituendus. Ipse sibi posuerat legem. Vocat comites. Accedo, et invenio pavidum.

Qui nunc (ut memorant) silvestribus abditus antris
Saxa moves gemitu: Laërtiadæque precaris,
Quæ meruit: quæ Dî, Dî dent non vana preceris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,
(Heu! pars una ducum, quo successore sagittæ
Herculis utuntur, fractus morboque fameque,
Velaturque, aliturque avibus; volucresque petendo
Debita Trojanis exercet spicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulyssem.
Mallet & infelix Palamedes esse relictus;
Viveret; aut certè letum sine crimine haberet.
Quem, malè convicti nimiùm memor iste furoris
Prodere rem Danaam finxit: fictumque probavit
Crimen. Et ostendit, quod jam præfoderat, aurum.
Ergo aut exilio vires subduxit Achivis,
Aut nece. Sic pugnat; sic est metuendus Ulysses.
Qui licèt eloquio fidum quoque Nestora vincat;
Haud tamen efficiet, desertum ut Nestora crimen
Esse rear nullum. Qui, cùm imploraret Ulyssen
Vulnere tardus equi, fessusque senilibus annis,
Proditus a socio est. Non hæc mihi crimina fingi
Scit bene Tydides: qui nomine sæpe vocatum
Corripuit: trepidoque fugam exprobravit amico.
Aspiciunt oculis Superi mortalia justis.
Eneget auxilio, qui non tulit; utque reliquit,
Sic linquendus erat. Legem sibi dixerat ipse.
Conclamat socios. Adsum, videoque trementem,

NOTÆ.

47. *Qui nunc*] Philoctetæ miserias, ut majorem Ulyssi conciliet invidiam, oratoriè amplificat.

53. *Velatur*] Pennarum contextu corpori tegumenta fecisse Philoctetem ex Attio poëtâ, quem & citat Cicero, confirmatur.

54. *Debita*] Quia sine illis capi Troja non poterat.

58. *Furoris*] *Detrectavitque furore*——*Militiam fictio.* Suprà v. 36.

60. *Præfoderat*] In tentorio Palamedis, per servos illius corruptos.

61. *Exilio*] *Exilio* Philoctetis, *morte* Palamedis.

62. *Sic pugnat*] Hæc sunt ejus facinora militaria, hi terrores, fraudes, insidiæ, &c.

64. *Desertum*] Nestor, Græcis fulmine territis & altero jugali ab Alexandro [*Paride*] vulnerato, penè interfecto ab Hectore interceptus, nisi auxilio occurrisset Diomedes, frustrà invocato Ulysse, & ipso jam fugâ sibi consulente; Iliad. 8.

68. *Tydides*] *Diomedes* Tydei filius.

69. *Trepido*] Alludit ad verba, quæ Diomedi attribuit Homer.

Διογενες Λαερτιάδη πολυμηχαν Ὀδυσσεῦ,
Πῆ φεύγεις, &c.

Pal-

Pallentemque metu, & trepidantem morte futurâ.
Oppoſui molem clypei; texique jacentem;
Servavique animam (minimum eſt hoc laudis) inertem.
Si perſtas certare, locum redeamus in illum:
Redde hoſtem, vulnuſq; tuum, ſolitumq; timorem.
Poſt clypeumq; late: & mecum contende ſub illo.
At poſtquam eripui: cui ſtandi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adeſt: ſecumque Deos in prælia ducit.
Quàque ruit, non tu tantùm terreris, Ulyſſe;
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego ſanguineæ ſucceſſu cædis ovantem
Cominus ingenti reſupinum pondere fudi.
Hunc ego poſcentem, cum quo concurreret, unus
Suſtinui: ſortemque meam voviſtis, Achivi:
Et veſtræ valuêre preces. Si quæritis hujus
Fortunam pugnæ; non ſum ſuperatus ab illo.
Ecce ferunt Tröes ferrumque, ignemque Jovemq;
In Danaas claſſes. Ubi nunc facundus Ulyſſes?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem veſtri reditûs. Date tot pro navibus arma.
Quòd ſi vera licet mihi dicere; quæritur iſtis,
Quàm mihi, major honos: conjunctaque gloria noſtra eſt.
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rheſum, imbellemq; Dolona,

& exſanguem timore, atque trementem inſtanti morte. Objeci vaſtum clypeum, & defendi proſtratum, atque ſervavi animam (in hoc minimum eſt gloriæ) ſocordem. Si pergis contendere, revertamur in illum locum: pone denuo hoſtem, atque plagam tuam & metum conſuetum: atque latita pone ſcutum meum, & certa mecum ſub illo. At poſtquam retraxi; cui vulnera non conceſſerant facultatem conſiſtendi, in pedes ſe conjecit nullo impeditus vulnere. Hector adeſt, atque rapit ſecum Deos in certamina: & quâ fertur non tu modò trepidas, Ulyſſe, ſed etiam ſtrenui; tantum ille incutit pavoris. Ego proſtravi eum reſupinum cominus ſaxo ingenti, cùm triumpharet ſucceſſu ſtragis cruentæ. Ego ſolus ſteti adverſus cum petentem cum quo certaret, & optaſtis ut ſors mea proferretur, ô Græcis & vota veſtra prævaluerunt. Si petitis eventum hujus certaminis, non ſum victus ab illo. Ecce Trojani ferunt ferrum & ignem, & Jovem in naves Græcas. Ubi nunc diſertus Ulyſſes? Nempe ego defendi meo pectore mille naves, in quibus erat ſpes recurſûs. Concedite arma pro tot navibus. Quod ſi mihi licet profiteri vera, majus decus iſtis quàm mihi quæritur, & honor eſt inter me & illa conjunctum: atque Ajax ab armis poſcitur, non ab Ajace arma. Ithacus componat cum iſtis Rheſum, & Dolonem inermem,

NOTÆ.

75. *Molem*] Σάκος ἠύτε πύργον.

78. *Vulnus*] Quod à Soco Ulyſſes acceperat, priuſquam illum interfeciſſet, ut refert Homerus.

79. *Clypeum*] Quo Ajax, monitu Menelai, vulneratum Ulyſſem protexit.

82. *Deos*] Non ſemel à Jove ſuſtentatos fuiſſe Trojanos ſcripſit Homerus; qui Iliad. 15. ab illio miſſum dicet Apollinem, qui debiles fractoſque reſtitueret.

86. *Pondere*] Saxo ſc. quo Hectoris pectus ita percuſſit, ut cum ingenti armorum ſtrepitu illium terræ affixerit.

88. *Sortemque*] Græcos omnes ad certamen ſingulare Hector provocaverat; quamobrem Neſtoris conſilio novem eorum fortiſſimi ſortiti ſunt, uter cum illo congrederetur, voventibus interea Achivis omnibus, ut Ajacis Telamonii, aut Ajacis Oïlei, aut Agamemnonis ſors exiret. Quæ omnia ex Homeri Iliad. H.

Ζευ πάτερ, ἠ Αιαντα λαχεῖν.

89. *Et veſtræ*] Ἐκ δ' ἐθορε κληρος κῦδος ὃν ἀρ ἠθελεν αὐτοῖ Αἰαντος. Iliad. H.

91. *Jovem*] *Jovis auxilium Hectori faventis.*

98. *Ithacus*] *Ulyſſes*, quem non ſine contemptu à parvâ inſulâ, in quâ ille imperabat, eo nomine appellat.

Ib. *Rheſum*] *Regem Thraciæ*, qui eâ nocte, quâ Trojanis in auxilium venerat à Diomede & Ulyſſe, fuit interemptus. Iliad. 10.

Ib. *Dolona*] Qui ab Hectore ſpeculatum miſſus à Diomede & Ulyſſe interceptus atque interfectus eſt. Iliad. 10.

atque Helenum Priamiden raptum cum Minervâ. Nihil est factum de die, nihil absente Diomede. Si fortè aliquando conceditis ista arma factis tam levibus, dividite; & pars major eorum erit Diomedis. Cur tamen hæc Ithaco donentur? qui furtim, qui semper inermis rem gerit, atque clanculum fallit hostem improvidum? Ipse splendor cassidis lucentis ex micante lauro manifestos faciet dolos, & reteget occultum. Sed neque caput Dulichium sub galeâ Achillis feret tantum onus: Neque hasta Pelias potest non esse gravis atque molesta brachiis imbellibus. Neque scutum gerens sculptam imaginem immensi orbis aptum erit sinistræ pavidæ & institutæ ad furta. Quamobrem poscis, proterve, donum tibi obsturum? quod si populi Græci nescii tibi indulserint, causa erit cur exuaris, non cur timearis ab hoste. Atque fuga, quâ solâ antecellis omnibus, ignavissime, lenta tibi futura est, dum trahis tanta gestamina. Adde quod iste tuus clypeus tam rarè certaminibus objectus, est integer & intactus. Novus successor est quærendus nostro, qui ferendo tela apertus est mille vulneribus. Denique quid opus est verbis? judicemur agendo. Arma viri strenui Achillis jaciantur in medios hostes: jubete inde repeti, atque decorate reportantem reportatis. Filius Telamonis absolverat, & fremitus populi sequutus erat postrema verba; *donec heros Laërtius*

Priamidenque Helenum raptâ cum Pallade captum.
Luce nihil gestum, nihil est Diomede remoto:
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma;
Dividite: & major pars sit Diomedis in illis.
Quòd tamen hæc Ithaco? qui clam, qui semper inermis
Rem gerit; & furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeæ claro radiantis ab auro
Insidias prodet, manifestabitque latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
Pondera tanta feret. Nec non onerosa gravisque
Pelias esse potest imbellibus hasta lacertis.
Nec clypeus vasti cælatus imagine mundi
Conveniet timidæ, natæque ad furta sinistræ.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi si populi donaverit error Achivi;
Cur spolieris, erit; non, cur metuaris ab hoste.
Et fuga (quâ solâ cunctos, timidissime, vincis)
Tarda futura tibi est gestamina tanta trahenti.
Adde, quòd iste tuus, tam rarò prælia passus,
Integer est clypeus. Nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor habendus.
Denique, quid verbis opus est? spectemur agendo.
Arma viri fortis medios mittantur in hostes.
Inde jubete peti: Et referentem ornate relatis.
Finierat Telamone satus; vulgique secutum
Ultima murmur erat: donec Laërtius heros

NOTÆ.

99. *Helenum*] Priami filius à Diomede & Ulysse captus, arcana Trojanorum fata Græcis revelavit. Q. Smyrn. lib. 10.

107. *Dulichius*] *Ulysses* est, qui Dulichii Ionii maris insulæ Ithacæ vicinæ regnum tenuit.

109. *Pelias*] *Achillis hasta*, quam ex Pelio monte reciſam, Chiron Peleo illius patri dederat. Iliad. 16. Q. Smyrn. lib. 5.

114. *Cælatus*] Hujus clypei fabricam & cælaturam, habes Il. 18. de quo Silius. l. 7.

113. *Error*] Sibi ominosum istud protulit Ajax, judicibusque invidiosum, neque autem eâ causâ poëtam damnaveris: summâ arte violentum Ajacem ita loquentum finxit.

116. *Trahenti*] Multo ingenio hæc & proximè sequentia Ajaci attribuit poëta, quæ tamen ad obtinendam causam nequaquam, nisi fortè à militibus, spectant.

124. *Laërtius*] *Ulysses* Laërtæ filius.

Adstitit:

Adſtitit, atque oculos paulùm tellure moratos
Suſtulit ad proceres; exſpectatoque reſolvit
Ora ſono: neque abeſt facundis gratia dictis.
Si mea cum veſtris valuiſſent vota, Pelaſgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille
Quem quoniam non æqua mihi, vobiſque negârunt
Fata, (manuque ſimul veluti lacrymantia terſit
Lumina), quis magno meliùs ſuccedat Achilli,
Quàm per quem magnus Danaïs ſucceſſit Achilles?
Huic modò ne proſit, quòd, ut eſt, hebes eſſe videtur:
Neve mihi noceat, quod vobis ſemper, Achivi,
Profuit ingenium: meaque hæc facundia, ſi qua eſt,
Quæ nunc pro domino, pro vobis ſæpe locuta eſt,
Invidiâ careat: bona nec ſua quiſque recuſet.
Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco. Sed enim, quia rettulit Ajax
Eſſe Jovis pronepos, noſtri quoque ſanguinis auctor
Jupiter eſt, totidemque gradus diſtamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater eſt, Arceſius illi,
Jupiter huic: neque in his quiſquam damnatus & exſul.
Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus eſt in utroque parente.
Sed neque materno quòd ſim generoſior ortu,
Nec mihi quòd pater eſt fraterni ſanguinis inſons,
Propoſita arma peto: meritis expendite cauſam.

ſurrexit: atque ſuſtulit ad primates oculos paulùm terræ affixos; atque aperuit os voce exſpectatâ; neque deſideratur lepos diſertæ orationi. Si mea deſideria valuiſſent cum veſtris, ô Græci, ſucceſſor horum armorum, *de quibus tanta nunc eſt contentio, non eſſet dubius, tuque gauderes tuis armis, nos te frueremur, Achille. Quem quoniam ſors iniqua mihi atque vobis non indulſerunt, (atque ſimul quaſi lachrymantes oculos manu abſterſit) quis æquiùs ſuccedat forti Achilli, quàm qui Achillem Græcis auxiliaturum adduxit? Modò ne huic proſit quòd, ut eſt, videtur eſſe ſtupidus; neu mihi obſit ſolertia, quæ vobis ſemper utilis fuit, Græci; atque hæc mea eloquentia, (ſi quâ eſt) quæ nunc dicit pro domino, ſæpe dixit pro vobis, invidiâ careat; neque quiſquam negligat ſua bona. Nam vix dico noſtra, ſtirpem & majores, & quæ ipſi non geſſimus. Verùm enimvero, quia Ajax memoravit ſe eſſe pronepotem Jovis, Jupiter eſt etiam auctor noſtræ ſtirpis; & diſtamus ab illo totidem gradus. Nam patrem habeo Laërtem, ille Arceſium, hic Jovem; neque inter illos quiſquam damnatus & profugus. Cyllenius, è quo mater mea orta eſt, ex alterâ parte genus meum nobilitat. Deus eſt in utroque parente. Verùm neque poſco arma, de quibus agitur, quia ſum nobilior origine maternâ, neque quia habeo patrem inſontem fraterni ſanguinis: dirimite litem meritis.*

NOTÆ.

125. *Adſtitit*] Στάσκεν, ὑπαὶ δὲ ἰδέσκε καλὰ χθονὸς ὄμματα πηξας, Iliad. 3.

Moratos] Per moram illam dicturi cura indicatur, quæ maxime auditoris, quem ille revereri videtur, benevolentiam conciliat.

126. *Exſpectato*] Atque adeò expetito, quemque avidè curioſus auditor excipiat.

132. *Veluti*] Ut neque oratorem iraſci, ità nec flere decet, ſimulare non dedecet.

134. *Per quem*] *Ulyſſem* qui inter Lycomedis Scyri inſulæ regis filias latitantem Achillem deprehendit, ut infrà videbimus.

139. *Bona*, &c.] i. e. Nemo modeſtè nimis merita ſua ſilentio premat.

145. *Damnatus*] Tacitè Ajaci, Pelei patrui, ut & Telamonis patris crimen objectat: Phocum namque fratrem ab utroque interfectum nonnulli ſcripſerunt.

146. *Cyllenius*] *Mercurius*, à Cyllene Arcadiæ monte ubi natus dicitur. Anticles autem Ulyſſis mater Autolyci fuit filia, Autolycus Mercurii ex Chione Dedalionis filiâ.

147. *Deus eſt in utroque*] In patre Jupiter, in matre Mercurius.

Modòne sit meritum Ajacis, quòd Telamon & Peleus fuerunt fratres: neque series consanguinitatis, sed gloria virtutis quæratur ad istæ arma adipiscenda. Vel si propinquitas & proximus hæres requiritur, ille habet patrem Peleum, qui habet filium Pyrrhum. Quis locus Ajaci? ferantur ad Phthian, vel Scyron. Neque Teucer est minùs patruelis Achilli, quàm iste. An tamen ille poscit, an sperat consequi arma? Adeòque, siquidem agitur tantùm de meritis, equidem plura peregi, quàm quæ mihi sit facilè oratione assequi. Attamen dirigar serie rerum. Mater Nereïa prudens futuri interitûs filii, occultat filium ornatu muliebri. Fraus amictûs induti fefellerat omnes, inter quos etiam Ajacem. Ego immisceri mercibus muliebribus arma accensura cor virile. Neque adhuc heros deposuerat ornatus puellæ: cum dixi arripiendi scutum & lanceam, fili Deæ, Ilium ruiturum se tibi reservat. Quamobrem differs delere magnam Trojam? Atque immisi manum, & duxi strenuum ad opera belli. Ergo quicquid præclarè ab illo gestum est, mihi debetur. Ego vici Telephum certantem hastâ & sanavi domitum atque supplicem. Mihi debetur, quòd Thebæ sunt diruta. In animum inducite me Lesbon,

Dummodo quòd fratres Telamon, Peleusq; fuerunt,
Ajacis meritum non sit: nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honor spoliis quæratur in istis,
Aut si proximitas, primusque requiritur hæres;
Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajaci? Phthian Scyronve ferantur.
Nec minùs est isto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen? num sperat, ut auferat arma?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur;
Plura quidem feci, quàm quæ comprèndere dictis
In promptu mihi sit. Rerum tamen ordine ducar.
Præscia venturi genitrix Nereïa leti
Dissimulat cultu natum. Deceperat omnes,
In quibus Ajacem, sumtæ fallacia vestis.
Arma ego fœmineis animum motura virilem
Mercibus inserui. Neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus, cùm parmam, hastamque tenenti,
Nate Deâ, dixi; tibi se peritura reservant
Pergama. Quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecique manum; fortemque ad fortia misi.
Ergo opera illius mea sunt. Ego Telephon hastâ
Pugnantem domui; victum, orantemque refeci.
Quòd Thebæ cecidêre, meum est. Me credite Lesbon,

NOTÆ.

152. *Ajacis*] Qui sanguinis jure armis potiùs, quàm Ulysses potiri debuerat.

155. *Illi*] *Achilli.*

156. *Phthian*] Quæ urbs fuit Thessaliæ, ubi Peleus Achillis pater commorabatur.

Ibid. *Scyron*] Pyrrho Achillis filio servanda arma dicit; qui in Scyro insulâ, ubi Deidamia mater, Lycomedis filia, tunc temporis imperium habebat.

157. *Patruelis*] Frater, filius Telamonis ex Hesione, uti Ajax ex Eubœâ. Ver. 32. suprà, *frater* ponitur pro *patruele.*

162. *Nereïa*] Thetis Nerei filia, Achillis mater quæ, cùm filium bello Trojano periturum cognovisset, muliebri habitu illum inter Lycomedis regis filias occultandum tradidit. Inchoat narrationem ab Achille ad bellum adducto, colligens omnia facinora ejus sibi esse adscribenda: se enim eorum fuisse causam.

164. *Ajacem*] Hoc scepticè dicit & ironicè.

167. *Tenenti*] Arma enim, neglectis muliebribus omnibus, quæ puellæ cæteræ sibi delegerant, Achilles corripuit: quâ ex re illum esse compertum est.

171. *Telephon*] *Herculis filium*, de quo suprà lib. 22. 112. quem à Trojanorum partibus stantem Achilles vulneravit, deinde tamen sanavit.

173. *Thebæ*] *Cilicia* scilicet, de quibus libro superiori, quas Achilles diripuit.

Ib. *Lesbon*] Quæ insula Troadi propemodum opposita, ab Achille direpta erat; Alcæi carminibus & Sapphûs clara.

Me

Me Tenedon, Chryſenq; & Cyllan Apollinis urbes,
Et Scyron cepiſſe. Meâ concuſſa putate
Procubuiſſe ſolo Lyrneſſia mœnia dextrâ.
Utque alias taceam; qui ſævum perdere poſſet
Hectora, nempe dedi: per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus eſt inventus Achilles,
Arma peto. Vivo dederam, poſt fata repoſco.
Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes;
Aulidaque Euboïcam complêrunt mille carinæ;
Exſpectata diu, nulla, aut contraria claſſi,
Flamina ſunt: duræque jubent Agamemnona ſortes
Immeritam ſævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor: Diviſque iraſcitur ipſis:
Atque in rege tamen pater eſt. Ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, faſſoque ignoſcat Atrides;
Difficilem tenui ſub iniquo judice cauſam.
Hunc tamen utilitas populi, fraterque, datique
Summa movet ſceptri, laudem ut cum ſanguine penſet.
Mittor & ad matrem: quæ non hortanda, ſed aſtu
Decipienda fuit. Quò ſi Telamonius îſſet,
Orba ſuis eſſent etiamnum lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces:
Viſaque & intrata eſt altæ mihi curia Trojæ.

& Tenedon, & Chryſen, & Cyllan urbes Apollinis & Scyron expugnâſſe. Exiſtimate muros Lyrneſſios funditus deletos fuiſſe meâ manu. Utque prætermittam alias; ſcilicet obtuli, qui poſſet vincere ferocem Hectorem: famâ celebratus Hector per me occubuit. Quare bis armis quibus ego tunc Achillem indui, me pro tantis meritis *nunc donari æquum cenſeo. Dederam eâ vivo* Achilli, *repeto poſt* illius *mortem. Poſtquam dolor unius permovit omnes Græcos; atque mille naves impleverunt Aulidem Euboïcam, venti diu exſpectati, aut nulli ſunt, aut adverſi navibus: & crudelia oracula jubent Agamemnonem immolare infenſæ Dianæ filiam immeritam. Pater iſtud recuſat: atque Diis ipſis ſuccenſet: & amor parentis eſt in rege. Ego oratione flexi lenem animum patris ad communia commoda. Nunc equidem agnoſco, atque Atrides fatcat confitenti:* magnâ *cum difficultate obtinui cauſam ſub duro judice. Attamen commoda populi, & fratris & auctoritas collati ſceptri illum tangit, ut expendat gloriam ſanguine* filiæ immolandæ. *Mittor etiam ad genetricem: quæ non fuit* ratione *inducenda, ſed* arte *fallenda. Quò ſi Telamonius iviſſet, noſtra claſſis etiam nunc deſtituta ventis ſecundis* hæreret in portu. *Mittor etiam orator intrepidus ad arces Trojanas: & regia ſuperbæ Trojæ à me eſt ſpectata & penetrata:*

NOTÆ.

170. *Tenedon*] *Trojæ proximam inſulam.*

1b. *Chryſen & Cyllan*] Quæ Troadis urbes:

175. *Scyron*] Inſula eſt Ægæi quidem eo nomine, verùm inter Cycladas recenſetur, quas expugnâſſe Græcos nullibi legitur. Quare niſi in voce mendum irrepſit, haud abſurdum videtur credere Scyron unam eſſe ex urbibus undecim, quas ante expugnationem Trojæ Achilles cepiſſe dicitur.

176. *Lyrneſſia*] *Lyrneſſi*, Troadis urbis, ex quâ Hippodamia ſeu Briſeis abducta.

179. *Quibus*] Redi ad verſum 165.

181. *Unius*] *Menelai*, cui à Paride ademta conjux Helena.

182. *Aulida*] Fuit urbs Bœotiæ juxta Chalcidem, portum habens ampliſſimum, quò ex totâ Græciâ naves ad bellum Trojanum convenerunt.

187. *Pater*] Qui filiæ plùs, quam dignitati & reipublicæ conſulat. *Pater* pro *paternâ charitate.*

190. *Iniquo*] *Agamemnone* patre, quem filiæ amor movebat magis, quàm publica utilitas.

191. *Dati*] *Rex* enim *regum* dictus Agamemnon, qui omnibus de voluntate eorum imperabat.

193. *Mittor*] Arceſſita adducitur Iphigenia, quaſi nuptura Achilli, qui ideo à Lycrophrone vocatur Iphigeniæ ζύνευνος.

195. *Orba*] Quia nunquam à Clytemneſtræ amplexibus Iphigeniam hebes Ajax avelliſſet: neque adeò ea Dianæ aris admota: neque Dea placata fuiſſet.

Quæ erat adhuc referta multis proceribus. Impavidus dixi causſam, quam tota Græcia mihi commiſerat; & accuſo Paridem & repeto Helenam raptam: & flexi Priamum, & Antenorem unà cum Priamo. At Paris & fratres, & qui prædati ſunt Helenam ſub illius ductu, ægrè compeſcuerunt manus ſceleſtas (tibi iſtud compertum eſt, Menelaë) atque ille fuit primus dies mei diſcriminis & tui. Longum eſt memorare quæ in rempublicam exegi conſilio & factis per ſpatium longi belli. Poſt primam pugnam hoſtes ſe continuerunt diu intra urbis muros: neque locus ullus datus eſt aperto certamini. Certavimus denique anno decimo: Quid agis interea, qui tantùm manu ſtrenuus es? Quæ tua Græcis *utilitas? nam ſi interrogas de meis factis, inſidias ſtruxi hoſtibus,* navalia *foſſis communivi, ſocios animavi, ut paterentur æquo animo tædia longi belli: curavi quomodo eſſemus commeatu atque armis inſtruendi: mittor quò neceſſitas vocavit. Ecce rex deceptus ſpecie ſomni Jovis inſtinctu, hortatur* duces *omittere curam belli incœpti. Ille poteſt tueri ſuam cauſam auctore. Ajax ne iſtud patiatur, atque inſtat Trojam eſſe evertendam: & quòd poteſt, certet. Quamobrem non retinet diſceſſuros? Cur non ſumit arma? cur* non dicit vel *facit* aliquid, *quod incertum vulgus cohibeat? Hoc non erat difficile* Ajaci *magna ſemper dicenti. Quid quòd & ipſe fugis? Spectavi, atque puduit ſpectare, cùm tu pedem retro ferres, atque turpiter inſtrueres naves. Nec mora, Quid agitis? dixi; quæ veſania vos*

Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi,
Quam mihi mandârat communis Græcia, cauſam:
Accuſoque Parin, prædamque Helenamq; repoſco;
Et moveo Priamum, Priamoque Antenora junctum:
At Paris, & fratres, & qui rapuêre ſub illo,
Vix tenuêre manus (ſcis hoc, Menelaë) nefandas:
Primaque lux noſtri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora eſt, quæ conſilioque manuque
Utiliter feci ſpatioſi tempore belli.
Poſt acies primas, urbis ſe mœnibus hoſtes
Continuêre diu; nec aperti copia Martis
Ulla fuit. Decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nîl niſi prælia nôſti?
Quis tuus uſus erat? nam ſi mea facta requiris,
Hoſtibus inſidior, foſſas munimine cingo:
Conſolor ſocios, ut longi tædia belli
Mente ferant placidâ: doceo, quo ſimus alendi
Armandique modo: mittor, quò poſtulat uſus.
Ecce Jovis monitu deceptus imagine ſomni
Rex jubet incœpti curam dimittere belli.
Ille poteſt auctore ſuam defendere cauſam.
Non ſinat hoc Ajax: delendaque Pergama poſcat:
Quòdque poteſt, pugnet. Cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? dat, quod vaga turba ſequatur?
Non erat hoc nimium, nunquam niſi magna loquenti.
Quid, quòd & ipſe fugis? vidi, puduitque videre,
Cùm tu terga dares, inhoneſtaque vela parares.
Nec mora, Quid facitis? quæ vos dementia, dixi,

NOTÆ.

200. *Prædam*] Vel prædam, Helenam ipſam, quam prædo Pa is avexit; vel prædam, quæ cum Helena abducta erat, intellige.

201. *Antenora*] Qui quidem, cùm ex Trojanorum principibus eſſet.

——*Cenſet belli præcidere cauſam.*
Hor. Epiſt. lib. 1. 2.

Ibid. *Junctum*] Vel affinitate; vel quia aſſentiebatur Priami ſententiæ.

203. *Nefandas*] Siquidem, jure gentium, legatos inviolatos eſſe decet.

212. *Foſſas*] Ad illam reſpicere videtur, quæ à Græcis ante navium ſtationem ducta & muro cincta fuit; quam poſtea Neptunus immiſſis Phrygiæ fluminibus delevit.

215. *Mittor*] Nempe ad Chryſſen Apollinis ſacerdotem, cui filiam reſtituit.

217. *Rex*] Agamemnon, qui ut ſuorum animos tentaret, de reditu à Jove per ſomnes admonitum ſeſe ſimulavit. Vid. Hom. Il. B. ſub initio.

218. *Auctore*] *Jove.*

Con-

Concitat, ô socii, captam dimittere Trojam?
Quidve domum fertis decimo, nisi dedecus, anno?
Talibus atque aliis, in quæ dolor ipse disertum
Fecerat, aversos profugâ de classe reduxi.
Convocat Atrides socios terrore paventes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quicquam
Ausit. At ausus erat reges incessere dictis
Thersites, etiam per me haud impunè, protervis.
Erigor: & trepidos cives exhortor in hostem:
Amissamque meâ virtutem voce reposco.
Tempore ab hoc quodcunque potest fecisse videri
Fortiter iste, meum est; quem dantem terga retraxi.
Denique de Danaïs quis te laudatve, petitve?
At sua Tydides mecum communicat acta:
Me probat; & socio semper confidit Ulysse.
Est aliquid, de tot Graiorum millibus, unum
A Diomede legi. Nec me fors ire jubebat:
Sic tamen & spreto noctisque, hostisque periclo,
Ausum eadem, quæ nos, Phrygiâ de gente Dolona
Interimo: non antè tamen, quàm cuncta coëgi
Prodere, & edidici quid perfida Troja pararet.
Omnia cognôram: nec, quod specularer, habebam:
Et jam præmissâ poteram cum laude reverti.
Haud contentus eâ, petiî tentoria Rhesi:
Inque suis ipsum castris comitesque peremi.

cogit, ô comites, relinquere Trojam jam fere *captam? aut quid reportatis in patriam anno decimo nisi opprobrium? Talibus atque aliis, in quæ ipse dolor fecerat facundum, reduxi contumaces de classe ad fugiendum paratâ.* Agamemnon *Atrei filius ad concilium ciet comites pavore territos: neque* Ajax, *Telamonis filius etiam nunc audeat quicquam dicere. At Thersites non veritus erat convicüis lacessere reges: cujus protervitatem etiam ego valde castigavi. Exsurgo; atque exhortor in bellum socios timidos, & animos eorum jam dejectos erigo atque accendo. Quicquid iste, quem fugientem reduxi, potest videri fecisse ab eo tempore, mihi debut referri. Denique quis ex Græcis te probat,* aut socium *sibi expetit? At Tydides me participem adscivit in omnibus suis laboribus; me laudat, & semper bene sperat, Ulysse comite. Est aliquid deligi solum à Diomede inter tot millia Græcorum. Neque fors cogebat me proficisci: sic tamen & non deterritus discrimine noctis, & hostis interficio Dolonem de natione Trojanâ, conantem eadem quæ nos: neque tamen priùs quàm coëgi omnia aperire, & exploravi quid perfidi hostes machinarentur, cuncta resciveram; neque supererat quod explorarem: & jam poteram redire magnâ cum glorîâ, cujus modò memini. Sed & ampliorem aspirans, adii tentoria Rhesi, atque interemi ipsum cum comitibus in suis castris.*

NOTÆ.

228. *Dolor*] Mon fine artificio maximo dolori attribuit, quod arrogantiæ videri potuisset: ita ex eo, quod invidiosissimum fuit, sibi gratiam conciliavit.

233. *Thersites*] Deformosissimus & impudentissimus Græcorum.

φοξὸς ἐὴν κεφαλὴν, &c. Iliad. B.

233. *Haud impune*] Graviter Ulysses sceptro percussit hominem ineptum.

236. *Potest*] Non dixit *fecit*, aut *fecisse* videtur, sed *potest videri fecisse*: ut maxima sit factorum Ajacis extenuatio.

238. *Denique de Danaïs*] Inversio est argumenti, quo uritur Ajax in Ulyssem cum inquit, *Luce nihil gestum est*, &c.] & amplificatur ex signis consequentibus, quibus Ulysses probat se pugnâsse acriùs ipso Ajace, quia exceperit vulnera non clypeo, sed adverso corpore: Ajacem verò semper sibi caviisse ne vulneraretur.

242. *Nec me fors*] Veteratoriè profectò quod laudi erat adversario, in sese Ulysses cum illius diminutione derivat. Tacitè enim Ajacem quasi sorte coactum cum Hectore congressum innuit; cùm ipse sua pericula sponte subiret.

244. *Ausum eadem*] Missum ab Hectore ad explorandum castra Græcorum, sicut & nos speculatum res Trojanas. *Dolona.*] Qui interceptus ab Ulysse, omnia Trojanorum consilia Rhesique adventum indicavit; hinc proverbium Δόλωνος ἀγενέστερος.

249. *Rhesi*] *Thraciæ regis*, de quo suprà.

Atque ita captivo victor votisque potitus
Ingredior curru lætos imitante triumphos.
Cujus equos pretium pro nocte popoſcerat hoſtis,
Arma negate mihi: fueritque benignior Ajax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Devaſtata meo? cum multo ſanguine fudi
Cœranon Iphitiden, Alaſtoraque, Chromiumque,
Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque, Prytaninque,
Exitioque dedi cum Cherſidamante Thoöna,
Et Charopen, fatiſque immitibus Ennomon actum:
Quinque minùs celebres noſtrâ ſub mœnibus urbis
Procubuêre manu. Sunt & mihi vulnera, cives,
Ipſo pulchra loco. Nec vanis credite verbis.
Aſpicite en. Veſtemque manu deducit; &, Hæc ſunt
Pectora ſemper, ait, veſtris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in ſocios: & habet ſine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert; ſi ſe pro claſſe Pelaſgâ
Arma tuliſſe refert contra Troaſque, Jovemque?
Confiteorque, tulit; neque enim benefacta malignè
Detrectare meum eſt; ſed nec communia ſolus
Occupet; atque aliquem vobis quoque reddat honorem.

atque ita victor & voti compos capto regio *curru ſimilis triumphanti reverſus ſum. Nunc* (ſi Diîs placet) *mihi denegate* illius *arma, cujus equos* Dolon Trojanorum ſpeculator *auſus erat petere pro* nocturnâ ſuâ *operâ; ſitque meliùs de vobis meritus Ajax,* quàm ego. *Cur memorem copias Sarpedonis Lycii proſtratas meâ manu? Profligavi cum multâ ſtrage Cœranon Iphitiden, & Alaſtorem, & Chromium, & Alcandrum, & Halium, & Noëmonem, & Prytanin; atque interemi Theönem cum Cherſidamante, & Charopen & Ennomon impulſum ad* prælia *ſorte iniquâ: & quinque minùs inclyti interierunt noſtrâ dextrâ ad muros urbis. Nec mihi ſunt cicatrices* adverſo corpore exceptæ *quas, ſi verbis meis fidem non habetis, en aſpicite;* Libet enim eas exhibere tanquam teſtes meæ virtutis, id quod Ajax non poteſt. *Atque ſubmovet amictum manu; &, Hæc ſunt, inquit, pectora ſemper exercita in veſtrum commodum. At Telamonius nihil fudit ſanguinis per tot annos pro comitibus, nec ullum vulnus corpore accepit. Quid tamen iſtud intereſt; ſi narrat ſe cepiſſe arma pro claſſe Græcâ* tuendâ *contra Trojanos & Jovem? Atque agnoſco, geſſit: nolo enim tanquam invidus, hanc laudem ei detrahere. Sed neque ſolus ſibi arroget, quod omnium eſt; atque concedat etiam vobis aliquam laudem.*

NOTÆ.

252. *Curru*] *Conſcendo currum Rheſi, qui Triumphum penè referebat.* Obiter ad triumphales equos & currus, quibus Romani victores vehi ſolebant, alludit.

253. *Cujus equos pretium.*] Ordo eſt; *negate mihi arma ejus viri, cujus equos Dolon pronocturnâ ſpeculatione popoſcerat.* Illa verò Ironia Ulyſſes arma Achillis, & Ajaci neganda, & ſibi adjudicanda oſtendit. *Cujus* Achillis, cujus ἵππους καὶ ἅρματα ποίκιλα χαλκῷ ſpeculationis ſuæ pretium ab Hectore popoſcerat Dolon.

255. *Sarpedonis*] Qui Jovis fuit ex Europâ filius, rex Lyciæ Trojanis favens a Patroclo poſt multos ex ejus ſociis ab Ulyſſe mactatos, tandem interfectus.

257. *Iphitiden*] Iphiti filium Sarpedonis unà cum ſequentibus comitem.

263. *Loco*] Adverſo pectore, non tergo.

267. *Sine vulnere*] Habent fabulæ, Herculem aliquando Salaminem veniſſe ad Telamonem, ibique cùm Ajacem adhuc infantem conſpexiſſet, circumdediſſe illi pellem ſuam Leoninam, precatumque, ut qui puer illa tegeretur, invulnerabilis foret; atque ita fuit toto corpore, niſi latere, quod pelle contectum non fuerat: Hinc infrà.

Dixit, & in pectus tum demum vulnera paſſum
Quà patuit ferro, lethalem condidit enſem.

Sed hic Ulyſſes exprobat Ajacem, quòd ſibi cavebat, ne vulneraretur.

268. *Quid tamen*] Concedit eſſe quidem vera; ſed non uni arroganda, quæ Ajax retulit de claſſe & monomachiâ.

Reppulit

Reppulit Actorides sub imagine tutus Achillis
Troas ab arsuris cum defensore carinis.
Ausum etiam Hectoreo solum concurrere Marti
Se putat, oblitus regisque, ducumque, meique,
Nonus in officio, & prælatus munere sortis.
Sed tamen eventus vestræ, fortissime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miserum! quanto cogor meminisse dolore
Temporis illius, quo Graiûm murus Achilles
Procubuit! nec me lachrymæ, luctusve, timorve
Tardârunt, quin corpus humo sublime referrem:
His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achillis,
Et simul arma tuli: quæ nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quæ valeant in talia pondera, vires:
Est animus vestros certè sensurus honores.
Scilicet idcirco pro gnato cærula mater
Ambitiosa suo fuit, ut cœlestia dona,
Artis opus tantæ, rudis & sine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cœlamina nôrit,
Oceanum, & terras, cumque alto sidera cœlo,
Pleïadasque, Hyadasque, immunemque æquoris Arcton,

Actorides securus armis Achillis repulit Trojanos à navibus deflagraturis cum te earum defensore. Jactat etiam se solum singulari certamine ausum congredi cum Hectore, immemor & regis, & ducum, & mei, qui idem facturi erant, si, per sortem quâ cùm nonus inter duces esset prælatus est, licuisset. Attamen, strenuissime, quis fuit successus vestri certaminis? Hector discessit sine vulnere. Me infelicem: quanto cum mœrore cogor recordari illius temporis, quo Achilles propugnaculum Græcorum occubuit? Neque fletus, aut mœror, aut pavor me retinuerunt, quin sustulerim in humeros meos & reportaverim corpus terrâ sublatum. His humeris, his, inquam, humeris ego gestavi corpus Achillis, unà cum armis: quæ nunc etiam gestare cupio. Sunt mihi vires, quæ sufficiant in ejusmodi onera: est animus certè sensurus vestros honores. Nimirum mater cærulea ideo fuit curiosa pro suo filio, ut miles hebes & sine ingenio ferret munera cœlestia, opus tantæ artis? Neque verò intellexerit sculpturam clypei oceanum & terras, atque astra cum excelso cœlo, & Pleïadas atque Hyadas, & Arctον expertem maris,

NOTÆ.

273. *Actorides*] Patroclus Actoris nepos, armis indutus Achillis, quem denique Hector interfecit.

274. *Defensore*] Te, ô Ajax. Suprà enim Ver. 92. dixit Ajax——*Ego mille meo protexi pectore puppes*; nunc autem id Patroclo ascribit Ulysses. Sarcasticè igitur Ajacem vocat navium defensorem; quasi diceret, *Patroclus indutus armis Achillis repulit Trojanos à carinis, cum quibus tu qui te earum defensorem jactas, arsurus eras.*

275. *Ausum*] Ex hâc pugnâ utercque discessit sine vulnere, ab altero pernicioſis donatus muneribus: Hector quidem balteo quo ligatus circum Iilii muros tractus fuit; Ajax verò gladio, in quem incumbens seipsum interfecit.

276. *Regis*] *Agamemnonis*, quem, si sors tulisset, juxta cum octo aliis adversus Hectorem singulari certamine pugnaturum suprà diximus.

278. *Fortissime*] Ironia est; quanquam iniqua. Non male tamen Ajaci pugnæ eventus objicitur, siquidem de eâ, non sine aliorum contemptu, gloriatus esset.

288. *Cærula*] Thetis mater Achillis, quæ Vulcanum rogavit, ut filio arma fabricaret.

293. *Pleïades*] *Virgilius* dicunt Latini, Atlantis ex Pleïone Nymphâ filias cœlo relatas; quæ, ut ait Ovidius in Fastis.

Ore micant Tauri septem radiantia flammis
Sydera, quas Hyadas Graius ab imbre vocat.

Ibid. *Arcton*] De quibus jam sæpe; ideo autem *æquoris signa immunia*, quòd nobis versus polum Septentrionalem constitutis nunquam occidant, adeòque in oceanum mergi oculis non videantur.

& urbes varias, & gladium coruscum Orionis. Optat habere arma, quæ non intelligit. Quin etiam reprehendit me, qui detrectavi officia belli & tardè veni ad incœptum laborem? neque videt se coarguere generosum Achillem? Si vocat flagitium finxisse; uterque finximus. Si cunctatio vitio vertitur, ego sum celerior illi. Uxor pia me prohibuit; mater pia Achillem; atque prima tempora sunt concessa illis, reliqua vobis. Nequaquam metuerem, si jam non tsssem diluere hoc *crimen, quod cum tanto viro commune* habeo. *Ille tamen detectus solertiâ Ulyssis; at non Ulyssis Ajacis. Nec admiremur eum jacere in me probra linguæ hebetis; exprobrat vobis etiam digna dedecore. At enim mihi flagitiosum est arguisse Palameden ficti facinoris, vobis honestum damnâsse? At neque Nauplíades potuit refellere tantum crimen tamque manifestum: neque fando accepistis illius facinora; spectastis; atque ea quæ* mihi *exprobrata sunt, vobis patefacta erant auro* in tentoriis invento. *Neque*

Diversasque urbes, nitidumque Orionis ensem.
Postulat ut capiat, quæ non intelligit, arma.
Quid? quòd me duri fugientem munera belli
Arguit incœpto ferum accessisse labori?
Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?
Si simulâsse vocat crimen; simulavimus ambo.
Si mora pro culpâ est; ego sum maturior illo.
Me pia detinuit conjux; pia mater Achillem:
Primaque sunt illis data tempora, cætera vobis.
Haud timeo, si jam nequeo defendere crimen
Cum tanto commune viro. Deprênsus Ulyssis
Ingenio tamen ille; at non Ajacis Ulysses.
Neve in me stolidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Objicit. An falso Palameden crimine turpe
Accusâsse mihi, vobis damnâsse decorum est?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Tamque patens valuit; nec vos audîstis in illo
Crimina: vidistis: pretioque objecta patebant.
Nec Pœantiaden quòd habet Vulcania Lemnos,
Esse reus merui. Factum defendite vestrum:
Consensistis enim. Nec me suasisse negabo;
Ut se subtraheret bellique, viæque labori,
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit; & vivit. Non hæc sententia tantùm
Fida, sed & felix; cùm sit satis, esse fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt,

dignus fui reprehensione, quòd Pœantiades sit in Lemno Vulcaniâ insulâ. Asserite vestrum factum: namque vos hoc comprobastis. Neque inficiabor me consuluisse, ut se redimeret à labore belli atque itineris, & conaretur minuere per quietem acres dolores. Obsequutus est, atque vitâ fruitur. Hoc consilium non modò fidele, sed & faustum: quanquam satis est, quòd fuerit fidele. Quem quoniam vates petunt ad diruendam Trojam,

NOTÆ.

294. *Diversas urbes*] Al. *diversos orbes, ut* stellas innuat. Rectiùs tamen *urbes*; quippe in scuto Achillis duæ *diversæ urbes* a Vulcano (ut narrat Homerus) cælatæ fuerunt; quorum altera pace frui, altera bello obsidione premi videtur.

Ibid. *Orionis*] Qui Dianæ comes post mortem ab ipsâ in cœlum translatus & gladio cinctus, pulcherrimum 17 stellarum sydus juxta Taurum efficit.

295. *Labori*] *Bello Trojano.*

298 *Maledicere*] Namque & Achilles bellum detrectaverat.

300. *Maturior*] Qui insuper Achillem ad idem bellum protraxit.

302. *Illis*] Vide quàm callidè per Achillem sese Ulysses excuset; imò ejus laudem in se transmoveat.

310. *Naupliades*] *Palamedes Nauplii filius.*

313. *Pœantiaden*] Philoctetes est Pœantis filius.

Ib. *Vulcania*] In quam Vulcanus, cœlo, ob deformitatem despectus, præcipitatus est; ubi ferrariam exercuit.

320. *Quem*] In fatis erat, sine Herculis sagittis, quas Philoctetes habebat, Trojam capi non posse.

Ne

Ne mandate mihi: Meliùs Telamonius ibit:
Eloquioque virum morbis irâque furentem
Molliet: aut aliquâ producet callidus arte.
Antè retro Simoïs fluet, & sine frondibus Ide
Stabit, & auxilium promittet Achaïa Trojæ;
Quàm, cessante meo pro vestris pectore rebus,
Ajacis stolidi Danaïs solertia prosit.
Sis licet infestus sociis, regique, mihique,
Dure Philoctete; licet exsecrêre, meumque,
Devoveas sine fine caput; cupiasque dolenti
Me tibi fortè dari, nostrumque haurire cruorem:
Utque tui mihi, sic fiat tibi copia nostri:
Te tamen aggrediar: mecumque reducere nitar.
Tamque tuis potiar (faveat Fortuna) sagittis;
Quàm sum Dardanio, quem cepi, vate potitus:
Quàm responsa Deûm, Trojanaque fata retexi:
Quàm rapui Phrygiæ, signum penetrale Minervæ
Hostibus è mediis. Et se mihi comparat Ajax?
Nempe capi Trojam prohibebant fata sine illo.
Fortis ubi est Ajax? ubi sunt ingentia magni
Verba viri? cur hîc metuis? cur audet Ulysses
Ire per excubias, & se committere nocti?
Perque feros enses, non tantùm mœnia Troüm,
Verùm etiam summas arces intrare: suâque
Eripere æde Deam: raptamque efferre per hostes?

ne mihi hoc *imperate: Telamonius aptius proficiscetur: atque deliniet facundiâ virum ferocem morbis atque irâ; vel solers protrahet aliquâ astutiâ. Priùs Simois retro curret, & Ideerit sine foliis, & Græcia promittet opes Trojæ, quam animo meo omittente vestra commoda, prudentia hebetis Ajacis juvet Græcos. Quanquam, sæve Philoctete, sis iniquus sociis, atque regi mihique; quanquam detesteris, & usque diris addicas meum caput, atque forsan optes me tibi, irascenti occurrere, & fundere nostrum sanguinem; si non aliter copia tui mihi dari potest, nisi tibi etiam mei copia detur; te tamen adoriar: & conabor reducere mecum: & ita obtinebo tua spicula, (modò fortuna sit propitia) sicuti sum potitus vate Dardanio, quem cepi; sicuti aperui oracula Deorum & fata Trojana, sicuti sustuli ex mediis hostibus simulachrum reconditum Phrygiæ Minervæ. Atque se Ajax mecum confert? Nempe fata negabant Trojam capi sine illo. Ubi est strenuus Ajax? Ubi sunt magnifica verba fortis viri? Quamobrem hîc times? Quamobrem Ulysses non reformidat pervadere vigilias, & se credere nocti? atque subire per sævos gladios, non modò muros Iliacos, verùm etiam supremas arces; atque revellere Deam suo templo, & efferre sublatam per hostes?*

NOTÆ.

321. *Ne mandate*] Ne mihi hoc mandate, ut ducam Philoctetem.

Ib. *Meliùs*] Ajacem, tanquam nullius consilii hominem, irridet.

315. *Simoïs*] Troadis rivus.

325. *Achaïa*] *Græcia*, quæ Trojam obsidione premebat.

328. *Regi*] *Agamemnoni*. Ad Sophoclis fabulam alludit poëta, in quâ Philoctetes tum illum tum Ulyssem præsertim, plurimis insectari verbis fingitur.

334. *Tamque tuis potiar*] Sic in potestate meâ tuas sagittas habeo, ut habui Helenum vatem egregium, & Palladium; quod nisi hostibus abstulissem, Troja nunquam capi potuisset.

335. *Dardanio vate*] Heleno, Priami filio; cujus ut & Palladii raptum, Ajax Ulyssi crimini dabat, & furtum nominabat; hic pro summâ gloriâ ducit, & accusatori insultat.

337. *Signum*] Palladium, quo Trojanis incolumi, ἀνάλωτον fortè Trojam in fatis erat. Sapientiâ sc. ex urbibus sublatâ, tum demum everſæ sunt.

358. *Et se*] Vel per furta ipsa, quæ maximè Ulyssi Ajax exprobraverat, sese Ulysses Ajace multò majorem contendit: idque jure optimo.

340. *Ingentia verba*] Vide quàm acutè Ulysses Ajacis molem vimque consilii expertem exagitet: quàmque callidè derivatâ in se, si quâ fuit, Ajacis virtute, vaniloquentiam quam huic objecerat, in eundem cum ipsius rusticitate rejicit.

Quæ

Quæ nisi feciſſem, filius Telamonis nequicquam tuliſſet ſiniſtrâ terga ſeptem boum. Victoria Trojæ à me parta eſt illâ nocte: tum domui Pergama, cùm cœgi poſſe ſubigi. Omitte nobis oſtentare oculis & ſuſurris meum Tydidem: Sua eſt pars gloriæ in illis. Neque tu ſolus eras, cùm tractabas ſcutum pro navibus ſocius; tibi totum agmen opem tulit, mihi unus obtigit ſocius: qui niſi intelligeret militem eſſe inferiorem ſapienti; neque præmia deberi manui invictæ, ipſe etiam hæc poſceret: alter ille lenior Ajax poſceret, atque ſævus Eurypilus, & filius illuſtris Andremonis; neque minùs Idomeneus, & Meriones eodem loco oriundus: frater majoris Atridæ poſceret. Quippe manu ſtrenui (neque ſunt tibi inferiores bello) ceſſerunt conſiliis meis. Habes manum bello utilem; ingenium eſt, quod opus habet regimine noſtro. Tu geris vires ſine prudentiâ; ego curam habeo futuri. Tu potes certare, ſed me conſulit Agamemnon quærens tempora certamine idonea *ſunt. Tu utilis es tantùm corpore, nos ingenio: & quantò qui moderatur navi, præponitur muneri remigis, quantò dux præſtantior milite, tantò ego tibi præcello; atque eſt animus excellentior manu in noſtro corpore.* Noſtra *vis omnis in illo* ſita eſt. *At vos, ô optimates, conferte mercedem in veſtrum vigilem;*

Quæ niſi feciſſem, fruſtrà Telamone creatus
Geſtâſſet lævâ taurorum tergora ſeptem.
Illâ nocte mihi Trojæ victoria parta eſt:
Pergama tum vici, cùm vinci poſſe coëgi.
Deſine Tydiden vultuque & murmure nobis
Oſtentare meum. Pars eſt ſua laudis in illis.
Nec tu, cùm ſociâ clypeum pro claſſe tenebas,
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit unus;
Qui, niſi pugnacem ſciret ſapiente minorem
Eſſe, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipſe quoque hæc peteret: peteret moderatior Ajax,
Eurypiluſque ferox, claroque Andremone natus;
Nec minùs Idomeneus, patriâque creatus eâdem
Meriones: peteret majoris frater Atridæ.
Quippe manu fortes (nec ſunt tibi Marte fecundi)
Conſiliis ceſsêre meis. Tibi dextera bello
Utilis; ingenium eſt, quod eget moderamine noſtri.
Tu vires ſine mente geris: mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. Tu tantùm corpore prodes;
Nos animo. Quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium; quanto dux milite major;
Tanto ego te ſupero. Nec non in corpore noſtro
Pectora ſunt potiora manu. Vigor omnis in illis.
At vos, ô proceres, vigili date præmia veſtro;

NOTÆ.

346. *Fruſtrà*] Quia Troja, antequam ablatum eſſet palladium, capi non poterat.

347. *Taurorum*] Ex quibus Ajacis ſcutum conſtabat. Nota autem de induſtriâ multitudinis numero uſum Ulyſſem, ut bajulum magis quàm militem adverſarium irrideret.

350. *Tydiden meum*] Diomedem, Tydei filium mihi amicum.

353. *Oſtentare*] Diomedem comitem habuit Ulyſſes prope in omnibus: quamobrem id ſibi vultu, aut geſtu objicere Ajacem finxit.

355. *Indomitæ dextræ*] Temeritati, & viribus ratione carentibus.

356. *Ajax*] Oilei filius, qui inter fortiſſimos numerabatur. Vide autem, quam artificioſè judicum favorem ſibi conciliet Ulyſſes.

357. *Eurypilus*] Hic Evæmonis fuit filius ex Ormenio Theſſaliæ urbe, qui ut ſcripſit Homerus, cum 40 navibus Agamemnonem in expeditionem Trojanam eſt ſecutus.

Ibid. *Natus*] Thoas princeps Ætolorum, qui cum 40 navibus itidem ad bellum Trojanum eſt profectus.

358. *Idomeneus*] Rex fuit Cretenſium, qui ſe quoque fortiſſimè in bello Trojano geſſit.

359. *Meriones*] Fortiſſimus fuit Idomenei auriga Martî ipſi comparandus.

Ibid. *Frater*] *Menelaüs*, Agamemnonis frater, Atrei quoque filius.

Proque

Proque tot annorum curâ, quos anxius egi,
Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.
Jam labor in fine est. Obstantia fata removi:
Altaque, posse capi faciendo, Pergama cepi.
Per spes nunc socias, casuraque mœnia Troûm,
Perque Deos oro, quos hosti nuper ademi;
Per, si quid superest, quod sit sapienter agendum;
Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum:
Si Trojæ fatis aliquid restare putatis;
Este mei memores: aut si mihi non datis arma;
Huic date. Et ostendit signum fatale Minervæ.
Mota manus procerum est: &, quid facundia posset,
Re patuit: fortisque viri tulit arma disertus.
Hectora qui solus, qui ferrum, ignemque, Jovemq:
Sustinuit toties: unam non sustinet iram;
Invictumque virum vincit dolor. Arripit ensem:
Et, Meus hic certè est, An & hunc sibi poscet Ulysses?
Hoc, ait, utendum est in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
Ne quisquam Ajacem possit superare, nisi Ajax.
Dixit: & in pectus tum denique vulnera passum,
Quà patuit ferro, letalem condidit ensem:
Nec valuêre manus infixum educere telum:
Expulit ipse cruor. Rubefactaque sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cespite florem,
Qui priùs Oebalio fuerat de vulnere natus.
Litera communis mediis pueroque, viroque
Inscripta est foliis: hæc nominis, illa querelæ.

& pro sollicitudine tot annorum, quos transegi irrequietus, concedite hunc honorem expendendum nostris beneficiis, Jam labor noster finitur. Sustuli fata obnitentia, & cepi excelsa Pergama faciendo posse capi. Precor nunc per spes communes, & muros ruituros Trojanorum, & per Deos, quos nuper sustuli ab hostibus, per si quid est reliquum, quod sit prudenter & cautè exequendum: si quid adhuc audax est, & petendum ex difficili loco, si quid existimatis superesse fatis Trojæ, estote mei memores: vel si non conceditis mihi arma, concedite huic: atque monstrat simulachrum fatale Minervæ. Primarii tacti sunt; & re ipsâ apparuit, quid eloquentia posset, & facundus reportavit arma viri strenui. Qui solus toties sustinuit ferrum & ignem, & Jovem, est impar ferendæ iræ: & dolor superat virum indomitum. Corripit gladium: atque ait, *Hic certè meus est. An Ulysses etiam sibi hunc petet? Hoc, inquit, est mihi utendum in me; & qui sæpe tinctus est sanguine Phrygûm, nunc tingetur nece domini: ne quisquam valeat vincere Ajacem, nisi Ajax. Dixit; & abdidit gladium letiferum in pectus, tum denique passum plagas, quà apertum fuit ferro: neque manus potuerunt extrahere gladium impactum; ipse sanguis ejecit: & terra rubefacta cruore produxit florem rubrum de cespite viridi, qui antea fuerat ortus ex plagâ Oebaliâ. Litera communis puero* Hyacintho, *& viro* Ajaci *insculpta est foliis: hæc nominis, illa querimoniæ* indicium.

NOTÆ.

373. *Labor*] Quo in eruendâ Trojâ opus fuit.

376. *Quos*] De palladio loquitur.

377. *Si quid superest*] Quam opportunè sub finem orationis de usu futuro admonuit Nulla potior ratio apud homines, qui ut plurimùm ob præterita beneficia sunt infensi.

387. *Meus*] Dona ab Hectore acceperat, cui vicissim balteum funestum dederat, quo circum muros Iliacos ab Achille raptatus fuit.

396. *Oebalio*] Hyacinthi Oebalii seu Laconis intellige, quem lib. 10. à versu 195. in Hyacinthum florem mutatum vidimus.

398. *Hæc nominis*] Flos *Hyacinthus* inscriptum habet in foliis, *Ai*, quæ notant priores duas literas vocis *Ajax*, & pariter querimoniam Apollinis ob occisum Hyacinthum; nam *Ipse suos gemitus foliis inscribit; et ai, flos habet, inscriptum.* Lib. 10. v. 215.

II. Victor Ulysses *navem vertit ad patriam Hypsipiles, & incliti Thoantis, & tellurem infamem nece antiquorum virorum, ut reduceret spicula, missilia Tirynthia. Quæ postquam reduxit ad Græcos, domino comitante, finis denique impositus est sero bello. Troja & Priamus unà pereunt: misera uxor Priami post omnia amisit figuram humanam; atque tremefecit aërem peregrinum novo latratu. Troja flagrabat quâ Hellespontus longus terminatur in angustum: neque flamma adhuc oppressa erat; & altare Jovis sorbuerat pauculum sanguinem Priami senis. Sacerdos Phœbi rapta capillis porrigebat ad cœlum manus non profecturas. Græci victores potiti templis incensis rapiunt matronas Trojanas amplexas (quàm diu poterant) simulacra Deorum patricrum, prædam invidiæ plenam. Astyanax dejicitur ex illis turribus, unde consuevérat sæpe cernere parentem monstratum à matre certantem pro se, atque tuentem regna antiqua.*

II. Victor ad Hypsipyles patriam, clariq; Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum,
Vela dat; ut referat, Tirynthia tela, sagittas.
Quæ postquam ad Graios, domino comitante, revexit:
Imposita est sero tandem manus ultima bello.
Troja simul Priamusque cadunt: Priameïa conjux
Perdidit infelix hominis post omnia formam,
Externasque novo latratu terruit auras.
Longus in angustum quà clauditur Hellespontus,
Ilion ardebat; neque adhuc confederat ignis:
Exiguumque senis Priami Jovis ara cruorem
Combiberat. Tractata comis antistita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum signa Deorum
Dum licet amplexas, succensaque templa tenentes,
Invidiosa trahunt victores præmia Graii.
Mittitur Astyanax illis de turribus, unde
Pugnantem pro se proavitaque regna tuentem
Sæpe videre patrem, monstratum à matre, solebat.
Jamque viam suadet Boreas; flatuque secundo
Carbasa mota sonant, jubet uti navita ventis.
Troja, vale; rapimur, clamant: dantque oscula terræ
Troades; & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Ultima conscendit classem (miserabile visu)
In mediis Hecubæ natorum inventa sepulchris.

Jamque Aquilo invitat ad discessum, et vela agitata flamine propitio strident; nauta illos hortatur uti ventis secundis. Troja, vale, auferimur, clamant Trojanæ, atque deosculantur solum; & deserunt domos fumantes patriæ. Hecuba reperta in mediis tumulis filiorum, novissima ascendit navem (visu lamentabile).

NOTÆ.

399. *Hypsipyles patriam*] Lemnum, insula ubi Hypsipyle regnabat, quæ patris Thoantis vitæ sola pepercit, cûm cæteræ omnes Lemniades maritos suos, patres, filiosque interfecissent; sive maritis propter fœtorem à Venere iratâ iis immissum fastiditæ; sive zelotypiâ in eos actæ, qui rem habuerunt cum captivis ancillis, ut Smyrn. Lib. 9. v. 337. sive publica tum in Atticis ultæ, ut habet Herodot. lib. 6. Hinc τα σχετλια ἐργα παντα Λημνια vocantur.

401. *Tirynthia*] *Hercules, Tirynthe Peloponnesi urbe nutrici.*

402. *Domino*] *Philoctete*, cui sagittas suas Hercules dederat.

404. *Conjux*] *Hecuba*, de cujus metamorphosi in sequentibus.

406. *Externas*] *Thracias* nimirum procul à patriâ, ut videbimus postea; quanquam diversa alii scripserunt.

407. *Quâ*] Angustatur maximè Hellespontus, ubi olim Sestos & Abydos fuerunt, protenditur autem ad Troadem usque, in quâ fuit Ilium, seu Trojana civitas. Asiam ab Europâ dividit.

409. *Exiguum*] Quem in Jovis arâ, ad quam stabat Priamus, Pyrrhus effudit.

410. *Antistita*] Cassandram dicit, Apollinis sacerdotem, Priami filiam.

415. *Astyanax*] Hectoris ex Andromache filius.

418. *Boreas*] Qui ventus à Septentrione spirans Græcis in patriam reversuris secundus erat.

Prin-

Prênsantem tumulos, atque ossibus oscula dantem
Dulichiæ traxêre manus; tamen unius hausit,
Inque sinu cineres secum tulit Hectoris hausto.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem, lachrymasque relinquit.
Est, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Bistoniis habitata viris. Polymnestoris illîc
Regia dives erat, cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiisque removit ab armis.
Consilium sapiens: sceleris nisi præmia magnas
Adjecisset opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit fortuna Phrygûm, capit impius ensem
Rex Thracûm, juguloque sui defigit alumni:
Et, tanquam tolli cum corpore crimina possent,
Exanimem è scopulo subjectas misit in undas.
Littore Threïcio classem religârat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior esset.
Hîc subitò, quantus, cùm viveret, esse solebat,
Exit humo latè ruptâ: similisque minaci
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus injusto petiit Agamemnona ferro:
Immemoresque mei disceditis, inquit, Achivi?
Obrutaque est mecum virtutis gratia nostræ?
Ne facite. Utque meum non sit sine honore sepulchrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit: &, immiti sociis parentibus umbræ,
Rapta sinu matris, quam jam propè sola fovebat,
Fortis, & infelix, & pulsquam fœmina, virgo

Manus Ulyssis abripuerunt complectentem sepulchra atque deosculantem ossa. Attamen sumsit cineres unius Hectoris, et portavit secum sumptos in gremio. Relinquit in sepulchro Hectoris, comam albam recisam *ex capite, comam atque fletus inferias pauperiorum. Est terra adversa Phrygiæ ubi Troja fuit, culta a viris Thracibus. Illîc erat opulenta aula Polymnestoris, cui pater dedit te clam educandum, Polydore, et removit ab armis Phrygiis. Institutum prudens: nisi addidisset magnas divitias mercedem flagitii, & irritamentum mentis avaræ. Postquam fortuna Phrygûm eversa est, rex sceleratus Thracûm sumit gladium, atque dimittit in guttura alumni, et quasi flagitia possent removeri cum corpore, impulit* eam *exsanguem ex caute in aquas suppositas. Atrides appulerat littori Thracio, donec mare tranquillum, donec ventus esset mitior. Hîc repentè Achilles, quantus esse solebat cùm in vivis esset, prodit, terrâ latè apertâ atque similis minanti exhibebat* terribilem *faciem temporis illius, quo sævus insurrexit iniquo ense adversus Agamemnonem: atque, inquit, proficiscimini, ô Græci, mei obliti? Atque gratia nostræ virtutis est sepulta mecum? Ne facite: atque ut tumulus meus ne sit absque honore, Polyxena jugulata leniat umbram Achillis. Dixit et sociis obsequentibus manibus feri Achillis, puella generosa atque misera, & plusquam fœmina sublata ex gremio matris, quam jam propè sola amplectebatur*

NOTÆ.

415. *Dulichiæ*] *Ulyssis Dulichii insulæ regis.*

430. *Bistoniis*] Thraciæ est periphrasis Synecdochia: Bistonia enim Thraciæ urbs, fuit, à Bistone Martis & Callirrhoës filio cognominata.

ib. *Polymnestoris*] Thraciæ tyranni, Priami generi, avaritiâ & Polydori cæde famosissimi.

432. *Polydore*] Priami fuit filius natu minimus, quem cum magnis divitiis belli incertus pater nefario amico, & hospiti infeliciter crediderat.

436. *Si alumni*] Polydori, quem à patre alendum nutriendumque susceperat.

438. *Mist*] Euripidem secutus est noster, nam terra obrutum Polydorum narrat Virg. Æn. 3.

439. *Atrides*] *Agamemnon* in Græciam post Trojæ excidium revertens.

448. *Polyxena*] Priami & Hecubæ fuit filia quam vivus amaverat Achilles, mortuus sibi immolari jubet.

450. *Sola*] Utpote cæteris liberis orba.

Ducitur

Ducitur ad tumulum; diroque fit hostia busto.
Quæ memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
Admota est; sensitque sibi fera sacra parari;
Utque Neoptolemum stantem, ferrumque tenentem,
Inque suo videt figentem lumina vultu;
Utere jamdudum generoso sanguine, dixit.
Nulla mora est, Aut tu jugulo, vel pectore telum
Conde meo, jugulumque simul pectusque retexit.
Scilicet aut ulli servire Polyxena ferrem;
Aut per tale sacrum numen placabitur ullum.
Mors tantùm vellem matrem mea fallere posset.
Mater obest; minuitque necis mihi gaudia. Quamvis
Non mea mors illi, verùm sua vita gemenda est.
Vos modò, ne Stygios adeam non libera Manes,
Este procul; si justa peto; tactuque viriles
Virgineo removete manus. Acceptior illi,
Quisquis is est, quem cæde meâ placare paratis,
Liber erit sanguis. Si quos tamen ultima nostri
Vota movent oris; Priami vos filia regis,
Non captiva, rogat, genitrici corpus inemtum
Reddite: neve auro redimat jus triste sepulchri,
Sed lachrymis. Tunc, cùm poterat, redimebat & auro.
Dixerat. At populus lachrymas, quas illa tenebat,
Non tenet. Ipse etiam flens invitusque sacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa, super terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata novissima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cùm caderet; castique decus servare pudoris.

rapitur ad sepulchrum, & fit victima crudeli tumulo. Quæ non oblita sui, postquam admota est feris altaribus, atque cognovit sibi dira sacra adornari, & postquam advertit Neoptolemum stantem et tractantem cultrum, & torquentem oculos in suam faciem, statim inquit, Accipe sanguinem nobilem. Nulla est cunctatio per me. *At tu, abde cultrum jugulo vel pectore: atque simul nudavit collum et pectus. Quasi verò aut Polyxena paterer cuiquam servire; aut ullus Deus leniatur per ejusmodi sacrum. Optarem tantùm,* ut *mors mea posset latere matrem. Mater impedit,* quò minus libenter moriar, *atque minuit mihi solatia mortis: quanquam non meus obitus, sed ipsius vita est illi lugenda. Vos tantùm absistite, ut videar sponte ire ad umbras inferas: postulo æqua; atque arcete manus viriles à contactu virgineo. Sanguis libenter effusus erit gratior illi, quisquis est, quem instituitis delinire meâ morte. Attamen, si preces supremæ nostri oris tangunt aliquos, filia regis Priami, non captiva, vos orat, Restituite corpus inemtum matri; neve redimat auro, sed fletibus, jus luctuosum tumuli. Tunc, cùm poterat, redimebat etiam pretio. Absolverat. At populus non compescit fletus: quos illa compescebat. Ipse etiam sacerdos lachrymans atque coactus, aperuit viscera oblata cultro immisso. Illa cadens in terram poplite flexo vultus gessit interritos ad fata ultima. Tunc etiam, cum laberetur, curavit tegere partes obvolvendas; et custodire honorem pudicitiæ verecundæ.*

NOTÆ.

452. *Tumulum*] Ad Achillis sepulchrum, quod in [illegible] Trojæ promontorio fuit.

[illegible] *[illegible]ptolemum*] Pyrrhus est, Achillis fil[illegible], [illegible] illud nomen à Græcis impo[illegible] [illegible]yenis admodum ad bellum pro[illegible]

457. *Generoso*] De suo loquitur.

[illegible]] Quasi diceret, *Regia puella, [illegible]* Emphasis est.

461. *Aut per tale*] Optimè profectò ejusmodi sacrum quod lubentis non sit animi, nullius momenti apud Deos profitetur.

463. *Mater obest*] Dolor, quo mater afficitur morte meâ, animum meum cruciat.

497. *Cura fuit*] Quam curam Cæsari fuisse narrat Suetonius, ut togam ad pedes permitteret, quò à conjuratoribus vulneratus honestiùs caderet.

Troades

Troades excipiunt, deploratoſque recenſent
Priamidas: & quid dederit domus una cruoris.
Teque gemunt, virgo; teque, ô modò regia conjux,
Regia dicta parens, Aſiæ florentis imago;
Nunc etiam prædæ mala ſors: quam victor Ulyſſes
Eſſe ſuam nollet, niſi quòd tamen Hectora partu
Edideras. Dominum matri vix repperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natiſque, viroque,
Huic quoque dat lachrymas; lachrymas in vulnera fundit.
Oſculaque ore legit: conſuetaque pectora plangit:
Canitiemque ſuam concreto in ſanguine verrens,
Plura quidem, ſed & hæc, laniato pectore dixit:
Nata tuæ (quid enim ſupereſt?) dolor ultime matri,
Nata, jaces: videoque tuum mea vulnera vulnus.
En, ne perdiderim quenquam ſine cæde meorum,
Tu quoque vulnus habes. Atte, quia fœmina, rebar
A ferro tutam: cecidiſti & fœmina ferro.
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
Exitium Trojæ noſtrique orbator, Achilles.
At poſtquam cecidit Paridis, Phœbique ſagittis:
Nunc certè, dixi, non eſt metuendus Achilles.
Nunc quoque mî metuendus erat. Cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſævit: tumulo quoq; ſenſimus hoſtem.
Æacidæ fœcunda fui. Jacet Ilion ingens:
Eventuque gravi finita eſt publica clades:
Si finita tamen. Soli mihi Pergama reſtant;

Trojanæ ſuſcipiunt cadaver, *atque dinumerant infelices Priamidas, & quantum una domus dederit ſanguinis. Teque flent, puella, teque ô modò appellata uxor regia, regia mater, imago Aſiæ florentis: nunc etiam ſors prædæ contemnenda, quam Ulyſſes victor vellet, non eſſe ſuam; niſi quòd tamen enixa eras Hectorem partu. Illa magni Hectoris mater adeò abjecta eſt, ut vix inveniat dominum, cui ſerviat. Quæ complexa corpus orbatum animâ tam generoſâ, dat etiam huic fletus, quos toties dederat patriæ, & filiis, & marito. Irrigat vulnus lachrymis, & deoſculatur os, & percutit pectus ſolitum, atque inficiens caput ſuum canum ſanguine coagulato, dixit quidem plura, ſed hæc etiam pectore diſcerpto: filia, dolor noviſſime matri (quid enim reſtat?) filia exſtincta es: atque cerno tuam plagam, tanquam eſſet mea* dolore afflicta. *Ecce, ne amiſerim quenquam meorum, ſine cæde, tu etiam vulnere ſuccumbis. At te putabam ſecuram ferri, quia fœmina eras: occubuiſti etiam fœmina ferro: Idemque Achilles clades Trojæ, & noſtri orbator exitio dedit tot fratres tuos, idem te* afflixit. *At poſtquam occubuit ſpiculis Paridis & Apollinis, nunc certe, dixi, Achilles non eſt reformidandus. Nunc etiam mihi erat reformidandus. Ipſe cinis* Achillis *in ſepulchro conditi furit in noſtram progeniem: expertæ ſumus hoſtem etiam in ſepulchro exiſtentem. Peperi multos liberos ad* voluntatem *Achillis. Superba Troja proſtrata eſt, & commune exitium abſolutum eſt triſti exitu, ſiquidem abſolutum tamen. Troja mihi ſoli ſupereſt:*

NOTÆ.

482. *Quid cruoris*] Nam Priamidæ omnes fuerunt interfecti.

483. *Regia conjux*] Hecubam dicit.

485. *Mala ſors*] Quippe quam, ob ſenectutem, vix quiſquam Græcorum ſibi contingere optaret.

501. *Phœbi*] Qui Paridis ſagittam direxiſſe dicitur.

504. *Genus hoc*] *Priamidas.*

Ibid. *Tumulo quoque*] Nimis redundans eſt hoc hemiſtichium; uti & alibi paſſim ultra modum luxuriat. *Habet hoc Montanus vitium,* inquit Seneca, *ſententias ſuas repetendo corrumpit,* &c. *Solebat itaque Scaurus cum interoratores Ovidium vocare. Nam & Ovidius neſcit, quod bene ceſſit relinquere,* Ovidium autem vindicant H. Stephanus lib. de Criticis, & Joh. Paſſeratius præfat. in antiquorum judicium.

505. *Æacidæ*] *Ut eſſent, quos Achilles, Æaci nepos, mactaret.*

507. *Soli mihi*] *Aliis jam fato functis Troja dirata eſt, mihi verò ſoli reſtat*; viz. quia hoſtes perinde in Hecubam ſæviunt, ac ſi Troja ipſa ſtaret, nec finis eſſet bello impoſitus.

In

atque ærumna mea etiam adhuc non finitur. Modò maximarum rerum potita, pollens tot generis, tot filiis, & filiabus, atque marito, nunc trahor, exterris, egena, tracta a sepulchris meorum, donum Penelopæ. Quæ monstrans me trahentem pensa exhibita fœminis Ithacensibus, Hæc, inquit illa est mater inclyta Hectoris; hæc est uxor Priami. Atque tu, quæ nunc sola leniebas mœrores maternos post tot perditos, placâsti sepulchra hostilia. Enixa sum inferias hosti. Ad quem vitæ terminum ego in me ipsam crudelis reservor? Vel quid exspecto? quò me servas, senectus damnosa? Quamobrem, Dii sævi, in longum tempus differtis vivacem anum, nisi ut videam nova funera? Quis crederet Priamum posse vocari beatum post Trojam eversam? Beatus morte suâ, neque te cernit mactatam, mea filia: atque deseruit simul vitam & regnum, At credo ornaberis exequiis, puella regia; atque tuum corpus sepelietur in tumulis avorum. Non ea est fors domûs. Tibi obvenient ultima *dona matris* nempe *lachrymæ, atque injectio pulveris peregrini. Omnia amisimus. Restat Polydorus filius acceptissimus matri nunc solus, olim minimus de prole masculâ,*

In cursuque meus dolor est. Modò maxima rerum,
Tot generis, natisque potens, nuribusque, viroq:
Nunc trahor exsul, inops, tumulis avulsa meorum,
Penelopæ munus. Quæ me data pensa trahentem
Matribus ostendens Ithacis, Hæc Hectoris illa est
Clara parens: hæc est, dicet, Priameïa conjux.
Postque tot amissos tu nunc, quæ sola levabas
Maternos luctus, hostilia busta piasti.
Inferias hosti peperi. Quò ferrea resto?
Quidve moror? quò me servas, damnosa senectus?
Quid, Dî crudeles, nisi quò nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? quis posse putaret
Felicem Priamum post diruta Pergama dici?
Felix morte suâ nec te, mea nata, peremptam
Aspicit: & vitam pariter regnumque reliquit.
Ac (puto) funeribus dotabere, regia virgo;
Condeturque tuum monumentis corpus avitis:
Non hæc est fortuna domûs. Tibi munera matris:
Contingent fletus, peregrinæque haustus arenæ.
Omnia perdidimus: superest, cur vivere tempus
In breve sustineam, proles gratissima matri,
Nunc solus, quondam minimus de stirpe virili,
Has datus Ismario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, & sparsos immiti sanguine vultus?
Dixit: & ad littus passu processit anili,
Albentes laniata comas. Date, Troades, urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas:
Aspicit ejectum Polydori in littore corpus,
Factaque Threïciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant: obmutuit illa dolore;

concreditus regi Thracio in istis regionibus, ob quem pessim vivere in exiguum temporis spatium. Quamobrem cessò interea lavare aquâ purâ sæva vulnera, & faciem infectam fœdo cruore? Absolvit; atque accessit gressu anili ad littus discerptos habens crines albos. Trojanæ, dixerat ærumnosa, admovete situlam, ut sumeret aquas puras: videt corpus Polydori repulsum ad littus, & plagas vastas impactas ferro Thracio. Trojanæ vociferantur: illa obmutuit dolore;

NOTÆ.

509. *Tot*] Priami 54 liberorum nomina habemus apud Hyginum, cap. 90. & Apollodorum lib. 3. quorum decem masculos septem fœminas ex Hecubâ suscepit.

511. *Penelopæ*] Quia Ulyssi, Penelopes marito, fortè Hecuba obtigerat.

516. *Ferrea*] Vel in memet crudelis: vel quæ per tot calamitates extingui non potui.

523. *Funeribus*] *Exequiarum magnifico apparatu.* Ironicè autem loquitur.

526. *Peregrinæ arenæ*] Injectæ tibi procul à patriâ in externâ regione.

530. *Ismario*] *Polymnestori Thraciæ regi*; Ismarus enim Thraciæ mons est.

536. *Aspicit*] Diversa est Euripidis œconomia: ubi ancilla aquam petitum missa ad abluendum corpus Polyxenæ, corpus Polydori in littore invenit, & pallio involutum ad dominam portat.

537. *Threïciis*] Polydorum enim Polymnestor Thraciæ tyrannus jugulaverat.

Et pariter vocem, lachrymasque introrsus obortas
Devorat ipse dolor; duroque simillima saxo
Torpet: & adversâ figit modò lumina terrâ:
Interdum torvos sustollit ad æthera vultus:
Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera, nati;
Vulnera precipuè: seque armat & instruit irâ.
Quâ simul exarsit, tanquam regina maneret,
Ulciscî statuit; pœnæque in imagine tota est.
Utque furit catulo lactente orbata leæna;
Signaque nacta pedum sequitur, quem non videt, hostem:
Sic Hecube, postquam cum luctu miscuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita suorum,
Vadit ad artificem diræ Polymestora cædis:
Colloquiumque petit: nam se monstrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odrysius: prædæque assuetus amore
In secreta venit. Tum blando callidus ore,
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
Omne fore illius quod das, quod & antè dedisti,
Per Superos juro. Spectat truculenta loquentem,
Falsaque jurantem; tumidâque exæstuat irâ.
Atque ita correptum captivarum agmine matrum
Involat, & digitos in perfida lumina condit,
Exspoliatque genas oculis (facit ira potentem)
Immergitque manus: fœdataque sanguine fonti
Non lumen, neque enim supereſt, loca luminis haurit.
Clade sui Thracûm gens irritata tyranni
Troada telorum lapidumque incessere jactu
Cœpit. At hæc missum rauco cum murmure saxum
Morsibus insequitur: rictuque in verba parato
Latravit, conata loqui. Locus exstat & ex re

& ipse dolor simul absorbet vocem & fictus introrsum excitos: atque simillima aspero silici riget; & interdum demittit oculos in terram oppositam; nunc tollit ad cœlum infensam faciem: nunc aspicit vultum, nunc plagas filii jacentis, plagas præsertim: seque irâ armat et accendit ad vindictam. *Quâ statim atque excanduit, quasi esset adhuc regina, decrevit ulcisci, atque tota est in cogitatione pœnæ. Et sicut leæna privata catulo lactente furit, & consecuta vestigia sequitur hostem, quem non videt: sic Hecuba postquam miscuit iram cum luctu, non immemor irarum, immemor tamen senectutis, it ad Polymestorem auctorem crudelis necis, & poscit affari: quia cuperet illi ostendere aurum relictum, occultum, quod traderet filio. Thracius fidem habuit: atque concessit in secretum assuetus cupidine prædæ. Noli cunctari Hecuba, inquit, versutus mollibus verbis: porrige dona filio. Juro per Deos, omne quod offers, & quod antea obtulisti, futurum illius. Atrox aspicit loquentem, & ficta jurantem, atque furit irâ turgidâ. Et injicit se cum turbâ fœminarum captivarum in illum prehensum, & abdit digitos in perfidos oculos, & illos revellit ex genis (ira ministrat vires) & intingit manus, & nocenti inquinata cruore eruit non oculos, neque enim restant, sed sedes oculorum. Natio Thracia offensa exitio sui regis, cœpit invadere Trojanam jactu saxorum & missilium. At hæc persequitur lapides jactos morsibus simul & murmure rauco: & conata fari ore in verba parato, latravit. Locus superest & ex re*

NOTÆ.

546. *Pœnæ*] Quâ Polymestorem afficeret.

554. *Odrysius*] *Polymestor Thracius*: sunt enim Odrysæ Thraciæ populi.

564. *Loca luminis*] Oedipus apud Senec. v, 965, *Suos radice ab imâ-funditus vulsos simul evolvit orbes*; *Hæret* in *vacuo manus*, &c.

566. *Troada*] *Hecubam Trojanam.*

568. *Morsibus*] In canem propter animi rabiem & acerbitatem mutatam volunt Hecuban; nisi fortè per contemptum ita appellatam credideris: Utut, ejus sepulchrum, quod in Chersoneso Thraciæ juxta Sestion Strabo collocat, *canis sepulchrum*, Κυνὸς σῆμα, dicitur.

Nomen habet: Veterumque diu memor illa malorum
Tum quoque Sithonios ululavit mœsta per agros.
Illius, Troasque suos, hostesque Pelasgos,
Illius fortuna Deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, ut & ipsa Jovis conjuxque, sororque
Eventus Hecubam meruisse negaverit illos.

III. Non vacat Auroræ, quamquam îsdem faverat armis,
Cladibus & casu Trojæque, Hecubæque moveri.
Cura Deam propior, luctusque domesticus angit
Memnonis amissi. Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achilleâ peruntem cuspide mater.
Vidit; et ille color, quo matutina rubescunt
Tempora, palluerat; latuitque in nubibus æther.
At non impositos supremis ignibus artus
Sustinuit spectare parens: sed crine soluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non est
Dedignata Jovis, lachrymisque has addere voces:
Omnibus inferior, quas sustinet aureus æther,
(Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem)
Diva tamen venio: non ut delubra, diesque
Des mihi sacrificos, calituraque ignibus aras.
Si tamen aspicias, quantùm tibi fœmina præstem,
Tum cùm luce novâ noctis confinia servo;
Præmia danda putes. Sed non ea cura: neque hic est
Nunc status Auroræ, meritos ut poscat honores.
Memnonis orba mei venio: qui fortia frustrà
Pro patruo tulit arma suo; primisque sub annis
Occidit à forti (sic vos voluistis) Achille.
Da, precor, huic aliquem solatia mortis honorem,
Summe Deûm rector: maternaque vulnera leni.

nominatur. Atque illa diu recordans antiquarum æru mnarum, tum etiam tristis ululavit per campos Sithonios. Sors illius tetigerat & Trojanos, & etiam hostes eorum Græcos, atque omnes Deos præterea: ita omnes, ut & ipsa Jovis uxor & soror dixerit Hecubam non esse dignam hujusmodi exitu.

III. *Non est otium Auroræ, tametsi fautrix fuerat eorundem armorum, tangi damnis atque interitu Trojæ, atque Hecubæ Sollicitudo propior, & mœror domesticus Memnonis perditi movet Deam, quem mater crocea vidit occumbentem in agris Trojanis ense Achillis. Aspexit, & ille color, quo tempora matutina rubent, palluerat: atque cœlum obscuratum est nebulis. At mater non potuit intueri membra imposita ultimis flammis; sed coma lacera, sicut erat, non abnuit sese demittere ad genua magni Jovis, atque adjicere hæc verba petibus: Minor omnibus inter cœlites (nam mihi sunt rarissima templa in orbe) attamen Dea accedo, non ut mihi tribuas delubra & dies festos, aut altaria sacrificiis flagratura. Si tamen consideres, quantùm tibi prosim, quamvis sim fœmina, tum cùm custodio fines noctis luce novâ, arbitreris mercedem rependendam. Verùm non ea sollicitudo, neque hic est nunc status Auroræ, ut petat dignos honores. Adsum privata meo Memnone, qui nequicquam gessit strenua arma pro patruo suo, atque (ita vobis volentibus) iuventute mactatus est à strenuo Achille: Concede, quæso, aliquem honorem huic, in consolationem obitûs, supreme arbiter Deorum: atque mitiga dolores maternos.*

NOTÆ.

571. *Sithonios*] *Thracios*; quorum pars fuerunt Sithonii.

574. *Ipsa*] Ut cunque Trojanis infensissima.

576. *Isdem*] *Trojanis*, propter Tithonum maritum, Laomedontes filium Priamique fratrem.

579. *Memnonis*] Quem suum ex Tithono filium, Æthiopum regem, ad Trojanum bellum misit Aurora.

Ib. *Lutea*] Aurora enim Memnonis mater matutila ac rubicunda apparet.

592 *Noctis confinia servo*] Custodio ne nox fines suos transeat. Nisi enim Aurora vigilans esset, nox semper videretur duratura.

596. *Patruo*] *Priamo.*

597. *Sic vos*] Ut non inferior Memnon manu Achillis cecidisse videatur.

Jupiter

Jupiter annuerat; cùm Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus: nigrique volumina fumi
Infecêre diem. Veluti cùm flumina natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infrà.
Atra favilla volat: glomerataque corpus in unum
Denſatur, faciemque capit; ſumitque calorem
Atque animam ex igni. Levitas ſua præbuit alas.
Et primò ſimilis volucri, mox vera volucris,
Inſonuit pennis. Pariter ſonuêre ſorores
Innumeræ; quibus eſt eadem natalis origo.
Terq; rogum luſtrant; & conſonus exit in auras
Ter clangor. Quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tum duo diverſa populi de parte feroces
Bella gerunt: roſtriſque, & aduncis unguibus iras
Exercent; alaſque, adverſaque pectora laſſant.
Inferiæque cadunt cineri cognata ſepulto
Corpora; ſeque viro forti meminêre creatas.
Præpetibus ſubitis nomen facit auctor; ab illo
Memnonides dictæ; cùm Sol duodena peregit
Signa, parentali perituræ Marte rebellant.
Ergo aliis latrâſſe Dymantida flebile viſum:
Luctibus eſt Aurora ſuis intenta; piaſque
Nunc quoque dat lachrymas, & toto rorat in orbe.

IV. Nec tamen everſam Trojæ cum mœnibus eſſe
Spem quoque fata ſinunt. Sacra, & ſacra altera patrem,
Fert humeris, venerabile onus, Cythereïus heros.

Jupiter annuerat; cùm excelſa pyra Memnonis ſubſedit ſublimi igne: & vortices fumi atri obſcuraverunt dei lucem: veluti, cùm fluvii emittunt nebulas inde orias, neque ſol infrà recipitur. Nigra favilla volat, atque congl bata in unum corpus craſſatur, & formam induit, atque capit calorem & vitam ex igne. Levitas favillæ propria effecit alas. Atque primo ſimilis avi, mox vera avis ſtrepitum fecit pennis: ſimul ſororesinnumeræ ſtrepitum fecêre, quibus eſt eadem origo natalis. Terque circumvolant pyram, & ter clamore conſono proruperunt in aërem. Quarto volatu dividunt agmen in duas partes. *Tum duo ſævi populi bella gerunt ex diverſis partibus: atque exercent iras roſtris & curvis unguibus; & fatigant alas & pectora adverſa; atque corpora agnata decidunt inferiæ condito cineri, & recordantur ſe ſimul ortas eſſe ex ſirenuo viro. Auctor dedit nomen avibus repentinè natis; quæ ab illo Memnonides dicuntur, morituræ bellum gerunt Marte parentali, cùm Sol permeavit duodecim ſigna. Adeòque aliis viſum erat lugubre quòd Hecuba in canem verteretur: Aurora vacat ſuis doloribus; & nunc etiam fundit pios fletus, & rorem ſpargit in toto orbe.*

IV. *Neque tamen fata patiuntur ſpem Trojanorum periiſſe unà cum muris. Heros Cytherëius portat ſacra, & patrem* Anchiſem *altera ſacra humeris, pondus venerabile.*

NOTÆ.

606. *Animam*] Propter motum celerem quidam Philoſophi *animam igneæ* naturæ dixerunt.

612. *Duo*] Ad ſepulchrum Memnonis in Ilio ex Æthiope advolare aves Memnonides, & parentalia quaſi celebrantes depugnare, ſcribit Plinius lib. 10. cap. 26. Fabulam autem quod attinet, inde natam volunt, quòd ex Æthiopiâ, quæ magis ad ortum & auroram ſpectat, aves quædam quotannis aut certe, ut aliis placet, quinto quoque anno, in Phrygiam advolarent; quas quidem aves ibi Memnoni ideo parentare voluerunt, quòd illîc ſepultus eſſet rex Æthiopicus.

618. *Cum Sol*] (i. e.) *Quotannis.*

619. *Parentali Marte*] Alludit ad gladiatores in patriciis funeribus exhiberi ſolitos.

620. *Dymantida*] *Hecubam Dymantei filiam.*

622. *Rorat*] Poetico more *rorem* matutinum Auroræ *lachrymas* dixit.

624. *Sacra*] *Sacra ſuoſque tibi commendat Troja Penates*, per ſomnum Æneæ dixerat Hector apud Virgilium.

Ib. *Sacra*] *Patrem* dicit *ſacrum*: non enim minùs pium eſt parentibus quàm ſacris auxilium ferre.

Ib. *Fata*] Vaticinium Neptuni de redivivo Trojanæ ſtirpis, in Æneæ poſteris, imperio; lege Homer. Iliad. 20. v. 306.

625. *Cythereïus*] *Æneas* filius *Veneris*, quæ Cytherea dicta eſt, à Cytheris inſulâ contrà Cretam; de quibus ſæpius.

Ille pius eligit illam prædam de tantis divitiis, atque suum filium Iulum: & vehitur ab Antandro classe exule per maria; atque deserit oras fecinorosas Thracûm, & telluren perfusam cruore Polydori: & ventis secundis & cursu per undas felici subit urbem Apollinis unà cum comitibus. Anius, quo rege homines, quo *Sacerdote Apollo bene colebatur, eum excepit delubro & domo: atque monstravit urbem, & templa dedicata, & duas arbores quas olim Latona paritura amplexa est. Thure admoto ignibus, & mero sparso in thura, atque extis taurorum mactatorum igne consumtis de more, secedunt in sedes regias & postquam consedissent in excelsis* toris quiinstrati erant *tapetibus, sumant dona Cerealia (panem) cum vino liquido. Tum pius Anchises, ô delecte antistes Apollini, decipior? an, cùm primùm invisi hanc urbem habebas, quantùm recordor, & filium & quatuor filias? Anius concutiens tempora cinctа vittis candidis, atque mœstus* hæc *reddit*; *Non deceptus es heros maxime: vidisti me patrem quinque liberorum, quem nunc cernis filiis prope carentem: tanta mutabilitas rerum agitat homines. Quid enim filius absens mihi* adfert *opis? qui nunc, pro patre locum & imperium nactus, in terrâ cognomine moratur. Delius huic præbuit vaticinandi peritiam; Bacchus præbuit alia*

De tantis opibus prædam pius eligit illam,
Ascaniumque suum: profugâque per æquora classe
Fertur ab Antandro; sceleratæque limina Thracûm,
Et Polydoreo manantem sanguine terram
Linquit: & utilibus ventis, æstuque secundo
Intrat Apollineam sociis comitantibus urbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antistite Phœbus
Ritè colebatur, temploque, domoque recepit:
Urbemque ostendit, delubraque vota, duasque
Latonâ quòndam stirpes pariente retentas.
Thure dato flammis, vinoque in thura profuso,
Cæsorumque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: positique tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tum pius Anchises: O Phœbi lecte sacerdos,
Fallor? an & natum, cùm primùm hæc mœnia vidi,
Bisque duas natas, quantùm reminiscor, habebas?
Huic Anius niveis circumdata tempora vittis
Concutiens, & tristis, ait: Non falleris, heros
Maxime: natorum vidisti quinque parentem,
Quem nunc (tanta homines rerum inconstantia versat)
Pænè vides orbum. Quid enim mihi filius absens
Auxilii? quem dicta suo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumq; & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber

NOTÆ.

626. *De tantis*] Capto Ilio, Græci per prænonem denunciabant, ut singuli ex civibus, quod vellent unum aliquod sacrum auferrent. Æneas *Deos penates* sustulit. Græci pietate viri moti permiserunt, ut unum aliquod insuper ex suis tolleret. Ille patrem senio confectum humeris sublatum portabat. Ælian, Var. Hist. lib. 3. 22.

628. *Antandro*] Quæ urbs est Phrygiæ minoris, ad radices Idæ montis, ubi Æneæ classis fabricata est.

Ib. *Sceleratæ*] Qui ibi per scelus mactatus Polydorus Priami filius.

631. *Apollineam*] *Delum*, Apollinis oraculo insignem. *Egressi veneramur Apollinis urbem. Rex Anius, rex idem hominum Phœbique sacerdos.* Virgil Æneid. 3.

635. *Duas stirpes*] Duas arbores, palmam & olivam; quas tenens amplectensque Latona, Apollinem & Dianam enixa est. Vide lib. 6. v. 334.

637. *Cæsorumque boum*] Non hoc ex ritu. Namque in arâ Apollinis Γενήτορος, quæ Deli est, nulla hostia mactatur. Macrob. 3. lib. Saturnal.

642. *Bisque duas*] His Bacchus concessit, ut quicquid tangerent, in frumentum, vel vinum, vel oleum commutarent; quas cùm Agamemnon ad Trojam duceret ad aliendum exercitum, à Baccho in columbas conversæ sunt.

648. *Dicta suo*] Quam tamen alii ab Eurymacho dictam volunt.

649. *Andros*] Maris Ægæi insula, prima inter Cyclades.

Fœmineæ sorti voto majora fideque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In segetem, laticemque meri, baccamq; Minervæ
Transformabantur: diversque erat usus in illis.
Hoc ubi cognovit Trojæ populator Atrides,
(Ne non ex aliquâ vestram sensisse procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus usus
Abstrahit invitas gremio genitoris: alantque
Imperat Argolicam cœlesti munere classem.
Effugiunt quò quæque potest. Eubœa duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita est.
Miles adest: &, ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas consortia pectora pœnæ
Dedit; & ut timido possis ignoscere fratri:
Non hic Æneas, non, qui defenderet Andron,
Hector erat; per quos decimum durâstis in annum.
Jamque parabantur captivis vincla lacertis.
Illæ tollentes etiamnum libera cœlo
Brachia, Bacche pater, fer opem, dixêre: tulitque
Munerís auctor opem. Si miro perdere more
Ferre vocatur opem. Nec quâ ratione figuram
Perdiderint, potui scire, aut nunc dicere possim.
Summa mali nota est. Pennas sumpsêre; tuæque
Conjugis in volucrem, niveas abiêre columbas.

V. Talibus atq; aliis postquam convivia dictis
Implêrunt; mensâ somnum petiêre remotâ.
Cumque die surgunt; adeuntque oracula Phœbi.
Qui petere antiquam matrem, cognataque jussit

dona, supra desideria & fidem, sorti fœmineæ: namque omnia mutabantur tactu filiarum mearum in frumentum, & liquorem vini, & Olivas Minervæ: atque erat in illis opulenta utilitas. Postquam Agamemnon vastator Trojæ hoc compertum habuit, (ne credas nos etiam non expertos esse aliquo modo vestram cladem) usus viribus armorum abstrahit nolentes ex sinu patris; atque jubet ut pascant classem Græcam dono cœlesti. Elabuntur quò cuique licet. Duæ meæ filiæ iverunt in Eubœam atque totidem concessêrunt *in Andron fratre suo possessam. Classis inimica appellit: & nisi reddantur, intentat bellum. Pietas* Andri fratris *superata pavore objecit sorores pœnæ: atque ut possis veniam dare fratri pavido, non ibi erat Æneas, non Hector, quorum virtute* vos Trojam invicti *mansistis in annum decimum, qui posset tueri Andron. Jamque catenæ parabantur brachiis captivarum. Illæ obtendentes lacertos etiam nunc liberos in cœlum, Bacche pater, dixerunt, ades in auxilium: atque auctor doni adfuit in auxilium: siquidem perdendo eas mirando modo dici potest adesse in auxilium. Neque licuit cognoscere quomodo amiserint formam, neque nunc possim indicare. Caput damni cognitum est. Induerunt pennas, atque mutatæ sunt in columbas albas, aves tuæ uxori sacras.*

V. *Postquam absolverunt convivia talibus atque aliis sermonibus, concessêrunt ad somnum, mensâ sublatâ. Et surgunt cum die; & accedunt ad oracula Apollinis: qui hortatus est quærere veterem matrem; et socia*

NOTÆ.

653. *Baccam*] Olivam dicit: Minervæ ideo sacram, quòd olivam arborem, hastâ in terrâ impactâ pacis insigne produxerit, cùm de nomine Athenis imponendo inter eam & Neptunum ageretur.

654. *Transformabantur*] Inde nata fabula, quòd ejus generis fructuum vim magnam, ex donis Apollini oblatis, colligeret sacerdos Anius, ejusque filiæ asservarent.

660. *Eubœa*] Quæ insula est maxima maris Ægæi, à Bœotiâ Euripo admodum angusto diremta. Hodie *Negrepont.*

661. *Natis*] Pro *natabus.*

663. *Pœnæ*] Agamemnoni tradidit, ut de captivis faceret quod vellet, siquidem ei resistere non posset.

673. *Tuæ*] Quia cum Venere Anchises concubuisse dicitur, ex quâ Æneas ortus est. *Dicuntur autem columbæ Veneris currum trahere.*

678. *Antiquam*] *Italiam*, Unde Dardanus Trojanæ gentis author, in Phrygiam fuerat profectus. Sic in Virgil. Æneid. 3. Apollo respondet.

——— *Antiquam exquirite matrem.*

littora. Rex comitatur & offert dona discessuris; Anchisæ sceptrum, chlamydem & pharetram nepoti, crateram Æneæ, quem Therses Ismenius hospes illi olim miserat, à regionibus Bœotiæ. Therses illi hunc miserat, Alcon Myleus fabricaverat atque sculpserat circum eum prolixam historiam. Urbs erat illic cælata; atque facile erat monstrare septem portas. Hæ erant loco nominis, & indicabant, quænam illa esset. Funera ante urbem, & sepulchra, & flammæ & ignes, & matronæ habentes capillos sparsos, & pectora nuda innuunt mœrorem. Nymphæ videntur etiam lachrymari, & ejulare, quòd fontes arescerent. Arbor spoliata nuda stat: capræ velli ant cautes siccas. Ecce sculpsit mediis Thebis filias Orionis, hanc exhibentem pectus non muliebre nudato collo, illam accumbentem pro gente suâ cultro quem alto vulnere strenuè in pectus immerserat; & elatam magnificis exequiis per urbem, atque crematam in platea celebri, redeuntes ex cinere virgineo ne surgat pereat, quos fama appellat Coronas, atque ducentes pompam in sepulturam matris.

Littora. Prosequitur Rex, & dat munus ituris;
Anchisæ sceptrum, chlamydem pharetramque nepoti, 680
Cratera Æneæ; quem quondam miserat illi
Hospes ab Aöniis Therses Ismenius oris:
Miserat hunc illi Therses, fabricaverat Alcon
Myleus; & longo cælaverat argumento.
Urbs erat: & septem posses ostendere portas. 685
Hæ pro nomine erant; &, quæ foret illa, docebant.
Ante urbem exequiæ, tumulique, igneſque, rogique,
Effusæque comas & apertæ pectora matres
Significant luctum. Nymphæ quoque flere videntur;
Siccatosque queri fontes. Sine frondibus arbos 690
Nuda riget: rodunt arentia saxa capellæ.
Ecce facit mediis natas Orione Thebis,
Hanc non fœmineum jugulo dare pectus aperto,
Illam demisso per fortia vulnera telo
Pro populo cecidisse suo; pulchrique per urbem 695
Funeribus ferri, celebrique in parte cremari:
Tum de virgineâ geminos exire favillâ,
Ne genus intereat, juvenes, quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam.

VI. VII. Hactenus antiquo signis fulgentibus ære; 700
Summus inaurato crater erat asper acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt:
Dantque sacerdoti custodem thuris acerram;
Dant pateram, claramque auro gemmisque coronam.

VI. VII. *Simulachra hactenus* enumerata *in veteri ære sculpta erant, crateris verò summa* ora *aurato* opere *prætexebatur, quod acanthum* herbam *referebat. Neque Trojani retribuunt munera minora, quàm quæ acceperant; atque offerunt sacerdoti acerram thuri servando, offerunt pateram atque coronam fulgentem auro atque gemmis.*

NOTÆ.

680. *Nepoti*] *Ascanio* Æneæ filio.

682. *Aoniis*] Pars Bœotiæ montana *Aonia* dicta est.

Ib. *Ismenius*] *Thebanus*, ab Ismeno Bœotiæ fluvio.

683. *Alcon*] Qui artifex atque sculptor insignis erat, fuit & alius sagittandi peritiâ celebris, de quo Virgilius.

684 *Myleus*] Siculus; Mylæ enim est oppidum Siciliæ ad distinctionem ab illo Cretensi, cujus meminit Virgil. Eclog. 5.

686. *Hæ*] Nam *Septem portæ* significant eas esse Thebes Bœotias.

690. *Queri*] Nam & in illis Nymphæ.

692. *Natis*] Orioni duæ erant filiæ, Metiocha & Menippa; cum grassaretur per Aoniam pestis, responsumque esset ex oraculo, placatum iri Deorum iram, si duæ virgines immolarentur; cæteris recusantibus, hæ pro salute patriæ se devoverunt. Ant Liberalis 25. Fab.

693. *Non fœmineum*] Non *timidum*, sed virile & audax.

701. *Aconibo*] Frutex est exoticus, semper frondens, floribus albis, quem *Acaciam* esse volunt, Summus autem hujus herbæ foliis honor accessit, postquam Callimachus Architectus capita columnarum (quæ ab eo *Corinthiæ* dicta sunt) *foliis acanthi* cooperiri voluit.

703. *Sacerdoti*] Dant Anio, quà sacerdoti acerram; quà regi, peteram, & *duplicem gemmis auroque coronam*. Æn. 1. v. 659.

Inde recordati Teucros à sanguine Teucri
Ducere principium, Creten tenuêre; locique
Ferre diu nequiêre Jovem: centumque relictis
Urbibus, Ausonios optant contingere portus.
Sævit hyems, jactatque viros: Strophadumque receptos
Portubus infidis exterruit ales Aëllo.
Et jam Dulichios portus, Ithacamque, Samenque,
Neritiasque domos, regnum fallacis Ulyssei
Præter erant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, versique vident sub imagine saxum
Judicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota est,

Tum memores Teucros repetere originem à sanguine Teucri, Cretam petiverunt, neque valuerunt diu pati aërem regionis, & relictâ Cretâ centum urbibus clarâ; cupiunt appellere ad portus Italos. Tempestas furit & agitat viros: atque volucris Aëllo exterruit appulsos portubus malefidis Strophadum. Jamque præterierant portus Dulichios, & Ithacam, & Samum, & domos Neritias, regnum perfidi Ulyssis; cernunt Ambraciam, de qua Dii certant, quæ nunc est celebris ab Apolline Actiaco, & cautem sub specie transformati judicis;

NOTÆ.

705. *Teucri*] Hic Scamandri Cretensis fuit filius, qui inoptâ compulsus ad novas sedes quærendas in Phrygiam appulit. Ejus filiam Dardanus, à Tuscis pulsus quòd fratrem Jasium occidisset, uxorem duxit. Adeòque *proles* fuit *ambigua & parentes gemini* ut habet Virgilius: quod quidem Anchisem atque Æneam in errorem induxit: quanquam ex Cassandræ vaticiniis, & Creüsæ verbis rem totam facilè potuissent dijudicare, nisi fuissent immemores.

706. *Creten*] Quæ insula est celeberrima maris Mediterranei, inter Ægæum & Libycum mare, unde Teucrum ortum esse modò vidimus.

707. *Jovem*] *Aërem*. Namque gravissimâ pestilentia laborârunt. Eò etiam alludit fortè, quòd Creta fit natale solum *Jovis*.

Ibid. *Centum*] Numerus certus pro incerto: nam neque ipse Homerus, cui Ἑκατόμπολις, dicitur Creta, tot illi ubique tribuit.

708. *Ausonios*] *Italos*: Namque ab Ausoniis antiquissimis populis, qui extrema Italiæ littora coluerunt, Italia tota, à poëtis præsertim, *Ausonia* dicta est.

709. *Strophadum*] Sunt insulæ duæ in mari Ionio, juxta Zacynthum; quæ Græcis à conversione ἀπὸ τῆς Στροφῆς nomen habuerunt, quòd eò usque Calais atque Zethes Harpyias ex Phinei regno depulsas persequuti sint, deinde Jovis monitu retrocesserint.

710. *Aëllo*] Unius est Harpyiæ nomen, quæ ex Hesiodo duas, ex aliis tres habuit sorores, quibus diversa insuper data sunt nomina. *Cæleno* dicitur à Virgilio. Aliæ dicta sunt *Ocypete, Iris, Alope, Thyella*, &c. Sive unica fuerit diversis nominibus, sive plures; per eas videntur intelligere poëta in terris, quæ sunt *Furiæ* in inferis, & *Diræ* apud Superos. Ponti ac Terræ fuerunt filiæ volatiles, auribus ursinis, corpore vulturino, vultu virgineo, manibus uncis.

711. *Dulichios*] Dulichium una est ex Echinadibus insulis; quæ olim sub ditione fuit Ulyssis in mari Ionio.

Ib. *Ithacam*] Insula fuit inter Dulichium & Cephaleniam, Ulyssis patria.

Ib. *Samen*] Hæc insula est etiam maris Ionii, quæ olim Ulyssi paruit, alio nomine dicta *Cephalenia*, quod hodieque retinet. Alia fuit Thraciæ adjacens, quæ & *Samothrace* dicta, Alia in mari Icario: plures aliæ. Namque Phœnicibus, qui primi in Græciam colonias deduxerunt, suâ linguâ Σάμον, *loca celsa* dicebantur.

712. *Neritias*] De Nerito videtur agere, quæ urbs fuit Leucadis: namque ea insula à dextrâ Æneæ in Italiam tendenti post Samum occurrit.

713. *Certatam*] Participium contra Grammatices rationem formatum, *De qua Dii certârunt*. Qui verò fuerunt Dii (qua de Ambraciâ certarunt) ac judex ille, qui in saxum convertus fuit, ignoratur.

714. *Ambraciam*] Urbs fuit Epiri celeberrima, Pyrrhi regis, ad sinum cui nomen dedit.

715. *Actiaco*] *Qui Actio colebatur*. Fuit autem Actium Epiri oppidum & promontorium, victoriâ, quam ibi adversus Antonium Augustus navali prælio reportavit, celeberrimum.

Ib. *Nunc*] Quia Augustus Apollinis templum amplificavit; ei naves plurimas consecravit; ludos insuper Quinquennales magnâ celebritate, in victoriæ suæ memoriam, ibi instituit.

itemque terram Dodonæam, vocalem suâ quercu, & sinus Chaonios: ubi filii regis Molossi vitârunt ignes vanos pennis additis.

Vocalemque suâ terram Dodonida quercu,
Chaoniosque sinus: ubi nati rege Molosso
Irrita subjectis fugêre incendia pennis.

VIII. *Tendunt in campos proximos Phæacûm, consitos mitibus pomis. Deinde appellunt ad Epirum, & Buthrotum possessam à Phrygio vate, & Trojam repræsentatam. Indè securi futurorum quæ Helenus Priami filius prædixerat, adeunt Siciliam. Hæc protenditur in mare tribus promontoriis: ex quibus* unum, viz. *Pachynus porrectum est ad notos pluviales; Lilybæum patet mitibus Zephyris; at Pelorus vergit ad aquilonem & ursam à mari vacantem. Trojani intrant per istam; & remis, atque æquo motu maris, classis admovetur terræ Zancleæ ingruente nocte. Scylla* vexat *dextram, Charybdis sinistram*

VIII. Proxima Phæacûm felicibus obsita pomis
Rura petunt. Epiros ab his, regnataque vati
Buthrotos Phrygio, simulataque Troja tenentur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam. Tribus hæc excurrit in æquora linguis.
E quibus imbriferos obversa Pachynos ad Austros:
Mollibus expositum Zephyris Lilybæon: at Arcton
Æquoris expertem spectat Boreanque Peloros.
Hâc subeunt Teucri: remisque, æstuque secundo
Sub noctem potitur Zanclæâ classis arenâ.
Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis

NOTÆ.

716. *Dodonida*] A Dodone Epiri urbe, apud quam nemus jovi sacrum, in quo duæ columbæ è quercu dabant responsa. Vocales arbores fuisse volunt alii, & oracula edidisse.

717. *Chaonios*] Chaones populi fuerunt Epiri; à quibus *Chaonia* dicta est.

Ib. *Molosso*] In aves mutatos dicit Molossi regis filios: quæ etiam fabula obscurior.

719. *Phæacûm*] Populi fuerunt Corcyræ, à Phæace Neptuni filio sic dicti. Insula hodie dicitur *Corfu*, *biferis* Alcinoi pomariis olim nobilitata, Odyss. 12.

720. *Epiros*] Quæ regio in Italiam à Corcyrâ navigantibus occurrit.

Ib. *Vati*] Heleno, Priami filio, cui post Pyrrhum ab Oreste cæsum, cesserat uxor ejus Andromache cum regno Epiri.

721. *Buthrotos*] Urbs est Epiri, non longè à Corcyra, à primo habitatore sic dicta.

Ib. *Simulataque*] *Parvam Trojam simulataque magnis Pergama.* Virg. Æn. condiderat enim Helenus in Epiro urbem ad formam veteris Trojæ delineatam.

724. *Sicaniam*] Quæ alio nomine *Sicilia* dicitur, itemque *Triquetra*, *Trinacria*. Mediterranei maris insula notissima.

Ib. *Tribus*] Unde nomen Trinacria.

Ib. *Linguis*] Promontoria ita appellavit, quorum *Pachynus* Græciam, *Lilybæum* Africam, *Pelorus* Italiam spectat. De quibus vid. lib. 5. 320.

725. *Obversa*] Refertur ad *lingua*, non ad *Pachynos*.

727. *Æquoris expertem*] Quia circum polum septentrionalem volvitur.

Ib. *Peloros*] A Peloro, classis Hannibalis duce, ibi sepulto, ita dicitur.

729. *Zanclæâ*] *Zancle* est urbs Siciliæ, Strabo scribit eandem esse cum Messenâ *Zanclen* verò antea vocatam, quod in curvo littore sita foret. *Zanclea* enim vocantur curva.

730. *Scylla*] Monstrum in freto Siculo quod ipse poëta in principio sequentis libri plenissimè describit.

Ib. *Charybdis*] Furacissima fuit meretrix, quæ cùm Herculis boves surripuisset; ab illo in fretum projecta, vel ut aliis placet à Jove fulmine icta, in monstrum marinum, vel potiùs voraginem ex Siciliæ latere fuit conversa. Quæ fabula ex maris æstu in illis augustiis vehementissimo, ventis præsertim à meridio adversus illum ruentibus, detorta est.

Infestant

Infestant. Vorat hæc raptas, removetque carinas:
Illa feris atram canibus succingitur alvum:
Virginis ora gerens: & (si non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo.
Hanc multi petiêre proci: quibus illa repulsis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nymphis,
Ibat: & elusos juvenum narrabat amores.
Quam, dum pectendos præbet Galatea capillos,
Talibus alloquitur repetens suspiria dictis:
Te tamen, ô virgo, genus haud immite virorum
Expetit: utque facis, potes his impunè negare.
At mihi, cui pater est Nereus, quam cærula Doris
Enixa est; quæ sum turbâ quoque tuta sororum,
Non nisi per fluctus licuit Cyclopis amorem
Effugere: & lachrymæ vocem impedière loquentis.
Quas ubi marmoreo detersit pollice virgo;
Et solata Deam est; Refer, ô carissima, dixit:
Neve tui causam tege (sum tibi fida) doloris.
Nereis his contra resecuta Cratæide natam:
Acis erat Fauno, Nymphâque Symæthide cretus,
Magna quidem patrisque sui, matrisque voluptas,
Nostra tamen major. Nam me sibi junxerat uni
Pulcher: & octonis iterum natalibus actis,
Signârat dubiâ teneras lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat.
Nec, si quæsiêris odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit præsentior, edam.
Par utrimque fuit. Prô! quanta potentia regni
Est, Venus alma, tui! nempe ille immitis, & ipsis
Horrendus silvis, & visus ab hospite nullo
Impunè, & magni cum Dîs contemptor Olympi;
Quid sit amor sentit: nostrique cupidine captus.

agitat. Hæc absorbet atque rejicit naves raptas. Illa habet nigra inguina circumdata trucibus canibus, exhibens vultus puellæ; & si poëtæ non dixerunt omnia falsò, fuit etiam aliquando puella. Multi proci hanc ambiverunt; quibus spretis, illa acceptissima Nymphis maris concedebat ad Nymphas maris; atque referebat amores deceptos adolescentium. Quam Galatea, dum dat comam pectendam, talibus verbis alloquitur, ingeminans suspiria: Attamen, ô puella, genus lene hominum te cupit; atque ut facis, potes recusare hoc securè. At mihi, cui Nereus est genitor, quam Doris glaucæ genuit, quæ sum etiam potens agmine consortium, non datum fuit vitare amorem Cyclopis nisi per undas: & fluctus obstiterunt voci loquentis. Quos postquam puella detersit pollice candido, & solata est Deam. Narra, inquit, Galatea ô dilectissima, neve mihi cela materiam tuæ molestiæ: sum tibi fidelis. Nereis contrà sic respondit filiæ Cratæidis: Acis erat filius Fauni & Nymphæ Symæthydis, deliciæ quidem parentum, sed magis nostræ; namque amabilis sese mihi soli devinxerat; & decimo sexto anno præterito vestierat molles maxillas incertâ lanugine. Ego semper illum consectabar, Cyclops me. Neque si petiveris odium Cyclopis, an amor Acidis fuerit vehementior, aperiam. Æqualis fuit utrinque. Proh! Venus amabilis, quantæ sunt vires tui imperii. Nimirum ille sævus, atque formidabilis ipsis silvis, neque impune cognitus ulli peregrino, & spretor magni cœli & Deorum, experitur quid sit amor; & actus nostri desiderio,

NOTÆ.

734. *Virgo*] Phorci nempe filia.

738. *Galatea*] Quæ Nympha fuit aut Dea, Nerei & Doridis filia.

744. *Cyclopis*] Polyphemum dicit.

749. *Nereis*] Galatea Nerei filia. *Cratæide natam*] Scyllam, Phorci & Cratæidis natam

Cratæis autem flumen est Calabriæ.

750. *Symæthide*] Symæthi, Sciliæ fluvii prope Catanam, filia.

758. *Par utrimque fuit*] Æquale utrumque fuit; & odium quo Cyclopem; & amor, quo Acidem prosequebatur Scylla.

Uritur;

Uritur; oblitus pecorum antrorumque suorum.
Jamque tibi formæ, jamque est tibi cura placendi:
Jam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos:
Jam libet hirsutam tibi falce recidere barbam:
Et spectare feros in aquâ, & componere vultus.
Cædis amor, feritasque, sitisque immensa cruoris
Cessant: & tutæ veniunt abeuntque carinæ.
Telemus interea Siculam delatus ad Ætnen,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit: lumenq; quod unum
Fronte geris mediâ, rapiet tibi, dixit, Ulysses.
Risit, & O vatum stolidissime, falleris inquit:
Altera jam rapuit. Sic frustrà vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti littora passu
Degravat; aut fessus sub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: utrumque latus circumfluit æquoris unda.
Huc ferus ascendit Cyclops; mediusq; resedit.
Lanigeræ pecudes nullo ducente secutæ.
Cui postquam pinus, baculi quæ præbuit usum,
Ante pedes posita est, antennis apta ferendis;
Sumtaque arundinibus compacta est fistula centum;
Senserunt toti pastoria sibila montes:
Senserunt undæ. Latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio residens, procul auribus hausi
Talia dicta meis, auditaque mente notavi.
Candidior nivei folio, Galatea, ligustri,

flagrat, immemor pecorum, & suarum speluncarum. Jamque, Polypheme, est tibi stadium pulchritudinis, jamque studes *placere; jam fingis crines hirsutos rastris; jam amas tondere barbam hispidam falce, & contemplari sævam faciem in aquâ, atque* ita *fingere,* ut pulchra videatur. *Amor stragis, & sævitia, & cupido immoderata sanguinis omittuntur, atque naves accedunt atque recedunt intactæ. Interea Telemus vectus ad Ætnam Siculam, Telemus Eurymides, quem nulla avis deceperat, accedit ad horrendum Polyphemum; atque, inquit, Ulysses eruet tibi unum oculum, quem habes in fronte mediâ. Risit, atque, ô vatum, inquit, stultissime, hallucinaris,* cum *alia jam sustulit. Hujusmodi verbis contemnit frustrà prædicentem verba; atque aut premit littora incedens vasto gressu; aut lassus redit in umbrosas speluncas. Collis extat in mare acuminatus in* formam *longi cunei: maris aqua circumlavat utrumque latus. Sævus Cyclops huc ascendit, atque in medio resedit. Pecudes laniferæ sequutæ sunt nullo agente, Postquam verò* Polyphemus *pinum idoneam ferendis antennis quæ fuit pro scipione; ante pedes posuerat, & fistulam junctam centum calamis* in manus *sumserat, toti montes personuerunt cantu pastorali. Fluctus personuerunt. Ego tecta rupe, atque sedens in sinu mei Acidis procul excepi auribus meis hujusmodi verba, atque memoriæ mandavi accepta, O Galatea,* es *candidior folio albi ligustri,*

NOTÆ.

769. *Tutæ*] Cùm prius omnes diriperet, atque victores trucidaret.

770. *Telemus*] Eurymi fuit filius, inter Cyclopas vates egregius.

771. *Ales*] Quarum volatu & garritu futura angurari solebant.

755. *Altera*] *Galatea.* Ad id alludit, quòd amantes finguntur esse cæci.

780. *Recedit*] Καθεζομενος δ' ἐπὶ πέτρας ὑψηλᾶς ἐς πόντον ὀρών. Theocr.

722. *Pinus*] Quantus fuerit Polyphemus ex baculo licet colligere. De quo ait Virg. Æn. 3.

Trunca manum pinus regit & vestigia firmat.

Boccacius 4. lib. Geneal. refert in Siculo antro inventum cadaver Polyphemi, ut credebatur; cujus læva contum tenebat cujusvis navis malo majorem.

787. *Auribus hausi*] Virgil.

——— *Vocemque his auribus hausi.*

789. *Candidior*] Amatoria hæc cantilena adumbrata est ex Cyclope Theocriti Idyll. 11.

Ω λευκά Γαλατεια, τί τὸν φιλέοντ' ἀποβάλλης.
Λευκοτερα πακτᾶς, &c.

Vid. etiam Virg. Eclog. 2. & 7.

Ib. *Nivei*] Alludit ad nomen Galateæ, quod à candore lactis illi inditum fuisse innuit Hesiodus.

Flo-

Floridior pratis; longâ procerior aliṅo;
Splendidior vitro; tenero lascivior hœdo;
Lævior assiduo detritis æquore conchis;
Solibus hibernis, æstivâ gratior umbrâ;
Nobilior pomis; platano conspectior altâ;
Lucidior glacie; maturâ dulcior uvâ;
Mollior & cygni plumis, & lacte coacto;
Et, si non fugias, riguo formosior horto.
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annosâ quercu; saliacior undis;
Lentior & salicis virgis, & vitibus albis;
His immobilior scopulis, violentior amne;
Laudato pavone superbior; acrior igni;
Asperior tribulis; fœtâ truculentior ursâ;
Surdior æquoribus; calcato immitior hydro:
Et, quod præcipuè vellem tibi demere possem,
Non tantùm cervo claris latratibus acto,
Verùm etiam ventis, volucrique fugacior aurâ.
At, bene si nôris, pigeat fugisse: morasque
Ipsa tuas damnes: & me retinere labores.
Sunt mihi pars montis vivo pendentia saxo
Antra; quibus nec Sol medio sentitur in æstu;
Nec sentitur hyems: sunt poma gravantia ramos:
Sunt auro similes longis in vitibus uvæ:
Sunt & purpureæ: tibi & has servamus, & illas.
Ipsa tuis manibus silvestri nata sub umbrâ
Mollia fraga leges: ipsa autumnalia corna,
Prunaque, non solùm nigro liventia succo,
Verùm etiam generosa, novasque imitantia ceras.
Nec tibi castaneæ, me conjuge, nec tibi deerunt

florentior pratis, erectior procerâ aliṅo; lucidior vitro; alacrior tenero hœdo; lævigatior conchis expolitis fluctibus continuis; gratior solibus hibernis; atque *umbrâ æstivâ; splendidior pomis; pulchrior excelsâ platano; nitentior glacie; mitior racemo maturo; tenerior & plumis cygni, & lacte densato; &, nisi fugias, formosior horto riguo. Eadem Galatea ferocior juvencis indomitis; rigidior veteri quercu; fraudulentior fluctibus; flexibilior & virgis salicis, & vitibus albis, immobilior his saxis; impetuosior torrente; elatior laudato pavore; violentior flammâ; asperior tribulis: terribilior ursâ, quæ enixa est fœtus; surdior mari; sævior serpente pressè: & quod maximè à te cuperem removere, non modò fugacior cervo agitato sonoris latratibus, verùm etiam ventis atque levi aurâ. At, si bene cognoveris, pœniteat fugisse, & ipsa improbes tuas cunctationes; & studeas me retinere. Sunt mihi speluncæ concameratæ in viva rupe, pars montis, in quibus neque sol sentitur cùm intentissimè ardet; neque frigus. Sunt poma curvantia ramos; sunt uvæ similes auro in productis vitibus; sunt & rubræ; tibi asservamus & has, & illas. Ipsa collige tuis manibus matura fraga nata sub umbrâ silvestri: ipsa* decerpes *corna autumni* tempore maturescentia *& pruna, non tantùm nigricantia succo, verùm etiam nobilia, atque exhibentia recentes ceras. Neque castaneæ, neque, me marito, tibi deerunt*

NOTÆ.

700. *Alno*] Arbor est ripis fluminum gaudens.

800. *Lentior*] Ideo flexibiliorem dicit Galateam *salicis virgis*, quod astutâ calliditate sese ex Polyphemi insidiis expediret.

801. *Immobilior*] Quia nullis Polyphemi neque blanditiis, neque minis movebatur.

804. *Æquoribus*] Quæ cùm tumultuantur & mugiunt, vix alium audiri sonum patiantur.

Ib. *Calcato*] *Qui tum sævit impensiùs.*

808. *Moras*] *Quæ faciunt ne statim meis amoribus fruaris.*

810. *Pendentia*] Ita videntur, quando pars ima rupis est erosa, superiore in modum tecti protensâ atque imminente.

816. *Corna*] Baccæ sunt rubicundæ, in medio nucleum durissimum habentes. Unde Virgil, dixit, *Lapidosaque corna.*

Arbutei

Arbutei fœtus. Omnis tibi ſerviet arbos.
Hoc pecus omne meum eſt. Multæ quoque vallibus errant:
Multas ſilva tegit: multæ ſtabulantur in antris.
Nec, ſi fortè roges, poſſim tibi dicere, quot ſint.
Pauperis eſt numerare pecus. De laudibus harum
Nîl mihi credideris: præſens potes ipſa videre,
Ut vix ſuſtineant diſtentum cruribus uber.
Sunt fœtura minor tepidis in ovilibus agni.
Sunt quoque par ætas aliis in ovilibus hœdi.
Lac mihi ſemper adeſt niveum: Pars inde bibenda
Servatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantùm
Munera contingent, damæ, leporeſque, capræque,
Parve columbarum, demtuſve cacumine nidus.
Inveni geminos, qui tecum ludere poſſint,
Inter ſe ſimiles, vix ut dignoſcere poſſis,
Villoſæ catulos in ſummis montibus urſæ.
Inveni: & dixi, Dominæ ſervabimus iſtos.
Jam modò cœruleo nitidum caput exſere ponto:
Jam, Galatea, veni: nec munera deſpice noſtra.
Certè ego me novi, liquidæque in imagine vidi
Nupèr aquæ: placuitque mihi mea forma videnti.
Adſpice, ſim quantus. Non eſt hoc corpore major
Jupiter in cœlo: nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Jovem. Coma plurima torvos
Prominet in vultus: humeroſque, ut lucus obumbrat.

fructus arbutei. Omnis arbor tua erit. Omnes hæ pecudes meæ ſunt: multæ quoque vagantur per valles: ſilva occulit multas: multæ jacent in ſpeluncis: neque tibi poſſim dicere quot ſint, ſi exquiras. Eſt egeni hominis *in numero habere pecus. Nihil mihi credideris de laudibus harum: ipſa præſens potes cernere, ut vix ferant pedibus uber turgidum. Sunt* mihi *agni, fœtus minores, in ovilibus calidis: ſunt etiam hædi ejuſdem ætatis in capri ibus. Semper habeo lac candidiſſimum: cujus pars ſervatur bibenda, coagula immixta condenſant partem in* caſeum. *Neque tantùm epulæ, quæ facilè* haberi poſſunt, *& dono communia tibi obvenient, quales ſunt damæ, aut lepores, aut capræ, aut par columbarum, aut nidus petitus ex vertice: inveni in excelſis montibus, qui poſſint ludere tecum, duos catulos urſæ hiſpidæ inter ſe* ita *ſimiles, ut ægrè poſſis dignoſcere. Inveni; atque dixi, ſervabimus iſtos amicæ* noſtræ. *Nunc tantùm tolle pulchrum caput ſuper mare glaucum; ades Galatea, neque contemne dona noſtra. Certè ego me novi, & nupèr ſum intuitus in ſpecie aquæ puræ: mea figura arriſit mihi ſpectanti. Vide quam ſim vaſtus. Jupiter in cœlo non eſt major hoc corpore: nam vos conſueviſtis dicere neſcio quem Jovem regnum tenere. Spiſſi capilli porriguntur in truculentam faciem, atque tegunt armos tanquam ſilva.*

NOTÆ.

820. *Arbutei*] Fructus qui ex arbuto arbore deripiuntur, ſunt valde aſperi; quamobrem etiam *unedones* à Plinio nuncupantur, quòd plures edi non poſſint. At abor ipſa antiquis in deliciis fuit propter umbram & foliorum amœnitatem.

826. *Suſtineant*] Al Circueant.

Ib *Uber*] Significat *greſſum ovium magnitudine uberum impediri.*

830. *Coagula*] *A cogendo.* Illud vero dilutum in lac infunditur, atque cum eo miſcetur, ut condenſetur, & in caſeum abeat.

840. *Certè*] Hæc ad imitationem Theocriti, Idyll. 6. 34.

Καὶ γάρ θὴν οὐδ' εἶδος ἔχω κακὸν, ὥς με λεγοντι
Η γαρ πράνὲς πόντον ἐσεβλεπον (ἧς δε γαλάνα)
Και καλα μὲν τὰ γένεια, καλα δ' ἐμὶν ἅ μὶα κώρα,
Ὡς πὰρ ἐμὶν κεκριται, καλεφαίνετο.

Quod etiam imitatus eſt Virg. Eclog. 2.

Nec ſum adeò informis, nupèr me in littore vidi, &c.

846. *Rigidis*] *Dura corpora denſiſſimis ſetis horrent.*

Nec

Nec mihi quòd rigidis horrent denſiſſima ſetis
Corpora, turpe puta. Turpis ſine frondibus arbos:
Turpis equus, niſi colla jubæ flaventia velent.
Pluma tegit volucres: ovibus ſua lana decori eſt:
Barba viros, hirtæque decent in corpore ſetæ.
Unum eſt in medio lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei. Quid, non hæc omnia magno
Sol videt è cœlo? Soli tamen unicus orbis.
Adde, quòd in veſtro genitor meus æquore regnat.
Hunc tibi do ſocerum. Tantùm miſerere, preceſque
Supplicis exaudi. Tibi enim ſuccumbimus uni.
Quiq; Jovem, & cœlum ſperno, & penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor: tua fulmine ſævior ira eſt.
Atque ego contemptùs eſſem patientior hujus;
Si fugeres omnes. Sed cur, Cyclope repulſo,
Acin amas, præferſque meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatque ſibi, placeatque licebit,
Quod nollem, Galatea, tibi; modò copia detur,
Sentiet eſſe mihi tanto pro corpore vires.
Viſcera viva traham: divulſaque membra per agros,
Perque tuas ſpargam (ſic ſe tibi miſceat) undas.
Uror enim; læſuſque exæſtuat acrius ignis:
Cumque ſuis videor tranſlatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo: nec tu, Galatea, moveris.
Talia nequicquam queſtus (nam cuncta videbam)
Surgit: & ut taurus vaccâ furibundus ademtâ
Stare nequit, ſilvâque & notis ſaltibus errat.
Cùm ferus ignaros, nec quicquam tale timentes,
Me videt atque Acin: Videoque, exclamat; & iſta
Ultima ſit, faciam, Veneri concordia veſtræ.
Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Ætne.
Aſt ego vicino pavefacta ſub æquore mergor.
Terga fugæ dederat converſa Symæthius heros:

Neque indecorum crede quòd corpus riget ſpiſſiſſimum horridis ſetis. Arbor indecora eſt ſine foliis: equus indecorus, niſi jubæ tegant colla flava. Pluma velat aves: ſua lana eſt decori ovibus: barba eſt honori viris; ſetæ horridæ in corpore gratæ ſunt. *Unus eſt mihi oculus in mediâ fronte, ſed inſtar vaſti clypei. Quid? annon Sol aſpicit hæc omnia ex vaſto cœlo? Unicus* tamen *eſt oculus Soli. Adde, quod pater meus imperium habet in vaſtro mari. Eum tibi offero ſocerum: tantùm miſerere, atque exaudi preces orantis: namque tibi ſoli ſervimus. Quique contemno Jovem, & cœlum, & fulmen ſubtile, te veneror, Nerei filia: tua ira eſt terribilior fulmine. Atque ego facilius ferrem iſtam negligentiam, quâ me ſpernis, ſi contemneres etiam omnes alios. Verùm quamobrem, Cyclope ſpreto, diligis Acin, atque anteponis Acin meis amplexibus? Ille tamen & ſibi pulcher videatur, & quod nollem, licebit tibi etiam, Galatea: modò ipſum comprehendere poſſim, cognoſcet me pro* mensurâ *tanti corporis vires habere. Extraham viva præcordia, atque abjiciam artus diſcerptos in agros, atque in tuas aquas: ita tecum rem habeat. Namque ardeo: & offenſus amor violentiùs ſævit; & videor gerere meo corde* tranſportatum *Ætnam cum ſuis ignibus: neque tu curas, Galatea. Talia fruſtrà queſtus ſurgit: (nam omnia conſpiciebam) & tanquam taurus furens vaccâ ſurreptâ non valet conſiſtere, atque vagatur per nemora & notos ſaltus. Cùm ſævus me adſpicit atque Acin inſcios, neque quicquam hujuſmodi reformidantes; atque vociferatur, Intueor; & faxo ita ſit noviſſima concordia veſtro amori. Atque illa vox tanta fuit, quantum infenſus Cyclops debuit habere. Ætna fremuit vociferatione. At ego tremefacta me condo ſub mari proximo. Heros Symæthius in fugam dederat terga converſa:*

NOTÆ.

852. *Clypei*] *Lumen.* Sic. Virgil Æneid. 3.
——*Unum, quod fronte latebat,*
Argolici clypei, aut Phœbeæ lampadis inſtar.

858. *Nerei*] Vocat, datus, à Nereis.

879. *Symæthius*] *Symæthidis nymphæ filius.* *Acis* eſt autem Symæthus Siciliæ fluvius maximus, inter Pelorum & Pachynum ſe in mare exonerans. Hodie *De Jaretta.*

Et,

atque dixerat, succurre mihi, Galatea, quæso; succurrite, parentes: atque admittite interiturum in vestra aquarum regna. Cyclops persequitur, atque jacit fragmentum direptum ex monte, & quamvis extrema pars anguli ejus illum attigit, tamen obruit totum Acin. At nos præstitimus quod solum à fatis concessum fuit, ut Acis colligeret vires avitas. Sanguis purpureus fluebat de saxo; & rubor cœpit evanescere intra breve spatium temporis, atque apparet color primò fluvii pluviâ turbidi, & fit limpidus tempore. Tum rupes percussa aperitur, & canna viva, atque erecta nascitur ex hiatibus; et alta rima lapidis strepit aquis salientibus: resque stupenda, juvenis habens cornua recentia circumdata intextis arundinibus repentè emersit usque ad medium ventrem. Qui, nisi quòd major, quòd est glaucus toto vultu, erat Acis. Verum sic etiam, erat nihilominus Acis mutatus in fluvium: & amnis retinuit vetus nomen.

Et, Fer opem, Galatea, precor, mihi; ferte parentes:
Dixerat: & vestris periturum admittite regnis.
Insequitur Cyclops: partemque è monte revulsam
Mittit; & extremus quamvis pervenit ad illum
Angulus è saxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri solum per fata licebat,
Fecimus, ut vires adsumeret Acis avitas.
Puniceus de mole cruòr manabat: & intra
Temporis exiguum rubor evanescere cœpit:
Fitque color primò turbati fluminis imber:
Purgaturque morâ. Tum moles jacta dehiscit;
Vivaque per rimas, procerumque surgit arundo:
Ossque cavum saxi sonat exsultantibus undis.
Miraque res; subitò mediâ tenus extitit alvo
Incinctus juvenis flexis nova cornua canis.
Qui, nisi quòd major, quòd toto cœrùlus ore est,
Acis erat. Sed sic quoque erat tamen Acis in amnem
Versus: & antiquum tenuerunt flumina nomen.

IX. Desierat Galatea loqui: cœtuque soluto
Discedunt: placidisque natant Nereïdes undis.
Scylla redit (neque enim medio se credere ponto
Audet) & aut bibulâ sine vestibus errat arenâ;
Aut ubi lassata est, seductos nacta recessus
Gurgitis, inclusâ sua membra refrigerat undâ.
Ecce fretum findens alti novus incola ponti,
Nupèr in Euboïca versis Anthedone membris,
Glaucus adest: visæque cupidine virginis hæret:
Et, quæcunque putat fugientem posse morari,

IX. Galatea finem fecerat dicendi: & cœtu dimisso abeunt Nereïdes & natant in aquis quietis. Scylla ad littus revertitur, neque enim audet se committere medio mari: atque, aut exspatiatur sine amictu in bibulâ arenâ, aut postquam defessa est, incidens in secretos sinus maris, tingit suos artus illîc stagnante. Ecce Glaucus novus incola profundi maris, artubus nupèr mutatis apud Anthedonem Euboïcam, dividens pontum accedit: atque conspexit perculsus *amore conspectæ puellæ: & dicit quæcunque autumat posse retinere fugientem:*

NOTÆ.

886 *Vires*] Id est, *in fluvium verteretur*, Istud autem ideo fictum, qui Acis fluvius ex Ætnâ monte tanto impetu decurrit, ut inde fuerit appellatus. Ακις enim *jugitta* est Græcis.

887. *Mole*] A Polyphemo in Acin jacta, quâ obrutus fuit.

894. *Cornua*] Nimirum *cornuti* esse debuerant Dii fluviales, propter aquarum circumflexiones præsertim, quas etiam *cornua* vocant. *Cannæ*] additæ, quia circa amnes plerumque nascuntur.

897. *Antiquum*] Qui & hodie vocatur accolis *Aci*, vel *Jaci*.

905. *Euboïcâ*] Quia Eubœa, quæ Ægæi est insula, à Bœotiâ parvo Euripo tantùm diremta est.

1b. *Anthedone*] Urbs est Bœotiæ maritima.

906 *Glaucus*] Nupèr Deus maris factus ex homine; quod ipse modò narrabit.

Verba

Verba refert: fugit illa tamen: veloxque timore
Pervenit in summum positi prope littora montis.
Ante fretum est ingens apicem collectus in unum
Longa sine arboribus convexus ad æquora vertex;
Constitit hîc: & tuta loco, monstrumne, Deusne.
Ille sit ignorans, admiraturque colorem,
Cæsariemque humeros, subjectaque terga tenentem,
Ultimaque excipiat quòd tortilis inguina piscis,
Sentit: & innitens, quæ stabat proxima, moli,
Non ego prodigium, non sum fera bellua, virgo;
Sum Deus, inquit, aquæ: nec majus in æquora Proteus
Jus habet, & Triton, Athamantiadesque Palæmon.
Antè tamen mortalis eram: sed scilicet altis
Deditus æquoribus, jam tum exercebar in illis.
Nam modò ducebam ducentia retia pisces:
Nunc in mole sedens moderabar arundine linum:
Sunt viridi prato confinia littora, quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis:
Quas neque cornigeræ morsu læsêre juvencæ;
Nec placidæ carpsistis oves, hirtæve capellæ.
Non apis inde tulit collectos sedula flores:
Non data sunt capiti genialia serta; nec unquam
Falciferæ secuêre manus. Ego primus in illo
Cespite consedi, dum lina madentia sicco.
Utque recenserem captivos ordine pisces;
Insuper exposui, quos aut in retia casus,
Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.

Illa tamen prorumpit, atque celeriter currens propter metum pervenit ad fastigium montis siti ad littus. Est vertex sine arboribus inclinatus in mare, reductus in unum cacumen juxta vastum æquor. Hic substitit; atque secura loco, nesciens an ille Deus esset an prodigium admiratur & colorem, & capillos velantes humeros, & dorsum submissum, & quòd piscis flexilis subjiciatur extremis inguinum partibus. Advertit Glaucus, *atque insidens scopulo qui propè erat, Ego, ait, non sum monstrum, ô puella, non sum aspera bellua, sum Deus marinus; neque Proteus, & Triton, & Palæmon Athamantiades majorem habent potestatem in maria: Priùs tamen eram homo; verùm enimverò studiosus* piscandi *in profundis aquis jam tum versabar circa illas. Nunc enim trahebam retia quibus captabam pisces: nunc quiescens super scopulo flectebam* hami *lineam virgâ: Sunt littora contermina, prato virenti, quorum pars alia cingitur aquis, pars alia graminibus, quæ neque juvencæ cornutæ decerpserunt morsu, neque mites pecudes aut hispidæ capræ totondistis. Apis diligens non inde exportavit flores libatos: coronæ voluptati convenientes non sunt illinc petitæ* ad ornandum *caput, neque unquam manus falce instructæ exsiderunt* ea. *Ego primus requievi in illo herboso littore, dum exsicco lina humida. Atque ut numerarem singulatim pisces captes, supernè exposui, quos aut fors impulerat in retia, aut sua credulitas* allexerat *in curvos hamos.*

NOTÆ.

912. *Excipiat*] *Atrum defluat in piscem.*

Ib. *Tortilis*] Quà se facile torquet. *Ultima inguina*] Ultimam inguinam partem. Ad id autem alludit, quod Strab. ait, Glaucum fuisse in balænam conversum.

918. *Proteus*] Deus maris, Neptuni & Phænices filius, omnes formas mutabilis, Phocarum pastor.

919. *Triton*] Neptuni ejusdem ex Amphitrite filius, atque tubicen.

Ibid. *Palæmon*] *Portumnus* seu *Portunus* à Latinis dictus est hic Athamantis & Inûs filius: cujus metamorphosim vidimus lib. 4.

920. *Sed*] Erat, inquit Palæphatus, Glaucus natator & urinator peritissimus. Ita ut portu Anthedonio in conspectu civium enatans, & insulæ littore deserto per dies aliquod latitans, postmodo rediret, seque subundis per id tempus degisse affirmaret, &c. Quin & hyberno tempore pisces, quoscunque cives sui poposcerant, adducebat.

Res

Res videtur similis falsæ: verum quid mihi refert fallere? Herbâ contactâ capti pisces jamque mortui *cæperunt moveri, atque exilire in latera, & micare in terrâ sicut in mari. Dumque maneo, & simul stupeo, omnis multitudo prorumpit in aquas suas, atque deserunt novum dominum cum littore. Obstupui, atque diu incertus perpendo quæ causa hujus rei sit; num Deus aliquis num succus graminis hos præstiterit. Quod tamen gramen, dixit, potest his viribus? atque revelli herbas manu, & cùm revulseram dente momordi. Vix fauces satis degustaverant succos, inexpertos, cùm statim sensi viscera intus salire, & animum teneri amore alterius naturæ. Neque potui consistere in loco, atque dixi. Tellus nunquam adeunda vale; & immisi corpus sub maria. Dî maris decorant* me *exceptum honore communi: & rogant Oceanum atque Tethyn, ut mihi auferant omnia quæ habeam mortii obnoxia. Ego purgor ab illis; atque jubeor submittere pectora centum fluviis, carmine à me novies prolato, quod delet nefas. Et sine dilatione fluvii fluantes ex diversis scaturiginibus, & totum mare excurrit supra caput nostrum.*

Res similis fictæ: (sed quid mihi fingere prodest?)
Gramine contacto cœpit mea præda moveri,
Et mutare latus: terrâque, ut in æquore, niti.
Dumq; moror, mirorq; simul, fugit omnis in undas
Turba suas: dominumq; novum, littusq; relinquunt.
Obstupui: dubiusque diu, quæ causa, requiro:
Num Deus hoc aliquis, num succus fecerit herbæ,
Quæ tamen has, inquam, vires habet herba? manuq;
Pabula decerpsi, decerptaque dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura succos:
Cùm subitò trepidare intus præcordia sensi;
Alteriusque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui restare loco: Repetendaque nunquam
Terra, vale, dixi: corpusque sub æquora mersi.
Dî maris exceptum socio dignantur honore:
Utque mihi, quæcunq; feram, mortalia demant,
Oceanum, Tethynque rogant. Ego lustror ab illis:
Et purgante nefas novies mihi carmine dicto
Pectora fluminibus jubeor supponere centum.
Nec mora: diversis lapsi de fontibus amnes,
Totaq; vertuntur supra caput æquora nostrum.
Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
Hactenus & memini: nec mens mea cætera sensit.
Quæ postquam rediit; alium mè corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hanc ego tum primùm viridem ferrugine barbam,
Cæsariemque meam, quam longa per æquora verro,
Ingentesque humeros, & cœrula brachia vidi,
Cruraque pinnigero curvata novissima pisce.
Quid tamen hæc species, quid Dîs placuisse marinis,

Hactenus tibi possum narrare facta digna memoriâ, hactenus quoque recordor: neque animus meus advertit reliqua. Qui postquam rediit, percepi me esse toto corpore alium ac fueram nuper, neque eundem ingenio. Ego tum primùm spectavi glaucam hunc barbam atque subnigram, & meos capillos, quos trahо per vasta maria, & magnos humeros, & lacertos cæruleos, & pedes ultimò sinuatos in piscem pinnas habentem. Quid tamen hæc forma, quid gratum fuisse Dîs mariis,

NOTÆ.

937. *Niti*] *Salire. Salientes* enim *niti* solent, ut longiores faciant saltus.

942. *Has vires*] Tantam vim, ut mortuos pisces vivos efficere possit.

947. *Restare loco*] *Resistere amori & cupiditati alterius naturæ.*

949. *Socio*] *Nam me quoque in suum numerum admiserunt.*

951. *Tethyn*] Quæ uxor Oceani, Cœli & Terræ filia.

963. *Curvata*] Nimirum curva & plicatilis est piscis cauda.

Quid

Quid juvat esse Deum, si tu non tangeris istis? 965
Talia dicentem, dicturum plura reliquit
Scylla Deum. Furit ille, irritatusque repulsâ
Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

quid prodest esse Deum, si tu non moveris istis? Scylla destituit Deum talia proferentem, & plura prolaturum. Ille insanit, atque impulsus contemptu adit aulam Circes Titanis filiæ monstris plenam.

NOTÆ.

968. *Prodigiosa*] In quibus homines in bestiarum formam mutati carminibus & præstigiis Circes Lib. seq. & Virg. 7. Æn. sub initio. ex 5. Odyss. Homeri express.

Ib. *Titanidos*] *Titanis* seu *Solis filiæ*. Quin & veteres *magicæ artis peritas* omnes *Solis filias* dicebant. Ut Medea in Argon Apollon. vocatur Πασιφάη, & κούρη πελλοιο.

Ib. *Circes*] Quæ veneficiis & incantamentis ab omnibus cognita meretrix, mox sese insuper prodet.

P. Ovidii Nasonis METAMORPHOSEON.

LIBER XIV.

ARGUMENTUM.

Is cùm per Venulum peteret auxilium à Diomedę, cujus ſocii in aves erant mutati, repulſam paſſus eſt; redeunte Venulo per ea loca, in quibus paſtor quondam in oleaſtrum erat converſus. Poſtea naves Æneæ in prœlio Nymphæ fiunt; ſicut & Ardea, poſt occiſum Turnum, avis; atque Æneas ipſe, Indiges. Succeſſerunt huic reges alii. Quorum inter cæteros ſub Procâ floruit Pomona. Quàm cùm amaret Vertumnus, ſumptâ primùm anûs formâ, & Anaxaretes in ſaxum converſæ exemplo uſurpato: deinde rurſum juvenis factus, voto potitur. Inde, ſub Numitore, aquæ frigidæ redduntur calidæ. Cui qui ſucceſſit Romulus, factus eſt Quirinus: ejuſque uxor, Ora Dea.

INTERPRETATIO.

I. *Jamque Glaucus Fubœicus ſulcator maris æſtuoſi præteriêrat Ætnam impoſitam cervicibus gigantum, atque agros Cyclopum intactos raſtris atque aratro, nec quicquam debentes bobus jugo preſſis. Præteriêrat etiam Zanclen, & muros oppoſitos Rhegii,*

I. Jamque Giganteïs injectam faucibus Ætnen,
Arvaque Cyclopum, quid raſtra, quid uſus aratri,
Neſcia, nec quicquam junctis debentia bobus,
Liquerat Euboïcus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat & Zanclen, adverſaquè mœnia Rhegî,

NOTÆ.

1. *Giganteïs*] Non modò Ætna capiti *Typhœi Gigantis & Enceladi*, &c. ſed tota inſula Siciliæ, quàm latè patet, illi monſtro impoſita; ut alibi Naſo, lib. 5, 353.

2. *Cyclopum*] *Arva ſubjecta tribus ſcopulis Cyclopum*; qui Neptuni & Amphitrites filii in Siciliâ ferrariam ſub Vulcano exercuerunt, Jovis præſertim fabricandis fulminibus intenti.

3. *Debentia*] *Quia nunquam aratro ſubacta.*

4. *Euboïcus*] *Glaucus Anthedonius*, de quo ſuprà, qui Deus factus marinus *maria natando ſulcabat.* Lib. 13. 906.

5. *Zanclen*] Vid. Lib. 13. 730.

Ib. *Rhegî*] *Rhegium* urbs in extremis finibus Calabriæ, quâ parte Sicilia ab Italiâ impetu maris *diſtracta* dicitur: ἀπὸ τοῦ ῥήγνυσθαι (i. e.) *abrumpendo.*

Navi-

Navifragumq: fretum, gemino quod littore preſſum
Auſoniæ Siculæque tenet confinia terræ.
Inde, manu magnâ Tyrrhena per æquora lapſus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole ſatæ Circes, variarum plena ferarum:
Quam ſimul adſpexit; dictâ acceptâque ſalute,
Diva, Dei miſerere, precor: nam ſola levare
Tu potes hunc, dixit, (videar modò dignus) amorem.
Quanta ſit herbarum, Titani, potentia nulli,
Quàm mihi cognitius; qui ſum mutatus ab illis.
Neve mei non nota tibi ſit cauſa furoris:
Littore in Italico Meſſenia mœnia contra
Scylla mihi viſa eſt. Pudor eſt promiſſa, preceſque
Blanditiaſque meas, contemptaque verba referre.
At tu, ſive aliquid regni eſt in carmine; carmen
Ore move ſacro: ſive expugnacior herba eſt;
Utere tentatis operoſæ viribus herbæ.
Nec medeare mihi, ſaneſque hæc vulnera, mando:
Fineque nil opus eſt. Partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium, ſeu cauſa eſt hujus in ipſâ;
Seu Venus indicio facit hoc offenſa paterno)
Talia verba refert: Meliùs ſequerere volentem,
Optantemque eadem, parilique cupidine captam.
Dignus eras; ultro poteras certèque rogari:
Et ſi ſpem dederis, mihi crede, rogaberis ultro.
Neu dubites, abſitve tuæ fiducia formæ:

& fretum naufragum, quod coarctatum duplici littore finès facit terræ Italiæ & Siculæ. Inde (à freto) *Glaucus natans vaſtâ manu per maria Tuſca, accedit ad montes herbidos, atque aulam Circes filiæ Solis, refertam feris diverſi generis. Quam ſimul atque vidit, ſalute oblatâ atque acceptâ. Dea, inquit, oro miſerere Dei: nam ſola potes opem ferre huic amori, modò videar dignus. O filia Titanis, nulli quàm mihi notius eſt, qui ab illis ſum converſus ex* homine in Deum marinum, *quanta ſit vis graminum. Neve neſcias cauſam mei amoris, Scylla conſpecta eſt à me in littore Italico ex adverſo urbis Meſſeniæ. Me pudet narrare pollicitationes, & preces, & mea lenocinia, & dicta neglecta. At tu, ſeu eſt aliqua potentia in incantationibus, profer incantamenta ore ſacro: ſive gramen eſt ad expugnandum efficacius. Utere viribus probatis graminis efficacis. Neque hortor ut mihi remedium admoveas, aut auxilium feras his plagis:*

nam nolo ut amori meo imponatur *finis. Illi ſit pars æqua amoris. At Circe (neque enim ulla prædita eſt animo promptiore in amores hujas generis* conciliandos, *ſeu cauſa iſtius rei in ipſius voluntate, ſeu Venus læſa indicio paterno hoc præbet) reddit talia verba, Sapientiùs amaveris redamantem, atque quærentem eadem, & irretitam pari amore. Meritus eras; atque certè poteras rogari: & ſi ſpem indulſeris mihi fidem habe, ſponte rogaberis. Neve ſis incertus, aut diffidas tuæ pulchritudini,*

NOTÆ.

6. *Fretum*] Siculum dicet, propter æſtûs violentiam atque anguſtias maris, & ſcopulos, viz. Scyllam & Charybdim, &c. itemque ventorum impetum, maximè naufragum.

7. *Auſoniæ*] Freto namque Sicilia ab Auſoniâ, hoc eſt Italia, diſterminatur, *Tenet*] *Terit* Heinſius. Noſter ipſe lib. 15. de Siciliâ & Italiâ;

——*Confinia pontus*
Abſtulit, & mediâ tellurem reppulit undâ.

8. *Tyrrhena*] *Tyrrhenum & Tuſcum* dicitur *mare*, quod Italiæ maximam partem à latere meridionali alluit.

9. *Atria*] i. e. *Circæum*, in quo monte habitâſſe dicitur *Circe*.

14. *Titani*] Vocativus eſt Græcus *Titanis* namque fuit *Circe*, *Solis* ſeu *Titanis* filia.

17. *Meſſenia*] *Meſſiniæ Urbs*, quæ olim *Zancle* appellata eſt. Lib. 13. 730.

24. *Illa*] *Scylla* quam pari amore correptam cupit Glaucus.

25. *Aptius*] Ut ſatìs ſupèrque conſtet inſignem fuiſſe meretricem.

27. *Indicio*] *Solem* vidimus antea fuiſſe *Circes patrem*, qui *Veneris* cum Marte adulterium deprèndit, atque inſuper Vulcano indicavit.

30. *Rogari*] Scilicet *à Scyllâ*.

31. *Rogaberis*] Subaud. *a me*. Tacitè enim ſubinnuit ſe rogaturum eſſe Glaucum ut illius amore potiatur.

ecce ego, cùm Dea sim, cùm filia splendidi Solis, cùm tantùm valeam incantamentis, cùm tantùm herbis, percupio tuam esse. Contemne negligentem: par pari refer amanti, atque vindica duas uno facto. Glaucus respondet talia dicenti. Antè arbores crescent in mari, & algæ in excelsis collibus, quàm nostri amores mutentur, Scyllâ vivâ & incolumi. Dea irata est; & siquidem non poterat ipsum offendere, neque quia amabat eum, *cuperet, odium exercet in illam, quæ sibi præposita est: atque læsa repulsâ sui amoris continùo terit herbas infames succis abhorrendis: & addit his contritis incantationes Hecateias & sumit pullos amictus; & egreditur ex mediâ regiâ per turbam ferarum blandientium: & tendens ad Rhegium obversum muris Zanclæis intrat aquas agitatas æstibus; in quibus firmat pedes tanquam in duro littore, & fertur super ultima maria siccis plantis. Exiguus erat gurges curvatus in arcus sinuosos, acceptum otium Scyllæ, quò se recipiebat à furore maris & caloris, cùm sol erat intensus in medio cœlo, & signabat brevissimas umbras à capite. Dea antè infecit hunc* gurgitem, *atque fœdat venenis portenta & monstra facientibus: in hunc immittit succos expressos ex herbis noxiis; & demurmurat ter novies ære magico incantamentum obscurum ambitu vocum inauditarum. Scylla adest, atque progressa erat usque ad medium ventrem, cùm videt sua inguina dedecorari monstris latrantibus: & primò non putans eas esse partes sui corporis, & vitat, & repellit* manibus suis, *& metuit rictus* rabidos *canum. Verùm secum rapit quos vitat: atque lustrans carnem femorum & tibiarum & pedum, reperit* terribilia *ora canum loco illarum partium.*

En ego, cùm Dea sim, nitidi cum filia Solis,
Carmine cùm tantùm, tantùm cùm gramine possim,
Ut tua sim, voveo. Spernentem sperne; sequenti
Redde vices: unoque duas ulciscere facto.
Talia tentanti, Priùs, inquit, in æquore frondes,
Glaucus, & in summis nascentur montibus algæ;
Sospite quàm Scyllâ nostri mutentur amores.
Indignata Dea est: & lædere quatenus ipsum
Non poterat, nec vellet amans; irascitur illi,
Quæ sibi prælata est: Veneriscque offensa repulsâ,
Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit; & tritis Hecateïa carmina miscet:
Cœrulaque induitur velamina; perque ferarum
Agmen adulantum mediâ procedit ab aulâ:
Oppositumque petens contra Zancleïa saxa
Rhegion, ingreditur ferventes æstibus undas:
In quibus, ut solidâ, ponit vestigia, ripâ;
Summaque decurrit pedibus super æquora siccis.
Parvus erat gurges curvos sinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quò se referebat ab æstu
Et maris & cœli, medio cùm plurimus orbe
Sol erat, & minimas à vertice fecerat umbras:
Hunc Dea prævitiat, portentiferisque venenis
Inquinat. Huic fusos latices radice nocenti
Spargit: & obscurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit, mediâque tenus descenderat alvo;
Cùm sua fœdari latrantibus inguina monstris
Aspicit: ac primò non credens corporis illas
Esse sui partes, refugitque, abigitque, timetque
Oro proterva canum. Sed quos fugit, attrahit unà
Et corpus quærens femorum, crurumque, pedumque,
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.

NOTÆ.

36. *Redde vices*] *Me pariter redama.*

Ib. *Duas*] *Scyllam, quæ amori non respondebat, deserendo: Circe, quæ opem denegabat, spem amoris injiciendo, ut eo torqueretur.*

Ib. *Facto*] Heinsius malit *pacto*, nuptiali scilicet.

37. *Priùs in æquore*] Antè rerum natura commutabitur, quàm ego ab amandâ Scyllâ desistam.

43. *Pabula*] Gramina, herbæ.

44. *Hecateïa*] *Incantamenta ab Hecate matre accepta.* Vid. lib. 7. 74.

45. *Cœrula*] Pro *nigris* videtur posita.

53. *Medio cùm*] Periphrasis est Meridiei.

59. *Fusos*] *Succos dicit ex venenatis herbis expressos.* Alii, *pressos.*

60. *Monstris*] *Canibus atque lupis.*

65. *Cerbereos*] *Cerberi inferorum canis similes*, hoc est, terribiles.

Statque

Statque canum rabies: subjectaque terga ferarum
Inguinibus truncis uteroque exstante cohærent.
II. Flevit amans Glaucus; nimiùmque hostiliter usæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco mansit; cùmque est data copia primùm,
In Circes odium sociis spoliavit Ulyssen.
Mox eadem Teucras fuerat mersura carinas;
Ni priùs in scopulum, qui nunc quoque saxeus exstat,
Transformata foret. Scopulum quoque navita vitat.
III. Hanc ubi Trojanæ remis avidamque Charybdin
Evicêre rates; cùm jam prope littus adessent
Ausonium, Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Æneân illic animoque, domoque,
Non bene discidium Phrygii latura mariti,
Sidonis: inque pyrâ sacri sub imagine factâ
Incubuit ferro: deceptaque decipit omnes.
Rursus arenosæ fugiens nova mœnia terræ,
Ad sedemque Erycis, fidumque relatus Acesten

Atque manet canum rabies, & terga subdita ferarum junguntur inguinibus mutilatis atque ventri prominenti.

II. *Glaucus amans flevit* Scyllæ fatum, *atque vitavit conjugium Circes usæ nimis hostiliter viribus herbarum. Scylla in eodem* gurgite *mansit*; *& cùm primùm occasio oblata est, privavit Ulyssem comitibus in odium Circes. Brevi eadem fuerat peritura naves Trojanas, nisi antè mutata fuisset in scopulum, qui nunc quoque saxeus eminet: nauta etiam effugit scopulum.*

III. *Postquam naves Trojanæ remis effugerunt hanc, atque rapacem Charybdin; cùm jam penè appulissent ad littus Italum, revehuntur vento ad littora Africæ.* Dido *Sidonia, non æquo animo passura divortium viri Trojani, illic accipit mente & hospitio Æneam: atque sese injecit in ensem super rogo structo sub specie sacri; & elusa omnes elusit. Rursus vitans recentes muros terræ arenosæ, et revectus ad sedes Erycis et fidelem Acesten*

NOTÆ.

67. *Truncis*] *Quia in canes fuerunt mutata.*

71. *Circes*] Quam Scylla Ulyssis amore teneri resciverat.

Ibid. *Spoliavit*] Plurimos eorum in freto Siculo amisisse Ulyssem scripsit Homerus in Odysseâ M. 245.

72. *Teucros*] Æneæ, qui per fretum Siculum iter habebat.

73. *Scopulum*] Inde nata fabula, quòd procul videntibus promontorium appareat ex parte Italiæ specie mulieris; ad cujus radices aqua, æstu atque ventorum impetu allisa, latrantium canum voces reddere videatur.

75. *Avidam*] Quia à latere Siciliæ mare vorticosum est ex repulsu atque collisione fluctuum, qui in oppositos scopulos Italiæ per vim ventorum irruerunt: quo efficitur, ut naves illic transeuntes *trahi* videantur, quæ *æstu abripiuntur.*

77. *Libycas*] *Africanas:* In Africam nempe tempestate delatus ad Didonem Æneas pervenit quod fusè persequutus est Maro, Lib. 1. Æn.

78. *Excipit*] Historiæ fidem non observat poëta, siquidem Æneas annos 286 vixit ante Didonem. Æneæ errores describit poëta, ut commodè ad Pithecusam insulam descendat, atque Cercopum metamorphosin describat.

79. *Non bene*] *Namque Æneâ profecto, sese ipsa Dido, amoris impatientiâ, jugulavit.*

80. *Sidonis*] *Dido, Sidone oriunda.*

Ib. *Sacri*] Quod pluribus persequitur Maro, Æneid. 4.

81. *Decepta*] *Ab Æneâ, qui spem fecerat firmarum nuptiarum.*

Ib. *Decipit*] Neminem, namque ne quidem Annam sororem fecit suæ necis consciam:

Non tamen Anna novis prætexere funera sacris
Germanam credit: nec tantos mente furores
Concipit. Virgil. Æn. 4.

82. *Arenosæ*] *Libycæ*, ut Virgil. ait;

Littus arenosum Libyæ———

83. *Sedem*] Siciliam, in quâ mons Eryx, ab Eryco filio Veneris ibi condito. Nisi Etymologia fit Punica.

Ib. *Acesten*] Qui *Trojano à sanguine crêtus*, per Ejectam matrem, atque Segestæ imperium tenens quam ipse condiderat, benignissimè antea hospitio Æneam exceperat.

ſacrum facit, atque veneratur ſepulchrum ſui patris: et ſolvit naves, quas Iris à Junone emiſſa propè cremaverat: atque præterit regnum Hippotadæ et terras fumantes ſulphure calido, et cautes Sirenum Achelöiadum: et navis ſpoliata nauclero tranſit Inarimen, et Prochyten, et Pythecuſas poſitas in monte infœcundo, appellatas nomine incolentium. Namque pater Deorum peroſus dolos et perjuria, et facinora nationis fradulentæ veterum Cercopum, transformavit homines in turpe animal: ut iidem poſſent videri ſimiles atque diſſimiles homini: atque coarctavit artus, et depreſſit naſum recurvum à fronte, et ſignavit vultus rugis anilibus: et miſit in has ſedes habentes totum corpus tectum pilis ſubfuſcis: quinetiam antè ademit uſum vocis, & linguæ factæ execranda perjuria. Permittit tantùm facultatem querendi rauco ſtridore.

Sacrificat; tumulumque ſui genitoris honorat.
Quaſque rates Iris Junonia pœnè cremârat,
Solvit: & Hippotadæ regnum, terraſque calenti
Sulfure fumantes, Acheloïadumque relinquit
Sirenum ſcopulos. Orbataque præſide pinus
Inarimen, Prochytenque legit, ſterilique locatas
Colle Pithecuſas, habitantum nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem, & perjuria quondam
Cercopum exoſus, gentiſque admiſſa doloſæ;
In deforme viros animal mutavit: ut îdem
Diſſimiles homini poſſent, ſimileſque videri.
Membraque contraxit: nareſque à fronte reſimas
Contudit, & rugis peraravit anilibus ora.
Totaque velatos flaventi corpora villo
Miſit in has ſedes. Nec non priùs abſtulit uſum
Verborum, & natæ dira in perjuria linguæ.
Poſſe queri tantùm rauco ſtridore relinquit.

NOTÆ.

84. *Tumulum*] Namque patri in Siciliâ ſepulto Æneas anniverſarium ſacrum inſtituerat: in cujus etiam honorem ludos Trojam celebrârunt; ut fusè à Marone hæc omnia narrantur. Æneid. 5.

85. *Iris*] Quæ *Junonis nuncia* matribus Trojanis ſuaſit, ut ignem navibus injicerent, ne ulterius poſſet Æneas progredi, aut in Latio

Romanam condere gentem. Æn. 5.

86. *Hippotadæ*] *Æolus eſt Hippotæ Trojani filius* qui optimus princeps, atque aſtronomiæ péritiſſimus in Æoliis inſulis imperavit, quæ inter Siciliam atque Italiam jacent; alio nomine dictæ *Vulcaniæ*.

Ib. *Terras*] Vulcani inſulas dicit, *Liparam, Hieram, Strongylen.*

87. *Acheloïadum*] *Sirenes*, quæ *Acheloïdes* à patre *Acheloo* dictæ ſunt, quarum deſcriptionem vide Metam. 7. v. 552. Tres fuerunt *Parthenope, Lyſia, & Leucoſia*; quæ in Sirenis ſaxis, ſeu Pæſtani ſinûs inſulis, ſedem habuerunt.

88. *Præſide*] *Palinuro*; quem ſomni Deus,

——*Cum puppis parte revulsâ,*
Cumque gubernaclo liquidas projecit in undas.

(ut habet Virgil. Æn. 5. ſub finem) priuſquam Sirenum ſcopulos eſſet prætervectus.

89. *Inarimen*] Inſula eſt contra Campaniam, quæ & *Ænaria*, atque *Iſchia* dicta eſt. Vox hæc *Inarime* à Virgilio videtur eſſe conficta: nam Homerus locutus de hâc inſulâ dicit ἐν Ἀρίμοις. Sanè apud nullos ante Virgilium auctores legitur; poſt eum uſurpata eſt ſtatim ab Ovidio, Lucano, &c. quod ad conjecturam multùm facit.

Ib. *Prochyten*] Alia eſt inſula ab Inarime terræ motu divulſa; unde & nomen habuit; πρόχεω namque eſt *Profundo*.

90. *Pithecuſas*] Quæ urbs eſt in Pithecuſâ, inſulâ in Campano ſinu ſupra Neapolim ad occaſum; à Simiis, qui Græcis πίθηκοι dicuntur, ſic appellata. Plinius ſcribit à figulinis *doliariorum* dictam eſſe: πίθος enim eſt *Dolium*.

91. *Quippe*] Inſulæ Inarimes incolæ, ut habet Suidas, improbi erant impoſtores: in eis fratres duo Candulus & Atlas, quorum alter *paxillus*, alter *incus* dictus. Hi fidem Jovi datam cùm violâſſent, omnes in *ſimias* mutari ſunt.

65. *Reſimas*] Ita emendavit Salmaſius ad Solinum. Nam *reſimus* ut *repandus* & *reduncus* alibi apud noſtrum.

IV. Has ubi præteriît, & Parthenopeïa dextrâ
Mœnia deſeruit; lævâ de parte canori
Æolidæ tumulum, & loca fœta paluſtribus ulvis
Littora Cumarum, vivaciſque antra Sibyllæ
Intrat: &, ut manes adeat per Averna paternos,
Orat. At illa diu vultus tellure moratos
Erexit: tandemque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
Dextera per ferrum, pietas ſpectata per ignes.
Pone tamen, Trojane, metum: potiere petitis:
Elyſiaſque domos, & regna noviſſima mundi
Me duce cognoſces, ſimulachraque cara parentis.
Invia virtuti nulla eſt via. Dixit: & auro
Fulgentem ramum ſilvâ Junonis Avernæ
Monſtravit: juſſi que ſuo divellere trunco.
Paruit Æneas: & formidabilis Orci
Vidit opes, atavoſque ſuos, umbramque ſenilem
Magnanimi Anchiſæ: didicit quoque jura locorum;
Quæque novis eſſent adeunda pericula bellis.

IV. *Poſtquam has reliquit, atque præteriit à dextrâ muros Parthenopeïos, adit à parte ſiniſtrâ ſepulchrum Æolidæ tubicinis & littora Cumarum loca conſita ulvis paluſtribus, atque ſpeluncas vivacis Sibyllæ, & precatur ut veniat ad Manes paternos per Averna. At illa ſuſtulit oculos diu affixos terræ; & denique turbata Deo admiſſo, Ingentia poſcis, inquit, vir rebus geſtis clariſſime, cujus dextra probata eſt per enſem, pietas per flammas. Omitte tamen timorem, Trojane; frueris votis, & me duce viſes ſedes Elyſias, & regna ultima mundi, & dilectam imaginem genitoris. Nulla eſt via inacceſſa virtuti, ait; atque oſtendit ramum in ſilvâ Deæ Inferorum, ſplendentem auro: & imperavit diripere ſuo ſtipite. Æneas obſequutus eſt, & intuitus eſt divitias tremendi Plutonis, & majores ſuos, & manes veteres generoſi Anchiſæ: edoctus eſt etiam jura locorum, & quæ diſcrimina eſſent ſubeunda novis bellis.*

NOTÆ.

101. *Parthenopeïa*] *Neapolis eſt, à Parthenope Sirene ibi ſepultâ ſic dicta.*

103. *Æolidæ*] Miſenum dicit Æoli filium,

——*Quo non præſtantior alter,*
Ære ciere viros, Martemque accendere cantu.

ut Virgil. Æn. 6. Unde etiam promontorium dict. *Miſenum.*

104. *Cumarum*] *Cumæ* urbs Campaniæ antiquiſſima.

Ib. *Vivacis*] Quæ vixit 700 annos, ut poſtea dicetur, ver. 164. Sibyllæ erant à veteribus nuncupatæ, vel ab unius Delphidis nomine, vel à conſiliis Deorum denunciandis: Σιους enim Deos, & conſilium βουλην appellabant Æoles. Aliis quaſi Σιοῦ βουλὴ Deo plena.

104. *Sibyllæ*] Cumæam dicit, quæ inter decem à Lactantio recenſitas, novem oraculorum voluminibus, quæ Tarquinio Priſco obtulit, maximè celebris.

Ib. *Manes paternos*] Animam Anchiſæ patris.

Ib. *Averna*] *Avernus* in ſingular, ſeu *Averna* in plur. lacus fuit non longè à Puteolano Campaniæ ſinu, profundiſſimus, cinctus olim inacceſſis ſilvis, atque præruptis collibus: quâ ex re, cùmque inſuper totus ille terræ tractus cavernoſus, ſulfure atque bitumine abundans eſſet, maximè factum, ut Latini poetæ hàc etiam in Inferos deſcenſum patere ſcripſerint.

107. *Deo*] *Apolline.*

111. *Elyſias*] Elyſium, campi Elyſii, aut domus Elyſiæ, ſedes fuerunt beatorum apud inferos, ex poëtarum maximè, atque ethnicorum ſententiâ: ubi omnis generis voluptatibus ſecuri poſt mortem fruerentur.

Ib. *Noviſſima*] Ima, id eſt, inferos. *Supremum enim* mundi regnum eſt cœlum; *medium* terra cum aquis: *ultimum*, inferi.

114. *Junonis avernæ*] Proſerpinæ. Juxta Avernum fuit ſylva Plutoni & Proſerpinæ dicata.

115. *Divellere*] Ut ramum, munus Proſerpinæ deferat.

116. *Orci*] Plutonem dicit, qui diverſis de cauſis diverſa etiam habuit nomina, quæ paſſim ex lexicis licet cognoſcere.

117. *Opes*] Divitiarum namque Deus eſt Plutus.

118. *Jura*] Quique adeò hîc aut illîc eſſent, plecterentur, aut oblectarentur, &c. Quæ fuſè perſequitur Virgil. Æn. 6.

119. *Novis*] Quæ adverſus Turnum præſertim geſſit Æneas.

Inde regrediens aversâ viâ cum duce Cumæâ defessus decipit laborem colloquio. Et dum iter facit tremendum per obscuram lucem; Seu, inquit, tu es Dea propitia, seu Dîs dilectissima, eris semper mihi tanquam Dea: & agnoscam me vivere ex tuo beneficio, quæ voluisti me visere sedes mortis, quæ voluisti me effugere sedes conspectæ mortis. Pro quibus beneficiis sublatus ad oras superas tibi ponam delubra, tibi præbebo cultum thuris. Sibylla respicit hunc, & suspiriis ex imo pectore ductis, Neque, inquit, Dea sum: neque honora caput humanum sacro thure. Neve pecces ignorantiâ, vita æterna mihi præberetur sine fine, si mea virginitas fuisset permissa Apollini amanti. Quamdiu tamen hanc sperat, quamdiu optat me antè captare muneribus; Dissice, inquit, puella Cumæa, quid voveas, frueris tuis votis. Ego monstrans cumulum arenæ correptæ, insciens petivi tot mihi annos evenire, quot pulvis haberet atomos. Oblita sum vovere etiam continuò annos juveniles. Ille tamen mihi offerebat etiam juventutem illabatam si paterer concubitum. Permaneo cœlebs, dono Apollinis neglecto. Verùm jam anni lætiores præterierunt; & tristis senectus venit passu tremulo, quæ diu est ferenda.

Inde ferens lassos aversо tramite passus,
Cum duce Cumæâ fallit sermone laborem.
Dumq; iter horrendum per opaca crepuscula carpit;
Seu Dea tu præsens, seu Dîs gratissima, dixit;
Numinis instar eris semper mihi: meque fatebor
Muneris esse tui; quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me visæ voluisti evadere mortis.
Pro quibus aërias meritis avectus ad auras
Templa tibi statuam; tribuam tibi thuris honorem.
Respicit hunc vates, & suspiratibus haustis,
Nec Dea sum, dixit; nec sacri thuris honore
Humanum dignare caput. Neu nescius erres;
Lux æterna mihi, carituraque fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo patuisset amanti.
Dum tamen hanc sperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit; Elige, ait virgo Cumæa, quid optes:
Optatis potiere tuis. Ego pulveris hausti
Ostendens cumulum, quot, haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit optarem juvenes quoque protinus annos.
Hos tamen ille mihi dabat, æternamq; juventam,
Si Venerem paterer. Contempto munere Phœbi
Innuba permaneo. Sed jam felicior ætas
Terga dedit, tremuloque gradu venit ægra senectus;
Quæ patienda diu est. Nam jam mihi sæcula septem
Acta vides; superest, numeros ut pulveris æquem,
Tercentum messes, tercentum musta videre.
Tempus erit, cùm me de tanto corpore parvam
Longa dies faciat: consumtaque membra senectâ
Ad minimum redigantur onus. Nec amata videbor,
Nec placuisse Deo. Phœbus quoque forsitan ipse
Vel non agnoscet, vel dilexisse negabit.
Usque adeò mutata ferar: nullique videnda,
Voce tamen noscar. Vocem mihi fata relinquent.

Nam jam cernis mihi septem sæcula præterita: restat adspicere tercentum messes, & tercentum vindemias, ut impleam numerum arenæ. Dies erit, cùm diuturnitas temporis reddet me exiguam de tanto corpore et artus exhausti senectute redigantur ad minimum pondus: neque videbor dilecta, neque grata fuisse Deo. Apollo etiam ipse fortè non cognoscet, vel inficiabitur se nostro *amore correptum fuisse. Usque adeò dicar mutata: neque cuiquam conspicienda, cognoscar tamen voce. Fata mihi relinquent vocem.*

NOTÆ.

120. *Aversо*] Cùm rursus ad superas auras Æneas atque Sibylla redirent.

122. *Crepuscula*] Id est, *per lucem dubiam*, qualem decet esse apud inferos.

124. *Numinis*] Hæc omnia adumbrata sunt ex Virg. Æn. lib. 6.

132. *Lux æterna*] Immortalitatis: quam castitatis dispendio noluit Sibylla consequi.

136. *Excidit*] Animo sc. hoc est, oblita sum.

142. *Felicior ætas*] Juvenilis.

143. *Tremulo*] Immo maximè festino venit, sed tremula est ipsa senectus.

153. *Voce*] Vocem fatidicam intelligit, ut indicet, se facultatem vaticinandi cum corporis mole non amissuram.

V. Talia convexum per iter memorante Sibyllâ,
Sedibus Euboïcam Stygiis emergit in urbem
Troïus Æneas: sacrisque è more litatis,
Littora adit nondum nutricis habentia nomen.
Hîc quoque substiterat post tædia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Ulyssei;
Desertum quondam mediis qui rupibus Ætnæ
Noscit Achæmeniden: improvisoque repertum
Vivere miratus, Quis te casusve, deusve
Servat, Achæmenide? Cur, inquit, barbara Grajum
Prora vehit? petitur vestrâ quæ terra carinâ?
Talia quærenti, jam non hirsutus amictu,
Jam suus, & spinis conserto tegmine nullis,
Fatur Achæmenides: Iterum Polyphemon & illos
Aspiciam fluidos humano sanguine rictus;
Hâc mihi si potior domus est Ithaceque carinâ;
Si minùs Æneam veneror genitore. Nec unquam
Esse satîs potero, præstem licet omnia, gratus.
Quod loquor, & spiro; cœlumque, & sidera Solis
Respicio, (Possimne ingratus, & immemor esse?)
Ille dedit; quòd non anima hæc Cyclopis in ora
Venit: & ut lumen jam nunc vitale relinquam;
Aut tumulo, aut certe non illâ condar in alvo.

V. *Sibyllâ talia referente per tramitem arduum, Æneas Phrygius prodit in urbem Euboïcam ex locis inferis: & sacrificiis feliciter absolutis secundum ritus, pervenit ad oras nondum habentes nomen nutricis. Macareus Neritius, socius perspicacis Ulyssis, hîc etiam requieverat post longa tædia laborum; qui agnescit Achæmeniden olim destitutum in mediis cautibus Ætnæ: & stupens quòd ex improviso repertus in vivis esset. Quæ fortuna, inquit, vel quis Deus te custodit, Achæmenide? quamobrem navis Phrygia habet Græcum? quæ tellus quæritur vestrâ navi? Achæmenides nunc non hispidus vestitu, nunc sui juris, & veste nullis spinis obsitâ talia refert petenti; Utinam videam denuo Polyphemum, atque illud os fluens sanguine humano: si vel Ithaca est mihi carior domus hâc navi, si minùs honoro Æneam quam patrem: neque unquam potero esse satîs memor, quamvis faciam omnia. Ex ejus beneficio est quod verba facio, & vivo, & intueor cœlum & solem; quòd hæc anima non data est in rictus Cyclopis (possimne esse immemor & ingratus?) & quanquam jam nunc deseram lumen vitale, aut componar in sepulchrum, aut certè non in illum ventrem.*

NOTÆ.

154. *Convexum*] *Ascensu arduum.*

155. *Euboïcam*] *Cumas* Chalcidensium coloniam: Chalcis enim Eubœæ fuit civitas.

Ib. *Stygiis*] *Inferis: à* Styge inferorum palude.

156. *Litatis*] *Feliciter peractis.*

157. *Nutricis*] *Cajetæ:* quæ ibi sepulta promontorio atque urbi nomen dedit, in eâ Neapolitani regni parte, quæ hodie *Terra di Lavoro* dicitur. Quanquam aliùnde alii nominis istius rationem deducant.

159. *Neritius*] *Ithacensis:* fuit namque Neritus mons Ithacæ Ulyssis Patriæ. Hujus autem Macarei meliùs ab ipso postmodum nosces historiam.

161. *Achæmeniden*] Ulyssis socius, Polyphemi Cyclopis timore in Siciliâ ab Ulysse relictus, qui mox casus suos Macareo petenti narrabit.

163. *Barbara*] *Trojana* navis: nam Græci cæteros omnes vocabant *Barbaros.*

Ib. *Grajum*] Miratur Macareus Achæmeniden Græcum, Ulyssisque comitem cum Trojanis hostibus navigare.

165. *Hirsutus amictu*] Qualem optimè describit Maro: quem vide, Æn. 3. sub fine.

166. *Jam suus*] Jam liber & sui juris: cùm antea Polyphemi potiùs mactanda victima sibi videretur.

Ib. *Nullus*] Cùm priùs, dum in dumis latitaret, lacera & spinis hispida vestis esset:

168. *Aspiciam*] Miserè peream Polyphemi redditus antro, nisi mihi hæc sub Æneâ conditio potior sit, quam illa sub Ulysse. Se enim gratum erga Æneam ostendit Achæmenides.

169. *Hâc*] *Quâ nunc vehor,* (i. e.) *Æneâ.*

Quid

Quid tum mihi fuit consilii (nisi si pavor ademit omnem sensum & consilium) cùm destitutus prospexi vox provebii in vasta maria? Subiit voeferari: verùm metui me detegere hosti: vociferatio Ulyssis propemodum etiam obfuit vestræ navi. Aspexi, cùm rupe direptâ jecit in medios fluctus saxum ingens. Aspexi projicientem iterum ingentes lapides brachio giganteo, tanquam impulsi essent viribus tormenti. Atque metui, ne saxum vel unda obrueret navem, immemor me jam non esse in illâ. Postquam autem fuga vos seduxit à violentâ nece, ille quidem nubilus excurrit per totam Ætnam, atque prætensâ manu explorat arbores, & privatus oculo impingit in saxa, atque porrigens in æquor lacertos infectos sanie, detestatur nationem Græcam, O etiam dicit, si qua fors mihi reddat Ulyssen, vel aliquem ex comitibus, in quem mea ira exæstuat, cujus laniem præcordia, cujus sanguis mihi irriget fauces, & membra fracta tremant sub dentibus, quàm nullum, vel parvum videretur mihi dispendium oculi effossi! Sævus hæc & plura dixit: pallidus metus me invadit, qui cernerem faciem etiamnum fluentem sanguine, & truculentas manus, & circulum orbatum oculo, & artus, & barbam squallentem sanguine humano. Mors erat præ oculis, illa tamen minimum erat malorum. Atque cogitabam illum *modò correpturum* me, *jam jam deterbaturum mea præcordia in sua: & species illius temporis manebat in animo, quò intuitus sum duo corpora meorum sodalium ter quater allidi solo: super quæ ipse immissus, tanquam bispidus leo,*

Quid mihi tunc animi (nisi si timor abstulit omnem
Sensum, animumq;) fuit; cùm vos petere alta relictus
Æquora prospexi? volui inclamare; sed hosti
Prodere me timui: vestræ quoque clamor Ulyssis
Penè rati nocuit. Vidi, cùm monte revulso
Immanem scopulum mediâs permisit in undas.
Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,
Vasta giganteo jaculantem saxa lacerto.
Et, ne deprimeret fluctusve, lapisve carinam,
Pertimui; jam me non esse oblitus in illâ.
Ut verò fuga vos ab acerbâ morte removit;
Ille quidem totam fremebundus obambulat Ætnam,
Prætentatque manu silvas; & luminis orbus
Rupibus incursat: fœdataque brachia tabo
In mare protendens, gentem exsecratur Achivam.
Atque ait: O si quis referat mihi casus Ulyssen,
Aut aliquem è sociis, in quem mea sæviat ira,
Viscera cujus edam, cujus viventia dextrâ
Membra meâ laniem, cujus mihi sanguis inundet
Guttur, & elisi trepident sub dentibus artus;
Quàm nullum, aut leve sit damnum mihi lucis ademptæ!
Hæc, & plura ferox. Me luridus occupat horror,
Spectantem vultus etiamnum cæde madentes,
Crudelesque manus, & inanem luminis orbem,
Membraq; & humano concretam sanguine barbam.
Mors erat ante oculos; minimum tamen illa malorum,
Et jam prênsurum, jam jam mea viscera rebar
In sua mersurum: mentique hærebat imago
Temporis illius, quô vidi bina meorum
Ter quater affligi sociorum corpora terræ.
Quæ super ipse jacens, hirsuti more leonis,

NOTÆ.

186. *Clamor*] Ad illud alludit, quod apud Homerum fingitur Odyss. 9. ubi Ulysses navi aufugiens, Polyphemum clamando atque indicando quinam ipse verè esset, qui se priùs *neminem* dixerat, in sese irritat. Quare, ingentis saxi jactu, penè & ipse & tota navis ab eodem Polyphemo oppressa est.

186. *Oblitus*] Hinc maximus Achæmenidis in suos illustratur affectus.

189. *Prætentat*] Cœcorum more, aut eorum qui per tenebras ambulant.

198. *Luridus*] Qui luridos atque livore pallentes efficit.

Vis-

Viſceraque, & carnes, obliſiſque oſſa medullis,
Semianimeſque artus avidam condebat in alvum.
Metremor invaſit. Stabam ſine ſanguine mœſtus;
Mandentemque videns, ejectantemque cruentas
Ore dapes, & fruſta mero glomerata vomentem:
Talia fingebam miſero mihi fata parari.
Perque dies multos latitans: omnemque tremiſcens
Ad ſtrepitum, mortemque timens, cupiduſque
moriri,
Glande famem pellens, & miſtâ frondibus herbâ,
Solus, inops, exſpes, leto pœnæque relictus,
Haud procul adſpexi longo poſt tempore navim:
Oravique fugam geſtu, ad littuſque cucurri;
Et movi, Graiumque ratis Trojana recepit.
Tu quoque pande tuos, comitum gratiſſime, caſus,
Et ducis, & turbæ, quæ tecum credita ponto eſt.
Æolon ille refert Tuſco regnare profundo;
Æolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos:
Quos bovis incluſos tergo, memorabile munus,
Dulichium ſumſiſſe ducem: flatuque ſecundo
Lucibus îſſe novem, & terram aſpexiſſe petitam:
Proxima poſt nonam cùm ſeſe Aurora moveret,
Invidiâ ſocios prædæque cupidine ductos,
Eſſe ratos aurum, demſiſſe ligamina ventis:
Cum quibus ille retro, per quas modò venerat undas,
Æoliique ratem portus reperîſſe tyranni.
Inde Lami veterem Læſtrygonis, inquit, in urbem

profundebat in ventris voraginem præcordia, & carnes, & oſſa, expreſſis medullis & membra ſemiviva. Horror me corripuit. Triſtis eram atque exſanguis, aſpiciens manducantem, & ejicientem riſtu eſcas ſanguinolentas, & vomentem partes vino immiſtas: credebam ejuſmodi ſortem manere me infelicem. Atque latitans per multos dies, & tremens ad omnem motum, pavens & optans mori, fugans famem glandibus, & gramine miſto foliis, ſolus, egenus, ſine ſpe, traditus morti & ſupplicio, poſt longum tempus non longè vidi navem, atque geſtu indicavi me cupidum eſſe diſcedendi, & excurri ad littus; commovi etiam nautas; & navis Trojana recipit Græcum. Tu etiam, dilectiſſime ſociorum, expone tuam ſortem, & ducis, & agminis, quod tecum commiſſum eſt Pelago.

Ille narrat quomodo Æolus Hippotæ filius, retinuerit ventos carcere, & imperium habuerit in Tuſcum mare; quos ventos coactis in pelle Tauri dux Dulichius ab Æolo accepit, donum magnificum: atque progreſſum eſſe novem diebus vento propitio, & intuitum eſſe terram deſideratam, cùm Aurora decima ſeſe exhiberet, comites impulſos invidiâ, & deſiderio prædæ, putantes utri eſſe incluſam *auram, diſſolviſſe ventos; cum quibus retroceſſiſſe per aquas, per quas modo venerat, atque navem relatam eſſe ad portus regis Æolii. Inde, ait, venimus in antiquam urbem Lami Læſtrygonis.*

NOTÆ.

211. *Ejectantem*] *Eructantem* Heinſ. Ita enim Virg. de hâc re, *ſaniem eructans*, &c.

215. *Moriri*] Secundum quartam conjugationem verbum inflexit, quod ſæpius ſecundum tertiam invenitur. *Moriri* inſuper pro *moriendi* poſitum, ſyntaxi Græcâ.

219. *Fugam*] Geſtu indicavit ſe miſerum ibi relictum atque in navem percupere recipi.

220. *Graium*] Ut hinc Æneæ, aut certè poëtæ humanitas ſit maximè conſpicua, qui hoſtem miſeriâ atque periculis liberat.

221. *Tu quoque*] O Macareu.

223. *Tuſco*] *In mare Tuſcum, ubi Æolias inſulas ſitas eſſe vidimus, imperium tenere.*

224. *Hippotaden*] Filium Jovis ex Aceſtâ quæ Hippotæ Trojani filia.

225. *Incluſos*] Æolo ea poteſtas data eſt, quòd certiſſimè ventorum tempora atque impetum cognoſceret, aliiſque indicaret.

226. *Dulichium ducem*] Ulyſſem, qui ita dictus eſt à Dulichio, ubi regnavit.

233. *Lami*] Neptuni filius, antiquiſſimus rex Læſtrygonum, qui fuerunt populi feritate famoſi, in ultimo Italiæ habitantes. Ad eos cùm veniſſet Ulyſſes, Anthiphates regnabat, à quo nonnullis & navibus & ſociis fuit ſpoliatus. *Formiarum dicitur mœnia tenuiſſe latè Tyrannus*, in Campaniâ, ut ait Hor.

Venimus

Antiphates imperium tenebat in illâ regione. Ego sum missus ad hunc, duobus comitantibus, & vix servati sumus ego & socius meus fugâ: tertius ex nobis madefecit rictus impios Læstrygonis Antiphatæ suo sanguine. Antiphates persequitur fugientes, & convocat multitudinem Læstrygonum. *Conveniunt & sine intermissione jactant lapides & arbores; atque obruunt viros, obruunt naves. Una tamen elapsa est, quæ ferebat nos atque ipsum Ulyssem. Parte comitum amissâ, indignantes & multa conquesti devenimus ad illas terras, quas vides hinc procul: aspice, hinc tibi est procul cernenda insula à me conspecta. Tuque, ô æquissime Trojanorum, fili Deæ, neque enim finito bello appellandus es hostis, ô Ænea) hortor, vita littora Circes. Nos etiam nave vinctâ in littora Circæa, non oblíti Antiphatæ, & Cyclopis valde crudelis, noluimus ire, atque intrare domos incognitas. Delecti fuimus sorte. Sors misit me atque fidelem Politen, & unà Eurylocum, & Elpenorum nimis ebriosum, cum octodecim sodalibus ad urbem Circæam. Ad quam statim atque perveximus, & stetimus ad limen domûs, mille lupi, atque ursæ & leænæ missæ lupis incusserunt timorem occursu suo: sed nulla metuenda, nullaque erat impactura plagam nostro corpori. Quinetiam agitaverunt adulantes caudas per aërem atque, adblandientes prosequuntur vestra vestigia, donec ministræ nos excipiunt & deducunt ad dominam per aulas marmoreis tegmentis circumstratas. Illa sedet in pulchro secessu super solio conspicuo; & tecta pallâ splendenti, circumvelatur insuper veste auratâ.*

Venimus. Antiphates terrâ regnabat in illâ.
Missus ad hunc ego sum, numero comitante duorum:
Vixque fugâ quæsita salus comitique, mihique.
Tertius è nobis Læstrygonis impia tinxit
Ora cruore suo: fugientibus instat & agmen
Concitat Antiphates. Coëunt, & saxa trabesque
Continuant; merguntque viros, merguntque carinas:
Una tamen, quæ nos, ipsumque vehebat Ulyssen,
Effugit. Amissâ sociorum parte dolentes,
Multaque conquesti terris allabimur illis,
Quas procul hinc cernis. Procul hinc tibi (cerne) videnda est
Insula, visa mihi. Tuque, ô justissime Troûm
Nate Deâ (neque enim finito Marte vocandus
Hostis es, Ænea) moneo, fuge littora Circes.
Nos quoque Circæo religatâ in littore pinu
Antiphatæ memores, immansuetique Cyclopis,
Ire negabamus, & tecta ignota subire.
Sorte sumus lecti. Sors me, fidumque Politen,
Eurylochumque simul, nimiique Elpenora vini,
Bisque novem sociòs Circæa ad mœnia misit.
Quæ simul attigimus, stetimusque in limine tecti:
Mille lupi, mistæque lupis ursæque, leæque
Occursu fecêre metum: sed nulla timenda,
Nullaque erat nostro factura in corpore vulnus.
Quinetiam blandas movêre per aëra caudas,
Nostraque adulantes comitant vestigia: donec
Excipiunt famulæ, perque atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. Pulchro sedit illa recessu,
Solenni solio; pallamque induta nitentem,
Insuper aurato circumvelatur amictu.

NOTÆ.

233. *In urbem venimus*] Quæ postea *Formiæ* dictæ sunt, Δάμος αἰπὺ πτολίεθρον, Homer.

234. *Antiphates*] Crudelissimus fuit Anthropophagus ex Lami posteris.

214. *Quas*] *Circæum* promontorium digito ostendebat Macareus olim insulam, nunc continenti junctum, ut patet ex Virgil. Æn. 7. Situm est autem in Latii extremâ orâ, ortum versus: atque ibi urbs fuit *Circæa*, à Circe sic dicta.

Ibid. *Procul videnda*] Neque enim tutum est accedere propiùs.

252. *Nimiique*] Al. *nimiùmque*. Nil. muta. Sic Horat. *Multi Damalis meri*. Idem tamen dixit *nimiùm mero Hylæum*. lib. 2. Ode 12.

253. *Bisque*] Homerus viginti duos præter Eurylochum memorat, Odyss. K, 208.

Ner-

Nereïdes, Nymphæque simul, quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt,
Gramina disponunt; sparsosque sine ordine flores
Secernunt calathis, variasque coloribus herbas.
Ipsa, quod hæ faciunt, opus exigit: ipsa, quid usus
Quoque sit in folio, quæ sit concordia mistis,
Novit: & advertens pensas examinat herbas.
Hæc ubi nos vidit, dictâ acceptâque salute,
Diffudit vultus, & reddidit omnia votis.
Nec mora; misceri tosti jubet hordea grani,
Mellaque, vimque meri, cum lacte coagula passo;
Quique sub hâc lateant furtim dulcedine, succos
Adjicit. Accipimus sacrâ data pocula dextrâ.
Quæ simul arenti sitientes hausimus ore,
Et tetigit summos virgâ Dea dira capillos;
(Et pudet, & referam) setis horrescere cœpi,
Nec jam posse loqui; pro verbis edere raucum
Murmur; & in terram toto procumbere vultu:
Osque meum sensi pando occalescere rostro:
Colla tumere toris: & quâ modò pocula parte
Sumta mihi fuerant, illâ vestigia feci.
Cumque eadem passis (tantùm medicamina possunt)
Claudor harâ: solumque suis caruisse figurâ
Vidimus Eurylochum: solus data pocula fugit.
Quæ nisi vitâsset, pecoris pars una maneret
Nunc quoque setigeri. Nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultor veniisset Ulysses.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album,
Moly vocant Superi. Nigrâ radice tenetur.
Tutus eo, monitisque simul cœlestibus intrat
Ille domum Circes: & ad insidiosa vocatus

Nereïdes mistæ puellis, quæ nullas trahunt lanas agitatis digitis, neque ducunt fila sequacia, herbas in ordinem ponunt, atque discernunt in quasdam flores confusè positos, atque gramina distincta coloribus. Ipsa etiam in simili opere se exercet: ipse etiam scit, quæ sit virtus cujusque herbæ, quæ sit vis conjunctarum; atque sedula discutit gramina ponderata. Postquam illas nos intuita est, salute oblatâ atque redditâ exhilaravit faciem, & nobis ad omnia pro votis nostris benignè respondet. Atque omissâ cunctatione, imperat misceri grana hordei tosti, & mella, & copiam vini, cum lacte coagulato: & admiscet succos, qui clam sint sub hâc dulcedine. Sumimus pocula exhibita manu execrabili. Quæ statim atque siti compulsi bibimus ore sicco, & Dea crudelis attigit extremos capillos baculo; (Pudet me, sed tamen narrabo) cœpi aper fieri & setosus, atque jam non posse verba facere: loco vocum proferre raucum murmur; & dilabi in solum totâ facie: atque sensi metum os mutari in callum curvi rostri; colla extantibus carnibus tumida fieri: & quâ parte pocula à me accepta fuerant, illâ signavi vestigia. Et (tantùm valent medicinæ) cum sociis concludor suili stabulo: atque advertimus unicum Eurylochum in porcum non fuisse mutatum: unicus vitavit exhibita pocula. Quæ nisi effugisset, esset nunc etiam eorum unus, qui mutati erant in pecudes setiferas: Neque Ulysses certior factus tanti exitii ab illo ultus esset Circen. Cyllenius pacis conciliator illi dederat florem candidum: Dii appellant Moly. Alitur radice atrâ. Ille securus eo, atque simul documentis cœlestibus jubit domum Circes: atque illectus ad dolosa

NOTÆ.

270. *Pensas*] Nam Pharmaca, nisi penderentur, rectè componi non possunt.

272. *Diffudit*] Opponitur τὸ corrugare.

283. *Parte*] *Manus, quibus modo pocula sumpseram in crura anteriora versa.*

291. *Cyllenius*] *Mercurius* est, *à Cyllene Arcadiæ* monte, ubi educatus erat; qui *Moly* reperisse dicitur Homero.

291. *Florem*] Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἶκελον ἄνθος, Μῶλυ δὲ μιν κάλέεσι Θεοί. Homer, Odyss. 10. v. 304. Scribunt quidam hanc herbam à Mercurio Ulyssi datam, tanquam amuletum adversus veneficia præsentissimum. Alii Φρόνησιν, alii σωφρόσυνην interpretantur.

Po-

Pocula conantem virgâ mulcere capillos
Reppulit ; & ſtricto pavidam deterruit enſe.
Inde fides, dextræque datæ : thalamoque receptus
Conjugii dotem ſociorum corpora poſcit.
VI. Spargimur innocuæ ſuccis melioribus herbæ;
Percutimurque caput converſæ verbere virgæ :
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quò magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur : ſetæque cadunt, bifidoſque relinquit
Rima pedes. Redeunt humeri : ſubjecta lacertis
Brachia ſunt. Flentem flentes amplectimur illum,
Hæremuſque ducis collo : nec verba locuti
Ulla priora ſumus, quàm nos teſtantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora : multaque præſens
Tempore tam longo vidi, multa auribus hauſi.
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi rettulit una
Quatuor è famulis, ad talia ſacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum ſola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore ſignum
Oſtendit, juvenile, gerens in vertice picum,
Æde ſacrâ poſitum, multiſque inſigne coronis.
Quis foret, et quare ſacrâ coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & ſcire volenti,
Accipe, ait, Macareu : dominæque potentia quæ ſit,
Hinc quoque diſce, meæ. Tu dictis adjice mentem.
VII. Picus in Auſoniis, proles Saturnia, terris
Rex fuit, utilium bello ſtudioſus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat. Licet ipſe decorem
Aſpicias, fictâque probes ab imagine veram.
Par animus formæ. Nec adhuc ſpectâſſe per annos
Quinquennem poterat Graiâ quatèr Elide pugnam.

pocula, reppulit illam *nitentem tangere comam bacillo, & prohibuit trementem evaginato gladio. Inde fides* inita eſt, *& dextræ junctæ : atque admiſſus in lectum petit in præmium connubii*, ut reſtituat *corpora comitum* priſtinæ figuræ.

VI. *Irrigamur ſuccis melioribus graminis innocui : atque nobis percutitur caput ictu virgæ converſæ, & voces contrariæ vocibus prolatis proferuntur. Quò magis illa cantat, eò magis tollimur jublati ex terrâ, & ſetæ decidunt, & fiſſura deſerit pedes bifidos. Humeri redduntur, brachia ſubmittuntur lacertis.* Nos *lachrymantes amplectimur illum lachrymantem, atque manemus ſuſi in collo ducis ; neque protulimus ullas voces priores, quàm ſignificantes nos* fore *memores* tanti beneficii. *Ibi manſimus per annum : & cùm tam diu adfuerim, vidi plurima, accepi plurima auribus.* Audivi *hoc etiam cum plurimis, quod una ex quatuor ancillis inſtitutis ad ejuſmodi ſacra mihi clam narravit : namque, dum Circe ſola eſt cum meo duce, illa mihi monſtrat ſtatuam juvenis ſculptam ex candido marmore, ferentem picum in vertice collocatam in ſacello, atque ornatam multis ſertis. Cum exquirerem, & nôſſe cuperem, quiſnam is eſſet, & quamobrem coleretur in templo ſacro quare gereret hanc volucrem, Audi, inquit, Macaren : atque hinc cognoſce, quæ ſit poteſtas meæ dominæ. Tu attentum præbe animum* meis *ſermonibus.*

VII. *Picus filius Saturni rex fuit terris Italis, cupidus equorum generoſorum. Pulchritudo erat viro, qualem vides. Potes ferè ſpectare pulchritudinem, atque laudare veram* Pici formam ob ea quæ *à ſimulacro fictо* exhibetur. *Animus ſimilis erat pulchritudini : neque adhuc poterat per ætatem vidiſſe quater certamen quinquennale in Græca Elide.*

NOTÆ.

311. *Quatuor è famulis*] Ancillas quidam exponunt quatuor anni tempeſtates, alii elementa quatuor ; ipſem Circen interpretantur mixtionem, et alterationem diverſarum rerum, unde generentur omnia, beneficio Solis, cujus filia fuit Circe.

322. *Quam*] *Statuam & ſignum Pici oſtendit.*

324. *Nec adhuc*] Nondum natum fuiſſe dicit 20 annos.

325. *Elide*] Quæ regio eſt Peloponneſi, in quâ Piſa ſeu Olympia ad Alpheum fluvium, ubi ludi Olympici quinto quoque anno celebrati ſunt.

Ille

Ille suos Dryadas Latiis in montibus ortas
Verterat in vultus: illum fontana petebant
Numina Naïades, quas Albula, quasque Numici,
Quasque Anienis aquæ, cursuque brevissimus Almo,
Narq; tulit præceps, & amœnæ Farfarus umbræ; 330
Quæque colunt Scythicæ regnum nemorale Dianæ,
Finitimosque lacus. Spretis tamen omnibus unam
Ille fovet Nymphen, quam quondam in colle Palatî
Dicitur Iönio peperisse Venilia Jano.
Hæc, ubi nubilibus primùm maturuit annis, 335
Præpositio cunctis Laurenti tradita Pico est,
Rara quidem facie, sed rarior arte canendi;
Unde Canens dicta est. Silvas & saxa movere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore suo, volucresque vagos retinere solebat. 340
Quæ dum fœmineâ modulatur carmina voce,
Exiêrat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros: tergumque premebat
Acris equi; lævâque hastilia bina ferebat,
Phœniceam fulvo chlamydem contractus ab auro. 345

ille formæ suæ venustate in amorem illexit Dryadas natas in collibus Latinis: Naïades Deæ aquaticæ, quas Tibris, & quas atquæ Numici, & quas aquæ *Anienis, & Almo brevissimus cursu, & Nar celer habuit & Farfarus præbens gratam umbram, & quæ frequentant regnum nemorale Dianæ Scythicæ, & stagna proxima, illum cupiebant. Ille tamen, contemptis cæteris, amat unam Nymphan, quam Venilia dicitur peperisse olim Jano Iönio in monte Palatino. Postquam hæc præstans quidem formâ, sed præstantior peritiâ cantandi: ex quo vocata est Camens; primùm pervenit ad ætatem nubilem, data est Pico Laurenti qui omnibus erat prælatus. Consueverat attrahere arbores & lapides, & delinire feras, & sistere suo cantu longos fluviös, & corripere aves fugaces. Quæ dum modulatur versus voce muliebri. Picus prodiêrat domâ in campos Laurentes percussurus apros ibi versatos: atque equo insidebat generoso, & gerebat sinistrâ duo venabula, collectam habens chlamyden purpúream fibulâ aureâ.*

NOTÆ.

316. *Dryadas*] Nymphas dicit, quæ in *silvis vivere* credebantur, Pici amore fuisse correptas.

328. *Albula*] Tiberis est, qui priùs ab aquæ colore eo nomine appellatus.

Ib. *Numici*] Fluvius est Laurentis agri, in quo Æneam mersum fuisse ferunt.

329. *Anienis*] *Anio* fluvius est Latii non longè ab urbe in Tiberim defluens.

Ib. *Almo*] Fluvius haud longè ab urbe Româ distans, qui in Tiberim non longè à fonte influit; unde à Nostro *cursu brevissimus* dicitur.

330. *Nar*] Umbriæ hic est fluvius, in Tiberim quoquè labens.

Ib. *Farfarus*] Sabinorum est fluvius, qui per valles stagnans ripas habet plurimis arboribus consitas, à quibus amænæ diffunduntur umbræ.

331. *Scythicæ*] In *Chersonesо Tauricâ* sanguine exterorum, qui illic appellabant, colebatur Diana; quæ ab Oreste, ut quibusdam placet, *Atticiam* Latii oppidum oraculi jussu translata, tantâ ibi non culta fuit immanitate.

Ib. *Regnum nemorale*] Sacerdotium Dianæ Aricinæ vocabatur Regnum, & sacerdos ipse Rex, quem Suet. in Calig. *nemorensem regem* vocat.

333. *Palatî*] *Palatium mons* fuit unus ex septem Romæ maximè conspicuis, ubi Augustus Apollini ædem porticibus & bibliothecam celeberrimam extruxit.

334. *Iönio*] *Janus*, qui antiquissimus ideo *Iönius* dicitur, quòd Perrhœbus esset, atque adeò *Iönio* mari vicinus, illud superandum habuerit, cùm in Italiam venit.

Ib. *Venilia*] *Soror* una dicitur *Amatæ Latini uxoris*, & *mater Turni* à Virgilio; quæ quomodo *Jani uxor* esse potuerit, non video.

336. *Laurenti*] Qui *Laurento Latii oppido* ab ipso condito, non procul à Lavinio imperabat.

345. *Contractus*] Illud est, quod Maro ita expressit, Æneid. 9.

——— *Lato quam circum amplectitur auro*
Balteus, & tereti subnexit fibula gemmâ.

Filia Solis venerat etiam in eadem nemora; atque ut carperet raras quasdam *herbas in fertilibus montibus deseruerat montem Circæum appellatum suo nomine. Quas abscondita frondibus statim atque aspexit juvenem, hæsit attonita: gramina, quæ carpserat, exciderunt sinu, & ignis visus est currere per totas medullas. Postquam primùm respuit, & vindicavit se à potenti flammâ, voluit agnoscere, quid optaret. Impetus equi, & ministri circumfusi causæ fuerunt, ne posset accedere. Non tamen elaberis,* inquit, *quanquam ventis auferreris, si saltèm mihi perspecta jum, si omnis potentia graminum non effluxit, si mea carmina* non *me decipiunt. Dixit: & formavit speciem ficti apri sine omni corpore: atque imperavit transcurrere præter oculos regis, & videri subire silvam spissam arboribus, quâ ea est maximè opaca, & qua loca sunt impervia equo. Sine cunctatione, Picus nescius confestim persequitur umbram prædæ: atque properè deserit dorsum fumans equi: & sequens spem inanem vagatur pedes in excelsâ silvâ. Illa concipit preces, & profert incantamenta, & veneratur Deos ignotos obscuro carmine, quo & consuevit obscurare faciem Lunæ splendidæ, atque inducere nubila bibula capiti paterno. Tum etiam aer cogitur carmine cantato, & tellus emittit vapores: atque comites errant per obscuras vias, & rex caret satellitibus.* Circe *nacta locum et tempus, ô, inquit, per tuos oculos, qui corripuerunt meos, & per hanc speciem, formosissime, quæ causa est, ut* Ego, licèt, *Dea* sim, *te precor, fave nostro amori, atque sume tibi pro socero Solem, qui perspicit omnia;*

Venerat in silvas & filia Solis easdem:
Utque novas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta suo Circæa reliquerat arva.
Quæ simul ac juvenem virgultis abdita vidit;
Obstupuit. Cecidêre sinu, quas legerat herbæ:
Flammaque per totas visa est errare medullas.
Ut primùm valido mentem collegit ab æstu:
Quid cuperet, fassura fuit. Ne posset adire,
Cursus equi fecit, circumfususque satelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modò me novi; si non evanuit omnis
Herbarum virtus, & me mea carmina fallunt.
Dixit; & effigiem nullo cum corpore falsi
Finxit apri: præterque oculos transcurrere regis
Jussit, & in densum trabibus nemus ire videri;
Plurima quâ silva est, & equo loca pervia non sunt.
Haud mora; continuò prædæ petit insscius umbram
Picus, equique celer fumantia terga relinquit.
Spemque sequens vanam, silvâ pedes errat in altâ.
Concipit illa preces, & verba venefica dicit;
Ignotosque Deos ignoto carmine adorat,
Quo solet & niveæ vultum confundere Lunæ,
Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.
Tum quoque cantato densatur carmine cœlum,
Et nebulas exhalat humus; cæcisque vagantur
Limitibus comites; & abest custodia regi.
Nacta locum, tempusque, Per ô tua limina, dixit,
Quæ me acceperunt, perq; hanc, pulcherrime, formam,
Quæ facit ut supplex tibi sim Dea, consule nostris
Ignibus; & socerum, qui pervidet omnia, Solem

NOTÆ.

346. *Filia*] *Circe* scilicet.

354. *Circumfusus.* Non modò celerrimus equus Picum à Circes oculis abstulerat; verùm ut maxime constitisset, facilè non erat coram comitum latera stipantium agmine, de amore illum compellare.

362. *Umbram*] *Apum Circes veneficiis simulatum.*

366. *Ignoto*] *Non vulgo intellecto; magico.*

368. *Patrio*] *Soli.* Fabulam autem videtur exponere ipsa poëta.

369. *Densatur*] *In nubem cogitur aër,* ut inquit Virgilius.

373. *Mea*] *Ipsi tui oculi per meos oculos ad intima delapsi præcordia, meis medullis acerrimum commovent incendium,* inquit Apuleius Metamorph. lib. 10.

Accipe

Accipe: nec durus Titanida despice Circen.
Dixerat. Ille ferox ipsamque, precesque, repellit;
Et, quæcumque es, ait, non sum tuus; altera captum
Me tenet; & teneat per longum comprecor ævum:
Nec Venere externâ socialia fœdera lædam;
Dum mihi Janigenam servabunt fata Canentem.
Sæpe retentatis precibus Titania fruſtrà,
Non impunè feres, neque enim reddêre Canenti:
Læsaq; quid faciat, quid amans, quid fœmina, discet
Rebus, ait: sed amans, & læsa & fœmina, Circe.
Tum bis ad occasum, bis se convertit ad ortum:
Ter juvenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit, sese solito velociùs ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit:
Seque novam subitò Latiis accedere silvis
Indignatus avem, duro fera róbora rostro
Figit; & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxêre colorem.
Fibula quod fuerat, vestemque momorderat aurum,
Pluma fit; & fulvo cervix præcingitur auro:
Nec quicquam antiqui Pico, nisi nomina, restat.

VIII. Interea comites clamato sæpe per agros
Nequicquam Pico, nullâque in parte reperto,
Inveniunt Circen (nam jam tenuaverat auras,
Passaque erat nebulas ventis ac sole resolvi)
Criminibusque premunt veris, regemque reposcunt,
Vimque ferunt; sævisque parant incessere telis.
Illa nocens spargit virus, succosque veneni:
Et Noctem, Noctisque Deos Ereboque Chaoque
Convocat, & magicis Hecaten ululatibus orat.
Exsiluêre loco (dictu mirabile!) silvæ:

neque immitis sperne Circen Titanida. Dixerat: ille ferox rejicit & ipsam & preces; atque, inquit, Quæcunque es, non sum tuus: alia tenet me captum, & oro ut illa teneat me per longum tempus; neque violabo jura connubialia Venere peregrinâ, quamdiu fata mihi indulgebunt Canentem Jani filiam. Titania, precibus sæpius iteratis fruſtrà; Non inultus discedes, inquit; neque verò reverteris ad Canentem: & scies experientiâ quid, quæ offensa est, præstare possit, quid amans, quid fœmina: atque Circe & offensa, & amans, & fœmina. Tum bis se convertit ad occasum, bis se contorquet ad ortum: ter tetigit juvenem virgâ, protulit tria carmina. Ille fugit, ipse miratus sese ferri celeriùs solito, advertit pennas in corpore: atque ægrè ferens se repentè accedere novam volucrem silvis Latinis percutit duras arbores sævo rostro, atque infensus impingit plagas oblongis ramis. Pennæ ceperunt colorem coccineum chlamydis: aurum quod fuerat uncinulus, atque conjunxerat amictus, fit pluma; & collum circumdatur flavo auro; nec quicquam supereſt antiqui Pico præter nomen.

VIII. *Interea comites, Pico sæpe fruſtrà vocato per campos, neque ullibi invento, incidunt in Circen (jam enim tenuaverat aërem, atque passa erat nubila dispergi ventis ac sole) atque coarguunt veris accusationibus, & repetunt regem, vimque intentant, & volunt irruere* in eam *feris hastilibus. Illa spargit perniciosum virus & succos venenatos, & congregat caliginem, & Deos Caliginis & Erebi & Chaos, atque precatur Hecaten magicis ululatibus, Silvæ (mirabile dictu) loco motæ sunt:*

NOTÆ.

376. *Titanida*] *Titanis sive Solis filiam.*

384. *Discet rebus*] Re ipsâ cognoscet.

385. *Circe*] Non sine lepore atque maximâ emphasi ultimò nominata est *Circe.*

387. *Ter juvenem*] Religionis summæ Pythagoricus hic numerus, & masculæ virtutis, & Deorum superûm, propter trinam regulam divinæ rationis.

391. *Rostro*] Felium enim more in subrecum ascendit, percussique corticis sono pabulum subesse intelligit. *A Woodpecker.*

399. *Tenuaverat*] Coactas nubes & densatum aërem solverat.

404. *Erebo*] Quæ profundissima est inferorum sedes; ubi etiam Erebus Deus, ex Chao & Calligine procreatus.

Ibid. *Chao*] Quod omnium rerum confusa moles, ex quâ omnia derivata: vel etiam Deorum omnium antiquissimus, ex quo cæteri propagati.

405. *Hecaten*] Dianam dicit, quæ veneficiis atque incantamentis præfuit.

& terra ingemuit, & arboros proximæ palluerunt: & gramina humida facta sunt sparsa guttis cruentis: & saxa visa proferre rauces mugitus; & canes latrare; & terra exudare nigris anguibus, & exiles umbræ mortuorum volitare. Vulgus attonitum prodigiis tremit. Illa tetigit vultus attonitos trementium baculo incantato: ex cujus contactu prodigia diversarum ferarum invadunt juvenes. Nulli sua forma supererat.

Ingemuitque solum, vicinaque palluit arbos:
Sparsaque sanguineis maduerunt pabula guttis;
Et lapides visi mugitus edere raucos;
Et latrare canes; & humus serpentibus atris
Squallere, & tenues animæ volitare silentûm.
Attonitum monstris vulgus pavet. Illa paventûm
Ora venenatâ tetigit mirantia virgâ.
Cujus ab attactu variarum monstra ferarum
In juvenes veniunt. Nulli sua manſit imago.

IX. *Sol occidens tetigerat Hesperia, & maritus nequiquam erat exspectatus oculis atque mente Canentis. Ministri una cum plebe discurrunt per omnes silvas, atque ferunt lucernas obvias. Neque satis est Nymphæ ejulare, & discerpere comam & seſe plangere; quanquam facit hæc omnia: exsilit, atque amens vagatur per campos Latinos. Sex noctes & totidem dies solis revertentis conspexerunt illam, expertem somni & alimenti, errantem per cacumina montium & per valles, quà fortuna ferebat. Tiberis novissimus vidit illam exhaustam mœrore & itinere, atque demittentem artus in ripâ frigidâ: Ibi lugens etiam ipsos mœrores non sine modulatione exprimens, proferebat voces sono exiguo cum fletibus, ut aliquando cygnus jam moriturus modulatur cantus ante funera. Denique habens medullas extenuatas fletibus defecit; & paulatim disjecta est in subtilem aërem. Fama tamen mansit loco, quem antiquæ Musæ appellârunt Canentem, ut par fuit, de nomine Nymphæ.*

IX. Presserat occiduus Tarteſſia littora Phœbus:
Et fruſtrà conjux oculis, animoque Canentis
Exſpectatus erat. Famuli, populuſque per omnes
Diſcurrunt ſilvas, atque obvia lumina portant.
Nec ſatis eſt Nymphæ flere, & lacerare capillos,
Et dare plangorem; facit hæc tamen omnia: ſeſe
Proripit, ac Latios errat veſana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt, inopem ſomnique, cibique,
Per juga, per valles, quà fors ducebat, euntem.
Ultimus aſpexit feſſam luctuque, viâque
Tibris, & in gelidâ ponentem corpora ripâ.
Illìc cum lachrymis ipſos modulata dolores,
Verba ſono tenui mœrens fundebat; ut olim
Carmina jam moriens canit exequialia cygnus:
Luctibus extremùm tenues liquefacta medullas
Tabuit: inque leves paulatim evanuit auras.
Fama tamen ſignata loco eſt; quem ritè Canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixêre Camœnæ.

NOTÆ.

411. *Tenues*] Umbras dicit ſine corpore.

Ib. *Silentûm*] *Silentes* pro *umbris*, paſſim apud poëtas: ſic Æacus *jura ſilentibus reddere* dicitur, Met. 13.

412. *Vulgus*] De Pici comitibus ſermo eſt.

413. *Tetigit*] Neque hodiernæ veneficæ, niſi ſingulatim aut peculiari quodam modò ſingulis attributo, veneno nocere videntur.

416. *Tarteſſia*] *Occidentalia: Tarteſſus* enim, quam Mela alibique *Carthaginem* vocant, eſt oppidum Hiſpaniæ Bœoticæ inter Calpen, & Belotum. Secundum verò vulgarem opinionem à littore Heſperio proſpicientibus ſol in oceano, tanquam in plano, occidere videtur.

419. *Obvia*] *Pico*, ſi forte reperire poſſent.

430. *Canit*] Mirùm eſt, quòd non poëtæ modò ſed oratores, philoſophi inſuper hanc eandem fabulam de cygni ferali cantu inculcaverint, qui non aliam quam raucam vocem ſolitus eſt prodere.

432. *Evanuit*] Aptiſſimâ certè metamorphoſi, ſiquidem *Vocis* ea ſit natura, ut poſt breve aliquod temporis ſpatium *tenues vaneſcat in auras.*

Tali

Talia multa mihi longum narrata per annum,
Visaque sunt: resides & desuetudine tardi
Rursus inire fretum, rursus dare vela jubemur.
Ancipitesque vias, & iter Titania vastum
Dixerat, & sævi restare pericula ponti.
Pertimui, fateor; nactusque hoc littus adhæsi.
X. Finierat Macareus: urnâque Æneïa nutrix
Condita marmoreâ, tumulo breve carmen habebat:
Hîc me Caieten notæ pietatis alumnus
Ereptam Argolico, quo debuit igne, cremavit.
Solvitur herboso religatus ab aggere funis:
Et procul insidias, infamatæque relinquunt
Tecta Deæ; lucosque petunt, ubi nubilus umbrâ
In mare cum flavâ prorumpit Tibris arenâ,
Faunigenæque domo potitur natâque Latini;
Non sine Marte tamen. Bellum cum gente feroci
Suscipitur; pactâque furit pro conjuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota: diuque
Ardua sollicitis victoria quæritur armis.
Auget uterque suas externo robore vires:
Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur
Castra. Neque Æneas Evandri ad limina frustra,
At Venulus magnam profugi Diomedis ad urbem

Multa ejusmodi mihi relata atque visa per longum annum: segnes atque ignavi desuetudine denuò jubemur inire mare, atque pandere carbasa. Titania admonuerat de itinere dubio atque de ejus longitudine, & superesse discrimina asperi matris. Agnosco me expavisse atque nactus has oras hîc mansi.

X. Absolverat Macareus: & Æneæ nutrix composita in urnâ marmoreâ habebat brevem titulum sepulchro inscriptum: *Alumnus celebris pietate hîc cremavit igne, quo debuit, me Cajetam servatam ab* igne *Græco. Vincula nexa expediuntur ab aggere gramineo, atque longè deserunt insidias & domum Deæ famosæ, & accedunt ad lucos, ubi Tibris, opacus arborum umbris, defluit in mare cum fulvâ glareâ. Atque* Æneas *potitur domo & filiâ Latini, qui Fauni filiis erat, non tamen sine bello. Bellum geritur cum natione sævâ; & Turnus sævit pro sponsâ promisâ. Tota Tuscia congreditur cum Latio, & victoria difficilis diu quæritur bello anxio. Uterque augat suas opes viribus peregrinis; & multi stant à partibus Rutulorum, multi à partibus Trojanorum. Neque Æneas accesserat incassùm ad ædes Evandri, at Venulus* frustrà venerat *ad ingentem urbem profugi Diomedis.*

NOTÆ.

455. *Longum*] Quo apud Circen Macareus, una cum Ulysse atque sociis commoratus erat.

438. *Ancipites*] *Multis periculis obsitas.*

Ib. *Titania*] *Circe* est.

441. *Æneïa*] *Cajeta:* quæ ibi sepulta portui & urbi nomen suum dedit, quod hodieque permanet.

444. *Argolico igne*] Quo à Græcis incensum fuit Ilium. *Quo debuit*] Funebri.

445. *Funis*] Quo Æneæ naves alligatæ erant.

449. *Faunigenæ*] Latini, qui Fauno & Maricâ genitus est.

Ib. *Natâ*] *Laviniâ.*

450. *Marte*] Namque gravissimum bellum adversus Turnum & Rutulos, gentem ferocem, gessit.

451. *Pactâ*] Lavinia est, quam mater Amatâ, (ut est fœminarum pervicacia) Turno, invitis Fauni oraculis, quæ illum externo marito addicebant, Latino insuper marito reluctante promiserat.

452. *Tyrrhenia*] Quæ Trojanis favet adversus Turnum; ut Virgil.

453. *Ardua*] Siquidem Dii ipsi sæpius de eâ contenderint. Junone Turno, Venere sub præsertim favente Æneæ.

455. *Rutulos*] Latii fuerunt populi Turno subditi.

Ib. *Multi*] Recensentur omnes à Marone Æn. 7. à v. 794.

456. *Evandri*] Rex fuit Arcadiæ, qui cùm patrem imprudens occidisset, atque regno pulsus esset, Carmentæ matris fatidicæ hortatu in Italiam venit, atque victis Aboriginibus ea loca tenuit, ubi postea Roma condita fuit. Is Æneam consiliis, atque copiis auxiliaribus juvit.

457. *Venulus*] Qui à Turno ad Diomedem missus orator, frustrà auxilium petivit.

Ib. *Diomedis*] Rex fuit Ætoliæ, idemque bello fortissimus, qui à bellò Trojano reversus, cùm adulteram sibique insidiantem Ægialen uxorem cognovisset, in Italiam profugit; ubi Dauni Apuliæ regis filiam cum parte regni suam fecit Argyripam insuper condidit.

Ille quidem posuerat vastissimos muros sub Dauno Iapyge, & possidebat agros dotales. Sed postquam Venulus enarravit jussa Turni, & popposcit suppetias, heros Ætolius excusat se quò minùs opem ferat: & ait se non cupere ut ad bellum mittat subditos sui soceri: neque habere viros ex numero suorum quos armare possit. Neve credatis hæc esse ficta, tametsi mœror redintegretur crudeli admonitu, sustineam tamen referre. Postquam sublimis Troja deflagravit, & arces Illiacæ pabulo fuerunt igni Græco; & heros Narycius, virgine sublatâ, pœnam, quam ipse solus à virgine meruit, in omnes Græcos sparsit, nos Græci divellimur, & ablati ventis per infensa maria, ferimus fulmina, caliginem, nimbos, iram cœli & occani & in summam exitii Caphareum. Neve detineam vos memorans singulatim luctuosos eventus; Græcia tum potuit videri lugenda etiam Priamo. Favor tamen armigeræ Palladis sustulit ex undis me custoditum. Verùm rursus ab Argis patriis

Venerat. Ille quidem sub Iapyge maxima Dauno
Mœnia condiderat, dotaliaque arva tenebat.
Sed Venulus Turni postquam mandata peregit,
Auxiliumque petit; vires Ætolius heros
Excusat. Nec se soceri committere pugnæ
Velle sui populos, nec, quos è gente suorum
Armet, habere viros. Neve hæc commenta putetis,
(Admonitu quanquam luctus renoventur amaro)
Perpetiar memorare tamen. Postquam alta cremata est
Ilion, & Danaas paverunt Pergama flammas;
Naryciusque heros, à virgine, virgine raptâ,
Quam meruit solus pœnam, digessit in omnes;
Spargimur; & ventis inimica per æquora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram cœlique, marisque
Perpetimur Danaï, cumulumque Capharea cladis.
Neve morer referens tristes ex ordine casus;
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferæ servatum cura Minervæ
Fluctibus eripuit. Patriis sed rursus ab Argis

NOTÆ.

458. *Iapyge*] Apulò: ut 6 lib. Fast. Et *generum Oenidèn, Apule Daune, tuum.* Confunduntur hæc nomina, Apulia, Calabria, Iapygia: quæ propriè continet Messapios, Peucetios, Daunios. *Cluver.* lib. 4. cap. 10.

459. *Dotalia*] In dotem uxoris à socero Dauno accepta.

461. *Ætolius*] *Diomedes*, quem antea in Ætoliâ imperium habuisse diximus.

466. *Postquam*] *Hic incipit Diomedis oratio ad Venulum.* Vide similem in Virg. Æneid. 11. sub initio.

468. *Narycius*] Locrensis: fuit enim *Narynx*, quæ & *Narycium* & *Naryce* dicitur, urbs Locridis. De Ajace autem Oïlei hîc agitur, qui ob stupratam Cassandram regiam virginem in ipso Minervæ templo, non in se tantùm, sed in omnes Græcos numinis iram concitavit. Nam in patriam navigantes, & ipse, maximâ ortâ tempestate, fulmine percussus est, alii per maria fuêre disjecti: Æneid. *Unius ob noxam & furias Ajacis Oïlei*, &c.

Ib. *Virgine*] *Minervâ*; quam dicit Virgil. Græcòs tempestate oppressisse; Æn. 1.

——*Pallasne exurere classem*
Argivum, &c.——

Ib. *Virgine*] *Cassandrâ.*

472. *Capharea*] Illud Eubœæ promontorium Virgilius hâc causâ *ultorem* dixit. Nauplius Palamedis filii mortem iniquo animo ferens, Minervæ suasu, Græcis tempestate laborantibus faces, quasi portûs signa, ex Caphareo extulit, quò cùm appellere niterentur, in cautes Euboïcas naufragi interiêrunt.

474. *Priamo*] Utcumque infensissimo hosti, siquidem à Græcis regno, liberis, vitâ denique spoliatus erat. Diomedes apud Virg. Æn. 11.

Vel Priamo miseranda manus——

475. *Armiferæ*] *Nam & Dea belli.*

476. *Argis*] Argos enim Peloponnesi urbem Tydeus, Ætoliæ regno pulsus ad Adrastum confugerat; ubi ex Deiphyle hujus filiâ Diomedem suscepit.

477. *Vulnere*] Nam in bello Trojano Diomedes cum Æneâ congressus, cùm ibi eum auxilio Veneris eripi viderit, in ipsam Deam sagittas conjecit. Quare irata Dea à Diomede uxoris Ægiales (Sthenelì amoribus jam vacantis) animum sic abalienavit, ut illum ab excidio Trojano reversum accipere noluerit.

Pellor:

Pellor: & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus: tantosque per alta labores
Æquora sustinui, tantos terrestribus armis;
Ut mihi felices sint illi sæpe vocati,
Quos communis hyems, importunisque Caphareus
Mersit aquis: vellemque horum pars una fuissem.
Ultima jam passi comites belloque, fretoque
Deficiunt; finemque rogant erroris. At Agmon
Fervidus ingenio, tum verò & cladibus asper,
Quid supereſt, quod jam patientia vestra recuset
Ferre, viri? dixit. Quid habet Cytherea, quod ultra
(Velle puta) faciat? nam dum pejora timentur,
Est in vota locus: fors autem ubi pessima rerum,
Sub pedibus timor est, securaq; summa malorum: 490
Audiat ipsa, licèt; licèt, ut facit, oderit omnes
Sub Diomede viros; odium tamen illius omnes
Spernimus, & magno stat magna potentia nobis.
Talibus invitam Venerem Pleuronius Agmon
Instimulat verbis; veteremque resuscitat iram. 495
Dicta placent paucis. Numeri majoris amici
Agmona corripimus: cui respondere paranti
Vox pariter, vocisque via est tenuata; comæque
In plumas abeunt: plumis nova colla teguntur,
Pectoraque, & tergum: majores brachia pennas 500
Accipiunt; cubitique leves sinuantur in alas.
Magna pedum digitos pars occupat, oraque cornu
Indurata rigent; finemque in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, & cum Rhetenore Nycteus,
Hunc miratur Abas; et dum mirantur, eandem 505
Accipiunt faciem: numerusque ex agmine major
Subvolat, et remos plausis circumsonat alis.

rejicior; atque alma Venus recordans vulneris antiqui, à me illati, repoſcit pœnas: & passus jam tantos labores per profunda maria, tantos armis ter ſtribus, ut illi ſint ſæpe dicti beati à me, quos publica tempeſtas & Caphareus abſorbuit aquis pernicioſis; optaremque ut fuiſſem pars una eorum. Socii jam paſſi extrema bello & mari me volunt derelinquere & orant finem itineris. At Agmon vehementi animo præditus, tum verò etiam fævior factus ex malis: Quid reſtat, inquit, quod veſtra virtus jam non patiatur viri? quid habet Cytherea, quod amplius cupere eam putaremus? nam dum graviora metuuntur, locus eſt precibus relictus; cùm verò peſſimus eſt rerum ſtatus, pavor protritus eſt, ſumma malorum minimè ſunt timenda. Quanquam ipſa audiat; tametſi, ut facit, odio habeat omnes viros Diomede duce navigantes, nihilominus omnes contemnimus illius odium, & contrà magnum eſt nobis magna vis. Agmon Pleuronius talibus verbis provocat Venerem nolentem, & accendit antiquam illius iram. Hæc verba probantur à paucis. Plures amici arguimus Agmonem, cujus volentis reſpondere vox ſimul & meatus vocis tenuis & exiguus eſt; & capilli vertuntur in plumas, collum in novam formam converſum velatur plumis, tum pectore & dorſo: lacerti induunt majores pennas, & leves cubiti curvantur in alas: magna pars pedum à digitis fuit occupata, & os cornu rigidum induratur, & deſinit in acuminatum roſtrum. Lycus, atque Idas, & Nycteus cum Rhetenore hunc mirantur; & dum ſtupent, aſſumunt eoſdem vultus; & potior numerus ex multitudine comitum evolat, & ſtrepit circum remos alis cum crepitu quodam motis

NOTÆ.

484. *Erroris*] Eo nomine etiam appellantur *itinera*, quæ per *incertum mare* ſuſcipiuntur: Ut *Æneæ errores* dicimus.

487. *Cytherea*] *Venus* Diomedi infenſa, à *Cytheris* ſic dicta, in quam inſulam illa primum conchâ marinâ dicitur advecta.

490. *Sub pedibus timor eſt*] Nihil timetur.

Ib. *Securaq;*] *Fortuna miſerrima tuta eſt, ut* noſter, lib. 2. de Pont. Eleg. 2.

493. *Magno*] Hôc ſibi vult, *Veneris inſultibus, majorem ſuam cognoſci potentiam.*

494. *Pleuronius*] *Ex Pleurone Ætoliæ oppido oriundus.*

495. *Veterem*] *Ob vulnus ſibi à Diomede impactum.*

Si petis quænam sit facies avium repentinarum; non prorsùs hæc eadem est cum formâ candidâ cygnorum, sed tamen ad eam quàm proximè accedit. Ægrè equidem, gener Dauni Iapygis servo hanc habitationem, & agros aridos cum minimâ parte meorum.

Si volucrum quæ sit subitarum forma requiris;
Ut non cygnorum, sic albis proxima cygnis.
Vix equidem has sedes, & Iapygis arida Dauni
Arva gener teneo minimâ cum parte meorum.

XI. Hactenus Oenides. Venulus deserit regna Calydonia, & sinus Peucetios, atque campos Messapios: in quibus cernit speluncas, multis arboribus opacas, & stillantes levibus aquis, quas Pan, qui dimidiâ parte caper est, nunc possidet; at Nymphæ olim possidebant. Pastor Apulus tremefecit illas fugaces ex illâ regione, atque primò movet repentino metu: mox postquam collegerunt animum, & spreverunt persequentem, agitaverunt chorcas pedibus pro numerorum varietate motis. Pastor has culpat; atque illas simulans sultu rustico adjecit probra insulsa turpibus verbis. Neque antè siluit, quàm arbor reduxit fauces. Facile est verò intelligere mores ex arbore atque ejus fructu: namque oleaster indicat probrum linguæ baccis austeris. Acerbitas dictorum transit illas.

XI. Hactenus Oenides. Venulus Calydonia regna,
Peucetiosque sinus, Messapiaque arva relinquit:
In quibus antra videt; quæ multâ nubila silvâ,
Et levibus stagnis manantia, semicaper Pan
Nunc tenet; at quodam tenuerunt tempore Nymphæ.
Appulus has illâ pastor regione fugatas
Terruit; & primò subitâ formidine movit:
Mox, ubi mens rediit, & contempsêre sequentem;
Ad numerum motis pedibus duxêre choreas.
Improbat has pastor: saltuque imitatus agresti,
Addidit obscœnis convicia rustica dictis.
Nec priùs obticuit, quàm guttura condidit arbor.
Arbore enim succoque licet cognoscere mores.
Quippe notam linguæ baccis oleaster amaris
Exhibet. Asperitas verborum cessit in illas.

XII. Postquam legati inde reversi sunt, nunciantes arma sibi denegata, Rutuli gerunt bella parata. Ne illis copiis; & multum sanguinis funditur ab utrâque parte. Ecce Turnus infert rapaces tædas ineptas pinetas; & illi, quibus fluctus non nocuerunt, reformidant flammas. Jamque ignis incendebat picem, & ceras, & reliqua fomenta flammæ; atque ad lintea per excelsum malum scandebat: & transtra cavæ navis fumum emittebant:

XII. Hinc ubi legati rediêre, negata ferentes
Arma Ætola sibi, Rutuli sine viribus illis
Bella instructa gerunt; multumq; ab utrâq; cruoris
Parte datur. Fert ecce avidas in pinea Turnus
Texta faces: igneſq; timent, quibus unda pepercit.
Jamq; picem, & ceras, alimentaque cætera flammæ
Mulciber urebat, perque altum ad carbasa malum
Ibat: & incurvæ fumabant transtra carinæ:

NOTÆ.

509. *Cygnis*] *Ardeæ* sunt seu *Erodii*, *Oloritus similes*. Angl. *Herons*.

512. *Oenides*] *Diomedes Oenei nepos.*

Ib. *Calydonia*] Ea pars Apuliæ, quam in dotem Diomedes à Dauno acceperat, eo nomine appellatur, quia ille rex olim Ætoliæ *Calydonius* etiam à *Calydone Ætoliæ* urbe dicebatur.

513. *Peucetios*] *Apulos.* Namque in quas partes divisa Apulia, quarum alia ad ortum *Peucetia*, alia ad occasum *Daunia* appellatur. Utraque ad mare Adriaticum porrecta, atque Aufido, acri fluvio, divisa.

Ib. *Messapia*] Messapium peninsulam, in quâ Calabri & Silentini.

515. *Pan*] Deus pastorum, qui à parte posteriori capro similis pingebatur.

525. *Notam*] Amarulentiam, quâ lingua notabatur.

528. *Ætola*] *Diomedis Ætoli.*

530. *Pineæ*] Naves indicat Æneæ, in quas Turnus ignem immisit.

533. *Mulciber*] *Vulcanus*, qui à *mulcendo* ferro ita dictus. Atque is pro *igne* ponitur.

Cùm

Cùm memor has pinus Idæo vertice cæsas
Sancta Deûm genitrix, tinnitibus aëra pulsi
Æris, & inflati complevit murmure buxi.
Perque leves domitis invecta leonibus auras,
Irrita sacrilegâ jactas incendia dextrâ,
Turne, ait, eripiam; nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes & membra meorum.
Intonuit dicente Deâ: tonitrumque secuti
Cum saliente graves ceciderunt grandine nimbi:
Aëraque, & subitis tumidum concursibus æquor
Astræi turbant, et eunt in prælia, fratres.
E quibus alma parens unius viribus usa,
Stupea prærumpit Phrygiæ retinacula classis:
Fertque rates pronas, imoque sub æquore mergit.
Robore mollito, lignoque in corpora verso,
In capitum faciem puppes mutantur aduncæ.
In digitos abeunt, & crura natantia, remi:
Quodque priùs fuerat, latus est: mediisque carina
Subdita navigiis, spinæ mutatur in usum.
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
Cœrulus, ut fuerat, color est: Quasque antè timebant,
Illas virgineis exercent lusibus undas
Naïdes æquoreæ; durisque in montibus ortæ
Molle fretum celebrant: nec eas sua tangit origo.
Non tamen oblitæ, quàm multa pericula sævo
Pertulerint pelago, jactatis sæpe carinis
Suppositêre manus: nisi si qua vehebat Achivos.
XIII. Cladis adhuc Phrygiæ memores odêre Pelasgos:

cùm sancta mater Deorum recordans has arbores fuisse excisas jugis Idæis, implevit aërem tinnitibus æris, & sono tibiæ inflatæ: atque vecta per tenuem aërem leonibus sub jugum missis. Fruſtrà, inquit, immittis ignes manu impiâ, Turne; eximam, neque me finente, flammæ rapax absumet partes & membra earum silvarum. Æther insonuit, Deâ verba faciente; & densi imbres secuti sunt tonitru cum grandine saliente: & fratres Astræi confundunt aërem, & mare inflatum repentinis concursibus, & inter se concurrunt. E quibus alma mater Cybele *usa impetu unius priùs divellit vincula Phrygiæ classis, & rapit naves pronas, & deprimit in profundum mare. Duritie emollitâ, atque ligno mutato in artus, puppes curvæ vertuntur in speciem capitum, remi mutantur in digitos & pedes natantes; &, quod fuerat antea, est latus, & carinæ substrata mediis navibus vertitur in spinam. Carbasa abeunt in flexiles capillos, antennæ in lacertos. Color est cæruleus, ut priùs fuerat: atque Naiades marinæ agitant lusibus virgineis illos fluctus, quos antea reformidabant; & natæ in asperis collibus frequentant molle æquor, neque curant suam originem. Non tamen immemores, quàm multa discrimina sint perpessæ in mari tumultuoso, submiserunt crebrò manus navibus agitatis,* ut iis opem ferrent, *nisi iis navibus quæ ferebant Græcos.*

XIII. *Nondum oblitæ Phrygii excidii, odio persequuntur Achivos:*

NOTÆ.

535. *Idæo*] Idæ Montis Phrygiæ.

536. *Genitrix*] *Cybele est:* De his navibus à Cybele in Nymphas mutatis, ne à Turno exurerentur Vid. Virg. Æn. 9.

Ib. *Tinnitibus*] Illud habuit cum Baccho commune bona hæc mater, ut incondito tympanorum & fistularum strepitu fuiralique ululatu, sacra ejus fierent.

538. *Leonibus*] Ab his Cybeles currum trahi finxit antiquitas.

545. *Astræi*] *Venti, Astræi* gigantis & Auroræ filii.

547. *Stupea*] Funis, quo navis littori alligatur. Græcis dicitur ἔμβολιον & πεῖσμα Latinis verò *ora*, ut Quintil. *Substratæ sunt anchoræ, solvimus oram.*

548. *Mergit*] Ex eo quòd aquis extingueretur ignis à Turno Æneæ navibus immissus, fabulam contexuit Virgilius, eas in Nymphas esse conversas.

553. *Spinæ*] Carina, quæ pars est navis infima, seu trabs, cui cæteræ adherent, in spinam dorsi fuit mutata

562. *Phrygiæ*] Quasi Nymphæ Græcos Trojani excidii ulcisci cuperent.

atque ſpectaverunt fragmenta navis Neritiæ hilari facie. Et hilares viderunt puppim Alcinoï verti in ſcopulum & rupem adnaſci ligno.

XIV. *Spes erat, claſſe animatâ in Nymphas æquoreas, Rutulum poſſe omittere bellum timore prodigii. Pergit: atque pars utraque habet Deos; & habent animos, qui ſunt inſtar Deorum, neque jam quærunt regna dotalia, nec ſceptrum ſoceri, nec te, virgo Lavinia: ſed victoriâ potitos eſſe: & gerunt bella præ pudore ne alteruter videatur ſuſceptam cauſam deponere. Atque tandem Venus cernit arma victricia filii; & Turnus procumbit: Ardea, vocata potens Turno incolumi, ruit; quam poſtquam ſævus ignis conſumſit; & domus ſunt abſconditæ ſub calido cinere, præpes tum primum cognita evolat è medio cumulo, atque excutit favillas alis percuſſis. Et vox, & macies, & pallor, & omnia quæ conveniunt urbi domitæ, nomen etiam urbis illi manſit, atque ipſa Ardea deplangitur ſuis pennis.*

XV. *Jamque virtus Æneæ cœgerat omnes Deos ipſamque Junonem finem imponere antiquæ iræ, cùm opibus Aſcanii creſcentis bene conſtitutis, heros Cythereïus erat maturus cœlo; atque Venus ambiêrat Deos; & projecta in collum Jui patris, Nunquam, dixerat, mihi immitis pater ullo tempore, pretor ſis nunc benigniſſimus, atque optime, concedas illi numen eſſe quantumvis exiguum, dummodo aliquod eſſe concedas meo Æneæ, qui fecit te avum de noſtro ſanguine.*

Neritiæque ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus. Et lætæ vidêre rigeſcere puppim
Cautibus Alcinoï; ſaxumque increſcere ligno.
XIV. Spes erat, in Nymphas animatâ claſſe marinas,
Poſſe metu monſtri Rutulum deſiſtere bello.
Perſtat; habetq; Deos pars utraque: quique Deorum
Inſtar, habent animos. Nec jam dotalia regna,
Nec ſceptrum ſoceri, nec te, Lavinia virgo,
Sed viciſſe petunt: deponendique pudore
Bella gerunt. Tandemque Venus victricia nati
Arma videt: Turnuſque cadit; cadit Ardea Turno
Soſpite dicta potens. Quam poſtquam barbarus ignis
Abſtulit; & tepidâ latuerunt tecta favillâ,
Congerie è mediâ tum primùm cognita præpes
Subvolat: & cineres plauſis everberat alis.
Et ſonus, & macies, & pallor, & omnia, captam
Quæ deceant urbem, nomen quoque manſit in illâ
Urbis: & ipſa ſuis deplangitur Ardea pennis.
XV. Jamque Deos omnes, ipſamque Æneïa virtus
Junonem veteres finire coëgerat iras:
Cùm, bene fundatis opibus creſcentis Iüli,
Tempeſtivus erat cœlo Cythereïus heros;
Ambiêratque Venus Superos: colloque parentis
Circumfuſa ſui, Nunquam mihi, dixerat, ullo
Tempore, dure pater, nunc ſis mitiſſimus oro;
Æneæque meo, qui te de ſanguine noſtro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen;

NOTÆ.

563. *Neritiæ*] *Ulyſſis*, qui Ithacæ regnavit, ubi mons Neritus.

565. *Alcinoï*] Qui rex Phæacûm Ulyſſem è naufragio enatantem hoſpitio excepit: navique inſtruxit, quâ in Ithacum veheretur: quam quidem Neptunus Polyphemi filii ultor in ſcopulum mutavit: ut refert Homer Odyſſ. 13.

566. *Animetâ*] Mutata in Nymph.s.

568. *Pars utraque*] Trojana & Rutula, illa Venerem habuit, hæc Junonem, *Sat fatis Veneríque datum, &c. Sed & mea contrà fata mihi, &c.* Turnus 9. Æn. 137.

570. *Soceri*] *Latini regis.*

572. *Natæ*] *Æneæ.*

573. *Turnus*] Quem Æneas interfecit; ut ex Marone intelligitur.

Ib. *Ardea*] Quæ urbs Latii, Turni regia.

574. *Barbarus*] *Trojanus.* Nam Trojani aliique omnes à Græcis *barbari* habiti, mòx etiam Latinis. Heinſius legendum cenſet *Dardanus ignis.*

576. *Præpes*] *Avis*, quæ altiùs volat, ut ſolent Ardeæ. In auguriis felices aves *præpetes* dicuntur. Agell. lib. 6. cap. 6.

581. *Ipſamque Junonem*] Quæ ſemper ei adverſata fuerat.

584. *Cythereius*] *Æneas Veneri Cythereæ filius.*

585. *Parentis*] *Jovis.*

Dum-

Dummodo des aliquod. Satis est inamabile regnum
Aspexisse semel, Stygios semel isse per amnes.
Assensere Dei: nec conjux regia vultus
Immotos tenuit; placatoque annuit ore.
Tum pater, Estis, ait, cœlesti munere digni,
Quæque petis, pro quoque petis. Cape, nata, quod optas.
Fatus erat. Gaudet, grateque agit illa parenti:
Perque leves auras junctis invecta columbis
Littus adit Laurens, ubi tectus arundine serpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Æneæ, quæcunque obnoxia morti,
Abluere; & tacito deferre sub æquora cursu.
Corniger exsequitur Veneris mandata: fuisque
Quicquid in Æneâ fuerat mortale repurgat,
Et respergit aquis. Pars optima restitit illi.
Lustratum genitrix divino corpus odore
Unxit, & ambrosiâ cum dulci nectare mistâ
Contigit os; fecitque Deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem, temploque, arisque recepit.

XVI. Inde sub Ascanii ditione binominis Alba

Satis est vidisse semel regnum horrendum, transisse semel per fluvios inferos. Dii annuerunt; neque uxor regia habuit faciem immotam, annuit etiam vultu placato. Tum pater inquit, Estis ambo digni dono cœlesti, & tu quæ poscis, & ille pro quo poscis: sume, filia, quod cupis. Absolverat. Illa agit gratias patri; atque lata per subtilem aërem junctis columbis accedit ad littus Laurens, ubi fluvius Numicius velatus cannis volvitur in mare fluctibus flumineis: Huic imperat, ut repurget quæcunque in Æneâ erant subjecta morti, & vehere sub maria leni fluxu. Corniger perficit jussa Veneris, atque abluit suis aquis quicquid in Æneâ fuerat morti obnexium, atque undis respergit. Pars optima illi permansit. Mater imbuit corpus purgatum divino odore, & tetigit faciem ambrosiâ mistâ cum suavi nectare: atque fecit Deum: quem populus Romanus vocat Indigetem, & recepit in templa atque altaria.

XVI. *Postquam* hæc fuerint transacta, *Alba atque imperium Romanorum fuit sub potestate*

NOTÆ.

590. *Regnum*] Plutonis, quod Sibyllæ ope, patris videndi causâ, Æneas subierat.

593. *Immotos*] Quales habent qui annuere noluat.

597. *Columbis*] A quibus Veneris currum trahi voluerunt poëtæ, propter earum libidinem scilicet.

598. *Littus*] Quòd non longè à Lavinio, ubi Æneas regnabat, à Laurento, vicinâ urbe, sic dictum.

599. *Numicius*] Latii fluvius. *Secundum inde prælium Latinis, Æneæ etiam ultimum mortalium operum fuit*; inquit Liv. lib. 1. Namque ibi pugnans cùm in flumine interiisset nec corpus inveniretur, ad Deos migrasse credebatur.

600. *Hunc*] Scilicet per mortem quicquid morti obnoxium deponimus.

602. *Corniger*] *Numicius.* Diximus enim sæpius, propter divergentem cursum, fluviis *cornua* tribui.

604. *Optima*] *Animam*, effluvium divinitatis.

606. *Ambrosiâ*] Quæ cibus est Deorum jucundissimus: sicut *Nectar* eorundem potus suavissimus. Utrumque immortalitatem significat & sæpe confunduntur.

607. *Quirini*] *Romuli*: quem in cœlo *Quirinum* vocari scripsit Florus. Atque per eum Romani intelliguntur.

608. *Indigetem*] Quos sua merita, ut inquit Tullius, in cœlum vocarunt & Diis adscripserunt, illi, quòd, antè in terris agentes, nunc nullius rei egentes in Diis agerent, *Indigetes* dicti sunt.

Ib. *Templo*] Æneæ tanquam Heroï Latini sacellum dicaverunt cum inscriptione hujusmodi: Πατρὸς Θεᾷ χθονίᾳ ἐς πατραμᾶ Νομικίᾳ ῥεῦμα διεπει. Dionys. lib. 1.

609. *Binominis*] Nam & *Iülus* dictus.

Ib. *Alba*] Quam Ascanius condidit, Lavinio novercæ relicto.

Resque

Ascanii, qui duo habuit nomina. Silvius succedit illi: cujus filius Latinus sumsit nomina iterata cum veteri sceptro: Alba succedit illustri Latino, tum subit Epitus, Capetus & Capys hunc sequuntur, sed Capys fuit prior. Tiberinus sumpsit sceptrum post illos: atque extinctus in fluctibus fluvii Tusci dedit nomen aquæ. Ex quo & sævus Remulus & Acrota sunt orti. Remulus ætate major, simulator fulminis, interiit ictu fulmineo. Acrota lenior fratre suo dedit sceptrum strenuo Aventino, qui sepultus est in eodem colle, in quo regnaverat, atque imposuit nomen colli. Jamque Proca obtinebat imperium in gentem Palatinam. Sub hoc rege Pomona vixit, quâ nulla inter Hamadryadas Latinas coluit hortos majori industriâ; neque alia fuit magis dedita fructibus arboreis, à quibus habet nomen. Illa non deligit nemora, neque fluvios, sed campos, & arbores proferentes poma felicia. Neque manus est armata venabulo, sed curvâ falce, quâ nunc coërcet arborum luxuriem, & reprimit ramos passim porrectos: nunc immittit surculum in divisum corticem, & præbet humorem surculo ex alia arbore in aliam translato.

Resque Latina fuit. Succedit Silvius illi; 610
Quo satus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum sceptro: clarum subit Alba Latinum:
Epitos ex illo est. Post hunc Capetusq; Capysque;
Sed Capys ante fuit. Regnum Tiberinus ab illis
Cepit: & in Tusci demersus fluminis undis 615
Nomina fecit aquæ. De quo Remulusq; feroxque
Acrota sunt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo periit imitator fulminis ictu.
Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino: qui, quo regnârat, eodem 620
Monte jacet positus; tribuitque vocabula monti.
Jamque Palatinæ summam Proca gentis habebat.
Rege sub hoc Pomona fuit: quâ nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit solertiùs hortos,
Nec fuit arborei studiosior altera fœtûs: 625
Undè tenet nomen. Non silvas illa, nec amnes;
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec jaculo gravis est, sed adunca dextera falce:
Quâ modò luxuriem premit, & spatiantia passim
Brachia compescit, fissâ modò cortice virgam 630
Inserit; & succos alieno præstat alumno.

NOTÆ.

610. *Silvius*] Tantis tenebris involuta sunt rei Romanæ primordia, ut neque sibi constent ipsi auctores, qui de iis scripserunt: ne miretur quisquam ab hoc nostro Dionysium, ab utroque Livium in recensendâ Albanorum regum genealogiâ dissentire. Hanc habet posteriorem: Ascanius primus est; 2 Silvius Posthumus Æneæ filius; 3. Æneas Silvius: mansit enim *Silvius*, postea omnibus Albanis regibus cognomen, nomen, sicut *Cæsar* Romanis Imperatoribus: 4 Latinus: 5 Alba; 6 Atys; (Dionysio Capetus seu Calpetus; 6 Tiberinus; 10 Remulus; 11 Agrippa, qui nostro Acrota; 12 Aventinus; 13 Procas; 14 Amulius Numitor.

611. *Repetita*] Latinum habuimus supra Laviniæ patrem.

Ib. *Latinus*] Silvii Æneæ filius, Posthumi nepos. Post Latinum autem alii recensent Albam: post Albam hîc Ovidius Epitum vocat.

615. *Tusci*] *Albulæ* cui à submerso Tiberino, *Tiberis* datum nomen.

616. *De quo*] Post Tiberinum, Agrippam Silvium numerant, Tiberini filium, qui annos regnavit tres & triginta. Post Agrippam autem Remulum hujus filium, quem tamen Dionysius *Alladium* vocat.

618. *Imitator fulminis*] Cùm enim vellet videri *imitari* fulmina; à Jove vero fulmine percussus est.

621. *Vocabula monti*] Aventinus enim unus ex septem Romæ collibus, ab Aventino Rege, ibi sepulto, cognominatus fuit.

622. *Summum gentis*] Pro *imperio* in eam gentem quæ circa Palatium & ea loca, ubi postea Roma condita. Dionysius verò post Aventinum, Procam numerat, patrem Amulii & Numitoris.

623. *Pomona*] Pomorum Dea, à quibus nomen habuit. *Poma* autem dicuntur, quoscunque fructus arbores, seu plantæ esui aptos profundunt.

629. *Luxuriem*] *Luxuriari* dicuntur arbores, quæ nimias frondes protudunt.

Nec

Nec patitur sentire sitim: bibulæque recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc studium: Veneris quoque nulla cupido.
Vim tamen agrestum metuens, pomaria claudit
Intus: & accessus prohibet, refugitque viriles.
Quid non & Satyri saltatibus apta juventus
Fecêre, & pinu præcincti cornua Panes,
Silvanusque suis semper juvenilior annis,
Quique Deus fures vel falce vel inguine terret,
Ut poterentur eâ? sed enim superabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri messoris aristas
Corbe tulit; verique fuit messoris imago!
Tempora sæpe gerens fœno religata recenti,
Defectum poterat gramen versâsse videri.
Sæpe manu stimulos rigidâ portabat; ut illum
Jurares fessos modò disjunxisse juvencos.
Falce datâ frondator erat, vitisque putator.
Induerat scalas, lecturum poma putares.
Miles erat gladio, piscator arundine sumtâ.
Denique per multas aditum sibi sæpe figuras
Reperit, ut caperet spectatæ gaudia formæ.
Ille etiam pictâ redimitus tempora mitrâ,
Innitens baculo, positis ad tempora canis,
Assimilavit anum: cultosque intravit in hortos,
Pomaque mirata est: Tantòque potentior, inquit;
Paucaque laudatæ dedit oscula, qualia nunquam

Neque sinit sitire, & irrigat fibras sinuosas siticulosæ radicis aquis fluentibus. Hic illi erat *amor, hoc studium; nullum etiam desiderium habuit connubii. Nihilominus reformidans violentiam rusticorum claudit intus pomaria, & impedit atque vitat accessus viriles. Quid non fecerunt & Satyri, juventus prona in saltationes, & Panes habentes cornua circumdata pinu, & Silvanus semper juvenilior quàm ætas ipsius ferebat, & Deus qui tremefacit fures vel falce vel inguine, ut eam consequerentur? Verùm enimverò Vertumnus præcellebat etiam illis amando; neque erat beatior illis. O quoties portavit aristas corbe, specie asperi messoris, & fuit imago veri messoris! Sæpe habens tempora vincta novo fœno, poterat videri is, qui metebat herbas rectas. Sæpe ferebat aculeos manu durâ, ut assereres illum modò jugo levâsse tauros lassos. Falce oblatâ erat frondium putator, & vitis amputator. Sumserat scalas, credereres collecturum poma. Erat miles ense* cinctus, *piscator virgâ captâ. Denique crebrò sibi paravit accessum per multas formas, ut frueretur voluptate visæ pulchritudinis. Ille etiam habens tempora involuta mitrâ pictâ, innitens scipione, capillis albis affixis temporibus imitatus est vetulam, atque subiit cultos hortos, & mirata est poma: Et, inquit, O virgo tantò potentior: atque obtulit pauca suavia laudatæ, qualia nunquam*

NOTÆ.

633. *Fibras*] Tenuiores & subtiliores *radices*, quæ terræ humorem exsugunt.

637. *Satyri*] De Satyris, Silvanis atque omni cornuto & capripedi falsissimo genere jam sæpius mentio est facta.

639. *Juvenilior*] Quia ut senex, sicuti à Marone dicitur, non ideo tamen minùs festivus, aut amori deditus.

640. *Deus*] Priapum dicit hortorum Deum, Bacchi & Veneris filium, pudendis suis ita turpem, ut fures etiam, si Naso credas, proterrere potuerit.

642. *Vertumnus*] Fuit unus ex Diis Latinis, qui à vertendo, quod in formas omnes sese verteret, illud nomen impositum. Romæ sacellum habuit. Festa ejus *Vertumnalia* dicta, quæ mense Octobri celebrantur.

647. *Sæpe manu*] Sæpe, inquit, in bubulcum Vertumnus mutabatur, ut Pomonâ potiri posset.

650. *Scalas*] Quibus utuntur qui poma ex arboribus, diu servanda, colligunt.

653. *Spectatæ formæ*] Al. *speratæ*. Apud Terentium tamen *formarum spectator*.

657. *Tantòque*] *Quantò cultiores hortos habet.* Verùm ea ellipsis vetulæ optimè sapit familiarem eandemque callidam agendi rationem.

vera anus obtulisset; & gibbosâ sedit super cespite, suspiciens ramos incurvatos onere Autumni. Ulmus erat in conspectu vastis racemis turgidis; quam postquam laudavit unà cum vite conjunctâ, At, inquit, si esset stipes sine vite, nihil haberet quamobrem desideraretur præter folia. Hæc etiam vitis socia, quæ composita est super ulmo, si non esset juncta, jaceret humi prostrata. Tu tamen non moveris exemplo hujus arboris, atque vitas connubium, neque cupis te viro conjungere. Atque utinam cuperes! Helena non esset quæsita à pluribus procis; nec quæ caussa fuit certaminum Lapithæiorum; nec uxor Ulyssi qui contra timidos audax erat. Nunc etiam, cùm vites atque odio habeas ambientes, mille proci optant, & semidei, Deique & omnia numina quæ colunt colles Albanos. Verùm tu, si sapias, si velis feliciter nubere, atque auscultare huic vetulæ (quæ diligo te plùs quàm illi omnes, plùs quàm tu existimas) spernes vulgares nuptias, atque selige tibi Vertumnum socium lecti: pro quo accipias me etiam in pignus. Neque enim ille est sibi magis perspectus quàm mihi. Nec ille tanquam erro exspatiatur passim per universum mundum. Frequentat hæc sola loca. Nec, sicut magna pars procorum, diligit quam vidit ultimam: tu eris illi primus atque novissimus amor; & devovet tibi soli suam vitam. His addet etiam, quod juvenis sit, & pulcher dono quodam peculiari naturæ atque eleganter se fingit in omnes figuras, & fiat quod erit jussus, quamvis omnia jubeas. Quid quòd diligitis idem? quòd habet primus poma, quæ coluntur à te, & tractat manu hilari tua dona?

Vera dedisset anus: glebâque incurva resedit.
Suspiciens pandos Autumni pondere ramos.
Ulmus erat contrà spatiosa tumentibus uvis:
Quam sociâ postquam pariter cum vite probavit;
At si staret, ait, cœlebs sine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoque, quæ junctâ vitis requiescit in ulmo,
Si non nupta foret, terræ acclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus;
Concubitusque fugis; nec te conjungere curas.
Atque utinam velles! Helene non pluribus esset
Sollicitata procis: nec quæ Lapitheïa movit
Prælia, nec conjux timidis audacis Ulyssei.
Nunc quoque, cùm fugias averseriscque petentes,
Mille proci cupiunt; & semideique, Deique,
Et quæcunque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, si sapies, si te benè jungere, anumque
Hanc audire voles (quæ te plùs omnibus illis,
Plùs quàm credis, amo,) vulgares rejice tædas;
Vertumnumque tori socium tibi selige: pro quo
Me quoq; pignus habe. Neq; enim sibi notior ille est,
Quàm mihi. Nec toto passim vagus errat in orbe.
Hæc loca sola colit. Nec utì pars magna procorum,
Quam modò videt, amat. Tu primus & ultimus illi
Ardor eris; solique suos tibi devovet annos.
Adde, quòd est juvenis; quòd naturale decoris
Munus habet; formasq; aptè fingetur in omnes;
Et, quod erit jussus (jubeas licèt omnia) fiet.
Quid, quòd amatis idem? quòd, quæ tibi poma coluntur,
Primus habet; lætâque tenet tua munera dextrâ?

NOTÆ.

660. *Autumni*] *Pomorum*, quæ per autumni tempus maturescunt.

663. *Cœlebs*] Sine conjuge, *sc.* vite. Vites enim sic ulmos amplectuntur, ut uxores viros. Hinc *nupta vitis* & *marita ulmis* non poëtis tantùm, sed & Columellæ ac aliis rei rusticæ scriptoribus passim dicta.

670. *Quæ*] *Hippodamia.*

671. *Timidis audacis*] (i. e.) *in timidos.* Talis constructio occurrit lib. 10. v. 543.—— *Fortisque fugacibus esto.* Ita & Ammian. Mar. de Crocodilo; *audax monstrum fugacibus.*

676. *Hanc*] Seipsum indicat Vertumnus in vetulam mutatus.

688. *Primus*] Vertumno dicabantur fructuum primitiæ.

Sed

Sed neque jam fœtus desiderat arbore demptos,
Nec quas hortus alit, cum succis mitibus herbas;
Nec quicquam, nisi te. Miserere ardentis: & ipsum
Qui petit, ore meo præsentem crede precari.
Ultoresque Deos, & pectora dura perosam
Idalien, memoremque time Rhamnusidis iram.
Quòq; magìs timeas (etiam mihi multa vetustas
Scire dedit) referam totâ notissima Cypro
Facta; quibus flecti facilè & mitescere possis.
Viderat à veteris generosam sanguine Teucri
Iphis Anaxareten humili de stirpe creatus.
Viderat; & totis perceperat ossibus æstum.
Luctatusque diu, postquam ratione furorem
Vincere non potuit, supplex ad limina venit.
Et modò nutrici miserum confessus amorem,
Ne sibi dura foret, per spes oravit alumnæ.
Et modò de multis blanditus cuique ministris,
Sollicitâ petiît propensum voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis sua verba tabellis:
Interdum madidas lachrymarum rore coronas
Postibus intendit: posuitque in limine duro
Molle latus, tristique feræ convicia fecit.
Surdior illa freto surgente cadentibus Hœdis,
Durior & ferro, quod Noricus excoquit ignis,
Et saxo, quòd adhuc vivum radice tenetur;

Sed neque nunc cupit fructus ereptos arboribus, neque herbas quas hortus nutrit cum succis mitibus, nec quicquam præter te, Miserere amore *flagrantis; atque puta ipsum, qui petit, præsentem orare verbis meis, & reverere Deos vindices, & Idalien aversantem corda sæva, & iram memorem Rhamnusidis. Et quò magìs timeas (namque ætas dedit mihi multa cognoscere) narrabo facta maximè nota per totam Cyprum, quibus possis facile duci atque deliriri. Iphis natus ex parentibus plebeiis conspexerat nobilem Anaxareten* ortam *ex sanguine veteris Teucri. Conspexerat, atque conceperat amorem totis ossibus; & diu repugnans, postquam non potuit superare æstum ratione, supplex venit ad januam; & nunc confessus infelicem amorem nutrici* Anaxaretæ *precatus est per spem alumnæ, ne sibi esset crudelis: nunc adulans singulis famulis, imploravit favorem benevolum voce anxiâ. Plerùmque credidit sua verba ferenda lenibus tabellis: nonnunquam affixit januæ serta humida rore lachrymarum suarum; atque deposuit tenerum latus super rigidum limen; & jecit probra in duram seram. Illa surdior mari turbato Hœdis occidentibus & rigidior ferro, quod ignis Noricus excoquit, & silice vivo, qui adhuc adhæret locis nativis:*

NOTÆ.

693. *Dura*] *Amori minùs obsequentia.*

694. *Idalien*] Venerem dicit, ab Idalio Cypri nemore sic dictam.

Ib. *Rhamnusidis*] Nemesis est Jove & Necessitate, vel Oceano & Nocte genita, scelerum, superbiæ præsertim ultrix, & virtutum remuneratrix, quid quemque facere deceatque ostendens: quæ à Rhamnunte Atticæ oppido, ubi templum habuit, *Rhamnusia* seu *Rhamnusis* dicta est.

696. *Cypro*] Quæ maris Mediterrani insula, Veneri sacra.

698. *Teucri*] Telamonis fuit filius, qui à patre domo pulsus propter Ajacis fratris inultam necem, profugus in Cyprum, ibidem novam Salamina condidit.

703. *Missum*] Siquidem eam, à quâ non amaretur, perditè amaret.

710. *Tristi*] *Quæ tristem amatorem faciebat.*

711. *Hœdis*] Stellis duabus infra capram sub humero Erichthonii, seu Aurigæ, quæ ortu atque occasu suo tempestates circe dicuntur.

712. *Noricus*] Qui apud Noricos, qui Austriæ vel Bavariæ (ut vocant hodie) populi fuerunt, optima ferri vena, & temperatura. Plin. lib. 3. c. 14.

713. *Quòd adhuc*] Hoc est: quod nondum, è terrâ est effossum. Saxa enim nondum à suâ radice avulsâ, & *viva* dicuntur, & duriora sunt, *Saxi radices* dixit Lucretius: & *viva saxa* noster Metam. lib. 7.

Spernit

contemnit atque irridet, & immitis adjicit factis crudelibus voces feroces, atque subtrahit etiam spem omnem amanti. Iphis impatiens longi doloris non sustinuit cruciatus: atque protulit has ultimas voces ad januam: Vincis, Anaxarete; neque tandem ulla molestia tibi mei causâ ferenda erit: adorna festivos triumphos, & cita Pæanem, & coronare splendidâ lauro. Namque tu victoriâ potiris, atque ego ultro morior: age, dura, lætare. Certè cogeris probare aliquid quod ad me pertinet; atque erit quo tibi sim acceptus, & agnosces nostrum meritum. Scias tamen me non priùs amisisse tui amorem quàm vitam: atque sum privandus simul duplici lumine. Neque rumor meæ mortis accedet tibi nuncius: ipse ego, ne dubites præsens ero, atque videbor tibi adstare, ut oblectes tuos sævos oculos corpore exsangui. Si tamen, ô Dii, aspicitis sortes hominum, este mei memores: lingua nihil potest amplius proferre, atque præstate ut vivat nostri memoria per longum ævum, & indulgete famæ annos quos sustulistis vitæ. Abjolvit; & tollens oculos madidos & lacertos pallentes ad postes crebrò decoratos sertis, cùm januæ affigerit extremitatem funis. Hæ coronæ, inquit, tibi sunt gratæ, sæva atque scelesta, Atque immisit caput, sed tum etiam conversus ad illam: & pondus luctuosum pependit compresso jugulo. Porta percussa ictu pedum tremebundum visa est strepitum fecisse similem gementi multa: & cùm esset reserata, exhibuit facinus. Ministri vociferantur, & reportant eum nequiquam sublatum ad ostium genetricis; nam pater Iphidis erat mortuus. Illa accipit in gremium, & amplexa artus gelidos sui filii, postquam locuta & fecisset ea

Spernit, & irridet; factisque immitibus addit
Verba superba ferox: & spe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis; & ante fores hæc verba novissima dixit:
Vincis, Anaxarete: neque erunt tibi tædia tandem
Ulla ferenda mei. Lætos molire triumphos,
Et Pæana voca, nitidâque incingere lauro.
Vincis enim, moriorque libens: age, ferrea, gaude.
Certè aliquid laudare mei cogeris, eritque
Quo tibi sim gratus; meritumque fatebere nostrum.
Non tamen antè tui curam cessisse memento,
Quàm vitam: geminâque simul mihi luce carendum.
Nec tibi fama mei ventura est nuncia leti;
Ipse ego, ne dubites, adero: præsensque videbor,
Corpore ut exanimi crudelia lumina pascas.
Si tamen, ô Superi, mortalia fata videtis,
Este mei memores; nihil ultra lingua precari
Sustinet; & longo facite ut memoremur in ævo;
Et quæ demsistis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad postes ornatos sæpe coronis
Humentes oculos & pallida brachia tendens,
Cùm foribus laquei religaret vincula summi;
Hæc tibi serta placent, crudelis & impia, dixit.
Inseruitque caput; sed tum quoque versus ad illam:
Atque onus infelix elisâ fauce pependit.
Icta pedum motu trepidantûm, ut multa gementem
Visa dedisse sonum est, adapertaq; janua factum
Prodidit; exclamant famuli; frustràque levatum
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa sinu, complexaque frigida nati
Membra sui, postquam miserarum verba parentum

NOTÆ.

720. *Pæana*] Hoc est, *Hymnis lætitiæ, cujusmodi à triumphantibus canuntur, utere.* Ab Apolline autem *Pæanes* initium sumpserunt, in cujus honorem, post occisum Pythona serpentem, hymnus hujus generis cantatus est.

Ib. *Incingere*] Coronare viridi lauro; id quod triumphantes solent.

722. *Cogeris*] Quia illam superbam denique deserebat.

725. *Geminâ*] *Vitâ meâ, & te, qui mihi altera luce es.*

736. *Hæc*] *Corpora amantium ad fores, coronarum loco, suspensa.*

739. *Trepidantûm*] Ut mos est eorum, qui suspendio vitam finiunt.

Edidit

Edidit, & matrum miserarum facta peregit;
Funera ducebat mediam lachrymosa per urbem,
Luridaque arsuro portabat membra feretro.
Fortè viæ vicina domus, quâ flebilis ibat
Pompa, fuit: duræque sonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes: quam jam Deus ultor agebat.
Mota tamen, Videamus, aït, miserabile funus:
Ex patulis iniît tectum sublime fenestris.
Vixque bene impositum lecto prospexerat Iphin;
Diriguêre oculi: caliduſque è corpore sanguis
Inducto pallore fugit. Conataque retro
Ferre pedes, hæsit: conata avertere vultus,
Hoc quoque non potuit: paulatimque occupat artus,
Quod fuit in duro jam pridem pectore, saxum.
Neve ea ficta putes, dominæ sub imagine signum
Servat adhuc Salamis: Veneris quoque nomine templum
Prospicientis habet. Quorum memor, ô mea, lentos
Pone, precor, fastus, & amanti jungere, Nymphe.
Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat
Poma; nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc ubi nequicquam formas Deus aptus in omnes
Edidit; in juvenem rediît; & anilia demit
Instrumenta sibi. Talisque apparuit illi,
Qualis ubi oppositas nitidissima Solis imago
Evicit nubes, nullâque obstante reluxit:
Vimque parat: sed vi non est opus, inque figurâ
Capta Dei Nymphe est, & mutua vulnera sentit.

XVII. Proximus Ausonias injusti miles Amulî

quæ matres infelices solent; præibat exequias flebilibus per mediam urbem, atque ferebat artus cæruleos lecto flagraturo. Fortè domus fuit proxima vico, quâ pompa procedebat; atque sonitus planctûs permeavit ad aures Anaxaretes, quam jam Deus vindex persequebatur. Tacta tamen, Aspiciamus, inquit, lamentabiles exequias: atque ascendit in excelsum cubiculum *fenestris apertis. Vixque bene prospexerat Iphin impositum feretro, cùm oculi indurati sunt; & sanguis calidus excessit ex corpore, pallore ingruente, atque conata retro ferre pedes correpta est: conata dimovere oculos, neque id potuit: atque paulatim filicis duritiei, quæ fuit jam diu in rigido corde, invadit membra. Neve credas ea esse falsa; Salamis servat adhuc statuam sub figurâ dominæ: habet etiam templum dicatum Veneri prospicienti. Quorum recordans, ô mea, ora omitte diuturnam superbiam, & ô Nympha nube amanti. Sic neque frigus vernum tibi adurat poma nascentia; neque impetuosi venti dejiciant florentia. Postquam Deus, qui sibi omnes figuras adaptare poterat, frustrà hæc protulit, redîit in juvenilem formam atque exuit cultus, quibus anum simulaverat, & talis visus est illi, qualis ubi sol splendidissimus superavit nubes objectas, atque relpenduit nullâ prohibente, vimque parat: sed nihil est opus violentiâ: & Nympha correpta est formâ Dei, & sentit vulnera* amoris *reciproca.*

XVII. *Miles iniqui Amulii proximus occupavit*

NOTÆ.

746. *Funere ducebat*] Mater ducit funera quia prima in pompâ funeris.

747. *Lurida*] *Livido colore*, qualia solent esse corpora, quæ ex præcluso spiritu violentâ morte pereunt.

750. *Ultor*] *Nemesis.*

758 *Jam pridem*] Hoc dicit, quia *Amori non cesserat Anaxarete.*

760. *Salamis*] Cypri urbs Teucro, Telamonis filio, condita.

761. *Prospicientis*] Venus ita dicta est, quòd Anaxareten de fenestrâ funera Iphidis *prospicientem* in saxum mutaverit.

766. *Anilia*] *Baculum* puta, *canos*, &c. Vide suprà 655.

771. *Nymphe*] *Pomona.*

Ib. *Mutua vulnera*] Nam & ipsa Vertumni amore cœpit ardere.

772. *Proximus*] *Qui à Procâ regnum Albanorum obtinuit.* Amulius enim, pulso fratre Numitore, ejusdemque filio Lauso perempto, illud invasit. Is tamen à Remo & Romulo Rheæ ex Marte filiis, quam Numitor genuerat, denique fuit interfectus: atque idem avum suum solio reddiderunt.

Ib. *Injusti*] Quippe qui fratrem exturbaverit

Rexit

regnum Italiæ: & Numitor senex imperio, à quo depulsus erat ab Amulio, iterum, *potitur, beneficio nepotum: & muri urbis ponuntur festis Palilibus. Et Tatius & patres Sabini bella movent, & post viam arcis apertam* virgo *Tarpeia efflavit animam digno supplicio, armis* scilicet in eam *injectis. Inde orti Curibus more luporum silentium ore retinent vocem, atque aggrediuntur Romanos somno superatos, & eunt ad portas, quos* Romulus *Iliæ filius observaverat forti repagulo. Attamen ipsa Juno aperuit unam, neque sonum reddidit cardine moto. Sola Venus advertit retinacula valvarum dimota esse; atque fuit obturatura, nisi quòd nunquam fas est Diis evertere facta* aliorum *deorum. Naïdes Italicæ obtinebant loca finitima Jani* lacello *irrigua fonte gelido, petit ab his suppetias. Neque Nymphæ restiterunt Deæ poscenti*

Rexit opes: Numitorque senex amissa nepotum
Munere regna capit: festisque Palilibus urbis
Mœnia conduntur. Tatiusq; patresque Sabini
Bella gerunt: arcisque viâ Tarpeia reclusâ
Digna animam pœna congestis exuit armis.
Inde sati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces; & corpora victa sopore
Invadunt: portasque petunt: quas obice firmâ
Clauserat Iliades. Unam tamen ipsa recludit,
Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidisse repagula sensit;
Et clausura fuit; nisi quòd rescindere nunquam
Diis licet acta Deûm. Janoloca juncta tenebant
Naïdes Ausoniæ gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium, nec Nymphæ justa petentem
Sustinuêre Deam: venasque & flumina fontis
Elicuêre sui. Nondum tamen invia Jani
Ora patentis erant, neque iter præcluserat unda.
Lurida supponunt fœcundo sulfura fonti,
Incenduntque cavas fumante bitumine venas.
Viribus his aliisque vapor penetravit ad ima
Fontis: & Alpino modò quæ certare rigori
Audebatis aquæ, non ceditis ignibus ipsis.
Flammiferâ gemini fumant aspergines postes:

æqua: atque eduxerunt venas & rivos suæ scaturiginis. Nondum tamen aditus Jani aperti erant præclusi, neque aqua impediverat viam. Submittunt igitur pallida sulfura scatenti fonti atque accendunt venas illius *sinuosas bitumine ardenti, & calor penetravit ad intimos recessus scaturigenis his viribus atque aliis; & aquæ, quæ modò poteratis contendere cum frigiditate Alpinâ, non ceditis ipsis flammis. Utrique postis fumat rore calido:*

NOTÆ.

773. *Nepotum*] *Remi & Romuli.*

774. *Palilibus*] Quæ *Pali Pastorum Deæ* 12 *Calend. Maias* erant dicata: quo die urbis Romæ fundamenta à Remo atque Romulo jacta sunt. Dicuntur etiam et *Parilia* à partu pecorum.

775. *Tatius*] Sabinorum dux acerrimus, qui propter Sabinarum raptum, gravissimum bellum Romanis intulit; atque pace factâ in regni partem acceptus est.

776. *Tarpeia*] Sp. Tarpeii, arcis Romanæ præfecti, fuit filia, quæ hostibus arcem prodidit, ornamentis capta quæ illi in sinistris gestabant: Cùm verò ambiguis verbis ea promisissent, ut & fidem datam servarent, atque infidam ulciscerentur, scuta pro armillis in illam conjecerunt.

778. *Sati Curibus*] *Sabini*, quorum *Cures* urbs fuit princeps: à quâ Romani post initam societatem *Quirites* dicti.

781. *Unam*] Janualem tamen Tarpeia virgo recluſit.

787. *Rogat*] *Venus.* Describit poëta mutationem aquarum frigidarum in calidas. Nam in ipso prælio cùm fugerent Romani, precidus Veneris (aut ut alii scribunt, Romuli,) aquæ calidæ scaturire cœperunt, quibus Sabini prohibiti sunt ulterius Romanos persequi.

789. *Patentis*] Quod signum belli: ut clausum Jani templum signum pacis.

791. *Lurida*] Quæ vapore *luridum colorem* atque *pallidum* efficiunt.

792. *Incendunt*] Quanquam Jano ista tribuit ipse Naso Fast. 1.

Ib. *Fumante bitumine*] Hoc idem describit primo Fastorum: nisi quòd illîc non Nymphis, sed Jano calefactionem aquarum istam tribuit.

794. *Alpino*] Frigidissimæ verò ex Alpibus undiquaque scatent aquæ.

796. *Gemini*] *Postes*, pro templi *portis geminis bifrontis Jani.*

Portaque

Portaque, nequicquam rigidis permissa Sabinis,
Fonte fuit præstructa novo; dum Martius arma
Indueret miles. Quæ postquam Romulus ultro
Obtulit; & strata est tellus Romana Sabinis
Corporibus, strata estque suis; generique cruorem
Sanguine cum soceri permiscuit impius ensis:
Pace tamen sisti bellum, nec in ultima ferro
Decertare, placet: Tatiumque accedere regno.

XVIII. Occiderat Tatius, populisque æquata duobus,
Romule, jura dabas: positâ cùm casside Mavors
Talibus affatur Divûmque hominumque parentem:
Tempus adest, genitor (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, nec præside pendet ab uno)
Præmia, quæ promissa mihi, dignoque nepoti,
Solvere, & ablatum terris imponere cœlo.
Tu mihi concilio quondam præsente Deorum,
(Nam memoro, memoriq; animo pia verba notavi)
Unus erit, quem tu tolles in cœrula cœli;
Dixisti. Rata sit verborum summa tuorum.
Annuit Omnipotens, & nubibus aëra cæcis
Occuluit, tonitruque & fulgure terruit Urbem.

& valvæ, frustrà apertæ sævis Sabinis, fuerunt obstratæ novo fonte, donec miles Martius capesseret arma. Quæ postquam Romulus sponte induxit; & tellus Romana fuit coöperta corporibus & Sabinorum, & indigenarum, atque gladius scelestus confundit sanguinem generi cum cruore soceri; decernunt tamen bellum pace componere, neque ad internecionem pugnare; & Tatium recipi in societatem regni.

XVIII. *Tatius obierat, & tu Romule, ponebas leges communes duobus populis: cùm Mars, omissâ galeâ, talibus alloquitur patrem Deorum atque hominum; Tempus adest, pater, (siquidem imperium Romanum floret amplo fundamento, neque unum tantummodo Deûm tutelarem habet, quo protegi & defendi possit) pendi mercedem quam mihi & dignissimo nepoti meo pollicitus es, atque recipere in cœlum sublatum ex terris, Tu dixisti mihi olim in cœtu Deorum (nam in memoriâ habeo, & pia illa, quæ tu protulisti, dicta menti meæ tenaciter inhærent.) Unus erit, quem tu, ô Mars, evehes in cœlum cæruleum. Promissa tua jam absolvè. Omnipotens assensus est: atque obduxit cœlum opacis nebulis, & tremefecit urbem tonitru & fulgure.*

NOTÆ.

797. *Rigidis*] Illis verò tristem atque tetricam disciplinam tribuit Livius, fueruntque morum gravitate atque sanctitate laudatissimi. Cicero illos fortissimos, florem Italiæ, atque adeò, reipublicæ robur appellat.

798. *Martius*] *Romanus:* cui à Romulo *Marte* fato illud nomen.

801. *Tatium*] Nam inter reliquas pacis conditiones hoc etiam placuit, ut Tatius unà cùm Romulo æquâ potestate paribusque legibus regnaret.

803. *Pace*] Quæ Sabinorum interventu his denique conditionibus constituta est, ut relictis suis sedibus novam in urbem hostes demigrarent: Tatius unà cùm Romulo æquâ potestate, paribusque honoribus regnaret.

805. *Occiderat*] Lavinius, cùm ad solenne sacrum eò venisset, concursu facto, interfectus est postquam annos quatuor pari cùm Romulo potestate imperâsset. Liv. 1. *Duobus* Romanis, & Sabinis.

Ib. *Tatius*] A proximis legatorum Laurentium (qui, ad res repetendas missi, pulsati fuerant) Lavinius fuit interfectus, cùm illuc ad solenne sacrificium profectus esset, postquam 4 annos cùm Romulo regnâsset.

Ib. *Æquata*] *Inter Romanos & Sabinos.*

807. *Parentem*] *Jovem.*

810. *Nepotis*] Romulo filio meo, tuo nepotis Recensetur hæc, ἀποθέωσις, 2 Fast.

813. *Memoro*] *Memini.* Sæpius enim idem significat ac *narro.*

816. *Nubibus*] *Repentè cùm concionem haberet,* &c. Florus.

817. *Terruit*] Istud ex historiæ fide: ut intelligi potest ex loco L. Flori jam citato. l. g. *orbem* pro *urbem* sed perperam. Ita enim Horat. de Jove, Lib. 1. Od. 2.

——— *Rubente*
Dexterâ sacras jaculatus arces
Terruit urbem.

Quæ Gradivus cognovit esse indicia sibi exhibita, quibus sibi nunc liceret filium suum Romulum rapere è terris; atque innixus hastæ confidenter conscendit equos onustos temone cruento, & agitavit eos ictu scuticæ, & vectus per declivem aërem, substitit in extremo cacumine frondosi Palatini: & sustulit Iliaden dicentem jura regia Quiriti jam suo. Corpus morti obnoxium disjectum per subtilem aërem, ut pila plumbea impulsa latâ fundâ consuevit liquescere in medio cœlo. Vultus exoritur splendidior, atque forma dignior excelsis pulvinaribus, & qualis solebat esse Quirini cùm trabeam induceret. Uxor illum lugebat tanquam perditum; cùm Juno regia jubet Irin descendere per sinuatum callem ad Hersiliam, atque sic illi vacanti narrare sua jussa.

XIX. *O matrona, honor primarius gentis Latinæ atque Sabinæ, antea dignissima fuisse uxor tanti viri, nunc esse Quirini, compesce tuas lachrymas; & si cupis cernere maritum, veni, me ducente, in lucum, qui viresçit in monte Quirinali atque umbrâ suâ obtegit templum regis Romani. Iris obsequitur; atque delapsa in terram per arcus variis coloribus distinctos, affatur Hersiliam verbis jussis. Illa vix erigens oculos facie pudibundâ, O Dea, inquit, (nam neque possum dicere quænam sis, & constat esse Deam,) duc, ô duc, & mihi ostende faciem mei mariti, quæ si fata concessêrint*

Quæ sibi promissæ sensit data signa rapinæ,
Innixusque hastæ, pressos temone cruento
Impavidus conscendit equos Gradivus, et ictu
Verberis increpuit: pronumque per aëra lapsus
Constitit in summo nemorosi colle Palati:
Reddentemque suo jam regia jura Quiriti
Abstulit Iliaden. Corpus mortale per auras
Dilapsum tenues: ceu latâ plumbea fundâ
Missa solet medio glans intabescere cœlo.
Pulchra subit facies, & pulvinaribus altis
Dignior, & qualis trabeati forma Quirini.
Flebat ut amissum, conjux; cùm regia Juno
Irin ad Hersiliam descendere limite curvo
Imperat: & vacuæ sua sic mandata referre.
XIX. O et de Latiâ, ô et de gente Sabinâ
Præcipuum matrona decus; dignissima tanti
Antè fuisse viri, conjux nunc esse Quirini;
Siste tuos fletus: & si tibi cura videndi
Conjugis est, duce me lucum pete, colle Quirino
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.
Paret: & in terram pictos delapsa per arcus,
Hersiliam jussis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O Dea (namque mihi, nec quæ sis dicere promptum est;
Et liquet esse Deam,) duc, ô duc, inquit: et offer
Conjugis ora mihi. Quæ si modò posse videre

NOTÆ.

818. *Rapinæ*] *Romuli ex terris in cœlum auferendi.*

819. *Cruento*] *Ut belli potentis Dei esse decet.*

820. *Gravidus*] *Mars*, qui ita à *Gradiendo*, vel à *Vibrando* quod κραδαινειν est Græcis, dicitur.

821. *Increpuit*] *Insonuitque flagello* (quo equi verberantur dixit Virgil.

822. *Palati*] Jam suprà, hunc unum esse ex collibus Romanis, diximus, imperatorum sede olim clarissimum.

826. *Intabescere*] *Liquescere atque consumi.*

827. *Pulvinaribus*] *Lectos* dicit, qui Diis in templis sternebantur.

828. *Trabeati*] *Trabeâ induti*: quæ toga fuit multis, instar *trabium* transversarum, purpueris auroque intextis fasciis decorata.

830. *Hersiliam*] Hæc Romuli conjux in Diis recensita *Ora* vel *Hora* dicta est, quæ apud Romanos qualis *Hebe* apud Græcos fuit. *Hortam* insuper appellatam fuisse scripsit Plutarchus, utpote quæ juvenes ad virtutem & res bene gerendas hortaretur.

Ib. *Curvo*] *Qualis est arcus cœlestis.*

834. *Quirini*] Qui *Romulus* est, nomine mutato postquam in Deorum numerum relatus esset.

836. *Quirino*] Ubi ipse *Quirinus* seu *Romulus* templum habuit; qui & ipsi colli *Quirinali* nomen dedit.

Fata

Fata semel dederint: cœlum aspectâsse fatebor.
Nec mora; Romuleos cum virgine Thaumanteâ
Ingreditur colles. Ibi fidus ab æthere lapsum
Decidit in terras: à cujus lumine flagrans
Herfiliæ crinis cum sidere cessit in auras.
Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
Excipit: & priscum pariter cum corpore nomen
Mutat; Oramque vocat: Quæ nunc Dea juncta Quirino est.

aspicere tantùm semel, agnoscam vidisse cœlum. Et sine cunctatione proficiscitur in montem Romuleum cum virgine Thaumanteâ. Ibi stella ex cœlo demissa cecidit in terram, à cujus igne coma Herfiliæ incensa recessit in cœlum cum stellâ. Ædificator urbis Romæ hanc excipit manibus notis, atque simul mutat antiquum nomen cum corpore, & appellat Oram, quæ Dea uxor est nunc Quirini.

NOTÆ.

845. *Romuleos*] Quos dixit *Quirinos* suprà 836.

Ib. *Thaumanteâ*] *Iris* est *Thaumantis* filia. Junonis addicta ministeriis.

846. *Colles*] Collem Quirinalem.

847. *A cujus lumine*] Cujus hoc fidus fuit? Certè non solùm Herfiliæ crinem incendit, verùm etiam secum totum in cœlum rapuit. Non igitur in terris Romulum sed in cœlo vidit, ubi & corpus adeptum est immortalitatem, & nomen ejus mutatum.

851. *Mutat*] Aliam mortalium linguam à linguâ Deorum voluerunt poëtæ. Ut Hom. Il. *a*.

Ον Βριάρεων καλέουσι Θεοὶ, ανδρες δέ τε παντες
Αἰγαίων, &c.

Noster lib. 11. *Hunc Icelon superi, mortale Phobetora vulgus Nominat.*

Ib. *Juncta Quirini*] Nam *Ora* in templo Romuli colebatur.

P. Ovidii Nasonis METAMORPHOSEON.

LIBER XV.

ARGUMENTUM.

SECUTUS est Numa: qui cùm de originibus Crotonis inquireret, nigros calculos quondam in albos fuisse commutatos comperit: et Pythagoram de perpetuis rerum transformationibus disputantem audivit. Mortuum deinde Numam deflens Ægeria, nec Hippolyti, qui suas ipsi conversiones proponebat, consolatium admittens, in fontem liquescit. Id quod non minùs fuit mirandum, quàm quòd Romuli lancea arbor, aut Cippus factus est cornutus. Julius Cæsar denique in stellam post mortem commutatus fuit.

INTERPRETATIO.

I. *Quæritur interea, quis ferat onus tanti imperii, & possit succedere tanto regi. Fama prænuncia veri addicit Numam* justitiâ & integritate *nobilem imperio. Ille non est contentus scire ceremonias gentis Sabinæ: mens illius perspicax ad altiora aspirat, atque exquirit, quæ sit natura rerum. Cupiditas hujus studii fecit, ut patriâ & Curibus desertis,*

I. QUæritur interea, qui tantæ pondera molis
Sustineat, tantoque queat succedere regi.
Destinat imperio clarum prænuncia veri
Fama Numam. Non ille satìs cognôsse Sabinæ
Gentis habet ritus: animo majora capaci
Concipit; & quæ sit rerum natura requirit.
Hujus amor curæ, patriâ, Curibusque relictis,

NOTÆ.

4. *Numam*] Fuit Numa Pompilius ultro à Romanis petitus ob inclytam regionem, qui eò denique ferocem populum redegit, ut, quod ei & injuriâ occupaverat imperium, religione atque justitiâ gubernaret.

5. *Ritus*] *Sacra, ceremonias*, omnemque *Deorum cultum* docuit.

7. *Curibus*] Vid. lib. 14. 778.

Fecit

Fecit ut Herculei penetraret ad hoſpitis urbem.
Graia quis Italicis auctor poſuiſſet in oris
Mænia quærenti, ſic è ſenioribus unus
Rettulit indigenis, veteris non inſcius ævi:
Dives ab Oceano bobus Jove natus Iberis
Littora felici tenuiſſe Lacinia curſu
Fertur: &, armento teneras errante per herbas,
Ipſe domum magni nec inhoſpita tecta Crotonis
Intrâſſe; & requie longum relevâſſe laborem;
Atque ita diſcedens, Ævo, dixiſſe, nepotum
Hic locus urbis erit; promiſſaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myſcelos, illius Dîs acceptiſſimus ævi.
Hunc ſuper incumbens preſſum gravitate ſoporis
Claviger alloquitur: Patrias, age, deſere ſedes:
I, pete diverſi lapidoſas Æſaris undas.
Et, niſi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Poſt ea, diſcedunt pariter ſomnuſque Deuſque.
Surgit Alemonides; tacitâque recentia mente
Viſa refert; pugnatque diu ſententia ſecum.
Numen abire jubet; prohibent diſcedere leges:
Pœnaque mors poſita eſt patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat denſiſſima ſidereum nox;
Viſus adeſſe idem Deus eſt, eademque monere:
Et, niſi paruerit, plura & graviora minari.
Pertimuit: patriumque ſimul transferre parabat

proficiſceretur ad urbem hoſpitis Herculei. Atque unus ex ſenioribus indigenis non ignarus hiſtoriam *præteritæ ætatis, ſic edocuit* eum *ſciſcitantem quiſnam conditor ſtatuiſſet urbem Græcam in littoribus Italis. Filius Jovis opulentus Tauris Hiſpanis, dicitur perveniſſe ad littora Lacinia felici curſu ab Oceano; atque, armento vagante per tenera gramina, ipſe ſubiiſſe domum hoſpitalem magni Crotonis; & reſpirâſſe à longi* itineris *fatigatione per quietem, & abiens ſic dixiſſe, Hic erit locus urbis ætate nepotum: atque* ejus *promiſſa fuerunt certa. Nam fuit quidam Myſcelus filius Alemonis Argivi, qui ex ſuæ ætatis* hominibus *Diîs erat gratiſſimus. Hercules ſuperſtratus,* ita *hunc affatur oppreſſum alto ſomno; Agedum, relinque domum patriam, proficiſere, concede ad undas ſaxeas Æſaris* hinc longè *remoti: atque niſi obſequutus ſit, minitatur plurima atque reformidanda. Poſt ea ſopor atque Deus ſimul abeunt. Alemonides ſurgit, atque apud ſe revolvit nova ſomnia, & conſilium diu incertum eſt. Deus hortatur diſcedere, leges non ſinunt proficiſci; atque mors eſt dictum ſupplicium ei, qui cupit migrare è ſolo nativo. Sol ſplendidus condiderat caput lucidum Oceano, & nox obſcuriſſima evexerat caput ſtellarum, cùm idem Deus viſus eſt aſſiſtere, atque eadem monere, &, niſi obſequutus ſit, minari plura & duriora. Pertimuit: atque ſtatuebat pariter tranſvehere rem patriam*

NOTÆ.

8. *Hoſpitis*] *Crotonem* dicit, qui non Herculem tantùm ex Hiſpaniâ redeuntem hoſpitio excepit, ſed inſuper *Crotoni* urbi nomen dedit, in quâ Pythagoras philoſophus, maximus docuit. Illius audiendi causâ Numam Crotonem conceſſiſſe finxit poëta, ut fabulas ſuas conſueret: cùm tamen Pythogoram, Servio Tullio regnante, 100 amplius poſt annos vixiſſe ſatìs conſtat.

12. *Iberis*] *Hiſpanis:* quos inde, Geryone interfecto, abegerat *Jove natus* Hercules.

13. *Lacinia*] Quæ à *Lacinio* promontorio Italiæ, non longè à *Crotone*, inter Tarentinum & Scyllacium ſinum, nomen habuerunt; ſicut & ipſum promontorium à *Lacinio* latrone ibi ab Hercule mactato ſuum deſumpſit.

22. *Claviger*] *Herculem* dicit, qui ſine *clavâ & leonis pelle* vix uſpiam invenitur.

23. *Diverſi*] Longè hinc ab Argis diſtantis.

Ib. *Æſaris*] Qui fluvius eſt parvus admodum magnæ Græciæ in Calabriâ ulteriore, Crotone in Ionium mare defluens.

26. *Alemonides*] *Myſcelus*, filius Alemonis.

27. *Refert*] *Volutat, agitat, cogitatione & animo revolvit.* Alibi etiam in eodem ſenſu verbum *referre* uſurpat Ovidius.

30. *Oceano*] Ut videtur oculis.

31. *Sidereum*] Quia noctu ſidera apparent.

in novam habitationem. Rumor spargitur per urbem, & arcessitur reus legum contemptarum. Cùmque causa primò esset dicta, & crimen compertum est probatum sine teste, reus squalore obductus erigens manus atque faciem ad Deos, O, ait, tu *cui duodecim labores aperuerunt viam ad cœlum, ades in auxilium, nam tu es mihi causa* hujus *facinoris. Mos erat priscus albis atque nigris calculis, his damnare reos, illis liberare à crimine. Nunc etiam sententia luctuosa sic lata est; & omnes lapilli nigri deponuntur in tristem urnam. Quæ inversa statim atque reddidit calculos recensendos, color omnium est versus ex atro in candidum: & sententia facta alba beneficio Herculis liberavit Alemoniden. Ille agit gratias patri Amphitryoniadæ, & ventis*

In sedes penetrale novas; fit murmur in urbe:
Spretarumque agitur legum reus. Utque peracta est
Causa prior, crimenque patet sine teste probatum,
Squallidus ad Superos tollens reus ora, manusque,
O cui jus cœli bis sex fecêre labores,
Fer, precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis
auctor.
Mos erat antiquus, niveis atrisque lapillis,
His damnare reos, illis absolvere culpâ.
Nunc quoque sic lata est sententia tristis: & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quæ simul effudit numerandos versa lapillos;
Omnibus è nigro color est mutatus in album:
Candidaque Herculeo sententia munere facta
Solvit Alemoniden. Grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ: ventisque faventibus æquor
Navigat Ionium; Lacedæmoniumque Tarentum
Præterit, & Sybarin, Salentinumque Neæthum,
Thurinosque sinus, Temesenque, & Iapygis arva.
Vixque pererratis quæ spectant littora terris,
Invenit Æsarei fatalia fluminis ora:
Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis

secundis trajicit mare Ionium, & præternavigat Tarentum Lacedæmonium, & Sybarin, & Neæthum Salentinum, & sinus Thurinos, & Temesen, & agros Iapygis: atque terris ægrè præteritis quæ sunt versus littus, reperit ostia fatalia fluvii Æsaris; neque hinc longe sepulchrum sub quo sacra Crotonis

NOTÆ.

36. *Penetrale*] Hoc est. *Deos Penates, & quicquid interioribus domus partibus charissimum habetur.* Metonymia est.

37. *Causa prior*] i. e. *Accusatio*; ut *defensio* fuerit *causa posterior*

Ib. *Sine teste*] Quâ vir bonus ultro confessus est se commigrare decrevisse.

38. *Squallidus*] Munditiarum negligentes sunt qui lugent.

39. *Bis sex*] Duodecim illos Herculis decantatissimos labores in superioribus vidimus. Lib. 9. 183.

40. *Nam tu*] Nam tu mihi persuasisti ut commigrarem.

47. *Candida*] *Ex Candidis calculis.*

49. *Amphitryoniadæ*] *Herculi*; qui quidem Jovis filius, sed ex Alcmenâ, quæ Amphitryonem Thebanum maritum legitimum habuit.

50. *Ionium*] Quod ex Græciâ in Italiam tendenti transfretandum fuit.

Ib. *Tarentum*] Urbs est antiquissima Salentinorum in Calabriâ citeriore, à Tarâ Neptuni filio ædificata à Partheniis verò, Lacedæmoniorum duce Phalanto, amplificata: unde vocat Lacedemonium.

51. *Sybarin*] Hæc olim potentissima fuit in sinu Tarentino civitas, incolarum deliciis etiam famosa, quam Crotoniatæ deleverunt. Restituta ab indigenis *Thurium* dicta est, quæ denique excisa hodie in ruinis jacet; nisi fortè vicus quidem quem vulgò dicunt, *La terre Brodogneto* est ejus ruderibus.

Ib. *Neæthum*] Fluvius est Salentinorum, non longè à Crotone.

52. *Thurinos*] *Thurii* urbs est Calabriæ, quæ & *Thuria* & *Thurion* dicta est, à Thuriâ fonte.

Ib. *Temesen*] Urbs etiam Calabriæ ab Ausonibus condita mox ab Ætolis, qui cum Theante ad eam Italiæ partem appulsi fuerunt, occupata, atque inde iterum à Brutiis.

Ib. *Iapygis*] Fuit *Iapyx* Dædali filius qui *Iapygiæ* Calabriæ urbi. *Iapygio* promontorio, immo & Calabriæ ipsi *Iapygiæ* nomen dedit.

55. *Fatalia*] *Herculis admonitu tanquam fato præstituta.*

Ib. *Ora*] *Ostia* dicit, quibus maria subit.

Ossa

Ossa tegebat humus. Jussâque ibi mœnia terrâ
Condidit; & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia constabat certâ primordia famâ
Esse loci, positæque Italis in finibus urbis.
II. Vir fuit hîc ortu Samius; sed fugerat unâ
Et Samon & dominos; odioque tyrannidis exul
Sponte erat. Isque, licèt cœli regione remotos,
Mente Deos adiît: & quæ natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.
Cùmque animo, & vigili perspexerat omnia curâ;
In medium discenda dabat: cœtumque silentûm,
Dictaque mirantûm, magni primordia mundi,
Et rerum causas, & quid natura, docebat:
Quis Deus: unde nives: quæ fulminis esset origo:
Jupiter, an venti, discussâ nube tonarent:
Quid quateret terras, quâ sidera lege mearent;
Et quodcunque latet. Primusque animalia mensis
Arcuit imponi: primus quoque talibus ora
Docta quidem solvit, sed non & credita verbis.
Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
Corpora. Sunt fruges: sunt deducentia ramos

ossa terra servabat: & ibi posuit urbem in solo ab Hercule præfinito: & nomen sepulti addixit urbi. Certum erat indubitatâ famâ talia esse initia loci, atque urbis conditæ in finibus Italis.

II. Illic vir fuit Samius origine; sed pariter vitaverat & Samon & tyrannos: atque odio injustæ dominationis ultro erat profugus: & ingenio accessit ad Deos dissitos à mortalibus spatio cœli: atque investigavit contemplatione mentis, quæ natura occultabat ab intelligentia humanâ. Et postquam penitus cognoverat omnia mente, & curâ assiduâ, proferebat cognoscenda palam, & indicabat turbæ tacitæ atque miranti dicta principia vasti orbis, & causas rerum, & quid natura, quid Deus esset: unde nives generarentur; quæ esset causa fulminis, an Jupiter, an venti tonitrua cierent nube disruptâ, quid concuteret solum; quâ lege astra moverentur; & quicquid cæteris hominibus est incognitum. Atque is primus prohibuit admovere animantia mensis, primus insuper aperuit os hujusmodi vocibus eruditis quidem, sed non etiam fide receptis: Nolite, homines, inquinare corpora epulis scelestis. Sunt fruges: sunt Poma curvantia ramos

NOTÆ.

57. *Tumulati*] *Crotonis* à quo Urbs *Croto* dicta est.

60. *Hîc*] *Crotoni*, quò se contulit Numa Pompilius, ut Pythagoram audiret.

Ib. *Samius*] *Samo* Icarii maris insulâ contra Ephesum oriundus: namque ea fuit Pythagoræ patria. Quanquam alii aliter.

61. *Dominos*] Qualis erat Polycrates ille Samius.

66. *Silentûm*] Quinquennale fuisse silentium à Pythagorâ discipulis suis præscriptum voluerunt: quamquam aliud aliis, æstimata cujusque solertia, non minùs tamen bienni fuisse scripsit Gellius.

67. *Primordia*] Unde *ortus*, quænam insuper ejus elementa. De quibus physici.

70. *Jupiter an venti*] Alii enim *Tonitru* esse aiunt aëris vehementem strepitum: alii autem eruptionem ventorum effractâ nube cum maximo impetu coëuntium.

71. *Quateret*] Terræ motus ex subterraneis flatibus, qui illius latera pulsant, voluerunt equidem: cæterùm plurima sunt adhuc in hoc argumento, quæ prolixiori disquisitione indigent.

Ib. *Mearent*] Id est, Quia & *qualis esset cursus astrorum*: quorum omnium cognitio spectat ad mathematicos.

72. *Quodcunque latet*] Ne ita accipias, quasi omnia cognoscere se Pythagoras professus sit, Illa tantùm intelligenda sunt per istud *Quodcunque*, quæ ipse docebat alioqui hominibus incognita.

Ib. *Latet*] Ex eo quòd abdita naturæ in lucem proferret Pythagoras, in tanto fuit honore, ut Dei vocem audire discipuli ejus existimarent. Atque etiamsi nullam dictorum rationem reddisset, maximam adhiberent fidem; rogatique alicujus dicti rationem, respondere nt, Αὐτὸς ἔφη, *ipse dixit*.

75. *Parcite*] Hæc oratio ex Empedocle qui Pythagoræ dogmata carminibus complexus est, videtur esse desumpta. Vid. orationes duas Περὶ Σαρκοφαγίας, quæ Plutarcho ascribuntur.

Pondere pomâ suo, tumidæque in vitibus uvæ;
Sunt herbæ dulces; sunt, quæ miteſcere flammâ,
Mollirique queant. Nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.
Prodiga divitias alimentaque mitia tellus
Suggerit: atque epulas ſine cæde & ſanguine præbet.
Carne feræ ſedant jejunia; nec tamen omnes:
Quippe equus, & pecudes, armentaq; gramine vivunt.
At quibus ingenium eſt immanſuetumq; ferumque,
Armeniæ tigres, iracundique leones,
Cumque lupis urſi, dapibus cum ſanguine gaudent.
Heu! quantum ſcelus eſt, in viſcera viſcera condi,
Congeſtoque avidum pinguescere corpore corpus;
Alteriuſque animantem animantis vivere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nîl te niſi triſtia mandere ſævo
Vulnera dente juvat, rituſque referre Cyclopum?
Nec, niſi perdideris alium, placare voracis
Et malè moratî poteris jejunia ventris?
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.

III. Tunc & aves tutas movêre per aëra pennas;
Et lepus impavidus mediis erravit in agris:
Nec ſua credulitas piſcem ſuſpenderat hamo.
Cuncta ſine inſidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis erant. Poſtquam non utilis auctor
Victibus invidit (quiſquis fuit ille virorum)
Corporeaſque dapes avidam demerſit in alvum;
Fecit iter ſceleri: primâque è cæde ferarum
Incaluiſſe putem maculatum ſanguine ferrum:

ſuâ gravitate; atque racemi jucco pleni in vitibus: ſunt olera mitia; ſunt quæ poſſint fieri dulciora igne, atque emolliri: neque hæc vobis tollitur, neque mel fragrans flore thymi. Terra benigniſſima præbet opes ſuas & cibos dulces; & ſubminiſtrat delicias ſine nece & cruore. Feræ leniunt famem carnibus; neque tamen omnes. Namque equi & greges & armenta vejcuntur herbis. At tigres Armeniæ, & truculenti leones, & urſi cum lupis, quibus indoles eſt crudelis & ſæva, amant epulas cum ſanguine. Heu! quantum eſt nefas præcordia devolvi in præcordia & corpus famelicum pinguescere corpore devorato, & animantem vitam ducere morte alterius animantis! Nimirum in tantâ copiâ, quam terra benigniſſima matrum profert, nihil tibi placet, præterquam conterere crudeli dente cæſorum alimalium carnes, atque imitari mores Cyclopum? neque poteris ſedare famem rapacis & ingentis abdominis, niſi pernicie alterius? At illa priſca ætas, quam Auream appellavimus, beata fuit fructibus arborum, & gramineis quæ terra alit; neque inficit ora ſanguine.

III. Tunc & aves agitaverunt alas ſine periculo per aërem; & lepus intrepidus vagatus eſt per campos medios; neque ſua credulitas corripuerat piſcem hamo; omnia erant ſine dolis, & pace abundantia, nullam fraudem metuentia. Poſtquam pravus auctor (quiſquis ille fuit hominum) invidit facilitati vivendi, atque devolvit in abdomen voraginoſum epulas ex corpore & carne confectas, operuit viam crimini; atque credam ferrum infectum ſanguine tetigiſſe ex primâ nece ferarum.

NOTÆ.

86. *Armeniæ*] Hæc ampla Aſiæ regio, ubi ſævissimi leones naſcebantur.

93. *Cyclopum*] Ἀνθρωποφάγων: Quos lib. 14. 205. vidimus.

102. *Piſcem*] Quin & piſcium eſum interdixit ſibi Pythagoras: vel quod ſilentii cultores ſibi, quod ipſe divinum exiſtimabat, ut habet Athenæus 5, 16) vel à Pherecyde Syro habuit. Piſces enim inter numina venerantur Syri.

105. *Corporeas*] Omnes dapes ſunt corporeæ, ſed per corporeas hîc σαρκικὰς intelligit, *i. e. carneas dapes.*

Idque

Idque satìs fuerat: noſtrumque petentia letum
Corpora miſſa neci ſalvâ pietate fatemur:
Sed quàm danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longiùs inde nefas abiit: & prima putatur
Hoſtia ſus meruiſſe mori, quia femina pando
Eruerit roſtro, ſpemque interceperit anni.
Vite caper morsâ Bacchi mactandus ad aras
Ducitur ultoris. Nocuit ſua culpa duobus.
Quid meruiſtis, oves, placidum pecus, inq; tuendos
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar?
Mollia quæ nobis veſtras velamina lanas
Præbetis; vitâque magìs, quam morte juvatis.
Quid meruêre boves, animal ſine fraude, doliſq;
Innocuum, ſimplex, natum tolerare labores?
Immemor eſt demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit, curvi dempto modò pondere aratri,
Ruricolam mactare ſuum: qui trita labore
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat meſſes, percuſſit colla ſecuri.
Nec satìs eſt, quòd tale nefas committitur: ipſos
Inſcripsêre Deos ſceleri; numenque ſupernum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima labe carens, & præſtantiſſima formâ,
(Nam placuiſſe nocet) vittis præfignis & auro,
Siſtitur ante aras: auditque ignara precantem:
Imponique ſuæ videt inter cornua fronti,
Quas coluit fruges: percuſſaque ſanguine cultros
Inficit in liquidâ prævifos forſitan undâ.

Idque satìs fuerat; & agnoſcimus animalia inſidiantia noſtræ vitæ interfecta eſſe illibatâ pietate. Verùm licet interficienda fuerint, comedenda tamen non item. Inde ſcelus latiùs graſſatum eſt: & porcus creditur dignus fuiſſe qui mactaretur prima victima, quòd evelleret ſegetem curvo roſtro, atque ſubverteret ſpem anni. Caper agitur jugulandus ad altaria Bacchi vindicis, vitecorrosâ. Et ſuum facinus meritò obſuit illis ambobus. Quid verò admiſiſtis, oves, mite pecus, atque creatum ad homines à frigore ſervandos, quæ portatis lac ſuaviſſimum in uberè diſtento? quæ nobis offertis lanas veſtras in molles veſtes, atque plùs prodeſtis vitâ quàm morte. Quid admiſerunt boves, animal ſine fraude atque inſidiis, innoxium, ſimplex, natum ad ferendos labores? Ille denique eſt ingratus, neque dignus dono frugum, qui potuit jugulare ſuum agricolam, detracto modò onere curvi aratri; qui afflixit bipenni illam cervicem tritam labore, quâ toties proſciderat durum agrum, atque collegerat tot meſſes. Neque ſatis eſt, quòd ejuſmodi ſcelus patratur: ipſos Deos auctores fecerunt facinoris; atque arbitrantur potentiam cæleſtem delectari nece tauri laborioſi: Hoſtia ſine vitio & morbo & excellentiſſimâ ſpecie (nam obeſt gratum fuiſſe) decora vittis aureis ſiſtitur ad altaria; atque neſcia audit orantem, & videt farra, quæ coluit, ſpargi in ſuam frontem inter cornua, & vulnere efficta tingit cruore cultros fortè ante conſpectos in aquâ liquidâ.

NOTÆ.

109. *Corpora*] *Feras* intelligit hominibus infeſtas.

111. *Et prima*] *Prima Ceres avidæ gaviſa eſt ſanguine porcæ*, &c. 1 Faſt.

Ib. *Longiùs*] Quia à feris ad ſecurum animalium cædem, deinde & hominum ſtrages deventum eſt.

113. *Spem*] Namque erutis ſeminibus nulla *ſperanda* meſſis.

116. *Quid*] De hâc Pythagoræ abſtinentiâ vid. Jamblicum cap. 24. Laërtium in vitâ Pythagoræ lib. 8. Luciani ſomnium, &c.

124. *Ruricolam*] *Bovem.*

125. *Renovaverat*] *Renovari* verò videtur ager qui per culturam atque aratrum ad recipienda nova ſemina apparatur.

128. *Inſcripsêre*] Quin & Diis invidam fecêre; eos in partem prædæ, nidorem victimarum adſciſcentes.

131. *Placuiſſe*] Non enim niſi eximiæ lectæque aris admoventur hoſtiæ.

Ib. *Vittis*] Victimæ ornabantur vittis aureis, cornua etiam deaurata habuerunt.

134. *Fruges*] Salſas fruges, molam, farinam ſale miſtam, quâ frons victimæ, focus, & cultri aſpergebantur.

135. *Undâ*] Aquâ in ſacris adhibitâ, & per pelves diſpoſitâ. *An quia prævifos in aquâ timet hoſtia cultros?* 1 lib. Faſt.

Protinus

Continuò inſpiciunt fibras extractas ex pectore viventi, & quærunt voluntatem Deorum in illis. Unde homini tantùm deſiderium epularum prohibitarum? Non veremini carnibus *veſci, ô gens morti obnoxia? quod precor ne facite, & attentas præbete mentes noſtris præceptis. Et cum faucibus admovebitis artus taurorum mactatorum, cognoſcite & ſentite vos comedere veſtros agricolas. Et quandoquidem Deus os meum agitat, ſequar ſedulò Deum os agitantem, & edicam mea oracula, atque aperiam ipſum cœlum, & recludam ſententiam mentis divinæ. Cantabo magna, neque perſpecta animo priorum, & quæ diu incognita fuerunt. Placet ferri per excelſa ſidera; placet, terris & pigrâ habitatione deſtitutâ nubes aſcendere atque inniti humeris fortis Atlantis; & procul a cœlo deorsùm ſpectare mentes paſſim errantes & expertes rationis, & ſic admonere timidos, & metuentes mortem, & aperire ordinem fati.*

Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inſpiciunt; menteſque Deûm ſcrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum?
Audetis veſci, genus ô mortale? quod, oro,
Ne facite; & monitis animos advertite noſtris.
Cumque boum dabitis cæſorum membra palato;
Mandere vos veſtros ſcite & ſentite colonos.
Et quoniam Deus ora movet; ſequar ora moventem
Ritè Deum: Delphoſque meos, ipſumque recludam
Æthera; & auguſtæ referabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis eveſtigata priorum,
Quæque diu latuêre, canam. Juvat ire per alta
Aſtra; juvat, terris & inerti ſede relictis,
Nube vehi; validique humeris inſiſtere Atlantis:
Palanteſque animos paſſim, ac rationis egentes
Deſpectare procul, trepidoſque obitumque timentes
Sic exhortari; ſeriemque evolvere fati.

IV. O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis,
Materiem vatum, falſique piacula mundi?
Corpora ſive rogus flammâ, ſeu tabe vetuſtas
Abſtulerit, mala poſſe pati non ulla putetis.
Morte carent animæ: ſemperque, priore relictâ
Sede, novis domibus habitant, vivuntque receptæ.

IV. *O gens ſtupefacta pavore leti frigidi, quamobrem metuitis Stygem, quamobrem caliginem, quamobrem nomina inania, argumentum poëtarum & piacula mundi ficti? Ne exiſtimetis corpora poſſe pati ulla mala, ſeu pyri diripuerint ea ignes, ſeu vetuſtas corruptione. Animæ non moriuntur, & ſemper priore habitatione omiſſâ recipiuntur novis corporibus, & receptæ vitâ fruuntur.*

NOTÆ.

136. *Fibras*] *Cordis & jecoris* præſertim *extrema* eo nomine appellantur, quæ aruſpices ad exquirendam Deorum volantatem inſpicere conſueverant.

137. *Inſpiciunt*] Inda *Haruſpices* dicti ſunt ab *Harugis* (i. e.) victimis inſpiciendis.

139. *Veſci*] Pro *carnibus veſci* ſimpliciter *veſci* poſuit.

143. *Deus*] Apollo me hortatur, ut loquar.

144. *Delphos*] Delphi urbs Phocidis in Achaiâ, Apollinis *oraculis* clariſſima, quæ hic pro iis ponitur.

149. *Atlantis*] Qui Mauritaniæ rex, ideo dictus *cœlum ſuſtinere humeris*, quòd *aſtrologus* fuerit eximius.

154. *Styga*] Pro *Inferis* poſuit eam paludem, de quâ jam toties.

155. *Vatum*] Id eſt, *poëtarum, quibus quidlibet mentiri conceſſum.*

Ib. *Piacula*] Apud manes *expiari* crimina in ſuperis commiſſa credebant.

Quæ quis apud ſuperos furto lætatus inani
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem.
Virgil.

156. *Tabe*] Paulatim enim *diſſolvuntur* & quodammodo *liqueſcunt* inanimata corpora.

157. *Non ulla*] Namque anima eſt quæ ſenſûs & cognitionis eſt capax.

159. *Domibus*] Intelligitur commigratio animarum de corpore in corpus, ſeu μετεμψυχωσις quam ab Ægyptiis mutuatus erat Pythagoras.

Ipſe

Ipſe ego (nam memini) Trojani tempore belli
Panthoïdes Euphorbus eram; cui pectore quondam
Sedit in adverſo gravis haſta minoris Atridæ.
Cognovi clypeum lævæ geſtamina noſtræ
Nuper Abanteïs templo Junonis in Argis.
Omnia mutantur: nihil interit. Errat, & illinc
Huc venit, hinc illùc, & quoſlibet occupat artus
Spiritus; êque feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter; nec tempore deperit ullo.
Utque novis fragilis ſignatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas ſervat eaſdem;
Sed tamen ipſa eadem eſt: animam ſic ſemper eandem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.
Ergo, ne pietas ſit victa cupidine ventris,
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefandâ
Exturbare animas: nec ſanguine ſanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore, plenaque ventis
Vela dedi; nihil eſt toto quod perſtet in orbe.
Cuncta fluunt; omniſque vagans formatur imago.
Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu
Non ſecùs ac fluvius. Neque enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt: ſed ut unda impellitur undâ,

Ego ipſe, nam recordor, eram Euphorbus Panthi filius tempore belli Trojani, in cujus pectore adverſo valida haſta minoris Atridæ olim infixa eſt. Agnovi nuper clypeum, quem noſtra ſiniſtra geſtabat, apud Argos Abanteos in fano Junonis. Cuncta mutantur: nihil perit. Anima vagatur, & illinc huc fertur, hinc illùc, & ingreditur quælibet membra, atque tranſit ex feris in corpora humana, & noſtra viciſſim in feras; neque unquam moritur. Atque ut cera mollis fingitur novis figuris, neque perſtat ut fuerat, neque retinet eaſdem ſpecies, verùm tamen ipſa eſt eadem; ita doceo animam eſſe ſemper eandem ſed tranſire in diverſas figuras. Adeòque ne pietas ſit ſuperata deſiderio alvi, nolite, prædico, ejicere animas cognatorum veſtrorum, cæde horrendâ; neque ſanguis nutriatur ſanguine. Et quandoquidem verſor in profundiſſimo mari, atque pandi lintea plena ventis, nihil eſt in toto mundo, quod ſtabile permaneat. Omnia labuntur atque omnis ſpecies fluxa & mutabilis, de novo fingitur. Ipſa etiam tempora fluunt motu continuo perinde ac flumen; neque enim flumen, nec levis hora poteſt ſtare; ſed quemadmodum fluctus pulſatur fluctu,

NOTÆ.

160. *Ipſe ego*] Primùm ſe Æthaliden fuiſſe memorabat; ſecundò Euphorbum, quod teſtatus eſt, agnito ſcuto ſuo ſuſpenſo inter alia ſpolia, in Junonis Argivæ templo; tertiò, Hermotimum: quartò, Pyrrhum; quintò, Pythagoram. Hoc habuit ex munere Mercurii, tum ut vivens, tum mortuus, omnium quæ contingeret, memoriam teneret. Laërt. in vitâ Pythag.

162. *Minoris*] *Menelaï*, cujus major frater fuit *Agamemnon*: atque ille Menelaüs Euphorbum Iliad, 16. peremiſſe dicitur.

164. *Abanteïs*] Ab *Abante* rege, qui Argis clariſſimâ Peloponneſi urbe imperavit. Populi inſuper *Abantes* ab Herodoto Iones inter & Achivos memorantur.

Ib. *Templo*] Stadia quindecim Mycenis diſtare hoc Junonis templum affirmat Pauſanias in Corinthiacis, cujus inter alia donaria hunc etiam clypeum Argis celebratiſſimum ut ex Hygini 273. tabulâ patet, nominatim recenſes.

165. *Interit*] Ex ſententiâ veterum omnium philoſophorum, qui cenſuerunt omnia quidem reſolvi poſſe in quatuor *elementa* vel *materiam primam*; in *nihilum* verò redigi non poſſe.

171. *Eadem*] *Quoad ad ſubſtantiam*; quæ quanquam varias *qualitates* & formas ſuſcipiat, ipſa non mutatur.

Ib. *Sic*] De terrâ, aut communioribus elementis iſtud dici poteſt: fueritque comparatio elegans. Ad ſpiritus ſeu animas, quæ individuam ſuam formam habent, aut formæ ſunt, ſi tranſferas, ridicula eſt.

173. *Ergo*] Abſtinendum ab animatis ſuaſit propter tranſmigrationem animarum.

176. *Æquore*] Id eſt, *De maximis atque abditiſſimis naturæ myſteriis ſermo incidit.*

177. *Quod perſtat*] Quod permaneat, & à mutatione ſit alienum.

179. *Tempora*] Nihil aliud ſunt, quàm res ipſæ, aut earum inter ſe durandi ſpatium.

Urgeturque

& prior premitur sequenti atque premit antecedentem, sic etiam tempora dilabuntur, sic etiam sequuntur, & semper sunt nova. Nam quod fuit antea, est emissum; & oritur quod non fuerat: & omnia momenta renovantur. Vides etiam noctes ex tenebris eductas in diem erumpere, & hanc puram solis lucem caliginosâ nocte obscurari. Neque color est idem cœlo, cùm omnia defessa strata sunt nocte mediâ, & cùm Lucifer splendidus prodit equis candidis: rursumque alius, cum Pallantias antecedens diem colore rubicundo tingit mundum committendum Soli. Ipse orbis Dei, cùm tollitur à terrâ infirmâ, rubet mane, atque rubet cùm conditur terrâ infimâ. In cœli summitate est albus; quia illic natura ætheris est melior, & procul fugit commercia telluris. Neque figura lunæ nocturna potest unquam esse eadem aut æqualis: & hodierna est semper minor sequenti, si crescit; major, si decrescit. Quid? annon vides annum, præbentem imaginem nostræ vitæ, divisi in quatuor partes? Nam vere novo est mollis & lactens, atque simillimus ætati pueri. Tunc herba florens, & destituta viribus est tumida succorum copiâ & infirma, & spe recreat colonum. Tunc omnia florent, & dulcis campus ridet coloribus florum; neque adhuc ulla est potentia in foliis. Annus firmior concedit in æstatem à vere;

Urgeturque prior venienti, urgetque priorem,
Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur:
Et nova sunt semper. Nam quod fuit antè, relictum est:
Fitque, quod haud fuerat: momentaque cuncta novantur.
Cernis & emersas in lucem tendere noctes:
Et jubar hoc nitidum nigræ succedere nocti.
Nec color est idem cœlo, cùm lassa quiete
Cuncta jacent mediâ, cùmque albo Lucifer exit
Clarus equo: rursumque alius, cum prævia luci
Tradendum Phœbo Pallantias inficit orbem.
Ipse Dei clypeus, terrâ cùm tollitur imâ,
Manè rubet: terrâque, rubet, cùm conditur imâ.
Candidus in summo est; melior natura quòd illìc
Ætheris est, terræque procul contagia vitat.
Nec par aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Esse potest unquam: semperque hodierna sequente,
Si crescit, minor est: major, si contrahit orbem.
Quid? non in species succedere quatuor annum
Aspicis ætatis peragentem imitamina nostræ?
Nam tener, & lactens, puerique simillimus ævo
Vere novo est. Tunc herba nitens, & roboris expers
Turget, & insolida est; & spe delectat agrestem.
Omnia tum florent: florumque coloribus almus
Ridet ager: neque adhuc virtus in frondibus ulla est.
Transit in Æstatem, pòst Ver, robustior annus:

NOTÆ.

189. *Lucifer*] Stella est Veneris, quæ etiam *Phosphorus* dicitur, ideo *albis equis* vecta, quòd solis orium præcedat. Cùm autem ejus occasum subsequatur, *Hesperus* appellatur.

191. *Tradendum*] *Ut radius suis illum collustret.*

Ib. *Pallantias*] *Aurora* est *Pallantis* Gigantis filia.

192. *Dei clypeus*] *Solis orbis*, qui *clypei* instar nobis *rotundus* videtur. Sed vox hæc non satis competit solis magnitudini.

194. *Quòd*] Veram hujus rei causam pete ex physicis.

196. *Dianæ*] *Lunæ*, quæ nunquam eadem permanet vultu, crescit semper aut decrescit.

198. *Contrahit*] *Minuit*: quod ex oppositâ voce *crescit* intelligitur.

200. *Ætatis*] *Annum ætatis hominis referre* scribit; nam ut quatuor sunt anni partes, ita ex Pythagoræ sententiâ, quatuor sunt hominis ætates. *Pueritia* quæ 20 annos implet: *Adolescentia*, 20. *Juventus*, 20. *Senectus*, 20.

206. *Annus*] Pro *anni parte, æstate* scilicet: quomodo & loquutus est Horatius.

Fitque

Fitque valens juvenis. Neque enim robustior ætas
Ulla, nec uberior; nec, quæ magìs æstuet, ulla est.
Excipit Autumnus, posito fervore juventæ
Maturus, mitisque inter juvenemque, senemq;
Temperie medius, sparsis per tempora canis.
Inde senilis Hyems tremulo venit horrida passu;
Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.
Nostra quoque ipsorum semper, requieq; sine ullâ,
Corpora vertuntur: nec quod fuimusve, sumusve,
Cras erimus. Fuit illa dies, quo semina tantùm,
Spesq; hominum primæ maternâ habitavimus alvo:
Artifices Natura manus admovit: & angi
Corpora visceribus distentæ condita matris
Noluit; éque domo vacuas emisit in auras.
Editus in lucem jacuit sine viribus infans:
Mox quadrupes, rituq; tulit sua membra ferarum:
Paulatimque tremens, & nondum poplite firmo
Constitit, adjutis aliquo conamine nervis.
Inde valens veloxque fuit; spatiumque juventæ
Transit: & emeritis medii quoque temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive senectæ.
Subruit hæc ævi, demoliturque prioris
Robora: fletque Milon senior, cùm spectat inanes
Illos, qui fuerant solidorum mole tororum
Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in speculo rugas aspexit aniles,

atque fit forti & robusto juveni similis: neque enim ulla ætas firmior, nec fertilior; neque ulla est, quæ magìs ferveat. Autumnus maturus, omisso ardore juventutis, atque inter juvenem & senem lenitatem quandam servans, medius temperie, canis sparsis per tempora hunc sequitur. Tum Hyems senilis & aspera, vel destituta suis comis, vel albas habens quas gerit, succedit gressu tremulo. Nostrûm etiam ipsorum corpora mutantur semper sine ullâ intermissione; neque erimus cras, quod fuimus, aut nunc sumus: fuit illud tempus, quo semina duntaxat aut spes prima hominum mansimus in utero materno. Natura abdidit manus doctas; neque passa est corpora abdita in utero gravidæ matris torqueri: atque eduxit domo in spatiosum aërem; infans eductus in lucem jacuit sine viribus: mox quadrupedis instar *processit, & promovit suos artus more brutorum; atque paulatim tremens & nondum certo poplite constitit, nervis sustentatis aliquo adminiculo, postea fortis & celer fuit, & pervadit spatium juventutis; atque annis etiam medii temporis præteritis, labitur per devexum collem caducæ senectutis. Hæc frangit atque evertit vires ætatis præcedentis: atque Milon senex lachrymatur, cùm videt illos lacertos, qui fuerunt pares Herculis soliditate firmorum tororum, pendere exhaustos & flaccidos. Lachrymatur etiam Tyndaris, simul ac videt rugas aniles in speculo;*

NOTÆ.

208. *Æstuet*] Ex diversis cupiditatibus, itemque sanguinis calore & copiâ maximè *fervent* juvenes.

211. *Canis*] Quid ad senectutem vergentes occupant: Hinc autem plurimos loquendi modus derivaverunt, qui *nives in caput, glaciem in sanguinem*, atque alia ejus generis induxerunt.

217. *Alvo*] Pro *utero* posuit, qui *loci matrix* ab imperitis dicitur, cùm potiùs *fœminam* fœtûs gratiâ comparatam significet, quo sensu Columella de gallinis; *Optimè anno pullos educat, si est bona matrix.*

220. *Domo*] *Utero.*

222. *Quadrupes*] *Reptans:* videturque allusum ad Sphyngis ænigma.

Qui quadrupes foret, & bipes, & tripes unus & idem.

224. *Conamine*] *Serperastro* puta, aut ejusmodi adminiculo.

227. *Declive*] Deorsum vergens sc. ad mortem, perinde ut sol, cùm ad occasum tendit; proinde & *senectam occiduam* dixit; quòd ea ultima sit ætatum hominis, perinde ut occidens, ultima meta cursûs solaris.

229. *Milon*] Athleta fuit Crotoniata tantis viribus ut nudæ dextræ uno ictu taurum interfeciſſe tradatur, humeriſque per ſtadium ſine fatigatione portâſſe. Dicitur inſuper totum ſolus devo[illegible]ſſe.

Tyndaris:

& ſecum perpendit quamobrem ſit bis rapta. Tempus edax rerum, tuque vetuſtas odioſa cuncta ſubveritis: atque paulatim abſumitis omnia morte tardè venienti vitiata multitudine annorum. Hæc etiam quæ nos appellamus elementa, non permanent: atque attendite, dicam, quas vices ſubeant. Mundus æternus habet quatuor corpora genitalia. Ex illis duo ſunt gravia; & terra & aqua tendunt deorſum ſuâ gravitate: atque totidem carent ponderе, & aër, & ignis purior aëre ſurſum feruntur nullo pondere eos *inhibente. Quæ tametſi diſſita ſunt loco, tamen omnia generantur ex ipſis, atque in ipſa reſolvuntur. Atque terra tenuata diſſolvitur in aquas fluidas, atque reſoluta mutatur in ventos atque aërem; ſublatâ etiam gravitate aër ſubtiliſſimus exſilit in ignes ætheris ſupremos. Inde retro feruntur; atque idem ordo reſolvitur. Namque ignis concretus concidit in ſpiſſum aërem, hic in aquas; terra concreſcit ex aquâ condenſatâ, Nequa forma ſua perſtat cuique; & Natura novatrix reſtituit formas rerum aliis ex aliis. Neque quicquam funditus periit in tante orbe, mihi fidem habete: ſed diversè mutatur, & renovat ſpeciem: & incipere eſſe aliud quàm quod fuit priùs, dicitur naſci: atque ceſſare eſſe illud idem, interire. Quanquam forte illa ſint tranſlata in hoc corpus, atque hæc in illud, omnia tamen quoad ſubſtantiam conſtant. Arbitratus equidem ſuero nihil perſtare diu ſub eadem formâ. Sic ab aureis veniſtis ad ferrea ſæcula; ſic toties mutata es, ſors locorum.*

Tyndaris: & ſecum, cur ſit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuque, invidioſa vetuſtas,
Omnia deſtruitis: vitiataque dentibus ævi
Paulatim lentâ conſumitis omnia morte.
Hæc quoque non perſtant, quæ nos elementa vocamus:
Quaſque vices peragant (animos adhibete) docebo.
Quatuor æternus genitalia corpora mundus
Continet. Ex illis duo ſunt oneroſa, ſuoque
Pondere in inferius, tellus atque unda, feruntur:
Et totidem gravitate carent; nulloque premente
Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Quæ quanquam ſpatio diſtant; tamen omnia fiunt
Ex ipſis, & in ipſa cadunt. Reſolutaque tellus
In liquidas roreſcit aquas: tenuatus in auras
Aëraque humor abit: dempto quoque pondere rurſus
Inſuperos aër tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retro redeunt: idemque retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aëra tranſit:
Hic in aquas: tellus glomeratâ cogitur undâ:
Nec ſpecies ſua cuique manet. Rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat Natura figuras.
Nec perit in tanto quicquam (mihi credite) mundo,
Sed variat, faciemque novat: naſcique vocatur,
Incipere eſſe aliud, quàm quod fuit antè; morique,
Deſinere illud idem. Cùm ſint huc forſitan illa,
Hæc tranſlata illuc; ſummâ tamen omnia conſtant.
Nîl equidem durare diu ſub imagine eâdem
Crediderim. Sic ad ferrum veniſtis ab auro,
Sæcula. Sic toties verſa es, Fortuna locorum.

NOTÆ.

233. *Tyndaris*] *Helena* Jovis, ſed *Tyndari* credita & Ledæ filia, à Theſeo novennis rapta, quæ à fratribus Dioſcuris Caſtore & Polluce recuperata, tum Menelao in matrimonium data mox à Paride rapta, belli atque excidii Trojani cauſa fuit.

235. *Dentibus*] Anni *dentes ævi* dicuntur, quibus omnia *rodi* dicuntur.

236. *Morte*] Al. legunt *morſu*. Fortaſſe meliùs ut pergat in Metaphorâ a *dentibus & edacitate* temporis.

239. *Æternus*] Ex falſâ Ariſtotelis opinione.

Ib. *Genitalia*] *Elementa* dicit, ex quibus omnia *generantur*.

245. *Caduni*] *In elementa reſolvuntur*.

Ib. *Reſolutaque tellus*] Elementum alterum in aliud tranſire poteſt.

248. *Superos ignes*] Ætherem, qui omnium elementorum ſupremus eſt.

252. *Species*] *Figuras*, quæ mox ſequuntur, quas ſuprà *vagantes* dixit *imagines*, ea *ſpecies* intelligitur.

260. *Ferrum*] *Ad ferream ætatem*, de quâ libro primo.

Vidi

Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum. Vidi factas ex æquore terras:
Et procul à pelago conchæ jacuêre marinæ;
Et vetus inventa est in montibus anchora summis.
Quodque fuit campus, vallem decursus aquarum
Fecit: & eluvie mons est deductus in æquor:
Eque paludosâ siccis humus aret arenis;
Quæque sitim tulerant, stagnata paludibus hument.
Hîc fontes Natura novos emîsit, at illîc
Clausit: & antiquis concussa tremoribus orbis
Flumina prosiliunt; aut excœcata resident.
Sic ubi terreno Lycus est epotus hiatu,
Exsistit procul hinc, alioque renascitur ore.
Sic modò combibitur: tecto modò gurgite lapsus
Redditur Argolicis ingens Erasinus in arvis.
Et Mysum capitisque sui, ripæque prioris
Pœnituisse ferunt, aliâ nunc ire, Caïcum.
Nec non Sicanias volvens Amenanus arenas
Nunc fluit; interdum suppressis fontibus aret.
Ante bibebatur; nunc quas contingere nolis
Fundit Anigros aquas: postquam (nisi vatibus omnis
Eripienda fides) illîc lavêre bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.

Ego vidi esse mare, quod fuerat olim terra firmissima. Vidi terras natas ex mari: atque conchæ marinæ sparsæ sunt longè à mari; & antiqua anchora reperta est in supremis montibus. Fluxus aquarum effecit vallem, quod fuit planities; & mons est mutatus in planitiem diluvio: atque terra riget siccis glareis ex paludosâ; & quæ loca *sicca erant stagna facta sunt, & ab humidis paludibus occupata. Hîc natura patefecit novos fontes, & illîc repressit; & fluvii excitati antiquis terræ motibus erumpunt, aut obturati residunt. Ita postquam Lycus est absorptus hiatu terreno, erumpit hinc procul, & exundat alio ostio. Ita magnus Erasinus modò absorbatur, modò fluens operto gurgite renascitur in campis Argolicis. Dicunt etiam Mysum piguisse & scaturiginis suæ & prioris ripæ, nunc* mutato *nomine & cursu Caïcum* dici. *Amenanus quoque trahens arenas Siculas nunc currit, nonnunquam est siccus fontibus retentis. Anigros antea potabatur, nunc emittit aquas quas fugias tangere, ex quo (nisi omnis fides est tollenda pœtis)* Centauri *bimembres illîc lavarunt plagas, quas arcus Herculis clavigeri infixerat.*

NOTÆ.

263. *Fretum*] Nam ubi nunc est fretum Siculum, ibi fuit terra solidissima.

Ibid. *Factas*] Plurimas insulas apud historicos, imò & alias terras invenias, quæ suo tempore emerserunt. Quin & conchæ in altissimis montibus reperiuntur, unde ibi etiam aliquando mare fuisse nonnulli colligunt.

273. *Lycus*] Plures eo nomine fuerunt fluvii; hîc verò de eo agitur, qui & *Marsus* à Livio dictus, Laodiceam Lydiæ urbem præterfluit.

274. *Procul*] Post quinque stadia circiter.

276. *Erasinus*] Fluvius est Arcadiæ, qui à Stymphalide palude ortus, unde & *Stymphalus* dictus, postquam terras subiit, rursus in Argolico agro erumpit, atque *Erasinus* dicitur.

277. *Mysum*] Mysiæ fluvius terrâ haustus fontem, alveum, & nomen mutavit, nunc *Caicus* dictus.

279. *Amenanus*] Exiguus fluvius Siciliæ, ex Ætnâ monte per agrum Catenensem fluens.

282. *Anigros*] Hic fluvius est Peloponnesi in Elide, de quo aliter fabulantur.

Ibid. *Vatibus*] Optimè hoc interserit poëta. Pythagoras enim suprà v. 155. *materiem vatum & nomina vana* jussierat contemnere.

283. *Bimembres*] *Centauros* dicit ab Hercule vulneratos atque profligatos.

Quid?

Quid? annon Hypanis fluens ex montibus Scythicis, qui erat dulcis, corrumpitur salibus amaris? Antissa, & Pharus, & Tyrus Phœnissa fuerant circumdatæ fluctibus, ex quibus nulla nunc est insula. Antiqui incolæ habuêrunt Leucadem cohærentem, nunc maria circumfluunt. Zancle etiam dicitur fuisse connexa Italiæ, donec mare abripuit confinia, atque removit terram interjectâ aquâ. Si quæras Helicen & Burin, oppida Achaiæ, reperies sub aquis; & nautæ solent adhuc ædificare urbes depressas cum muris submersis. Est collis excelsus sine ullis arboribus prope Troezenen Pittheam, olim area campi planissima nunc collis: nam, res admiranda relatu, sæva violentia ventorum repressa obscuris speluncis, nitens aliquâ via exspirare atque conata incassum frui cœlo ampliore; cùm nullus esset hiatus in totâ cavernâ, neque esset pervia fluminibus distendit terram tumefactam; sicut spiritus oris solet inflare vesicam, vel pellem detractam capro bicorni. Ille tumor permansit loco, & habet figuram excelsi tumuli; atque solidatus est longo tempore. Cùm plurima in mentem veniant vobis audita & cognita,

Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitæ fuerant Antissa, Pharosque,
Et Phœnissa Tyros; quarum nunc insula nulla est.
Leucada continuam veteres habuêre coloni;
Nunc freta circueunt. Zancle quoque juncta fuisse
Dicitur Italiæ; donec confinia pontus
Abstulit, & mediâ tellurem reppulit undâ.
Si quæras Helicen & Burin Achaidas urbes,
Invenies sub aquis: & adhuc ostendere nautæ
Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis.
Est prope Pittheam tumulus Trœzena, sine ullis
Arduus arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus: nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum, cœcis inclusa cavernis,
Exspirare aliquâ cupiens, luctataque frustrà
Liberiore frui cœlo, cùm carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus esset:
Extentam tumefecit humum: ceu spiritus oris
Tendere vesicam solet, aut derepta bicorni
Terga capro. Tumor ille loco permansit, & alti
Collis habet speciem; longoque induruit ævo.
Plurima cùm subeant, audita aut cognita vobis,

NOTÆ.

285. *Hypanis*] Sarmatiæ est Europeæ, qui in Borysthenem deinde in Pontum Euxinum defluit.

287. *Antissa*] Insula fuerat, quæ Lesbo, Ægæi maris insulæ, contra Troadem fuit adjecta.

1b. *Pharos*] Hæc quoque olim insula Ægypto annexa fuit: ubi celeberrima illa turris plurimis tabulatis excelsa, eodem nomine, quam quidem Sostratius Gyndius pro navigantium salute extruxit.

288. *Tyros*] Urbs fuit Phœnicæ opulentissima, quæ Alexandri magni tempore insula fuit, ut ex Curtio aliisque liquet.

289. *Leucada*] Nunc est insula maris Ionii, quam à continenti avulsit accolarum opera.

290. *Zancle*] Messana est, urbs Siciliæ quam simul & totam insulam pontus ab Italia divisit. 2 Æn. Virg.

292. *Reppulit*] Uti quidem videtur oculis; cæterùm non *repulsa* insula, sed pars ea terræ albata, quæ Siciliam Italiæ committebat.

293. *Helicen & Burin*] Urbes Achaiæ in orâ sinûs Corinthiaci, quas terræ motu absorptas scribunt Oros. lib. 3. cap. 3 Strabo, lib. 1. Diod. lib. 25.

296. *Pittheam*] *Pitthei* Æthræ patris patria fuit *Trœzen*, urbs Peloponnesi in orâ meridionali sinûs Saronici.

299. *Ventorum*] Atque ignis subterranei.

305. *Terga*] *Utres* dicit, quibus vinum atque oleum continentur. Vel *folles* ludendi gratiâ inflatos.

Pauca

Pauca supèr referam. Quid? non & lympha figuras
Datque capitque novas? medio tua, corniger Ammon,
Unda die gelida est; ortuque obituque calescit.
Admotis Athamanis aquis accendere lignum
Narratur; minimos cùm Luna recessit in orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit
Viscera; quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & huic Sybaris nostris conterminus arvis,
Electro similes faciunt auroque capillos.
Quodq; magìs mirum, sunt qui non corpora tantum,
Verùm animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita est obscœnæ Salmacis undæ?
Æthiopesque lacus? quos si quis faucibus hausit,
Aut furit, aut mirum patitur gravitate soporem.
Clitorio quicumque sitim de fonte levârit,
Vina fugit; gaudetque meris abstemius undis:
Seu vis est in aquâ calido contraria vino:
Sive, quod indigenæ memorant, Amithaone natus,

pauca insuper narrabo. Quid? Annon aqua dat atque accipit novas figuras? Tua aqua, Ammon cornute, gelida est de die; accedente & recedente eo calescit. Athamanis aquis admotis dicitur accendere lignum, cùm Luna abiit in minimos orbes. Cicones habent fluvium, qui potus reddit præcordia lapidea: qui inducit saxeam duritiem rebus tactis. Crathis & Sybaris huic conterminus in nostris campis, reddunt crines similes electro, atque auro. Et quod magìs stupendum est sunt aquæ quæ possint vertere non tantùm corpora, sed etiam mentes. Cui non cognita est Salmacis, quæ aquas habet turpes? & lacus Æthiopes? quos si quis gustavit, vel furit, vel patitur somnum stupidum & gravem. Quisquis sedaverit sitim ex fonte Clitorio, odit vinum, atque sobrius amat puras lymphas; seu virtus est in aquâ contraria vino calido, sive quod indigenæ referunt, filius Amithaonis,

NOTÆ.

309. *Ammon*] De hoc cognomine vid. lib. 4. 670.

310. *Unda*] De eo fonte Plin. lib. 2. cap. 103. Curtius lib. 4. Eleganter etiam Lucret. lib. 6.

Esse apud Hammonis fanum fons, luce diurnâ
Frigidus, &c.

311. *Athamanis*] Fuerunt *Athamanes* populi Epiri, apud ques fons Dodonæus, qui accensas faces extingueret, extinctas accenderet. De eo Solinus, Plinius, Lucretius, alii.

312. *Minimos*] *Cùm decrescit.*

313. *Cicones*] Thraciæ esse populos jam sæpe diximus. Fluminis autem de quo hic agitur nomen nusquam apparet quòd sciam, nisi fortè Hebrus est. Sic de eo Plinius, *In Ciconum flumine & in Piceno lacu Velino lignum dejectum lapideo cortice obducitur.*

315. *Crathis*] Hic & Sybaris, fluvii sunt Calabriæ Crotonem juxta in extremâ Italiâ ortum versus. *Crathis*] Ὁ δὲ Κραθὶς τὰς λιθο-μένας ξανθὴν τρίχειν καὶ λευκοτριχεῖν ποιεῖ, Strabo.

319. *Salmacis*] De eo Cariæ fonte supra lib. 5. v. 285.

320. *Æthiopèsque lacus*] Porphyrius, de Styge, memorabile quid memorat de aquâ probationis apud Indos: ubi reus ad examen istius aquæ adductus eo vel absolvitur vel damnatur; λίμνη λεγομένη δοκιμαστηρίου.

321. *Mirum gravitate soporem*] Periphrasis est Lethargi.

322. *Clitorio*] Vinum tædio venire his, qui ex Clitorio lacu biberint, scribit, Plin. lib. 3. cap. 2. Est autem lacus ille Arcadiæ in Peloponneso, non longè à sinu Corinthiaco.

325. *Amithaone natus*] *Melampus* medicus, qui Prœti Argivorum regis filias quatuor, sc. Meram, Euryalen, Lysippen, & Iphianassam, putantes se vaccas esse eo furore liberavit, quem ipsis Juno, ut scribit Pherecydes: ut alii Venus, immiserat quòd illâ se pulchriores jactarent, Iphianassam duxit Melampus, restitutis valetudini sororibus.

postquam liberavit furiis per carmen & gramina Prœtidas insanas, abjecit in illas aquas medicamenta mentis: & odium vini permansit in aquis. Fluvius Lyncestius est dissimilis effectu huic, quem quisquis hausit faucibus avidis, non secùs vacillat, quàm si potâsset vinum purum. Est locus Arcadiæ (veteres appellaverunt Pheneon) non tutus propter aquas ambiguas; quas nocte reformida; hauste de nocte lædunt. Securè potantur de die. Ita lacus & amnes habent alias atque alias virtutes. Tempus fuit quo Ortygia fluitavit in undis, nunc stat. Argo reformidavit Symplegadas divisas concursibus undarum à duobus scopulis fractarum; quæ nunc consistunt immotæ; & resistunt ventis. Neque Ætna, quæ flagrat fornacibus sulfureis, semper ardebit; neque verò fuit semper incensa. Nam seu terra est animal, & vivit, & habet æstuaria exspirantia ignem multis locis, potest mutare vias expirandi, &, quot ies movetur, obstruere has speluncas, aperire illas: Seu subtiles venti coërcentur infimis cavernis, atque jactant silices cum silicibus, & materiem continentem semina flammæ, ea rapit ignem conflictu; cavernæ destituentur sine igne ventis compositis.

Prœtidas attonitas postquam per carmen & herbas
Eripuit furiis; purgamina mentis in illas
Misit aquas: odiumque meri permansit in undis.
Huic fluit effectu dispar Lyncestius amnis,
Quem quicunq; parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quàm si mera vina bibisset.
Est locus Arcadiæ (Pheneon dixêre priores)
Ambiguis suspectus aquis: quas nocte timeto;
Nocte nocent potæ. Sine noxâ luce bibuntur.
Sic alias aliasque lacus & flumina vires
Concipiunt. Tempusque fuit, quo navit in undis,
Nunc sedet Ortygie. Timuit concursibus Argo
Undarum sparsas Symplegadas elisarum;
Quæ nunc immotæ perstant, ventisque resistunt.
Nec, quæ sulfureis ardet fornacibus, Ætne
Ignea semper erit: neque enim fuit ignea semper.
Nam sive est animal tellus, & vivit, habetque
Spiramenta locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quotiesque movetur,
Has finire potest, illas aperire cavernas:
Sive leves imis venti cohibentur in antris;
Saxaque cum saxis, & habentem semina flammæ
Materiem jactant, ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur sedatis frigida ventis:

NOTÆ.

326. *Prœtidas*] Filiæ fuerunt Prœti Argivorum regis, quæ, immissâ à Junone aut Venere vetaniâ, sese vaccas esse credidérunt.

329. *Lyncestius*] *Lyncestis aqua in Macedoniâ, vini modo, tremulentos facit.* Plin. Lib. 2. cap. 103.

332. *Pheneon*] In Arcadiâ, quæ Achaiæ regio est maximè à mari remota, oppidum est eo nomine, è cujus paludibus Laston profluere, scripsit Plinius. Aquam autem, de quâ hic Ovidius videtur intelligere, Pausanias *Stygem* vocari ait ab Arcadibus: quanquam de lucis atque noctis discrimine nihil meminit.

337. *Ortygie*] *Delos* est, maris Ægæi: Cycladum insula clarissima, à *coturnicum* copiâ Græcè sic dicta, quæ olim fluitans aut mari obruta, Latonæ locum ad pariendum, quærenti ut commodaret, repentè constitit.

Ib. *Argo*] Nomen est navis, quâ Argonautæ Colchos ad vellus aureum surripiendum profecti sunt.

338. *Symplegadas*] *Symplegades*, à *συμπλησσω Collido*) quæ & *Cyantæ* dicuntur, insulæ sunt contra Bosphorum Thracium, quæ, ut inquit Plinius, à poëtis olim concurrisse finguntur, quoniam parvo discretæ intervallo, ex adverso intrantibus geminæ esse videntur paululùmque deflexâ acie coëuntium speciem præbebunt.

340. *Ætne*] Mons Siciliæ notissimus, de quo jam toties, qui flammas eructat.

348. *Materiem*] *Sulphur* scilicet & *bitumen* ex saxorum collisione, excusso igne incendi possunt.

Sive

Sive bitumineæ rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis arescunt sulfura fumis;
Nempe ubi terra cibos alimentaque pinguia flammæ
Non dabit, absumtis per longum viribus ævum,
Naturæque suum nutrimen deerit edaci:
Non feret illa famem; desertaq; deseret ignes.
Esse viros fama est in Hyperboreâ Pallene:
Qui soleant levibus velari corpora plumis;
Cùm Tritoniacam novies subiêre paludem.
Haud equidem credo: sparsæ quoque membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur eadem.
Si qua fides rebus tamen est abhibenda probatis;
Nonne vides, quæcunque morâ fluidove calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque, delectos mactatos obrue tauros;
Cognita res usu; de putri viscere passim
Florilegæ nascuntur apes. Quæ more parentum
Rura colunt; operique favent, in spemq; laborant.
Pressus humo bellator equus crabronis origo est.
Concava littoreo si demas brachia cancro,
Cætera supponas terræ; de parte sepultâ
Scorpius exibit, caudâque minabitur uncâ.
Quæque solent canis frondes intexere filis

Sive vires bitumineæ concipiunt flammam, vel flava sulfura exsiccantur fumis exiguis; scilicet postquam & terra non præbebit escam & fomenta pinguia igni, viribus exhaustis per longum tempus; atque suum alimentum destituet naturam voracem, illa non tolerabit famem, & destituta destituet ignes. Dicunt esse homines in Pallene Hyperboreâ, qui soleant habere corpus tectum levibus plumis, postquam ingressi sint novies paludem Tritoniacam. Non equidem fidem adhibeo. Cæterùm *Scythicæ mulieres habentes artus delibutos medicamine dicuntur exercere eosdem artes. Attamen si qua fides adhibenda est rebus exploratis, nonne cernis quæcunque corpora corrupta fuerint tempore, vel calore fluido, mutari in exigua animalia? Ita etiam, defodito tauros delectos jugulatos (res est comperta experientiâ) apes florem colligentes nascuntur passim de corruptâ carne, quæ versantur in agris more parentum, atque urgent opus, & laborant in spem. Equus bello aptus terrâ obrutus producit crabronem. Si auferas brachia curva cancro littoreo, & submittas reliquuum* ejus *in terram, scorpius prodibit ex parte defossâ, & minabitur caudâ recurvâ. Tineæ etiam agrestes, quæ solent involvere folia* arborum *candidis filis,*

NOTÆ.

350. *Bitumineæ*] *Est bitumen limus quidam piceæ & sulphureæ naturæ.*

351. *Exiguis*] Melius legitur, *irriguis*, aut *assiduis.*

354. *Naturæque*] *Nempe bitumineæ & sulphureæ.*

356. *Pallene*] Est quidam mons Thraciæ, seu Macedoniæ, verùm de hâc Hyperboreâ, neque de Tritoniacâ palude alibi quicquam extat, quòd sciam. Herodotus in Melpomene *pennas* has interpretatur Hyperboreorum *nives*; quas *pennarum* similitudine illis assiduè cadere testatur Plinius. Namque Hyperborei, quanquam alibi ab aliis in Scythiâ, Sarmatiâ, Asiaticâ, Moscoviâ, &c. ad Septentrionem ab omnibus constituuntur, à quibus & ultra quos incipit stare Boreas.

360. *Scythides*] *Scythicæ mulieres*, quæ se in aves mutare dicebantur: atque etiam hodie veneficæ insignes existimantur.

Ibid. *Eadem*] *Ut sese in aves convertant.*

361. *Si qua fides*] Μέλισσαι βυγενεῖς Aristæi inventum Varro l. 3. R. R. c. 16 cit. illud Archelai; βοὸς φθειμένης πεπονημένα τέκνα. Vide Plin. lib. 11. cap. 20.

362. *Fluido*] Ab effecto; quòd calor *fluida*, i. e. *mollia* reddat corpora.

363. *Animalia*] *Vermes scilicet*, & ejus generis *insecta.*

364. *I quoque*] Hunc versum melius scribendum censet Heinsius:

I scrobe dilecto mactatos obrue tauros.

Ib. *Tauros*] Idem testatur Plinius, simoque dicit obruenda viscera. Virg. idem Georg. 4.

367. *Spem*] Tum melius, tum futuri examinis.

368. *Crabronis*] *Vespas* atque *crabrones* ex equorum cadavere nasci testatur etiam Varro.

371. *Caudâ*] In quâ aculeum habet & venenum.

(*res est notata ab agricolis*) *mutant formam cum papilione venenoso. Cænum habet semina, quæ generant virides ranas, & gignit eas pedibus carentes: mox præbet pedes idoneos natando: atque ut ii sint habiles ad longos saltus capiendos, mensura posterior superat partes priores. Neque est catulus, quem ursa emisit recenti partu, sed caro vix adhuc viva. Mater fingit eam in membra lambendo atque reducit in formam, qualem ipsa habet. Nonne cernis fœtus apium mel reducentium, quos cera sexangula obvolvit, exoriri corpora sine membris, atque serò capere pedes, & alas; Quis, nisi sciret fieri, crederet apem Junonis, quæ ferret stellas in caudâ, & armigerum Jovis, & columbas Cytherëiadas, & omne genus avium posse nasci ex mediis partibus ovi? Sunt qui arbitrentur medullas humanas verti in serpentem, cùm spina est putrefacta in clauso sepulchro. Hæc tamen sumunt originem ex aliis rebus; una est avis quæ sola se restituat, & regeneret: Assyrii vppellant Phœnicem. Non vescitur farre, neque graminibus,*

Agrestes tineæ (res observata colonis)
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas;
Et gignerat truncas pedibus: mox apta natando
Crura dat; utque eadem sint longis saltibus apta,
Posterior partes superat mensura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit ursa recenti,
Sed malè viva caro est. Lambendo mater in artus
Fingit; & in formam, quantam capit ipsa, reducit.
Nonne vides, quos cera tegit sexangula, fœtus
Melliferarum apium sine membris corpora nasci,
Et seroſque pedes, seraſque assumere pennas?
Junonis volucrem, quæ caudâ sidera portat,
Armigerumque Jovis, Cythereïadasque columbas,
Et genus omne avium, mediis è partibus ovi,
Ni sciret fieri, fieri quis posse putaret?
Sunt qui, cùm clauso putrefacta est spina sepulchro,
Mutari credant humanas angue medullas.
Hæc tamen ex aliis ducunt primordia rebus;
Una est quæ reparet, seque ipsa reseminet, ales:
Assyrii Phœnica vocant. Non fruge, neque herbis,

NOTÆ.

373. *Tineæ*] Bene *agrestes* dixit; namque domesticæ vestes præsertim aut etiam alvum infestant, quanquam *lumbrici* magis appellantur posteriores vermiculi. Illas quod attinet, passim conspiciuntur, quæ semen suum filis areneatum haud absimilibus involvunt, atque in foliis arborum ponunt, unde innumeri suo tempore erumpunt vermes.

374. *Ferali*] *Papilio*, inquit Plinius, lucernarum luminibus advolans, inter maia medicamenta numeratur. Cui contrarium jecur caprinum, sicut vel veneficiis ex mustelâ rusticâ factis.

375. *Semina*] Quæ ova esse videntur conglobata, piscorum magnitudine.

376. *Truncas*] Ita quidem videntur cæterùm pedes simul cum iis natos, at contractos & quasi in cæteris partibus delitescentes crediderim.

378. *Posterior*] Istud etiam in leporibus conspicitur.

379. *Nec catulus*] Sic plurimi auctores haudquaquam spernendi scribunt, quanquam aliter compertum est.

384. *Pennas*] Avium pennæ seu alæ nemo nescit quales sint, ex quâdam quasi *telâ*.

385. *Junonem*] *Favonem* dicit, cujus cauda, ex Argi oculis *stellata*; ut in superioribus vidimus.

386. *Armigerum*] *Aquilam*.

Ib. *Cythereïadasque*] Veneri, quæ à Cytherâ insulâ contra Cretam *Cytherea* dicitur, dicatæ columbæ, propter libidinem.

387. *Mediis*] Ex ovi *vitello* foveri primò pulli germen oculorum testimonio constat.

389. *Sunt qui*] *Anguem ex medulla hominis spinæ gigni accepimus à multis.* Plin. lib. 10. cap. 66. *circa sepulchra itaque visuntur.*

393. *Phœnica*] A colore *purpureo Phœnix* videtur appellatus. De hâc ave vide. Plin. lib. 10. cap. 2. Tacit. Annal. lib. 5. Ælian. lib. 5. cap. 58, &c.

Sed thuris lachrymis, & ſucco vivit amomi.
Hæc ubi quinque ſuæ complevit ſecula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæve cacumine palmæ,
Unguibus & pando nidum ſibi conſtruit ore.
Quo ſimul ac caſias, & nardi lenis ariſtas,
Quaſſaque cum fulvâ ſubſtravit cinnama myrrhâ;
Se ſuper imponit, finitque in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phœnica renaſci.
Cùm dedit huic ætas vires, onerique ferendo eſt;
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ:
Fertque pius cunaſque ſuas, patriumque ſepulchrum:
Perque leves auras Hyperionis urbe potitus,
Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit.
Si tamen eſt aliquid miræ novitatis in iſtis;
Alternare vices, & quæ modò fœmina tergo
Paſſa marem eſt, nunc eſſe marem miremur hyænam
Id quoque, quod ventis animal nutritur & aurâ,
Protinus aſſimulat tactu quoſcunque colores.
Victa racemifero lyncas dedit India Baccho:
E quibus, ut memorant, quicquid veſica remiſit,

ſed guttis thuris & ſucco amomi. Poſtquam hæc implevit quinque ſecula ſuæ vitæ, ſtruit ſibi nidum unguibus & curvo roſtro in ramis ilicis, vel in vertice palmæ tremulæ. Quo ſtatim atque ſuppoſuit caſias, & ariſtas ſuavolentis nardi, & cinnamona fracta cum nigrâ myrrhâ, ſe ſuper immittit, atque abſolvit vitam in odoribus. Inde dicunt parvum Phœnicem renaſci de corpore patrio, qui debeat vivere totidem annos. Poſtquam ætas præbuit huic vires, atque ſufficit ponderi portando, levat ramos excelſæ arboris onere nidi, atque pius portat eum qui erat & ſua incunabula & ſepulchrum paternum & cum devenit in urbem Solis per levem aërem, deponit ante ſacras januas in templo Solis. Si tamen eſt aliquid ſtupendæ novitatis in iſtis, miremur hyænam alternis annis vices mutare: & quæ modo fœmina tulit marem tergo, nunc eſſe marem. Illud etiam animal quod alitur vento & aëre, ſtatim imitatur tactu omnes colores. India ſubacta à Baccho racemos uvarum ferente obtulit lynces, ex quibus quicquid veſica emiſit,

NOTÆ.

394. *Amomi*] *Frutex* eſt inter aromata laudatiſſimus, in Aſſyria, Armeniâ, Ponto atque Mediâ naſcens: cujus à diverſis diverſæ exhibentur deſcriptiones; ut vix hodie, tamet ſi fortè in Phormacis proſtet, notum eſſe crediderim.

395. *Quinque*] *Sexcentis ſexaginta* annis vivere, ſcribit Plinius.

398. *Caſias*] *Caſia* frutex eſt, qui, docente Plinio, juxta Cinnami campos naſcitur, in Arabiâ. Ille verò ſpecie exteriori eſt ſimilis, ut ſuo ævo eſſe qui pro cinnamono venderent teſtetur Galenus: atque ejuſdem quidem ſed minoris eſſe virtutis aſſerit.

Ibid. *Nardi*] Frutex eſt etiam qui ex Aſſyriâ aut India affertur; cujus cacumen in ariſtas ſparſum ad unguenta præſertim fuit olim pretioſiſſimum.

406. *Hyperionis*] Fuit *Hyperion* Cœli filius, *Solis* pater, qui ſæpius pro ipſo *Sole* ſumitur. Illius urbem (*Heliopolin* dict.) quod attinet, de qua hìc agitur, Plinius lib. 5. cap. 9. prope Panchaiam, quæ Arabiæ pars eſt, ad ſinum cognominem eſſe ſcribit.

410. *Hyænam*] Aliud figmentum quòd tamen vulgi eſſe ſcripſit Plinius, cùm ſine mare parere Hyænam dixit, jam diu confutavit Ariſtoteles. Animal autem illud ex genere eſt luporum, ſed magìs hirtum, jubamque habet toto tergo perpetuam. Flecti non poteſt, niſi circumactu totius corporis.

411. *Id*] *Chamæleontem* dicit, qui colorem ſubinde mutat, eumque quem proximè attingit reddit ſemper, rubro tamen atque candido excepto. In India naſcitur, figura & magnitudine lacertæ, de quo mira Plinius, quæ Agellius exſibilavit: quem vide.

413. *Lyncas*] *Lynx* animal eſt maculis diſtincta terga habens, ut *Pardus*; quod in luporum genere eſſe ſcripſit Iſiodorus; falſum verò eſſe in Europam advectæ Lynces prodiderunt.

414. *Quicquid veſica remiſit*] Omnis urina lyncum.

mutatur in saxa, & in duritiem concrescit aëre tacto. Ita etiam corallium riget statim atque venit in aërem: fuit tenerum gramen sub aquis. Dies priùs desceret, & Sol mergeret equos fessos in profundum mare, quàm explicare possim verbis omnia mutata in species novas. Ita videmus nationes mutari, atque illas confirmari tempore, has interire. Ita Troja fuit magna opibus & incolis, & potuit impendere tantum cruoris per decem annos; nunc protrita ostendit tantùm antiqua rudera, atque sepulchra pro opibus majorum. Sparta fuit inclyta; magnæ Mycenæ floruerunt; itemque arces Cecropiæ, nec non Thebæ *ab Amphione* conditæ. *Sparta est contemnendus ager: excelsæ Mycenæ* humi *jacent. Thebæ Oedipodioniæ quid sunt nisi fabula? Quid sunt Athenæ Pandioniæ nisi nomen? Nunc etiam perhibent Romam Dardaniam in excelsum strui, quæ proxima aquis Tibridis Apenninigenæ jacit fundamenta rerum sub immenso pondere. Hæc igitur mutat formam crescendo; atque aliquando*

Vertitur in lapides, & congelat aëre tacto.
Sic & coralium, quo primùm contigit auras
Tempore, durescit; mollis fuit herba sub undis.
Deferet antè dies, & in alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos; quàm consequar omnia dictis
In species translata novas. Sic tempore verti
Cernimus, atque illas assumere robora gentes;
Concidere has. Sic magna fuit censuque virisque,
Perque decem potuit tantum dare sanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos ostendit avorum.
[Clara fuit Sparte: magnæ viguêre Mycenæ:
Nec non Cecropiæ, nec non Amphionis arces.
Vile solum Sparte est: altæ cecidêre Mycenæ:
Oedipodioniæ quid sunt nisi fabula Thebæ?
Quid Pandioniæ restant nisi nomen Athenæ?]
Nunc quoque Dardaniam fama est consurgere Romam;
Apenninigenæ quæ proxima Tibridis undis
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam crescendo mutat; & olim

NOTÆ.

415. *Congelat*] In gemmas carbunculis similes & igneo colore fulgentes *glaciari* Lyncum humorem scripsit Plinius, atque: verùm figmenta esse hæc omnia comprobavit experientia. *Lyncurium* autem dicitur ab illis Lyncis *urinæ in gemmam coactæ*.

416. *Sic*] Ita Plin. lib. 32. cap 2. Corallio forma est fruticis, color viridis; Baccæ ejus sub aquâ molles exemptæ durantur.

418. *Phœbus*] *Sol antè occiderit*.

423. *Decem*] *Decem annos* durâsse bellum Trojanum nemo nescit.

426. *Clara fuit*] Hi versus expungendi. In eo enim artificium poëtæ consistit, ut perpetuo orationis filo mutationem rerum omnium tanquam concatenatam pertexat: & nunc in eo occupatur, ut ex ruinis Trojæ Romam prodiisse demonstret. Inopportuna igitur, ut quæ maximè, Spartes, Mycenarum, Athenarum, & Thebes hic incultatur mentio.

Ib. *Sparte*] Quæ celeberrima fuit Peloponnesi civitas, Lycurgi legibus optimè olim instituta.

Ibid. *Mycenæ*] Alia urbs Peloponnesi, Agamemnonis regia.

427. *Cecropiæ*] *Athenas* dicit, à *Cecrope* ædificatore sic dictas.

Ib. *Amphionis arces*] *Thebæ* ab Amphione conditæ.

428. *Altæ*] Propter *ædificiorum celsitudinem*; vel *famam & gloriam*, sicut *altæ mœnia Trojæ*, 1 Æneid.

429. *Oedipodioniæ*] Ab *Oedipo* rege Thebæ etiam ita denominatæ.

430. *Pandioniæ*] Ubi etiam *Pandion* regnavit, *Athenæ*.

Ib. *Nomen*] Falsissimum verò est Pythagoræ tempore nihil nisi *nomen* fuisse *Athenas*, quæ tunc ut cùm maximè floruerunt.

431. *Dardaniam*] A *Trojanis* ædificatoribus, qui à *Dardano*, *Trojano* rege, sic dicti, illud nomen consecuta est Roma.

432. *Apenninigenæ*] Ex *Apennino* monte in urbem decurrere *Tibrim* notum est omnibus.

Immensi

Immenſi caput orbis erit. Sic dicere vates,
Faticinaſque ferunt ſortes: quantumque recordor,
Priamides Helenus flenti, dubioque ſalutis,
Dixerat Æneæ, cùm res Trojana labaret:
Nate Deâ, ſi nota ſatîs præſagia noſtræ
Mentis habes; non tota cadet, te ſoſpite, Troja.
Flamma tibi ferrumque dabunt iter. Ibis, & unà
Pergama rapta feres: donec Trojæque tibique.
Externum patrio contingat amicius arvum.
Urbem & jam cerno Phrygios debere nepotes;
Quanta nec eſt, nec erit, nec viſa prioribus annis.
Hanc alii proceres per ſæcula longa potentem,
Sed dominam rerum de ſanguine natus Iüli
Efficiet: quo, cùm tellus erit uſa, fruentur
Æthereæ ſedes; cœlumque erit exitus illi.
Hæc Helenum ceciniſſe Penatigero Æneæ,
Mente memor refero: cognataque mœnia lætor
Creſcere, & utiliter Phrygibus viciſſe Pelaſgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longè
Exſpatiemur equis; cœlum, & quodcumque ſub illo eſt,
Immutat formas, telluſque, & quicquid in illâ eſt.

erit domina immenſi mundi. Ita aiunt augures & oracula prædixere; & quantum memini Helenus Priamides dixerat Æneæ lacbrymanti, atque ſalutis ancipiti, cùm Trojanum imperium rueret: Fili Deæ, ſiquidem fatis intelligis auguria noſtræ mentis, Troja non tota jacebit, dum tu incolumis es: Ignis & ferrum tibi præbebunt viam: Ibis, & tecum unà feres Ilium dirutum, donec ager externus amicior patrio tibi & Trojæ obveniat. Video & nunc poſteros Phrygiorum debere urbem condere, *quanta nec eſt, nec erit, nec viſa ævo antecacto. Alii optimates reddent hanc validam per longa ſæcula; ſed filius de ſanguine Iuli* faciet *dominam orbis terrarum: quo cùm terra uſa fuerit, arces cæleſtes illo hoſpite gaudebunt & cœlum erit illi meta. Memor recordor Helenum prædixiſſe hæc Æneæ, qui penatis ſuos geſſit; atque gaudeo muros affines augeri, atque Græcos viciſſe in commodum Trojanorum. Ne tamen excurramus equis, qui immemores ſunt feſtinandi ad metam, cœlum & quicquid ſub illis eſt, terra, & quicquid in eâ eſt, immutat formas.*

NOTÆ.

436. *Recordor*] Facile verò eſt eo modò vates eſſe, ut eos inducere ex præteritis. Appoſitè autem à poëta *Pythagoræ*, qui ſe *temporibus Trojanis Euphorbum fuiſſe prædicabat*, hujuſce prædictionis fictio attributa.

437. *Helenus*] *Priami fuit filius vates inſignis*, ut ex Æn. 1 Virgil. conſtat.

438. *Rex Trojana*] Sic. Enn. *Res Romana:* imperium & opes. Virg. 3. Æn. *Res Aſiæ.*

442. *Pergama*] Arces fuerunt Trojanæ, quas reſtitutum iri per Æneam prædicit Helenus.

444. *Debere*] Ex fatorum ordine ſcilicet.

446. *Alii*] Reges, Conſules, aliique togâ & ſago clari, per quos antè Cæſares Res Romana crevit.

Ib. *Longa*] Septingentos annos.

447. *Natus*] Octavius Auguſtus Julii Cæſaris adoptione filius, qui, docente Suetonio, maternum genus ad Aſcanium ſeu Iulum Æneæ filium referebat; in cujus gratiam hæc omnia a poëta referuntur.

448. *Uſa*] Vide quàm appoſitè voces deligat Naſo, ut peculiari quodam Deorum favore terris ad tempus conceſſum Auguſtum innuat, quo ipſi denique *fruantur*.

450. *Penatigero*] Qui *Deos penates* ſecum cum patre è Troja *ferebat*.

451. *Cognataque*] Euphorbum enim Trojanum fuiſſe etiam Pythagoram ſuprà vidimus.

452. *Utiliter Phrygibus*] Jacturâ utique Phrygibus utili, utpote in bonum cedente: quippe ex Trojæ cineribus Roma, urbium princeps & orbis caput, renata eſt. *Trojæ renaſcens fortuna*, Horat. lib. 3. Od. 3.

454. *Exſpatiemur*] Id eſt, *A ſcopo aliena proferamus.* Omnia in fluxu eſſe concludit, atque adeò carnibus abſtinendum.

Nos etiam pars mundi (quandoquidem non sumus tantùm corpora verùm etiam animæ leves, atque possumus transmitti in sedes ferinas, & abdi in pectora brutorum) patiamur esse secura atque decora corpora, quæ possint habuisse animas parentum, aut fratrum, aut conjunctorum nobis aliquo fœdere, aut certè hominum: nec certè repleamus præcordia epulis Thyesteïs. Quàm pravè ille consuescit, quàm impiè parat se ad effundendum sanguinem humanum, qui aperit fauces vituli cultro, atque habet aures surdas ad mugitus! vel qui potest jugulare hœdum tollentem vagitus pares puerilibus; vel pascere se avibus quibus ipse præbuit escam! in his omnibus quid deest, quò minùs ad summum flagitium perveniant, ad quod ab hisce rebus facilis est transitus! Taurus vertat terram, aut (quando moritur) *adscribat mortem ætati provectæ: Ovis præbeat arma adversus sævos Aquilones: Capræ plenæ exhibeant ubera siccanda manibus. Abjicite plagas cum pedicis, & laqueos, & artes insidiosas: neque decipite avem viminibus visco illitis: neque fallite cervos pennis formidatis: nec tegite curvos hamos escis dolosis. Perimite illa quæ officiunt: verùm hæc perimite tantùm. Ora abstineant dapibus, & sumant cibos idoneos. Vulgo aiunt Numam rediisse in patriam animo exculto talibus atque aliis dictis; atque spontè arcessitum*

Nos quoque pars mundi (quoniam non corpora solum,
Verùm etiam volucres animæ sumus, inque ferinas
Possumus ire domos, pecudumque in pectora condi)
Corpora, quæ possint animas habuisse parentum,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum fœdere nobis,
Aut hominum certè, tuta esse & honesta sinamus:
Neve Thyesteïs cumulemur viscera mensis.
Quàm malè consuescit, quàm se parat ille cruori
Impius humano; vituli qui guttura cultro
Rumpit, & immotas præbet mugitibus aures!
Aut qui vagitus similes puerilibus hœdum
Edentem jugulare potest; aut alite vesci,
Cui dedit ipse cibos! quantum est, quod desit in istis
Ad plenum facinus! quo transitus inde paratur!
Bos aret; aut mortem senioribus imputet annis:
Horriferum contra Borean ovis arma ministret.
Ubera dent saturæ manibus pressanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueosque, artesque dolosas
Tollite; nec volucrem viscatâ fallite virgâ:
Nec formidatis cervos eludite pinnis;
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos,
Perdite, siqua nocent: Verùm hæc quoque perdite tantùm.
Ora vacent epulis, alimentaque congrua carpant.
Talibus atque aliis instructo pectore dictis
In patriam remeâsse ferunt: ultroque petitum

NOTÆ.

457. *Volucres*] Id est, *Naturæ subtilissimæ atque velocissimæ.*

458. *Domos*] Ferarum dicit corpora.

462. *Thyesteïs*] *Illis similibus quas Atreo fratri Thyestes opposuit*, qui filios decoctis ita illis epulandos cotulit, ut sanguinem quoque poculis immiscuerit.

463. *Quàm malè*] Hic verò fuit scopus Philosophi, gentem impiam à cæde retrahere.

465. *Immotas*] Nullâ misericordiâ motas, i. e. surdas.

469. *Plenum*] Quando à brutis ad homines cædes transfertur.

Ibid. *Inde*] *A brutorum cæde.*

470. *Bos aret*] Hoc est, *Ad laborem cogere bovem equidem liceat: cæterùm nullo alio malo prematur.*

471. *Arma*] Lanam scilicet & vestes.

475. *Pinnis*] Pro sagittis positas scripsit Commentator, verùm falsus est. Pennas ipsas intelligit poëta, quibus plerùmque puniceis aut versicoloribus, pustulatis etiam, funiculo intertextis, feras, visu aut odore territas, in plagas impellere soliti erant. Quod pinnatum instrumentum *formidinem* vocitabant.

478. *Vacent*] Ne ab illis ad alias cædes grassetur.

Ibid. *Congrua*] Quæ sine cæde mitia, ut homines decet, comparara queunt.

Accepisse

Accepisse Numam populi Latialis habenas.
Conjuge qui felix Nymphâ, ducibusque Camœnis,
Sacrificos docuit ritus; gentemque feroci
Assuetam bello pacis traduxit ad artes.
Quem, postquam senior regnumque ævumque peregit
Extinctum Latiæque nurus, populusq; patresque
Deflevêre Numam. Nam conjux urbe relictâ
Vallis Aricinæ densis latet abdita silvis:
Sacraque Oresteæ gemitu questuque Dianæ
Impedit. Ah quoties Nymphæ nemorisque lacûsque
Ne faceret, monuêre; & consolantia verba
Dixêre! ah quoties flenti Theseius heros,
Siste modum, dixit! neque enim fortuna querenda
Sola tua est; similes aliorum respice casus:
Mitius ista feres. Utinamq; exempla dolentem
Non mea te possent relevare: sed & mea possunt.
Fando aliquem Hippolytum vestras (puto) contigit aures,
Credulitate patris, sceleratæ fraude novercæ

susc episse administrationem reipublicæ Romanæ. Qui beatus Nymphâ uxore & Musis ducibus docuit ritus sacrificandi & audivit artibus pacis nationem assuetam sævo bello. Quem Numam, postquam senior peregit regnum & annos, & fœminæ Romanæ, & populus, & patres luxerunt mortuum. Uxor enim, urbe desertâ, latet abscondita in opacis silvis vallis Aricinæ: atque obstat sacris Dianæ Oresteæ fletibus & querimoniis, quoties Nymphæ silvæ & lacus hortatæ sunt, ne id faceret, & verbis consolatæ sunt! Ah quoties heros Theseius admonuit lachrymantem, ut modum dolori *poneret: neque enim aiebat, sors tua sola est dolenda: vide damna aliorum non minora: tolerabis ista leniùs. Atque utinam exempla non mea possent tibi solatio esse, verùm mea etiam possunt. Credo, dum narratur, audivisti quendam Hippolytum leto datum, credulitate patris, dolo nefariæ novercæ.*

NOTÆ.

481. *Habenas*] *Illum Curibus Sabinis degentem ultro petivêre, ob inclytam viri religionem.*

482. *Nymphâ*] *Egeriâ*, scilicet quâcum congressus se habere Numa fingebat, ut omnia quasi monitu illius Deæ barbari libentiùs acciperent.

Ibid. *Camœnis*] *Musis*; quibus, ut Livius narrat, lucum, quem medium ex opaco specu fons perenni rigabat aquâ, consecravit; quòd Dearum sibi consilia cùm conjuge suâ Ægeriâ essent.

Ibid. *Ducibusque Camœnis*] *Autoribus Musis.* Nam omnia quæcunque Numa statuebat, ad Egeriæ Nymphæ & Camœnarum autoritatem referebat.

484. *Ad artes*] Ad Deorum religionem, & jura, & leges, & mores colendos.

485. *Senior*] Quadraginta enim annos postquam regnâsset, obiit.

488. *Vallis*] Distabat Româ quinque leucis in ortum: circa illam nemus fuit ingens Dianæ vel Egeriæ.

469. *Sacra*] Ea in Tauricâ Chersoneso sanguine exterorum quotquot illic appellebant absolvebantur: verùm tantâ apud Aricinos non fuerunt immanitate, ut in superioribus vidimus. *Hic nemorensis regis* titulo fugitivus aliquis servus tamdiu sacerdotio fungebatur, donec ab alio provocatus ab eodem occideretur.

Ibid. *Oresteæ*] Eo nomine appellatur Diana, quòd ab Oreste Agamemnonis filio Ariciam, ut placet quibusquam, ejus simulachrum translatum fuerit. Namque ille cùm ex materna cæde esset furiis agitatus, atque expiandi sceleris causâ, jussus esset inter cætera Dianæ simulachrum ex Chersoneso afferre, illùc cum Pylade amico profectus, atque à sorore Iphigeniâ Sacerdote agnitus, tantùm non immolatus clam cum eâ, sublato simulachro, sese recepit. Quidam Mycenas, alii Athenas transportatum illud volunt.

491. *Faceret*] *Effusè in fletus se daret.*

492. *Theseus*] *Hippolytus* Thesei filius, quem supra novercæ insidiis, a Phocis territis equis, discerptum vidimus.

498. *Credulitate patris*] *Thesei:* qui facilè nimis Phædræ uxori de stupro ab Hippolyto oblato querenti auscultavit, siquidem ipsa ad nefas adolescentem frustrà perducere conata esset; ut mox patebit.

Occubuisse

Miraberis, & vix tibi hoc persuadebo: sed tamen ille ego sum. Pasiphœia olim accusavit me quasi tentâssem, sed frustrâ violare lectum paternum; & crimine conversō, (an timore criminationis, an dolore repulsæ) simulavit me *id cupivisse quod* ipsa *optavit ut* cuperem; *atque genitor expulit urbe* me *immeritum, & devovit prece infensâ caput proficiscentis. Ibam Trœzenen Pittheam curru exule; atque jam tenebam littora maris Corinthiaci, cùm mare intumuit, & horrendus cumulus aquarum visus sinuari in modum collis, atque augeri; & hoare, nec non dividi supremo fastigio. Hinc vitulus marinus cornutus prorumpit fractis fluctibus, atque sublatus in tenuem aërem pectore tenus emittit partem æquoris naribus & ore aperto. Corda comitum tremunt, animus mihi permansit impavidus, in exilii sui contemplatione totus occupatus, cùm equi frementes torquent colla versus mare, & expaveſcunt auribus arrectis; turbanturque formidine monstri, atque trahunt currum per subtimes scopulos. Ego frustrâ contendo flectere manu fræna obducta spumis candidis; & resupinus retro*

Occubuisse neci. Mirabere, vixque probabo:
Sed tamen ille ego sum. Me Pasiphaëia quondam
Tentatum frustrâ, patrium temerâsse cubile,
Quod voluit, finxit voluisse: & crimine verso,
(Indiciine metu magìs, offensâne repulsæ)
Arguit. Immeritumque pater projecit ab urbe;
Hostilique caput prece detestatur euntis.
Pitthean profugo curru Trœzena petebam:
Jamque Corinthiaci carpebam littora ponti;
Cùm mare surrexit; cumulusque immanis aquarum
In montis speciem curvari, & crescere visus,
Et dare mugitus, summoque cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis;
Pectoribusque tenus moles erectus in auras,
Naribus & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum. Mihi mens interrita mansit,
Exiliis contenta suis. Cùm colla feroces
Ad freta convertunt, arrectisque auribus horrent
Quadrupedes; monstrique metu turbantur, & altis
Præcipitant currum scopulis. Ego ducere vanâ
Fræna manu, spumis albentibus oblita, luctor;
Et retro lentas tendo resupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies superasset equorum;
Ni rota, perpetuum quà circum vertitur axem,
Stipitis occursu fracta ac disjecta fuisset.
Excutior curru; lorisque tenentibus artus,
Viscera viva trahi, nervos in stirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprehensa reliqui,
Ossa gravem dare fracta sonum, fessamque videres
Exhalari animam: nullasque in corpore partes,
Noscere quas posses: unumque erat omnia vulnus.

trahō lora flexilia. Neque tamen furor equorum vicisset has vires, nisi rota objectu trunci fracta atque excussa fuisset, eâ parte quâ volvitur circum axem continuum. Dejicior curru: atque habenis implicantibus membra, cerneres præcordia viva rapi, nervos retineri stipitibus, artus partim rapi, partim impedita omitti, ossa quassata reddere gravem sonum, atque animam lassam expirari; neque ullas partes in corpore quas posses cognoscere; atque omnia erat unum vulnus.

NOTÆ.

500. *Pasiphaëia*] *Phædra*, Pasiphaës & Minois Cretensium regis filia, uxor Thesei, Hippolyti noverca.

502. *Quod voluit*] Ut Hippolytus patrium cubile temeraret.

503. *Indicii*] Ne Hippolytus prior novercæ crimen patri proderet.

Ib. *Offensâne*] Dolet Phædra, quòd scelus pariter atq; amorem suum privignus contempsisset.

505. *Hostili prece*] Imprecatione hosti conveniente, non patri: Theseus enim Neptunum patrem precatus est, ut Hippolytus filius discerperetur.

506. *Pittheam*] Pittheum Pelopis filium Æthræ, Thesei matris, patrem, suprâ in hâc Peloponnesi urbe regnâsse vidimus: apud quam educatus Hippolytus.

511. *Taurus*] *Phocc.*

518. *Varâ*] *Infirmâ, inutili.*

526. *Rapi*] Equorum impetu.

Ib. *Reprehensa*] Retenta à radicibus & stirpibus arborum.

Num

Num potes, aut audes cladi componere noſtræ,
Nympha, tuam? vidi quoque luce carentia regna,
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in undâ.
Nec, niſi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret. Quam poſtquam fortibus herbis
Atque ope Pæoniâ, Dite indignante, recepi;
Tum mihi, ne præſens augerem muneris hujus
Invidiam, denſas objecit Cynthia nubes;
Utque forem tutus poſſemque impunè videri;
Addidit ætatem, nec cognoſcenda reliquit
Ora mihi. Cretenque diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon. Delo Cretâque relictis
Hîc poſuit: nomenque ſimul, quod poſſit equorum
Admonuiſſe, jubet deponere: Quique fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius eſto.
Hoc nemus inde colo. De Dîſque minoribus unus
Numine ſub dominæ lateo, atque accenſeor illi.
Non tamen Egeriæ luctus aliena levare
Damna valent, montiſque jacens radicibus imis
Liquitur in lachrymas; donec pietate dolentis
Mota, ſoror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit, & æternas artus tenuavit in undas.

Anne potes vel audes conferre tuos caſus cum noſtris, ô Nympha? Aſpexi etiam regna carentia luce, & lavi corpus mutilum in aquâ Phlegethonteâ. Neque vita eſſet reddita niſi potenti medicamento filii Apollinis. Cui vitæ poſtquam reſtitutus fui efficacibus graminibus, atque auxilio Pæonio, Plutone invito, tum Cynthia velavit me opacis nubibus, ne præſens augerem invidiam hujus doni; & ut eſſem ſecurus, & poſſem tutò conſpici; adjecit ſenectutem, neque reliquit mihi vultus, qui poſſint agnoſci. Atque incerta fuit diu præberetne mihi Cretam colendam, an Delon. Delo & Cretâ omiſſis, hîc ſedem dedit, & juſſit ſimul abjicere nomen quod poſſit in memoriam revocare equos, quibus decerptus eram: *quique fuiſti Hippolytus, ait, nunc idem eſto Virbius. Inde frequento hanc ſilvam; & unus ex Dîis minoribus lateo ſub numine dominæ, atque illi adſcribor* comes. *Attamen clades alienæ non poſſunt lenire mœrorem Egeriæ; quæ proſtrata ad radices ultimas collis abit in fletus, donec ſoror Apollinis tacta pietate mœrentis fecit fontem frigidum de* ejus *corpore, atque liquefecit membra in aquas æternas.*

NOTÆ.

531. *Regna*] Plutonis ſcilicet.

532. *Phlegethontide*] Phlegethontis fluvii qui ex infernis eſt unus, undis igneis & ſulphureis ardens.

533. *Apollineæ*] *Æſculapii Apollinis filii.*

535. *Pæonia*] *Medicâ.* Fuit enim Pæon medicus peritiſſimus, qui Plutonem graviſſime ab Hercule vulneratum ſanâſſe dicitur Iliad. 5. Ab illo medicæ herbæ communiter *Pæoniæ* Virgilio, itemque illa quæ in ſpecie *Pæoniâ* dicitur ab omnibus medicis.

Ibid. *Dite*] *Plutone*, divitiarum Deo, qui ægrè vitæ reſtituti homines ſibi ſubditos videt. Ex eo autem orta fabula, quòd contra ſpem omnium miſerè diſcerptus Hippolytus convaluerit.

536. *Ne præſens*] Hoc eſt; *Ne ſi in Græciâ viverem, Athenienſium in me invidiam concitarem, à Diana fui occultatus.*

537. *Cynthia*] *Diana*, in Cyntho Deli monte nata, cujus favore Hippolytus caſtus venator fruebatur.

539. *Addidit ætatem*] Me natu majorem effecit, quàm cùm ab equis dilaceratus fui; ſcilicet, ut natu major cùm viderer, minùs cognoſcerer.

542. *Hic*] In Latio juxta Ariciam.

543. *Admonuiſſe*] Videtur ſentire poëta inde appellatum Hippolytum, quòd ab *equis ſolutus* aut *diſcerptus* eſſet.

544. *Virbius*] Quaſi *Virbius:* quamquam alii *Virum bonum*, alii Deum, qui *viribus* præſit, interpretantur.

545. *Nemus*] *Arcinium*, de quo ſuprà: quo allegatum deceptorem quendam voluntà Dianæ ſacerdotibus, Hippolyti nomine, ut loco famam, atque adeò ſibi lucrum majus aucuparentur.

554. *Accenſeo*] Ut Veneri Adonis, Minervæ Erichthonius, Matri Deum Atys.

550. *Soror*] *Diana.*

At

At res nova movit Nymphas; & filius Amazonis non aliter stupuit, quàm cùm agricola Tyrrhenus vidit glebam fatalem in mediis agris primò ultro agitari, nullo pulsante; deinde induere formam viri, & exuere formam terræ, atque aperire os recens fatis venturis. Indigenæ vocaverunt Tagen; qui primus instituit, nationem Tyrrhenam declarare sortes venturas. Vel ut Romulus cùm advertit olim jaculum impactum monti Palatino repentè frondere, quod stabat novâ radice, non ferro immisso impactum; & jam non jaculum, sed arbor flexilis virgulti præbebat umbras non expectatas stupentibus. Vel cùm Cippus assexit cornua in aquâ fluvii (namque aspexit) & putans nullam esse fidem in imagine, tetigit quæ aspexit, digitis sæpius fronti admotis: neque jam arguens suos oculos restitit, cùm victor rediret ab hoste subacto: neque erigens oculos & lacertos ad cœlum. Quicquid, inquit, ô Dii prædicitur isto prodigio, sive fausum est, sit fausum patriæ & populo Quirini, seu ominosum, sit mihi: atque placat ignibus odoratis altaria graminea parata ex cespite viridi, infunditque vina pateris; & exquirit ex extis trementibus ovium jugulatarum quid sibi portendant. Quæ statim atque aruspex generis Etrusci inspexit,

At Nymphas tetigit nova res: & Amazone natus
Haud aliter stupuit, quàm cùm Tyrrhenus arator
Fatalem glebam mediis aspexit in arvis,
Sponte suâ primùm, nulloq; agitante, moveri;
Sumere mox hominis, terræque amittere formam,
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixêre Tagen, qui primus Etruscam
Edocuit gentem casus aperire futuros.
Utve Palatinis hærentem collibus olim
Cùm subitò vidit frondescere Romulus hastam,
Quæ radice novâ, non ferro stabat adacto;
Et jam non telum, sed lenti viminis arbor,
Non exspectatas dabat admirantibus umbras.
At sua flumineâ cùm vidit Cippus in undâ
Cornua (vidit enim) falsamque in imagine credens
Esse fidem, digitis ad frontem sæpe relatis,
Quæ vidit, tetigit. Nec jam sua lumina damnans
Restitit, ut victor domito remeabat ab hoste.
Ad cœlumque oculos, & eòdem brachia tollens,
Quicquid, ait, Superi, monstro portenditur isto,
Seu lætum est, patriæ lætum, populoque Quirini;
Sive minax, mihi sit. Viridique è cespite factas
Placat odoratis herbosas ignibus aras,
Vinaque dat pateris; mactatarumq; bidentum,
Quid sibi significent, trepidantia consulit exta.
Quæ simul inspexit Tyrrhenæ gentis haruspex,

NOTÆ.

552. *Amazone*] *Hippolytus* est, Hippolites Amazonis atque Thesei filius.

553. *Tyrrhenus*] Thusco cuidam aranti, emersit subitò è terrâ sub vomere pressâ puer, cui inde nomen inditum Tages: Is Etruscos Aruspicinam docuit. Cic. lib. 2. de Div.

554. *Fatalem glebam*] In quâ Fata & futurorum præscientia continebantur.

557. *Ora recentia*] Nupèr ex terræ gleba formata.

561. *Hastam*] Romulum scribit Plutarchus in Palatino colle, sui experiundi gratiâ, corneam lanceam fuisse jaculatum, illamque in terrâ defixam annitentibus multis convelli nunquam potuisse, sed amissis ramis in eximiæ altitudinis cornum increvisse. Hinc, sicut ex prodigio, imperii Romani statum armis florentem fore voluerunt.

574. *Odoratis*] *Incenso thure.*

Ibid. *Aras*] Pro Diis, quibus aræ consecratæ.

575. *Vina*] In pateras vina fundit sacrificiis adhibenda.

577. *Tyrrhenæ*] Nefario idolorum cultui addictissima fuit ea gens: ideoque ex Etruriâ acciti ad lustrationes & prodigia procuranda aruspices. Quin ex Romanorum principium filiis tradi sex in disciplinam singulis Etruriæ populis notum ex Cicerone 1. lib. de Divinatione.

Magna

Magna quidem rerum molimina vidit in illis;
Non manifesta tamen. Cùm verò sustulit acre
A pecudis fibris ad Cippi cornua lumen;
Rex, ait, ô salve: tibi enim, tibi, Cippe, tuisque
Hic locus & Latiæ parebunt cornibus arces.
Tu modò rumpe moram, portasq; intrare patentes
Appropera: sic fata jubent. Namque urbe receptus
Rex eris, & sceptro tutus potiere perenni.
Rettulit ille pedem; torvamque à mœnibus Urbis
Advertens faciem, Procul, ah procul omina, dixit,
Talia Dî pellant: multòque ego justiùs ævum
Exul agam, quàm me videant Capitolia regem.
Dixit: & extemplò populumque gravemque Senatum
Convocat. Antè tamen pacali cornua lauro
Velat, & aggeribus factis à milite forti
Insistit: priscoque Deos è more precatus,
En, ait, hìc unus, quem vos ni pellitis urbe,
Rex erit. Is qui sit, signo, non nomine dicam.
Cornua fronte gerit. Quem vobis indicat augur,
Si Romam intrârit, famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas,
Sed nos obstitimus; quamvis conjunctior illo
Nemo mihi est. Vos Urbe virum prohibete, Quirites;
Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis,
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia succinctis, ubi trux insibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt; aut qualia fluctus
Æquorei faciunt, si quis procul audiat illos;
Tale sonat populus. Sed per confusa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille?
Et spectant frontes: prædictaque cornua quærunt.
Rursus ad hos Cippus, Quem poscitis, inquit, habetis:
Et demptâ capiti populo prohibente coronâ

vidit quidem magna molimina in illis, non tamen aperta: cùm verò sustulit perspicaces oculos, à fibris ovis ad cornua Cippi, O rex, inquit, salve, tibi namque & tuis cornibus hic locus & arces Latinæ objequentur. Tu tantùm pelle moras, atque festinâ subire portas apertas: ita fata ferunt. Namque Urbe potitus eris rex, & securus tractabis sceptrum æternum. Ille repressit gradum; atque detorquens vultus sævos à muris Urbis, Longè, ab longè, inquit, Dî avertant ejusmodi præsagia: atque profugus exigam ætatem multò æquius, quàm Capitolia aspiciant me regem. Dixit, & confestim cogit populum & gravem Senatum. Priùs tamen tegit cornua lauro pacifera, & stat super aggere excitato à strenuis militibus; atque precatus Deos è more antiquo, Ecce, inquit, hic est unus, quem nisi vos ejicitis urbe, erit rex. Aperiam indicio, non nomine, quis ille sit. Habet cornua in fronte. Quem aruspex vobis prædicit dicturum jura servilia, si Romam subierit. Ille quidem potuit inire portas patentes, sed nos prohibuimus, quanquam nullus est mihi propior illo. Vos Romani arcete virum aditu Urbis; vel si erit meritus, coërcete gravibus vinculis; aut solvite vos timore nece fatalis tyranni.

Qualia murmura excitantur in proceris pinetis, cum sævus Eurus insibilat; vel qualia undæ marinæ cient, si quis audiat illas ex remoto loco, talia reddit populus. Verùm tamen unus sonus, viz. Quis ille? extollitur super cæteras *voces confusas populi trepidantis. Atque intuentur frontes, & lustrant cornua prædicta. Cippus ad hos denuo, Videtis, ait, quem quæritis; atque sublatâ coronâ ex capite populo obstante*

NOTÆ.

586. *Torvam*] Utpote omen atque tyrannidem adversantis.

589. *Capitolia*] In illud Jovis templum curru triumphante deducebantur, qui lauream suam Deo consecrarent.

596. *Augur*] Qui hìc pro *Aruspice* positus, de quo suprà.

597. *Famularia*] *Leges, quibus* vos *omnes oporteat servorum more obedire.*

603. *Succinctis*] Quia, ut alibi noster *hirsuto vertice pinus*, minùsque ramosa stipite à terrâ surgit.

Exhibuit

ostendit tempora conspicua duplici cornu. Omnes depresserunt oculos, atque ingemuerunt; & (quis possit fidem habere?) nolentes aspexerunt caput viri de ipsis bene meriti; neque passi illud diutius sine honore, imposuerunt festam coronam. At Optimates, quandoquidem prohibearis subire mœnia, Cippe, præbuerunt tibi tantum agri in meritorum tuarum honorem dati, quantum posses comprehendere bobus submissis aratro impacto ab ortu solis ad occasum. Atque insculpunt postibus æratis cornua imitantia stupendam figuram, duraturam per longa sæcula. Nunc Musæ, numina juventa poëtis, aperite (namque vobis compertum est, neque remota antiquitas vos latet) unde insula circumdata fessâ Tibridis addixerit Coroniden Diis urbis Romuleæ. Sæva pestis olim corruperat aërem Latium, & corpora exsanguia diffluebant sanie.

Exhibuit gemino præsignia tempora cornu.
Demisêre oculos omnes, gemitumque dedere:
Atque illud meritis clarum (quis credere possit?)
Inviti vidêre caput: nec honore carere
Ulterius passi, festam imposuêre coronam. 615
At proceres, quoniam muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi, Cippe, dedêre,
Quantum depresso subjectis bobus aratro
Complecti posses ad finem Solis ab ortu.
Cornuaque æratis miram referentia formam 620
Postibus insculpunt, longum mansura per ævum.
Pandite nunc, Musæ, presentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas)
Unde Coroniden circumflua Tibridis alveo
Insula Romuleæ sacris adsciverit urbis. 625
Dirâ lues quondam Latias vitiaverat auras,
Pallidaque exsangui squallebant corpora tabo.
Funeribus fessi postquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum,
Auxilium cœleste petunt: mediamque tenentes 630
Orbis humum, Delphos adeunt oracula Phœbi;
Utque salutiferâ miseris succurrere rebus
Sorte velit, tantæque urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, & quas habet illa, pharetræ,

Postquam exhausti funeribus vident neque humanos conatus, neque curas medicorum quicquam prodesse, se conferunt ad opem cœlestem, atque potiti Delphis in medio positis, consulunt sortes Apollinis, atque precantur velit subvenire rebus afflictis oraculo salutifero, & finem imponat cladi tantæ urbis. Et locus, & laurus, & pharetræ quas illa decorat,

NOTÆ.

612. *Demisêre*] Tum ne boni civis dedecus aspicerent, tum ut animum à regiâ dignitate aversum patefacerent.

618. *Quantum*] *Jugerum* illud dicitur, quantum par boum uno die exarare possit: sed hîc fortè intelligit tantum agri, quantum duo boves diei spatio circumire possunt, aratro limitem & quasi fossam describentes.

620. *Æratis*] Non *auratis:* quippe fides historiæ postulat; Valerius Maximus, lib. 5. cap. 6. Cujus testandæ rei gratiâ capitis (Cip.) effigies æreæ portæ, quâ excesserat, inclusa est, dictaque *Rauduscularia*, quòd olim *Rauda* æra dicebantur. *Festus & Varro.*

624. *Coroniden*] *Æsculapium* dicit Coronei nepotem, Apollinis ex Coronide filium, Medicum, & medicorum Deum.

625. *Insula*] Quia Æsculapius Romanis Deus non *Indiges* vel *Indigena* sed *Adscitius*, in Tibridis insulâ Draconis specie sibi sedes aptas delegit, ut postmodum patebit; ideo ea Romæ illum Deum ejusque sacra *adsciviisse* dicitur.

626. *Lues*] Æsculapium Epidauro accitum Romam, amoliendæ pestilentiæ causâ, refert Livius.

630. *Mediam*] Parnassum montem, sub quo Delphi Apollinis oraculo clarum oppidum orbis umbilicum statuunt Strabo, Lucan. & alii. Quàm verè aut appositè nullus non videt.

633. *Sorte*] *Responso* seu *Oraculo* salutem afferenti: namque vaticinia quædam sorte etiam & conjectis in mensam talis agebantur.

634. *Quas habet*] Phœbus ipse ad laurum suprà Metam. 1.

——— *Semper habebunt*
Te coma, te citharæ, te nostræ, laure, pharetræ.

Intremuêre

Intremuêre ſimul: Cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem, pavefactaque pectora movit:
Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petîſſes:
Et pete nunc propiore loco, Nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus eſt: ſed Apolline nato.
Ite bonis avibus, prolemque arceſſite noſtram.
Juſſa Dei prudens poſtquam accepère Senatus;
Quam colat, explorant, juvenis Phœbeïus urbem:
Quique petant ventis Epidauria littora mittunt.
Quæ ſimul incurvâ miſſi tetigêre carinâ;
Concilium Graioſque patres adiêre: darentque
Oravêre Deum, qui præſens funera gentis
Finiat Auſoniæ. Certas ita dicere ſortes.
Diſſidet, & variat ſententia: parſque negandum
Non putat auxilium; multi renuêre, ſuamque
Non emittere opem, nec numina tradere ſuadent.
Dum dubitant; ſeram pepulêre crepuſcula lucem,
Umbraque telluris tenebras induxerat orbi:
Cùm Deus in ſomnis opifer conſiſtere viſus
Ante tuum, Romane, torum; ſed qualis in æde
Eſſe ſolet; baculumque tenens agreſte ſiniſtrâ,
Cæſariem longæ dextrâ deducere barbæ:

ſimul concuſſa ſunt, atque cortina edidit hunc ſonum ex ultimo adyto, & percuſſit corda trementia; Potuiſſes petere loco propiore, quod hinc petis; atque nunc pete loco propiore, ô Romane; neque habetis opus Apolline, qui minuat luctus; ſed filio Apollinis. Ite lætis auſpiciis, atque advocate noſtrum filium. Poſtquam gravis Senatus audiit Dei monita, exquirunt in quâ urbe juvenis Phœbeïus habitet, & mittant qui petant littora Epidauria ventis. Quæſtatim atque miſſi tetigerunt cavâ navi, acceſſerunt ad concilium & patres Græcos atque precati ſunt, ut traderent. Deum, qui præſens abſolvat nationem Italiam funeribus: ſic monere certa oracula. Sententia eſt diſſimilis atque varia; parſque non cenſet opem abnuendam; multi recuſant, atque admonent non dimittêre ſuum præſidium, neque dare ſuos Deos. Dum incerti hærent, crepuſcula fugaverunt ſerum diem, atque umbra terræ adduxerat caliginem mundo: cùm Deus propitius viſus adeſſe in ſomnis ante tuum lectum, Romane, ſed qualis ſolet eſſe in templo, & tractans baculum nodoſum ſiniſtrâ, mulcere crines prolixæ barbæ dextrâ;

NOTÆ.

635. *Cortina*] Occiſo Pythone tripodis cuſtode inquit Jul. Scaliger, oraculum ſuum fecit: cujus corio obductus tripus, inde etiam *Cortina* fuit appellatus. Illum vero poëtæ pro tripode uſurpant, unde oracula dabantur, ſive ea menſa fuit, ut quibuſdam videtur; ſive alia quædam machina, tribus pedibus innixa, quâ conſcensâ numine afflata Pythias vaticinari ſolebat.

637. *Propiore*] Epidaurus nempe propior Romæ, quàm Delphi.

639. *Nato*] *Æſculapio.*

640. *Bonis*] Ex avium volatu atque garritu quia futurorum aucupari ſcientiam nitebantur, ideo *bonæ* quæ læta, dicebantur, *malæ*, quæ adverſa portendebant.

642. *Juvenis*] *Æſculapius.*

643. *Epidauria*] Plures fuerant Epidauri, ſed de Argiâ hîc agitur Peloponneſi, ad ſinum Saronicum, Æſculapii fano olim celebri.

647. *Auſoniæ*] *Italiæ:* fuerunt namque Auſones antiquiſſimi populi, qui Italiam tenuerunt.

Ib. *Sortes*] *Apollinis oracula*, ut ſuprà.

648. *Sententia*] Epidauri concilii, ſeu Græcorum patrum.

650. *Numina*] *Æſculapii.*

653. *Deus*] *Æſculapius.*

654. *Romane*] Plures fuiſſe legatos Epidaurum miſſos ſupra vidimus: ſed unus princeps fuit.

655. *Agreſte*] Non ſine causâ. Æſculapii geſtamen baculus agreſtis, iſque angue involutus: ſiquidem enim medici ſanitatis fulcrum videri volunt, prudentiâ maximè uti debere, utpote in maximis difficultatibus per illud geſtamen intelligitur; neque aliter ad novam vitam, qualem, exuviis poſitis ſerpentes videntur recipere, ægros poſſunt perducere.

Et

& proferre hujusmodi verba ex amico pectore: Define expavescere; proficiscar, atque deserum nostras imagines. Intuêre tantùm hunc anguem qui implicat spiris hunc baculum, atque accuratè animadverte oculis, ut possis cognoscere. Mutabor in hunc, sed major ero, & tantus videbor, in quantum corpora cœlestia debent mutari. Continuò Deus recedit unà cum voce, sopor cum voce & Deo; & dies amabilis secutus est discessum soporis: Sequens Aurora dispulerat ignes sidereos; optimates dubii quid faciant, cœunt in templum magnificis operibus exstructum Dei expetiti, atque precantur, ut demonstret indiciis cœlestibus, quo loco ipse cupiat manere. Vix satis absolverant, cùm Deus splendidus in formâ *anguis erectas cristas habentis emisit sibila præmuntia, & concussit adventu suo & statuam, & altaria, & volvas, & stratum marmoreum, & cacumina aurea; atque constitit excelsus in medio templo pectore tenus, & circumspexit oculos igne radiantibus. Turba pavida timet. Sacerdos habens comam castam religatam vittâ albâ cognovit Deum; atque inquit, Ecce Deus, ecce Deus, & favete animis atque linguis, quisquis ades. Sis conspectus utiliter, ô formosissime; atque opem feras populis venerantibus tua sacra. Quicunque adest adorant Deum jussum, atque omnes iterant voces expetitas Sacerdotis; & Æneadæ favorem pium animo atque verbis dant: Deus annuit his; & cristis agitatis emisit sibila ter iterata linguâ vibratâ, quæ essent iis certa pignora. Tum descendit per gradus nitentes, & retorquet caput, atque digressurus respicit altaria antiqua, & salutat domos assuetas & templa possessa.*

Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus; veniam, simulachraq; nostra relinquam.
Hunc modò serpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perspice: & usque nota visu, ut cognoscere possis
Vertar in hunc: sed major ero; tantusque videbor,
In quantum verti cœlestia corpora debent.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
Somnus abit; somnique fugam lux alma secuta est.
Postera fidereos Aurora fugaverat ignes:
Incerti quid agant proceres ad templa petiti
Conveniunt operosa Dei: quâque ipse morari
Sede velit, signis cœlestibus indicet, orant.
Vix bene desiêrant, cùm cristis aureus altis
In serpente Deus prænuntia sibila misit;
Adventuque suo signumque, arasque, foresque,
Marmoreumque solum, fastigiaque aurea movit:
Pectoribusque tenus mediâ sublimis in æde
Constitit; atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet. Cognovit numina castos
Evinctus vittâ crines albente sacerdos:
Et, Deus en, Deus en; linguisq; animisq; favete,
Quisquis ades, dixit. Sis, ô pulcherrime, visus
Utiliter; populosque juves tua sacra colentes.
Quisquis adest, jussum venerantur numen; & omnes
Verba sacerdotis referunt geminata: piumque
Æneadæ præstant & mente & voce favorem.
Annuit hic: motisque Deus rata pignora cristis,
Ter repetita dedit vibratâ sibila linguâ.
Tum gradibus nitidis delabitur; oraque retro
Flectit, & antiquas abiturus respicit aras:
Assuetasque domos habitataque templa salutat.

NOTÆ.

666. *Petiti*] Æsculapii à Romanis postulati.

667. *Operosa*] Magnificis operibus extructa & instructa, ut mox vers. 672. *fastigio aureo, solo marmoreo*, &c.

Ibid. *Quâque*] Epidauri an Romæ?

669. *Aureus*] Non tam, quia ejus simulachrum aureum, crediderim, quàm ut splendidum fuisse serpentem, qualemque sese pollicitus erat Æsculapius, intelligamus.

671. *Signum*] Æsculapii statuam.

674. *Micantes*] Acutissimi visûs & vividæ naturæ est serpens, ex quo optima parantur remedia. Quibus de causis Æsculapio sacer.

680. *Jussum*] Quod venerari Sacerdos jusserat.

Inde

Inde per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum, flectitque sinus: mediamq; per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Restitit hîc: agmenque suum, turbæque sequentis
Officium placido visus dimittere vultu;
Corpus in Ausoniâ posuit rate. Numinis illa
Sensit onus: pressâque Dei gravitate carinâ
Æneadæ gaudent: cæsoque in littore tauro
Torta coronatæ solvunt retinacula navis.
Impulerat levis aura ratem. Deus eminet altè:
Impositâque premens puppim cervice recurvam,
Cæruleas despectat aquas: modicisque per æquor
Ionium Zephyris sexto Pallantidos ortu
Italiam tenuit; præterque Lacinia templo
Nobilitata Deæ, Scylaceaque littora fertur.
Linquit Iapygiam, lævisque Amphissia remis
Saxa fugit: dextrâ prærupta Ceraunia parte,
Romechiumque legit, Caulonaque, Nariciamque,
Evincitque fretum, Siculique angusta Pelori,
Hippotadæque domos regis, Themesesque metalla;
Leucosiamque petit, tepidique rosaria Pæsti.

Hinc magnus ebrepit per terram tectam floribus sparsis; atque agitat spiras; & petit portus vallatos incurvo aggere per mediam urbem. Hîc substitit; & visus dimittere turbam suam & officium agminis prosequentis cum leni facie, demisit corpus in navem Italam. Illa sensit pondus Dei, & Æneadæ lætantur navem esse onustam pondere numinis; & bove mactato in littore solvunt vincula torta navis coronatæ. Levis ventus agitârat navim. Deus sublimis extat, & innixus pandæ puppi capite demisso, despicit aquas cæruleas; & Zephyris modicis per mare Ionium sexto exortu Pallantidos pervenit in Italiam, & vehitur præter littora Laciniæ inclytæ templo Deæ, atque Scylacea. Præterit Iapygiam & vitat petras Amphissias expolitis remis: præterit à parte dextrâ Ceraunia, & Romechium, & Caulonem, & Naryciam, atque superat fretum, & angustias Pelori Siculi, & domus regis Hippotadæ & ærifodinas Themeses; tum tendit ad Leucosiam, & rosaria calidi Pæsti.

NOTÆ.

689. *Sinus*] Quippe in Spiras contorto tergo sese angues promovent.

696. *Coronatæ*] Ut decuit illam esse, quæ tam pretiosam mercem veheret.

700. *Ionium*] Illud namque, quod Siciliam inter & Græciam patet, Romanis Epidauro Romam redeuntibus, fuit enavigandum.

Ib. *Pallantidos*] *Auroræ*, quam Pallantis filiam nonnulli scripserunt. Per illam autem *sex dies* hîc intelliguntur.

701. *Lacinia*] In Lacinio promontorio fuisse Junonis templum ex Virgilio intelligitur: sanctumque fuisse omnibus circà populis testatur Livius.

702. *Scylacea*] Scylacei sinûs, aut oppidi in extremâ Calabriâ.

703. *Iapygiam*] *Calabriam*, ab Iapyge, Dædali filio, sic dictam.

Ib. *Amphissia*] Frustrà, ut videtur, in his detegendis viri magni defudârunt, atque adeò in illis non hærebimus.

704. *Ceraunia*] Neque hæc in Italiâ quisquam alius scriptor indicavit.

705. *Romechium*] Nullum quoque hujus uspiam vestigium.

705. *Caulonaque*] Fuit *Caulon* seu *Colonia* urbs magnæ Græciæ in Brutiis, vel, quod idem est, oppidulum Calabriæ ulterioris in monte cognomine.

Ib. *Nariciam*] *Narycia, Naricia, aut Naritium* Calabriæ est etiam, quam in extremo ejus angulo *Locri Narytii* ædificaverunt.

706. *Evincitque fretum*] Cum difficultate transit per Siculum fretum, quod quidem est maximè vorticosum; inter Scylleum Italiæ promontorium, & Pelorum Siciliæ.

707. *Hippotadæ*] *Æolias* dicit insulas, in quibus regnavit *Æolus* Jovis filius ex Acestâ *Hippotæ* Trojani filiâ: de quo jam sæpius.

Ib. *Themeses*] *Themese* seu *Tempsum*, Brutiorum oppidum, ærifodinis nobile, quas suo tempore defecisse narrat Strabo.

708. *Leucosiam*] Lucaniæ est parva insula in sinu Præstano.

Ib. *Rosaria*] Pæstum Lucaniæ oppidum semper vernans, cujus etiam rosaria Virgilius commendat his verbis,

——*Biferique rosaria Pæsti.*

Hinc provehitur ad Capreas & promontorium Minervæ, & montes nobiles vitæ Surrentinâ, & urbem Heracleam, & Stabias, & Parthenopen factam ad otia, & post hanc templa Sibyllæ Cumææ. Inde tepidi fontes, & Linternum lentisco abundans superantur, atque Vulturnus ducens sub aquis multam glaream, & Sinuessa abundans albis columbis & Minturnæ insaluores, & urbs ab eâ dicta quam alumnus S. putavit, & sedes Antiphatæ, & Trachas circumdata palude, & terra Circææ, & Antium firmum habens littus.

Inde legit Capreas, promontoriumque Minervæ,
Et Surrentino generosos palmite colles,
Herculeamque urbem, Stabiasque & in otia natam
Parthenopen, & ab hâc Cumææ templa Sibyllæ.
Hinc calidi fontes, lentiscoferumque tenentur
Linternum, multamque trahens sub gurgite arenam
Vulturnus, niveisq; frequens Sinuessa columbis:
Minturnæque graves, & quam tumulavit alumnus,
Antiphatæque domus, Trachasque obsessa palude,
Et tellus Circææ, & spissi littoris Antium.
Huc ubi veliferam nautæ advertêre carinam;

Postquam nautæ huc direxerunt navem velis instructam;

NOTÆ.

709. *Capreas*] Insula est regni Neapolitani contra promontorium Minervæ, Tiberii secessu nota.

Ib. *Promontoriumque*] In illis extremo est *Athenæum*, seu *Minervæ sacellum* quod Ulysses dicitur ædificâsse.

710. *Surrentino*] *Surrentum* urbs est Campaniæ, vino maximè nobilis.

711. *Herculeam*] *Heracleæ* etiam, *Heracleopolis Herculanum* insuper hic vocatur vicus, Cluverio *la Torre del Greco*: estque regni Neapolitani, ad radices montis Vesuvii.

Ib. *Stabias*] Oppidum Campaniæ bello sociali à Syllâ deletum, dein restauratum: hodie *Castella mare di Stabia*.

712. *Parthenopen*] *Neapolim* dicit à *Parthenope* unâ Syrenarum ibi sepultâ cognominatam; quò se Romani otiaturi, propter locorum amœnitatem, conferre solebat. Hor. Epod. 5.

Ib. *Cumææ*] *Cumas* Campaniæ urbem à Sibyllâ nobilitatam suprà vidimus. Funditus fuit excisa, diciturque hodie *Cuma dirutta*.

713. *Calidi*] *Baias* innuit *fontibus calidis* maximè celebres. Hodie ibi exiguum castrum tantùm superest nomine *Baiæ* cum balneis.

Ib. *Lentiscoferumque*] *Lentiscus* arbor est in Chio præcipuè nascens, mastichen exudans in modum gummi.

714. *Linternum*] Campaniæ fuit oppidum, Scipionis majoris secessu & sepulchro nobile, quod hodie in ruinis jacet.

715. *Vulturnus*] Fluvius Campaniæ, qui ex Apennino Capuam præterlabitur, atque in mare Tyrrhenum ad *Vulturni* exciſæ urbis ruinas devolvitur.

Ib. *Sinuessa*] Hæc etiam fuit urbs Campaniæ, quæ hodie prorsus excisa jacet.

Ib. *Columbis*] Legitur quam plurimis *Columbris*. Nugas autem de Sinuessanis hisce columbris opinor. Neminem certè ex antiquis Scriptoribus evolvi, qui harum meminisset. Campanas *Columbas* Plinius commendat, Lib. X. cap. 37.

716. *Minturnæ*] Urbs fuit Latii, quæ hodie nulla est, in Campaniæ confinio, paludibus adjacens, in quibus septies consul Marius delituit. Ex illis autem aër gravis atque noxius.

Ib. *Quam*] *Cajetam* dicit Æneæ nutricem, à quâ *Cajetam* urbem Latii denominatam volunt. Quanquam ex eo quidam dictam putant à Laconibus, quòd in littore *curvo* sit posita: illi namque *curva* omnia *Cajetas* vocabant.

Ib. *Alumnus*] *Æneas*.

717. *Antiphatæ*] *Formias* dicit, quas tenuisse Antiphaten Læstrygonum crudelem tyrannum suprà vidimus.

Ib. *Trachas*] *Terracina* seu *Tarricina*, quæ *& Anxur* prius dicta, itemque *Trachina*, hoc est *aspera*, utpote in colle sita, urbs Volscorum in Latio. Deficit indies propter adjacentium Promptinarum paludum exhalationes, aëriſque intemperiem.

718. *Circæa*] Mons est Latii mari ac paludibus ita cinctus, ut insula videatur, à *Circe*, quæ illum tenuit, cognominatus: In quo olim, urbs *Circæa* aut *Circæum*, hodie in ruinis.

Ib. *Antium*] Hæc olim Volscorum caput fuit 25 mill. pass. ab Urbe in hortum hybernum.

(Asper

(Aſper enim jam pontus erat) Deus explicat orbes:
Perque ſinus crebros & magna volumina labens,
Templa parentis init, flavum tangentia littus.
Æquore pacato patrias Epidaurius aras
Linquit: & hoſpitio juncti ſibi numinis uſus
Littoream tractu ſquamæ crepitantis arenam
Sulcat: &, innixus moderamine navis, in altâ
Puppe caput poſuit: donec Caſtrumque, ſacraſque
Lavini ſedes, Tiberinaque ad oſtia venit.
Huc omnes populi paſſim, matrumque patrumque,
Obvia turba ruit: quæq; ignes, Troïca, ſervant,
Veſta, tuos; lætoque Deum clamore ſalutant.
Quàque per adverſas navis cita ducitur undas,
Thura ſuper ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utrâque ſonant: & odorant aëra fumis:
Ictaque conjectos incalfacit hoſtia cultros.
Jamque caput rerum Romanam intraverat urbem;
Erigitur ſerpens; ſummoque acclinia malo
Colla movet: ſedeſque ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Inſula nomen habet: laterumque à parte duorum
Porrigit æquales mediâ tellure lacertos.
Huc ſe de Latiâ pinu Phœbeïus anguis
Contulit: & finem, ſpecie cœleſte reſumtâ,
Luctibus impoſuit; venitque ſalutifer Urbi.
Hic tamen acceſſit delubris advena noſtris:

(namque jam mare erat turbidum) Deus revolvit ſpiras; atque obrepens per frequentes flexus & ingentes orbes ſubit templa patris tangentia fulvum littus. Epidaurius deſerit altaria paterna mari compoſito, & uſus hoſpitio Dei ſibi conjuncti, ſcindit arenam littoream tractu ſquamæ ſtridentis; & inſiſtens gubernaculo navis demiſit caput in excelſâ puppe, donec appulit ad Caſtrum & ſacras domos Lavinii ad oſt a Tiberina. Omnes populi paſſim, & cœtus occurrens fœminarum atque virorum, & quæ cuſtodiunt tuos ignes, Veſta Troïca huc ruunt, & ſalutant Deum feſtivâ vociferatione. Et quâ velox navis ducitur per undas adverſas, thura crepitant ab utrâque parte, altaribus ſtructis ex ordine ad ripas, atque perfundunt aërem fumis odoriferis, & victima percuſſa calefacit cultros immiſſos. Jamque ſubierat urbem Romam caput orbis: anguis tollitur, & movet colla quæ ſupremo malo adnitebantur: & ſibi circumſpicit domum congruam. Fluvius circumlabens dividitur in duas partes: Inſula habet nomen; & mittit brachia æqualia à parte duorum laterum, inter quæ terra media eſt. Serpens Phœbeius huc conceſſit ex navi Latiâ: & finivit luctus formâ cœleſti rcepta; atque acceſſit opifer Urbi.

Hic tamen peregrinus adſcriptus eſt noſtris templis:

NOTÆ.

720. *Explicat*] *Diſceſſurus* ſcilicet: namque *quieſcentes* ſolent angues in multos urbes ſeſe convolvere.

722. *Parentis*] *Apollinis.*

723. *Epidaurius*] *Serpens* aut Æſculapius Epidauro avectus.

727. *Caſtrum*] *Caſtrum* dicit Inui ſeu Panos, Rutulorum oppidulum in Latio; inter Lavinum & Oſtiam ſitum.

728. *Lavini*] Urbs fuit Latii ab Æneâ condita, in quâ Veneris templum nomini Latino commune.

Ib. *Oſtia*] Ubi *Oſtia* civitas ab Anco Martio conſtituta.

730. *Quæque*] *Veſtales virgines* Æſculapio etiam obviam proceſſiſſe ait.

Ib. *Troïca*] Veſtam namque, atq; Ignem æternum Imperii cuſtodem, Æneas Troja evexerat.

739. *Amnis*] *Tiberis*, qui Romam alluit.

742. *Huc*] In inſulam Tiberis, quæ erat extra urbem, quia, ſcilicet, ibi aër ſalubrior; neque aliud præſentius remedium adverſus luem, quàm receſſus.

Ib. *Phœbeïus*] Quia Æſculapium *Phœbi*, ſeu Apollinis filium exhibebat.

743. *Cæleſte*] Pro *cæleſti*: quæ tamen ſpecies humana eſt barbati ſenis! aurea redimit, nodoſo in manu baculo.

Cæsar in urbe suâ Deus est: quem Marte togâque
Præcipuum, non bella magìs finita triumphis,
Resque domi gestæ, properataque gloria rerum
In sidus vertêre novum, stellamque comantem;
Quàm sua progenies. Neque enim de Cæsaris actis
Ullum majus opus, quàm quòd pater exstitit hujus.
Scilicet æquoreos plùs est domuisse Britannos,
Perque papyriferi septemflua flumina Nili
Victrices egisse rates: Numidasque rebelles,
Cinyphiumque Jubam, Mithridateïsque tumentem
Nominibus Pontum, populo adjecisse Quirini;

Cæsar est Deus in urbe suâ; quem pace & bello principem, non magìs bella absoluta triumphis, & res peractæ tempore pacis, & gloria accelerata rerum mutaverunt in novam stellam & cometam crinitum, quàm sua soboles. Neque verò de factis Cæsaris ullum est majus opus, quàm quòd parens fuit hujus. Nempè illustrius est vicisse Britannos æquoreos, & duxisse naves victrices per septemfluos alveos Nili papyrum ferentis; atque addidisse populo Quirini Numidas ab officio desciscentes, & Jubam Cinyphium, & Pontum superbum Mithridatis gloriâ;

NOTÆ

746. *Cæsar*] *Julius Cæsar* primus Imperator. Lege argumentum.

Ib. *Marte togâque*] *Pace & bello:* tamque certè ille in utrumque fuit ita paratus, ut ex quibus virtutibus majorem laudem consecutus sit, difficile sit dicere.

748. *Properata*] *Properanter & brevi tempore comparata.*

749. *Comantem*] Cometæ *crinitæ* etiam *stellæ* dicuntur.

750. *Progenies*] *Octavium Augustum* dicit, Julii Cæsaris adoptione filium & hæredem, Juliæ, Julii Cæsaris sororis, nepotem, quem C. Octavio peperit Attia Juliæ ex M. Attio Balbo filia.

751. *Majus*] *Gratulandum,* inquit Florus, *in tantâ perturbatione est, quòd potissimùm ad Octav. Cæsarem Augustum summa rerum rediit; qui sapientiâ suâ atque solertiâ, perculsum undique, & perturbatum ordinavit Imperii corpus: quod ita haud dubiè nunquam coire & consentire potuisset, nisi unius præsidis nutu, quasi animâ & mente regeretur.*

Ib. *Pater*] Namque ita illum rerum summæ præfecit, & causa fuit eorum omnium, quæ sapienter Augustus administravit.

752. *Scilicet*] Præstantissima quæque Cæsaris gesta cum quâdam Ironiâ enumerat poëta, ut Augusti adoptionem, illis anteferendam esse ostendat: atque ita hujus laudem callidè inculcet.

Ib. *Britannos*] Illos verè victos, quibus ante Cæsarem ne nomen quidem Romanorum cognitum erat, stipendiarios fecit.

753. *Papyriferi*] *Papyrus planta est* nascens in palustribus Ægypti, ex qua fiebant chartæ tunicis papyri acu seu scalpello diductis atque separatis.

Ib. *Nili*] Fluvium esse Ægypti maximum per septem ostia aut alveos in mare Mediterraneum se exonerantem jam sæpe diximus.

754. *Victrices*] Devicto Ptolemæo rege, qui & Cæsari sicuti antea Pompeïo insidias paraverat. Ille namque victus in Nilo periit.

Ib. *Numidas*] Numidæ Africæ populi admodum feroces, qui, cum Jubâ Mauritaniæ rege, Pompejanarum partium duces Catonem, Scipionem, Petreium, aliosque secuti adversus Cæsarem in Africâ dimicaverunt, ibidemque victi sunt. De industriâ autem neque Pompeii neque cæterorum mentio ulla, quia execrandum atque lachrymabile bellum Romanis.

755. *Cinyphium*] Juba rex Mauritaniæ. Cinyphius à Cinypho seu Cinype Lybiæ fluvio, in Mediterraneum prope Lebedam defluente, dicitur.

Ib. *Mithridateïsque*] Namque Mithridates rex Ponti, cùm quatuor Pyrrho, decem & septem anni Annibali suffecerint, ille per quadraginta annos restitit: donec tribus ingentibus bellis subactus, felicitate Syllæ, virtute Luculli, magnitudine Pompeii consumeretur. Pharnacem filium ejus bella ferociùs moventem Cæsar ex Alexandriâ advolans unâ acie profligavit. Unde, ut ait Suet, inter pompæ fercula trium verborum titulum prætulit, *VENI, VIDI, VICI.*

756. *Pontum*] Regio est minoris Asiæ ad Septentrionem à Pontico mari cognominata, ubi regnavit Mithridates, & postea ipsius filius Pharnaces à Cæsare victus.

Ib. *Quirini*] Eo nomine appellatum Romulum suprà diximus.

Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos,
Quàm tantum genuisse virum, quo præside rerum
Humano generi, Superi, cavistis abunde.
Ne foret hic igitur mortali semine crêtus;
Ille Deus faciendus erat. Quod ut aurea vidit
Æneæ genitrix; vidit quoque triste parari
Pontifici letum; & conjurata arma moveri;
Palluit; & cunctis, ut cuique erat obvia, Divis,
Aspice, dicebat, quantâ mihi mole parentur
Insidiæ: quantâque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio solum mihi restat Iülo.
Solane semper ero justis exercita curis?
Quam modò Tydidæ Calydonia vulneret hasta,
Nunc malè defensæ confundant mœnia Trojæ.
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Jactarique freto, sedesque intrare silentûm;
Bellaque cum Turno gerere; aut, si vera fatemur,
Cum Junone magìs. Quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hic meminisse priorum
Non sinit. In me acui sceleratos cernitis enses.
Quos prohibete, precor; facinusq; repellite: neve
Cæde sacerdotis flammas extinguite Vestæ.

& dignum fuisse multis triumphis, et agitâsse quosdam quàm genuisse tantum virum, quo arbitro rerum satis consuluistis humano generi ô Dii. Ne ergo hic Augustus *videretur genitus semine mortali, ille* Julius Cæsar *erat faciendus Deus. Quod cùm splendida mater Æneæ cognovit, advertit etiam lugubrem necem parari Pontifici, & arma conjurata concuti: Palluit; atque dicebat omnibus Diis, ut in quemque incidebat. Vide quanto conatu insidiæ mihi struantur; & quantâ cum perfidiâ caput quod solum mihi superest de Iülo Dardanio, appetatur. An ego sola semper ero vexata justis solicitudinibus? Quam nunc hasta Calydonia Tydidæ vulneret, modò muri Trojæ malè protecti turbent. Quæ cernam filium* Ænean *jactatum longis erroribus, & agitari mari, & subire habitationes mortuorum, et bello congredi cum Turno, vel potiùs cum Junone, si vera agnoscimus. Quamobrem nunc refero præteritas clades meæ sobolis? Hic metus non patitur recordari antiquorum. Videtis nefarios gladios parari in me. Quos oro arcete, atque avertite nefas; neve supprimite ignes Vestæ nece sacerdotis.*

NOTÆ.

757. *Aliquos*] Quatuor superbo apparatu à Floro designatis, *quantò*, inquit, *majora erant, de quibus non triumphabat?*

762. *Æneæ genitrix*] *Venus.*

763. *Pontifici*] *Cæsari*, qui Pontifex erat, quo tempore jugulatus est.

Ib. *Conjurata*] Bruti duo, Cassius, aliique Patricii, atque equites in Cæsarem; quòd insolentiùs agere inciperet, conjuraverunt; qui tribus & viginti vulneribus in curiâ illum confoderunt.

765. *Mihi*] Quia Cæsari, qui ultimus futurus erat ex gente Juliâ, à Venere per Iülum atque Ænean derivatâ.

769. *Tydidæ*] *Diomedis, Tydei filii*, qui Venerem Æneæ suo faventem, ipsumque nube operientem vulneravit.

Ib. *Calydonia*] Quia Calydon Ætolorum civitas, quibus imperavit Diomedes.

772. *Sedes*] Duce Sibyllâ ad inferos descendisse suprà vidimus.

773. *Turno*] Hunc Rutulorum regem habuimus etiam in precedentibus.

774. *Junone*] Quæ usque Turno favit.

775. *Hic*] *Quo Cæsaris causâ percellebatur.*

776. *Me*] Quia in Julium Cæsarem.

778. *Sacerdotis*] Pontificem maximum fuisse Cæsarem morò diximus.

Ib. *Extinguit*] Id est, *Ne religionem atque Deorum cultum omnem ex terris tollite.* Ad illud verò alludit poëta, quòd *in primis focum Vestæ virginibus Numa colendum dedit, ut ob similitudinem cœlestium syderum custos imperii flamma vigilaret:* ut loquitur Florus,

Venus sollicita frustrà profundit sermones toto cœlo, & tangit Deos. Qui tametsi nequeunt frangere fata ferrea antiquorum sororum, tamen præbens indicia haud dubia cladis venturæ. Perhibent arma sonantia inter atras nubes, atque tubas horrendas, & cornua audita in cœlo portendisse scelus. Solis etiam lugubris species mittebat lumina pallida terris anxiis: Sæpe faces visæ flagrare sub mediis sideribus: Sæpe guttæ sanguineæ ceciderunt inter imbres. Lucifer cærulus infectam habebat faciem nigro colore: currus Lunares tincti cruore. Bubo feralis fecit præsagia luctuosa mille locis; mille locis ebur flevit; atque cantus & voces minantes dicuntur auditæ in sacris lucis. Nulla hostia Deos placidos significat, & fibræ testantur ingentes tumultus imminere; atque ea ut inventur recisum in extis. Dicunt canes noctu ululâsse circum domos & templa Deorum, atque animas mortuorum vagatas esse, & Urbem concussam fuisse terræ motibus. Attamen præsagia Deorum non potuerunt superare fata futura & insidias; & enses evaginati feruntur in ædem: neque enim ullus locus in Urbe præter Curiam placet ad scelus & crudelem necem. Tum verò Cytherea planxit pectus utrâque manu, atque præparat ut abscondat Æneaden nube;

Talia nequicquam toto Venus anxia cœlo
Verba jacit, Superosque movet: Qui rumpere quanquam
Ferrea non possunt veterum decreta sororum;
Signa tamen luctûs dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribilesque tubas, auditaque cornua cœlo
Præmonuisse nefas. Phœbi quoq; tristis imago
Lurida sollicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces visæ mediis ardere sub astris:
Sæpe inter nimbos guttæ cecidêre cruentæ.
Cærulus & vultum ferrugine Lucifer atrâ
Sparsus erat: sparsi Lunares sanguine currus.
Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo;
Mille locis lachrymavit ebur: cantusque feruntur
Auditi, sanctis & verba minacia lucis.
Victima nulla litat: magnosque instare tumultus
Fibra monet; cæsumq; caput reperitur in extis.
Inque foro, circumque domos, & templa Deorum
Nocturnos ululâsse canes; umbrasque silentûm
Erravisse ferunt; motamque tremoribus urbem.
Non tamen insidias venturaque vincere fata
Præmonitus potuêre Deûm: strictiq; feruntur
In templum gladii. Neque enim locus ullus in Urbe
Ad facinus, diramque placet, nisi Curia, cædem.
Tum verò Cytherea manu percussit utrâque
Pectus: & Æneaden molitur condere nube;

NOTÆ.

779. *Nequiequam*] Namque truci datus Julius Cæsar.

781. *Veterum*] Parcas dicit Nocte & Erebo satas.

785. *Præmonuisse*] Hæc quoque prodigia Tranquillus atque Plutarchus Cæsaris necem dicunt denunciâsse.

790. *Currus*] Pro ipsâ Lunâ.

791. *Stygius*] *Feralis*, atque *pessimi ominis*: Styx namque inferorum palus.

792. *Ebur*] *Simulachra Deorum eburnea.* Ita Virg. Georg. 408. De Julii morte,

Et mœstam illacbrymat templis ebur——

794. *Nulla*] Id verò Cæsari evenisse, quo die fuit trucidatus, Scribit Tranquillus. Introiit tamen Curiam spretâ religione.

795. *Fibra*] *Victimarum exta.* Virgilius quem noster imitatus est, hæc prodigia eleganter recenset, Georg. I. 464.

Ib. *Caput*] Pessimi erat ominis, si jecur, quod à corde inspiciebant, *sine capite*, aut eo imminuto esset.

801. *Templum*] Quod fuit curia Pompeii, ubi Senatus habitus. *Curiæ* enim loca erant, ubi res publicæ seu divina, ut sacrificia: seu humanæ, ut Consilia curabantur; quas singulis Curiis, in quas populi Romanii tribus divisæ, Romulus primus assignavit.

803. *Cytherea*] *Venus.*

804. *Æneaden*] Hanc vocem, ex quibusdam Manusc. excudendam curavi pro *æthereâ*, ut sensus absolveretur. *Cæsarem* autem designavit ab *Æneâ* ortum, quem percussoribus adimere cuperet Venus.

Qua

Quâ priùs infesto Paris est ereptus Atridæ:
Et Diomedeos Æneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor: Sola insuperabile fatum,
Nata, movere paras? intres licet ipsa sororum
Tecta trium; cernes illîc molimine vasto
Ex ære, & solido rerum tabularia ferro:
Quæ neque concursum cœli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas tuta atque æterna ruinas.
Invenies illîc incisa adamante perenni
Fata tui generis. Legi ipse; animoque notavi:
Et referam: ne sis etiamnum ignara futuri.
Hic sua complevit (pro quo, Cytherea, laboras)
Tempora, perfectis, quos terræ debuit, annis.
Ut Deus accedat cœlo, templisque colatur,
Tu facies; natusque suus, qui nominis hæres,
Impositum feret Urbis onus: cæsique parentis
Nos in bella suos fortissimus ultor habebit.
Illius auspiciis obsessæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharsalia sentiet illum,

quâ antea Paris est ademptus terribili Atridæ; quâque Æneas vitaverat gladium Diomedis. Pater affatur *eam ejusmodi verbis: Filia cupisne sola mutare fatum invictum? Pètes ipsa subire domos trium sororum: ibi videbis tabulas rerum* fato decretarum *ex ære & rigido ferro vastæ magnitudinis; quæ tutæ atque æternæ, neque reformidant collisionem cœli, neque impetum fulminis, neque ullas ruinas. Illic reperies sortes tuæ sobolis insculptas adamante inviolabili. Ipse legi, atque signavi mente* ea omnia quæ generi tuo eventura sunt, *& narrabo, ne sis adhuc nescia futuri. Hic, cujus causâ solicita es, Cytherea, absolvit suam ætatem, exactis annis quos debuit terræ. Tu unà cum ipsius filio; qui hæres nominis feret imperii administrationem sibi commissam, curabis, ut Deus ascribatur cœlo, & honoretur in templis: et* ille *vindex generosissimus patris interfecti habebit nos sibi in bellis* faventes. *Muri superati Mutinæ obsidione pressæ ejus auspiciis petent pacem: Pharsalia sentiet illum,*

NOTÆ.

805. *Atridæ*] *Menelao, Atrei filio*, cum quo congressus Paris occubuisset, nisi auxilio Veneris, quæ nube ipsum operuit, mortem effugisset: ut narrat Homerus, Iliad. 3.

806. *Diomedeos*] Æneæ etiam suo nisi succurrisset Venus, Diomedes illum facilè peremisset, referente eodem Homero Iliad. 5. namque ille inter Græcos fuit fortissimus, Ulyssi præsertim amicitiâ conjunctus.

807. *Genitor*] *Jupiter.*

808. *Sororum*] Parcarum: de quibus supra.

810. *Tabularia*] *Tabulas ipsas æneas* intelligit, in quas immutabilia fatorum decreta Parcæ. Jovis scribæ, (ut nominat eas Capella) referunt.

811. *Concursum*] *Tonitrua* intelligit, quibus aër non *concutitur* modò, sed quasi *concurrere* videtur. Sic sæpe Lucretius.

816. *Sua*] *Sibi à fatis assignata*, 56 annos scilicet.

818. *Templis*] *Non modò Sen. Cons. ei divina simul atque humana omnia decreta, aut in Deorum numerum, decernentium ore elatus est, sed & persuasione vulgi: creditumque est stellam crinitam, quæ per septem dies fulsit, ludis, quos primo consecratos ei Cæsar Augustus edebat, Cæsaris esse animam in cœlum recepti*; ut refert Suet. Atque hâc de causâ simulachro ejus in vertice additur *stella.*

819. *Natus*] *Augustus*, per Adoptionem.

820. *Cæsique*] Belli initium & causa, prætextus saltem, Avunculi necem ulciscì. Suet. 10 Cap. August.

823 *Mutinæ*] In eâ Galliæ Cisalpinæ urbe Antonius, Cæsaris testamento prælatum sibi Octavium furens, Decimum Brutum suis motibus resistentem obsidebat: illum Octavius liberavit, atque Antonium castris exuit.

Ib. *Pharsalia*] Postquam animum in partes omnes versavi, nihil aliud videre me hoc in loco fateor, quàm errorem eòrum auctorum, qui Pharsalum Thessaliæ urbem, ubi Cæsarem inter & Pompeium depugnatum est, cum Philippis Thraciæ ubi victi Brutus & Cassius ab Octavio, & Antonio, confuderunt; nisi, ut poëtarum mos est, vicina, vel ejusdem

itemque Philippi iterum irrigati strage Æmathiâ: et magnum Pompeii *nomen vincetur in mari Siculo: et uxor Ægyptia ducis Romani male fisa conjugio occidet: atque illa erit frustrà minata nostra Capitolia obtemperatura esse suo Canopo. Quamobrem tibi recenseam Barbaros & nationes sitas ab utroque Oceano? Quicquid terra habet habitabile, erit sub hujus imperio. Mare etiam illi obsequetur. Pace præbitâ terris, conferet ingenium suum ad jura civilia, & æquissimus auctor statuet leges; et componet mores suo exemplo, et consulens seculo futuri temporis et venturorum nepotum, curabis progeniem ortam de sanctâ uxore sumere*

Æmathiâque iterum madefacti cæde Philippi:
Et magnum Siculis nomen superabitur undis:
Romanique ducis conjux Ægyptia tædæ
Non bene fisa cadet: fruströque erit illa minata
Servitura suo Capitolia nostra Canopo.
Quid tibi Barbariem, gentes ab utroque jacentes
Oceano numerem? quodcumque habitabile tellus
Sustinet, hujus erit. Pontus quoque serviet illi.
Pace datâ terris, animum ad civilia vertet
Jura suum, legesque feret justissimus auctor:
Exemploque suo mores reget: inque futuri
Temporis ætatem venturorumque nepotum
Prospiciens, prolem sanctâ de conjuge natam

NOTÆ.

ditionis loca pro iisdem usurpare, hic promiscuè Pharsalum atque Philippos, quæ urbes eidem Macedonum regi olim parebant, pro unâ atque eâdem belli arenâ Naso noster cum aliis sumserit. Certè Florus Brutum & Cassium illam, quæ Cneo Pompeio fatalis fuerat, Pharsalum scilicet insedisse testatur, cum tamen ex constanti historiæ fide apud Philippos Thracios illi devicti sunt.

824. *Æmathiâ*] Eo nomine *Macedonia* locaque proxima ab *Æmathione* vel *Æmathione* rege dicta sunt. Macedoniæ autem fuerunt Philippi, in confinio Thraciæ, ubi Brutus & Cassius cum partibus fuit devicti.

825. *Magnum*] *Magnum nomen* de quo hîc agitur est *Pompeii*, cujus alter filius Sextus secum piratas navales agitans, ita in Siculo freto oppressus est, ut modo trecentarum quinquaginta navium dominus, cum sex septemve Mitylenam fugere coactus fuerit.

826. *Romani*] *Antonii*, Qui Cleopatræ libidinis pretium Romanum imperium cum stultissimè prohibuisset, ab Augusto ad Actium, Epiri promontorium, navali prælio victus est.

Ib. *Conjux*] *Cleopatra*, quæ se triumpho ubi ab Augusto servari sensit, cautionem nacta custodiam, in Mausoleo, juxta suum Antonium, admotis advenas serpentibus, quasi somno soluta est.

Ib. *Tædæ*] Pro *conjugio*; ut sæpe alibi.

828. *Nostra*] *Jovi* namque dicatum *Capitolium*, qui & inde *Capitolinus* dictus.

Ib. *Canopo*] Urbs est Ægypti, ad ostium Nili occidentale, quod ab eâ *Canopicum* dictum.

829. *Barbariem*] Pro *barbaris*, quos Augustus domuit, inter quos Mysos ipsorum etiam barbarorum *barbaros* vocat Florus; quem vide cap. 12.

Ib. *Utroque*] *Orientali & Occidentali*. Imò, at ait florus, *Omnibus ad occasum et meridiem pacatis gentibus, ad Septentrionem quoque duntaxat intra Rhenum atque Danubium, item ad Orientem intra Taurum & Euphraten; illi quoque reliqui, immunes imperii qui erant, sentiebant tamen magnitudinem, et victorem gentium Populum Romanum reverebantur.*

831. *Hujus*] *Ubi cuncta atque continua totius generis humani aut pax fuit, aut pacto, ausus tandem Cæsar Augustus septingentesimo ab Urbe conditâ anno Janum Geminum claudere.* Florus.

832. *Civilia*] *Conversus ad pacem, pronum in omnia mala, et in luxuriam fluens seculum gravibus severisque legibus multis coercuit. Oh hæc tot factâ ingentia* Dictator perpetuus & Pater patriæ *dictus.*

836. *Prolem*] *Tiberium* dicit ex Liviâ Drusillâ uxore, quam Augustus matrimonio Tiberii Neronis, & quidem prægnantem, abduxit, dilexitque & probavit unicè, ac perseveranter: ut refert Suetonius. Illum autem, *Tiberium*, dico, adoptione filium suum fecit, cui successori beatissimam rempublicam reliquit.

Ferra

Ferre simul nomenque suum curasque jubebit.
Nec, nisi cùm senior similes æquaverit annos,
Æthereas sedes cognataque sidera tanget.
Hanc animam interea cæso de corpore raptam
Fac jubar, ut semper capitolia nostra forumque
Divus ab excelsâ prospectet Julius æde.

Vix ea fatus erat, mediâ cum sede senatûs
Constitit alma Venus nulli cernenda: suique
Cæsaris eripuit membris, nec in aëra solvi
Passa recentem animam, cœlestibus intulit astris.
Dumque tulit; lumen capere, atque ignescere sensit:
Emisitque sinu. Lunâ volat altiùs illa:
Flammiferumque trahens spatioso limite crinem
Stella micat: natique videns benefacta, fatetur
Esse suis majora; & vinci gaudet ab illo.
Hic sua præferri quanquam vetat acta paternis:
Libera fama tamen, nullisque obnoxia jussis,
Invitum præfert; unâque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Ægea sic Thesëus, sic Pelea vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipsos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor est Jove. Jupiter arces
Temperat æthereas, & mundi regna triformis:

simùl nomen suum & imperii molem. Neque, nisi cùm senior æquaverit similes annos, veniet in domus cœlestes & ad astra eorum qui sibi affinitate fuerunt conjuncti. Interea converte in stellam animam sublatam ex corpore interfecto, ut divus Julius prospiciat semper nostra capitolia & forum ex sublimi cœlo.

Vix ea dixerat, cùm alma Venus nulli videnda, constitit in medio concessu senatûs; atque abstulit ex artubus animam recentem sui Cæsaris, nec passa evanescere in aërem immisit eam stellis cœlestibus. Et dum tulit, sensit assumere lucem atque ardere, & emisit sinu. Illa volat sublimiùs lunâ; & fulget ducens comam igneam longo tractu; atque cernens præclara facinora filii, agnoscit esse præstantiora suis; lætaturque superari ab illo. Tametsi Augustus prohibet sua acta præponi paternis, nihilominus libera fama, nullisque mandatis subdita præponit eum nolentem; atque obnititur in hâc unâ re. Ita Atreus cedit laudibus clari Agamemnonis: ita Thesëus superat Ægeum, ita Achilles Peleum. Denique ut jamam exempla quæ paria ipsis sunt, sic quoque Saturnus inferior est Jove. Jupiter moderatur sedes æthereas, & regna mundi triformis;

NOTÆ.

838. *Similes*] *Rerum gestarum gloria* interpretor; neque aliorum quos vidi placet hujus vocis explicatio. Reponit Heinsius *Pylios*: & sanè *Pylii* anni, & *Dies Pylii* in Ovidio aliisque authoribus sæpe occurrunt. Et licet hæc conjectura nullorum MSS. authoritate nititur, non videtur tamen ableganda.

Ib. *Æquaverit*] Non numero, siquidem anno ætatis 56, extinctus Julius Cæsar, ad 76, Augustus pervenerit; verùm hujus *æquandos annos* voluit vates, quotquot seniori obtingerent præclarè gestarum rerum laude.

Ibid. *Annos*] Pro *vitâ* seu *ejus ratione & instituto*; si *similes* retineas.

839. *Cognata*] Quia divûm soboles Augustus, cujus cognati Cæsar & Romulus inter sydera.

841. *Jubar*] Vide quæ suprà annotavimus ad vocem *templis* 818.

846. *Recentem*] *Recens à corpore liberatam.*

849. *Crinem*] De crinitâ *stellâ*, quæ per Ludos Cæsari consecratos fulsit, suprà ex Tranquillo dictum.

852. *Hic*] *Augustus Cæsaris adoptione filius.*

854. *Unâ*] *In cæteris morigeros habet omnes Augustus; hâc in parte tantum repugnant, quòd cùm sua facta patris actis præferri nolit, fama tamen ea magis approbat.*

855. *Atreus*] Agamemnonis pater, cujus tanta laus non fuit quanta hujus, omnium Græcorum ad Trojam, ducis.

856. *Thesëus*] Cujus, Egei filii, fortia facta passim in superioribus vidimus.

Ibid. *Pelea*] Qui Achillis pater tanta non gessit facinora quanta hujus fuisse omnibus notum est.

857. *Ipsos*] *Julium Cæsarem & Augustum.*

859. *Triformis*] *Cœli, Ætheris, Aeris,* ut *terræ marisque* Imperium Augusto relinquatur. *Divisum Imperium cum Jove Cæsar habet.*

Terra

Tellus sub Augusto. Uterque est parens & moderator. Dii, oro, Æneæ comites, quibus ferrum & flamma cesserunt, diique indigetes, & pater urbis, Quirine, & Gradive, pater invicti Quirini, & Vesta conserata inter penates Cæsareos, Tuque Phœbe domestice cum Vestâ Cæsareâ, & Jupiter qui excelsum habes templum in monte Tarpeio, & quos alios fas est atque pium ut poëtæ invocent. Illa dies sit sera, atque tardior nostro seculo, quâ Augustus in cœlum transferatur destituto mundo quem regit, atque absens sit propitius nobis *ad cum vera facientibus.*

Terra sub Augusto. Pater est & rector uterque.
Dî, precor, Æneæ comites, quibus ensis & ignis
Cesserunt, diîque indigetes, genitorque, Quirine,
Urbis & invicti genitor, Gradive, Quirini,
Vestaque Cæsareos inter sacrata penates;
Et cum Cæsareâ tu, Phœbe domestice, Vestâ,
Quique tenes altus Tarpeias Jupiter arces,
Quosque alios vati fas appellare piumque,
Tarda sit illa dies, & nostro serior ævo,
Quâ caput Augustum, quem temperat, orbe relicto
Accedat cœlo: faveatque precantibus absens.

Peroratio.

Jamque opus exegi: quod nec Jovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.

Peroratio.

Jamque perfeci opus, quod neque ira Jovis, neque flamma, neque ferrum, neque rapax antiquitas poterit delere.

NOTÆ.

861. *Æneæ comites*] *Penates* dicit aut *deos domesticos*, quos in Italiam secum *Æneas* deportavit. Alii alios esse censuerunt: ut frustrâ in re tam dubiâ tamque inutili operam suam quisquam perdiderit. Dionysius Halic. sese illos ait vidisse Romæ in templo, ducum juvenum hastatorum sedentium forma. Alii jovem, Junonem ac Minervam fuisse aiunt: neque de Pallade, Vestâque quisquam dubitare possit, cui lectus Virgilius. Alii Neptunum & Apollinem: namque suam etiam Trojam illi profitebantur. Alii alios.

862. *Indigetes*] Dii sunt *patrii*, qui ex hominibus in deorum numerum sunt relati: ita ab *indu* pro *in*, & *ago*, dicti sunt. Precatione simili librum 1 Georg. concludit Virg.

Dii patrii indigetes,——&c.

862. *Quirine*] *Romulum* eo nomine appellatum urbisque fuisse conditorem, superiore libro vidimus.

863. *Gradive*] Mars est Romuli pater, qui vel à *Gradiendo*, vel à κραδάιειν quod *vibrare* est sic dictus.

864. *Cæsareos*,] Qui ejus templum in palatio, ubi habitabant *imperatores*.

Ibid. *Penates*] *Deos domesticos*, qui ex eo dicti quòd in *penitissimâ* seu maximè secretâ domûs parte colerentur. A *penu* quòd res maximè necessarias ad victum quotidianum in intimâ domûs parte servatas significat, fit *Penas Penates*; sicut à *Magnus*, *Magnas Magnates*, &c. Quanquam neque inepti videntur qui *Penates* cum Macrobio, quasi *Penes nos natos* dici volunt.

865. *Phœbe*] Jam suprà *Apollini* in *Palatinæ* domûs parte ab Augusto excitatum templum diximus, addita porticu, cum *bibliothecâ Græcâ & Latinâ*.

866. *Tarpeias*] Capitolium dicit in Capitolino monte extructum qui antea *Tarpeius* à *Tarpeiâ* virgine Vestali ibidem Sabinorum scutis obruta, itemque *Saturnius* dicebatur.

867. *Quosque*] Cum respectu fortasse ad numinum tutelarium vera nomina, quæ ignota esse voluerunt, ne quando hostium carmine evocarentur. Macrob. Sat. 3. 9.

870. *Absens*] Quasi præsentem deum laudet poëta: quod quidem si adulandi exquisitissimam artem spectes, optimè.

871. *Jamque*] Moris est ferè poëtarum, ut in suorum operum fine aliquid de se dicant. Horatius ait.

Exegi monumentum ære perennius, &c.

Itemque Virgilius 4. Georg. &c. De signaturis, quas operibus suis affingunt poëtæ in Epilogis, lege conjecturam Julii C. Scaligeri lib. 5, cap. ultimo. Crit.

Cùm

Cùm volet illa dies, quæ nîl niſi corporis hujus
Jus habet, incerti ſpatium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferat: nomenque erit indelebile noſtrum.
Quâque pâtet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi: perque omnia ſæcula famâ
(Si quid habent veri vatum preſagia) vivam.

Illa dies, quæ nullam habet poteſtatem niſi in hoc corpus, finem imponat ſpatio dubiæ vitæ cùm libebit: nihilominus immortalis ſurgam ſuper excelſa ſidera parte potiore mei; & fama noſtra erit æterna. Atque legar ab hominibus, quacunquè poteſtas Romana porrigitur in terris ſubactis: & vivam famâ per omne ævum, ſiquidem vaticinia pœtarum habent aliquid certi.

INDEX

INDEX

VOCABULORUM OMNIUM.

Numerus primus *paginam*; secundus *versum indicat.*

A.

A Pag. 11. Ver. 145. 12, 173. 30, 588. 40, 25. *& alibi quàm plurimis in locis.*
ab 3, 3. 4, 23. 5, 34, *& alibi quàm plur.*
abactas 66, 686
Abanteïs 443, 164
Abantiades 127, 607. 130, 673. 133, 767, 772. 140, 138. 144, 236
Abarin 138, 86
Abas 140, 126. 351, 306. 421, 505
abdiderat 222, 25. 437, 30
abdidit 258, 97. 399, 716. 314, 73
abdit 183, 599
abdita 68, 748. 133, 777. 247, 718. 308, 687. 416, 349. 457, 488
abditus 238, 458. 366, 47
abductas 33, 677
aberant 8, 91. 195, 179. 247, 695
aberat 131, 709. 187, 715. 233, 309. 251, 811. 337, 718
abeſſe 57, 446. 85, 245, 247. 327, 423. 331, 546. 343, 87
abeſſet 93, 468
abeſt 30, 583. 70, 778. 107, 63. 194, 162. 255, 22. 272, 480. 369, 127. 416, 371
abeſto 96, 563
abeunt 15, 236. 152, 435. 199, 290. 421, 499. 423, 551
abeuntque 394, 769
abfueram 215, 718
abfuerant 286, 55
abfuit 288, 90
abi 306, 620
abibas 336, 696
abibat 253, 873
abibo 344, 92
abiêre 65, 674. 389, 674
abies 288, 94
abigitque 404, 62
abigo 196, 202
abiit 26, 495. 131, 712. 210, 565. 231, 255. 260, 162. 312, 14. 441, 111
abire 66, 697. 67, 718. 93, 476. 437, 28
abis 92, 455
abit 73, 872. 90, 398. 119, 396. 208, 487. 213, 643. 260, 152. 272, 471. 283, 785. 308, 701. 315, 106. 318, 194. 334, 630. 335, 653. 339, 792. 348, 208. 446, 247. 464, 664
ablata 73, 873. 190, 52. 204, 398
ablati 258, 98
ablato 18, 306
ablatum 433, 811
ablatus 128, 626. 156, 546.
abluere 174, 353. 384, 532. 425, 601
abluit 52, 324. 132, 740
abnuat 293, 121
abnuit 358, 524
abominor 279, 676
abrumpere 53, 359
abrumpit 123, 495
abruptâ 249, 764
abruptaque 52, 315
abſcedat 175, 362
abſcedit 158, 630
abſceſſiſſe 149, 376
abſcidit 4, 22
abſens 240, 515. 327, 424. 336, 700. 388, 647. 474, 870
abſentem 85, 244. 332, 566
abſentes 180, 508
abſiſtit 331, 531
abſiſtite 96, 557
abſit 129, 650. 275, 556. 329, 473. 342, 41
abſitve 403, 32
abſolvere 438, 42
abſtemius 449, 323
abſtinet 303, 532, 539
abſtinuit 249, 752
abſtitimus 358, 534
abſtractus 101, 696
abſtrahere 92, 438
abſtrahit 33, 666. 389, 658
abſtrahor 138, 93
abſtraxit 204, 413
abſtulerat 235, 354. 264, 263
abſtulerit 442, 157
abſtulerunt 183, 617
abſtulit 102, 722. 124, 539. 181, 557. 201, 349. 285, 24. 319, 210. 354, 405. 406, 98. 410, 177. 424, 575. 434, 824. 448, 292
abſumitur 36, 742. 151, 427
abſumſit 61, 575
abſumtis 28, 543. 451, 353
abſunt 51, 292
abunde 469, 759
abundet 69, 764

ac 17, 279. 36, 729. 43, 96. *et alibi plur.*
acantho 390, 701
Acarnanum 242, 569
Acasto 326, 409
Acastus 233, 306
accedat 471, 818. 474, 870
accede 126, 583
accedere 40, 41. 58, 503. 90, 375. 120, 442. 160, 674. 251, 809. 307, 646. 417, 390. 433, 804
accedit 169, 181
accendere 449, 311
accendit 198, 260
accensa 295, 279
accensæ 255, 28
accenseor 459, 546
accensis 101, 691
accensum 48, 228
accensus 330, 527
acceperat 79, 121
accepêre 280, 718. 463, 641
accepisse 174, 357. 457, 481
accepit 174, 334. 192, 98
acceptâ 223, 47
acceptâ 66, 695
acceptâque 403, 11. 413, 271
acceptas 275, 574
accepti 55, 410
acceptior 382, 467
acceptissimus 437, 20
accepto 207, 466. 351, 305
acceptos 199, 288
acceptum 101, 686
acceptus 346, 153
accessêre 246, 678
accessi 157, 592
accessisse 376, 297
accessit 57, 446. 77, 72. 174, 346. 183, 624. 467, 745
accinctus 109, 119. 181, 551
accingere 190, 47
accingitur 129, 666
accipe 97, 589. 109, 118. 126, 585. 129, 655. 134, 794. 138, 93. 217, 758. 255, 12. 301, 463. 353, 368. 414, 318. 417, 376
acciperet 286, 63
accipiam 264, 255
accipienda 104, 2
accipimus 413, 276
accipio 212, 620
accipis 351, 315
accipit 120, 441. 179, 481. 182, 591. 220, 865. 245, 655. 286, 50. 301, 465. 321, 270. 323, 331. 329, 477. 430, 743
accipite 239, 490
accipiter 158, 606. 324, 344
accipitrem 158, 605
accipitris 167, 123
accipiunt 131, 704. 252, 841. 342, 37. 421, 501, 506
acclinata 428, 666
acclinataque 295, 268
acclinavit 138, 72
acclinia 467, 737
acclivi 267, 334
acclivo 40, 19
acclivus 286, 53
accommodat 119, 398. 229, 209
accubuêre 245, 660
accusâsse 376, 309
accusoque 372, 200
acer 101, 704. 209, 542. 322, 294
acerque 288, 95
acerba 410, 187
acerbo 137, 62. 353, 388
acernæ 349, 254
acernas 122, 487
acerno 235, 346
acerram 390, 703
acerris 231, 266
acervo 4, 24
acervos 138, 88. 140, 131. 344, 113
Achæmenias 112, 212
Achæmenide 409, 163
Achæmeniden 409, 161
Achæmenides 409, 167
Achaïa 127, 606. 231, 268. 343, 70. 377, 325
Achaïdas 94, 511. 448, 293
Achaïde 157, 577
Acheloë 242, 559. 244, 614. 257, 68
Acheloïa 270, 413
Acheloïadum 406, 87
Acheloïdes 156, 552
Achelous 242, 548. 258, 96
Acheronta 330, 504
Achille 321, 265. 343, 81. 347, 191. 353, 363. 361, 608, 615. 365, 30. 369, 130. 386, 597
Achilleâ 386, 580
Achillem 360, 582. 376, 301
Achilleos 381, 448
Achilles 343, 73. 345, 126, 139. 346, 150, 162. 347, 176. 360, 593. 369, 134. 371, 179. 375, 281. 381, 443. 383, 500, 502. 473, 856
Achilli 369, 133. 370, 157. 376, 298
Achillis 233, 309. 368, 107. 375, 273. 284
Achivam 410, 191
Achivi 194, 142. 346, 168. 365, 29. 367, 88. 368, 113. 369, 136. 381, 445
Achivis 366, 61
Achivos 361, 600. 423, 561
acidis 393, 757. 394, 787
acie 122, 464. 194, 142. 364, 12
aciem 90, 381
acies 70, 776. 79, 107. 211, 584. 343, 75. 372, 207
Acin 397, 861, *bis.* 398, 884
accipe 97, 589. 109, 118. 126, 585. 250, 794, 795
Acis 393, 750. 398, 886, 896 *bis*
aconita 11, 147. 205, 419
aconiton 204, 407
Aconteus 142, 201
acre 461, 579
acres 43, 86. 198, 265. 218, 806. 303, 550. 330, 529
acri 246, 667. 326, 401
acrior 96, 540. 97, 566. 283, 787. 325, 370
Acrisio 96, 559
Acrisioneas 144, 239
Acrisioniades 138, 70
Acrisium 127, 612
Acrota 426, 617, 619
acta 46, 184. 61, 562. 62, 587. 131, 707. 140, 143. 319, 223. 337, 714. 347, 186. 349, 253. 359, 540. 373, 239. 400, 956. 408, 145. 410, 183. 432, 785. 473, 852
actaque 259, 134
Actæa 186, 711
Actæas 67, 720

Actæis 19, 313. 214, 681
Actæo 61, 554. 227, 170
Actæon 84, 230. 102, 721
Actæona 85, 243, 244
Actæonis 102, 720
acti 221, 4
Actiaco 391, 715
actis 58, 497. 114, 254. 230, 242. 250, 783. 264, 247. 319, 222. 344, 115. 357, 500. 393, 753. 468, 750
acto 241, 531. 395, 806
Actoridæque 233, 308
Actoriden 138, 79
Actorides 375, 273
Actorum 55, 387
actum 263, 223. 303, 527. 337, 721. 374, 260. 469, 771
actus 125, 567. 127, 621
actuſque 291, 182
actutum 96, 557
acu 162, 23
acui 469, 776
acumine 54, 376. 78, 84. 126, 580. 235, 354. 314, 72. 343, 84. 421, 503
acutâ 25, 470. 34, 699. 81, 155. 115, 299
acutæ 84, 224. 164, 78. 269, 383
acutior 149, 381
acutis 142, 204. 163, 56
acuto 230, 245. 289, 130
ad 3, 4. 7, 61. 8, 86. 10, 126. *& alibi quàm plur.*
adacta 352, 324
adacto 172, 271. 356, 452
adactus 138, 78
adamanta 277, 614
adamanteis 192, 204
adamas 115, 281
adapertaque 142, 193. 430, 740
addat 292, 208
adde 41, 70. 80, 133. 124, 536. 195, 168. 240, 505. 368, 117. 397, 854
addendum 239, 484
addere 71, 826. 131, 701. 155, 525. 259, 138. 386, 586
addicere 31, 617
addiderat 89, 352
addiderim 219, 816
addidici 97, 593
addidit 5, 38. 82, 191. 87, 301, 306. 134, 787. 166, 110. 179, 471. 299, 427. 328, 449. 342, 45. 358, 532. 422, 522. 459, 539
addit 55, 397. 75, 4. 113, 240. 129, 651. 162, 27. 164, 85. 198, 273. 208, 504. 318, 205. 430, 714
addita 80, 140. 152, 456. 222, 14. 369, 146
additis 160, 667
additur 353, 380
adducere 300, 441
adducitque 90, 397
adducor 98, 598
adductaque 249, 775. 256, 52
adducto 25, 455. 235, 357
addunt 175, 362. 236, 388. 283, 792
adduntque 44, 121
adeam 382, 465
adeant 334, 628
adeat 407, 105
ademi 243, 591. 379, 376
ademit 110, 142. 136. 16. 155, 542
ademta 57, 461. 397, 871
ademtæ 94, 515. 410, 197
ademtam 323, 331
ademtas 64, 644
ademtis 47, 211
ademto 88, 337
adeo 22, 396. 145, 273. 150, 396. 164, 67. 178, 438. 206, 453. 294, 252. 408, 152
adepta 226, 151
aderam 267, 344. 268, 359
aderamus 348, 213
aderant 126, 598. 153, 467. 348, 213
aderas 65, 679
aderat 196, 219. 204, 404. 224, 83. 266, 307. 265, 227. 317, 162. 346, 150
aderis 29, 560
aderiſque 290, 142
aderit 95, 519
adero 430, 727
ades 243, 597. 307, 673. 464, 678
adeſſe 212, 635. 437, 32
adeſſent 405, 76
adeſſet 265, 285. 279, 673
adeſt 58, 497. 78, 102. 85, 247. 90, 380. 95, 528. 126, 598. 130, 692. 137, 46. 142, 180. 177, 429. 196, 219. 208, 492. 210, 561. 237, 418. 262, 202. 282, 759. 283, 789. 295, 295. 296, 317. 313, 58. 342, 66. 347, 176. 348, 216. 352, 341. 367, 82. 389, 662. 396, 829. 398, 906. 433, 808. 464, 680
adeſte 101, 713. 196, 198
adeſto 41, 45
adeunda 250, 785. 407, 119
adeundi 321, 278
adeunt 21, 369. 189, 7. 213, 651. 462, 631
adfata 70, 783
adfatur 433, 807
adfert 17, 271
adflavit 296, 313
adfixit 345, 139
adfuit 54, 367. 150, 400. 218, 798. 284, 4. 288, 106
adhærent 130, 694
adhæret 184, 641
adhæſi 419, 440
adhæſit 137, 38. 275, 564
adhibenda 451, 361
adhibendus 139, 111
adhibent 278, 653
adhibere 90, 376. 263, 216. 328, 447
adhibet 294, 259
adhibete 446, 238
adhuc 4, 10. 10, 132. 20, 356. 29, 554. *et alibi quàm plur.*
adjacet 203, 382. 337, 728
adibat 338, 766
adjeci 308, 677
adjeciſſe 468, 756
adjeciſſet 381, 434
adjecit 170, 211. 275, 569
adjectoque 199, 291
adjectura 170, 214
adîêre 244, 628. 463, 645
adigitque 138, 70
adiî 307, 651
adjice 169, 182. 414, 319
adjiciam 277, 627
adjicit 54, 384. 198, 266. 334, 637. 335, 671. 342, 58
adjiciunt 16, 245. 193, 121
adiît 116, 317. 276, 610. 285, 15. 403, 9. 439, 63
adimam 57, 474
adimit 93, 469. 281, 749
adimunt 234, 332

adimuntque 244, 615
adire 116, 317. 184, 649. 333, 595. 408, 125. 416, 353
adit 37, 779. 73, 861. 86, 274. 114, 258. 115, 297. 219, 825. 258, 108. 275, 572. 326, 408. 394, 772. 409, 157. 425, 598
adita 346, 161
aditu 99, 623. 215, 726. 342, 66
adjuro 100, 659
adjutis 445, 224
adjutrixque 195, 195
adjutus 28, 540
adjuvat 68, 732
adjuvet 195, 178. 252, 867. 306, 641
admirabile 162, 14
admirantes 100, 662
admirantibus 32, 644
admiraturque 399, 913
admiratur 47, 209
admiremur 376, 307
admiſerat 370, 512
admiſitque 111, 186. 320, 256
admiſſa 171, 237. 406, 92
admiſſi 325, 380
admiſſo 28, 532
admiſſum 296, 304
admiſſum 14, 210. 257, 83
admittitur 387, 603
admonet 329, 473
admonitorque 129, 664
admonitu 97, 566. 267, 324. 353, 360. 420, 465
admonitus 199, 295. 207, 480. 306, 625
admonuiſſe 61, 565. 459, 543
admonuit 289, 134
admota 328, 454. 382, 454
admotam 90, 374. 301, 463
admoti 111, 593
admotis 292, 188. 449, 311
admoto 138, 80. 269, 395. 316, 124
admoveam 297, 344
admoverat 10, 1
admovet 238, 461. 294, 254. 295, 282. 355, 425
admovique 186, 689
admovit 26, 494. 159, 643. 315, 115. 445, 218
admovitque 302, 511
adolentur 26, 492
adoleret 248, 740
adoleſcere 118, 376
Adoni 303, 543. 308, 682. 309, 726
Adonis 303, 532
adopertaque 35, 714. 70, 790. 108, 94. 247, 701
adorandum 325, 392
adorant 19, 320
adorat 76, 18. 320, 248. 331, 540. 416, 366
adoratis 267, 350
adſcendere 330, 518
adſcendit 394, 780
adſcendunt 325, 394
adſciverit 462, 625
adſim 59, 513
adſis 98, 613. 106, 31
adſit 306, 641
adſiſtere 213, 640
adſpexi 411, 218
adſpexit 77, 69
adſpice 102, 725. 396, 842
adſpicere 93, 479
adſpicit 68, 748. 263, 212
adſtas 45, 147. 105, 19
adſternunturque 53, 343
adſtitit 82, 187. 318, 196. 369, 125
adſtricta 10, 120
adſtringi 263, 222
adſum 135, 10. 324, 349. 366, 73
adſumeret 398, 886
adſumus 98, 605
adſunt 266, 304. 268, 363
advehor 159, 640
advena 96, 561. 190, 39. 467, 745
adveniens 197, 238
adventare 342, 65
adventat 260, 145
adventu 315, 95
adventum 31, 610. 278, 660
adventuque 464, 671
adventus 68, 742. 178, 449
advertere 466, 719
adverſa 345, 132. 385, 541
adverſaque 141, 161. 349, 237. 387, 614. 402, 5
adverſæ 329, 484
adverſas 28, 528. 467, 732
adverſi 42, 80. 82, 183
adverſo 71, 814. 134, 803. 356, 451. 443, 162
adverſos 237, 419. 351, 312
adverſum 42, 72. 344, 116. 351, 312
advertens 413, 270
advertite 99, 636
advertitur 1 9, 649
adulantum 404, 46
adulter 111, 182. 216, 741. 281, 739
adultera 57, 471. 226, 132. 297, 347
adulterio 255, 25
adulterium 60, 545. 110, 171. 113, 236. 215, 717
aduncа 324, 342
aduncâ 18, 293. 100, 651. 426, 628
aduncis 303, 550
adunco 95, 533. 118, 392. 226, 147. 236, 371
aduncos 58, 479. 399, 934
aduncum 259, 128
advolat 171, 249. 324, 348
adurat 229, 205. 431, 763
aduſque 105, 20
adyto 463, 636
Æacida 218, 798
Æacidæ 326, 400. 353, 365. 383, 505. 208, 494
Æacide 320, 250
Æacidëia 207, 472
Æaciden 319, 227. 344, 96. 361, 603
Æacides 214, 668. 320, 246. 321, 274, 325. 389, 343, 82. 346, 168. 361, 613
Æacidis 221, 4. 365, 33
Æacon 271, 434. 364, 27
Æacus 207, 474. 479. 208, 506. 209, 517. 220, 864. 364, 25
Æas 30, 580
ædé 349, 246. 377, 345. 414, 315, 316. 463, 654. 464, 673
ædes 119, 403. 145, 284.
ædibus 214, 644
Æëtias 189, 9. 200, 326
Ægeas 271, 447
Ægæo 335, 663

Ægæona 39, 10
Ægea 473, 856
æger 353, 373
Ægeus 204, 402. 205, 420. 206, 454
Ægida 69, 755
ægidè 134, 799. 137, 46. 164, 79
Ægides 228, 174. 237, 405. 242, 559. 349, 237. 352, 343
Æginæ 212, 616
Æginam 207, 474
ægra 211, 600. 408, 143
ægram 261, 179
ægrè 210, 555. 243, 592. 358, 533
ægro 53, 329. 210, 563
ægros 209, 540
Ægyptia 147, 323. 472, 826
Aëllo 391, 710
Æmathiaque 472, 824
æmula 25, 476. 164, 83
æmulus 364, 17
Æneaque 197, 247
Æneadæ 464, 682. 465, 695
Æneaden 470, 804
Æneæ 390, 681. 425, 600. 455, 450. 474, 861
Æneæque 424, 588
Æneam 405, 78
Æneas 389, 665. 407, 116. 409, 156. 419, 456. 471, 806
Ænëia 419, 441. 424, 581
Æoliâ 166, 116
Æoliam 201, 357
Æolidæ 273, 506. 407, 103
Æoliden 214, 672. 364, 26
Æolides 185, 681
Æolidos 328, 444
Æolii 122, 487
Æoliique 411, 232
Æoliis 17, 262
Æolis 332, 573
Æolus 338, 748
æqua 162, 411. 195, 174. 369, 131
æquales 150, 394. 218, 803
æquali 230, 248
æqualique 328, 463
æqualibus 40, 26
æqualis 5, 34. 36, 750
æquantia 162, 21
æquantibus 473, 857
æquantur 232, 288
æquare 329, 497
æquaret 60, 537
æquata 433, 805
æquatam 246, 663
æquaverit 473, 838
æquè 291, 185. 393, 221
æquem 408, 145
æquent 334, 626
æqui 19, 322. 139, 100
æquo 85, 253. 107, 62. 156, 565
æquor 19, 318. 50, 263. 105, 23. 124, 527. 130, 690. 151, 410. 176, 399. 186, 704. 319, 231. 329, 478, 488. 330, 505. 331, 555. 338, 748. 339, 795. 344, 94. 423, 544. 438, 49. 447, 267. 465, 699
æquora 39, 6. 50, 265. 51, 292. 59, 509. 73, 872. 95, 538. 99, 627. 100, 657. 101, 684. 125, 562. 132, 752
æquore 46, 172. 59, 530. 100, 660. 131, 712. 132, 732, 742. 303, 530. 320, 255. 328, 455. 335, 663. 395, 792. 397, 854, 878. 400, 937. 404, 37. 423, 548. 443, 176. 467, 723
æquoreâ 306, 617
æquoreæ 319, 226. 330, 520. 423, 557
æquorei 347, 197
æquoreis 287, 78
æquoreo 319, 212
æquoreos 468, 752
æquoreus 244, 603
æquoribus 118, 366. 324, 525. 395, 804. 399, 921
æquoris 20, 341. 109, 135. 125, 564. 154, 498. 252, 866. 329, 485. 337, 729. 345, 144. 348, 205. 375, 293. 392, 727
æquor 329, 488
æquos 45, 134
æquum 280, 719
æquus 243, 598. 324, 344
aër 4, 15, 17. 5, 28. 6, 52. 7, 75. 10, 119. 163, 47. 195, 187. 251, 830. 446, 243, 248
aëra 7, 58. 20, 337. 45, 158. 46, 165. 52, 320. 60, 532. 90, 397. 102, 726. 109, 124. 127, 616. 159, 644. 170, 216. 174, 350. 201, 354. 203, 379. 218, 785. 228, 187. 229, 214. 241, 545. 250, 796. 251, 815. 268, 370. 284, 2. 291, 184. 309, 708. 318, 194. 332, 558. 337, 732. 358, 518. 412, 258. 423, 536. 433, 816. 434, 821. 440, 99. 446, 250. 467, 734. 473, 845
aëraque 423, 544. 446, 247
æra 106, 30. 116, 333. 119, 393. 196, 208. 252, 856
Ærane 95, 532
æratæ 135, 9
æratas 223, 41. 225, 103
æratis 462, 620
ære 8, 92. 9, 115. 95, 533. 101, 704. 123, 505. 134, 783. 177, 416. 200, 317. 223, 32. 289, 115. 342, 46. 390, 700. 471, 810
aëre 4, 12, 23. 130, 677. 132, 751. 231, 253. 276, 583. 290, 159. 446, 243
aëriæque 48, 226
aërias 263, 219. 291, 178. 408, 127
aërii 186, 709
æripides 192, 105
æris 9, 98. 182, 589. 423, 537
æs 344, 96
Æsacon 338, 762. 340, 1
Æsacos 339, 791
Æsarei 438, 54
Æsaris 437, 23
Æson 199, 287, 292. 194, 162
Æsone 193, 110
Æsonidem 191, 60. 192, 77. 198, 255
Æsonides 237, 411
Æsonis 198, 252. 199, 303
Æsonius 194, 156
æstas 40, 28
æstatem 444, 206
æstibus 404, 48
æstivâ 395, 793
æstu 23, 419, 435. 49, 237. 91, 413. 174, 341. 219, 811. 404, 52. 416, 352

INDEX

æstuque 388, 630. 392, 728
æstuat 50, 250. 107, 64. 179, 491. 272, 464. 282, 764. 297, 360. 358, 515
æstuet 445, 208
æstum 157, 586. 429, 700
æstus, 48, 228. 51, 271. 157, 586. 209, 529. 239, 471. 289, 126
æstusque 9, 117
ætas 8, 89. 56, 418. 96, 540. 162, 28. 189, 16. 216, 665. 234, 329. 263, 225. 302, 519. 303, 547. 306, 615. 347, 188. 355, 448. 396, 828. 408, 142. 440, 96. 445, 207. 453, 403
ætate 208, 499. 209, 514. 245, 631. 246, 686.
ætatem 459, 539. 472, 835
ætatis 280, 718. 287, 85. 301, 467. 444, 200
æterna 408, 132. 471, 812
æternamque 408, 140
æternas 459, 551
æterno 64, 653. 129, 663
æternum 33, 663. 175, 369. 264, 252
æther 11, 151. 16, 254. 84, 231. 101, 706. 159, 654. 181, 548. 186, 695. 329, 496. 330, 520. 386, 582
æthera 7, 68. 19, 329. 37, 777. 56, 437. 72, 835. 87, 299. 91, 404. 114, 251. 229, 219. 346, 153. 380, 411. 385, 542. 442, 145
æthere 8, 81. 17, 269. 31, 608. 47, 204. 68, 726. 128, 623. 196, 219. 291, 162. 309, 720. 435, 846
æthereas 131, 700. 148, 348. 154, 512. 473, 839. 473, 859
æthereis 23, 435. 59, 512
æthereos 87, 309
Æthionque 140, 146
Æthiopasque 37, 778
Æthiopesque 449, 320
Æthiopum 49, 236. 129, 669
Ætna 148, 352. 152, 442
Ætnæ 409, 160
Ætnam 397, 868. 410, 188
Ætne 48, 220. 397, 877. 450, 340
Ætnæa 231, 260
Ætola 422, 528
Ætolius 420, 461
ævi 54, 385. 271, 435, 440. 293, 218. 347, 178. 437, 11, 20. 445, 228. 446, 235. 475, 874
ævis 64, 649
ævo 92, 445. 93, 470. 173, 321. 200, 310. 203, 392. 244, 617. 302, 502. 346, 169. 362, 623. 430, 731. 437, 17. 444, 201. 448, 306. 474, 468
ævoque 247, 712
ævum 10, 128. 33, 663. 143, 227. 195, 176. 241, 529. 270, 422. 294, 243. 348, 208. 417, 379. 451, 353. 453, 400. 461, 588. 462, 621
affata 144, 255. 145, 268. 174, 348. 224, 89. 267, 325
affatur 20, 350
affecit 175, 385
affectas 41, 58
affectâsse 11, 152
affectat 149, 377
affectibus 239, 473
affectu 194, 147
affectus 195, 171
affer 243, 601
afficit 171, 255
affixa 125, 563. 136, 26. 353, 387
affixi 360, 571
afflabat 158, 617
afflabitur 190, 29
afflat 28, 542. 251, 820
afflata 186, 704
afflatibus 232, 289
afflatos 77, 49
afflatuque 70, 793
affligi 410, 206
affore 16, 256
affusaque 276, 605
affusæque 241, 539
affusique 268, 366
agam 120, 428. 240, 506. 461, 589
Agamemnona 371, 184. 381, 444
Agamemnonis 473, 855
Aganippe 146, 312
agant 332, 564. 464, 666
agantur 92, 444
agas 42, 74
agat 41, 62. 55, 388, 390. 47, 191. 143, 211. 295, 291. 298, 372
Agave 102, 725
age 237, 433. 335, 669. 347, 177. 357, 490. 430, 721. 437, 22
agebat 206, 441
agebatur 215, 700
agendo 262, 199
agendum 183, 611. 379, 377
Agenore 73, 858. 77, 51. 78, 97. 85, 257
Agenoream 87, 308
Agenorides 75, 8. 78, 90. 125, 563
agentem 258, 107
agentes 294, 243
ager 9, 110. 306, 644
agere 20, 349
ageret 308, 681
agger 264, 234
aggere 419, 445. 465, 690
aggeribus 461, 592
aggrediar 377, 333
aggrediare 191, 71
aggreditur 144, 238. 160, 659
agi 274, 532
agilis 67, 720
agimus 363, 5
agis 226, 140
agisque 194, 147
agit 33, 676. 45, 152. 47, 211. 67, 715. 76, 24. 136, 14. 150, 402. 179, 468. 302, 512. 425, 596. 438, 48
agitque 179, 483
agitabilis 7, 75
agitabitur 270, 410
agitante 460, 555
agitantem 89, 356
agitantia 29, 571
agitare 158, 606. 160, 661
agitâsse 29, 567. 88, 319
agitat 100, 667. 303, 539. 322, 300
agitata 182, 595. 192, 81. 225, 121
agitataque 211, 586
agitati 186, 708
agitatis 201, 336
agitur 149, 372. 186, 685. 330, 502. 438, 36
Aglauros 61, 560. 68, 739. 69, 749. 70, 785
agmen 84, 242. 202, 364.

212, 638. 223, 38. 315, 97. 350, 261. 356, 467. 361, 598. 404, 46. 412, 238
agmenque 465, 691
agmina 44, 114. 95, 535. 141, 151, 161. 177, 423. 343, 75. 374, 255
agmine 90, 379. 135, 2. 192, 103. 212, 624. 237, 431. 385, 560. 421, 506
Agmon 421, 484, 494
Agmona 421, 497
agna 27, 505. 180, 527
agnæ 158, 626
agni 396, 827
agnôrunt 121, 455
agnoſſe 46, 183. 187, 613
agnoſcendo 349, 251
agnoſcet 408, 151
agnoſcis 335, 658
agnoſcit 364, 27
agnoſcitque 143, 212
agnoſcoque 213, 651
agnovêre 208, 495
agnovique 336, 686
agnovit 153, 471. 258, 119. 309, 719. 315, 94
agnovitque 151, 414
agnus 200, 311, 320
Agre 83, 212
agreſte 338, 767. 463, 655
agreſtem 250, 787. 444, 203
agreſtes 174, 344. 205, 419. 258, 96. 267, 346. 452, 373
agreſti 197, 242. 422, 521
agreſtibus 317, 161
agreſtis 167, 122. 325, 379
agreſtum 427, 635
agri 95, 528. 140, 129
agricolam 318, 192
agricolis 231, 276. 319, 210
Agriodos 84, 224
agris 58, 490. 102, 714. 140, 136. 173, 317. 440, 100
agriſque 210, 547
agro 98, 606. 250, 799. 321, 281
agros 23, 422. 31, 601. 66, 684. 67, 709. 133, 779. 159, 655. 193, 122. 197, 235. 202, 362. 204, 415. 209, 534. 213, 653. 217, 766. 232, 281. 250, 781. 277, 642. 301, 477. 313, 35. 314, 85. 315, 98. 386, 571. 397, 865. 415, 342. 417, 397. 418, 422
agroſque 76, 25
agunt 210, 551. 302, 492
aguntur 95, 527
Agyrtes 140, 148
Ah 58, 489. 73, 863. 175, 386, *bis et alibi.*
ahenâ 193, 121
ahenæ 197, 227
ahenis 184, 645. 201, 349
aheno 198, 262, 279. 200, 319. 245, 645
ahenum 163, 61
ai, ai 293, 215
Ajacem 370, 164. 379, 390
Ajaci 364, 17. 367, 97. 370, 156
Ajacis 370, 152. 376, 305
Ajax 362, 622. 363, 2. 364, 28. 367, 97. 369, 141. 372, 219. 374, 254. 377, 338, 340. 378, 356. 379, 390
ait 15, 222. 17, 278. 22, 391. 25, 464. 26, 498. 31, 608. & *alibi quàm plur.*
alæ 360, 570
alantque 389, 658
alas 33, 671. 60, 535. 117, 364. 198, 269. 229, 201. 209, 216. 231, 254. 241, 544. 339, 789. 387, 606. 421, 510
alaſque 324, 337
Alaſtoraque 374, 257
Alba 425, 609. 426, 612
alba 55, 413. 107, 51. 236, 373. 445, 213
Albanos 428, 674
albaque 299, 424
albas 63, 632. 309, 719
albente 464, 676
albentes 384, 534
albenti 139, 110
albentia 94, 516
albentibus 204, 415. 317, 176. 458, 519
albeſcere 329, 480
albet 175, 380. 198, 263. 330, 501
albi 223, 33
albida 77, 74
albis 94, 510. 107, 48. 182, 577. 422, 509
albo 60, 541. 84, 221. 444, 189
Albula 415, 328
album 413, 291. 438, 46
albus 60, 541. 72, 832. 354, 403
Alcandrumque 374, 258
Alce 83, 217
Alcidamas 202, 369
Alcide 258, 110
Alcides 255, 13. 256, 51. 263, 217. 319, 213
Alcinoï 424, 565
Alcithoë 104, 1. 114, 274
Alcmenâ 255, 23
Alcmenæ 241, 543
Alcmene 265, 276, 281. 266, 313. 269, 396
Alcon 390, 683
Alemone 437, 19
Alemoniden 438, 48
Alemonides 437, 26
alebat 91, 411. 253, 878. 267, 339
alendi 372, 214
alendum 381, 431
ales 60, 537, 544. 67, 714. 117, 362. 146, 298. 180, 517. 229, 213. 253, 873. 297, 328. 333, 597. 337, 733. 391, 710. 394, 771
algâ 320, 233
algæ 404, 38
alia 267, 330. 447, 278
aliæ 106, 37. 157, 583. 177, 419
aliam 121, 446
alias 91, 402. 153, 476. 371, 177. 446, 253
aliena 257, 76. 297, 340. 459, 547
alienaque 80, 139
alienæ 267, 326. 365, 33
alieni 189, 22. 238, 438
alieniſque 211, 610
alieno 426, 631
alii 16, 245. 30, 581. 83, 209. 85, 254. 99, 620. 237, 431. 255, 13. 324, 358. 329, 486. 334, 645. 348, 224. 332, 559. 358, 522. 362, 624. 455, 446
aliis 85, 253. 97, 579. 198, 275. 213, 661. 213, 265.

270, 419. 331, 535, 536. 373, 228. 387, 620. 446, 253. 456, 479
aliiſque 176, 408. 308, 703. 724, 345. 432, 793
alimenta 69, 769. 88, 315. 93, 479. 192, 79. 204, 416. 251, 837. 253, 874. 261, 183. 287, 75
alimentaque 10, 137. 17, 271. 51, 288. 148, 342. 159, 656. 298, 392. 422, 532. 440, 81. 451, 352
alio 264, 237. 342, 57
aliorum 457, 494
alios 210, 578. 222, 23. 242, 568. 257, 68. 289, 120. 290, 142. 291, 167. 296, 309
alipedi 132, 756
alipedis 323, 312
alipedum 41, 48
aliqua 116, 327. 124, 536. 176, 589. 377, 323. 389, 656. 448, 300
aliquam 23, 421
aliquando 55, 391
aliquem 374, 272. 386, 598. 410, 193. 457, 497
aliquemque 299, 404
aliquid 43, 97. 65, 655. 106, 40. 126, 584. 181, 543. 184, 644. 197, 231. 206, 454. 220, 860. 297, 345. 325, 377. 342, 58. 344, 93. 373, 241. 379, 379. 403, 20. 430, 722. 453, 408
aliquidque 260, 145
aliquis 66, 693. 91, 404. 111, 187. 226, 128. 229, 217. 299, 398. 338, 749. 400, 941
aliquo 22, 407. 393, 734. 445, 224. 456, 460
aliquod 301, 488. 425, 590
aliquos 126, 588. 469, 757
alis 17, 264. 18, 308. 67, 708, 719. 119, 411. 120, 425. 125, 562. 127, 616. 130, 699. 131, 724. 146, 288. 147, 331. 156, 546. 166, 109. 186, 707. 203, 382. 204, 401. 226, 146. 244, 627. 251, 818. 281, 741. 309, 718. 324, 341. 335, 650. 337, 737. 340, 1. 421, 507. 424, 577
alit 291, 173. 429, 690
alite 217, 770. 305, 587. 338, 742. 456, 467
aliter 42, 83. 63, 623. 90, 373. 93, 483. & *alibi plur.*
alitibus 160, 677. 338, 744
aliturque 366, 53
aliud 4, 18. 87, 305. 189, 20. 223, 42. 446, 256
aliudque 189, 19
aliudve 91, 409
alium 89, 360. 142, 181. 400, 958. 440, 94
allevat 241, 544
allevet 171, 249
alligat 28, 548. 65, 670. 117, 364
alloquitur 248, 728. 264, 243. 321, 283. 393, 739. 437, 22
alludit 73, 864
alma 51, 272. 152, 444. 156, 572. 217, 762. 293, 230. 393, 759. 421, 478. 423, 546. 464, 664
Almo 415, 329
almus 444, 204
Aloïdas 166, 117
Alpes 48, 226
Alpheïas 154, 487
Alphenor 171, 248
Alpheos 50, 250.
Alpheus 157, 599
Alpino 432, 794
alta 6, 50. 20, 349. 32, 630. 39, 1. 42, 71. 86, 284. 102, 730. 113, 239. 158, 627. 168, 169. 172, 266. 180, 521. 195, 186. 201, 351. 212, 630. 232, 286. 241, 525. 242, 553. 257, 84. 315, 108. 350, 266. 395, 794. 410, 178. 416, 364. 420, 466. 421, 478. 442, 147. 446, 243. 475, 875
altaque 11, 153. 379, 374
altæ 8, 75. 149, 385. 184, 638. 357, 505. 371, 197. 453, 404. 454, 428
altam 107, 37. 287, 76
altaria 136, 36. 139, 103. 349, 258
altas 289, 110
altè 46, 166. 109, 121. 231, 256. 250, 795. 263, 226. 349, 248. 465, 697
alter 18, 293. 25, 474. 28, 535, 537. 55, 388. & *alibi.*
altera 23, 429. *bis.* 25, 474. 59, 513. 73, 874, & *alibi quàm plur.*
alteraque 160, 673
alterius 66, 682. 138, 78. 160, 673. 190, 41. 217, 757. 312, 10
alteriuſque 400, 946. 440, 90
alternaque 117, 353
alternare 453, 409
alternis 134, 792
alterno 136, 31. 242, 563
alti 348, 205. 352, 345. 353, 361. 398, 904
altique 252, 843
altiſſima 41, 64. 47, 210
altiſſimus 30, 592. 77, 50. 324, 353
altior 18, 289. 82, 181. 319, 230. 330, 513
altiùs 45, 136. 230, 225. 303, 527. 473, 848
alto 8, 80. 32, 656. 63, 622. 98, 603. 105, 18. 108, 105. 128, 623. 129, 664. 134, 788. 141, 170. 157, 574, 588. 180, 517. 199, 294. 203, 377. 206, 441. 229, 213. 261, 177. 269, 397. 301, 462. 303, 530. 309, 720. 316, 150. 324, 340. 335, 649. 345, 128. 375, 292. 387, 600. 454, 418
altoque 47, 204. 231, 257. 251, 817
altorum 30, 591
altos 43, 105. 150, 405. 211, 608
altore 315, 101
altrici 336, 683
altum 50, 263. 56, 441. 87, 298. 171, 359
altus 56, 417. 196, 224. 213, 667. 474, 866
alveo 23, 423. 462, 624
alveus 20, 343. 242, 558. 245, 652
alumna 300, 442
alumnæ 59, 527. 298, 383. 299, 415
alumni 381, 436
alumno 63, 633. 120, 421. 315, 99. 426, 631
alumnus 124, 524. 419, 443.

443. 466, 716
alvo 23, 420. 87, 310. 151, 413. 193, 125. 341, 17. 354, 392. 398, 893. 404, 59. 409, 176. 445, 217
alvum 125, 575. 126, 576. 184, 651. 251, 834. 411, 209. 440, 105
ama 281, 747
amabam 215, 707
amamus 93, 468
amando 354, 407. 427, 641
amans 73, 862. 259, 141. 274, 530. 286, 57. 295, 288. 339, 787. 404, 41. 405, 68
amante 93, 468
amantem 63, 612. 92, 447. 93, 477. 109, 128. 295, 294. 297, 342. 301, 472. 328, 450
amantes 107, 68. 109, 108. 115, 278. 130, 679. 215, 719
amanti 60, 539. 68, 747. 192, 85. 223, 45. 408, 133. 431, 762
amantibus 92, 453. 108, 73
amantior 19, 322
amantis 25, 474. 62, 600. 87, 292. 276, 602
amara 32, 632. 271, 436
amare 272, 476. 354, 407
amari 219, 824. 297, 336
amaris 422, 525. 448, 286
amaro 420, 465
amārunt 92, 456
amat 25, 474. 26, 490. 28, 553. 91, 417. 272, 469. 281, 723. 306, 618. 339, 795. 426, 627
amata 408, 149
amatam 286, 61
Amathunta 293, 220. 303, 531
Amathusiacasve 293, 227
amatis 428, 687
amato 91, 405. 299, 428
amatos 112, 218
amavit 92, 442. 272, 455
Amazone 460, 552
ambæ 163, 53. 179, 497
ambage 209, 520. 227, 161. 404, 57
ambagibus 101, 692. 122, 476. 285, 19
ambagum 217, 761
ambarum 179, 483. 280, 719
ambas 140, 139
ambierantque 200, 332
ambigui 198, 271
ambiguis 219, 821. 276, 587. 450, 333
ambiguo 28, 537. 85, 253. 227, 163
ambiguum 37, 765. 39, 9. 320, 236
ambiguus 115, 280. 335, 667. 369, 129
ambibat 360, 361
ambieratque 424, 585
ambit 53, 355. 58, 499. 158, 624. 352, 328
ambitæ 5, 37. 448, 287
ambitiosa 375, 289
ambo 22, 396. 107, 62. 111, 184. 130, 692. 218, 792. 236, 373, 374. 239, 487. 247, 693. 314, 64. 338, 741. 376, 299
amborum 110, 154. 118, 384. 123, 507. 168, 153
ambos 184, 631. 308, 685
Ambraciam 391, 714
Ambrosia 425, 606
Ambrosiæ 44, 120
Ambrosiam 112, 215
ambustaque 47, 209
ambustique 261, 174
amem 219, 819
amens 53, 334. 99, 628. 117, 351. 123, 515. 130, 691. 339, 777
amensque 220, 844
ament 272, 453
amentes 55, 398
amentis 218, 788
amento 351, 321
ames 189, 23
amet 91, 405
ametur 274, 509
amici 295, 278. 421, 496
amicior 381, 440
amicis 332, 565
amicitiæ 199, 301
amicitur 156, 546
amicius 455, 443
amico 92, 457. 366, 70
amicos 208, 492
amictæ 288, 100
amictu 116, 313. 284, 1. 412, 263
amictus 108, 104. 116, 318.
amicus 142, 189
amisit 302, 499
amissa 432, 773
amissam 30, 585
amissamque 373, 235
amissi 386, 579
amisso 71, 824
amissoque 314, 68
amissos 384, 514
amissum 434, 829
Amithaone 449, 325
amittere 155, 519. 460, 556
Ammon 129, 671. 136, 17. 147, 328. 449, 309
amnicolæque 288, 96
amne 50, 251. 313, 51
amnem 34, 702. 316, 137. 143. 398, 896
amnemque 54, 171
amnes 17, 276. 20, 343. 30, 581. 50, 258. 196, 199. 243, 596. 251, 836. 400, 954. 425, 591
amnesque 195, 197
amnis 30, 575. 78, 79. 158, 623. 159, 637. 176, 400. 242, 569. 244, 611. 248, 727. 254, 2. 258, 106, 116. 450, 329. 467, 739
amo 191, 66. 428, 677
amomi 453, 394
amomo 296, 307
amor 10, 131. 24, 452. 26, 480. 27, 507, 523. 28, 532. 31, 619. 66, 683. 72, 847. 90, 395. 107, 60, 68. 108, 96. 110, 150. 156, 170. 112, 203. 113, 235. 114, 256. 116, 330. 150, 396. 155, 526. 179, 469. 192, 82, 93. 215, 698. 218, 800. 219, 826. 223, 62. 225, 112. 272, 460. 274, 514. 280, 719. 281, 730, 737. 285, 26, 29. 338, 743. 339, 793. 354, 416. 393, 762. 394, 768. 427, 634. 436, 7
amorque 110, 148. 133, 758
amore 31, 619. 93, 464, 489. 111, 192. 179, 499. 189, 25. 202, 375. 226, 124. 228, 184. 238, 435. 274, 510. 290, 155. 297, 333. 300, 451. 330, 527. 339, 774. 385, 554. 400, 946
amorem 25, 469. 26, 496.

101, 705. 114, 270. 238, 450. 275, 560. 281, 748. 287, 83. 294, 249. 299, 404. 306, 637. 403, 13. 429, 703
amores 25, 461. 31, 617. 109, 137. 110, 170. 111, 191. 114, 276. 157, 576. 274, 518. 299, 426. 300, 439. 304, 577. 338, 750. 393, 737. 404, 39
amori 218, 801. 224, 75. 260, 154. 276, 594. 278, 652. 296, 319. 299, 418. 338, 767
amoribus 114, 259
amoris 28, 540. 72, 836. 86, 283. 224, 92. 259, 133. 298, 377. 306, 627
Amorum 302, 516
Amphimedon 138, 75
Amphion 172, 271
Amphiona 176, 402
Amphione 170, 221
Amphionis 454, 427
Amphiſſa 465, 703
Amphiſſos 268, 356
Amphitryon 166, 112
Amphitryoniadem 259, 140
Amphitrite 4, 14
Amphryſi 197, 229
Amphryſos 30, 580
amplectens 165, 100
amplecti 87, 294. 117, 351
amplectique 276, 605
amplectimur 414, 305
amplectitur 179, 481. 186, 707. 251, 818. 314, 63. 321, 264. 335, 675. 339, 777. 357, 486
amplexa 149, 364. 191, 67. 244, 609. 268, 361. 337, 737
amplexaque 109, 139
amplexas 380, 413
amplexibus 111, 184. 194, 143. 397, 861
amplexo 139, 103
amplexuque 40, 42. 183, 605
amplexus 63, 627. 126, 597. 212, 616. 228, 177. 256, 52. 274, 537. 319, 228. 341, 22
amplexuſque 328, 459
amplius 114, 257. 329, 478
Ampyca 356, 450
Ampyciden 356, 456
Ampycides 235, 350
Ampycideſque 234, 316
Ampycus 139, 110
Ampyx 142, 184
amœnæ 415, 330
Amyclide 291, 162
Amyclis 234, 314
Amycus 349, 245
Amymonem 49, 240
Amyntor 353, 364
Amyntore 233, 307
an 13, 196. 15, 223. 28, 537. 30, 586. *& alibi quàm plur.*
Anaphen 206, 461, 462
Anapis 151, 417
Anaxaretes 431, 750
Ancæi 240, 519
Ancæo 234, 315. 237, 407
Ancæus 237, 401
Anchiſæ 271, 424. 390, 680. 407, 118
Anchiſes 388, 640
anchora 18, 297. 447, 265
ancipitemque 236, 397
ancipiteſque 419, 438
ancipiti 352, 337
Andræmon 267, 333. 268, 363
Andremone 378, 357
Androgeique 206, 458
Andromedam 129, 671. 132, 757
Andros 207, 469. 389, 661
Andron 389, 665
Anetor 324, 348
angebar 257, 78
angi 445, 218
angit 386, 578
angue 122, 483. 297, 349
anguem 123, 511. 126, 594. 253, 881. 256, 63. 257, 75
anguemque 228, 182
angues 121, 454. 123, 495. 127, 619. 134, 792, 803. 159, 642. 196, 223
angueſque 312, 21
anguibus 88, 330
anguicomæ 130, 699
anguiferumque 132, 741
anguigenæ 95, 531
anguipedum 13, 184
anguis 76, 32. 126, 585, 248, 734. 313, 56. 467, 742
angulus 165, 87. 165, 98. 398, 884
anguſta 465, 706
anguſtis 151, 410
anguſtum 318, 195. 380, 407
anhelanti 256, 59
anhelis 128, 633
anhelitus 108, 72. 158, 617. 210, 555. 307, 663
anhelo 324, 347
anhelos 454, 418
Anienis 415, 329
Anigros 447, 282
anilem 86, 277. 163, 43
aniles 265, 276
anili 299, 406. 384, 533
anilia 431, 766
anilibus 406, 96
anima 93, 473. 109, 110. 171, 253. 197, 250. 313, 43. 334, 643. 409, 174
animâque 52, 312
animæ 63, 611. 212, 612. 237, 406. 286, 41. 343, 69. 345, 143. 355, 425. 383, 488. 418, 411. 442, 158. 456, 457
animæque 184, 644. 239, 488
animal 8, 76. 406, 93. 441, 120. 450, 342
animalia 8, 84. 23, 416, 425. 25, 464. 212, 636. 281, 732. 296, 324. 303, 537. 357, 503. 451, 363
animam 139, 106. 140, 134. 143, 222. 171, 247. 181, 539. 183, 618. 211, 591, 604. 220, 861. 240, 505. 261, 180. 292, 188. 357, 508. 367, 76. 387, 606. 432, 777. 443, 171. 458, 528. 473, 840, 846
animantem 440, 90
animantibus 7, 72
animantis 440, 90
animas 21, 364. 123, 498. 443, 175. 456, 459
animaſque 325, 388
animaſſe 12, 158
animatâ 424, 566
animavit 127, 619
animi 20, 359. 43, 87. 96, 559. 142, 184, 195. 158, 626. 184, 652. 211, 582. 230, 243. 239, 469. 276, 587. 287, 75. 322, 293. 334,

334, 624. 365, 39. 381, 434
animique 201, 347. 331, 537
animis 36, 750. 40, 39. 210, 566. 243, 583
animisque 213, 658. 464, 677
animo 12, 166. 30, 587. 42, 77. 47, 188. 84, 231. 145, 261. 180, 514. 190, 44. 212, 633. 244, 617. 272, 467. 274, 539. 282, 777. 297, 352. 316, 118. 322, 285. 336, 694. 353, 373. 361, 597. 378, 366. 433, 813. 436, 5. 439, 65
animoque 35, 725. 109, 129. 265, 779. 405, 78. 418, 417. 471, 814
animorum 98, 619. 385, 550
animos 442, 140, 150
animosque 186, 688. 303, 549. 311, 1
animosa 167, 134. 170, 206. 331, 552
animosos 42, 84
animosus 356, 469
animum 54, 384. 161, 5. 195, 170. 240, 508. 281, 744. 327, 430. 370, 165. 472, 832
animumque 193, 133. 277, 611. 410, 178
animus 3, 1. 37, 775. 62, 602. 77, 54. 141, 150. 160, 152. 298, 375. 353, 383. 414, 324
animusque 301, 459
Anius 388, 632, 643
anni 139, 101. 178, 439. 231, 273. 441, 113
annis 36, 750. 41, 55. 137, 50. 150, 400. 162, 29. 194, 163. 195, 168, 177. 200, 312. 213, 658. 227, 171. 230, 239. 233, 313. 245, 632. 247, 712. 270, 416. 271, 439. 275, 552. 300, 440. 302, 520. 322, 302. 347, 183. 359, 543. 366, 66. 386, 596. 415, 335. 455, 445. 456, 470. 471, 817
annisque 125, 569. 299, 414
anno 51, 287. 182, 571. 318, 191. 372, 209. 373, 227
annorum 379, 371. 385, 550
annos 11, 148. 107, 48. 196, 216. 199, 293, 295. 200, 318. 206, 449. 216, 751. 238, 459. 247, 708. 269, 399. 270, 414, 420. 271, 429. 285, 24, 36. 341, 21. 347, 188. 374, 266. 408, 139. 414, 324. 428, 683. 453, 401. 454, 423. 473, 838
annosque 206, 448
annosa 395, 799
annosæ 197, 237
annosam 353, 357
annoso 248, 743
annua 293, 219. 300, 431. 309, 727. 414, 308
annuat 195, 178
annuerant 59, 531
annuerat 348, 206. 387, 600
annuimusque 145, 284
annuit 29, 567. 124, 539. 242, 559. 250, 780. 361, 597. 425, 593. 464, 683
annum 9, 118. 89, 351. 113, 226. 156, 565. 267, 338. 287, 78. 343, 76. 389, 666. 419, 435. 444. 169
annus 40, 25. 280, 713
anſa 245, 653
anſeribus 60, 539
Antæo 261, 184
antè 11, 448. 26, 487. 29, 563. 32, 629. *& alibi quàm plur.*
antè 4, 1. 24, 442
anteit 314, 65. 378, 366
antennæ 423, 554
antennas 98, 616. 329, 489
antennis 329, 483
Antenora 372, 201
Anthedone 197, 232. 398, 905
anticipata 84, 235
Antigonem 165, 93
Antimachumque 356, 460
Antiphatæ 412, 249
Antiphates 412, 234
antiqua 58, 485. 266, 320
antiquæ 120, 445. 202, 368
antiquam 59, 523. 164, 71. 324, 343
antiquarum 145, 265
antiquas 23, 437. 167, 145. 464, 686
antiqui 9, 116. 417, 396
antiquique 231, 259
antiquis 234, 314. 447, 271
antiquo 23, 423. 390, 700. 421, 477. 426, 611
antiquum 51, 299. 398, 897
antiquus 349, 236. 438, 41
Antiſſa 448, 287
antiſtita 380, 410
antiſtite 388, 632
Antium 466, 718
antra 10, 121. 52, 303. 82, 177. 354, 417. 394, 777. 395, 811. 407, 104. 422, 514. 450, 349
antraque 145, 266
antri 69, 761 333, 605
antris 17, 262. 51, 269. 87, 314. 90, 394. 115, 289. 137, 48. 155, 541. 316, 147. 366, 47. 396, 822. 450, 346
antro 30, 575, 583. 75, 14. 76, 31. 320, 251. 348, 212
antrorumque 394, 763
antrum 63, 630. 81, 157
Anubis 279, 689
anum 86, 275. 153, 460. 162, 26. 323, 310. 384, 519. 427, 656
anumque 428, 675
anus 152, 449. 245, 661. 298, 384, 391. 428, 659
anxia 31, 623. 71, 806, 807. 215, 725. 265, 275. 326, 411. 329, 471
anxius 13, 182. 379, 371
Aonias 88, 339
Aonides 147, 333
Aonidum 161, 2
Aoniis 217, 763. 341, 24. 390, 682
Aonios 19, 313
Aönius 258, 112
Apenninus 48, 226
aper 102, 714, 715. 210, 545. 234, 338. 235, 353. 262, 192. 309, 715
aperire 276, 601. 460, 559
aperit 247, 706. 301, 457

aperite 17, 279
aperta 351, 294
apertæ 390, 688
apertas 120, 439. 461, 598
aperti 326, 397. 372, 208
apertis 12, 172
aperto 15, 222. 53, 339. 186, 693. 344, 102. 390, 693
apertos 18, 285. 313, 59
apertum 124, 527. 227, 165. 331, 555. 344, 100
apes 451, 366
apex 218, 779
Aphareia 233, 304
Aphareus 352, 341
Aphidas 351, 317
apicem 399, 910
Apidani 197, 228
apis 399, 928
apium 452, 383
Apolline 91, 421. 203, 389. 391, 715. 463, 638, 639
Apollineæ 459, 533
Apollineam 388, 631
Apollineas 25, 473
Apollinei 272, 454. 312, 8
Apollineos 317, 155
Apollinis 292, 209. 371, 174
Apollo 322, 306. 324, 339
appareat 68, 734
apparentia 118, 391
apparuit 79, 107. 431, 767
appellant 250, 798
appellare 97, 591. 130, 682. 474, 867
appellat 272, 465
appellatque 295, 268
appellavêre 207, 473
Appenninigenæ 454, 432
applauso 117, 352
applicat 141, 160. 196, 223
applicor 98, 598
apparrectumque 61, 561
appositas 242, 570
appositi 126, 601
appositis 251, 831
appropera 461, 584
appuleram 324, 353
appulit 337, 717
apri 131, 723. 416, 359
apricâ 116, 331
apris 303, 539
apro 18, 305. 83, 213
apros 415, 343
aprum 232, 282
apta 23, 433. 116, 302. 186, 690. 275, 571. 299, 409. 394, 783. 427, 637. 452, 376, 377
aptabat 298, 381
aptæ 349, 244
aptarique 328, 456
aptato 110, 162
apte 68, 733. 111, 181. 428, 685
aptiùs 403, 25
aptus 431, 765
apud 30, 586. 346, 163
aqua 18, 301. 92, 450. 94, 505. 198, 261. 230, 230. 337, 716. 394, 767. 449, 324
aquæ 6, 53. 23, 432. 121, 459. 149, 386. 165, 107. 174, 343. 234, 335. 258, 96. 316, 142. 330, 520. 333, 603. 399, 918. 415, 329. 426, 616. 432, 795
aquam 176, 398
aquarum 18, 284. 19, 315. 117, 344. 124, 532. 174, 349, 193, 108. 248, 736. 255, 17. 258, 117. 305, 606. 324, 356. 332, 568. 337, 730. 402, 4. 447, 266. 458, 508
aquas 17, 271. 30, 584. 51, 273. 82, 189. 93, 475. 97, 591. 109, 124. 131, 707. 150, 388. 151, 429. 157, 587. 159, 637. 227, 166. 271, 447. 319, 208. 446, 246. 447, 282. 450, 328. 465, 699
aquatica 267, 341. 288, 96
aquaticus 73, 853
aquilâ 166, 108
aquilam 27, 506
aquilone 19, 328. 188, 3
aquilonem 17, 262
aquilonibus 44, 132. 145, 285. 287, 77
aquis 15, 229. 51, 270. 76, 31. 92, 429. 108, 92. 117, 354. 122, 480. 131, 722. 132, 732. 157, 595. 169, 188. 174, 349. 195, 190. 210, 571. 125, 712. 245, 654. 251, 836. 421, 482. 425, 604. 844, 294
aquosæ 127, 622
aquosis 156, 570
aquoso 291, 165
ara 132, 755. 139, 37. 137, 57. 173, 326. 174, 329, 331. 293, 224. 318, 198. 341, 12. 380, 409
Arabas 301, 478
Arachnes 161, 5. 167, 133. 168, 150
aræ 21, 374. 139, 104
aram 341, 31. 349, 260
aranea 111, 179. 167, 145
ararat 18, 294
aras 16, 248. 161, 171. 191, 74. 197, 240. 198, 252, 258. 205, 427. 211, 603. 232, 278. 239, 480. 249, 763. 260, 160, 164. 283, 781. 295, 273. 332, 579. 441, 114, 132. 460, 574. 464, 671, 686. 467, 723
aratra 153, 478
aratri 51, 286. 75, 11. 193, 118. 432, 2. 441, 123
aratro 28, 104. 148, 341. 196, 211. 462, 618
aratus 193, 122
arbiter 57, 458. 88, 332
arbitrio 49, 234. 149, 380
arbitrium 113, 224. 273, 504. 315, 101. 362, 628.
arbor 29, 558. 78, 93. 107, 52. 108, 89. 110, 158. 128, 645. 212, 613. 248, 735. 249, 775. 268, 367. 289, 107. 302, 495. 509, 512. 307, 647. 353, 361. 422, 523. 460, 573
arbore 9, 106. 24, 451. 54, 362. 91, 410. 102, 730. 108, 95. 109, 131. 116, 331. 155, 536. 158, 612. 165, 102. 174, 335. 214, 672. 237, 410. 249, 768. 250, 789. 268, 376. 377, 380. 294, 262. 302, 500. 505, 521. 512, 22. 315, 113. 320, 244. 329, 476. 341, 15. 22, 422, 524. 429, 689
arboreâ 289, 129
arboreæ 128, 637
arborei 109, 125. 426, 625

arboreis

arboreis 307, 665. 440, 97
arboreo 358, 515
arboribus 31, 598. 55, 408. 101, 709. 263, 230. 317, 158. 348, 212. 399, 911. 448, 297
arboris 108, 89. 109, 116. 235, 367. 268, 366. 358, 513. 428, 667.
arbos 47, 212. 121, 459. 288, 90. 296, 310. 313, 46. 331, 551. 390, 690. 396, 820. 397, 847. 418, 407
arbuſta 18, 286. 67, 710
arbuteis 32, 632
arbuteos 9, 104
arbutus 288, 102
Arcade 58, 500
Arcades 83, 210
Arcadiæ 34, 689. 55, 405. 262, 192. 450, 332
Arcados 15, 218
arcana 64, 639. 69, 755. 113, 223. 274, 515. 300, 436
arcanis 195, 192
Arcas 57, 468. 58, 497. 236, 391
arce 25, 467. 33, 673. 40, 33. 144, 240. 146, 289. 164, 70. 230, 250. 325, 393. 342, 43
arceat 127, 608. 332, 584
arcebat 78, 89. 129, 648
arcem 52, 306. 70, 794. 159, 645. 170, 217. 207, 465
arceor 170, 209
arcere 271, 445
arces 67, 712, 720. 144, 239. 204, 399. 223, 54. 241, 547. 330, 509. 360, 588. 365, 44. 371, 196. 377, 344. 454, 427. 461, 582. 473, 858. 474, 866
Arceſius 369, 144
arceſſite 184, 652. 463, 640
arcet 68, 735. 313, 59
arciſque 432, 776
arcitenens 24, 441. 172, 265
arctior 36, 740
arcto 171, 242. 279, 682
Arcton 44, 132. 375, 293. 392, 726
Arctonque 98, 595
Arctos 76, 45. 128, 625
arcuerat 287, 73
arcuit 58, 505. 266, 319. 355, 427. 439, 73
arcum 55, 414. 56, 440. 62, 603. 76, 30. 81, 160. 149, 382. 234, 321
arcumque 63, 615
arcus 25, 464. 34, 697. 42, 81. 47, 195. 56, 420. 76, 42. 116, 302. 137, 55. 158, 620. 164, 63. 222, 30. 258, 114, 118. 263, 231. 289, 108. 332, 568. 334, 632. 351, 309. 361, 605. 404, 51. 434, 838. 447, 284
arcuſque 81, 166
Ardea 424, 573, 580
ardeat 16, 258
ardebant 107, 62
ardebat 380, 408
ardent 26, 493. 47, 216. 50, 250. 192, 106. 211, 610
ardentem 323, 332
ardentibus 14, 199
ardentior 6, 46
ardentis 429, 691
ardere 119, 402. 470, 787
ardeſcit 137, 41
ardeſcunt 330, 523. 349, 240
ardet 48, 217, 220, 224. 91, 426. 141, 166. 158, 602. 183, 609. 348, 221. 450, 340
ardetque 281, 724
ardor 191, 76. 239, 469. 251, 828. 258, 101. 273, 501. 275, 561. 287, 81. 428, 683
ardore 259, 140
ardua 36, 730. 41, 63. 77, 61. 108, 90. 247, 692. 263, 230. 325, 392. 329, 482. 330, 529. 358, 521. 419, 453
arduus 11, 151. 19, 316. 52, 306. 131, 712. 146, 289. 286, 54. 316, 150. 387, 600. 448, 297
area 232, 292. 448, 298
arena 61, 573. 62, 577, 586. 132, 741. 202, 361. 257, 84. 309, 716. 312, 26. 342, 38 349, 239. 398, 901. 419, 448
arenæ 50, 262. 98, 599. 113, 240. 256, 36. 308, 701. 384, 526
arenam 252, 869. 307, 653. 466, 714. 467, 725
arenas 57, 456. 127, 617. 148, 352. 198, 267. 256, 61. 330, 499. 333, 615
arenis 73, 865. 314, 88. 319, 231. 324, 355. 447, 268
arenoſæ 405, 82
arenoſi 34, 702
arent 174, 355
arenti 198, 277. 413, 277
arentia 210, 556
Areos 351, 310
areſcere 278, 656
areſcunt 451, 351
aret 47, 211. 447, 280. 456, 470
Arethuſa 156, 573
Arethuſæ 151, 409
Argæ 35, 720
argentea 60, 536. 289, 114.
argenteus 43, 108. 91, 407. 292, 213
argenti 39, 4
argento 142, 189
argillâ 246, 669
Argis 420, 476. 443, 164
Argo 31, 624. 32, 635, 636. 60, 533. 450, 337
Argolicâ 59, 524
Argolicæ 35, 726
Argolicas 96, 560. 231, 267. 346, 149
Argolicis 447, 276
Argolicoſque 362, 627
Argolis 265, 276. 266, 313
Argos 49, 240
Argoſque 176, 414
arguis 144, 247
arguit 376, 297. 458, 504
arguitur 317, 173
Argum 33, 670
argumenta 249, 745
argumento 390, 684
argumentum 164, 69
Argus 32, 625. 33, 664, 680
Aricinæ 457, 488
arida 47, 213. 49, 238. 51, 275. 250, 804. 268, 373. 316, 129. 350, 274. 422, 510
aridus 307, 663
aries 166, 117. 281, 731. 291, 165. 330, 509

INDEX

aris 101, 691. 170, 269. 172, 274. 198, 260. 211, 591. 248, 740. 332, 584. 346, 152. 350, 271. 382, 453
arisque 425, 608
aristas 307, 655. 315, 112. 333, 614. 427, 643. 453, 398
aristis 9, 110. 26, 492. 178, 456
Aristoridæ 31, 624
arma 10, 126. 11, 143. 62, 603. 79, 115, 127. 96, 541. 127, 609. 135, 4. 138, 91. 139, 102. 142, 197, & *alibi quàm plur.*
armaque 222, 22. 356, 468
armamentis 328, 456
armandique 372, 215
armârat 361, 614
armat 201, 347. 385, 544
armata 73, 849
armataque 142, 199
armatosque 303, 540
Armeniæ 440, 86
Armeniæve 225, 121
armenta 27, 513. 66, 692. 97, 585. 128, 635. 232, 297. 256, 48. 321, 276
armentaque 176, 395. 440, 84
armenti 253, 882. 303, 541. 324, 348
armentis 210, 546. 242, 554
armento 437, 14
armentorum 141, 165
armentum 72, 842. 325, 372
armet 420, 464
armi 308, 700
armiferæ 420, 475
armiferos 278, 644
armiger 140, 148. 353, 363
armigeræ 81, 166. 158, 619
armigerumque 452, 386
armis 24, 441. 25, 456. 73, 854. 177, 424. 185, 678. 206, 458. 220, 865. 223, 59. 236, 394. & *alibi quàm plur.*
armisque 70, 773
armisve 262, 201
armo 84, 233. 131, 719. 171, 229. 351, 302
armorum 141, 154. 389, 657
armos 232, 287. 237, 419. 289, 112. 353, 377. 354, 396. 357, 491
arquato 333, 590
arrectisque 458, 516
arreptamque 181, 552
arreptum 125, 558
arrides 92, 459
arripit 138, 64. 286, 59. 379, 386
arripite 113, 224
ars 97, 588. 294, 252. 331, 537
arserunt 186, 708. 350, 275
arsisses 240, 501
arsit 49, 248, *bis.* 87, 303. 203, 394. 223, 50. 235, 355. 240, 514. 290, 156
arsuris 375, 274
arsuro 431, 747
arsuros 63, 620
arsuruque 49, 245
arte 21, 380. 35, 709. 66, 686. 81, 158. 111, 183. 146, 310. 162, 8. 195, 176. 199, 305. 294, 247, 252. 320, 235, 236. 329, 494. 377, 323. 415, 337
artem 81, 158. 97, 588. 222, 29. 291, 181
artes 27, 524. 63, 618. 64, 638. 65, 659. 120, 445. 168, 152. 194, 138. 210, 562. 228, 188. 229, 215. 230, 234. 252, 866. 256, 62. 257, 66. 280, 718. 292, 189. 320, 242. 451, 360. 457, 484. 462, 629
artesque 145, 271. 191, 58. 195, 195
arti 162, 18
artibus 133, 771. 281, 743
articulos 250, 807
artificem 183, 615. 334, 634. 385, 551
artifices 445, 218
artificis 317, 169
artificum 354, 398
artis 33, 678. 162, 6. 227, 159. 323, 314. 334, 641. 375, 290
artisque 99, 645
artus 15, 228. 28, 548. 53, 336. 63, 620. 76, 40. 81, 164. 106, 26, 45. 113, 247. 115, 286. 116, 310. 119, 407. 139, 96. & *alibi quàm plur.*
artusque 245, 654
arva 31, 598. 65, 679. 70, 791. 76, 19. 81, 152. 97, 584. 129, 669. 174, 339. 203, 384. 232, 283. 234, 330. 243, 584. 289, 109. 293, 229. 312, 33. 319, 210. 348, 209. 416, 348. 420, 459. 422, 511, 513. 438, 52
arvaque 153, 479. 402, 2
arvis 19, 313. 75, 10. 146, 302. 212, 638. 218, 779. 227, 162. 243, 584. 318, 196. 447, 276. 449, 315. 460, 554
arundine 25, 471. 35, 707. 149, 384. 175, 384. 229, 217. 234, 337. 254, 3. 258, 100. 303, 526. 317, 154. 323, 325. 399, 923. 425, 598. 427, 651
arundinibus 34, 684. 318, 190. 394, 784
arundinis 252, 856
arundo 163, 55. 236, 382. 398, 891
arvo 28, 533. 108, 87. 131, 714. 193, 129. 307, 647. 345, 137
arvum 192, 101. 441, 125. 455, 443
Asbolus 83, 218
Ascalaphus 155, 539
Ascanii 425, 609
Ascaniumque 388, 627
ascendere 222, 17
ascendit 196, 220
aselli 317, 179
asello 106, 27
Asiæ 383, 484
Asida 159, 648
Aside 271, 447
Asopiades 208, 484
Asopida 166, 113
Asopidos 212, 616
aspectâsse 435, 844
asper 349, 235. 390, 701. 421, 485. 467, 720
aspera 27, 510. 164, 76. 210, 556. 293, 222. 329, 490
aspergine 29, 572. 78, 86. 109, 125. 131, 729. 193, 108. 329, 498. 432, 796
aspergit 137, 40
asperior 395, 803
asperitas 282, 751. 422, 526

aſpexêre 160, 672
aſpexerit 318, 186
aſpeximus 212, 624
aſpexiſſe 134, 783. 411, 227. 425, 591
aſpexit 93, 486. 230, 233. 403, 11. 418, 426. 445, 232. 460, 554
aſpice 43, 92. 51, 283. 142, 190. 191, 70. 353, 383. 469, 765
aſpiceres 56, 435. 210, 578
aſpicerent 162, 14
aſpiciam 409, 168
aſpichs 386, 591. 414, 323
aſpiciens 122, 466
aſpicio 213, 651. 218, 791
aſpicis 338, 753. 360, 588. 444, 200
aſpicit 40, 32. 48, 228. 56, 443. 64, 642. 67, 714. 89, 356. 97, 577. 119, 420. 162, 34. 171, 248. 203, 384. 214, 672. 227, 164. 249, 767. 305, 610. 314, 80. 338, 769. 384, 522, 536. 404, 61
aſpicite 374, 264
aſpiciunt 325, 395. 366, 70
Aſſaracus 338, 756
aſſenſêre 264, 259. 425, 592
aſſenſibus 16, 245. 244, 604
aſſenſit 91, 406
aſſenſu 206, 451
aſſere 25, 462. 36, 761
aſſiduâ 41, 70
aſſiduæ 121, 463. 351, 298
aſſiduis 7, 66. 170, 219
aſſiduo 395, 792. 443, 179
aſſiduoque 58, 486
aſſilientis 165, 107
aſſiluit 330, 526
aſſimilare 135, 6
aſſimulat 199, 298
aſſonat 94, 507
aſſuerant 234, 335
aſſuerat 323, 314
aſſueta 62, 603. 251, 822. 314, 89
aſſuetam 457, 484
aſſuetaque 126, 597. 303, 533
aſſuetaſque 464, 687
aſſueto 46, 165
aſſuetos 336, 690
aſſuetus 385, 554
aſſumere 192, 79. 452, 384. 454, 421
aſſumit 101, 705
aſſumſerat 339, 789
aſſumtis 340, 1
aſſumtumque 96, 558
Aſſyrii 452, 393
Aſſyrius 137, 60
aſt 186, 685. 252, 871. 328, 461. 355, 439. 397, 878
Aſterien 166, 108
aſtra 7, 73. 19, 316. 195, 193. 442, 148
Aſtræa 11, 150
Aſtreus 140, 144
aſtris 265, 272. 323, 309. 470, 787. 473, 846
aſtu 133, 776. 205, 419. 371, 193
Aſtyanax 380, 415
Aſtylos 351, 308
Aſtypaleia 206, 462
at 17, 283. 25, 472. 29, 557. 32, 643, *et alibi quàm plur.*
atque 15, 228. 19, 332. 21, 364, 377. 30, 587, *et alibi quàm plur.*
Atalanta 304, 565. 305, 598
ater 110, 165. 438, 44
Athamanis 449, 311
Athamanta 122, 467, 471
Athamanteoſque 123, 497
Athamantiades 399, 919
Athamantis 119, 420
Athamas 96, 564. 122, 489
Athenæ 159, 652. 177, 421. 208, 507. 231, 262. 454, 430
Athenas 215, 723
Athin 138, 63, 72
Athis 137, 47
Athon 331, 554
Athos 48, 217
Atla 128, 644
Atlante 133, 772
Atlanti 129, 653
Atlantiades 34, 682. 67, 704. 72, 834. 118, 368. 244, 627
Atlantide 66, 685
Atlantis 68, 742. 128, 628. 442, 149
Atlas 51, 296. 128, 632, 646. 129, 657. 164, 174. 265, 273
atra 138, 71. 198, 259. 300, 454. 323, 315. 333, 610. 354, 402. 387, 604. 470, 789
Atracides 348, 209
atræ 77, 63. 181, 558
atram 109, 125. 393, 732
atris 181, 568. 238, 448. 342, 51
Atreus 473, 855
atri 197, 244
atria 12, 172. 44, 114. 133, 763. 135, 3. 141, 153. 242, 561. 305, 595. 342, 53. 348, 215. 401, 968. 503, 9. 412, 260
atricolor 333, 611
Atridæ 378, 359. 443, 162. 471, 805
Atrides 362, 623. 371, 189. 373, 230. 378, 365. 389, 655
atris 70, 790. 83, 218. 172, 288. 250, 778. 418, 410
atriſque 438, 41
atro 297, 349. 349, 256
atrorum 148, 360
atros 121, 454
atrox 265, 275
attactu 418, 414
attenuant 90, 396
attenuârat 252, 844
attenuatus 93, 489
Attica 208, 492
attigimus 412, 254
attigit 55, 415
Attis 288, 104
attolle 110, 144
attollens 295, 294
attollere 71, 822. 183, 605
attollit 57, 448. 131, 722
attollite 269, 387
attollo 154, 503. 220, 848
attonitæ 57, 463. 249, 777
attonitæque 154, 510
attonitamque 183, 600
attonitas 290, 154
attoniti 246, 681
attonito 337, 709
attonitoque 345, 135
attonitos 76, 40. 134, 802. 357, 498
attonitum 14, 202. 418, 412. 442, 153

attonitus 205, 426. 218, 614. 275, 573. 316, 127
attonituſque 270, 409
attonuit 95, 532
attrahit 404, 63
attrahite 96, 563
attrahitur 200, 313
attraxerat 290, 143
attritas 57, 456
attulerat 94, 512. 123, 500. 213, 660
attulit 183, 625. 213, 659. 284, 5. 340, 6
avara 69, 759. 207, 466
avaræ 319, 208
avari 381, 434
auctaque 28, 530
auctam 54, 372
auctor 31, 615. 43, 88. 144, 257. 128, 640. 135, 8. 140, 133. 159, 657. 168, 172. 214, 686. 225, 101. 235, 349. 237, 418, *et alibi quàm plur.*
auctore 51, 281. 225, 108. 372, 118.
auctorem 194, 157. 316, 125
auctoremque 76, 18
auctoribus 194, 148. 210, 562
auctoris 88, 329
auctus 129, 660. 258, 105
audacem 108, 96. 236, 399
audaces 303, 544
audaci 193, 117. 230, 223. 348, 210
audacia 12, 175. 224, 82. 274, 526. 303, 544
audacis 428, 671
audaciſſimus 99, 623
audax 152, 451. 172, 288. 371, 196. 379, 378
audeat 224, 66
audebatis 432, 795
audent 50, 266
audentes 305, 586
audenti 143, 224
audentia 55, 406
auderet 318, 184
audes 459, 530
audet 67, 718. 130, 681. 249, 765. 362, 622. 377, 341. 398, 901
audere 169, 185
audetis 442, 139
audi 243, 597
audiat 56, 429. 149, 382. 163, 38. 181, 548. 342, 50. 421, 491. 461, 605
audiêris 304, 560
audierit 63, 613
audire 36, 737. 178, 452. 248, 726. 347, 177. 428, 676
audiri 329, 485
audis 335, 667
audîſſe 219, 839
audîſtis 376, 311
audit 56, 429. 150, 387. 158, 627. 266, 297. 342, 47
auditque 37, 769. 441, 132
audita 20, 341, 342. 78, 96, 97. 219, 825. 276, 580. 448, 307. 449, 319
auditâque 60, 549
auditaque 90, 369. 394, 788. 470, 784
auditas 154, 509
auditi 470, 793
auditis 141, 164. 342, 58
audito 62, 600. 101, 707. 171, 230. 299, 402
auditos 168, 170
auditum 313, 42
auditur 91, 401. 200, 319
auditurum 53, 342
ave 140, 147. 178, 433, 434
avellere 53, 358
avellit 53, 351
avem 61, 564. 155, 544. 166, 119. 207, 467. 226, 150. 312, 25. 324, 341. 358, 525. 417, 391
avemque 231, 252
avenis 33, 677
aventi 58, 503
Aventino 426, 620
Averna 407, 105
Avernæ 407, 114
Avernas 286, 51
averſa 134, 799. 240, 511
averſæ 201, 342
averſeriſque 428, 672
averſo 408, 120
averſos 345, 137. 373, 229
averſum 131, 716
averſus 32, 629
avertens 461, 587
avertere 92, 433. 431, 756
avertit 184, 642. 256, 54
avertite 142, 179
avertitur 143, 214
aufer 261, 180
auferat 42, 75. 247, 709. 370, 158
auferor 276, 592
aufert 349, 231
augebat 137, 50
augendo 216, 740
augent 50, 264
augentur 385, 787
augere 303, 534
augerem 459, 536
auget 30, 584. 281, 723. 419, 454
augur 341, 18. 351, 307. 461, 596
augurio 22, 395
auguriſ 89, 349
auguror 95, 519. 285, 27
Auguſtâ 164, 73. 265, 270.
auguſtæ 442, 145
Auguſte 14, 204
Auguſtis 29, 562
Auguſto 474, 860
Auguſtum 474, 869
Auguſtus 196, 209. 319, 218
avibus 366, 53. 463, 640
avidaque 341, 17
avidæ 261, 172
avidæque 153, 484. 210, 549
avidam 411, 209. 440, 105
avidamque 152, 452. 405, 75
avidas 251, 829. 422, 530
avidi 138, 75. 174, 342
avidis 264, 234
avidiſque 194, 143
avidiſſima 12, 161
avido 253, 874. 316, 123
avidoſque 180, 530
avidum 440, 89
avidus 67, 719. 301, 472
aviduſque 286, 56
avis 54, 377. 62, 593. 359, 562
avita 64, 646
avitas 398, 886
aviti 171, 239
avito 184, 650
avitum 280, 707
avium 156, 553. 452, 387
aula 123, 512. 338, 764. 404, 46
aulam 332, 586
aulæa 79, 111

Aulidaque 371, 182
avoque 302, 521
avorum 454, 425
avos 273, 490
aura 27, 502. 28, 529. 83, 209. 98, 603. 109, 136. 130, 673. 171, 233, 260. 173, 303. 209, 837. 226, 148. 229, 197, 202. 276, 589. 305, 591. 306, 642. 329, 474. 453, 411
auræ 10, 135. 219, 548. 219, 822
auræque 195, 197. 210, 557
auras 45, 154. 47, 202. 50, 266. 62, 587. 67, 721. 68, 743. 76, 21, 43. 77, 76. 78, 101. 79, 121. 87, 296. 122, 478. *et alibi plur.*
aurata 137, 52
auratam 222, 15
arataque 247, 702
aurato 412, 263
auratum 25, 470
aure 52, 311. 63, 624. 99, 643
aurea 8, 89. 43, 107. 67, 723. 133, 762. 195, 193. 214, 673. 295, 277. 300, 448. 307, 650. 315, 109, 113. 316, 118, 142. 440, 96. 464, 672. 469, 761
aurei 194, 151
aurem 147, 334. 161, 1. 219, 821. 352, 336
aures 14, 211. 82, 195. 92, 462. 101, 692. 106, 41. 108, 77. 114, 271. 141, 159. 144, 256. 154, 488. 156, 561. 214, 694. 226, 133. 255, 8. 259, 187. 279, 672. 298, 382. 317, 157, 174, 179. 318, 186, 193. 342, 42. 355, 426
aureſque 355, 435
aureus 34, 697. 43, 107, *bis.* 137, 52. 166, 113. 213, 663. 314, 87. 354, 395. 464, 669
auribus 286, 62. 289, 116. 394, 787. 414, 309. 458, 516
auriga 52, 327
aurigenæ 144, 250
auris *ab aurâ* 9, 107
auro 9, 115. 39, 2. 69, 759. 76, 32. 127, 611. 128, 637, 638, *bis.* 644. 130, 698. 142, 189. 168, 166. 179, 488. *et alibi quàm plur.*
auroque 170, 223. 449, 316
Aurora 43, 113. 45, 144. 80, 150. 108, 81, 128, 630. 152, 440. 163, 48. 192, 100. 196, 209. 215, 703, 721. 387, 621. 411, 228. 464, 665
Auroræ 82, 184. 128, 630. 219, 835. 386, 576, 594
Auroram 7, 61. 322, 296. 333. 598
aurum 50, 251. 68, 734. 69, 750. 96, 556. 136, 11. 164, 68. 194, 161. 196, 213. 207, 467. 270, 411. 295, 271. 307, 675. 315, 103. 316, 126. 366, 60. 385, 553. 411, 230. 417, 394
aurumque 307, 667
ausa 58, 489. 68, 741. 73, 868. 170, 212. 251, 810. 272, 468. 299, 429
ausæ 121, 462. 294, 238
ausam 165, 93
ausi 172, 269. 301, 460
ausim 181, 561. 224, 77
ausis 164, 84. 195, 178. 306, 640. 312, 12
ausit 373, 232
auso 320, 242
Ausoniâ 465, 693
Ausoniæ 432, 786. 463, 647
Ausoniis 414, 320
Ausonio 148, 350
Ausonios 391, 708
Ausoniæ 403, 7
Ausonium 405, 77
ausorum 277, 620
auſpiciis 471, 822
auſpicio 284, 8
auſter 73, 853. 335, 664
auſtralem 44, 132
auſtri 209, 532. 221, 3. 358, 510
auſtro 7, 66. 145, 285. 318, 192
auſtros 213, 660. 392, 725
auſtrove 225, 121
ausum 14, 199. 148, 348. 373, 244. 375, 275
ausus 51, 271. 64, 645. 131, 700. 132, 730. 138, 89. 271, 445. 285, 13. 295, 275. 317, 155. 373, 232
aut 18, 295, 298. 19, 323. 22, 391, 392, *et alibi quàm plur.*
autem 172, 284. 259, 143. 273, 494. 297, 345. 421, 489
Autolyci 248, 738
Autolycus 323, 313
Autoneïus 82, 198
Autonoë 102, 720
autumnalia 247, 665. 395, 816
autumno 102, 729
autumnos 9, 117. 88, 327. 178, 439
autumnum 258, 92
autumnus 40, 29. 445, 209
avulſa 384, 510
avulſumque 102, 727
avumque 322, 286
avus 96, 564. 169, 175, 176. 268, 356. 280, 708. 305, 606
auxerat 250, 807
auxerunt 146, 301
auxiliare 194, 138
auxiliaria 116, 333
auxiliaribus 17, 275. 177, 424
auxiliaris 280, 698
auxilii 388, 648
auxilio 343, 90. 366, 71
auxilioque 283, 780
auxilium 21, 368. 130, 693. 142, 178. 192, 90. 208, 503, 507. 377, 325. 432, 787. 462, 630. 463, 649
auxiliumque 62, 580. 132, 737. 420, 461
axe 41, 59. 112, 214
axem 51, 297. 59, 516
axes 43, 148. 128, 634
axis 16, 255. 42, 75. 43, 107. 52, 317

B.

Babylonia 106, 44. 108, 99
Babylonius 49, 248
bacca 246, 664
baccaque 232, 295
baccæ 289, 116

baccamque

baccamque 389, 653
baccarum 267, 341
Bacchæ 105, 25. 277, 641
Bacchæque 314, 89
bacchantum 101, 703. 198, 258
Bacche 123, 523. 182, 596. 389, 699
Bacchei 312, 17
Baccheia 101, 691
Bacchi 88, 317. 119, 416. 123, 523. 133, 765. 182, 587. 183, 598. 197, 246. 206, 450. 360, 578. 441, 114
Bacchia 95, 518
Baccho 91, 421. 314, 85. 388, 639. 453, 413
Bacchum 97, 573. 104, 2
Bacchumque 104, 11
Bacchus 97, 572. 99, 629, 630. 144, 273. 179, 488. 316, 134
baccis 164, 81. 288, 98
Bactrius 140, 135
baculi, 88 325. 394, 782
baculisque 247, 693
baculo 162, 27. 229, 218. 427, 655
baculum 66, 681
baculumque 70, 789. 463, 655
balænarumque 39, 9
balatum 200, 320
balatus 200, 319. 209, 540
Balearica 68, 727
baliſtave 330, 509
balteus 262, 189
barbâ 17, 266. 129, 657. 199, 288. 335, 656. 354, 395. 397, 850
barbâ 20, 339. 352, 351
barbaque 187, 715
barbæ 354, 395. 463, 656
barbam 350, 270. 394, 766. 400, 960. 410, 201
barbara 177, 423. 191, 53. 194, 144. 198, 276. 409, 163
barbare 180, 533
barbarica 182, 576
barbaricoque 317, 162
barbariem 472, 829
barbarus 159, 657. 180, 515. 424, 574
Baucida 247, 715
Baucide 247, 705
Baucis 245, 631. 247, 714
Bauciſque 246, 682
beatam 224, 79
beati 116, 322. 218, 797
beatus 331, 539
beatum 30, 589
Belates 349, 255
Belides 121, 463. 286, 44
bella 96, 554. 147, 319. 196, 212. 213, 658. 214, 669. 223, 46, 58. 256, 42. 269, 404. 312, 14. 322, 298. 329, 491. 354, 418. 356, 476. 362, 621. 387, 613. 389, 662. 422, 529. 424, 572. 432, 776
bellaque 469, 773
bellare 139, 101
bellator 451, 368
belli 69, 765. 135, 8. 138, 91. 143, 210. 341, 21. 372, 206, 213, 217. 443, 160
bellica 69, 752. 132, 754. 137, 46
bellicus 101, 704
belliger 95, 534
bellique 347, 185. 376, 316
bellis 79, 117. 407, 119
bello 178, 464. 206, 462. 224, 68. 349, 244. 353, 364. 360, 584. 361, 613. 378, 361. 380, 403. 414, 321. 424, 567. 457, 484
Bellona 141, 155
belloque 322, 294. 360, 592. 421, 483
bellua 130, 689. 131, 728. 136, 18. 324, 366. 399, 917
bellum 11, 142. 13, 186. 143, 219. 165, 92. 177, 422. 206, 459. 208, 488. 222, 19. 223, 44, 47. 340, 5. 351, 307. 419, 450. 433, 803
bene 4, 9. 10, 132. 41, 47. 55, 393. 72, 846. 75, 14. 80, 141. 217, 774. 220, 854. *et alibi quàm plur.*
benefacta 374, 270. 473, 850
benignior 374, 254
Berecynthia 312, 16
Berecynthius 315, 106
Beroë 86, 278
Bianoris 352, 345
bibas 352, 322
bibat 268, 377
bibebatur 447, 281
bibenda 396, 829
bibendo 210, 569
bibiſſet 450, 331
bibit 91, 416. 152, 451. 277, 614
bibulâ 398, 901
bibulæque 426, 632
bibulâque 132, 744
bibulas 162, 9. 416, 368
bibulis 132, 730
bibuntur 450, 334
biceps 162, 9. 416, 368
bicolor 246, 664. 288, 98
bicoloribus 320, 234
bicorni 245, 647. 338, 763. 448, 304
bidentes 293, 227
bifidoſque 414, 303
biformis 65, 664. 118, 387. 227, 156. 259, 121. 356, 456
bifurcum 355, 442
bijugum 105, 24
bimarem 204, 405
bimari 151, 407. 177, 419. 420
bimatrem 104, 12
bimembres 349, 240. 357, 494. 447, 283
bina 32, 626. 355, 432. 415, 344
binas 197, 240
binominis 425, 609
bipennem 249, 766
bipenni 361, 611
bipennifer 236, 391
bipenniferumque 105, 22
bipennis 138, 79
bis 64, 648. 88, 317. 113, 220. 123, 517. *et alibi quàm plur.*
biſque 158, 624. 240, 504. 354, 412. 388, 642. 412, 253
Biſaltida 166, 117
Biſtoniis 381, 430
bitumen 278, 659
bitumine 432, 792
blanda 175, 360. 179, 476
blandarum 117, 344
blandas 306, 842
blandimenta 71, 815
blandis 26, 485. 43, 100. 61, 575. 90, 375. 429, 707
blandiſque 260, 156
blandita 124, 532. 178, 440
blanditiæ

blanditiæ 107, 70
blanditias 28, 531. 184, 632. 219, 817. 294, 259
blanditiasque 403, 19
blanditiis 183, 626. 186, 685. 354, 407
blanditur 299, 416. 404, 555
blanditus 429, 705
blando 385, 555
bobus 402, 3
Bœbes 197, 231
Bœotaque 341, 9
Bœotia 49, 239
Bœotiaque 75, 13
bona 170, 197. 257, 88. 369, 139
boni 246, 678
bonis 43, 97. 71, 809. 463, 640
bono 304, 563
Boöten 229, 206
Boötes 300, 447
Boreâ 46, 185
Boreæ 185, 682
Borean 456, 471
Boreanque 392, 727
Boreas 7, 65. 186, 702. 380, 418
bos 31, 612. 75, 10. 76, 20. 253, 873. 456, 470
bove 36, 743
bovem 281, 739
boves 66, 685, 700. 153, 479. 173, 323. 312, 31. 313, 38. 441, 120
boum 108, 97. 205, 429. 324, 355. 325, 371. 344, 97. 353, 382. 388, 637. 442, 141
boumque 209, 536
brachia 4, 13. 13, 184. 28, 550. 32, 635, 636. 37, 762, 767. 42, 82, 83. 47, 195. 51, 270. 53, 352. 58, 478. 62, 580, 581. 65, 669, *& alibi quàm plur.*
brachiaque 256, 33. 286, 58. 331, 541
breve 9, 118. 100, 677. 110, 167. 163, 49. 283, 792. 287, 85. 335, 651. 384, 528. 419, 442
brevem 152, 457
brevi 22, 411. 136, 32. 200, 307
brevibus 165, 86
brevior 283, 788
breviore 228, 190
brevis 79, 124. 85, 267. 130, 696. 152, 433. 273, 484. 310, 737
breviſſima 144, 253
breviſſimus 59, 517. 89, 367. 415, 329
Britannos 468, 752
Bromumque 356, 459
Broteas 139, 107
brumales 112, 199
Bubaſides 278, 643
Bubaſtis 279, 690
bubo 156, 550. 177, 432. 300, 453
buccina 20, 335, 337
bucera 176, 395
bulla 289, 114. 309, 734
Burin 448, 293
buſta 108, 88. 247, 710. 384, 515
buſto 382, 452
buſtum 185, 665
Buten 208, 500
Buthrotes 392, 721
buxi 423, 537
buxo 109, 134
buxoque 327, 417
buxus 106, 130
Bybli 276, 580. 278, 650
Byblida 272, 452, 466. 277, 642
Byblis 272, 453, 454. 274, 532. 278, 662

C.

CAcumen 28, 552. 29, 567. 33, 666
cacumina 18, 310. 20, 346. 70, 792. 186, 705. 218, 804. 258, 93
cacuminat 82, 195
cacumine 114, 255. 173, 311. 231, 257. 247, 716. 249, 756. 250, 797. 269, 389. 290, 140. 292, 193. 396, 833. 453, 396. 458, 510
cadat 240, 518
cadebant 180, 505
cadendum 361, 610
cadenſve 333, 594
cadente 128, 627
cadentem 226, 148. 339, 784
cadentibus 302, 509. 429, 711
cadentum 141, 154
caderet 382, 480
cadet 341, 20. 455, 440. 472, 827
cadi 349, 243
cadis 343, 68
cadit 126, 579. 146, 292. 159, 635. 171, 250. 193, 162. 221, 2. 424, 373, *bis.*
Cadme 80, 131, 138. 126, 591, 592
Cadmeida 86, 287. 124, 545. 170, 217
Cadmeides 266, 304
Cadmi 81, 174. 122, 470. 169, 177
Cadmo 75, 3
Cadmus 75, 14. 76, 24. 79, 115. 125, 572
caducâ 219, 840
caducas 176, 396. 276, 596. 278, 650
caducifer 67, 708. 244, 627
caducum 310, 738
cadunt 79, 123. 158, 633. 194, 142. 209, 541. 211, 586. 330, 516. 357, 496. 380, 404. 387, 615. 414, 303. 446, 245
cæca 99, 620
cæcæ 179, 472. 301, 476
cæcæque 123, 502
cæcamque 357, 492
cæcaque 201, 342. 261, 174. 330, 521
cæci 22, 388. 159, 639. 240, 516. 433, 816
cæciſque 227, 158. 416, 370
cæco 93, 490. 172, 293
cæcoque 4, 24
cæde 11, 149. 56, 442. 80, 143. 99, 625. 108, 97. 110, 163. 120, 429. 138, 69. 223, 62. 238, 444, *et alibi.*
cædis 12, 161. 109, 125. 110, 160. 123, 503. 219, 809. 240, 507. 326, 409. 351, 298. 367, 85
cædiſque 214, 675
cædit 249, 769
cælamina 375, 291
cælarat 39, 6
cælatæque 247, 702
cælataſque 71, 819
cælatus 246, 668. 262, 189. 368,

368, 110
cælaverat 142, 189
cælebs 294, 245. 428, 663
cæleſte 7, 73. 11, 152. 21, 367. 462, 630
cæleſtes 126, 594. 164, 72. 168, 171. 429, 40
cæleſti 36, 760. 114, 252. 121, 447. 425, 594
cæleſtia 30, 595. 45, 136. 63, 621. 112, 217. 167, 131. 236, 372. 273, 499. 375, 289. 464, 662
cæleſtibus 22, 396. 330, 519. 464, 668. 473, 846
cæleſtum 11, 150
cæli 8, 81. 12, 176. 16, 257. 40, 17. 43, 96. 44, 115. 47, 187. 51, 294, 298. 55, 401. 122, 478. 131, 710. 211, 580. 244, 618. 327, 435. 433, 814. 471, 811
cælicolæ 12, 174
cælique 420, 471
cælitibus 147, 322
cælo 4, 22. 7, 71. 12, 168. 13, 184. 17, 261, 274. 19, 329. 31, 607. 36, 761. 41, 64. 47, 193, *& alibi quàm plur.*
Cænea 346, 172
Cæneu 358, 531
Cæneus 233, 305. 347, 179. 356, 459, 476. 357, 490, 497. 358, 514
Cæni 356, 470
Cænis 347, 189, 195. 356, 471
cærula 89, 342. 288, 98. 317, 158. 375, 288. 393, 742. 400, 962. 433, 814
cærulaque 404, 45
cærulea 230, 229
cæruleæque 158, 633
cæruleam 326, 398
cæruleas 465, 699
cærulei 152, 432
cæruleis 126, 578
cæruleo 59, 528. 396, 838
cæruleos 39, 8
cæruleum 19, 333. 341, 13
cæruleus 17, 275. 76, 38
cærulus 398, 895. 423, 555. 470, 789
cæſa 8, 94. 176, 407. 268, 374. 360, 590
cæſæ 53, 341
Cæſar 468, 746
Cæſareo 14, 201
cæſariem 13, 180. 122, 492. 352, 348. 463, 656
cæſariemque 399, 914. 400, 961
cæſaries 290, 139
Cæſaris 468, 750. 473, 845
cæſique 471, 820
cæſis 180, 532. 263, 230. 344, 113
cælo 60, 533. 140, 148. 473, 840
cæſoque 465, 695
cæſorum 442, 141
cæſoſque 361, 603
cæſumque 470, 795
cæſus 293, 228
cætera 8, 84. 19, 318. 20, 355. 23, 416. 32, 627. 40, 16. 45, 140. 67, 722. 73, 863. 79, 113, *& alibi quàm plur.*
calamis 35, 711. 317, 161
calamo 97, 587. 222, 30
calamus 218, 778
calathis 356, 475. 413, 267
calathos 104, 10. 150, 393
calcat 138, 88
calcata 285, 23
calcataque 354, 391
calcatis 40, 29
calcato 395, 804
calcavére 73, 853
calcavit 354, 391
calcitrat 137, 40. 349, 240
calculus 157, 589. 438, 44
calebat 216, 731
calentes 199, 283. 246, 671
calenti 406, 86
calentibus 346, 152
caleſcit 90, 372. 449, 310
calet 30, 592
calidi 466, 713
calidis 4, 19. 201, 349
calido 171, 238. 198, 279. 259, 132. 345, 119. 449, 324
calidoque 495, 232
calidumque 12, 158. 238, 443
calidus 217, 775
calidusque 431, 754
caligine 17, 265. 31, 599. 49, 233. 69, 764. 158, 622. 186, 706. 209, 528. 286, 54. 333, 595
caliginis 121, 455
callem 212, 626
callida 108, 93. 182, 576. 199, 300. 218, 782
callidus 314, 73. 377, 323. 385, 555
Calliope 148, 339
Callirrhoë 270, 414. 271, 431
calore 451, 362
calorem 322, 305
calores 45, 134
caloris 403, 24
calorque 23, 430. 111, 193
caluêre 46, 171. 50, 253. 55, 410. 269, 393
Calydon 176, 415. 231, 270. 241, 525
Calydona 260, 147
Calydonia 422, 512
Calydonida 258, 112
Calydonides 241, 527
Calydonis 240, 495
Calydonius 234, 324. 248, 727. 254, 2
Calymne 229, 222
camini 192, 106
camœnæ 418, 434
camœnis 457, 482
campi 307, 674. 448, 297
campis 65, 662. 146, 314. 290, 151. 386, 579
campo 218, 790
campoque 6, 41
campos 6, 43. 18, 285. 158, 612. 324, 356
campum 193, 119
campus 19, 315. 101, 709. 170, 218. 186, 694. 447, 266
cana 157, 590
Canace 83, 217
canæ 307, 655
canæque 54, 373
canam 59, 509
canamus 290, 152
cancer 71, 825
cancri 128, 625. 289, 127
cancro 451, 369
candens 260, 170
candentem 51, 297
cadentia 343, 77. 354, 411
candentibus 323, 315
candeſcere 48, 230. 163, 49

candida 53, 349. 63, 607. 73, 861. 93, 483. 117, 355. 150, 392. 165, 96. 223, 43. 269, 388. 305, 596. 323, 315. 349, 248
candidaque 438, 47
candidior 394, 789
candidioribus 236, 373
candidus 60, 534. 246, 677. 437, 30. 444, 194
candor 36, 743. 283, 786
candore 12, 169. 91, 423. 94, 491. 116, 332. 305, 594
canduit 10, 120
cane 139, 115
canebat 9, 110. 64, 639
canem 216, 754
canenda 148, 344
canendi 415, 337
canendo 139, 113. 350, 263
canens 415, 338
Canentem 417, 381. 418, 433
canenti 317, 162
Canenti 417, 383
canentis 312, 20. 418, 417
Canentis 418, 417
canes 80, 140. 83, 206. 210, 549. 219, 807. 291, 172. 303, 537. 309, 711. 333, 599. 418, 410
caneſcere 270, 421
caneſcunt 47, 212
caneſve 232, 296
canet 29, 561
cani 210, 550. 356, 465
canibus 191, 65. 217, 769. 234, 332. 393, 732
canibuſve 333, 599
canis *adj.* 17, 266. 94, 516. 178, 456. 242, 567. 427, 655. 421, 375
canis *ſubſt.* 28, 533. 204, 409. 287, 66
caniſtris 246, 675
canit 139, 118. 147, 319. 194, 138. 418, 430
canitie 199, 289
canitiemque 383, 492
canities 15, 238. 299, 425
canna 115, 298. 245, 630
cannæ 234, 337
cannas 317, 171
cannis 66, 682. 173, 326. 398, 894
Canopo 472, 828
canor 156, 561
canori 407, 102
canoro 101, 704
canorum 39, 8
canos 40, 30. 86, 275. 122, 474. 162, 26. 222, 9
canoſque 298, 391
cantatas 192, 98
cantato 416, 369
cantibus 101, 703. 147, 334. 333, 597
cantu 107, 49. 196, 201. 230, 238. 312, 15
cantus 133, 761. 200, 330. 317, 155
cantuſque 195, 195
canum *ſubſt.* 58, 491. 85, 248. 131, 723. 158, 629. 312, 27. 404, 63. 405, 66
canum *adj.* 381, 427
canunt 205, 433. 348, 215
capacem 263, 231
capaci 436, 5
capacibus 81, 172. 210, 568
capacius 8, 76
Capaneus 269, 404
capax 120, 439. 241, 533
cape 66, 694. 79, 116. 149, 366. 224, 93 240, 503
capellæ 18, 299. 91, 408. 97, 594. 390, 691. 399, 927. 456, 472
capellas 33, 676
caper 296, 327. 441, 114
capere 79, 115
caperet 218, 802. 357, 506. 427, 653
capeſſamus 325, 378
Capetuſque 426, 613
Capharea 420, 472
Capharei 421, 481
capi 96, 540. 377, 339. 379, 374
capiam 277, 616
capiant 132, 751
capiat 242, 558. 281, 748. 376, 295
capiatque 99, 644
capiebant 32, 626. 211, 607
capiebat 24, 549
capienda 355, 445
capientibus 252, 854
capientur 96, 553
capillis 17, 266. 29, 564. 33, 672. 58, 476. 64, 635. 114, 261. 123, 521. 152, 440. 154, 513. 170, 201. 184, 657. 187, 715. *& alibi quàm plur.*
capillo 226, 151. 336, 691. 350, 273
capillos 25, 477. 28, 529. 39, 12. 40, 30. 52, 319. 54, 373. 55, 413. 81, 169. 94, 506. 122, 474. 124, 546. 130, 673. *& alibi quàm plur.*
capioque 218, 780
capiſtris 289, 125
capit 20, 343. 36, 738. 62, 603. 70, 789. 87, 307. 183, 610. 199, 396. 262, 157. 292, 212. 319, 215. 372, 221. 381, 435. 387, 605. 432, 774. 452, 381
capite 168, 168
capiti 21, 372. 82, 194, 164, 79. 282, 770. 289, 111. 399, 929. 416, 368. 461, 610
capitis 12, 179. 127, 618. 258, 99. 355, 434
capitiſque 250, 780. 447, 277
Capitolia 29, 561. 60, 538. 461, 589. 472, 828. 473, 841
capiunt 178, 466
capræque 396, 832
Capreas 466, 709
capreiſque 24, 442
capta 303, 529
captabat 229, 198
captæ 331, 532
captæque 348, 225
captam 373, 226. 403, 29
captare 256, 38
captas 92, 432
captat 229, 217. 256, 37
captatam 338, 768
captato 86, 279
captatur 219, 820
captavit 286, 42
captis 107, 62. 225, 101
captiva 382, 471
captivarum 385, 560
captivarumque 25, 475
captivis 389, 667
captivo 13, 184. 374, 251
captivos 399, 932
capto 180, 518
captum 35, 709. 368, 99. 417, 378
captus 33, 678. 117, 344. 178, 465. 226, 124. 238, 435. 274, 510. 317, 170.

393, 762
capulo 208, 506. 345, 133
capuloque 357, 491
caput 21, 382. 29, 564, 567. 32, 625. 35, 718. 37, 763. 41, 50. 50, 255. 76, 37. 77, 68. 85, 245. 94, 502. 102, 727, & *alibi quàm plur.*
Caputque 198, 274. 354, 400. 358, 516
Capys 426, 614
Capyſque 426, 617
cara 80, 134. 191, 61. 214, 692. 268, 368. 407, 112
caræ 113, 222
caræque 305, 612
caras 115, 297
carbaſa 171, 233. 313, 48. 329, 477. 422, 533
carcere 307, 652. 448, 301
carceris 121, 453
carcheſia 197, 246, 247. 351, 318. 352, 326
cardine 108, 93. 333, 608. 432, 782
care 64, 649. 179, 496. 268, 382. 308, 705. 327, 440
careat 369, 139
carebat 46, 162. 215, 724
carebis 304, 566
carebunt 327, 426
carendum 430, 725
carens 69, 762. 220, 851. 230, 228. 441, 130
carent 442, 158. 446, 242
carentem 7, 67. 267, 331
carentia 84, 226. 459, 531
carerent 96, 552
caret 174, 354. 182, 574. 253, 883. 330, 520
carica 246, 674
carina 187, 721. 239, 470. 271, 446. 409, 169. 423, 552. 465, 694
carinæ 10, 134. 18, 298. 97, 593. 99, 639. 226, 144. 330, 524. 332, 559. 342, 37. 371, 182. 394, 769. 409, 164. 422, 534
carinam 98, 604. 331, 531. 410, 185. 466, 719
carinas 178, 444. 225, 104. 226, 135. 393, 731. 405, 72. 412, 240
carinis 325, 393. 375, 274. 423, 560
carior 237, 405. 327, 424
caris 314, 88
cariſſima 393, 747
cariſſime 26, 486. 110, 143. 327, 421. 337, 727
carituraque 408, 132
carmen 3, 4. 139, 118. 147, 335. 182, 582. 193, 137. 283, 792. 317, 154. 403, 20. 404, 58. 419, 442. 450, 326
carmina 27, 518. 148, 340, 345. 150, 387. 195, 167. 205, 424, 432. 217, 759. 266, 300, 301. 285, 16. 290, 149. 292, 205. 296, 301. 311, 5. 313, 45. 317, 153. 346, 157. 404, 44. 416, 357. 418, 430
carminaque 161, 2
carmine 50, 252. 52, 326. 148, 345. 196, 203, 208. 198, 253. 238, 455. 286, 45. 290, 147. 300, 453. 311, 1. 317, 163. 323, 317. 400, 952. 403, 20. 404, 34. 416, 366, 369
carminibus 194, 148
carne 346, 156. 440, 83
carnes 69, 769. 410, 208
carnibus 198, 269
caro 281, 749. 452, 380
caros 126, 596
carpant 456, 478
carpat 268, 380
Carpathius 320, 249
carpe 75, 12. 229, 208. 316, 139
carpebam 458, 507
carpebat 127, 616
carpens 347, 196
carpentem 338, 752
carpere 167, 129. 229, 219. 287, 85
carpis 60, 549
carpit 70, 792. 117, 358. 150, 392. 197, 232. 309, 709
carpitque 70, 781
carpitur 70, 781. 93, 490. 286, 53. 298, 370
carpſerat 267, 342
carpſiſtis 399, 927
carpunt 112, 217
Carthæa 289, 109
Cartheia 202, 368
caruerunt 291, 168
caruiſſe 413, 286
caruiſſem 214, 693
caruit 185, 683. 352, 325
caſa 247, 699
caſam 152, 448
caſas 145, 283
caſias 453, 398
caſſia 153, 482
caſſes 157, 579
caſſide 222, 25. 368, 107, 433, 806
Caſſiope 132, 738
caſſis 343, 89
caſta 60, 544
caſtæ 67, 711
Caſtalio 75, 14
caſtaneæ 395, 819
caſtaque 21, 730
caſtique 382, 480
Caſtore 354, 401
caſtos 134, 799. 464, 675
caſtra 140, 128. 223, 41. 358, 527. 387, 611. 419, 456
caſtris 223, 52. 362, 627. 373, 250
caſtrorum 350, 286
caſtrumque 467, 727
caſtumque 341, 30
caſu 174, 359. 192, 84. 352, 324. 386, 577
caſuque 139, 118
caſuraque 379, 375
caſuras 360, 588
caſus 110, 142. 231, 259. 237, 411. 247, 714. 265, 278. 333, 588. 339, 791. 399, 933. 410, 192. 420, 473. 457, 494
caſuſque 32, 648
caſuſve 409, 162
catenas 101, 700. 111, 176. 286, 65
catenis 130, 678. 204, 412. 461, 601
catervâ 348, 216
catulo 385, 547
catulos 396, 836
catulus 452, 379
cava 20, 335. 246, 670. 250, 801. 265, 271. 289, 116. 317, 159. 330, 524. 343, 89. 345, 133. 357, 481
cavæ 199, 291
cavari 345, 130
cavas 432, 792

cavata 263, 211
cavatur 124, 525
Caucaſon 250, 798
Caucaſiumque 138, 86
Caucaſus 48, 224
cauda 47, 196. 65, 673. 101, 681. 117, 364. 131, 726. 152, 456. 181, 559. 308, 701. 354, 403. 452, 385
caudæ 78, 94
caudam 35, 723. 278, 647
caudas 412, 258
cave 43, 89
caveo 308, 685
cavernas 154, 502. 450, 345
cavernis 159, 639. 186, 698. 448, 299
cavis 117, 352. 131, 725. 186, 696. 256, 35
caviſtis 469, 759
Caulonaque 465, 705
Caune 273, 487
Cauni 276, 579
Cauno 272, 452
cavo 123, 505. 199, 282. 200, 317
cauſſa 27, 507, 509. 36, 736. 57, 468. 60, 549. 68, 747. 80, 139. 85, 260. 110, 152. 115, 287. 123, 520. *& alibi quàm plur.*
cauſſæ 71, 802
cauſſam 68, 742. 72, 836. 134, 794. 169, 184. 178, 449. 208, 505. 220, 855. 298, 388. 321, 281. 328, 449. 364, 6. 369, 150. 371, 190. 372, 199, 218. 393, 748
cauſſamque 63, 614. 159, 651. 223, 59. 298, 380
cauſſaque 223, 59
cauſſas 68, 745. 85, 255. 122, 469. 141, 174. 439, 68
cautes 130, 672
cauti 282, 750
cautus 148, 361
cavum 398, 892
cavus 333, 593
Caïeum 447, 278
Caïcus 49, 243
Caieten 419, 443
Caycus 344, 111
Cayſtro 50, 253
Cayſtros 149, 386
cecideràt 56, 418. 234, 329
cecidère 113, 229. 127, 618. 150, 399. 199, 283. 275, 570. 370, 173. 416, 350. 454, 428. 470, 788
cedit 78, 81. 155, 529. 473, 855
cedite 146, 311
ceditis 432, 795
ceditque 295, 284
cedunt 25, 464. 290, 148
Celadon 140, 144
Celadontis 349, 250
celanda 96, 552
celant 310, 736
celare 57, 463
celas 252, 856
celâſſe 147, 326
celâſſet 130, 683
celat 40, 37. 62, 595. 257, 76. 318, 180
celate 456, 476
celatos 274, 515
celeberrima 34, 690. 36, 747. 48, 218. 151, 412. 168, 165. 295, 270
celeberrimus 88, 339. 227, 159
celebrabere 190, 50
celebrandaque 293, 218
celebrant 277, 641. 308, 703. 423, 558
celebrantur 12, 172
celebrârant 50, 252
celebrâſſe 106, 46
celebratior 205, 430
celebravit 202, 372
celebres 244, 625. 374, 261
celebri 24, 446
celebrique 390, 696
celer 28, 539. 49, 244. 72, 838. 246, 686. 282, 764. 339, 774. 416, 363
celerem 82, 199. 236, 380
celeremque 339, 774
celeres 44, 119. 149, 367. 178, 450
celeri 59, 506. 116, 304. 307, 653, 669
celerique 42, 71. 170, 216. 271, 446
celſa 354, 402
celſior 12, 178. 229, 205
celſis 77, 61
celſoque 324, 358
celſum 303, 538
Cenæo 259, 136
Cenchreis 300, 435
cenſet 104, 1
cenſu 252, 846
cenſus 216, 739. 279, 670
Centauri 64, 636. 262, 191
Centauros 358, 536
centimanum 87, 303
centum 13, 183. 32, 625. 143, 208, 209. 207, 281. 226, 152. 241, 532. 257, 71. 278, 695. 320, 253. 347, 188. 394, 784. 400, 953
cenſumque 35, 721
ceperat 114, 271. 144, 240. 145, 277
cepêre 23, 421. 276, 603. 315, 91
ceperit 147, 324
ceperunt 416, 373
Cephaloque 221, 4
Cephalum 208, 493, 495. 213, 665
Cephalus 220, 865
Cephalos 185, 681. 208, 502, 512. 213, 666
Cephea 137, 42
Cepheia 129, 669
Cepheni 133, 764
Cephenum 135, 1. 139, 97
Cepheſias 205, 438
Cepheus 136, 12. 137, 44
Cepheuſque 132, 738
Cephiſi 76, 19
Cephiſidas 21, 369
Cephiſius 89, 351
Cephiſon 203, 388
Cephiſos 89, 343
cepi 209, 513. 377, 335. 379, 374
cepimus 97, 575
cepiſſe 133, 777. 204, 417
cepit 7, 75. 72, 834. 166, 112. 199, 301. 231, 268. 347, 198. 364, 23. 365, 36. 426, 615
cera 275, 564. 276, 596. 295, 283. 443, 169. 452, 382
ceræ 35, 711. 93, 488. 230, 227. 276, 600. 330, 514
ceram 229, 198. 274, 521
Cerambi 201, 353
ceras 230, 226. 395, 818. 422, 532
Ceraſtæ 293, 223

INDEX

ceratâ 317, 154
ceratis 281, 741
Ceraunia 465, 704
Cerbere 261, 185
Cerberei 123, 501
Cerbereos 404, 65
Cerberon 204, 413
Cerberus 121, 450
Cercyonis 205, 439
Cereale 248, 741
Cerealia 10, 123. 316, 121. 388, 639
Cerealis 205, 439
cerebro 350, 289
cerebrum 355, 435
cerebrumque 349, 238
Cererem 232, 292. 250, 778
Cereremque 250, 785
Cereri 155, 533. 231, 274. 249, 771
Cereris 92, 437. 148, 343. 149, 376. 151, 415. 159, 655. 251, 814. 287, 74. 300, 431. 315, 112
Cererisque 139, 109
Ceres 148, 341. 156, 572. 160, 660. 270, 422
ceris 228, 193. 246, 670. 274, 528
cernam 384, 518
cernat 118, 376
cerne 412, 244
cernens 70, 787. 179, 479
cernentem 101, 710. 192, 96
cernere 112, 195. 145, 259
cernes 44, 133. 471, 809
cernimus 358, 520. 454, 421
cernis 92, 434. 124, 535. 216, 736. 255, 17. 343, 88. 412, 244. 414, 322. 444, 186
cernit 70, 796. 113, 220. 158, 628, 630. 345, 131. 361, 600
cernitis 469, 776
cerno 154, 503. 455, 444
cernunt 181, 542. 311, 4. 312, 25. 462, 628
certa 20, 357. 25, 458. 27, 519. 43, 91 *bis*. 109, 166. 125, 574. 146, 296. 274, 533. 276, 599. 279, 685. 298, 394. 299, 428. 309, 710. 343, 83. 439, 58
certæ 136, 29
certam 172, 268. 326, 415
certamen 296, 317. 317, 156. 370, 159
certamina 138, 64. 146, 314. 163, 42, 52. 164, 85. 222, 20
certamine 24, 446. 146, 301. 160, 665. 165, 91. 218, 792. 250, 793. 304, 560. 347, 180. 351, 304
certaminis 147, 337. 234, 528. 304, 572, 584. 364, 19. 369, 129
certans 286, 58
certaque 361, 606
certare 147, 318. 367, 77. 432, 794
certate 146, 310
certas 463, 647
certâsse 364, 20
certat 150, 394.
certatam 391, 713
certatim 85, 244
certatimque 349, 241
certè 13, 195. 29, 558. 56, 423. 60, 543. 85, 266. 92, 455, *& alibi quàm plur.*
certeque 403, 30
certi 256, 43. 392, 722
certior 413, 290
certis 7, 69. 81, 175. 276, 594
certius 155, 519
certo 41, 67. 235, 351
certos 65, 668. 359, 564
certum 155, 533. 170, 225. 286, 38
certumque 356, 468
certus 110, 156. 327, 440
cerva 27, 505. 210, 546. 339, 772. 342, 34
cervæ 184, 636
cervice 26, 485. 32, 652. 56, 421. 75, 16. 140, 139. 171, 235. 196, 218. 249, 764. 256, 60. 295, 272. 304, 558. 324, 335. 326, 403. 465, 698
cervicem 256, 37
cervicibus 28, 542. 131, 717. 169, 175
cervicis 139, 121
cervina 182, 592
cervis 215, 701
cervix 78, 92. 143, 232. 173, 508. 232, 284. 257, 72. 292, 135. 339, 794. 351, 299. 354, 397
cervixque 43, 87
cervo 18, 306. 395, 806
cervos 89, 356. 456, 475
cervum 289, 121. 303, 538
cervus 84, 239. 253, 873. 289, 110, 129. 312, 26
ceſpes 304, 556
ceſpite 56, 427. 116, 305. 132, 753. 197, 240. 291, 166. 379, 395. 399, 931. 460, 573
ceſſante 377, 326
ceſſantem 152, 441
ceſſaſſe 232, 278
ceſſataque 307, 669
ceſſerat 267, 80
ceſſere 255, 13. 378, 361
ceſſerunt 7, 74. 474, 862
ceſſiſſe 143, 221. 430, 724
ceſſit 149, 368. 294, 241. 316, 143. 422, 526. 435, 848
ceſtibus 139, 107, 108. 232, 301
ceu 10, 155. 23, 420. 113, 222, *et alibi quàm plur.*
Ceyca 331, 544. 335, 658. 337, 727
Ceyce 328, 461. 336, 685
Ceycis 331, 544. 333, 587. 335, 653, 673
Ceyx 321, 272. 326, 411. 332, 561. 337, 739
Chaonioſque 392, 717
Chaonis 288, 90
Chaonius 141, 163
Chaoque 417, 404
Chaos 4, 7. 51, 299. 285, 30
Charaxi 350, 272
Chariclo 64, 636
Charopen 374, 260
Charybdin 403, 75
Charybdis 191, 63. 225, 121. 392, 730
Chelydri 198, 272
Cherſidamante 374, 259
Chimæra 278, 646
Chimæriferæ 174, 339
Chione 322, 301
Chirona 167, 126
Chironis 63, 630
chlamydem 137, 51. 415, 345
chlamydemque 68, 773

chlamydis 417, 393
chordas 148, 339. 290, 145
choreas 243, 581. 249, 746. 422, 520
chori 145, 270
choro 56, 441. 314, 86
Chromin 352, 333
Chromis 139, 103
Chromiumque 374, 257
Chryſenque 371, 174
chryſolithi 43, 109
Chthonius 355, 441
cibi 252, 842
cibique 114, 262. 418, 424
cibis 9, 103. 456, 476
cibo 251, 826. 252, 856
ciboque 179, 480
ciborum 442, 138
cibos 155, 532. 456, 468
cibus 65, 662. 252, 841
cicatrix 355, 444
Cicones 449, 313
ciconia 165, 97
Ciconum 186, 710. 311, 3
Ciconumque 284, 2
cicuta 123, 505
ciet 185, 662
Cilix 48, 217
Cimmerios 333, 592
Cimoli 207, 463
cincta 34, 695
cinctam 303, 530
cinctaque 191, 64. 348, 216
cinctæque 163, 59
cinctaſque 21, 382
cinctum 32, 625. 40, 27
cinerem 47, 216. 241, 538
cineres 48, 231. 63, 628. 241, 538. 381, 426. 424, 577
cineri 387, 615. 390, 699
cingebant 9, 97. 70, 790. 249, 745
cingebat 24, 451
cingens 150, 383
cingentia 39, 6
cingentibus 94, 510. 101, 708
cingere 187, 718
cingitur 77, 78. 317, 159. 399, 925
cinis 240, 496. 361, 615. 383, 503
ciniſque 209, 521
cinnama 453, 399
cinnamaque 296, 308
cinximus 217, 766
cinxiſſe 107, 58
cinxit 5, 39
Cinyphii 198, 272
Cinyphius 140, 124
Cinyra 298, 380. 301, 464
Cinyræ 297, 338. *bis.*
Cinyram 165, 98. 297, 343. 300, 438
Cinyras 295, 299. 297, 356, 361. 301, 472
Cinyreia 298, 369
Cinyreïus 309, 712
Cippe 461, 581. 462, 617
Cippi 461, 580
Cippus 460, 565. 461, 609
circa 91, 411. 100, 668. 333, 613
Circæa 412, 253. 416, 348
Circæo 412, 248
Circe 403, 25. 414, 312
Circen 413, 290. 417, 376, 399
Circes 112, 205. 401, 968. 403, 10. 405, 69, 71. 412, 247. 413, 294
circinat 67, 721
circo 344, 102
circueünt 448, 290
circumëunt 141, 157
circuïere 249, 748
circuit 55, 402. 165, 101. 198, 258
circuiti 42, 82
circulus 59, 516
circum 40, 40. 122, 493. 158, 623, 627. 200, 313. 289, 116. 317, 159. 338, 749. 341, 16. 351, 296. 358, 528. 360, 591. 458, 522
circumdare 5, 37. 276, 604
circumdat 32, 631
circumdata 51, 272. 111, 181. 116, 313. 144, 251. 167, 127. 173, 310, 326. 244, 621. 388, 643
circumdet 272, 458
circumfert 84, 241
circumflua 462, 624
circumfluit 77, 74. 394, 779
circumfluus 5, 30. 467, 739
circumfunditur 117, 360
circumfuſa 424, 586
circumfuſæque 82, 180
circumfuſuſque 416, 354
circumque 129, 668. 470, 796
circumſona 131, 723
circumſonat 421, 507
circumſpectis 141, 171
circumſpexit 116, 318
circumſpice 43, 95. 51, 294
circumſpicit 31, 605. 145, 265. 184, 655. 336, 678. 467, 738
circumſtant 55, 394. 67, 717. 85, 249
circumſtantes 92, 441
circumſtetit 330, 505
circumtonat 13, 187
circumtulit 168, 169. 464, 674
circumvelatur 412, 263
circumvolat 67, 719
ciſtâ 61, 554
cita 467, 732
citæque 28, 543
Cithæron 48, 223. 101, 702
citharæ 291, 170. 312, 18. 317, 171. 346, 157
citharam 139, 112. 147, 332. 289, 108
citharâque 323, 317
citi 96, 562
citis 305, 591
citiùs 102, 729. 159, 635. 210, 364. 285, 33
citò 276, 586
Citoriaco 116, 311
citra 142, 186. 197, 238. 235, 365. 305, 607. 318, 195
citraque 287, 84
citus 42, 75. 49, 249
cives 212, 628. 225, 116. 373, 234
civilia 472, 832
civilique 194, 142
clade 85, 257. 241, 541. 385, 565
clademque 51, 281
clades 210, 562. 383, 506
cladi 459, 530
cladibus 261, 176. 386, 577
cladi 82, 191. 184, 654. 324, 350. 413, 289. 420, 472. 423, 562
clam 368, 103. 381, 432
clamabat 175, 386

clamant 85, 244. 237, 434. 380, 420
clamanti 175, 387
clamantia 335, 665
clamat 54, 361. 90, 382. 102, 728. 123, 513. 150, 398. 258, 120. 329, 483
clamatque 339, 778
clamata 56, 443
clamato 180, 525
clamavit 93, 478. 101, 713. 110, 142. 173, 300
clamor 14, 207. 99, 632. 106, 28. 132, 735. 135, 4. 312, 16. 342, 49. 353, 387. 355, 426. 410, 180
clamore 99, 630. 160, 670. 184, 661. 236, 389. 237, 420. 266, 294. 329, 495. 348, 226. 397, 877. 467, 731
clamoribus 193, 120
clamorque 307, 656
clangor 387, 611
clangore 101, 707. 358, 528
Claninque 140, 140. 353, 379
clanis 140, 143
clara 39, 2. 43, 110. 162, 8. 165, 86. 228, 178. 324, 359. 347, 189. 384, 513. 454, 426
clarâ 101, 703
claræ 159, 652
claramque 390, 704
clarique 12, 174. 380, 399
claris 40, 24
clariſſima 134, 794
clariſſimus 129, 664
Clarium 326, 413
claro 63, 625. 109, 138. 117, 355. 178, 430. 189, 5. 368, 105
claroque 378, 357
Claros 27, 516
clarum 177, 425. 322, 285. 426, 612. 436, 3. 462, 613
clarus 61, 569. 308, 686. 319, 218. 323, 317. 444, 190
claſſe 206, 457. 364, 8. 373, 229. 374, 268. 378, 352. 424, 566. 388, 627
claſſem 380, 422. 381, 439. 389, 659
claſſes 367, 92
claſſi 371, 183
claſſis 208, 490. 225, 102. 360, 574. 392, 729
clavæ 264, 236
clavam 258, 114
claudere 96, 560
claudit 17, 262. 29, 568. 94, 503. 145, 287. 182, 572. 427, 635
clauditur 101, 696. 380, 407
claudor 413, 286
claudunt 211, 604
clauduntur 177, 419
claviger 437, 22
clavigeram 205, 437
clavigeri 447, 284
clavo 245, 654
clauſa 181, 546. 225, 115
clauſaque 89, 343
clauſam 130, 698
clauſas 121, 453. 193, 109
clauſerat 61, 554. 128, 646. 432, 781
clauſere 244, 629
clauſis 92, 449
clauſtraque 224, 70
clauſum 64, 641
clauſus 228, 185
clementia 223, 57
clementiſſimus 258, 116
Cleonæ 177, 417
clivo 228, 191. 246, 694
clivoque 317, 151
clivum 245, 662
Clymene 37, 765. 40, 37. 53, 333
Clymenen 36, 756
Clymeni 139, 98
Clymeneïa 40, 19
clypeata 79, 110
clypei 134, 782. 344, 95. 363, 2. 367, 75. 375, 291. 397, 852
clypeo 142, 188. 345, 140. 356, 466
clypeoque 345, 132. 353, 375
clypeum 164, 78. 222, 27. *bis.* 378, 352. 443, 163
clypeus 362, 621
Clytie 112, 206. 113, 234
Clytien 114, 256
Clytii 140, 142
Clytiumque 140, 140
Clyton 208, 500
Cnidon 303, 531
coacervatos 239, 485
coacti 246, 666
coactis 183, 628. 295, 295
coacto 395, 796
coactus 63, 615
Coæ 202, 363
coagula 396, 830. 415, 274
coarguit 318, 193
coctilibus 107, 58
codice 355, 432
Ceæ 202, 368
cœamus 90, 386, 387. 325, 377
coëgi 216, 740. 307, 676. 373, 245. 378, 349
coëgit 179, 496. 220, 851
Cœi 175, 366
cœleſti 389, 659
cœleſtibus 264, 254. 413, 293
cœli 12, 176. 13, 194. 330, 518. 404, 53. 438, 39. 439, 62
cœlique 230, 224
cœlo 59, 507. 295, 294. 342, 62. 375, 292. 389, 668. 397, 853. 444, 188. 448, 301. 471, 818
cœlum 172, 279. 228, 186. 397, 857
cœnumque 23, 418
cœperat 15, 221. 78, 86. 98, 601. 178, 449
cœpere 22, 401. 79, 106. 187, 717. 249, 760
cœperunt 7, 71. 58, 478. 62, 581
cœpi 258, 115. 413, 279
cœpiſſe 277, 618. 371, 175
cœpit 215, 715. 230, 223. 253, 878. 254, 3. 265, 270. 318, 191. 329, 480. 385, 567. 400, 936
cœpitque 192, 89
cœpta 23, 426. 224, 67. 238, 463. 239, 492. 277, 618
cœptæque 299, 417
cœptas 228, 190
cœpti 277, 615
cœptis 3, 2. 195, 194. 229, 200. 273, 485. 341, 14
cœpto 22, 405
cœptum 62, 598
cœptus 231, 276
Cœranon 374, 257
coërcebat 25, 477
coërcet 170, 226. 314, 78
coërcuerat 55, 413
coërcuit 5, 31. 20, 342. 159, 643

cæruleuſque 261, 173
cœtu 57, 465
cœtuque 398, 898
cœtus 91, 403. 338, 766
coëunt 65, 670. 102, 716. 176, 412. 281, 732. 312, 24. 338, 744. 412, 239
coëuntia 88, 324
coëuntque 296, 324
cogam 96, 557
cogamque 190, 46
cogente 9, 103
cogeret 275, 561
cogeris 430, 722
coget 274, 514
cogi 339, 787
cogis 359, 543
cogit 44, 114. 69, 751. 181, 553. 193, 118
cogitat 106, 44
cogitis 142, 178
cognata 120, 431. 387, 615
cognataque 65, 663. 179, 498. 389, 678. 473, 839
cognatas 443, 174
cognati 8, 81
cognatumque 270, 412
cognita 94, 511. 220, 843. 272, 451. 281, 726. 301, 461. 424, 576. 448, 307. 451, 365
cognitius 403, 15
cognitus 223, 46. 343, 69. 347, 181
cognomine 159, 640
cognôram 373, 247
cognôrat 145, 280. 334, 622
cognoſcenda 264, 263. 459, 539
cognoſcendus 215, 723
cognoſcere 46, 161. 78, 96. 207, 475. 301, 472. 329, 467. 332, 570. 337, 724. 361, 620. 422, 524. 464, 660
cognoſceret 126, 596
cognoſces 407, 112
cognoſci 115, 291
cognoſcit 159, 636
cognoſcite 84, 230
cognôſſe 436, 4
cognovi 282, 776
cognoverat 168, 148
cognovi 282, 776. 443, 163
cognovit 109, 131, 137. 110, 147. 205, 422. 389, 655. 464, 675
cogor 275, 545. 375, 280
cohærent 405, 67
cohæſerat 314, 76
cohæſit 125, 553. 140, 125
cohibentur 450, 346
cohors 314, 89
coîêre 232, 300
coierunt 118, 377
coimus 256, 42
coire 250, 786
coirent 195, 179
coiſſent 107, 60
coit 84, 236. 151, 410
colat 54, 380. 463, 642
colatur 471, 818
Colcha 364, 24
Colchide 200, 331
Colchis 201, 348. 203, 394
colebantur 388, 633
colebas 65, 679
colebat 8, 90. 34, 694. 127, 605. 168, 149. 316, 146. 332, 578. 338, 765
colendo 303, 534
colentes 160, 663. 464, 679
colentibus 30, 576
colerent 97, 584
coleretur 414, 316
colis 282, 773
colit 54, 379. 116, 302. 428, 681
colitur 36, 747. 168, 171
colla 36, 734. 43, 100. 52, 315. 65, 673. 72, 830. 73, 854. 78, 88. 81, 169. 91, 422. 105, 25. 117, 335. 126, 597, *& alibi quàm plur.*
colloque 102, 726
collabitur 172, 295
collapſa 211, 598. 219, 626
collapſamque 63, 617
collapſaque 328, 460
collapſoſque 292, 186
collapſus 139, 96
collato 353, 379
colle 34, 698. 406, 90. 415, 333
collecta 147, 338
collectæ 246, 676
collecti 150, 399
collectos 399, 928
collectum 85, 258
collectus 234, 319. 399, 919
collegerat 245, 646. 263, 212
collegit 174, 341. 416, 352
collem 18, 293
collemque 287, 86
colles 20, 344. 403, 9. 435, 846. 466, 710
colli 65, 672
collibus 244, 621. 460, 560
collige 216, 732
colligit 15, 234. 55, 398. 81, 170. 325, 380
collis 218, 779. 394, 779. 448, 306
collo 26, 497. 32, 631. 35, 718. 36, 370. 37, 762. 32, 195. 134, 785. 141, 170. 179, 479. 257, 77. *& alibi quàm plur.*
colloque 82, 182. 217, 773. 325, 386. 424, 585
collocat 35, 723. 68, 734. 111, 181. 295, 267
collocet 59, 526
colloquiumque 385, 552
collucere 119, 403
colluerant 152, 447
collum 91, 428. 137, 52
collumque 54, 374. 302, 496
colo, 459, 545
coloni 17, 272. 173, 318. 312, 33. 448, 289
colonis 452, 373
colonos 153, 478. 210, 552. 442, 142
colonus 205, 435
Colophonius 162, 8
coloque 235, 350
color 60, 541. 82, 183. 94, 491. 109, 132. 110, 165. 116, 331. 126, 593. 173, 304. 274, 535. 292, 213. 301, 459. 326, 405. 354, 395, 403. 386, 581. 398, 889. 423, 555. 438, 46. 444, 188
colore 109, 127. 165, 86. 214, 678
colorem 49, 236. 78, 99. 93, 485. 112, 203. 199, 289. 213, 641. 266, 320. 289, 137. 326, 404. 399, 913. 417, 393
colores 17, 270. 164, 65. 267, 340. 453, 412
colori 153, 460

coloribus 279, 690. 288, 95. 413, 267. 444, 204
coloris 114, 266
colorque 62, 601
colorum 294, 261. 333, 589
coluber 339, 775
colubræ 122, 492. 181, 559
colubras 122, 475
colubriferi 144, 241
colubris 127, 620. 166, 119. 257, 73. 248, 724
coluique 235, 350
coluiſſe 280, 699
coluit 426, 624. 441, 134
columba 180, 529
columbæ 27, 506. 158, 605
columbam 202, 370
columbarum 396, 833
columbas 60, 537. 158, 606. 322, 300. 389, 674. 452, 386
columbis 425, 597. 466, 715
columnæ 141, 160, 172. 247, 700
columnarum 247, 700
columnis 39, 1
columque 356, 474
colunt 102, 733. 106, 32. 415, 331. 451, 367
coluntur 248, 724. 428, 687
colus 113, 229
coma 29, 559. 104, 7. 181, 552. 317, 158. 354. 396, 409. 396, 844
comæ 44, 124. 78, 100. 167, 141. 212, 631. 423, 554
comæque 129, 657. 199, 288. 421, 498
comam 307, 648. 313, 47
comantem 468, 749
comantur 26, 498
comas 55, 412. 68, 733. 82, 190. 109, 139. 138, 87. 154, 488. 166, 118. 266, 307. 288, 103. 337, 726. 384, 534. 390, 688
Combe 203, 383
combiberant 400, 944
combiberat 380, 410
combibit 152, 455. 199, 287
combibitur 447, 275
comes 62, 588. 77, 59. 137, 61. 226, 144. 291, 173. 303, 533. 336, 705. 365, 44. 378, 353. 409, 159
comeſque 110, 152
Cometem 350, 284
cominus 79, 119. 138, 89. 345, 129. 357, 482. 367, 86
comis 49, 239. 348, 223. 380, 410
comitant 412, 259
comitante 182, 594. 380, 402. 412, 235
comitantibus 321, 275. 388, 631
comitantur 122, 484
comitata 56, 441. 72, 845. 279, 686. 284, 9
comitate 247, 692
comitavit 366, 55
comitem 97, 574. 144, 250. 179, 495. 223, 48
comitemque 228, 175. 315, 94
comites 76, 22. 79, 129. 80, 148. 84, 242. 102, 728. 123, 513. 124, 543. 126, 598. 150, 397. 165, 106. 184, 649. 416, 371. 417, 397. 421, 483. 474, 861
comiteſque 242, 565. 282, 776. 322, 290
comitique 229, 213. 412, 236
comitum 56, 426. 82, 186. 90, 379. 156, 555. 168, 165. 178, 461. 458, 514
comitumque 67, 725
commemorare 254, 5. 346, 162
commemorat 135, 2
commendat 179, 495
commenta 342, 54. 365, 38. 420, 464
commentaque 106, 37
commeruiſſe 156, 552
comminuit 356, 472
commiſi 276, 586
commiſiſſe 277, 625
commiſit 189, 25. 314, 74. 381, 431
commiſſa 61, 558. 169, 178
commiſſaque 118, 369. 343, 68
commiſſas 46, 169
commiſſo 295, 418
commiſſus 356, 478
committat 298, 393
committe 242, 550
committere 138, 75. 272, 478. 276, 600. 377, 342
committi 205, 427
committit 277, 631
committitur 178, 448. 351, 315. 441, 127
committunt 146, 307
commoda 321, 283
commota 181, 549. 267, 324
commune 20, 352. 156, 566. 247, 706. 280, 709. 341, 7. 376, 304
communemque 10, 135
communes 193, 127
communia 273, 489. 374, 271
communicat 373, 239
communis 107, 66. 174, 349. 365, 30. 372, 199. 379, 397. 421, 481
compacta 394, 784
compagibus 76, 30
compagine 35, 711
comparat 377, 338
comparentis 176, 410
compellat 80, 147. 250, 787. 360, 585. 434, 839
compendia 84, 234
compeſcit 426, 630
compeſcuit 108, 102. 269, 396
compleat 361, 616, 617
complectar 244, 603
complectens 299, 407
complecti 194, 144
complectitur 53, 353
complent 141, 153
complentur 135, 3
complerunt 371, 182
complet 87, 312
complevit 323, 311. 423, 537. 453, 395. 471, 816
complexa 102, 727. 282, 771. 301, 483. 355, 428. 383, 488
complexæ 241, 540
complexaque 430, 743
complexi 248, 731. 462, 619
complexibus 77, 48. 171, 249. 352, 328
complexu 118, 377
complexus 36, 734. 86, 286. 179, 494. 298, 388
componar 273, 503

componere 151, 416. 394, 767. 459, 530
componi 110, 157
componit 274, 520
componitur 193, 126
compos 223, 35
compositas 228, 194
composito 206, 444
compositum 252, 857
composuit 116, 318
comprecor 350, 285
comprendere 370, 160
comprenditur 264, 234
comprensam 181, 556
compressit 14, 206
compulit 143, 219
conamina 298, 390
conamine 77, 60. 235, 366
conantem 160, 659. 352, 327, 342. 414, 295
conantesque 323, 327
conanti 71, 820. 136, 12. 143, 232
conantur 278, 652
conata 53, 348. 72, 829, *bis*. 172, 292. 238, 462. 268, 354. 314, 81. 327, 419. 385, 569
conataque 431, 755
conatæque 119, 412
conatibus 113, 249
conatoque 32, 637
conatur 15, 233. 260, 166. 352, 342. 358, 519
concava 234, 334. 289, 127. 451, 369
concavaque 106, 30
concavat 47, 195
concedant 353, 384
concede 143, 222
concedimus 354, 394
concedite 236, 393
conceditur 297, 344
concentu 312, 11
conceperat 127, 611. 181, 554
concepit 20, 337. 64, 640. 176, 397. 294, 249
concepta 83, 214. 297, 528
conceptaque 301, 470
conceptas 189, 17
conceptus 302, 503
concessa 272, 453
concessit 187, 719
concha 295, 267
conchæ 242, 563. 447, 264
conchæque 19, 333
conchas 294, 260
conchis 131, 725. 395, 792
conciderant 138, 77. 295, 272
concidere 209, 538. 454, 422
concilio 290, 144. 433, 812
concilium 35, 710. 463, 645
conciliumque 12, 167
concipe 297, 352. 319, 222
conciperet 16, 255
concipias 42, 77
concipientibus 360, 569
concipit 12, 166. 17, 271. 37, 777. 85, 268. 189, 9. 211, 594. 274, 519. 295, 290. 297, 328. 299, 403. 304, 582. 416, 365. 436, 6. 450, 248
concipiunt 23, 431. 193, 108. 246, 682. 450, 336
concita 101, 711. 123, 519. 131, 706. 168, 158. 171, 243. 182, 594. 194, 154. 219, 834. 235, 357. 308, 690. 323, 334
concitat 373, 226. 412, 239
concitus 78, 89. 204, 413
conclamat 130, 691. 170, 227. 298, 385. 366, 73
concolor 176, 406, 309, 735. 330, 500
concordant 27, 518
concordes 93, 473. 247, 708
concordi 4, 25. 160, 664
concordia 232, 303. 397, 875. 413, 269
concorditer 216, 757
concrescere 160, 673. 263, 220
concresse 204, 416
concreta 124, 537
concretam 410, 201
concretaque 350, 270
concreto 383, 492
concretum 355, 436
concrevit 142, 202
concubitu 297, 353
concubiturus 203, 387
concubitus 112, 207. 181, 541. 259, 124. 301, 473. 308, 689
concubitusque 428, 668
concumbere 297, 338
concurrere 138, 89. 191, 62. 256, 46. 375, 275
concurreret 367, 87
concurretque 190, 30
concurrit 419, 452
concursibus 186, 695. 327, 436. 423, 544. 450, 337
concussa 371, 175. 447, 271
concussæ 69, 768
concussaque 196, 200. 328, 465
concussit 12, 179. 250, 781. 356, 468
concussitque 244, 604
concuteret 69, 755
concutiens 41, 50. 51, 277
concutiensque 343, 79
concutio 186, 691. 196, 201
concutit 11, 143. 73, 849. 193, 130. 330, 509
condar 409, 176
condas 75, 13
condat 250, 791
conde 382, 459
condebat 411, 209
condeturque 384, 524
condi 244, 608. 268, 362. 440, 88. 456, 458
condiderant 51, 274
condiderat 53, 230. 420, 459
condidit 35, 727. 151, 323. 230, 235. 320, 255. 351, 295. 379, 392. 422, 523. 439, 57
condit 237, 419. 385, 561
condita 53, 337. 419, 442. 445, 219
conditaque 246, 665
conditione 304, 569
conditor 125, 566
conditur 444, 193
conditus 76, 31. 302, 521
conducta 118, 375
conduntur 432, 775
confecta 163, 37
confer 305, 603
conferat 367, 98
conferre 214, 696
confertque 84, 236
confertur 364, 6
confessa 195, 171
confessam 321, 264
confessaque 163, 35
confessasque 143, 215
confessis 301, 484, 488

confesso

confesso 216, 756
confessus 75, 2. 429, 703
confidit 373, 240
confine 35, 718
confinia 119, 401. 342, 40. 386, 592. 399, 924. 403, 7. 448, 291
confiteor 41, 52. 194, 165
confiteorque 374, 270
confluat 281, 740
confouit 142, 176
confremuêre 14, 199
confudit 137, 58. 198, 278
confugisse 246, 688
confugit 199, 299
confundas 297, 346
confundere 416, 367
confundimur 51, 299
confusa 348, 214. 349, 251. 461, 606
confusaque 65, 66. 342, 55
confusura 182, 586
congelat 173, 307. 313, 60. 454, 415
congerie 424, 576
congeriem 5, 33. 264, 235
congerit 184, 651
congesta 225, 113
congestaque 4, 8. 194, 160
congestis 432, 777
congestoque 440, 89
congestos 11, 153
congrediturque 255, 31
congressus 208, 501
conjecit 240, 512. 358, 511
conjecto 201, 338. 382, 476
conjectos 467, 735
conjectum 78, 90. 237, 413
conjcit 197, 245
conjiciunt 137, 42. 312, 28
conjuge 50, 261. 80, 133. 122, 468. 125, 568. 143, 219. 144, 236. 156, 567. 181, 564. 184, 635. 185, 681. *& alibi quàm plur.*
conjugialia 135, 3
conjugii 281, 721. 414, 298
conjugiique 322, 298
conjugis 11, 446. 22, 395. 31, 610. 36, 734. 123, 515. 126, 595. 135, 10. 168, 152. 178, 450. 214, 69[illegible]. *& alibi quàm plur.*
conjugium 71, 804. 305, 613. 306, 621, 634
conjugiumne 191, 69
conjunctaque 325, 378. 367, 96
conjunctior 461, 599
conjunctis 314, 64
conjungere 428, 668
conjux 20, 351, 362. 29, 557. 31, 605. 85, 256, 265. 122, 488. 126, 583, 590. 141, 152. 180, 538. 184, 647. 186, 711. *& alibi quàm plur.*
conjuxque 386, 574
connexis 355, 430
connubia 26, 480, 490. 306, 618. 319, 226. 347, 194. 405, 69
connubio 177, 428
conor 79, 108
conorque 220, 854
conquesti 412, 243
consanguineas 239, 476
conscelero 190, 35
conscendere 98, 615
conscendit 87, 299. 380, 422. 434, 820
conscendunt 170, 222
conscia 56, 438. 62, 593. 86, 190. 181, 547. 182, 588. 195, 194. 203, 385. 280, 706. 298, 367. 364, 15
conscius 107, 63
consederat 380, 408
consedêre 363, 1
consedi 399, 931
consensistis 376, 315
consensu 217, 776
consequar 259, 126
consequitur 60, 548. 123, 509. 171, 235. 214, 688. 307, 672
consequiturque 226, 143
conserto 409, 166
consiederat 78, 95. 344, 105
considere 33, 679. 63, 632. 73, 869. 175, 373. 362, 627
consilii 163, 40. 326, 415
consiliique 281, 745
consiliis 45, 146. 378, 361
consilioque 242, 560
consilium 35, 710. 162, 30. 247, 706. 283, 778. 381, 433
consiste 237, 406
consistere 6, 54. 41, 59
consistitque 40, 22
consistuntque 192, 102. 228, 181
consitaque 31, 598
consitor 105, 14
consolenturne 30, 578
consonat 206, 451
consonus 387, 610
consorte 19, 319. 165, 94. 294, 246. 324, 347
consorti 238, 444
consortia 389, 663
conspecta 142, 202. 178, 455. 358, 526. 359, 553
conspectior 134, 796. 395, 794
conspectos 58, 494
conspectum 62, 594
conspexit 32, 640. 132, 731. 247, 715
conspiceris 105, 19
conspicit 70, 794. 129, 669
conspicui 236, 373
conspicuus 356, 467
constabat 350, 264. 439, 58
constant 446, 258
constantia 322, 293
constat 209, 533
consternantur 52, 314
consternatique 342, 60
constiterant 191, 73
constitit 25, 467. 31, 609. 69, 766. 77, 67. 128, 628. 144, 255. 152, 452. 168, 169. 183, 627. 197, 238. 252, 868. 269, 397, *& alibi quàm plur.*
constituis 271, 448
constituit 181, 569
constituunt 163, 53
construit 453, 397
consuerant 245, 658
consuescit 456, 463
consueta 320, 259
consuetaque 383, 491
consuetas 50, 266
consuetissima 334, 637
consulat 45, 141. 326, 412
consule 52, 300
consulit 75, 9. 460, 576
consultaque 298, 363
consultus 89, 346
consumite 109, 113
consumitis 446, 236

consumpserat 253, 875. 282, 767
consumpta 98, 600
consumptaque 408, 148
consumptis 225, 106
consurgere 201, 344. 210, 570. 454, 431
consurgit 193, 129
contacto 400, 936
contactu 107, 52
contactus 197, 240
contagis 210, 551. 444, 195
contegat 269, 391
contemne 61, 571
contemnere 96, 559. 317, 155
contempsêre 422, 519
contemptaque 151, 425. 403, 19
contempto 408, 141
contemptor 94, 514. 312, 7. 393, 761
contemptoremque 264, 240
contemptrix 12, 161
contemptus 59, 527. 397, 859
contende 367, 79
contendere 73, 855. 116, 303. 146, 315. 165, 93. 364, 9
contendisse 254, 6
contendite 304, 570
contentique 9, 103
contento 172, 286
contentus 15, 226. 25, 461. 44, 131. 216, 743. 373, 249
contentusque 141, 166
conterit 404, 44
contermina 37, 774. 108, 90. 242, 552. 244, 620
conterminus 449, 315
conterruit 172, 287
conticuêre 157, 574
conticuit 172, 293. 300, 430
contigerant 80, 133. 91, 409. 170, 217. 189, 6. 321, 268. 347, 194
contigerat 14, 211. 316, 122
contigero 315, 103
contigit 20, 340. 22, 404. 44, 123. 57, 457. 62, 578. 86, 269. 125, 568. 155, 531. 203, 392. 273, 483. 297, 334. 315, 111. 319, 220. *bis.* 378, 353. 425, 607. 454, 416. 457, 497
contiguas 107, 57
contineat 327, 432
continet 117, 351. 118, 367
contingat 455, 443
contingent 384, 526. 396, 832
contingere 41, 57. 45, 151. 47, 189. 73, 860. 99, 834. 132, 748. 235, 351. 237, 423. 332, 582. 391, 708. 408, 138
continget 282, 760
contingit 88, 321
continuam 448, 289
continuant 412, 240
continuêre 372, 208
continui 215, 734
contorta 235, 345
contortam 136, 32
contorto 217, 782
contortum 151, 422
contra 69, 757. 108, 80. 117, 361. 136, 30. 183, 605. *et alibi quàm plur.*
contractoſque 51, 273
contractus 415, 345
contrahit 444, 198
contrahitur 36, 741. 50, 262. 152, 458
contraque 127, 609. 179, 477. 204, 411
contraria 7, 65. 52, 314. 54, 380. 88, 329. 251, 814. 347, 179. 371, 183. 381, 429. 414, 301. 449, 324
contrarius 42, 73. 60, 541. 239, 471. 248, 737
contraxerat 80, 144
contraxêre 95, 660
contraxit 9, 116
contracto 244, 607
contremuit 249, 758
contribuêre 197, 231
contudit 343, 85
contulerant 171, 242
contulerat 267, 348. 308, 694
contulit 115, 278. 345, 145. 467, 743
convaluit 239, 478
convellere 267, 351. 316, 123
conveniens 275, 552
conveniet 368, 111
conveniunt 30, 577. 72, 846. 192, 101. 283, 896. 464, 667
conversa 8, 88. 134, 781. 397, 879
conversæ 414, 300
convertit 114, 267. 194, 140. 195, 189. 249, 768. 319, 209
convertunt 458, 516
convexa 186, 697
convexi 5, 26
convexum 409, 154
convexus 399, 911
convicia 36, 756. 124, 548. 160, 664, 676. 170, 210. 175, 378. 286, 302. 333, 601. 376, 306. 422, 522. 429, 710
conviciaque 175, 362
convicti 366, 58
conviva 264, 237
convivia 12, 165. 135, 5. 205, 431. 348, 222. 389, 675
convocat 17, 276. 373, 230. 417, 405
convulsaque 196, 204
convulso 349, 254
coortis 330, 512
copia 45, 157. 90, 391, 392. 93, 466. 169, 194. 178, 447. 181, 545. 250, 792. 251, 838. 257, 88. 297, 356. 316, 129. 321, 278. 350, 265. 372, 208. 377, 332. 397, 863. 405, 70
copula 217, 769
cor 149, 384. 355, 421
coralium 454, 416
coram 275, 559
corbe 427, 644
corda 297, 351. 334, 624. 458, 514
corde 63, 622. 101, 690. 172, 266. 190, 33. 273, 501. 323, 329. 337, 709
Corinthiaci 458, 507
Corintho 151, 407
corna 246, 665. 395, 816
cornaque 9, 105
corneaque 241, 545
corneus 34, 697
cornibus 32, 652. 53, 344. 62, 603. 76, 20. 147, 328. 194, 161. 200, 318. 209, 530. 289, 111. 295, 271, 296. 350, 269. 461, 582
cornicis 198, 274

corniger 136, 17. 425, 602. 449, 309. 458, 511
cornigeræ 399, 926
cornigeris 215, 706
cornu 65, 671. 53, 874. 95, 533. 118, 392. 149, 883. 171, 243. 200, 313. 257, 85, 88. 258, 91, 97. 293, 222. 312, 16. 344, 103. 462, 611
cornua 25, 455. 52, 641. 36, 740. 42, 80. 57, 453. 73, 855. 80, 139. 82, 194, 200. 101, 682. 137, 56. 193, 112. 195, 179. *& alibi quàm plur.*
cornuaque 44, 117. 200, 318. 329, 476. 462, 620
cornum 237, 408. 356, 451
cornuque 313, 37
cornus 214, 683
corona 40, 27. 305, 598. 363, 1
coronæ 96, 555. 228, 181
coronam 228, 178. 390, 704. 462, 615
coronant 267, 335
coronantur 231, 264
coronas 267, 337. 390, 698. 429, 708
coronat 150, 388
coronatæ 465, 696
coronatis 67, 713
Coroncus 61, 569
Coroniden 462, 624
coronis 60, 542. 315, 91. 414, 315. 430, 733
corpora 3, 2. 11, 156. 18, 300. 27, 527. 49, 235. 50, 267. 52, 326. 53, 358. 57, 459. 64, 644. 65, 663. 70, 772. *et alibi quàm plur.*
corpore 4, 18. 13, 186. 23, 428. 35, 706. 36, 739. 45, 150. 70, 775. 76, 44. 84, 222, 236. 85, 249. 91, 417. 93, 467. *& alibi quàm plur.*
corporeaſque 440, 105
corporeuſque 176, 407
corporibus 82, 181. 172, 277. 262, 195. 433, 801
corporis 22, 408. 32, 650. 77, 56. 90, 398. 157, 584. 175, 380. 200, 317. 253, 880. 352, 339. 360, 571. 404, 61. 475, 873
corpus 54, 362. 63, 611. 64, 647, 648. 76, 33, 40. 82, 197. 87, 308. 89, 359. 90, 396. 91, 417. 94, 493, 509. 109, 112, 139. 110, 158. *& alibi quàm plur.*
corpuſque 113, 244. 220, 852. 230, 234. 316, 141. 335, 675. 400, 948
corque 172, 282. 261, 178
correctis 274, 528
correpta 272, 454. 281, 733
correptaque 16, 257
correpti 350, 274
correptus 91, 416. 130, 676. 240, 514
corrige 43, 89
corripe 45, 145
corripiens 183, 611
corripimus 421, 497
corripit 153, 483
corripitur 47, 210
corripiunt 97, 565
corripuêre 45, 158
corripuit 366, 69
corruat 55, 403
corrumpere 178, 461
cortex 53, 353. 54, 363. 268, 353. 269, 391
cortice 29, 554. 118, 375. 155, 537. 249, 762. 268, 362. 278, 658. 302, 494. 498, 501, 512. 310, 736. 426, 630
corve 60, 535
corvo 147, 329
coruſcant 122, 494
coruſcis 37, 768
corvum 63, 632
corvus 62, 596
Corycidas 19, 320
coryli 288, 93
corymbis 100, 665
Corythi 140, 125. 202, 361
Corythumque 350, 290
Corythus 350, 292
coſtas 131, 726
coſtis 138, 78. 352, 330, 347
coſtumque 296, 308
crabronis 451, 368
crabronum 324, 335
Cragon 278, 645
Crantor 353, 367
Crantoris 353, 361
cras 445, 216
Crateïdæ 393, 749
crate 250, 806
cratem 353, 370
crater 246, 669. 349, 236. 390, 701
craterà 138, 82. 390, 681
cratere 151, 424
Crathis 449, 315
creamur 265, 18
creârit 167, 126
creat 23, 433
creatam 61, 553. 69, 756
creati 96, 543. 213, 666
creatis 170, 206. 190, 30
creato 362, 624
creator 233, 309
creatos 208, 500
creatum 255, 23
creatus 36, 760. 64, 650. 140, 145. 322, 295, 303. 364, 22, 378, 358. 429, 699
creaverat 79, 116
creavit 296, 327
creber 318, 190
crebri 274, 537
crebros 302, 508. 467, 721
credant 341, 26. 452, 390
credar 40, 39. 277, 624
credas 43, 90. 142, 194. 257, 75. 294, 250. 330, 517
credat 22, 400
crede 20, 361. 113, 228. 224, 94. 403, 31. 429, 692
credens 297, 361. 315, 108. 404, 61. 460, 566
credenſque 143, 213. 271, 444
credentes 244, 612
credere 87, 311. 128, 627. 132, 731. 177, 421. 181, 561. 214, 695. 215, 722. *bis.* 239, 468. 262, 203. 398, 900. 462, 613
crederet 293, 226. 335, 672. 344, 115
credi 34, 696. 98, 610. 116, 320. 353, 360
crediderim 446, 260
credideris 356, 456. 396, 825
credidit 229, 220. 385, 554
credimus 53, 230. 275, 554
credis 36, 754. 428, 677
credita 358, 532. 439, 74
credite 296, 302, 303. 370, 173. 374, 263. 446, 254

creditur 36, 749. 137, 49. 179, 474
creditus 365, 43
credo 276, 610. 451, 359
credulitas 342, 59. 399, 934. 440, 101
credulitate 457, 498
credulus 252, 858
credunt 49, 235. 106, 46
cremabis 45, 136
cremabit 423, 540
cremârat 361, 614. 406, 85
cremari 390, 696
cremâro 183, 614
cremat 251, 838
crematis 388, 637
cremavit 419, 444
cremer 178, 457. 239, 478
Crenæe 351, 313
crepitantia 470, 783
crepitantibus 307, 648. 333, 604
crepitantis 467, 725
crepuitque 283, 783
crepuſcula 15, 219. 333, 596. 408, 122. 463, 651
creſce 74, 643
creſcendo 4, 11. 118, 376. 454, 434
creſcens 302, 495
creſcente 247, 716
creſcentem 268, 361
creſcentemque 257, 74
creſcenteſque 285, 24
creſcenti 232, 290
creſcentis 424, 583
creſcit 20, 336. 65, 671. 97, 567. 156, 547. 297, 333. 329, 490. 342, 58. 444, 198
creſcitque 79, 110
creſcunt 20, 345. 283, 550. 193, 124. 241, 522. 312, 13
Creſſa 280, 702
Cretæas 278, 665
Cretæi 205, 434
cretis 196, 223
Cretàque 459, 541
Crete 225, 118. 278, 667. 281, 734
Creten 225, 99. 228, 183. 391, 706
Cretenque 459, 450
Cretoſaque 207, 463
Cretum 138, 85
cretus 127, 607. 233, 307. 365, 31. 393, 750. 469, 760
creverat 227, 155. 302, 505
creverunt 22, 403. 23, 421
creviſſe 228, 191
crevit 91, 415. 107, 60. 112, 210. 129, 661. 224, 82
cribri 355, 427
crimen 26, 483. 57, 447, 462. 63, 614. 71, 813. 80, 141. 191, 71. 226, 130. 230, 240. 287, 68. 293, 231. 294, 243. 316, 141. 366, 60, 64. 376, 299, 303
crimenque 157, 584. 438, 37
crimina 85, 268. 167, 131. 277, 628. 292, 197. 301, 470. 321, 267, 280. 366, 67. 376, 312. 381, 437
crimine 62, 590, 600. 56, 433. 96, 551. 179, 474. 210, 576. 219, 834. 226, 129. 255, 24. 268, 372. 296, 312. 365, 46. 366, 57. 376, 308. 458, 502
criminibuſque 417, 401
criminis 37, 766. 181, 541
crinale 137, 53
crinalem 282, 770
crinales 158, 617
crine 24, 450. 125, 559. 272, 289. 224, 78. 312, 6. 386, 584
crinem 28, 542. 53, 350. 102, 726. 125, 558. 134, 801. 168, 161. 195, 189. 224, 93. 356, 682. 381, 427, 428. 473, 849
crines 51, 283. 65, 673. 91, 421. 116, 311. 152, 432. 305, 592. 350, 275. 464, 676
crinibus 121, 454. 123, 495. 142, 195. 350, 280
crinis 222, 10. 234, 319. 250, 801
crinita 133, 771
crinitas 297, 349
criſtâ 194, 150
criſtæ 185, 672
criſtata 222, 25
criſtati 126, 599. 333, 599
criſtis 76, 32. 464, 669, 683
Crocale 81, 169
croceis 80, 150
croceo 284, 1
croceum 94, 509
crocique 119, 393
Cromyona 205, 435
Crotonis 437, 15. 438, 55
cruciabere 64, 651
cruciata 265, 292
cruciataque 101, 694
cruciatibus 261, 779
crudele 239, 467. 306, 620
crudelem 189, 26
crudeles 287, 76. 384, 518
crudeleſque 410, 200
crudelia 101, 697. 184, 653. 384, 531. 430, 778
crudelior 336, 701
crudelis 63, 612. 93, 477. 136, 20. 172, 280. 180, 534. 228, 175. 261, 177. 268, 359. 430, 736
crudus 113, 240
cruentæ 127, 618. 470, 788
cruentant 237, 424
cruentas 267, 344. 411, 211
cruentati 97, 572
cruentato 108, 104
cruento 325, 395. 434, 819
cruentos 306, 620
cruentum 35, 718. 109, 133. 214, 689
cruor 109, 121. 171, 253. 175, 388. 249, 764. 260, 170. 292, 210, 211. 309, 728. 379, 394. 398, 887
cruore 63, 607. 80, 148. 122, 482. 201, 343. 237, 402. 259, 132. 261, 782. 353, 382. 358, 534. 376, 388. 412, 238. 440, 98
cruorem 138, 83. 199, 286. 200, 333. 236, 386. 309, 731. 341, 30. 377, 331. 380, 409. 433, 801
cruori 110, 140. 456, 463
cruoris 110, 161. 224, 63. 383, 482. 394, 768. 422, 529
crura 15, 236. 18, 306. 27, 509. 53, 351. 126, 580. 148, 351. 152, 432, 456. 301, 489. 338, 752. 354, 392. 423, 551. 452, 377.
cruraque 400, 963
cruribus 82, 197. 167, 143. 354,

354, 403. 396, 826
cruris 141, 168
crurum 339, 793
crus 314, 74
cubat 333, 612
cubilo 62, 592. 458, 501
cubilia 223, 55. 306, 635. 320, 259
cubitique 352, 343. 421, 501
cubito 201, 343
cubitoque 274, 517. 334, 621
cucurri 158, 613. 220, 844
cui 27, 512. 29, 557. 46, 185. 68, 742, *et alibi quàm plur.*
cuiquam 88, 336. 195, 172. 304, 576
cuique 50, 259. 210, 575. 331, 543. 334, 637. 429, 705. 446, 252. 469, 764
cuive 265, 278
cujus 31, 613. 39, 3. 81, 157. 115, 290, *et alibi quàm plur.*
culmen 18, 289
culmina 18, 295
culmine 146, 291. 177, 432. 357, 480
culpa 215, 724. 276, 609. 292, 200. 306, 629. 327, 421. 376, 300. 438, 42. 441, 115
culpæ 160, 666. 191, 69. 214, 749. 304, 553
culpam 40, 37. 57, 452. 60, 546
culpavi 304, 581
culpetne 85, 256
culta 272, 361. 322, 297
cultique 67, 710
cultis 155, 535. 170, 208
cultor 139, 100. 402, 4
cultores 19, 327
cultoribus 213, 653
cultro 200, 314. 456, 464
cultros 211, 599. 441, 134
cultroſque 197, 244
cultu 137, 49. 145, 279
cultum 98, 609
cultuque 173, 314
cultus 178, 454. 234, 322. 252, 854. 280, 711. 302, 517. 354, 408
cultuſque 133, 766. 191, 58
cum *adv.* 7, 58. 70. 13, 197. 29, 560. 31, 509. 53, 347, 350. 54, 373, 382. 56, 418, *et alibi quàm plur.*
cum, *præp.* 4, 20. 6, 51, 56. 13, 180. 14, 217. 36, 733, *et alibi quàm plur.*
cumque 18, 286, 287. 23, 432. 27, 526. 47, 215. 63, 616. 92, 458, *et alibi quàm plur.*
Cumæa 408, 121, 135
Cumææ 466, 712
Cumarum 407, 104
cumulemur 456, 462
cumulum 319, 206. 408, 137
cumulumque 420, 472
cumuluſque 458, 508
cunarum 257, 67
cunas 298, 392
cunaſque 453, 405
cuncta 8, 83. 13, 190. 25, 465. 168, 154. 180, 522. 192, 96. 194, 165. 275, 553. 281, 732. 294, 266. *et alibi plur.*
cunctæ 57, 460. 102, 716
cunctæque 102, 716
cunctantem 129, 652. 301, 462
cunctaque 71, 805. 91, 424. 282, 776. 312, 15
cunctari 249, 753
cunctas 112, 211
cunctatus 43, 105
cunctatuſque 136, 32
cuncti 173, 313. 203, 378. 325, 377
cunctis 48, 227. 62, 595. 99, 646. 116, 325. 347, 177. 415, 336. 469, 764
cunctiſque 264, 255. 335, 646
cunctos 128, 631. 244, 611. 332, 578. 368, 115
cunctoſque 147, 322. 248, 725
cuneatus 394, 778
cunei 330, 514
cunis 87, 313
cuperem 211, 583
cuperet 416, 353
cupiam 274, 531
cupiaſque 377, 330
cupidi 130, 679
cupidine 15, 234. 43, 104. 84, 225. 117, 346. 163, 50. 185, 671. 224, 74. 226, 143. 230, 224. 232, 300. 272, 454. 281, 733. 291, 182. 306, 636. 307, 666. 335, 338. 393, 762. 398, 906. 403, 29. 411, 229. 443, 173
cupidinis 24, 453. 274, 542
cupidiſque 314, 63
cupido, *ſubſt.* 99, 620. 116, 321. 143, 220. 149, 366. 155, 529. 129, 19. 191, 73. 272, 481. 296, 311
cupidoque 178, 467
cupiduſque 411, 215
cupiens 14, 212. 46, 184. 100, 679. 141, 170. 184, 654. 318, 184. 336, 687. 448, 300
cupiêre 89, 353
cupies 64, 651. 203, 377
cupio 93, 466. 240, 506
cupioque 266, 303
cupit 26, 490. 91, 415, 425. 92, 450. 117, 351. 179, 475. 251, 834. 272, 461. 298, 372. 408, 135
cupiunt 428, 673
cupiuntque 234, 533
cupreſſu 81, 155
cupreſſus 288, 106
cur 97, 581. 120, 430. 122, 466. 126, 593, & *alibi plur.*
cura 6, 48. 55, 406. 92, 437. 125, 574. 154, 516. 179, 493. 180, 535. 210, 566. 218, 805. 248, 724. *et alibi.*
curæ 16, 250. 66, 683. 90, 396
curæque 327, 426
curam 14, 209. 156, 557. 178, 461. 258, 107. 372, 217
curaque 321, 274
curarum 224, 81
curas 43, 94. 88, 318. 428, 668
curaſque 346, 156
curat 26, 480. 303, 529. 325, 370. 336, 682. 532, 345
Curetas 115, 282
Curetida 226, 153
Curia 371, 197
Curibus 432, 778
curis 70, 779. 212, 634. 265, 275. 469, 768

curras

curras 229, 203
currat 304, 583
currebam 62, 586. 158, 604
currendo 216, 760
currere 47, 208. 65, 662. 100, 663. 158, 609. 324, 336. 417, 389
curribus 159, 643
curru 59, 531. 197, 234. 250, 796. 309, 717. 343, 73. 345, 128. 374, 252. 458, 506, 524
currubus 154, 511. 159, 643. 265, 272
curruque 148, 360
currum 45, 135, 150. 195, 645. 343, 78. 458, 518
currunt 46, 168
currus 41, 47, 62. 42, 74. 43, 104, 106. 46, 166. 52, 305, 318, 327. 55, 388. 128, 630. 150, 402. 151, 424. 196, 208, 219. 250, 794. 470, 790
curruſque 48, 230
curſibus 255, 18
curſu 27, 525. 72, 838. 82, 199. 84, 219. 116, 303. 202, 545. 233, 911. 299, 401. 307, 669. 308, 679. 324, 347. 330, 510. 356, 477. 425, 601. 437, 13
curſuque 384, 508. 415, 229
curſus 67, 721. 99, 636. 134, 787. 158, 610. 170, 226. 218, 792. 260, 152. 304, 575. 305, 590. 306, 638. 307, 667, 672. 416, 354
curva 86, 276. 155, 536. 245, 653. 324, 352. 350, 277
curvæ 18, 298. 46, 163. 157, 594
curvamina 100, 672. 271, 449
curvamine 44, 130. 77, 66. 164, 64. 197, 227. 228, 194. 344, 95
curvantem 42, 83
curvantur 308, 699
curvare 206, 441
carvarent 271, 434
curvari 458, 509
curvarique 58, 479
curvat 67, 715
curvata 47, 199. 78, 93. 400, 963
curvataque 288, 94. 302, 508
curvatura 43, 108
curvi 50, 265. 441, 123
curvique 75, 11. 349, 243
curvis 359, 560
curvo 89, 342. 131, 720
curvos 258, 114. 319, 229. 324, 342. 404, 51
curvum 137, 53. 330, 505
cuſpide 25, 470. 47, 199. 69, 767. 78, 83. 115, 299. 125, 571. 140, 125. 164, 80. 185, 673. 237, 408. 353, 371. 360, 580, 594. 386, 580
cuſpidis 135, 9. 164, 78. 193, 131. 343, 74
cuſpis 137, 38. 214, 673. 235, 345. 344, 100. 353, 372
cuſtodem 390, 703
cuſtodemque 196, 213
cuſtodes 108, 85. 200, 329
cuſtodia 182, 572. 224, 69. 246, 684. 281, 749. 346, 149. 416, 371
cuſtodit 338, 747
cuſtodita 262, 190
cuſtos 29, 562. 33, 678. 194, 151. 234, 321. 324, 348. 333, 609
cute 77, 64
cutem 62, 583. 86, 276. 90, 397. 260, 167
cuti 126, 577
cutis 100, 675. 175, 387. 250, 803
Cyane 151, 412, 425
Cyaneë 272, 451
Cyanen 153, 465
Cyanes 151, 409
Cybeleïa 308, 704
Cybeleïus 288, 104
Cycladas 50, 264
Cyclope 397, 860
Cyclopis 393, 744, 756. 409, 174. 412, 249
Cyclops 393, 755. 394, 780. 397, 876. 398, 882
Cyclopum 16, 259. 87, 305. 402, 2. 440, 93
Cycneia 202, 371
Cycno 60, 539
Cycnus 54, 367, 378
Cydoneaſque 222, 22
Cygni 346, 150
Cygnis 309, 708. 422, 509
Cygno 343, 76, 346, 164
cygnorum 150, 387. 422, 509
cygnum 344, 101. 345, 125, 138
Cygnumque 345, 122
Cygnus 343, 72. 346, 171
Cyllan 371, 174
Cyllare 354, 393. 355, 421
Cyllaron 354, 408
Cyllene 203, 386
Cyllenide 142, 176
Cyllenius 35, 713. 97, 720. 71, 818. 147, 331. 369, 146. 413, 291
Cylleno 14, 217
Cyllenenque 158, 607
cymba 18, 293
Cynthi 170, 204
Cynthia 216, 760. 459, 537
Cynthus 48, 221
Cypariſſe 289, 121
Cypariſſus 289, 130
Cypriæ 307, 645
Cyprio 84, 220
Cypro 295, 270
Cypron 309, 718
Cytherea 309, 717. 421, 487. 470, 803. 471, 816
Cythereia 111, 190. 303, 529. 306, 640
Cytoriaço 167, 132
Cythno 144, 252
Cythnon 207, 464

D.

DA 26, 486. 40, 38. 87, 295. 212, 628. 235, 251, *et alibi.*
debant 157, 590. 168, 152
dabas 433, 806
dabat 9, 102. 10, 132. 28, 529. 30, 576. 78, 88. 88, 340. 98, 619. 121, 448. 126, 597. 136, 33, *et alibi quàm plur.*
dabatur 306, 643
dabimus 144, 247
dabis 178, 444. 181, 544
dabit 110, 150. 162, 33. 190, 46. 451, 353
dabitur 43, 101. 66, 701. 89, 367. 190, 41. 247, 691
dabo 143, 227
dabunt 455, 441
dabuntur 304, 571

INDEX

Dædale 230, 240
Dædalion 322, 295. 324, 340
Dædalon 231, 261
Dædalus 227, 159, 166. 228, 183. 230, 250. 281, 741
damæ 396, 832
Damas 303, 539
Damasichthona 171, 254
Damis 24, 442
damna 325, 379, 381. 341, 16. 459, 558. 469, 775
damnandus 204, 402
damnans 460, 568
damnantem 102, 718
damnaret 304, 477
damnare 296, 323. 438, 42
damnâſſe 376, 309
damnatque 274, 522
damnatur 317, 178
damnatura 219, 839
damnatus 369, 145
damnavit 88, 335
damnes 395, 809
damni 153, 476
damno, *ſubſt.* 47, 213. 60, 540. 210, 552. 249, 777. 297, 340
damno, *verb.* 213, 643
damnoſa 309, 707. 323, 376. 384, 517
damnoſaſque 229, 215
damnum 21, 379. 258, 100. 262, 193. 410, 197
damus 23, 415. 238, 455. 275, 559
Danaas 367, 92. 420, 467
Danaam 366, 59
Danaë 127, 611
Danaeïus 135, 1
Danaën 166, 113. 315, 117
Danaï 341, 13. 420, 472
Danaïs 343, 69. 369, 134. 373, 238. 377, 327
Danaos 371, 181
danda 56, 431. 108, 75. 386, 593. 441, 110
dant 52, 326. 53, 341. 71, 811. 101, 683. 102, 733. 104, 11. 192, 494. 150, 390. *et alibi quàm plur.*
dantem 171, 234. 328, 465. 373, 237. 381, 424
danti 99, 640
dantibus 209, 540
dantque 246, 673. 380, 420. 390, 703
dantur 179, 489. 211, 608
dapes 139, 113. 185, 664. 251, 824
Daphne 24, 452
Daphnes 26, 490
Daphnidis 114, 277
dapibus 246, 683. 316, 120. 439, 75. 440, 87
dapibuſque 242, 571
Dardaniam 454, 431
Dardanidas 380, 412
Dardanio 377, 335. 469, 767
dare 25, 458, *bis.* 31, 618. 41, 52. 45, 149. 64, 646. 99, 639. 100, 679. 120, 424. 141, 170. 158, 629. *et alibi quàm plur.*
darentque 463, 645
darentur 216, 750
dares 280, 712. 372, 224
daret 275, 570. 337, 720
dari 264, 258. 377, 331
das 40, 36. 212, 621
dat 29, 556. 32, 646. 46, 165. 55, 407. 57, 450. 73, 863. 78, 84. 82, 194, 195. 113, 242. 141, 169. *et alibi quàm plur.*
datque 54, 384. 137, 47. 304, 556. 449, 309
data 62, 588. 69, 757. 159, 646. 178, 436, 447. 193, 137. 205, 421. 213, 663. 225, 111. 247, 712. 251, 839. *et alibi quàm plur.*
datæ 22, 389. 414, 297
datam 240, 504
dataque 295, 292
datas 45, 151. 180, 507
date 118, 383. 168, 160. 268, 376. 283, 790. 367, 94. 378, 370. 379, 381. 384, 534. 430, 732
datique 371, 191
datis 173, 297. 178, 463. 216, 759. 231, 266. 298, 363. 368, 101. 379, 380. 390, 702
dato 20, 335. 40, 42. 192, 94. 238, 447
datos 42, 74
datum 87, 314. 152, 451. 214, 686
datur 189, 8. 264, 274. 361, 596. 422, 530
datura 125, 552. 341, 30
dature 97, 579
datus 108, 77. 384, 530
Daulia 145, 276
Dauni 422, 510
Daudo 420, 458
de 10, 127. 15, 226. 19, 325, 326. 22, 405, 413. *et alibi quàm plur.*
deque 57, 465. 83, 214. 88, 326. 121, 454. 123, 516. 211, 610. 275, 567. 362, 621
Dea 21, 381. 36, 738, 747. 57, 454. 59, 521. 69, 752. 81, 163. 82, 182. 85, 254. 146, 390. 148, 345. 150, 396. 153, 462, *et alibi plur.*
Deæ 21, 373, 385. 44, 119. 57, 449. 61, 562. 64, 654. 121, 456. 124, 548. 146, 300, 310. 148, 345. 162, 32. *et alibi.*
Deam 34, 695. 70, 773, 787. 89, 364. 149, 379. 151, 425. 152, 452. 173, 318. 294, 239. 377, 345. 393, 747. 434, 842
Dearum 170, 207. 268, 381
Deas 122, 473. 160, 663
debeat 453, 401
debebat 272, 455
debebit 190, 48
debebunt 64, 644
debellata 127, 605
debemur 285, 32
debent 271, 430. 464, 662
debere 108, 76. 137, 43. 194, 164. 326, 406. 360, 573. 455, 444
deberi 378, 355
debes 26, 481, 482. 112, 195, 197. 281, 747
debet 80, 137
debilis 344, 106
debilitaturum 368, 112
debita 10, 137. 180, 538
debueram 186, 700. 276, 390. 355, 445
debuit 211, 582. 243, 600. 397, 877. 419, 444. 471, 817
deceant 354, 414. 424, 579
deceat 116, 312
decebat 76, 542. 116, 330. 216, 758
decem 454, 423
decent 25, 457. 294, 266. 397,

397, 850
decentia 24, 450
decentior 354, 405
deceperat 370, 163
deceperit 167, 125
decepit 226, 132
deceptaque 405, 81
deceptam 219, 826
decepto 196, 214. 266, 316
deceptus 90, 385. 140, 147. 372, 216
decerpſi 400, 943
decerpſit 315, 112
decerpta 307, 649
decerptaque 400, 943
decerptas 32, 645
decertare 433, 804
decet 40, 14. 63, 622. 85, 265. 261, 781
deciderant 9, 106
decidere 267, 345
decidit 18, 308. 352, 339. 360, 569. 435, 847
decimæ 331, 530
decimo 280, 713. 344, 97. 372, 209. 373, 227
decimum 265, 286. 343, 76. 389, 666
decipere 97, 587
deciperetur 281, 739
decipiat 238, 435. 320, 253
decipiet 192, 93
decipis 281, 746
decipit 92, 431. 218, 788. 368, 104
declinat 192, 88. 307, 667
declinet 45, 138
decliva 27, 206
declive 445, 227
declivia 5, 39
declivibus 157, 591. 176, 399
declivis 120, 432. 179, 487. 204, 410
decolor 105, 21
decor 26, 488. 216, 738. 343, 90
decoram 70, 773
decore 347, 189
decorem 305, 589, 590. 414, 322
decori 397, 849
decoris 54, 382. 241, 535. 258, 98. 428, 684
decoro 168, 167
decreſcentibus 20, 345
decreſcunt 36, 740. 51, 292
decreta 470, 781
decuit 113, 230. 342, 35
decurrere 97, 569. 276, 590
decurrit 404, 50
decurſus 447, 266
decus 67, 725. 96, 548. 234, 317. 279, 689. 361, 612. 382, 480. 434, 833
decuſque 91, 422
dedantur 389, 662
dedecet 186, 689
dedecus 57, 473. 183, 608. 255, 26. 318, 184. 357, 498
dederam 371, 180
dederant 53, 346. 200, 330. 307, 652. 367, 81
dederas 351, 313
dederat 52, 305. 61, 556. 79, 120. 128, 643. 129, 647. 173, 324. 269, 400. 287, 81. 340, 3. 343, 73. *& alibi*
dederatque 253, 876. 348, 206
dedere 65, 675. 83, 207. 88, 315. 108, 79. 208, 495. 337, 735. 462, 612, 617
dederint 214, 692. 435, 844
dederis 403, 31
dederit 383, 482
dederitis 174, 357
dedero 240, 510
dederunt 282, 755. 352, 334
dedi 15, 220. 212, 632. 371, 178. 374, 259
dedimus 13, 195. 147, 337
dediſſe 63, 608. 147, 322. 240, 513. 430, 740
dediſſent 281, 729. 291, 163
dediſſes 276, 578
dediſſet 216, 753. 241, 533. 428, 659
dediſti 158, 619. 194, 165. 385, 557
dedit 6, 51. 8, 85. 21, 376, 381. 24, 453. 63, 606, 627. 66, 695. 70, 788. 76, 37. 88, 338. 91, 427. *& alibi plur.*
deditque 79, 128
deditus 399, 921
deducens 106, 36
deducentia 439, 76
deducere 173, 322. 463, 656
deduci 178, 445
deducit 43, 106. 116, 311. 145, 263. 171, 233. 301, 462. 329, 477. 374, 264
deducite 3, 4
deducitur 164, 69
deductas 225, 104
deductus 447, 267
deducunt 30, 582. 100, 663
deduxiſſe 350, 263
deduxit 93, 480. 176, 405
deerant 18, 292
deerat 8, 77. 85, 268
deerit 451, 354
deerunt 395, 819
defecerat 275, 566
defecta 292, 194
defectos 139, 96
defendentia 360, 589
defendere 178, 464. 349, 232. 372, 218. 376, 303, 310
defenderet 389, 665
defendit 124, 526. 256, 39
defendite 269, 384. 376, 314
defenditur 164, 79
defenſæ 330, 526. 469, 770
defenſamus 325, 374
defenſore 375, 274
defenſus 77, 63
deferre 90, 633
deferri 258, 117
defeſſa 262, 198
deficeret 286, 56
deficis 112, 200
deficit 53, 382. 331, 537. 355, 448
deficiunt 239, 492. 278, 648. 360, 568. 421, 484
defigit 381, 436
defixa 314, 76
defient 247, 698
deflentem 203, 388
deflevêre 49, 239. 457, 487
deflevit 285, 12
deflexi 218, 794
defluit 171, 229
defodit 113, 239
deforme 406, 93
deformes 18, 300
deformia 58, 481
deformis 113, 242

defrænato 17, 282
defuerunt 181, 585
defuit 153, 463. 176, 410. 198, 371
defunctum 264, 254
degener 323, 314
degeneras 184, 635
degenerat 209, 543
degravat 148, 352. 394, 777
dehiscit 398, 890
Dei 6, 48. 20, 339. 55, 389. 68, 741. 88, 337. 97, 576. 113, 233. 114, 265. 119, 418. 149, 367. 174, 330. 245, 660. *& alibi plur.*
Deique 182, 590. 428, 673
Deianira 255, 9. 259, 138
dejecerat 87, 303
dejeci 262, 196
dejectam 358, 510
dejecto 349, 255
dejectoque 183, 607
dejicit 35, 719
deinde 20, 353. 93, 465. 157, 593
Deionidemque 271, 442
Deiphobum 359, 547
delabere 72, 838
delabor 14, 212
delamentatur 323, 331
delapsa 78, 101. 434, 838
delapsaque 31, 608
delapsam 253, 469
delapsus 352, 337
delata 251, 816
delatus 101, 690. 394, 770
delectat 346, 158. 444, 203
delectos 451, 364
delenda 376, 320
delere 24, 445. 274, 527
delet 274, 523
Delia 159, 639
deliciæ 396, 831
delicta 130, 685. 219, 836
delicuit 114, 253. 203, 381
delinit 317, 163
delituit 117, 340
Delius 25, 454. 147, 329. 171, 250. 317, 174. 361, 598. 388, 650
Delphi 291, 168
Delphica 27, 515. 326, 414
Delphice 60, 543. 65, 677
delphina 166, 120
delphine 320, 237
delphines 18, 302. 50, 266
Delphis 322, 304
Delphos 267, 332. 462, 631
Delphosque 442, 144
Delo 459, 541
Delon 98, 597. 459, 541
Delonque 267, 332
Delos 169, 191. 174, 333
Delosque 229, 221
delubra 21, 373. 386, 589
delubraque 42, 77. 247, 707. 388, 634
delubris 467, 745
deluſa 89, 366
deluſum 251, 826
demant 400, 950
demas 321, 267. 451, 369
deme 66, 700. 195, 168. 302, 518
demens 36, 753. 99, 641. 192, 87. 266, 302. 279, 637. 306, 630
dementer 114, 259
dementia 372, 225
demere 87, 302. 140, 123. 395, 805
demerſus 426, 615
demetit 139, 104
demi 170, 197
demiſêre 193, 133. 462, 612
demiſit 298, 367
demiſſaque 76, 36. 289, 112
demiſſam 330, 505
demiſſior 229, 204
demiſſo 172, 289. 252, 846. 390, 694
demiſſus 196, 219
demit 183, 603. 364, 16. 431, 766
demite 268, 375
demittere 234, 334
demittit 251, 834
demittite 329, 482
demittitur 438, 44
Demoleon 352, 356
Demoleonta 353, 368
demoliturque 445, 228
dempſerat 200, 325
dempſiſſe 411, 230
dempſiſtis 430, 732
dempta 461, 610
demptis 26, 492
dempto 73, 866. 223, 32. 441, 123
demptos 195, 168. 199, 302. 429, 689
demptum 315, 113
demptuſve 396, 833
demum 270, 413. 321, 263. 372, 209. 441, 122
demunt 81, 168
demurmurat 404, 58
denegat 118, 369. 371, 186
denique 43, 95. 71, 814. 99, 629. 100, 650. *et alibi quàm plur.*
denos 199, 293
denſa 61, 557. 81, 155. 355, 438
denſas 459, 537
denſi 10, 122. 17, 269. 67, 717
denſior 5, 29
denſis 232, 285. 324, 360, 363. 332, 572
denſiſſima 396, 846. 437, 31
denſum 349, 247. 416, 360. 446, 250
denſumque 61, 576
denſus 76, 29. 226, 54
dente 251, 825. 285, 10. 308, 704. 316, 123, 124. 339, 776. 400, 943. 440, 93
dentemque 251, 825
dentes 70, 776. 76, 34. 78, 84. 103, 105. 84, 236. 125, 573. 163, 58. 193, 122, 124. 230, 246. 232, 288. 236, 400. 349, 256
dentibus 194, 151. 204, 408. 232, 288. 235, 369. 237, 429. 250, 800. 303, 550. 317, 167. 410, 196. 446, 235
denupſit 347, 196
Deo 30, 594, 595. 62, 601. 64, 641, 647. 69, 758. 88, 337. 234, 325. 254, 1. 264, 257. 277, 625. 289, 107. 407, 107. 408, 150
Deoque 464, 663
Deorum 166, 114
Deorum 5, 32. 7, 73. 8, 83. 12, 171. 19, 323. 21, 378. 42, 76. 59, 512. 86, 291. 132, 735, 756. 139, 100. 147, 320. *et alibi.*
Deos 34, 693. 39, 8. 59, 511. 62, 578. 110, 164. 111, 186. 114, 273. 118, 373. 125, 564. 137, 45. 156, 559. 164, 81. *et alibi.*

Deoſque 190, 51
dependebat 354, 396
dependent 133, 760. 182, 593
deperderet 156, 562
deperit 443, 168
deplangitur 424, 580
deplanxêre 124, 546
deplorata 17, 272
deploratoſque 383, 481
deploravit 138, 63
deponendique 424, 571
deponere 223, 47. 459, 543
deponit 73, 865
depoſcunt 14, 200
depoſitique 148, 363
depoſito 289, 118
depoſitum 153, 480. 258, 120
depoſitura 108, 98
depoſuiſſe 222, 16
depoſuit 40, 41. 180, 517
depoſuitque 335, 649
deprecor 43, 98
deprenderat 211, 581
deprendere 43, 94. 75, 6. 89, 362
deprendimur 158, 618
deprendit 18, 296. 92, 429. 335, 663
deprenditur 125, 560
deprenduntur 121, 459
deprenſa 209, 537. 339, 772
deprenſaque 257, 83
deprenſi 31, 606. 111, 184
deprenſum 118, 366
deprenſus 28, 537. 376, 304
depreſſitque 350, 262
depreſſo 100, 672. 462, 618
depulerant 219, 840
depulerat 192, 100
depulſum 194, 140
Derceti 106, 45
derepta 175, 387
deripit 181, 567. 301, 475
deripuit 277, 636
des 98, 614. 178, 454. 386, 590. 424, 589. 425, 590
deſcendat 331, 532
deſcenderat 8, 95. 75, 14. 118, 380. 404, 59
deſcendere 285, 13. 330, 517. 338, 754. 434, 830
deſcendi 285, 21
deſcendit 59, 509. 77, 67
deſcendunt 22, 398. 120, 435
deſectum 427, 646
deſerat 220, 855
deſere 122, 477. 93, 478
deſerere 293, 230
deſeret 451, 355. 454, 418
deſerit 144, 252. 251, 821. 277, 639. 314, 85
deſerta 225, 113
deſertæ 228, 176
deſerti 215, 715
deſerto 98, 606. 216, 752
deſertum 366, 64. 409, 160
deſeruere 162, 15, 16
deſeruit 23, 422. 115, 293. 228, 176. 407, 102
deſeruitque 230, 224
deſiderat 429, 689
deſideret 331, 545
deſiderioque 216, 731
deſiêrant 145, 285. 231, 263. 464, 669
deſierat 41, 47. 110, 167. 248, 725. 398, 898
deſignat 165, 103
deſilit 33, 674. 117, 353. 345, 129
deſiluit 101, 681. 203, 379. 309, 722
deſinat 31, 616
deſine 71, 816. 170, 215. 299, 412. 378, 350
deſinere 446, 257
deſinimus 243, 956
deſinis 117, 336
deſinit 131, 727. 292, 211
deſinite 146, 308
deſint 155, 527. 189, 27. 301, 468. 312, 30
deſiſtere 306, 629
deſit 296, 302. 456, 468
deſolatas 20, 349
deſpecta 112, 206
deſpectat 128, 624. 465, 699
deſpectus 91, 404
deſperat 281, 723. 298, 371
deſpexit 31, 601. 46, 178
deſpice 396, 839. 417, 376
deſpicere 330, 504
deſpicit 76, 44. 196, 223. 331, 553
deſpondet 280, 714
deſtinat 298, 379. 436, 3
deſtringere 344, 101
diſtrinxit 236, 382. 303, 526
deſtruitis 446, 235
deſuetaque 154, 503
deſuetas 213, 646
deſuetudine 419, 436
deſunt 84, 231, 237. 155, 528. 208, 510. 212, 611
det 33, 670. 86, 283, 286. 190, 40. 260, 157. 273, 503. 360, 594
detque 21, 386
detectique 176, 389
detegeret 60, 546
detegit 260, 169
deterior 9, 115
deteriorque 354, 400
deteriora 189, 21
deterrere 249, 796
deterritus 305, 600
deterruit 414, 296
deterſit 393, 746
deteſtatur 458, 505
detexiſſe 69, 756
detinet 106, 38
detinuit 34, 683. 376, 301
detis 174, 352
detorquet 180, 515
detrahat 59, 524
detrahe 40, 39
detrahis 175, 385
detrahit 282, 771
detraxit 315, 109
detrectare 374, 271
detrectas 144, 246
detrectavitque 365, 36
detritis 395, 792
detruncatque 249, 769
detruſit 314, 72
detruſum 358, 523
detulit 138, 90. 306, 642
detur 12, 175. 18, 307. 181, 545. 350, 265. 397, 863
devaſtata 374, 256
Deucalion 19, 318. 20, 350
Deucalioneas 201, 356
develat 183, 604
devellere 407, 115
devenit 250, 797
devertor 256, 62
devexaque 234, 530
devexo 267, 334
devia 33, 676. 90, 370
deviaque 133, 77
devicto 257, 80
devolvunt 210, 574
devorat 251, 827. 385, 540
devotaque 301, 464
devoveas 377, 330

devovet 139, 102
devovitque 230, 234
Deum 15, 220. 33, 662. 35, 709. 71, 804, 815. 72, 848. 118, 390. 124, 542. 125, 574. 127, 609, 613. 151, 414. 164, 75. 238, 445 & *alibi.*
Deûm 51, 280
Deus 4, 21. 14, 213. 15, 222. 24, 441. 25, 472. 26, 495. 28, 531, 539. 29, 557. 31, 599. 34, 689. 61, 574. 67, 714. 73, 870. & *alibi plur.*
Deuſne 399, 012
Deuſque 64, 647. 437, 25
Deuſve 409, 162
dextera 99, 640. 140, 124. 142, 186. 219, 814. 255, 29. 257, 85. 292, 198. 318, 197. 343, 70. 378, 361. 407, 109. 426, 628
dexterior 45, 138
dexteriore 197, 241. 351, 303
dextra 6, 45. 12, 171. 28, 553. 40, 25. 41, 61. 52, 311. 63, 624. 68, 735. 72, 848. 73, 874. 81, 161. 85, 264. & *alibi.*
dextraque 77, 59. 178, 447. 240, 511. 350, 272
dextræ 178, 447. 237, 421. 378, 355. 410, 194
dextræque 414, 297
dextram 179, 494. 237, 421. 353, 386
dextramque 102, 721. 192, 89
dextras 65, 674. 180, 506
dextraſque 208, 495
dextris 40, 18. 98, 598. 201, 342. 312, 23
dextro 139, 120. 171, 229. 176, 406
dextroque 131, 719. 266, 298
dextrum 68, 738. 132, 754. 392, 730
Dî 3, 2. *bis.* 59, 531. 118, 371. 129, 661. 190, 37. 224, 72. 225, 97. 273, 489, 496. 274, 541. 281, 727. & *alibi.*
Diamque 101, 690
Dian 228, 174
Diana 57, 451. 235, 353. 236, 395
Dianæ 26, 487. 34, 695. 56, 425. 81, 156. 82, 185. 85, 252. 116, 304. 176, 415. 243, 578. 258, 89. 303, 536. 323, 321. 371, 185. 415, 331. 444, 196. 457, 489
Dianam 82, 180. 149, 375
dic 252, 861. 298, 395. 347, 177
dicam 304, 553. 461, 595
dicant 137, 42
dicar 61, 563. 110, 151
dicat 268, 379. 301, 467, 468
dicebant 108, 73
dicebar 215, 703
dicemur 232, 280
dicenda 53, 334
dicens 101, 689
dicente 423, 542
dicentem 55, 394. 95, 526. 113, 239. 255, 27. 263, 216. 286, 40. 305, 609. 313, 40. 401, 966
dicenti 62, 596. 65, 665. 143, 223. 224, 81
dicentum 307, 657
dicere 3, 1. 52, 302. 58, 488. 110, 168. 119, 400. 143, 208. 148, 344. 153, 463, 467. 175, 367. & *alibi*
dicet 384, 513
dicique 80, 136
dicimus 259, 122
dicit 211, 590. 240, 519. 243, 590. 263, 215. 337, 713. 416, 365
dicite 99, 932. 247, 704
dicta 16, 244. 32, 656. 37, 777. 88, 333. 95, 527. 106, 42. 125, 550. 167, 138. 168, 156. 207, 481. & *alibi*
dictaque 108, 95. 439, 67
dictæ 387, 618
Dictæaque 75, 2
Dictæi 223, 43
Dictæo 84, 223. 280, 716
dictas 72, 834. 209, 524. 406, 90
dicti 37, 766
dictis 22, 390. 43, 103. 70, 783. 86, 287. 90, 375. 97, 565. 118, 389. 129, 652. 145, 283. 161, 1. 162, 32. 163, 36. & *alibi*
dicto 238, 455. 298, 366. 400, 952
dictoque 94, 501
dictos 24, 447. 160, 662. 319, 213
dicturum 401, 966
dicturus 35, 713. 82, 201
dictynna 56, 441
Dictys 98, 615. 352, 334, 337
dicunt 72, 840. 306, 644. 313, 47
dicuntur 191, 63. 414, 301
didicit 89, 358. 407, 118
diducit 61, 560
diduxit 243, 587
Didymæque 207, 469
die 31, 603. 67, 711. 128, 627. 354, 412. 389, 677. 449, 310
dieque 53, 343. 114, 260. 342, 46
diebus 265, 292. 287, 73
diem 11, 448. 20, 346. 34, 683. 53, 231. 185, 675. 204, 411. 213, 662. 221, 1. 387, 602
dieque 54, 383. 178, 435
dierum 346, 146
dies 40, 25. 80, 136. 144, 149. 95, 519. 118, 372. 119, 399. 128, 358. 152, 444. 197, 234. 205, 431. 276, 597, 598. 282, 769. 289, 126. 295, 270. 338, 745. 346, 150. 408, 148. 411, 214. 445, 216. 454, 418. 474, 868. 475, 873
dieſque 386, 589
diffamatumque 113, 236
differt 73, 863. 97, 578. 117, 350. 163, 52. 180, 514. 282, 765. 322, 306
differtis 384, 519
difficile 57, 447
difficilem 265, 284. 371, 190
difficili 318, 201
difficilis 84, 227. 227, 173
diffidunt 22, 397
diffudêre 133, 766
diffudit 259, 143. 285, 24. 413, 272
diffugiunt 44, 114. 198, 257. 232, 298
diffuſa 260, 162. 264, 239
diffuſum 88, 318
digerit 341, 21
digeſſit 420, 469

digeſtum

digeſtum 282, 773
digiti 65, 670. 163, 57. 167, 147. 302, 494. 308, 699. 314, 79
digitique 152, 432
digitis 102, 727. 113, 229. 137. 117. 162, 20. 236, 398. 256, 45. 266, 299, 311 294, 264. 295, 284. 413, 265. 460, 567
digitoque 242, 574. 279, 691
digitorum 257, 77
digitos 125, 559. 218, 793. 256, 45. 294, 257. 314, 71 315, 115. 351, 321. 385, 561. 421, 502. 423, 551
digitoſque 26, 500. 54, 375
digna 16, 241. 30, 589. 130, 678. 134, 793. 148, 345. *bis.* 155, 522, *bis.* 169, 182. 178, 458. 226, 127, 131. 247, 705. 252, 847. 376, 307. 432, 777
dignabere 95, 524. 116, 326
dignamque 85, 254
dignamur 13, 194
dignane 308, 681
dignantur 400, 949
dignare 408, 131
dignas 12, 166. 153, 475
dignatur 290, 158
dignatus 95, 521. 242, 568
digni 425, 594
dignior 214, 702. 434, 828
digniſſima 109, 109. 434, 833
digniſſime 116, 320
dignoque 433, 810
dignos 15, 231. 91, 421. *bis.* 130, 693
dignoſcere 396, 835
dignum 87, 311
dignus 40, 43. 272, 477. 306, 633. 354, 401. 403, 13, 30. 441, 122
digredimur 256, 42
digreditur 284, 2
dilacerant 85, 150
dilaniant 184, 645
dilanient 36, 742. 210, 550
dilapſum 434, 825
dilata 81, 174. 341, 8
dilataque 282, 768
dilatant 175, 378
dilatus 343, 76
dilecta 249, 755. 266, 308
dilectaque 150, 395. 185, 683
dilectæ 243, 591
dilecte 94, 500
dilectos 290, 153
dilectu 296, 325
dilectus 289, 107
dilexiſſe 408, 151
dilexit 151, 417. 281, 735
diligis 112, 204
diligit 207, 467
diluvio 23, 434
dimiſi 355, 441
dimiſit 357, 491
dimiſſis 118, 367
dimittere 17, 261. 272, 467. 328, 446. 372, 217. 373, 226. 465, 692
dimitteret 52, 310
dimittit 62, 598. 109, 119. 226, 148. 228, 188
dimittite 14, 209. 101, 695. 329, 482
dimotis 131, 708
dimovit 148, 341. 334, 617
Dindymaque 48, 223
dinumerat 332, 574
dio 124, 537
Diomede 368, 100. 373, 242. 421, 492
Diomedis 368, 102. 419, 457
dira 11, 156. 89, 354. 99, 625. 209, 523. 239, 479. 252, 845. 295, 300. 413, 278. 462, 626
diræ 64, 651. 385, 551
diramque 325, 371
diras 185, 663
Dircen 49, 239
directi 9, 98
directos 44, 129
diremit 4, 21. 358, 535
direpta 77, 52. 102, 731
direptos 312, 29
direxit 236, 409. 343, 78. 361, 606
diri 241, 530
dirigere 224, 66
dirigueˆre 193, 115. 431, 754
diriguiſſe 53, 348
diriguit 142, 186. 143, 233
diriguitque 173, 303
dirimant 146, 314
diris 101, 694. 180, 533. 261, 179
diro 62, 589. 170, 210. 301, 469
diroque 382, 452
diruerunt 96, 550
diruit 359, 551
dirum 156, 550
diruſque 145, 274
diruta 384, 520
Dis 41, 46. 47, 186. 64, 645. 111, 187. 122, 753. 189, 24. 191, 61. 194, 148. 208, 511. 215, 704. 246, 685. 248, 724. & *alibi*
Diſque 178, 435. 231, 265. 459, 545
diſce 414, 319
diſcedet 92, 436
diſcede 299, 411, 412
diſcedens 167, 139. 337, 713. 437, 17
diſcedentem 336, 687
diſcedere 92, 436. 108, 91. 117, 338. 267, 350. 437, 28
diſcederet 202, 364
diſcedit 318, 189
diſcedite 21, 381. 113, 233
diſceditis 381, 445
diſcedunt 258, 94. 398, 899. 437, 25
diſci 292, 177
diſcidium 405, 79
diſcite 115, 287. 236, 392. 238, 438
diſcordia *adj.* 4, 9. 269, 403
diſcordia *ſubſt.* 7, 60. 277, 629. 300, 445
diſcordibus 127, 621
diſcors 23, 433
diſcreta 336, 699
diſcretus 147, 324
diſcrimen 18, 291
diſcrimina 302, 517
diſcrimine 15, 222. 205, 426. 243, 577. 294, 242. 305, 612
diſcriminis 164, 62
diſcubuêre 242, 565. 346, 155
diſcumbere 348, 212
diſcurrunt 418, 419
diſcuſſa 249, 762. 439, 70
diſcuſſique 146, 292
diſcuſſit 63, 625

discutit 123, 519
discutiunt 330, 522
disertum 373, 228
disertus 379, 383
disjeci 344, 109
disjecit 19, 328. 291, 179
disjecta 458, 523
disjectis 102, 724
disjectisque 349, 252
disjectum 353, 366
disjicit 425, 386
disjunxisse 427, 648
dispar 66, 682. 281, 720. 450, 329
disparibus 35, 711. 228, 192
dispensat 172, 278
dispersa 313, 35
displicet 239, 493. 274, 526
disponunt 413, 266
dispositam 5, 32
disposuit 33, 673
dissepserat 7, 69
dissidet 463, 648
dissidii 155, 530
dissidit 50, 260
dissidium 405, 79
dissiluit 142, 173. 357, 488
dissimilem 16, 252
dissimilemque 195, 170
dissimiles 406, 94
dissimilisque 321, 273
dissimulant 54, 374
dissimulare 184, 653
dissimulat 68, 731. 370, 163
dissimulator 137, 61
dissipat 71, 801. 113, 241. 235, 344
dissociata 4, 25
dissortemque 226, 133
dissuadere 41, 53
dissuadet 31, 619
dissuaserat 351, 307
distabat 80, 145. 172, 273. 291, 175
distamus 369, 143
distant 164, 97. 446, 244
distante 337, 715
distantes 49, 241
distantia 137, 54
distantibus 230, 248
distat 81, 152. 170, 220
distendens 122, 491
distent 238, 439
distentæ 445, 219
distentum 396, 826
distentus 121, 458
distincta 165, 86
distinctas 145, 266
distinctus 84, 221
distinxit 6, 47
distringunt 100, 665
distuleratque 57, 467
distulit 35, 724. 175, 366
dite 459, 535
ditem 69, 759. 149, 384
diti 150, 395
ditia 42, 77
ditione 425, 609
ditis 120, 438
ditissimus 140, 129
diu 7, 70. 10, 133. 18, 307. 21, 384. *& alibi plur.*
diuque 86, 279. 111, 188. 222, 12. 269, 392. 419, 452
diva 31, 623. 115, 288. 145, 261. 152, 454. 153, 472. 155, 527. 195, 177. 266, 315. 319, 218. 386, 589. 403, 12
divæ 159, 640
divam 266, 310
divamque 152, 449
divellere 253, 877. 413, 38
divellite 109, 112
diversa 5, 40. 12, 173. 17, 260. 33, 665. 40, 14. 68, 730. 99, 649. 108, 78. 141, 164. 143, 211. *& alibi*
diversaque 173, 297. 273, 500
diversæ 334, 641
diversæque 119, 406
diversas 151, 419. 321, 262
diversasque 376, 294
diversi 164, 65. 437, 23
diversis 23, 416. 163, 53. 400, 954
diverso 7, 59. 52, 323. 140, 141
diversorum 25, 469
dives 10, 137. 43, 95. 122, 468. 140, 130. 146, 302. 179, 451. 231, 268. 296, 307. 381, 431. 437, 12
divesque 257, 88. 389, 645
dividit 156, 565
dividite 368, 102
dividuæ 101, 682
divinæ 63, 633
divinante 336, 694
divino 8, 78. 168, 158. 425, 605
divis 180, 526. 469, 764
divisque 371, 186
divisit 90, 381
divite 137, 49
divitias 440, 81
divitibusque 61, 571
divitiis 454, 425
divitior 178, 452
divitis 66, 689
divorum 86, 282
diurnis 112, 215. 195, 192. 224, 83. 334, 624
diurnos 128, 630
diuturnior 93, 472
divulsaque 226, 138. 397, 865
divûm 181, 542. 248, 739. 359, 561
divumque 433, 807
divus 473, 842
dixerat 21, 367. 25, 457. 30, 590. 40, 40. 52, 301. 90, 380. 91, 406. 94, 496. 114, 271. 126, 595. 136, 67. 155, 533. *et alibi*
dixêre 4, 7. 97, 574. 108, 79. 160, 664. 247, 718. 389, 669. 418, 334. 450, 332. 460, 558
dixerit 216, 740
dixerunt 21, 377. 238, 454. 247, 690
dixi 98, 611. 69, 622, 644. 174, 328. 212, 615, 621, 627. 219, 842, 844. 243, 955. 248, 723. 255, 12. *& alibi*
diximus 348, 217
dixisse 12, 176. 35, 710. 88, 321. 116, 305. 236, 387. 437, 15
dixisti 433, 815
dixit 25, 466. 26, 481, 482, 486. 29, 558. 37, 762. 41, 50. 44, 125. 53, 233. 56, 428. 57, 464, 471. 58, 476. 63, 608. 64, 643. *& alibi quàm plur.*
do 43, 91. 179, 498
doce 243, 575
docebant 390, 686
docebo 14, 210. 446, 238
docendam 230, 241
doceo 372, 214. 443, 172
doceri 120, 428
docet 120, 428
docta 163, 60. 439, 74

doctas 144, 255
docti 88, 322
doctior 81, 168. 137, 55
doctis 281, 742
doctiſſimus 317, 169
docui 220, 863
docuique 307, 651
docuiſſe 220, 858
documenta 23, 415. 97, 579
Dodonæo 212, 623
Dodonida 392, 716
doleam 92, 448. 215, 725. 299, 413
doleamne 223, 44
doleas 36, 757
dolebis 136, 24
dolendi 63, 614. 324, 343
dolens 308, 684. 314, 68. 324, 345
dolente 266, 305. 267, 325
dolentes 302, 510. 412, 242
dolenti 377, 330
dolentibus 290, 142
dolentis 459, 549
dolentius 113, 246
doleo 223, 45
doles 360, 591
dolet 53, 352. 85, 260. 93, 480. 219, 836. 298, 390, 393. 360, 582
doli 199, 297
dolique 10, 130
dolis 281, 738
doliſque 441, 120
doliturus 264, 257
Dolona 367, 98. 373, 244
Dolopum 353, 364
dolor 93, 469. 114, 257. 115, 278. 123, 520. 170, 210. 172, 267. 182, 583. 185, 675. 216, 730. 260, 151. 263, 212. 280, 703, *& alibi.*
dolore 71, 805. 77, 68. 90, 395. 154, 510. 171, 245. 172, 280. 185, 671. 214, 693. 219, 831. 301, 474. 356, 478. 375, 280. 384, 538
dolorem 114, 256. 150, 401. 172, 272. 259, 142. 323, 328. 358, 537
dolores 33, 661. 58, 486. 70, 778. 93, 471. 120, 426. 240, 517. 302, 506. 322, 289. 376, 317. 418, 428
dolori 16, 246. 182, 574. 336, 703
doloris 27, 509. 36, 736. 119, 419. 182, 595. 218, 801. 265, 291. 593, 748
dolorque 241, 522. 267, 328. 287, 75
dolos 57, 446. 215, 731
doloſæ 406, 92
doloſas 456, 473
doluêre 287, 82
doluiſſe 88, 334
doluit 167, 130
domabile 264, 253
domans 55, 399
domant 19, 312
domas 149, 370
domat 245, 650
domeſtica 186, 686
domeſticè 474, 865
domeſticus 386, 578
domi 468, 748
domique 347, 185
domibus 442, 159
domina 169, 178
dominæ 181, 560. 182, 579. 278, 664. 396, 837. 431, 759. 459, 546
dominæque 276, 579. 414, 318
dominam 412, 261. 455, 447
dominari 8, 77
dominas 104, 5
dominatur 210, 553
domini 94, 503. 246, 685. 318, 186. 379, 389
dominique 141, 173. 318, 193
dominis 247, 699. 253, 872
domino 15, 231. 27, 524. 252, 850. 316, 149. 369, 138. 380, 402
dominoque 62, 598. 215, 730
dominos 268, 355. 439, 61
dominum 60, 547. 84, 230, 235. 85, 250. 252, 848. 272, 465. 285, 16. 383, 487
dominumque 262, 196. 400, 939
dominus 252, 855, 869. 362, 2
domiti 24, 447
domitamque 257, 74
domitis 423, 538
domito 308, 704. 346, 164
domitos 202, 374. 359, 541
domo 108, 86; 122, 484. 143, 228. 162, 13. 182, 590. 227, 158. 321, 269. 327, 438. 333, 609. 419, 449. 445, 220
domoque 242, 559. 388, 633. 405, 78
domos 10, 121. 17, 279. 98, 596. 107, 57. 132, 736. 133, 779. 145, 261. 244, 628, 629. 251, 822. 266, 323. 289, 118. 391, 719. *& alibi.*
domoſque 18, 301. 70, 793
domui, *ſubſt.* 107, 66
domui, *verb.* 257, 74. 261, 183. 370, 172
domuiſſe 468, 752
domuit 227, 171. 258, 98
domum 12, 171. 58, 490. 69, 766. 83, 204. 124, 546. 183, 601. 203, 390. 204, 395. 208, 496. 215, 729. *et alibi.*
domumque 87, 307
domus 10, 121. 15, 240. 18, 288. 30, 574. 37, 774. 68, 737. 69, 761. 85, 257. 99, 637. 125, 570. 132, 737. 169, 180. *et alibi.*
dona 159, 655. 194, 159. 216, 759. 220, 851. 238, 445. 260, 157. 263, 213. 269, 402. 270, 415, 419. 283, 793. 286, 92. 316, 122. 375, 289. 390, 702
donare 266, 296
donâſſe 315, 114
donata 31, 622
donaverit 386, 113
donavi 225, 116
donis 42, 77. 315, 102. 349, 245. 365, 41. 408, 134
doque 98, 599
Dorceus 83, 210
Doridaque 39, 11. 51, 269
Doris 393, 742
dorſo 73, 874
Dorylas 140, 129, 130. 353, 380
dotabere 384, 523
dotale 131, 705
dotalem 224, 68

dotalia 424, 569
dotaliaque 420, 459
dotatiſſima 322, 301
dote 136, 15. 157, 583. 223, 53. 280, 716.
dotem 307, 46. 414, 298
dotibus 131, 702
dracone 262, 190
draconem 61, 561. 131, 715. 190, 36. 194, 149
dracones 126, 599, 603. 197, 236. 250, 795. 251, 812
draconibus 133, 771. 204, 398
draconis 201, 358
draconum 197, 234
Dromas 83, 217
Drya 351, 296
Dryadas 178, 453. 415, 326
Dryades 249, 746
Dryantaque 350, 290
Dryantis 351, 311
Dryaſque 233, 307
Dryope 267, 331. 336, 342
Dryopen 268, 364. *bis.*
duabus 138, 82. 179, 484, 485. 197, 243. 237, 414. 389, 660
duæ 81, 168
duarum 185, 680. 214, 701. 283, 779
duas 6, 50. 126, 587. 242, 564. 325, 388. 388, 642. 404, 36
duaſque 388, 634
dubia 106, 44. 393, 754
dubiaque 269, 398. 272, 472
dubiæ 119, 401
dubiam 274, 516
dubiè 208, 508
dubiis 222, 13. 239, 473
dubio 22, 396. 140, 145. 223, 45. 298, 374. 358, 522
dubioque 342, 61. 455, 437
dubita 43, 101. 147, 335. 280, 697
dubitabat 337, 740
dubitabile 15, 223
dubitabilis 364, 21
dubitant 463, 651
dubitanti 57, 461
dubitare 200, 307. 216, 740. 238, 443. 297, 357. 307, 676. 325, 376
dubitaret 131, 704
dubitas 370, 169
dubitat 83, 206. 109, 133. 219, 837. 258, 116. 274, 522. 293, 235. 305, 610
dubitare 145, 281
dubitatis 200, 332
dubitavit 308, 697. 364, 7. 459, 540
dubites 40, 44. 244, 620. 252, 866. 403, 32. 430, 727
dubitet 169, 194
dubito 98, 612. 183, 619. 214, 682. 285, 27
dubitor 170, 208
dubium 124, 545. 185, 678. 238, 441. 307, 659. 337, 717
dubius 141, 167
dubiuſque 400, 940
duc 434, 842. *bis.*
ducat 45, 139. 59, 525. 98, 602. 282, 762. 358, 517
duce 75, 12. 229, 208. 407, 112, 408, 121. 414, 312. 434, 836
ducebam 399, 922
ducebas 289, 122
ducebat 289, 129. 418, 425. 431, 746
ducem 212, 324. 225, 105. 230, 224. 411, 226
ducemque 96, 562
ducens 117, 353
ducente 394, 781
ducentem 113, 221. 177, 427. 268, 358
ducentia 399, 922
ducere 22, 402. 93, 485. 97, 587. 193, 119. 330, 702. 390, 699. 391, 706
duceret 230, 259
duces 362, 627. 363, 1
duci 29, 560
ducibuſque 334, 644. 457, 482
ducimus 154, 494
ducis 222, 23. 414, 306. 472, 826
ducit 18, 294. 32, 649. 68, 735. 98, 607. 120, 433, 437. 183, 600. 214, 671. 227, 161. 311, 2. 367, 82
ducite 208, 509
ducitur 301, 457. 382, 452. 467, 732
ducta 225, 123. 293, 216
ductæ 85, 257
ductis 351, 316
ductor 360, 574
ductos 411, 229
ductum 163, 57. 265, 264
ductus 210, 555
ducum 366, 51
ducumque 375, 276
ducunt 44, 121. 106, 34. 412, 261. 413, 265. 452, 391
dudum 382, 457
dulce 152, 450. 179, 500. 267, 339
dulcedine 35, 709. 146, 308. 317, 170. 326, 402. 413, 275
dulces 216, 757. 440, 78
dulci 360, 577. 425, 606
dulcique 115, 284
dulcia 275, 557
dulcior 395, 795
dulcis 448, 286
Dulichiæ 381, 425
Dulichios 391, 711
Dulichium 411, 226
Dulichius 368, 107
dum 19, 314. 30, 592. 33, 677. 43, 89. 45, 142, 147. *& alibi quàm plur.*
dumque 35, 707. 43, 111. 45, 148. 53, 353. *& alibi plur.*
dummodo 240, 510. 255, 30. 272, 478. 369, 151
dumo 352, 356
dumoſaque 303, 535
duo 20, 355. 25, 468. 63, 609. 88, 324, *& alibi.*
duobus 19, 316. 21, 365. 23, 431. 83, 215. 168, 160. 169, 191. 239, 472. 347, 699. 255, 13. 309, 707. 323, 318. 433, 805. 441, 115
duodena 387, 618
duorum 36, 744. 47, 197. 110, 159. 118, 373. 141, 164. 156, 566. 170, 199. 273, 504. 286, 39. 467, 740
duæ 6, 45
duos 109, 108. 123, 495. 208, 499. 218, 805. 247, 709. 323, 318. 348, 229. 350, 262
duplex 118, 378. 357, 503
duplicataque 172, 293. 331,

331, 550
duplici 220, 869. 350, 268
dura 189, 14, 15. 195, 191. 204, 418. 210, 559. 250, 803. 257, 83. *& alibi.*
duraque 170, 220
duræque 371, 184. 431, 749
duram 276, 607
durant 396, 830
durare 446, 259
duras 130, 672. 266, 303
durâſſe 206, 446
durâſtis 389, 666
durat 293, 218
durata 100, 675
duratæque 126, 577
duratos 225, 559
duratur 302, 494
dure 377, 329. 424, 587
dureſcere 24, 607
duri 73, 852. 97, 584. 152, 451. 376, 296. 427, 643
durior 395, 799. 429, 712
duris 4, 20. 9, 105. 116, 307, 309. 345, 240. 358, 515
duriſque 423, 557
duritia 77, 64, 65
duritiem 22, 401. 132, 751
duro 10, 127. 78, 83. 173, 306. 264, 268, *bis.* 337, 738. 345, 131. 352, 331. 357, 482. 417, 391. 429, 709. 431, 758
duroque 351, 300. 385, 540
duros 256, 58
durueranr 72, 831
durum 23, 414. 67, 706. 441, 125
durus 144, 244. 275, 555. 417, 376
dux 174, 328. 200, 311. 253, 882. 378, 367
duxerat 81, 160. 107, 65. 178, 439. 348, 210
duxêre 208, 496. 243, 581. 249, 746. 422, 520
duxi 255, 16
duxiſſes 336, 697
duxit 70, 774. 273, 497. 295, 279. 299, 402. 308, 689
Dymantis 338, 761

E.

E 12, 162. 31, 615. 36, 739. 53, 346, *et alibi plur.*
ea 43, 111. 53, 353. 70, 785. 84, 225, *et alibi plur.*
eadem 15, 238. *bis.* 239. 25, 562. 20, 257. 77, 65. *et alibi plur.*
eam 86, 271. 155, 521. 179, 478. 250, 793
eandem 93, 474. 142, 205. 421, 505. 443, 171
eas *verb* 66, 696
eas *pron.* 423, 558
eaſdem 67, 721. 125, 557. 149, 377. 443, 170. 451, 360
eat 49, 233. 53, 357. 208, 509
eatque 120, 430
ebeno 333, 610
ebiberant 174, 342
ebibit 251, 836
ebore 68, 737
ebori 116, 332
ebrius 106, 26
ebur 39, 3. 110, 148. 176, 405, 411. 294, 248, 255. *bis.* 295, 283
eburnas 111, 185
eburnea 91, 422. 117, 335, 354. 234, 320. 295, 275. 305, 592
eburneæ 295, 276
eburno 12, 178. 193, 103. 205, 422
ecce 43, 93, 112. 56, 441. 58, 496. 64, 635. *et alibi plur.*
Echidneæ 204, 408
Echidnis 296, 313
Echinadas 243, 588
Echion 79, 126. 233, 311. 308, 686
Echione 95, 526
Echionidis 94, 513. 101, 701
Echionio 205, 345
Echo 89, 358, 359. 90, 380, 387. 94, 493, 501
ecquem 92, 444
ecquid 226, 133. 360, 588, 589, 590
ecquis 90, 380. 92, 442
edaci 451, 354
edam 393, 757. 410, 194
edax 262, 202. 423, 543. 446, 234. 474, 872
ede 36, 761. 97, 580. 59, 635
edendi 251, 829
edendo 252, 842
edentem 69, 768. 263, 207. 456, 467
edere 84, 238. 126, 588. 274, 530. 324, 350. 413, 280. 418, 409
edideras 383, 487
edidici 373, 246
edidiciſſe 64, 639
edidit 23, 436. 32, 637. 40, 43. 63, 623. 65, 669. 112, 210. 121, 451. 139, 106. 174, 336. 211, 598. 247, 703. 249, 754. 263, 225. 324, 362. 360, 577. 431, 766
edita 137, 48. 154, 517. 193, 130. 203, 393. 279, 677. 335, 647
editus 238, 449. 249, 770. 295, 298. 445, 221
edo 335, 668
edocuit 133, 769
Edonidas 314, 69
educat 87, 314. 251, 830. 440, 97
educere 155, 533. 379, 393
eductа 79, 113. 355, 422
eductam 328, 455
eductum 171, 252
eduxit 159, 641. 350, 278
Ëetioneas 344, 110
effeciſſe 35, 708
effecta 193, 129
effectu 450, 329
effectum 180, 519
efferor 172, 283
efferre 318, 184. 377, 345
efferveſcere 7, 71
effice 315, 102
efficerentque 195, 180
efficiens 76, 30
efficient 64, 654
efficiet 366, 64. 455, 448
efficit 111, 181
effigiem 8, 83. 416, 358
effigies 265, 264
efflant 42, 85. 101, 686. 192, 104
effluat 171, 233
effluxêre 76, 39
effodit 318, 186
effodiuntur 10, 140
effœtum 198, 252
effœtus 200, 312
effrœno 178, 465
effudit 344, 107. 438, 45
effuge 191, 71. 276, 577. 309,

309, 707
effugere 275, 543. 316, 128. 351, 311. 393, 745
effugiam 297, 342
effugies 118, 371. 259, 125. 304, 566. 357, 484. 416, 355
effugimus 146, 288
effugit 44, 132. 121, 459. 131, 724. 201, 356. 203, 383. 204, 397. 205, 424. 217, 775. 235, 362. 324, 338. 334, 632. 412, 242
effugiunt 389, 660
effulget 45, 144
effundit 268, 370
effundite 17, 278
effufæque 390, 688
effuſo 24, 444
effuſus 29, 570. 171, 253
egens 4, 17
egentes 316, 120. 442, 130
egerat 62, 583. 88, 327. 399, 934
egêre 178, 435
egerere 185, 664
Egeriæ 459, 547
egerit 107, 48. 329, 488
egeſta 197, 243
egeſto 289, 136
eget 41, 67. 366, 71. 378, 362
egimus 247, 708
egiſſe 468, 754. 469, 757
egit 47, 203. 230, 225. 251, 813. 271, 430. 308, 681. 315, 95
ego 13, 182. 15, 230. 20, 361. 27, 513. *et alibi plur.*
egredere 213, 649
egredior 213, 649. 219, 841
egreditur 108, 94. 195, 182. 207, 478. 337, 710
egrediturque 122, 484
egregius 137, 49
egreſſa 182, 590
egreſſaque 90, 388
egreſſu 338, 748
egreſſus 45, 136. 108, 105. 226, 153
eheu 94, 495, 496
eja 66, 691
ejaculatur 109, 124
ejaculatus 171, 259
ejecit 199, 282
ejectantemque 411, 211. 333, 615
ejectat 148, 353
ejectatamque 48, 231
ejectum 384, 536
ejus 222, 16
ejuſdem 258, 191
elabique 117, 361
elaborque 256, 63
elapſæ 275, 570
Elateia 347, 189
Elateius 357, 497
elatumque 349, 248
electæ 146, 316
electarumque 354, 414
electra 54, 365
electro 449, 316
electus 101, 702
elegit 54, 380
Elei 157, 576
Eleis 154, 487
Eleleuſque 105, 15
elementa 280, 718
elementaque 5, 29
Elide 154, 494. 233, 308. 414, 325
elidite 357, 508
elidunt 345, 142
elige 86, 289. 255, 25. 275, 547. 347, 200. 408, 135
eligit 58, 498. 335, 648. 378, 365. 388, 626
elimat 111, 178
Elin 65, 679. 158, 608
Elinque 359, 550
Elis 261, 187
eliſa 262, 197. 430, 738
eliſarum 450, 338
eliſi 186, 696. 234, 339. 410, 196
eliſo 25, 466
eloquio 366, 63
eloquitur 85, 257
Elpenora 412, 252
eludere 315, 117
eluditque 246, 687
eludite 456, 475
elue 316, 141
eluſaque 344, 104
eluſam 165, 103
eluſerat 34, 692
eluſos 393, 737
eluſuſque 252, 870
eluvie 447, 267
Emathides 160, 669
Emathiis 146, 313
Emathion 139, 100
ementitus 142, 188
emergit 409, 155
emerguntque 101, 684
emeritis 445, 226
emi 213, 54
emicat 37, 776. 109, 121. 171, 260. 263, 226. 307, 653. 446, 248
emicuit 5, 27. 138, 67. 259, 130
eminet 130, 690. 140, 139. 461, 607. 465, 697
eminus 79, 119. 237, 406. 353, 379
emiſit 176, 398. 328, 458. 447, 270
emiſitque 473, 848
emiſſi 327, 433. 343, 84
emiſſumque 147, 321
emittere 463, 650. 464, 657
emittite 201, 338
emittunt 119, 413
emoriar 90, 391
en 51, 283, 296. 59, 520. 98, 605. *et alibi.*
Enæſimus 235, 362
enectum 113, 243
enervet 115, 286
enim 16, 250. 28, 530. 31, 597. 33, 680. *et alibi plur.*
Enipeu 197, 229
Enipeus 30, 579
enitantur 41, 64
enixa 33, 670. 64, 637. 89, 344. 187, 712. 238, 451. 272, 452. 323, 316. 338, 761. 393, 743
Ennomon 374, 260
Enodiſque 288, 94
enſe 13, 191. 35, 717. 79, 119. 110, 147. 131, 727. 138, 80. 139, 98, 104. 142, 204. 181, 554, 557. 184, 641. 199, 286. 345, 130. 353, 389. 355, 442. 357, 484. 414, 296
enſem 141, 171. 181, 551. 229, 207. 301, 475. 357, 485, 492. 376, 294. 379, 386, 392. 381, 435
enſes 139, 108. 377, 343. 469, 776. 471, 806
enſis 9, 99. 95, 524. 138, 77. 142, 204. 270, 412. 433, 802. 474, 861
enumerare 14, 215
enutrivêre 115, 289
eo 15, 226. 87, 304. 132, 733. 218, 780. 413, 293
eodem 4, 8. 6, 47. 22, 410. 23, 428. *et alibi.*
Eoö 112, 197

eos 293, 235
eofdem 88, 327
Eous 45, 153
Epaphi 36, 756
Epaphus 36, 748
Ephyre 49, 240
Ephyren 203, 391
Epidauria 86, 278. 205, 436. 463, 643
Epidaurius 467, 723
Epitos 426, 613
Epopeus 98, 619
Epops 185, 674
epotus 447, 273
epulæ 179, 488
epulanda 441, 110
epulas 251, 832. 252, 840. 440, 82
epulafque 246, 671
epulis 133, 765. 242, 571. 251, 827, 832. 349, 244. 456, 478
equa 253, 873
equæ 65, 667
equam 65, 663, 668
equarum 66, 690. 281, 730
equas 281, 730
eque 25, 468. 43, 96. 64, 647. 99, 631. *et alibi*
equi 41, 64. 45, 154. 46, 162. 47, 202. 52, 314. 166, 120. 223, 34. 416, 354
equidem 51, 282. 209, 513. 240, 497. 248, 722, *et alibi*
equina 259, 125
equinis 343, 88. 353, 374
equique 179, 486. 416, 363
equis 128, 634. 170, 219. 200, 324. 236, 374. 242, 554. 455, 454
equitavit 356, 468
equo 167, 126. 232, 302. 236, 377. 296, 326. 356, 478. 416, 361. 444, 190
equorum 41, 48. 47, 192. 49, 234. 55, 392. 96, 554. 112, 214. 113, 245. 148, 360. 414, 321. 458, 521. 459, 542
equos 44, 118. 46, 182. 55, 399
equofque 222, 22
equum 166, 119
equumque 355, 431
equus 101, 704. 290, 542. 397, 848. 440, 84. 451, 368
eram 157, 581. 158, 601. 213, 650. 216, 742. 218, 804. 243, 583. 399, 920. 443, 161
eramque 215, 793
erant 8, 93. 9, 99. 18, 292. 66, 703. *et alibi*
eras 24, 440. 32, 655. 46, 177. 60, 534. *et alibi*
Erafinus 447, 276
erat 4, 2, 16. 9, 107, 114. 13, 185. 16, 253. *et alibi quàm plur.*
eratque 67, 725. 256, 43
eratis 156, 555
Erebi 155, 543. 287, 76
Ereboque 417, 404
Erechtheas 241, 547
Erechtheus 185, 677. 186, 701. 214, 702
Erechthida 215, 731
Erechthidis 205, 430
erectos 8, 86
erectus 76, 43. 458, 512
erepta 20, 358
ereptaque 298, 386
ereptam 419, 444
ereptamque 33, 665
ereptas 442, 136
ereptus 217, 781. 471, 805
erexit 110, 146. 407, 107
ergo 12, 177. 23, 434. 43, 105. 64, 640. *et alibi plur.*
Erichthonio 271, 432
Erichthonium 61, 553
Eridanùm 54, 372
Eridanus 52, 324
erigimur 414, 303
erigite 269, 386
erigitur 36, 746. 298, 378. 329, 497. 353, 374. 467, 737
Erigonen 167, 125
Erigoneque 300, 451
erigor 373, 234
Erimanthidas 58, 499
Erimantho 49, 244
Erimanthon 158, 608
erimus 445, 216
Erinnyn 35, 725
Erinnys 16, 241. 122, 490
eripe 51, 299. 252, 850. 316, 133
eripere 377, 345
eripiam 423, 540
eripiat 169, 196
eripienda 447, 283
eripient 136, 12
eripies 136, 25
eripis 181, 540
eripitur 28, 538. 58, 483. 87, 311. 440, 80
éripiunt 345, 143
eripui 261, 184. 367, 80
eripuiſſe 134, 785
eripuit 63, 630. 77, 71. 238, 457. 420, 476. 450, 327
eris 29, 558. 154, 501. 257, 69. 263, 214. *& alibi*
Erifichthona 251, 823
Erifichthone 248, 738
Erifichthonis 250, 779. 252, 840
erit 15, 223. 36, 737. 64, 645. 99, 367. *et alibi plur.*
eritque 27, 517. 430, 722
Erithon 138, 79
ero 255, 20. 469, 768
errabat 216, 751. 324, 357
errandum 108, 87
errans 81, 175
errant 120, 443. 354, 416. 396, 821
errante 437, 14
errare 115, 294. 210, 577. 416, 351
erras 169, 190
errâſſe 209, 535
errat 102, 714. 155, 535. 239, 473. 262, 201. 345, 122. 397, 872. 398, 901. 416, 364. 418, 422. 428, 680. 443, 165
erratibus 125, 567
erratica 174, 333
erraverit 153, 462
erraviſſe 470, 798
erravit 58, 490. 301, 479. 440, 100
errent 71, 802
erres 408, 131
error 80, 142. 92, 431, 447. 138, 90. 297, 342. 342, 59. 343, 83. 368, 113
errore 42, 79. 227, 167
errorem 40, 39. 220, 862. 227, 161
erroreſque 123, 502
erroribus 30, 582. 469, 771
erroris 421, 484
erubuêre 192, 78. 236, 388
erubui 157, 584
erubuiſſe 116, 330

erubuit 36, 755. 57, 460. 163, 46. 272, 470. 295, 293
erudit 229, 215
eruerit 441, 113
eruit 356, 477
eruiturque 350, 269
erumpit 210, 562
erunt 66, 703. 309, 725
eruta 171, 253
Erycina 148, 363
Erycis 405, 83
Erigduptum 356, 454
Erymanthidas 58, 499
Erinnys 312, 14
Eryx 48, 221. 142, 196
es 32, 653. 33, 979. 36, 754. 40, 43. *et alibi plur.*
eſculea 237, 410
eſculeæ 24, 449
eſculus 288, 91
eſſe 16, 256. 29, 557. 30, 587. 31, 604. *& alibi quàm plur.*
eſſem 215, 699. 297, 338, 340. 364, 22. 397, 859
eſſemus 96, 551
eſſent 172, 270. 273, 489. 371, 195. 407, 119
eſſes 56, 435. 95, 517. 273, 490
eſſet 31, 619. 56, 444. 57, 473. 58, 493. *& alibi plur.*
eſt 5, 28, 30. 6, 46. 52, 53. 7, 60. 8, 78. *& alibi quàm plur.*
eſte 295, 300. 279, 380. 382, 466
eſtis 425, 594
eſto 25, 461. 298, 465. 303, 543. 304, 572
eſtote 110, 154
eſtque 27, 518. 321, 264
et 3, 2. 4, 5. 15, *bis.* 21, 22, 23. 5, 26. 37, 38, *et alibi quàm plur.*
etenim 429, 695
Ethemon 141, 163, 169
Ethon 45, 153
etiam 9, 109. 32, 635. 41, 57, 68. 85, 240. *et alibi plur.*
etſi 52, 322
evadere 408, 126
Evagrus 351, 293
Evagrum 350, 290
Evan 105, 15
Evandri 419, 456
evaneſcere 44, 117. 398, 888
evanuit 163, 47. 416, 356. 418, 432
evaſerat 76, 19
Euboïcam 371, 182. 409, 155
Euboicas 263, 218
Euboïco 263, 226
evectus 408, 127
evehor 42, 73. 62, 588
Eveni 258, 104
evenient 95, 524
Eveninæ 241, 527
eveniunt 175, 370
eventu 201, 353. 305, 600
eventuque 383, 506
eventus 375, 278. 386, 575
eventuſque 192, 97
everberat 424, 577
everſæ 348, 222
everſam 387, 623
everterit 331, 555
evertere 370, 169
everti 15, 231
veſtigata 442, 146
evicere 405, 76
evicit 431, 769
evincere 34, 685
evincitque 465, 706
evinctus 464, 676
Evippe 146, 303
evitata 345, 123
eum 270, 411. 376, 307
Eumelique 203, 390
Eumenides 177, 430, 431. 293, 482
Eumenidum 270, 410. 286, 46
Eumolpo 315, 93
eumque 136, 28
eundem 67, 715. 94, 498. 116, 328. 123, 508. 126, 594
eundi 236, 378. 327, 440
eundo 68, 728
eunt 47, 203. 423, 545
euntem 34, 682. 122, 484. 276, 588. 283, 785. 301, 459. 337, 711. 418, 425
eunti 78, 91. 97, 568. 173, 323. 242, 548
euntes 145, 278
euntis 114, 264. 179, 494. 458, 505
euntque 342, 53
evocat 333, 598
evocet 128, 630
Evohe 123, 523
Evoëque 182, 597
evolat 17, 264
evolvere 148, 355. 358, 519. 442, 152
evolvit 4, 24. 182, 581
evomit 458, 513
Eupalamon 235, 360
Euphorbus 443, 161
Euphrates 49, 248
Eurynomes 112, 219
Eurytidos 269, 395
Europa 225, 120
Europæi 222, 23
Europen 159, 648. 165, 104
Euros 46, 160
Eurotam 291, 169
Eurotas 49, 247
Eurus 7, 61. 213, 664. 329, 481. 461, 603
Eurydicen 314, 63
Eurydicenque 286, 48. 314, 66
Eurydices 285, 31
Eurylochum 413, 287
Eurylochumque 412, 252
Eurymides 394, 771
Eurynome 112, 210
Eurynomus 351, 310
Eurypiluſque 328, 357
Euryſtheus 262, 203
Euryte 348, 220, 228
Eurytion 233, 311
Eurytus 268, 356. 348, 224
evulſum 259, 129
ex 11, 144. 13, 186. 17, 261. 22, 407. *et alibi plur.*
exacta 22, 406. 140, 139. 360, 572
exactum 141, 171
exactus 119, 399
Exadius 350, 266
exæſtuat 183, 623. 385, 559. 397, 867
exhalârunt 171, 247
examina 275, 551
examinat 413, 270
exangue, *vide* exſangue
exangui 335, 654
exanimata 51, 268
exanimem 309, 721. 339, 778. 381, 438
exanimes 173, 302
exanimeſque 53, 336
exanimi 198, 254. 430, 728
exanimis 313, 53. 332, 565

565
exarſit 23, 424. 35, 724. 68, 727. 117, 347. 178, 455. 344, 502. 385, 545
exalperat 135, 7
exaudi 110, 144. 259, 122. 397, 856
exaudiri 312, 19
excæcata 447, 272
excedam 260, 148
excedere 108, 85, 332, 571
excedit 301, 469
excelſa 473, 842
excepi 243, 954
excepit 155, 523. 231, 252. 339, 785
exceptas 127, 619. 198, 268
excepto 41, 60. 252, 868
exceptum 400, 949
exceſſêre 170, 197. 185, 670. 238, 456
exceſſitque 194, 166
exciderit 344, 105
excidit 53, 228. 62, 602. 111, 176. 195, 172. 238, 449. 276, 596. 408, 139
excipiat 399, 915
excipis 313, 51
excipit 35, 722. 41, 68. 52, 324. 54, 366. 128, 634. 134, 790. 145, 260. 204, 402. 214, 668, 686. 259, 131. 267, 333. 292, 186. *et alibi.*
excipitur 86, 285
excipiunt 81, 171. 199, 300. 383, 481. 412, 260
excipiuntur 230, 230
excita 70, 779. 325, 384
excitat 334, 634
excivêre 309, 711
exclamant 235, 341. 384, 538. 430, 741
exclamat 32, 651. 79, 117. 117, 356. 126, 590. 136, 13. 180, 513. 225, 108. 261, 176. 337, 725. 357, 499. 397, 874
exclamatque 336, 676
exclamo 216, 741
excluſura 71, 815
excoquit 429, 712
excubias 377, 342
excurrit 392, 724
excuſantia 263, 215
excuſare 114, 256
excuſat 55, 397. 420, 462
excuſſa 180, 528
excuſſaque 157, 596
excuſſæ 217, 782
excuſſis 234, 339
excuſſit 11, 155. 122, 492. 186, 703. 205, 423. 309, 713. 334, 621
excuſſum 99, 627
excute 101, 689
excuteret 299, 426
excutiant 431, 764
excutior 458, 524
excutis 283, 745
excutit 150, 404. 256, 52. 336, 678. 344, 98. 350, 281
excutiunt 52, 315. 310, 739
excutiuntque 327, 436
exeat 118, 385
execrantia 139, 105
execratur 410, 191
execrere 377, 329
exegit 132, 734. 241, 531
exemit 2, 24
exempla 21, 366. 120, 431. 273, 507. 275, 554
exemplis 162, 732. 164, 83. 473, 857
exemplo 127, 622. 272, 453. 308, 685. 428, 667
exemploque 79, 122. 472, 834
exemplum 215, 724. 225, 117. 230, 245
exemplumque 358, 512
exequiæ 390, 687
exequialia 418, 430
exercebar 399, 921
exercebat 265, 275
exercent 175, 375. 387, 614. 423, 556
exerceor 51, 287
exercere 358, 534. 451, 360
exerces 144, 245
exercet 63, 618. 167, 145. 218, 791. 227, 166. 360, 583. 366, 54
exercetque 251, 826
exercita 212, 634. 374, 265. 469, 768
exhalant 387, 603
exhalantem 137, 62
exhalantes 211, 581
exhalantia 450, 343
exhalantur 333, 596
exhalari 458, 528
exhalat 120, 434. 220, 866. 416, 370
exhalata 313, 43
exhauſta 24, 443. 346, 161
exhauſto 141, 149
exhibet 422, 526
exhibita 321, 264
exhibuêre 200, 323
exhibuit 163, 44. 170, 213. 291, 181
exhorruit 109, 135
exhortantur 236, 388
exhortanturque 266, 305
exhortari 442, 152
exhortatur 150, 403
exhortatus 343, 48
exhortor 190, 35. 308, 685. 373, 234
exibit 451, 371
exiêrant 84, 234. 180, 520. 329, 474
exiêrat 87, 296. 137, 44. 148, 360. 415, 342
exiêrint 108, 86
exierit 286, 52
exige 226, 125
exigere 273, 500
exigit 111, 190. 156, 572. 216, 757. 348, 209. 413, 268. 421, 478
exigite 201, 338
exigua 92, 450. 100, 136
exiguam 169, 287. 245, 650
exiguamque 128, 629
exiguas 77, 50
exigui 308, 691
exiguis 451, 351
exiguo 200, 315. 211, 599. 212, 625. 222, 18. 236, 383. 343, 70
exiguum 398, 888
exiguumque 380, 409
exiguus 120, 442. 179, 486. 240, 496
exiles 167, 143
exiliantque 186, 696
exilibus 152, 433
exilio 80, 132. 293, 232. 366, 61
exiliis 458, 515
exilium 75, 5. 99, 625. 228, 184
exiluiſſe 164, 77
exire 20, 344. 122, 489. 160, 671. 196, 206. 199, 286. 309, 711. 358, 525. 390, 697
exiſtunt 50, 264. 79, 110
exit 44, 115. 77, 75, 78. 119, 397. 125, 565. 154, 512. 156, 571. 172, 294. 193,

193, 127. 218, 783. 266, 309. 277, 631. 316, 140. 322, 296. 324, 366. 333, 602. 381, 442. 387, 610. 444, 189
exitiabile 171, 257. 237, 425
exitio 11, 446. 217, 769. 236, 370
exitioque 374, 259
exitium 51, 290. 175, 383. 204, 406. 209, 527. 383, 500
exitus 89, 349. 223, 60. 281, 725. 284, 8. 345, 121. 351, 298. 358, 522. 455, 449
exorabilis 60, 546
exorata 151, 418. 280, 699
exoratis 211, 591
exosa 26, 483
exosæ 209, 524
exosus 202, 367
expalluit 28, 545. 109, 106. 183, 602. 291, 185
expatiantur 47, 202
expectabam 219, 812
expectanda 80, 136
expectatum 134, 790. 222, 5
expediunt 163, 57
expellam 183, 618
expellere 129, 651
expellitur 62, 595. 458, 411
expendite 369, 150
experienſque 23, 414
experientia 15, 225. 216, 742
experientis 409, 159
expers 54, 381. 114, 262. 119, 418. 264, 252. 444, 202
experſque 26, 479
expertem 138, 91. 392, 727
expertus 55, 392
expetit 207, 476. 275, 549. 393, 741
expetitur 256, 48
expirare 448, 300
expirat 79, 121
expiravit 139, 106
explet 99, 649
explicat 467, 720
explorant 463, 642
explorat 55, 403. 300, 456
exploratis 276, 591
exploratum 148, 362
exponit 122, 469. 300, 439
expoſcere 275, 545. 318, 201
expoſitum 313, 56. 365, 46. 392, 726
expoſui 399, 933
exprimit 334, 636
exprimitur 355, 438
exprobravit 366, 69
expugnacior 403, 21
expugnare 277, 618
expulit 52, 313. 171, 259. 236, 381. 280, 704. 379, 394
expulſa 251, 828
expulſi 72, 843
expulſumque 321, 269
exquirere 298, 394
exſangue 64, 647. 72, 831. 113, 244
exſanguemque 263, 224
exſangues 114, 267. 120, 443. 286, 41
exſangui 335, 654. 462, 627
exſatiata 241, 542
exſaturanda 136, 19
exſecrantia 139, 105
exſecratur 410, 191
exſequialia 418, 430
exſere 396, 838
exſecrere 377, 329
exſerere 51, 271
exſereret 302, 505
exſerui 256, 57
exſillis 458, 415
exſilio 80, 132. 293, 232. 366, 61
exſilit 200, 320
exſilium 75, 5. 99, 625. 228, 184
exſiluêre 100, 670. 349, 252. 417, 406
exſiluiſſe 164, 77
exſiluit 136, 35. 266, 314. 299, 410
exſiſtere 184, 654
exſiſtit 447, 274
exſiſtunt 50, 264
exſpatiantur 47, 202
exſpatiata 18, 285
exſpectabam 219, 812
exſpectant 232, 293
exſpectare 90, 378
exſpectanda 80, 136
exſpectat 281, 721
exſpectata 371, 183
exſpectatas 460, 564
exſpectato 211, 595
exſpectatoque 369, 126
exſpectatum 134, 790. 222, 5
exſpectatus 418, 418
exſpes 411, 217
exſpirare 448, 300
exſpirat 79, 121
exſpiravit 139, 106
exſpoliatque 385, 562
exſtabant 53, 355. 250, 804
exſtabat 171, 236. 259, 128
exſtant 73, 854. 252, 861. 324, 358
exſtante 405, 67
exſtantem 19, 332. 138, 81. 352, 352
exſtat 385, 569. 405, 73
exſternata 32, 641. 314, 77
exſtimulat 178, 459
exſtincto 325, 381
exſtinctos 301, 486
exſtinctum 35, 721. 110, 151. 457, 486
exſtructas 316, 120
exſul 369, 145. 384, 510
exſulta 172, 283
exſultantemque 314, 78
exſultantibus 398, 892
exſultat 73, 864. 184, 645. 188, 263
exſultatque 180, 514
exſurgo 98, 601
exta 460, 576
extabant 53, 355
extant 73, 854
extantem 138, 81
extantibus 349, 235
extat 132, 732
extemplo 35, 715. 37, 776. 111, 176, 185. 167, 140. 176, 401. 219, 829. 461, 590
extendi 6, 43
extendit 33, 663
extentam 448, 303
extento 28, 536
extentum 356, 477
extentus 317, 151
extenuat 147, 320
extenuatur 151, 429
exteriuſque 177, 420
externa 417, 380
externaſque 380, 406

externata 32, 641. 314. 77
externis 253, 879. 265, 19
externo 419, 454
externos 129, 648
externum 455, 443
exterrita 32, 638. 122, 488. 151, 418
exterruit 391, 710
extimuit 58, 503. 117, 337. 193, 134. 244, 605
extimulata 141, 165
extincta 210, 569
extinctaque 192, 77
extinctique 333, 587
extinctos 238, 446
extinctum 35, 721. 110, 151. 176, 402. 457, 486
extinctus 241, 523
extinguere 14, 201
extinguite 469, 778
extinguor 93, 470
extis 67, 716
extitit 151, 413. 398, 893. 468, 751
extra 331, 535
extrema 65, 665. 69, 767. 185, 675. 342, 52
extremas 165, 101
extremis 250, 788
extremo 81, 157. 105, 21. 198, 266
extremos 107, 48
extremum 50, 254. 59, 517. 418, 431
extremus 398, 883
extructos 138, 88
extulerat 213, 663. 437, 31
extulit 76, 37. 121, 450. 142, 180. 154, 487. 299, 419
exturbare 443, 175
exue 126, 591
exuere 217, 778
exuit 31, 622. 56, 419. 265, 268. 288, 105. 432, 777
exuitur 200, 318
exul 169, 189. 270, 409. 326, 408 439, 61. 461, 589.
exululat 15, 233. 123, 521
exululatque 182, 597
exuritque 70, 792
exuvias 237, 428
exuviis 25, 476

F.

FAber 350, 278
fabræ 227, 159
fabricata 16, 259
fabricataque 246, 669
fabricator 6, 57
fabricaverat 390, 683
fabrilis 111, 175
fabula 107, 53. 111, 189. 225, 123
fac 51, 290. 75, 13. 473, 841
face 25, 461. 123, 508. 190, 49
facem 122, 482
facere 190, 42. 323, 314. 464, 11
facerem 211, 597
facerent 61, 558. 224, 72. 273, 489
faceres 194, 146
faces 94, 508. 177, 430. 198, 259. 422, 531. 470, 787
faciam 93, 465. 125, 549. 192, 92. 397, 875
facias 275, 547
faciat 31, 617. 47, 187. 53, 356. 83, 204. 182, 572. 238, 441. 297, 357. 302, 517. 408, 148. 417, 384. 421, 488
facibus 26, 493. 183, 614. 297, 350
facibusque 179, 480
faciebant 248, 734. 287, 87
faciem 12, 160. 22, 412. 31, 602. 59, 523. 73, 850. 109, 126. 112, 219. 113, 231. 119, 395. 179, 491. 214, 696. 222, 23, & *alibi*
facienda 101, 702. 190, 38. 208, 485
faciendæ 162, 31
faciendis 266, 307
faciendo 379, 374
faciendus 186, 701. 469, 761
facientes 6, 56
facientia 164, 153
facientibus 77, 77. 335, 650
facies, *verb.* 273, 491. 471, 819
facies, *nom.* 39, 13. 65, 661, 675. 115, 290. 126, 593. 156, 568. 164, 74. 169, 182. 178, 458. 185, 674. 234, 322. 267, 327. 280, 711. & *alibi*
faciesque, *nom.* 118, 374. 143, 235. 215, 716
facietque 270, 416
facilè 429, 697
faciles 282, 755. 396, 831
facinus 16, 242. 122, 471. 136, 14. 181, 539, 561. 183, 623. 224, 85, 90. 260, 150. 300, 448. 301, 471. 376, 310. 456, 469. 470, 802
facio 266, 302
facioque 239, 483
facis 99, 641. 136, 13. 219, 820, 824. 372, 210. 393, 741
facit 25, 469, 470. 28, 547. 71, 798, 805. 109, 132. 112, 203. 164, 76. 165, 102. 171, 256. 197, 244. 201, 340. 214, 696. 231, 257, & *alibi*.
facite 381, 447. 430, 731. 442, 140
facitis 99, 632. 201, 346. 372, 225
facitote 268, 377, 378
faciunt 81, 154. 413, 268. 449, 316. 461, 605
facta, *particip.* 41, 51. 45, 157. 49, 237. 59, 521. 62, 589. 73, 856. 122, 477. 125, 557. 169, 192. 180, 537. 187, 712. 309, 735. 315, 109. 337, 729. 438, 47
facta 58, 485. 405, 80
facta, *nom.* 85, 248. 147, 320. 181, 545, 563. 206, 449. 238, 439. 248, 726. 349, 233. 360, 575. 364, 13. 372, 211. 429, 697. 431, 745
factaque 147, 317. 201, 358. 230, 240. 384, 537
factæ 125, 561
factas 162, 17. 145, 264. 460, 573
facti *particip.* 178, 434. 182, 574
facti, *nom.* 132, 757. 167, 146. 217, 758. 225, 96. 240, 503. 241, 530. 280, 706.

706. 296, 303
factique 262, 206
factis 29, 566. 180, 533. 268, 368. 347, 173. 407, 108. 461, 592. 467, 733
factiſque 323, 323. 430, 714
facto, *nom.* 12, 264. 66, 693. 75, 5. 100, 654. 111, 173. 170, 210. 173, 316. 204, 402. 270, 408. 356, 472. 404, 36
facto, *particip.* 30, 575. 52, 314. 225, 731
factorum 249, 772
factos 312, 28
factum, *particip.* 414, 313
factum, *nom.* 99, 629. 132, 747. 155, 525. 243, 578. 244, 611. 264, 255. 296, 302. 376, 314. 430, 740
facturus 76, 26
factus 88, 326. 129, 657. 203, 379. 226, 146. 320, 235
facunde 347, 178
facundia 160, 677. 208, 505. 366, 137. 379, 382
facundis 369, 127
facundum 179, 469
facundus 367, 92
fagineus 245, 653
fago 246, 669
fagus 288, 92
falcata 101, 681
falcato 35, 717. 131, 727
falcatus 319, 229
falce 394. 766. 426, 628. 427, 640, 649
falciferæ 399, 930
falcis 197, 227. 269, 383
fallaces 99, 638
fallacia 227, 168. 370, 164
fallacibus 456, 476
fallacior 395, 799
fallacis 75, 1. 391, 712
fallare 314, 84
fallat 86, 271. 109, 128
fallax 22, 391. 200, 326. 327, 430
falle 280, 696
fallebat 34, 698
fallente 163, 60
fallere 108, 85. 111, 177. 146, 309. 153, 480. 248, 721. 258, 120. 382, 462
falleret 34, 696. 280, 809
falli 219, 837
fallique 295, 287
fallis 92, 454. 166, 117
fallit 93, 463. 164, 66. 408, 121. 462, 623
fallitque 108, 94. 302, 519
fallite 456, 474
fallitis 100, 655
fallitur 272, 459
fallor 31, 607. 388, 641
fallunt 26, 491. 243, 577. 245, 651. 416, 357
falſa 73, 871. 134, 787. 140, 147. 212, 615. 225, 123. 259, 138. 295, 292. 299, 427
falſâ 40, 37. 167, 125
falſæ 63, 631. 335, 662
falſam 14, 212. 356, 473
falſamque 460, 566
falſaque 119, 404. 385, 559
falſi 36, 754. 85, 250. 202, 360. 285, 19. 416, 358
falſique 442, 155
falſis 319, 206
falſiſque 181, 569
falſò 376, 308
falſoque 147, 319
falſum 139, 11. 119, 297. 257, 75
falſus 255, 24
fama 51, 268. 116, 305. 144, 256. 145, 262. 157, 580. 162, 30. 172, 267. 231, 267. 259, 137. 266, 316. 278, 665. 286, 45. *et alibi.*
fama 88, 339. 96, 546. 259, 141. 343, 86. 439, 58. 475, 878
famaque 285, 28
famæ 194, 146. 209, 542. 275, 555. 430, 732
famam 94, 512. 24, 445
famamque 255, 14
fame 141, 165. 250, 784. 252, 843
fameque 325, 369. 366, 52
famem 316, 129. 325, 371. 411, 216. 451, 355
fames 251, 814. 252, 845. 442, 138
famulæ 113, 223. 412, 260
famularia 461, 597
famulas 113, 220
famulaſque 104, 5. 106, 35
famuli 101, 694. 418, 418. 430, 741
famulis 96, 562. 275, 567. 414, 311
famulos 84, 229. 218, 806
famuloſque 184, 649. 249, 752
famulumque 97, 574
famulus 231, 272. 318, 183
fare 133, 770
farris 140, 131
fas 41, 57. 64, 645. 69, 767. 120, 428. 151, 417. 184, 649. 274, 509. 269, 385. 281, 747. 474, 867
faſque 182, 585. 275, 551
faſſaque 223, 53
faſſoque 371, 189
faſſura 416, 353
faſſuræ 275, 561
faſſus 72, 836
faſtigia 21, 373. 39, 3
faſtigiaque 464, 672
faſtus 431, 762
fata 63, 617. 64, 648. 65, 657. 82, 176. 96, 548. 125, 570. 146, 298. 155, 534. 159, 635. 181, 570. 184, 639, 642. 201, 346. *et alibi plur.*
fatale 142, 182. 239, 479. 270, 411. 379, 381
fatalem 460, 554
fatali 88, 316. 224, 85. 292, 203
fatalia 238, 453. 438, 54
fatalis 461, 602
fataliter 343, 67
fateamur 274, 518
fatebar 212, 632. 216, 748
fatebere 430, 723
fatebitur 274, 515
fatebor 174, 356. 190, 33. 408, 124. 435, 844
fatemur 108, 76. 239, 492. 469, 773
fatendo 354, 407
fatentem 102, 718
fatentis 275, 560
fatentur 55, 389. 132, 737
fateor 226, 127. 268, 362. 306, 643. 364, 16. 371, 189. 419, 440
faterer 215, 728
fateri 96, 558. 130, 685. 256, 53. 274, 513. 275, 544. 299, 420. 359, 544
fatetur 277, 637. 294, 255. 329, 492. 364, 27. 473, 850
fati 219, 828. 268, 359. 442,

442, 152
faticano 270, 417
faticinaſque 455, 436
fatidicamque 19, 321
fatidicus 89, 348
fatifero 171, 251
fatiferum 357, 492
fatigant 153, 485
fatigat 30, 573. 246, 686. 251, 825
fatigatum 231, 260
fatis 16, 256. 20, 358. 65, 655. 161, 5. 271, 429, 430. 309, 724. 366, 54. 379, 379. 460, 557
fatiſque 374, 260
fato 47, 189. 52, 305. 138, 65
fatorum 45, 156. 64, 639. 230, 241. 267, 336
fatum 113. 249. 165, 90. 237, 412. 269, 394. 471, 807
fatur 214, 694. 409, 167
fatus 345, 122. 425, 596. 473, 843
fauce 430, 738
fauces 51, 282. 174, 355. 196, 203. 250, 802. 257, 79. 298, 378. 345, 142. 358, 509
fauceſque 251, 819
faucibus 402, 1. 449, 520
faveant 131, 702. 265, 781
faveas 68, 747. 98, 613. 174, 327, 328
faveat 377, 334
faveatque 474, 870
favent 141, 153. 451, 367
faventibus 438, 49
faventum 206, 451
favet 90, 388. 215, 726. 231, 252
favete 464, 677
favilla 387, 604
favillâ 173, 325. 192, 80. 246, 667. 390, 697. 424, 575
favillæ 51, 284
favillam 48, 231
Fauni 176, 392
Faunique 13, 193
Faunigenæque 419, 449
Faunine 174, 329
Fauno 393, 750
Favoni 278, 660
favorque 307, 656
favore 264, 246. 271, 425
favorem 429, 706
fauſto 283, 784
fautrix 78, 101
favus 246, 677
fax 284, 6
faxo 86, 271. 360, 594
fecerat 53, 345. 77, 50. 89, 362. 97, 578. 124, 528. 342, 64. 357, 498. 373, 229. 404, 54. 447, 284
fecêre 119, 419. 124, 548. 172, 268. 181, 566. 314, 70. 412, 256. 427, 638
fecerit 59, 514. 341, 26. 400, 941
feci 274, 540. 276, 585. 370, 160. 372, 206
fecimus 369, 140. 440, 96
feciſſe 88, 337. 118, 381. 147, 322. 373, 236
feciſſem 276, 607. 378, 346
feciſſent 236, 376. 341, 9
feciſſes 181, 540
feciſti 139, 94
fecit 8, 78. 27, 520. 44, 123. 59, 507, 524. 84, 232. 86, 277. 93, 466. 100, 670. 107, 59. 112, 208. 114, 258. 115, 292. & *alibi plur.*
fecitque 425, 607
fefellerat 303, 528. 394, 771
fefellimus 348, 218
fele 147, 330
felicem 299, 422. 348, 217. 384, 520
felices 295, 299. 297, 329. 421, 480
feliceſque 145, 267
felici 172, 285. 437, 13
felicia 133, 761. 212, 620. 223, 37. 240, 519. 258, 92. 426, 627
felicibus 392, 719
felicior 306, 633. 408, 142. 427, 642
feliciſque 71, 809
feliciſſima 168, 155
feliciter 213, 659. 221, 4. 294, 247. 334, 643
felix 80, 132. 95, 517. 116, 323. 169, 193. 185, 681. 191, 60. 208, 511. 215, 703. 218, 799. *bis.* 223, 36, 51. & *alibi.*
felixque 169, 193
felle 70, 777
femorum 404, 64
femur 140, 143. 236, 371. 314, 81
feneſtris 431, 752
fer 21, 380. 28, 545. 66, 700. 102, 719. 158, 618. 382, 774. 389, 669. 438, 40
fera, *adject.* 16, 241. 85, 248. 100, 669. 120, 438. 135, 4. 143, 216. 190, 31. 196, 212. 257, 85. 322, 298. 354, 418. 399, 917. 417, 391. 448, 299
fera, *subſt.* 91, 410. 131, 768. 713. 218, 787. 333, 600. 334, 639
feracis 204, 416
feræ, *adj.* 12, 159. 313, 37
feræ, *subſt.* 25, 458. 109, 106. 123, 515. 131, 719. 440, 83
ferali 452, 374
feram *subſt.* 217, 770. 219, 846
feram *verb.* 356, 470. 400, 950
feramus 325, 378
ferant 45, 134. 372, 214
ferantur 370, 156
ferar 41, 69. 191, 61, 67. 408, 152
ferarum 14, 216. 25, 475. 30, 593. 47, 194. 56, 442. 80, 143, 148. 119, 404. 203, 387. 303, 549. 308, 705. 311, 1. 312, 21. & *alibi.*
ferarumque 134, 780
feras, *subſt.* 7, 75. 58, 498. 303, 545. 415, 339. 443, 168
feras, *verb.* 41, 45
feraſque 40, 15. 195, 185
ferat 52, 305. 107, 52. 127, 609. 182, 579. 281, 735. 296, 309, 310. 326, 399
feratis 271, 432
feratur 141, 167
ferax 19, 314. 177, 417. 207, 470
ferè 58, 497. 101, 708. 218, 809. 291, 174. 360, 584
ferebam 265, 287. 307, 649
ferebant 82, 176. 352, 332. 358, 523
ferebat 9, 109. 40, 22. 101, 687. 107, 61. 179, 470. 208, 493. 238, 445. 267, 339.

330. 332, 577. 347, 197, 200
feremur 328, 443
feremus 232, 279. 327, 442
ferenda 429, 707
ferendæ 306, 628
ferendam 130, 696
ferendis 394, 783
ferendo 279, 683. 368, 118. 453, 403
ferendum 359, 555
ferens 123, 522. 158, 621. 243, 594. 321, 272. 408, 120
ferentem 359, 565
ferentes 422, 527. 426, 627
ferenti 345, 136
feres 57, 474. 142, 191. 236, 387. 319, 207. 322, 287. 350, 265. 417, 383
feret 240, 494. 368, 108. 451, 355. 471, 820. 472, 833
feretro 431, 747
feretrumque 94, 508
feretur 364, 20
feri 181, 549. 235, 355. 236, 382. 330, 511
feriam 88, 330
feriendus 102, 715
feriens 126, 590
feriente 218, 809. 258, 93
ferinæ 214, 680. 219, 813
ferinæ 456, 457
ferinis 311, 4
ferinos 59, 523. 198, 270
ferioque 157, 595
ferire 125, 554. 164, 75
feris, *subſt.* 58, 493. 209, 537. 443, 167
feris, *adj.* 327, 436
feriſne 16, 249
ferit 79, 119. 142, 204. 184, 641. 298, 386. 336, 682. 353, 389. 357, 479
feritaſque 394, 768
feritate 14, 198. 243, 601
feritatis 15, 239. 87, 304. 226, 137
feriunt 163, 58
feriuntque 205, 428
fero *verb.* 51, 287. 159, 655. 280, 699
fero *adj.* 83, 213. 109, 113. 148, 353. 181, 557. 256, 65
feroces 329, 490. 387, 612. 458, 515
feroci 364, 11. 419, 450
ferocia 276, 579
feroque 93, 464
feror 243, 582. 273, 508. 296, 320. 443, 176
feros 348, 211. 376, 317. 377, 343. 394, 767
ferox 36, 758. 77, 68. 113, 237. 123, 519. 136, 35. 139, 119. 145, 277. 186, 698. 233, 306. 235, 369. *et alibi.*
feroxque 233, 312
ferrataque 352, 323
ferre 33, 669. 49, 232. 136, 28. 158, 620. 212, 637. 214, 678. 223, 38. 242, 551. 263, 233. 268, 360. *et alibi.*
ferrea 230, 247. 384, 516. 430, 721. 470, 781
ferrem 215, 634. 382, 460
ferret 308, 682. 414, 317
ferreus 330, 508
ferri *ſubſt.* 343, 84. 346, 170
ferri, *verb.* 390, 696
ferro 10, 127. 63, 606. 77, 53, 67. 78, 84. 110, 163. 143, 226. 160, 659. 171, 251. 172, 271. 183, 612, 617. 184, 643. 185, 666. *et alibi.*
ferroque 10, 141. 230, 245
ferrove 348, 207
ferrugine 71, 198. 150, 404. 470, 789
ferrum 10, 141. 77, 71. 78, 90. 109, 119. 131, 720. 132, 734. 140, 132. 171, 236. 183, 612. 190, 33. 200, 315. 235, 353. *et alibi.*
ferrumque 80, 148. 96, 550. 101, 698. 137, 39. 346, 167. 367, 91. 382, 455. 455, 441
fert 3, 1. 37, 775. 40, 21. 73, 873. *et alibi.*
fertque 195, 184. 423, 548. 453, 405
ferte 398, 880
fertilis 159, 642. 173, 317. 176, 396
fertilitas 153, 481
fertilitatis 51, 285
fertis 373, 227. 441, 117
fertur 46, 184. 52, 320. 58, 484. 78, 90. 88, 334. 113, 245. 128, 623. 150, 405. 181, 561. 205, 430. 206, 446. 222, 15, *et alibi.*
ferturque 289, 127
fervebat 62, 602
fervens 97, 571. 239, 466
ferventes 404, 48
ferventeſque 48, 229
ferventi 109, 120
ferventia 150, 406
ferventibus 15, 228. 245, 650
fervet 210, 560. 331, 549
fervidus 421, 485
ferulâ 106, 26
ferum 164, 77. 237, 422. 261, 178. 326, 396
ferumque 202, 373. 440, 85
ferunt 11, 152. 12, 158. 53, 231. 90, 399. 114, 266. 123, 499. *et alibi.*
feruntque 357, 495
feruntur 46, 164. 47, 207. 57, 452. 84, 227. 95, 530. 122, 486. 180, 513. 211, 606. 294, 240. 297, 331. 362, 621. 446, 241. 470, 792, 800
fervore 445, 209
ferus 13, 185. 158, 604. 226, 124. 236, 400. 239, 463. 313, 56. 381, 444. 394, 780. 397, 873
feſſa 81, 163. 112, 215. 152, 446. 158, 618. 174, 340. 224, 83. 266, 293. 301, 480. 334, 625
feſſam 56, 422. 331, 531. 418, 426
feſſamque 458, 527
feſſas 30, 582
feſſi 462, 628
feſſis 180, 519. 325, 393
feſſos 128, 634. 147, 323. 271, 439. 324, 352. 427, 648
feſſum 94, 502
feſſus 289, 128. 321, 274. 394, 777
feſſuſque 194, 163. 366, 66
feſta 106, 33. 295, 270. 300, 431. 346, 150
feſtâ 70, 795. 305, 598
feſtaque 348, 214
feſtas 243, 581. 249, 746
feſtinant 163, 59
feſtina-

festinat 332, 575
festinus 324, 347
festis 79, 111. 295, 277
festisque 95, 528. 432, 774
festo 245, 657
festum 104, 4. 118, 390. 315, 95
festumque 139, 113
fiant 282, 752
fias 304, 579
fiat 132, 752. 282, 759. 299, 416. 377, 332
fibra 211, 600
fibras 176, 391. 427, 633. 452, 136
fibris 320, 248. 388, 637. 461, 580
fibula 55, 412. 417, 394
ficta 37, 771. 393, 734. 431, 759
fictâ 200, 308. 256, 55
fictæ 400, 935
fictamque 144, 246
ficti 219, 829. 282, 768. 342, 57
fictilibus 246, 668
fictis 364, 9
ficto 282, 766. 365, 37
fictos 181, 565
fictum 255, 25
fictumque 366, 59
fida 68, 745. 264, 249. 376, 319. 393, 748
fidæ 154, 491. 220, 848
fidas 298, 382
fide, *adj* 72, 837
fide, *subst.* 79, 106. 119, 394. 180, 506. 216, 737. 219, 829. 283, 791. 259, 545
fidelem 376, 319
fideli 392, 722
fidelius 210, 563
fidem 88, 341. 179, 498. 181, 566. 190, 46. 194, 166. 200, 323. 215, 721. 219, 833. 287, 81. 298, 395. *& alibi.*
fidemque 137, 44. 141, 151. 280, 705. 353, 365
fidensque 236, 370
fideque 213, 648. 389, 651
fidere 210, 545
fides 95, 527. 256, 55. 268, 371. 296, 302. 414, 297. 451, 361
fidesque 10, 129. 279, 671
fidibusque 169, 178
fidis 259, 125
fidissima 29, 562. 77, 68. 195, 192. 326, 415. 332, 585
fidissime 115, 281. 275, 568
fido 90, 379
fiducia 20, 356. 68, 731. 86, 270. 130, 687. 146, 309. 200, 309. 222, 10. 224, 88. 237, 434. 258, 120. 281, 720. 327, 430. 362, 625. 403, 32
fidum 366, 63
fidumque 405, 83. 412, 231
fierent 162, 18
fieres 95, 518
fieret 107, 66. 280, 712
fieretque 57, 472
fieri 53, 352. 58, 481. 86, 270. 111, 188. 114, 272. 263, 221. 265, 250. 290, 139. 348, 207. 398, 885. 452, 388
fies 64, 647
fiet 200, 311. 428, 686
figat 25, 463
figens 110, 141
figentem 382, 456
figere 137, 55. 160, 659
figis 112, 196. 351, 299
figit 76, 25. 131, 717. 139, 116. 257, 84. 385, 541. 417, 392
figitque 78, 84
figitur 18, 297. 350, 268
figura 66, 698. 106, 46. 413, 286. 431, 770
figuræ 287, 69. 293, 234. 334, 634
figuram 28, 547. 57, 474. 90, 399. 119, 409. 215, 722. 227, 169. 317, 175. 389, 671. 452, 374
figuras 8, 88. 23, 436. 244, 615. 248, 730. 320, 253. 359, 556. 427, 652. 443, 172. 446, 253. 449, 308
figuris 143, 211. 147, 326, 320, 241. 443, 169
fila 64, 654. 107, 54. 119, 396. 139, 118. 162, 34. 285, 31. 287, 89
filia 26, 481. 64, 636. 72, 844. 106, 47. 112, 210, 211. 149, 376. 152, 438. 155, 522. *bis.* 163, 39. 175, 366. 222, 17. 252, 847. *& alibi.*
filis 164, 68. 182, 577. 451, 372
filius 11, 148. 25, 463. 370, 155. 388, 647
filo 227, 173
filum 106, 36
findi 458, 510
findit 129, 667
findunt 45, 159
finè 44, 131. 55, 387. 58, 502. 96, 368. 117, 334. 199, 306. 339, 792. 351, 316. 377, 330. 379, 373. 393, 755
finemque 36, 733. 210, 565. 224, 68. 244, 618. 421, 484, 503
fincque 403, 24
fines 125, 568. 297, 341
fingam 68, 745
fingant 334, 628
finge 42, 73. 225, 114. 273, 505
fingebam 411, 213
fingens 316, 118
fingere 400, 935
fingetur 428, 685
fingi 366, 67
fingit 179, 492
fingite 170, 197
finiat 36, 735. 475, 874
finibus 129, 648. 174, 340. 439, 59
finiêrat 29, 566. 43, 103. 160, 662. 287, 79. 368, 123
finiré 33, 661. 450, 345
finis 118, 389. 164, 82. 277, 632. 301, 471
finita 253, 880. 383, 506, 507. 468, 747
finitâ 28, 548. 85, 251
finitimi 176, 412. 225, 117
finito 412, 246
finitque 453, 400
finitur 317, 152
finivit 211, 591
finxit 8, 83. 116, 319. 458, 502
firma 55, 403
firmâ 432, 780
firmamina 301, 491
firmas 281, 744
firmat 88, 333. 90, 368. 101, 689. 300, 430
firmatque 35, 715
firmissimus 206, 457
firmo 445, 223
fisa 472, 827

fiſſa 126, 587
fiſſâ 302, 512
fiſſaque 47, 211
fiſſum 131, 718
fiſſus 107, 65
fiſtula 34, 688. 66, 682, 683. 109, 122. 228, 192. 394, 784
fit 15, 237. 17, 269. 36, 740. 41, 66. 54, 377. 65, 673. *et alibi plur.*
fitque 36, 739. 167, 142. 398, 889. 444, 185. 445, 207
fiunt 129, 660. 308, 700. 314, 82. 423, 554. 446, 244
fiuntque 193, 124. 338, 744
fixa 78, 92. 140, 124. 141, 173. 173, 311. 192, 87. 236, 382. 262, 206
fixerat 309, 712
fixit 25, 472. 289, 131. 352, 331. 355, 421. 356, 451
fixo 8, 91. 305, 601. 356, 458
fixum 77, 66. 237, 413
fixumque 77, 69
fixurus 58, 504. 415, 343
fixus 170, 227. 252, 858. 352, 335
flabat 213, 664
flagellis 118, 367
flagrans 435, 847
flagrant 117, 347
flagrantem 238, 456. 350, 271
flagrantemque 204, 395
flagrantes 198, 258
flagrat 178, 460
flagratque 43, 104
flamina 7, 59. 17, 263. 28, 528. 371, 184
flamine 73, 875. 212, 629. 333, 600. 335, 664
flamma 235, 356. 252, 846. 263, 233. 264, 241. 295, 279. 455, 441
flammâ 15, 230. 52, 325. 194, 160. 440, 78
flammaque 416, 351
flammæ 44, 123. 218, 808. 261, 172. 264, 262. 273, 508. 422, 532. 451, 352
flammæque 87, 306. 210, 554
flammam 90, 374. 450, 343
flammamque 148, 353. 359, 551
flammas 16, 255. 26, 495. 71, 811. 93, 464. 178, 466. 189, 17. 196, 210. 264, 249. 281, 724. 291, 173. 351, 295. 420, 467. 469, 778
flammaſque 39, 2. 223, 53
flammifera 152, 442. 432, 796
flammiferis 45, 155
flammiferumque 473, 849
flammis 47, 210. 51, 299. 54, 380. 57, 454. 63, 629. 168, 164. 183, 615. 238, 462. 364, 7. 388, 636. 403, 25
flatibus 209, 532
flatuque 380, 418. 411, 226
flava 166, 118. 167, 130
flavâ 419, 448
flavaque 9, 112
flavæ 69, 749. 93, 487. 231, 275
flavam 229, 198. 280, 714
flaventi 406, 97
flaventibus 246, 670. 279, 688
flaveſcere 156, 560. 187, 718
flaveſcit 256, 36
flaveſcunt 247, 701
flavum 317, 156
flavus 98, 617
flavuſque 49, 245
flebam 100, 656
flebant 21, 367. 286, 41
flebat 322, 289. 434, 829
flebile 209, 518. 313, 52, 53. 387, 620
flebilis 431, 748
flectant 58, 482
flectat 46, 169. 286, 51
flectentem 25, 455. 137, 56
flectere 116, 303. 143, 232. 276, 608
flecti 100, 672. 173, 308. 327, 439. 429, 697
flectique 22, 409
flectimur 71, 821
flectit 170, 225. 228, 194. 464, 886
flectitque 465, 689
flectitur 21, 378. 67, 718. 295, 286. 326, 400
flector 253, 881
flectunt 21, 372
flemus 259, 144
flenda 420, 474
flendo 203, 380
flendoque 259, 142
flens 382, 475
flentem 414, 305
flentemque 152, 459
flentes 210, 578. 414, 305
flenti 100, 652. 455, 437. 457, 492
flentibus 220, 868. 341, 31
flere 120, 426. 182, 585. 214, 696. 297, 362. 298, 387. 390, 689. 418, 420
flerunt 176, 194
fleſſe 176, 404
flet 173, 310. 185, 665. 269, 396. 302, 500. 445, 232
fletque 445, 229
fletibus 30, 584. 327, 419
fletu 130, 674. 335, 657
fletumque 110, 140. 183, 610
fleturi 232, 291
fletus 53, 340. 130, 693. 289, 136. 335, 672. 434, 835
fleverunt 313, 46
flevit 405, 68
flexêre 247, 696
flexerat 211, 584. 300, 447
flexi *particip.* 6, 98
flexi, *verb.* 252, 865
flexipedes 288, 99
flexis 181, 552
flexiſque 47, 196
flexit 82, 188. 286, 57. 293, 236. 309, 720. 328, 450
flexo 200, 313
flexos 256, 64
flexum 227, 160
flexumque 62, 603. 117, 340
flexus 152, 430
flore 257, 87. 267, 344
florebat 267, 341
florem 94, 509. 196, 216. 271, 435. 292, 208. 309, 728. 379, 395. 413, 291. 440, 80
florent 333, 605. 444, 204
florente 40, 27
florentemque 207, 464

florentia

florentia 70, 791. 431, 764
florentis 215, 702. 383, 484
flores 9, 108. 73, 861. 115, 283. 116, 315. 150, 390, 399. 267, 343
floreſque 198, 265. 199, 284. 296, 309
floribus 145, 266. 465, 688
floridior 393, 790
florilegæ 451, 366
florumque 444, 204
flos 114, 269. 292, 212. 293, 216. 309, 735
floſque 292, 206
fluctibus 10, 134. 124, 526. 319, 210. 329, 481, 497. 336, 700. 337, 721. 420, 476. 448, 287
fluctu 330, 507
fluctus 18, 310. 131, 728. 156, 558. 256, 40. 320, 256. 329, 488. 330, 525, 529. 331, 538. 332, 564, 566, 568. 335, 666. 393, 744. 461, 604
fluctuſque 20, 334
fluctuſve 410, 185
fluens 201, 343. 315, 117
fluentem 255, 18
fluentia 256, 57
fluentibus 126, 582
fluere 335, 656
fluidoque 122, 482
fluidos 409, 168. 445, 231
fluidove 451, 362
fluit 17, 266. 50, 251. 232, 288. 261, 173. 350, 270. 355, 436. 447, 280. 450, 329
fluitantia 329, 470
fluitare 316, 126
fluitque 227, 163
flumen 248, 737. 443, 180. 449, 313
flumina 9, 111. 13, 188. 18, 285. 20, 334, 344. 23, 423. 28, 545. 30, 577. 49, 241. 54, 380. 55, 407. 60, 539. & *alibi.*
fluminaque 5, 39. 40, 16
flumine 50, 256. 89, 342. 195, 189. 354, 413
flumineâ 460, 565
fluminæ 50, 253
flumineis 425, 599
fluminibus 17, 280. 400, 953
fluminis 31, 603. 64, 637. 157, 576. 316, 139. 398, 889. 426, 615. 438, 54
fluvialis 339, 773
fluviis 210, 568
fluvios 209, 535
fluviumque 258, 11
fluunt 54, 364. 237, 402. 443, 178
fluxerunt 83, 203
fluxit 344, 112. 352, 325
foci 246, 671
focus 325, 393
fodiebant 312, 23
fodientibus 331, 535
fodit 200, 315
fœcunda 57, 472. 257, 70. 333, 605. 383, 505
fœcundaque 23, 419. 229, 222
fœcundam 293, 220
fœcundior 33, 680
fœcundique 204, 417
fœcundis 416, 347
fœcundo 432, 791
fœcundum 251, 821
fœcundus 76, 31
fœda 12, 165. 210, 548
fœdabis 95, 523
fœdantem 220, 850
fœdaque 156, 549
fœdari 404, 601
fœdat 171, 238. 241, 529
fœdataque 385, 563. 410, 190
fœdera 69, 757. 190, 46. 208, 486, 487. 215, 715. 220, 857. 417, 380
fœdere 155, 532. 204, 403. 305, 599. 456, 460
fœdo 353, 366
fœdoque 296, 319
fœdus 297, 353. 338, 744
fœduſque 208, 503
fœmina 20, 351. 22, 413. 56, 434. 66, 701. 88, 326. 115, 280. 118, 378. 173, 314. 233, 305. 237, 433. 247, 704. 252, 868. & *alibi.*
fœmineæ 95, 536. 106, 29. 185, 680. 294, 245. 389, 651
fœmineâ 415, 341
fœmineam 287, 80
fœmineis 236, 392. 370, 165
fœmineo 22, 413
fœmineos 309, 729
fœmineum 390, 693
fœmineuſque 260, 151
fœnilibus 178, 457
fœno 427, 645
fœtâ 395, 803
fœtibus 23, 433. 307, 665
fœto 193, 129
fœtu 166, 111
fœtum 164, 81. 184, 637. 226, 133
fœtura 396, 827
foliis 94, 510. 116, 314. 132, 742. 268, 369. 293, 215. 312, 9. 379, 398
folio 394, 789. 413, 269
folioque 292, 208
fons 81, 161. 91, 407. 156, 573
fontana 415, 327
fonte 116, 310. 146, 312. 157, 575. 432, 786. 433, 798. 449, 322
fontem 118, 388. 278, 663. 459, 550
fontemque 91, 414
fontes 5, 38. 51, 273. 57, 464. 118, 385. 152, 447. 196, 200. 209, 533. 390, 690. 447, 270. 466, 713
fonteſque 49, 238. 55, 406
fonti 91, 427. 316, 140. 432, 791
fontibus 17, 281. 48, 218. 76, 27. 82, 177. 96, 545. 210, 568. 400, 954
fontis 108, 98. 115, 287. 144, 256. 145, 263. 151, 425. 289, 122. 432, 788, 794
foramen 259, 129
foramina 342, 44. 355, 438
foramine 106, 30. 109, 123
forcipe 181, 556. 257, 78. 350, 277
fore 13, 196. 16, 250. 69, 758. 199, 639. & *alibi.*
forem 224, 72. 240, 502. 274, 533. 281, 734
forent 77, 62. 223, 46. 312, 15
fores, *subſt.* 29, 563. 43, 113. 69, 768. 71, 819. 101, 699. 121, 453. 122, 487. 152, 448. 247, 702. 266, 298, 310. 283, 782. 293, 224. 298, 384. 301, 457.

333, 605. 430, 717. 453, 407
fores, *verb.* 57, 472
foret 5, 35. 7, 72. 11, 151. 20, 359, & *alibi plur.*
foribus 40, 18. 430, 735
foribusque 108, 85. 129, 651. 213, 647
forma 16, 248. 22, 405. 26, 489. 28, 530. 61, 572. 88, 331. 92, 455. 93, 476. 111, 193. 118, 378. 185, 680. 190, 28. & *alibi.*
formâ 68, 726. 89, 354. 98, 607. 134, 794. 137, 49. 178, 452 267, 330. 272, 451. 294, 240. 303, 529. 332, 301
formaque 70, 773. 335, 653
formæ 15, 237. 36, 743. 68, 731. 86, 270. 91, 416. 117, 346. 127, 604. 130, 676, 687. 157, 580. 208, 497. 237, 434. 280, 715. & *alibi.*
formæque 7, 73
formam 22, 402. 92, 439. 94, 503. 134, 783. 152, 457. 213, 642. 318, 203. 319, 209. 354, 394. 380, 405. 416, 373. 452, 381. & *alibi.*
formamque 163, 43. 252, 853. 292, 212. 294, 248. 303, 534
formârat 86, 288
formas 3, 1. 321, 261. 333, 613. 334, 626. 431, 765. 443, 170. 455, 455
formasque 42, 78
formatæ 21, 364
formatum 91, 419
formatus 147, 328
formidabile 73, 857
formidabilis 46, 174
formidatis 456, 475
formidine 41, 66. 47, 200. 134, 802. 422, 518. 442, 153
formis 23, 416
formosa 31, 612. 116, 319. 168, 167. 272, 461. 294, 266
formosæ 157, 581
formosi 92, 461
formosior 192, 84. 216, 735. 272, 462. 302, 523
formosis 305, 611
formosissimus 105, 18. 302, 522
formosius 214, 679
formosos 116, 310
formosus 73, 851, 859. 222, 26. 272, 475. 280, 712
fornace 48, 229. 192, 107
fornacibus 450, 340
foro 470, 796
fors 18, 297. 24, 453. 50, 257. 338, 751. 418, 425
forsitan 42, 76. 147, 133. 215, 704. 219, 816. *et alibi.*
forte, *adj.* 177, 427. 260, 150
fortè, *adv.* 16, 254. 26, 493. 66, 692. 67, 711. *et alibi plur.*
fortemque 370, 170
fortes 96, 547. 170, 221. 256, 46. 327, 431. 367, 4. 378, 360
forti 69, 754. 235, 341. 323, 319. 342, 64. 344, 98. 364, 23. 386, 597. 387, 616. 426, 619
fortia 129, 652. 328, 462. 360, 575. 370, 170. 386, 595. 390, 664
fortibus 25, 456. 115, 285. 210, 546. 220, 870. 237, 407. 242, 553. 303, 539. 319, 222. 459, 534
fortior 224, 76
fortis 84, 219. 110, 149. 191, 76. 350, 286. 368, 121. 377, 340. 382, 451. 383, 488
fortisque 303, 543. 379, 383
fortissime 133, 769. 143, 221. 248, 728. 375, 278
fortissimus 292, 207
fortiter 106, 27. 255, 28. 373, 237
fortiùs 44, 127. 186, 708. 263, 218
fortuna 125, 566. 130, 140. 149, 368. 169, 195. 209, 518. 217, 762. 222, 12. 224, 73. 299, 400. 305, 603. 377, 334. 381, 435. 384, 525. 386, 573. 446, 161. 457, 493
fortunæ 45, 140. 89, 141
fortunæque 80, 149
fortunam 367, 90
fortunaque 214, 688. 297, 335
fortunata 116, 323. 440, 98
fortunatumque 71, 803
forum 120, 444
forumque 473, 841
fossâ 198, 259
fossæ 9, 97
fossas 197, 245. 346, 149. 372, 212
fovebam 212, 633
fovendos 245, 654
foventque 241, 536
foveſque 219, 823
fovet 63, 617. 205, 427. 355, 424. 415, 333
fovi 459, 532
fovit 53, 339
fracta 355, 434. 458, 523, 527
fractaque 357, 488
fractæ 352, 340
fractarum 52, 317
fractis 137, 58
fractus 366, 52
fræna 44, 121. 47, 191. 52, 316. 171, 231, 234. 223, 37. 308, 704
frænabas 289, 125
frænataque 196, 220
frænato 320, 237
frænis 105, 24. 250, 795
frænisque 159, 643. 170, 228
fraga 9, 104
fragiles 288, 93
fragilesque 349, 243
fragilis 443, 169
fragmina 238, 460. 332, 561. 423, 563
fragor 17, 269. 329, 485
fragore 324, 365
fragorem 235, 340. 330, 507
fragosis 133, 778
frangit 337, 730. 352, 343
frangitur 331, 551, 552. 332, 569
frangunt 240, 508
frater 17, 275. 51, 291. 116, 323. 191, 54. 272, 476. 273, 493, 503. 274, 509. 338, 758. 365, 31. 378, 359
fraterque 214, 669. 371, 191

fraterna 365, 31
fraternaque 238, 442
fraternæque 79, 128
fraterni 239, 488. 369, 149
fraternis 57, 454. 202, 367. 240, 505
fraterno 272, 458. 275, 557. 321, 268
fratre 84, 220. 144, 238
fratrem 134, 786. 137, 46. 155, 528. 238, 442. 272, 455, 460. 321, 273
fratremque 190, 51. 240, 520. 326, 410
fratres 79, 123. 139, 107. 176, 393. 186, 693. 194, 141. 236, 372. 238, 446. 239, 491. 240, 509. 269, 405. 361, 603. 369, 151. 372, 202. 383, 499. 423, 545
fratresque 331, 542
fratri 94, 506. 144, 250. 172, 291. 272, 469. 275, 569. 322, 298. 389, 664
fratribus 79, 118. 214, 686. 335 646. 340, 3
fratrique 323, 329
fratris 51, 293. 272, 454. 277, 639. 297, 248. 360, 586
fratrisque 156, 564. 326, 410
fratrum 7, 60. 11, 445. 172, 289. 240, 506. 456, 460
fraudare 197, 250
fraudat 430, 715
fraudate 292, 396
fraude 61, 558. 365, 32. 441, 120. 457, 498. 469, 766
fraudem 100, 650. 190, 45. 440, 102
fraudes 95, 534
fraudesque 10, 130
fraudo 213, 654
fraxineam 135, 9. 353, 369
fraxinus 140, 143. 214, 682. 288, 93. 345, 122. 352, 324
fregit 141, 172. 153, 478. 352, 340, 349. 355, 433
fremebant 270, 418
fremebundus 345, 128. 410, 188
frementem 263, 207
frementes 158, 627
frementi 16, 244
frementis 131, 719
fremidâ 135, 2
fremit 101, 764. 109, 136. 167, 146
fremitu 351, 316
fremunt 95, 528
frendens 238, 437
frequens 55, 409. 127, 620. 258, 106. 466, 715
frequentant 102, 732. 106, 37. 314, 89
frequentat 266, 323. 291, 169. 300, 436
frequentes 97, 581. 168, 159
frequento 101, 691
freta 5, 36. 51, 298. 125, 552. 134, 788. 165, 104. 178, 445. 186, 691. 191, 67. 196, 201. 206, 460. 226, 142. 343, 586. 307, 654. 316, 150. 328, 463. 338, 749. 448, 291. 458, 516
fretaque 329, 491
freti 319, 209
freto 135, 6. 225, 104. 429, 711. 469, 772
fretoque 421, 483
fretum 120, 440. 180, 512. 188, 1. 251, 534. 320, 258. 327, 435. 330, 517. 398, 904, 910. 403, 6. 419, 337. 423, 558. 447, 263. 465, 706
fretumque 337, 714. 342, 39
frigida 4, 19. 193, 136. 440, 349
frigidus 158, 632. 265, 290
frigora 6, 56. 48, 224. 150, 390
frigore 6, 51. 46, 174. 276, 581. 278, 661
frigoris 69, 763
frigus 63, 611. 219, 809. 250, 790. 289, 129. 326, 416. 431, 763
frigusque 71, 823
frondator 427, 649
fronde 20, 347. 61, 557. 96, 542. 132, 746. 219, 845. 258, 94. 268, 355. 312, 27. 315, 108
frondem 28, 550. 178, 457. 199, 280
frondente 249, 756
frondentis 232, 299
frondere 247, 714, 715
frondes 55, 407. 128, 637. 195, 178. 232, 289. 249, 759. 268, 355. 269, 384. 333, 615. 404, 37. 428, 664
frondesque 278, 650
frondescere 119, 395
frondibus 90, 393. 100, 667. 150, 389. 168, 163. 183, 599. 288, 91. 313, 46. 377, 324. 390, 630. 397, 846. 411, 516. 444, 205
frondis 24, 449. 29, 565
frondosus 237, 410
frons 156, 570. 293, 223
fronte 12, 173. 17, 267. 58, 476. 73, 857. 137, 38. 154, 488. 256, 45. 257, 86. 290, 138. 353, 387. 394, 770. 397, 851. 406, 95. 461, 596
frontem 76, 21. 84, 221. 100, 666. 176, 133. 256, 45. 289, 114
frontemque 124, 527
frontes 461, 608
fronti 51, 276. 80, 139. 279, 627. 351, 315. 353, 386. 441, 133
frontis 253, 884
fructur 50, 585
fructum 312, 32
fructus 51, 285
fruentur 455, 448
fructur 239, 486
fruge 250, 789. 452, 303
fruges 9, 109. 51, 288. 148, 342. 441, 234
frugiferas 159, 656
frugilegas 212, 624
frugis 316, 120
frugum 153, 475, 490. 166, 118. 231, 274. 300, 433. 441, 122
frui 26, 487. 281, 723
fruitur 70, 779
fruſtra 46, 172. 63, 619. 65, 676. 92, 432. 94, 500. 116, 333. 138, 91. 142, 152. 141, 175. 172, 295. *& passim alibi.*
fruſtraque 15, 233. 97, 565. 256, 39. 287, 73. 356, 458. 430, 741. 472, 827
frutex 247, 719

frutices 13, 122. 268, 381
fruticumque 117, 339
fudi 367, 86. 374, 256
fudit 63, 610, 626. 140, 141. 356, 469
fueram 274, 512. 400, 959
fueramque 61, 570
fuerant 65, 659. 229, 221. 243, 579. 347, 195. & *aliquoties alibi.*
fuerat 57, 469. 58, 504. 84, 228. 108, 172. 113, 235. 125, 551. *& paſſim alibi.*
fuêre 65, 666. 247, 711. 287, 75
fuerint 60, 451. 126, 603
fueris 95, 521
fuerit 115, 280. 125, 572. 130, 687. 166, 111. 213, 660. 216, 738. 279, 677. 347, 179
fueritque 374, 254
fuerunt 53, 253. 119, 396. 187, 716. 276, 585. 369, 151. 437, 18. 141, 110
fuga 28, 530. 180, 518. 339, 777. 358, 535. 368, 115. 410, 187.
fugabitur 273, 501
fugacem 134, 785
fugaci 28, 541
fugacibus 24, 442. 303, 543
fugæ 28, 544. 147, 323. 158, 618. 308, 706. 321, 381. 323, 334. 351, 313. 397, 879
fugæque 293, 233
fugam 31, 600. 77, 47. 182, 572. 314, 77. 366, 69
fugant 17, 263. 211, 605. 221, 1
fugârant 188, 4
fugat 25, 469, 471. 304, 569
fugatis 45, 144
fugato 144, 238
fugaverat 464, 665
fugavi 364, 8
fuge 31, 597. 304, 565. 351, 309. 412, 247
fugerat 235, 368. 439, 60
fugere 158, 605. 218, 796
fugêre 10, 129. 392, 718
fugerent 89, 365
fugeres 397, 860
fugiamus 162, 29
fugiant 347, 183
fugias 27, 515. 92, 456. 393, 797. 428, 672
fugiebant 145, 286
fugiebat 31, 597
fugiens 172, 295. 267, 347. 336, 695. 405, 82
fugienſque 90, 390
fugientem 70, 787. 292, 188. 329, 468. 376, 296. 398, 907
fugienti 355, 425
fugientia 259, 127
fugientibus 412, 238
fugientis 339, 775
fugio 61, 756. 117, 336. 158, 601
fugis 27, 515. 90, 384. 93, 477. 225, 108. 271, 446. 372, 223. 428, 668
fugiſſe 34, 701. 46, 176. 174, 337. 395, 808
fugit 15, 232. 25, 474. 27, 502. 526. 50, 254. 58, 492. 62, 594. 70, 786. 82, 198. 84, 228, 229. 90, 390. 108, 100, 101. 122, 488. 123, 521. 153, 460. 171, 232. 199, 290. 201, 351. 216, 749. 276, 579. 277, 632. 300, 448. 301, 476. 334, 624. 336, 668. 339, 771. 351, 301, 302. 352, 338. 367, 81. 400, 938. 404, 63
fugitque 301, 458
fugiunt 27, 506. 36, 739. 126, 602. 220, 864. 313, 34. 444, 153
fugiuntque 210, 574
fui 13, 184. 154, 538. 157, 578. 158, 603. 308, 682. 383, 505
fuimus 359, 553
fuimuſve 445, 215
fuiſſe 434, 834. 448, 290
fuiſſem 306, 632. 421, 482
fuiſſes 20, 358. 60, 534. 194, 145
fuiſſet 72, 829. 134, 800. 153, 465. 168, 156. 274, 533. 295, 298. 336, 699
fuiſti 459, 543
fuiſtis 92, 443
fuit 4, 15. 5, 32. 12, 162. 14, 205, 215. 16, 241. 19, 314. 323, 22. 408, 410. 31, 623. 33, 652. *& alibi paſſim.*
fuitque 27, 517
fulgebant 289, 112
fulgentem 222, 27
fulgentia 181, 567
fulgentibus 390, 700
fulgentis 40, 17
fulget 25, 470. 67, 722
fulgore 212, 619. 334, 617
fulgorem 119, 398
fulgura 87, 300
fulgure 433, 817
fulciſque 244, 625
fulmen 13, 197. 87, 301, 305. 232, 289. 303, 550. 397, 857
fulmina 16, 223. 30, 595. 41, 61. 51, 279. 52, 308. 290, 151, 158. 330, 523. 359, 560
fulmine 11, 155. 235, 555
fulmineis 330, 553
fulmineo 426, 618
fulmineos 325, 368
fulminibus 6, 56
fulminis 18, 305. 426, 618. 439, 69. 471, 811
fulſit 59, 109. 195, 110
fulva 214, 683. 343, 89
fulvaque 86, 273
fulvæ 256, 36. 308, 698
fulvas 330, 499
fulvis 73, 865. 156, 546. 186, 707. 226, 146. 292, 191. 303, 551. 324, 355. 358, 324
fulvo 9, 115. 307, 648. 350, 273. 415, 345. 417, 595
fulvos 88, 304
fulvum 315, 103. 339, 771
fumabant 295, 273
fumabat 137, 57
fumant 47, 209. 348, 215
fumante 432, 792
fumantes 406, 87
fumantia 52, 325. 380, 421. 416, 363
fumat 51, 295
fumavit 49, 242
fumi 387, 601
fumificiſque 193, 114
fumida 119, 405. 349, 259
fumo 49, 232. 284, 6. 320, 248
fumos 29, 571
funale 349, 247

functa 120, 435. 285, 14. 332, 559
functi 133, 765
functo 332, 585
functus 241, 547. 295, 273
funda 68, 728. 131, 710
fundâ 434, 425
fundæ 123, 518
fundamina 148, 361. 454, 433
fundamine 433, 808
fundatis 424, 583
fundebat 260, 160
fundere 335, 627. 376, 306
fundit 197, 248. 211, 594. 237, 417. 383, 490
fundunt 241, 540
funduntque 81, 172
funduntur 17, 269
fune 99, 628
funera 172, 282, 285. 181, 565. 211, 607. 239, 484. 331, 540. 384, 518. 431, 746
funere 177, 430. 210, 565
funereum 240, 512
funereus 300, 453
funeribus 211, 607. 384, 523. 390, 696
funeris 292, 199
funes 100, 679
funesta 210, 575
funestâ 120, 432
funestaque 293, 216
funestas 332, 584
funesti 43, 88. 77, 49
funesto 325, 378
fungi 58, 480
fungis 203, 393
funibus 249, 775
funis 419, 445
funus 239, 484. 431, 751
furcâ 245, 647
furcas 247, 700
furens 102, 716. 236, 391
furentem 136, 13. 377, 322
furentibus 349, 231
fures 427, 640
furiale 123, 506
furiali 184, 657
furialiaque 182, 591
furialibus 164, 84. 239, 481. 312, 12
furibunda 225, 107. 277, 636. 407, 107
furibundus 123, 512. 397, 871
furiis 450, 327
furiisque 182, 595
furiosaque 298, 370
furiosior 281, 736
furit 78, 93. 79, 122. 99, 623. 141, 170. 251, 828. 339, 791. 356, 478. 385, 547. 401, 967. 419, 451. 449, 321
furor 95, 531. 99, 640. 120, 429. 274, 540. 297, 355. 299, 397. 365, 43
furore 365, 36
furorem 189, 10. 429, 701
furores 64, 640. 276, 582. 276, 601
furoribus 120, 431
furoris 89, 350. 179, 480. 366, 58. 403, 16
furta 31, 606. 66, 696. 75, 7. 111, 174. 201, 359. 275, 557. 368, 111
furti 31, 623
furtique 111, 174
furtim 87, 313. 90, 371. 133, 776. 338, 760. 413, 275
furtis 368, 104
furtisque 365, 32
furtiva 116, 327
furto 85, 266
furtoque 66, 700
furtum 56, 423. 66, 687. 323, 313
furvis 155, 541
fusca 145, 286
fusco 113, 221. 320, 247. 350, 291
fusile 316, 126
fusos 404, 56
fusum 162, 22
futura 16, 248. 65, 660. 88, 338. 286, 53. 356, 486. 368, 116
futuræ 82, 191
futuri 78, 104. 167, 137. 192, 96. 238, 465. 271, 423. 328, 457. 378, 363. 470, 782. 471, 815. 472, 834
futuris 308, 684
futuro 237, 409
futurorum 392, 722
futuros 460, 559
futurum 36, 735
futuris 282, 756

G.

GAlatea 393, 738. 394, 789. 395, 798. 396, 839. 397, 863, 869. 398, 880, 898
Galanthida 266, 316
Galanthis 266, 306
galea 103, 121. 222, 26. 353, 375
galeæ 9, 99. 345, 141. 368, 105
galeam 164, 79
galeamque 345, 130
galeaque 96, 542. 356, 466
Gallicus 28, 533
Gange 105, 21. 137, 47
Gangesque 49, 249
Gangetica 184, 636
Ganymedes 338, 756
Ganymedis 290, 155
Gargaphie 81, 156
garrula 60, 547. 89, 360. 230, 237
garrulitas 160, 678
gaude 300, 442. 430, 721
gaudeat 307, 660
gaudebat 64, 634. 115, 295
gaudens 25, 476 252, 863
gaudent 132, 736, 748. 440, 87
gaudenti 316, 119
gaudere 157, 583. 230, 223. 361, 607. 441, 129
gauderet 242, 75
gaudet 15, 235. 45, 152. 56, 430. 73, 862. 85, 258. 259, 139. 295, 287. 331, 546. 425, 596. 473, 851
gaudete 283, 791. 286, 39. 341, 19
gaudetque 315, 106. 449, 323
gaudia 117, 350. 118, 368. 180, 514. 184, 653, 660. 206, 455. 209, 513. 218, 800. 230, 238. 237, 420. 272, 482. 323, 310. 347, 198. 350, 285. 382, 463
gavisa 280, 708
gavisus 345, 126
gelida 47, 200. 418, 427. 449, 310
gelidæ 442, 153
gelidæque 240, 496
gelidas 128, 625. 152, 433

gelidi 14, 217. 46, 171. 186, 711
gelidis 34, 689. 110, 141. 171, 277. 219, 815. 263, 220
gelido 108, 90. 133, 772. 260, 170. 320, 251
gelidoque 21, 376. 78, 110
gelidos 113, 247. 165, 88. 171, 249. 174, 347. 175, 374. 299, 423
gelidum 57, 455. 459, 550
gelidumque 101, 688. 158, 608
gemellam 272, 452
gemelli paræ 173, 315
gemellos 186, 712. 323, 316
gemina 123, 514. 170, 205. 286, 64
geminæ 101, 713. 357, 502
geminam 227, 169. 239, 472
geminaque 100, 663. 430, 775
geminas 76, 45. 133, 774. 163, 54. 229, 201. 467, 739
geminaſque 262, 193
geminat 301, 471
geminata 66, 702. 384, 221. 464, 681
geminatis 48, 220
geminato 349, 257
geminaverat 157, 586
gemini 110, 161. 139, 107. 232, 301. 236, 372. 353, 449. 432, 798
geminique 63, 630
geminis 180, 538. 198, 260. 251, 818. 289, 116. 328, 463
gemino 61, 555. 166, 111. 247, 720. 257, 72. 293, 222. 403, 6. 462, 611
geminos 47, 195. 174, 336. 237, 400. 247, 720. 390, 697. 396, 834
geminum 91, 420. 167, 126
gemit 71, 807. 209, 544. 298, 394
gemitu 36, 732. 58, 486. 325, 395. 366, 48
gemitum 260, 163. 305, 599. 309, 719
gemitumque 249, 758
gemitus 63, 621. 181, 565. 219, 843. 240, 513. 254, 1. 263, 207. 266, 297. 293, 215. 302, 509. 337, 709. 357, 487
gemituſque 141, 154
gemmâ 242, 572. 73, 856. 275, 565
gemmæ 43, 109. 228, 180
gemmantia 85, 264
gemmas 294, 264
gemmata 289, 113
gemmis 35, 723. 317, 167
gemmiſque 390, 704
gemuêre 10, 124
gemuit 78, 94. 299, 423
gemunt 241, 526. 383, 483
genæ 192, 78. 229, 210. 327, 418
genas 91, 422. 297, 362. 286, 46
gener 131, 701. 151, 415. 155, 526. 179, 496. 255, 19. 273, 488. 422, 511
generat 452, 376
generatus 437, 19
generi 33, 659. 51, 589. 167, 138. 179, 494. 469, 759
generique 433, 801
generis 16, 246. 21, 379. 36, 761. 85, 259. 128, 640. 225, 123. 227, 155. 285, 35. 384, 509. 469, 775. 471, 814
generiſque 31, 620
genero 11, 445. 137, 43
generoſa 252, 848. 395, 818
generoſaque 349, 234
generoſi 133, 765
generoſior 273, 490. 369, 148
generoſo 265, 780. 382, 475
generoſos 466, 710
generum 26, 481. 255, 12
genialia 399, 929
genialis 105, 14. 288, 95
genialiter 325, 95
genibus 36, 370. 84, 240. 266, 311. 386, 385
genibuſque 345, 140
genis 65, 656. 173, 305
genitalia 446, 239
genitam 31, 615
genitas 185, 666
genti 88, 317. 271, 431. 426, 617
genitis 170, 221
genitivaque 88, 331
genitor 26, 486. 27, 517. 40, 38. 40. 43, 105. 54, 380. 72, 836. 130, 691. 173, 322. 179, 483. 205, 435. 211, 590. 224, 70. 241, 528. 301, 465. 355, 440. 359, 549. 370, 155. 371, 186. 397, 854. 406, 91. 433, 508. 474, 864
genitore 140, 145, 148. 318, 202. 321, 271. 322, 295. 323, 319. 409, 170
genitorem 459, 544
genitoris 187, 708
genitorque 268, 363. 474, 862
genitrice 141, 153
genitrici 382, 471
genitricis 87, 310. 112, 219. 207, 474
genitrix 36, 757. 112, 205. 118, 384. 154, 490. 169, 174. 183, 627. 187, 711. 203, 380. 225, 120. 238, 460. 267, 326. 297, 332. 370, 162. 423, 536. 425, 605. 469, 762
genitrixque 297, 348. 299, 401
genitum 43, 90. 142, 187
genitus 36, 748. 287, 89. 302, 522. 324, 346
gens 152, 407. 293, 232. 385, 565
gente 15, 226. 76, 35. 83, 208. 97, 576. 354, 400. 373, 244. 419, 450. 420, 463. 434, 832
gentem 410, 191. 460, 559
gentemque 457, 483
gentes 16, 249. 47, 215. 105, 16. 169, 177. 271, 441. 297, 331. 454, 421. 472, 829
genteſque 302, 299
gentibus 129, 668. 296, 305
gentis 112, 209. 162, 6. 289, 320. 358, 530. 365, 33. 426, 622. 436, 5. 460, 577. 463, 646
gentiſque 178, 460. 173, 323. 341, 7. 406, 92
genu 117, 340. 149, 383. 174, 346. 228, 182. 256, 61. 266, 299. 303, 536. 352,

352, 347
genua 46, 180. 301, 458. 324, 355
genualia 305, 593
genuêre 116, 322. 296, 307
genuiſſe 293, 217, 221. 469, 758
genuit 24, 439. 61, 570. 146, 302. 267, 330. 295, 297. 379, 395
genus 13, 188. 14, 203. 17, 460. 21, 365. 23, 412. 46, 183. 80, 133. 89, 350. 168, 153 177, 427. 178, 459. 189, 27. 213, 656. 216, 750. 250, 783. 383, 504. 390, 698. 393, 740. 442, 139, 153. 452, 287
genuumque 250, 807
geras 130, 681
gerat 262, 206. 332, 576
geratis 156, 553
geratur 342, 62
gere 29, 565
gerebam 62, 585
gerebant 213, 655. 354, 418
gerebat 40, 28. 134, 782. 353, 380
gerens 83, 216. 109, 135. 141, 161. 393, 733. 414, 314. 427, 645
gerentes 212, 625
gerenti 344, 335
gerere 208, 489. 469, 773
geret 223, 44
geris 378, 363. 394, 773
gerit 40, 15. 151, 427. 152, 456. 170, 228. 223, 58. 277, 614. 333, 615. 364, 15. 568, 104
germana 18, 523. 183, 613. 239, 475. 268, 382
germanâ 349, 240
germanæ 274, 509
germanæque 182, 582
germanam 71, 803. 178, 444. 181, 564. 190, 51
germanamque 183, 598
germane 136, 13
germine 265, 780
gerunt 329, 491. 387, 613. 422, 529. 424, 572
geruntur 88, 316. 329, 489
geſſerat 263, 230. 355, 443
geſſerit 134, 792
geſſerunt 364, 202
geſſit 152, 455. 359, 545
geſtæ 468, 748
geſtamina 368, 116. 443, 163
geſtanda 54, 366
geſtare 190, 33
geſtet 354, 411
geſtit 109, 130. 185, 164
geſtu 125, 560. 142, 183. 182, 579
geſtum 368, 110
geſtumque 335, 673
geſtus 173, 308
gigantas 11, 152. 147, 319
giganteis 148, 346. 402, 1
giganteo 410, 184
gignis 166, 117
glaciali 46, 173. 276, 580
glacialis 40, 30. 250, 788
glacie 395, 795
gladii 205, 422
gladiis 224, 78
gladio 142, 185. 345, 130. 257, 483. 427, 651
gladios 21, 345. 200, 333. 224, 77
glande 411, 216
glandes 9, 106. 211, 586. 217, 782. 249, 759. 317, 159
glandibus 288, 94
glandiferam 352, 328
glans 434, 826
Glauci 197, 233
Glaucus 398, 906. 403, 9. 404, 38. 405, 68
gleba 315, 111
glebâque 428, 659
glebæ 79, 106
glebam 148, 341. 315, 111. 460, 554
glebas 114, 254. 153, 477. 170, 220. 312, 29
glebis 23, 425. 316, 145
glomerabat 162, 19
glomerari 263, 222
glomerata 411, 211
glomeratâ 446, 251
glomerataque 237, 401. 387, 604
glomeravit 5, 35
gloria 25, 465. 100, 654. 128, 639. 129, 649. 237, 427. 256, 55. 303, 547. 323, 320. 350, 292. 358, 530. 361, 617. 367, 96. 468, 748
glorior 169, 176
gnati 297, 348
gnatis 194, 159
gnato 207, 482. 211, 590. 375, 288
Gnoſſia 223, 40
Gnoſſiacæque 226, 144
Gnoſſiacas 207, 471
Gnoſſiaci 223, 52
Gnoſſiaco 278, 668
Gnoſſius 83, 208
Gorgone 142, 202. 143, 209
Gorgoneas 133, 779
Gorgonei 127, 618
Gorgoneis 142, 196
Gorgoneum 134, 801
Gorgonis 130, 699. 142, 180
Gortyniaco 218, 783
graciles 18, 299. 111, 176
gracili 163, 54. 220, 140
gradere 37, 775
gradibus 211, 587. 324, 357. 464, 685
gradiens 394, 776
gradientis 317, 179
gradieris 42, 80
graditur 262, 205
Gradive 474, 863
Gradivus 434, 820
gradu 76, 36. 117, 338. 256, 43. 283, 786. 408, 143
gradumque 98, 609
gradus 21, 375. 53, 354. 107, 59. 195, 185. 223, 39. 247, 692, 713
Grecia 172, 199. 420, 474
Graia 437, 9
Graiâ 414, 325
Graiæ 361, 609
Graias 105, 16. 196, 214. 342, 64
Graii 380, 414
Graiiorum 3[illegible]3, 241
Graios 380, 402.
Graiolque 463, 645
Graium 409, 163
Graiumque 124, 538
gramen 18, 299. 32, 633. 91, 411. 153, 486. 197, 232. 427, 646
gramina 55, 407. 193, 137. 278, 655. 413, 266
gramine 72, 841. 112, 215. 440, 84. 199, 152. 400, 936
gramineo 81, 162
graminis 287, 87

graha 155, 537
grandævique 194, 160
grandævumque 240, 520
grandævus 139, 99
grande 182, 574. 212, 625
grandia 5, 29. 155, 545. 260, 169
grandiaque 293, 237
grandine 141, 158. 186, 692. 263, 222. 423, 543
grandior 173, 321. 213, 665
grando 357, 480
grani 413, 273
Granico 338, 763
graniferumque 212, 638
granum 310, 736
grata 14, 204. 159, 641. 243, 590. 288, 104. 293, 230. 294, 359. 325, 393. 404, 52
gratam 145, 272
gratamque 67, 709. 69, 758. 174, 345
gratantibus 194, 162
gratantur 194, 142
gratare 166, 512
gratata 178, 434
gratentur 30, 578
grates 45, 152. 76, 24. 178, 435. 179, 484. 194, 148. 295, 291. 308, 681, 682. 438, 48
gratia 11, 445. 51, 293. 61, 562. 66, 693. 124, 536. 129, 654. 136, 14. 149, 378. 154, 515. 178, 440. 190, 44. 208, 511. 265, 284. 325, 390. 360, 576. 369, 127. 381, 446
gratior 56, 416. 154, 495. 395, 793
gratiſſima 219, 819. 249, 771. 359, 561. 384, 528. 393, 736. 408, 123
gratiſſime 333, 367. 360, 586
grator 264, 244
gratos 414, 307
gratulor 296, 305, 306
gratum 215, 100
gratus 289, 121. 354, 397. 430, 723
gravantia 395, 812
gravatos 110, 145
gravatum 159, 658. 292, 192
grave 112, 207. 121, 452. 136, 17. 193, 118. 237, 408. 274, 539. 351, 314. 359, 567
gravem 15, 224. 24, 443. 194, 139. 279, 684. 300, 438. 302, 495. 345, 118. 458, 527
gravemque 461, 590
graves 57, 467. 88, 319. 123, 498. 125, 569. 170, 223. 210, 557, 570. 280, 696. 313, 36. 423, 543. 466, 716
gravet 229, 205
gravi 29, 571. 52, 306. 131, 721. 140, 142. 154, 511. 253, 876. 324, 365. 332, 558. 350, 288. 383, 506
gravidâ 278, 659
gravidæ 193, 228. 279, 672
gravidamque 85, 260
gravidamve 303, 531
gravidi 232, 294
gravidis 9, 110. 100, 665. 199, 281
gravidus 302, 505
gravior 284, 8
graviora 437, 33
graviore 210, 552. 290, 150. 347, 203
gravis 17, 266. 28, 548. 93, 471. 98, 608. 113, 240. 134, 784. 154, 511. 174, 339. 199, 299. 201, 355. 244, 610. 258, 113. 320, 244. 329, 496. 335, 656. 343, 82. 426, 628. 443, 163
graviſque 368, 108
gravitas 256, 39. 265, 287. 350, 283
gravitate 5, 30. 7, 67. 14, 207. 46, 162. 71, 821. 72, 847. 164, 73. 200, 308. 207, 478. 308, 678. 334, 618. 360, 571. 437, 21. 446, 242. 449, 321
graviùs 88, 333
gregè 33, 660
greges 66, 690. 95, 537. 97, 585. 128, 635. 176, 395. 321, 276
gregibus 209, 540. 242, 553
gregis 147, 327. 200, 311
gremio 299, 406, 410. 389, 658. 393, 787
gremioque 191, 66
greſſu 75, 17
greſſus 172, 275
gruem 165, 92
Grynæus 349, 260. 350, 268
gulæ 252, 846
gurges 404, 51
gurgite 18, 290. 59, 528. 125, 561. 153, 469. 154, 504. 157, 597. 175, 364. 373, 381. 200, 324. 252, 865. 263, 327. 320, 249. 330, 506. 332, 558. 447, 275. 466, 714
gurgitis 151, 421. 398, 903
guttæ 54, 360. 127, 618. 158, 633. 199, 283. 278, 658. 470, 788
guttas 267, 344
guttis 126, 578. 153, 461. 418, 408
guttur 251, 826. 316, 129. 410, 196
guttura 77, 73. 99, 626. 167, 135. 197, 244. 200, 314. 201, 348. 257, 78. 287, 22. 338, 753. 356, 459. 422, 523. 456, 464
gutturaque 193, 110
gutture 58, 484. 78, 90. 141, 173. 171, 236. 352, 325
Gyaroque 144, 292
gyrum 218, 789

H.

HAbe 110, 161. 215, 728. 428, 679
habeant 258, 95
habeat 169, 184
habebam 157, 581. 373, 247
habebant 18, 291. 335, 673. 278, 657
habebas 35, 720. 112, 207. 226, 137. 388, 643
habebat 32, 625, 629. 56, 417. 64, 641. 89, 360. 153, 467. 177, 425. 213, 667. 217, 780. 218, 805. 252, 851. 287, 81. 358, 513. 419, 442. 426, 622
habebatur 231, 262
habebunt 29, 558
habemus 41, 62, 145, 272. 216, 761

habenas

habenas 17, 280. 45, 151. 46, 169. 55, 390. 150, 404. 170, 223. 196, 221. 457, 481. 458, 520
habendi 10, 131
habendum 6, 57
habendus 33, 660
habenis 43, 87. 251, 813
habens 338, 768
habent 112, 215. 213, 656. 232, 283. 248, 739. 302, 506. 303, 550. 424, 569. 449, 313
habentem 7, 68. 119, 420. 263, 224. 450, 347
habenti 32, 633. 340, 2
habentia 4, 20. 271, 448
habeo 97, 589. 154, 497. 268, 374. 299, 397
habeoque 13, 197
habere 116, 516. 223, 48. 252, 271. 298, 364. 397, 876. 420, 464
haberent 172, 270
haberet 20, 361, 362. 231, 270. 271, 435. 319, 424. 338, 760. 365, 46. 366, 57. 428, 664
haberi 295, 299
habes 105, 17. 183, 612. 184, 655. 383, 497
habet 12, 169. 20, 343. 25, 471. 34, 694. 39, 8. 43, 95. 69, 767. 84, 239. 89, 360. 92, 435. 122, 468. 153, 461. 162, 29. 165, 87, 91. 167, 128. 144, 176. 208, 500, 508. 222, 8. 224, 84. 232, 283. 244, 619. 265, 265. 278, 664. 308, 702. 320, 233. 336, 701. 350, 266. 358, 517. 374, 267. 376, 313. 386, 570. 388, 649. 399, 919. 400, 942. 403, 25. 421, 487. 428, 685, 688. 431, 761. 436, 5
habetque 450, 342
habetis 461, 609
habeto 140, 135. 343, 80
habetque 424, 568
habetur 296, 325. 379, 156
habili 59, 531
habitabat 162, 13
habitabilis 6, 49
habitanda 75, 9
habitandæ 7, 74
habitant 12, 173. 250, 790
habitantem 316, 147
habitantum 406, 90
habitare 13, 195
habitâſſe 133, 774
habitat 333, 602
habitavit 354, 406
habitu 427, 643
habitura 274, 524
habituſque 133, 766, 768. 222, 22
habuêre 118, 373. 301, 489. 313, 49. 448, 289
habuiſſe 82, 188. 215, 713. 322, 292
habuiſſem 181, 541
habuit 32, 636. 52, 310. 68, 729, 738. 79, 129. 80, 149. 82, 189. 100, 680. 107, 56. 158, 602. 280, 706. 344, 107
hâc 12, 170. 33, 675. 40, 33. 44, 133. 47, 204. 109, 114. 117, 360. 141, 152. 159, 642. 174, 331. 178, 433. 186, 700. & *alibi frequenter.*
hactenus 63, 610. 144, 250. 147, 332. 218, 799. 299, 423. 343, 82. 390, 700. 400, 950, 957. 422, 512
hædo 395, 791
Hæmon 165, 87
Hæmoniâ 198, 264
Hæmoniæ 29, 568
Hæmoniam 251, 813
Hæmonii 348, 213
Hæmonio 62, 599. 326, 409. 343, 81
hærebat 320, 244. 344, 106. 410, 204
hærebis 292, 204
hærede 257, 72
hærent 111, 184. 164, 143. 194, 143. 210, 568. 268, 366
hærentes 102, 730
hærentia 9, 105. 172, 290
hærerem 97, 592
hæres 97, 589. 171, 239. 369, 129. 370, 154
hæret 77, 71. 90, 395. 91, 419. 106, 27. 109, 132. 226, 144. 260, 168. 350, 269. 398, 906
hæſerat 180, 530
hæſiſſe 114, 266
hæſiſſem 99, 628
hæſit 55, 410. 84, 233. 125, 560. 142, 183
hæſura 235, 348
halabat 219, 815
Halcyone 325, 384. 326, 416. 327, 423. 328, 458. 329, 473. 332, 563. 335, 661, 674. 336, 684
Halcyonem 332, 562. 333, 588. 334, 628
Halcyoneus 140, 135
Haleſi 356, 462
Haliæetos 226, 146
halitus 77, 75
Hamadryadas 34, 690. 426, 624
hamatâ 148, 384
hamatis 71, 79
hamis 97, 586. 171, 252
hamo 131, 720. 440, 101
hamos 324, 342. 399, 934. 456, 476
harâ 413, 286
Harpalos 84, 222
haſta 217, 782. 237, 415. 343, 82. 368, 109. 469, 769
haſta 70, 786. 235, 366. 343, 67, 83. 356, 477. 370, 191
haſtæ 344, 105. 112. 434, 819
haſtam 100, 667. 136, 32. 140, 137. 224, 66. 344, 115. 353, 369. 460, 561
haſtamque 370, 167
haſtarum 236, 375
haſtile 77, 69. 214, 681
haſtilia 222, 28. 232, 286. 415, 344
haſtis 288, 93
haurire 377, 331
hauriret 384, 535
haurit 294, 252. 385, 564
hauſerit 270, 412
hauſi 394, 787. 414, 309
hauſimus 413, 277
hauſit 140, 126. 234, 327. 236, 371. 381, 425. 449, 320
hauſtâ 132, 740
hauſtæ 318, 187
hauſti 408, 136
hauſtis 408, 129
hauſto 256, 35
hauſtos 381, 426
hauſtus 109, 118. 174, 358, 384, 526
Hebe 269, 400
Hebes 357, 485. 369, 135

hebetârat 152, 444
hebetâſtis 196, 210
hebeti 343, 85
Hebre 313, 50
Hecate 195, 174, 194
Hecateïa 404, 44
Hecateïdos 167, 139
Hecates 197, 241
Hector 340, 3. 343, 69. 367, 87. 371, 178. 375, 279. 383, 487
Hectora 343, 75. 359, 448. 361, 607. 371, 178
Hectoreâ 343, 67
Hectoreis 364, 7
Hectoreo 375, 275
Hectoris 338, 758. 355, 447. 360, 591. 381, 426, 427. 384, 512
Hecubæque 386, 577
Hecube 381, 423. 385, 556
hederâ 147, 338
hederæ 100, 664. 117, 365. 288, 99
hederarum 183, 599
hederis 167, 128
hei 27, 523. 170, 227. 220, 848. 239, 491. 274, 519
Helenamque 372, 200
Helene 428, 669
Helenum 368, 99. 455, 450
Helenus 455, 437
Helicem 229, 207. 448, 293
Helicon 48, 219
Helicona 144, 254. 241, 533
Helimumque 356, 460
Helles 318, 195
Helleſpontus 380, 407
Helopſque 352, 334
herba 32, 632. 33, 681. 56, 420. 65, 662. 73, 864. 75, 12. 76, 23. 92, 438. 94, 502. 232, 290. 339, 775. 400, 942. 403, 21. 411, 216
herbæ 192, 105. 287, 87. 333, 606. 416, 350. 440, 78
herbam 292, 210
herbarum 27, 522. 403, 14. 405, 69. 416, 357
herbas 32, 645. 65, 669. 70, 792. 78, 86. 108, 82. 114, 267. 128, 635. 145, 266. 178, 457. 192, 98. 196, 224. 200, 327. 219, 836. 250, 800. 278, 654. 284, 8. 413, 267, 270. 416, 347. 429, 690. 450, 326
herbida 232, 282
herbis 27, 523. 71, 810. 73, 85. 107, 49. 116, 314. 117, 341. 153, 482. 195, 196. 198, 254. 292, 188. 299, 397. 302, 513
herboſaque 66, 689
herboſas 460, 574
herboſo 419, 445
Herculeâ 334, 627
Herculeæ 359, 539
Herculis 265, 278. 360, 574
herile 302, 502
herili 80, 140
Hermaphroditus 118, 383
hero 252, 853
heros 65, 676. 82, 198. 135, 1. 194, 156. 204, 410. 208, 496. 220, 868. 234, 324. 242, 565, 572. 254, 1. 260, 157. 286, 50. 292, 207. 307, 659. 309, 370. 321, 264. 324, 351. 339, 773. 368, 124. 370, 166. 387, 625. 388, 644. 397, 879. 420, 461, 463. 424, 784. 457, 492
Herſe 67, 724. 68, 739, 747
Herſes 71, 809
Herſiliam 434, 839
Herſioneque 319, 217
Heſperidas 315, 114
Heſperiem 338, 769
Heſperio 45, 142. 128, 628
Heſperium 320, 258
heu 57, 447. 63, 612. 84, 229. 94, 500. 110, 153. 172, 273. 224, 85. 324, 346. 332, 562. 337, 220. 357, 498. 366, 51
hiatu 148, 357. 204, 409. 447, 273
hiatus 81, 162
hibernâ 141, 158
hibernis 395, 793
hiemalibus 258, 105
hiems 72, 827
hiemſque 120, 436
hinnitibus 45, 154
Hiphinoum 353, 379
Hippaſus 233, 318
Hippocoön 234, 314
Hippocoönte 235, 363
Hippodamen 348, 210, 224
Hippodamas 243, 599
Hippolytum 457, 497
Hippolytus 459, 544
Hippomene 305, 608. 307, 658
Hippomenen 307, 651. 308, 690
Hippomenes 304, 575. 305, 587. 306, 640. 307, 668
Hippotadæque 465, 707
Hippotade 406, 86
Hippotades 129, 663. 327, 431
Hippothoöſque 233, 307
hirſuta 40, 30
hirſutaque 84, 222. 288, 103
hirſutam 394, 766
hirſuti 410, 207
hirſutis 350, 280
hirta 299, 425
hirtæque 397, 850
hiſce 28, 546
hiſcere 373, 231
hominem 59, 521. 126, 602. 288, 105
hominemque 146, 297. 555, 431
homines 195, 185. 334, 638. 388, 632, 645. 441, 117
hominesque 62, 578. 282, 753
homini 80, 136. 406, 94. 442, 138
hominis 22, 405. 193, 125, 128. 317, 178. 400, 556
hominum 70, 780. 128, 631. 456, 461
hominumque 21, 366
honor 43, 99. 302, 501
honorque 293, 217
honorant 231, 266
honorat 406, 84
honoratos 242, 9
honore 13, 194. 64, 634. 95, 521, 524. 147, 319. 242, 568. 291, 170. 381, 447. 400, 949. 408, 130
honorem 51, 285. 236, 387. 364, 16. 374, 272. 386, 598. 408, 128
honores 29, 565. 248, 740. 375, 287. 386, 94
honori 62, 590
honoris 238, 438. 293, 214
honorum 209, 543
honos 232, 277. 367, 96. 370,

370, 153
hora 110, 156. 154, 499
horâ 309, 734
horæ 40, 26
horamque 277, 611
horas 112, 199
hordea 413, 273
horea 232, 293
horrenda 14, 216. 189, 8. 448, 298
horrendaque 76, 38
horrendæ 134, 782
horrendus 194, 151. 293, 760
horrent 232, 285. 396, 846. 458, 516
horrentia 133, 778. 237, 428
horrefcere 58, 478. 413, 279
horret 180, 530. 299, 414. 301, 460
horrida 10, 126. 232, 284
horridus 27, 514
horrifer 7, 65
horriferamque 35, 725
horror 265, 291. 410, 198
horrore 267, 345
horruerant 212, 631
horruit 38, 494. 183, 602
hortamine 17, 277
hortanda 371, 193
hortatibus 201, 330
hortator 98, 619. 365, 45
hortaturque 229, 215. 303, 537
hortatus 151, 421
hortis 155, 535
horto 245, 646. 292, 190. 395, 707
hortos 426, 624. 427, 656
hortus 429, 690
hofne 51, 285
hofpes 11, 144. 66, 695. 79, 129. 117, 338. 128, 639. 130, 695. 134, 793. 174, 330. 192, 90. 293, 228. 396, 620. 390, 682
hofpita 99, 637. 154, 493. 169, 190
hofpite 11, 144. 189, 21. 242, 569. 393, 760
hofpitibus 246, 685
hofpitiique 137, 45
hofpitio 159, 658
hofpitis 293, 224. 315, 95. 437, 8
hofpitium 128, 642. 204, 403
hoftes 27, 507. 134, 802. 194, 139. 224, 88. 234, 338. 368, 121. 372, 207. 377, 345
hofti 25, 458. 138, 89. 172, 276. 205, 420. 208, 510. 218, 789. 223, 41. 261, 178. 360, 595. 379, 376. 384, 516. 410, 179
hoftia 441, 112. 467, 735
hoftibus 190, 31. 193, 135. 225, 102. 372, 212. 377, 338
hoftile 223, 39
hoftilique 458, 505
hoftilia 158, 628. 384, 515
hoftis 13, 185. 27, 504. 78, 95. 223, 45. 261, 179. 342, 66. 304, 253
hoftifque 346, 160. 373, 243
humana 14, 213. 65, 661. 126, 582. 443, 167
humanæ 263, 227
humanam 213, 642
humanas 6, 55
humani 16, 246. 285, 35
humanis 434, 64
humano 51, 289. 262, 194. 409, 168. 410, 201. 456, 464
humanos 273, 500
humanum 14, 203. 408, 131
humectat 278, 655
humente 336, 691
humentes 321, 464
humenti 31, 604
humentia 4, 19
humeri 70, 109. 314, 83
humerique 36, 741. 126, 592. 129, 658. 152, 434. 354, 397
humeris 51, 297. 62, 582. 122, 493. 308, 700. 339, 770, 789. 354, 396. 358, 516. 375, 284. 387, 625
humero 56, 419. 182, 593. 234, 320. 345, 123. 351, 299. 354, 415
humeroque 176, 404. 292, 195
humeros 19, 332. 25, 457. 64, 635. 141, 160. 179, 476. 353, 376. 399, 914
humerum 168, 168
humerumque 353, 362
humerus 176, 406
humet 302, 509
humi 21, 376. 58, 477. 78, 105. 79, 127. 91, 420. 241, 529
humida 22, 407. 45, 143. 150, 390. 221, 2. 242, 562. 287, 71
humidus 23, 432. 195, 187
humilem 76, 30. 207, 463
humilefque 177, 417
humili 97, 583. 429, 699
humilis 454, 424
humo 58, 448. 69, 771. 113, 240. 111, 264. 159, 647. 210, 560. 315, 110. 333, 596. 381, 442
humor 23, 417. 91, 411. 143, 233. 268, 358. 275, 566. 440, 79. 446, 247
humorque 23, 430
humore 174, 354
humoribus 49, 237
humoris 263, 224
humum 10, 136. 67, 710. 125, 573. 128, 636. 132, 742. 138, 84. 146, 293. 159, 639. 183, 607. 186, 700. 210, 574. 231, 258. 243, 587. 317, 166. 334, 642. 448, 302. 465, 689
humumque 318, 185
humus 10, 138. 127, 619. 150, 390. 193, 123. 199, 284. 210, 560. 416, 379. 418, 410. 439, 56. 440, 97. 447, 268
Hyacinthe 291, 185
Hyacinthia 293, 219
Hyacinthon 293, 217
Hyadafque 98, 595. 375, 293
Hyaleque 81, 171
Hyanteo 233, 310
Hyantius 80, 147
hyems 40, 30. 391, 709. 421, 481. 445, 212
hyemes 9, 117
hyemifque 330, 521
Hylactor 224, 84
H læufque 83, 213
Hylen 353, 378
Hyllus 265, 279
Hylonome 355, 423
Hymenæon 348, 215
Hymenæus 133, 758. 177, 429. 284, 2
Hymetti 215, 707
Hymettia 295, 284
Hypanis 448, 285

Hypæpis

Hypæpis 317, 152
Hyperione 111, 192. 242, 564
Hyplea 139, 99
Hypseus 139, 98
Hyrie 203, 380
Hyries 202, 371

I. J.

I 57, 464. 139, 115. 356, 475. 437, 23
Iacchus 105, 15
iacebant 65, 673
iacebas 113, 244. 320, 238
iacebat 56. 420. 209, 527. 217, 765. 272, 470. 351, 316
iacens 122. 493. 165, 100. 324, 356. 410, 207. 459, 548
iacent 17, 273. 52, 316. 100, 669. 209, 521. 241, 539. 243, 577. 313, 35, 50. 333, 614. 444, 189
iacentem 62, 598. 133, 772. 237, 422. 355, 439. 367, 77
iacentes 89, 363. 110, 144. 171, 246. 210, 578. 235, 361. 334, 618. 355, 439. 472, 829
iacentia 20, 338. 47, 201
iacere 22, 394
iacerent 11, 156. 160, 166
iaceret 238, 451. 428, 666
iaces 35, 720. 383, 495
iacet 11, 449. 139, 98. 153, 482. 181, 558. 225, 114. 241, 525. 249, 750. 262, 197. 278, 654. 292, 194. 322, 108. 371, 178. 383, 505. 426, 621
iacit 146, 291. 470, 780
iaciuntque 236, 389
iacta 117, 357. 153, 485. 398, 890
iactant 450, 358
iactantem 137, 59
iactanti 71, 816
iactantur 305, 592
iactari 124, 535
iactarique 469, 772
iactas 255, 23. 423, 539
iactasque 358, 519
iactat 52, 308. 317, 153. 332, 329
iactati 123, 508. 132, 749. 206, 446
iactatam 334, 664
iactate 21, 383
iactatibus 186, 703
iactatis 22, 387. 72, 835. 131, 700. 134, 789. 423, 560
iactato 312. 6
iactatque 391, 709
iactavit 102, 726
iactis 236, 390
iacto 157, 596
iactor 336, 700
iactu 22, 413. 256, 36. 307, 671. 385, 566
iactura 16, 246. 150, 401. 258, 98
iacuêre 111, 186
iacui 273, 483
iacuit 109, 121. 312, 13. 352, 324. 445, 221
iaculabile 214, 685
iaculante 356, 456
iaculantem 410, 184
iaculatoremque 352, 350
iaculatricemque 149, 375
iaculatur 41, 61
iaculi 218, 795
iaculis 236, 377
iaculo 79, 119. 137, 54. 218, 799. 219, 813. 235, 354. 352, 335. 355, 443. 426, 628
iaculoque 233, 306
iaculum 55, 414. 77, 54, 65. 81, 166. 116, 306, 308. 140, 143. 142, 182. 214, 673. 216, 761. 223, 36. 237, 411. 352, 323. 353, 385. 354, 419. 355, 443
Ialyſios 202, 365
iamdudum 100, 656. 119, 405. 217, 772. 224, 74. 252, 867. 255, 27. 329, 482
iamiam 226, 136
iampridem 198, 276
iani 432, 789
ianigenam 417, 381
Iano 415, 334. 432, 785
Ianthe 281, 743. 282, 759. 283, 796
ianua 33, 662. 227, 173. 333, 608. 430, 740
Iapetide 139, 111
Iapetionides 128, 632
Iapeto 8, 82
Iapyge 420, 458
Iapygiam 465, 703
Iapygis 438, 52
Iaſonia 270, 422
Iaſon 189, 25. 190, 48. 195, 175. 232, 302. 235, 349
Iaſone 189, 5
Iaſonis 189, 26. 191, 66. 204, 397
ibat 57, 456. 67, 725. 90, 389. 97, 571. 191, 74. 226, 147. 237, 403. 241, 547. 330, 513. 351, 305. 393, 737. 431, 748
Iberi 261, 184
Iberis 137, 12
Ibero 200, 324
ibimus 160, 668. 228, 186
ibis 455, 141
ibuntque 269, 405
Icare 229, 204. 230, 231. 300, 450
Icarus 229, 195
Icelon 334, 640
Iconobates 83, 208
icta 63, 606. 151, 423. 330, 507. 430, 739
ictaque 467, 735
ictæ 295, 272
icti 357, 487
ictibus 109, 124. 211, 598. 249, 775. 450, 348
icto 276, 583
ictu 63, 625. 78, 87. 82, 183. 88, 325. 163, 49. 235, 344. 309, 712. 328, 463. 331, 556. 343, 74, 85. 346, 170. 350, 288. 353, 377. 357, 497. 434, 820
ictus 77, 64. 101, 706. 123, 499. 171, 255. 201, 340. 235, 352, 360. 236, 390. 249, 757. 345, 125. 353, 575
Idæis 115, 289
Idæumque 201, 359
Idalien 429, 794
Idan 138, 90
Idâque 115, 293
Idas 233, 305. 421, 504
idcirco 249, 751. 328, 449. 375, 288
idipſum 57, 468. 136, 20
Idmon 162, 8
Idmoniæ 167, 133
Idomeneus 378, 358
idonea 276, 610
iecit 79, 127. 307, 675. 350, 261

jecur 198, 273. 286, 43
jejuna 250, 791
jejunia 114, 263. 155, 534. 251, 820, 831. 312, 19. 440, 83
ignara 24, 453. 45, 156. 58, 495. 204, 403. 205, 421. 230, 241. 352, 573. 441, 132. 471, 815
ignaram 86, 287. 320, 252
ignare 43, 100
ignari 85, 243
ignaroque 260, 155
ignaros 397, 873
ignavâ 71, 821
ignavi 69, 763. 333, 593
ignavis 224, 73
ignavo 240, 518
ignavos 209, 529
ignavus 156, 550
igne 23, 416. 26, 498. 51, 281. 69, 764. 76, 33. 87, 303. 93, 488. 112, 195. 232, 284. 238, 456. 272, 464. 300, 450. 350, 277. 351, 296. 387, 601. 419, 444. 464, 674
ignea 5, 26. 450, 341, *bis.*
ignem 178, 456. 193, 108. 274, 519. 278, 646. 304, 582. 350, 280. 450, 348.
ignes 52, 313. 55, 396, 410. 68, 729. 108, 81. 113, 246. 119, 406. 128, 629. 130, 675. 133, 759. 139, 106. 150, 389. 179, 492. 189, 9. 193, 115. 212, 613. 224, 76. 228, 180. 234, 339. 238, 461. 240, 512. 264, 250. 274, 515. 281, 745. 283, 795. 284, 7. 294, 253. 306, 641. 319, 225. 327, 436. 328, 452. 446, 248. 451, 355. 464, 665. 467, 730
igneſcere 473, 847
igneſque 121, 11. 422, 531
igneus 166, 113. 274, 540
igni 6, 53. 15, 229. 93, 490. 200, 326. 298, 396. 387, 606. 395, 802
ignibus 16, 254. 21, 374. 37, 778. 42, 84. 48. 220. 50, 251. 52, 313. 63, 620. 73, 849. 111, 194. 119, 402. 123, 509. 195, 193. 205, 427. 211, 610. 224, 77. 240, 501, 514, 517. 264, 234. 290, 154. 330, 520, 523. 341, 12. 348, 215. 350, 261. 386, 583, 590. 416, 375. 432, 795
ignifero 41, 69
ignigenamque 104, 12
ignipedum 55, 392
ignis 23, 432. 51, 280, 295. 54, 378. 55, 402. 71, 810. 107, 64. 199, 283. 216, 752. 229, 205. 239, 477. 248, 737. 251, 837. 328, 445. 380, 408. 423, 541. 424, 574. 429, 712. 446, 243, 250
igniſque 96, 550. 241, 522
ignobilitate 173, 319
ignorans 337, 719
ignorant 32, 642. 120, 538
ignorantia 192, 92
ignorat 32, 642. 126, 31. 274, 525
ignoro 214, 684
ignoſcas 252, 864
ignoſcat 371, 189
ignoſce 279, 678
ignoſcere 192, 85. 243, 600. 389, 664
ignoſcite 239, 491. 304, 589
ignota 95, 530. 115, 294. 214, 672. 412, 250
ignotæ 47, 203
ignotas 8, 88. 228, 188. 229, 209.
ignotis 10, 134. 115, 294. 298, 119
ignotiſſima 155, 540
ignoto 279, 669. 337, 720. 416, 366
ignotos 76, 25. 193, 155. 361, 600. 400, 944
ignotoſque 416, 366
ignotum 81, 175
ilex 288, 94
ilia 77, 67. 83, 216. 109, 119. 237, 413. 352, 340. 355, 441. 457, 486
Iliacas 371, 196
Iliaden 290, 160. 434, 824
Iliades 540, 7
ilice 9, 112. 211, 586. 230, 237. 278, 664. 315, 109
ilicis 453, 396
Ilion 165, 95. 380, 408. 383, 505. 420, 467
Ilioneus 171, 261
illâc 117, 360. 120, 433. 228, 186
illæſas 257, 489
illæſos 357, 489
illato 301, 473
illatum 183, 609
illic 4, 15. 6, 54. 18, 264. 33, 674. 39, 5. 42, 76. 52, 315. 59, 516. 115, 298. 129, 670. 153, 477
illidit 139, 221
illimis 91, 407
illinc 31, 618. 108, 71. 317, 152
Ilithyïam 265, 283
illuc 30, 577. 53, 357. 117, 342. 121, 447. 127, 622. 222, 16. 251, 811. 298, 376. 309, 720.
illudens 100, 650. 257, 66
illuſtre 41, 50
illuxiſſe 205, 431
Ilus 338, 756
ima 50, 265. 70, 774. 124, 525. 147, 321. 151, 421. 198, 278. 239, 335, 286, 47. 332, 557. 355, 440. 432, 793 444, 193, 194
imæ 78, 93. 351, 315
imagine 8, 87. 14, 213. 36, 754. 40, 37. 71, 804. 90, 385. 91, 415. 117, 349. 130, 676. 143, 229. 165, 103. 166, 110. 167, 122. 173, 305. 182, 585. 195, 181. 202, 360 213, 649. 225, 96, 122. 251, 824. 279, 685. 281, 738. 334, 627. 368, 110. 372, 216. 375, 273. 385, 546. 391, 714. 396, 840. 405, 80. 414, 323. 431, 758. 460, 566
imaginis 92, 434
imago 15, 239. 40, 17. 88, 331. 93, 463. 112, 202. 142, 199. 164, 74. 193, 128. 240, 507. 272, 474 309, 726. 327, 427. 331, 550. 348, 225. 383, 484. 410, 204. 418, 415. 427, 644. 431, 768. 443, 178
imas 228, 293
imbelle 139, 114
imbellemque 367, 98
imbellibus 368, 109
imber 145, 282
imbre 164, 63. 242, 549. 398, 889

INDEX

imbrem 145, 281
imbres 52, 310. 145, 285. 263, 220. 330, 516. 420, 471
imbreus 351, 310
imbri 115, 282
imbribus 78, 89. 124, 526
imbriferos 392, 725
imbris 171, 234
imbutam 260, 153
imbutum 114, 252
imi 120, 444
imis 65, 655. 69, 761. 174, 343. 176, 397. 238, 458. 262, 202. 450, 346. 459, 548
imitabere 292, 206
imitamina 120, 445. 444, 200
imitamine 334, 626
imitante 39, 2. 374, 252
imitantes 146, 299
imitantia 333, 613. 395, 818
imitata 267, 340. 272, 480. 488, 106
imitataque 283, 782
imitatur 334, 638
Imitatus 248, 736. 422, 521
imitentur 229, 195
immaduisse 12, 158
immaduit 176, 396
immane 160, 678
immanem 349, 260. 410, 182
immanemque 237, 422
immani 358, 514
immania 39, 10. 357, 591
immanibus 264, 247
immanis 243, 583. 458, 508
immansuetique 412, 249
immansuetumque 440, 85
immansuetusque 113, 237
immedicabile 13, 190. 292. 189
immemor 217, 766. 291, 171. 308, 682. 409, 173. 441, 122
immemores 241, 535. 243, 581
immemoresque 381, 554
immensa 18, 309. 244, 618. 394, 768
immensaque 251, 829
immensi 40, 35. 455, 435
immenso 35, 728. 124, 535. 130, 689
immensos 76, 42. 289, 136
immensum 48, 220. 77, 77. 127, 621. 129, 661. 284, 2
immergere 120, 423
immergitque 385, 563
immeritæ 124, 531
immeritam 129, 679. 371, 185
immeritas 359, 559
immeriti 237, 412
immeritumque 458, 504
imminet 6, 52. 11, 446. 28, 542. 39, 7. 121, 459. 124, 525. 230, 370
immiscuit 198, 278
immisit 123, 496. 228, 179
immissa 352, 330, 351
immissos 147, 338. 168, 168
immissusque 148, 358
immistaque 87, 300
immistos 138, 792
immite 393, 740
immitem 205, 438. 124, 66. 438, 44.
immiti 381, 449. 384, 532.
immitibus 183, 621. 374, 260. 430, 714
immitior 395, 804
immittam 183, 615
immittis 304, 573. 393, 759
immittite 17, 280
immittor 98, 599
immittitur 177, 357. 164, 68. 217, 763
immo 208, 512
immobilior 395, 801
immodico 251, 808
immodicum 185, 673
immoritur 172, 296
immoriuntur 210, 571
immota 173, 305. 298, 589
immotæ 450, 339
immotæque 195, 187
immotos 425, 593
immotosque 58, 502
immotus 91, 418
immotusque 142, 199
immune 264, 253
immunemque 375, 293
immunibus 247, 690
immunis 9, 101. 75, 11. 197, 229
immunitamque 291, 169
immurmurat 99, 646. 181, 558. 318, 187. 332, 567
immutat 455, 455
immutatque 215, 727
imo 20, 336. 29, 569. 157, 588. 268, 352. 299, 402. 317, 177. 330, 499. 333, 602
imò 463, 635
imoque 30, 583. 79, 114
impar 158, 610. 254, 661. 288, 95. 317, 156
impatiens 26, 479. 363, 3. 430, 716
impatiensque 173, 322
impavidus 434, 820. 440, 100
impediebat 229, 200
impedienda 73, 868
impedientibus 35, 703
impediêre 393, 445
impediſque 308, 678
impediſt 354, 392
impedit 56, 433. 83, 205. 236, 390
impediunt 100, 664. 267, 329. 329, 484
impelli 245, 103
impellit 106, 157
impellitur 443, 181
impendere 178, 463
impendit 374, 266
impensâque 224, 63
impensior 55, 495
impensius 173, 314. 200, 323
imperat 33, 670. 44, 118. 69, 562. 238, 461. 255, 28. 334, 629. 289, 659. 434, 831
impercepta 280, 710
imperfecta 23, 427. 27, 526
imperfectus 87, 310
imperfossus 357, 496
imperiis 265, 279
imperio 54, 371. 202, 373. 436, 3.
imperium 122, 472
imperiumque 208, 504
impetus 30, 581. 42, 73. 47, 203. 53, 356. 65, 663. 145, 287. 178, 461. 218, 789. 223, 38. 303, 551. 323, 332. 331, 530
impexos 28, 529
impia 14, 200. 99, 629. 100, 656. 201, 339. 207, 465.

465. 226, 128. 239, 485. 247, 690. 249, 761. 293, 232. 297, 345. 301, 469. 412, 237. 430, 736
impietate 239, 477
impietatis 104, 4
impiger 25, 467. 233, 311
impius 179, 482. 204, 396. 243, 599. 381, 435. 433, 802. 456, 464
implacabile 121, 452
implacatæque 252, 845
impleat 328, 453
implebat 249, 749
implebo 181, 546
implent 16, 245. 45, 155. 193, 120. 342, 56
implêrant 259, 135
implêrat 53, 344. 54, 372
implêratque 265, 780
implêrit 166, 111
implêrunt 335, 666. 389, 676
implêſſet 278, 666
implet 35, 723. 71, 799. 150, 394. 205, 428. 227, 166. 317, 176. 321, 256
impleverat 267, 338
implevêre 82, 180. 132, 736. 213, 662
implevit 130, 684, 698. 209, 530. 268, 355. 299, 419. 359, 546
implicet 354, 411
implicuit 37, 762. 89, 343
imploraret 366, 65
imploravêre 231, 269
impluit 30, 573
implumes 187, 716
imponere 224, 68. 238, 462. 433, 811
imponi 439, 73
imponimus 441, 133
imponis 191, 70
imponit 209, 327. 280, 707. 453, 400
impono 59, 522. 157, 594
importuna 58, 475. 122, 482. 306, 634
importuniſque 421, 481
impoſita 40, 17. 73, 875. 180, 511. 229, 201. 258, 100. 264, 236
impoſitâque 355, 424
impoſito 172, 291. 222, 30. 237, 425. 256, 56
impoſitum 176, 410. 302, 514. 431, 753. 471, 820
impoſitus 127, 614
impoſuêre 171, 240. 462, 215
impoſuit 7, 67. 15, 230. 59, 507. 124, 541. 225, 102. 236, 381. 346, 152. 467, 744
impoſuitque 44, 124
impreſſa 70, 786. 275, 565
impreſſo 238, 453
improba 167, 136
improbat 422, 521
improbe 118, 370. 368, 112
improviſòque 409, 161
imprudens 91, 425. 224, 65. 289, 130. 291, 182
impubeſque 91, 422
impubibus 270, 416
impugnante 141, 151
impulerat 465, 697
impulit 76, 21. 323, 325. 350, 552
impulſas 290, 145
impulſu 77, 61. 131, 708
impulſum 345, 138
impulſumque 256, 53
impunè 57, 474. 134, 800. 139, 119. 173, 318. 232, 279. 240, 495. 257, 71. 314, 67. 319, 207. 350, 265. 373, 233. 393, 741, 761. 417, 383. 459, 538
imputat 55, 400
imputèt 456, 470
imum 110, 162. 115, 297
imumque 330, 504
in 3, 1. 4, 6. 5, 27. 33, 8. 77, 83. *& alibi quàm plur.*
Inachidas 32, 640
Inachides 36, 753. 131, 720
Inachidos 31, 611
Inachis 279, 686
Inachus 30, 583. 32, 642. 645, 651
inæquales 151, 408
inamabile 122, 477. 425, 590
inambitioſa 338, 765
inamœnaque 285, 15
inane 63, 611. 131, 718. 171, 230. 181, 568. 263, 223. 383, 488
inanem 20, 348. 410, 200.
inanes 201, 336. 332, 576. 340, 3. 445, 229
inani 47, 166. 251, 826. 354, 392
inania 53, 340. 59, 506. 61, 575. 78, 83. 95, 537. 100, 668. 123. 510. 226, 134. 298, 391, 335, 670. 358, 522. 361, 619
inaniter 63, 618
inarata 9, 109
inarſit 192, 83
inattenuata 252, 844
inaurato 390, 701
incalfacit 467, 735
incaluêre 43, 87
incaluiſſe 440, 107
incaluit 46, 175. 61, 574. 90, 371. 260, 161
incana 250, 802
incandeſcit 68, 728
incautus 236, 378
incedere 57, 445. 178, 453
incedit 70, 772. 132, 739
incendia 47, 215. 53, 231. 392, 718. 423, 539. 451, 350
incendit 91, 426
incenduntque 432, 792
inceptaque 162, 34
incepti 372, 217
incepto *ſubſt.* 163, 50. 194, 145
incepto *adj.* 376, 297
inceptos 266, 301
incerta 149, 482. 239, 472. 470, 782
incertæ 277, 629
incertas 227, 166
incerti 464, 666. 475, 874
incerto 71, 808. 118, 388. 354, 419
inceſſêre 373, 232. 385, 566
inceſſit 258, 91. 286, 46
inceſſus 334, 636
incidis 112, 198
incidit 58, 500. 139, 104. 209, 526
incîdit 230, 245
incinctus 81, 162. 398, 894
incingere 430, 720
incingitur 122, 483
incinxit 197, 242
incipere 446, 256
incipiat 90, 377
incipiens 354, 395
incipit 100, 673. 171, 255. 234, 530. 239, 475. 265, 781. 274, 522
inciſa 471, 813
incitat 92, 431

inclamare 410, 179
inclinârat 324, 355
inclinat 67, 721
inclinata 448, 295
inclinatoque 320, 257
inclinavit 319, 208
includere 227, 158
incluſa 398, 903. 448, 299
incluſaque 158, 620
incuſas 178, 466
incluſit 209, 529. 342, 45
incuſum 6, 47. 151, 410. 287, 78
inclyta 263, 229
inclyte 242, 549
inclytus 347, 173. 371, 178
incola 27, 512. 247, 720. 248, 731. 398, 904
incoluit 347, 174
incomitata 195, 185
incommendataque 327, 434
incomta 114, 261
incomtis 283, 788
inconceſſamque 277, 637
inconceſſiſque 290, 153
inconſtantia 388, 646
inconſumpta 105, 17. 211, 592
incoquit 198, 265
incrementa 78, 103
increpat 142, 195. 153, 474. 241, 529
increpor 99, 646
increpuit 342, 52. 434, 821
increſcere 126, 577. 424, 565
increviſſe 313, 48
increvit 244, 610. 280, 703
incubat 32, 634. 116, 314. 182, 593
incubuit 110, 163. 277, 432. 355, 428. 405, 81
inculpata 62, 588. 279, 672
incultos 209, 534
incumbens 174, 335. 335, 657. 437, 21
incumbenſque 295, 281
incumbere 269, 385. 307, 657
incumbit 172, 277
incunabula 88, 317 225, 99
incurrere 210, 546
incuriſe 142, 196
incurſant 18, 303. 47, 205
incurſat 410, 190
incurſu 235, 340. 329, 498. 331, 551
incurſurus 142, 198
incurſus 78, 92. 337, 730
incurvâ 463, 644
incurvæ 423, 534
incurvata 171, 245
incurvis 250, 804
incurvo 465, 690
indagine 217, 771
inde 13, 181. 21, 371. 22, 390. 23, 414. *& alibi quàm plur.*
indefletæque 212, 611
indejecta 18, 289
indeploratum 335, 670
indere 218, 788
indeſtrictus 344, 92
indetonſuſque 105, 13
indevitato 63, 605
index 60, 546. 67, 706. 219, 829. 274, 534
India 105, 21. 127, 604. 453, 413
indicat 113, 237. 130, 688. 326, 405. 461, 596
indice 182, 574. 365, 34
indicere 165, 92
indicet 299, 406. 464, 668
indicii 111, 190
indicine 458, 503
indicio 155, 542. 156, 551. 403, 27
indicioque 219, 838
indicium 32, 650. 182, 578. 210, 555. 276, 585
indiciumque 114, 257. 318, 188
indigenæ 72, 840. 306, 644. 449, 325. 460, 558
indigenæne 174, 330
indigenas 415, 343
indigenis 437, 11
indigeſtaque 4, 7
indignamque 306, 627
indignanda 245, 659
indignante 459, 535
indignanteſque 352, 354
indignanti 181, 555
indignantia 13, 181. 182, 584. 329, 491
indignantibus 64, 645
indignata 170, 204. 404, 50
indignatur 339, 787
indignatus 203, 377. 417, 391
indignave 27, 508
indignere 267, 337
indignis 309, 723
indigno 32, 631
indignos 109, 138
indignum 136, 37
Indis 232, 288. 317, 167
inductum 146, 308
indoluiſſe 264, 261
indoluit 57, 469. 70, 789. 94, 495. 111, 173. 315, 105.
indomitæ 378, 355
indomitas 137, 41
indomitis 395, 798
indomito 298, 370
Indos 37, 778
indotata 133, 758. 211, 609
induat 332, 574
inducere 52, 307, 309. 55, 395. 213, 642
inducit 119, 408. 449, 314
inducitur 118, 374
inducta 31, 599. 192, 80. 244, 608. 331, 549
inductas 295, 271
inductaque 194, 161
inductas 17, 263. 329, 498
inducto 431, 755
inductum 319, 231
inductus 269, 391
indue 335, 669
induerat 427, 650
induere 325, 382
indueret 375, 291. 433, 799
induit 8, 88. 183, 599. 199, 281. 252, 854. 257, 82. 352, 340
induitur 56, 425. 73, 850. 122, 463. 318, 203. 333, 589. 404, 45
induiturque 181, 568. 260, 158. 317, 179
indulgens 361, 598
indulgent 310, 566
indulgere 274, 511. 276, 595. 203, 534
indulſit 259, 142.
indurata 421, 503
induroque 186, 692
induruit 132, 745. 143, 233. 263, 219. 288, 105
Indus 137, 47
induta 17, 270. 195, 182. 412, 262
indutus 137, 51

induxerat 463, 652. 382, 471
ineo 215, 728
inêrant 279, 687
inermi 96, 553
inermia 141, 175
inermis 368, 103
iners 4, 9. 120, 434. 246, 678. 250, 790. 353, 361
inertem 367, 76
inertes 200, 332. 305, 602
inerti 70, 772. 143, 225. 209, 544. 442, 148
inertia 156, 548
ineſſet 214, 683
ineſt 306, 616
inevitabile 87, 301.
ineunt 133, 764. 291, 177
inexcuſabile 208, 511
inexpectatus 342, 65
inexperrectus 351, 317
inexpleto 92, 439
inexpugnabile 153, 486. 338, 767
infames 198, 269. 380, 400
infamia *ſubſt.* 14, 215. 225, 97
infamia *adj.* 404, 43
infamis 115, 285. 140, 148
infans 191, 54. 193, 126. 240, 501. 302, 503, 522. 445, 221
infantem 64, 642. 89, 345. 268, 375
infantia 123, 518
infantibus 217, 414
infauſto 76, 36. 178, 448
infecerat 72, 832
infecêre 387, 602
infecit 122, 487
infectaque 104, 10. 170, 202
infelix 32, 634. 102, 723. 110, 149. 122, 490. 126, 591. 167, 134. 171, 239. 179, 485. 183, 602. 189, 18. 209, 538. 219, 836. *et alibi.*
infera 13, 189
inferiæque 387, 615
inferias 239, 490. 325, 381. 340, 3. 353, 367. 381, 428. 384, 516
inferior 256, 62. 386, 587
inferiora 186, 702
inferius *adv.* 45, 137. 355, 420
inferius *adj.* 338, 760. 446, 241
inferiuſque 47, 208
infernâ 94, 504
infernas 120, 433
inferni 154, 508
inferno 330, 506
infernum 50, 261
inferre 89, 601
infert 181, 569
infeſtæ 231, 272
infeſtant 393, 731
infeſtaque 127, 620
infeſtus 377, 328
infice 70, 784
inficere 164, 64
inficianda 40, 34
inficiatur 318, 205
inficit 77, 76. 305, 596. 441, 135. 444, 191
infidis 391, 710
infirmis 299, 407. 360, 570
infirmos 162, 27
infit 59, 511
infixa 349, 253
inflata 20, 340
inflataque 175, 377
inflati 423, 537
inflato 312, 16
infligitque 138, 83
infra 51, 277. 387, 603
infractaque 183, 627
infraque 129, 668
infregit 257, 86
infringat 292, 191
infringere 263, 208
infundere 21, 364
infuſa 195, 183. 325, 386
infuſo 201, 355
ingeminat 32, 653. 90, 369
ingemis 360, 589
ingemit 12, 164. 335, 674
ingemuêre 171, 245
ingemuit 70, 774. 82, 202. 87, 297. 121, 450. 155, 543. 209, 517. 267, 325. 290, 141. 321, 263. 351, 300
ingemuitque 417, 407
ingenii 231, 254
ingeniis 10, 126. 70, 795. 217, 705. 231, 252. 442, 146
ingenio 81, 159. 227, 159. 376, 305. 421, 485
ingenioſus 323, 313
ingenium 182, 575. 205, 433. 316, 148. 369, 137. 371, 188. 378, 362. 403, 26. 440, 85
ingeniumque 241, 533
ingens 92, 448. 94, 512. 158, 616. 213, 644. 248, 743. 249, 763. 285, 30. 289, 110. 298, 373. 312, 15. *et alibi.*
ingentem 138, 82. 330, 507. 352, 340. 370. 169
ingentes 12, 166
ingenteſque 400, 962
ingenti 128, 631. 164, 64. 184, 661. 237, 432. 335, 664. 358, 528. 367, 86. 394, 776. 454, 433
ingentia 55, 401. 352, 343. 377, 340. 384, 537
ingentibus 178, 462. 195, 168
ingentique 321, 265
ingentis 397, 852
ingenuâ 279, 670
ingeſta 148, 346
ingrataſque 153, 475
ingrate 215, 716. 225, 119. 226, 135
ingrati 108, 76
ingrato 266, 302
ingratos 63, 626. 70, 780
ingratum 280, 700
ingratumque 58, 488
ingratus 190, 43. 409, 173
ingrediens 56, 442
ingredior 15, 219. 374, 252
ingrediorque 215, 729
ingreditur 60, 532. 70, 791. 72, 835. 208, 498. 220. 869. 320, 259. 404, 48. 435, 846
inguina 53, 353. 236, 400. 268, 353. 399, 915. 404, 60
inguine 140, 132. 309, 715. 356, 455. 427, 640
inguinibus 405, 67
inhærebat 118, 370. 222, 10
inhærentem 326, 403
inhæret 206, 447
inhæſerat 355, 427
inhæſi 252, 865
inhæſit 222, 16. 256, 54
inhæſuro 28, 535
innibe 27, 511
inhibente 47, 202

inhibere 44, 128. 97, 565. 249, 766. 259, 124
inhoneſtaque 372, 224
inhonoratæ 232, 280
inhonorati 365, 41
inhoſpita 15, 218. 225, 120. 322, 284. 437, 15
inhumata 211, 608
injecique 370, 170
injecit 158, 622
injectam 402, 1
injectis 465, 688. 339, 770
iniêre 86, 282
injiceret 90, 389
injicit 257, 78
injicere 13, 184
inimica *subſt.* 172, 283. 275, 547
inimica *adj.* 191, 63. 420, 470
inimicos 238, 461
iniquâ 144, 245, 266, 308
iniquæ 209, 523. 266, 296
iniqui 219, 833. 291, 172, 304, 575
iniquis 272, 475
iniquo 371, 190
iniquus 305, 611
iniit 431, 752
inire 419, 437
init 296, 327. 308, 695. 467, 722
initis 87, 294
injuria 57, 472. 85, 267. 155, 525. 260, 150. 347, 201
injuſta 317, 173
injuſtâque 63, 627. 145, 277
injuſtè 54, 378
injuſti 143, 210. 431, 772
injuſto 381, 444
injuſtus 129, 671
innabilis 4, 16
innata 178, 458
innato 19, 332
innecte 320, 252
innectere 298, 378
innectite 168, 161
innitens 427, 655
innixa 274, 517
innixamque 204, 401
innixus 12, 178. 229, 218. 467, 726
innixuſque 434, 819
innocuæ 268, 373
innocuos 19, 327
innocuum 441, 121
innoxia 277, 627
innuba 288, 92. 304, 567. 408, 142
innubere 220, 861
innumeræ 387, 606
innumeræque 333, 606
innumeras 227, 167
innumeraſque 251, 838
innumeris 25, 460. 129, 668. 145, 266. 200, 312. 249, 775
innumeroſque 342, 44
innuptæque 25, 476
inobrutus 201, 356
inobſervata 60, 544
inobſervatam 117, 341
Inoö 102, 722
Inoöſque 123, 497
inopem 93, 466. 188, 2. 418, 424
inopes 251, 822. 281, 745. 381, 428
inopi 19, 312
inopino 113, 232
inops 47, 200. 163, 37. 252, 848. 348, 510. 411, 217
inornatos 26, 497. 153, 472. 254, 3
inquam 158, 618. 375, 284. 400, 942
inque 31, 610. 36, 735. 51, 284. 56, 420. 62, 583. *et alibi quàm plur.*
inquinat 404, 56
inquiri 31, 616
inquirit 11, 148. 342, 63
inquit 28, 545. 34, 689. 36, 736. *et alibi quàm plur.*
inſanaque 312, 14
inſani 358, 510
inſania 95, 536. 100, 670. 122, 485. 124, 528
inſano 101, 711
inſanos 274, 518
inſcius 45, 148. 130, 675. 158, 624. 240, 515. 416, 362. 437, 11
inſcribenda 292, 199
inſcribit 164, 74. 293, 215
inſcripsêre 441, 128
inſcripta 379, 398
inſcriptum 293, 216
inſecti 163, 58
inſequar 27, 511. 226, 241
inſequeris 226, 130
inſequitur 25, 540. 309, 715. 329, 468. 339, 774. 349, 234. 351, 297. 385, 568. 398, 882
inſequor 27, 504
inſere 79, 117
inſerere 43, 94
inſerit 351, 321. 365, 33. 426, 631
inſeritur 163, 56
inſerui 370, 166
inſeruitque 430, 737
inſibilat 461, 603
inſidiæ 469, 766
inſidiæque 10, 131
inſidias 14, 198. 42, 78. 419, 446. 470, 799
inſidiis 440, 102
inſidiuſque 277, 622
inſidior 372, 212
inſidioſa 216, 749. 413, 294
inſigne 37, 768. 414, 315
inſignia 86, 286. 183, 598. 223, 33. 282, 775
inſignis 192, 103. 233, 306
inſilit 226, 142. 337, 731. 352, 346
inſiluit 235, 367
inſiſtere 156, 558. 223, 52. 442, 149
inſiſtit 461, 593
inſiſto 157, 598
inſolida 444, 203
inſolitus 304, 554
inſomni 262, 190
inſonat 317, 161
inſons 369, 149
inſonuit 130, 689. 172, 286. 387, 608
inſopitumque 190, 36
inſpicitur 342, 42
inſpiciunt 442, 137
inſpirantque 123, 498
inſpirare 20, 334
inſpirat 251, 819
inſpiratque 71, 800
inſtabant 141, 162
inſtabilemque 169, 191
inſtabiles 46, 164
inſtabileſque 117, 177
inſtabilis 4, 16
inſtant 200, 323
inſtantem 304, 568. 352, 338
inſtantes 141, 162. 349, 231
inſtanti 130, 685. 299, 412
inſtantiaque 78, 92
inſtar 109, 135. 178, 443. 397,

397, 851. 408, 124. 424, 569
instare 249, 772. 470, 794
instat 158, 602. 256, 59. 298, 391. 345, 134. 412, 238
instigant 85, 243
instimulat 421, 495
institerant 146, 299. 282, 769. 236, 398
instituit 24, 446
instructa 133, 763. 422, 529
instructamque 317, 167
instructo 456, 479
instruis 195, 196
instruit 229, 203. 385, 544
instruitur 182, 591
instrumenta 101, 698. 298, 385
instruxêre 242, 571
instruxit 198, 276
insuetum 193, 119
insuitur 87, 312
insula 148, 346. 174, 334. 208, 508. 242, 574. 243, 590. 244, 610. 295, 297. 412, 245. 448, 288. 462, 625. 467, 740
insultavêre 10, 134
insuper 136, 24. 175, 362. 198. 273. 399, 933. 412, 263
insuperabile 361, 613
insurgens 331, 530
insurgere 271, 444
intabescere 93, 487. 434, 826
intabescitque 70, 780
intacta 9, 101
integer 137, 50. 176, 411. 271, 440. 368, 118
intellecta 65, 666. 217, 764
intellectam 298, 365
intellectumque 313, 42
intelligat 164, 83
intelligit 272, 456. 376, 295
intempestiva 106, 33. 308, 689
intendens 180, 533. 286, 58
intendensque 225, 107. 363, 5
intendit 161, 5
intendunt 163, 54
intenta 387, 621
intentare 160, 671
intentata 304, 585
inter 6, 50. 18, 304. 21, 389. 34, 690, *et alibi quàm plur.*
interceperit 441, 113
intercipe 237, 433. 259, 122
intercipit 232, 292
interdictæ 297, 336
interdixit 174, 333
interdum 47, 190. 52, 321. 77, 78. 248, 736, *et alibi.*
interdumque 358, 520
interea 22, 388. 31, 601. 45, 153. 54, 381, *et alibi.*
intereat 306, 624. 390, 697
interiit 96, 546. 336, 686
interimo 373, 245
interit 443, 165
interitura 52, 306
interius 173, 306. 214, 670
intermissa 36, 746
intermittuntque 81, 154
internodia 171, 256
interque 281, 732. 300, 446
interrita 154, 506. 306, 616. 458, 514
interritus 372, 198
interrumpente 327, 420
interserit 304, 559
intertextos 167, 128
intervenit 206, 454. 224, 82. 336, 708
intexere 117, 365. 451, 372
intexto 168, 116
intextum 96, 556
intexuit 182, 577
intima 123, 507. 171, 251. 326, 416
intinctas 198, 260
intonat 52, 311
intonet 186, 696
intonsis, 29, 564
intonsum 171, 254. 360, 585
intonsumque 138, 87
intonuit 423, 542
intorquet 138, 90
intortus 100, 679
intra 173, 309. 183, 600
intrant 392, 723
intraque 335, 651
intrârant 200, 331. 354, 418
intrare 30, 593. 122, 470. 377, 344. 461, 583. 462, 616. 469, 772
intrârit 461, 597
intrâsse 437, 16
intrat 87, 308. 112, 218. 178, 446. 204, 398. 208, 492. 224, 85. 266, 309, 388, 631
intrata 255, 11. 371, 197
intravêre 17, 277
intravit 70, 797. 77, 55. 82, 177. 121, 449. 321, 275. 334, 616. 364, 24. 427, 656
intremuere 46, 180. 301, 458. 463, 635
intremuit 18, 284. 212, 629. 353, 371
intrepidos 382, 478
intrepidum 258, 107
intres 471, 808
intresque 219, 819
introitu 133, 774
introrsus 385, 539
intulit 265, 272. 473, 846
intumuêre 23, 419
intumui 243, 582
intumuit 59, 508. 146, 305. 309, 733
intus 43, 94. 61, 560. 69, 768. 106, 32, *& alibi.*
invadere 331, 533
invadunt 432, 780
invalidus 271, 442
invaserat 321, 260
invasit 7, 65. 411, 210
invecta 80, 150. 423, 538. 425, 597
invectæ 313, 54
inveni 134, 797. 396, 834, 837
invenit 30, 586
inveniebantur 239, 470
invenies 60, 552. 80, 142. 448, 294. 471, 813
invenieſque 335, 660
invenio 90, 447. 157, 587. 220, 847
invenit 68, 729. 85, 255. 284, 7. 298, 372. 314, 63. 336, 680. 404, 65. 438, 54
inveniunt 23, 426. 94, 510. 417, 399
inventa 32, 654. 227, 173. 381, 423
inventos 108, 103

Inventum 27, 521. 290, 156
inventus 371, 179
invergens 197, 246, 247
invia 326, 414. 341, 9. 407, 113. 432, 789
invicti 139, 108. 474. 863
invictos 218, 797
invictumque 346, 163. 379, 386
invictus 233, 311
invida 273, 485. 297, 331. 306, 642
invide 108, 73
invidcatis 110, 157
invidere 237, 431
invidit 272, 462
invidia 176, 403. 369, 139. 411, 229
invidiæ 69, 760. 306, 628. 309, 731
invidiam 69, 770. 124, 548. 459, 537.
invidiamque 362, 626
invidiâque 304, 584
invidiosa 134, 795. 154, 513. 172, 276. 226, 144. 255, 10. 380, 414. 446, 234.
invidiosior 211, 603
invidit 113, 234. 159, 657. 440, 104
invisa 176, 415
invisamque 261, 180
invisi 210, 572
invisо 316, 130
invisosque 277, 638
invisumque 303, 552
invita 31, 613. 154, 492. 163, 46. 174, 336. 307, 662
invitâ 236, 395
invitam 189, 19. 421, 494
invitaque 117, 359
invitâque 290, 161
invitas 389, 658
invitat 331, 604
inviti 462 614
invitique 183, 628
invitis 240, 514
invito 45, 152. 276, 604
invitum 226, 141. 339, 787. 473, 854
invitumque 215, 709
invitus 279, 678
invitusque 264, 258. 382, 475
inulta 217, 762
inultæ 232, 280
inulti 259, 131
inultos 120 426
inundet 410, 195
Io 30, 584, 588. 32, 628, 629
ïo 92, 442. 101, 713. 102, 728. 158, 625, *bis.*
jocos 88, 320
jocosa 88, 332
Iolao 233, 310
Iolaus 269, 399. 271, 429
Iolciacos 194, 158
Iole 269, 394
Iolen 265, 778
Ioles 259, 140
Ionio 124, 535. 415, 334
Ionium 438, 50. 465, 700
Jove 9, 114. 12, 166. 30, 589. 33, 673. 36, 733. 41, 62. 56, 429. 86, 270, 272. 89, 363. 114, 260. 128, 645. 130, 697. 146, 297. 163, 51. 164, 72. 225, 122. 231, 265. 258, 104. 269, 404. 270, 414. 290, 148. 319, 224. 364, 28. 437, 12. 473, 858
Jovem 31, 623. 56, 437. 58, 488. 86, 288. 149, 369. 154, 513. 255, 14, 26. 265, 289. 322, 286. 391, 707. 396, 844. 397, 857
Jovemque 367, 91. 374, 269. 379, 384
Jovi 14, 205. 58, 481. 76, 26. 115, 282. 211, 596. 212, 623. 213, 652. 226, 152. 259, 237. 266, 303. 290, 161. 338, 756
Jovique 54, 377
Jovis 9, 106. 16, 244. 17, 274. 36, 749. 75, 7. 85, 256, 261. 86, 280. 88, 333. 104, 3. 127, 610. 132, 755. 155, 528. 164, 74. 165, 94. 180, 517. 218, 806. 225, 99. 262, 199. 263, 229. 264, 261. 265, 265. 271, 438. 290, 148. 293, 224. 319, 219. 380, 409. 369, 142. 372, 216. 386, 574. 586. 452, 386. 474, 871.
Jovisque 57, 473. 85, 265
Iphi 280, 714. 231, 744
Iphigenia 341, 317
Iphis 280, 708. 281, 723. 283, 785. 429, 699. 430, 717
ipsa 9, 101. 14, 215. 20, 353. 41, 69. *& alibi quàm plur.*
ipsâ 5, 40. 61, 567. 108, 103. *& alibi.*
ipsæ 161, 3
ipsam 85, 263, 170, 212. 281, 747. 303, 528. 308, 685
ipsamque 134, 784. 417, 377. 424, 581
ipsaque 86, 278. 175, 378. 297, 339
ipsâque 34, 694
ipsas 125, 549. 211, 603
ipse 12, 178. 17, 283. 27, 511. 28, 532. *& alibi quàm plur.*
ipsi 41, 65. 142, 178. 178, 435. 241, 537. *& alibi.*
ipsis 28, 537. 198, 269. 210, 570. 266, 317. *& alibi.*
ipsisque 332, 567
ipsius 264, 247
ipso 12, 169. 15, 233. 37, 775. 82, 199. *& alibi.*
ipsoque 112, 207. 295, 286
ipsorum 445, 214
ipsos 175, 363. 194, 140. 210, 561. 246, 687, *& alibi.*
ipsoque 58, 505. 262, 196
ipsum 23, 426. 51, 268. 52, 304. 100, 658. *& alibi.*
ipsumque 149, 369, 370. 412, 241. 442, 144
ira 17, 274. 19, 330. 21, 378. 85, 252. 97, 577. 101, 693, 707. 113. 235. 136, 33. 160, 668. 168, 167. 175, 366. 181, 549. *& alibi.*
irâ 37, 765. 62, 602. 114, 277. 125, 574. 144, 245. *& alibi.*
iracunda 58, 483
iracundique 440, 86
iræ 35, 724. 87, 306. 255, 28. 363, 3
iræque 121, 448
iram 54, 384. 65, 659. 104, 8. 151, 420. 161, 2. 163, 35. 173, 313. 183, 609. 225, 106. 237, 418. 239, 474. 308, 683. *& alibi.*

iramque 36, 755. 75, 7. 186, 688
irâque 377, 322
iras 12, 166. 77, 72. 265, 273. 360, 583. 387, 613. 424, 582
irascentemque 172, 269. 263, 209
irascere 154, 491
irasci 210, 545
irascitur 404, 41
irata 94, 494. 153, 478. 215, 718
iratus 202, 375. 397, 876
ire 42, 75. 66, 700. 75, 15. 76, 26. *& alibi plur.*
iri 332, 585
Iris 17, 271. 122, 480. 333, 590. 334, 630. 406, 85. 434, 839
irreprehensa 88, 340
irrequieta 55, 386. 152, 443. 392, 730
irrequietus 30, 579
irrevocatus 326, 401
irridet 15, 221. 244, 612. 430, 714
irrigat 427, 633
irrita 83, 336. 91, 427. 137, 38. 208, 484. 211, 589. 286, 52. 313, 40. 331, 541. 360, 587. 392, 718. 423, 535
irritamen 259, 133. 381, 434
irritamenta 10, 140
irritamina 344, 103
irritare 25, 462
irritat 237, 418
irritata 71, 805. 385, 565
irritaturque 97, 566
irritatusque 401, 967
irritus 17, 273
irrorant 268, 369
irroravere 21, 371
irroravit 195, 190
irrumpere 331, 438. 461, 598
irrumpit 10, 128
is 82, 185. 86, 284. 99, 626. 141, 258. *& alibi.*
isdem 46, 160. 68, 748. 88, 330. 97, 592. *& alibi.*
Isi 282, 772
Ismariæ 277, 641
Ismario 384, 530
Ismarios 50, 257
Ismenides 102, 733. 106, 31. 125, 562. 168, 159
Ismenis 81, 169
Ismenius 390, 682
Ismenos 49, 244. 170, 224
isque 112, 212. 165, 99. 289, 117. 317, 160. 439, 62
isse 53, 231. 175, 370. 212, 616. 291, 173. 411, 227, 231. 425, 391
Issen 167, 124
isset 136, 37. 201, 350. 236, 377. 371, 194
ista 25, 457. 37, 772. 62, 597. 117, 336. *& alibi.*
istæ 146, 300
istam 28, 546
istas 163, 38
iste 26, 488. 66, 696. 91, 405. 112, 203, *& alibi.*
Ister 49, 249
Isthmo 177, 419, 420
Isthmon 204, 405
isti 364, 11
istis 41, 54. 130, 678. 259, 144. 282, 757. *& alibi.*
isto 71, 818. 98, 611, 612. 118, 372. 175, 369. *& alibi.*
istos 396, 837
istum 118, 371
it 117, 342. 167, 147. 193, 111. 235, 349. 300, 454
ita 20, 350. 21, 377. 35, 711. 46, 184. *& alibi.*
Italicis 437, 9
Italico 403, 17
ite 96, 562. *bis.* 168, 159. 170, 201. 247, 693
iter 12, 170. 42, 78. 44, 133. 46, 170. 60, 547, 550. 62, 598. 68, 730. 120, 437. 154, 502. *& alibi.*
iterabat 94, 496
iterant 132, 749
iterata 227, 172
iterataque 342, 47
iterque 67, 714. 113, 241. 345, 12
iterum 14, 208. 49, 245. 54, 646. 101, 684. *& alibi.*
iterumque 184, 656. 334, 619. *bis.*
Ithacamque 391, 711
Ithaceque 409, 169
Ithacis 384, 512
Ithaco 368, 103
Ithacus 367, 98
itque 55, 409
itum 10, 138
ituras 341, 10
ituris 390, 679
ituros 372, 220
Ityn 184, 636, 652
Ityosque 184, 658
Itys 278, 437. 183, 620
jubæ 308, 699. 397, 848
jubar 37, 768. 213, 663. 444, 187. 473, 841
jubas 65, 674
jubasque 150, 403. 171, 237
jube 333, 587. 334, 627
jubeas 428, 686
jubeatis 118, 371
jubeatve 329, 493
jubebit 473, 837
jubemur 22, 394. 419, 337
jubendo 262, 198
jubent 99, 639. 106, 42. 199, 306. 371, 184. 461, 584
jubenti 276, 595
jubeo 229, 207
jubeoque 196, 205
jubear 400, 953
jubes 122, 477. 263, 233
jubet 20, 334. 36, 737. 55, 408. 76, 26. 78, 102. 101, 701. 168, 162. 178, 444. 180, 508. 198, 255. 249, 752. 305, 612. *& alibi.*
jubere 368, 122
jubis 343, 89
judex 317, 157
judice 56, 428. 222, 24. 305, 613. 317, 156, 160. 371, 190
judices 8, 93. 88, 335. 391, 715
judicium 317, 172
juga 7, 62. 43, 190. 84, 239. 129, 658. 132, 733. 200, 324. 291, 172. 303, 535. 355, 432. 418, 425
jugales 26, 483
jugalia 215, 705, 720
jugalibus 87, 309
jugalis 282, 759
jugera 25, 459
jugeribus 121, 458
jugis 56, 427. 192, 102
jugo 10, 124. 52, 315. 163, 55.

335, 674. 445, 231. 467, 741
lacertoſi 312, 33
lacerum 181, 562. 459, 532
laceſſas 348, 228
laceſſe 303, 546
laceſſit 256, 38
Lachne 84, 222
Lacinia 465, 701
Lacon 84, 219
Laconide 84, 223
lachrymabile 70, 796. 223, 44
lachrymæ 54, 364. 180, 505. 181, 566. 239, 470. 268, 368. 283, 780. 375, 282. 393, 745
lachrymæque 65, 656. 82, 202. 96, 552. 172, 267. 267, 328. 287, 75
lacrymam 337, 720
lacrymans 220, 868. 335, 674
lacrymante 92, 460
lacrymantem 299, 406
lacrymantia 369, 132
lacrymare 165, 100
lacrymarum 130, 695. 278, 655. 429, 708
lacrymas 53, 341. 70, 796. 92, 459. 100, 656. 109, 117. 123, 503. 173, 312. 176, 397. 129, 471. 195, 169. 239, 469. 241, 540. *et alibi.*
lacrymaſque 328, 457. 381, 428. 385, 539
lacrymavit 470, 792
lacryment 212, 611
lacrymis 20, 350. 53, 339. 93, 475. 110, 140. 126, 582. 179, 495. 180, 523, 535. 183, 611, 628. 192, 91. 214, 694. *et alibi.*
lacrymiſque 114, 263. 299, 419. 302, 509. 327, 418. 328, 444
lacrymoſa 431, 746
lacrymoſo 284, 6
lactantia 174, 342
lactantiaque 200, 321
lacte 395, 796. 413, 274
lactea 12, 169
lactens 444, 201
lactente 385, 547
lactentes 293, 227
lactentis 63, 624
lacteus 268, 358. 440, 79
lactis 9, 111. 197, 247
lactiſque 88, 315
lacu 93, 476. 260, 171. 339, 772
lacuque 96, 545
lacubus 350, 278
lacum 91, 412. 174, 343
lacumque 173, 320
lacunabant 242, 563
lacunæ 234, 335
lacus 149, 385. 150, 405. 159, 634. 173, 325. 175, 364, 374. 202, 371. 267, 334. 415, 332. 449, 320. 450, 335
lacuſque 195, 197. 209, 533. 457, 490
Ladon 83, 216
Ladonis 34, 702
lædam 417, 380
lædar 28, 547
lædat 132, 741
lædere 22, 387. 59, 518. 404, 40
lædi 27, 508. 345, 131
lædit 111, 192
lædor 31, 608. 297, 335
lædunt 126, 602
Laërtaque 362, 625
Laërtes 369, 144
Laërtiadæque 366, 48
Laërtius 368, 124
Lælapa 217, 776
Lælape 83, 211
læſa 131, 721. 303, 527. 417, 385
læſaque 78, 88. 417, 384
læſaſque 55, 408
læſæ 59, 527
læſère 399, 926
læſi 57, 450. 104, 8. 274, 534
læſit 25, 473. 111, 191
læſo 346, 172
Læſtrygonis 411, 233. 412, 237
læſum 216, 756
læſuſque 397, 867
læta 29, 560. 87, 292. 122, 479. 156, 576. 280, 701. 283, 784
lætâque 428, 688
lætabere 138, 65
lætabile 264, 255
lætabitur 259, 144
lætaris 194, 147
lætatur 205, 425
læter 223, 44
læti 133, 761
lætior 236, 384
lætis 206, 454. 423, 563
lætiſſimus 242, 569
lætitia 342, 60
lætitiæ 237, 430
lætitiam 300, 444
læto 264, 242
lætor 455, 451
lætos 374, 252. 430, 719
lætum 460, 572. *bis.*
lætus 37, 776. 64, 634. 315, 98, 106
lætuſque 192, 99
læva 134, 782. 148, 351. 234, 321. 318, 197
læva 201, 357. 257, 82. 300, 455. 317, 168. 378, 347. 407, 102
lævam 352, 336
lævâque 12, 171. 40, 25. 129, 655. 208, 499. 415, 344
lævæ 443, 163
lævi 140, 123
lævia 113, 221
lævibus 242, 561
lævior 395, 792
lævis 354, 409
lævo 139, 116. 234, 320. 354, 415
lævum 68, 739, 740. 132, 754. 266, 298
Laïades 217, 759
lambebat 126, 595
lambendo 452, 380
lambentem 77, 57
lambit 32, 646
lamentabile 231, 262
Lami 411, 233
lamina 141, 173. 260, 170. 316, 124. 357, 488
lampades 119, 403
Lampetie 53, 349
lana 107, 54. 397, 849
lanæ 162, 31
lanæque 209, 541
lanam 55, 411. 162, 19
lanas 162, 9. 106, 34. 441, 118
lancea 77, 53. 352, 330
languere 192, 82
langueſcuntque 241, 522
languida 35, 716
languor 210, 547
languore 282, 766. 333, 612. 335, 648
laniabat 125, 558
lanianda 121, 457
laniare 53, 350. 268, 254

laniaret 226, 147
laniatque 336, 681
laniata 53, 335. 109, 139. 180, 531. 384, 534
laniataque 171, 248
laniato 383, 493
laniatum 201, 349
laniatur 54, 362
laniaverat 359, 563
laniavit 108, 104. 153, 472
laniem 410, 195
lanient 7, 60
lanificæ 162, 6
laniger 200, 312
lanigeræ 394, 781
lanigeris 209, 540
lanigerosque 176, 395
lanugine 350, 291. 393, 754
Laomedonque 338, 757
Laomedonta 318, 200
Laomedonve 165, 96
lapidem 66, 697. 313, 59
lapides 22, 393, 399. 198, 266. 287, 71. 419, 409
lapidis 90, 399. 326, 405
lapidosas 437, 23
lapidoso 250, 799
lapidosos 6, 44
lapidum 76, 30
lapidumque 385, 566
lapillis 333, 604. 438, 41
lapillo 222, 18
lapillos 294, 260. 438, 55
lapis 66, 696. 73, 832. 129, 660. 248, 735. 312, 10. 345, 137
Lapithæ 349, 250
Lapithææ 358, 530
Lapitharum 350, 261
Lapithas 358, 536
Lapitheïa 354, 417. 428, 670
lapsa 108, 101. 223, 51. 237, 402
lapsæ 122, 493
lapsas 294, 262
lapsasque 101, 699
lapsi 138, 77. 400, 954
lapsis 354, 412
lapsu 117, 216. 227, 163
lapsum 231, 251. 435, 846
lapsus *adj.* 91, 410. 403, 8. 434, 821. 447, 275
lapsus *subst.* 258, 95
laquei 299, 417. 430, 735
laqueique 298, 388
laqueis 314, 73. 320, 252
laqueo 211, 604
laqueoque 167, 134. 298, 378
laqueos 111, 177
laqueosque 456, 473
largi 330, 516
largis 133, 759
largoque 115, 282
Lariſſæa 60, 542
laſcivaque 101, 685
laſcivè 25, 456
laſcivior 395, 791
laſcivitque 200, 321
laſſa 444, 188
laſſaque 210, 579
laſſant 387, 614
laſſata 278, 648. 398, 902
laſſataque 174, 353
laſſatis 18, 308
laſſavit 304, 554
laſſo 307, 663
laſſor 62, 577
laſſos 408, 120
laſſus 91, 413
lata *adj.* 138, 79. 328, 443. 338, 749
latâ 17, 268. 434, 825
lata *particip.* 438, 43
latarumque 324, 356
latèque 170, 218. 289, 110
lateantque 108, 88
lateat 83, 205
latebant 280, 710
latebat 209, 523
latebra 92, 443
latebramque 153, 460
latebras 30, 593. 119, 407. 126, 601
latebris 14, 216. 22, 388. 25, 475. 309, 710
latens 158, 628. 339, 775. 385, 553
latent 27, 502
latentem 60, 545. 368, 106
latentes 234, 325
latentia 275, 572. 333, 591
latentis 210, 554
lateo 459, 546
latera 330, 529
latere 167, 143. 207, 471
lateri 57, 449. 182, 592. 329, 475. 354, 415. 359, 566
laterique 357, 482
laterum 131, 726. 353, 370. 467, 740
latet 50, 255. 90, 393. 91, 400. 115, 287. 172, 296. 178, 438. 210, 576. 268, 379. 294, 252. 331, 550. 457, 488
Latia 434, 832. 467, 742
Latiæ 461, 582
Latiæque 357, 486
Latialis 457, 481
Latias 426, 626
laticem 81, 171. 200, 327
laticemque 389, 653
latices 117, 353. 145, 263. 231, 275. 404, 56
laticesque 98, 601
Latiis 29, 560. 415, 326. 417, 390
Latina 426, 610
Latinas 426, 623
Latinis 54, 366
Latinum 426, 612
Latinus 426, 611
Latio 419, 452
Latio 418, 422
latis 52, 307. 65, 662
latissima 355, 434
latitans 394, 786. 411, 214
latitant 119, 405
latitantem 263, 211
latitantia 300, 449
latiùs 71, 802. 140, 131
lato 44, 130. 58, 481. 108, 87. 235, 342
latoque 148, 357
Latoïa 241, 541
Latoïdos 203, 384. 232. 278
Latoïs 172, 274
Lotoïus 318, 196
Latona 168, 162, 171. 170, 214 172, 280. 174, 336. 388, 635
Latonæ 168, 160. 170, 200
Latonam 169, 186
Latonia 34, 696. 236, 394
Latonigenisque 168, 160
latos 159, 655. 217, 771. 232, 287
latosque 301, 477
latrantes 235, 344
latrantibus 404, 60
latrantis 237, 412
latrare 191, 65. 218, 796. 418, 410
latrâsse 387, 620
latratibus 58, 491. 84, 231, 242. 395, 806
latratu 83, 207. 202, 362. 380, 406

Limnate 137, 48
limoſoque 175, 381
limum 175, 365
limumque 20, 347
limus 23, 424
lina 80, 148. 81, 153, 217, 773. 219, 812. 423, 554
lingua 60, 540. 70, 777. 126, 586. 153, 466. 173. 306. 210, 556. 313, 52. 223, 326
linguâ 60, 540. 139, 105. 184, 632. 255, 29. 356, 458. 464, 684
linguaque 156, 551. 219, 830. 276, 583
linguæ 60, 550. 63, 631. 76, 34. 89, 366. 129, 670. 146, 296. 156, 562. 182, 584. 200, 330. 333, 601. 376, 306. 406, 99. 422, 525
linguam 85, 261. 170, 213. 181, 556. 183, 616. 256, 65. 275. 566
linguas 175, 375
linguis 241, 532. 392, 724
linguiſque 194, 150. 464, 677
linigera 36, 747
lino 228, 193
linoque 97, 586
linquendus 366, 72
linquit 72, 835, 217, 767. 339, 776. 388, 630. 467, 724
lintea 99, 640. 190, 40. 276, 591. 371, 195
Linternum 466, 714
linum 399, 923
liquebat 337, 718
liquefacta 396, 830. 418, 431
liquefactis 261, 175
liquefiunt 194, 161
liquentibus 238, 457
liquerat 402, 4, 5
liquerunt 235, 364
liqueſcunt 152, 431. 210, 550
liquet 434, 842
liquidâ 337, 715
liquidarum 193, 108. 248, 736
liquidas 8, 95. 21, 370. 35, 704. 118, 380. 384, 535. 446, 246
liquidi 123, 500. 197, 246. 289, 122
liquidis 117. 354. 315, 116
liquidiſſimus 176, 400
liquido 81, 164. 152, 454. 350, 289. 388, 639
liquidum 4, 23. 7, 67. 60, 532
liquidumque 318, 194
liquidus 227, 162
liquitur 71, 808. 173, 312. 459, 549
liquor 93, 490. 115, 300. 355, 437
liquores 21, 371. 174, 347. 449, 318
Lircæa 31, 598
litatis 409, 156
lite 88, 332. 391, 713
litem 4, 21. 164, 71
litibus 175, 375
litis 362, 628
littera 32, 649. 274, 515. 293, 216. 336, 706. 379, 397
littora 5, 37. 6, 42. 7, 63. 8, 96. 18, 292. 20, 338. 61, 572. 72, 842. 98, 598, 607. 100, 652. 132, 735. 178, 446. *& alibi plur.*
littoraque 364, 24
littore 73, 870. 228, 176. 252, 860, 867. 313, 55. 324, 362. 325, 395. 327, 428. 337, 713. 363, 4. 381, 439. 384, 536. 403, 6. 417. 412, 248. 465, 695.
littoream 467, 725
litoreï 289, 127
littoreo 451, 369
littoris 267, 335. 466, 718
littus 20, 343. 62, 577. 320, 232. 325, 374. 333, 615. 337, 710. 344, 113. 384, 533. 405, 76. 419, 440. 425, 598. 467, 722
littuſque 73, 873. 342, 66. 400, 939
liventia 131, 715. 172, 279. 241, 535. 395, 817
livor 167, 129. 294, 258. 302, 515
loca 20, 345. 27, 510. 57, 457. 84, 228, 237. 120, 436. 148, 362. 201, 353. 236, 377. 285, 29. 293, 234. *& alibi.*
locaque 177, 337
locat 329, 476
locatas 406, 89
locavit 6, 50
loci 91, 414. 185, 677. 297, 335. 439, 59
locique 145, 267. 247, 713. 391, 706
locis 4, 25. 5, 40. 12, 173. 95, 522. 115, 294. 119, 406. 313, 50. 450, 343. 470, 791, 792
loco 12, 178. 33, 681. 40, 31. 49, 241. 53, 338. 153, 469. 154, 498. 162, 7. 228, 181. 235, 368. 243, 585. 288, 90. *& alibi.*
locoque 5, 28
locorum 125, 566. 133, 766. 166, 121. 407, 118
locum 5, 28. 10, 130. 108, 83. 109, 131. 111, 174. 122, 488. 133, 773. 158, 624. 169, 191. 183, 603. 193, 114. 244, 602. *& alibi.*
locumque 113, 250. 145, 271. 158, 631. 388, 649
locus 12, 175. 47, 195. 120, 441. 140, 133. 176, 409. 206, 452. 210, 576. 212, 613. 242, 574. 244, 602. 250, 788, 805. 252, 842. *& alibi.*
locuſque 329, 472
locuta 51, 278. 70, 785. 122, 473. 170, 205. 183, 622. 369, 138
locuti 108, 78
lolium 153, 485
longa 14, 214. 19, 312. 56, 416. 93, 470. 95, 538. 106, 40. 130, 695. 143, 207. *& alibi.*
longâ 109, 109. 185, 673. 209, 520. 234, 337. 395, 790
longaque 163, 37. 357, 486
longave 346, 158
longæ 29, 561. 65, 672. 246, 672. 463, 656
longæque 185, 675
longas 241, 544
longè 128, 623. 129, 649. 650. 133, 777. *& alibi.*
longeque 116, 325. 329, 479. 339, 772
longi 134, 787. 158, 611. 201, 358. 249, 760. 301, 491. 372, 213. 436, 716
longique 17, 273. 313, 36
longior 309, 734

longis 77, 48. 82, 196. 101, 692, 706. 122, 476. 211, 587. 265, 275. 395, 813. 417, 392. 452, 377. 469, 771
longisque 125, 567
longissima 285, 15
longius 51, 292. 67, 718. 78, 89. 79, 120. 113, 230. 151, 414. 158, 631. 235, 349. 252, 861. 329, 467. 336, 703. 441, 111
longo 4, 14. 17, 277. 42, 82. 76, 37. 89, 364. 92, 445. 142, 203. 162, 20. 174, 340. 198, 251. 199, 280. *& alibi.*
longoque 24, 450. 106, 30. 164, 75. 219, 832. 448, 306
longos 53, 352. 117, 365. 318, 182. 326, 396
longum 54, 374. 113, 226. 118, 65. 164, 64. 195, 176 213, 661. 230, 240. 256, 63. 308, 688. 340, 5. *& alibi.*
longumque 228, 183
longus 37, 773. 380, 407
longusque 16, 255
loquar 66, 696. 181, 454
loquarque 297, 343
loquatur 32, 648
loquaci 60, 540
loquendi 90, 368. 160, 678. 275, 558. 346, 159
loquendo 34, 682. 86, 279. 139, 101. 255, 30. 364, 12
loquentem 36, 751. 152, 453. 385, 558
loquentes 146, 296
loquenti 100, 674. 113, 224. 372, 222
loquentis 87, 295. 301, 489. 351, 294
loqueretur 346, 162
loquerentur 346, 163
loqui 15, 233. 36, 745. 58, 483. 65, 658. 72, 829. 89, 358. 116, 320. 119, 412. 126, 586. 142, 194. 160, 670. 162, 28. *& alibi.*
loquor 37, 771. 45, 142. 61, 571. 115, 279. 126, 593. 210, 549. 265, 291. 409, 172
loquuntur 212, 615. 349, 241
lora 45, 145. 47, 200. 52, 315
loricæque 77, 63
loris 44, 127. 289, 114
lorisque 458, 524
lotique 133, 760
lotis 267, 347
loton 268, 365
lotos 267, 341. 288, 96
lubrica 126, 599
luce 26, 494. 32, 630. 71, 807. 110, 169. 119, 401. 172, 272. 192, 85. 312, 24. 368, 100. 386, 592. 430, 775. 450, 334. 459, 531
lucem 80, 149. 119, 400. 283, 778. 444, 186. 445, 221. 463, 651
lucemque 54, 383. 62, 594. 119, 414
lucent 15, 239
lucente 40, 24
luces 114, 262
luci 444, 190
lucida 33, 669
lucidior 395, 795
lucidus 54, 365
Lucifer 67, 723. *bis.* 128, 629. 129, 665. 315, 98. 332, 570. 444, 189. 470, 789
lucifero 221, 2. 321, 271. 324, 346
Lucina 280, 697. 302, 507, 510
Lucinam 146, 304. 266, 294
lucis 4, 17. 114, 258. 215, 706. 242, 564. 410, 197
luco 13, 189. 150, 391
lucoque 192, 25. 324, 360
lucos 18, 301. 42, 76. 145, 265. 248, 742
lucosque 419, 447
luctante 166, 108
luctantique 181, 556
luctantia 171, 242. 352, 331
luctantiaque 117, 358
luctata 189, 10
luctataque 448, 300
luctatur 148, 354. 357, 483
luctatasque 429, 701
luctibus 54, 384. 110, 160. 387, 621. 418, 431
luctisono 36, 732
luctor 186, 694
luctu 53, 229. 125, 564. 385, 549
luctuque 418, 426
luctum 390, 689
luctus 32, 655. 33, 663. 54, 384. 80, 139. 122, 484. 156, 549. 207, 480. 238, 450. 239, 485. 260, 155. *& alibi.*
luctusve 375, 282
lucum 76, 35. 82, 176. 434, 836
lucus 318, 190. 396, 845
ludere 32, 639. 72, 845. 396, 834
ludit 49, 246. 150, 392. 217, 775. 227, 163
ludus 24, 446
ludunt 101, 685
luebat 99, 625
luet 247, 689
lugeat 289, 135
lugebat 321, 273
lugebere 290, 141
lugebisque 290, 142
lugebitis 239, 487
lugendæ 181, 570
lugent 176, 402. 241, 525
lugenti 180, 532
lugentis 203, 390
luget 30, 585. 181, 570
lugubre 179, 485
lugubriaque 335, 669
lugubris 53, 334. 130, 691. 293, 225
lumbis 250, 804
lumen 35, 720. 46, 181. 50, 261. 53, 231. 73, 857. 141, 159. 180, 515. 295, 293. 336, 680. 385, 564. 397, 851. 409, 175. 473, 847
lumenque 394, 772
lumina 4, 10. 10, 135. 34, 683. 35, 714. 716, 720. 37, 767. 40, 23. 43, 110. 45, 149. 55, 388. 88, 335. 91, 420. 94, 503. *& alibi plur.*
lumine 39, 4. 57, 470. 70, 787. 88, 337. 92, 439. 255, 27. 301, 473. 329, 468. 435, 847
luminibus 144, 248
luminis 36, 740. 69, 752. 95, 517. 133, 775. 308, 691. 385, 564. 410, 189, 200
luna 47, 208. 53, 344. 195, 181,

181, 193. 196, 207. 198, 268. 209, 531. 300, 449. 449, 312. 473, 848
lunæ 44, 117. 108, 99. 112, 202. 116, 333. 301, 479. 350, 264. 416, 367
lunam 283, 782
lunares 470, 790
lunaria 57, 453
lunaribus 295, 296
lupi 180, 528. 198, 271. 210, 550. 353, 381. 412, 255
lupis 412, 255. 440, 87
lupo 83, 214
luporum 432, 778
lupum 27, 505. 326, 406. 339, 712
lupus 15, 237. 18, 304. 324, 366. 326, 402
lurida 11, 447. 432, 791. 470, 786
luſerat 91, 403
luſerit 166, 113
luſibus 423, 556
luſtra 80, 146. 90, 370
luſtrabere 299, 398
luſtrant 387, 610
luſtrat 26, 479. 153, 464. 198, 261
luſtratum 425, 605
luſtraverat 182, 571
luſtravit 122, 480
luſtro 14, 213. 173, 324
luſtror 400, 951
luſuque 229, 199
lutea 215, 708
luteave 451, 351
lutulenta 23, 434
lux 37, 772. 40, 35. 108, 91. 179, 494. 235, 356. 258, 93. 283, 794. 372, 204. 408, 132. 464, 664
luxque 282, 759
luxuriant 199, 292
luxuriare 265, 267
Lyæo 231, 274
Lyæum 126, 11
Lyæus 314, 67
Lycabas 95, 624. 100, 673. 137, 60
Lycabaſque 351, 302
Lycaon 14, 198. 15, 221
Lycaona 59, 526
Lycaoniæ 12, 165. 58, 496
Lycæi 67, 710. 234, 317
Lycæo 34, 698
Lycæum 138, 86
Lycia 175, 382. 344, 116
Lyciamque 278, 644
Lyciæ 173, 317. 174, 340
Lyciæque 115, 296
Lycias 115, 296
Lycidaſque 351, 310
Lycii 374, 255
Lyciſcâ 84, 220
Lycormas 49, 245. 139, 119
Lycotan 352, 350
Lyctia 208, 490
Lycum 352, 332
Lycurgum 105, 22
Lycus 421, 504. 447, 273
Lydas 162, 11
Lydia 167, 146
Lydos 315, 98
lympha 81, 173. 152, 437
lymphæ 115, 298
lymphamque 153, 449
lymphata 311, 3
lymphis 57, 459. 92, 451. 384, 531
Lynca 160, 660
Lyncas 453, 413
Lynceſtius 450, 329
Lynceus 233, 304
Lyncidæ 142, 185
Lyncides 133, 768. 139, 99
Lyncum 100, 668. 105, 25
Lyncus 159, 650
Lyra 290, 152. 292, 205. 313, 52
Lyræ 139, 118
Lyræque 133, 760
lyram 222, 16
lyramque 313, 50
Lyrneſſia 344, 108. 371, 176

M.

MAcareïda 167, 124
Macareu 414, 318
Macareus 356, 452. 409, 159. 419, 441
Macedoniſque 356, 466
maciem 213, 641. 339, 793
macies 70, 775. 90, 397. 199, 290. 250, 807. 274, 535. 424, 578
mactandus 441, 114
mactare 246, 685. 371, 185. 441, 124
mactas 105, 23
mactaſſent 243, 580
mactata 381, 448
mactati 140, 122
mactatos 293, 226
mactaturumque 460, 575
mactatur 132, 755
maculas 152, 455
maculat 35, 719
maculatum 440, 107
maculavit 200, 315
maculoſæ 320, 245
maculoſo 82, 197
madebit 379, 389
madefacta 138, 76
madefactaque 109, 126. 237, 402. 176, 396
madefactam 122, 481
madefacti 472, 824
madefactis 180, 529
madefactus 351, 301
madefecit 114, 253
madent 80, 148. 330, 519
madentes 11, 149. 410, 199
madeſcere 249, 760
madeſcit 7, 66
madida 20, 339. 349, 239
madidas 429, 708
madidis 17, 264. 316, 145
madidiſque 335, 656
madidos 23, 422. 137, 58
madidus 96, 555
maduêre 131, 729. 183, 628. 229, 210. 327, 418
maduerunt 418, 408
maduiſſe 286, 46
maduit 379, 389
Mæandri 271, 450
Mæandrius 275, 573
Mæandros 227, 162
Mænades 312, 22
Mænalioſque 158, 608
Mænalon 55, 415
Mæoniam 168, 149
Mæoniæque 161, 5
Mæonias 50, 252
Mæonis 165, 103
Mæra 202, 362
magarum 195, 195
magas 195, 196
magica 142, 197
magicæ 95, 534
magicis 417, 405
magico 299, 398. 404, 58
magis 13, 182. 36, 757. 37, 766. 73, 856. *& alibi plur.*
magiſtrâ 162, 24
magna 22, 393. 36, 571. 41, 54. 59, 522. 71, 805. 124,

124, 534. 127, 605. 136, 25. 142, 191 152, 457. 173, 315. 191, 55, 56. *& alibi.*
magnâ 30, 595. 90, 382. 403, 8
magnaque 255, 7
magnæ 21, 383. 47, 214. 141, 160. 210, 553. 324, 349. 454, 426
magnæque 209, 542
magnam 419, 457
magnanimi 407, 118
magnanimo 376, 298
magnanimus 348, 230
magnas 50, 370. 271, 441. 381, 433
magnasque 119, 417
magne 212, 617
Magnetas 326, 408
magni 5, 35. 12, 170, 176. 30, 574. 36, 748. 65, 677 69, 750. 72, 844. 85, 260. 123, 510. 128, 640. 142, 184. 165, 94. *& alibi.*
magnique 168, 153. 233, 309
magniloquo 236, 396
magnis 53, 328. 148, 347. 151, 416. 180, 526. 206, 440. 231, 269. 237, 429. 316, 117
magno 77, 60. 160, 670. 177, 427 178, 451. 208, 487. 217, 776. 242, 551. 256, 40. 266, 293. 270, 413 303, 547. 343, 68. *& alibi.*
magnorum 88, 324. 147, 320. 275, 554
magnos 148, 355. 240, 518
magnum 77, 60. 143, 225. 151, 428. 167, 147. 183, 618. 305, 608. 346, 163. 347, 301
magnumque 157, 586
magnus 369, 134
Maja 66, 685
Maiâque 322, 303
majeſtas 72, 847
majeſtatemque 124, 540
major 88, 320. 119, 394. 169, 195. 196, 225. 200, 309. 208, 560. 251, 838. 279, 671. 362, 623. 367, 96. *& alibi.*
majorque 48, 225. 265, 269. 319, 223
majora 100, 660. 145, 269. 213, 648. 359, 545. 389, 651. 436, 5. 473, 851
majore 283, 786
majorem 214, 687
majores 232, 282. 324, 342. 421, 500
majoris 378, 359. 421, 496
majus 41, 62. 56, 429. 79, 106. 195, 175. 212, 639. 234, 328. 278, 657. 296, 315 390, 918. 468, 751
majuſque 212, 639
mala 33, 668. 144, 244. 239, 490. 246, 675. 442, 15 . 462, 633
malas *ſubſt.* 269, 398. 350, 291. 393, 754
male 45, 118 93, 474 102, 730. 115, 285. 117, 351. 123, 521. *& al bi plur.*
maledicere 175, 376. 376, 298
maledictaque 160, 666
mali 71, 802. 172, 267. 247, 691. 253, 875. 260, 161. 316, 127. 329, 494. 389, 633
malignas 297, 329
malignè 374, 270
maligno 175, 365
malis *adj.* 53, 334. 125, 569. 173, 303. 226, 126. 260, 164. 266, 293. 270, 409
malis *verb.* 255, 26
malit 305, 610
mallem 63, 660. 359, 546
malles 361, 611
mallet 46, 182. 290, 157. 366, 56
malleus 63, 625
malo *adj.* 18, 289. 53, 232. 62, 597. 87, 292 172, 283. 216, 749. 257, 74
malo *ſubſt.* 308, 677. 315, 106. 329, 470, 475. 467, 737
malorum 10, 140. 36, 733. 125, 564. 332, 573. 359, 542. 386, 570. 410, 202. 421, 440
maluit 184, 659
malum *adj.* 71, 825. 209, 525. 281, 729
malum *ſubſt.* 422, 533
malus 297, 342
manabat 398, 887
manant 54, 360. 173, 312
184, 646. 302, 500
manantem 388, 629
manantia 422, 515
manârant 130, 674
manare 78, 85
manat 159, 634. 175, 388. 278, 659, 664. 355, 438
mandabat 180, 504. 279, 680
mandârat 372, 199
mandâſſet 179, 471
mandat 260, 157. 323, 334
mandata 178, 449. 179, 468. 180, 505, 534. 208, 493, 502. 251, 810. 334, 629. 420, 460. 434, 831
mandataque 280, 696
mandatam 208, 505
mandate 377, 321
mandato 251, 821
mandare 440, 92. 448, 142
mando 45, 140 279, 678. 403, 23
mane 27, 504, 505. 93, 477. 126, 591. 336, 676
manè *adv.* 41, 63. 215, 703. 337, 710. 444, 193
maneant 331, 540
maneas 64, 650. 316, 136
maneat 256, 49
manebant 32, 627
manebit 35, 710. 277, 619
manebo 169, 193
manemus 21, 366
manent 49, 242
manente 302, 492
manere 130, 695. 225, 114. 247, 697
manerent 12, 159
maneret 385, 545. 413, 288
manes *ſubſt.* 30, 586. 120, 437. 138, 73. 186, 699. 230, 488. 270, 406. 381, 448. 382, 465. 407, 105
maneſque 196, 206
manet 19, 330. 90, 399. 124, 538. 143, 206. 241, 536. 256, 41. 266, 320. 281, 725 339, 794. 357, 496. 443, 170. 446, 251
manetque 92, 435
manibus 16, 259. 53, 350, 359 73, 863. 76, 39. 94, 497. 97, 575. 102, 731. 104, 7. 138, 82. 152, 442. 176, 407. 201,

335. & *alibi*.
manibus *pro inferis* 52, 303. 139, 116. 181, 569
manibuſque 45, 151. 57, 463. 130, 682. 196, 221. 246, 681. 334, 616
manifeſta 12, 168. 22, 404. 44, 133. 153, 468. 272, 463. 482. 280, 694. 336, 688. 461, 579
manifeſtaque 85, 268
manifeſtabitque 368, 106
manifeſtam 173, 313
manſit 18, 288. 22, 410. 58, 485. 77, 62. 83, 203. 142, 199. 143, 235. 248, 729. 316, 148. 338, 743. 405, 70. 418, 415. 424, 579. 458, 514
manſura 143, 227. 462, 621
Manto 168, 157
manu 11, 143. 17, 268. 24, 448. 30, 596. 33, 672. 45, 145. 55, 414. 61, 560. 63, 616. 60, 691. 69, 756. 71, 798. 73, 856, 867. & *alibi plur.*
manuque 14, 205. 175, 363. 369, 132. 400, 942
manum 51, 276. 140, 127, 140. 163, 35. 268, 355. 275, 564. 300, 455. 357, 493. 370, 170
manumque 63, 615. 126, 584
manus 14, 200. 58, 479, 487. 82, 196. 90, 390. 91, 404. 100, 656. 677, 678. 110, 148, 150. 117, 335, 359. 118, 382. 125, 556, 557. 126, 585. 132, 740. & *alibi plur.*
manuſque 26, 500. 36, 741. 53, 354. 126, 592. 129, 658. 149, 365. 179, 491. 201, 347. 336, 686. 354, 397. 438, 38
manuum 106, 39
Marathon 205, 434
marcentia 200, 314
marcida 292, 192
mare 4, 1. 6, 41. 13, 180. 16, 257. 18, 291, 308. 20, 343. 41, 65. 46, 164. 50, 262. 92, 448. 99, 638. 101, 686. *et alibi.*
marem 281, 736
Marcoticaque 282, 772
mares 287, 84
margine 4, 14. 36, 729. 79, 114. 81, 162. 157, 598. 267, 334. 275, 564. 286, 55
mari 276, 590. 324, 359
maribus 88, 321
marinæ 319, 228. 447, 264
marinas 424, 566
marinis 400, 964
maris 19, 315, 330. 125, 556. 248, 731. 319, 207. 324, 364. 331, 534. 338, 747. 342, 36. 354, 410. 404, 53
mariſque 43, 96. 243, 586. 420, 471
maritæ 361, 609
mariti 11, 446. 31, 606. 169, 178. 219, 839. 280, 696. 282, 750. 297, 358. 325, 386. 405, 79
marito 58, 475. 111, 173. 155, 521. 184, 634. 218, 804
maritum 279, 681. 328, 465
Marmaridæ 140, 125
marmor 143, 214
marmora 173, 312. 218, 790. 449, 314
marmore 22, 405. 53, 338. 91, 419. 143, 234. 247, 701. 324, 359. 326, 404. 412, 260. 414, 313
marmoreâ 419, 442
marmoreamque 207, 465
marmoreis 93, 481
marmoreo 12, 177. 393, 746
marmoreum 130, 675
marmoreumque 464, 672
marmoris 357, 487
Mars 343, 91
Marſque 80, 132
Marſya 176, 400
Marte 79, 123. 96, 540. 110, 171. 353, 379. 364, 11. 378, 360. 387, 619. 412, 246. 419, 450
Martem 194, 140
Marti 375, 275
Martis 222, 20. 372, 208
Martius 76, 32
maſſa 7, 70. 246, 666. 315, 112
maſſæ 138, 81
mater 53, 356. 86, 269. 102, 725. 112, 211. 113, 222. 123, 519. 130, 692. 146, 303. 154, 509. 162, 10. 166, 118, 120. 173, 298. & *alibi.*
materque 115, 290
materiâ 88, 334
materiâque 289, 133
materiam 253, 876. 282, 768
materiamque 47, 213
materiem 39, 5. 450, 348
materna 240, 499. 268, 357
maternâ 193, 125. 264, 251
maternaque 240, 508. 386, 599
maternæ 129, 670
maternas 22, 387
maternis 268, 375
materno 37, 762. 54, 368. 145, 259. 369, 148. 390, 699
maternos 384, 515
materterâ 68, 746. 87, 313. 102, 719. 119, 417
matre 61, 553. 69, 756. 84, 223. 124, 542. 140, 141, 145. 156, 567. 203, 386. 241, 530. 255, 23. 272, 481. 357, 504. 380, 417
matrem 36, 756. 53, 355. 58, 500. 72, 839. 79, 125. 172, 268. 183, 620, 629. 184, 633. 241, 522. 268, 378. 273, 491. 302, 506. & *alibi.*
matremque 95, 523
matres 194, 159. 202, 363. 241, 527. 266, 304. 300, 431. 314, 69. 380, 412. 390, 688
matreſque 95, 529. 104, 9
matri 102, 723. 113, 224. 120, 424. 152, 438. 170, 224. 239, 491. 267, 329. 288, 104. 303, 525. 308, 686. 383, 487, 494. 384, 528
matrique 36, 753
matribus 384, 512
matris 23, 420. 37, 776. 51, 274. 123, 516. 134, 786. 149, 380. 154, 515. 255, 25. 265, 265. 347, 194. 381, 450. 384, 325. & *alibi.*
matriſque 95, 543. 149, 371. 270, 410. 303, 524. 393,

393, 751
matrona 57, 466. 154, 528. 182, 581. 434, 833
matrum 168, 155. 190, 50. 348, 216. 385, 560. 431, 745
matura 95, 485. 232, 291. 265, 282. 285, 36
maturâ 395, 795
maturæ 89, 347
maturior 376, 300. 426, 617
maturo 279, 684
maturuit 318, 191. 415, 335
maturus 193, 127. 244, 617. 323, 311. 445, 210
matutinâ 312, 26
matutinæve 93, 488
matutinis 7, 62
Mavors 223, 61. 433, 806
Mavortia 95, 531
Mavortis 164, 70. 192, 101. 222, 7
Mavortius 238, 437
maxima 19, 311. 53, 347. 65, 672. 85, 263. 99, 622, 642. 125, 549. 154, 507. 160, 662. 162, 31. 169, 186. *& alibi.*
maximè 24, 438. 205, 433. 358, 531. 388, 645. 407, 108
maximus 52, 523. 102, 714. 169, 174. 191, 55. 200, 310. 242, 572. 356, 464
me 15, 225. 20, 362. 27, 508. 517, 518. *& alibi quàm plur.*
meque 36, 761. 95, 525. 99, 639, 645. *& alibi.*
mea 3, 4. 29, 557, 558. 32, 657. 41, 51. 43, 100. *& alibi quàm plur.*
meæ 60, 550. 65, 657. 68, 746. 93, 470. *& alibi.*
meam 215, 727. 367, 88. 400, 961
mearent 439, 71
mearum 56, 426. 208, 509. 209, 522. 257, 67. 280, 695
meas 158, 602. 250, 793. 256, 62. 257, 79. 355, 427. 403, 19
mecum 33, 679. 93, 466. 138, 64. 142, 196. *& alibi plur.*
mecumque 215, 719. 377, 333
Medea 189, 11. 190, 41. 191, 70. 198, 257. 199, 285. 204, 406
medeare 403, 23
medendi 209, 526
medentes 210, 561
medentum 462, 629
medere 219, 842. 282, 774
media 6, 49. 132, 755
media 26, 501. 76, 43. 123, 512. 140, 138. 143, 207. 266, 306. 302, 505. 394, 774. 397, 851. 398, 893. 404, 46. 424, 576. 444, 189. 448, 292. 467, 741. 473, 843
mediâque 302, 492. 404, 59
mediæ 139, 121. 195, 184. 321, 283
mediam 353, 389. 431, 746
mediamque 29, 563. 462, 630. 465, 689
medias 39, 6. 80, 144. 168, 158. 288, 193. 309, 717. 410, 182
medicabilis 27, 523
medicamen 198, 262
medicamina 193, 116. 413, 285
medicamine 118, 388. 167, 140. 200, 311. 459, 533
medicas 63, 618
medicatâ 35, 716
medicina 27, 521
medii 131, 710. 218, 784. 259, 134. 445, 226
mediique 73, 872
mediis 91, 428. 111, 184. 117, 357. 123, 495. 178, 453. 183, 615. 191, 62. 214, 679. 243, 588. 258, 97. 278, 646. 282, 760. *& alibi.*
mediisque 423, 522
medio 20, 337. 30, 592. 41, 64. 45, 137. 56, 417. 71, 801. 76, 29. 77, 66. 84, 221. 101, 708. 135, 1. 142, 193. 164, 72
medioque 164, 76. 170, 227. 209, 539. 219, 847. 229, 203. 349, 253. 358, 524
medios 31, 601. 139, 106. 194, 139. 224, 88. 234, 338, 240. 512, 323, 333. 354, 396. 368, 121
meditata 274, 520
meditataque 215, 732
medium 68, 739. 94, 510. 106, 41. 151, 409. 159, 644. 163, 56. 205, 432. 293, 233. 298, 368. 329, 478. 350, 261. 439, 66
mediumque 110, 167
medius 40, 31. 156, 564. 176, 409. 186, 695. 201, 345. 228, 182. 290, 144. 291, 174. 445, 211
mediusque 289, 126. 394, 780
mediusve 333, 594
Medon 100, 671. 351, 303
medulla 132, 744. 302, 492
medullas 25, 473. 416, 351. 418, 431. 452, 390
medullis 261, 174. 273, 483. 411, 208
Meduſa 134, 781
Meduſæ 129, 655. 132, 743. 134, 783. 143, 217. 144, 246
Meduſæi 144, 257. 285, 22
Meduſæo 144, 249
Megareius 307, 659
Megareus 305, 605
mei 57, 473. 93, 464. 169, 178. 216, 750. *& alibi.*
meique 375, 276. 394, 786
meis 3, 3. 62, 584. 136, 19. 195, 168. *& alibi.*
Melampus 83, 206, 208
Melanchætes 84, 232
Melaneus 84, 222. 140, 128. 351, 306
Melantho 166, 120
Melanthus 98, 617
Melas 49, 247
Meleagre 260, 249
Meleagron 231, 270
Meleagros 232, 299. 236, 385. 240, 515
Melicerta 123, 522
Melior 4, 21. 19, 322. 106, 38. 143, 220. 209, 518. 239, 475. 255, 29. 444, 194
meliora 28, 502. 189, 20. 190, 37. 315, 105. 322, 288

meliore 220, 867. 265, 269. 271, 432. 413, 86. 475, 875
melioribus 474, 299
melioris 8, 79. 122, 478. 154, 501. 174, 343. 191, 57
meliùs 45, 141. 239, 487. 273, 496. 403, 28
mella 9, 112. 440, 80
melliaque 413, 274
melle 229, 222
melliferarum 452, 383
membra 5, 33. 29, 555. 47, 197. 63, 607. 64, 652. 86, 277. 102, 731. 109, 134. 112, 216. 114, 266. 118, 377, 383. 151, 429. *& alibi.*
membraque 199, 292. 406, 95. 410, 201
membrana 119, 407. 198, 272
membris 102, 724. 123, 498. 148, 346. 152, 433, 456. 213, 642. 244, 610, 260, 168. 294, 257. 333, 6 2. 354, 409. 356, 463. 398, 905
membrisque 258, 108
memento 430, 774
meminêre 126, 603. 387, 616
memini 347, 184. 356, 453, 461. 400, 957
meminisse 218, 802. 265, 291. 359, 542. 375, 280. 469, 775
meministis 92, 445
meminit 210, 545
meminisque 332, 563
Memnonides 387, 618
Memnonis 386, 579, 595. 387, 600
memor 54, 378. 128, 642. 231, 259. 260, 149. 277, 620. 325, 380. 366, 58. 382, 453. 386, 570. 423, 535. 431, 761. 455, 451
memorque 94, 494. 297, 354
memorabat 220, 868
memorabile 119, 416. 127, 615. 162, 12. 305, 608
memoranda 364, 13. 400, 956
memorant 46, 176. 88, 318. 114, 273. 187, 714. 204, 408. 366, 47. 453, 414
memorante 409, 154
memorantur 292, 209. 451, 360
memorare 209, 519. 420, 466
memorat 321, 280
memora a 215, 719
memoratis 130, 688
memoraverat 236, 396
memoraverit 348, 230
memorem 111, 190
memoremque 429, 694
memoremur 430, 731
memores 96, 543. 243, 585. 360, 583. 379, 380. 412, 249. 420, 477. 423, 562
memoresque 248, 744
memori 180, 508. 209, 521
memorique 292, 204. 433, 813
memoro 433, 813
mendacem 92, 439
mendaci 266, 322
mendacia 259, 139. 280, 710
mendacibus 290, 159
mendacis 109, 301
Mendesius 140, 144
mendosa 354, 399
Menelaë 372, 203
Menelaon 203, 386
Menetæ 345, 127
mens 72, 832. 83, 203. 123, 409. 136, 14. 180, 331. 189, 20. 215, 717. 240, 409. 306, 616. 336, 702. 422, 519. 458, 514
mensu 389, 676
mensæ 12, 165 213, 662. 245, 651. 438, 222. 349, 254
mensam 245, 660
mensas 137, 40. 168, 173. 184, 661. 242, 571. 258, 92
menses 156, 567
mensis *i. e. Tabulis* 15, 230. 179, 488. 184, 647. 246, 673. 251, 831. 346, 154. 348, 211. 439, 72. 456, 462
mensis *pro temp.* 40, 25. 215, 705
menso 242, 564
mensor 10, 136
mensum 240, 500
mensura 152, 458. 361, 618. 452, 378
mensuraque 249, 748. 342, 57
mentæ 246, 663
mente 37, 777. 54, 369. 64, 640. 78, 99. 145, 275. 151, 427. 209, 521. 272, 472. 277, 634. 296, 320. 299, 404. 360, 582
mentem 20, 357. 57, 470. 276, 608. 327, 421. 414, 319. 416, 352
mentes 6, 55. 95, 532. 145, 274. 296, 301
mentesque 442, 137
menthas 309, 729
menti 278, 653. 294, 244
mentique 410, 204
mentiar 59, 514
mentibus 107, 62
mentior 268, 373
mentiris 129, 650
mentis 112, 200. 123, 502. 156, 568. 163, 37. 180, 510. 212, 620. 223, 36. 277, 629. 300, 445. 316, 149. 353, 369. 442, 145. 450, 327. 455, 440
mentisque 8, 76. 72, 833. 244, 613. 249, 767. 270, 409
mentita 184, 648. 280, 705. 285, 28. 320, 253
mentitis 147, 526
mentito 300, 439
mentitur 31, 615
mentitus 231, 251
mentitusque 321, 281
mento 334, 620. 345, 141. 349, 255
mentoque 356, 458
mentum 356, 458
meo 145, 282. 154, 514. 168, 162. 172, 281. *& alibi.*
meoque 59, 525. 219, 824
meorum 72, 837. 124, 534. 170, 198. 221, 583. *& alibi.*
meos 43, 93. 212, 618. 266, 297. 276, 601. *& alibi.*
meosque 220, 858. 224, 91
mera 450, 331
mercede 59, 529. 214, 693. 319, 214. 356, 73
merces 66, 702

mercibus 370, 166
Mercurio 115, 288. 132, 754
Mercurium 68, 741
merere 275, 562
mergeret 308, 697
mergis 244, 625
mergit 200, 317. 332, 557. 423, 548
mergitur 339, 795
mergor 157, 595. 397, 878
mergum 338, 753
merguntque 412, 240
mergus 264, 238. 389, 653. 413, 274. 450, 328
Meriones 378, 359
meris 449, 323
meritam 94, 511. 323, 325
meritaſque 247, 689
meritique 190, 45
meritis 136, 28. 143, 220. 184, 660. 359, 546. 368, 101. 369, 150. 379, 372. 408, 127. 462, 613
meritiſne 136, 14
merito 67, 707. 142, 200. 240, 503
meritò 186, 687. 223, 50. 276, 584
meritóque 145, 271
meritorum 194, 166. 199, 302. 225, 108. 226, 140
meritos 386, 594
meritum 131, 702. 225, 111. 236, 387. 370, 152
meritumque 430, 723
meritus 316, 130
Mermeros 351, 305
mero 98, 608. 99, 631. 114, 263. 411, 212
meroque 315, 90
Meropis 46, 184
Meropiſque 37, 763
merſa 86, 272. 159, 639. 247, 696
merſæ 18, 295
merſæque 243, 601
merſi 400, 948
merſis 21, 380. 200, 324. 448, 295
merſiſque 85, 249
merſit 201, 349. 242, 556. 421, 482
merſum 332, 569
merſura 405, 72
meruêre 16, 243. 441, 120
merui 100, 654. 220, 859. 226, 127. 301, 484. 376, 314
meruiſſe 51, 290. 55, 393. 160, 666. 239, 492. 264, 258. 268, 372. 290, 154. 441, 112. 469, 757
meruiſtis 441, 116
meruit 51, 291. 116, 319. 366, 49. 420, 469
merum 242, 572
merumque 349, 238
Meſſapiaque 422, 513
Meſſenia 359, 549. 403, 17
Meſſeniaque 65, 679
meſſes 153, 486. 232, 293. 408, 146. 441, 126
meſſibus 250, 781
meſſis 315, 113. 333, 614
meſſeneque 177, 417
meſſoris 427, 643, 644
meta 305, 597
metalla 465, 707
metalli 293, 220. 303, 531
metam 445, 453
metaque 307, 664
metas 45, 142. 288, 106
Methione 138, 74
metior 113, 226
metiris 271, 447
metitur 47, 188
metú 43, 92. 58, 402. 97, 582. 109, 128. 186, 706. 193, 115, 133. 238, 465. 258, 111. 263, 224. 264, 249. 289, 117. 324, 351. & *alibi.*
metuque 113, 228. 299, 414
metuam 191, 68. *bis.* 327, 426, 442
metuaris 368, 114
metuenda 69, 765
metuendus 366, 62. 383, 502, 503
metuens 128, 646. 148, 359. 286, 56. 427, 635
metuenti 351, 308
metuentior 19, 323
metues 297, 349
metuiſſe 386, 575
metuit 73, 860. 219, 830. *bis.* 231, 259. 294, 258
metuitque 36, 745
metum 31, 623. 99, 634. 101, 690. 143, 226. 170, 197. 407, 110. 461, 602
metuo 86, 281. 224, 64
metus 36, 736. 109, 111. 148, 363. 181, 550. 215, 720. 301, 466, 482. 325, 390
metuſque 8, 91
metuunt 169, 177. 225, 117. 471, 812
Methymnææ 313, 55
meum 27, 521. 29, 564. 162, 30. 168, 172. & *alibi.*
meumque 99, 648, 266, 295. 377, 329
meus 25, 464. 40, 42. 110, 155. 117, 356. & *alibi.*
micabant 200, 325
micant 76, 33. 195, 188. 232, 284
micante 39, 2
micantes 26, 498. 40, 40. 192, 100. 204, 411
micantia 256, 37. 330, 522
micat 181, 557. 235, 356. 473, 850
Miconon 207, 463
micuerunt 196, 217
Midæ 317, 174
Midan 315, 92. 317, 162
migrare 443, 172
mihi 13, 187. 20, 352, 361. 26, 481, 482, 486. & *alibi quàm plur.*
mihique 377, 328
miles 142, 201. 208, 510. 330, 525. 375, 290. 389, 662. 427, 651. 431, 772. 433, 799
Milete 271, 446
Miletida 277, 634
Miletum 271, 443
milite 145, 276. 206, 456. 220, 865. 235, 358. 342, 64. 378, 367. 461, 592
militiâ 347, 180
militiæ 207, 483. 319, 216
militiam 365, 37
militis 9, 99
mille 24, 443. 57, 452. 95, 522. 120, 439. 128, 635. 141, 157. & *alibi plur.*
millia 342, 55. 360, 590
milliaque 209, 534
millibus 19, 325. 373, 241
Milon 445, 229
milvus 67, 716
Mimaſque 48, 223
minabitur 451, 371
minaces 186, 688

minaci 313, 37. 381, 442
minacia 8, 91. 160, 669
minæ 73, 857
minanti 239, 467
minari 437, 33
minas 55, 397. 90, 368
minasque 175, 361
minata 82, 193. 472, 827
minatur 299, 417. 389, 662. 437, 24
minax 460, 573
minaxque 58, 483
Minervâ 106, 33
Minervæ 61, 563. 62, 588. 67, 709. 69, 749. 132, 755. 134, 798. 230, 250. 231, 275. 246, 664. 377, 337. 379, 381. 389, 653. 420, 475. 466, 709
minetur 73, 859
minima 228, 190. 259, 139. 422, 511
minimæ 246, 684
minimam 119, 412. 173, 300
minimamque 173, 299
minimas 404, 54
minimo 107, 70. 172, 265. 279, 674
minimos 449, 312
minimum 92, 453. 167, 142. 367, 76. 498, 149. 410, 202
minimus 384, 529
minis 129, 651. 238, 439
minister 72, 837. 275, 571
ministeriis 112, 216. 334, 625
ministerio 69, 750
ministræ 267, 324
ministrarum 258, 90. 266, 306
ministri 275, 575. 276, 609. 316, 119. 336, 679
ministris 341, 31
ministro 51, 289. 263, 233
ministros 76, 26. 198, 255
minitantem 47, 199
minitantiaque 352, 348
Minoa 271, 440
Minoë 271, 436
Minoïde 228, 174
minor 14, 215. 132, 458. 181, 550. 328, 445. 396, 827. 444, 198. 473, 859
minorque 207, 476
minora 175, 368
minores 208, 499. 232, 283
minoribus 168, 151. 459, 545
minoris 443, 162
Minos 207, 472. 222, 6, 24. 223, 45. 224, 64. 225, 95. 226, 152. 227, 157. 228, 187
Minturnæque 466, 716
minuant 196, 208
minuat 463, 639
minuendo 253, 878
minuente 115, 295
minuitque 382, 463
minus *adj.* 87, 306. *bis.* 248, 738
minùs *adv.* 14, 204. 40, 44. 102, 717. 149, 382. *& alibi.*
minuunt 300, 454
minuuntur 200, 317
Minyæ 188, 1. 193, 115, 120
Minyëïa 118, 389
Minyeïas 104, 1
Minyeïdas 120, 425
Minyeïdes 106, 32
Minyïs 187, 720
mira 248, 727. 267, 327. 359, 556
mirâ 294, 247
miraque 398, 893
mirabatur 343, 88
mirabere 128, 641. 214, 687. 304, 553. 458, 499
mirabile 88, 326. 114, 271. 132, 747. 144, 258. 226, 136. 302, 611. 346, 165. 417, 406
mirabilis 91, 424
miracula 47, 193. 100, 673. 142, 181. 199, 294. 278, 666. 324, 346
miræ 453, 408
miram 462, 620
mirandi 217, 763
mirantem 152, 429. 172, 269
mirantes 237, 423
miranti 357, 489
mirantia 94, 503. 418, 413
mirantibus 196, 199. 200, 320
mirantis 143, 206
mirantum 439, 67
mirantur 18, 301. 53, 353. 193, 120. 247, 698. 421, 505
mirata 31, 603. 145, 264. 205, 434. 427, 657
mirator 128, 641
miratur 43, 111. 73, 858. 77, 51. 82, 199. 91, 424. 305, 590
miraturus 202, 307
miratus 409, 162. 417, 389
miremur 453, 410
mirer 95, 538
mirere 243, 578
miror 212, 627
miror 400, 938
mirum 193, 130. 218, 795. 313, 51. 347, 174. 359, 539
mirumque 189, 12. 337, 731
misce 116, 307
misceat 159, 638. 397, 866
miscendaque 351, 321
miscent 11, 447. 329, 491
miscentem 129, 652
miscentur 330, 520
miscere 413, 273
miscet 116, 309. 141, 156. 204, 406. 290, 160. 404, 44
miscuerat 316, 125
miscuit 110, 141. 385, 549
miser 337, 720
miserque 316, 127
misera 323, 328
miserâ 339, 788
miserabile 90, 396. 110, 158. 139, 118. 165, 90. 185, 665. 230, 782. 269, 394. 380, 422. 431, 751
miserabilis 53, 329. 94, 495. 250, 783. 336, 692. 337, 733
miseræ 158, 626. 172, 284. 183, 604. 335, 655
miseram 172, 292. 219, 833. 226, 138. 240, 509. 272, 473. 297, 334. 339, 708
miseramque 20, 359. 109, 110. 172, 276
miserande 336, 704. 337, 728
miserandus 261, 778
miseras 53, 342
miserat 258, 114. 390, 681
miserata 124, 531. 167, 135.

135. 169, 189. 339, 784
miſeratus 324, 339
miſerè 246, 671
miſerere 51, 294. 124, 534. 275, 560. 283, 779. 316, 133. 397, 855. 403, 12. 429, 691
miſereri 239, 468. 243, 600
miſeri 96, 551. 110, 155. 130, 692. 188, 4. 230, 236
miſeris 210, 572. 268, 371. 462, 632
miſero 93, 479. 411, 213
miſeroque 299, 411
miſeros 210, 552
miſerrima 71, 807. 110, 151. 126, 583. 219, 837. 260, 156. 328, 459. 335, 657
miſerum 27, 508. 32, 651. 82, 201. 220, 851. 375, 280. 429, 703
miſi 370, 170
miſiſſet 99, 627. 324, 340
miſiſtis 196, 214
miſit 52, 312. 76, 38. 77, 60. 159, 645. 160, 660. 184, 659. 232, 282. 234, 314. 237, 411. 244, 623. 275, 571. 291, 179. & *alibi.*
miſſa 22, 412. 247, 696. 259, 127. 349, 243. 356, 477. 434, 826. 441, 109
miſſæ 178, 450
miſſi 15, 226. 54, 378. 276, 609. 463, 644
miſſis 357, 508
miſſiſque 237, 414
miſſo 9, 113. 11, 154. 101, 712. 137, 54. 355, 432
miſſos 55, 396. 258, 118
miſſum 140, 132. 352, 336. 385, 567
miſſus 217, 779. 255, 19. 312, 10. 412, 235
miſta 118, 373. 123, 504. 246, 674. 274, 526. 351, 318
miſtâ 6, 51. 152, 454. 411, 216. 425, 606
miſtaque 183, 626. 342, 54
miſtæ 156, 555. 333, 595
miſtæque 95, 529. 412, 355
miſtis 413, 269
miſto 94, 491
miſtoque 4, 634
miſtos 13, 728
miſtum 91, 423
miſtus 259, 130
miſtuſque 73, 850
mite 316, 134
mitem 73, 860
mites 180, 505
miteſcere 429, 697. 440, 78
mitia 51, 288. 159, 656. 440, 81
mitibus 429, 690
mitior 22, 403. 56, 435
mitis 198, 277. 231, 262. 243, 598. 270, 421. 302, 510
mitiſque 106, 31. 445, 210
mitiſſima 21, 380. 71, 816. 154, 497. 166, 118
mitiſſimus 424, 587
mitiùs 457, 495
mitrâ 427, 654
mittam 339, 782
mittantur 368, 121
mittat 325, 387. 333, 587
mitte 98, 614. 178, 441
mittentis 235, 347
mittere 136, 12. 142, 183. 223, 40. 260, 154. 325, 381. 352, 342
mitti 355, 445
mittis 105, 23
mittit 54, 366. 124, 530. 231, 251. 263, 218. 274, 530. 339, 790. 349, 257. 398, 883
mittitur 380, 415
mitto 30, 596
mittor 371, 193, 196. 372, 215
mittunt 22, 399. 463, 643
mittuntque 357, 495
Mnemonida 145, 268
Mnemonides 145, 280
moderabat 399, 923
moderamen 41, 48
moderami 99, 644
moderamine 41, 67. 378, 362. 467, 726
moderantum 8, 83
moderantur 170, 223
moderata 56, 431
moderatior 378, 356. 426, 619
moderatiùs 27, 510, 511
moderato 450, 330
moderator 113, 245. 210, 561. 252, 856
moderatus 113, 234
moderere 250, 795
moderetur 278, 652
modeſtos 130, 682
modiciſque 465, 699
modico 97, 569. 244, 621
modis 13, 181. 157, 596
modò *adv.* 8, 87. 18, 299. 19, 325, 326. 22, 410. & *alibi quam plur.*
modo *ſubſt.* 20, 360. 32, 628. 77, 63. & *alibi.*
modulata 418, 428
modulatur 317, 154. 415, 341
modum 114, 258. 249, 748. 457, 493
modumque 98, 618. 277, 630. 334, 636
modus 165, 102. 261, 172. 298, 377
moduſque 312, 14
mœnia 55, 401. 75, 13. 77, 62. 92, 449. 96, 550. 151, 408. 169, 179. 170, 218. 186, 710. 202, 368. 206, 443. 212, 628. & *alibi quàm plur.*
mœnibus 47, 214. 127, 608. 129, 647. 149, 385. 210, 553. 232, 298. 318, 204. 330, 526. 372, 207. 374, 261. 448, 295. 461, 586
mœrens 151, 426. 418, 429
mœrent 300, 444
mœrenti 33, 664. 314, 81
mœret 240, 519
mœſta 156, 569. 337, 711. 386, 571
mœſtæ 313, 44
mœſtæque 156, 564
mœſtam 277, 634
mœſtis 173, 304. 238, 447
mœſtiſque 84, 239
mœſtiſſimus 87, 298
mœſto 150, 396. 337, 734
mœſtus 321, 272. 411, 210
molarem 77, 59
mole 11, 156. 17, 279. 39, 12. 358, 523. 399, 423. 454, 433. 469, 705
molem 367, 75
moles 4, 7. 16, 258. 235, 357. 256, 40. 262, 191. 329, 494. 337, 729. 398, 890

molî 399, 916
molibar 62, 582
molibus 148, 347
molimina 461, 578
molimine 179, 473. 186, 694. 353, 357. 471, 809
molior 296, 320
molire 45, 135. 149, 367. 430, 719
moliri 318, 199
molirique 121, 462
molis 133, 773. 436, 1.
molitor 232, 302
molitur 349, 249
moliturque 250, 782
molle 263, 221. 355, 436. 423, 558. 429, 710
mollem 175, 364
molles 34, 685. 90, 376. 96, 547. 288, 92. 458, 512
molleſque 96, 555
molleſcat 118, 386
molleſcit 295, 283
molli 62, 577. 142, 562. 305, 609. 335, 648
mollia 4, 20. 9, 100. 28, 549. 117, 345. 171, 256. 199, 284. 289, 125. 395, 816. 441, 118
molliaque 157, 594
mollibat 162, 21. 229, 199
mollibus 116, 314. *bis.* 245, 655. 295, 269. 302, 513. 392, 726
molliêrant 144, 244. 170, 220
molliet 377, 323
mollior 395, 796
mollire 55, 411
molliri 151, 429
mollirique 223, 402. 440, 79
mollis 269, 388. 454, 417
mollit 15, 229. 132, 742. 230, 226
mollita 312, 15
mollitaque 22, 402. 118, 381
molliter 339, 785
mollito 423, 549
Molloſſâ 15, 226
Moloſſo 392, 717
Molpea 141, 168
Molpeus 141, 163
Moly 413, 292
momenta 322, 285
momentaque 111, 180. 298, 376. 444, 185
momordi 256, 61. 400, 943
momordit 77, 69. 140, 143
monebat 276, 598
monedula 207, 468
monendo 163, 40. 303, 542
monentem 394, 775
moneo 229, 204. 412, 247
monere 437, 32
moneri 299, 427
monet 163, 52. 198, 256. 303, 543. 470, 795
Monychus 357, 499
monilia 137, 52. 289, 113. 294, 264
monitæ 102, 732
monitis 22, 397. 44, 126. 309, 709. 442, 140
monitiſque 413, 293
monitu 79, 127. 372, 216. 392, 723
monitumque 283, 779
monitus 43, 103
monituſque 211, 600. 229, 210
mons 19, 316. 80, 143. 129, 657. 333, 593. 447, 267
monſtra 23, 437. 65, 675. 143, 216. 152, 459. 281, 735. 325, 391. 418, 414
monſtrare 385, 552
monſtraverat 30, 591
monſtravit 111, 174. 407, 115
monſtri 127, 615. 132, 745. 144, 241. 199, 294. 227, 156. 268, 666. 285, 22. 347, 175. 424, 567
monſtrique 458, 517
monſtris 122, 488. 126, 591. 404, 60. 418, 412
monſtro 54, 367. 319, 211
monſtrum 144, 258. 225, 100. 304, 553
monſtrumne 399, 912
montana 18, 3[illegible]
montanaque 9, 104
montani 250, 786
montanis 316, 147
montano 72, 841
montanum 174, 331
monte 24, 440. 72, 843. 89, 363. 91, 400, 408. 101, 708. 129, 659. 144, 254. 149, 364. 167, 132. 242, 555. 256, 56. 317, 157. 352, 341. 398, 882. 410, 181. 426, 621
montes 6, 44. 11, 153. 50, 264. 115, 292. 165, 88. 196, 205. 338, 765. 357, 507. 394, 785. 428, 674
monteſque 195, 197
monti 426, 621
montibus 8, 95. 34, 689. 47, 216. 58, 494. 66, 703. *bis.* 91, 402. 176, 394. 263, 210. 352, 353. 354, 416. 396, 836. 404, 38. 415, 326. 447, 265. 448, 285
monticolæ 13, 193
montis 19, 320. 27, 512. 33, 666. 84, 234. 173, 311. 247, 692. 250, 797. 291, 172. 316, 138. 317, 172. 330, 503. 352, 337. 395, 810. 399, 909. 458, 500
monuêre 457, 491
monuit 280, 700. 309, 708
monumenta 12, 159. 110, 161. 125, 550. 143, 227. 309, 725
monumẽntis 384, 524
Mopſo 356, 456
Mopſopios 177, 423
Mopſopium 160, 661
Mopſum 356, 456
Mopſus 358, 528
mora *fructus* 9, 105. 109, 127
mora *cunctatio* 12, 167. 14, 214. 21, 369. 33, 671. 35, 717. 45, 143. 77, 46, 51. 84, 225. 96, 563. 117, 344. 122, 481. 143, 207. 153, 463. *& alibi plur.*
morâ 22, 402. 101, 693. 222, 21. 398, 890. 451, 362
morâque 223, 62. 308, 678
morabar 268, 361
moræ 57, 468. 335, 651
moram 72, 838. 117, 350. 190, 48. 282, 766. 307, 659, 669
morando 23, 421
morantia 217, 778
morantur 72, 846
morari 355, 446
moras 57, 461. 178, 467.

242, 548. 265, 782. 322, 307. 328, 461. 385, 556
morasque 395, 808
morata 251, 810. 307, 661
morati 285, 32
moratos 369, 125. 407, 106
moratum 344, 97
moratur 199, 303. 224, 71. 414, 312
moratus 113, 230. 337, 712. 352, 322
morbi 209, 537. 210, 565. 211, 601
morbis 377, 322
morbo 209, 554. 253, 876
morbogue 366, 52
mordetur 71, 806
more 36, 745. 53, 345. 67, 711. 123, 518. 131, 722. 140, 122. 203, 387. 211, 606. 281, 729. 293, 218. 341, 11. 357, 494. & *alibi.*
morem 53, 345
morer 209, 520. 420, 473
morerne 260, 147
mores 213, 655. 215, 717. 216, 740. 422, 524. 472, 834
moreique 133, 768. 214, 701
mori 64, 651. 71, 812. 137, 43. 220, 867. 266, 303. 289, 132. 299, 428. 441, 112
moribunda 172, 291. 220, 856
moribundo 138, 84. 345, 118
moribundum 309, 716
moriemur 63, 609. 93, 473. 259, 131
moriens 109, 120. 138, 71. 140, 127. 146, 293. 172, 272. 181, 560. 249, 773. 286, 60. 292, 194. 418, 450
morienfque 97, 590. 355, 428
moriente 170, 228
morientem 289, 131
morientes 355, 423
morientia 269, 391
morientibus 139, 117
morientis 309, 719
morientum 138, 88
moriere 240, 503
moriorque 430, 721
moriri 411, 215
moris 184, 648
morifque 97, 581
moritura 276, 606
moriturus 209, 544
moror 253, 879. 384, 517, 53[illegible]. 400, 938
Morphea 334, 635. 335, 647
Morpheus 335, 671
mors 93, 471. 211, 603. 239, 483. 261, 781. 298, 377, 378. 304, 572. 336, 699. 352, 325. 359, 556. 382, 464. 437, 29
morſa 441, 114
morſibus 28, 538. 385, 568
morſu 77, 48. 109, 113. 253, 877. 269, 384. 325, 373. 399, 926
morſus 131, 724. 218, 791
morſuſque 313, 58
mortale 13, 188. 17, 260. 21, 365. 41, 56. 87, 308. 98, 610. 124, 540. 209, 525. 285, 18. 334, 610. 425, 603. 434, 824. 442, 139
mortalem 62, 579. 318, 203
mortales 8, 96. 162, 31. 265, 268. 439, 75
mortali 198, 276. 244, 626. 255, 16. 469, 760
mortalia 64, 643. 78, 105. 112, 201. 179, 472. 192, 87. 203, 392. 366, 70. 400, 950. 430, 729
mortalibus 156, 550
mortalis 15, 223. 41, 56. 64, 649. 116, 322. 399, 920
morte 15, 224. 33, 661. 93, 471. 110, 145, 152. 124, 545. 211, 605. 239, 483. 276, 578. 332, 583. 339, 782. 367, 74. 384, 521. 410, 187. 441, 119. 446, 236. 461, 602
mortem 456, 470
mortemque 411, 215
mortes 331, 538
morti 53, 340. 136, 29. 425, 600
mortis 64, 653. 77, 58. 138, 73. 142, 191. 181, 554. 220, 860. 239, 493. 298, 380, 390. 299, 418. 309, 726. 339, 782. 343, 80. 386, 598. 408, 125, 126. 442. 153
mortiſque 211, 604. 293, 233. 298, 384. 301, 482
mortua 273, 503. 301, 846
morus 108, 90
mota 21, 381. 22, 395. 37, 766. 62, 579. 77, 62. 95, 536. 142, 186. 154, 498. 158, 621. 183, 627. 195, 169. 215, 716. & *alibi.*
motæ 122, 492. 277, 640
motæque 78, 102. 258, 95
motâque 229, 202
motatque 335, 674
moti 333, 600. 336, 679
motibus 284, 7. 337, 739. 358, 521
motis 45, 158. 60, 547. 67, 719. 129, 667. 135, 7. 205, 424. 211, 585. 212, 629. 413, 264. 422, 520.
moto 93, 475. 132, 732
motos 35, 707. 123, 509
motu 69, 753. 92, 461. 101, 711. 168, 158. 210, 579. 212, 637. 236, 375. 244, 606. 250, 780. 300, 455. 314, 75. 430, 739. 443, 179
motum 187, 721. 230, 721
motuque 18, 284
motura 6, 55. 71, 817. 370, 165
moturaque 266, 303
motus 118, 387. 158, 629. 172, 264. 270, 415. 318, 192
motuſque 179, 491
move 290, 149. 403, 21
moveant 102, 720. 174, 358
moveat 154, 516. 322, 289
movebant 325, 319
movebat 28, 531
movebatur 289, 115
movebere 217, 758
movebo 181, 547
movens 94, 516
movenſque 168, 167
movent 163, 60. 269, 404. 382, 470
moventem 142, 197. 286, 40. 313, 40. 351, 320. 442, 143

moventur

moventur 347, 175
moveo 196, 205. 372, 201
moveoque 93, 464
moverat 130, 674. 147, 332. 229, 197. 244, 612. 248, 725. 283, 781. 329, 474. 386, 573
movere 70, 778. 175, 360, 365. 180, 535. 190, 28. 271, 438. 303, 548. 412, 258. 440, 99
moverent 355, 432
moveres 139, 112
moveret 411, 228
moveri 71, 821. 79, 106. 125, 552. 137, 45. 173, 307. 267, 345. 294, 251. 317, 177. 325, 391. 386, 577. 400, 936. 469, 763
movetis 397, 869
moves 257, 76. 366, 48
movet 52, 308. 156, 548. 173, 303. 229, 216. 251, 825. 267, 327. 268, 352. 303, 547. 306, 615. 331, 544. 358, 520. 362, 621. 442, 143. 467, 738. 470, 780
movetur 163, 48. 328, 444. 450, 344
movi 159, 634. 256, 65
movimus 143, 219
moviſſe 283, 781
movit 13, 180. 59, 510. 65, 669. 101, 707. 114, 264. 122, 475. 123, 507. 150, 401. 225, 112. 244, 603. 259, 123. 261, 185. & *alibi.*
movitque 102, 726
mox 9, 109. 15, 222. 22, 403. 53, 336. & *alibi plur.*
moxque 30, 581
mucrone 15, 227. 110, 162
mucronem 139, 116
mugiat 36, 746
mugire 196, 206
mugit 73, 851
mugitibus 76, 21. 141, 165. 193, 114
mugitu 36, 732
mugitus 32, 637. 211, 597. 418, 409. 458, 510
mulcebant 9, 18
mulcebat 251, 824
mulcebunt 296, 301
mulcendaque 289, 118
mulcendas 156, 561
mulcere 414, 295. 415, 339
mulces 334, 625
mulcet 19, 331. 21, 391. 66, 683. 193, 117
Mulciber 39, 5. 264, 263. 270, 422. 422, 533
multa 34, 682. 108, 84. 168, 152. 197, 228, 229. 209, 534. 228, 176. 242, 555. 308, 693. 414, 309. 418, 335. 423, 559. 429, 695. 437, 24
multâ 77, 70. 108, 102. 237, 422. 422, 514
multaque 114, 251. 169, 196. 299, 426. 328, 448. 342, 38. 347, 183. 412, 243. 414, 308
multæ 89, 353. 287, 82. 354, 404. 396, 821, 822
multæque 138, 81
multam 249, 776
multarum 112, 208
multas 295, 285. 396, 822. 427, 652
multi 25, 478. 86, 281. 89, 353. 100, 655. 210, 570. 217, 769. 393, 735. 419, 455. *bis.* 463, 649. 242, 561
multiplicique 227, 158
multis 89, 361. 92, 443. 106, 43. 173, 300. 223, 57. 323, 320. 414, 310. 429, 705. 450, 343
multiſque 414, 315
multo *adj.* 11, 157. 141, 155. 237, 401. 256, 57. 312, 33. 353, 382
multò *adv.* 169, 196
multoque 330, 513. 461, 588
multorum 346, 146. 347, 187, 192
multorumque 255, 10
multos 96, 544. 209, 515. 411, 214. 469, 757
multum 47, 187. 277, 628
multùm *adv.* 110, 155
mundi 3, 3. 6, 57. 8, 79. 13, 182. 16, 258. 40, 35. 113, 228. 149, 372. 154, 507. 169, 189. 285, 17. 342, 40. & *alibi.*
mundo 4, 10. 54, 385. 112, 197. 446, 254
mundum 7, 60
mundumque 44, 116
mundus 9, 114. 43, 95. 319, 224. 446, 239
munera 53, 347. 118, 383. 174, 351. 216, 755. 225, 95, 111. 283, 790, 791. 294, 260. 312, 28. 315, 104. 316, 122. 135, 319, 213. 376, 296. & *alibi.*
muneraque 216, 745
munere 22, 411. 41, 55. 43, 99. 133, 765. 153, 475. 192, 93. 214, 698. 637, 430. 240, 502. 269, 390. 285, 37. 287, 74. & *alibi.*
muneribus 216, 755
muneribuſque 205, 428. 231, 266
muneris 43, 88. 159, 657. 194, 157. 200, 310. 214, 691. 217, 762, 777. 237, 430. 238, 436. 307, 673. 315, 101. 316, 125. 389, 670. 408, 125
munimine 133, 773. 372, 212
munire 329, 487
munitos 465, 690
munus 31, 616, 620. 40, 44. 86, 288. 129, 655. 143, 225. 148, 343. 195, 175. 198, 276. 199, 296. 205, 436. 216, 759. 238, 436
munuſque 289, 134
murice 19, 332. 162, 9. 242, 563. 317, 166
muris 107, 58. 208, 490. 222, 14. 321, 277
murmur 157, 597. 213, 645. 237, 431. 270, 420. 368, 124. 413, 281. 438, 35
murmura 14, 206. 70, 788. 308, 702. 323, 330, 342
murmurat 313, 53
murmure 57, 455. 107, 70. 108, 83. 157, 587. 170, 203. 174, 327, 328. 198, 251. 242, 552. 256, 40. 333, 603. 378, 350. 385, 567. 423, 533
muro 345, 124
mures 144, 236. 177, 423. 235, 358. 258, 103. 318, 204. 346, 148. 360, 589. 462, 616
murum 330, 528. 585, 536
murus 375, 281
muſa 146, 294. 147, 327. 299,

290, 148
muſæ 462, 622
muſco 21, 374. 242, 562
muſta 408, 146
muta 120, 433. 195, 184. 278, 654. 276, 53. 298, 389. 333, 602
mutabile 45, 145
mutabit 281, 743
mutabitur 309, 728
mutanda 276, 598
mutando 28, 547
mutant 452, 374
mutantur 119, 397. 338, 742. 423, 550. 443, 165
mutare 198, 270. 271, 433. 400, 937. 449, 318. 450, 344
mutarent 35, 704
mutari 452, 390
mutâſſe 191, 60. 342, 34
mutâſtis 3, 2
mutat 82, 196. 274, 523. 435, 851. 454, 434
mutata 153, 465. 207, 467. 226, 150. 322, 300. 278, 667. 435, 659. 408, 152
mutataque 114, 270
mutatæque 301, 487
mutatas 3, 1
mutati 32, 650
mutatis 152, 456. 244, 610
mutato 197, 233. 269, 393. 273, 486
mutatum 166, 115
mutatur 22, 409. 423, 553
mutatus 213, 660. 257, 81. 309, 731. 403, 15. 438, 46
mutaverat 31, 611
mutavit 134, 801. 326, 404. 406, 93
mutentur 404, 39
mutet 88, 327. 293, 235
mutilatæ 181, 559
Mutinæ 471, 823
mutor 159, 636
mutua 32, 653. 79, 123. 194, 141. 218, 805. 247, 717. 431, 771
mutum 182, 574. 337, 736
Munychioſque 67, 709
Mycale 48, 223
Mycenæ 454, 426
Mycenida 342, 34
Mygdonideſque 163, 45
myricæ 288, 97
Myrrha 296, 321. 298, 363. 299, 402. 301, 476. 302, 501
Myrrhâ 96, 555. 137, 53. 453, 399
Myrrhæ 300, 441
Myrrhæque 119, 393
Myrrham 296, 310
myrtea 320, 234
myrteta 267, 335
myrtus 288, 98
Myſcelos 437, 20

N.

NAbat 174, 334. 244, 605
Nabathæaque 7, 61
Nabathæus 141, 163
nacta 57, 455. 183, 603. 300, 438. 385, 548. 398, 902. 416, 372
nactaſque 204, 416
nactus 98, 606. 186, 693. 275, 572. 358, 511
nactuſque 15, 232. 419, 440
Naïades 415, 328
Naïadum 174, 329. 284, 9
Naïas 34, 691
Naïdas 178, 453. 278, 656
Naïdes 32, 642. 94, 506. 115, 289. 243, 579. 257, 87. 302, 514. 313, 49. 432, 786
Naïs 107, 49. 117, 356
nam 3, 2. 4, 22. 13, 185. 19, 318. *& alibi quàm plur.*
namque 20, 361. 34, 687. 141, 149. 230, 241. *& alibi.*
nando 258, 110
nant 324, 358
nantemque 243, 954. 339, 785
nantis 332, 562
Nape 83, 214
Narciſſum 90, 370
Narciſſumque 89, 346
Nardi 453, 398
nare 39, 11. 140, 138. 175, 372. 225, 104
nares 355, 435
naribus 42, 85. 83, 212. 101, 686. 192, 104. 218, 811. 458, 513
naris 100, 675. 167, 141. 349, 253. 351, 315
narrabat 393, 737
narrantia 333, 588
narrare 56, 432. 71, 813. 82, 193. 106, 42. 109, 130. 214, 692. 396, 843
narrarent 247, 714
narrâſſet 153, 466
narrat 62, 599. 119, 418. 133, 768, 772. 147, 325. 181, 565. 324, 346
narrata 342, 57. 418, 335
narratur 219, 832. 449, 312
narravêre 248, 722
narravit 157, 576
narres 82, 192
narret 106, 44. 364, 14
narretque 347, 176
Naryciuſque 233, 312. 420, 468
naſcendi 23, 427. 64, 650. 176, 406
naſcentia 431, 763
naſci 145, 259. 202, 370. 294, 248. 297, 334. 452, 383
naſcique 446, 255
naſcitur 323, 313, 316
naſcuntur 204, 418. 451, 366
nat 18, 304
nata 26, 482. 32, 654. 73, 858. 134, 800. 146, 297. 154, 516, 518. 155, 524. 163, 51. 178, 436. 424, 85. *& alibi.*
natæ 70, 595. 113, 222. 180, 504. 199, 300. 200, 331. 202, 369. 243, 593. 295, 300
natale 190, 52
natales 408, 138
natalibus 58, 497. 230, 242. 393, 753
natalis 228, 184. 265, 285. 358, 471. 387, 609
natam 33, 665. 125, 563. 152, 444. 155, 533. 180, 520. 190, 32. 203, 390. 301, 474. 323, 331. 371, 185. 393, 749. 466, 711. 472, 636
natamque 30, 584. 180, 507. 261, 780
natando 452, 376
natant 51, 268. 345, 136. 398, 899
natantes 244, 609
natantia 423, 551

natantibus 138, 71
natantis 244, 605
natâque 419, 449
natarum 70, 784. 165, 99. 380 652
natas 39. 11. 51, 269. 156, 549. 157, 541. 169, 182. 187, 714. 344, 94. 388, 642. 390, 692
natasque 132, 742. 173, 302
nate 37, 769. 41, 52. 43, 89. 72, 837. 78, 97. 111, 192. 149, 365. 214, 695. 238, 455. 255, 12. 343, 86. 370, 168. 412, 246. 455, 439
nati 23, 415. 44, 122. 118, 387. 174, 342. 185, 665. 229, 216. 230, 236. 265, 277. 360, 581. 385, 543. 392, 717. 424, 572. 430, 743
natique 473, 850
natis 61, 555. 83, 215. 119, 420. 172, 211. 211, 507. 241, 543. 257, 73. 270, 414. 337, 732. 360, 586. 389, 661
natisque 383, 489. 384, 509
nativo 308, 692
nativum 81, 160
nato 118, 383. 205, 420, 415. 206, 455. 223, 58. 229, 211. 238, 445. 239, 486. 267, 342. 297, 332. 321, 266. 385, 553, 556. 463, 639
natorum 11, 157. 170, 198. 203, 383. 204, 396. 334, 633. 381, 423
natorumque 212, 612
natos 9, 108. 12, 162. 80, 134. 134, 786. 172, 278. 173, 302. 174, 338. 357, 504
natum 63, 629. 115, 288. 229, 203. 269, 387. 303, 527. 352, 338. 370, 163. 388, 641. 469, 771
natumque 55, 400. 149, 364
natura 4, 21. 81, 159. 90, 376. 126, 589. 132, 750. 174, 350. 276, 676. 282, 757. 287, 67. 294, 245. 296, 304. 297, 330. 303, 546. 320, 235. 357, 503. 439, 63, 68. 444, 194. 445, 218. 446, 253. 447, 270
naturaque 22, 403
naturæ 4, 6. 115, 279. 297, 353. 354, 394. 400, 946
naturæque 451, 354
naturale 281, 729
naturalique 289, 117
naturam 142, 205
naturamque 228, 189
natus 8, 79. 33, 660, 673. 57, 469. 66, 686, 697. 68, 726. 77, 51. 95, 526. 113, 241. 120, 422. 128, 645. 130, 697. 156, 561. 183, 624. 192, 84. 193, 110. 225, 122. 244, 613. 258, 104. 270, 408. 348, 210. 378, 357. 379, 396. 437, 12. 449, 325. 455, 447. 460, 553
natusque 48, 223. 471, 819
navale 100, 661
navalibus 328, 455
naves 46. 163
naufraga 334, 628
navibus 367, 94
navifragumque 403, 6
navigat 118, 296
navigii 332, 561
navigiis 423, 553
navim 335, 663. 411, 218
navis 131, 706. 331, 532. 467, 726, 732
navit 450, 336
navita 10, 133. 243, 590. 324, 361. 329, 475. 380, 419. 405, 74
Naupliades 365, 39. 376, 310
nautæ 99, 632. 100, 652. 263, 228. 448, 294. 466, 719
nautas 120, 423
Neæthum 438, 51
ne 5, 34. 12, 159. 13, 191. *& alibi quàm plur.*
Nebrophonosque 83, 211
nebulâ 361, 598
nebulæ 17, 267. 333, 595
nebulas 6, 54. 31, 602. 45, 159. 120, 434. 162, 21. 387, 603. 416, 370. 417, 400
nebulasque 31, 609
nebulis 205, 424
nec 4, 8. 11, 12. 7, 68. 8, 92. *& alibi quàm plur.*
necari 246, 688
necat 77, 49
nece 286, 64. 293, 233. 335, 650. 366, 62
necem 55, 393. 144, 247. 205, 425. 206, 458. 306, 627. 331, 311
necemque 301, 487
necetur 279. 678
neci 200, 328. 211, 606. 301, 477. 316, 455. 441, 109, 110. 458, 499
necis 101, 698. 238, 449. 263, 214. 269, 254. 301, 477
nectar 174, 356. 290, 161. 441, 117
nectare 88, 318. 114, 252. 309, 732. 425, 606
nectareis 225, 712
nectaris 9, 111
Nedymnum 352, 350
nefandâ 224, 86
nefandam 183, 601
nefandas 372, 263
nefandis 102, 731. 293, 228. 439, 75
nefando 238, 439
nefandos 181, 540
nefandum 277, 625
nefas 10, 129. 22, 392. 180, 524. 183, 613. 191, 71. 205, 427. 239, 483. 249, 766. 268, 372. 296, 322. 297, 353. 299, 404. 314, 70. 400, 952. 441, 111, 127. 470, 785
nefasque 58, 505. 182, 585. 205, 550. 277, 632
nega 66, 693
negabat 203, 376. 439, 63
negabit 61, 568. 408, 151
negabo 285, 25. 376, 315
neganda 365, 35
negandum 463, 648
negant 114, 272. 286, 38. 297, 331. 360, 568
negare 294, 239. 329, 487. 293, 741
negarem 41, 52
negarent 306, 634
negaretur 31, 621
negari 40, 42. 359, 546
negârit 306, 619
negârunt 97, 573. 369, 131
negat 28, 541. 54, 385. 88, 322. 104, 3. 162, 24. 206, 445. 219, 838. 279, 676. 282,

282, 751. 296, 311. 345, 135
negata 319, 214
negate 301, 487. 374, 254
negatur 296, 323
negaverit 386, 575
negavit 169, 187
negentur 225, 98
neget 37, 771. 169, 193
neglectos 55, 413
Nelea 177, 418
Nelei 66, 689. 359, 558
Neleïus 360, 577
Nelidæ 359, 553
Nemeæa 262, 197
Nemeæo 264, 235
nemo 55, 389. 66, 687. 252, 867. 461, 600
nemoris 126, 601
nemorisque 147, 336. 234, 317. 349, 777. 457, 490
nemorosi 431, 822
nemorosis 380, 687
nemorosum 260, 165
nemorum 26, 479. 30, 591, *bis.* 594. 160, 676. 196, 198. 214, 680. 423, 541
nempe 57, 474. 65, 664. 111. 194. 191, 53, 66. 273, 496 281, 736. 367, 93. 371, 178. 377, 339. 393, 759. 451, 351
nemus 29, 568. 56, 418, 438. 57, 435. 76, 44. 81, 175. 82, 180. 191, 75. 201, 359. 235, 340. 248, 741, 744. 262, 188. 288, 91. 290, 143. 416, 360. 459, 545
nentes 238, 453
Neoptolemum 382, 455
Nepheleïdos 318, 195
Nepheleque 81, 171
nepos 68, 743. 80, 138. 81, 174. 127, 605
nepotem 125, 563. 127, 613. 319. 227
nepotemque 180, 507
nepotes 26, 482. 80, 134. 455, 444
nepoti 319, 219. 390, 680. 433, 810
nepotibus 167, 138. 338, 748
nepotis 45, 156. 203, 388
nepotum 33, 659. 432, 573. 437, 17. 472, 835
neptem 204, 401
neptis 124, 531
Neptune 124, 533. 166, 115. 243, 597
Neptunia 306, 639. 307, 665. 343, 72
Neptunius 254, 1
Neptunum 341, 26
Neptunus 51, 270. 124, 539. 305, 606. 347, 198. 359, 558
neque 27, 503. 33, 680. 40, 22. *& alibi quàm plur.*
nequeat 58, 488
nequeo 240, 506. 269, 388. 273, 502. 277, 625. 376, 303
nequeunt 71, 821. 210, 570. 329, 467
nequicquam 62, 477. 108, 78. 136, 33. 152, 438. 251, 827. 275, 563. 284, 3. 337, 738. 359, 559. 417, 396. 431, 765. 433, 797
nequière 391, 707
nequiret 353, 385
nequis 224, 64
nequit 22, 409. 184, 653
Nerea 51, 268
Nereaque 344, 94
Nereïa 370, 162
Nereïda 325, 380
Nereide 344, 93
Nereides 18, 302. 324, 361. 413, 264
Nereïdum 136, 17
Nereïs 320, 259. 393, 749
Nereïus 214, 690
Nereus 13, 187. 341, 24. 393, 742
Nereusque 324, 361
Neritiæque 423, 563
Neritiasque 391, 712
Neritius 409, 159
nervi 176, 389. 235, 364. 261, 174. 359, 567
nervis 27, 518. 48, 340. 285, 16. 289, 108. 311, 5. 445, 224
nervo 138, 67. 235, 357. 236, 381
nervos 458, 525
nervosque 286, 40
nervosus 171, 256
nervumque 63, 615
nervus 172, 286
nescia 30, 578. 31, 614. 73, 869. 116, 330. 203, 380. 256, 49. 260, 155. 267, 336. 301, 481. 402, 3
nescierat 267, 349
nescimus 275, 553
nescio 27, 461. 30, 500. 92, 457. 157, 597. 169, 185. 191, 62. 219, 827, 844. 266, 309. 273, 491. 313, 52. 337, 716. 361, 616. 396, 844
nescis 27, 514
nescisse 655, 660
nescit 30, 585. 49, 234. 92, 430. 102, 721. 125, 563. 141, 166 331, 448
nescius 41, 58. 58, 503. 224, 60. 340, 1. 408, 131
Nesse 258, 101. 259, 121
Nesseïs 356, 455
Nesseo 260, 153
Nesso 258, 112. 351, 308
Nessoque 258, 119
Nessus 258, 108. 259, 131
Nestor 233, 313. 346, 169
Nestora 366, 63, 64
neutra 138, 91
neutrumque 118, 379
nexaque 122, 491
nexibus 76, 41
nexilibus 167, 128
nexilibusque 58, 499
nexis 204, 412. 249, 747
nexu 171, 242
nexuque 100, 664
nexus 256, 58
nidi 453, 404
nîdis 338, 746
nido 180, 517. 229, 214
nidor 346, 153
nidos 231, 257
nidum 453, 397
nidus 341, 15. 396, 833
niger 77, 76. 332, 568. 352, 326
nigraque 126, 578. 278, 664
nigræ 444, 187
nigram 84, 221
nigrantes 60, 535
nigras 470, 783
nigrescere 62, 581. 100, 671
nigri 47, 198. 120, 438
nigrior 330, 500. 354, 402
nigrique 387, 601
nigris 58, 478. 207, 468. 323, 315
nigro 69, 760. 245, 648. 395, 817. 438, 46

nigrum 49, 236
nigrumque 213, 641
nihil 67, 707. 90, 392. 97, 590. 136, 30. 143, 221. 145, 273. 152, 437. 162, 25. 173. 305. 178, 465. 186, 685
nil 36, 743. 70, 796. 92, 435. 97, 568. 98, 610. 113, 245. 120, 426. 226, 140. 238, 440. 268, 367. *& alibi.*
Nile 35, 728
Nileus 142, 187
Nili 468, 753
Nilo 142, 187
Nilum 282, 773
Nilus 23, 423. 50, 254
nimbi 17, 269. 423, 543
nimbis 17, 266. 258, 105. 330, 519
nimbisque 19, 328
nimbos 17, 261. 87, 300
nimbosi 331, 551
nimia 46, 164. 183, 629. 310, 738
nimiis 235, 347
nimios 304, 577
nimis 26, 494. 189, 15
nimiam 28, 546. 87, 304. 95, 525. 108, 75. 157, 582. 163, 38. 189, 114. 298, 363. 359, 564. 366, 58. 372, 222
nimiúmque 87, 292. 107, 49. 124, 547. 186, 686. 244, 616. 272, 461. 327, 440. 405, 68
nimius 153, 483
Niobe 168, 148. 156, 165. 172, 173
Nioben 172, 286
Nise 226, 126
Niseïa 223, 35
nisi 4, 8. 22, 400. 24, 442. *& alibi quàm plur.*
Nisus 222, 8
nitar 377, 333
niteant 68, 736. 164, 65
nitebant 289, 115. 316, 124
nitebat 336, 690
nitente 208, 506
nitentem 31, 610. 117, 361. 412, 262
nitentes 128, 636
nitenti 302, 508
nitentia 256, 50
nitentior 292, 211
nitere 265, 267
nitet 307, 647
niti 400, 937
nitidæ 171, 241
nitidæque 207, 470
nitidâque 338, 764. 430, 720
nitidique 307, 666
nitidis 7, 74. 91, 207
nitidissima 431, 768
nitidissimus 117, 348
nitido 31, 603. 187, 720. 279, 688. 345, 129
nitidum 221, 1. 301, 475. 396, 838. 437, 30. 440, 487
nitidumque 376, 294
nititur 63, 618
nitor 28, 552. 42, 71. 266, 302. 368, 105
nitore 113, 233
nitorem 138, 231. 321, 271
nituntur 247, 694
nive 236, 373
nivea 147, 330. 290, 138. 295, 272. 300, 432
niveæ 416, 367
nivei 394, 789
niveis 60, 536. 83, 218. 108, 89. 203, 379. 388, 643. 438, 41
niveisque 466, 715
nive 91, 423. 414, 313
nives 186, 692. 263, 221. 439, 69
niveum 73, 865. 294, 247. 396, 829
nivibus 48, 222. 242, 555. 263, 221
nivis 73, 852
nivosos 146, 313
nix 6, 50
nixique 228, 182
nixosque 266, 294
nixus 32, 733. 248, 727
nobilis 177, 416. 241, 543
nobilitas 190, 44. 369, 147
nobilitate 279, 671. 364, 22
nobilium 12, 172. 66, 690
nobis 21, 365. 22, 391. 23, 522. *& alibi plur.*
nobiscum 146, 369
noceat 255, 21. 369, 136
nocebant 97, 567. 185, 262
nocebit 22, 397
nocendi 152, 457. 204, 417
nocendo 59, 519
nocens 10, 141. 71, 800. 109, 110. 209, 526. 287, 69. 417, 403
nocent 153, 484. 210, 551. 450, 334. 456, 477
nocenti 404, 56
nocentius 10, 141
nocere 169, 195
nocet 163, 38. 272, 477. 282, 758 441, 131
nociturаque 315, 104. 316, 148
nocte 15, 224. 53, 343. 108, 84. 109, 111. 114, 260. 119, 415. 121, 452. 138, 71. 182, 589, 590. 188, 2. 200, 335. 216, 744. 312, 571. 334, 645. 342, 46. 374, 253. 378, 348. 450, 333, 334
noctem 15, 219. 108, 79. 119, 840. 329, 480. 346, 159. 392, 729. 417, 404. 420, 471
noctes 195, 179. 265, 292. 300, 434. 315, 96. 332, 574. 418, 223. 444, 186
nocti 101, 695. 128, 627. 377, 342. 444, 186
noctis 31, 602. 61, 564. 119, 401. 179, 473. 195, 185. 215, 711. 291, 175. 298, 368. 301, 476. 312, 25. 322, 306. 331, 550. 386, 592
nocturnæ 444. 196
nocturnos 108, 81. 470, 797
nocuêre 287, 612
nocui 243, 598
nocuisse 60, 552. 296, 311
nocuit 61, 572. 237, 407. 299, 398. 441, 115
nodis 122, 491. 230, 247
nodosa 219, 812
nodosaque 186, 691
nodoso 332, 249
nodos 61, 560
nodum 81, 170. 234, 319
nodu 214, 683
Noëmonaque 374, 258
nolet 264, 257
noli 335, 662
nolim 272, 474
nolis 447, 281
nolit 59, 518

nolle

nolle 130, 686. 286, 39
nollem 306, 632. 397, 863
nollet 24, 439. 383, 486
noluit 365, 40. 445, 220
nomen 12, 169. 14, 201. 25, 474. 35, 712. 65, 678. 85, 245. 86, 280. 97, 582. 110, 145. 115, 291. 118, 384. 119, 415. & *alibi plur.*
nomenque 32, 648. 53, 338. 68, 741. 94, 512. 159, 651. 219, 827. 280, 707. 339, 795. 356, 461. 459, 542. 473, 837. 475, 876
nomina 47, 192. 105, 17. 155, 524. 165, 89. 191, 69. 213, 654. 222, 21. 238, 464. 240, 508. 241, 540. 297, 346. 301, 468. 310, 739. 327, 429. 365, 33. 417, 396. 426, 612, 616. 442, 154
nominat 110, 144. 332, 567. 334, 641. 390, 699
nomine 19, 317. 22, 410. 24, 447. 43, 98. 81, 156. 86, 282, 288. 123, 523. 143, 212. 149, 386. 150, 402. & *alibi plur.*
nominibus 469, 756
nominis 171, 239. 220, 862. 361, 613. 379, 398. 471, 819
non 4, 9. 5, 34. 9, 97, 98. & *alibi quàm plur.*
nona 197, 234
Nonacrinas 34, 690
nonaque 197, 235
nondum 9, 94, 97. 12, 164. 13, 194. & *alibi plur.*
nonne 149, 375. 276, 597. 451, 362
nono 57, 453
nôrant 8, 96
nôrat 106, 43. 222, 21
Noricus 429, 712
nôrint 275, 550
nôris 395, 808
nôrit 375, 291
noscar 409, 153
nostere 458, 529
nosces 335, 659
noscit 409, 161
nôsse 37, 773. 222, 24
nôsset 31, 606
nostra 25, 465. 27, 519. 59, 520. 99, 648. & *alibi plur.*
nostrâ 27, 519
nostræ 20, 356. 29, 559. 37, 774. 142, 190. 381, 446. 443, 163. 444, 200. 455, 439
nostraque 145, 279. 268, 376, 377. 412, 259
nostras 14, 211. 25, 462. 55, 390. & *alibi.*
nostrasque 266, 323
nostri 21, 379. 85, 267. 90, 391, 392. 143, 228. & *alibi.*
nostrique 383, 500. 393, 762
nostris 32, 655. 37, 772. 40, 39. 45, 146. & *alibi.*
nostrisque 98, 613
nostro 43, 90. 58, 475. 62, 590. 93, 467. & *alibi.*
nostros 25, 457. 33, 663. 1[illegible] 352. 219, 819. & *alibi.*
nostrum 54, 362. 102, 728. 109, 112. 225, 110. & *alibi.*
nostrumque 377, 331. 440, 108
nota 21, 370. 57, 473. 61, 570. 84, 239. 88, 323. 116, 304. 229, 200. 464, 660
notabilis 12, 169
notæ 109, 117. 185, 670. 419, 443
notam 36, 761. 212, 619. 312, 9. 422, 525
notamque 153, 468
notare 276, 589
notas 182, 577. 211, 600. 227, 169. 328, 466
notâsti 274, 537
notat 274, 523. 303, 597
notata 337, 714
notatam 264, 261
notatas 230, 244
notatum 107, 67
notavi 92, 459. 98, 595. 282, 777. 356, 461. 433, 813. 471, 814
notavit 68, 740. 116, 329. 163, 46
notis 57, 452. 435, 849
notissima 62, 591. 111, 189. 115, 287. 267, 330
notitiam 107, 59
notitiamque 191, 57
Notum 17, 264
notum 173, 321. 342, 64
Notus 17, 264
notus 14, 198. 66, 687. 210, 576. 285, 26
nova 3, 1. 4, 11. 23, 437. 35, 709. 54, 377. 102, 732. 111, 183. 125, 573. 141, 152. 189, 19. 193, 124. 203, 394. 244, 609. 253, 876. 258, 103. 262, 200. 269, 397. 277, 633. 284, 9. 289, 122. 296, 310. 325, 391. 338, 759. 348, 223. 357, 498. 384, 518. 386, 592. 398, 894. 405, 82. 421, 499. 444, 184
novabis 64, 648
novâ 460, 562
novæ 33, 678. 175, 381. 259, 141. 318, 199. 347, 198
novæque 281, 726
novam 417, 390
novandi 253, 879
novandum 260, 145
novantur 444, 185
novas 46, 175. 160, 674. 339, 789. 416, 347. 438, 35. 449, 309. 360, 552
novasque 395, 818
novat 228, 189. 252, 853. 321, 261. 350, 287. 446, 255
novata 65, 674
novato 115, 279
novatrix 446, 252
novavit 124, 541
novem 114, 262. 146, 298. 198, 174. 300, 437. 301, 479. 341, 21. 411, 227
novemque 121, 457
novena 344, 97
novenis 227, 171
noverat 10, 132. 222, 23
novercâ 174, 336
novercæ 11, 447. 255, 15. 259, 135
novercam 261, 781
novi 18, 310. 97, 481. 119, 417. 144, 256. 218, 785. 225, 96. 273, 507. 278, 665. 327, 437. *bis.* 396, 840. 416, 356
novies 146, 304. *bis.* 295, 296. 400, 952. 404, 58. 451, 358
novique 120, 436
novis 24, 439. 54, 365. 73, 868.

868. 120, 425. 204, 401. 407, 119. 442, 159. 443, 169
noviſſima 37, 772. 54, 363. 89, 361. 101, 681. 110, 156. 124, 544 149, 368. 298, 373. 305, 597. 320, 256. 338, 757. 347, 203. 382, 478. 400, 963. 407, 111. 430, 717
noviſſimus 44, 115. 322, 296
novit 47, 292. 413, 270
novitaſque 89, 350
novitate 40, 31. 115, 284. 217, 763. 246, 681. 316, 127. 347, 175
novo 29, 554. 79, 115. 112, 195. 202, 362. 237, 417. 380, 406. 433, 798
novorum 404, 57
novos 215, 714. 447, 270
novum 40, 27. 93, 468. 132, 746. 400, 939. 468, 749
novus 95, 520. 265, 266. 292, 206. 342, 58. 368, 119
nox 35, 721. 45, 143. 59, 514. 94, 503. 98, 600. 108, 92. 109, 108. 182, 588. 195, 192. 197, 253. 313, 663. 224, 82. 300, 450. 301, 471. 323, 309. 330, 521. 333, 607. 360, 579
noxque 112, 218. 273, 485. 300, 454. 358, 535
noxâ 450, 334
noxæ 14, 214
noxia 297, 351
nube 86, 273. 144, 251. 171, 232. 439, 70. 442, 149. 470, 804
nubemque 158, 631. 342, 32
nubere 38, 621
nubes 6, 54. 17, 263. 19, 317. 52, 307, 309. 86, 274. 131, 712. 291, 179. 300, 449. 329, 498. 342, 52. 359, 565. 416, 368. 431, 769. 459, 537
nubibus 7, 66. 17, 271. 70, 790. 82, 184. 156, 571. 158, 621. 209, 529. 234, 339. 330, 516. 331, 549. 332, 572. 386, 582. 433, 826
nubifer 48, 226
nubigenas 359, 541
nubigenâſque 341, 211
nubila 17, 268. 19, 328. 20, 357. 29, 572. 47, 209. 87, 300. 120, 432. 145, 287. 154, 512. 158, 623. 186, 690. 196, 200. 221, 3. 265, 271
nubilaque 196, 202
nubilis 322, 302
nubilus 335, 663. 419, 447
nubimus 282, 762
nubis 127, 622
nuda 40, 28. 61, 584, 585. 126, 590. 132, 741. 156, 603. 195, 183. 303, 536. 320, 237. 390, 691
nudâque 93, 481. 157, 595. 357, 479
nudabant 27, 527
nudæ 82, 178. 242, 570
nudæque 117, 346
nudans 298, 391
nudare 355, 439
nudata 20, 346
nudaverit 223, 32
nudis 114, 261. 123, 522
nudo 57, 462. 185, 666
nudorum 302, 516
nudos 26, 501. 195, 183. 230, 227
nudum 171, 236. 370, 159
nudumque 336, 691
nudus 358, 512
nulla 12, 159. 21, 369. 56, 416, 418. 66, 694. 73, 859. 82, 201. *& alibi plur.*
nullâ 76, 28. 81, 158. *& alibi.*
nullaque 8, 96. 264, 253. 417, 398. 431, 769
nullæ 73, 857. 89, 355. 121, 458
nullam 43, 97. 86, 289. 136, 23. 252, 864
nullamque 332, 581. 440, 102
nullaſque 458, 528
nulli 4, 17. 107, 67. 152, 446. *& alibi.*
nullique 90, 386. 307, 650. 408, 152
nullis 27, 523. 211, 606. 227, 172. *& alibi.*
nulliſque 246, 683. 473, 853
nullius 226, 124
nullo 8, 89. 9, 103. 90, 383. *& alibi.*
nulloque 42, 79. 47, 202. 91, 400. *& alibi.*
nullos 173, 303. 248, 740. 252, 858. *& alibi.*
nullum 18, 291. 75, 11, 16. 345, 127. 366, 65. 410, 197
nullumque 22, 392. 272, 463
nullus 4, 10. 205, 430. 332, 579. 333, 609. 343, 83. 355, 447
num 281, 742. 344, 105. 370, 158. 400, 941. 459, 530
Numam 436, 4. 457, 481
numen 21, 368. 28, 545. 56, 428. 95, 524. 96, 560. 98, 611, 612. 119, 417. 121, 452. 136, 17. 151, 421. 156, 566. 168, 172. 170, 203. 174, 331. 192, 95. 280, 700. 316, 134. 325, 392. 331, 540. 382, 461. 437, 28. 464, 680
numenque 441, 128
numerabilis 157, 588
numerandos 438, 45
numerare 176, 391. 206, 448. 396, 824
numeratur 112, 213
numerem 472, 830
numeris 23, 428. 189, 8
numero 6, 47. 99, 624. 134, 791. 156, 555. 253, 880. 257, 71. 330, 525. 412, 235
numeros 193, 126. 408, 145
numerum 170, 199. 213, 520
numerumque 57, 446. 213, 641
numeruſque 421, 506
Numici 415, 328
Numidaſque 468, 754
numina 13, 192. 19, 320. 21, 377. 40, 16. 55, 395. 64, 653. 86, 291. 99, 638. 131, 702. 145, 279. 149, 369, 370. 161, 4. 163, 44. 173, 315. 174, 338. 181, 542. 197, 248. 248, 739. 265, 781. 268, 371. 285, 17. 301, 484. 415, 328. 428, 674. 462, 622. 463, 650. 464, 675

numine 266, 316. 300, 430. 308, 690. 321, 263
numinis 19, 327. 65, 659. 104, 8. 178, 443. 250, 786. 294, 239. 295, 278. 408, 124. 465, 693. 467, 724
Numitorque 432, 773
nunc 7, 58. 13, 187. 15, 235. 17, 278. *& alibi quàm plur.*
nuncia 17, 270. 184, 654. 332, 585. 430, 726
nunciat 335, 666
nunciet 135, 4
nuncius 324, 349
nuncupat 425, 608
nunquid 223, 46
nupsi 151, 418
nupta 184, 634. 203, 394. 284, 8. 348, 223. 428, 666
nuribus 54, 366
nuribusque 384, 509
nurumque 241, 542
nurus 163, 30, 45. 182, 588. 267, 325. 273, 487. 278, 643. 311, 3. 457, 486
nurusque 95, 529. 104, 9. 169, 183. 270, 415
nuruumque 348, 216
nusquam 30, 387. 70, 776. 92, 433. 94, 409. 180, 515
nutantem 35, 717
nutanti 334, 620
nutantia 70, 108
nutrici 268, 376. 429, 703
nutricis 298, 382. 299, 420, 423. 409, 157
nutricisque 178, 462. 300, 455
nutrit 26, 498. 112, 216. 179, 493
nutrita 23, 420
nutritaque 157, 590
nutritur 453, 411
nutrix 86, 278. 116, 324. 224, 81. 280, 706. 299, 403. 300, 438. 419, 441
nutu 73, 849. 92, 460. 99, 642 107, 63
nutuque 87, 299
nux 246, 674
Nycteida 166, 111
Nycteïdes 87, 314
Nycteïisque 105, 15
Nycteus 421, 504
Nyctimene 62, 590
Nyctimenem 62, 593
Nympha 25, 472. 27, 504, 505. 64, 636. 113, 244. 116, 302. 249, 771. 459, 531
Nymphæ 13, 192. 34, 691. 35, 706. 49, 238. 57, 452. 82, 178. 87, 314. 89, 365. 117, 334. 118, 368. 132, 747. 160, 663. 162, 15, 16. 163, 44. 176, 394. 219, 828. 242, 570. 278, 651. 390, 689. 418, 420, 434. 422, 516. 432, 787
Nympham 34, 701. 219, 828
Nymphas 19, 320. 40, 16. 57. 445. 89, 363. 91, 403. 151, 412. 155, 540. 243, 585
Nymphe 36, 744. 89, 357. 114, 177. 244, 605. 258, 89. 267, 347. 431, 762, 771
Nymphis 89, 345. 267, 337, 350. 289, 109. 317, 153
Nymphisque 30, 576
Nyseus 105, 13

O.

OBambulat 73, 851. 410, 188
obductos 53, 229. 359, 543
obest 273, 493. 323, 320. 382, 463
obfuit 323, 321
obibat 137, 51
objecit 35, 725. 442, 32. 459, 537
objecta 376, 312
objectat 55, 400
objice 432, 780
objicit 376, 308
obit 28, 552. 327, 418
obitum 80, 137
obitumque 442, 151
obituque 449, 310
oblata 305, 591
oblectamina 267, 342
obligor 264, 248
obliqua 301, 490
obliquaque 143, 215
obliquantem 204, 412
obliquat 357, 486
obliquis 5, 39
obliquo 70, 787. 235, 344. 300, 447. 307, 675. 309, 712
obliquos 249, 757
obliquum 44, 130. 82, 187
obliquisque 410, 208
oblita 56, 439. 58, 493. 108, 97. 385, 550. 458, 519
oblitæ 423, 559
oblite 226, 140
oblitis 455, 453
oblitus 130, 677. 209, 543. 325, 367. 375, 276. 394, 763. 410, 186
oblivia 112, 208. 123, 502. 190, 45. 359, 539
obmutuit 384, 538
obnoxia 143, 235. 425, 600. 473, 853
obnoxius 338, 742
obortæ 46, 181. 65, 656
obortas 328, 458
obortis 20, 350. 130, 684. 179, 495. 299, 319
oborto 142, 202. 287, 67
obrue 451, 364
obruerat 18, 309. 302, 496
obruit 318, 189. 319, 210. 332, 569. 398, 884
obruor 276, 593
obruta 10, 14. 11, 156. 201, 355. 318, 193
obrutaque 381, 446
obscœna 267, 347
obscœnæ 273, 508. 294, 238. 449, 319
obscœnique 95, 537
obscœnis 422, 522
obscœno 301, 465
obscura 22, 388. 150, 404. 173, 319. 180, 521. 217, 766
obscuraque 93, 475
obscuram 163, 36
obscurum 59, 514. 108, 100. 404, 57
obscurus 112, 201. 286, 54. 332, 570
obsedit 122, 490
obsequio 87, 293. 258, 117
obsequitur 26, 488
observata 452, 373
observo 27, 524
obsessa 324, 363. 466, 717
obsessum 276, 581
obside 223, 48
obsistere 355, 425

obſiſtitur 7, 58
obſiſto 99, 623
obſita 320, 234
obſtabat 97, 568
obſtabatque 4, 18
obſtante 431, 769
obſtantes 45, 159. 78, 90. 100, 676. 122, 475
obſtantia 334, 616. 379, 373
obſtaret 224, 75
obſtarique 339, 788
obſtat 113, 249. 189, 12. 235, 344
obſtet 294, 251. 347, 182
obſtiterit 112, 203
obſtitit 78, 92. 122, 490. 138, 77. 151, 420. 177, 422
obſtrepuêre 118, 392. 312, 78
obſtructaque 99, 570
obſtruximus 225, 117
obſtupuêre 21, 384. 200, 522. 244, 616. 249, 765. 341, 18
obſtupui 99, 644. 215, 727. 400, 940
obſtupuit 68, 725. 117, 346. 229, 219. 416, 350
obſuntque 219, 562
obticuit 422, 523
obtulimus 365, 42
obtulit 433, 800
obtuſum 25, 470
obverſa 392, 725
obverſus 366, 467
obverterat 143, 231
obvertere 100, 676
obvertit 329, 475. 361, 605
obvia 302, 497. 418, 419. 467, 730. 469, 764
obviaque 28, 528
obvius 42, 75. 193, 111. 316, 138
obumbrat 396, 845. 434, 837
obuncis 180, 516
obuſtâ 351, 299
occalleſcere 413, 282
occaſus 47, 190. 128, 626. 152, 445
occidat 189, 24. 190, 43
occiderat 162, 10. 430, 742. 432, 805
occidit 15, 240. 140, 144. 172, 265. 206, 440. 285, 19. 306, 626. 336, 624
occiduæ 445, 227
occiduò 7, 63
occubuiſſe 458, 499
occubuit 356, 458
occulta 361, 596
occultat 66, 686
occultè 302, 519
occulto 71, 806
occuluêre 88, 315
occuluit 31, 600. 202, 360. 433, 817
occuluitque 50, 255
occumbere 348, 207
occupat 18, 293. 33, 667. 35, 721. 45, 150. 76, 40. 77, 49. 124, 528. 126, 585. 131, 716. 158, 632. 167, 147. 212, 635. 330, 528. 345, 135. 352, 343. 410, 198. 421, 502. 431, 757. 443, 166
occupet 374, 272
occurrenſque 227, 164
occurret 75, 10
occurrunt 207, 476
occurſu 412, 256. 458, 523
Oceani 198, 267
Oceano 276, 493. 437, 12, 30
Oceanum 400, 951
Oceanumque 59, 510
Oceanus 273, 498
ocyor 27, 502. 28, 541. 98, 616. 217, 781
ocyùs 16, 242. 348, 226
octavo 88, 327
octonis 137, 50. 393, 753
oculi 76, 33. 183, 628. 214, 685. 232, 284. 329, 467. 349, 252. 431, 754
oculis 35, 725. 37, 772. 40, 32. 41, 46. 46, 181. 51, 284. 68, 748. 97, 577. 98, 595. 101, 710. 108, 129. 138, 71. 92. 154, 505. 217, 776. 235, 356. 239, 466. 242, 573. 269, 390. 272, 475. 342, 32. 366, 70. 385, 562. 418, 417. 439, 64
oculiſque 85, 243. 183, 621
oculorum 34, 686. 143, 233. 211, 584
oculos 26, 499. 32, 629. 35, 714. 43, 93. 47, 188. 57, 488. 58, 502. 69, 770. 71, 803. 92, 440. 110, 145. 112, 197. 168, 169. 183, 606. 191, 72. 194, 155. 198, 256. 202, 366. 204, 412. 212, 635. 240, 507. 247, 696. 286, 57. 297, 350. 308, 696. 328, 464. 334, 619. 350, 269. 355, 429. 369, 125. 410, 202. 416, 359. 430, 734
oculoſque 201, 341. 303, 549. 345, 136. 355, 435
Ocyrhoën 64, 638
oderat 70, 782. 338, 764
odêre 225, 116. 423, 562
oderit 21, 491
odiſque 122, 469
odiis 121, 448
odio 56, 438. 296, 315
odioque 439, 61
odiſſe 296, 314
odiſſem 211, 583
odit 54, 383. 63, 613, 614, 616. 255, 22. 272, 465. 376, 128
Odites 139, 97. 356, 458
odium 85, 259. 143, 218. 144, 245. 199, 297. 359, 544. 393, 756. 405, 71. 421, 492
odiumque 259, 135. 265, 274. 450, 328
odorant 467, 734
odorato 113, 250
odore 197, 236. 425, 605
odores 63, 626
odoribus 133, 759
odoriferæ 112, 209
odoro 257, 87
Odryſius 179, 490. 385, 554
Oeagrius 48, 219
Oebalide 252, 196
Oebalio 379, 396
Oechaliâ 259, 136
Oechalidum 267, 131
Oecli 356, 450
Oeclides 234, 317
Oenea 231, 273
Oeneos 232, 281
Oenidæ 237, 414
Oenopiam 207, 472, 473
Oenopiis 208, 490
Oetæas 264, 249
Oeten 260, 165. 262, 204
offenſa 152, 453. 162, 24. 293, 228. 403, 27. 404, 42
offenſaque 216, 750
offenſâmque 59, 519
offenſâne 458, 503
offenſi 300, 452

offenſus 294, 244
offer 434, 842
offert 32, 644
officiique 51, 286
officiis 266, 308
officio 171, 250. 177, 412. 375, 277
officioque 36, 744. 58, 480. 258, 109
officium 201, 337. 226, 131. 239, 489. 298, 418. 342, 33. 344, 92. 378, 367
officumque 54, 385
oleis 165, 101
Olenos 287, 89
olentes 309, 729
olentia 150, 405
Oſſaros 207, 469
olim 57, 466. 107, 65. 159, 292. 204, 406. 244, 624. 330, 508. 346, 171. 418, 429. 454, 434
olivæ 164, 81. 198, 277. 207, 470. 208, 498. 232, 295
olivi 291, 176
olivis 199, 281
olor 202, 372. 203, 379
olorinis 166, 109. 309, 718
Olympi 41, 60. 179, 487. 273, 498. 393, 761
Olympo 14, 212. 332, 571
Olympum 11, 154
Olympus 48, 225. 176, 393. 196, 225
omen 62, 592. 156, 550. 212, 621. 284, 5. 295, 278. 300, 452. 348, 218
omina 146, 299. 282, 766. 470, 791
omine 178, 448. 283, 784. 337, 719
ominibus 276, 594
omne 10, 129. 40, 40. 50, 260. 76, 33. 82, 179. 129, 661. *& alibi.*
omnemque 287, 79. 411, 214
omnes 14, 199. 16, 242. 20, 342. 23, 432. 32, 653. 82, 182. *& alibi plur.*
omneſque 55, 389. 244, 617
omni 5, 34. 17, 261. 77, 54. 99, 623. 117, 356. 118, 367. *& alibi.*
omnia 4, 5. 7, 69. 9, 102. 25, 463. 36, 753. 40, 32. *& alibi quàm plur.*
omnibus 16, 247. 20, 341. 27, 524. 39, 13. 64, 650. 67, 724. *& alibi plur.*
omniferos 51, 275
omnipotens 11, 154. 52, 304. 55, 401. 58, 505. 88, 336. 265, 271. 433, 816
onerata 288, 101. 318, 180
oneraraque 79, 109
oneratos 250, 781
oneratur 199, 281
onere 46, 165
oneri 64, 634. 292, 195
onerique 453, 403
oneris 196, 211. 308, 678
oneroſa 368, 108. 466, 240
oneroſior 6, 53. 279, 675
oneroſus 256, 54
onus 6, 47. 212, 625. 267, 339. 301, 481. 302, 506, 513. 343, 89. 350, 282. 358, 517. 362, 626. 387, 625. 408, 149. 430, 738. 471, 820
onuſque 66, 681. 124, 530. 155, 523
opacæ 92, 438. 285, 20. 286, 54. 321, 277. 394, 777. 408, 122
opacæ 51, 274
opacas 184, 637. 236, 376, 304, 567. 333, 607
opaci 154, 507
ope 63, 617. 99, 633. 100, 663. 144, 240. 186, 700. 190, 39. 196, 199. 201, 354. 227, 172. 259, 125. 267, 339. 459, 535
opem 21, 380. 28, 545. 32, 648. 52, 305. 66, 700. 102, 719. 130, 696. 136, 23. 143, 213. 158, 618. 209, 527. 228, 177. 231, 269, 270. 282, 774. 331, 542. 289, 671. 398, 880. 438, 40
opemque 69, 676. 268, 359. 275, 545. 280, 698. 298, 395 326, 399
opera 145, 269. 370, 171
operata 216, 746
operi 164, 82. 251, 815. 294, 254
operique 165, 103. 236, 393. 451, 367
operire 120, 425. 302, 495
operiri 160, 672
operis 24, 445. 79, 129
operiſque 294, 249. 218, 34
operoſa 16, 258
operoſæ 403, 22
opertis 318, 189
opertos 158, 612
opertum 320, 233
operum 25, 469. 80, 147. 104, 5. 547, 187. 370, 159
opes 10, 140. 97, 590. 169, 181. 252, 844. 316, 128, 129. 318, 201. 381, 434. 407, 117. 432, 773
opeſque 319, 209
Ophëltes 98, 605
Ophias 203, 383
Ophioniles 349, 245
opibus 388, 626. 424, 583. 440, 91
opibuſque 70, 795. 177, 426
opiferque 27, 521
opifex 8, 79. 229, 201
Opim 273, 497
opinâ 15, 224
opis 213, 644. 306, 643. 335, 661
oportuit 215, 734
opperiuntur 258, 96
oppida 9, 97. 448, 295
oppidaque 148, 355
opportuna 92, 443. 304, 555
oppoſitâ 117, 349
oppoſitas 291, 179. 431, 768
oppoſitumque 414, 47
oppoſui 256, 34. 367, 75
oppoſuit 353, 386
oppoſuitque 51, 276
oppreſſit 350, 284
oppreſſumque 358, 533
oppr[illegible]re 87, 290. 141, 150
opprobria 36, 758
opprobrium 227, 155
oppugnant 256, 41
oppugnare 331, 531
opta 43, 102
optabat 332, 581
optabile 282, 758
optandi 315, 100
optant 391, 708
optare 109, 115
optarem 408, 139

optari 306, 622
optaris 43, 102
optas 26, 488. 41, 56. 425, 595
optâſſe 87, 297
optâſtis 156, 559
optat 316, 128. 332, 565
optata 175, 370. 347, 192
optatæ 339, 786
optatis 315, 104. 408, 136
optato 316, 136
optatos 45, 148
optavit 116, 316. 234, 325
optem 86, 280
optes 408, 135
optet 111, 187. 298, 364
optetis 247, 705
optima 219, 844. 307, 645. 365, 40. 425, 604. 440, 91
optime 212, 627. 424, 589
opto 45, 141. 208, 512. 295, 275
opus 17, 279. 39, 5. 55, 411. 70, 785. 81, 151, 153. 96, 645. 102, 728. 106, 39. 111, 175, 178. 118, 390. 122, 476. 136, 675. 139, 112. *& alibi plur.*
opuſque 43, 111. 205, 436. 344, 112
ora 8, 93. 13, 181. 17, 281. 20, 339. 26, 484. 28, 538. 552. 44, 122. 51, 283, 284. 52, 324. 53, 355. 58, 481. 63, 622. 73, 861 78, 92. 87, 295. 90, 393. *& alibi quàm plur.*
oraque 72, 831. 82, 187. 109, 134. 144, 248. 152, 446. 172, 294. 183, 604. 230, 229. 251, 825. 295, 291. 324, 342. 335, 424. 421, 502
orabam 216, 753
oracla 19, 321
oracula 22, 392. 26, 491. 75, 8. 389, 677. 442, 145
oramus 68, 747
orandus 186, 701
orant 131, 704. 250, 779
orantem 175, 361. 287, 72
orantemque 370, 172
oranti 124, 539. 286, 47
orare 36, 733
oras 98, 597. 159, 649. 165, 101. 284, 2. 331, 546. 405, 77
orâſſe 35, 704
orat 299, 405. 326, 399. 417, 405
orator 371, 198
oravêre 176, 413
oravit 37, 764. 429, 74
orba 7, 72. 170, 200. 173, 301. 371, 195. 386, 595
orbæ 16, 247
orbam 325, 380
orbataque 406, 88
orbator 383, 508
orbatura 55, 391
orbe 4, 6. 30, 592. 57, 453. 75, 6. 117, 348. 128, 628. 154, 489. 174, 333. 225, 98. 265, 277. 281, 740. 324, 353. 342, 39. 344, 97, 404, 53. 428, 680. 443, 177. 474, 869
orbem 5, 31. 8, 94. 13, 187. 19, 324. 35, 727. 37, 770. 39, 7. 48, 247. 50, 254. 53, 335, 344. 54, 382. 59, 514. 67, 715. *& alibi.*
orbes 76, 41. 162, 19. 256, 64. 259, 123. 467, 720
orbi 39, 7. 64, 642. 296, 305
orbis 5, 35. 14, 203. 20, 348. 36, 740, 153, 463. 189, 22. 191, 59. 225, 100. 251, 808. 286, 42. 291, 167. 397, 843. 455, 435
orbum 165, 98. 388, 647
orbus 95, 518. 239, 487
Orchamus 112, 212
Orchomenon 158, 607
Orchomenoſque 177, 416
Orci 407, 116
ordine 43, 109. 46, 168. 76, 34. 147, 835. 172, 277. 209, 520. 213, 650. 228, 189. 236, 389. 249, 747. 254, 5. 271, 437. 315, 96. 338, 755. 348, 211. 399, 932. 413, 266. 420, 473. 467, 773
ordinibus 328, 462
ordo 43, 108. 446, 249
ore 21, 386. 32, 637. 42, 85. 48, 230. 70, 775. 77, 76. 80, 147. 92, 452. 108, 104. 109, 106. 122, 475. 131, 729. 140, 143. 143, 206. 144, 249. *& alibi quàm plur.*
Oreada 250, 787
Oreſitrophus 84, 233
Oreſteæ 457, 489
oret 32, 648
orgia 104, 1. 315, 93
Oribaſus 83, 210
oriens 105, 20. 107, 56. 353, 594
oriente 198, 266. 296, 316
orientis 222, 11
origine 3, 3. 13, 186. 16, 252. 23, 415. 112, 213. 127, 607. 162, 7. 213, 654. 306, 617
origo 8, 79. 20, 352. 328, 755. 356, 471. 387, 609. 423, 558. 439, 69. 451, 367
Orio 350, 262
Orion *ibid.*
Orione 390, 692
Orionis 229, 207. 376, 294
oris 65, 671. 89, 360. 91, 423. 108, 72. 123, 501. 146, 292. 152, 451. 156, 562, 568. 158, 617. 204, 407. 250, 787. 264, 254. 333, 597. 349, 252. 382, 470. 390, 682. 437, 9. 448, 303
Orithyîâ 185, 683. 214, 695
Orithyîæ 214, 695
Orithyian 186, 707
oritur 37, 774. 292, 212
oriuntur 23, 431
ornabant 137, 52
ornant 168, 163
ornat 294, 263
ornata 325, 385
ornatos 430, 733
Orneus 351, 302
ornique 288, 101
ornum 352, 339
oro 27, 510. 179, 499. 207, 482. 220, 850, 853. 379, 376. 442, 139
Orontes 49, 248
Orphea 284, 3. 311, 5. 312, 23
Orphei 312, 22
Orpheu 313, 44
Orpheus 286, 64. 287, 79. 314, 66. 315, 92
Orphne 155, 539
orſa 107, 54. 110, 167. 116, 320. 146, 300. 162, 28
orta 151, 407. 162, 13

ortæ 423, 557
ortas 415, 326
ortos 46, 160
ortu 369, 148. 439, 60
ortum 154, 494. 255, 26
ortuque 449, 310
ortus 20, 354. 37. 779. 40, 43. 47, 190. 128, 627. 129, 665. 178, 437. 309, 735
Ortygie 450, 337
Ortygiam 154, 499. 159, 640
os 8, 85. 15, 234. 52, 503. 54, 376. 143, 234. 152, 455. 153, 466. 174, 354. 182, 547. 313, 41, 57. 317, 164. 322, 308. 351, 295. 355, 434
ofque 413, 282
ofcula 21, 376. 26, 499. 29, 556. 32, 646. 53, 357. 73, 863. 76, 24. 91, 427. 92, 451. 108, 75, 80. 109, 117. 113, 222. 117, 335. *& alibi plur.*
ofculaque 179, 479. 297, 344. 383, 491
offa 22, 394, 409. 25, 473. 53, 336, 337. 71, 800. 90, 398, 399. 123, 519. 129, 660. 152, 430. 209, 521. 250, 804. 260, 169. 327, 417. 336, 707. *& alibi.*
offaque 21, 383. 48, 225. 302, 492
Offæ 351, 319
Offam 11, 155
offe 137, 39. 351, 300
offibus 22, 387. 55, 410. 77, 71. 120, 443. 146, 292. 206, 445. 336, 707. 349, 252. 353, 370. 381, 424. 429, 700
oftendens 102, 724. 338, 753. 361, 604. 384, 512. 408, 137
oftendere 79, 112. 390, 685. 448, 294
oftendi 268, 365
oftendiffe 176, 405. 236, 386
oftendit 19, 329. 66, 697. 120, 430. 153, 470. 242, 574. 247, 719. 366, 60. 388, 634. 414, 314. 454, 425
oftentare 378, 351
oftentis 125, 565
oftia 50, 255. 467, 728
oftro 222, 8. 292, 211
Othriadæ 236, 371
Othrys 48, 221
Othryfque 196, 225
Othryn 347, 173
otia 9, 100. 116, 307, 309. 147, 333
ova 231, 258
ovaque 246, 667
ovantem 351, 298. 367, 85
oves 18, 304. 200, 311. 399, 927
ovi 452, 387
ovibus 397, 849
ovilibus 396, 827, 828
ovis 456, 471

P.

PAbula 47, 212. 112, 217. 199, 284. 289, 121. 400, 943. 404, 43. 418, 408
pacali 461, 591
pacalibus 165, 101
pacato 467, 723
pacatum 381, 440
pacatus 106, 31
pacaverat 204, 405
pace 4, 25. 70, 795. 215, 705 433, 803. 472, 832
pacem 73, 858. 471, 822
Pachyne 148, 351
Pachynos 392, 725
pacifer 413, 291
pacis 79, 128. 139, 112. 223, 48. 322, 297. 353, 365. 440, 103. 457, 484
pacifci 199, 306
pacifcitur 271, 424
pacifcor 131, 703. 216, 744
pacta 108, 91. 215, 705
pactâque 419, 451
pactæ 109, 116
pactæque 281, 721
pactamque 316, 135
pacto 71, 818. 318, 204
Pactolides 162, 16
Pactolonque 314, 87
pactus 136, 28. 216, 746
Pæan 29, 566
Pæana 430, 720
Pæante 263, 233
Pæantia 365, 45
pæne 56, 439. 130, 677. 150, 395. 215, 732. 388, 647. 410, 181
Pæoniâ 459, 535
Pæonis 146, 303
Pagafæa 181, 1. 364, 24
Pagafææ 354, 412
Palæmon 399, 919
Palæmona 124, 542
Palæftinâ 140, 145
Palæftini 106, 46
palæftræ 171, 241
palam 277, 637
Palameden 376, 308
Palamedes 366, 56
Palantefque 442, 150
palati 415, 333. 434, 822
palatia 12, 176
Palatinæ 426, 622
Palatinis 460, 560
palato 78, 85. 349, 253. 442, 141
palearia 73, 854. 193, 117
Palicorum 150, 406
Palilibus 432, 774
palla 317, 166
Pallada 145, 263. 149, 375. 163, 36. 346, 151
Palladaque 163, 44
Pallade 61, 567. 72, 834. 162, 23. 368, 99
Palladios 231, 275
Palladis 67, 712. 174, 335
Pallados 353, 360
pallæ 65, 672. 81, 167
pallam 122, 483. 186, 705
pallamque 412, 262
Pallantias 270, 420. 444, 191
Pallantidos 465, 700
Pallas 61, 553. 78, 102. 106, 38. 137, 46. 147, 336. 162, 26. 164, 70. 167, 129. 135, 231, 253
palliebant 238, 465
Pallene 451, 356
pallent 71, 824
pallentem 180, 522. 336, 691
pallentemque 258, 111. 367, 74
pallenti 155, 537
pallentia 201, 345. 316, 145
palles 112, 203. 276, 580
pallefcere 249, 759
pallet 196, 209
pallida 430, 734
pallidaque 462, 627
pallidus 263, 215

pallor 70, 775. 114, 267. 120, 436. 250, 801. 327, 418. 424, 578
pallorque 122, 487. 199, 290. 250, 790
pallore 431. 755
palluerat 386, 582
palluit 46, 180. 193, 136. 315, 110. 417, 407. 469, 764
palmæ 163, 50. 174, 335. 288, 102. 453, 396
palmas 62, 585. 175, 368. 180, 533. 209. 543. 252, 849. 261, 175. 315, 116. 380, 411
palmis 32, 646. 53, 341. 93, 481. 106, 29. 117, 352. 124, 545. 139, 103. 153, 473. 246, 674. 256, 35. 309, 723
palmite 119, 397. 232, 294. 428, 663. 466, 710
palpitat 381, 560
palude 175, 371. 247, 696. 466, 717
paludem 324, 364. 451, 358
paludes 23, 418. 36, 737. 325, 375
paludibus 19, 324. 174, 345. 447, 269
paludoſa 447, 268
palus 41, 46. 324, 363
paluſtres 35, 706. 234, 336
paluſtri 245, 630
paluſtribus 244, 625. 324, 366. 407, 103
paluſtris 115, 298
Pamphagus 83, 210
pampineæ 288, 100
pampineis 100, 667
pampinus 119, 397
Pan 34, 699. 317, 153. 422, 515
Pana 317, 171
Panaque 35, 705. 316, 147
Panchæaque 301, 478
Panchaïa 296, 309
panda 100, 674
pande 130, 680
Pandion 177, 426. 179, 495
Pandiona 185, 676
Pandione 178, 436. 184, 634. 185, 666
Pandioniæ 454, 430
pandis 295, 271
pandite 123, 513. 462, 622
pando 106, 27. 309, 441. 453, 397
pandos 428, 660
Pandroſo 68, 738
Pandroſos 61, 559
Panomphæo 318, 198
Panopeuſque 233, 312
Pantherarum 100, 669
Panthoïdes 443, 161
Paphius 295, 290
Paphon 295, 297. 303, 530
papyriferi 468, 753
par 185, 680. 209, 514. 280, 717. 300, 441. 354, 416. 361, 619. 393, 758. 396, 828. 414, 324. 444, 196
parabant 77, 46. 122, 489. 246, 685
parabantur 389, 667
parabat 13, 183. 79, 115. 142, 182. 181, 553. 259, 136. 293, 229. 302, 496. 316, 123. 325, 383. 345, 143. 437, 34
Parætonium 282, 772
parant 417, 402
parante 258, 119
parantem 56, 432. 122, 479. 152, 459. 235, 363. 263, 216. 309, 711. 313, 58
parantes 193, 132. 312, 32
paranti 421, 477
parantur 101, 698
pararet 372, 224
pararet 53, 350. 373, 246
parari 63, 619. 411, 213. 460, 762
parâris 356, 473
paras 471, 808
parâſſent 341, 11
parat 15, 225. 61, 576. 126, 588. 146, 288. 183, 623. 206, 456. 320, 240. 326, 413. 355, 439. 431, 770. 456, 463
parata 90, 377
paratæ 298, 384
paratas 239, 489
paratibus 246, 683
paratior 158, 603
paratis 99, 633. 111, 183. 382, 468. 414, 311
parato 385, 568
paratu 133, 763. 178, 451
paratur 456, 469
paratus 178, 454
paravi 256, 34. 273, 507
Parcarum 155, 532
parce 44, 127. 54, 361, 362. 299, 412. 303, 545
parcere 281, 727. 341, 25
parcite 144, 248. 172, 264. 439, 75. 443, 174
parcumque 213, 656
parebunt 461, 582
parem 245, 662. 218, 790
parens 22, 393. 105, 15. 118, 387. 169, 192. 170, 206. 179, 482. 205, 420. 290, 148. 383, 484. 384, 513. 386. 584. 423, 546
parenſque 331, 542
parent 104, 9. 247, 693
parentali 387, 619
parente 36, 752. 180, 525. 239, 475. 244, 626. 252, 847. 270, 407. 271, 443. 299, 429. 369, 147
parentem 30, 578. 172, 292. 179, 481. 199, 305. 212, 617. 224, 85. 270, 407. 296, 314. 433, 807
parentes 97, 583. 110, 155. 164. 131, 705. 178, 433. 273, 492. 295, 300. 338, 744. 398, 880
parenti 36, 749. 40, 34. 45, 152. 58, 496. 71, 813. 113, 236. 153, 468. 195, 168. 204, 404. 225, 109. 244, 623. 253, 874. 273, 487, 488. 297, 332. 425, 596. 438, 48
parentibus 381, 449
parentis 31, 383. 37, 764. 40, 20. 63, 629. 75, 7, 144, 237. 180, 534. 201, 335, 346. 261, 183. 300, 451. 302, 514. 371, 187. 407, 112. 424, 585. 467, 722. 471, 720
parentum 97, 580. 208, 503. 240, 599. 296, 321. 430, 744. 451, 366
parentur 469, 765
parere 44, 126
pares 233, 308. 266, 294. 269, 405
paret 16, 249. 98, 104. 434, 838
paretque 239, 472
paretur 168, 102

pari 79, 122. 291, 175
parias 279, 675
paribus 67, 708
Paridis 340, 4
pariebat 388, 635
parientem 266, 322
parientibus 265, 783
parientis 302, 507
paries 107, 66. 108, 73
parili 199, 305. 242, 568
parilique 153, 478. 212, 637. 289, 115. 403, 29
Parin 361, 601. 372, 200
Pario 91, 419
Paris 372, 202. 471, 805
parit 266, 323. 440, 92
pariter 21, 369. 57, 445. 62, 601. 63, 610. 66, 698. 69, 754. *& alibi plur.*
pariterque 52, 312. 58, 505. 65, 674. 91, 426. 118, 376. 180, 504. 238, 441. 243, 583. 309, 722. 327, 442. 331, 556. 358, 529. 444, 183
paritura 146, 304
parituræ 169, 187. 243, 593
parmam 345, 130. 370, 167
Parnaſſi 25, 467. 324, 330
Parnaſſia 128, 643. 145, 278
Parnaſſide 317, 165
Parnaſſus 19, 317
Parnaſſuſque 48, 221
Paron 207, 465
Paroſque 229, 221
Parrhaſio 234, 315
Parrhaſis 57, 460
pars 13, 191. 16, 244. 19, 311, 315. 22, 407. 23, 429. 39, 11, 12. 56, 426. 65, 665, 672. 68, 737. 85, 255. 99, 622, 643. *bis.* 114, 272. *bis.* 119, 396. *& alibi quàm plur.*
parſque 120, 444. 122, 493. 265, 291. 324, 355. 463, 648
parta 351, 1. 378, 348
parte 5, 35. 6, 46. 26, 501. 34, 686, 687. 72, 839. 76, 43. 78, 94. 93, 483, 484. 114, 268. 118, 367. 129, 655, 666. 141, 152, 162. *& alibi quàm plur.*
partem 77, 70. 143, 230. 145, 270. 169, 180. 184, 638. 210, 564. 237, 427. 245, 649. 252, 864. 317, 178. 528, 447. 358, 535. 396, 830. 403, 24. 458, 513
partemque 114, 266. 398, 882
partes 16, 245. 33, 667. 71, 820, 826. 90, 381. 126, 587. 129, 660. 138, 93. 151, 419. 164, 85. 242, 564. 321, 262. 382, 479. 404, 62. 323, 541. 452, 378. 458, 528. 467, 739
parteſque 140, 130. 243, 587
Parthaone 255, 12
Parthaoniæ 241, 541
Partheniumque 262, 188
Parthenopeïa 407, 101
partique 108, 79
partibus 46, 160. 163, 53. 404, 65. 452, 387
participes 80, 147
partim 5, 40. 15, 229. 23, 437. 159, 647. 197, 226, 227. 458, 526. *bis.*
partimque 23, 436. 159, 646
partior 213, 653
partis 176, 411
partitas 133, 775
partu 33, 669. 57, 472. 112, 209. 240, 504. 279, 677. 280, 697. 383, 486. 452, 378
partus 187, 712. 238, 451. 266, 300, 301. 279, 673
parva 33, 671. 47, 214. 70. 788. 73, 855. 89, 367. 111, 180. 123, 516. 151, 417. 216, 758. 245, 630. 246, 671. 247, 699. 327, 438. 451, 363
parvâ 19, 319. 162, 13. 174, 359. 202, 361. 318, 187
parvâque 152, 458
parvæ 144, 242. 168, 142. 220, 864. 234, 337. 342, 49
parvam 361, 616. 408, 147
parvas 294, 261. 318, 201
parvaſque 152, 448
parve 396, 833
paruerit 24, 33
paruerunt 113, 225
parvi 129, 654. 184, 62
parvis 162, 13. 183, 625. 289, 114. 317, 152
paruit 376, 318. 407, 116
parum 124, 547. 160, 666. 161, 3. *& alibi.*
parvo 108, 83. 115, 281. 178, 442. 199, 300. 205, 426. 228, 194. 252, 855. 294, 242. 355, 421. 357, 481
parvoque 65, 668. 358, 512
parvos 115, 283. 119, 407. 302, 494
parvum 123, 522. 277, 628. 424, 589. 453, 402
parvumque 125, 563. 269, 387
parvus 404, 51
paſcas 430, 728
paſcat 281, 748
paſcere 172, 280, 281. 261, 176
paſci 32, 630. 72, 841
paſcitur 32, 632. 262, 202
paſcua 31, 597. 33, 665. 66, 689. 112, 214. 173, 324
Paſiphaëïa 458, 500
Paſiphaën 226, 136
paſſa 75, 11. 107, 51. 113, 233. 199, 287. 240, 502. 269, 403. 281, 739. 297, 352. 347, 197. 356, 474. 453, 410. 473, 846
paſſæ 198, 274
paſſam 267, 332
paſſaque 417, 400
paſſi 421, 483. 462, 615
paſſibus 61, 573. 81, 175. 314, 64
paſſim 6, 57. 47, 103. 210, 567. 333, 613. *& alibi.*
paſſimque 133, 779
paſſis 49, 238. 154, 513. 173, 297. 198, 257. 225, 107. 282, 771. 413, 285
paſſique 123, 521
paſſo 413, 274
paſſoſque 313, 49
patens 170, 218. 376, 311
patent 79, 114. 131, 725. 133, 763. 176, 389. 210, 557. 322, 284. 362, 46
patentes 46, 179. 297, 350. 461, 583
patenti 273, 536
patentibus 289, 110
pater 11, 154. 12, 163. 26, 481,

481, 482, 487. 28, 545. 32, 651. 40, 36. 43, 92. 44, 116, 122. 52, 304. 53, 229. 55, 401. 58, 495. 64. 649. 65, 664. & *alibi plur.*
paterque 115, 290. 264, 245. 268, 382. 299, 401. 306, 638
paterâ 260, 160
pateram 390, 704
paterer 408, 141
pateres 108, 75
pateris 460, 575
paterna 243, 601. 327, 437
paternam 170, 213
paterni 52, 327. 259, 124
paternis 21, 363. 44, 126. 176, 407. 473, 852
paterno 224, 78. 403. 27
paternos 41, 47. 46, 182. 224, 84. 407, 105
paternum 97, 591 265, 274
patet 16, 241. 27, 518. 206, 444. 228, 186. 301, 488. 330, 515. 368, 119. 438, 37
pati 16, 243. 152, 430. 181, 553. 285, 25. 347, 202. 442, 157
patiar 190, 32. 240, 497. 327, 442
patiare 220, 861
patiemur 149, 377
patienda 408, 144
patiens 158, 611. 196, 211
patienſque 213, 656
patiente 423, 540
patientem 64, 653
patientia 44, 123. 160, 667. 260, 164. 411, 486
patentior 397, 859
patiere 43, 97. 86, 289
patior 268, 372
patitur 32, 644. 117, 350. 122, 467. 317, 175. 323, 309. 427, 632. 449, 321
patiuntur 43, 86
Patræque 177, 417
patre 84, 223. 224, 72. 299, 402. 388, 649
patrem 32, 643. 41, 49 96, 558. 154, 516. 192, 96. 240, 520. 255, 25. 296, 326. 341, 30. 380, 417. 387, 624
patremque 190, 51. 332, 561
patres 55, 391. 107, 61. 194, 160. 205, 431. 463, 645
patreſque 457, 486
patri 33, 663. 179, 484. 201, 337. 270, 704
patriâ *ſubſt.* 97, 583. 154, 494
patriâ *adj.* 33, 673. 296, 457. 321, 269. 338, 769. 360, 582
patria *ſubſt.* 52, 323. 154, 493. 436, 7
patriaque 211, 596. 378, 588
patriæ *ſubſt.* 225, 109. 331, 545. 380, 421. 383, 489. 480, 572
patriæ *adj.* 229, 211. 271, 449. 323, 314
patriæque *ſubſt.* 208, 493. 229, 130. 240, 498
patriam *ſubſt.* 97, 581. 159, 652. 173, 311. 225, 144. 277, 632, 638. 340, 6. 380, 399. 437, 29
patriamque 75, 7
patries 223, 54. 252, 843. 437, 25. 467, 723
patrii 184, 648. 207, 480
patriis 271, 445. 420, 476
patriiſque 32, 626
patrio 30, 588. 43, 92. 179, 499. 263, 210. 341, 11. 416, 368. 453, 402. 455, 443
patrioque 87, 311
patrios 11, 148. 37, 773. 40, 21. 43, 94. 115, 293. 144, 236. 258, 103. 328, 452
patrioſque 37, 779. 179, 475. 214, 91. 297, 341
patris 26, 485. 68, 744. 181, 555. 184, 659. 189, 14. 208, 496. 225, 115. 229, 199. 240, 498. 297, 347. 301, 469. 319, 223. 457, 489
patriſque 393, 751
patrium 62, 592. 96, 548. 224, 94. 230, 229. 458, 501
patriumque 321, 271. 427, 34
patruelibus 121, 462. 365, 41
patruelis 20, 352. 370, 157
patrumque 467, 729
patruo 224, 532. 149, 379. 386, 596
patruoque 323, 328. 361, 597
patuêre 69, 768
patuiſſe 101, 699
patuiſſet 408, 133
patuit 57, 462. 159, 654. 379, 383, 392
patuitque 154, 492
patulâ 9, 106
patulas 197, 245
patulis 101, 686. 212, 622. 246, 675. 431, 752
patulo 458, 513
patulos 81, 162. 175, 378. 222, 30. 313, 60
patuloſque 54, 379
pauca 214, 679. 220, 857. 247, 705. 449, 308
paucaque 427, 658
paucis 321, 275. 421, 496
paveant 264, 249
pavefactæ 397, 878
pavefactaque 463, 636
pavens 21, 376. 180, 527
pavent 123, 506. 246, 681. 458, 514
paventque 256, 48
paventem 224, 89
paventes 55, 398
paventum 418, 412
pavêre 217, 770
pavet 46, 169. 73, 873. 113, 228. 148, 356. 276, 581. 329, 492. 418, 412. 464, 675
pavetque 21, 386. 263, 214
pavidâ 41, 66
pavidæ 152, 438
pavidam 414, 296
pavidamque 186, 706
pavido 21, 386. 174, 327. 212, 630
pavidus 78, 99. 276, 579
pavit 114, 263. 176, 395
paulatim 72, 827. 79, 113. 93, 490. 126, 580. 171, 229. 228, 192. 241, 524. 268, 353. 272, 460. 418, 432. 446, 286
paulatimque 73, 866. 431, 757. 445, 223
paulò 337, 717
paulùm 51, 277. 78, 91. 246,

246, 673. 256, 42. 369, 125
paulúmque 92, 440. 251, 810. 285, 32
pavone 395, 802
pavonibus 60, 532, 533
pavor 82, 198
pavore 289, 117
pauper 97, 586
pauperque 246, 678
pauperis 396, 824
pax 222, 19. 322, 297. 334, 624
peccare 271, 457
peccâſſe 216, 753. 316, 134
peccâvere 293, 231
peccavimus 316, 132
pecori 33, 680. 51, 288
pecoris 269, 384. 317, 160. 320, 248. 413, 288
pecorum 321, 276. 394, 763
pecorumque 217, 764
pectebant 121, 454
pectendos 393, 738
pectine 116, 311. 163, 58. 266, 299. 354, 409
pectis 394, 765
pectora 35, 726. 43, 93. 53, 341. 58, 504. 62, 584, 585. 63, 605, 626. 67, 705. 70, 777. 72, 827. 73, 866. 82, 178. 93, 481, 482. 99, 631. & *alibi quàm plur.*
pectoraque 152, 435. 302, 496. 436, 682. 354, 398. 421, 500
pectore 26, 495. 27, 520. 32, 657. 42, 85. 44, 125. 53, 339. 54, 374. 62, 604. 64, 641. 69, 754. 78, 90. 79, 125. 134, 803. & *quàm plur.*
pectoribus 171, 243
pectoribuſque 458, 512. 464, 673
pectoris 131, 708. 274, 534
pectus 29, 554. 41, 66. 45, 145. 69, 754. 110, 162. 123, 507. 138, 70. 149, 367. 160, 659. 164, 79. 172, 271. 184, 641. & *alibi.*
pectuſque 53, 354. 71, 798. 126, 579. 353, 362. 382, 459
pecudes 15, 235. 232, 296. 296, 327. 333, 600. 394, 781. 440, 84
pecudeſque 18, 286. 83, 214
pecudis 200, 316. 461, 580
pecudumque 456, 458
pecus 91, 409. 396, 821, 824. 441, 116
pede 57, 457. 108, 100. 159, 654. 193, 113. 237, 425. 252, 869. 156, 44. 307, 653. 349, 254
pedem 109, 134. 159, 634. 195, 183. 207, 468. 339, 776. 461, 586
pedes 53, 348. 62, 586. 79, 114. 129, 666. 158, 615. 231, 255. 266, 319. 267, 351. 276, 605. 299, 415. 312, 13. 304, 783. & *alibi*
pedeſque 117, 363. 152, 432. 156, 553
pedibus 28, 534. 33, 671. 81, 168. 83, 212. 131, 711. 180, 516. 259, 126. 304, 570. 359, 561. 404, 50. 421, 490. 422, 520. 452, 376
pedibuſque 45, 158. 82, 195. 173, 363. 245, 656. 353, 394
pedibuſve 24, 448
pedicis 456, 473
pedis 73, 853. 145, 264. 157, 592. 300, 452
pedum 36, 744. 58, 480, 73, 871. 117, 343. 124, 544. 158, 616. 631. 213, 641. 217, 780. 234, 333. 259, 121. 304, 563. 314, 71. 351, 364. 385, 548. 421, 502. 430, 739
Pegaſæus 235, 349
Pegaſon 134, 786
Pegaſus 145, 262
pejora 30, 587. 421, 488
pejoris 10, 128
pelagi 19, 331. 51, 273. 61, 574. 132, 747. 134, 798. 164, 75. 320, 247. 325, 392. 328, 446. 342, 50. 393, 735
pelago 228, 185. 336, 702. 423, 560. 447, 264
pelagoque 120, 423. 342, 62
Pelagonaque 235, 360
Pelaſgâ 374, 268
Pelaſgæ 341, 7
Pelaſgas 190, 49
Pelaſgi 193, 133. 341, 19. 361, 612. 364, 13. 369, 128
Pelaſgos 386, 572. 455, 452. 423, 562
Pelates 140, 124
Pelea 325, 379. 326, 407. 423, 856
Peleu 322, 284. 324, 349. *bis.*
Peleus 207, 477. 236, 380. 319, 217. 320, 238, 244. 321, 260, 266. 324, 350. 326, 398. 347, 193. 353, 366. 370, 155
Peleuſque 322, 290. 369, 154
Pelia 199. 304. 200, 322
Peliacæ 343, 74
Peliæque 199, 298
Pelias 368, 109
Peliden 361, 605
Pelides 361, 619
Pelio 11, 155
Pelion 169, 224. 201, 352. 358, 513
Pellæis 146, 302
Pellæus 349, 254
pellant 461, 588
pelle *verb.* 72, 838. 190, 48. 307, 659
pelle *ſubſt.* 104, 6. 176, 390. 353, 381
pellex 59, 508, 530. 180, 537. 183, 606. 259, 144. 297, 347
pellibus 351, 319
pellice 31, 622. 57, 469. 85, 258. 120, 422. 124, 547. 209, 524. 219, 836. 260, 151
pellicis 35, 726. 113, 235. 114, 277
pellis 66, 680. 77, 53, 64. 302, 494
pellite 59, 530. 96, 547. 301, 486
pellitis 461, 594
pello 186, 650. 196, 201
pellor 420, 477
pellucentes 176, 391
Pelopeïa 244, 622
Pelopeïadeique 176, 414
Pelops 176, 404, 411
Pelori 465, 706
Peloro 148, 351

Peloros 392, 727
Penates 12, 174. 15, 231. 37, 773. 96, 539. 141, 155. 154, 496. 159, 650. 210, 574. 224, 91. 237, 638. 359, 551. 474, 864
Penatibus 211, 455
penatigero 455, 450
pendat 293, 232
pende 167, 136
pendeat 68, 733. 320, 233
pendebant 160, 676. 185, 668. 289, 113. 290, 118
pendebat 4, 12. 13. 186. 203, 379. 222, 12. 226, 145
pendens 68. 726. 117, 363. 119, 395. 234, 320. 263, 219
pendent 73, 854. 294, 265. 317, 159
pendentem 167. 135. 324, 341
pendentemque 359, 566
pendentes 329, 475
pendenti 301, 475
pendentia 109. 127. 245, 648. 248, 722. 252, 855. 395, 810
pendentiaque 171, 232
pendentibus 116, 331. 338, 746
pendentis 211, 580
pendêre 26, 497. 185, 667. 200, 805. 445, 231
pendere 129, 670. 231, 163
penderet 127, 617
pendet 111, 179. 324, 351. 350, 270. 433, 809
pendulaque 193, 117
pendunique 305, 599
penè 24, 443
Peneæ 197, 230
Peneïa 24. 452. 27, 504, 526
Peneïaque 348, 209
Peneïdas 28, 544
Peneïde 25, 472
Peneus 29, 569
Penelopæ 384, 511
Penelopeïsque 234, 315
Peneoïsque 49, 243
penetrabile 138, 67. 346, 166. 197. 857
penetrale 438, 35
penetralia 18. 287. 30, 574. 184, 646. 333, 593. 349, 745
penetralibus 238, 458
penetraret 437, 8
penetrat 299, 424
penetrat ue 50, 260. 342, 42
penetrârit 86 . 72
penetravit 346, 153. 352, 336. 432, 703
penitùs 46, 179. 69, 753
penituſque 46, 179
penna 54, 376
pennâ 27, 506. 119, 408. 158. 605. 246, 686
pennæ 131, 729. 136, 11. 146, 294. 187, 717. 417, 393
pennæque 17, 267
pennarum 230, 226
pennas 33, 675. 130, 677. 156, 548. 160, 671. 167, 123. 186, 703. 187, 713. 228, 180. 229, 205 230, 233. 322, 292. 389, 673. 417, 389 421, 500. 440. 99. 452, 384
pennatis 201, 350
pennis 25, 466. 28, 540. 35, 722. 60, 536, 548. 62, 581. 72, 835. 106, 47. 129, 605. 134, 789. 156, 560. 165, 96. 171, 258, *& alibi.*
pennisque 45, 159. 134, 785. 197, 234. 229, 212
penſa 10. 10. 384, 511
penſaque 139, 94
penſandum 379, 372
penſas 413, 270
penſet 371, 192
Penthea 96, 561. 101, 706, 712. 105, 22. 120, 429
Pentheus 94, 514. 95, 532. 97, 577. 101, 692
Peparethos 207, 470
pependit 10, 120. 138, 68. 140, 127
pepercit 19, 311. 422, 531
peperi 384, 516
peperiſſe 63, 609. 155, 541. 323, 518. 338, 762. 415, 334
peperit 23. 417. 223, 49
pepulêre 463. 651
per 9, 102. 13, 188. 18, 285. 21, 368. *& alibi quàm plur.*
perque 9, 117. 36, 749. 46, 164. 92, 440. *& alibi plur.*
peracta 458, 36
peractum 234, 619
peragant 446, 238
peragat 335, 647
peragebant 9, 100
peragentem 444, 200
peraget 309, 727
peragit 112, 218. 183, 619. 208, 502. 251, 815
peragunt 44, 119
peraguntque 119, 413
perarantem 275, 563
peraravit 406, 96
perbibit 176, 397
percaluit 23, 418
percenſuit 53, 335
perceperat 429, 700
percepit 206, 455
percepto 316, 144
percipit 230, 228
perculit 137, 58. 139, 98. 351, 312
percurrens 114, 275
percurrere 307, 655
percuſſa 93, 482. 124, 530
percuſſaque 441, 134
percuſſæ 141, 172
percuſſamque 164, 80
percuſſerat 94, 497
percuſſere 82, 179
percuſſis 25, 466. 88, 330. 148, 340. 164, 63. 311, 5
percuſſit 17, 283. 93, 481. 149, 384. 153, 473. 167, 133. 309, 723. 314, 82. 441, 126
percuſſo 163. 58. 172, 266. 290, 159. 357, 488
percuſſus 83, 213
percutiens 334, 623
percutienſque 337, 732
percutimurque 414, 300
percutit 109, 138. 336, 681
perdam 85, 264. 268, 373
perdant 121, 463
perde 322, 286. 361, 596
perdendum 13, 188
perdere 15, 224. 17, 261. 28, 531. 224, 75. 275, 546. 305, 612. 389, 670
perdes 92, 433
perdet 109, 108
perdiderat 78, 100. 211, 601. 258, 102
perdiderim 383, 496
perdiderint 119, 409. 389, 672
perdideris 540, 94
perdidimus 339, 780. 384, 527

perdidit 24. 444. 96, 544. 214, 698. 380, 405. 383, 499
perdite 456, 477. *bis.*
perdix 230, 237
peream 273, 502
pereant 223, 55
pereat 189, 16. 239, 485, 493. 240, 497
peregerit 285, 36
peregit 32, 650. 63, 627. 324, 629. 387, 618. 420, 460. 431, 745
peregrina 154, 495. 280, 693
peregrinâ 53, 337. 277, 633
peregrinæque 76, 24. 384, 526
peregrinis 313, 56
peregrino 261, 782
peregrinoſque 251, 836
peregrinum 8, 94
peremi 109, 110. 257, 74. 262, 196. 373, 250
peremptam 384, 521
peremptis 306, 623
peremptum 78, 97
perenni 228, 177. 461, 585. 471, 813
perennis 475, 875
pereo 220, 855. 336, 700
pererrant 123, 497. 334, 645
pererrat 206, 460. 278, 644. 348, 209
pererratis 438, 53
pererrato 75, 6
pereunt 47, 214. 51, 298. 194, 141
pereuntum 190, 34. 386, 580
perfectaque 182, 578
perfectis 471, 817
perfida 216, 747. 353, 246. 385, 561
perfide 67, 704. 181, 539
perfidiæ 319, 206
perforat 353, 377
perfregit 11, 154
perfringit 350, 273
perfudit 53, 339. 63, 607. 82, 190. 152, 454
perfundere 81, 164
perfundit 141, 156. 197, 245
perfunditur 204, 396
perfuſam 11, 157
Pergama 355, 445. 360, 591. 370, 169. 372, 219. 376, 320. 378, 349. 379, 374. 383, 507. 384, 520. 420, 467. 455, 442
Pergus 149, 386
perhorruit 14, 203. 186, 704. 397, 877
periclа 229, 196
periſcli 328, 447. 372, 204
periſclis 231, 269
periſclo 303, 545. 373, 243
periſclum 234, 233
Periclymeni 359, 556
pericula 20, 353. 61, 565. 109, 130. 134, 787. 192, 97. 304, 576. 346, 161. 365, 42. 407, 119. 419, 439. 423, 559
periêre 209, 522
periſt 426, 618
perimat 226, 129
Perimelen 243, 590
perimunt 313, 41
Peripha 204, 400
Periphanta 355, 449
perire 15, 240. 51, 281. 226, 127
periſſet 235, 365
perit 17, 273. 92, 440. 446, 254
peritûra 136, 20. 370, 168
perituraque 87, 292
perituræ 51, 280. 387, 619
periture 97, 579
perituram 398, 881
peritura 312, 26. 336, 696
perjura 319, 215
perjuraque 67, 705
perjuria 319, 206. 406, 91, 99
perlucenti 116, 313
perlucentibus 119, 411
perlucida 73, 856. 309, 733
perlucidus 81, 161
perlujt 116, 310
perluitur 81, 173
permaneo 408, 142
permanet 283, 787. 341, 24
permanſit 448, 305
permaturuit 130, 165
permiſcuit 433, 802
permiſit 7, 58. 410, 182
permiſſa 433, 797
permittat 350, 282
permulcent 126, 599
permulcetque 68, 733
permulſit 196, 221
pernocte 108, 268
peroſa 216, 750
peroſæ 119, 414
peroſam 429, 693
peroſus 54, 379. 228, 183. 316, 146. 360, 582
perpeſſæ 342, 38
perpeſſi 189, 5
perpetiar 99, 622. 420, 466
perpetimur 420, 472
perpetuâ 26, 486
perpetuâque 188, 2
perpetuas 122, 467
perpetuo 65, 671. 338, 755
perpetuóque 288, 97
perpetuos 29, 565. 230, 246
perpetuum 150, 391
perpetuumque 271, 435
perquirere 75, 3
Perrhæbum 346, 172. 347, 173
perrupit 353, 370
Perſea 127, 611. 136, 30, 33
Perſei 142, 201
Perſeïa 140, 128
Perſeïdos 191, 74
Perſephone 309, 730
Perſephones 153, 470
perſequar 110, 151. 125, 551. 360, 590
perſequerer 241, 534
perſequitur 236, 378. 245, 774
Perſeu 133, 770. 142, 190. 143, 216
Perſeus 128, 639. 130, 697. 699. 132, 730. 136, 16, 34. 137, 56. 138, 80. 141, 167, 175. 142, 178. 144, 248
Perſidaque 7, 62
perſpexerat 439, 65
perſpice 464, 660
perſpicit 43, 112. 55, 403. 197, 226
perſpicuas 157, 588
perſpicuus 115, 300
perſtant 100, 662. 175, 361. 450, 339
perſtas 367, 77
perſtat 90, 385. 101, 701. 118, 368. 163, 50. 326, 402.

402. 424, 568
perſtet 443, 177
perterrita 259, 141. 267, 349. 339, 771
perterritus 50, 254
pertimui 410, 186. 419, 440
pertimuit 32, 641. 271, 444. 437, 34
pertimuitque 32, 638. 58, 495
pertulerint 423, 560
pertulit 182, 580. 358, 538. 382, 478
pervenerat 309, 718
perveni 99, 633
pervenientia 92, 462. 108, 80
perveniſſe 298, 383
pervenit 69, 765. 144, 256. 214, 699. 231, 276. 255, 8. 371, 181. 398, 883
pervenit 82, 176. 108, 95. 210, 552. 216, 753. 224, 89. 335, 652. 361, 599. 399, 909
perveniunt 6, 41. 226, 134
pervia 69, 762. 142, 194. 154, 501. 236, 377. 352, 335. 357, 483. 416, 361. 448, 302
pervidit 416, 375
pervigil 298, 369
pervigilem 194, 149
pervius 159, 654
pes 28, 551. 32, 649. 126, 592. 173, 309. 245, 661. 256, 44. 314, 79
peſtem 261, 177
peſtes 432, 796
peſtifer 239, 477
peſtiferâ 250, 784
peſtiferâque 123, 496
peſtifero 25, 459
peſtiferos 77, 74
peſtis 210, 553. 217, 769. 262, 200
petam 142, 179. 274, 513
petant 463, 643
petat 136, 31
petatur 162, 30. 469, 766
pete 30, 590. 40, 44. 72, 841. 281, 747. 434, 836. 437, 23. 463, 638
petebam 458, 506
petebamus 145, 278
petebant 415, 327
petebar 61, 571. 256, 39
petebat 112, 206. 126, 597. 264, 240. 393, 755
petebatur 219, 816
petenda 85, 263
petendi 231, 271
petendo 142, 185. 366, 53
petendum 379, 378
petens 98, 597. 176, 399. 335, 675. 345, 130. 404, 47
petent 471, 823
petentem 184, 640. 274, 512. 309, 714. 432, 787
petentes 25, 478. 244, 628. 428, 672
petenti 88, 340
petere 76, 27. 222, 18. 305, 613. 389, 678. 410, 178
peterem 130, 697
peteret 307, 676. 378, 356. *bis.*
peteretis 304, 582
peteretur 428, 664
petet 270, 413
peti 193, 135. 208, 504. 364, 16. 368, 122
petiêre 25, 478. 187, 721. 354, 404. 389, 676. 393, 735
petii 277, 626. 373, 249
petiiſſe 186, 700
petiît 61, 567. 136, 27. 231, 271. 277, 611. 381, 444. 429, 706
petiîtque 79, 128
petis 41, 54. 43, 91. 92, 433. 121, 460. 195, 174, 175. 208, 484. 254, 4. 255, 25. 322, 287. 368, 112. 407, 108. 425, 595, *bis.* 463, 637
petîſſes 136, 26. 463, 637
petîſti 40, 33
petit 19, 316. 28, 534. 31, 616. 52, 306. 56, 437. 68, 730. 69, 761. 91, 426. 99, 649. 128, 629. 138, 80. 142, 185. 144, 254. *& alibi.*
petita 157, 580. 389, 661
petitâ 99, 635
petitam 411, 227
petite 208, 507
petiti 255, 11. 464, 666
petitis 320, 250. 407, 110
petito 235, 348
petitos 63, 622. 198, 266. 222, 5
petitve 373, 238
petitum 456, 480
petitur 91, 426. 235, 351. 304, 576. 409, 164
petitus 92, 455
peto 128, 642. 219, 841. 224, 92. 365, 31. 369, 150. 371, 180. 382, 466
Petræi 352, 330
Petræum 352, 327
Pettalus 139, 115
petunt 47, 206. 50, 265. 72, 844. 119, 407. 199, 306. 237, 421. 312, 27. 388, 638. 392, 720. 419, 447. 424, 571. 432, 780. 446, 243. 462, 630
petuntur 367, 97
Peucetioſque 422, 513
Phæacûm 302, 719
Phædimus 171, 239
Phæocomes 355, 431
Phaëthon 36, 751, 755. 37, 777. 40, 34. 41, 54. 43, 99, 111. 46, 179. 48, 227. 52, 319, 327. 54, 369
Phaëthonteos 113, 246
Phaëthontis 37, 765. 54, 381
Phaëthuſa 53, 346
Phantaſos 334, 642
pharetra 24, 443. 25, 468. 158, 620
pharetræ 29, 559. 171, 230. 462, 634
pharetram 56, 419, 439. 149, 379
pharetramque 81, 166. 263, 231. 390, 680
pharetrâque 258, 113
pharetras 116, 306, 308. 222, 22. 302, 518
pharetratæ 85, 252
pharetratus 303, 525
Pharonque 282, 772
Pharoſque 448, 287
Pharſalia 471, 823
Phaſias 199, 208
Phaſidos 189, 6
Phaſis 49, 249
Phegeïus 270, 412
Pheneon 450, 332
Pheretiade 233, 310
Phiale 81, 172
Philammon 323, 317
Philemon 245, 631. 246, 682. 247, 706, 715

Philemona 247, 714
Philomela 178, 451. 179, 475. 180, 503, 511. 181, 553. 182, 572. 183, 601. 184, 643, 658
Philippi 472, 824
Philoctete 377, 329
Philyreïa 201, 352
Philyreïus 65, 676
Phinea 138, 92. 139, 109. 141, 158. 143, 210
Phineu 138, 93. 143, 224. 204, 399
Phineus 135, 8. 136, 36. 138, 89. 141, 157. 143, 231. 188, 3
Phlegethontide 155, 544. 459, 532
Phlegianque 138, 87
Phlegon 45, 154
Phlegræis 290, 151
Phlegræon 353, 378
Phlegyis 326, 414
Phobetora 334, 640
Phocæ 18, 300
Phocaïcâ 61, 569
Phocaïcò 49, 244. 162, 9
Phocarum 50, 267
Phoce 216, 738. 218, 801
Phoceaque 145, 276
Phocen 203, 389
Phoceus 324, 348
Phoci 321, 267
Phocis 19, 313
Phoco 325, 381
Phocus 207, 477. 214, 668, 670. 218, 800
Phœbe *Dea* 4, 11. 67, 723. 170, 216
Phœbe *Deus* 25, 463. 40, 36. 63, 608. 235, 350. 474, 865
Phœbeamque 202, 365
Phœbeïa 278, 662
Pœbeïs 79, 130
Phœbeïus 60, 545. 463, 642. 467, 742
Phœbeos 150, 389
Phœbes 25, 476. 55, 415. 222, 11. 342, 36
Phœbi 24, 452. 147, 330. 317, 164. 280, 410. 388, 640. 389, 677. 408, 141. 459, 550. 462, 631. 470, 785
Phœbique 75, 8. 383, 501
Phœbo 20, 338. 43, 110. 131, 715. 179, 486. 293, 214. 323, 316. 408, 133. 444, 191
Phœboque 36, 752. 271, 443
Phœbum 76, 18. 222, 31
Phœbus 24, 451. 26, 490. 28, 553. 40, 24. 55, 399. 63, 628. 75, 10. 81, 151. 117, 349. 167, 122. 170, 215. 289, 132. 291, 162, 178. 292, 197. 313, 58. 322, 303, 310. 333, 595. 388, 632. 408, 150. 418, 416. 454, 418
Phœnica 452, 393. 453, 402
Phœnicas 77, 46
Phœnix 233, 307
Phœstiadas 280, 715
Pholus 351, 306
Phonoleniden 355, 433
Phorbantis 138, 78
Phorbas 138, 74. 326, 414. 352, 322
Phorcydas 133, 775
Phorcynida 143, 230
Phorcynides 132, 743
Phoronide 59, 524
Phoronidos 33, 668
Phryges 315, 91. 343, 70
Phrygiâ 373, 244
Phrygiæ 169, 177. 176, 400. 377, 337, 381. 429, 423. 547, 562
Phrygiæque 167, 146
Phrygias 365, 44
Phrygibus 455. 452
Phrygii 290, 155. 405, 79
Phrygiis 168, 166. 227, 162. 244, 621. 386, 579
Phrygiisque 381, 432
Phrygio 392, 721
Phrygioque 318, 203
Phrygios 346, 148. 455, 444
Phrygum 361, 612. 379, 389. 381, 435
Phryxeaque 189, 7
Phthian 370, 156
Phyleus 233, 308
Phyllei 357, 479
Phyllius 202, 372
pia 15, 221. 22, 392. 125, 551. 168, 161. 179, 496. 201, 339. 239, 477. 245, 631. 298, 366. 332, 577. 376, 301. *bis.* 433, 813
pia 280, 710
piacula 181, 569. 442, 155
piæque 207, 482
pianda 239, 483
pias 327, 420
piasque 240, 520. 387, 621
piâsti 384, 515
picæ 160, 676
pice 354, 402
piceâ 17, 265. 49, 233
piceæ 278, 658. 288, 101
piceis 81, 155. 331, 549
picem 422, 532
piceumque 71, 800
pico 415, 336. 417, 396, 398
pictâ 427, 654
pictæ 99, 639. 180, 511
pictam 56, 421
pictarumque 100, 669
pictas 116, 306
pictis 60, 532, 533. 96, 556. 105, 24. 119, 398
picto 79, 108. 305, 593
picum 414, 314
Picus 414, 320. 415, 342. 416, 363
Pieros 146, 302
pictas 11, 149. 14, 204. 180, 503. 184, 635. 291, 336. 240, 508. 269, 383. 279, 678. 296, 321, 324. 297, 333. 323, 328. 389, 663. 407, 209. 443, 173
pietisque 191, 80
pietate 183, 629. 195, 169. 441, 109. 459, 549
pietatem 341, 29
pietatis 272, 459. 298, 366. 419, 443
piget 277, 630. 395, 808
piget 46, 183. 143, 221. 175, 386. 339, 778
pigetque 55, 386
pigneror 212, 621
pignora 40, 38. 43, 91. 80, 134. 144, 247. 183, 603. 208, 407. 239, 490
pignore 164, 77
pignoribus 331, 543
pignus 86, 283. 155, 523. 223, 48. 224, 92. 428, 679
pignusque 353, 365
pigra 46, 174. 298, 396
pigrâ 69, 771
pigris 28, 551
pii 248, 724. 180, 535
pilas 294, 262
Pindo 29, 570. 196, 225

Pindumve 331, 554
Pindusque 196, 225
pinea 422, 530
pineta 14, 217
pinetis 461, 604
pingebat 162, 23
pingit 164, 71. 165, 93
pingue 316, 148
pingues 262, 194
pinguesque 119, 402
pinguia 451, 352
pinguis 291, 176
pinguescere 440, 89
pinguntur 302, 516
pinnas 100, 678
pinnigero 400, 963
pinnis 100, 671. 456, 475
pinu 350, 267. 412, 248. 427, 638
pinuque 34, 699
pinum 328, 456. 329, 468. 331, 533. 353, 357
pinus 8, 95. 46, 185. 152, 442. 206, 442. 288, 103. 394, 782. 406, 88. 423, 535
pio 171, 250. 195, 172. 300, 451. 323, 329
piorum 313, 62
piosque 325, 389
Piræaque 178, 446
Pirenida 203, 391
Pirenidas 49, 240
Pirithoï 352, 332. 332, 333
Pirithöo 252, 303
Pirithoum 348, 218, 229
Pirithous 237, 404
Pisa 154, 494
Pisææ 151, 409
piscator 427, 651
pisce 39, 13. 147, 331. 230, 244. 409, 963
piscem 18, 296. 131, 727. 252, 854. 440, 101
pisces 50, 265. 97, 587. 107, 50. 229, 217. 399, 922
piscibus 7, 74. 287, 78
piscis 252, 857. 399, 915
piscosa 341, 10
piscosamque 303, 531
Pisenore 351, 303
Pitanen 201, 357
Pithecusas 406, 90
Pittheam 448, 296. 458, 506
Pittheïa 177, 418
Pittheus 244, 622
piumque 464, 681. 474, 867
pius 75, 5. 141, 152. 179, 474. 270, 408. 297, 354. 388, 626, 640. 453, 405
placabat 346, 151
placabilis 299, 399
placabitur 382, 461
placandam 341, 28
placare 382, 468. 440, 94
placat 460, 574
placatoque 425, 593
placavit 198, 251
placeas 27, 512
placeat 41, 58. 44, 129
placeatque 397, 862
placebant 94, 492. 168, 154. 322, 298
placebimus 323, 323
placendi 394, 764
placent 108, 91. 224, 67. 421, 496. 430, 736
placere 157, 584. 273, 505
places 58, 475. 113, 228
placet 15, 225. 17, 260. 65, 662. 92, 446. 107, 53. 155, 525. 272, 476. 274, 516. 298, 378. 303, 524. 317, 172. 325, 391
placetque 92, 456
placidâ 272, 468. 372, 214
placidæ 399, 927
placidam 202, 369
placidique 9, 107
placidis 129, 652. 251, 823
placidisque 398, 899
placidissimè 354, 623
placido 80, 146. 179, 489. 247, 703. 325, 282. 464, 657
placidoque 79, 113
placidos 194, 153. 258, 95
placidum 441, 116
placidus 243, 957
placitâ 197, 226
placitum 34, 702
placuêre 168, 154
placuerunt 197, 228
placui 28, 546
placuisse 323, 318. 400, 964. 408, 150. 441, 131
placuit 21, 367. 60, 543. 88, 322. 322, 303
placuitque 396, 841
plaga 77, 73. 141, 175. 298, 373. 357, 487
plagæ 6, 48. 88, 328
plagamque 78, 88
plagarum 217, 773
plagas 330, 518. 342, 40
plagis 58, 499. 368, 119
planamque 207, 464
plangebant 79, 125
plangente 345, 118
plangentibus 94, 507
plangere 62, 584. 314, 81
plangi 160, 675
plangit 383, 491
plangitur 314, 75
plangor 337, 709
plangore 109, 138. 125, 554. 180, 532. 238, 447
plangorem 53, 346. 418, 421
plangoris 94, 498. 309, 727. 431, 749
planguntur 241, 527
planissima 287, 86. 448, 297
plano 234, 530
plantas 165, 107
plantis 68, 736. 305, 591
planus 170, 218
planxêre 94, 505, 507
planxitque 277, 636
platano 395, 794
platanum 341, 14
platanus 288, 95
plaudat 165, 97
plaudenda 73, 867
plausis 421, 507. 424, 577
plausit 230, 238
plaustra 46, 177
plaustri 350, 282
plaustrum 300, 447
plausu 132, 735. 307, 668
plebe 97, 583. 162, 10. 266, 306. 279, 670. 344, 116
plebemque 334, 645
plebi 321, 283
plebis 361, 602
plebs 12, 173
plectro 290, 150
plectrum 317, 168
plectrumque 62, 601. 139, 114
Pleïadasque 375, 293
Pleïadum 169, 174
Pleïas 33, 670
Pleïoneique 68, 743
plena 43, 113. 109, 111. 264, 238. 275, 563. 285, 29. 301, 469. 325, 390. 403, 10
plena 309, 734
plenaque 58, 484. 262, 195.

195. 280, 693. 372, 198. 440, 103. 443, 176
plenas 235, 358
pleni 192, 106. 231, 273
plenis 77, 73
pleniſſima 69, 763. 142, 184. 195, 180. 295, 290
pleno 85, 268. 89, 344. 180, 509. 208, 491. 318, 191. 441, 117
plenoque 352, 325
pleno 20, 343. 198, 253
plenum 209, 531. 295, 296. 456, 469
plenumque 337, 734
plerumque 350, 277
Pleuron 203, 382
Pleuronius 421, 494
Plexippi 238, 440
pluma 62, 583. 119, 410. 156, 554. 185, 670. 226, 150. 339, 791. 397, 849. 417, 395
plumæ 54, 374
plumas 155, 545. 229, 198. 421, 499
plumbea 434, 825
plumbo 109, 122. 131, 710
plumbum 25, 471. 68, 727
plumeus 333, 611
plumis 160, 672. 180, 529. 226, 150. 295, 269. 395, 796. 421, 499. 451, 357
plura 27, 525. 52, 302. 65, 658. 70, 785. *& alibi.*
plures 219, 817. 248, 730
pluribus 132, 748. 428, 669
plurima 23, 425. 84, 237. 105, 16. 106, 43. 125, 565. 294, 244. 332, 562. 396, 844. 448, 307
plurimus 243, 582. 277, 623. 316, 140. 404, 53
plùs 26, 501. 30, 573. 41, 57. 47, 188. *& alibi.*
pluſque 251, 834. 283, 789
pluſquam 382, 451
pluviale 97, 594
pluvialibus 203, 393
pluvialis 234, 335
pluvio 127, 611. 309, 733
pluvioque 7, 66
pocula 205, 421. 246, 670. 264, 238. 290, 160. 413, 276, 283, 287. 414, 295
Pœantia 365, 45
Pœantiaden 376, 313
Pœmenis 83, 215
pœna 8, 91. 17, 260. 43, 98. 61, 564. 181, 558. 255, 22. 293, 234. 308, 698. 319, 211
pœnâ 161, 4. 168, 150. 175, 385. 432, 777
pœnæ 63, 612. 67, 578. 167, 137. 170, 215. 190, 41. 201, 351. 250, 782
pœnæque 185, 671. 411, 217
pœnam 43, 99. 75, 4. 99, 625. 100, 654. 111, 190. 156, 551. 268, 372. 290, 154. 296, 303. 420, 469
pœnamque 88, 358. 250, 779
pœnæque 182, 586. 437, 29
pœnarumque 239, 481
pœnas 14, 209. 16, 243. 36, 735. 57, 467. 59, 521. 63, 608. 72, 833. 122, 467. 129, 671. 142, 200. 160, 668. 181, 544. *& alibi.*
pœnè 56, 439. 348, 218. 406, 85
pœniceam 415, 345
pœniceas 344, 104
pœnitet 63, 612. 127, 614. 143, 210. 301, 461
pœnituiſſe 447, 278
pœnituit 41, 49
Pœonas 146, 313
polenta 152, 450, 454
polis 42, 75
Politen 412, 251
pollentibus 195, 199
pollice 106, 34, 36. 148, 339. 162, 22. 229, 198. 238, 453. 269, 395. 290, 145. 295, 285, 289. 317, 170. 356, 475. 393, 746
pollicibuſque 257, 79
pollicita 200, 309
pollicitamque 315, 107
pollue 56, 464. 297, 353
polluit 70, 794. 440, 98
pollutoſque 141, 156
polo 46, 173
polumque 44, 131
polus 51, 295
Polydæmona 138, 85
Polydecta 144, 242
Polydore 381, 432
Polydoreo 388, 629
Polydori 384, 536
Polydorus 384, 530
Polymeſtora 385, 551
Polymeſtoris 381, 430
Polypheme 394, 765
Polyphemon 394, 772. 409, 167
Polyphemonis 204, 401
Polypus 118, 366
Polyxena 381, 448. 382, 460
poma 93, 483. 107, 51. 128, 638. 211, 586. 258, 92. 307, 650. 395, 812. 426, 627. 427, 650. 428, 687. 431, 764. 440, 77
pomaque 262, 190. 427, 657
pomaria 128, 646. 427, 635
pomi 109, 132. 307, 666, 671
pomis 108, 89. 116, 331. 257, 87. 392, 719. 395, 794
pomo 110, 165
pomoque 288, 101
pompa 431, 749
pompâ 279, 686. 293, 219
pompæ 29, 561. 67, 725
pompam 390, 699
pomum 155, 536. 315, 113
ponar 61, 564
ponat 55, 391. 265, 276. 279, 682
pondera 148, 354. 271, 437. 308, 677. 368, 102. 375, 286. 436, 1
pondere 4, 20. 5, 26. 6, 52. 46, 163. 78, 93. 99, 621. 113, 243. 138, 81. 249, 776. 256, 41. 279, 684. 291, 179. 331, 556. *& alibi.*
ponderibus 4, 13. 453, 404
ponderis 69, 750. 265, 289
pondus 4, 8, 20. 6, 53. 46, 161. 265, 273. 273, 495. 280, 703. 291, 181. 308, 701. 358, 509
pone 36, 736. 99, 634. 143, 226. 237, 433. 280, 696. 299, 408. 325, 390. 407, 110. 431, 762. 464, 658
ponendi 291, 163
ponenſque 248, 723
ponentem 230, 236. 418, 427

ponere 22, 401. 213, 642. 247, 694
ponsi 238, 460
ponit 71, 804. 73, 871. 117, 345. 132, 753. 147. 320. 227, 160. 228, 189. 239, 474. 245, 661. 274, 524. 277, 633. 404, 49. 454, 433
ponitque 231, 258
ponite 170, 202
ponitur 179, 489. 246, 664
ponti 18, 309. 73, 872. 136, 18. 149, 369, 370. 323, 330. 326, 397. 327, 427. 398, 904. 419, 439. 458, 507
pontifici 469, 763
ponto 18, 292. 20, 337. 51, 272. 124, 536. 130, 689. 177, 422. 201, 355. 320, 259. 396, 838. 398, 900
pontum 100, 651. 124, 529. 144, 253. 318, 195. 330, 518. 339, 784. 394, 778. 469, 756
pontus 4, 15. 18, 292. 20, 355, 361. 50, 263. 128, 633. 251, 830. 329, 498. 331, 548. 336, 701. 448, 291. 467, 720. 472, 831
pontusque 225, 98
ponunt 18, 300. 57, 460. 79, 114. 210, 559. 421, 503
poples 171, 256
poplite 157, 593. 195, 191. 235, 364. 266, 298. 301, 458. 382, 477. 445, 223
poplitibus 301, 593
popoſcerat 207, 466. 374, 253
popoſcerit 69, 759. 270, 411
popoſcit 180, 506
populabile 264, 262
populandas 16, 249
populante 52, 319
populare 313, 54
populari 344, 111
popularia 30, 577
popularis 168, 150. 208, 498. 255, 20. 347, 191
populator 360, 593. 389, 655
populi 78, 103. 192, 101. 206, 451. 231, 208. 232, 298. 368, 113. 371, 191. 387, 612. 457, 481. 467, 729
populique 172, 267
populifer 30, 579
populis 47, 215. 169, 179. 209, 523
populiſque 24, 439. 165, 92. 213, 652
populo 16, 252. 79, 116. 88, 340. 120, 442. 170, 198. 251, 833. 334, 633. 390, 695. 468, 756
populoque 460, 572
populorum 207, 481
populos 21, 363. 49, 236. 54, 370. 70, 793. 129, 669. 181, 546. 186, 710. 285, 14. 334, 645. 420, 463
populoſque 464, 679. 172, 274
populus *arbor.* 157, 590. 304, 555
populus *vulgus.* 337, 740. 357, 499. 382, 474. 461, 606
populuſque 306, 638. 418, 418. 457, 486
porrecta 225, 95
porrectaque 314, 83
porrexerat 4, 14. 22, 645
porrexi 92, 548
porreximus 92, 451
porrexit 37, 767. 198, 254. 205, 420. 225, 95
porrigar 145, 575
porrigeret 267, 343
porrigeris 92, 458. 112, 199
porrigit 47, 197. 73, 861. 124, 527. 125, 557. 241, 544. 467, 741
porrigitur 54, 375. 119, 408. 301, 491
porta 224, 87. 285, 13
portaque 433, 797
portabant 67, 713
portabat 301, 481. 427, 647. 431, 747
portæ 211, 607. 432, 783
portans 194, 157
portant 418, 419
portante 286, 65
portantes 55, 388
portare 352, 346
portarum 224, 70
portas 96, 560. 120, 439. 223, 41. 390, 685. 461, 598
portaſque 182, 597. 461, 583
portaſſe 174, 338
portat 301, 470. 752, 385
portenditur 460, 571
portentiferiſque 404, 55
portis 92, 449. 342, 45
portitor 287, 73
porto 68, 744. 243, 598
portubus 329, 474. 391, 710
portus 98, 596. 99, 634. 151, 408. 178, 445. 194, 158. 222, 5. 319, 231. 391, 711. 411, 232. 465, 690
portuſque 208, 492
poſcat 372, 219. 386, 594
poſce 43, 97
poſcebat 65, 677
poſcebatur 10, 138
poſcentem 367, 87
poſcenti 117, 334. 203, 376
poſceret 223, 54
poſcet 379, 387
poſcimur 45, 144. 147, 333
poſcimus 247, 708. 285, 37
poſcis 43, 99. 184, 655
poſcit 143, 213. 197, 248. 251, 931. 271, 423. 319, 214. 331, 542. 414, 298
poſcitis 461, 609
poſcitur 114, 274. 319, 212
poſco 124, 534. 173, 300. 207, 483
poſcor 217, 776
poſcunt 189, 7. 306, 638. 376, 320
poſcuntque 252, 841
poſita 46, 173. 99, 648. 394, 783. 437, 29
poſitâ 56, 321. 57, 462. 75, 1. 113, 233. 199, 289. 235, 366. 265, 266. 304, 558. 433, 806
poſitâque 28, 553
poſitæ 40, 26
poſitæque 43, 109. 273, 503. 439, 59
poſitamque 69, 754
poſitarum 217, 773
poſitas 45, 142. 137, 40
poſitaſque 178, 457. 274, 524
poſiti 285, 17. 291, 168. 385, 543. 399, 909
poſitique 388, 638

positis 127, 606. 238, 461. 244, 627. 278, 649. 285, 19. 313, 46. 346, 147. 348, 211. 427, 655
positisque 36, 729. 335, 652
posito 42, 192. 109, 128. 198, 262. 241, 537. 304, 578. 445, 209
positoque 19, 330. 159, 637. 174, 346. 210, 567. 295, 283
positos 25, 477
positosque 37, 778
positu 55, 412
positum 414, 315
posituro 93, 471
positus 91, 420. 137, 57. 426, 621
posse 55, 389. 58, 483. 64, 646, 651. 92, 453. 100, 678. 114, 273. 156, 558. 170, 198. 173, 307. 184, 660. *& alibi.*
possederat 68, 739. 140, 130. 144, 239
possedit 5, 31. 20, 355
possem 21, 363. 93, 467. 148, 344. 189, 18. 209, 519. 223, 52. 274, 511. 297, 338. 306, 635. 395, 805
possemque 459, 538
possent 46, 161. 115, 291. 139, 108. 274. 538. 381, 437 406, 94. 457. 496
posses 43, 63. 65, 678. 119, 400. 192, 85. 234, 323. 239, 468. 265, 288. 304, 562. 322, 570. 458, 529. 462, 619
posset 8, 77. 34, 696. 52, 309. 89, 345. 361, 362. 98, 610. 101, 693. 274, 532. 378, 656 299, 426. 307, 661. *& alibi.*
possideat 228, 187
possidet 130, 690. 191, 59. 228, 187
possim 360, 594. 389, 672. 396, 823. 404, 34
possimne 409, 573
possint 111, 177. 118, 379. 262, 203. 396, 834. 456, 459
possis 73, 855. 92, 436. 113, 242. 135, 6. 152, 437. 176, 390. 361, 620. 389, 664. 396, 835. 429, 697
possit 24, 445. 56, 434. 75, 6. 84, 238. 167, 130. 169, 195. 177, 421. 183, 620. 185, 663. 260, 150. *& alibi.*
possum 97, 591. 143, 225. 272, 476. 277, 627. 400, 955
possumus 25, 458. 456, 458
possunt 193, 116. 195, 167. 210, 558. 232, 297. 569, 287 457, 496. 470, 781
post 10, 125. 21, 383. 22, 399. 37, 776. *& alibi plur.*
poste 140, 227 298, 379
postera 108, 81. 192, 100. 219, 840 301, 471. 464, 965
postes 69, 767. 122, 486. 211, 602. 315, 115
posthac 269, 402
posti 139, 120
postibus 29, 562. 315, 114. 429, 709. 462, 621
postis 140, 123
postmodo 340, 5
postponere 170, 211
postquam 4, 24. 9, 113. 14, 205. 17, 276. *& alibi quàm plur.*
postulat 69, 751. 372, 215. 376, 295
postuêre 12, 174. 94, 506. 171, 246. 197, 237. 238, 452. 242, 572. 319, 119
postuerunt 151, 408
postuisse 152, 430
postuisset 291, 162. 437, 9
postuisti 360, 587
postuistis 6, 539
postuit 33, 675. 79, 130. 151, 579. 166, 116. 289, 128. 459, 542. 465, 693. 467, 727
postuitque 86, 275. 429, 709
potæ 450, 334
potat 32, 634
potens 87, 292. 123, 510. 206, 460. 223, 56. 266, 315. 364, 22. 384, 509. 424, 574
potente 237, 409
potentem 146, 703. 177, 426. 224, 80. 264, 251. 305, 603. 385, 562. 455, 446
potentes 12, 173. 244, 614
potenti 33, 671. 315, 111. 322, 308
potentia 27, 522. 50, 259. 56, 416. 59, 520. 88, 328. 120, 427. 149, 365, 373. 168, 153 200, 330. 244, 618. 304, 573. 322, 285. *& alibi*
potentibus 107, 49
potentior 116, 325 185, 678. 282, 757. 297, 340. 329, 494. 427, 657
potentes 249, 745. 297, 352
poteram 158, 611. 265, 290. 268, 360. 273, 487. 276, 603. 305, 614. 355, 446. 373, 248
poteramus 217, 779
poterant 259, 124. 274, 534. 276, 608. 348, 225
poteras 33, 679. 65, 678. 80, 131. 110, 153. 113, 243. 248, 735. 273, 488. 403, 30
poterat 31, 621. 56, 437. 57, 451. 114, 257. 189, 11. 206, 441. 208, 491. 223, 47. 251, 833. 329, 469 332, 582. 334, 631. *& alibi*
poteratque 89, 352. 348, 204
poteremur 369, 130
poterentur 427, 641
poteris 82, 193. 110, 153. 440, 95
poteriſne 274, 513. *bis.*
poterit 120, 426. 224, 63. 268, 378. 269, 405
potero 409, 171
poterunt 130, 696
potes 29, 557. 32, 657. 45, 147. 116, 321. 151, 415. 189, 18. 275, 546. 282, 753. 297, 345. 306, 622. 327, 423. 378, 264. *& alibi*
potest 22, 405. 33, 669. 49, 232. 61, 565. 87, 298, 302. 92, 438. 131, 710. 156, 552. 173, 309. 189, 23. 190, 28, 42. 201, 341. *& alibi quàm plur.*
potestis 59, 522. 88, 366. 124, 533. 253, 880. 290, 149. 295, 274
potiar 377, 334

potiatur 91, 405. 290, 428
potiere 299, 429. 320, 250. 408, 136. 461, 585
potior 409, 169
potiorque 365, 35
potiora 378, 369
potita 144, 254. 224, 86
potitur 194, 156. 256, 60. 319, 217. 321, 265. 324, 339. 392, 729. 413, 449
potiturque 266, 313
potitus 320, 242. 374, 251. 377, 335. 453, 406
potiu da 282, 752. 304, 569. 313, 55 342, 38
potius 141, 166. 223, 55. 276, 597. 293, 232. 340, 163
potuêre 107, 61. 262, 101
potui 63, 608. 253, 883. 276, 604, 606. 389, 672. 400, 947
potuisse 36, 759. *bis.* 114, 272. 172, 269. 182, 583. 202, 370. 205, 427. 216, 754. 337, 731. 359, 555
potuissent 175, 380. 276, 608
potuisset 295, 299
potuit 36, 731. 52, 302, 322. 120, 422. 130, 684. 227, 168. 255, 352. 260, 163. 347, 186. 353. 358. 420, 474. 429, 702. 431, 737, *& alibi*
potuitque 185, 288
potum 449, 313
potura 174, 347
præ 317, 155
præcantæ 193, 131
præcebant 53, 232
præcebat 4, 10. 121, 457. 289, 343. 470, 786
præcebatque 155, 874
præcent 308, 726
præcentque 358, 522
præcentem 131, 715. 344, 101
præcere 93. 479. 147, 334. 289, 119
præcet 47, 213. 73, 866. 154, 502. 440, 82. 456, 464
præceris 441, 119
præcetque 339, 515
præcita 382, 476
præcuerat 161, 1
præcuimus 101, 692
præcuit 357, 489. 387, 606. 394, 782
præcedentem 314, 65
præcedere 158, 614
præceps 41, 69. 52, 320. 273, 485. 329, 481. 345, 128. 352, 339
præcepta 229, 208. 230, 243
præceptaque 323, 310
præcessit 107, 137
præcidi 427, 638
præcinctus 34, 699
præcingitur 417, 365
præcipiet 270, 416
præcipitant 458, 518
præcipitata 217, 765
præcipitatur 108, 92
præcipitem 101, 694. 231, 251
præcipites 0, 97. 47, 207
præcipiti 46, 185
præcipitique 379, 378
præcipiunt 278, 653
præcipuè 125, 551. 248, 726. 346, 164. 385, 544. 395, 805
præcipuum 434, 833. 468, 747
præcluditur 65, 658
præcluſique 33, 662
præcluſerat 432, 790
præconia 360, 573
præconſumere 208, 489
præcontrectatque 179, 478
præcordia 28, 549. 71, 799. 171, 251. 210, 559. 244, 608. 250, 791. 261, 172. 376, 149 345, 140. 382, 476. 400, 945
præcordiaque 123, 507
præcorrumpere 408, 134
præcorrupta 266, 295
præcutiunt 133, 759
præda 190, 31. 312, 27. 400, 976
prædâque 224, 86
prædæ 84, 225. 85, 246. 99, 620. 128, 645. 303, 537. 387, 485. 416, 362
prædæque 385, 554. 411, 229
prædam 28, 534. 73, 873. 83, 606. 388, 626
prædamque 372, 200
prædator 180, 516. 351, 306
prædelassat 337, 730
prædiffaque 461, 608
prædivite 258, 91
prædone 155, 521
prædураque 352, 349
præferre 169, 186. 323, 321
præferrer 131, 701
præferret 218, 806. 332, 581
præferri 56, 430. 473, 852
præferſque 367, 861
præfert 472, 854
præfertur 303, 532
præfixaque 193, 112
præfixo 131, 706
præfodérat 366, 60
præfractam 353, 348
præfata 107, 56. 404, 42
præfatæ 293, 219
prælate 225. 109. *bis.*
prælatum 136, 29
prælatus 375, 277
prælia 73, 859. 141, 156. 146, 307. 343, 68. 358, 537. 367, 82. 368, 117. 372, 210. 423, 545. 428, 671
prælia 63, 631. 66, 694. 132, 757 180, 518. 203, 376. 224, 92. 225, 105. 240, 503. 249, 767. 252, 850. 264, 257. 288, 102. *& alibi.*
prælmiaque 136, 25
prælmiſsâ 373, 248
prælmonitus 470, 800
prælmonuiſſe 470, 785
prænuntia 82, 191. 436, 3. 460, 670
præpes 131, 718. 424, 576
præpetibus 387, 617
præpetis 144, 257
præponere 168, 170. 190, 42
præpoſito 415, 336
præpoſuiſſe 226, 137
præqueſtus 114, 251
præreptæ 135, 10
prærumpit 423, 547
præruptu 29, 568. 465, 704
præruptam 35, 719
præſaga 328, 457
præſagaque 44, 124. 94, 514. 300, 444
præſagia 60, 550. 455, 439. 475, 879
præſcia 168, 157. 270, 417. 370, 162
præſcius 171, 231
præſens 81, 153. 173, 320. 335,

335, 668. 396, 825. 408, 123. 414, 308. 459, 536. 463, 646
præſenſque 276, 601. 430, 727
præſenſerat 32, 610
præſentæ 433, 812
præſentem 429, 692
præſentia 127, 612. 176, 401. 340, 4
præſentior 100, 658. 393, 757
præſentis 192, 83
præſerunt 293, 404
præſepe 209, 544
præſepia 262, 195
præſepibus 44, 120
præſide 30, 594. 291, 168. 406, 88. 433, 809. 469, 758
præſignia 462, 611
præſignis 76, 32. 348, 217. 441, 131
præſtant 310, 739. 464, 682
præſtanti 272, 451
præſtantia 353, 381
præſtantior 67, 724. 77, 54. 304, 563 330, 525
præſtare 225, 105
præſtat 426, 631
præſtem 386, 591. 409, 171
præſtatque 338, 748
præſtent 236, 392
præſtet 124, 524
præſtiteris 347, 203
præſtructa 433, 798
præſuti 312, 9
præſentiat 354, 415
præſtendens 321, 279
præſtentâ 78, 83
præſtentaque 330, 511. 353, 376
præſtentanda 276, 588
præſentat 148, 339
præſtentaque 410, 189
præter 8, 96. 97, 591. 141, 159. 143, 221. 172, 287. 241, 542. 273, 490. 428, 664
præterque 141, 159. 416, 359. 465, 701
præterea 105, 16. 216, 758
præterea 115, 284
præterierunt 46, 160
præterit 407, 101
præterit 307, 668. 335, 646. 438, 51
præterita 308, 680
præteritæ 232, 278
præteriti 358, 538
prætincta 193, 123
prævalidusque 84, 219
prævertunt 65, 657
prævisos 441, 135
prævitiat 404, 55
prævius 314, 65
prato 18, 297. 399, 924
precamur 154, 516
precanda 190, 37
precando 61, 574. 171, 261. 322, 286
precantem 113, 237. 243, 957. 441, 132
precanti 102, 721
precantia 168, 164. 211, 590. 260, 159
precantibus 474, 870
precantum 342, 33
precari 15, 220. 21, 367. 98, 534. 189, 24. 429, 692. 430, 739
precaria 257, 76
precaris 366, 48
precatur 273, 547. 280, 702. 282, 764. 298, 392. 345, 387
precatus 461, 593
prece 28, 548. 168, 161. 179, 483. 231, 271. 252, 852. 458, 505
preceris 3 6, 49
preces 58, 482. 90, 376. 122, 472. 170, 214. 246, 682. 301, 483. 306, 642. 367, 89
preceſque 71, 815. 397, 855. 403, 18. 417, 377
precibus 21, 377. 34, 701. 37, 765. 91, 405. 185, 684. 224, 73. 225, 106. 235, 352. 269, 401. 279, 682. 320, 239. 327, 439. 417, 382
precibuſque 55, 397. 198, 251. 206, 451
precor 27, 504. 54, 361, 362. 62, 597. 96, 543. 125, 575. 133, 770. 143, 218. 145, 281. 212, 620. 243, 601. 273, 502. 282, 774. *& alibi.*
prehendit 192, 89
prehenſis 348, 223
premant 206, 449
premat 358, 509
preme 45, 135. 320, 254
premebam 256, 45
premebant 128, 636
premebat 56, 421. 158, 604. 221, 34. 415, 343
premens 299, 411. 345, 140. 465, 698
premente 446, 242
prementem 25, 459. 39, 9
premeret 73, 869. 125, 567. 223, 73
premeretur 265, 286
premis 45, 148. 105, 25. 140, 135. 278, 650
premit 118, 369. 269, 353. 279, 691. 295, 292. 426, 629
premitur 330, 521
premunt 170, 223. 211, 608. 308, 764. 417, 401. 432, 779
premuntur 6, 48. 148, 351
prendere 152, 437. 286, 58
prendique 286, 58
prenſam 35, 705
prenſantque 266, 317. 352, 347
prenſantem 381, 424
prenſis 58, 476
prenſoque 98, 616
prenſos 352, 353
prenſurum 410, 203
preſſa 5, 30. 7, 70. 234, 532. 256, 61. 266, 299
preſsâ 324, 335
preſsâque 465, 694
preſſæque 18, 290
preſſam 45, 139
preſſanda 456, 472
preſſerat 51, 283. 155, 538. 408, 416
preſsere 147, 317
preſſique 10, 124
preſſiſtis 196, 211. 261, 186
preſſitque 304, 557
preſſo 78, 104. 412, 31. 345, 141
preſſoque 75, 17
preſſos 294, 258. 343, 77. 434, 819
preſſum 121, 449. 437, 21
preſſus 14, 207. 256, 56. 257, 78. 451, 368
pretioque 377, 312
pretioſior 9, 115. 224, 79
pretium 66, 701. 164, 84. 256, 47. 304, 572. 306, 627. 318, 205. 364, 19.

374, 253
pretiumque 132, 539. 199, 306
Priameïa 380, 404. 384, 513
Priami 380, 409. 382, 470
Priamidas 383, 482
Priamidenque 368, 99
Priamidis 392, 723. 455, 437
Priamo 420, 474
Priamoque 372, 201
Priamum 372, 201. 384, 520
Priamus 340, 1. 361, 607
Priamuſque 380, 404
Priapi 267, 347
pridem 431, 758
prima 8, 89. 33, 659. 41, 63. 57, 442. 68, 740. 80, 138. 84, 232. 88, 341. 101, 711, *bis.* 712. 125, 569. 132, 733. 148, 341, 342, 343. *& alibi*
primâ 187, 721. 209, 536. 292, 196. 338, 759. 349, 242. 350, 291. 441, 111
primaque 79, 107. 152, 431. 215, 715. 372, 204. 376, 302
primîque 3, 3. 440, 106
primæ 294, 240. 445, 217
primæque 232, 302
primamque 106, 42
primas 372, 207
primaſque 145, 284. 280, 717
primi 107, 68. 208, 501
primis 73, 871. 87, 313. 153, 482. 218, 809. 233, 313. 240, 501. 260, 159. 347, 183
primiſque 386, 596
primitias 231, 274. 300, 433
primitium 350, 272
primo 53, 336. 124, 544. 210, 554. 258, 93. 398, 889. 422, 518
primò *adv.* 15, 121. 56, 444. 73, 890. 130, 681. *& alibi.*
primoque 93, 470. 303, 528. 306, 636. 337, 716
primordia 142, 190. 439, 58, 67. 452, 391
primos 162, 19. 218, 803. 266, 319. 269, 399. 287, 85. 300, 450
primoſque 107, 59. 196, 216
primum *adj.* 277, 617
primum *adv.* 10, 119. 121, 123. 30, 577. 46, 171. 98, 600. 115, 292. 163, 48. *& alibi plur.*
primumque 79, 112. 157, 592
primuſque 83, 206. 100, 671. 370. 154. 439, 72
principiis 55, 386
principio 5, 34
principium 209, 518. 218, 801. 391, 706
prior 21, 385. 88, 331 89, 358. 109, 112. 147, 318. 237, 415. 263, 225. 274, 510. 287, 67. 355, 442. 365, 34. 438, 37. 444, 182
priora 173, 316. 414, 307
priore 442, 158
priorem 444, 182
priores 36, 738. 450, 332. 452, 378
priori 16, 251. 85, 259. 266, 321
prioribus 230, 239. 455, 445
prioris 445, 228. 447, 277
priorum 217, 764. 227, 172. 293, 218. 442, 146. 469, 775
priſca 160, 677
priſcâ 308, 693
priſci 112, 213. 307, 645
priſcis 213, 653
priſcoque 461, 593
priſcum 435, 850
priſtina 83, 203
privignæ 270, 415
priùs 10, 135. 13, 190. 46, 168, 174. *& alibi plur.*
pro 13, 182. 22, 400. 35, 706. 43, 99. *& alibi quàm plur.*
proque 32, 633. 154, 515. 251, 827. 379, 371
proavitaque 380, 416
proavos 369, 140
probabit 264, 258
probabo 458, 459
probant 16, 244. 106, 42
probârant 348, 224
probarunt 244, 616
probas 154, 271
probat 31, 613. 89, 350
probatur 91, 425
probaverat 161, 2
probavit 366, 59. 428, 662
probes 414, 323
probetne 85, 256
probeque 189, 20
probor 43, 92
probro 308, 695
Proca 426, 622
procedit 404, 46
procellam 389, 656
proceraque 398, 891
proceres 133, 764. 176, 412. 296, 316. 346, 155. 348, 213. 369, 126. 378, 370. 455, 446. 462, 616. 464, 666
procereſque 95, 530. 241, 526
procerior 395, 790
procerum 134, 791. 379, 382
proceſſiſſe 66, 685
proceſſit 209, 515. 384, 533
Prochytenque 406, 89
proci 393, 735. 428, 673
procidis 278, 649
procis 61, 571. 322, 302. 428, 670
Procne 178, 433, 440. 181, 566. 182, 595. 183, 603, 610, 619. 184, 641, 653
Procnen 179, 470. 181, 563
Procnes 177, 428. 179, 463
procorum 134, 795. 255, 10. 428, 681
Procri 185, 682
Procrin 215, 712, 717. 219, 830
Procris 214, 694. 215, 708. *bis.*
Procruſten 205, 438
procubuêre 374, 262
procubuiſſe 371, 176
procubuit 36. 730. 76, 23. 91, 414. 140, 122. 350, 292. 375, 282
procul 40, 22. 52, 535. 57, 458. 72, 841. *& alibi plur.*
proculcat 232, 290. 353, 374
procumbere 53, 347. 386, 585. 413, 281
procumbit 21, 375. 299, 415

procurrunt 319, 230
prodamne 190, 38
prodere 57, 447. 164, 81. 318, 183. 366, 59. 373, 246
prodes 378, 365
prodeſſe 303, 542
prodeſt 62, 589. 323, 320. 400, 935
prodet 368, 106
prodibant 251, 808
prodidit 129, 656. 207, 465. 318, 192
prodiĕrat 11, 142
prodiga 440, 81
prodigiis 326, 411
prodigio 173, 321
prodigioſa 281, 726. 401, 968
prodigium 399, 917
prodis 32, 656. 67, 704, 705
prodit 11, 142. 56, 433. 152, 449
prodita 226, 126
proditione 223, 56. 225, 115
proditus 366, 67
producet 377, 323
produxit 229, 214
Prœtidas 450, 326
Prœtum 144, 238
Prœtus 144, 239
profanâ 69, 755
profanæ 72, 833
profanam 155, 543
profani 252, 840
profanis 101, 710
profanos 198, 256
profanus 277, 431. 326, 413
profatur 272, 472. 322, 290
profeci 85, 262
profeciſſe 163, 41
profecit 343, 84
profecti 76, 35
profectò *adv.* 116, 323. 224, 72
profectu 256, 50. 171, 261
profecturas 380, 411
profectus 125, 572
proferri 198, 252
profers 149, 372
profeſſa 147, 318
profitemur 281, 737
profugâ 125, 568. 373, 229
profugâque 388, 627
profugam 35, 727
profugi 277, 639. 419, 457
profugo 438, 506
profugos 96, 539
profugum 326, 407
profugus 75, 7
profuit 136, 37. 165, 95. 242, 554. 262, 192. 369, 137
profundâ 48, 229
profundi 318, 197, 202
profundo 50, 267. 124, 537. 152, 439. 191, 65
profundum 19, 331. 243, 592. 339, 791
profuſis 192, 91. 279, 679. 327, 418
profuſo 388, 636
profuſus 249, 764
progeniem 104, 3. 230, 242
progenies 40, 34. 168, 155. 264, 246. 338, 754. 468, 750
progenitore 323, 319
progenuit 226, 125. 279, 669
progreſſaque 224, 87
prohibebant 215, 722. 377, 339
prohibebar 276, 594
prohibebat 77, 47
prohibere 64, 646
prohibent 139, 101. 210, 573. 245, 652. 342, 66. 437, 28
prohibentque 267, 329
prohibente 137, 45. 561, 610
prohibere 175, 361
prohibes 225, 119
prohibet 336, 708. 427, 636
prohibetque 256, 59
prohibete 59, 528. 296, 322. 471, 600. 469, 777
prohibetis 174, 349
projecerat 370, 166
projecit 458, 504
projecto 181, 545
projicit 275, 574
prole 123, 514. 170, 205. 220, 869. 265, 374. 295, 298
prolem 61, 553. 229, 214. 272, 452. 472, 836
prolemque 364, 27. 463, 640
proles 9, 114. 40, 19. 54, 367. 58, 496. 95, 520, 531. 118, 389. 147, 329. 204, 404. 207, 477. 222, 15. 224, 90. 237, 403. *& alibi.*
prolĕque 233, 304
prolis 459, 533
proliſque 68, 746
promere 113, 242
Promethides 22, 390
prominet 185, 673. 394, 778. 396, 845
promiſiſtis 100, 653
promiſiſque 192, 91
promiſſa 41, 51. 50, 259. 122, 473. 192, 94. 403, 18. 433, 810
promiſſaque 200, 322. 300, 430. 319, 213. 437, 18
promiſſæ 434, 818
promiſſas 232, 293
promiſſi 325, 390
promiſſis 41, 35. 306, 462. 328, 454
promĭtat 68, 603
promittere 335, 662
promittes 178, 443
promittet 377, 325
promittis 92, 257
promittit 16, 252. 332, 576
promptas 82, 188
promptior 10, 126
prompſit 25, 468
promptu 43, 86. 370, 161
prona 27, 508. 41, 67
pronaque 8, 84
pronam 58, 477
pronas 423, 548
pronepos 305, 606. 369, 142
pronis 84, 240
pronos 151, 424. 303, 538
pronuba 177, 428. 282, 761
pronumque 178, 459. 434, 821
pronus 21, 376. 126, 579. 171, 237. 236, 379. 256, 44. 307, 552. 320, 257. 339, 702
propago 12, 160. 40, 38. 323, 312
prope 170, 218. 279, 673. 308, 691. 333, 592. 381, 450. 399, 909. 405, 76. 448, 296
propenſum 429, 706

propera 307, 658
properabat 116, 313. 291, 183
properamus 285, 33
properandum 260, 145
properant 44, 128. 329, 486
properantibus 100, 657
properare 226, 138
properas 27, 510. 157, 599, 600
properata 87, 296. 285, 31
properataque 468, 748
properate 170, 201
properatis 276, 586
properatur 150, 396
properent 197, 250
properus 213, 647
propinquæ 176, 412. 337, 723
propinquas 347, 190
propinquos 115, 296
propior 54, 369. 194, 163. 210, 563. 301, 460. 380, 578
propiorque 96, 541
propiora 40, 22. 278, 667
propioraque 52, 303
propiore 47, 207. 90, 372. 173, 316. 275, 549. 350, 284. 463, 637, 638.
propioris 112, 202. 157, 598
propius 337, 722
propiúsque 40, 41. 58, 503
Propœtidas 293, 221
Propœtides 294, 238
propoſitique 369, 150
propoſitos 328, 446
propoſitum 81, 158. 198, 276
propoſitumque 43, 104
propriâque 32, 638
proprias 159, 638
proprium 174, 350
propter 231, 258. 271, 436
propulit 243, 593
propulſa 235, 340
prora 409, 164
proræ 98, 617
Proreus 99, 634
prorumpit 419, 448
proſcindere 193, 119
proſecta 198, 271. 346, 152
Proſerpina 150, 391. 154, 505. 155, 530. 156, 554
proſequitur 390, 679
proſilîit 184, 658
proſilit 325, 385
proſiliunt 210, 573. 447, 272
proſiluit 354, 390
proſim 59, 519. 365, 29
proſit 369, 135. 377, 327
proſpectat 100, 651
proſpectet 473, 842
proſpexerat 431, 753
proſpexi 410, 179
proſpexit 174, 343. 230, 237
proſpiciens 242, 573. 316, 159. 472, 836
proſpicientis 431, 761
proſpicio 98, 604
proſpicit 47, 190. 234, 530. 337, 715
proſpiciunt 247, 697
proſternit 235, 361
proſternite 142, 197
proſtravit 249, 776
proſunt 18, 306. 27, 524. *bis.* 48, 224. 111, 193. 292, 189. 357, 501
Proteaque 39, 9
protecta 64, 635. 350, 273
protectam 352, 351
protectus 355, 431
protegat 236, 394
protegit 90, 394. 137, 46
protendens 410, 191
Protenora 139, 98
proterit 70, 791
proterva 404, 63
protervas 160, 670
protervis 349, 233. 373, 233
Proteſilaë 343, 68
Proteu 248, 731
Proteus 319, 221. 320, 255. 399, 918
protinus 10, 128. 17, 262. 25, 474. 31, 622, *& alibi plur.*
protulerit 238, 460
proturbat 78, 90. 95, 526
provida 215, 712
providus 341, 18
provolat 356, 462
provolvi 243, 586
proxima 7, 64. 46, 173. 84, 233. 124, 533. 143, 213. 235, 347, 367. 236, 399. 243, 954. 278, 668. 324, 365. 341, 14. 344, 96. *& alibi.*
proximitas 297, 340. 370, 154
proximus 5, 28. 91, 411. 171, 230. 338, 751. 349, 258
prudens 89, 364. 463, 641
prudentia 347, 178
pruinæ 93, 488
pruinas 199, 268
pruinoſas 108, 82. 152, 443
prunaque 246, 675. 395, 817
Pſamathen 326, 398
Pſecas 81, 172
Pſophidaque 158, 607
Pterelas 83, 212
pubis 191, 56
publica 40, 35. 174, 351. 206, 450. 341, 29. 371, 188
pudet 36, 758. 212, 617. 274, 530. 293, 217. 413, 279
pudetque 298, 371
pudibunda 183, 604. 275, 567
pudibundaque 90, 393. 299, 421
pudicam 215, 725
pudici 216, 739
pudicos 86, 282
pudor 10, 129. 31, 618, 619. 83, 205. 194, 145. 274, 514. 294, 241. 403, 18
pudorque 191, 72. 234, 327
pudore 36, 755. 96, 552. 175, 375. 181, 544. 210, 567. 216, 748. 318, 180. 376, 307. 424, 571
pudorem 31, 600. 62, 594. 183, 616. 216, 756. 227, 157. 276, 577. 300, 454
pudori 155, 526. 214, 687. 274, 526. 299, 411
pudoris 57, 450. 282, 480
puduit 255, 31
puella 56, 436
puellâ 306, 622
puellæ 35, 712. 67, 711. 89, 353, 355. 272, 453. 280, 711. 295, 280
puellam 275, 543
puellari 150, 393. 305, 594
puellas 290, 153
puellis 107, 56. 294, 259
puer 25, 456. 44, 127. 47, 198.

198. 57, 468. 64, 643. 89, 352. 90, 379. 91, 413. 92, 454. 94, 495, 500. 105, 18. 116, 320. 117, 341. & *alibi.*
pueri 116, 329. 138, 65. 202, 373. 280, 711
puerique 444, 201
puerile 187, 719
puerilem 234, 323
puerili 306, 631
puerilibus 41, 55. 150, 400. 183, 626. 456, 466
puero 96, 553. 234, 323. 280, 712. 350, 292
pueroque 379, 397
pueroſque 290, 152
puerpera 174, 337. 266, 313. 302, 511
puerum 98, 607. 100, 655. 115, 288. 116, 316. 230, 243. 267, 338. 280, 705. 281, 742
pugna 346, 146
pugnâ 349, 242
pugnabam 257, 79
pugnabant 4, 19
pugnacem 378, 354
pugnacemque 117, 358
pugnæ 143, 208. 256, 34, 47. 308, 706. 347, 180. 352, 355. 367, 90. 375, 278. 420, 462
pugnæque 101, 705
pugnam 138, 75. 346, 160
pugnandi 378, 464
pugnando 255, 30
pugnant 141, 150. 211, 610. 238, 463
pugnantem 354, 393. 370, 172
pugnare 364, 10. 378, 364
pugnat 11, 142. 34, 685. 56, 436. 71, 822. 139, 102. 142, 201. 217, 777. 267, 351. 366, 62
pugnatque 148, 349. 437, 27
pugnatum 209, 526
pugnavique 274, 542
pugnavimus 372, 209
pugnax 23, 432
pugnem 336, 703
pugnes 118, 370
pugnet 372, 220
pugno *ſubſt.* 29, 626
pugno *verb.* 216, 743
pulcher 393, 753
pulcherrima 89, 344. 112, 205. 250, 780. 255, 9. 347, 190
pulchetrime 223, 49. 273, 491. 289, 120. 360, 574. 416, 373. 464, 698
pulcherrimus 107, 55
pulchra 26, 484. 209, 514. 320, 258. 374, 263. 434, 827
pulchrâque 71, 804
pulchram 166, 110
pulchrior 60, 542
pulchriſque 390, 695
pulchro 412, 261
pulchroque 133, 763
pulchros 325, 389
pulchroſque 214, 670
pulla 190, 290
pullo 313, 48. 333, 611
pulloſque 110, 160
pulmone 71, 801. 353, 372
pulmonibus 262, 201
pulmonis 171, 252
pulſa 61, 563. 154, 511. 199, 290. 292, 205
pulsâ 59, 525
pulſabant 179, 487
pulſabantque 18, 310
pulſant 7, 42. 18, 303. 45, 115
pulſare 109, 133
pulsârunt 330, 529
pulſat 69, 767. 138, 84. 345, 133. 340, 234
pulſata 330, 508
pulſatus 170, 219
pulſavêre 193, 113
pulſavit 152, 448
pulſi 423, 536
pulſis 215, 708
pulſiſque 285, 16
pulſo 186, 692
pulſoque 175, 375
pulſumque 287, 77
pulſus 99, 624
pulſuſque 191, 76
pulvere 32, 649. 109, 106. 209, 542. 241, 528. 256, 35
pulvereamque 186, 705
pulvereumque 193, 113
pulveris 408, 136, 145
pulverulenta 50, 256
pulvinaribus 434, 827
pulvis 217, 780. 408, 137
Pulydamanta 359, 547
pumice 81, 159. 242, 561. 308, 692
Punica 310, 737
puniceo 63, 607. 109, 117. 131, 728
puniceum 155, 536
puniceus 398, 887
punior 283, 778
puppe 159, 653. 188, 1. 328, 464. 329, 579. 467, 727
puppes 225, 103. 341, 10. 367, 93. 423, 550
puppi 100, 651
puppibus 98, 596. 180, 520
puppim 226, 148. 424, 564. 465, 698
puppimque 226, 141
puppis 208, 492. 330, 502. 465, 696
pura 77, 713
purâque 73, 856
puraſque 280, 701
purgamina 326, 409. 450, 327
purgante 400, 952
purgaturque 398, 890
puris 316, 125
puro 59, 530. 117, 348
purpura 119, 398. 163, 61. 224, 80
purpuraque 96, 556
purpureâ 40, 23
purpureæ 82, 184
purpureas 43, 113
purpureaſque 182, 577
purpureis 246, 676. 289, 125. 318, 181
purpureum 93, 485. 224, 93. 305, 596. 379, 394
purpureus 163, 48. 192, 213
purpureuſque 223, 33
purum 200, 327. 211, 594
purus 101, 709
puta 112, 477. 297, 354. 397, 847. 421, 488
putabant 203, 378
putabat 127, 610
putans 219, 828
putant 204, 416. 232, 299. 237, 424
putares 157, 589. 165, 104. 185, 667. 192, 82. 218, 796. 324, 337. 427, 650
putaret 35, 705. 384, 519. 452, 388
putas 244, 614

putat 27, 502. 30, 587. 91, 417. 98, 606. 146, 297. 179, 485. 192, 88. 208, 488. 272, 457. 294, 256. 306, 618. 375, 276. 398, 907. 463, 649
putate 371, 175
putatis 379, 379
putator 427, 649
putatur 110, 171. 236, 385. 441, 111
putavi 157, 584
puteisque 210, 568
putem 440, 107
putes 16, 242. 92, 453. 163, 41. 228, 191. 256, 38. 275, 544. 307, 654. 314, 84. 315, 114. 386, 593. 389, 657. 431, 759
putet 127, 610. 268, 381
putetis 322, 292. 420, 464. 442, 157
puto 61, 566. 85, 266. 223, 60. 327, 425. 384, 523. 457, 497
putrefacta 452, 389
putris 211, 585
Pygmææ 165, 90
Pylios 66, 684
Pylius 235, 365. 359, 542
Pylonque 359, 550
Pylos 177, 418
Pyracmon 356, 460
pyram 263, 231
Pyrame 110, 142, 143
Pyramus 107, 55. 108, 71. 109, 107. 110, 146
Pyrenæus 145, 274, 287
pyreti 355, 449
Pyroëis 45, 153
pyropo 39, 2
Pyrrha 21, 385
Pyrrham 20, 350
Pyrrhus 370, 155
Python 24, 438
Pythona 25, 460

Q.

QUA *adv.* 13, 187. 18, 299. 27, 510. 30, 581. 43, 105. *& alibi plur.*
qua 27, 502. 116, 324, 326. 158, 627. 163, 39. *bis. & alibi.*
quâ 13, 183. 21, 379. 23, 415. 28, 546. *& alibi quàm plur.*
quâque 4, 15. 47, 203. 131, 725. 144, 253. *& alibi.*
quâcunque 70, 791. 97, 570. 106, 28. 199, 282
quadrijugi 46, 168
quadrupedantis 356, 450
quadrupedes 42, 84. 44, 121. 112, 217. 170, 226
quadrupes 445, 222
quæ 6, 49. 7, 63, 70. 8, 87. 12, 163. *& alibi quàm plur.*
quæque 10, 133. 26, 491. 27, 507. 40, 33. *& alibi*
quæcunque 17, 263. 53, 333. 54, 361. 122, 477, *& alibi.*
quædam 22, 404. 23, 426, 427. 39, 13
quærant 61, 565
quæras 61, 567. 80, 141
quæratur 370, 153
quære 142, 181
quærebat 152, 445
quærenti 133, 767. 153, 463. 182, 584. 184, 636. 409, 165. 414, 317. 437, 10
quærere 21, 368. 215, 725
quæri 252, 863
quæris 136, 16
quærit 31, 614. 57, 461. 133, 767. 146, 296. 158, 623. 181, 560, 564. 184, 636. 200, 321. 214, 690. 251, 832
quærite 169, 184
quæritis 59, 512. 367, 89
quæritur 367, 95. 419, 453. 463, 1
quæsîerat 162, 12
quæsîeris 393, 756
quæsîtis 156, 556
quæsita 32, 653. 152, 439. 154, 518. 213, 657. 412, 236.
quæsitæ 154, 489
quæsitamque 250, 799
quæsiti 134, 794
quæsitique 213, 657
qualem 40, 14. 87, 293
qualemve 342, 51
quales 178, 452
qualescunque 58, 487
qualesque 213, 649
qualia 101, 682. 179, 492. 342, 50. 427, 658
qualibet 24, 451
qualis 54, 382. 86, 284. 164, 63. 216, 732. 223, 50. 431, 768. 434, 828
quam *pro nom.* 14, 212. 30, 586. 32, 649. 53, 348. *& alibi quàm plur.*
quàm *adv.* 30, 573. 41, 57. 45, 141. 51, 278. *& alibi plur.*
quamcunque 169, 180
quamprimum 180, 501, 502
quamvis 32, 629. 34, 686. 46, 177. 54, 368. 58, 495. 61, 568. *& alibi plur.*
quandocunque 181, 544
quanquam 13, 185. 22, 395. 31, 613. 82, 186. *& alibi.*
quanta 393, 758. 403, 14
quantâ 133, 770
quantam 397, 876. 452, 381
quantaque 109, 130. 130, 687
quantas 136, 33
quanto 6, 51. 67, 723
quanto *adj.* 76, 44. 375, 280
quantò *adv.* 6, 52. 67, 722, 723. 249, 750. 378, 367
quantóque 25, 464. 378, 366
quantum *adj.* 14, 214. 66, 10. 108, 74. 155, 527. 179, 472. 191, 69. 440, 88
quantùm *adv.* 92, 461. 168, 167. 170, 200. 238, 439. *& alibi.*
quantúmque 364, 11
quantus 129, 657. 354, 408, 396, 842
quantusque 243, 582
quare 59, 512. 65, 664. 115, 285. 414, 316. 428, 664
quartâ 200, 325
quarto 387, 611
quartusque 45, 154
quarum 6, 49. 39, 11. 44, 114. 151, 428. *& alibi.*
quas 13, 195. 26, 493. 52, 309. 66, 699
qualcunque 20, 354. 71, 820
quasi 31, 614
quatenus 250, 784. 404, 40

quater 53, 344. 132, 734. 167, 133. 199, 293. & *alibi.*
quateret 439, 71
quaterque 12, 179. 41, 49. 350, 288
quati 119. 402
quatiatur 358, 521
quatiebant 236, 375
quatiens 135, 9
quatit 230, 227. 352, 329
quatuor 9, 118. 164, 85. *bis.* 185, 679. 341, 15. 414, 311. 444, 199. 446, 239
que nt 440, 79
queat 113, 248. 436, 2
quem 4, 7. 12, 175. 20, 348. 24, 452. & *alibi quàm plur.*
quemquam 352, 346. 383, 496
quemque 143, 212. 150, 402. 164, 73. 191, 59
quercu 391, 716. 395, 799
quercum 29, 563. 352, 328
quercus 78, 91. 212, 623, 630, 635. 244, 620. 248, 743. 249, 758
querelâ 113, 233
querelæ 65, 665
querelas 53, 342. 119, 413. 170, 215. 215, 716
querelis 54, 371. 84, 239
querenda 96, 551
querentes 146, 298
querenti 35, 708. 228, 176
queri 32, 637. 36, 733. 390, 690. 406, 100
queritur 49, 239. 251, 831
querno 235, 369. 352, 342. 355, 436
queror 67, 214
querorque 213, 643
querulas 148, 339
queruntur 85, 245
queſta 53, 347
queſti 108, 84
qui 6, 52. 14, 205. 17, 276. 24, 458, 459. & *alibi quàm plur.*
quique 49, 246. 77, 75. 106, 26. 110, 152. & *alibi.*
quia 4, 18. 70, 796. 78, 87. 89, 362. & *alibi.*
quibus 19, 311. 20, 342. 40, 32. 56, 427. & *alibi quàm plur.*
quibuſque 133, 770
quicquam 4, 8. 7, 68. 61, 566. 71, 812. & *alibi.*
quicquid 43, 95. 425, 603
quicunque 24, 448. 109, 114
quid 22, 397. 26, 480. *ter.* 31, 617. 40, 33. & *alibi quàm plur.*
quidam 437, 19
quidem 27, 519. 56, 436. 62, 563. 65, 667. & *alibi plur.*
quidque 25, 456. 47, 191. 120, 429. 122, 470. 126, 603
quidquid 244, 619. 364, 18
quidve 373, 227. 384, 517
quies 195, 186. 224, 83. 251, 828. 334, 623. 404, 52
quieſcere 58, 489
quiete 444, 188
quietem 32, 626
quietis 92, 437
quilibet 55, 388
quin 7, 60. 143, 227. 165, 96. 181, 539. & *alibi.*
quinos 36, 742. 65, 670. 89, 351
quinque 44, 129. 58, 497. 178, 439. 240, 500. 243, 577, 579. 249, 749. 356, 459. 388, 645. 453, 395
quinquennia 115, 292. 360, 584
quinquennem 414, 325
quinta 6, 46
quippe 23, 430. 73, 852. 406, 91. 422, 525. 440, 84
Quirini 425, 607. 434, 828, 834
Quirino 434, 836. 435, 851
Quiriti 434, 823
quis 16, 248. 22, 400. 59, 518. 75, 6. & *alibi quam plur.*
quiſquam 19, 322. 41, 59. 369, 145. 379, 390
quiſque 7, 59. 13, 183. 41, 58. 99, 642. & *alibi.*
quiſquis 5, 32. 33, 679. 92, 455. 98, 613. & *alibi.*
quiſve 56, 437
quo *pronom.* 16, 257. 20, 359, 360. 46, 168. 57, 455. & *alibi quàm plur.*
quò *adv.* 40, 19. 53, 356. 57, 470. 81, 165. & *alibi plur.*
quocunque 32, 628
quod 4, 1. 8, 77. 11, 142. 22, 409, 410. & *alibi quàm plur.*
quodam 60, 552. 422, 516
quodque 32, 657. 35, 720. 50, 251. 72, 841. & *alibi*
quodcunque 43, 102. 183, 618. 214, 683. 224, 75. 373, 236. 439, 72
quodvas 40, 44
quondam 36, 751. 58, 280. 60, 536. 64, 636. 89, 342. 94, 493. & *alibi plur.*
quondamque 58, 490
quoniam 13, 194. 107, 53. 113, 249. 129, 654. & *alibi*
quoquam 136, 24
quoque 6, 57. 9, 101. 11, 145. 15, 235. & *alibi quàm plur.*
quorum 59, 510. 68, 738. 79, 125. 150, 403. & *alibi.*
quos 13, 194. 15, 230. 25, 461. 36, 731. & *alibi plur.*
quoſcunque 34, 693
quoſlibet 443, 160
quoſque 50, 263. 242, 568
quot 243, 588. 396, 823. 408, 137
quota 209, 522
quotes 58, 491. 90, 375. 91, 427, 428. 179, 481. 211, 589, 593. 216, 739, 740. 246, 679. 427, 643
quotieſque 94, 495. 126, 588. 179, 469
quove 31, 614. 92, 455

R.

RAbidâ 204, 413
rabidi 357, 494
rabie 325, 370
rabieque 325, 369
rabiem 15, 234. 263, 212
rabiemque 123, 503
rabies 97, 567. 135, 7. 405, 66. 458, 521
racemifero 453, 413
racemis 93, 484

radere

radere 307, 654
radiabant 39, 4
radiante 128, 637
radiantia 187, 720. 200, 325
radiantibus 265, 272
radiantis 368, 105
radiare 315, 115
radiataque 111, 193
radice 53, 349. 114, 269. 197, 226. 236, 379. 267, 351. 314, 70. 404, 56. 413, 292. 429, 713. 460, 562
radices 62, 583. 198, 264
radicibus 28, 551. 114, 54. 268, 366. 459, 548
radicis 427, 633
radii 52, 317
radiis 7, 62. 37, 768. 46, 171. 108, 82. 113, 241. 163, 56. 218, 809. 283, 794. 333, 594
radio 114, 275
radiorum 113, 247
radios 40, 41. 44, 124. 108, 99
radiosque 204, 411
radium 167, 132
radix 109, 126. 181, 557. 246, 666. 301, 491. 314, 78
rami 150, 390. 249, 760. 269, 393. 333, 600
ramis 18, 303. 29, 566. 54, 365. 110, 158. 132, 746. 146, 295, 299. 211, 586. 212, 622, 636. 231, 257. 232, 295. 235, 367. *& alibi.*
ramisque 212, 629
ramo 198, 277. 350, 268
ramos 28, 550. 29, 555. 53, 352, 359. 118, 375. 128, 638. 212, 636. 248, 723. 267, 345. 312, 29. 314, 84. 341, 22. 395, 812. *& alibi.*
ramosque 268, 361
ramosa 230, 237
ramosam 257, 73
ramum 238, 462. 355, 442. 407, 114
ramumque 208, 498
ramus 91, 410. 237, 410
ranæ 175, 381
ranas 452, 375
rapacibus 242, 550
rapacis 230, 243
rapax 191, 65. 251, 837
rapere 178, 464
rapi 214, 702. 400, 946. 458, 526
rapiam 183, 617
rapiare 416, 355
rapidas 83, 209. 350, 274
rapidæ 44, 123
rapidâs 189, 6. 258, 104
rapidi 64, 637. 230, 225. 431, 764
rapidisque 5, 36
rapidissima 67, 716
rapido 200, 326
rapidum 84, 242. 176, 399
rapienda 151, 416
rapiet 394, 773
rapimur 380, 420
rapinæ 154, 492. 285, 28. 434, 818
rapior 239, 491
rapis 336, 676
rapit 102, 730. 117, 363. 123, 517. 133, 758. 183, 598. 215, 709. 239, 471. 259, 121. 329, 489. 350, 271
rapite 101, 694
rapitur 19, 311. 41, 70. 196, 222
rapiunt 18, 287. 90, 374. 348, 225
rapiuntque 47, 205
rapta 136, 19. 155, 520. 173, 311. 267, 327. 381, 450. 446, 233. 455, 442
raptâ 184, 632. 197, 249. 228, 174. 249, 754. 340, 5. 420, 468
raptaque 139, 120. 150, 395
raptæ 214, 700. 252, 850. 259, 133
raptæque 183, 598
raptam 140, 137. 178, 464. 473, 840
raptamque 151, 425. 349, 231. 377, 345
raptas 177, 430. 393, 731
raptatur 49, 234
raptaturque 348, 223
rapti 420, 470
raptis 49, 237
rapto 11, 444. 215, 730. 240, 504. 322, 291
raptor 150, 402. 180, 518. 186, 710
raptore 361, 609
raptores 238, 438
raptoresque 303, 540
raptos 123, 496
raptu 102, 722
raptum 201, 359. 265, 271
raptusque 338, 756
rapuêre 199, 289. 235, 361. 312, 22. 313, 37. 372, 202
rapuit 377, 337
rapuit 132, 745. 349, 247. 394, 775
rara 11, 445. 272, 474. 361, 600. 415, 337
raras 250, 800
rari 355, 437
rarior 415, 337
raris 242, 567
rarissima 222, 622. 386, 588
raro 368, 117
rarus 338, 766
rasa 77, 75
rasilis 234, 318
rastra 402, 2
rastrique 313, 36
rastris 394, 765
rastroque 9, 101
rastrorumque 51, 287
rata 118, 387. 280, 702. 433, 815 464, 683
ratæ 88, 341. 124, 545
rate 19, 319. 465, 693
ratem 332, 557. 378, 366. 411, 232. 465, 607
rates 207, 471. 226, 143. 341, 7. 342, 65. 364, 6. 405, 76. 406, 85. 423, 548. 468, 754
rati 410, 181
ratibus 226, 153
ratibusque 191, 63
ratione 34, 688. 111, 183. 119, 409. 189, 10. 389, 671. 429, 701
rationis 442, 150
ratis 101, 687. 232, 302. 329, 493. 330, 513. 423, 563
ratos 411, 230
ratus 130, 675. 142, 203. 219, 841
rauca 175, 377. 339, 783
raucaque 160, 678
raucis 118, 391
rauco 58, 484. 157, 600. 232, 287. 385, 567. 406, 100
rauços 418, 409

raucum

raucum 413, 280
re 259, 127. 379, 383. 385, 569
reque 92, 368
rear 299, 400. 366, 65
rebar 383, 497. 410, 203
rebellant 387, 619
rebelles 468, 754
rebus 21, 380. 55, 395. 155, 524. 182, 575. 191, 59. 198, 275. 360, 573. 374, 265. 377, 326. 449, 314. 451, 361. 452, 391. 462, 632
recalfecit 238, 444
recanduit 101, 707. 124, 530. 192, 78
recedat 31, 609
recedit 226, 139
recens 8, 80. 23, 424. 77, 73. 85, 260. 132, 744
recenſent 383, 481
recenſerem 399, 932
recentem 473, 846
recentes 41, 63. 98, 601. 120, 434. 215, 714. 239, 488. 269, 393. 286, 48
recenti 12, 164. 23, 434. 108, 96. 123, 504. 265, 267. 427, 645. 452, 379
recentia 248, 723. 437, 26. 460, 557
recentibus 213, 652. 236, 370
receperat 265, 779
receperunt 327, 417
recepi 145, 275. 400, 959
recepit 90, 384. 151, 424. 244, 629. 388, 633. 425, 608
recepta 6, 41. 140, 138. 169, 188
receptâ 59, 529
receptæ 442, 159
recepto 64, 652. 206, 455. 285, 10. 315, 101. 407, 107
receptos 391, 709
receptus 20, 340. 34, 686. 94, 504. 209, 516. 414, 297. 461, 584
receſſit 7, 61. 192, 99. 243, 589. 280, 700. 313, 43. 319, 216. 328, 466. 342, 36. 353, 359. 449, 312
receſſu 12, 177. 81, 157. 333, 592. 412, 261
receſſus 214, 670. 308, 691. 398, 902
recidat 170, 212
recidendum 13, 191
recidere 394, 766
recidimus 285, 18
recidit 291, 180
recinctas 195, 182
recingitur 123, 511
recingor 157, 593
recingunt 22, 398
recipit 159, 658. 251, 835. 287, 77
reciſum 257, 71
recludam 442, 144
recludere 223, 41
recludit 199, 285
reclusâ 432, 776
reclusis 213, 647
recognoſcit 313, 62
recolligat 196, 216
recondiderat 10, 139
recondere 357, 482
recondidit 110, 146. 335, 649. 341, 17
recondita 86, 273. 117, 339
reconditus 30, 583
recordati 391, 705
recordor 219, 818. 455, 436. 469, 774
recta 70, 776
rectior 77, 78
recto 71, 822. 218, 787
rectoque 213, 640
rector 19, 331. 33, 668. 41, 60. 47, 186. 134, 798. 144, 242. 171, 242. 207, 481. 273, 498. 319, 207. 329, 482, 493. 353, 364. 386, 599. 474, 860
rectorque 72, 848. 264, 245
rectum 67, 715. 191, 72
rectumque 8, 90
recubare 166, 109
recultæ 159, 647
recumbere 209, 539
recumbit 292, 195
recurſus 178, 450. 276, 593. 328, 454
recurvâ 328, 464
recurvam 226, 141. 465, 698
recurvas 427, 632
recurvatis 49, 246
recurvis 147, 327
recurvo 100, 665
recuſat 21, 385. 163, 51. 291, 171
recuſem 162, 25
recuſet 421, 486
recuſo 301, 484
reddant 159, 656
reddat 155, 521. 260, 154. 333, 608. 374, 272
redde 212, 618. 240, 505. 367, 78. 404, 36
reddebant 247, 717
reddebat 94, 498
reddemus 227, 166
reddentemque 434, 823
reddere 64, 644. 89, 361. 173, 308. 191, 64. 292, 203. 347, 187
reddêre 417, 383
redderet 385, 553
reddi 199, 296
reddique 294, 256
reddidit 23, 423. 66, 695. 167, 122. 174, 330. 218, 800. 231, 253. 413, 272. 452, 379. 463, 635
reddit 255, 29. 302, 513. 315, 99. 364, 26. 449, 313
redditque 328, 466
reddita 93, 476. 252, 870. 332, 558. 459, 534
reddite 379, 372. 382, 472
redditur 61, 563. 136, 15. 216, 757. 447, 276
redditus 20, 348
reddunt 308, 702. 333, 601
redeamus 367, 77
redeant 99, 631
redeat 196, 216. 272, 479
redegit 5, 33
redemit 354, 393
redeo 215, 719
redeunt 17, 281. 36, 741. 95, 572. 293, 219. 414, 304. 446, 249
redeuntque 101, 684
redeuntum 30, 588. 34, 698
redeuntia 418, 423
redeuntibus 221, 3
redeuntis 271, 450. 301, 479
redibam 215, 723
redière 196, 200. 276, 582. 422, 527
redigantur 408, 149
redigar 170, 199
rediit 88, 331. 93, 474. 113, 231. 180, 531. 197, 236. 276, 582. 295, 280. 300, 442. 400, 958. 422, 519,

719. 431, 766
redimat 382, 472
redimebat 382, 473
redimicula 294, 265
redimitus 254, 3. 264, 238. 427, 654
redire 286, 39
rediret 307, 674. 332, 580
redis 337, 728
redit 55, 409. 66, 698. 108, 103. 109, 129. 122, 479. 176, 401. 218, 789. 938, 900
reditum 155, 542
reditura 213, 664
redituram 178, 442
redolent 119, 393
redolentia 246, 675. 440, 80
reducere 165, 107. 377, 333
reducet 80, 150
reducit 452, 381
reducto 345, 132
reducunt 328, 461
reduncо 359, 562
reduxi 473, 229
refeci 370, 172
refecta 219, 827
refelli 36, 759
refer 122, 478. 147, 335. 393, 747
referam 218, 797. 254, 5. 267, 328. 356, 450. 374, 255. 413, 279. 429, 696. 471, 815
referamus 106, 41
referat 106, 43. 265, 277. 380, 401. 410, 192
referebam 215, 710
referebat 255, 15. 381, 443. 404, 52
referemus 110, 170
referens 12, 165. 127, 615. 420, 473
referente 214, 689. 358, 537
referentem 368, 122
referentia 462, 620
referitur 117, 349
refero 61, 562. 455, 451
referre 34, 700. 84, 225. 100, 659. 178, 449. 359, 540. 372, 205. 400, 955. 403, 19. 434, 831. 440, 93
referrem 375, 283
referrent 134, 797
referri 238, 446
refers 32, 656. 51, 286. 92, 462. 145, 271. 244, 614
refert 34, 700. 40, 35. 85, 245. 147, 337. 199, 302. 207, 481. 208, 503. 214, 692. 219, 830. 251, 810. 269, 394. 276, 580. & *alibi*.
refertque 332, 563
referunt 267, 346. 346, 160. 430, 742. 464, 681
referuntur 246, 672. 405, 77. 219, 823
reflectitur 156, 547
reflectunt 201, 341
refluitque 227, 163
refluum 198, 267
reformatus 269, 399
reformet 320, 254
refoventque 241, 536
refovet 292, 187
refrigerat 398, 903
refringit 182, 597
refixit 355, 422
refugam 286, 42
refugerat 287, 79
refugerit 262, 206
refugit 29, 556. 32, 641. 56, 443. 58, 501. 225, 95
refugitque 197, 239
refundit 329, 488
refuſo 335, 657
regale 72, 842. 151, 422. 279, 689
regalemque 12, 171
regales 179, 488
regalia 83, 204. 135, 2. 183, 614
regalis 164, 74
regaliter 55, 397
regant 7, 59
rege 128, 633. 200, 329. 371, 187. 368, 632. 392, 717. 426, 623
regebant 191, 75
regebat 223, 34
regem 50, 261. 139, 97. 189, 7. 197, 249. 200, 328. 213, 666, 667. 224, 89. 255, 17. 315, 92. 461, 589
regemque 213, 651. 417, 401
regentis 14, 207
regere 43, 86
reges 176, 413. 322, 299. 373, 232
regestâ 318, 138
reget 472, 834
regi 309, 561. 884, 530. 416, 371. 436, 2
regique 307, 328
regia *subſt.* 16, 257. 27, 516 39. 1. 51, 298. 120, 438. 122, 468, 470. 169, 177. 206, 452. 227, 154. 381, 431
regia *adj.* 61, 570. 73, 868. 117, 362. 165, 94. 174, 332. 189, 21. 222, 14. 224, 90. 255, 21. 264, 259. 286, 46. 338, 754. 348, 214. 383, 483, 484. 384, 523. 388, 638. 425, 592. 434, 823, 829
regimen 97, 592. 331, 552
regina 59, 512. 85, 265. 154, 507. 155, 543. 182, 590. 325, 389. 385, 545
reginam 125, 552
regio 7, 72
regione 230, 232. 422, 517. 439, 62
regionibus 178, 459. 196, 225. 296, 306. 342, 41
regionis 47, 203
regis 72, 843. 133, 764. 159, 650. 203, 385. 204, 395. 223, 43, 52. 300, 436. 305, 606. 319, 211. 333, 891. 334, 627. 382, 470. 416, 359. 434, 837. 465, 767
regiſque 140, 147. 375, 276
regit 149, 370. 214, 684. 286, 47
regna 7, 61. 123, 511. 145, 277. 190, 38. 207, 472. 243, 955. 255, 18. 285, 15, 35. 322, 284. 388, 649. 407, 111. 424, 569. 432, 774. 459, 531. 473, 859
regnaque 263, 232
regnabat 412, 234
regnarat 426, 620
regnat 16, 241. 251, 829. 271, 437. 348, 221. 397, 854
regnata 244, 623
regnataque 392, 720
regni 149, 368. 168, 153. 222, 10. 256, 49. 285, 30. 393, 758. 403, 20
regnive 143, 218
regnis 128, 628. 271, 444. 301,

301, 486. 398, 881
regno 13, 182. 149, 378. 278, 668. 290, 148. 433, 804
regnorum 156, 566
regnum 11, 152. 122, 477. 131, 705. 178, 463. 240, 495. 327, 270. 391, 712. 406, 86. 415, 331. 425, 590. 426, 614
regnumque 384, 522. 457, 475
regunt 271, 433
reguntur 169, 179
rejeci 255, 32
rejecit 122, 475
rejectura 274, 512
rejice 428, 677
rejicere 62, 582
rejiceret 276, 606
relabens 334, 619
relabi 98, 616
relanguit 172, 291
relapſa 286, 57
relatis 170, 214. 368, 122
relatu 134, 793. 260, 167
relatus 262, 188. 405, 83
relaxant 17, 281
relecto 227, 173
relegantque 125, 570
relevare 174, 354. 219, 815. 266, 318. 457, 496
relevâſſe 437, 16
relevat 316, 129
relevere 279, 674
relicta 345, 144
relictâ 72, 847. 99, 649. 115, 293. 121, 447. 225, 108. 302, 504. 323, 427. 442, 158. 457, 487
relictæ 229, 221
relictas 165, 105. 232, 277
relictis 129, 668. 144, 252. 278, 643. 391, 707. 436, 7. 442, 148. 459, 541
relicto 68, 730. 54, 369. 113, 225. 320, 258. 339, 772. 474, 869
relictum 20, 347. 47, 187. 73, 873. 331, 543. 385, 552. 444, 184
relictus 195, 170. 366, 56. 410, 178. 411, 217
religârat 381, 439
religaret 430, 735
religata 130, 683. 427, 645
religatâ 412, 248
religatam 130, 672
religatus 419, 445
religione 308, 693
relinquam 190, 52. 191, 55. 277, 619. 336, 704. 409, 175. 464, 658
relinquant 108, 86
relinquar 190, 41
relinque 153, 299. 306, 620. 356, 476
relinquentur 450, 349
relinquere 297, 341
relinquet 169, 196
relinqui 293, 235. 458, 526
relinquis 225, 119
relinquit 28, 538. 69, 771. 76, 39. 108, 101. 126, 589. 162, 34. 201, 357. 301, 459. 478. 307, 670. 381, 428. 406, 87, 100. 416, 363. 422, 513
relinquite 247, 691
relinquitur 304, 585
relinquo 61, 576. 117, 336
relinquunt 46, 167. 52, 315. 170, 202. 380, 421. 400, 939. 419, 446
reliquerat 31, 598. 278, 645. 416, 348
reliquerunt 393, 734
reliqui 215, 732
reliquit 11, 150. 26, 494. 27, 526. 47, 186. 97, 585, 590. 140, 136. 275, 563. 287, 66. 307, 662. 321, 277. 323, 327. 349, 251. 366, 71. 384, 522. 401, 966. 459, 539
reluctanti 350, 264
reluxit 334, 617. 431, 769
rem 91, 417. 366, 49. 368, 104
remanente 228, 181
remanet 28, 552. 94, 493
remanſit 132, 750. 156, 563. 160, 677. 231, 255. 264, 263
remeabat 460, 569
remeâſſe 456, 480
remeat 334, 632
remi 423, 551
remige 178, 445. 225, 103
remigioque 230, 228
remigis 378, 367.
reminiſcitur 16, 256. 175, 383. 190, 293. 337, 714
reminiſcor 388, 642
remis 98, 598, 619. 100, 657. 156, 558. 180, 512. 226, 138. 405, 75. 465, 703
remiſque 392, 728
remiſit 46, 185. 47, 200. 94, 500. 215, 718. 266, 314. 453, 414
remiſſis 113, 229. 150, 399. 170, 228. 266, 315. 136, 35
remiſſos 88, 319
remiſſurus 139, 95
remittas 180, 501
remittat 90, 378
remittent 328, 452
remitti 31, 604
remittis 92, 460
remittit 47, 191. 167, 144. 297, 330. 325, 376
remittunt 390, 702
remoliri 148, 354
remollescit 278, 661. 295, 185
remollescunt 21, 378
remoramina que 97, 567
remorata 109, 137. 307, 671
remoratur 372, 220
remoretur 320, 233
remos 18, 294. 100, 664, 676. 328, 462. 329, 475, 486. 421, 507
remorâ 17, 279. 389, 676
remotam 184, 638
remotis 19, 328. 242, 571
remoto 368, 100
remotos 420, 62
remotus 338, 764
remove 143, 216
removebitur 343. 91
removente 179, 493
removerat 108, 81
removere 198, 256
removêre 227, 157
removete 382, 467
removi 99, 645. 379, 373
removit 33, 674. 154, 488. 163, 43. 184, 649. 362, 626. 381, 432. 410, 187
remugis 32, 657
Remulus 426, 617
Remulusque 426, 616
renarrant 173, 316
renarro 159, 634
renasci 453, 402
renidens 304, 558
renovamine 248, 729
renovantur 420, 465

renovare

renovare 271, 424
renovat 329, 472
renovata 196, 215
renovataque 141, 156
renovatus 9, 110
renovaverat 441, 325
renuente 234, 325
renuêre 463, 649
reor 22, 394. 327, 438. 357, 505. 364. 14
reos 438, 42
repagula 45, 155. 139, 120. 432, 783
repandus 100, 680
reparabat 4, 11
reparabile 21, 379
reparare 21, 363
reparasque 334, 625
reparat 446, 253
reparatque 112, 216
reparata 22, 413
repelli 277, 631
repellite 469, 777
rependatur 66, 694
rependis 136, 15
repens 342, 61
repente 119, 402. 126, 586
repentinos 135, 5
repercussæ 92, 434
repercusso 43, 110. 134, 783
repercussum 291, 184
reperire 155, 519, 520
reperit 153, 477
reperitur 298, 377. 470, 795
reperta 32, 654. 34, 687, 688. 154, 518. 156, 572. 211, 592
repertis 176, 408
repertum 14, 214
repetam 260, 147
repetamus 81, 151
repetat 155, 530
repetatne 83, 204
repetebam 219, 814
repetenda 229, 212
repetendaque 400, 947
repetendus 277, 615
repetens 44, 125. 179, 491. 258, 103. 393, 739
repetîsse 181, 562. 411, 232
repetit 153, 464. 303, 530. 337, 711
repetitque 272, 471
repetita 132, 734. 153, 473. 227, 171. 464, 684
repetitaque 162, 20. 249, 769. 309, 726
repetiti 178, 439
repetitum 270, 422. 350, 287
repetoque 98, 604
repetunt 22, 388. 121, 463
repleam 200, 334
replent 346, 156
repleri 246, 679
replet 20, 338. 84, 239. 199, 286
repletum 257, 87
reponere 359, 557
reponit 295, 269. 453, 407
reponunt 104, 10
reponuntur 16, 259
reportat 90, 369
reposco 371, 180. 372, 200. 373, 235
reposcunt 417, 401
repperit 31, 607. 53, 337. 109, 108. 153, 477. 230, 246. 383, 487. 427, 653
reppulerint 216, 740
reppulit 70, 786. 77, 64. 260, 164. 303, 527
reprehensa 458, 526
repressit 36, 755. 182, 583. 260, 163
repugnas 189, 11. 320, 239
repugnat 26, 489. 43, 87, 103. 90, 376. 224, 73. 296, 319. 473, 854
repulsa *part.* 95, 533. 180, 512. 345, 124
repulsâ 131, 711
repulsa *nom.* 276, 580. 401, 967. 404, 42
repulsæ *nom.* 90, 395. 347, 199. 458, 503
repulsæ *particip.* 287, 82
repulsam *nom.* 43, 97. 86, 289
repulsis *part.* 393, 735
repulso 71, 817. 397, 860
repulsus 323, 333
repurgat 425, 603
repurgato 145, 286
requiem 128, 629. 345, 135. 346, 146
requiemque 28, 541. 128, 642. 244, 628
requies 219, 812. 298, 377
requiescere 304, 556. 308, 688
requiescit 110, 166. 428, 665
requieverit 75, 12
requievit 129, 662. 301, 480. 304, 557
requiram 230, 232
require 60, 551
requirens 53, 336
requirenti 130, 680
requiret 66, 692
requiris 209, 521. 217, 762. 372, 211. 422, 508
requirit 75, 9. 109, 129. 207, 479. 436, 6. 446, 235. 370, 154
requiro 209, 515. 400, 940
rerum 4, 9. 8, 79. 23, 419. 40, 31. 50, 259. 52, 300. 80, 144. 128, 641. 129, 649. 208, 509, 522. 212, 614. 223, 49. *& alibi*
rerumque 185, 677. 446, 252
res 23, 433. 62, 591. 80, 138. 94, 511. 113, 223. 125, 550. 173, 319. 209, 513. 219, 831. 248, 725. 259, 122. 269, 397. *& alibi.*
resque 43, 89. 89, 350. 119, 394. 426, 610. 468, 748
rescierit 56, 424
rescindere 65, 677, 678. 359, 543. 432, 784
resecare 318, 182
resecat 245, 649
resectas 198, 264
resecuta 163, 36. 252, 863. 393, 749
rescidit 173, 301. 192, 102. 214, 671. 287, 88. 428, 659
reseminet 452, 392
reserabo 442, 145
reserabit 223, 61
resertis 193, 762
reserato 185, 663
reseratque 298, 384
reservant 370, 168
reservent 213, 657
residant 258, 95
residens 30, 575. 149, 364. 289, 124. 394, 787
residentem 266, 310
residerat 191, 76
resides 419, 436
residunt 447, 272
resilire 100, 677. 175, 374
resilit 357, 480
resimas 406, 95

reſiſtere 18, 288. 262, 191
reſiſti 262, 200
reſiſtit 27, 503
reſiſtite 296, 322
reſiſtunt 450, 339
reſolvent 64, 654
reſolvi 417, 400
reſolvit 15, 227. 184, 643. 243, 587
reſolvite 21, 382
reſolvo 51, 282
reſoluta 272, 468. 273, 483
reſolutum 198, 253
reſonabat 234, 320. 348, 214
reſonabilis 89, 358
reſonant 216, 333. 307, 668
reſonare 192, 106
reſonat 84, 231
reſonis 94, 496
reſpergit 425, 604
reſpexit 363, 4
reſpice 335, 659. 457, 494
reſpicere 143, 224. 331, 547
reſpiceret 324, 354
reſpiciens 76, 22. 117, 339. 351, 314
reſpicio 409, 173
reſpicit 47, 190. 72, 874. 90, 383. 203, 389. 229, 216. 314, 66. 408, 129. 464, 646
reſpiramen 345, 142
reſpiramina 72, 828
reſponde 110, 143
reſponderat 90, 380
reſpondere 421, 497
reſpondet 361, 618
reſpondit 68, 742. 225, 96. 242, 560. 328, 441
reſponſa 88, 340
reſponſique 95, 527
reſponſura 90, 387
reſtabam 101, 688
reſtabant 143, 208
reſtabas 35, 728
reſtabat 34, 700. 57, 471. 65, 655. 173, 298. 179, 486. 252, 847. 237, 80. 282, 769. 307, 673
reſtagnantis 324, 364
reſtant 126, 581. *bis*. 383, 507. 454, 430
reſtare 379, 379. 400, 947. 419, 439
reſtat 21, 365. 298, 373. 381, 615. 417, 396. 469, 767
reſtatque 152, 437
reſtet 181, 539
reſtitit 58, 500. 174, 327. 425, 604. 460, 569. 465, 690
reſtituit 15, 407. 316, 135
reſto 99, 626. 384, 516
reſumere 256, 59. 262, 193
reſumit 274, 524
reſumptâ 467, 743
reſumptis 129, 665
reſupina 50, 267. 172, 275
reſupino 345, 138
reſupinoque 36, 730
reſupinum 367, 86
reſupinus 109, 121. 138, 84. 148, 352. 349, 239. 352, 324. 458, 520
reſurgebant 57, 453. 222, 11
reſurgere 148, 349. 192, 81
reſuſcitat 239, 474. 421, 495
retardat 78, 92
retegatur 148, 357
retegente 221, 1
retendit 56, 419
retenta 33, 675. 53, 349. 97, 566. 353, 372
retentantem 263, 208
retentas 388, 635
retentat 36, 746. 139, 117. 339, 792
retentatis 417, 382
retentis 301, 474
retentos 81, 166
retentus 99, 628. 236, 379
retexi 377, 336
retexit 365, 38. 382, 459
retexite 285, 31
retexitur 446, 249
retexuit 209, 531
retia 89, 356. 123, 513. 215, 706. 217, 772. 234, 531. 291, 171. 324, 362. 399, 922, 933. 436, 473
retiaque 111, 77
reticere 89, 357. 319, 185
retices 32, 655
retinacula 225, 102. 337, 712. 423, 457. 465, 696
retinebat 8, 81. 62, 586
retinens 163, 35. 208, 497. 275, 575. 352, 348
retinente 140, 127
retinentia 184, 644
retinere 47, 192. 317, 175. 336, 687. 395, 809. 415, 340
retinet 32, 647. 297, 342. 350, 285
retorqueat 131, 716
retorſerunt 308, 696
retractant 125, 569
retractat 295, 288. 298, 370
retracto 215, 719
retrahebat 78, 87
retraxi 373, 237
retro 28, 529. 78, 88, 91. 82, 187. *& alibi*.
retroque 109, 134. 251, 812. 345, 136
retroverſus 129, 656
retuleram 218, 795
retulit 23, 437. 52, 303. 90, 387. 175, 383. 369, 141. 414, 310. 437, 11. 461, 586
retuſa 357, 496
revellere 352, 356
revelli 110, 152, 153. 243, 584. 260, 168
revellit 197, 226. 257, 86. 351, 300
reverentia 194, 146. 211, 609. 259, 123. 271, 427. 275, 555. 294, 251
reverſurum 328, 453
revertar 225, 113
revertebar 157, 585
revertentes 67, 714. 322, 303
reverti 181, 563. 301, 461. 373, 248
revertitur 178, 467. 251, 822. 394, 777
revexit 380, 402
revincta 136, 22
revinctâ 298, 379
revinctam 319, 212
revireſcere 55, 408. 199, 305
revixit 192, 77
revocabile 172, 264
revocamina 62, 596
revocantis 27, 503
revocare 20, 335. 113, 248. 195, 177. 277, 617
revocata 300, 452
revocataque 218, 794
revocate 96, 548

revolet 281, 741
revolvor 297, 335
revomitque 393, 731
revus 376, 414. 438, 36
revulſam 398, 882
revulſum 137, 39. 350, 281. 352, 341
revulſus 52, 316
revulſo 410, 181
revulſos 333, 554
Rex 16, 251. 148, 356. 159, 650. 179, 490. 180, 520. 192, 102. 244, 603. 290, 155. 315, 99. 316, 142. 318, 205. 325, 383. 372, 217. 381, 436. 390, 619. 414, 321. 401, 581, 585
Rexque 341, 30
rexerat 54, 370
rexerit 55, 393
rexit 112. 212. 432, 773
Rhadamanthon 271, 439
Rhadamanthus 271, 435
Rhamnuſia 91, 406
Rhamnuſidis 429, 694
Rhenique 81, 171
Rhegi 402, 5
Rhegion 404, 48
Rhenum 50, 258
Rhefi 383, 249
Rhefum 367, 98
Rhetenore 422, 504
Rhodammque 50, 258
Rhodize 360, 574
Rhoden 202, 365
Rhodope 48, 222. 181, 589
Rhodopeius 283, 11. 286, 50
Rhodopen 165, 87. 287, 77
Rhodoſque 112, 204
Rhœtæi 318, 197
Rhœti 137, 38
Rhœtus 350, 271, 285
ridet 158, 481
ridens 36, 741. 77, 72. 100, 674. 108, 93. 175, 378. 313, 59. 318, 136. 325, 367. 404, 65. 409, 163
ridens 139, 115
rident 160, 689
ridentem 123, 516. 266, 317
ridet 56, 429. 94, 514. 100, 657. 444, 205
ridunt 327, 419
rigebant 78, 100. 316, 122
rigebat 250, 807
rigent 182, 573. 421, 503
rigeſcere 268, 357. 424, 564
rigeſcunt 54, 364
riget 71, 823. 124, 527. 316, 150. 390, 691
rigidâ 427, 647
rigidas 277, 613
rigidi 222, 20. 313, 45
rigidique 250, 797
rigidis 237, 428. 299, 425. 396, 846. 437, 797
rigido 71, 813. 79, 118. 160, 673
rigidoque 123, 518
rigidos 263, 225. 394, 765
rigidum 257, 85. 294, 242
rigore 290, 139. 295, 283
rigorem 22, 401. 132, 746
rigori 432, 794
riguerunt 143, 209
riguiſſe 125, 565
riguo 245, 646. 395, 797
rima 330, 515. 414, 304. 448, 301
rimâ 107, 65
rimas 47, 211. 302, 512. 308, 891
rimis 50, 260
ripa 158, 602
ripâ 53, 337. 258, 109. 287, 74. 338, 769. 404, 49. 418, 427
ripæ 36, 729. 50, 250. 157, 598. 242, 552. 271, 449. 313. 53
ripam 175, 373. 258, 114, 118
ripas 32, 639, 640. 49, 241. 50, 252. 54, 371. 467, 733
Riphea 352, 352
ripis 5, 39. 6, 42. 64, 637. 157, 591. 196, 199. 197, 228
riſere 111, 188
riſile 268, 316
riſit 67, 704. 124, 524. 257, 66. 394, 774
riſitque 152, 452
riſus 70, 778
ritè 85, 264. 218, 803. 388, 633. 442, 144
ritibus 182, 591
ritu 34, 695. 187, 717. 198, 256. 238, 89. 299, 398. 303, 536
ritusque 445, 222
ritus 273, 499. 436, 5. 457, 483
rituſque 440, 93
rivi 234, 334
rivo 278, 655
rivos 152, 435
rivus 57, 456. 333, 603
robora 18, 303. 78, 94. 140, 123. 186, 691. 196, 204. 208, 510. 249, 769. 314, 82, *bis.* 83. 352, 329. 358, 515. 417, 391. 445, 229. 454, 421
robore 78, 92. 248, 743. 249, 770. 337, 443. 302, 503. 352, 331. 349, 350. 423, 549
roboribuſque 212, 632
roboris 55, 404. 249, 748. 444, 202
robur 249, 753. 302, 492
robuſta 139, 120
robuſtior 444, 206. 445, 207
rodunt 390, 691
roga 162, 33
rogabam 174, 329. 336, 695
rogabat 143, 223. 179, 469
rogaberis 403, 31
rogabo 93, 465
roganda 151, 415
rogando 46, 183
rogandos 171, 263
rogant 16, 248. 55, 396. 106, 31. 322, 290. 347, 176. 400, 951. 421, 484
rogantem 61, 566. 180, 523. 252, 863. 298, 393
rogantes 200, 308
roganti 84, 240. 152, 449. 162, 33. 282, 751. 303, 552. 336, 683
rogantis 195, 169. 326, 399
rogarem 223, 53
rogari 332, 583. 403, 30
rogat 21, 386. 36, 735. 41, 47. 86, 288. 173, 301. *bis.* 185, 684. 197, 249. 254, 2. 382, 471. 432, 787
rogata 100, 653. 182, 579
rogati 110, 154
rogato 86, 285
rogatus 159, 651
rogavi 408, 138
rogavit 192, 90
rogem 93, 465

roger 93, 465
roges 293, 220. 396, 823
rogique 390, 687
rogis 110, 166. 211, 610
rogos 211, 609. 323, 333
rogum 387, 610
rogumque 63, 619
rogus 239, 478. 387, 601. 442, 156
Romam 454, 431. 461, 597
Romana 433, 800, 809
Romanæ 435, 849
Romanam 467, 736
Romane 463, 637, 654
Romani 434, 837
Romanique 472, 826
Romanum 14, 201
Romcchiumque 465, 705
Romule 433, 806
Romuleæ 462, 625
Romuleos 435, 845
Romulus 460, 561
rorant 17, 267
rorantia 20, 339. 82, 177
rorat 387, 622
rore 81, 164. 114, 263. 297, 360. 313, 57. 354, 410. 429, 708
roreſcit 446, 246
ros 159, 635
roſaria 465, 708
roſarum 43, 113
roſâve 354, 410
roſeo 215, 710
roſtris 85, 249
roſtriſque 387, 613
roſtro 28, 536. 131, 706. 160, 673. 165, 97. 226, 147. 236, 371. 309, 713. 337, 735, 738. 413, 282. 417, 391. 441, 113
roſtrum 54, 376. 155, 545. 185, 673
rota 45, 139. 458, 522
rotâve 24, 448
rotæ 43, 108. 44, 133
rotarum 170, 219
rotat 123, 518
rotatis 42, 74. 263, 221
rotato 351, 296
rotatum 263, 217
rŏtis 80, 150
rotiſque 52, 312
ruat 141, 166
rubebant 343, 71
rubefactaque 379, 394
rubefecit 236, 383
rubens 350, 277
rubent 93, 484. 325, 375
rubentem 122, 482
rubentes 54, 375
rubenti 116, 332. 288, 101
rubentia 170, 222
rubeſcere 44, 116. 98, 600
rubeſcunt 386, 581
rubet 444, 193
rubetis 9, 105
rubigine 70, 776. 250, 802
rubor 114, 268. 116, 329. 163, 47. 210, 555. 398, 887
rubore 26, 484. 57, 450
ruborem 91, 423. 93, 482. 239, 466. 305, 594
rubori 94, 491
rubrâ 325, 368
rubuerunt 312, 19
rude 280, 719
rudem 162, 19. 196, 213
rudente 98, 616
rudentes 329, 474, 495
rudi 159, 646
rudibuſque 22, 406
rudis 4, 7. 8, 87. 23, 429. 306, 636. 375, 290
ruent 51, 296
ruenti 235, 343
ruere 141, 166. 331, 538
rugas 445, 232
rugis 86, 276
rugoſis 246, 674
rugoſoque 212, 626
ruinæ 14, 202. 172, 268
ruinam 240, 498
ruinas 454, 424. 471, 812
ruit 102, 715. 163, 51. 182, 586. 207, 475. 235, 343. 324, 336. 331, 530, 556. 367, 83. 467, 730
ruitque 345, 134
ruitis 271, 428
ruiturum 121, 460
rumor 85, 253. 167, 147. 304, 561
rumoribus 335, 667
rumorum 342, 55
rumpere 349, 249. 470, 780
rumpit 14, 208. 109, 124. 159, 639. 171, 251. 456, 465
rumpitque 21, 384
rumpo 196, 203
rumpunt 333, 598
rupe 109, 114. 263, 211. 333, 591. 394, 786
rupes 84, 226. 158, 613
rupibus 409, 160. 410, 190
rupiſque 132, 733
rupiſſet 136, 36
rupit 99, 627. 114, 255. 144, 257. 167, 131. 309, 723. 344, 96. 345, 117. 350, 289. 254, 391. 382, 476
rupta 150, 406. 332, 569. 381, 442
rupti 359, 567
ruptis 358, 511
ruptoſque 301, 490
rura 33, 676. 75, 2. 145, 276. 207, 463. 301, 478. 316, 146. 338, 766. 392, 720. 451, 367
rure 66, 688
ruricolæ 176, 392. 315, 91
ruricolam 441, 124
ruricolaſque 153, 479
rurigenæ 217, 770
ruris 15, 232. 40, 16. 462, 617
rurſumque 256, 42. 444, 190
rurſus 88, 327. 90, 383. 93, 486. 101, 684. *& alibi plur.*
rurſuſque 160, 660. 163, 47. 295, 288. 344, 98. 359, 557
rus 34, 694. 426, 627
ruſtica 13, 192. 157, 583. 174, 348. 422, 522
ruſtice 66, 699
rutilaſque 351, 294
rutilis 64, 635. 119, 403. 152, 440. 187, 715
rutilo 43, 112
rutilos 52, 319. 327, 436
rutilum 138, 83
Rutuli 422, 528
Rutulos 419, 455
Rutulum 424, 567
ruunt 18, 285. 46, 167. 47, 204. 83, 209. 95, 529. 357, 494

S.

SAbina 434, 832
Sabinæ 436, 4
Sabini 432, 775

INDEX

Sabinis 433, 797, 800
facer 16, 254. 125, 571. 156, 573. 289, 109. 308, 693. 317, 163
facerdos 104, 4. 139, 109. 211, 593. 308, 693. 382, 475. 388, 640. 464, 676
facerdotes 247, 707
facerdoti 390, 703
facerdotis 464, 681. 469, 778
facra 48, 223. 67, 713. 76, 26. 81, 156. 95, 518, 530. 96, 558. 97, 576. 101, 691. 702, 710. 102, 732. 106, 32, 37. 170, 202. 192, 24. *& alibi.*
facraque 230, 250. 457, 489
facraria 308, 605
facrârunt 257, 88
facras 21, 368. 326, 412. 453, 407
facraſque 467, 727
facrata 300, 451. 318, 198. 438, 55. 474, 864
facrataque 296, 321
facravêre 307, 646
facri 243, 956. 342, 33. 405, 80. 408, 130
facrificâ 349, 249
facrificat 406, 84
facrilegæ 313, 41
facrilegi 250, 792. 251, 817
facrilegos 105, 23
facris 18, 287. 170, 201, *bis.* 182, 588. 239, 482. 299, 399. 341, 14. 462, 625
facriſque 409, 156
facro 44, 122. 99, 621. 153, 469. 403, 21
facroque 121, 449
facrorum 97, 574. 173, 325. 183, 603. 314, 68. 315, 94
facros 24, 446. 57, 464. 145, 263. 160, 661. 211, 662. 247, 713
facrum 184, 648. 192, 101. 249, 752. 382, 461
fæcli 225, 97
fæcula 92, 444. 107, 67. 170, 208. 198, 274. 408, 144. 453, 395. 455, 446
fæculaque 40, 26
fæpe 23, 428. 26, 481, 482. 32, 639. 41, 65 *& alibi quàm plur.*
fæpius 123, 508. 130, 685. 150, 397. 272, 457
fæva 24, 453. 108, 102. 131, 716. 135, 6. 210, 561. 262, 199. 266, 317
fævaque 42, 82
fævæ 124, 547. 371, 185
fævam 57, 470. 104, 8
fævamque 249, 766
fævarum 119, 404. 203, 387
fæve 351, 296
fævi 182, 581. 341, 8. 419, 439
fævique 353, 381
fævior 10, 126. 97, 571. 395, 798. 397, 858
fævis 52, 313. 191, 64. 201, 342. 297, 350
fæviſque 417, 402
fæviſſime 348, 219
fævit 14, 200. 55, 399, 400. 131, 713. 232, 296. 237, 416. 324, 345. 325, 369. 383, 504. 391, 709
fævitiæ 87, 306. 125, 550
fævitiam 186, 688
fævo 178, 464. 423, 559. 440, 92
fævorum 348, 219
fævumque 360, 582
fagacior 333, 599
fagax 83, 207. 140, 146. 234, 316
fagitta 27, 519. 171, 235, 258. 247, 695. 360, 571
fagittâ 172, 266. 258, 102. 259, 127. 305, 588. 361, 596
fagittæ 291, 170. 366, 51
fagittam 236, 380. 323, 324
fagittas 63, 616. 82, 188. 149, 367. 263, 232. 380, 401
fagittiferâ 25, 468
fagittis 25, 460. 222, 31. 377, 334. 383, 501
Salentinumque 438, 51
falibus 448, 286
falici 137, 594
falicis 395, 800
falicta 157, 590
falictis 324, 363
falientis 97, 587
falientia 244, 666
faligně 258, 99
falignis 245, 656
faligno 245, 659
falire 181, 559
faliunt 175, 381. 295, 289
falix 234, 336
Salmaci 116, 306
Salmacis 115, 286. 117, 337, 347. 449, 319
faltatibus 427, 637
faltem *adv.* 44, 126. 117, 334. 265, 781. 281, 729. 336, 705
faltibus 452, 377. 397, 872
faltu 52, 314. 76, 42. 175, 365. 217, 762
faltu *pro nemore* 256, 47
faltuque 422, 521
faltumque 125, 552
faltus 46, 165. 98, 599. 101, 683. 330, 524
faltus *nemora* 58, 498. 66, 689
falvâ 441, 109
falve 56, 428. 358, 530. 461, 581
falus 99, 648. 412, 236
falutant 132, 736. 213, 651. 467, 731
falutantum 146, 295
falutat 56, 25. 464, 687
falute 403, 11. 413, 271
falutem 28, 534. 179, 477. 183, 624. 195, 173. 274, 529
falutent 180, 508
falutifer 64, 642. 467, 744
falutiferâ 463, 632
falutis 210, 564
Samenque 391, 711
Samius 439, 60
Samos 229, 221
fana 123, 521. 276, 599
fanæ 223, 35
fancta 423, 536
fanctaque 279, 690
fanctæ 21, 372
fanctaſque 102, 733
fanctique 317, 172
fanctis 168, 164
fanctius 8, 76
funeſque 403, 23
fanet 299, 397
fanguine 11, 157. 12, 162. 14, 201. 15, 235. 35, 719. 43, 90. 49, 235. 54, 368. 63, 610. 64, 652. 71, 824. 80, 140. 95, 522. *& alibi quàm plur.*
fanguineâ 77, 57

ſanguineâque 11, 143
ſanguineæ 54, 360. 367, 85
ſanguineam 79, 125
ſanguineis 418, 408
ſanguinis 107, 52. 198, 259. 272, 465. 326, 402. 359, 558. 369, 142, 149. 370, 152. 454, 423
ſanguis 78, 85. 171, 259. 249, 762. 259, 129. 301, 459. 302, 493. 345, 127. 350, 275. 352, 326. 382, 469. 410, 195. 431, 754. 441, 175
ſanguiſque 76, 39. 294, 241
ſaniem 201, 338
ſaniemque 122, 494
ſenior 189, 18. 274, 541
ſano 216, 742
ſapiens 381, 433
ſapiente 306, 622. 378, 354
ſapienter 379, 377
ſapientiùs 43, 102
ſapies 428, 675
ſarcina 170, 224
ſarculaque 313, 36
Sardibus 316, 137. 317, 152
ſariſſa 356, 466. 357, 479
Sarpedonis 374, 255
ſat 222, 24
ſata 8, 89. 168, 157
ſatæ 200, 322
ſatam 169, 185. 323, 320
ſatelles 416, 354
ſati 193, 124. 213, 665. 432, 778
ſatia 172, 282. 261, 178
ſatiaque 172, 281
ſatiantur 133, 759
ſatiare 325, 371
ſatiata 85, 252. 219, 813
ſatiatæ 80, 140
ſatiatur 251, 836
ſatis *adv.* 13, 196. 20, 357. 22, 406. 26, 500. *& alibi plur.*
ſatis i. e. *ſegetibus*, 18, 286
ſatiſque 120, 429
ſatos 115, 282. 140, 141
ſatum 37, 771. 263, 233. 344, 93
ſaturæ 456, 472
ſaturatâ 317, 166
ſaturatos 303, 541
Saturnia 31, 612, 615. 56, 435. 59, 531. 86, 271. 87, 293. 88, 333. 89, 365. 121, 448. 122, 464. 147, 330. 261, 176. 414, 320. 432, 782
Saturnius 12, 163. 151, 420. 247, 703. 264, 242
Saturno 9, 13
Saturnus 167, 126. 273, 497. 473, 858
ſaturos 44, 120
ſatus 8, 82. 36, 751. 235, 363. 321, 271, 280. 368, 123. 426, 611
Satyri 166, 110. 175, 383. 176, 393. 427, 637
Satyrique 13, 193. 105, 25
Satyros 34, 692
ſaucia 9, 102. 54, 361. 64, 652. 71, 808. 298, 373. 325, 737
ſaucius 102, 719. 262, 204. 348, 206. 350, 280. 251, 302
ſaxa 22, 400, 411. 58, 491. 84, 226. 97, 570. 133, 778. 141, 160. 158, 613. 181, 547. 196, 204. 222, 18. 242, 552. 303, 535. *& alibi*
ſaxaque 450, 347
ſaxea 125, 557. 154, 509. 350, 283. 449, 313
ſaxeus 405, 73
ſaxi 164, 76. 398, 892
ſaxificos 143, 217
ſaxis 313, 42. 450, 347
ſaxo 21, 376. 33, 679. 67, 707. 120, 518. 124, 544. 142, 202. 147, 317. 182, 573. 222, 16. 241, 539. 286, 44. 324, 340. *& alibi*
ſaxoque 35, 718. 143, 233. 165, 100
ſaxum 52, 326. 72, 830. 115, 278. 121, 460. 132, 752. 173, 309. 315, 110. *bis.* 341, 23. 364, 26. 385, 567. 431, 758
ſaxumque 334, 642. 352, 341. 424, 565
ſcabræ 250, 802
ſcelerata 10, 127. 109, 113. 121, 456. 170, 213. 201, 340. 250, 792
ſceleratâque 139, 102. 224, 94. 388, 628
ſceleratæ 457, 498
ſcelerato 136, 37. 146, 293
ſceleratos 469, 776
ſceleratus 10, 131. 75, 5. 240, 497. 249, 754. 270, 408
ſceleri 145, 273. 301, 460, 468. 441, 128
ſcelerique 296, 322
ſceleris 179, 473. 182, 578. 224, 87. 225, 105. 238, 465. 293, 225. 298, 367. 381, 433
ſceleriſque 99, 645
ſcelerum 365, 45
ſcelus 80, 142. *bis.* 123, 503. 184, 635. 195, 172. 225, 111. 226, 130. 239, 484. *bis.* 249, 774. 273, 505. 296, 314, 315, 323. 297, 342. 314, 67. 440, 88
ſceptra 85, 265. 332, 560
ſceptri 72, 847. 208, 506. 371, 192
ſceptro 426, 612
ſceptroque 12, 178. 192, 103
ſceptrum 151, 422. 390, 680. 424, 570. 426, 619
Schœneia 305, 609. 307, 660
ſciat 46, 170
ſciet 55, 392. 264, 258
ſcilicet 43, 90. 57, 471. 80, 135. 99, 647. *& alibi.*
ſcindere 260, 166
ſcindit 336, 683
ſcinditque 298, 386
ſcinditur 139, 123. 497, 739
ſcindunt 328, 463
ſcintilla 192, 80
ſcire 63, 615. 88, 338. 119, 410. 155, 520. 217, 775. 299, 413. 329, 493. 380, 672. 414, 417. 429, 696
ſcires 12, 162. 162, 23
ſciret 452, 388
Scironis 206, 447
ſcis 372, 203
ſciſſâque 220, 853
ſciſſæ 124, 546
ſciſſæque 421, 526
ſciſſet 153, 472
ſcit 46, 170. 153, 474. 182, 580. 355, 440
ſcitabere 37, 775

ſcitantíbus 59, 511
ſcitarier 68, 741
ſcitaris 134, 793
ſcitatur 297, 357. 334, 622
ſcitè 442, 142
ſcitetur 60, 548
ſcitis 92, 443. 462, 623
ſcituſque 258, 108
ſcopulis 97, 592. 131, 709. 206, 447. 395, 891. 458, 518
ſcopulo 243, 593. 339, 783. 381, 438
ſcopuloque 125, 553
ſcopulos 190, 33. 206, 447. 276, 592. 406, 88
ſcopuloſque 84, 226
ſcopulum 164, 70. 405, 73. 410, 182
ſcopulus 124, 525. 263, 226
ſcorpion 42, 83
ſcorpios 47, 196
ſcorpius 451, 371
ſcribit 274, 522
ſcripſi 277, 626
ſcripta 274, 527
ſcripto 292, 206
ſcrobibus 197, 243. 318, 119
ſcrutantur 442, 137
ſculpit 294, 248
Scylaceaque 465, 702
Scylla 191, 65. 224, 91. 225, 104. 392, 730. 398, 900 403, 18. 404, 59. 405, 70
Scyllâ 404, 39
Scyllæ 404, 52
Scyron 207, 464
Scyronve 370, 156
Scythiæ 43, 224. 250, 788
Scythiam 7, 64. 250, 797
Scythicâ 305, 588
Scythicas 159, 649
Scythicis 448, 285
Scythides 451, 760
Scython 115, 280
ſe 9, 101. 35, 704, 712. 37, 772. *& alibi quàm plur.*
ſeque 22, 389. 32, 641, 644. 63, 613. 124, 529. *& alibi.*
ſecabant 188, 1
ſecabatur 329, 479
ſecant 6, 46
ſecantes 21, 370
ſecedere 57, 465. 93, 467
ſecedit 318, 185
ſecent 27, 509
ſecernunt 413, 267
ſeceſſit 179, 490
ſecius 71, 809. 305, 588
ſecreta 30, 594. 61, 566. 68, 737. 69, 749. 113, 224. 275, 558. 385, 555
ſecretaque 191, 75. 347, 196
ſecretos 338, 765
ſecrevit 4, 23
ſectamque 5, 33. 245, 650
ſecto 278, 658
ſectos 94, 506
ſecuêre 299, 930
ſectus 44, 130
ſecuit 5, 33
ſecula 445, 261. 475, 878
ſecum 22, 389. 109, 116. 120, 422. 123, 500. *& alibi.*
ſecumque 367, 82
ſecunda 33, 659
ſecundas 80, 138. 258, 92
ſecundi 378, 360
ſecundis 246, 673
ſecundo 212, 619. 237, 420. 380, 418. 392, 728
ſecundum 277, 618
ſecura 156, 572. 167, 137. 206, 455. 220, 867. 283, 784. 347, 199
ſecuraque 421, 490
ſecuræ 9, 100
ſecures 205, 428
ſecuri 76, 28. 298, 372. 349, 249. 411, 126
ſecuriferumque 356, 460
ſecurim 236, 397
ſecurior 11, 151
ſecuroſque 264, 240
ſecurum 445, 129
ſecuros 205, 435. 327, 423
ſecùs 68, 727. 178, 455. 227, 162. 344, 102. 357, 480. 433, 180
ſecuta 82, 201. 83, 214. 125, 550. 281, 737. 314, 71. 343, 82. 464, 664
ſecutæ 124, 543. 283, 780. 313, 45. 394, 781
ſecuti 141, 157. 253, 884. 309, 710. 423, 542
ſecutum 97, 576. 238, 91. 339, 778. 368, 123
ſecuturo 146, 289
ſecutus 84, 228. 91, 114, 140, 124. 358, 529
ſed 8, 93. 10, 138. 12, 160, 13, 190. *& alibi quàm plur.*
ſedant 440, 83
ſedare 91, 415
ſedatis 450, 349
ſede 72, 846. 94, 504. 96, 539. 108, 78. 147, 321. 148, 359. 331, 555. 442, 148, 159. 473, 843
ſedem 154, 497. 169, 187. 206, 445. *bis.*
ſedens 39, 12. 320, 237. 399, 923
ſedere 12, 177. 78, 88
ſederunt 350, 289
ſedes 15, 218. 30, 574. 120, 433. 121, 456. 148, 348. 406, 98. 422, 510. 437, 22. 438, 35. 455, 449. 467, 728. 473, 839
ſedeſque 467, 738
ſedet 18, 293. 70, 775. 412, 261. 450, 337
ſedibus 47, 147. 59, 513. 164, 72. 409, 155
ſedilia 147, 317
ſedit 34, 682. 71, 814. 114, 261. 177, 432. 193, 136, 287, 74. 443, 162
ſeditio 271, 426
ſeditioque 342, 61
ſeducat 117, 372
ſeducta 246, 673
ſeductâque 270, 406
ſeductos 298, 902
ſeductus 90, 379
ſeducunt 387, 611
ſedula 360, 438. 399, 928
ſedulitas 299, 409
ſeduxit 66, 691
ſeges 47, 213. 79, 110. 350, 274
ſegetem 389, 653
ſegetes 10, 137. 17, 272. 18, 295. 153, 482. 232, 290
ſegnem 85, 246
ſegnibus 257, 500
ſegnis 96, 563
ſelige 428, 678
ſemel 34, 692. 64, 645. 141, 155. 247, 695. *& alibi.*

Semele 87, 293
Semeleïa 147, 329. 277, 640
Semelen 85, 261
Semeles 86, 274, 278
semesaque 185, 664
semesarumque 69, 771
semianimes 210, 577
semianimesque 411, 209
semianimi 139, 105
semicaper 422, 515
semidei 13, 192
semideique 428, 673
semifer 63, 633
semihomines 358, 536
semilacerque 201, 344
semimyrem 118, 381
semina 4, 9. 8, 91. 10, 123. 23, 419. 63, 629. 78, 105. 125, 573. 153, 480, 485. 193, 123. 301, 470. 445, 216. 450, 347. 452, 375
seminaque 132, 749
semine 8, 78. 36, 748. 85, 270. 212, 623. 316, 144. 469, 760
semineces 15, 228
Semiramis 107, 58
semivir 118, 386
semper 29, 558, 565. 32, 633. 69, 764. 80, 135. *& alibi plur.*
semperque 116, 301. 252, 842. 442, 158. 444, 197
sena 355, 429
senatum 461, 596
senatus 463, 641. 473, 843
senecta 109, 299. 265, 266. 408, 148
senectæ 89, 347. 179, 500. 197, 237. 246, 672. 271, 436. 445, 247
senectam 188, 2. 201, 337
senectus 196, 215. 298, 396. 347, 186. 384, 517. 408, 143
senem 59, 510. 198, 261
senemque 356, 264. 445, 210
senes 95, 538. 248, 722. 275, 550. 307, 646
senesque 241, 525
senex 30, 580. 49, 243. 66, 688. 106, 26. 204, 400. 247, 704. 319, 221. 338, 757. 346, 178. 361, 607. 442, 773
senilem 407, 117
seniles 197, 250. 229, 210. 241, 528
senili 207, 478. 194, 163
senilis 445, 212
senior 32, 645. 66, 702. 247, 715. 317, 157. 335, 646. 338, 749. 347, 182. 359, 540. 446, 229. 457, 485. 473, 838
senioribus 437, 10. 456, 470
senis 94, 515. 188, 4. 199, 286. 360, 578. 380, 409
senserat 57, 466. 66, 687. 319, 225. 338, 741
sensêre 46, 167
senserit 100, 651. 337, 739
senserunt 343, 71. 394, 785, 786
sensi 93, 463. 157, 597. 220, 863. 244, 607. 400, 945. 423, 282
sensibus 313, 43
sensim 73, 870. 114, 254
sensimus 383, 504
sensisse 57, 452. 215, 727. 251, 812. 389, 656
sensisset 338, 759
sensistis 107, 68
sensit 57, 446. 60, 545. 63, 620. 89, 365. 166, 119, *bis.* 120. 183, 601. 184, 630. 264, 242. 265, 273. 266, 308. 295, 277, 293. *& alibi.*
sensique 314, 74. 382, 454
sensu 352, 325
sensum 410, 178
sensura 295, 269
sensurum 263, 228
sensurus 375, 227
sensus 99, 631. 302, 499
senta 120, 436
sententia 16, 243. 88, 322. 163, 41. 224, 67. 274, 516. 276, 587. 279, 683. 517, 172. 327, 439. 438, 43, 47. 463, 648
sentes 27, 509
sentiat 123, 499. 252, 858. 360, 595
sentire 85, 248. 427, 632
sentirent 156, 557
sentiri 274, 538
sentirique 245, 652
sentis 297, 346
sentit 29, 554. 31, 604. 48, 230. 58, 488. 107, 68. 120, 442. 125, 555. 128, 577. 193, 116. 239, 472. 240, 516. 252, 862
sentite 239, 489
sentitur 395, 811
separat 19, 313. 76, 45. 92, 448
sepes 26, 493. 195, 186
sepibus 231, 258
sepoluisse 88, 319
sepsuit 149, 381
septem 50, 255, 256. 59, 528. 88, 326. 142, 188. *& alibi.*
septemque 7, 64
septemsiua 468, 753
septemsiuus 23, 422
septemplice 142, 187
septemplicis 363, 2
septenis 66, 682
septima 169, 192
septimus 112, 213
sepulchrales 239, 480
sepulchris 120, 435. 196, 206. 285, 14. 381, 423
sepulchro 53, 343. 212, 618. 230, 234. 275, 562. 336, 705. 452, 389
sepulchrum 381, 447. 453, 405
sepultâ 451, 370
sepulti 230, 235. 383, 503
sepulto 387, 615
sequantur 32, 647
sequar 191, 56. 240, 511. 442, 143
sequatur 111, 180. 372, 221
sequendi 27, 507
sequendo 278, 648
sequens 78, 91. 345, 134. 416, 364
sequente 107, 54. 444, 197
sequentem 422, 519
sequentes 34, 692. 76, 22. 217, 774
sequenti 228, 190. 252, 852. 404, 35
sequentia 87, 299. 311, 2. 413, 265
sequentis 218, 788. 465, 691
sequerer 20, 362.
sequerere 336, 695. 403, 28
sequeretur 276, 588
sequetur 209, 518
sequi 98, 609. 219, 812. 229, 215

INDEX

ſequimur 275, 554
ſequitur 28, 532. 32, 643. 58, 498. 61, 576. 90, 371, 372. 95, 527. 123, 515. 185, 666. 247, 711. 357, 83. 268, 358. 271, 449. *& alibi.*
ſequiturque 32, 643. 121, 461. 218, 690
ſequor 189, 21
ſequuntur 102, 716. 105, 25. 234, 532. 323, 326. 340, 6. 444, 183
ſera 15, 219
ſeræ 244, 629. 429, 710
ſeram 463, 651
ſeraque 63, 617
ſeraſque 452, 384
ſereno 12, 168. 52, 321
ſeri 271, 434
ſeriemque 442, 152
ſeries 365, 29
ſerieque 125, 564.
ſerior 474, 868
Seriphi 144, 242
Seriphon 144, 251. 207, 464
ſeris 162, 29
ſeriſque 167, 138
ſerius 108, 105. 112, 198. 285, 33
ſerò 63, 612
ſeroque 119, 415
ſeroſque 452, 384
ſermo 178, 448. 308, 679
ſermone 14, 208. 34, 683. 86, 279. 89, 364. 106, 39. 270, 418. 317, 174. 346, 159, 165. 408, 121
ſermonibus 167, 147. 213, 661. 214, 679. 245, 651. 342, 56
ſerpens 24, 439. 46, 173. 76, 38. 77, 62. 78, 98. 117, 362. 166, 114. 257, 69. 265, 266. 280, 693. 334, 639. 341, 17. 467, 737
ſerpente 25, 454. 464, 670
ſerpentem 78, 98
ſerpentibus 201, 359
ſerpentigenis 196, 212
ſerpentis 24, 447. 64, 652. 78, 93. 96, 545. 278, 647. 313, 50. 341, 23
ſerpentum 70, 772. 88, 325. 209, 534. 250, 798
ſerpere 71, 826. 341, 13
ſerpit 269, 389
ſerpunt 100, 665. 126, 600
ſerræ 230, 246
ſerta 40, 28. 104, 7. 248, 723. 300, 433. 399, 929. 430, 736
ſertaque 249, 745
ſertis 73, 867. 264, 238
ſerva 154, 497
ſervabant 32, 627
ſervabat 66, 690
ſervabere 192, 93
ſervaberis 351, 309
ſervabitur 190, 39
ſervabunt 417, 381
ſervamus 395, 814
ſervandâ 129, 647
ſervandam 31, 624
ſervant 467, 730
ſervantes 212, 626
ſervantia 34, 684
ſervantis 298, 383
ſervare 382, 480
ſervari 203, 380
ſervas 384, 517
ſervâſſet 215, 716
ſervat 15, 237. 114, 270. 158, 631. 224, 69. 263, 227. 265, 265. 341, 23. 346, 149. 409, 163. 431, 760. 443, 170
ſervata 131, 703. 136, 24
ſervatæ 136, 15. 191, 56
ſervato 267, 348
ſervatoque 245, 649
ſervatos 338, 750
ſervatrix 190, 50
ſervatum 420, 475
ſervatur 396, 830
ſervaturis 60, 538
ſervatus 192, 94
ſervatuſque 238, 459
ſervaverat 238, 459
ſervavique 367, 76
ſervavit 326, 405
ſervet 320, 232
ſerviet 396, 820. 472, 831
ſervire 382, 460
ſervit 27, 516
ſerviique 210, 563
ſervili 75, 16
ſervitura 472, 828
ſerum 376, 297
ſervo 216, 741. 386, 592
ſervor 216, 741
ſetæ 36, 739. 232, 285. 397, 859
ſetæque 414, 303
ſetas 236, 383
ſetiger 236, 376
ſetigeri 413, 289
ſetigeroſque 303, 549
ſetis 237, 428. 396, 846. 413, 279
ſeu 123, 520. *bis.* 128, 639. 162, 20, 23. *& alibi.*
ſeverâ 85, 254
ſex 40, 18. 113, 220. 164, 72. *& alibi.*
ſexque 173, 297
ſexa gula 452, 382
ſexta 222, 11
ſex o 464, 700
ſi 18, 288. 20, 358, 361. 21, 376, 377. *& alibi quàm plur.*
ſibi 5, 27. 16, 250. 21, 386. 35, 705. *& alibi quàm plur.*
ſibila 76, 38. 122, 494. 394, 785. 464, 670, 684
ſibilat 426, 589. 350, 279
Sibyllâ 409, 154
ſic 4, 16. 5. 32. 6, 47. 8, 87. *& alibi quàm plur.*
Sicaniam 154, 495. 392, 724
Sicanias 447, 279
ſicca 48, 218
ſiccaque 51, 278
ſiccæque 50, 262
ſiccantem 339, 770
ſiccare 39, 12
ſiccat 50, 257. 269, 395
ſiccata 157, 175. 174, 342
ſiccatoſque 390, 690
ſiccaverat 108, 82. 239, 469
ſiccis 4, 19. 404, 50
ſicco *verb.* 399, 931
ſicco *adj.* 307, 654
ſiccoque 73, 870
ſiccum 100, 661
Siceliides 151, 412
Sicula 232, 283
Siculæque 403, 7
Siculam 394, 770
Siculo 191, 65
ſicut 18, 370. 158, 601. 171, 244. 184, 657. 348, 205. 386, 585
Sicyonius 83, 216
ſidera 7, 71. 11, 153. 13, 180. 36, 731. 58, 487. 58, 508. 67, 722. 134, 789. 152, 444. 175, 368. 195,

195, 188. 196, 217. & *alibi.*
ſideraque 42, 71. 59, 529. 153, 484
ſidere *verb.* 18, 307
ſidere *ſubſt.* 23, 424. 228, 178. 265, 286
ſidereâ 110, 169
ſidereis 37, 779
ſidereo 174, 341
ſidereos 464, 665
ſidereum 290, 140. 437, 31
ſidereus 328, 445
ſideribus 26, 499. 129, 662
Sidone 125, 572
Sidoniæ 124, 543
Sidonida 72, 840
Sidonide 295, 267
Sidonis 405, 80
Sidonius 79, 129
ſidus 91, 420. 97, 594. 145, 291. 435, 846. 468, 749
Sigæa 343, 71
Sigæi 318, 197
Sagæïa 363, 3
ſignifis 165, 86
ſigna 15, 220. 37, 764. 57, 450. 79, 112. 83, 207. 92, 460. 101, 705. 110, 160. 117, 355. 124, 544. 153, 468. 182, 571. & *alibi.*
ſignaq̃ue 40, 18. 276, 599. 385, 548
ſignans 333, 590
ſignârat 393, 754
ſignat 275, 565
ſignataque 185, 670. 241, 539
ſignatum 345, 125
ſignatur 443, 169
ſignaverat 292, 210
ſignavit 10, 136
ſignificant 273, 494. 390, 689
ſignificat 99, 643
ſignificent 462, 576
ſignis 22, 406. 138, 81. 349, 235
ſignifque 107, 63
ſigno 23, 334. 300, 452. 461, 595
ſignum 75, 16. 91, 419. 142, 183. 377, 337. 379, 381. 414, 313
ſignumque 72, 831. 464, 671
ſileam 260, 147
ſilendo 360, 575
ſilent 195, 187. 300, 446
ſilenti 108, 84
ſilentia 14, 206, 208. 15, 232. 20, 349. 21, 384. 66, 700. 120, 433. 195, 184. 279, 691. 285, 30. 333, 598. 342, 48
ſilentibus 364, 25
ſilentum 148, 356. 418, 411. 439, 66. 469, 772. 470, 797
Silenum 315, 99
Silenus 315, 90
ſilet 57, 450. 130, 681. 182, 583. 184, 632. 195. 187. 200, 307. 214, 693. 272, 471. 297, 359. 298, 389
ſilex 142, 199
ſilicem 67, 706. 134, 781. 144, 249
ſilices 192, 107. 263, 225. 266, 304. 277, 613. 313, 45
ſilva 29, 569. 34, 693. 56, 438. 76, 28. 150, 388. 191, 75. 234, 529. 235, 341. 249, 750. 317, 164. 329. 234. 333, 615. 358, 509. 416, 361
ſilvâ 56, 432. 58, 489. 88, 324. 117, 339. 157, 585. 249, 750. 416, 364. 422, 514
ſilvâque 197, 242
ſilvæ 20, 546. 47, 216. 92, 442. 278, 648
ſilvam 249, 776
ſilvamque 54, 372
Silvani 13, 193
Silvanuſque 427, 639
ſilvarum 81, 163. 358, 523
ſilvas 29, 572. 55, 408. 58, 499. 78, 90. 92, 44. 95, 522. 208, 103. 119, 414. 129, 658. 181, 547. 182, 594. 184, 637. & *alibi.*
ſilvaſque 18, 302. 40, 15. 219, 841
ſiluêre 114, 274
ſilveſtre 66, 681
ſilveſtri 395, 815
ſilveſtribus 366, 47
ſilvis 66, 686. 83, 205. 90, 388, 393. 101, 708. 123, 513. 133, 778. 160, 674. 178, 453. 180, 521. 181, 546. 243, 584. & *alibi.*
ſilviſque 210, 547. 324, 366. 304, 711
Silvius 426, 610
ſim 27, 509. 43, 88. 86, 271. 116, 328. & *alibi.*
ſimque 60, 551
ſimile 189, 13
ſimilem 198, 254. 337, 734
ſimilemque 35, 708
ſimiles 26, 499. 232, 285. 395, 813. 396, 815. 400, 935. 445, 231. 449, 316. 456, 466. 473, 838
ſimileſque 178, 454. 406, 94
ſimili 174, 328. 216, 754. 272, 479
ſimilis 58, 501. 100, 650. 146, 289. 154, 510. 180, 532. 183, 622. 200, 328. 239, 467. 295, 276. 297, 355. 302, 508. 308, 692. 387, 607
ſimiliſque 46, 166. 84, 220. 218, 790. 323, 334. 381, 422
ſimillima 22, 406. 385, 540
ſimillimus 327, 417. 365, 32. 444, 201
Simois 377, 324
ſimplex 155, 535. 171, 254. 234, 319. 441, 121
ſimplicitas 150, 400
ſimul 15, 230. 18, 286. 36, 726. 40, 19. & *alibi quàm ſimul.*
ſimul ac 46, 167. 199, 285
ſimulacra 47, 194 92, 432. 143, 211. 201, 358. 295, 208. 308, 694
ſimulacraque 100, 668. 407, 112. 464, 658
ſimulamina 309, 727
ſimulantis 65, 668
ſimulâſſe 376, 299
ſimulat 162, 26. 164, 80. 182, 596. 323, 310
ſimulatque 117, 338
ſimulatas 305, 596
ſimulati 294, 253
ſimulatoremque 334, 634
ſimulaverat 81, 158
ſimulavimus 376, 299
ſimulavit 86, 275
ſimus 23, 415. 145, 272. 365, 42. 372, 214
ſinamus 161, 4. 456, 461

ſinat 106, 41. 195, 174. 372, 219
ſincera 13, 191. 206, 453
ſinceræ 246, 664
ſincerumque 344, 100
ſine 4, 20. 8, 87, 90. 20, 358. 21, 374. & *alibi quàm plur.*
ſinebam 219, 812
ſinebat 78, 89
ſineres 108, 74
ſingula 276, 607. 315, 107
ſingultantem 140, 134
ſingultibus 180, 509
ſinis 206, 440
ſiniſtra 6, 45. 132, 733. 141, 162. 208, 506. 352, 347. 354, 419. 463, 655
ſiniſtræ 66, 681. 343, 89
ſiniſtris 40, 18
ſiniſtro 176, 405. 182, 592. 207, 471. 274, 517. 360, 372
ſiniſtrum 353, 362
ſinit 32, 630. 43, 89. 90, 377. 139, 119. 168, 167. 332, 566. 351, 294. 469, 776
ſinitis 96, 540
ſint 26, 480. 62, 597. 138, 64. 147, 333. & *alibi.*
ſintque 212, 620
ſinu 123, 516. 174, 338, 359. 304, 558. 381, 450. 416, 350. 473, 848
ſinuantur 73, 875. 101, 682. 126, 580. 421, 501
ſinuatas 331, 553
ſinuatoque 236, 381
ſinuatur 76, 42
ſinuarus 404, 51
ſinuaverat 222, 30
ſinuavi 256, 64
Sinueſſa 466, 715
ſinumque 159, 393
ſinunt 119, 410. 155, 534. 234, 327. 250, 786. 326, 408. 387, 624
ſinuoſâ 138, 68
ſinus 12. 284. 53, 335. 123, 497. 126, 596. 158, 608. 219, 819. 422, 513. 438, 52. 465, 689. 467, 721
ſiquſque 17, 267
Sipylumque 168, 149
Sipylus 171, 231
ſiquidem 288, 104. 319, 219
Sirenis 156, 555
Sirenum 406, 88
ſis 156, 573. 167, 137. 184, 634. 207, 483. & *alibi.*
ſiſtant 194, 154
ſiſte 154, 490. 215, 716. 434, 835. 457, 493
ſiſtetur 258. 209
ſiſti 433, 803
ſiſtite 81, 153
ſiſtitur 246, 669. 441, 132
ſiſto 196, 200
ſiſtraque 279, 692
ſiſtrorum 282, 777
ſiſtrum 283, 783
Siſyphio 365, 32
Siſyphon 122, 466. 364, 26
ſit 14, 210. 214, 15. 223, 16. 247, 248. 21, 380. & *alibi quàm plur.*
ſitque 37, 772
ſitæ 177, 420
Sithoniæ 182, 588
Sithonios 386, 571
Sithonis 207, 466
ſitiemus 282, 760
ſitientes 413, 277
ſitim 91, 415. 108, 98. 152, 446. 174, 341, 354. 175, 366. 449, 322
ſitimque 346, 156
ſitis 91, 415. 210, 569
ſiſuſque 394, 768
ſitus 52, 327. 199, 303
ſituſque 199, 290
ſive 8, 78, 80. 77, 46, 47. 100, 678. & *alibi.*
ſmaragdis 40, 24
Sminthea 360, 585
ſobolemque 16, 251
ſocer 11, 445. 141, 152. 234, 315. 327, 431
ſocerque 186, 700. 282, 756
ſoceri 80, 132. 143, 228. 179, 447. 192, 96. 195, 176. 225, 11. 319, 219. 420, 462. 424, 570. 433, 802
ſocero 169, 176. 178, 443
ſocerum 255, 14. 397, 855. 416, 375
ſocerumque 59, 526. 332, 561
ſociæ 31, 620
ſocialia 417, 380
ſocialis 218, 805
ſociam 295, 268
ſociamque 240, 521
ſociantem 311, 5
ſociare 306, 635
ſocias 379, 375
ſocialque 104, 3
ſociati 241, 546
ſocii 237, 420. 373, 226
ſociis 77, 51. 98, 611. 236, 386. 388, 631. 377, 328. 381, 449. 405, 71. 410, 193
ſocio 149, 378. 366, 67. 373, 240. 400, 949
ſociorum 98, 605. 410, 206
ſocios 85, 259. 366, 73. 372, 213. 373, 230. 374, 267. 411, 229. 412, 253
ſociosque 283, 795
ſocium 315, 94. 350, 283, 428, 678
Sol 30, 592. 40, 32. 56, 417. 77, 50. 80, 145. 153, 483. 156, 570. 158, 614. 174, 339. 213, 663. 324, 353. 387, 603, 618. 395, 811. 404, 54. 437, 30
Solque 122, 488
ſola 20, 351. 30, 593. 59, 519. 85, 256. 134, 791. 163, 45. 195, 188. 219, 824. 282, 758. 364, 15. 381, 450. 384, 514. 403, 12. 295, 312. 428, 681. 432, 783. 471, 807
ſolâ 58, 489. 110, 153. 368, 115
ſolæ 106, 32. 177, 421
ſolam 298, 395
ſolantia 328, 448
ſolane 469, 768
ſolaque 116, 304
ſolari 172, 292
ſolata 393, 747
ſolatia 127, 604. 138, 73. 142, 191. 176, 413. 240, 510. 255, 7. 278, 653. 289, 132. 323, 329. 339, 782. 343, 80. 386, 598
Sole 7, 63. 36, 751. 37, 771. 53, 231. 54, 364. 69, 762. 71, 808. 91, 412. 93, 489. 218, 809. 258, 93. 278, 661. 295, 284. 339, 770. 403, 10. 417, 400
ſoleant 451, 357
ſoleat 116, 303

ſolebam 218, 810. 219, 818
ſolebant 107, 70
ſolebas 320, 237
ſolebat 32, 639. 57, 448. 72, 845. 81, 163. 97, 586. 222, 19. 289, 119. 327, 422. 352, 354. 359, 541. 380, 417. 381, 441. 415, 340
ſolem 55, 394. 110, 170. 114, 270. 416, 375
ſolemus 178, 452
ſoleni 412, 262
ſolennia 284, 4
ſolent 93, 483, 489. 117, 365. 157, 583. 182, 587. 192, 106. 242, 552. 310, 737. 334, 645. 342, 51. 448, 295
ſoleo 61, 573
ſolerti 133, 776
ſolertiùs 334, 635. 426, 624
ſolet 41, 69. 71, 825. 82, 184. 87, 294. 93, 484. 158, 606. 163, 47. 164, 63. 181, 559. 192, 79. 249, 763. 265, 267, & *alibi*.
ſoletis 396, 343
ſoletur 143, 229
ſoli *adj.* 168, 173. 362, 624. 383, 507
ſoli *ſubſt.* 228, 184. 397, 853
ſolique 428, 683
ſolibus 23, 435. 164, 63. 395, 793
ſolida 195, 181. 404, 49
ſolidam 291, 180. 314, 72
ſolidas 242, 551
ſolidâve 345, 124
ſolidis 45, 147. 128, 646
ſolidiſſima 447, 262
ſolido 182, 573
ſolidoque 352, 356
ſolidorum 445, 230
ſolidum 22, 409. 320, 232
ſolidumque 5, 31
ſolidumve 277, 613
ſolio 40, 24. 86, 273. 184, 650. 412, 262
Solis 10, 135. 23, 418. 37, 767. 39, 1. 45, 154. 46, 162. 75, 10. 82, 183. 90, 394. 110, 170. 112, 214. 113, 232. 128, 633. 152, 445. *bis*. 163, 49. 230, 225. 281, 735. 404, 53. 409, 172. 416, 346. 418, 423. 462, 619
ſolità 186, 686. 222, 17
ſolitâ 81, 173. 260, 163. 283, 786
ſolitâque 46, 162
ſolitæque 15, 234
ſolitam 94, 499
ſolitas 77, 72
ſoliti 198, 270
ſolitis 82, 200. 84, 242
ſolito 125, 554. 171, 240. 192, 84. 242, 557. 258, 195. 306, 638. 352, 346. 417, 388
ſolitum 108, 83
ſolitumque 113, 231. 367, 78
ſolitus 219, 818. 318, 182
ſollertia 22, 391. 182, 575. 281, 740. 377, 327
ſollicita 231, 271. 306, 639. 429, 705
ſollicitæ 179, 500
ſollicitare 178, 463
ſollicitat 279, 682. 317, 170
ſollicitatque 122, 473
ſollicitique 206, 454
ſollicitis 419, 453
ſollicitive 333, 599
ſollicito 44, 125. 186, 699
ſolo *adj.* 191, 68. 328, 450
ſolo *ſubſt.* 23, 420. 56, 420. 114, 266. 154, 496. 171, 246. 314, 76. 371, 176
ſolos 36, 731. 334, 638
ſolvente 101, 700
ſolverat 155, 535. 195, 186. 217, 765. 265, 274. 298, 369
ſolvere 104, 6. 336, 682. 433, 811
ſolvi 225, 102. 256, 58. 473, 845
ſolvit 13, 181. 14, 209. 73, 853. 85, 261. 149, 380. 195, 191. 226, 153. 256, 52. 271, 427. 280, 707. 283, 793. 320, 246. 337, 712. 406, 86. 438, 48. 439, 74
ſolvitur 419, 445
ſolum *ſubſt.* 7, 73. 50, 260. 109, 134. 115, 298. 148, 357. 190, 52. 193, 113. 196, 206. 250, 789. 417, 407. 454, 428. 464, 672
ſolum *adj.* 41, 52. 224, 70. 332, 582. 375, 275. 398, 885
ſolum *adv.* 249, 755. 395, 817. 456, 456
ſolumque 104, 12. 413, 286
ſolvo 213, 652
ſolus 101, 688. 127, 607. 165, 98. 170, 210. 204, 71. 275, 546. 374, 271. 378, 353. 379, 384. 384, 529. 411, 217. 420, 469
ſoluſque 155, 538
ſoluti 192, 107. 247, 712
ſolutis 81, 170. 242, 555. 333, 612
ſoluto 386, 584
ſolutum 251, 817. 335, 648, 338, 743
ſolvunt 465, 696
ſomne 334, 623
ſomni 196, 213. 213, 646, 649. 251, 824. 279, 685. 332, 586. 333, 593. 372, 216
ſomnia 272, 474. 273, 495. *bis*. 333, 588, 614. 344, 617
ſomniferam 33, 672
ſomniferi 280, 693
ſomnique 418, 424
ſomnis 213, 663. 463, 653
ſomno 15, 224. 35, 714. 70, 779. 179, 489. 272, 480. 280, 694. 320, 238. 360, 597
ſomnoque 98, 608. 159, 658
ſomnos 34, 685. 68, 735. 194, 153. 198, 253. 335, 604
ſomnum 334, 631. 335, 675. 389, 676
ſomnus 134, 784. 194, 155. 200, 329. 212, 634. 213, 643. 224, 84. 251, 823, 212, 471, 479. 298, 368. 335, 647
ſomnuſque 437, 25
ſonabat 264, 239
ſonabile 283, 783
ſonabunt 292, 205
ſonaci 19, 333
ſonant 106, 30. 119, 393. 261, 174. 380, 419. 467, 734
ſonantem 358, 528
ſonantes 353, 375

ſonanti 342, 46
ſonantia 44, 121. 241, 532
ſonantibus 330, 501
ſonarent 96, 550. 290, 146
ſonant 77, 75. 81, 161. 123, 523. 182, 589, 597. 226, 139. 330, 50. 348, 226. 398, 892. 461, 606
ſonent 146, 297
ſonis 118, 392
ſonitu 30, 573. 171, 230
ſonituque 158, 616
ſonitum 76, 37. 94, 498
ſono 90, 387. 142, 193. 160, 664. 312, 18. 348, 204. 369, 127. 418, 429.
ſonos 32, 638. 90, 378
ſontem 183, 618. 321, 268
ſontes 308, 697
ſonti 385, 563
ſonuêre 122, 492. 387, 608
ſonuit 142, 204
ſonum 35, 708. 212, 629. 333, 601. 337, 73. 342, 51. 350, 276. 430, 740. 458, 527
ſonumque 84, 237. 282, 776
ſonus 65, 667. 91, 401. 141, 154. 222, 16. 249, 770. 424, 578. 431, 749
ſopire 194, 149
ſopiſſis 196, 213
ſopita 272, 478. 320, 251
ſopitus 351, 317
ſopor 34, 686. 99, 631. 213, 667
ſopore 251, 817. 432, 779
ſoporem 35, 715. 179, 493. 322, 307. 333, 606. 356, 677
ſoporiferam 332, 586
ſoporis 437, 21
ſorbent 261, 172
ſorbentur 5, 40
ſorbere 191, 64
ſordida 245, 648
ſordidus 40, 29
ſoror 20, 351. 85, 266. 116, 324. 147, 330. 169, 174. 178, 442. 214, 700. 267, 349. 268, 360, 368. 272, 455. 274, 527. 296, 314
ſororque 238, 463. 386, 574
ſorore 180, 526
ſororem 179, 476. 180, 502. 184, 633. 260, 149. 273, 466, 477. 274, 527
ſorores 32, 643. 35, 704. 61, 559. 94, 505. 95, 523. 101, 713. 104, 3. 106, 42. 110, 168. 114, 274. 116, 305. 119, 405, 419, 121, 451. *& alibi.*
ſorori 68, 745. 69. 758. 172, 295. 178, 441. 180, 537. 183, 604
ſororia 117, 334. 274, 538
ſororibus 54, 372. 119, 418
ſororis 71, 803. 180, 535. 183, 606, 610. 184, 630. 191, 54. 267, 327
ſororum 37, 763. 40, 14. 53, 346. 134, 791. 145, 268. 146, 305. 241, 534. 273, 506. 470, 781. 471, 808
ſors 75, 386. 227, 171. 279, 675. 373, 242. 383, 485. 412, 251. 421, 489
ſorſque 96, 551
ſorte 51, 291. 147, 318. 412, 251
ſortem 88, 329. 128, 643. 145, 272
ſortemque 21, 381. 367, 88
ſortes 21, 368. 326, 412. 371, 184. 455, 436. 463, 647
ſorti 389, 651
ſortibus 79, 170
ſortis 22, 389. 128, 643. 185, 680. 375, 277
ſortita 49, 241. 79, 124. 273, 492
ſortite 243, 955
ſortitus 338, 758
ſoſpes 190, 40. 258, 99. 332, 580
ſoſpite 205, 425. 404, 39. 424, 574. 455, 440
ſpargam 397, 866.
ſpargenſque 82, 190
ſpargentem 361, 600
ſpargêre 95, 522
ſpargere 159, 647. 212, 638
ſpargimur 414, 299. 420, 470
ſpargit 71, 801. 78, 105. 113, 250. 167, 140. 193, 122. 251, 820. 256, 35. 309, 732. 333, 607. 404, 57. 417, 403
ſparſa 159, 655
ſparſæ 451, 359
ſparſaque 52, 318. 290. 151. 418, 408
ſparſas 220, 845. 450, 338
ſparſerat 231, 267. 323, 209
ſparſi 123, 520. 125, 573. 470, 790
ſparſique 206 444
ſparſis 445, 211
ſparſit 194, 152. 204, 415
ſparſitque 238, 457
ſparſo 82, 194
ſparſos 81, 169. 313, 57. 384, 532
ſparſoſque 413, 266
ſparſum 28, 542
ſparſumque 155, 544
ſparſuras 206, 442
ſparſurus 16, 253
ſparſus 242, 567. 470, 790
Spartanâ 83, 208
Sparte 176, 414. 454, 426, 428
Sparten 291, 170. 293, 217
ſpatiantes 117, 364
ſpatiantia 426, 629
ſpatiantibus 108, 87
ſpatiantur 314, 64
ſpatiarer 61, 573
ſpatii 24, 440. 243, 577
ſpatiis 40, 26
ſpatio 22, 411. 47, 207. 220, 307. 230, 248. 279, 685. 298, 385. 329, 469. 337, 715. 350, 284. 446, 244
ſpatioque 59, 517. 291, 175
ſpatioſa 347, 186. 428, 661. 462, 623
ſpatioſam 76, 20
ſpatioſi 372, 206
ſpatioſo 473, 849
ſpatioſum 338, 753
ſpatioſumque 241, 529
ſpatium 23, 427. 46, 168. 47, 197. 56, 417. 65, 672. 71, 802. 78, 95. 79, 124. 82, 195. 100, 677. 179, 487. 195, 173. 214, 670. 250, 794. 317, 176

ſpatiumque 218, 788. 445, 225
ſpe 28, 539. 330, 527. 430, 715. 444, 203
ſpeque 213, 648
ſpecie 192, 83. 214, 687. 228, 181. 244, 626. 303, 528. 467, 743
ſpecieque 336, 677
ſpeciem 5, 35. 31, 612. 101, 685. 193, 125. 272, 472. 356, 473. 448, 306. 458, 509
ſpecies 23, 436. 400, 964. 444, 199. 446, 252
ſpecioſa 191, 69
ſpecioſoque 316, 133
ſpecta 261, 177
ſpectabat 32, 628. 94, 505. 114, 264. 324, 356
ſpectabere 78, 98. 143, 228
ſpectabilis 101, 709. 168, 166. 208, 496. 215, 710
ſpectabunt 85, 246. 218, 785. 307, 668
ſpectandique 112, 199
ſpectans 28, 544. 136, 31. 184, 631. 223, 43. 252, 855. 317, 160. 349, 258
ſpectanſque 37, 767
ſpectant 237, 423. 256, 48. 438, 53
ſpectante 63, 623. 136, 22
ſpectantem 410, 199
ſpectantia 164, 66
ſpectantis 94, 499
ſpectantur 169, 181. 177, 420
ſpectârat 337, 711
ſpectare 162, 17. 165, 105. 201, 341. 220, 860. 222, 20. 229, 206. 490, 140. 386, 584. 394, 767
ſpectari 208, 491. 250, 803
ſpectas 37, 770. 78, 98. 112, 196
ſpectâſſe 414, 324
ſpectat 26, 497. 91, 420. 179, 478. 180, 518. 192, 86. 220, 865. 255, 28. 329, 470. 338, 750. 385, 543, 558. 392, 727. 445, 229
ſpectata 144, 243. 347, 183. 407, 109
ſpectatæ 427, 653
ſpectatam 138, 69
ſpectatas 116, 312
ſpectator 304, 575
ſpectatorem 347, 187
ſpectatrix 268, 359
ſpectatus 232, 301
ſpectavit 195, 181
ſpectemur 368, 120
ſpectentque 292, 193
ſpectes 45, 149. 76, 45
ſpecto 98, 609. 190, 34
ſpeculabar 61, 557
ſpecularer 373, 247
ſpeculetur 33, 667
ſpeculi 179, 349
ſpecus 76, 29. 204, 409. 320, 235
ſpelunca 333, 592
ſpeluncæ 308, 692
ſpem 92, 457. 267, 341. 277, 638. 279, 682. 281, 738. 322, 306. 357, 506. 367, 94. 387, 624. 403, 31
ſpemque 67, 719. 181, 554. 240, 498. 416, 364. 441, 113. 451, 367
ſperando 26, 496
ſperare 148, 348. 212, 632. 297, 345
ſperat 26, 491. 28, 536. 370, 158. 408, 134
ſperatque 219, 837
ſperata 73, 862. 223, 55
ſperataque 118, 368
ſperato 90, 389
ſperavit 364, 18
Spercheïdes 50, 250
Spercheos 30, 579
Spercheonidenque 138, 86
ſperet 64, 84
ſperne 60, 550. 162, 30
ſpernenda 398, 684
ſpernentem 404, 35
ſperneret 248, 740
ſperni 161, 4
ſpernimus 62, 597. 421, 493
ſpernit 94, 513. 258, 117. 394, 776. 430, 714
ſpernitque 118, 390
ſpernite 264, 249
ſpernuntque 160, 669
ſpes 22, 396. 134, 795. 149, 377. 199, 304. 201, 336. 210, 565. 225, 112. 255, 10. 272, 467. 276, 596. 316, 118. 379, 375. *& alibi.*
ſpeſque 33, 659. 445, 217
ſpicea 40, 28. 300, 433
ſpicis 232, 292. 279, 688
ſpicula 236, 375. 324, 335. 361, 601, 606. 366, 54
ſpina 175, 380. 452, 389
ſpinæ 77, 66. 100, 672. 250, 806. 423, 553
ſpinas 230, 244
ſpinea [illegible], 789
ſpinis 409, 166
ſpinoſis 71, 810
ſpiramenta 450, 343
ſpirandi 450, 344
ſpirantis 278, 660
ſpirare 329, 481
ſpirârunt 209, 532
ſpiratque 235, 356
ſpiris 77, 77
ſpiritus 172, 294. 219, 825. 241, 524. 277, 616. 358, 517. 443, 167. 448, 303
ſpiro 409, 172
ſpiſſa 209, 528. 263, 222
ſpiſſatus 446, 250
ſpiſſi 466, 718
ſpiſſiſque 158, 621
ſpiſſo 4, 23. 325, 367
ſpiſſus 355, 438
ſplendenti 77, 53
ſplendeſcunt 291, 177
ſplendidaque 237, 419
ſplendidior 67, 722. 393, 791
ſplendidus 222, 8
ſpolia 194, 157
ſpoliabitur 128, 644
ſpoliantis 355, 440
ſpoliare 345, 143
ſpoliat 224, 86
ſpoliata 170, 199
ſpoliavit 405, 71
ſpolieris 368, 114
ſpoliis 227, 154. 356, 462. 370, 153
ſpoliiſque 331, 552
ſpolioque 78, 81. 194, 156. 258, 113
ſpolium 127, 615. 224, 87. 237, 436
ſpondâ 245, 656
ſpondere 178, 450. 298, 395
ſpondet 299, 418
ſponſa 116, 326
ſponſi 143, 229
ſponte 8, 90. 44, 128. 101, 699, 700. 157, 591. 209, 541. 246, 680. 271, 446. 329, 486. 460, 555

ſpretâ 90, 393. 232, 281. 252, 852
ſpretarumque 438, 36
ſpretis 34, 701. 415, 332
ſpretor 244. 613
ſprevêre 173, 318
ſprevit 122, 469
ſpuma 124, 538. 232, 288
ſpumaque 77, 74
ſpumam 217, 417
ſpumantiaque 52, 324. 170, 226. 223, 34
ſpumas 123, 501. 199, 282
ſpumeus 97, 571
ſpumis 204, 415. 325, 267. 458, 519
ſquallebant 21, 374. 462, 627
ſquallentia 129, 656
ſquamâque 265, 267
ſquamæ 467, 725
ſquamas 126, 577
ſquamea 198, 272
ſquammamque 100, 675
ſquamigeris 131, 717
ſquamis 77, 63, 75. 106, 45
ſquamoſos 76, 41
ſtabam 411, 210
ſtabant 80, 131. 172, 288
ſtabantque 21, 374. 212, 631
ſtabat 40, 27. 28, 29. 76, 28. 173, 326. 229, 196. 235, 367. 248, 743. 293, 224. 318, 205. 341, 14. 343, 73. 353, 389. 399, 916. 460, 562
ſtabilique 466, 721
ſtabis 29, 563. 377, 325
ſtabula 158, 627. 180, 521. 182, 596. 242, 553
ſtabulantur 396, 822
ſtabulorum 182, 573
ſtabunique 208, 487
ſtagna 5, 38. 54, 379. 106, 46. 150, 406. 268, 380
ſtagnare 19, 324
ſtagnata 447, 269
ſtagni 115, 300. 175, 373
ſtagno 175, 369. 267, 340
ſtaguum 115, 297. 244, 624
ſtagnumque 173, 320. 203, 381
ſtamen 163, 55. 167, 145
ſtamina 106, 34. 111, 179. 113, 221. 114, 275. 163, 57. 182, 576. 317, 169. 356, 475
ſtaminaque 238, 453
ſtamine 119, 397. 163, 54
ſtandi 367, 80
ſtant 76, 34. 173, 305. 185, 672. 191, 54. 343, 69. 354, 401
ſtantque 232, 286
ſtante 363, 1
ſtantem 252, 860. 350, 284. 382, 455
ſtantemque 328, 464
ſtantia 196, 201
ſtantibus 132, 732
ſtantis 114, 275
ſtare 96, 549. 164, 75. 210, 577. 222, 31. 397, 872
ſtarent 247, 713
ſtaret 122, 471. 230, 249. 428, 663
ſtat 16, 243. 224, 67. 309, 709. 355, 429. 421, 493
ſtatque 45, 151. 405, 66
ſtatione 32, 627. 44, 115. 256, 34
ſtatiam 408, 128
ſtatuit 289, 132. 385, 546
ſtatuitque 197, 240
ſtatus 208, 509. 317, 169. 329, 492. 386, 594
ſtatuunt 108, 84
ſtella 52, 321. 743, 850
ſtellæ 44, 114
ſtellamque 468, 749
ſtellantibus 35, 723
ſtellarum 315, 97
ſtellas 59, 516. 192, 100
ſtellatus 33, 664. 153, 461
ſtellis 47, 205
ſtemus 71, 818
ſterilem 26, 496
ſteriles 115, 299
ſterilique 406, 89
ſterilis 250, 789
ſternebat 343, 74
ſternentemque 263, 209
ſternere 245, 658
ſternis 264, 236
ſternit 132, 743. 138, 88. 257, 84. 352, 351
ſternitque 325, 372
ſternitur 140, 128. 235, 340. 330, 501
ſternuntur 17, 272. 232, 294
ſtet 303, 547
ſteterant 10, 133
ſteterat 252, 860. 343, 258
ſtetimus 256, 43
ſtetimuſque 412, 254
ſtetit 100, 660. 130, 678. 136, 34. 140, 132. 154, 513. 237, 415. 279, 687. 299, 425. 335, 655. 341, 31
Stheneleïa 54, 367
Stheneleïda 360, 581
Stheneleïus 265, 273
Stiſteque 83, 217
ſtillabant 9, 112
ſtillanti 323, 57
ſtillatque 54, 364. 302, 501
ſtimulataque 113, 235
ſtimulatus 181, 550
ſtimulis 44, 127 179, 480
ſtimuloque 55, 399
ſtimulos 427, 647
ſtimuloſque 16, 244. 35, 726
ſtipata 82, 186
ſtipes 198, 279. 238, 451. 240, 514
Stiphelumque 356, 459
ſtipite 28, 553. 53, 351. 137, 57. 235, 369. 240, 504. 268, 379. 296, 313. 350, 287
ſtipitis 458, 523
ſtipulæ 26, 492
ſtipulis 245, 620
ſtirpe 39, 760. 96, 543. 176, 402. 323, 312. 429, 699. 458, 525
ſtirpem 69, 757
ſtirpes 388, 635
ſtirpis 12, 159. 63, 633
ſtivâve 229, 218
ſtolidæ 316, 149
ſtolidæque 163, 50
ſtolidarum 146, 305
ſtolidas 317, 175
ſtolidè 376, 306
ſtolidi 377, 327
ſtrage 209, 536
ſtramina 247, 701
ſtramine 152, 447
ſtrata 433, 800
ſtratâque 433, 801
ſtratis 136, 34. 198, 254. 223, 33. 295, 267
ſtratoque 335, 649
ſtratoſque 325, 394
ſtratum 210, 558. 211, 585

ſtravêre 177, 431
ſtravimus 25, 460
ſtravit 58, 477. 309, 716. 349, 255. 356, 454. 359, 550
ſtrepitans 324, 365
ſtrepitu 97, 569
ſtrepitum 219, 845. 411, 215. 432, 782
ſtrepitus 335, 650
ſtrictis 95, 535
ſtricto 199, 285. 414, 296
ſtrictumque 229, 207
ſtridente 109, 123
ſtridentemque 237, 416
ſtridentibus 127, 617
ſtridet 350, 279
ſtridit 260, 171
ſtridore 119, 413. 232, 287. 256, 65. 329, 495. 350, 276. 406, 100
ſtridorem 333, 608
ſtridula 284, 6
ſtrigis 198, 269
ſtringebat 337, 733
ſtringit 28, 536. 339, 776
ſtringite 200, 333
Strophadumque 391, 709
ſtructa 182, 573. 242, 562
ſtructis 33, 677. 263, 231
ſtructoque 312, 25
ſtructurit 14, 198
ſtruxiſſe 11, 153
Strymone 50, 257
ſtudeat 271, 425
ſtudeo 215, 725
ſtudii 97, 589
ſtudiique 145, 267
ſtudiis 34, 694. 216, 751
ſtudiiſque 14, 199. 348, 208
ſtudio 91, 413. 115, 295. 162, 12
ſtudioque 236, 378. 252, 865
ſtudioſior 426, 625
ſtudioſus 214, 680. 414, 321
ſtudium 427, 634
ſtudiumque 160, 678
ſtultos 281, 745
ſtupea 423, 547
ſtupet 47, 191. 90, 381. 130, 676. 142, 205. 295, 287. 331, 539
ſtupri 59, 529
ſtupuit 154, 509. 286, 64. 460, 553
ſtupuitque 286, 42
Styga 285, 13
Stygia 94, 505. 308, 697. 330, 500
Stygiæ 101, 695
Stygiam 120, 437
Stygias 36, 737. 43, 101. 86, 272
Stygii 86, 290
Stygiis 139, 115. 409, 155
Stygiiſque 10, 139
Stygio 13, 189. 77, 76. 154, 504. 296, 313
Stygios 382, 465
Stygius 470, 791
Stymphalide 157, 585
Stymphalides 261, 187
Styx 120, 434
ſua 4, 17. 7, 59. 18, 300. 22, 399. *& alibi quàm plur.*
ſuadeat 31, 618
ſuadent 22, 392. 463, 650
ſuadet 189, 20. 380, 418
ſuæ 35, 722. 36, 734. 37, 777. 55, 406. *& alibi.*
ſuam 67, 719. 166, 121. 174, 332. 179, 477. *bis. & alibi.*
ſuarum 67, 725. 82, 186. 165, 99. 182, 594. 217, 766. 300, 433
ſuas 116, 305. 162, 16. 165, 106. 176, 304. *& alibi.*
ſuaſiſſe 376, 315
ſuaſit 224, 90. 308, 688
ſub 7, 70. 9, 114. 13, 189. 14, 213. *& alibi quàm plur.*
ſubde 316, 141
ſubdidit 202, 367
ſubit 128, 634. 131, 722
ſubdita 7, 62. 245, 662. 264, 234. 345, 141. 423, 553
ſubducere 329, 486
ſubduci 65, 661
ſubduxit 366, 61
ſubeant 448, 307
ſubederat 339, 783
ſubibis 30, 594
ſubjecit 81, 167. 291, 184
ſubjecta 18, 298. 27, 522. 199, 304. 414, 304
ſubjectaque 345, 117. 399, 914
ſubjectas 170, 220, 381, 438
ſubjectatque 117, 359
ſubjectis 41, 68. 212, 638. 218, 784. 392, 718
ſubjecto 11, 155. 15, 229
ſubjectos 211, 599
ſubjectum 148, 347
ſubiêre 10, 130. 145, 282. 247, 700
ſubii 186, 697
ſubiit 81, 165. 195, 170
ſubire 412, 250
ſubit 56, 418. 69, 755. 85, 259. 99, 648. 185, 669. 212, 634. 242, 562. 258, 93. 313, 61. 426, 612. 434, 827
ſubita 53, 349. 422, 518
ſubitæ 14, 202. 172, 268
ſubitam 308, 683
ſubitarum 39, 315. 422, 508
ſubiti 79, 123. 209, 537
ſubitis 156, 560. 324, 341. 423, 544
ſubitiſque 82, 179
ſubito *adj.* 46, 180
ſubitò *adv.* 60, 535. 78, 96. 118, 380, 391. 125, 559. 126, 600. 131, 711. 172, 193. 136, 199. 281, 598. *& alibi.*
ſubitos 228, 180
ſubitûs 76, 40. 202, 372
ſubituſque 163, 46
ſubjungit 148, 340
ſublato 308, 677
ſublime 315, 97. 375, 283. 431, 752
ſublimes 120, 421
ſublimia 231, 259. 359, 565
ſublimibus 39, 1
ſublimis 12, 168. 159, 648, 650. 196, 222. 251, 813. 330, 503. 333, 610. 464, 673
ſubmerſum 250, 279
ſubmiſit 76, 32. 94, 502. 117, 340
ſubmiſſa 192, 90
ſubmiſſæque 143, 235
ſubmiſſo 195, 191
ſubmittere 317, 171
ſubmoveant 225, 97
ſubmoverat 172, 274
ſubmovet 33, 664. 349, 231
ſubmovit 141, 168
ſubnectite 329, 483
ſubrepit 194, 155

subscribi 275, 562
subsedit 51, 277. 266, 297. 302. 498
subsequitur 75, 17
subsidere 6, 43
subsidit 295, 284
subsidunt 20, 344
subsisterat 409, 158
substitit 14, 207. 346, 147
substravit 453, 399
substricta 83, 216
substrictaque 338, 752
subsunt 324, 359. 355, 420
subtemen 163, 56
subtraheret 376, 316
subvecta 250, 796
subvectaque 177, 422
subvolat 339, 790. 421, 507
succedat 369, 133
succede 242, 549
succedere 69, 766. 314, 80. 436, 2. 444, 187, 199
succedit 316, 142. 426, 610
succeditis 195, 193
succendit 152, 442
succensa 224, 74
succensaque 380, 413
succesſerat 280, 713
succeſſibus 231, 273. 352, 355
succeſſiſſe 179, 484
succeſſit 10, 125. 62, 590. 369, 134
succeſſor 97, 589
succeſſu 167, 130. 236, 384. 240, 495. 351, 298
succeſſurumque 70, 788
succeſſus 70, 781
succi 104, 152
succidere 249, 752
succidit 197, 227
succincta 245, 660. 258, 89. 288, 103. 303, 536
succinctæ 81, 156
succinctis 461, 603
succis 47, 211. 167, 139. 196, 215. 199, 287. 404, 43. 414. 299. 429, 690
succiſo 235, 364
succo 22, 407. 44, 120. 393, 817. 453, 393
succos 198, 265. 200, 316. 302, 493. 400, 943. 413, 275 426, 631
succoſque 417, 403
succreſcere 246, 680
succreſcit 268, 352
succubuiſſe 35, 714
succumbere 142, 177. 216, 749
succumbimus 397, 856
succurrere 462, 632
succurritis 170, 209
succus 90, 397. 400, 941
succutiturque 46, 166
sudataque 296, 308
sude 351, 299
sudem 351, 300
sudor 158, 632. 261, 173
sudore 47, 198. 249, 760. 256, 57. 312, 32
suem 309, 710
suggerit 440, 82
sui 5, 30. 17, 277. 54, 382. 92, 435. *& alibi quàm plur.*
suique 55, 403. 88, 334
suis *pronom.* 4, 13. 7, 72. 18, 287. 29, 555. *& alibi quàm plur.*
suis *subſt.* 413, 286
sulcat 131, 707. 467, 726
sulcavitque 86, 276
sulcis 10, 123. 79, 107
sulco 209, 539
sulcum 78, 104
sultura 90, 374. 432, 791
sulfure 150, 445. 198, 261. 406, 87
sulfureis 450, 340
sum 27, 513. 62, 588. 68, 743. 71, 817. *& alibi plur.*
sumat 59, 526. 86, 286
sume 116, 306. 237, 426
sumere 104, 7. 325, 382. 359, 557. 365, 40. 460, 556
sumimus 206, 450
sumit 116, 308. 122, 481. 193, 125 298, 376. 326, 409
sumite 96, 545. 208, 507
summa 47, 206. 49, 235. 70, 792. 117, 343. 124, 527. 242, 563. 268, 352. 371, 192. 389, 673. 433, 815
summâ 12, 163. 18, 296. 61, 573. 62, 587. 93, 480. 150, 398. 151, 413. 341, 15. 446, 258
summæ 43, 107. 52, 300. 146, 291
summam 52, 306. 234, 318. 264, 235. 307, 653. 426, 622
summaque 5, 27. 334, 620. 342, 43. 404, 50
summas 57, 457. 98, 615. 337, 733. 377, 344
summaſque 29, 572. 82, 195
summe 132, 756. 386, 599
summi 430, 735
summique 176, 409
summis 153, 470. 396, 836. 404. 38
summiſque 198, 278
summo 14, 212. 31, 608. 46, 178. 50, 267. 59, 515. 111, 179. 129, 659. 131, 712. 247, 695. 257, 77. 434, 822. 444, 194
summoque 170, 204. 269, 389
summorum 165, 89
summos 175, 387. 413, 278
summum 47, 201. 109, 136. 236, 382. 267, 335. 330, 506. 360, 572
summus 390, 701
summuſque 275, 564
sumo 253, 882
sumpſerat 55, 414. 159, 637. 205, 421. 222, 26
sumſere 23, 430. 389, 673
sumſiſſe 33, 672. 324, 337. 411, 226
sumſit 78, 341
sumpta 207, 482. 413, 284
sumtâ 427, 651
sumtaque 155, 537. 394, 784
sumtas 359, 557
sumtis 106, 47. 125, 562. 146, 288. 195, 189. 222, 31. 231, 261. 330, 510
sumto 69. 759. 235, 366
sumtumque 123, 511
sumtus 88, 332
sumus 20, 355. 23, 414. 108, 76. 146, 311. 357, 501. 412, 251. 414, 307
sunt 7, 64. 13, 192. *bis.* 27, 510. 52, 318. *& alibi quàm plur.*
sunto 86, 290. 143, 222
suntque 46, 181
suo 17, 274. 47, 213. 53, 345. 56, 441. *& alibi plur.*

ſuoque 79, 122. 162, 10. 178, 460. 249, 777. 256, 41. 344, 109. 361, 597
ſuorum 69, 769. 85, 248. 96, 564. 172, 267. 247, 698. 334, 633. 385, 550. 394, 763
ſuos 37, 778. 48, 230. 58, 486. 84, 229. *& alibi.*
ſuper 7, 67. 40, 17. 45, 151. 50, 265. *& alibi plur.*
ſuperque 201, 351, 352
ſuperabat 39, 5. 209, 527. 217, 772. 304, 562. 427, 641
ſuperabit 216, 760
ſuperabitur 472, 825
ſuperamur 357, 499
ſuperando 305, 602
ſuperare 56, 436. 224, 63. 257, 67. 355, 446. 379, 390
ſuperari 305, 610
ſuperas 78, 101. 285, 11
ſuperaſque 132, 735
ſuperâſſe 304, 561
ſuperâſſet 458, 521
ſuperat 141, 154. 180, 525. 208, 510. 240, 517. 452, 378
ſuperatque 19, 317
ſuperata 225, 144. 255, 15. 275, 544
ſuperator 130, 699
ſuperatus 353, 364. 367, 90
ſuperba 56, 442
ſuperbia 169, 184
ſuperbior 395, 802
ſuperbit 319, 218
ſuperbos 168, 169
ſuperbum 36, 752. 271, 443. 364, 17
ſuperbus 25, 454. 194, 156
ſuperem 255, 30
ſupereminet 82, 182
ſuperentur 259, 115
ſupereſſe 19, 325, 326. 324, 354. 336, 703
ſupereſt 52, 300. 110, 166. 126, 584. 127, 608. 141, 149. 194, 149. 277, 628. 379, 377. 385, 564. 421, 486
ſuperet 271, 429
ſuperetque 250, 793
ſuperflua 58, 482
ſuperfuſis 57, 459
ſuperi 12, 177. 13, 196. 87, 307. 145, 283. 172, 270. 179, 472. 181, 542. 244, 619. 270, 418. 334, 640. 366, 70. 413, 292. 469, 759
ſuperis 32, 170. 21, 366. 41, 57. 213, 644. 247, 706. 273, 499. 289, 135. 290, 153. 332, 577. 338, 741
ſuperorum 22, 411. 168, 173
ſuperos 52, 304. 179, 499. 231, 276. 385, 558. 424, 585
ſuperoſque 220, 858. 470, 780
ſuperſint 336, 693
ſuperſtans 331, 552
ſuperſtes 20, 351. 301, 485
ſuperſtitibus 79, 126
ſuperſunt 90, 398. 172, 284
Superûm 12, 161. 16, 251. 33, 668. 36, 437. 147, 319
ſupervolat 128, 624
ſupinis 246, 581
ſupplentur 199, 291
ſupplevit 110, 140
ſupplex 8, 92. 32, 635. 58, 477. 75, 8. 84, 240. 143, 214. 154, 493. 514. 174, 352. 179, 498. 199, 298. 220, 858. 231, 271. 280, 701. 299, 415. 326, 400. 416, 374
ſupplicat 175, 267
ſupplice 55, 396. 162, 33. 321, 279
ſupplicium 160, 666
ſuppliciumque 70, 782
ſupponas 451, 370
ſupponat 178, 456
ſupponere 78, 102. 400, 953
ſupponitur 71, 810
ſupponunt 432, 791
ſuppoſitâ 133, 777. 342, 34
ſuppoſito 67, 712
ſuppoſuique 186, 698
ſuppreſſa 142, 193. 339, 777
ſuppreſſis 447, 280
ſupprimit 186, 709
ſupprimit 35, 715
ſupra 18, 295. 400, 955
ſupraque 19, 331
ſuprema 171, 246. 172, 278. 203, 376
ſupremis 63, 620
ſupremo 240, 521
ſupremos 331, 547
ſupremum 289, 134. 358, 526
ſuras 314, 80
ſurdior 395, 804. 429, 711
ſurge 335, 669
ſurgente 429, 711
ſurgentibus 138, 77
ſurgere 6, 44. 71, 820. 79, 112
ſurgimus 348, 227. 122, 197
ſurgis 112, 197
ſurgit 36, 273. 108, 92. 228, 192. 280, 701. 298, 384. 363, 2. 397, 871. 398, 891
ſurgunt 199, 284. 221, 2. 389, 677
Surrentino 466, 709
ſurrexit 114, 255. 458, 508
ſus 231, 272. 235, 359
ſuſceptaque 318, 200
ſuſcipimus 206, 450
ſuſcipitur 419, 451
ſuſcipiunt 266, 305
ſuſpectum 31, 618
ſuſpenderat 56, 440. 440, 101
ſuſpendit 182, 576
ſuſpenditque 200, 308
ſuſpenſos 236, 398. 245, 653
ſuſpicere 330, 506
ſuſpiciens 428, 660
ſuſpicor 92, 461
ſuſpirat 35, 707. 64, 655. 86, 280. 207, 480
ſuſpiratibus 408, 129
ſuſpiria 32, 656. 44, 125. 69, 753. 70, 774. 299, 402. 393, 739
ſuſtineam 384, 528
ſuſtineant 292, 193. 396, 826
ſuſtinet 28, 530. 106, 27. 117, 362. 121, 447. 141, 162. 162, 27. 175, 367. 181, 563. 271, 438. 287, 71. 317, 168. 430, 731
ſuſtinuêre 119, 411. 432, 788

fustinui 158, 609. 240, 500. 364, 8. 367, 88. 421, 479
fustinuit 266, 300. 323, 322. 386, 584
fustulit 51, 275. 59, 506. 77, 60. 157, 574. 246, 663. 328, 463. 349, 237, 260. 369, 126
fusurra 219, 825
fusurri 342, 61
Sybarin 438, 31
Sybillæ 466, 712
Syenites 138, 74
sylva 396, 822
sylvâque 397, 872
sylvarum 176, 392
sylvas 6, 4. 415, 338
sylvis 393, 760
Symæthide 393, 750
Symplegadas 450, 338
Syringa 34, 691. 35, 705
Syron 371, 175
Syrtis 225, 120

T

Tabe 79, 784. 71, 807. 77, 49. 259, 230. 261, 175. 442, 156
tabellæ 248, 744. 275, 570. 276, 603
tabellas 274, 522. 275, 574
tabellis 276, 586. 429, 707
tabent 209, 541
tabuerant 230, 227
tabuerint 451, 363
tabuerit 92, 445
tabuit 114, 259. 418, 432
tabulâ 302, 516
tabularia 471, 810
tabulas 327, 428
taceam 359, 552. 371, 177
tacebitur 302, 502
tacco 114, 276
tacet 323, 326
tacitve 341, 27
tacita 151, 427. 266, 300
tacitæ 272, 473
tacitaque 183, 623. 437, 26
tacitas 142, 191
tacito 170, 203. 194, 147. 216, 748. 358, 538. 425, 601
tacitorum 432, 778
tacitos 84, 241. 107, 50
taciturna 224, 84
tacitus 318, 189
tactæ 167, 140
tactæque 162, 105
tactas 102, 729
tactis 118, 386. 294, 257. 449, 314
tacto 132, 751. 454, 415
tactoſque 115, 286
tactu 322, 308. 389, 652. 453, 412
tactuque 132, 745. 382, 466
tactumque 165, 106
tactus 111, 180. 230, 224. 309, 732
tactuſque 228, 184. 300, 434
tacui 36, 758
tacuit 116, 326. 134, 790. 218, 799. 244, 611
tædâ 116, 326
tædæ 107, 60. 281, 721. 182, 768. 472, 826
tædas 26, 483. 133, 758. 428, 677
tædaſque 32, 658. 37, 763. 238, 460
tædia 210, 572. 277, 615. 301, 482. 306, 625. 372, 213. 409, 158
tædis 90, 373
Tænariâ 285, 13
Tænarides 291, 183
Tænarius 49, 247
Tagen 460, 558
Tagus 50, 251
talaria 68, 736. 305, 591
talaribus 129, 667. 132, 730
tale 61, 566. 71, 812. 238, 440. 272, 478. 290, 143. 347, 202. 382, 461. 397, 873. 441, 127. 461, 606
talem 87, 295
tales 195, 171. 213, 650. 268, 370. 276, 583. 301, 483. 464, 657
tali 146, 307. 311, 1
talia 14, 200. 16, 250. 34, 700. 35, 713. 37, 776. 55, 394. 62, 596. 65, 665. 95, 526. 108, 78. 143, 203. 174, 330. 181, 563. 183, 619. 207, 481. 224, 81. 236, 396. 244, 616. 247, 703. 255, 27. 269, 402. 274, 528. 275, 563. 286, 40. & *passim*.
talibus 13, 181. 24, 441. 70, 783. 86, 287. 102, 732. 107, 54. 161, 1. 163, 36. 170, 205. 176, 401. 181, 549. 213, 661. 248, 728. 250, 787. 321, 283. 328, 444. 360, 585. 373, 228. 389, 675. 393, 739. 403, 26. 421, 494. 433, 807
talis 61, 562. 223, 49. 234, 322. 249, 770. 302, 517
talisque 86, 285. 431, 767
talo 251, 808
taloque 117, 343
Tanaïs 49, 242
tandem 36, 735, 748. 48, 222. 70, 794. 154, 518. 182, 596. 189, 5. 203, 391. 216, 745. 241, 541. 249, 774. 252, 846
tangam 191, 61. 336, 707
tangamque 297, 343
tangat 189, 26. 327, 430
tange 126, 584
tangebam 244, 606
tangendo 315, 107
tangentia 467, 722
tangentiaque 28, 538
tangere 93, 478. 152, 459. 168, 173. 329, 498
tangeret 223, 36. 226, 149
tangeris 401, 965. 428, 667
tanges 114, 251
tanget 249, 756. 473, 839
tangi 32, 644. 92, 453. 269, 387. 305, 614
tangit 51, 293. 59, 527. 71, 799. 117, 359. 128, 639. 143, 213. 164, 67. 178, 446. 232, 279. 271, 424. 300, 456. 322, 308. 423, 558
tangor 305, 614
tangunt 175, 379
tanquam 54, 360. 84, 241. 100, 650. 125, 566. 153, 471. 179, 471. 216, 758. 295, 269. 337, 720. 381, 437. 385, 545
tanta 7, 60. 33, 668. 68, 731. 80, 133. 86, 270. 88, 328. 127, 612. 149, 373. 216, 750. 192, 97. 224, 88. 227, 168
tantaque 150, 400. 156, 562. 162, 24. 184, 652. 210, 572. 397, 876
tantæ 240, 507. 362, 625. 413, 289. 436, 1

tantæque 207, 475. 209, 525. 462, 633
Tantale 121, 458
Tantalides 362, 626
Tantalis 170, 211
Tantalus 168, 172. 171, 240. 286, 41
tanti 36, 761. 56, 424. 65, 659. 132, 757. 175, 386. 189, 16. 199, 294. 214, 691. 256, 49. 296, 310.
tantique 154, 498. 159, 657
tantis 43, 96. 53, 334. 113, 249. 131, 701. 136, 14. 388, 626. 440, 91
tanto 6, 53. 14, 202. 18, 288. 25, 465. 67, 724. 69, 753. 142, 192. 158, 602. 186, 694. 212, 614. 224, 74. 242, 569. 249, 749
tantoque 76, 44. 427, 657. 436, 2
tantorum 332, 573. 361, 608
tantos 33, 661. 48, 228. 322, 289. 421, 479
tantummodo 33, 675. 116, 748. 258, 106. 343, 85. 454, 424
tantumne 271, 428
tantúmque 265, 265. 327, 425
tantus 86, 285. 115, 278. 162, 18. 243, 583. 255, 7. 357, 505
tantuſque 464, 661
tapetibus 388, 638
tarda 347, 182. 368, 116
tardâque 334, 618
tardæ 298, 390
tardârunt 375, 283
tardata 124, 529
tardatus 367, 81
tardè 108, 91
tardi 267, 346. 419, 430
tardior 308, 679
tardis 304, 572. 324, 357
tardius 307, 674. 351, 305
tardo 286, 49
tardus 46, 177. 207, 478. 366, 66
Tarentum 438, 50
Tarpeia 432, 776
Tarpeias 474, 866
Tartara 9, 113. 50, 260. 149, 371. 151, 423. 285, 21. 335, 670. 358, 523. 361, 619
Tartareas 185, 676. 349, 257
Tarteſſia 418, 416
Tatiumque 433, 804
Tatius 433, 805
Tatiuſque 432, 775
tauri 42, 80. 73, 850, 869. 75, 1. 165, 103. 192, 105. 205, 434. 211, 595. 225, 122. 227, 169. 257, 80
tauro 66, 701. 257, 81. 465, 695
taurorum 190, 29. 196, 210. 226, 152. 378, 347
taurum 165, 104. 202, 374. 203, 376. 226, 132, 136. 248, 734. 281, 735
taurus 132, 756. 226, 125. 249, 763. 344, 102. 397, 871. 498, 511
tauruſque 48, 217
taxo 120, 432
tecta 12, 170. 15, 218, 231. 17, 276. 45, 136. 69, 761. 83, 204. 108, 86. 119, 402, 405. 120, 444. 145, 287. 183, 614. 185, 669. 192, 99. 201, 352. 245, 630. 247, 691, 697, 702
tectaque 18, 287. 119, 414
tectæ 311, 3
tectam 152, 447. 158, 622
tectas 124, 526
tecti 137, 43. 170, 217. 227, 168. 265, 288. 357, 480. 412, 254
tectis 69, 751, 756. 101, 697. 123, 760. 195, 182. 227, 158. 242, 549. 260, 48. 337, 710. 342, 44
tecto 145, 281. 348, 212. 415, 342. 447, 275
tectoque 122, 489. 177, 431
tectos 111, 191
tectum 19, 332
tectura 110, 159
tectus 17, 265. 49, 233. 107, 64. 156, 570. 186, 706. 216, 746. 308, 692. 333, 611. 350, 291. 435, 598
tecum 35, 710. 92, 435, 436. 155, 524. 237, 427. 275, 549, 558. 304, 556. 336, 697. 360, 576. 372, 204. 396, 834
tecumque 117, 336
tecumve 292, 202
tegat 117, 355
tege 393, 748
Tegeæa 234, 317. 236, 380
tegebant 128, 638
tegebat 439, 56
tegendas 382, 479
tegens 173, 299. 269, 398
tegi 6, 44. 96, 542. 104, 6
tegimen 77, 52
tegimenque 33, 672, 674
tegis 110, 159. 300, 450
tegit 4, 5. 6, 50. 18, 290. 114, 269. 396, 822. 397, 849
tegitur 107, 64. 182, 592. 197, 239. 305, 598
tegmina 79, 108
tegmine 330, 514. 409, 166
tegminis 344, 92
tegunt 300, 449
teguntur 421, 499
tela 16, 259. 25, 468. 63, 616. 77, 46. 87, 307. 96, 554. 141, 158. 149, 366. 158, 620. 163, 55. 164, 69. 170, 228. 172, 290
telaque 137, 42. 357, 495
telæ 114, 275. 119, 394. 167, 127
Telamon 207, 477. 213, 647. 214, 669. 233, 309. 236, 378. 319, 216. 369, 151
Telamone 362, 624. 364, 22. 368, 123. 378, 346
Telamoniades 373, 231
Telamonius 371, 194. 374, 266. 377, 321
Telamonque 207, 476
telas 163, 54
Telchinas 202, 365
Teleboaſque 355, 441
Telemus 394, 770, 771
Telephon 370, 171
Telephus 344, 112
Teleſte 280, 716
Telethuſa 279, 681. 280, 695
teli 235, 349. 350, 265. 352, 381
telique 350, 266
telis 24, 443. 56, 440. 79, 109. 95, 535. 384, 537. 417, 402
teliſque 201, 337
tellure 6, 48. 31, 604. 32, 630.

630. 61, 569. 190, 30. 197, 245. 237, 413, 422. 270, 406. 278, 649, 659. 342, 63. 350, 281. 369, 125. 407, 106. 414, 302. 467, 741
tellurem 70, 786. 171, 238. 448, 292
telluris 29, 341. 98, 597. 113, 227. 286, 55. 307, 645. 463, 652
tellus 4, 5, 12, 15, 16. 5, 29. 7, 65. 8, 80, 87. 9, 102. 16, 257. 18, 291. 23, 416, 429, 434. 27, 518. 28, 546. 47, 210. 51, 272. 52, 301. 72, 839. 75, 9. 99, 637. 113, 227. 128, 632. 138, 76. 142, 198. 147, 323. 148, 356. 151, 423. 242, 562. 244, 624. 247, 701. 250, 789. 256, 60. 279, 669. 291, 184. 296, 309. 321, 269. 327, 434. 329, 479. 341, 9. 379, 394. 381, 429. 388, 648. 433, 800. 440, 81. 446, 241, 245, 251
telluſque 180, 512. 225, 98
telo 19, 330. 58, 504. 63, 605. 235, 351. 253, 883. 346, 165. 353, 359. 390, 696
teloque 77, 54. 129, 666
telorum 234, 321. 385, 566
telum 77, 53. 138, 67, 80. 171, 234, 257. 172, 264. 214, 685, 695. 238, 444. 249, 757. 312, 10
telumque 219, 846
temerare 439, 75
temeraria 27, 514. 41, 50. 63, 616. 104, 2. 162, 32. 237, 407. 275, 552. 276, 584. 304, 574. 312, 13
temerarius 135, 8. 219, 829. 303, 545. 342, 59
temerâſſe 62, 592. 209, 535. 248, 742. 458, 501
temerat 308, 695
temerata 277, 626
Temeſæa 196, 207
Temeſenque 438, 52
temo 43, 107
temone 52, 316. 300, 447. 320, 258. 434, 819
Tempe 29, 569. 196, 222. 202, 371
temperat 37, 770. 110, 169. 289, 108. 360, 580. 378, 366. 473, 859. 474, 869
temperie 117, 344. 445, 211
temperiem 23, 430
temperiemque 6, 51
tempeſtate 13, 183
tempeſtiva 154, 500
tempeſtivus 424, 584
templa 36, 750. 145, 278. 211, 587. 231, 264. 261, 782. 308, 686, 691. 324, 359. 326, 413. 332, 578. 380, 413
templi 165, 99. 247, 711. 283, 782. 334, 361
templis 127, 606. 211, 593. 238, 445. 283, 790, 791
templiſque 307, 646. 471, 818
templo 21, 381. 134, 798. 283, 785. 443, 164. 465, 701
temploque 388, 633. 425, 608
templorum 95, 521
templum 247, 700. 431, 760. 434, 837. 470, 801
tempora 3, 4. 24, 451. 35, 724. 57, 467. 61, 575. 63, 625. 86, 275. 87, 312. 89, 347. 93, 469. 94, 516. 97, 578. 106, 40. 122, 493. 130, 696. 139, 110. 159, 647. 162, 26. 168, 163. 178, 438. 185, 676. 200, 313. 221, 2. 235, 366. 238, 454. 242, 567. 275, 572. 277, 611. 281, 721. 282, 765. 289, 116. 307, 669. 317, 159. 318, 181. 322, 286, 306. 323, 311. 338, 758. 345, 133. 350, 273. 352, 335. 353, 380. 356, 465. 376, 302. 378, 364. 386, 582. 388, 643. 427, 645, 654, 655. 443, 179. 444, 183. 445, 211
tempore 19, 314. 60, 552. 65, 688. 107, 60. 112, 208. 130, 693. 136, 19. 139, 116. 143, 220. 145, 283. 199, 280, 300. 208, 494. 219, 833. 245, 657. 275, 569. 291, 180. 313, 39. 314, 88. 321, 272. 336, 698. 338, 745. 355, 447. 358, 512. 372, 206. 373, 236. 393, 734. 411, 218. 414, 309. 422, 516. 424, 587. 443, 160, 168. 454, 417
temporis 14, 211. 218, 803. 259, 134. 375, 281. 381, 443. 398, 888. 410, 205. 445, 226. 472, 835
temporius 112, 198
tempus 16, 256. 66, 680. 110, 167. 128, 644. 141, 169. 163, 49. 187, 719. 208, 511. 251, 818. 283, 758. 292, 207. 300, 446. 307, 657. 335, 651. 384, 527. 408, 147. 433, 808. 446, 234
tempuſque 119, 399. 234, 327. 416, 372. 450, 336
tenaci 320, 252
tenax 213, 657
tendat 102, 723
tendebam 62, 580
tendebant 174, 359
tendebat 58, 477. 60, 547. 265, 287. 380, 411
tendens 92, 441. 118, 382. 143, 215. 151, 419. 172, 279. 195, 188. 201, 345. 252, 849. 261, 175. 336, 397. 430, 734
tendenſque 266, 293. 337, 726
tendentem 123, 517. 142, 176. 215, 706. 263, 210
tendentemque 113, 238. 184, 639. 313, 39
tendentes 237, 432
tendere 32, 636. 137, 55. 444, 186. 448, 304. 455, 435
tenderat 32, 636
tendi 321, 262
tendimus 285, 34
tendit 62, 604. 126, 581. 217, 778. 284, 3. 299, 415. 302, 506. 349, 564. 465, 690
tenditur 126, 576
tendo 458, 52
tendunt 174, 358. 211, 580. 234, 531
tene 45, 140. 101, 690. 110, 160
teneas 42, 79. 214, 681
teneat 215, 711. 417, 379

tenebant 46, 177. 97, 570. 268, 355
tenebas 24, 440
tenebat 19, 321. 72, 830. 75, 2. 89, 364. 111, 175. 134, 782. 145, 277. 167, 132. 213, 664. 231, 260. 234, 321. 239, 479. 320, 243, 257. 321, 270. 351, 318. 382, 474. 420, 459
tenebit 274, 514
tenebo 115, 284
tenebor 181, 546
tenebræ 46, 181. 119, 410. 300, 454. 345, 136
tenebras 74, 440. 55, 395. 108, 93. 119, 400. 152, 443. 335, 651. 442, 154. 463, 652
tenebris 45, 144. 95, 525. 215, 708. 301, 476. 330, 521
tenebrisque 62, 594. 224, 82
tenebrosa 9, 113. 148, 359
Tenedon 371, 174
Tenedonque 344, 109
Tenedos 27, 516
tenemur 292, 203
tenemus 322, 284
tenendæ 322, 297
tenens 132, 733. 179, 476. 199, 66. 208, 498. 219, 847. 258, 118. 281, 725. 463, 665
tenent 7, 73. 18, 302. 120, 436. 194, 14. 235, 342. 324, 361. 332, 560. 342, 53. 428, 674
tenentem 58, 502. 266, 311. 285, 15. 382, 455. 388, 649
teneo 30, 596. 422, 511
tener 87, 311. 200, 319. 444, 201
tenera 89, 354. 272, 481
teneras 393, 754. 272, 481
tenere 28, 535. 85, 265. 96, 541
teneret 106, 161.
teneri 53, 351. 92, 450. 166, 108. 250, 806. 259, 140. 314, 74. 321, 261. 458, 525
teneris 73, 851. 216, 749. 278, 651. 317, 153
tenero 117, 345. 395, 791
teneros 53, 359
tenerum 127, 616
tenes 43, 100. 474, 866
tenet 36, 750. 43, 104. 54, 376. 59, 513. 70, 796. 73, 874. 92, 447. 99, 642. 112, 205. 117, 358. 192, 87. 211, 588. 218, 791. 224, 70. 234, 335. 257, 86. 260, 146. 274, 521. 281, 527. 295, 297. 299, 421. 300, 455. 303, 533. 314, 78. 315, 115. 331, 539. 332, 560. 342, 43. 354, 408. 382, 475. 403, 7. 417, 379. 422, 516. 426, 626. 428, 688
tenetis 285, 35
tenetque 294, 256
tenetur 114, 269. 413, 292. 429, 713
tenore 79, 113
Tenos 207, 469
tentabat 140, 124. 314, 77. 331, 533
tentabimus 195, 176
tentamenta 215, 733. 462, 629
tentamina 88, 341. 216, 739
tentant 110, 663. 332, 747. 175, 376
tentantes 294, 254
tentanti 404, 37
tentare 22, 397. 277, 630. 298, 371
tentaretque 376, 317
tentârunt 46, 172
tentâsse 277, 622, 630. 285, 25
tentâsset 347, 193
tentat 34, 684. 53, 358. 55, 390. 87, 302. 113, 248. 125, 554. 129, 651. 201, 344. 315, 107. 318, 181. 353, 357. 355, 425
tentata 13, 190. 63, 619. 260, 168. 320, 239
tentataque 323, 326
tentatæ 295, 289
tentatis 403, 22
tentatos 125, 555
tentatum 295, 283. 458, 501
tentavit 290, 145. 356, 458
tentem 272, 478
tentemus 357, 491
tentent 108, 85
tento 131, 702. 171, 243. 218, 793. 273, 500
tentoria 223, 43. 373, 249
tenuata 55, 374. 209, 531. 421, 498
tenuatus 446, 246
tenuaverat 417, 399
tenuem 35, 708. 93, 482
tenuêre 14, 206. 107, 57. 110, 168. 177, 430. 184, 638. 222, 5. 272, 203. 391, 706
tenuerunt 266, 301. 327, 433. 398, 897. 422, 516
tenues 29, 571. 108, 104. 109, 123. 164, 62. 174, 351. 228, 79. 242, 558. 418, 411, 431. 434, 825
tenuesque 288, 97
tenui 28, 549. 81, 161. 107, 65. 337, 735. 371, 190. 418, 429
tenuique 119, 408. 256, 33
tenuis 198, 272
tenuisse 35, 706, 712. 291, 172. 364, 17. 437, 13
tenuisset 341, 10
tenuissima 111, 178. 131, 726. 152, 431
tenuissimus 446, 248
tenuit 12, 167. 53, 328. 68, 740. 142, 198. 151, 420. 194, 146. 195, 169. 238, 463. 284, 6. 317, 168. 414, 308. 425, 593. 426, 611. 465, 701
tenuitque 31, 600
tenus 51, 275. 82, 182. 117, 343. 131, 720. 151, 413. 157, 593. 159, 642. 171, 258. 357, 491. 398, 893. 404, 59. 458, 512. 464, 673
tepebat 110, 163. 138, 76
tepentibus 9, 107
tepere 295, 281
tepescere 91, 412
tepescunt 7, 63
tepidâ 424, 575
tepidæ 302, 500
tepidi 197, 247
tepidique 267, 339. 465, 708
tepidis 51, 269. 245, 654. 296, 827
tepido 268, 365. 297, 360
tepidos 319, 225
tepore 71, 811
teque 64, 653. 122, 478. 123, 522. 126, 591. 204, 401.

401. 304, 566. 383, 483
ter 51, 270, 271. 58, 497. 89, 351. 128, 625. 132, 734. 167, 133. 194, 153. 195, 189. *bis.* 198, 261. 200, 324. 223, 51. 249, 749. 256, 50. 295, 279. 300, 452. 327, 419. 345, 133. 387, 611. 404, 58. 410, 206
terque 12, 179. 41, 49. 123, 517. 198, 261. 263, 217. 350, 288. 387, 610
tercentum 408, 146
Terea 183, 615. 184, 647
Tereaque 352, 353
terebat 346, 167
terebrata 171, 260
Tereo 184, 635
teres 68, 735
teretem 162, 22
tereteſque 294, 260
tereti 289, 113
Tereu 179, 497
Tereus 177, 424. 178, 455. 179, 473, 478. 184, 650. 185, 682
Tereuſque 178, 433
terga 22, 394. 39, 10. 47, 187. 76, 22. 77, 68. 97, 575. 131, 715, 719, 725. 141, 161. 147, 323. 167, 123. 170, 223. 175, 379. 181, 552. 186, 698. 191, 73. 223, 34. 235, 363. 237, 429. 245, 648. 258, 102. 259, 127. 266, 320. 307, 670. 308, 706. 344, 97. 351, 313. 372, 224. 373, 237. 397, 879. 399, 914. 405, 66. 408, 143. 416, 363. 448, 305
tergaque 305, 592
tergo 73, 869. 77, 71. 108, 101. 235, 348. 289, 124. 296, 329
tergoque 28, 541. 256, 54. 352, 345
tergora 378, 347
tergore 245, 649
tergum 21, 383. 47, 201. 354, 401. 421, 500
tergumque 152, 434. 415 343
terit 278, 654
terna 285, 22
ternis 195, 190. 204, 414
terra 7, 75. 19, 314. 22, 393. 31, 615. 40, 15. 45, 134. 73, 870. 79, 116. 81, 152. 99, 635. 100, 653. 120, 440. 127, 620. 150, 406. 154, 492, 496. 169, 187. 176, 396. 189, 23. 195, 191. 196, 204. 206, 445. 210, 559. 226, 139. 237, 402, 415. 244, 608, 609. 251, 830, 835. 264, 254. 266, 318. 271, 447. 277, 633. 285, 17. 289, 128. 301, 480, 490. 326, 407. 400, 948. 474, 860
terraque 77, 75. 354, 390. 400, 937. 444, 193
terræ 5, 37. 6, 52. 10, 138. 16, 247. 21, 364. 22, 393. 32, 633. 37, 774. 47, 207. 51, 298. 53, 437. 55, 407. 76, 24. 78, 102. 113, 243. 140, 122, 136. 147, 321. 148, 354, 361. 153, 481. 154, 491. 164, 71. 186, 697. 212, 631. 243, 577. 264, 241. 296, 306. 337, 724. 358, 521. 380, 420. 403, 7. 405, 82. 471, 817
terræque 43, 96. 130, 680, 686. 159, 644. 181, 558. 210, 578. 345, 139. 444, 195, 460, 556
terram 5, 34. 8, 84. 11, 157. 13, 180. 17, 283. 164, 80. 174, 346. 199, 283. 206, 442. 226, 153. 291, 180. 345, 118. 360, 569. 382, 477. 388, 629. 392, 716. 411, 227
terramque 114, 253. 298, 389
terrarum 4, 14. 20, 354. 225, 118
terrarumque 39, 7
terras 4, 22. 11, 150. 13, 189, 195. 14, 213. 16, 253. 19, 329. 20, 349. 31, 599. 32, 654. 33, 674. 39, 6. 41, 65. 111, 194. 134, 788. 159, 648, 654. 165, 105. 186, 692. 209, 524, 528. 313, 61. 319, 209. 327, 425. 333, 607. 375, 292. 380, 400. 435, 847. 439, 71. 447, 263
terraſque 342, 39. 406, 86
terreat 134, 802. 148, 358
terrebant 177, 423
terrebat 158, 616
terrebit 99, 561
terrena 22, 408
terrenæ 7, 68
terrenaque 197, 248
terreno 447, 273
terrent 20, 357. 45, 273. 327, 427
terreris 367, 83
terres 112, 201
terreſtribus 421, 479
terret 50, 261. 131, 723. 299, 417. 324, 365
terretur 126, 598
terribilem 17, 265. 350, 276. 394, 772
terribiles 11, 447. 193, 112
terribileſque 151, 421. 470, 784
terribili 41, 61. 344, 103. 349, 259
terribilis 182, 595
terrificam 12, 179
terrigenæ 194, 141
terrigenam 147, 325
terrigenaſque 190, 39
terrigenis 79, 118
terris 4, 22. 11, 151. 18, 307. 19, 329. 31, 609. 45, 149. 52, 307. 112, 203. 152, 439. 154, 504. 169, 190. 412, 243. 414, 320. 433, 811. 438, 53. 442, 148. 470, 786. 472, 832
territa 51, 492. 113, 232. 150, 396. 163, 43. 304, 567. 464, 675
territaque 157, 598
territus 15, 232. 79, 115. 122, 489
terror 24, 440. 122, 485
terrore 14, 202. 55, 398. 78, 100. 373, 230
terroris 58, 484
terruerat 271, 441
terruerint 95, 535
terruit 35, 727. 202, 362. 384, 105. 422, 518. 433, 817
terſêre 246, 663
terſis 68, 736
terſit 369, 132
tertia 10, 125. 53, 350. 149, 372. 207, 477. 227, 171. 320, 245. 344, 100. 347, 188
tertius 245, 661. 280, 713. 287, 78. 334, 641. 364, 28.

28. 412, 237
terunt 18, 298
testa 245, 662
testantia 414, 307
testantur 237, 420
testari 184, 660
testarique 183, 608
testata 58, 486
testataque 230, 238
testatum 57, 473
testatur 52, 304. 137, 44
teste 22, 400. 266, 747. 364, 15. 438, 37
testemque 155, 543
testes 190, 46. 274, 541
testis 41, 45. 272, 480
testor 260, 151
testudine 68, 737
tetenderat 138, 63
tetendi 336, 687
Tethye 199, 296
Tethyn 59, 509. 273, 498
Tethynque 400, 951
Tethys 45, 156. 339, 784
tetigêre 21, 375. 47, 201. 76, 36. 89, 355. 110, 164. 210, 550. 463, 644
tetigisse 46, 182. 133, 779. 248, 733
tetigisset 134, 789
tetigit 36, 729. 45, 143. 194, 158. 280, 719. 337, 376. 413, 278. 418, 413. 460, 552, 568
Teucer 370, 157
Teucras 405, 72
Teucri 391, 705. 392, 728. 429, 698
Teucros 391, 705
texebas 289, 123
texerat 19, 318. 50, 263. 56, 420. 158, 624
texêre 82, 181
texique 367, 75
texit 66, 681. 134, 800. 247, 718. 299, 422. 332, 572. 339, 786
texitur 164, 62
texta 61, 554. 330, 524. 422, 531
thalami 85, 267. 204, 403. 296, 317. 300, 456
thalamique 177, 432. 294, 246. 304, 571
thalamis 220, 856. 227, 157. 301, 469. 308, 703. 320, 250
thalamo 59, 526
thalamoque 119, 420. 265, 279. 280, 700
thalamos 68, 738. 70, 797. 86, 282. 112, 218. 168, 148. 186, 700. 189, 22. 218, 806. 224, 84. 251, 817. 260, 146. 273, 506. 347, 193, 196
thalamosque 215, 714. 306, 620
thalamumque 116, 328
Thaumantea 435, 845
Thaumantias 122, 480
Thaumantidos 335, 647
Thaumas 351, 303
theatris 79, 111
theatro 312, 25
Thebæ 96, 553. 269, 403. 370, 173. 454, 429
Thebaïdes 168, 163
Thebas 96, 549. 144, 253. 344, 110
Thebis 96, 561. 119, 416. 217, 768. 390, 692
Themesesque 465, 707
Themi 21, 379
Themin 19, 321
Themis 128, 643. 217, 767. 269, 403. 270, 418
Theridamas 84, 233
Thermodonque 49, 249
Thermodontiacâ 361, 611
Thermodontiaco 262, 189
Theron 83, 211
Therses 390, 682, 683
Thersites 373, 233
Thescelus 142, 182
Thesea 231, 263. 248, 726. 352, 356
Theseos 231, 268
Theseius 457, 492
Theseu 205, 433
Theseus 204, 404. 205, 421. 232, 303. 241, 546. 242, 565. 348, 277. 353, 359. 473, 856
Thessala 196, 222
Thessalidum 347, 190
Thessalus 249, 768
Thessiadæ 233, 304. 237, 434
Thestias 238, 452. 239, 473
Thestius 239, 487
Thestorides 341, 19, 27
Theti 320, 237
Thetidis 319, 226
Thetis 41, 69. 321, 264. 326, 400
Thisbe 107, 55. 108, 71. 93, 99. 100, 143
Thisbeas 322, 300
Thisbes 109, 115. 110, 145
Thoactes 140, 147
Thoantis 380, 399
Thoöna 374, 259
Thous 84, 220
Thracas 262, 194
Thracesque 185, 682
Thracia 78, 435
Thracius 184, 661. 315, 93
Thracûm 287, 83. 381, 436. 385, 565. 389, 628
Threïciam 165, 87
Threïciis 384, 538
Threïcio 145, 276. 381, 439
Threïcius 177, 424. 311, 2
thura 16, 249. 51, 289. 168, 161. 194, 161. 211, 589. 260, 159. 296, 308. 308, 683. 332, 577. 388, 636. 467, 733
thuraque 102, 733. 104, 11. 168, 164
thure 168, 172. 232, 277. 388, 636
thurea 114, 255
Thurinosque 438, 52
thuris 211, 592. 231, 266. 308, 681. 320, 248
Thuscâ 99, 624
Thyestеis 456, 462
thymi 440, 80
Thyoneus 105, 13
Thyrso 101, 712. 277, 640
thyrsos 96, 542. 104, 7. 312, 28
tiaris 318, 181
tibia 95, 533. 175, 386. 346, 158
tibiaque 133, 761
Tiberinaque 467, 728
Tiberinus 426, 614
Tibridis 454, 432. 462, 624
Tibris 418, 427. 419, 448
tigno 111, 279. 245, 648
tigres 18, 305. 100, 668
tigride 190, 32. 277, 612
tigridis 320, 245
tigris 83, 217. 141, 164. 184, 637. 262, 205
tiliæ 288, 92
timeam 12, 176. 190, 45
timeas 303, 542. 429, 695
timeat 268, 380
timebam 336, 694
timebant 8, 92. 423, 555
timenda 412, 256

timendi 275, 556. 305, 703
timendo 43, 91
timendos 327, 438
timens 411, 215
timent 173, 314. 422, 531
timentem 80, 522. 238, 442. 258, 111. 301, 466
timentes 397, 873. 442, 151
timentia 238, 440. 449, 102
timentur 421, 488
timeo 189, 16. 224, 71
timerent 248, 733
timeri 326, 406
times 30, 593. 190, 47
timet 67, 717. 180, 530. 229, 213. 304, 584
timetis 442, 154
timeto 450, 333
timetur 298, 374
timidâ 283, 791
timidæ 368, 111
timidas 61, 559
timidaſque 165, 107
timidè 36, 746. 263, 215. 295, 274, 287
timidi 109, 115. 365, 38
timidis 265, 283. 275, 545. 428, 671
timido 27, 525. 108, 100. 361, 669. 389, 664
timidum 143, 234. 328, 448
timidumque 295, 293
timidus 286, 65
timiduſque 139, 100. 246, 682
timor 41, 66. 77, 47. 83, 205. 86, 291. 100, 671. 113, 230. 158, 615. 264, 243. 275, 556. 361, 612. 410, 177. 421, 490
timore 28, 539. 46, 180. 124, 529. 212, 630. 327, 426. 399, 908
timorem 20, 359. 211, 604
timores 342, 60
timori 215, 726. 282, 774
timoris 189, 16. 285, 29. 297, 361. 367, 84
timerve 375, 282
timuêre 264, 241. 273, 506
timui 339, 779
timuit 16, 254. 56, 443. 66, 691. 349, 246. 450, 337
timuitque 31, 623. 180, 510
tincta 71, 798. 259, 132. 260, 171. 309, 717
tinctam 109, 107. 146, 293. 293, 225
tinctas 150, 440
tinctis 295, 267
tincto 116, 332
tineæ 452, 373
tingamus 57, 459
tingat 354, 413
tingatur 59, 530
tingebat 162, 9
tingi 46, 172. 63, 621. 318, 455
tingit 117, 343. 198, 260
tinnitibus 142, 204. 182, 589. 423, 536
tinnulaque 119, 393
tinus 228, 98
tinxerat 78, 86
tinxi 57, 592
tinxit 118, 388. 211, 599. 275, 566. 316, 142. 412, 237
Tireſia 168, 157
Tireſiæ 88, 323
Tirynthia 166, 112. 380, 401
Tirynthius 204, 410. 257, 66. 265, 268. 351, 564
Tiſiphone 122, 474, 481
Titan 4, 10. 44, 118. 178, 438. 287, 79. 291, 174. 320, 257
Titani 403, 14
Titania 22, 395. 81, 173. 174, 346. 417, 382. 419, 438
Titaniacis 204, 398
Titanida 169, 185. 417, 376
Titanidos 401, 968
titubantem 315, 90
titubantes 106, 26
titubat 450, 331
titulis 473, 855
titulos 206, 448. 237, 433
titulum 128, 645. 191, 56. 283, 692. 305, 602. 352, 334. 379, 372
titulis 283, 792
Tityos 121, 457
Tlepolemus 358, 537
Tmolo 317, 156. 318, 194
Tmolus 48, 217. 317, 151, 171
togâque 468, 746
tolerare 52, 301. 158, 210
tolle 143, 217, 218. 327, 441. 385, 556
tollebar 62, 587
tollebat 140, 131
tollens 36, 731. 76, 20. 91, 404. 280, 702. 316, 131. 331, 548. 334, 619. 434, 840. 438, 38. 460, 570
tollenſque 175, 368
tollentes 389, 668
tollere 8, 86. 50, 266. 56, 440. 113, 244. 213, 640. 278, 652. 280, 698. 291, 183. 308, 677. 337, 740. 358, 519
tolleret 258, 118
tolles 433, 814
tolli 381, 437
tollit 58, 487. 109, 116. 138, 82. 231, 256. 299, 406. 307, 667. 315, 110. 350, 282
tollite 81, 153. 336, 685. 456, 474
tollitur 444, 192
tollor 218, 785
tolluntur 79, 111
Tonanti 318, 198. 323, 319
Tonantis 12, 170. 57, 466
tonarent 439, 70
tonitribus 329, 496
tonitrua 6, 55. 342, 52
tonitrumque 423, 542
tonitruque 212, 619. 433, 817
tonitrus 52, 308. 87, 301
tonſa 313, 47
tonſo 226, 151
tophis 81, 60. 242, 561
tori 19, 319. 111, 174. 215, 714. 240, 521. 295, 268
torique 31, 620
toris 73, 854. 242, 565. 257, 82. 346, 155. 354, 402. 360, 579. 413, 283
tormenta 96, 549. 430, 716
tormenti 410, 183
tormentis 101, 695
tormento 763, 217
toro 30, 590. 32, 633. 136, 34. 201, 344. 290, 701. 295, 281. 329, 472
toros 172, 289. 352, 326

torosa 205, 429
torpet 385, 541
torpetis 142, 196
torpor 28, 548
torque 356, 475
torquent 312, 30
torquere 193, 132
torquet 42, 71. 76, 42. 140, 137
torquetur 316, 230
torrens 238, 457. 240, 512. 350, 272
torrens 242, 555
torrentem 97, 568
torrentis 86, 291
torrentur 210, 554
torreri 240, 516
torruit 15, 229
torserat 222, 28
torsi 353, 385
torsit 237, 408. 344, 99. 352, 323
torta 314, 70. 465, 696
tortilis 20, 336
torto 131, 709
tortum 45, 138
torva 122, 464. 144, 241
torvæ 176, 415
torvamque 461, 586
torvi 69, 752
torvis 138, 92. 162, 34
torum 111, 182. 177, 431. 192, 91. 200, 332. 279, 686. 304, 556. 335, 655. 463, 654
torumque 299, 410
torvo 51, 270. 166, 115. 257, 27. 363, 3
torvos 293, 237. 385, 542. 396, 844
torus 20, 353. 245, 655. 333, 610
torvum 226, 132
tosta 152, 450. 346, 155
tosti 413, 273
tostus 51, 283
tot 16, 254. 19, 325, 326. 25, 459. 35, 720. 43, 96. 80, 134, 138. 92, 444. 129, 662. 140, 136. 144, 243. 146, 306. 172, 285. 193, 135. 201, 345. 255, 29. 301, 473. 306, 623, 624
totque 119, 418. 383, 499
tota 60, 542. 65, 664. 66, 688. 79, 114. 120, 440. 133, 763. 134, 796. 145, 275. 152, 431. 167, 146. 173, 299. 175, 371. 182, 586. 195, 179. 206, 452. 251, 838. 276, 597. 277, 634. 295, 270. 328, 460. 333, 609. 342, 46, 47
totaque 268, 353. 329, 476, 494. 400, 955. 406, 97
totam 62, 591. 410, 188
totas 16, 253. 17, 280. 47, 215. 60, 537. 263, 208. 416, 351
toti 394, 785
totidem 6, 50. 90, 384. 132, 753. 140, 131. 156, 567. 169, 183. 212, 627, 635. 243, 588. 265, 292. 333, 614. 418, 423. 446, 242. 453, 401
totidemque 6, 48. 40, 18. 94, 500. 128, 672. 146, 311. 185, 679. 212, 636. 331, 537. 369, 143
toties 31, 606. 62, 604. 85, 262. 92, 452. 202, 375. 271, 450. 291, 166. 379, 385. 383, 489. 441, 125. 446, 261
totique 64, 642
totis 96, 561. 119, 416. 273, 483. 307, 658. 429, 700
totius 208, 504
toto 4, 6. 7, 71. 26, 495. 57, 449. 62, 595. 70, 775. 77, 67. 108, 74. 111, 189. 118, 360. 154, 489, 512. 156, 556. 158, 633. 167, 142. 173, 298. 256, 47. 261, 173. 276, 592. 281, 740. 299, 424. 300, 443. 355, 422. 487, 622. 398, 895. 400, 958. 413, 281. 443, 174. 448, 302. 470, 779
totoque 51, 287. 109, 106. 183, 602. 192, 18. 237, 431. 276, 44. 264, 244. 296, 316
toto 325, 385. 331, 555
totosque 309, 715. 357, 507
totque 119, 418. 383, 499
totum 13, 187. 35, 727. 53, 335. 70, 789. 76, 45. 126, 585. 244, 607. 308, 700. 329, 483. 330, 517. 344, 94. 361, 617. 398, 884
totumque 68, 734. 99, 646. 128, 624. 178, 463. 186, 699. 241, 533. 258, 91. 342, 63
totus 191, 59. 354, 402
totusque 14, 203
toxea 238, 441
trabe 77, 78
trabem 358, 511
trabemque 334, 642
trabes 206, 441. 242, 551. 251, 838. 263, 209
trabesque 357, 507. 412, 239
trabibus 234, 329. 324, 360
trabs 298, 473
Trachasque 466, 717
Trachine 334, 627
Trachinia 321, 269. 330, 502
Trachinius 321, 282. 324, 351
tractare 229, 196
tractata 380, 410
tracti 360, 591
tracto 360, 584
tractoque 63, 606
tractu 7, 59. 52, 320. 162, 21. 467, 725
tractum 139, 95
tractus 196, 218
tradat 182, 580
tradendum 444, 191
tradere 16, 249. 222, 67. 224, 93. 463, 650
tradiderat 202, 374. 230, 241. 315, 93
tradidit 31, 624. 81, 165. 182, 578. 258, 112
tradit 229, 209. 260, 156. 426, 620
traditque 275, 572
tradita 51, 291. 415, 336
traditur 133, 776
trado 117, 337. 224, 91
tradunt 97, 575
traduxit 457, 484
traham 397, 865
trahar 226, 142
traharis 42, 79
trahat 53, 356. 240, 498
trahatur 13, 191
trahebant 219, 821
trahebat 100, 675. 321, 276
trahendo 55, 441
trahens 172, 290. 183, 600. 186, 705. 188, 2. 257, 83. 466, 714. 473, 849

trahentem 384, 511
trahenti 368, 116
trahere 171, 257
traherent 15, 219. 122, 479. 276, 578
trahi 458, 525
trahit 42, 71. 48, 230. 130, 675. 180, 521. 189, 19. 260, 167. 282, 756. 317, 176. 345, 141. 353, 371. 367, 84
trahitur 260, 167
trahoque 157, 595
trahor 384, 510
trahunt 119, 415. 238, 464. 380, 414. 413, 265
trahuntur 337, 709
trajecit 63, 605. 171, 244. 323, 325. 362, 628
trajecta 25, 473
trajecti 141, 168
trajectum 258, 102
trajectus 125, 571
trajicit 259, 128
trames 286, 53
tramite 408, 120
trans 114, 258
transcribere 195, 173
transcurrere 416, 359
transferre 287, 84. 437, 34
transfert 85, 258. 341, 25
transformabantur 389, 654
transformat 293, 237
transformata 405, 74
transformia 252, 871
transibant 308, 683
transibat 217, 773
transierant 171, 241
transire 107, 70. 248, 730. 287, 72. 307, 661
transit 112, 201. 202, 368. 225, 106. 334, 643. 350, 290. 443, 167. 444, 206. 445, 226. 446, 250
transitque 307, 672
transitus 108, 77. 152, 434. 164, 66. 456, 469
translata 446, 258
translatam 397, 868
translucet 117, 354
transmittere 131, 710
transtra 423, 534
transtulit 143, 230
traxerat 305, 595
traxêre 22, 412. 293, 223. 315, 99. 322, 305. 417, 393
traxerunt 93, 482
traxisse 49, 236. 90, 399
traxit 5, 29. 69, 753. 87, 299. 109, 120. 115, 291. 142, 205. 184, 636. 230, 230, 245. 264, 252. 266, 318. 287, 68. 314, 72. 354, 390. 365, 39. 439, 57
tremat 59, 519
tremebunda 109, 133
tremendos 97, 577
tremens 171, 235. 181, 558. 445, 223
tremensque 245, 660
trementem 366, 73
trementes 337, 726
trementi 86, 275. 101, 688. 240, 511. 274, 520
trementia 344, 98
tremiscens 411, 214
tremiscere 196, 205. 212, 637
tremit 148, 356. 180, 527. 263, 214
tremor 76, 40. 299, 424. 411, 210
tremore 51, 276
tremoribus 186, 699. 447, 271. 470, 798
tremorque 250, 790
tremuêre 229, 211. 283, 782
tremuisse 122, 486
tremulâ 229, 217
tremulæ 73, 875
tremulæve 453, 396
tremulasque 299, 414
tremulis 139, 103. 173, 326. 318, 190
tremuloque 408, 143
trepidâ 350, 279
trepidæque 176, 389
trepidamque 180, 522
trepidans 314, 75. 352, 338
trepidant 331, 534
trepidantem 235, 363. 367, 74
trepidantes 148, 358
trepidantia 460, 576
trepidantibus 203, 382
trepidantis 275, 575
trepidantum 430, 739
trepidare 29, 554. 172, 296. 331, 536. 400, 945
trepidas 138, 606
trepidat 41, 66. 334, 351
trepident 410, 196
trepidisque 210, 556
trepido 79, 125. 130, 674. 143, 231. 244, 606
trepidos 89, 356. 373, 234
trepidosque 442, 151
trepidum 102, 717. 141, 175. 263, 211
trepidumque 309, 714
trepidus 47, 194
tresque 76, 34
tria 115, 292. 121, 450. 286, 65. 307, 649
tribuam 143, 226. 408, 128
tribuêre 165, 89
tribuisse 143, 225
tribuitque 426, 621
tribulique 153, 485
tribulis 393, 803
tribus 61, 555. 132, 753. 194, 150. 296, 314. 307, 664. 392, 724
tribusque 211, 596
tributum 231, 263
tributuram 269, 402
triceps 195, 194
tricuspide 19, 330
tridente 17, 283. 164, 75
tridentifer 243, 595
tridentigero 318, 202
triennia 277, 641
triformis 192, 94. 195, 177. 473, 859
Trinacriam 153, 476
Trinacris 148, 347
Trionem 7, 64
Triones 46, 171. 59, 528. 309, 446
Triopeïda 253, 872
Triopeius 249, 751
triplex 261, 185
triplices 120, 425. 238, 452
triplicesque 64, 654
triplici 76, 34. 360, 594
triplicis 149, 368. 342, 40
Triptolemo 159, 646
Triptolemus 159, 653
triste 32, 650. 250, 789. 254, 4. 301, 484. 382, 472. 469, 762
tristes 211, 601. 420, 473
tristi 167, 140. 216, 736. 340, 4
tristique 209, 517. 328, 459. 429, 710
tristia 77, 57. 186, 690. 241, 534. 291, 163. 292, 187. 440, 92. 470, 791

tristibus 111, 187
tristis 69, 765. 154, 506. 206, 452. 208, 487. 216, 735. 268, 379. 327, 427. 359, 542. 388, 644. 438, 43. 470, 785
tristitiam 269, 397
tristitiis 72, 848
trita 123, 504. 441, 124
triticeas 153, 486
tritis 235, 369. 404, 44
Triton 399, 919
Tritona 19, 333. 39, 8
Tritonia 70, 783. 144, 250. 145, 270. 167, 1
Tritoniacâ 175, 384
Tritoniacum 451, 358
Tritonida 70, 794. 159, 645
Tritonidos 241, 547
tritumque 46, 167
Triviæ 56, 416
trium 44, 131. 471, 809
triumphe 172, 283
triumphis 468, 747
triumphos 374, 252. 430, 719. 469, 757
triumphum 29, 560
Troadâ 385, 566
Troades 380, 421. 383, 481. 384, 534, 537
Troaque 343, 74
Troas 375, 274
Troasque 374, 269. 386, 572
Troës 343, 67. 367, 91
Trœzen 177, 418
Trœzena 458, 506
Trœzenius 242, 566
Troïa 341, 20. 373, 246. 380, 404, 420. 381, 429. 392, 721. 454, 424. 455, 440
Troïa 360, 604
Trojæ 318, 199. 319, 208, 215. 338, 757. 341, 25. 360, 587. 371, 197. 377, 325. 378, 348. 379, 379. 383, 500. 387, 623. 389, 655. 469, 770
Trojæque 386, 577. 455, 442
Trojam 370, 169. 373, 226. 377, 339
Trojana 235, 365. 263, 232. 364, 23. 419, 455
Trojanæ 405, 75
Trojanæque 377, 336
Trojane 407, 110
Trojani 390, 702. 433, 160
Trojanis 366, 54
Troïus 339, 773. 408, 156
Troum 377, 343. 379, 375. 412, 245
truces 193, 111. 232, 297
trucis 257, 81
truculenta 385, 558
truculentior 395, 803
trunca 23, 428. 102, 724. 332, 560
truncâque 257, 86
truncæque 254, 1
truncas 452, 376
truncat 245, 647
trunci 249, 747. 301, 491
truncis 53, 358. 405, 67
truncoque 100, 680. 235, 346. 288, 105
truncos 117, 365. 247, 720
truncum 268, 361
trux 83, 211. 309, 715. 461, 603
tuba 9, 98. 116, 535
tubas 470, 784
tubera 251, 808
tubicen 101, 705
tuearis 179, 499
tuebere 29, 563
tuendos 441, 116
tuens 138, 92
tuentem 380, 416
tuentibus 223, 59
tuentur 342, 66. 419, 455
tueri 8, 85. 61, 558. 247, 707
tuetur 337, 715, 722
tulerant 447, 269
tulerat 172, 275
tulêre 346, 154
tulerit 214, 693
tulero 190, 29
tulerunt 108, 501. 335, 661
tuli 262, 198. 272, 482. 275, 544. 323, 329. 375, 285
tulimus 358, 533
tulisse 264, 261. 374, 269
tulisset 145, 269. 278, 667
tulisti 136, 23. 263, 213. 351, 313
tulit 18, 297. 30, 581. 36, 753, 756. 51, 271. 62, 580. 63, 628, 630. 86, 277. 87, 309. 89, 344. 93, 487. 109, 134. 113, 239. 120, 422. 125, 449. 138, 73. 152, 443. 167, 134. 196, 224. 211, 589. 226, 133. 228, 177. 238, 537. 243, 592. 258, 91. 281, 720. 302, 497. 322, 307. 338, 751. 345, 132. 352, 355. 364, 19. 366, 71. 374, 270. 379, 383. 381, 426. 386, 596. 399, 928. 415, 330. 430, 716. 445, 222
tumefactum 330, 518
tumefecit 448, 303
tumens 242, 549
tumentibus 198, 263. 428, 661
tumere 413, 283
tumescere 5, 36
tumescunt 175, 377
tumet 76, 33. 302, 505
tumidæque 440, 77
tumidam 203, 389
tumidâque 385, 559
tumidarum 402, 4
tumidi 318, 202
tumidis 329, 480
tumidisque 296, 313
tumidum 25, 460. 423, 544
tumidus 36, 754. 236, 396. 240, 495
tumor 448, 305
tumulandus 247, 710
tumulati 439, 57
tumulatur 202, 361
tumulavit 466, 716
tumuletur 332, 565
tumuli 311, 4
tumulis 327, 429. 384, 510
tumulo 52, 326. 98, 603. 110, 157. 207, 483. 230, 236. 241, 539. 340, 2. 383, 504. 409, 176. 419, 442
tumulos 18, 309. 212, 613. 381, 424. 454, 425
tumultus 87, 308. 135, 5. 370, 794
tumulum 108, 95. 382, 452. 407, 103. 438, 55
tumulumque 113, 240. 114, 255. 406, 84
tumulus 448, 296, 298
tundit 246, 293
tundunt 241, 535
tunicasque 22, 398
tunicis 150, 399

turbæ

urba 8, 92. 20, 355. 79, 122. 84, 225, 236. 95, 529. 96, 564. 99, 629. 102, 716. 131, 723. 170, 219. 174, 348. 207, 475. *& alibi.*
turbâ 36, 747. 82, 186. 135, 2. 168, 165. 170, 200. 182, 594. 190, 50. 284, 9. 300, 435
turbâque 251, 839
turbæ 142, 177. 288, 106. 290, 144
turbæque 465, 691
turbam 146, 301
turbamque 342, 33
turbamve 120, 442
turbant 423, 545
turbantes 106, 33
turbantur 458, 517
turbârat 91, 410
turbâsti 180, 537
turbata 122, 474. 275, 571. 336, 677
turbati 398, 889
turbatis 252, 859
turbatque 227, 160. 345, 134
turbatum 46, 176. 194, 154
turbatus 326, 411
turbatusque 225, 96
turbavere 175, 364
turbavit 93, 475
turbine 20, 336. 173, 310. 212, 614
turbineo 242, 556
turbinis 331, 551
turget 444, 203
Turne 423, 540
Turni 420, 460
Turno 424, 573
Turnus 419, 451. 422, 530
turpe 146, 315. 254, 6. 255, 16. 296, 325. 376, 308. 397, 847
turpes 144, 801. 175, 374
turpi 21, 373
turpis 111, 188. 397, 847. 848
turpiter 111, 187
turpius 146, 316
turres 18, 290. 235, 358
turribus 77, 61. 107, 48. 223, 40. 380, 415
turris 146, 291. 222, 14. 325, 392
turritaque 308, 696
Tusci 426, 615
tuta 30, 594. 41, 53. 49, 242. 180, 528. 256, 41. 264, 246. 303, 544. 309, 714. 338, 747. 399, 912. 456, 461. 471, 812
tutaque 88, 317. 141, 161
tutæ 145, 272. 394, 769
tutæque 407, 69. 303, 537
tutam 169, 194. 383, 498
tutela 88, 617. 247, 711. 361, 612
tutelâ 61, 563
tuti 8, 93
tutior 242, 557
tutissimus 45, 137
tutiùs 364, 9
tuto 314, 66
tutos 13, 196. 232, 299
tutum 133, 773. 193, 134. 237, 423
tutus 11, 444. 45, 649. 66, 696. 206, 443. 219, 813. 234, 316. 235, 368. 375, 273. 413, 293. 459, 538. 461, 585
tuum 97, 580. 205, 436. 283, 779. 292, 197. *& alibi.*
tuumque 130, 680. 149, 371
tuus 219, 825. 359, 549. 368, 117. 372, 211. 417, 378
Tyaneïus 247, 719
Tybrin 50, 259
Tydidæ 469, 769
Tydiden 378, 350
Tydides 362, 622. 366, 68. 373, 239
tympana 95, 537. 106, 29. 118, 391. 357, 481
tympanaque 312, 17
Tymoli 162, 15. 324, 86
Tyndaridæ 232, 301
Tyndaris 446, 233
Typhoëus 158, 353
Typhoëa 87, 303. 147, 321, 325. 148, 348
tyranni 15, 218. 17, 276. 120, 444. 154, 508. 181, 549. 182, 581. 186, 711. 385, 565. 411, 232. 461, 602
tyranno 178, 436. 318, 203
tyrannus 148, 359
Tyria 76, 35. 85, 258
Tyriam 137, 51
Tyriis 72, 845
Tyrio 317, 166
Tyrioque 170, 222. 292, 211
Tyrios 50, 390. 267, 340
Tyrium 163, 61
Tyron 96, 539
Tyrrhena 97, 576. 403, 8
Tyrrhenaque 105, 23
Tyrrhenæ 460, 577
Tyrrhenia 419, 452
Tyrrhenus 460, 553

V. U.

VAcant 50, 256. 334, 643
vacantem 56, 422. 277, 611
vacârunt 286, 43
vacat 182, 585. 352, 345
vacavit 298, 387
vacca 31, 621. *bis.* 132, 775. 147, 330
vaccæ 31, 612. 281, 730, 738. 346, 151
vaccam 66, 694. 281, 730
vacent 456, 478
vacet 69, 764
vacuæ 434, 831
vacuam 274, 521
vacuâque 88, 319
vacuas 106, 41. 176, 398. 181, 541. 209, 334. 342, 56. 356, 469. 445, 220
vacuis 117, 341. 251, 820
vacuum 110, 148. 329, 471
vacuus 97, 582. 289, 117
vada 76, 19
vade 129, 649. 316, 137
vadit 101, 702. 585, 551
vadorum 258, 108
vaga 18, 308. 229, 197. 231, 267. 372, 221
vagæ 243, 595
vagans 443, 178
vagantem 90, 370. 148, 363
vagantes 80, 146
vagantur 212, 611. 416, 370
vagas 415, 340
vagata 301, 477
vagatur 284, 9. 303, 535
vagi 65, 673
vagina 181, 551. 301, 475
vagis 335, 667
vagitque 302, 513

vagitus 456, 466
vagos 195, 184
vagus 326, 408. 428, 680
vale 54, 363. 94, 501. *bis.* 108, 79. 180, 509. 268, 382. 286, 62. 298, 380. 328, 460. 380, 420. 400, 948
valeque 247, 717
valeant 193, 137. 375, 286. 449, 318
valeat 120, 429
valens 83, 211. 258, 108. 264, 239. 445, 207, 225
valent 95, 533
valentes 141, 174
valentior 257, 72
valentiùs 329, 481
valeo 364, 12
valerem 271, 433
valet 41, 60. 47, 192. 206, 457. 223, 59. 364, 12. 433, 809
valetque 344, 114
validâ 237, 404
validi 173, 310. 261, 186
validique 442, 149
validis 263, 223
validiſne 185, 678
valido 151, 422. 193, 123. 416, 352
validoque 77, 64. 189, 9. 209, 538
validoſque 200, 316
validum 198, 262. 358, 511
valle 141, 164. 185, 662. 198, 264
vallem 447, 266
valles 6, 43. 50, 256. 286, 52. 330, 504. 418, 425
vallibus 69, 761. 174, 344. 219, 815. 278, 663. 396, 821
vallis 81, 155. 234, 334. 457, 488
valium 232, 286
valvas 111, 185
valuêre 124, 543. 367, 89. 379, 393
valvis 12, 172. 133, 762
valuiſſent 369, 128
valuit 344, 101. 108, 114. 376, 311
vana 235, 346. 251, 825. 259, 121. 266, 303. 282, 754. 333, 614. 366, 49. 408, 138. 442, 154. 458, 518
vanam 416, 364
vanaque 342, 60
vani 248, 721
vanis 279, 681
vano 219, 834. 264, 248
vanum 62, 597. 96, 559
vapor 23, 432. 51, 283. 432, 793
vaporibus 81, 152. 192, 105
vaporis 334, 630
vara 353, 382
varas 256, 33
variabant 356, 465
variare 55, 412
variari 126, 578
variarum 80, 143. 403, 10. 418, 414
varias 333, 613
variaſque 413, 267
variat 237, 414. 446, 255
variatus 359, 559
variis 153, 461
vário 47, 193. 106, 39. 270, 418. 298, 375
varios 17, 270. 127, 619. 260, 152. 289, 123. 290, 146
varius 166, 114
variuſque 279, 690
vaſta 59, 520. 148, 346. 303, 551. 324, 366. 410, 184
vaſtarumque 47, 194
vaſti 41, 60
vaſtior 349, 236
vaſtiùs 331, 530
vaſto 78, 89. 129, 647. 471, 809
vaſtum 349, 236. 419, 438
vate 314, 68. 377, 335
vatemque 312, 27
vates 89, 348. 217, 766. 270, 407. 285, 12. 290, 143. 311, 2. 320, 249. 376, 320. 393, 733. 408, 129. 455, 435
vatibus 447, 282
vaticinata 168, 159
vaticinatus 104, 9
vaticinor 249, 773
vatis 65, 527. 312, 8. 313, 38
vatum 349, 774. 442, 155. 475, 879
uber 396, 826
ubera 116, 324. 268, 358. 298, 392
uberaque 174, 342
ubere 441, 117
uberibus 76, 31
uberiùs 258, 105
ubi 5, 32. 18, 294, 307. 19, 318. *& alibi quàm plur.*
ubicunque 216, 736
ubique 14, 214. 119, 418
uda 335, 655
udæque 23, 418. 98, 599
vecordia 348, 227
vecors 146, 291
vecta 159, 644. 309, 717
vectabantur 236, 374
vecte 356, 453
vecti 95, 538
vectus 19, 319. 148, 360. 159, 649. 318, 194
vehebat 423, 561
vehi 39, 13
vehit 18, 304, 305. 50, 251. 409, 164
vel 26, 494. *bis.* 28, 546. 45, 145. 60, 544. *bis, & alibi plur.*
vela 10, 132. 99, 639. 100, 669. 213, 664. 228, 175. 276, 593. 329, 470, 471, 487. 330, 519. 371, 224. 380, 401. 319, 337. 443, 177
velaque 100, 663
velamenta 321, 279
velamina 57, 460. 108, 101. 109, 115. 117, 345. 157, 594. 181, 566. 210, 558. 259, 132. 333, 589. 441, 119
velamine 82, 192. 304, 578. 333, 611
velant 245, 657. 308, 699.
velantque 22, 398
velantibus 106, 45
velare 318, 181. 342, 479
velat 82, 197
velata 207, 468
velatam 100, 667
velate 21, 382
velatos 406, 97
velaturque 366, 53
velatus 139, 110. 284, 1. 361, 598
velavit 231, 253

veli

veli 276, 589
veliferam 466, 719
velim 191, 60
velimus 206, 448
velint 190, 37. 295, 278
velis 68, 746. 155, 527. 214, 701. 219, 820
velit 55, 395. 99, 643. 122, 470. 223, 42 254, 5. 274, 525. 293, 221. 297, 358. 327, 432
velle 179, 470. 224, 69. 289, 132. 294, 251. 297, 354. 385, 553. 421, 488
vellem 273, 490. 274, 531. 297, 355. 336, 696. 382, 462. 395, 805
vellemque 421, 482
vellent 248, 721. 281, 727
vellentem 250, 800
vellera 187, 720. 189, 7. 354, 415. 355, 430. 413, 264
vellere 82, 197
velleribus 311, 4
velleris 197, 244
velles 194, 144. 306, 629. 428, 669
vellet 32, 635. 53, 437. 122, 470. 179, 482. 223, 54. 266, 296. 267, 350. 301, 461. 331, 546. 359, 557. 404, 41
velo 150, 389. 208, 491
veloque 178, 445
veloces 304, 561
velocia 18, 306
velocibus 44, 118. 131, 724. 242, 554
velocior 158, 609. 306, 630
velocis 231, 254
velociter 123, 509. 332, 586
velociùs 302, 520. 304, 583
velox 28, 551. 71, 818. 84, 220. 117, 352. 185, 671. 217, 772. 233, 305
veloxque 324, 338. 399, 908. 445, 225
velum 305, 395. 329, 483
velut 26, 483. 44, 117. 481, 229. *& alibi.*
veluti 90, 630. 126, 596. 171, 231. 184, 636. *& alibi.*
vena 22, 410
venabula 237, 419. 262, 205. 309, 713. 356, 454
venæ 71, 824. 173, 307. 176, 390. 199, 291. 295, 289. 316, 144
venam 278, 656
venandi 91, 413
venantum 58, 492
venas 152, 436. 200, 334. 432, 792
venaſque 532, 788
venata 56, 427
venatibus 116, 302, 309
venatrix 57, 454
venatrixque 58, 492
venatu 81, 163
venatum 218, 810
vendit 252, 848. 253, 872
venefica 200, 316. 416, 365
veneni 47, 198. 77, 49. 123, 500, 520. 259, 130. 280, 693. 417, 403
venenifero 78, 85
venenis 196, 209. 203, 394. 209, 535. 404, 55
veneno 24, 444. 70, 777. 260, 171. 451, 359
venenum 71, 801. 123, 506. 285, 23
venerabile 387, 625
venerande 105, 22
venerantur 163, 44. 170, 203. 173, 315
venerat 251, 811. 267, 336. 295, 271. 334, 632. 411, 231. 416, 346. 420, 458
veneratus 145, 279
venêre 86, 270. 111, 182. 234, 531
Venere 417, 380
Venerem 178, 460. 271, 423. 287, 80. 294, 238. 296, 324. 200, 434. 303, 548. 408, 141. 421, 494
Veneri 295, 270, 291. 397, 875
Veneris 25, 463. 87, 294. 110, 171. 277, 638. 281, 727. 281, 738. 322, 306. 347, 198. 427, 634. 431, 760
Veneriſque 114, 258. 259, 141. 404, 42
venerit 35, 703. 118, 385. 332, 575
veneror 409, 170
veni 90, 382. 109, 112. 154, 493, 514. 159, 653. 174, 451. 219, 842. 363, 34. 396, 839
veniam *ſubſt.* 21, 386. 98, 614. 216, 753. 246, 683. 286, 38. 316, 132. 326, 401
veniam *verb.* 181, 546. 336, 705
veniant 331, 538
venias 219, 818. 282, 764. 316, 139
veniat 73, 862. 95, 520. 159, 651. 294, 258
veniebat 136, 18. 146, 295. 307, 663. 332, 579
veniendi 207, 479
veniens 152, 440. 307, 649
venienſque 130, 689
veniente 90, 383. 353, 359
venientem 68, 740. 71, 814
venientia 211, 605
venientique 302, 497
venientis 193, 111
veniet 128, 644. 454, 499
Venilla 415, 334
venimus 217, 771. 412, 234
venio 386, 589, 595
venire 53, 348. 320, 236
venires 109, 111
veniret 218, 807
venis *ſubſt.* 77, 73. 163, 37. 176, 397. 210, 556. 251, 820
veniſſes 320, 241
veniſſet 413, 290
veniſtis 288, 99. 446, 260
venit 32, 639. 33, 677. 54, 363. 64, 635. 72, 827. 88, 331. 108, 96. 146, 307. 153, 465. 162, 29. 165, 42, 43. *& alibi plur.*
venitque 92, 435. 467, 744
venitis 282, 761
veniunt 342, 53. 394, 769. 418, 415
venter 167, 144. 175, 380. 302, 505. 323, 311
venti 27, 527. 173, 310. 226, 134. 327, 433. 329, 491. 341, 9. 431, 764. 439, 70. 450, 546

ventique 153, 484
ventis 5, 36. 10, 120, 132. 87, 300. 127, 621. 190, 40, 52. 192, 79. 263, 220. 276, 591. 329, 487. 330, 512. 380, 419. 388, 630. & *alibi*.
ventisque 438, 49. 450, 339
vento 59, 506. 69, 762. 186, 686. 251, 815. 405, 77. 416, 355
ventoque 239, 471
ventorum 135, 7
ventorumque 98, 596
ventos 6, 56. 35, 707. 129, 663. 196, 202. 313, 43. 327, 432. 336, 695. 338, 747. 342, 37
ventre 25, 459. 250, 805
ventrem 279, 684
ventris 250, 805
ventura 140, 146. 145, 270. 430, 776
venturaque 470, 799
venturi 168, 157. 270, 417. 370, 162
ventus 102, 730
Venus 88, 323. 124, 531. 147, 331. 272, 481. 275, 552. 293, 230. 295, 277. 393, 759. 403, 27. 424, 572, 585. 432, 783. 470, 779. 573, 844
Venusque 80, 132
vepre 158, 628
ver 9, 107, 118. 150, 391. 287, 85. 291, 165
verque 40, 27
vera 40, 38. 100, 659. 145, 262, 271. 155, 525. 165, 104. 215, 709, 733. 285, 20. 367, 95. 387, 607. 394, 775. 428, 659. 437, 18. 469, 773
verâ 219, 836. 256, 53
veræ 294, 250
veram 414, 323
veras 229, 195
veros 333, 588
verba 8, 91. 22, 389. 27, 503, 526. 32, 647, 657. 34, 700. 36, 746. 51, 282. 58, 482. 65, 666, 667. 68, 744. 82, 191. & *alibi plur*.
verbaque 71, 816. 182, 584. 194, 153. 255, 29. 307, 657. 356, 469. 414, 301
verbenis 197, 242
verbere 55, 399. 100, 662
verberis 434, 821
verbis 12, 175. 61, 575. 90, 388. 110, 154. 142, 194. 196, 203. 201, 348. 260, 156. 304, 559. 308, 702. 319, 206. 349, 232. & *alibi*.
verbisque 168, 151. 301, 474. 325, 387
verborum 72, 833. 298, 382. 404, 57. 422, 526. 433, 815
verboque 336, 708
vere *subst.* 444, 202
verè *adv.* 226, 131. 234, 322
verecundo 434, 840
verendus 265, 270
verentur 263, 228
vereri 41, 69. 165, 106
veretur 30, 587. 295, 287
veri 15, 225. 31, 614. 37, 764. 127, 612. 144, 247. 192, 92. 211, 600. 341, 18. 436, 3. 475, 879
verique 427, 644
veris *subst.* 9, 116
veris *adj.* 259, 138. 417, 401
veritus 128, 627
vernat 199, 284
vernos 156, 554
vernum 431, 763
verò *adj.* 43, 98. 292, 209
verò *adv.* 46, 178. 59, 518. 63, 621. 77, 72. & *alibi plur*.
veros 40, 43. 114, 272. 300, 439. 314, 83. 333, 588. 335, 672
verrit 186, 706. 317, 166
versa 22, 408. 135, 5. 184, 630. 438, 45. 446, 261
versâ 66, 698
versabat 57, 456. 162, 22
versæ 293, 234. 294, 242
versam 109, 131
versant 106, 34. 241, 538
versantem 140, 134
versantes 210, 579
versârunt 171, 247
versasque 341, 545
versat 131, 723. 237, 416. 388, 646
versato 108, 93. 113, 221
versatus 198, 279
versavitque 357, 493
versi 203, 385, 389
versique 391, 714
versis 23, 425. 251, 813. 398, 905
verso 117, 338. 252, 869. 268, 368. 333, 608. 423, 549. 432, 782. 458, 502
versus 267, 348
versum 115, 283. 263, 225. 360, 581
versus 60, 535. 112, 219. 136, 11. 141, 161. 227, 165. 238, 450. 257, 75. 275, 564. 347, 179. 398, 897. 430, 737
versuta 323, 312
vertatur 315, 103
verte 72, 842
vertebar 118, 792
vertentia 153, 477
verterat 415, 327
vertere 120, 423. 235, 364. 309, 729. 331, 547
vertere 193, 111
verteris 100, 674. 107, 50
vertet 472, 832
vertex 368, 107. 399, 911
verti 289, 137. 290, 157. 371, 188
vertice 67, 712. 125, 558. 132, 731. 138, 84. 170, 204. 185, 672. 191, 61. 215, 707. 222, 9. 288, 183. 311, 4. 322, 304. & *alibi*.
verticibus 19, 316
verticis 350, 288
vertigine 41, 70. 331, 548
vertisse 12, 160
vertit 67, 705. 68, 730. 69, 752. 123, 506. 155, 545. 165, 95. 237, 412. 327, 422. 330, 499. 345, 139
vertitis 126, 594
vertitur 15, 235. 114, 270. 159, 638. 185, 672. 247, 700. 278, 663. 359, 560. 454, 415. 458, 522
verto 186, 691
vertor 65, 663
Vertumnus 427, 642
vertunt 47, 216

verſuntur 109, 126. 228, 180. 312, 23. 400, 955
verubus 184, 646
verum *adj.* 15, 223. 136, 16. 281, 737
verum *adv.* 142, 177. 155, 526. 224, 69. & *alibi.*
verumque 10, 129
veruntamen 272, 464
verus 86, 284. 216, 747. 225, 24. 365, 43
veſana 418, 422
veſci 442, 139. 456, 467
veſcitur 184, 651
veſica 453, 414
veſicam 448, 304
veſper 7, 63
veſpere 119, 415
Veſta 467, 731
Veſtaque 474, 864
Veſtæ 469, 778
veſte 40, 23. 82, 185. 117, 357. 124, 546. 138, 68. 173, 299. 220, 853. 291, 176. 300, 432
veſtem 55, 412. 62, 582. 93, 480. 109, 107. 150, 398. 234, 318. 255, 32. 260, 153, 166. 277, 635. 303, 536. 337, 726
veſtes 15, 236. 21, 382. 28, 527. 73, 875. 158, 601. 163, 59. 167, 131. 176, 405. 181, 568. 182, 581. 195, 182. 263, 208. 332, 575. 336, 681. 344, 104
veſtibus 21, 372. 96, 256. 158, 601. 168, 166. 172, 288. 238, 448. 245, 657. 250, 778. 294, 263. 299, 421. 335, 654
veſtigatque 77, 52
veſtigia 15, 237. 21, 372. 28, 532, 536. 40, 21. 44, 133. 52, 318. 75, 17. 90, 371. 108, 105. 117, 343. 123, 515. 153, 476. & *alibi.*
veſtis 57, 461. 119, 395. 245, 659. 370, 164
veſtit 54, 376
veſtra 51, 296. 88, 320. 100, 654. 169, 188. 170, 206. 247, 691, 707
veſtrâ 209, 516
veſtræ 77, 58. 88, 328. 92, 444. 367, 89. 375, 278. 397, 875. 409, 164. 410, 180
veſtram 156, 537. 389, 656
veſtras 17, 278. 95, 531. 200, 310. 208, 508. 296, 301. 441, 118. 457, 497
veſtri 225, 123. 285, 37. 309, 724. 325, 390
veſtris 17, 280. 201, 335. 369, 128. 374, 265. 377, 326. 398, 881
veſtro 264, 246. 267, 326. 269, 390. 346, 169. 378, 370
veſtros 99, 636. 142, 179. 156, 560. 375, 287. 442, 142
veſtrum 84, 320. 376, 314
veſtrumque 147, 335. 261, 187
vetant 174, 348
vetantes 174, 348
vetare 107, 61
vetat 16, 251. 26, 489. 297, 362. 473, 852
veteremque 199, 286. 200, 333. 421, 495
veteres 203, 392. 207, 473. 270, 420. 302, 499. 418, 334. 424, 582. 448, 289. 454, 424
veteris 201, 353. 208, 497. 267, 324. 285, 28. 304, 553. 416, 144. 437, 11
veterum 308, 694. 380, 400. 470, 781
veterumque 386, 570
vetetve 329, 493
vetitæ 276, 576
vetitis 300, 435
vetito 46, 172. 297, 353. 308, 695
vetitorum 442, 138
vetitos 259, 124
vetitum 145, 273. 327, 434
vetitus 273, 501
vetor 65, 657
vetuêre 107, 61. 246, 688
vetuit 63, 652
vetus 23, 417. 67, 707. 76, 28. 164, 69. 173, 326. 198, 279. 247, 699. 318, 198. 355, 444. 440, 96. 447, 265
vetuſque 245, 658
vetuſtæ 128, 642
vetuſtas *ſubſt.* 22, 400. 24, 445. 206, 446. 347, 182. 429, 695. 446, 234
vetuſtis 180, 521
vetuſto 324, 360
vetuſtos 248, 742
vexant 327, 435
vi 77, 70. 180, 525. 186, 690, 701. 321, 270. 345, 139
via 41, 63, 67. 44, 129. 84, 227, 235. 92, 449. 120, 432. 144, 253. 146, 290. 158, 613. 174, 355. 204, 410. 236, 399. 324, 336. 327, 424. 338, 747. 432, 776
viæ 40, 33. 59, 511. 60, 549. 68, 747. 76, 18. 144, 258. 173, 322. 250, 794. 285, 23. 431, 748
viæque 122, 469
viam 42, 79. 45, 158. 151, 423. 229, 208. 302, 504. 316, 139. 330, 515. 339, 792. 380, 418
viarum 227, 161
vias 72, 828. 75, 12. 134, 780. 168, 159. 227, 167. 419, 438. 450, 344
viaſque 47, 206
viator 26, 493
vibrabant 28, 528
vibrant 76, 34
vibrantia 235, 342. 343, 79
vibrata 236, 374
vibrataque 52, 308
vicem 108, 72. 112, 218. 184, 631. 256, 36. 274, 524. 353, 381
vicerat 202, 375. 351, 304
vices 106, 40. 111, 191. 239, 474. 346, 161. 404, 36. 446, 238. 453, 409
vici 378, 349
vicibus 330, 502
vicimus 117, 356. 180, 513. 300, 443. 345, 120
vicina 30, 573. 217, 770. 252, 849. 425, 599. 431, 748
vicinaque 59, 507. 417, 407
vicini 108, 98

vicinia 66, 688. 107, 59. 128, 636. 230, 225
vicino 397, 878
vicinos 247, 720
vicinum 216, 137
viciſſe 160, 663. 424, 571
vicit 341, 30
victa 11, 149. 21, 378. 28, 544. 46, 185. 149, 370. 162, 25. 209, 527. 216, 748. 260, 164. 269, 401. 277, 624. 304, 570. 342, 32. 389, 663. 432, 779. 443, 173. 452, 413
victâ 25, 454
victæ 146, 301, 310. 160, 664
victam 165, 91
victarum 286, 45
victi 78, 95. 305, 599
victima 194, 162. 211, 597. 441, 130
victo 305, 608
victoque 145, 285
victor 56, 437. 78, 95. 127, 617. 144, 236. 194, 158. 240, 495. 255, 7. 259, 136. 308, 680. 346, 150. 350, 290. 361, 608. 374, 251. 380, 399. 383, 485
victore 238, 445. 239, 486
victorem 194, 144. 355, 449
victoremque 77, 56
victores 380, 414
victori 352, 334
victoria 102, 728. 164, 82. 222, 13. 225, 100. 256, 49. 306, 628. 346, 164. 378, 348. 419, 453
victoris 223, 57. 288, 102
victricemque 237, 421
victrices 132, 740. 468, 754
victricia 290, 151
victrix 123, 150. 172, 284. 331, 553
victu 19, 312
victum 165, 384. 353, 388. 370, 172
victus 31, 619. 105, 20. 125, 565. 234, 4. 312, 11. 347, 181. *bis.* 364, 20
vide 60, 551. 184, 634. 281, 746. 356, 474
videam 247, 710. 469, 771
videamus 431, 751
videant 271, 439
videar 195, 173. 403, 13
videat 92, 430
videbam 98, 610. 397, 870
videbar 213, 645. 219, 843. 256, 56. 267, 343
videbat 158, 615
videbatur 165, 105
videbis 213, 648
videbit 270, 406
videbitur 273, 505
videbor 408, 149. 430, 777
videnda 307, 650. 408, 152. 412, 244
videndi 286, 56. 434, 835
videndo 70, 780. 179, 478. 190, 34
videndum 37, 771
videns 298, 385. 411, 211. 473, 850
vident 20, 354. 23, 428. 61, 561. 210, 565. 246, 680. 297, 351. 391, 714
videntem 280, 694
videntur 20, 344. 39, 11. 118, 379. 119, 402. 136, 25. 175, 379. 315, 115. 331, 537. 390, 689
video 92, 446. 113, 227. 189, 20. 344, 114
videoque 92, 446. 292, 197. 366, 73. 383, 495
videor 215, 727. 253, 881. 360, 573
viderat 69, 749. 125, 565. 155, 539. 313, 61. 318, 183. 345, 126. 429, 698, 700
videre 41, 65. 83, 206. 85, 247. 124, 544. 140, 146. 192, 88. 204, 400. 248, 732. 278, 643. 341, 13. 372, 223. 396, 825. 424, 564. 434, 843
viderent 61, 556
videres 95, 518. 125, 559. 151, 429. 172, 296. 263, 229. 316, 126. 322, 288. 458, 527
videret 71, 812. 324, 354
videretur 130, 686
videri 22, 404. 31, 621. 52, 322. 80, 131. 89, 352. 106, 40. 156, 551. 212, 639. 248, 735. 265, 269. 272, 461. 276, 606. 287, 68. *& alibi.*
viderit 274, 518. 306, 624
videritis 59, 516
viderunt 193, 131. 214, 685. 423, 563
vides 33, 681. 72, 842. 149, 375. 211, 587. 243, 589. 253, 884. 322, 288. 355, 444. 388, 648. 408, 145
videt 19, 325, 326. 26, 498, 499. 47, 194. 55, 404. 66, 685. 69, 768. 70, 780. 75, 15. 92, 430. 101, 711. 109, 133. 111, 172. 115, 297. *& alibi plur.*
videſque 37, 769
videtis 430, 729
videto 322, 287
videtur 65, 661, 667. 98, 608. 165, 100. 180, 528. 185, 674. 200, 307. 210, 575. 220, 862. 243, 575. 271, 428. 274, 525. 294, 266. 329, 497. 330, 504. 335, 655. 369, 135
vidi 97, 569. 158, 614. 173, 320. 189, 15. 209, 516. 211, 602. 215, 732. 242, 552. 244, 622. 248, 722. 246, 46. 262, 195. *& alibi.*
vidiſſe 26, 500. 62, 599. 66, 693. 95, 525. 97, 573. 113, 246. 134, 780, 797. 178, 444. 213, 650. 236, 385
vidiſſet 93, 476. 134, 788. 203, 226
vidiſti 66, 699. 213, 655. 388, 645
vidiſtis 156, 560. 376, 312
vidit 12, 163. 20, 348. 28, 534. 35, 713. 40, 32. 44, 116. 47, 199. 56, 422. 57, 445. 61, 574. 77, 55. 82, 200 *& alibi plur.*
vigebat 252, 854
viget 191, 58. 265, 269
vigil 43, 112. 333, 597. 346, 148
vigilacibus 70, 779
vigilans 213, 643. 272, 478
vigilat 34, 687
vigiles 90, 396
vigili 60, 538. 378, 370

viginti 101, 687
vigor 4, 492. 231, 254. 378, 369
vigore 292, 194
viiſque 210, 547
vile 454, 428
vili 252, 859
vilibus 368, 101
villæ 18, 295. 246, 684
villis 58, 478. 83, 218
villiſque 317, 176
villo 187, 720. 406, 97
villos 15, 236
villoſa 285, 21
villoſæ 396, 836
villoſis 351, 319
vim 89, 344. 113, 233, 239. 132, 745. 183, 608. 239, 472. 334, 631. 347, 197
vimque 129, 651. 146, 288. 267, 332. 322, 294. 323, 309. 413, 274
vimine 61, 554. 355, 436
vina 231, 274. 246, 672, 680. 349, 242. 352, 322. 449, 323. 450, 331
vinaque 260, 160
vincant 95, 537
vincat 305, 607
vincas 257, 68
vincat 250, 793. 366, 63
vince 255, 30
vincemur 223, 60
vincemus 341, 19
vincendo 177, 425
vincere 34, 684. 183, 612. 189, 11. 202, 374. 305, 610. 339, 779. 429, 702. 470, 799
vinceris 361, 609
vinces 307, 659
vincet 264, 250. 319, 223
vincetis 240, 509
vincetur 277, 615
vinci 139, 108. 223, 56. 254, 6. 269, 404. 305, 604. 359, 555. 378, 349. 473, 851
vincis 143, 216. 321, 263. 368, 115. 430, 718
vincit 42, 72. 77, 65. 112, 211. 264, 250. 274, 516. 379, 386. 453, 856
vincite 96, 546. 240, 509
vincitur 179, 483
vincla 130, 681. 181, 553. 345, 141
vinciſque 111, 183
vinclo 275, 549
vincloque 320, 252
vincta 163, 55. 289, 115. 320, 238
vinctæ 10, 122
vinctoque 130, 694
vinctorum 205, 429
vinctum 96, 563
vinctumque 315, 91
vinctus 317, 165
vincula 32, 631. 70, 790. 217, 777. 230, 226. 234, 532. 257, 77. 298, 381, 387. 314, 75. 430, 735
vindex 144, 237
vindexque 231, 272
vindicat 125, 574. 296, 312. 319, 213
vindice 8, 89, 93. 15, 230. 196, 214. 264, 241
vindicet 59, 523
vindicis 349, 233
vindicta 14, 210. 341, 8
vincta 182, 15. 314, 86
vini 412, 252
vinis 351, 317
vino 95, 536. 205, 432. 300, 438. 320, 247. 348, 220. 449, 324
vinoque 388, 636
vinum 211, 594
vinxerat 355, 430
vinxit 230, 248
violabere 143, 226
violæque 114, 268
violari 99, 621
violas 292, 190
violaſſe 127, 613. 248, 741
violata 76, 28
violave 354, 410
violavit 101, 712
violem 301, 485
violenta 12, 162. 102, 717. 154, 491. 274, 542. 304, 568
violentaque 325, 382
violentam 225, 106
violente 259, 121
violentique 42, 81
violentia 15, 258
violentior 85, 253. 395, 801
violentus 234, 338. 248, 733. 341, 24
violeſque 348, 229
vipera 285, 24
vipereas 196, 203
vipereaſque 185, 652
vipereis 122, 491
vipereos 78, 103. 125, 573. 193, 122
vir 11, 446. 19, 323. 33, 660. 115, 280. 118, 380, 385. 268, 363. 302, 523. 322, 293. 356, 478. 357, 500. 358, 531. 439, 60
virque 173, 314. 190, 41
virago 69, 765
Virbius 459, 544
virentem 70, 795. 315, 108
virenti 342, 27
vires 17, 278. 18, 305. 55, 392. 87, 302. 93, 469. 94, 492. 101, 693. 110, 150. 119, 417. 104, 528. 149, 374. 192, 81. *& alibi.*
vireſque 360, 568
vireſcere 119, 394
viret 175, 380. 434, 837
virga 33, 675. 132, 744. 315, 109
virgâ 35, 716. 68, 736. 71, 819. 413, 278. 414, 295. 418, 413. 456, 474
virgaque 114, 254. 322, 367
virgæ 10, 122. 414, 300
virgam 315, 109. 426, 630
virgas 132, 742
virgine 55, 409. 56, 431. 62, 579. 166, 116. 178, 455. 281, 724, 742. 305, 601. 420, 468. *bis.*
virginea 73, 867. 98, 607. 227, 172. 390, 697
virgineam 234, 323
virgineas 143, 274. 188, 4
virgines 297, 361
virgineis 423, 556
virginem 180, 524
virgineo 189, 17. 341, 28. 382, 467
virgineos 81, 164. 223, 39. 321, 260. 370, 167
virgineoſque 301, 466
virgineum 105, 20. 243, 591
virgineus 306, 631
virginibus 67, 724. 72, 845. 199, 304
virginibuſque 61, 555
virginis 154, 489. 156, 553. 258,

258, 101. 294, 250. 300, 440. 319, 228. 322, 308. 393, 733. 398, 906
virginitas 180, 536. 408, 133
virginitatis 252, 851
virgis 76, 29. 132, 748. 292, 191. 395, 800
virgo 11, 149. 28, 539. 30, 589. 56, 426, 427. 57, 451. 61, 570. 62, 579. 73, 863. 113, 232. 130, 682, 691. 132, 739, 754. 149, 376. & *alibi.*
viri 22, 412. 26, 479. 81, 154. 100, 670. 102, 731. 111, 183. 234, 531. 236, 388. 269, 401. 303, 529. 329, 495. 335, 656. & *alibi.*
virique 96, 549. 336, 688
viribus 28, 543. 41, 54. 51, 280. 55, 402. 113, 247. 129, 653. 136, 32. 141, 171. 158, 610. 206, 440. 220, 851. 222, 29. & *alibi.*
viridem 255, 32. 287, 87. 289, 137. 400, 960
virides 39, 12. 54, 371. 204, 415. 341, 22. 452, 375
virideſque 157, 575. 278, 654
viridi 9, 112. 18, 297. 88, 324. 94, 502. 123, 505
viridique 73, 864
viridis 199, 280
virilem 22, 412
viriles 91, 403. 300, 434. 382, 466
virili 118, 382. 384, 529
virilia 236, 392
virilibus 348, 208
viris 95, 529. 356, 476. 372, 198. 381, 430
viriſque 177, 426. 454, 422
viro 54, 373. 88. 326. 138, 83. 145, 284. 162, 11. 178, 440. 184, 649. 251, 819. 256, 63. 260, 157. 332, 579. 394, 400. & *alibi.*
viroque 169, 179. 379, 397. 383, 489. 384, 509
virorum 133, 768. 143, 79. 173, 319. 175, 382. 191, 58. 216, 750. 332, 553. 361, 599. 380, 400. 393, 740
viros 40, 15. 77, 52. 213, 650. 214, 669. 270, 416. 304, 561. 325, 382. 330, 528. 343, 73. 391, 709. 397, 850. 406, 93. 420, 464. 421, 292. 451, 356
viroſque 18, 268
virtus 144, 243. 145, 269. 189, 27. 237, 407. 306, 616. 309, 707, 709. 322, 299. 364, 21. 416, 357. 424, 581. 444, 205
virtuſque 346, 159
virtute 131, 703. 133, 770. 204, 405. 240, 517. 256, 62. 262, 188, 200. 352. 332
virtutem 142, 177. 324, 343
virtuti 407, 113
virtutis 236, 387. 370, 153. 381, 446
virum 130, 682. 198, 270. 207, 475. 234, 327. 249, 768. 279, 670. 181, 722. 298, 364. 307, 672. 353, 374. 377, 322. 379, 386. 469, 758
virus 71, 800. 123, 501. 260, 158. 417, 403
viruſque 339, 776
vis 5, 26. 10, 131. 115, 287. 152, 457. 189, 19. 253, 875. 356, 465. 448, 299. 449, 324
viſa 27, 527. 29, 567. 36, 733. 85, 254. 89, 349. 94, 492. 108, 91. 123, 514. 131, 713. 144, 253. 150, 395. 154, 505. & *alibi.*
visâ 134, 781. 143, 209. 171, 232. 328, 457. 348, 220
viſaque 69, 770. 110, 146. 262, 196. 282, 767. 419, 336
viſæ 82, 185. 91, 416. 130, 676. 408, 126. 470, 787
viſæque 26, 490. 398, 906
viſam 82, 192. 131, 713
viſamque 56, 443
viſcera 10, 138. 51, 274. 109, 113. 120, 424. 121, 457. 173, 309. 176, 390. 184, 651. 185, 664. 210, 554. 211, 601. 237, 402. & *alibi.*
viſceraque 410, 208
viſcere 172, 290
viſceribus 136, 18. 193, 128. 445, 219
viſendæ 178, 441
viſent 29, 561
viſeret 8, 94
viſi 70, 778
viſibus 439, 64
viſis 58, 493. 67, 716. 102, 725. 168, 170
viſo 58, 500. 82, 178. 181, 554, 564. 192, 86. 313, 34
viſu 113, 232. 202, 366. 380, 422
viſum 21, 366. 91, 428. 146, 315. 208, 494. 209, 525. 215, 704. 236, 386. 318, 183. 387, 620
viſumque 116, 316
viſura 179, 476
viſuraque 272, 460
viſuras 263, 232
viſurus 89, 347
viſus 166, 116. 188, 3. 213, 643. 240, 513. 246, 687. 324. 336. 335, 673. 337, 740. 393, 760. 437, 32. 458, 509
vita 201, 335. 247, 712. 279, 671. 323, 327. 382, 464. 459, 534
vitâ 85, 251. 109, 109
vitâque 441, 119
vitæ 20, 356. 79, 124. 92, 444. 93, 469. 120, 445. 301, 482. 305, 612. 306, 625. 336, 698. 453, 395
vitale 409, 175
vitaleſque 72, 828
vitam 63, 610. 136, 15. 137, 62. 174, 357. 211, 583. 276, 605. 292, 202. 336, 702. 384, 522. 430, 775
vitamque 174, 356. 301, 487
vitâne 30, 585
vitant 119, 406
vitare 145, 282. 353, 385
vitârit 109, 130
vitaſſet 413, 288
vitat 75, 8. 163, 42. 303, 541.

541. 444, 195
vite 182, 592. 428, 662. 441, 114
vites 119, 396. 288, 100
vitiantes 202, 366
vitiantur 210, 548
vitiâſſe 134, 798
vitiataque 153, 480. 365, 39. 446, 235
vitiatas 77, 76. 152, 436
vitiatis 71, 826
vitiato 109, 122
vitiaverit 51, 295
vitibus 246, 676. 288, 100. 375, 800. 440, 77
vitiis 294, 244
vitio 178, 460
vitiſque 427, 649
vitium 107, 67. 209, 533
vitiumque 112, 200
vitta 25, 477
vittâ 139, 110
vittæ 248, 744
vittam 282, 770
vittas 104, 6
vittatæ 346, 151
vittis 205, 429. 388, 643
vituli 63, 624. 456, 464
vitulos 293, 227
vitulus 132, 756
vivâ 132, 744. 304, 566. 397, 865. 452, 380
vivaque 184, 644. 196, 204
vivacem 384, 519
vivacemque 357, 508
vivaci 23, 420
vivacia 90, 374. 204, 418
vivacis 82, 194
vivam 475, 879
vivat 183, 23, 24
vivatis 175, 369
vivax 197, 232
vive 167, 136. 299, 429
vivebat 294, 246
vivente 348, 228
viventi 442, 136
viventia 410, 194
vivere 142, 203. 214, 696. 294, 250. 306, 633. 340, 2. 339, 787. 384, 527. 440, 90. 453, 401
viveret 366, 57. 381, 441
vivi 173, 305
vivis 76, 27
vivit 23, 429. 79, 121. 91, 401. 304, 568. 322, 291. 360, 593. 361, 617. 366, 55. 376, 318. 450, 342. 453, 394
vivitur 347, 188
vivo *adj.* 81, 159. 115, 300. 147, 317. 152, 436. 371, 180. 395, 810
vivos 352, 354
vivoſque 301, 485
vivum 113, 248. 302, 512. 429, 713
vivunt 299, 401
vivuntque 442, 159
vivus 270, 407
vivuſque 240, 494
vix 7, 58, 69. 43, 86. 51, 282. 57, 448. *et alibi plur.*
vixque 51, 297. 70, 796. 98, 609. 101, 689. & *alibi.*
viximus 268, 373
vixiſſe 163, 38
vixiſti 240, 502
ulciſcere 361, 603. 404, 36
ulciſci 238, 442. 385, 546
ulciſcitur 206, 458. 303, 524
ulciſcor 239, 483
ulla 19, 323. 55, 415. 97, 585. 123, 499. 180, 503. 201, 341. 208, 485. 210, 558. 218, 808. 224, 76. 252, 868. 217, 616. & *alibi.*
ullâ 445, 214
ullam 329, 485
ullas 230, 228. 471, 812
ulli 46, 174. 69, 762. 120, 441
ullis 9, 101. 211, 598. 224, 77. 348, 206. 448, 296
ullo 33, 680. 184, 659. 209, 519. 347, 181. 424, 586. 443, 168
ullos 347, 195
ullum 62, 578. 257, 70. 299, 403. 382, 461. 468, 751
ullus 181, 548. 206, 452. 271, 438. 470, 801
ulmi 288, 100
ulmo 18, 296. 61, 557. 428, 665
ulmus 428, 661
ulnas 249, 748
ulnis 220, 847. 278, 651. 314, 63
ulta 216, 751
ultaque 204, 397
ulteriùs 52, 302. 56, 417. 73, 872. 93, 487. 163, 52. 179, 470. 265, 290. 334, 630. 345, 132. 360, 575.
ultima 5, 31. 10, 127. 11, 150. 41, 67. 80, 135. 94, 499. 101, 708. 115, 300. 128, 632. 142, 192. 167, 127. 173, 298. & *alibi.*
ultimaque 399, 915
ultime 383, 494
ultimus 35, 728. 59, 517. 171, 261. 275, 561. 418, 426. 428, 682
ultor 77, 58. 135, 10. 140, 138. 352, 341. 431, 750
ultorem 232, 281
ultoris 441, 115
ultra 28, 530. 33, 668. 132, 730. 142, 186. & *alibi.*
ultricibus 82, 190
ultro 61, 566. 92, 458. 433, 799
ultroque 211, 605. 456, 480
ultus 318, 194
ultuſque 270, 407
ulvæ 115, 299
ulvæque 234, 336
ulvam 174, 345
ulvis 245, 655. 407, 103
ululare 119, 404
ululâſſe 277, 642. 470, 797
ululatibus 82, 179. 95, 528. 101, 706. 195, 190. 238, 447. 417, 405
ululavit 102, 725. 386, 571
Ulyſſe 367, 83. 373, 240
Ulyſſei 409, 159. 428, 671
Ulyſſen 410, 192. 366, 55. 412, 241
Ulyſſes 364, 6, 14, 18. 366, 62. 367, 92. 376, 305. 377, 341. 383, 485. 413, 290
Ulyſſis 376, 304. 410, 180
umbra 92, 434. 131, 713. 287,

287, 88. 288, 90. 313, 61. 336, 688. *bis.* 360, 591
umbrâ 108, 88. 147, 336. 272, 459. 303, 533. 304, 555. 331, 549. 395, 793. 419, 447
umbræ 102, 720. 120, 463. 164, 62. 240, 496. 381, 449. 415, 3 0
umbram 33, 681. 109, 116. 131, 713. 158, 615. 335, 660. 416, 362
umbramque 407, 117
umbras 22, 387. 30, 590. 77, 50. 80, 144. 121, 455. 142, 191. 148, 358. 157, 591. 181, 541. 185, 676. 219, 814. 239, 476. *& alibi.*
umbris 30, 139. 270, 410
umbrosa 324, 360
umbrosâ 25, 467. 338, 702
umbrosave 34, 693
umbrosum 191, 75. 201, 352
una 15, 240. 27, 519. 56, 426. 57, 461. 61, 559. 109, 108. 118, 375. 119, 419. 120, 427. 145, 268. 157, 578. 172, 290. *& alibi plur.*
unâ 13, 186. 63, 609. 72, 846. 93, 473. 113, 166. 140, 141. 325, 388
unà *adv.* 70, 781. 106, 28. 187, 714. 232, 299. 288, 99. 327, 441. 336, 684. 337, 725. 354, 416. 404, 63. 455, 441
unâque 473, 854
unam 19, 326. 70, 784. 112, 204. 149, 381. 158, 621. 172, 287. 173, 300. 180, 524. 250, 786. 317, 178. 331, 545. 379, 385. 415, 332
uncis 194, 150
unco 129, 666. 196, 210
uncos 456, 476
unda 4, 16. 17, 266. 18, 290, 305. 39, 8. 124, 530. 130, 688. 132, 740. 206, 445. 226, 139. 229, 205. 278, 661. *& alibi.*
undâ 32, 640. 81, 161. 93, 486. 108, 98, 102. 157, 590. 174, 357. 252, 857. 330, 500. 332, 569. 350, 279. 398, 903. 441, 135. 443, 181. 446, 251. 448, 292. 459, 552
undaque 325, 375
undæ 7, 74. 157, 574. 197, 239. 243, 955. 244, 625. 261, 187. 319, 221. 330, 523. 337, 739. 394, 786. 449, 319
undæque 114, 262
undam 94, 499. 286, 41. 289, 122
undas 8, 95. 18, 304. 21, 369. 28, 544. 30, 576, 582. 43, 101. 49, 240. 57, 457. 76, 27, 36. 86, 272. 98, 602. 100, 680. *& alibi plur.*
undique 29, 568. 49, 232. 51, 273. 85, 249. 101, 683, 709. 120, 439. 141, 150. 171, 232. 175, 388. 296, 315
undis 8, 82. 17, 260, 275. 20, 341, 345. 29, 570. 30, 576. 35, 703. 41, 68. 49, 242, 246. 73, 871. 82, 190, 200. 89, 343. 91, 402, 407. *& alibi plur.*
ungues 36, 742. 58, 479. 65, 670. 71, 823. 131, 717. 152, 430. 156, 547. 160, 671. 180, 530. 301, 490. 308, 690. 314, 79
unguibus 250, 800. 278, 654. 303, 540. 324, 342. 359, 563. 387, 613. 453, 397
ungula 65, 671. 144, 257. 170, 220
ungulaque 36, 742
uni 81, 165. 86, 269. 182, 578. 184, 648. 251, 833. 319, 220. *bis.* 393, 752. 397, 856
unica 230, 239. 267, 329. 358, 531
unicè 92, 454
unicus 246, 684. 346, 169. 397, 853
unius 15, 227. 110, 159. 133, 775. 317, 174. 371, 181. 381, 425. 423, 546
uno 4, 18. 13, 185. 99, 647. 204, 402. 230, 247. 249, 753. 344, 107. 349, 241. 353, 377. 357, 499. 359, 554
unoque 404, 36
unquam 90, 386. 243, 582. 246, 709. 151, 837 365, 44. 399, 929. 409, 170
unum 19, 325. 52, 657. 43, 98. 53, 230. 57, 471. 89, 351. 97, 591. 100, 655. 110, 149. 111, 182. 122, 472. 126, 579. *& alibi*
unumque 458, 529
unus 4, 6. 28, 552. 30, 583. 94, 513. 96, 544. 133, 767. 134, 790. 142, 200. 165, 87. 173, 317. 176, 403. 257, 69. *& alibi.*
unusque 282, 769
vobis 51, 289. 99, 637. 146, 290, 309. 156, 552. *& alibi.*
vobisque 369, 131
voca 430, 720
vocabam 266, 294
vocabant 66. 688
vocabat 223, 37
vocabere 297, 348
vocabis 265, 782
vocabatur 319, 223
vocabula 426, 621
vocalemque 392, 716
vocali 323, 317
vocalia 312, 8
vocalibus 222, 14
vocalis 89, 357
vocandus 412, 246
vocant 53, 343. 87, 307. 204, 11. 205, 419. 211, 605. 231, 265. 286, 48. 413, 292. 452, 393
vocantem 90, 382
vocanti 181, 555. 184, 656
vocantia 53, 355
vocari 100, 678. 178, 437. 292, 200. 302, 507
vocas 155, 519, 520. 191, 99
vocassent 243, 580
vocat 12, 167. 19, 333. 33, 669. 56, 443. 61, 559. 89, 346.

346. 90, 382. 121, 452. 145, 267. 153, 475. 160, 668. 174, 332. & *alibi.*
vocati 421, 480
vocato 49, 234. 75, 13
vocatos 12, 167. 143, 212. 150, 402
vocatum 219, 827. 366, 68
vocatur 189, 13. 226, 150. 284, 3. 317, 173. 389, 671. 446, 255
vocatus 413, 294
vocavit 64, 637. 146, 304. 152, 452. 158, 625. 275, 567
voce 14, 205. 16, 244. 20, 338. 21, 384. 32, 638. 33, 678. 51, 278. 55, 396. 61, 565. 66, 698. 90, 382. 98, 619. & *alibi plur.*
vocem 86, 277. 110, 168. 119, 412. 126, 589. 258, 119. 279, 691. 282, 763. 290, 147. 298, 365. 299, 421. 329, 485. 335, 67. & *alibi.*
voces 66, 695. 95, 536. 106, 29. 154, 509. 163, 39. 276, 583. 386, 586. 431, 779
vocesque 213, 645
vocet 272, 466
voci 107, 69
vocibus 94, 496. 219, 826. 260, 165. 279, 673. 434, 839
vocis 72, 830. 84, 224. 90, 385. 142, 192. 174, 355. 268, 370. 318, 188. 332, 585. 342, 49
vocisque 35, 709. 65, 658. 89, 367. 312, 11. 421, 498
voco 98, 604. 213, 654. 369, 141
vocoque 196, 202
vocor 85, 264
vocum 346, 157
vola 249, 206
volabat 337, 731
volandi 229, 208. 360, 568
volans 67, 709
volant 119, 415. 141, 158. 349, 243
volantem 341, 16
volantes 204, 400. 338, 749
volatile 219, 841
volatilis 302, 519
volatu 131, 718. 230, 223. 358, 527. 387, 611
volebat 353, 360
volentem 117, 361. 238, 441. 248, 726. 266, 318. 287, 72. 403, 28
volentes 44, 128
volenti 57, 463. 153, 466. 183, 607. 334, 788. 414, 317. 437, 29
voles 215, 718. 428, 676
volet 475, 873
volitare 418, 411
volitat 231, 258
volubile 307, 667
volubilibus 76, 41
volubilitas 355, 434
volucer 272. 481
volucrem *adj.* 149, 364
volucrem *subst.* 165, 95. 185, 672. 203, 385. 320, 243. 322, 291. 345, 145. 360, 581
volucres *adj.* 45, 153. 456, 457
volucres *subst.* 50, 253. 61, 564. 125. 561. 153, 484. 188, 4. 286, 43. 294, 261. 312, 21. 313, 44. 341, 21. 397, 849
volucresque 160, 674. 195, 185. 415, 340
volucri *adj.* 206, 460. 217, 770. 258, 102
volucri *subst.* 387, 607
volucrique 395, 807
volucris *subst.* 18, 308. 67, 716. 91, 409. 230, 239. 231, 256. 314, 74. 334, 639. 359, 560. 387, 607
volucris *adj.* 166, 120
volucrisque 35, 722
volucrum *adj.* 49, 234. 113, 145. 196, 218
volucrum *subst.* 146, 301. 187, 717. 341, 15. 422, 508
volucrumque 290, 144
volvens 447, 279
volventem 156, 565
volventia 193, 109
voluêre 179, 497
volvere 242, 551
volui 144, 258. 196, 199, 268, 362. 285, 25. 410, 179
voluisse 277, 621. 458, 502
voluisti 179, 497
voluistis 386, 597
voluit 71, 812. 87, 295. 90, 375. 218, 798. 256, 50. 306, 626. 458, 502
voluitque 287, 68
volvitur 29, 570. 171, 238
volumina 387, 601
volumine 42, 71
volunt 160, 675
voluntas 41, 53. 246, 678. 276, 597. 277, 626. 347, 177
voluptas 73, 862. 88, 321. 116, 327. 219, 822. 264, 243. 272, 480. 273, 484. 393, 751
volutant 22, 389. 342, 55
vomens 349, 239
vomentes 44, 119
vomere 312, 31
vomeribus 9, 102
vomit 131, 729. 148, 353
vomunt 122, 494
voracior 251, 840
voracis 440, 94
voragine 252, 843
vorat 393, 751
vortice 157, 587. 242, 556
vorticibus 258, 106
vos 88, 330. 96, 546, 547, 557. 125, 549. 130, 696. & *alibi plur.*
vosne 95, 538, 540
vosque 80, 140. 170, 211. 240, 510. 285, 34
vota 17, 273. 43, 89. 118, 373, 387. 180, 513. 191, 54. 206, 449. 211, 593. 212, 633. 213, 652. 224, 71. 226, 152. & *alibi.*
voti 249, 745. 301, 481
votique 244, 80. 237, 409
votis 331, 540. 332, 582. 347, 192. 413, 272
votisque 47, 186. 374, 51

votivi

votivi 350, 267
voto 231, 265. 266, 313. 308, 687. 348, 205. 389, 651
votoque 26, 489
votorum 274, 533
votum 93, 468. 247, 201
voveam 279, 674
voveo 404, 35
voverat 283, 793. 316, 128
voviſtis 367, 88
vox 29, 561. 41, 51. 54, 373. 58, 483. 62, 579. 65, 675. 78, 96. 82, 201, 202. 87, 296. 89, 349, 359. 90, 398, 399. 94, 499. *& alibi.*
urbe 99, 624. 125, 566. 209, 516. 222, 7. 438, 35. 458, 504
urbem 79, 130. 107, 58. 120, 437. 164, 77. 213, 652. 202, 363. 223, 60. 238, 447. 321, 275. 335, 651. 388, 631. 390, 687, 695. *& alibi.*
urbes 36, 749. 47, 214. 54, 370. 88, 339. 94, 511. 112, 212. 115, 296. 146, 306. 162, 11. 177, 419. 190, 50. 196, 214. *& alibi.*
urbeſque 18, 301. 40, 15. 42, 76. 70, 793. 176, 412
urbi 208, 484. 341, 26. 467, 744
urbibus 251, 832. 391, 708
urbis 108, 86. 127, 608. 210, 553. 232, 298. 330, 526. 348, 225. 372, 207. 374, 261. 424, 580. 432, 774. 435, 849. 437, 18. 439, 59. 471, 820. 474, 863
urebant 218, 808
urebat 422, 533
ureret 174, 339
ureris 112, 195. 189, 22
urgent 106, 35
urges 121, 460
urget 118, 390. 148, 347. 234, 528. 339, 774. 364, 26
urgeturque 444, 182
urimur 219, 820
uris 111, 294
urit 277, 623. 281, 730. 316, 130
uritur 26, 496. 71, 809. 92, 430. 240, 516. 394, 763
urna 76, 37. 336, 706
urnâ 110, 166
urnâque 419, 441
urnæ 76, 39
urnam 361, 616. 438, 44
urnis 181, 172
urniſque 286, 43
uror 93, 464
uſa 58, 485. 395, 803
uſaque 58, 494
uſæ 351, 319. 396, 836
uſæque 412, 255
uſi 210, 546. 440, 87
uſos 58, 494. 303, 540. 352, 353
uſa 235, 347. 423, 546
uſæ 405, 68
uſquam 30, 586. 336, 680. 342, 41
uſque 78, 91. 87, 302. 115, 298. 146, 313. *& alibi.*
uſſit 277, 623
uſta 193, 110
uſtus 10, 119
uſu 9, 99. 295, 286. 451, 365
uſum 22, 408. 40, 36. 89, 359. 133, 775. 156, 562. 176, 410. 192, 99. 230, 246. 285, 37. 304, 565. 406, 98
uſurus 315, 102
uſus *ſubſt.* 53, 232. 65, 658. 89, 367. 96, 554. 824, 524. 139, 111. 162, 29. 307, 651. 310, 737. 372, 211, 215. 389, 654. 402, 2. 413, 268
uſus *particip.* 206, 440. 242, 560. 359, 562. 389, 657. 467, 724
ut 8, 94. 12, 163. 19, 324. 20, 337. *& alibi quàm plur.*
utque 46, 163. 70, 773. 71, 825. 109, 131. *& alibi plur.*
utar 345, 121
utarque 242, 559
utentem 352, 355
utere 258, 110. 307, 658. 382, 457. 403, 22
uteri 239, 490
utero 86, 269. 89, 344. 226, 133
utérque 241, 523. 280, 712. 419, 454
uterum 265, 780, 787
uti 428, 781
utile 166, 39. 223, 56. 336, 697
utilibus 388, 630
utilis 295, 286
utilitas 178, 438. 371, 191
utiliter 372, 206
utimur 349, 259
utinam 93, 467. 96, 540. 181, 540. 209, 519. 240, 501. 292, 202
utraque 85, 255. 88, 323. 346, 147
utraque 129, 666. 181, 550. 236, 397
utramque 6, 50
utrimque 258, 90. 393, 758
utrique 107, 66
utro 141, 166
utroque 141, 126. 242, 560. 369, 147. 472, 829
utrum 275, 547
utrumque 140, 142. 141, 159. 222, 13. 259, 129
utve 117, 365. 278, 659, 660. 355, 437. 460, 560
uva 93, 484
uvæ 165, 14. 246, 676
uvis 100, 666. 119, 398
Vulcania 376, 313
Vulcanum 192, 104. 264, 251
vulgares 428, 677
vulgârunt 203, 393
vulgâſſe 294, 240
vulgata 153, 481
vulgataque 396, 831
vulgatos 114, 276
vulgatum 197, 233
vulgi 363, 1
vulgus 137, 41. 146, 308. 176, 402. 205, 431. 211, 585. 418, 412
vulguſque 241, 526
vulnera 24, 444. 27, 520. 47, 199. 59, 515. 77, 57. 78, 84. 85, 251. 110, 150. 123, 498. 141, 170. 194, 141. 201, 342. 203, 383.

383. & *alibi.*
vulneraque 77, 69
vulnerat 131, 727. 325, 372
vulnere 54, 360. 77, 62. 109, 120. 131, 721. 137, 62. 139, 94. 140, 141. 141, 168. 172, 293. 199, 288. 218, 787. 220, 851. 259, 126. & *alibi.*
vulneret 244, 65
vulneribus 84, 237. 257, 70. 348, 207
vulneris 140, 133. 237, 418. 276, 584
vulnifico 58, 504
vulnificus 235, 359
vulnus 78, 87. 139, 94. 184, 643. 235, 346. 274, 539. 292, 189. 197. 339, 780. 350, 287. 355, 424. 383, 495
vulnuſque 357, 493. 367, 78
vult 96, 270. 100, 676. 272, 473. 282, 756, *bis.* 757, 326, 447
vultibus 270, 410. 297, 359. 424, 364
vultu 15, 238. 51, 270. 57, 447. 82, 185. 92, 457. 122, 485. 136, 30. 173, 304. 183, 607. 192, 86. 220, 867. 274, 526. 305, 609. 356, 452
vultuque 378, 350
vultum 17, 265. 79, 112. 108, 94. 116, 319. 184, 642. 279, 679. 293, 235. 317, 164. 337, 739. 381, 443. 485, 543. 416, 367. 470, 789
vultumque 70, 774. 82, 189
vultus 36, 731, 738. 53, 230. 73, 858. 84, 241. 150, 683. 173, 59. 142, 179. 146, 292. 154, 501. 156, 563. 184, 636. 190, 43. & *alibi.*
vultuſque 173, 234. 241, 528

X.

XAnthique 278, 645

Z.

ZAnclæâ 392, 729
Zancle 448, 290
Zancleïa 404, 47
Zanclen 402, 5
Zephyri 9, 108
Zephyris 392, 726. 465, 700
Zephyro 7, 64
zethesque 187, 716
zonæ 6, 46
zonam 153, 470

FINIS.

Printed by Bye and Law, St. John's-Square, Clerkenwell.